



E gratia Viri summe  
reuerendi S. O. F. R.  
librum hunc dono  
accepit. M. J. S. T.  
Quint. Calend. Febr.  
1633. Region.







Valle  
Scaliger  
Bartrius  
Vassius  
Scioppius  
Linacrus

PRISCIANTIA

GELLIVS.

VARRIO

FRANCISCA  
SANCTI  
MINERVA  
cum  
Animadversionibus  
JAC. PERISONII

AMSTELÆDAMI  
apud  
JANSONIO  
Waesbergio  
1744

FRANC. SANCTII.

BROCENSIS,

In Inclyta Salmanticensi Academia Primarii  
Rhetorices & Græcæ Linguae Doctõris,

AA. 7

MINERVA,  
SEU

DE CAUSIS LINGUAE  
LATINAE

COMMENTARIUS,

Cui inserta sunt, uncis inclusa,  
quae addidit

GASP. SCIOPPIUS:

Et subiectae suis paginis Notae

JAC. PERIZONII.

*Quae Quarta hac Editione quam plurimum  
sunt auctae.*



AMSTELÆDAMI,

Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS,

MDCXIV.



8443

272 099





GENEROSISSIMO

ATQUE

EXCELLENTISSIMO

VIRO

SICCONI à GOSLINGA,

FRANEQUERANI AGRİ PRAEFECTO,  
ACADEMIAE FRISIORUM CURATORI,  
ET CUM MAXIME ILLUSTRİUM FRI-  
SIAE ORDINUM DELEGATO NOVEN-  
VIRO, NUPER A FOEDERATA SEPTEM  
POPULORUM REP. AESTIVIS SUPERIO-  
RIS BELLİ CONSILIO ET AUCTORITA-  
TE GUBERNANDIS SAEPİUS ADHIBITO,  
NOVISSIME AD PACEM PANGENDAM  
ULTRAJECTUM PLENA CUM POTESTA-  
TE MISSO, JAMQUE AD POTENTISSI-  
MUM GALLIAE TOTIUS REGEM LEGA-  
TO EXTRAORDINARIO. ETC. ETC.

S. P. D.

JAC. PERIZONIUS.



NScripsi ante Hos Viginti &  
Sex jam annos Nomini  
Tuo primum, VIR IL-  
LUSTRISSIME, Sanctia-  
nam hanc Minervam,

meis Notis & Animadversionibus passim  
explicitam, quando Tibi ex Academiis

\* 2

etiam-

D E D I C A T I O.

etiamdum recenti, & ex peregrinatione per Britanniam & Galliam mox instituta tantum quod reduci, gratulabar prima Honorum initia, quae ultro ad Te in ipso aetatis ineuntis flore ipsa detulerat Frisia, quam Patriam habes, dum amplum illud & decorum sane adspiciendarum curandarumque publicarum Rationum munus Tibi mandarat, quoddam quasi Honorum Tibi ab se destinatum, & sustinendae deinceps abs Te dignitatis, rudimentum. Praesagiebam jam tunc liquido plane augurio, longe majora, Tuis Natalibus, & maxime Tuis animi Dotibus, ut debita, ita certo eventura quondam ab ipsa vestra Rep. quae suae quoque de Te expectationis atque opinionis veluti argumentum quoddam & pignus, primum hunc Honoris in Te collati gradum esse voluerat. Iteratis dein hujus *Minervae* editionibus, maxima jam Fortunae & Dignitatis Tuae incrementa faustissimis sum ominibus ac votis profecutus. Nunc quartum illa prodit in publicum, multis sane & novis Notarum accessionibus

bus

D E D I C A T I O.

bus locupletata. Ita vero aucta jam & ex-  
 culta , ut nunquam videatur per aetatis  
 ingravescentis causam meas iterum subi-  
 tura manus, mirifice se denuo Tibi, VIR  
 EXCELLENTISSIME , offerre gestit ,  
 qui & ipse in illud jam Auctoritatis Di-  
 gnitatisque Fastigium escendisti, ut nihil  
 habeas in foederata hac Rep. amplius, quo  
 enitaris. Gratulatur videlicet non Tibi  
 tantum, sed & sibi, quod pari quasi fato  
 & passu in hanc speciem ac molem, una  
 cum Gloriam & Fortunam tuam ornamentis,  
 excreverit simul. Ego certe voluptatem  
 nunc percipio sane ingentem ex eo, quod  
 quae olim opinione mea augurabar de a-  
 dolescentis tunc Dignitatis Tuam incre-  
 mentis, ea in hoc Tuam aetatis robore vi-  
 deam luculentissimo eventu probata. Ne-  
 que tamen ea in solis posita Honoribus  
 duco, qui in Te deinceps collati sunt  
 complures & amplissimi, verum in iis  
 ita publico bono gerendis, ut omnium  
 merearis, & jam dudum habueris, laudem,  
 ut praecipuam Tibi apud populares tuos  
 auctoritatem, praeclaram etiam apud u-

D E D I C A T I O.

niversam Foederatorum Remp. existimationem & gloriam abunde jam comparaveris; ut non tantum Patriae Tuae, ejusque publicis ac privatis rationibus singulari semper consulas studio, sed eidem etiam ornamento sis & decori apud Socios, quod imprimis commemorent & laudibus efferant nominatim, quotiescunque Frisiacae Nobilitatis incidit mentio: ut admirentur denique & praedicent palam in te omnes generosum illud Honesti & Decoris studium, egregiamque Animi Liberalitatem, non illam, quae in splendido, sed damnofo, luxu, aut inconsulta profusione, cui ratio non constat, & quae nihil minus, quam *Liberalitas* est dicenda, consistere vulgo creditur, sed eam, quae, non intenta suis unice rationibus, bene de publico, bene de quibusvis, Patriae & Bonarum Artium studiofis, mereri contendit, quae non addicta vulgarium factionum partibus, quas Magni vere Animi, ut infra se positas, despiciere solent, ipsam Virtutem & praeclaras mentis atque ingenii dotes fovet, colit,

D E D I C A T I O.

colit , ornat , in quocunque eas repererit Homine. Haec demum genuina est Liberalitas , qua Te maxime delectari scio, ut omnes solent altae & erectae indolis Viri. His artibus vera comparatur Dignitas , cujus summum tenes cum maxime gradum titulo simul ac re ipsa , dum non modo iterum in Amplissimo Delegatorum Ordinum Collegio Frisiorum Remp. secunda prorsus fama , & constanti omnium applausu , administras : sed & a communi Sociorum , arctissimo & aeterno , ut augurari vel certe precari fas est , Foederis nexu in Unum ferme Populum coalescentium , Concilio ad gravissima quaeque & luculentissima cum paucis Aliis parilis ferme Loci & Dignitatis Viris gerenda maximo publico bono fuisti identidem admotus. Quid enim gravius Viro , Nobilissimo quidem , sed qui domi solitus est communem curare Patriam , in castris quoque Reip. personam agere , atque ipsa consilio suo gubernare arma , quae tibi Provincia superiore in Bello saepius est Frisiae tuae nomine demandata.

D E D I C A T I O.

Quid rursus magis arduum & simul magis gloriosum, quam post res militiae & foris praeclare administratas, tantum tamque diutinum praeliorum atque obsidionum strepitum, per totam pene Europam diffusum, ad suavissima blandae Pacis otia revocare, & omnia ex terribili illo tumultu placidam in quietem redigere, quod Tibi itidem, ea gratia Ultrajectum misso *plena* ut dicitur, cum auctoritate, curandum, prudentissimi delegarunt Patriae Patres. Quid jam superesse Tibi poterat ad summum splendoris & amplitudinis gradum? nisi unum hoc, ut pace tandem facta ad Potentissimum Galliae totius Regem, Amicitiae quoque instaurandae, vel potius confirmandae causa, extra ordinem Legatus proficisceris. Neque vero aliter censuerunt Nobilissimi Reip. nostrae Proceres, quippe qui Te Frisiae habenas in praecipuo istic Delegatorum Ordinum Concilio tractantem, jamque rebus Patriae tuae intentum atque incumbentem unice, saepius tamen coram & per literas serio sollicitatum, ut illustrem hanc Legationem una cum Excel-

len-

D E D I C A T I O.

lentissimo Viro, VILHELMO BUSIO, capefferes, tandem expugnarunt, & Frisiae tuae ad tempus extorserunt. Nolebas scilicet ejus commoda Tuae ipsius posthabere Gloriam, sed neque sustinebas tantis Foederatae Reip. desiderijs pertinacius Te tuamque negare operam, quo minus debitum omnium iudicio colophonem rebus praeclare adeo abs Te domi forisque jam gestis imponeres. Ita ergo in Galliam nunc contendes, multo honorum praetexto jam illustris, ubi tanquam in splendidissimo Orbis terrarum teatro, ut copiosam denuo, Tuam animi Magnitudinem ac Virtutem exserendi, atque Exteris aequae ac Civibus Tuis approbandi reperies materiam, ita uteris ea, sat scio, ac fruêris quam studiosissime, unde & maximus prioribus Tuis in publicam rem meritis accedet cumulus. Haec autem omnia voluptatis meae, ut dixi, praecipuam nunc faciunt partem, quum rebus ipsis comperior, haud vanum me olim de futura tunc Dignitatis tuae Amplitudine fuisse Vatem. Quapropter sicuti tunc per

D E D I C A T I O.

occasionem edendae primum hujus *Minervæ* faustis sum ominibus Tuæ Laudis initia profecutus, ita nunc, quum illa quartum meis cum animadversionibus ex Amstelaedamensi jam prodit officina, de corroborata jam prorsus & florentissima tua Auctoritate ac Honorum Splendore laetus ac lubens Tibi ac Reip. nostrae gratulor, majoremque in modum simul Te rogo, ut Grammaticam hanc Sanctianae & Meae quoque curae *Minervam*, sicuti olim comiter accepisti, ita nunc in hoc Dignitatis Tuæ fastigio ne respuas aut repudies. Ausus est quondam, (ut cum alios, tum maxime Aelium Antonium Nebrissensem taceam, qui suam *Artem* Isabellae Hispanorum Reginae dedicavit) Eximius ille Gerh. Joh. Vossius suos *de Arte Grammatica* Commentarios mittere ad Serenissimum Britanniae Principem, Caroli Primi Filium natu maximum. Quod si Regiam in Aulam & Familiam, aditum sibi patefacere, ac penetrare potuerunt ejus generis & argumenti opera, nihil est, quod sequius quidquam mihi augurer



D E D I C A T I O.

gurer de tua Humanitate simul & egregio illo liberalium disciplinarum Amore, quominus hanc *Minervam*, publice satis bene acceptam dudum, Tu quoque facilis admittas. Deum Opt. Max. supplex veneror, ut salvus & incolumis in Galliam pervenias, atque inde mox, extinctis penitus omnibus Belli reliquiis, & confirmata prorsus in posteritatem seram Pace ac Voluntate mutua, in Patriam maxima cum gloria, & secunda omnium existimatione revertaris, utque Vitae Tibi usum & fructum Ille proroget in tempus quam longissimum, atque ita ipse diu non Frisiae modo, sed & Foederatorum omnium Reip. consilio curaque Tua adsis ac praesis. Vale, & annum, quem perendini die inibimus, multosque alios deinceps, feliciter decurre & exige.

Lugduni in Batavis, ad III. Kal. Januarias CIO IO CCXIII.

# P R A E F A T I O

A D

## L E C T O R E M.

**F**ranciscus Sanctius, patria Brocensis, natione Hispanus, Professor seu *Doctor* exeunte sæculo XVI. fuit *Rhetorices Græcæque Linguae* in Academia Salmanticensi *Primarius*; ut ipse se describit in Præfatione, quam huic *Minervæ* præfixit, & quam Ego ex Salmanticensi Editione, vitiose licet istic expressam, hic iterum exhibui, ab aliis prætermissam. Varia etiam scripsit, quæ in *Bibliotheca Scriptorum Hispaniæ* videas ordine exposita: Sed quibus miror *Origines* Sanctii, ab ipso in hac *Minerva* IV. 16. pag. 841. laudatas, non adnumerari, nisi si credendum sit, cœptas eas & paratas forsan, at nunquam editas. Inter illa vero etiam Libellum *Paradoxón*, memoratum hic quoque III. 3. pag. 298. Antverpiæ typis Plantinianis anno 1582. in publicum emisit, quem tamen ferme integrum in hanc *Minervam* deinde collatum reperio. Ipsa enim demum an. 1587. non Madriti, ut in primæ, quæ Amstelædami fuit facta, editionis præfatione traditur, sed Salmanticæ prodiit, & magno cum applausu ab omnibus statim est excepta. Mox etiam in exteris perlata regiones, & tandem ab Duce Alcaeo,

P R Æ F A T I O.

calæo, Hispanici Regis Legato, Romam deportata, in Gasp. Scioppii pervenit manus, qui eam multis ornatam laudibus, notulisque suis auctam, Patavino iterum prelo subjecit. Hujus Editionis exemplar Marq. Gudius, Vir Clarissimus, ex Italia ad Amstelædamensem detulit Bibliopolam, cujus in officina illud denuo excusum an. 1664. in dias Batavæ quoque lucis auras exiit. Quum vero a Doctissimis quibusque Viris hic locorum, & merito quidem suo, commendaretur omnibus, qui Linguæ Latinæ rationes investigare, ejusque clariorem intellectum & facultatem sibi comparare vellent, sic evenit, ut brevi *Minerva* hæc librariis in Tabernis iterum desideraretur, utque Bibliopola Franequeranus tandem anno 1687. in officinam remittere eam decerneret, & mecum sedulo ageret, ut, si quid haberem, quod ad eam quacunque accessione locupletandam pertineret, suæ, quam parabat, editioni adderem. Non abhorrebam ab hac cura, siquidem in mundo mihi esse arbitrabar, quæ ad illustrandam, vel etiam castigandam alicubi, facere videbantur. Etenim Eruditissimorum Virorum, quos adolescens audivi, auctoritate excitatus, magna olim diligentia libellum eolveram, & pro modulo judicii, quod illa ferebat ætas, maximo probaveram opere; quo lubentius istas suscipiebam partes: & ita *Minervam* hanc Sanctii, copiosis animadversionibus ac disputationibus a me instructam, tunc primum edidi eo cum successu, ut idem Bibliopola mox an. 1693. me ignaro, & ex Frisiaca in Batavam jam Academiam profecto, secun-

P R Æ F A T I O.

secundam illius fecerit editionem, ejusque exemplaribus iterum brevi divenditis, obnixè me roga-  
verit, ut tertium edendam ipse jam recognosce-  
rem. Quod tamen negotium aliis tunc districtus  
occupationibus aliquantisper distuli, tanto ma-  
gis, quoniam multa habebam, quæ adderem  
prioribus Notis, aut, ut soleo mea ipse, ubi o-  
pus est, vineta lubens cædere, substituerem.  
Serius ergo, sed mea magis quam Librarii culpa,  
prodiit illa Tertia, & demum exeunte jam anno  
1702. Idem de hac Quartâ fateri me ipsa veri  
vis cogit. Nam quum jam ante quatuor annos  
denuo paucissima superessent hujus opusculi  
exemplaria, de nova ejus editione agere mecum  
cæpit Amstelædamensis, Franequerano fati suis  
defuncto, Bibliopola; verum & tunc, ut ferme  
fit in laboriosa hac statione, & quia *Originibus*  
insuper *Babylonicis* atque *Ægyptiis* conscri-  
bendis atque edendis eram occupatus, rejicere e-  
jus desideria oportunius in tempus debui, in pri-  
mis quum comperissem jam, Virum Doctissi-  
mum, Georg. Henricum Ursinum, publicatis  
dudum *Institutionibus Latinæ Linguae* meas in  
Sanctium observationes ad examen revocasse,  
multa in iis suo firmasse assensu, alia rejecisse,  
quæ idcirco disertius mihi videbantur & liquidius  
probanda. Sed valde doleo Virum Clarissimum  
non vidisse tunc Tertiam meam editionem. Mul-  
ta enim istic reperisset castigata, alia omissa,  
quæ non satis certa aut plane verisimilia erant,  
complura denique addita, aut clarius demon-  
strata. Sed videre eam non potuerat, quum istæ  
*Insti-*

P R Æ F A T I O.

*Institutiones* plus anno ante in publicam exiissent jam lucem. Ego vero illas aliquot annis post demum quum invenissem Amstelædami, solo libri indice, & Auctoris nomine, inductus, argumenti ceteroquin ignarus plane, mihi comparavi. Ceterum fuit sane Ursinus iste Vir Doctissimus, & diligenter excussit Grammaticorum, ac Recentiorum maxime, J. C. Scaligeri, Aug. Saturnii, Franc. Sanctii, Gasp. Scioppii, Gerh. Joh. Vossii, aliorumque opera. Indolis porro videtur fuisse, quantum ex scriptis ejus colligere mihi licet, (nam ipsum nunquam vidi) liberæ, candidæ, apertæ, simplicis, quod postremum a me non vitio, sed laudi, ducitur. Verum quum cura hæc in infinitas sit sparsa particulas, easque minutas valde, nihil sane mirum, non æque semper intentum ac limatum rebus singulis adhibuisse judicium, quod certe sæpiuscule in eo desideravi. Unde & factum, ut non modo in ipsis Grammatici argumenti controversiis, sed & in factis Historicis, temere quid sæpe affirmaverit, quod tamen plane aliter se habebat. Veluti, quando Me dicit Præceptorem habuisse Virum sane Magnum, Joh. Frid. Gronovium, sed quem Ego nunquam docentem vidi aut audivi, mortuum quippe, quum Ultrajecti agerem, in disciplinam tunc Viri Egregii, Joh. Georgii Grævii, a Patre meo traditus; quum Andream Borrichium V. C. sæpius appellat Olai Borrichii Filium, quod certe non fuit; quum Vallam dicit Popularem Sanctii, quorum tamen ille Italus, immo Romanus, fuit, hic Hispanus. Similia sunt alia, quæ certe pronam ad affirmandum res non

\*\*

fatis

P R Æ F A T I O.

fatis consideratas indolem declarant. Huc refero vel maxime, quod Vossium notat Sect. V. cap. 7. pag. 603. ut cui *aliud agenti exciderit*, (Analog. III. 17.) sicuti antiquissima *Futura Activa*, quæ per *Esse vel Fuisse circumloquimur*, eadem voce *VARIATA* jungi cujusvis Generis ac Numeri nominibus, ita idem in Participiis Futuri infiniti *Passivis*, longe usitatius fieri. Et addit, *adferre eum istic exempla tantum de Futuris infinitivi passivi non Variatis*. Debuisset utique ex eo collegisse, si maxime ita apud Vossium legeretur, id ex Typographi errore ortum, non excidisse Viro Summo, quum exempla contrarium liquido doceant, & ipse Vossius alibi non *emendaverit* illud, ut ait Ursinus, sed quod hic, etiam ibi tradiderit. At vero quæ jam illud exciderit ipsi Ursino, valde miror, quum utique non in posteriore modo, sed etiam in priorè Vossianæ Analogiæ editione, ab ipso Vossio curata, legatur d. l. diserte *INVARIATA*, ut sensus & nexus rerum requirebat, & Ursinus volebat. Sed & deprehendisse in Viro Clarissimo videor, quod in compluribus reperitur Senibus, ut quod ab ineunte, ætate didicerunt ac dein docuerunt ipsi jam alios, difficilime id postea dimittant. Certe in plerisque, in quibus pro recepta sententia & Veteribus Grammaticis disputavi, licet aliter paulo, quam antea fieri solebat, contra Sanctium, reperi mihi prorsus suffragantem, at in quibus dissentio ab iis, refragantem, etiam quando nullis id rationibus vel in speciem refellere posset. Verum hæc non impediunt, quo minus opera ejus, quam

rei

P R Æ F A T I O.

rei Grammaticæ navavit, fuerit utilissima, & ipse pro Viro valde Docto haberi vel sic debeat. Nec enim ejus unquam fui sententiæ aut animi, ut discrepantes a nobis, si eleganter & modeste id faciant, durius idcirco excipiendos, & omnem eorum operam continuo damnandam prorsus, censeam, quæ iniquissima multorum est agendi ratio. Tu vero miraberis forsan, Lector, quod tantum studii & temporis impendere quidem his rebus voluerim, quod aliis publici magis saporis, & secundæ magis famæ, devovere potuissem. Nam quid vilius & abjectius nunc inter eos etiam, qui se doctos putant, habetur, quam *Grammatici* nomen? Unde & solent istius generis homines, pro opprobrio eos, quos contemni volunt, *Grammaticos* appellare, licet ipsi Grammaticam interpretandi rationem in Sacris quoque libris vel maxime exigant, & vetustiores, quos *Patres* vulgo dicimus, æque ac recentiores Interpretes, qui eam neglexerint, acriter increpent. Sed verè *inelegantes*, ut mitissime cum Gronovio Patre, in lib. de Pec. Veteri, loquar, sunt *homines, qui hoc nomine in contumeliam utuntur*. Nec enim utilius quidquam præstari potest omnibus scientiis ex antiquitate repetendis, quam earum Linguarum, quibus conscriptæ sunt olim, Grammaticam rationem & usum declarare, quod unicum est & certissimum Vetustos Auctores interpretandi fundamentum. Nec absurde idcirco, si Politice rem consideremus, Tridentini Theologi, ut Scripturam S. suis arbitriis & decretis penitus subjicerent, Grammaticos ab ea interpretanda excludendos censebant, quum

P R Æ F A T I O.

viderent , eos , si admitterentur , longe aliter illam exposituros plerumque , quam ipsi vellent , qui desiderabant , non verum verborum sensum , sed unice suis dogmatibus accommodatum. Quocirca quum non auderent palam ipsam Sacrorum Codicum auctoritatem rejicere & exstinguere , rectam tamen eorum interpretationem , Grammatica ratione faciendam , volebant abolitam , ne , ut ipsi dicebant , Grammatici , aut quiqui ea methodo Scripturam explicabant , facile confutarent Théologos , solis Decretis ac Versionibus in Ecclesia receptis subnixos. Tantum illis metus incutiebat Grammatica interpretandi ratio : tantam ea vim habet ad veram Veterum Scriptorum sententiam investigandam & declarandam , falsamque refellendam funditus. Neque ergo abs re aut à Professione nostra alienum existimavi , hanc Latinæ Grammaticæ liquido , quantum potest , constituendæ provinciam in me suscipere , quum insuper ante me Complures jam Viri , sanequam Egregii , & omnis Eruditionis laude cumulatissimi , eam sibi quoque cepissent ; quos inter familiam suo jure ducunt , ut ex Veteribus ipse C. Julius Cæsar , qui prima Romanæ Monarchiæ jecit fundamenta , & M. Terentius Varro , reip. gerendæ itidem admotus , qui pariter *de Analogia* Linguæ Latinæ scripserunt ; ita ex Recentioribus Laurentius Val-la , Jul. Cæsar Scaliger , hic ipse Sanctius , tum Gasp. Scioppius , & præclarum illud consummatæ in hoc genere eruditionis & stupendæ industriæ exemplar , Gerh. Joh. Vossius ; denique Anonymus Gallico sermone Scriptor *Novæ Methodi*



P R Æ F A T I O.

*thodi* Græcæ Latinæque Linguæ facilius feliciusque addiscendæ. Horum multorumque insuper Aliorum, quos sciens prætereo, vestigia legere, & exemplum sequi, quid aliud mihi, quam decorum esse queat? Sed nec e re nostra existimabam, invalescere illam opinionationem, qua, qui Singularium rerum locorumque Observationes, Animadversiones, sæpe & Emendationes, ut vocant, Criticas, sibi inter legendum antiquos Auctores natas, edere & publicare malunt, quam repetita toties jam omnibus in disciplinis Systemata, nunquam aliis, eandem licet studiorum sectam amplexis, placita, aut placitura, qua illi, inquam, traducuntur ideo per ora hominum, & proscribuntur, tanquam ab omni systematica doctrina alieni, vel quod eam fastidiant, vel potius, quia vix credibile est, quenquam in docendis artibus & disciplinis eam ex animi sui sententia prorsus averfari & repudiare, quod angusto eam pectore capere nequeant, atque ita sua sibi jubeant habere, vulpeculæ in modum, quæ suis quod percipere non valebat viribus, verbis elevabat. Neque tamen nos Systema aliquod heic damus, ne pro eo obtrudere me censeas hanc operam; sed damus tamen perpetuas pene observationes ad Librum, quo ipse ejus Auctor suam Grammatices Latinæ Epitomen, Minervæ huic idcirco nostris in Edd. additam, uberius explicuit, causas Linguæ investigavit, & omnia multis rationibus confirmare studuit. Atque adeo Systematica, maximam certe partem, sint oportet, quæ hic ab ipso illo Au-

P R Æ F A T I O.

ctore, quæque ad eum in Notis disputantur, Grammaticam rerum locutionumque naturam & causas indagantia. Rectius forte fecissem, si ex meis ipse Annotationibus, qualescunque illæ sint, unum aliquod construxissem corpus, à quo supervacua omnia & aliena abessent. Sed aliter res rationesque meæ tulerunt. Nam cum primum ad dandam hanc Minervæ Sanctianæ operam invitarer, non licuit sane per varias occupationes integram & per omnes suas partes simul eam explorare, priusquam manus commentando jam admoverem: neque arbitrabar tunc, toties me ab ejus Auctore, singulis sub examen maturioris jam judicii revocatis, in alia omnia abiturum. Præterea sic semper existimavi, consultius esse literis & studiis omnibus, quæ jam copia potius, & multitudine librorum, quam inopia laborant, si bene à prioribus edolata iterum incudi reddantur, & adspersis hinc inde animadversionibus expoliantur, quam si nova ejusdem argumenti opera identidem in publicum protrudantur, quæ plerumque, quicquid habent adfabre factum aut dictum, alienæ seu priorum debent dolabræ, sed quorum hac ratione memoriam prorsus, contra quam oportebat, intercipiunt. Verum, ut fit, quum in rem præsentem venissem, & singula per partes suas considerarem, usu ipso deprehendi, nimium quantum in plerisque ab antiquioribus Grammaticis secessisse Sanctium, rejiciendo, quæ jam inveterata usu, & satis commode olim inventa mihi quidem videbantur: immo sæpe Eum insolenter nimis illos exagitare, quippe quos sine  
 exce-

P R Æ F A T I O.

exceptione *Carnifices* ait *Linguae Latinae*, IV. 15. pag. 796. *caligare in omnibus*, IV. 16. init. adeo stupidos, ut Ablativi Absoluti *altioris sint considerationis, quam quo Grammaticorum ingenium possit ascendere*, II. 7. pag. 195. idque facere etiam, ubi ipse tamen errat satis manifeste, illi autem erroris sunt immunes, in quo inclementer adeo increpantur: Veluti, de Superlativis & Voce *Proximus*, II. 11. pag. 235. 236. de Passivorum constructione III. 4. init. de Gerundiis in DI & DO, III. 8. pag. 452. immo nominatim etiam & acriter invehi in Aug. Saturnium de Impersonalibus, quæ ipse temere prorsus explodit, III. 1. pag. 269. sed maxime in Laur. Vallam III. 10. init. III. 12. init. & alibi passim, etiam in præfatione, etiam ubi ipse, non consideratis diligenter satis Vallæ verbis, quæ carpit, turpiter se dedit. Vide sis II. 10. pag. 218. & confer Vallæ de Reciproc. caput VII. & VIII. Ex hoc enim Capite Sanctius illum, qui dixerat alibi (Elegantiarum I, 13.) Comparativum ad Duo semper referri, quod verum esse ostendimus pag. 218. refutare annitur suis ipsius verbis, eo quod dicto Capite scribat Valla, *Posterior, quæ eadem quarta est causa*, quasi ille τὸ *posterior* istic de re quarti loci seu ordinis adhibuisset, & ita Comparativum ipse retulisset ad plura quam *Duo*; quum Valla quatuor istas erroris in Reciprocorum usu causas dividat in duas unius, & duas alterius generis, harumque *Priorem*, quam & *Tertiam* vocat, exponat Capite VII, at *Posteriorem* scil. harum duarum, *quæ eadem Quarta est*, scil. omnium

P R Æ F A T I O.

Causarum, cap. VIII. Adde his etiam, quæ notavi ad IV, 7. pag. 697. & maxime, quæ ad IV, 15. pag. 766. Vellem sane, prudentius in his & modestius egisset Sanctius, nec ita studiose ac temere multa abjecisset, quæ ad discernendas explicandasque constructiones Verborum, *Neutorum, Impersonalium, &c.* bene in Artem Grammaticam ab ipsis jam Veteribus erant inducta. Quod tamen non ita accipi velim, ac si vitio id illi vel cuiquam vertam, quod non mordicus tenuerit superiorum præcepta, seu quod ea ad Genium & Usus Linguæ Latinæ cum cura exegerit, aliasque, quam illi dederant, rationes causasque locutionum exquisiverit, & invenerit. Qui hoc ingenio sunt, præclare illi plerumque studiis & disciplinis, quas pertractant, mea quoque sententia, consulunt. Neque vero conveniret, me infimulare alium ejus culpæ, cujus ipse me ad finem, si qua ea esset, fateri deberem, aut si id gravarer, præsentibus documentis argui possem. Nam multa sine dubio nove, uti nunc sunt, & forsitan etiam paradoxe, disputata hic à me & tradita reperies, sed quæ pleraque putem probata, ut vix hæsitationi locus superesse ullus queat. De *Participiis*, ut veris Nominibus, atque ideo *Accusativum* Casum per se neutiquam regentibus in Lingua Latina, si quis refragetur, minime id mihi mirum, aut præter omnem expectationem accidet, quum in vernaculis Linguis aliter sane se res habere videatur, h. e. Active illa, æque ac ipsa Verba, istic adhibeantur, & facile crediderim, ipsos Græcæ Latinæque antiquos

P R Æ F A T I O.

quos Scriptores, non animadversa constructionis Participiorum cum Accusativo prorsus frequentissimæ natura, sicuti id eos sæpe & alias non fecisse variis exemplis clarissime, ni fallor, docui, non aliter ergo illos existimasse, quam ab istis Participiis proxime hunc casum flagitari; atque idcirco & ipsos eam σύνταξιν magis magisque illo animi sensu frequentasse. At nos hic primigeniam singularum constructionum naturam, & sic frequentati deinceps Usus, licet sæpe in Abusum degenerantis, originem ex Linguæ genio primisque initiis eruere pro virili, & protrahere studuimus, sicuti id vere nostri esse muneris, susceptis hisce partibus, judicabamus. Ea vero gratia rationem ipsam usu vetustissimorum, Plauti, Terentii, Lucretii, Aliorumque, subnixam maxime adhibuimus, nostraque Adversaria seu scrinia nostro modo & jure compilavimus. Ceterum effugere in his studui, quantum potest, omnem ταυτολογίαν, & supervacuum verborum copiam, idque adeo, ut etiam, quando, ut à Sanctio dissentirem, aut ejus quacunque de re sententiam refutarem, visum fuit faciendum, vix unquam tamen omnia æque Auctorum loca ab eo secundum istam sententiam male explicita, vel simul ad partes unâ dissertatione vocaverim, vel per singulas paginas aliter exponenda monuerim, sed reliquerim potius pleraque Lectorum arbitrio, qui mea istic cum Sanctianis comparare sustinuerint. Verum ita, quamvis sæpe sic satis prolixæ evaserint Animadversiones nostræ, vereor tamen, ne nimis aliquando in verbis, & variis rationibus

P R Æ F A T I O.

accumulandis , brevitati studuerim , & sic dum brevis esse laboro , obscurior alicubi sim factus. Quod tamen si quando evenit , evenit certe præter meam voluntatem & opinionem , ut qui ipse aliis in scribendo nihil antiquius aut studiosius commendare soleam , quam ut primam dent operam perspicuitati. Atque ideo neque in his sperem aut rear , quenquam attentum satis Lectorem facile usquam prorsus adhæsurum. Vale Benevole Lector , & quartam hanc Minervæ Sanctianæ meis cum Notis editionem superioribus longe locupletiolem , ac alicubi emendatiolem , benigne accipe.

## JACOBUM PERIZONIUM,

*Humaniorum literarum Professore.*

Cum Sanctii Minervam, notis & Animadversionibus  
auctam, Franequeræ primum ederet.

**I**Uno, Minerva, Venus, quarum regit altera terras,  
 Altera mortales non finit esse rudes.  
 Tertia divinis humana calefcere flammis  
 Pectora, naturâ corda movente, jubet.  
 Arbitrium peterent quando æmula Numina formæ,  
 Debuerat iudex justior esse Paris.  
 Magne PERIZONI, quo Franica nostra superbit,  
 Franica Doctorem non habitura parem,  
 Æquior hanc litem sententia vestra diremit,  
 Et victrix meritæ est palma tributa Deæ.  
 Arbitrii jurisque tui Natura reliquit,  
 Quam Tibi Divarum demeruisse velis.  
 At bene posthabitis, quarum Venus arbitra, formis,  
 Et quas innumeras altera jactat opes,  
 Judice Te, nostræ cessit victoria Divæ,  
 Et superat binas una Minerva Deas.  
 Hanc colis, Hanc ornas, Hæc Te cultore renascens,  
 Altius Augustum tollit in astra caput.  
 Redditus est Latix tandem, Te vindice, linguæ,  
 Quem prope delerant barbara secla, nitor.  
 Reddita majestas, modò deplorata, Minervæ est,  
 Quam vix monstrarat Sanctius esse Deam.  
 Sermonis Veneres Tibi se debere fatentur,  
 Et puræ antiqui divitiæ eloquii.  
 Nec tantum victrix plaudit Tibi Diva, sed ipsa  
 Judicio accedunt Numina victa tuo.

*Sublatisque odiis, olim altâ mente repostis,  
Jungunt, Te, faciles, conciliante, manus.  
Promittuntque Tibi vel dant tot munera Divæ,  
Quot data Priamide, pactave, fama negat.  
Inferior tantum poterat tua caussa videri,  
Numina quod judex viderit ipsa Paris:  
Hoc oculis etiam, vel plus, tua numina vestris,  
Si quid habet veri nostra Camena, dabunt.  
Tres ergo ut spectes humano in corpore Divas,  
Et referas meritis præmia digna tuis,  
Dii faciant, jungenda Tibi sit femina, dote,  
Ingenio, formâ, Juno, Minerva, Venus.*

**CORNELIUS** van ECK  
J.U.D. & Professor, tunc Franeque-  
ranus, nunc Ultrajectinus.





INCLYTÆ SALMANTICENSI  
ACADEMIÆ,

*Matri Piissima,*

FRANCISCUS SANCTIUS BROCENSIS,

Primarius Rhetorices Græcæque  
Linguæ Doctor,

*Gaudere & bene rem gerere.*

**L**iberti animi nota qui possem  
liberari, Mater Academia,  
omnium quot sunt, quotque  
fuerunt, Præstantissima, si ego  
hic altus & educatus, ac per  
annos quadraginta tuis artibus  
& disciplinis exornatus, tibi nutritionis præ-  
mium non persolvissim? Sed quænam præmia  
tantæ altrici solvisse queam? Exigua sane, si digna  
tanta majestate munera velim offerre. At vero,  
quod possumus, libenter offerimus: Ea porro, nec  
me animus fallit, offerimus, quibus nullus alius aut  
majora aut necessaria magis obtulit. Dolui etenim  
semper, & non sine lacrymis sæpe sum testatus,  
quum tu semper in cæteris disciplinis magistros  
habueris præstantissimos, Grammaticam, que

P R Æ F A T I O.

omnium aliarum fundamentum est, ita depositam jacuisse, ut nulla medicina sublevari potuisse videretur. Et quum pestis Barbariei pene totum orbem occupaverit, tu sola hac nota inureris, & innocens apud exteros accusaris: quasi ullam possimus Academiam reperire, ubi vera, puræque Latinitatis indagatrix, Grammatica doceatur. Quotus enim quisque est Grammatices Præceptor, qui Laurentium Vallam, & eum sequutos non laudet, veneretur, exosculetur? Hinc licebit conjectari, quales fuisse oporteat rivulos, qui ex tam cænofo turbidoque fonte defluerunt. Nunc tu, Mater, huic tanto malo facile mederi poteris, si e cathedris tuis primariis, Laurentio deturbato, Minervam, quæ tibi offertur, patiaris pro illo pueris explicari. Hæc veræ Latinitatis normam tradit. Hac duce puer poterit Poëtarum & Oratorum virentia præta secure perambulare: hinc Dialecticæ, quæ itidem perturbata est, vera principia expiscari. Nunc igitur hoc præcipue, o Mater, est inter tua, quoniam inter omnes Princeps appellaris, ut literarum omnium fundamenta firma & verissima, te prima instituyente, jaciantur. Nihil omnino hic novi afferimus: stulti vulgi ride sermonem: sed antiquitatem, quæ Barbarorum (Mammotretos dico, Catholicones, & Pastranas) sævitia jacuerat, sublevamus, & in gradum reponimus. Hi enim quum contra Ciceronem & reliquos Latinos acerrimum bellavissent bellum, bonas literas longe lateque pessum dederunt. Facebant itaque bonæ literæ, quum abhinc annis

centum

P R Æ F A T I O.

centum Antonius Nebriffensis hos rebelles conatus est castigare. Sed adeo malum hoc radices egerat altas, ut innumeris monstris debellatis multo plura debellanda remanserint. Quod si ille iterum aut sæpius rediret, non dubito (quæ erat illius solertia) quin omnia facillime composuisset. Ars enim (ut præclare differit D. Thomas) mutari debet, quoties intellectui melius aliquid occurrit. Itaque quod ille non potuit tunc perficere, mihi forsitan perficiendum delegavit. Qui pote? inquis. Quia dum ille in patria mea Brocis, ubi Dictionarium & Artem adornabat, febricitans decumberet domi Marcelli Nebriffensis, Filii, cruce Alcantarenfis ordinis insigniti, subinde suspirans, (ut Patrem meum sæpe dicere audivi) conquerebatur, Artem sibi & Dictionarium imperfecta relinqui. Quid si illud interim Virgilianum occinebat?

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,  
Qui face Barbatos, ferroque sequare Perotos.

Ego certe, quasi ille hoc mihi munus injunxisset, simul ut tibi, Matri Venerandæ, aliquo modo gratificarer, totis viribus in hanc operam incubui, ut Grammaticam addiscentibus via brevior, planior, & fidelissima sterneretur. Hanc methodum ante annos aliquot non sine præclaris experimentis divulgatam huic operi subjunxi. Quia Minerva tota in hoc est, ut regulas illas tum veras, tum facillimas, esse perdoceat. Invidiam vero, quum semper contemnere potius, quam deprecari studuerim, neque placare contendo,

## P R Æ F A T I O.

*tendo, neque cupio. Imo vero illi nunc bellum indico facioque. Qua invita & renuente, Lector attentus & diligens hic tum Veterum tum Recentiorum supra tria millia errorum expiscabitur. Sunt hic innumera sublata, quæ frustra erant: prava multa correctæ: plurima adducta necessaria: ac demum quæ collapsa, & propriis sedibus erant expulsa, restituantur. Vale.*

## A P P R O B A T I O.

Regii Senatus Supremi jussu Minervam Francisci Sanctii Brocensis, quæ Latini Sermonis causas verissime & eruditissime persequitur, diligenter perlegi, & dignissimam judico, quæ in lucem quamprimum prodeat. Est enim opus, unde hujus ætatis Grammatici, (si tandem aliquando serio sapere velint) vera, brevia, claraque præcepta discere possunt. Madriti in Gymnasio, ubi Latina Lingua publice docetur. Pridie Kalend, Junii. 1585.

*El Licendiado Luys de la Cruz Vasco.*

# FRANCISCI S ANCTII MINERVA,

*Sive de Proprietate sermonis Latini,*

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

ARGUMENTUM.

*Minerva munera. Causa Latini sermonis investiganda. Nomina rebus imposita consilio, non casu. Prima Lingua verba significabant naturam rerum. Aliarum Linguarum verba habent aliquam rationem. Ratio a Linguis minime excludenda.*



MINERVAM narrat Homerus, poetarum princeps, inter bellantium turmas Diomedii apparuisse, oculorumque caliginem, ut bellantes Deos ab hominibus possit discernere, discussisse. Quod signum Plato in *Alcibiade secundo*, pag. 150. Tom. II. nihil aliud interpretatur, quam Rationem ipsam, quæ discussa caligine, qua quisque tenetur, animum facibus purgat, ut mala bonave possit propius contemplari. Quin & ipse Plato in *Cratylo*, pag. 406. 407. Tom. I. quum *Pallados* etymon scrutatur, ἀπό τῆς πάλλειν ἢ πάλλεσθαι, id est, ab agitatione & saltatione, quod sese, vel aliud quippiam, a terra in altum tollat, dictam existimavit: Idem eodem

dem loco Ἀθηνῶν, quam nos *Minervam* dicimus, <sup>1</sup> Mentem agitationemque esse declarat. Hæc tam præclara Minervæ munera, ut ad Homerum revertamur, non cuius revelantur, sed Diomedii tantum, qui Διὸς μῆ-δῶ, id est, *Jovis cura* sive *consilium*, aut *deliberatio*, dici potest. Bonarum enim artium scientia <sup>2</sup> humani ingenii inventum non est, sed ex Jovis cerebro, unde nata Minerva dicitur, in humanum usum delapsa divinitus. Itaque nisi te totum inquisitioni tradideris, nisi artis tuæ, quam tractas, causas rationesque probe fueris perscrutatus, crede te alienis oculis videre, alienisque auribus audire. At invasit multos perversa quædam opinio, seu barbaries potius, in Grammatica & sermone Latino nullas esse causas, nullamque penitus inquirendam esse rationem: quo figmento nihil quicquam vidi ineptius, nihilque potest excogitari putidius. An homo rationis particeps quicquam agat, dicet, machinabitur, sine consilio & ratione? Audi Philosophos, qui nihil fieri sine causa obnixè testantur; audi Platonem ipsum, qui nomina & verba natura constare affirmat, qui sermonem esse a natura, non ab arte, contendit. Scio Aristoteleos aliter

1. *Mentem agitationemque &c.*] Nempe Platoni Ἀθλῶν, quasi ἡ θεϊκόν, *mens divina*, vel ἡθικόν, *cogitatio morum*, dicta, & inde nomen hoc suum, sed in concinniore dein sonum deflexum, accepisse, videtur. At sine dubio Ἀθλῶν nihil aliud, si originem vocis spectes, notavit, quam propriam Urbis, quæ Ἀθλῶν dicebatur, Deam. Hinc ergo Ælianus V. H. XII. 28. Urbs illa πόλις ἢ Ἀθλῶν appellatur, & passim apud Homerum ipsa Dea conjunctim dicitur Πάλλας Ἀθλῶν, h. e. *Pallas*

*Atheniensis*. Nimirum & Urbs & Dea nomen habent a Terrâ Attica, dicta olim Ἀκτικὴ ab Ἀκτῆ, littus, quo ipso nomine tota etiam regio designatur. Vide me ad Ælianus V. H. VI. I. 14.

2. *Humani ingenii inventum non est &c.*] Revera est, sed non ita, ut omnes homines ex natura sua eam teneant, verum ut ratione, tum sedula investigatione, denique experientia ipsa eam invenerint primi, ac reliqui dein discendo comparatam habeant.

liter sentire ; sed nemo diffitebitur, nomina esse velut instrumenta rerum & notam ; instrumentum autem cujuslibet artis ita illi arti accommodatur, ut ad alia omnia ineptum esse videatur ; sic terebro terebramus, & ferra scindimus lignum, at lapides cuneis discindimus, & cunei gravissimis malleis adiguntur. Qui igitur primi nomina rebus imposuere, credibile est illos adhibito consilio id fecisse ; & id crediderim Aristotelem intellexisse, quum dixit, ad placitum nomina significare. 3 Nam qui nomina casu facta contendunt, audacissimi sunt, nimirum illi, qui universi mundi seriem & fabricam fortuito ac temere ortam persuadere conabantur. Nomina certe & verba, rerum naturam significare cum Platone assererem libentissime, si hoc ille tantum de primæva omnium linguarum asseverasset : ut in Genesi cap. 2. legimus : *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terra, & universis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea : omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus ; appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & universa volatilia cœli, & omnes bestias terra.* Vides in illo primo sermone, quicumque ille fuit, nomina & etymologias rerum ab ipsa natura fuisse depromptas. Sed ut hoc in cæteris idiomatis asseverare non possum, ita mihi facile persuaferim, in omni idiomate cujuslibet nomenclaturæ reddi posse rationem : quæ si in multis est ob-

3. Nam qui nomina casu &c.] Sine dubio verum est, quod Auctor mox ait, *cujuslibet nomenclaturæ in omni idiomate reddi posse rationem* aliquam, licet nobis nunc plerumque ignotam. Sed tamen illa ipsa ratio sæpe fita est in casu & fortuito arbitrio hominum vulgariū ; ne-

que igitur naturam rerum, quæ vocabulis significantur, nec aliquod prudentium Consilium in imponendo rebus suo nomine, declarat aut præfert, sed commune Vulgi aut Civitatis placitum tacite & paulatim ortum. Plura vide infra *lib. IV. ad initium Capitis XIV. de Homonymiis.*

obscura, non tamen propterea non investiganda. Multa latuerunt Philosophos, quæ Plato eruit in lucem; multa post eum invenit Aristoteles; multa ignoravit ille, quæ nunc sunt passim obvia: latet enim veritas: sed nihil pretiosius veritate. Sed dices, qui potest fieri, ut vera sit nominis etymologia, si una eademque res variis nominibus per orbem terrarum appellatur? Dico ejusdem rei diversas esse causas, quarum illi hanc, nos aliam contemplamur: sic Græci ἀνεμον, Latini *ventum* appellavere; illi ab spirando, 4 hi a *Veniendo*. Fenestram ἀπὸ τῆς φαινεῖσθαι deduxit Latinus,

4. *Hi a veniendo*] Mallem a *Vehendo*, ut ita notet proprie flatum vehementiorem, *vehentem* & propellentem res, quas affequitur. Certe Germanos facile quis crediderit formasse ex eo suum *wehen*, pro quo Belgæ *weyen*, vel, ut nunc scribimus, *waeijen*, Unde *wind* vel *wend*, quasi *Wehende*. Sed forsan horum æque ac *Venti* origo non ex Latino sermone, sed Græco petenda est, ut fecit Angelus Caninius, & primitus quidem ab eodem vocabulo, unde ἀνεμῶ deducitur, h. e. ab ἀω, *spiro*. Hinc etiam Particip. ἀνεῖς, ἀνεῖν, & dein ἀήτης & ἀήτη, *spiritus*, *ventus*. Hesiod. *Egy.* v. 645.

Εἰς ἀνεμοὶ γε κακὰς ἀπέχουσι  
ἀήτας.

*Si venti abstinerunt noxios flatus.*  
& v. 675. νότοιο δεινὰ ἀήτας.  
*Noti graves flatus.* Atque ita *Maleventum*, pro quo postea dixerunt ἐυφημίας gratia *Beneventum*, formarunt Latini ex Græco *Μαλόεις*, *μαλόεντες*. Vide Salma-

sum ad Solinum, p. 64. b. For-  
san ab eadem origine repetendus etiam *Venter*, ut in quo laxius sumpto fit, vel certe sentitur maxime, respiratio. Nam quæ ab ἀν & ἔντερον, unde ceteroqui speciose prorsus Viri Docti derivant *ventrem*, acceperunt Latini, in iis τὸ E mutatur in I. *Ev*, *In*, ἀντὸς, *intus*, ἔντερον, *intestina*: nisi si quæ vel integra, vel serius, in Linguam Latinam sunt recepta, veluti *dysenteria*, *exenterare*. In quibus ipsis nullum tamen reperitur vestigium *Ventris* ab ἔντερον formati. Nam si hoc *Ventris* nomen esset proprie idem, quod ἔντερον, & ex eo formatum, dixissent Latini etiam *eventrare* pro *exenterare*. Ceterum in hoc etymo *venti*, & forsan *ventris*, præciditur per Apocopen litera A. ut sæpe fit in derivationibus. Vide Vossium de *permutatione Literarum*. Et ita prius fuisset *Aventus*, litera V, ut solet, inter duas vocales interposita, unde forsan *Aventinus* mons, quasi



tinus: *ventana* a nostris dicitur, Lusitanis *janella*, quasi parva janua. Præterea multa traxit Latinus a Græcis, quorum Græci reddent rationem: ridendi enim sunt, qui in suo idiomate alieni nominis rationem scrutantur; sicut ut qui *petram*, quod pedibus teratur, aut pedem terat; & *lapidem* a labando, sive a pede lædendo deducunt; quum utrumque sit a Græcis πέτρα ἢ λάσ. Non igitur dubium est, quin rerum omnium, etiam vocum, reddenda sit ratio: quam si ignoraverimus rogati, fateamur potius nos nescire, quam nullam esse constanter affirmemus. Scio Cæsarem

rem

quasi vento expositus, nisi ab *Avente* fluvio, ut vult Varro apud Servium, vel ab *Avibus*, aut *Avere*, quis malit eum derivare, quia istic auspiciis operam dabant. Nam quod ab *Aventino* Rege deducitur hoc Nomen, id vero fabulosum mihi certe videtur.

5. *Ut qui petram &c.*] Apprime his conveniunt, quæ ex Varro A. Gellius adfert *Noct. Att. I. 18.* In quo, ait Varro, *L. Ælius noster literis ornatissimus memoria nostra erravit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, proinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas. Non enim Leporem dicimus, ut ait, quod est levipes, sed quod est vocabulum antiquum Græcum. Multa enim vetera illorum ignorantur, quod pro iis, aliis nunc vocabulis utantur: & illorum esse plerique ignorent Græcum, quod nunc nominant Έρλωα: puteum, quod vocant Φρέαρ: leporem, quod λαγών dicunt. Rideliculus hic est Phil. ille Caro-*

lus, qui hoc loco existimatum esse queritur, *leporem* δὲ τὸ λαγών *potius, quam a levitate pedum nomen invenisse: eaque occasione invehitur in haresin literatorum quorundam, qui opinantur Latina pleraque vocabula Græcis accepta referenda.* Atqui hoc ipsum voluit utique Varro, & verissimum est, sicuti contra ineptissimum est, quod tuetur Carolus, *leporem* a *levitate pedum* dictum: sed & incitum profus, quod hoc loco vel Varronem, vel quemcunque alium, *leporem* δὲ τὸ λαγών derivare ait, quum is nihil aliud dicat, quam hanc causam esse, quare *leporis* etymon non quæsierit Ælius in Græca lingua, quod Græci non amplius uterentur antiquo illo vocabulo, unde suum sumserunt Latini, sed pro eo tunc jam λαγών dicerent. Antiquum autem illud, quo priores Græci, & maxime Æoles, sunt usi, λέπορον fuisse tradit lib. III. de re rust.

rem Scaligerum de Causis linguæ Latinæ cap. 67. &c. aliter sentire ; sed hæc vera ratio est. Hæc tam multa invitus congeffi contra morosos quosdam , qui, quum in Grammatica rationem explodant, testimonia tantum Doctorum efflagitant. An non legerunt Quintilianum, lib. I. cap. 6. init. qui *sermonem constare ratione, vetustate, autoritate, consuetudine*, scripsit? Ille igitur non Rationem excludit, sed in præcipuis enumerat ; quasi vero Laurentius, & alii Grammatici, suarum etiam ineptiarum non statim contentur adhibere rationes, quales quales ipsæ sint. 6 Usus porro si-

6. *Usus porro etc.*] Sæpe tamen Usus ab Analogia & omni Ratione recedere deprehenditur, quoniam antiquissimis temporibus Romani Grammaticam rationem suæ linguæ ignorabant, Usus autem sæpe forte fortuna, & ex inconsiderata vulgi libidine oriebatur, atque ita Rationi prævalebat. Quando Comici dicunt *Nemo homo*, a ratione illud certe est alienum, siquidem in τῷ *Nemo* jam expressum est τὸ *Homo*. Sic quum *deorsum* dici credatur brevius pro *devorsum*, parum accurate Cl. Quadrigarius apud Gellium IX. 1. *Deorsum versum mitti* ait. Denique cum quis *gratulari* amico dicitur de re, quæ ei prospere evenerit, non alia est ejus locutionis & syntaxeos ratio ac significatio, quam, pro amico & propter amicum gratias agere Diis. Non ergo huic rationi attendunt, sed usui, qui ipsos *Deos gratulantes* inducunt. Veluti Phædr. *fab.* 69. dum *Herculem calo receptum per salutate me-*

morat *gratulantes Deos*. Auctor *Biblioth. Univers.* Joh. Clericus, qui Anno 1687. quo primum meis cum Notis hæc *Sanctii Minerva* prodiit, eam quoque recensuit, tria hæc exempla usus ab analogia desectentis commemorat, sed postremum in controversiam vocat hac ratione, quod *gratulari amico* nihil aliud notet, quam *dicere amico, gratum seu jucundum sibi esse, quod ipsi evenerit* ; eam autem significationem non probat, sed ait suo more tantum, *nihil eam habere, quod non sit plane consonum analogiæ & rationi*. At vero quum Analogia significationis nihil sit aliud, quam similitudo quædam inter significationem secundariam & primitivam, ex qua illa, recta & commoda quadam translatione, fit orta, sequitur Analogiam hanc constitui non posse, nisi prius eruta & probata sit primitiva vocis significatio. Atque ideo debuisset ille probasse, *Gratulari* primitus & proprie notare, *dicere aliquid sibi*

ne ratione non movetur; alioqui abusus, non usus, di-

*bi gratum esse*, & porro ostendisse, ex hac significatione deduci posse iuxta analogia omnes dein alias ejusdem Verbi. Quod quum non fecerit, concidat necesse est omnis illius oppositio. Adde jam, falsum etiam esse, quod ita simpliciter affirmat. Si quidem *Gratari & Gratulari* proprie notat *grates agere*, ut jam ostendit dudum Vir Summus in arte critica, Joh. Fred. Gronovius *Observat.* II. 19. qui etiam inde repetit omnes alias hujus Verbi significationes. Atque ita, præter loca antiquissimorum Scriptorum ex Nonio & aliunde ab illo istuc allata, etiam Scipio Afric. prior apud Gellium *Noct. Att.* IV. 18. *Eamus Jovi O. M. gratulatum.* Hinc *Gratulationes*: Cicero *Verr.* V. *Quod in precibus ac gratulationibus non solum id* (simulacrum Herculis) *venerari, sed & osculari solent*, h. e. quando aliquid rogabant Herculem, vel ei gratias agebant. Sed & κατ' ἐξοχλήν ea Vox notat Sacra, quibus gratiæ publicæ Diis agebantur ob rem bene gestam. Cicero *Famil.* XI. 18. *Gratulationem tuo nomine ad omnia Deorum templa fecimus.* *Catil.* IV. 10. *Ceteris bene gesta, mihi uni conservate Reip. gratulationem decrevistis*, scil. Diis faciendam. Hæc ergo primitiva est Verbi significatio. Et hinc jam reliquæ deduci debent, ac possunt commodissime. Sic enim absolute *Gratulari* apud

Sueton. *Tiber.* 60. *Gratulantibus in-ter pœnam, quod non & locustam obtulisset*, h. e. Diis gratias agenti. Et sic passim. Hinc jam *gratulari sibi*, Cic. *Famil.* III. 11. & IV. 11. est, non *dicere sibi, gratum hoc sibi esse*, sed *gratias agere Diis suo ipsius nomine*. Et *gratulari Amico*, gratias agere diis *Amici nomine*. Dicit quis forsitan, quando *gratulamur alteri*, tunc tamen revera dicimus ei, nobis gratam & jucundam accidere ipsius bonam fortunam: at vero recidit quidem eo sensus locutionis, quæ & causa istius abusus apud Phædrum, sed non proprie & directe illud notat, quæ probe, in indaganda significationis analogia, sunt distinguenda. Sic ex gr. nemo est, quin intelligat ex Usu Linguæ sensum ἴ Refert, id mea minime refert, magni refert; at paucissimi, qui eorum rationem & veram ac proximam significationem norint. Nec enim proxime id significant, quo breviter ea interpretari solemus, licet is tamen sit sensus. Vide me infra ad III. 5. *de Verbis Substantivis*. Ceterum de Usu in Abusum degenerante per causam non animadvertæ Analogiæ, sæpius & pluribus egi infra. Vide *Indicem* in V. *Ufus*. Recte tamen Sanctius omnium rationem etiam in lingua, præsertim Latina, censuit indagandam, id quod & præciare præstitit.

dicendus erit: auctoritas vero ab usu sumpsit incrementum; nam si ab usu recedat, auctoritas nulla est; unde Cicero Coelium & M. Antonium reprehendit, qui suo arbitrato, non ex usu, loquerentur: *Nihil autem potest esse diuturnum*, ut inquit Curtius lib. IV. *cui non subest ratio*. Reliquum est igitur, ut omnium rerum ratio primum adhibeatur, tum deinde, si fieri poterit, accedant testimonia, ut res ex optima fiat illustrior. Quæ causa fuit, ut has nostras vigilias, *Minerva*, seu *de causis lingue Latinae*, inscriberemus; quia cujuslibet quæstionis causas & vera principia eruere conamur; improbantes cum Cicerone II. de nat. Deorum, Pythagoricum illud, *Ipse dixit*. At de *lingua Latina causis* jam scripserat Cæsar Scaliger; quem quia in multis sequor, nonnunquam tamen ab eo dissentiens, titulum non abjiciendum putavi. Et Augustinus Saturnius suas acutissimas dissertationes in Grammatica *Mercurium* vocavit; quem quia minus aliquando probamus, Minervam illi fidum monitorem adhibemus.

## C A P. II.

*Grammaticorum sine ratione nullam esse auctoritatem. Grammaticam non dividi in Historicen & Methodicen: illam non esse partem Grammaticæ. Quis sit perfectus Grammaticus. Nec dividi Grammaticam in Orthographiam, Prosodiam, Etymologiam, Syntaxin. Hanc esse Finem Grammaticæ. Grammatica definitio. Artes sermonem perficientes. Partes orationis enumerantur. Pro-nomen, & Interjectio excluduntur.*

QUONIAM res, de qua agimus, ratione primum, deinde testimoniis & usu, est comprobanda, nemo mirari debet, si magnos interdum viros non sequamur; nam quantacunque auctoritate mihi Grammaticus polleat, nisi ratione propositisque exemplis, quod

quod dixerit, confirmaverit, nullam in re præsertim grammatica fidem faciet. *Grammatici* enim, ut inquit Seneca *Epist. 95. sermonis Latini custodes sunt*, non auctores. Neque sexcentorum Grammaticorum aucto-

I. *Neque sexcentorum &c.*] Prorsus assentior Doctiff. Sanctio, non auctoritate Grammaticorum, sed ratione & usu, seu propositis exemplis, probandam esse Latinam dictionem. Sciendum tamen est & illud, multo facilius eam probari, & certius affirmari, quam negari & rejici. Vel hæ ipsæ locutiones, quas Sanctius sibi nunquam neque a sexcentis Grammaticis persuasum iri affirmat, si non earum ipsarum, certe similium tamen, Ufu, & deinde Ratione, adferi fatis superque queant. Etenim si quis dicat, *Vapulo a Præceptore, Exsulo a Pratore*, in utraque locutione Rationem, quæ eadem utrobique, in priorre (Vide infra III. 3. in voce *Vapulo*, & ibi Scioppium) etiam Usus habebit sibi adstipulantem, in posteriore vero Ratio tantum non potuit, ut eam Ufus admitteret, quia durissima est, cujusmodi locutiones Ufus averfatur. Ceteroquin enim *ab aliquo vapulare*, seu *exsulare*, idem est, ac si dicas, *opera alicujus vapulare & exsulare*, seu *a parte alicujus*, (sicuti Auctor ipse lib. III. c. 4. τὸ *A* exponit) proficisci id, quod τὸ *is vapulare* & *exsulare* significatur. Et quid quæso discriminis, quod ad Rationem, inter ista, & hæc,

Livii I. 1. *Æneam ab simili clade domo profugum*. Cicer. *Famil. IX. 16. Levior est plaga ab amico, quam a debitore*. Quidni eodem modo, *levius est vapulare ab amico &c.*? *Somn. Scip. c. 8. Nec unquam ab alio renascetur*. Sall. *Jug. 17. Nisi qui ferro, aut a bestiis interiere*. Quibus paria, quæ Auctor & Scioppius d. I. congesferunt: *Quis nolit ab isto ense mori; Insesto ne vir ab hoste cadat; Caput a Sole dolet, &c.* Nihil ergo causæ, quare τὸ *Vapulare ab aliquo*, cum & Ratio & Ufus id ferat, ita plane repudiet Sanctius. Sed neque idoneam video rationem, quam obrem rejiciat prorsus, tanquam minime Latinum, *Ego amo Deum*, quum & significatio & syntaxis verborum, quod ad Rationem & Usus, phrasin illam approbare utique videatur. Sicuti enim Dii vel Deus passim a Latinis scriptoribus *amare* dicitur *homines*, ut vel ex juris jurandi formula, *ita me Deus amet*, perspicuum est: quidni eodem modo homo vicissim recte dicatur *amare Deum*, æque ac parentes suos, & ipsas virtutes, quæ in hominibus sunt quasi quædam imagines Dei? Cicero certe *Famil. IX. 22. Amo verecundiam* ait, & I. 7. *Quam magnitudinem animi tui*

toritas mihi persuadebit, (Vide infra lib. III. cap. 3. in Verbo *Vapulo*.) ut *vapulo a praeceptore, exfulo a Praetore, & ego amo Deum*, & alia hujusmodi, Latine dicantur. Unde illud verissimum est, quod Paulus tradit Leg. i. de Reg. jur. *Regula est, qua rem, qua est, breviter enarrat; non ut ex regula jus sumatur, sed ex jure, quod est, regula fiat.* Quare extirpanda est consuetudo, quæ legem habeat reclamantem, quæ potius corruptela vocanda est, ut passim tradunt Juris consulti: neque enim, quæ barbaries admisit, fo-

ven-

*semper sum admiratus, semper amavi.* IX. 16. *Amavi amorem tuum.* Quid ergo? An ratio Sancti petenda erit ex iis, quæ tradit lib. IV. cap. 3. de *Ellipsi*, in *Regulis Generalibus*. Nempe in *Primis* (ait istic) & *Secundis Personis rustice, nisi discretionis, aut alia impellente causa, apponitur suppositum, & proinde rectius subicitur.* Non itaque rejiceret τὸ *Amare Deum*, sed τὸ *Ego Amo Deum*. Verumtamen neque hæc locutio rejicula ipsi simpliciter esse potest, sed tum demum, si nulla adfit ἢ *Ego* exprimendi causa, quod proinde & hic, si ita sensisset, declarare debuisset, ut posset intelligi. Nam quamplurimæ ceteroqui dantur causæ, quibus recte τὸ *Ego* adhibeas cum suis Verbis. Non possum itaque mihi persuadere, id Auctorem nostrum hic respexisse, aut voluisse, & tanto quidem minus, quia infra lib. III. cap. 2. circa finem diferte rejicit non tantum illud, *Ego amo Deum*, sed & hoc, *Deus amatur a me*. Videtur ergo prorsus

totam repudiare phrasin, quasi τὸ *Amare* quid notet, quod infra majestatem Dei sit, nec Homini ad Deum relationi conveniat. Sed tamen quum illud Verbum in Lingua Latina non brutum modo affectum & cum libidine conjunctum, sed & purum ac honestum significet, quo magni facimus & veneramur alios, nihil video rationis, quare non *Homo* quoque recte dicatur *amare Deum*, æque ac *Deus Hominem*: & *Pater Filium* æque ac *Filius Patrem*, immo & *Canis Dominum* apud Ciceron. de *Nat. Deor.* II. 63. qui & pro *Flacco* cap. 38. *nimiam pietatem & summum Amorem in Patriam* conjunctim tanquam Synonyma memorat. Sed & quum recte dicamus *amare virtutes aliorum hominum*, quidni & *virtutes Dei*? Eas autem *amare* est idem, quod *amare ipsum Deum*. Certe in S. Script. passim *Homo* jubetur *amare, ἀγαπᾶν & φιλεῖν, Deum*, æque ac *Dominum nostrum Jesum Christum*.

enda sunt, sed quæ pervertit, vindicanda. Quare jam nemo mihi turbam Grammaticorum aliter præcipientium opponat: nam tantum cuique credendum est, quantum ratione comprobaverit. Cicero ad Attic. lib. VII. epist. 3. etiam aliquando circa Grammaticam ab Attico reprehensus, primum ratione, deinde antiquorum testimoniis, se defendit. Non igitur mirandum est, si Quintiliano lib. I. cap. 4. & 9. non assentiar, qui Grammaticam in *Historicam*, & *Methodicam* divisit, quam divisionem deinceps Grammatici mordicus tenuerunt: Verum interest philosophi, placitis humanis anteponeere rationem. Eam <sup>2</sup> opinor vocavit *Historicam*, quæ omne Scriptorum genus excutit; quæ nec citra Musicen potest esse perfecta, nec si rationem syderum ignoret; quæ neque sit ignara Philosophiæ, cui Eloquentia quoque non desit. Omnes igitur disciplinas huic Grammaticæ subjicit. Ubinam gentium ea Grammatica est? Quis eam conscripsit? Unde hanc reginam artium petemus? Vulgi errorem sequutus est Quintilianus; dicebantur enim quondam Grammatici vulgo, qui primis rudimentis pueros instituebant, & eis poëtas enarrabant: quo in munere subeundo adhibebant, præter Grammaticam, variarum artium cognitionem: neque tamen vulgus intelligebat doctorem illum Musicæ, Astrologiæ, Philosophiæ esse peritum. Mihi perfectus absolutusque Grammaticus est ille, qui in Ciceronis vel Virgilio libris intelligit, quæ dictio sit Nomen, quæ Verbum, & cætera, quæ ad solam Grammaticam spectant, <sup>3</sup> etiam si sensum verborum non intelligat: est enim orator-

2. *Opinor*] Nescio, quare *Opinor* dicat, quum diserte Quintilianus I. 9. *Historicam* vocet eam, quæ in *enarratione Auctorum* consistit & Sanctius sequentia hujus periodi de hac Grammatices parte ex illius cap. 4. descripserit.

buisse, ni fallor, dixisse, *Etiamsi sensus Grammatici veritatem aut rationem non perspiciat*. Nam sensus simplex seu Grammaticus cognoscitur ex ratione & constructione Grammatica, at ejus veritas ex aliis scientiis.

3. *Etiamsi sensum etc.*] De-

torum & poëtarum lectio variis artibus referta, quas si magister iste callet, jam non grammaticus dicendus est, sed dum explanat Astrologiam, astrologus; dum Historiam, historicus; dum præcepta Eloquentiæ, rhetor. Verbi causa, *Omnis triangulus habet tres angulos aequales duobus rectis.* Hic Grammaticus explicabit grammaticam, doctrinam vero nonnisi Mathematicus. Quem deinde Grammaticum dabis, qui se expediat ab illo Davidico, Pſal. 67. *Rex virtutum dilecti dilecti, & speciei domus dividere spolia. Si dormiatis inter medios clericos, penna columba deargentata, & posteriora dorsi ejus in pallore auri.* + Sed quid in refellendo Quinctiliano fru-

4. Sed quid in refellendo &c.] Frustra sane opera ponitur in refellendo Quinctiliano, cui nequam peculiaris fuit hæc sententia, quæ *Grammaticen* extendit ad facultatem Scriptores omne genus excutiendi & interpretandi. Secutus enim est inveteratum jam apud Græcos Latinosque usum, cum in vocabuli significatione, tum in munere Grammaticis assignando. Ipse Cicero lib. I. *de Oratore*, singularum artium munia percensens, *In Grammaticis*, ait, *Poëtarum pertractatio, Historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam sonus.* Idem lib. I. *de Divin. Grammaticos Poëtarum interpretes* appellat. Et hinc Imp. Tiberius, qui maxime curabat notitiam Historiæ fabularis, *Grammaticos*, dicitur a Sueton. cap. 70. *ejusmodi fere questionibus, quæ mater Hecuba, quid Sirenes cantaverint, experiri, fatis sane inepte, solitus.* Immo adeo hæc verà, ut quæ sola

*Grammaticum* ex sententia Sanctii absolvunt, olim fere a Grammaticis fuerint sejuncta, nec tam ad eos pertinuerint, quam ad illos, quos Græci Γραμματιστῆς, Latini *Literatores* vocabant. V. Sueton. *de ill. Gramm. cap. 4.* Atque hinc in Historia Augusta passim dicitur quis in pueritia usus primum hoc vel illo *literatore*, aliis vero deinceps *Grammaticis*; Immo in jure Civili *Grammaticis* æque ac aliis Professoribus indulta fuit immunitas, non item illis, qui primis literis pueros imbuunt, quæ de re Wowerius *Polymath. cap. 4.* Verum quidem, vocabulum *Grammatices* a primis illis literis formatum, & antiquissimis temporibus illas quoque ad Grammaticorum curam vel maxime pertinuisse, immo inde *Grammatices* studia cœpisse; & forte etiam istic quondam desiisse. Sed neque id ignoravit Quinctilianus, ut qui disertè tradit II. 1. *Grammaticen ab illa appellationis*



frustra operam consumimus, quum ipse se suo gladio confodiat? Queritur enim in principio libri secundi cap. 1. *Grammaticos alienas sedes occupasse*: deinde subdit ibidem. *Nos suum cuique professioni modum demus. Et Grammatica (quam in Latinum transferentes, Literaturam vocaverunt) fines suos norit: praesertim tantum ab hac appellationis sua paupertate, intra quam primi illi consistere, provecta.* Hanc Quinctiliani sententiam valde probo: & cum doctissimis viris hoc teneo, *Artium usum conjunctum esse oportere; artes vero ipsas separatim tradendas.*

Alii vero dividunt Grammaticam in literam, syllabam, dictionem, & orationem; sive quod idem est, in orthographiam, prosodiam, etymologiam, & syntaxin. Sed Oratio sive Syntaxis est Finis grammatice;

*sua paupertate, intra quam primi consisterunt, tantum suo tempore provectam, ut ea omnia complectatur, quæ lib. I. c. 4. exposuit, quæque hoc loco, ubi suum cuique professioni modum vult dare, tamen illis relinquit, conquestus tantum, quod ea quoque invadant, quæ proprie & solorum debebant esse Rhetorum, scilicet prosopopœias, & suasorias declamationes. Hoc est, quod dicit illos alienas sedes occupasse, quodque eos intra suum professionis modum continere se jubet. Neutiquam vero istis verbis a priore sententia recedit, aut suo se gladio confodit, quod ait Sanctius. Sed & ex hoc usu, quo Grammaticis jam ante tempora Quinctiliani tribuebatur utrumque, & rationem loquendi docere, & enarrare Auctores, orta est distinctio hæc Grammatices in Methodicen, quæ prius respicit*

munus, & *Historicen*, quæ posterius, ut ipse Quinctil. tradit I. 9. Si tamen vera volumus ista significatio vocis *Grammatici*, & hoc munus *enarrandi* quoslibet auctores, non est proprium Grammatico, sed postea ad eum accessit: atque adeo illa *Methodicen*, etiam sola, constituit & absolvit *Grammaticum* proprie dictum, altera vero, *Historicen*, ornat eum, & distinguit ab jejuno *Grammatista*, quæ tamen distinctio semel recepta ita invaluit dein, ut tempore Quinctiliani, publico loquendi usu, *Grammaticus* non diceretur, nisi qui istam *Historicen* quoque profiteretur, æque ac *τὰ γράμματα*, & *literæ*, notabant tunc etiam Eruditionem Variam. Vide & Vossium *de Arte Grammat. lib. I. Capp. 1. 5. & 6.*

5. *Oratio sive Syntaxis est Finis Grammaticæ etc.*] Diversa hæc

cæ; ergo igitur non Pars illius; nam ut inquit Cicero, lib. V. de Finibus. *Aliud est pars, aliud artis finis: quia nulla ars in se versatur.* Sic enim aliud est grammatica, aliud grammaticæ finis, & scopus, seu, quod Græce dicitur *ὑποκείμενον*. Tum deinde litera pars est syllabæ, syllaba dictionis, & dictiones ipsæ partes orationis; non igitur partes grammaticæ: & cujuscunque rei pars alius rei esse non potest. Nos autem omiſſa Grammaticæ divisione (quoniam nulla satis commoda occurrebat) sic sumus exorſi: *Grammatica est ars recte loquendi.* Cum *Artem* dico, disciplinam intelligo; est enim Disciplina scientia acquisita in discente. Addidi deinde; *Cujus finis est congruens oratio.* Hæc oratio constat ex vocibus vel dictionibus; voces rursus ex syllabis; syllabæ ex literis; & quia ultra non progredimur dividendo, vocamus Literam *individui soni comprehensionem*. Dividimus igitur Orationem in voces seu dictiones, & has vocamus *Partes orationis*: in quibus tanta est inconstantia Grammaticorum, ut nihil certi nobis adhuc potuerint constituere. Varro duas ponit, deinde ex sententia Dionis tres: unam, quæ adsignificat casus; alteram, quæ tempora; tertiam, quæ neutrum. *De his*, inquit 7. linguæ Lat. p. 86. *Aristoteles duas partes orationis esse dicit, Vocabula, & Verba, ut homo & equus, Et, legit & currit.* Et eodem libro pag. 93. *Quod ad partes singulas orationis, deinceps dicam, quarum vis, quoniam sunt divisiones plures, nunc ponam potissimum, in qua dividitur. Oratio secunda, ut natura, in quatuor partes: unam, quæ habet casus: alteram, quæ habet tempora: tertiam, quæ habet neutrum:*

☞

hæc sunt. Oratio quippe conficitur Syntaxi Grammaticâ: atque adeo illa est *Finis*, at Syntaxis *Pars Grammatica*. Hæc enim inter res, quas tradit, etiam Syntaxin nos docet, & loquitur, *Solæcismos & Barbarismos expellit ab oratione*: Nulla certe alia est Ars, quæ nos doceat Nominum & Verborum Concordiam, & Constructionem, hoc est; Syntaxin.

ut ipse Auctor mox pag. 16.

& quartam, in qua est utrumque. Sed is postea dividit primam in provocabula, ut *quis*: in vocabula, ut *scutum*: in nomina, ut *Romulus*: in pronomina, ut *hic*: & statim subdit; Duo media dicuntur nomina; prima, & extrema, articuli: hæctenus Varro. Quintilianus Lib. I. c. 4. ostendit ab Aristarcho (quem frequenter sequitur Varro) octo partes esse factas; sed idem Quintilianus ad undecim usque progressum fuisse ostendit, & has recenset: *Nomen, Appellationem, Articulum, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Conjunctionem, Prepositionem, 6 Asseverationem, Attretationem*. Servius item undecim agnoscit. Nebrissensis cum octo primum constituisset, addidit in constructione *Gerundia*, ut ipse vocat, & *Supina*; quod & ab aliis accepisse testatur. Hic ego vestram fidem compello, Defensores errorum, qui omnia conturbari a me dicitis, quid sentitis? quid statuendum inter tot veterum & recentiorum tenebras judicatis? Audite igitur Minervam. Creavit Deus hominem rationis participem, cui, quia sociabilem esse voluit, magno pro munere dedit sermonem. Sermoni autem perficiendo tres opifices adhibuit. Prima est *Grammatica*, quæ ab oratione Solœcismos & Barbarismos expellit. Secunda *Dialectica*, quæ in sermonis veritate versatur. Tertia *Rhetorica*, quæ ornatum sermonis tantum exquirat. Cum igitur Oratio sit Finis grammatici, excutiamus, ex quibus hæc oratio possit constitui, ita ut nihil sit, quod per orationem non possimus enunciare. Sunt autem hæc tria, *nomen, verbum, particula*. Nam apud Hebræos tres sunt partes orationis, nomen, verbum, & dictio consignificans. Arabes quoque has tantum

tres

6. *Asseverationem* etc.] Asseverationis exemplum adfert Quintilianus *Heu*, sicuti Attretationis *Fasciatim*, sed adjicit, *sibi ea non approbari*. Non video etiam, quare *Heu* adscriba-

tur Asseverationi. An voluit *Eu*, vel *Euge*, vulgo, atque ideo & Comicis, in approbando ac applaudendo vel sibi, vel aliis, usitata?

tres orationis partes habent: *Pheal*, verbum; *Isml*, nomen; *Herph*, dictionem: quas tres partes orationis omnes linguæ Orientales habent. Rabbinus ille, qui contra Cosdram regem Persarum disputat, omnes linguas ab Hebraica originem duxisse contendit, & Græcam & Latinam olim tantum tres orationis partes habuisse. Idem sentit Plutarchus in *Question. Platoniciis*: & D. Augustinus in *Categoriis* ex Aristotelis sententia tres partes orationis constituit. Quorum sententiam ut verissimam approbantes, perspicuitatis tamen gratia ex Platone sic disputamus. Inquit enim ille *Lib. de Ente*.

*Quicquid enuntiatur, aut est permanens, ut Arbor, Durum; aut fluens, ut Currit, Dormit. Res permanentes sive constantes vocamus, quarum natura diu perstat: harum notam Nomen dixere. Fluentes dicimus, quarum natura est, esse tamdiu, quamdiu fiunt. Harum nota Verbum est. Rursus verbis & nominibus deerat modus, per quem causarum ratio explicaretur. Hic in Nominibus dicitur Præpositio: ut, versatur in tenebris propter ignorantiam. In Verbis est Adverbium: Nam si qualitatem innuas, dices; bene currit: si tempus; hodie legam. Postremo orationes ipsæ inter se indigebant ligaturis; quare Conjunctio fuit excogitata. Hæc Plato. Participium autem Nomen est, (vide infra c. 15.) sed habet a Verbo temporis adsignificationem, & constructionem. Diogenes Laërtius in *vita Zenonis* has quinque enumerat partes; *Nomen, Appellationem, Verbum, Conjunctionem, Articulum*. Nomen, ut Socrates; Appellationem, ut Consul. Præterea quum res omnes constent ex materia & forma, oratio itidem constabit; nam in *Verbis*, ut inquit Fabius *lib. I. c. 4. vis est sermonis, ut in-Nominibus, materia; quia alterum est, quod loquimur: alterum, de quo loquimur.**

*Interjectionem* non esse partem orationis, sic ostendo: Quod naturale est, idem est apud omnes: sed gemitus & signa lætitiæ idem sunt apud omnes: sunt igitur naturales. Si vero naturales, non sunt partes orationis.

tionis. Nam cæ partes, secundum Aristotelem, *ex instituto, non natura*, debent constare. Interjectionem Græci Adverbiis adnumerant, <sup>6</sup> sed falso. Nam neque voces Latinæ aut Græcæ sunt, etiam si Latinis aut Græcis literis scribantur; sed signa tristitiæ, aut lætitiæ, qualia in avibus, aut quadrupedibus, quibus tamen nec vocem, nec orationem, concedimus. Vide Adagium, *Ne my quidem; & Ne gry quidem*. Valla lib. 2. cap. 11. Interjectionem a partibus orationis rejicit. Itaque Interjectionem a partibus orationis excludimus, tantum abest, ut eam primam & præcipuam cum Cæsare Scaligero constituamus.

*Pronomina* itidem non dubiis rationibus a Partibus orationis rejiciemus. Primum omnium, si Pronomen differret a Nomine, ejus natura per definitionem posset ostendi-

6. *Sed falso*] Non ita absurde, aut falso. Nam pleraque, quæ Interjectionibus adscribuntur, non tam sua natura, quam ex *instituto*, ad designandos varios rerum modos & animorum motus, veluti admirationem, comminationem, exhortationem &c. adhibentur, & idcirco in variis linguis diversæ sunt, ut aliæ item particulæ. Minus itaque recte a Partibus Orationis penitus excluduntur. Vide & Voffium de *Analogia* IV. 28. Sed Vir Clariss. Georg. Henr. Ursinus in *Institut. Gramm.* Sect. VII. cap. 11. p. 1104. miratur *me probare Græcorum sententiam, qui Interjectionem Adverbiis annumerant*. At Ego eam Adverbiis non ita absolute annuero, sed melius iis adscribi a Græcis dico, quam a Partibus Orationis prorsus excludi, ut facit Sanctius.

Sed & ad nullam illa Orationis partem propius utique accedit, quam ad Adverbium. Nam & hoc solum per se in exclamando absolvit sensum, æque ac Interjectio. Certe *Eu* & *Engé*, quæ Interjectionibus adscribuntur, vera sunt Adverbia apud Græcos, & notant *bene*. Et sic iidem in acclamando *καλῶς*, ut Latini *bene, recte*, adhibent. Porro autem, si *En* & *Ecce* Interjectiones quoque sunt, quod non puto, qui pro Adverbiis demonstrandi ea habeo, tum vero etiam cum aliis illæ partibus Orationis non Construuntur modo, ut *ecce autem, ecce tibi*; Vide Tursellinum de *Particulis* cap. 54. sed & Componuntur, ut *illum, ellam, eccum, eccos*, pro *en illum, ecce eum* &c. Hoc vero magis convenit in Adverbia, quam in Interjectiones ab iis distinctas,



ostendi. At vero nulla est definitio Pronominis; neque potest vera & propria investigari: nullum igitur Pronomen est. Quid, quod definitio nominis non excludit pronomina? Nam quum dicis, Nomen declinari per casus, nec significare cum tempore, cur non apponas pro exemplo, Ut, *Ego, Tu*? Adde quod Aristoteles acturus de oratione, Nominis & Verbi tantum meminit. Igitur ex illius sententia, *Ego disputo*, non esset oratio. At (ut inquit D. Augustinus Lib. de *Magist.*)

7. *Non esset oratio*] Si scilicet *Ego* esset aliud quid, quam Nomen. Sed & reliqua Pronomina, veluti *Hic, Ille, Meus*, &c. nihil differre censet Sanctius ab Adjectivis, quia eadem est utrumque concordia cum Substantivis. Denique etiam perperam dici *Pronomina* quasi *pro Nomine* posita, quum multis Nominibus fuerint antiquiora. Verum in hoc postremo haud magna inest ratio. *Pronomina* enim a Priscis dicta sunt post inventam jam Orationem, quia in usu loquendi, brevitatis gratia, pro ipsis Nominibus Substantivis poni solent, ne eadem Nomina saepius, quod ingratum auribus accidit, repetere cogamur: & quia pleraque nihil Rei per se notant, sed Rem Substantivis designatam tantum commonstrant. Nolim tamen Sanctio refragari in eo, quod Pronomina & Nomina censet easdem fere Orationis esse partes. Sed repugnat ei acriter Vir Doctissimus G. H. Ursinus *Gramm. Instit. Sect. IV. cap. 1. pagg. 362.* &c. omnes illius rationes ordine refellere annixus: atque ideo lubens arripit, quae

in proximis seqq. contra Sanctium *Ego* tradidi. Fateor vero, multa in his, quae ille hic quoque profert, non magnam habere vim. Sed tamen non video sane multum differentiae inter Naturam & Usus Nominis ac Pronominis. Ipse Ursinus pag. 381. monet utique, quod verissimum est, *Ego, Tu, Sui, naturam referre Substantivorum, reliqua Adjectivorum.* Natura haec usu ipso & constructione perpetua confirmatur. Neque vero satis capio, quod Vir Doctiss. in hac locutione, *Hannibal peto pacem*, censet *deesse Ego*, sed ut *vicarium*, non ut *primarium*; *Hannibal* autem *principale esse Verbi*, *peto*, *Suppositum*. Atqui certum arbitrator Verbum hoc proxime & directe cohaerere cum τὸ *Ego*, quod intelligitur, neutiquam cum τὸ *Hannibal*, quippe quod directe cum Verbo primae personae jungi nequit. Sensus enim est, *Ego*, qui sum ille *Hannibal*, *peto pacem*. Sic posset dici *Consul peto pacem, Pater rogo filium*, h. e. *Ego*, qui sum Consul, qui sum Pater. Res patet ex locis, quae Sanctius attulit,

g:st.) *Nomen pro pronomine usurpare solemus.* Et ita Aristotelei intelligunt, quum in voce *Nominis* pronomina etiam includi fatentur.

Sed & quum puero traduntur præcepta de concordia nominum inter se, non indigemus nova doctrina ad hanc concordiam explicandam: nam quemadmodum dicimus, *Liber bonus, & doctus*; sic *liber meus, tuus, suus*. Præterea, quomodo possunt poni *pro nomine*, si illis significamus res non habentes nomina, aut ea quorum nomen ignoramus? Imo res omnes, antequam nomen haberent, vocabantur *Hoc* vel *Illud*. Unde & cœlum

*de te queror hospita Phyllis*, h. e. Ego, quæ sum Phyllis, hospita nuper tua, vel per appositionem, Ego, illa Phyllis. *Audi Tu Populus Albanus*, h. e. Tu, qui es Populus Albanus. Satis ex his apparet, Tò *Ego* vel *Tu* primum esse in ratione Grammatica Nominativum Verbi, quod sequitur. Neque vero Nomina, quæ illis junguntur, induunt idcirco vim primæ personæ, ut censet Urfinus. In eundem tamen lapidem impingit quoque Vossius de *Anal.* IV. 2. extr. dum putat *Ille, Ipse*, esse omnis personæ, primæ æque ac tertiæ, quia dicat Virgilius *Ille Ego*, & Alii *Ego Ipse*. Ast ita omnia Adjectiva forent itidem omnis personæ, quum Virgilius *Ecl.* 1. dicat quoque, *Stultus Ego putavi* &c. *Tu lentus doces* &c. Et sic *Alter Ego*, ac similia passim occurrunt. Sic Genitivi *Mei, Tui, Sui*, junguntur non tantum Adjectivis, sed & Substantivis per Appositionem, ac Participiis varii Generis. Ovidius *Heroid.* in Ep.

Acontii v. 74. *Copia placanda sit modo parva tui*; ubi male Viri Doctissimi reponunt *placandi*. Et sic passim *purgandi sui* &c. Vide infra II. 13. pag. 28. Quocirca statuum hinc potius, Tò *Ego* &c. habere naturam & vim Substantivi, atque ideo Adjectiva ei & Pronomina recte jungi. Ceterum quas differentias Pronominis a Nominis commentus est Urfinus, ejus sunt generis, ut etiam in Nomina, maxime Adjectiva, conveniant, a quibus tamen propria differentia potissimum debuissent distingui. Mihi vero videntur Pronomina vi suæ significationis Demonstrare rem, at Adjectiva Describere: sed ratio Grammatica utrorumque esse eadem. Dicuntur autem *Pronomina*, quia talem habent significationem, ut pro Nominis, quod paulo ante expressum est, ne illud sæpius repetatur, poni possint & soleant ad eandem rem, quæ Nominis ipso notatur, demonstrandam.

lum ipsum, teste Platone in *Timæo*, vocatum est ab antiquis, *Hoc*: quia essetne Deus, an res creata, illis in incerto erat. Itaque vetustiora sunt Pronomina hæc, \* quam ipsa Nomina, quomodo igitur *Pronomina* appellabuntur? Quid quod individua substantia (ut physice dicamus) melius & peculiariter explicatur per tria hæc pronomina, ° quam per nomina propria: cum enim dico *Ego*, neminem alium poteris intelligere. At cum dico, *Franciscus*, etiam in alium potest transmitti intellectus: unde *Franciscus* potius pro *Ego* ponitur, quam contra. Multo plus errarunt, qui loco nominis proprii pronomen posse poni docuerunt: nam hoc modo *Magister*, *Rex*; *Dux*, *Gubernator* essent pronomina: quia pro Pompejo, aut Cicerone ponuntur: Sic *Poëta* pro Virgilio, *Orator* pro Cicerone, & hujusmodi sexcenta. Tum etiam adjectiva a proprio nomine ducta, ut Cæsariani, aut Pompejani milites, essent pronomina, quia

8. *Quam ipsa Nomina*] Ne erres, non omnia Nomina, sed quædam tantum, quæ quia nondum erant inventa, vel quia ignorabantur, designabantur idcirco res ipsæ per τὸ *Hoc δευτερονως*, quod proinde antiquius erat multis Nominibus, quorum loco adhibebatur. Ceteroqui Nomina natura sua sunt vetustiora Pronominibus, nec dici potest *Hoc*, nisi intelligatur, & ordine naturalis syntaxeos præcedat, *Negotium*.

9. *Quam per nomina propria*] Verum id quidem est, quando illa desierunt esse vere propria singulorum, seu amifere naturam proprietatis. At vero, quando vere uniti sunt, & necdum cum ullo alio communicata, æque, immo melius & peculiariter,

per illa, quam per tria pronomina, significatur individua substantia. Etenim quum audis hæc verba, *Ego feci*, non statim intelligis, quis fecerit, priusquam scias, quis id dicat. At si audias, *Numma fecit*, & nullus sit alius, qui eo nomine appelletur, tu autem non ignores, quis eo designetur, ut nec in altera locutione ignorare debes, quid per τὸ *Ego* notetur, confestim intelligis quam optime, quæ sit illa individua substantia, quæ fecerit. Hoc vero ubi per nomina propria intelligere nequis, illa non amplius sunt, quod appellantur. Quapropter nulla est vis in hoc quidem argumento Sanctii, licet id sequatur etiam Vossius de *Anal.* IV. 1.



quia Cæsaris vel Pompeji milites intelliguntur; ut (apud Virg. Æn. 10.) *Evandrius ensis*, pro Evandri. Errarunt item & illi, qui Pronomen vocem esse Nominis vicariam definierunt: nam in iis sermonibus, *Annibal peto pacem, hospita Phyllis queror*, deest ego, non ut vicarium, sed ut primarium. Item illo Livii lib. 1. *Andi tu populus Albanus, tu* specialius & prius est, quam *populus Albanus*. Alii ut eludant argumentum, dicunt, pronomina personam certam significare, quo apparet non esse nomina. Imo propterea magis essent nomina, quia melius & proprius res ipsas significarent. Sed quid sit persona, illi omnino ignorarunt, nos inferius (Cap. 12. de Verbo) aperiemus. *Nomen*, ait Donatus, *est pars orationis cum casu, corpus aut rem proprie communiterve significans*. Hæc definitio comprehendit omnia pronomina. Rursus idem: *Pronomen est pars orationis, quæ pro nomine posita tantundem pene significat, personamque interdum recipit*. Sed hæc definitio ridicula est, & in multis peccat. Probus grammaticus enumerat Pronomina unum & viginti; Priscianus & alii, quindecim: Donatus quærit, quid inter Pronomina & Articulos intersit: Varro de lingua Latina bis mentionem fecit de pronomine, quum de nomine *hic, hæc, hoc*, loqueretur, quod & *Articulum* vocat. Quintilianus, Lib. I. cap. 5. pronomina vocat, *quantus, qualis*. Quare desinant isti mirari, cur huic doctrinæ non assentiamur, quum & ipsa secum non consentiat. Et ut semel, quod sentio, dicam: *Ego, tu, sui*, Pronomina vel prima nomina rectius vocarentur, quum sint aliorum duces, & sui juris; non enim aliorum norma declinantur, quod Regum proprium est, nisi velis grammaticorum commentis accedere, qui etiam, si Musis placet, 1<sup>o</sup> pronominum declinationes obtrudunt: nam cætera omnia

no-

10. *Pronominum declin. &c.*] Vult dicere, *Me* ex gr. non esse declinatum ab *Ego*, quod volunt Grammatici. Ipse enim Pronomina irregularia esse ait, nec ad

Declinationum regulas revocanda. Vide eum infra cap. 8. Non potest tamen Pronominibus plane omnis declinatio negari. Nam declinatio est, quando dicimus

nomina ab his gubernantur, & eis sublatis reliqua omnia muta & manca reperientur.

*Tu, Tis*, qui Genitivus est obsoletus (vide Voss. *de Anal.* IV. 4.) *Tibi, Te: Quis, Cujus, Cui, Quem, Quo &c.* Irregularis ea est, fateor, seu Anomala, sed Talia etiam in Nominibus & Verbis occurrunt. Quid dicemus de Verbo Substantivo, *Sum, Eram, Fui, Esse?* Quid de tot Nominibus, quorum Obliqui non respondent suis Nominativis, & pluribus insuper modis variant? Maxime anomalum est τὸ *Ego*, ut a quo nihil videtur esse declinatum. Sed si, ut vo-

lunt Caninius & Vossius, descendit ab Syriaco *Eno*, litera N. in G. mutata, cujus tamen mutationis ante alias literas, quam G & K, exempla desidero, (nam quod ajunt *Ignobilis, Ignarus*, dici pro *Innobilis, Innarus*, turpiter errant, quum N. in iis & similibus tantum elidatur, ac simplicia ex sua origine sint *Gnobilis, Gnarus*) si tamen inde descendit, dici forsan posset ab eadem radice oriri ἐμῶς. ἐμοί, ἐμὲ, & μω, μοι, μω, ac Latina *mis, mihi, me*, litera N in M transeunte.

### C A P. III.

#### *De Accentu, Figura, Specie.*

**A**NTEQUAM ad singulas partes orationis explicandas accedamus, præmittenda sunt breviter, quæ accidunt omni voci: hæc sunt Accentus, Figura, & Species.

Accentus, sive Tenores, quos Græci τόνος ἢ πρῶσῳδίας vocarunt, tres fuerunt apud antiquos, ut testatur his verbis Cicero in Oratore cap. 17. *Mira est quadam natura vocis: cujus quidem e tribus omnino sonis, inflexo, acuto, gravi, tanta fit, & tam suavis varietas perfecta in cantibus.* Quintilianus hanc<sup>1</sup> observationem accentuum difficilem esse dicit. Et Servius antiquus gram-

<sup>1</sup> *Observationem accentuum difficilem &c.*] Accentuum ratio breviter sic se habuit. Syllaba duarum vel plurium ultima nunquam apud Romanos acuebatur, ut diferte tradunt Quintilianus I. 5. &

Mart. Capella lib. III. At penultima, quæ in pronuntiando erat tractim producenda, quasi duas haberet vocales, dicebatur pronuntiari sono Inflexo vel Circumflexo, cujus nota fuit litera

maticus in Donatum, *Gravem accentum in usu non esse* con-

V. inverfa. Ceteroqui quæcun- que ſyllaba penultima, five antepenultima, ſimpliciter in pronun- ciando paulum intendebatur, illa dicebatur acui, & Acutum habere accentum, cujus nota fuit lineola ab finiftra parte, un- de ſcribimus, feſe erigens verſus dextram. Reliquæ ſyllabæ, quæ remiffius pronuntiabantur, cre- debantur habere Gravem accen- tum, quaſi in guttur ſubſiden- tem, & proinde ejus nota fuit lineola ab finiftra parte feſe de- mittens verſus dextram. Notis quidem iſtis veteres non multum reperiuntur uſi, ſed tamen ſonos ipſos, prout vel intendebantur, vel remittebantur, iſtis appella- tionibus diſtinxerunt jam anti- quis temporibus, ut ex Cicero- nis locis, quæ attulit Sanctius, patet: poſtea vero eos Gramma- tici etiam notis illis ſeu lineolis, quas memoravi, inſigniverunt. Vide Mart. Capellam *lib. III. Ca- pite, de Faſtigio*, h. e. Accentu. Sciendum autem, Pronunciatio- nem factam olim ſecundum hoſce *Accentus*, & ſimul ſecundum *Vocalium* vel *Productionem*, apice itidem, quæ erat lineola tranſ- verſa, declaratam a multis, te- ſte Quintiliano I. 7. vel *Correptionem*. Hæc enim reddebant ſo- num vel duplicis vocalis, vel ſimplicis, nec quantitati metricæ ſyllabarum ſemper congruebant. Unde ſyllabæ ejuſdem quantita- tis, aliæ producebantur in pronun- ciando, aliæ corripiebantur.

Veluti, *Ungo prima littera breviter dicitur*, at *Unctio prima littera longa promimus*, ait Gellius IX. 6. addens ibidem, *Diſtito correpte dici*, licet *Dico* producat. Similiter ab ipſo Cicerone tradi- tum ait Idem II. 17. *Præpoſitio- nes IN & CON verbis aut voca- bulis præpoſitas produci atque pro- tendi, quum litteræ ſequuntur S vel F, in aliis autem omnibus correpte pronunari*. Dicit autem Cicero iſtic, *ſi conſulas Veritatem, repre- henſum id iri*, at *ſi ad aures refe- ras, probatum*; *orationem autem voluptati aurium debere morigerari*. Orta ergo fuit hæc Pronunciatio non a *Veritate*, h. e. non ab ratione metrica, aut Proſodica analogia, ſed unice a *voluptate aurium*, quæ nihil certæ rationis habet, & alia eſt aliis temporibus, aliis- que hominibus. Quæ & cauſa eſt, quare alii aliter eaſdem sæpe pronunciarint ſyllabas, ut ex eodem Gellio IV. 7. & 17. VI. 15. VII. 7. IX. 6. &c. diſtimus. Sed & ideo nihil mirum eſt, Pronunciationem illam, quæ haud dubie mutata eſt sæpe, interiſſe nunc penitus, præfer- tim quum, ſicuti Notæ Accen- tuum, ſic & Apices Vocalium, non ita invaluerint in Latini ſermonis ſcriptura, ſed in ſcho- lis tantum Grammaticorum ob- hæſerint. Sed & accidebat ali- quando, ut ſyllabæ penultimæ natura breves in vocabulis plu- rium ſyllabarum accentu tamen acuto pronunarentur. Sic Fe-

contendit. Ego quoque credo circumflexum periisse

&

flus particulam *Adeo secunda acuta* efferrī *vetusta quadam loquendi consuetudine* ait, ut distingueretur a Verbo *Adeo*. Verum tunc particula isthæc pronunciabatur, quasi duæ essent vocolæ, ex quibus composita est. Reperias quoque illud in Vocativis in I exeuntibus, *Virgili, Mercuri* &c. Sed hæc est veluti Exceptio quædam ab Regula, quam mox ex Quintiliano proferemus, & quam etiam ipse Priscianus agnoscit, qui lib. VII. agens de Vocativis Secundæ Declinationis, diserte ait, *debuerunt huiusmodi Vocativi, id est, qui in I desinentes penultimam correptam habent, antepenultimam acuere*. Hoc autem addit *minime licere* in hisce, in quibus *penultimam*, ait, *acuimus*. Rationem ejus pronunciationis hanc dein reddit, quod hi Vocativi per *Abscissionem ultimæ syllabæ* sint formati, quum Antiquiores dixissent *Mercurie, Virgilie*. Abscissionem autem non mutare *Accentum perfecti Vocativi*, qui est *Mercurie*, atque adeo *servari* in his *Accentum integrum* secundæ syllabæ. At quomodo jam pronunciabatur? Nimirum medio sono inter *Mercûri*, & *Mercûri*, ut leniter quidem intenderetur vel elevaretur in pronunciando secunda syllaba, sed breviter id fieret. Potest hoc intelligi: ut & illud, quod particulæ, *que, ve, ne*, transferre dicuntur accentum in ultimas syllabas vocolum, quibus junguntur,

etiam si breves illæ sint. *Proprium* enim earum particularum est ut ait Mart. Capella, d. I. *acuerre partes extremas vocolum, quibus adjunguntur*. Pronunciabatur ergo ex. g. *suavèque, lignàve*, non *suavèque, lignàve*, multo minus *suavèque lignàve*. Particulis autem his tribus adde Capellæ ex MSto meo quartam *ce*, & ex eodem emendatius totum hunc locum sic lege: *Mutant accentus adjunctis vocolibus que, ve, ne, ce, quum tamen complexiva conjunctio est que; ve, quum expletiva*. Pessimè & sine ullo sensu editur *conjunctio Que*. Ceterum quod Vossius, præeuntibus licet Grammaticis quibusdam, in *Arte Grammat.* II. 10. putat Veteres in pronunciando in *Exadversum & Aliquando simul & tertiam a fine acuisse, & sequentem produxisse*, id vero qui factum fuerit, haud fati capio, quum utique nulla vox in duas simul syllabas recipiat tonum, sicuti id & ratio pronunciandi, atque ipsa auctoritas Veterum, nos docet: Quo pertinet, quod & Cicero in *Oratore* c. 18. & Quintil. I. 5. *in omni voce utique acutam esse* ajunt, *sed nunquam plus una*. Adde Mart. Capellam d. I. eumque ibi sic distingue & lege, *Omnis vox Latina &c. habet unum sonum, aut acutum aut circumflexum; Duos autem acutos aut inflexos habere nunquam potest, graves vero sæpe, scilicet habere duos potest Latina vox*. Sequitur dein Nova periodus,

du,

& solum acutum, vel quasi acutum remaniffè. Quare  
vero

est natura brevis, at syllaba positione facta est longa, cujus longitudinis in vulgari pronuntiatione non semper habita tunc videtur ratio, non magis, quam in vernaculis habetur linguis, ubi itidem syllabæ tales in pronunticiando sæpissime corripuntur. Sed id ipsum videtur tempore Prisciani, & æqualium Grammaticorum, denuo mutatum, siquidem illi omnem rationem accentus seu toni in pronunticiando retulerunt ad quantitatem metricam syllabæ penultimæ. Quod & Antiquiores Romanos fecisse, nullus dubito. Certe ex Quintilianii verbis modo allatis id liquere satis videtur. Verum pro ut Pronuntiatio, ut ex Gellio probavimus, fuit varia olim, & sæpius tractu temporis mutata, sic videntur sane Grammatici quidam sæculo secundo & tertio Cæsarum ab illa recta & antiqua pronuntiatione in quibusdam descivisse, sed male, & ideo eos rursus reliquit Priscianus, aliique æquales. Neque vero video, (licet satis norim, quod ingerunt identidem Vossius & Alii, inter Accentus & Quantitates Vocalium in pronunticiando esse distinguendum) quomodo audiri potuerit in quotidiani sermonis pronuntiatione, quæ celerior esse solet, acutus ille & elevatus sonus in antepenultimis *Aliquando* & *Exadversum*, si penultimæ tractim & producte pronuntiantur. Fateor tamen

est natura brevis, at syllaba positione facta est longa, cujus longitudinis in vulgari pronuntiatione non semper habita tunc videtur ratio, non magis, quam in vernaculis habetur linguis, ubi itidem syllabæ tales in pronunticiando sæpissime corripuntur. Sed id ipsum videtur tempore Prisciani, & æqualium Grammaticorum, denuo mutatum, siquidem illi omnem rationem accentus seu toni in pronunticiando retulerunt ad quantitatem metricam syllabæ penultimæ. Quod & Antiquiores Romanos fecisse, nullus dubito. Certe ex Quintilianii verbis modo allatis id liquere satis videtur. Verum pro ut Pronuntiatio, ut ex Gellio probavimus, fuit varia olim, & sæpius tractu temporis mutata, sic videntur sane Grammatici quidam sæculo secundo & tertio Cæsarum ab illa recta & antiqua pronuntiatione in quibusdam descivisse, sed male, & ideo eos rursus reliquit Priscianus, aliique æquales. Neque vero video, (licet satis norim, quod ingerunt identidem Vossius & Alii, inter Accentus & Quantitates Vocalium in pronunticiando esse distinguendum) quomodo audiri potuerit in quotidiani sermonis pronuntiatione, quæ celerior esse solet, acutus ille & elevatus sonus in antepenultimis *Aliquando* & *Exadversum*, si penultimæ tractim & producte pronuntiantur. Fateor tamen

vero magis acutus, quam cæteri, permanferit, ex eodem Ciceronis libro caufa poterit elici. *Natura*, inquit cap. 18., *quasi modularetur hominum orationem, in omni verbo pofuit acutam vocem, neque una plus, neque a poftrema fyllaba citra tertiam: quo magis naturam ducem ad aurium voluptatem fequatur industria.* Vide Quin-tilian. lib. 1. cap. 5. & Erasmum in lib. *de pronuntiatio- ne*; qui tamen mihi in omnibus placere non poffunt.

*Figura* dicta eft a fingendo, & *fingere* eft exprime- re imitatione rem veram. Ita vocamus *figuras* in tabulis &

in Pronunciatione veterum, pro- ut ea nobis traditur a Gellio aliif- que, occurrere etiam nonnulla, quæ ex eorum fcriptis liquido fatis percipi nunc nequeant. Vel- uti quando ille IX. 6. T. E in *Edo* ait *breviter dici*, h. e. ut paulo ante loquitur, *ita pronun- ciari, ut corripitur*, at in *Efito*, *promi* (h. e. pronunciari) *longum*, quum utique E in *Edo* & *Edere* vix poffit ita diverfum pronun- ciari, ut modo corripitur, modo produci audiatur, nifi productio illa ftatuatur naturalem fonum E flexere in Græcum H. Quin fi maxime difcrimen aliquod pron- unciationis formare poffimus, quod pernegare nolim, inter *Edo* ac *Efito*, fimiliter inter *Le- git* Præfens & *Legit* Præteritum, proferendo illic E simplex bre- viter & celeriter, hic quafi du- plex lento tractu, at quam mo- leftum & difficile foret certe nunc nobis, diverfitatem pronuncian- di facere in primis fyllabis ver- borum *Legebam* & *Legiffem*, ut & *Legerem* & *Legerim*, *Dabit* & *Stabit*, denique *Edo Edere* ci-

bum & *Edo Edere* librum. Cer- te talia hæc funt, quæ melius forfan ex continuo pronun- ciandi auditu & ufu cognofci olim po- tuerunt, quam a nobis nunc ex Grammaticorum præceptis per- cipi. Vide & Sanctium infra IV. 14.

2. *Fingere* eft exprimere etc.] Ipfâ hæc funt verba, quibus Jul. C. Scaliger in *libb. de Caus. L. L.* τὸ *fingere* expoſuit, exiſtimans videlicet idem eſſe, & ejuſdem originis *fingere* & *pingere*. Sequitur eum Sanctius, & inde ortum, quod *Figura* vocem in ſim- plici vocabulo non agnoſcat, nec admittat. Sed pace utriuf- que dixerim, aliud eſt *fingere*, & æque ſimplici ac Compoſito convenire poteſt *Figura* vox. Et enim *fingi* dicitur proprie omnis res, quæ figendo, ſeu affigendo alterum alteri, cogitur & con- ſtringitur in ſpiſſum & in certam formam, non ſolum alterius i- mitatione expreſſam, ſed etiam plane novam. Et hinc aves quan- do nidus ſuos ſtruunt, apes quum favos, homines cum ex argilla vel

& signis : hinc ducta est similitudo in re literaria, quando ex duabus vel pluribus vocibus effingimus unam.

Ego

vel luto vasa fictilia & statuas cujusque rei conficiunt, proprie *figere* ea dicuntur, quia omnia hæc opera primis temporibus facta sunt affigendo & addendo materiam materiæ, eamque in formam quandam redigendo. Hinc porro *vasa fictilia* cujuscunque formæ, & *figuli*, qui ea conficiunt, denique Prometheus, qui homines, eorumque singula membra, ex luto finxisse primus traditur, *Auctor vulgi fictilis* vocatur apud Phædr. *fab. 72.* Immo *figere* & *pingere* diversæ prorsus fuerunt artes, unde Alexander M. ab *Apelle pingi*, sed à *Lysippo fingi* volebat, teste Cicer. *Famil. V. 12.* & Nero simul *pingendi fingendique non mediocre habuisse studium* dicitur Sueton. c. 53. Sed & crediderim ferme, τὸ *figere* ἀπὸ *Ἔ* *figere* esse formatum, vel potius utrumque vocabulum fuisse olim unum idemque, & tunc τὸ *Figere* ad illa, quæ utroque nunc verbo significantur, adhibitum, unde etiam a *Figere* dixerunt nonnulli *Fictus*, æque ac a *Fingere*, Vide Gronovium Patrem *Observ. I. 19. extr.* Postea vero ad significationem operum fictilium ab aliis rebus, quæ item figendo fiunt, distinguendam, prolatum esse quasi novum vocabulum τὸ *Fingere*, interposita, ut solet, ante G, litera N. Id quod inde etiam confirmatur, quod pleraque vocabula ex eo & hac ejus significatione olim derivata

non agnoscunt hanc literam Veluti *figura*, *figulus*, *figmentum*, *effigies*. Neque mira cuiquam accidere debet illa unius vocis in duas distinctio, quum & in aliis similiter evenerit, veluti in *quæso* & *quæro*, *ansa* & *ara*, de quibus vide infra *lib. IV. Cap. de Analogia significationum* ad vocem *Vertex*: Obstare tamen id unum hic nobis videtur, quod I in *Fingo* fuerit brevis, ut liquet ex derivatis, *Figulus*, *Figura*, *Effigies*, quum in *Figo* sit longa. Atque ideo dubitem, an potius a σφιγγω illud sit derivatum, ut *Fallo* a σφάλω, *Funda* a σφινδόν. Est autem σφισσω proprie *cogo in densum & spissum, contineo*. Hinc Philo de *Mundo*, designans Deum, Creatorem Mundi, συνδύων πάντας τὰ πέρη, καὶ σφισσαν, omnes partes contrahens, & in solidum ac firmum cogens, colligans. Ita vero etiam illi, qui quid *fingunt*, tenuem ac liquidam fere materiam in spissum & solidum cogunt & compingunt. Ceterum ex paulo ante disputatis fatis liquere jam potest, *Figuram* proprie significare quamcunque formam fingendo factam, & proinde non minus simplicem vocabuli formam posse denotare, quam Compositam, aut aliunde effectam. Et quidni in ipsis vocabulis duæ vel tres statuuntur *Figuræ*, cum & in oratione tot a Rhetoribus ponantur. Audi Auct. ad Herenn. IV. 8. *Sunt tria*

Ego Figuram in voce Simplici proprie non invenio : propterea in hac parte hoc mihi nomen non fatis aridet : nam antequam Compositio inventa esset, Simplicia nullius fuisse Figuræ certum est ; sed fortasse per relationem , ut vocant Dialectici , recte dicemus , quicquid non sit Compositæ Figuræ , Simplicis debere appellari. *Simplices voces*, inquit Fabius lib. 1. cap. 5. *prima positione, id est, natura sua, constant ; compositæ Aut præpositionibus subjunguntur, ut innocens, interdum repugnantibus inter se duobus, quale est, imperterritus : alioqui possunt aliquando continuari duæ, ut incompositus, reconditus, & quo Cicero utitur, subabsurdum : Aut e duobus quasi corporibus coalescunt, ut maleficus : nam ex tribus nostræ utique lingua non concesserim : quamvis Capis Cicero dicat compositum esse ex cape si vis ; & inveniantur qui Lupercalia aque tres partes orationis esse contendant, quasi luerre per caprum : nam solitauralia, jam persuasum est, esse ex sue, ove & tauro : & sane ita se habet Sacrum : quale apud Homerum quoque est : Sed hæc non tam ex tribus, quam ex particulis trium cœunt. Caterum etiam ex præpositione & duobus vocabulis dure videtur struxisse Pacuvius : Nerei repandirostrum, incurvicervicum, pecus. Junguntur autem ex duobus Latinis integris, ut superfui, subterfugi : (quanquam ex integris an composita sint quaeritur) aut ex integro & corrupto, ut malevolus : aut ex corrupto, & integro, ut noctivagus : aut ex duobus corruptis, ut pedisequus : aut ex nostro & peregrino, ut biclinium : aut contra, ut epitogium, & Anticato : aut ex duobus peregrinis, ut epirhedium. Nam cum sit præpositio ἐπι Græca, rheda Gallicum, neque Græcus tamen neque Gallus utitur composito. Romani suum ex alieno utroque fecerunt. Frequenter autem præpositiones quoque copulatio ista corrumpit : Inde, abstulit, aufugit, amisit :*

*cum*

<p>genera, qua nos Figuras appellamus, in quibus omnis oratio non vitiosa consumitur. Unam gravem,</p>	<p>alteram mediocrem, tertiam extenuatam, vocamus.</p>
--	--



*cum prepositio sit ab sola; & coit, cum sit prepositio con. Sic, ignavi & erecti. Hactenus Fabius. Illud addendum fuit, ubicunque rectus sit, flectetur; obliquus non flectetur, ut omnipotens. Neque excipies cum Prisciano hoc nomen alteruter; nam alter factum est ex alterus, & alterutrius ex alteri utrius, more antiquo.*

*Species dicitur ab specio antiquo; dicitur & forma, atque etiam figura; unde hæc nomina confuse aliquando a Grammaticis sunt imposita. Sed dicamus Speciem more Logico dici; illi enim vocant species partes generi subjectas: sic in re literaria flexiones illæ, quæ ducuntur ab uno capite, dicentur species; ut a lego, legens, lectio, lector. Hanc flexionem seu derivationem Varro non uno in loco Declinationem vocat; sed latius extendit nomenclaturam, quam cæteri grammatici opinantur. Varronis verba sunt lib. 5. Linguae Latinæ. Declinantium genera sunt quatuor: unum nominandi, ut ab equo equile: alterum casuale, ut ab equo equum: tertium augendi, ut ab albo albius: quartum minnendi, ut a cista cistula. Hæc ille. Possimus hic verborum Species numerare, ut cursito, sorbillo, calesco, sed quas ego ad Grammaticam nihil pertinere arbitror, cum illorum discrimen a sola significatione pendeat.*

3. *Alterutrius.*] Dicitur tamen & alterius utrius, & sic porro. Festus in Rapi solet: quo utroque mors propinqua alterius utrius captari putatur. Ubi male substitutum volunt in margine alterutrius. Nam & Cic. Famil. VI. 1. Si mihi alterum utrum de exitu rerum promittendum esset. Et Cælius VIII. 8. alteram utram ad conditionem descendere. Unde Priscianus Lib. VI. init. utroque modo declinat alteruter, addens, utramque declinationem in usu fuisse Ve-

terum. Neque opus fuit, ut lib. VIII. p. 831. quem locum respicit Sanctius, ad Vetustissimos relegaret hanc declinationem, quum, ut liquet, Ciceronis etiam tempore fuerit adhuc in usu. Et forte contractior illa ex hacce, ut videtur voluisse Sanctius, per elisionem est orta, ceteroqui recte excepta a Prisciano, quia servat rō alter sine flexione per omnes casus, & utrumque numerum,

## CAP. IV.

*De Numero. Dualis Numerus inutilis.*

**P**OSTQUAM ea, quæ dictioni accidunt, enumeravimus, quomodo ipsæ voces inter se dividantur, explicemus. Omnes fere grammatici hanc divisionem per Declinationes distinxere, ut partim dicerent *declinari*, partim non item. Sed *declinatio* posterius quid est, & ex Numero, Casu, Tempore, & Genere constat: nam de quolibet nomine prius rogamus Speciem, Figuram, Numerum, & Genus, quam Declinationem. Quid quod in rectis, si proprie loqui velis, nulla est Declinatio, sed in obliquis. Adde quod etiam adverbia flecti, seu declinari, possunt, teste Varrone, Ut *cras*, *crastinas*. Contra vero Numerus prior est omnibus iis; quia cæteras partes per numeros explicamus; ut prima persona, primus casus, prima declinatio, prima conjugatio, &c. Itaque Numerus accidit tribus partibus, nomini, verbo, & participio.

Numerus alius Singularis, alius Pluralis; neque plures numeri fuerunt necessarii: nihil enim tertium est inter unum & plura; quoniam unum & plura ex uno frequentato facta sunt. Neque rationi consonum est, aliquos Græcorum (ut Jones) recepisse Numerum Dualem, quem Æoles non ceperunt, quos Latini in multis fuere imitati; & Latinos, qui contendebant esse numerum dualem, satis exagitat Quinctilianus lib. 1. cap. 5. Non tamen ibo inficias, duo nomina esse apud

1. Non tamen ibo inficias &c.] Praeivit Sanctio Donatus in *Artis ed. Sec. Numeri sunt duo, singularis, ut hic sapiens, pluralis, ut sapientes. Est & dualis numerus, qui singulariter enunciari non potest, ut hi ambo, hi duo. Ve-*

rum quidem hoc, quod ad significationem, at minime quod ad rationem Grammaticam, de qua hic agitur, & ad quam, ut infra initio cap. 7. traditur, significatio non pertinet. Latini prorsus non agnoscunt in sua lingua

Dua-

apud Latinos in duali numero *ambo*, & *duo*. Sed si Græcis hæc acceperunt, & tamen cum verbo plurali conjungunt, ut *ambo currunt*. Sed jam ad singulas vocis partes accedamus.

Dualem numerum, sicuti neque *Æoles*, a quibus potissimum suam illi acceperunt linguam, atque idcirco illa ipsa vocabula *ambo* & *duo* a Græcis quidem habent cum terminatione Dualis apud Eos Numeri, sed tamen declinant & flectunt in casus Pluralis apud se Formæ, & construunt cum plurali non fixæ modo linguæ, sed & Græcæ, quæ Dualem ceteroquin habet. Manifestum id ex Gellio Noct. Att. I. 16. *sicuti una χιλιάς, & dua*

*χιλιάδες*. Quod si *Duo* in arte Grammatica Latinorum Dualis haberetur numeri, debuisset utique necessario additum sibi habere etiam Dualem illius Græci vocabuli, qui est *χιλιάς*, non autem Pluralem, seu *Plurativum*, ut ibidem Gellius, & alibi sæpius, hunc Numerum appellat. Non magis ergo propter *Duo* & *Ambo* peculiaris est & Novus in Grammatica L. Latinæ fingendus Numerus, quam propter *Tres*, *Quatuor*, &c.

## C A P. V.

*De Nomine. Est Vox Numeri Casualis cum Genere.  
Donatus male Nomen desinit.*

**N**OMEN dici a Græco ὄνομα omnes sentire videntur; mihi autem a *nosco novi, notum, novimen, nomen*: ut a *moveo, movi, motum, movimen, momen*. Est enim imago quædam *Nomen*, qua quid noscitur. Hæc

Sca-

1. *Est enim imago quædam etc.*] Immo est signum potius, quo lecto vel audito cognoscitur res illa, quæ eo designatur, & ab aliis ejusdem generis distinguitur. Vide Me in *Origg. Babylonicis* cap. XI. pag. 195. Origo vocis dubitatur utrum repetenda sit a Præsenti *Nosco*, an a supino *Notum*. Prius tuetur contra Becmannum Gronovius Pater *Observ.* IV. 22.

Posterius contra hunc asserit G. Henr. Ursinus *Gramm. Instit.* in *Addendis* ad pag. 79. sed frivolis plane rationibus, quum nullum plane proferat manifestæ derivationis a Supinis exemplum. Nam *putamen, stamen, munimen*, quæ a Supinis derivanda affirmat, nullam utique Supini speciem magis præbent, quam Præsentis. Ab hoc autem multa ejus formæ origi-

Scaliger. Porro Nominis finitio est per Vocem Numeri casualis cum Genere, quæ definitio propria est & perfecta: *vox* enim, seu dictio, seu pars orationis, genus proximum est, & *casus* est specialis differentia.

Auctor ille ὡς ἐπιμνηστικῶς, qui circumfertur, indignus perfecto Aristotelis nomine, Nomen definit, *vocem significantem ad placitum sine tempore, cuius nulla pars significet separata*. An nomina significant natura, an fortuito, magna quæstio est, & tota physica, nihil ad grammaticos: aliqua tamen <sup>2</sup> attigimus *cap. 1*. Cæterum hæc pseudo-Aristotelea definitio, aut potius descriptio, etiam conjunctiones & adverbia comprehendit: ut mittam interim pessimam esse definitionem, ubi negatio reperitur. Neque necesse fuit addere, *sine tempore*, ut differat a participio. Participium enim omnino nomen est, sed habet præterea aliquid a Verbo, ut Rex Philippus (*scil. Hispania*) est etiam Dux, & Comes. Sed hæc latius, quum de Participiis agemus. Alii dixerunt: *Nomen est, quod corpus aut rem proprie, communiterve, significat*. Quasi corpus non esset res; aut quasi hæc definitio ipsorum pronomibus non conveniret. Sed de iis nugis hæctenus: nunquam enim finis esset, si singula vellemus persequi.

riginem trahere certum est; sic ab *Ago*, *agimen*, *agmen*, unde *examen*, *Tego tegimen*, *tegmen*, unde *subtemen*. Sic a *Fulcio fulcimen*, *fulcimentum*, *fulmentum*, *Farcio farcimen*, *sedeo sedimentum*, *Rego regimen*, &c. Non tamen *Nomen* deduxerim proxi-

me a *Nosco*, quasi *noscimen*, quod Gronovius facit, sed ab antiquo, seu Græco, *Gnoo* vel *Noo*, unde *Novi*, & ipsum *Nosco*, sicuti a *Gnao Nascor*, *Natus*, &c.

2. Attigimus *cap. 1*.] Vide etiam, quæ notavimus infra lib. IV. ad initium Capituli 14.

## CAP. VI.

*De Casibus. Rectus Casus. Casuum Nomina Antiquissima. Causa & Origo Sex Casuum. Ablativus non recte dicitur. Græci Sexto (sed vide Notam Quartam) non carent.*

**P**RIMA & specialis Nominis differentia, teste Scaligero, *Casus* est. De cujus natura, ordine, atque nomine deinceps est dicendum. Ac primum solet quæri, cur *Rectus* dicatur *Casus*, si *Casus* dicuntur a cadendo, quia cadant a *Recto*; Hoc late disputat Scaliger, tandemque huc tendit, *Obliquos* dici *Casus*, quia cadant a *recto*; *Rectum* autem ipsum, voce largius communicata, *Casum* etiam appellari. Disputat insuper Scaliger, non recte casibus nomina indita ab officio, ut *Nominativus*, *Genitivus*, &c. Sed hæc nomina probat, *Primus*, *Secundus*, *Tertius*, usque ad *Sextum*. Ego ut Scaligero non possum non assentiri, ita etiam antiquissimorum vocabula non audeo convellere. Video M. Varronem (qui ad Ciceronem scripsit) iis uti nominibus, quibus nunc utimur: „ [similiterque Asconium in 3. „ Verrin. *Nominativum casum*; & in 2. Verrin. <sup>1</sup> *Ablativum* dicere:] quin etiam Varro lib. 1. de Analogia, rationem casuum iis verbis conatur ostendere: *Sunt declinati casus, ut is, qui de altero diceret, distinguere posset, quum vocaret, quum daret, quum accusaret. Sic alia quedam discrimina, quæ nos & Græcos ad declinandum duxerunt. Idem Varro eodem lib. & secundo, Vocativum non esse Rectum, quamvis Recto similis sit. Donatus nominativum & vocativum rectos appellat, non recte.*

Pri-

1. *Ablativum dicere.] Adde vum & Dandi Casum, secundum Sueton. Aug. c. 87. Domo Genitivo casu singulari, pro domus, & tertium vocitat. Quintil. I. 4. cum dico, Hasta percussi, non utor Ablativi natura, nec si idem Gell. IV. 16. ubi promiscue Genitivum & Patrium casum, Dativi Grace dicam; Dativi.*

Priscianus late ordinem casuum ostendit, & singulorum reddit rationem, quare ita vocentur; simulque confutat lib. 5. extr. eos, <sup>2</sup> qui Septimum casum sunt commenti, in quibus est Quinctilianus lib. 1. c. 4. In omni porro nomine natura sex partes constituit. Primum ipsam nomenclaturam, cui merito datus est Rectus, qui vere Nomen est; reliqui enim, ut censet Aristoteles, non sunt Nomina, sed Casus Nominis. Deinde quid generet, aut possideat. Tertio cui fini, vel operi destinetur. Quarto in quem finem tendat actio. Quinto vocandi officium. Postremo modum, in quo causas & instrumentum collocamus. Hic est Sextus casus, <sup>3</sup> qui pessime vocatur *Ablativus*: quum sit in illo comparatio; ut *doctior Cicerone*: & modus; ut *lento gradu*: & causa efficiens; ut *amore patris*: & materia; ut *lapide quadrato*: & instrumentum; ut *lapide ictus*. Et vero si Quincti-

2. *Qui septimum casum.*] Sic appellabant Ablativum, quando ad instrumentum vel modum, quo res gesta, denotandum adhibebatur, nec ita manifeste regebatur a præpositione. Servius ad Virgil. Ecl. II. *Mollia luteola pingit vaccinia caltha: nisi luteola*, inquit, *Septimus sit casus, non stat versus*. Et ad Æn. I. v. 79. *pulchra faciat te prole parentem: Quod nos per Genitivum singularem dicimus, antiqui per Septimum dicebant, ut hoc loco, parentem pulchra prole, id est, pulchra prolis*. Neque hoc fatis recte. Nam *pulchra prole* non refertur unice ad *parentem*, sed ad totam sententiam, *faciat te parentem*. At quomodo? Scilicet edendo pulchram prolem, vel pulchra prole edenda. Recte autem Priscianus *Septimum Casum*

rejjcit, quod & Vossius facit *de Anal.* I. 45.

3. *Qui pessime vocatur Ablativus.*] Nihilo pejus, quam alii casus receptis appellationibus sunt insigniti, quum & in illis varii usus possint notari, & sæpe contrarii istis appellationibus, Veluti in *Dativo*, & *Accusativo*; qui æque eripienti ac danti, æque defendenti atque accusanti junguntur. Denominationes hæ casuum factæ a potissimo Usu. Hic autem in *Ablativo* est, quod regitur a præpositionibus, quae, unde quid fumitur & proficiscitur, maximam partem significant. Priscianus lib. 5. p. 671. *Multas alias quoque & diversas unusquisque casus habet significationes, sed a notioribus & frequentioribus acceperunt nominationem*.

Ætilianus adverteret, Sextum casum omnino a præpositione pendere (quod in constructione infra II, 8. ostendimus) & pro natura præpositionis significationem mutare, nunquam in dubium verteret, an Septimi casus vis apud Latinos reperiretur. + Sed quoniam hæc casuum partitio natu-

4. *Sed quoniam hæc casuum &c.]* Falsa & inanis est omnis hæc disputatio, quæ sequitur, de Sexto Græcorum casu. Nam primo, quæ de *partitione naturali casuum*, & *Sexti in omni idiomate necessitate*, traduntur, inepta adeo sunt, ut ipsa experientia refutentur. Neque Latini Sextum adhibuere ad *modum, instrumentum, causam, pretium, materiam, locum*, per se denotandum, sed in omni significatione Præpositionibus, quæ non requirunt Quartum, junxerunt, sive expressis sive intellectis. Græci vero Præpositionum & Sexti casus usum penes Latinos, divisum habent in Secundum & Tertium, aliquando & Quartum. Immo quoniam Sanctius heic Tertium Græcorum, præcipuum, vel potius solum, dispertiri vult in Latinorum duos, Tertium & inprimis Sextum, quasi cui ille ex Græcis casibus maxime respondeat, sicuti revera facit, affirmare tamen vix vereor, huic Sexto, si spectemus usum & Syntaxin, Genitivum seu Secundum Græcorum æque convenire, quippe qui longe pluribus apud istos necitur Præpositionibus, quam Dativus, & maximam partem illis, unde formatæ sunt Latinæ, Ablativum requirentes. Nihil ma-

gis proprium Ablativo, quam Absoluti, ut dicitur, constructio. Eam vero ipsam etiam Genitivo dederunt Græci. Incassum porro quæritur, *si Græci Sextum non haberent, unde Latini eum formassent in Græcis vocabulis*, quum utique, si Græca hæc vocabula in suæ linguæ formam & constructionem transferbant, debuerint iis dare istos casus, qui in sua lingua erant utitati, & proinde etiam illum, qui in ea destinatus erat præpositionibus seu expressis, seu suppressis. Neque vero *ineptius cogitatu est, præpositiones ἐν, σὺν &c. in lingua Græca jungi*, non Ablativo, sed *Dativo*, quam alias jungi istic etiam Genitivo, neque generationem tamen, neque possessionem significantes, veluti ἀντὶ, διὰ, μετὰ, περὶ, πρὸ, &c. Sed maxime suam sententiam confirmari credit Sanctius eo, quod *Græcorum Tertius casus sæpenumero cum Latinorum Adjectivis in Sexto casu, vel eorum Præpositionibus Sextum requirentibus*, construitur, tanquam si istis proinde in locis sine controversia sit idem, qui Latinorum Sextus, seu revera jam sit Sextus Græcorum. Heic vero sciendum, Latinos ipsos Sextum postremo loco (unde Priscianus lib. V. p. 672. *Ablati-*

naturalis est, in omni item idiomate tot casus reperiri, fue-

*vus proprius est Romanorum*, & dein, *quia Novus videtur a Latini inventus*, *vetustati reliquorum casuum concessit*. h. e. etiam post Vocativum est rejectus.) formasse ex Tertio tum suo, tum Græcorum: & antiquissimis temporibus, quando propius multo accedebant ad linguam Græcorum, Sextum non habuisse, sed ad ejus usum adhibuisse, item ut Græcos, Tertium, qui proinde tunc apud Latinos æque, ac apud Græcos, a Præpositionibus quoque regebatur: postea vero tractu temporis, & consuetudine diversi usus, prout Tertius ille a præpositione regebatur, vel non regebatur, ex Uno casu factos Duos; itidem ut ex tertia Latinorum Litera C duæ similiter factæ sunt, C & G; & ut in his ipsis Casibus ex uno Sexto deinceps Veteres Grammatici duos fingere voluerunt, Sextum & Septimum, prout vel recipere præpositiones vel recusare ipsis videbatur. Atque hac de causa etiam nunc in plurali numero omnium declinationum apud Latinos conveniunt plane Tertius & Sextus. Id quod etiam in singularibus quondam eodem se modo habuit. Nam in prima Declinatione dictum olim MENSÆ: & hinc dein formatum in Dativo MENSÆ, in Ablativo MENSÆ, A longa, utpote orta ex diphthongo AI, cum ceteroquin in Nominibus terminalis A sem-

per sit brevis. In secunda prout etiam nunc convenit uterque casus. In tertia quoque olim nulla fuit inter eos distinctio, licet terminatio esset incertior per promiscuum usum literarum E & I. Sic olim dictum *Sibeï, sibe, sibi, Tibe, Tibi*, ut ex inscriptionibus inter eruditos constat. V. & Quintil. I. 7. de τῷ *sibe*. Similiter Festus *Me pro mihi dixisse antiquos* refert, quamvis exempla, quæ affert, aliter exponi queant, frustra tuente ea Luca Fruterio *Verisim.* I. 16. Rectius probatur, quod voluit Festus, ex Plauto *Bacchid.* III. 6. 36. *et me ires consultum male*, manifeste pro *mibi*. Fuit ergo olim Dativi & Ablativi, ut unius ejusdemque Casus, una quoque eademque forma & pronuntiatio etiam in Tertia Declinatione. Et proinde istic terminatio hodierni Ablativi manifeste etiam Dativo tribuitur in antiquissimo Plauti Epitaphio, quod est apud Gell. Noct. Att. I. 24. *Postquam est morte datus Plautus, comœdia luget. Morte pro morti*. Adde alia ex Vossio *de Analog.* II. 10. Contra Ablativis sæpe apud Plautum datur forma Dativi, *Pseud.* I. 2. 64. *Carnaria tria grandia tergoribus oneri, uberi pro onere. Men.* III. 2. 14. *Loquitur satur de me et de parti mea*, ubi vide Taubm. sed & denuo Vossium d. l. cap. 12. ac Sanctium nostrum II. 7. plura alia adferentes. Postea vero usu



fuerit necesse. Quare contra uniuersum Grammaticorum

usu distingui cœpit Una forma Tertii casus, in Duas, pristinam Tertii & novam Sexti, atque Illi tunc assignata est veluti propria, ut & erat antiquior Græcisque convenientior, terminatio I. Huic vero in nonnullis I. in aliis plerisque E. Jam vero in quartæ Declinationis Dativo non modo *fructui*, sed & *fructu* dixisse prisicos multis exemplis probat Gellius IV. 16. Immo C. *Cesarem in Analogicis libris omnia itiusmodi sine I. litera dicenda censuisse* tradit. Similiter in quinta olim promiscue modo *Diei* per diphthongum ex Græca forma, modo *Die* per E longum dixere. Plautus *Mercat. I. 1. 4. amatores, qui aut Nocti, aut Die, aut Soli aut Luna miserias narrant suas*. Ex his omnibus patet jam, ni fallor, manifeste, Sextum Latinorum fuisse primitus eundem Tertio, qui tunc, ut apud Græcos, Præpositiones quoque recepit. Postea vero hunc usum, seu hanc constructionem cum Præpositionibus, a reliquo istius casus usu distingui cœptum, & in quarundam Declinationum singulari numero paulatim etiam discretum terminatione, atque ita tandem duos videri Casus ex uno factos, seu novum & peculiarem casum ex Dativo ortum reliquis tandem additum: ut adeo nihil mirum sit, Latinos, si quando Græca vocabula suis tum Ablativis Adiectivorum, tum Præpositionibus Ablativum requirerentibus, ungere debebant, ea

posuisse in Dativo, ut ex quo ipsorum Ablativus originem suam revera ducebat, & cui apud Græcos, quin etiam olim apud se, usus Ablativi erat inclusus, & qui ideo recte conjungi poterat Latinorum non Tertio modo, sed & Sexto casui, quod ipsum exemplis a Sanctio allatis probatur, & probari solum debebat. Quæ hic notata & disputata vides contra Sextum Græcorum casum, typis in prima mea Sanctianæ Minervæ editione jam descripta erant, cum inciderem demum in Gallicam illam *Novam Methodum Linguae Græcæ*; in qua *lib. VIII. c. 2.* deprehendi magno conatu id agi, ut Sextus ille casus Græcis quoque adferatur, itidem ut Latinis. Rationes itaque ejus præcipuas, nostræ sententiæ adversas, paulo pressius & intentius examinabimus. Et primo, quod ait de admirabili consensu inter linguam Græcam & Latinam hac quoque in re futuro, si utrique sex casus tribuantur; fateor equidem, magnam & esse, & statui debere, inter illas linguas plerisque in rebus convenientiam, cum Latina vere ex Græca sit orta. Sed ista convenientia non est quærenda in istis Latinæ linguæ temporibus, quibus jam longius recessit a sua origine, verum in iis, quibus propius ad eam accessit. Non itaque ex hujus linguæ posteriore usu addendus est Græcæ Sex-

rum cœtum Græcos sexto casu non carere contendo.

Pri-

tus casus, non magis quam Septimus, quem tandem quoque Grammatici Latinorum sunt commenti: sed potius ostendendum, primis temporibus Latinam itidem ut Græcam, non habuisse nisi quinque casus, id quod, ni fallor, clarissime ostendi. Plane sicuti tertia litera Alphabeti apud Hebræos, Græcos, & Latinos olim revera eadem fuit; sed postea apud Latinos Una illa litera cœpit primum diversis pronunciari modis, dein vero etiam nota quadam in duplicem illam pronunciationem distingui, & sic tandem in duas diversas dividi literas Alphabeti Latini, tertiam & septimam, & ita quidem, ut recentior pronunciatio pristinum in Alphabeto locum & pristinam figuram C retineret, vetustior novum locum, & novam figuram G, acciperet. Heic ergo ut convenientia ostendatur inter utramque linguam, recurrendum est ad illa tempora, quibus nondum in usu fuit litera septima, seu quibus litera tertia septimæ vim & sonum adhuc habuit, sicuti patet ex Inscr. Duiliana, ubi *Macistratos, Exfociont, Pucnando, Cartacinienses &c.* occurrunt. Similiter itaque quod ad Casus, lingua Latina tunc maxime convenit cum Græca, quando Sextum casum nondum habuit, & quando uterque & Tertii & Sexti casus usus hæsit in uno Tertio, itidem ut apud

Græcos. Sed sicuti recessit in tertia litera a Græcis, formando ex una illa duas, sic item in Tertio casu, eum distinguendo tandem, pro duplici ejus apud Græcos & primitus etiam apud se usu, in duos diversos casus, peculiari Terminatione, sed exiguæ differentiæ, in quorundam tantummodo Singularibus, discretos. Absque eo enim si esset, seu nisi evenisset qualiscunque differentia Terminationis pro diverso Tertii casus usu, mansisset in utroque illo usu apud Latinos æque ac Græcos unus idemque casus: sicuti forte etiam nunc mansisse censendus est, dicendumque tantummodo, unum illum casum pro duplici suo usu, quem utrumque primitus habuit, levi tantum discrepantia fuisse, non semper, nec plerumque, sed aliquando, distinctum. De quo utcunque sit, hoc certum, ex levi illa Terminationis differentia, quæ in quibusdam vocabulis invaluit, factum esse, ut apud Latinos pro diversis habeatur casibus, qui olim unus idemque fuerat, sicuti est, semperque fuit, apud Græcos. Sed dicit Auctor *Methodi*, diversitatem Terminationum non facere differentiam Casuum, quia sic Neutra non haberent nisi tres casus in Singulari & Plurali, & Græcorum Dualis tantum duos. Verum eadem ratione negaverit Generis Grammatici numerum esse

Primo enim in omni idiomate dativus acquisitioni tantum

esse constitutum ex triplici Terminatione Adjectivorum, quia illa triplex Terminatio rarissime occurrit, nec nisi in Nominativis & Accusativis quorundam Adjectivorum, & longè sæpius duplex tantummodo, immo & unica Terminatio. Aliter & rectius ea certe de re sentiunt omnes Grammatici, quin & ipse Sanctius, quem in his ille sequitur, *Cap. seq. Si non essent, inquit, nomina Adjectiva, nemo quæreret Genus Grammaticum, neque si nomina Adjectiva unam tantum haberent Terminationem.* Sicuti ergo in confesso est, ex triplici Terminatione, quæ reperitur in quibusdam casibus nominum Adjectivorum, quæque singulæ peculiarem usum habent, & peculiari tantum Generi Substantivorum jungi possunt, ortum esse triplex Genus in arte Grammatica: & sicuti sufficit reperiri in quibusdam tantum casibus illam triplicem terminationem, ad constituendum illud triplex Genus: & sicuti denique non recte inferretur, quia Genitivus *Ἔ Doctus, Docta, Doctum* habet tantummodo duplicem terminationem, *Docti & Doctæ*, eum proinde non habere triplex Genus, seu usum & constructionem triplicis Generis; cum potius inde colligendum esset, Masculinum & Neutrum in eo casu convenire in unam Terminationem: Sic prorsus ex eo, quod reperitur

Nomen apud Græcos flexum in quinque summum diversas Terminaciones, quæ singulæ peculiarem etiam usum & constructionem habent, recte statuitur & affirmatur numerus Casuum totidem, quot reperiuntur istiusmodi Terminaciones: & sufficit in quibusdam eas reperiri. Neque ex eo, quod non reperiuntur in omni Nomine, aut in omni Nominis Genere vel Numero, inferendum, vel non habere illa Nomina tot Casus, vel Casuum doctrinam & numerum non esse constituendum ex numero diversarum Terminationum, in quas Nomen plerumque flectitur, quod male censet Auctor *Methodi*, ut ita probet, plures etiam dari Casus, quam reperiantur in ullo Nomine Terminaciones, seu unam eandemque Dativi terminationem duas tamen apud eosdem constituere casus. Certe apud Græcos quinque tantum reperiuntur Terminaciones diversæ, quæ singulæ peculiarem habent usum, & proinde, nostra quidem sententia, etiam quinque tantum sunt Casus; quorum Primus quasi ducit orationem, & præmittitur Verbo. Secundus pendet ab altero Nomine Substantivo. Tertius accedit omni Orationi & constructioni. Quartus regitur a verbo Activo. Quintus adhibetur ad vocandum. Præpositionibus Græci nullum peculiarem tribuerunt Casum,

tum deservit : per illum igitur , pretium , materiam ,  
lo-

qui inde *Præpositionis Casus* appellandus esset , ut rectius appellatum iri Latinorum Ablativum censent Sanctius & Auctor *Methodi* : Sed Præpositiones distribuerunt potius in tres præcipuos obliquos casus , Genitivum , Dativum , Accusativum . Jam vero , quæ quæso est tandem illa rei *natura* , quæ me subigat , necessario , ut volunt , in omni lingua *sex Casus* statuere , vel potius Dativum adimere Præpositionibus , & eandem Terminationem Dativi , prout adiungitur vel aliis Orationis partibus , vel solis Præpositionibus , pro diversis habere Casibus , magis quam illas Accusativi vel Genitivi ? Atqui *Dativi unicus usus est* , inquiunt , *ut notetur , cui fini & operi quid destinetur* . Ego vero similiter Accusativum assevero proprie notare id , in quod tendit actio . Et tamen recipit ille omnium consensu Præpositiones , quidni ergo & Dativus ? Nulla itaque ratione iusta moti sunt viri Dicitissimi , cum tanto studio Græcis afferere voluerunt Ablativum , sed solo præiudicio ex Lingua Latina petito . Ea vero est quidem , ut dixi , ex Græca orta , nonnulla tamen etiam immutavit , vel ex suo addidit : & proinde etiam si Latini tandem formaverint casum Sextum , quem a Græcis non acceperant , non tamen idcirco addendus is est Græcorum quoque Nominibus , non magis , quam

septima Latinorum litera , quem itidem Græci non habent , Græcorum Alphabeto . Sed & Latini Genitivis non præmittunt Præpositiones : An ergo & iis Græcorum Genitivos spoliabimus ? Immo vero ipse Sanctius e contrario , licet perperam , etiam antiquis Latinorum Genitivis eas ideo tribuit . Vide infra II. 3. Quid ergo causæ ipsi , quare non & Dativis ex ejus sententia præmitti queant Præpositiones , tum a Græcis , tum olim etiam a Latinis , quando nondum fuit ex uno eo casu duplex factus , seu nondum uni Dativo pro diverso ejus usu duplex terminatio data ? Certe olim fuisse Hunc etiam Latinis Unum Casum unius Terminationis , licet duplicis usus , æque ac Accusativum , & apud Græcos etiam Genitivum , abunde jam paulo ante probavimus , quibus adde , quæ ipse Sanctius infra *lib. II. c. 7. de promiscua Ablativi tertiæ declinationis Terminatione in E & I. disputat* . Inde enim patebit , etiam Ablativum terminationem habuisse olim in I. æque ac Dativum Latinorum & Græcorum . Sed & Ea Terminatio etiam deinceps quasi propria mansit quibusdam locutionibus Nominum Propriorum , *sum Carthagini* &c. & similiter *sum ruri* ; quarum tamen nulla alia est constructio , quam Elliptica præpositionis cum Ablativo , pro , *Sum in Carthagini* ,  
*sum*

locum, & multa alia, non significabimus. Deinde si Græ-

*sum in ruri.* De Dativo & Ablativo quartæ & quintæ Declinationis, quæ notavi, iis addi velim, vel animadverti potius; licet prisca etiam in Dativo dixerint *Fructu*, *Die*, tamen antiquiorem & origini Græcæ propiorem esse formam *fructui*, *diei*, ut quæ ex Græcorum jota adscripto vel subscripto orta, plane ut *mensai* in prima declinatione olim fuit in usu: sed ficuti in Ablativis Latini deinceps omiserunt I, sic & prisca aliquando fecerunt etiam in Dativo, qui & ipsi vicissim Ablativum quoque ista Dativi forma aliquando enunciarunt. Varro lib. I. de re rust. *A quo, quod indigent potui, poma dicta esse possunt.* Vide Nonium cap. IX. n. 20. ubi hic locus, & alius ex Sisenna, adfertur. Atque adeo inter Dativum & Ablativum in hac quoque parte nullam fuisse olim discrepantiam, diversamque dein unius Dativi prononciationem, dum modo apponebatur I. modo demebatur, in diversum tandem casum apud Latinos abiisse, ex his quoque liquet. Adeo vero hæc manifesta & clara arbitror, ut auctoritatibus veterum Grammaticorum nec adstrui desiderent, nec refutari queant. Possemus ceteroquin illis Grammaticis, quos ex H. Stephani, & P. Rami, vel potius Prisciani, auctoritate memorat Auctor *Methodi*, alios opponere, quos

laudatos videsis apud Vossium de *Analog.* I. 45. nostræ sententiæ faventem. Sed & neutiquam nobis adversatur Priscianus, neque id dicit, quod voluit vir Doctissimus, sed plane contrarium. Nempe *Ablativum esse Romanorum proprium, novum, & a Latinis inventum.* Addit tantum, *Latinos videri eum a vetustissimis Græcorum Grammaticis accepisse, qui Sextum Casum (non Ablativum, ut perperam ait Auct. Meth. conficiens ex eo, Græcis ergo Grammaticis etiam Nomen Ablativi fuisse usitatum) dixerint ἐργασθῆναι, & similia, quæ Ablativi vim possideant, quia etiam Præpositionem assumant, ut ἐξ ἐργασθῆναι.* Sed eadem est ineptia horum Grammaticorum, fingentium inter Græcos Sexti casus vim quandam, quæ aliorum in Latino nobis obrudentium Septimum & Octavum. Illa ἐργασθῆναι &c. sunt Adverbia locum, unde quid venit aut proficiscitur, denotantia, quibus aliquando per pleonasmum Præpositio ἐξ, quæ idem ferme notat, a Poëtis præmittitur. Quinçtiliani quoque auctoritas non magis potest valere pro Sanctio & Auctore *Methodi* ad dandum Græcis Sextum casum, quam contra eos ad Septimum Latinis addendum, quem ipsi tamen rejiciunt contra illius auctoritatem; & summo quidem jure, sed non majore, quam quo nos explodimus Sextum Græcorum. Nam

Græcis non esset Sextus casus, unde Latini, *Penelope, Parasceve, Grammaticæ*, in sexto casu dicerent, ut Juvenalis, *Penelope melius, melius torquetis Arachne*. An quicquam ineptius excogitatum fuit, quam præpositiones Græcas invenire, quæ Dativo jungerentur? Sed quod maxime fidem potest facere, Ciceronis multa sunt, in quibus, Græcis nominibus adjectiva Latina in sexto casu, vel etiam Latinæ præpositiones, quæ sextum casum regant, junctæ reperiuntur. Ad Atticum: lib. 2. Epist. 13. *qua τοποθεσία, quasve historias de Ἀμαλθείᾳ ha-*

certe neutiquam magis ei credendum in alienæ linguæ rationibus, quam in suæ. Sed neque ille tamen quidquam discernit: jubet tantum, *quarere Grammaticum, sitne apud Græcos, non, Sextus casus, sed, Vis quadam Sexti casus*. Exempla, quæ Auctor *Methodi* ex Græcis adfert, aliter construi & exponi possunt ac debent. Posterior ex Thucydide IV. 93. τῶ δὲ Ἰπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δίλιον, ὡς αὐτῶ ἤγελθη, manifeste Pleonasmum præfert Græcis frequentem, non Ablativum Afolutum. Sic Actor. III. 17. ἐφ' ἧς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῆς. & XXIII. 27. τὸν ἄνδρα τῆτον &c. ἐξελίμην αὐτὸν. *Ælianus Var. Hist. IV. 7.* de impiis, etiam si jam sepulti sint, eos tamen ἐκ τῆ τελευταίας τιμῆς ἢ ἐκείθεν ἐπίπτειν ait. In prioribus itidem ex Thucyd. I. 73. τὰ, Αἰὲ προβλαπομένοις jungi cum τῶ, Ἀνάγκη, & construi possunt, ἀνάγκη ἡμῖν αἰὲ προβλαπομένοις λέγειν. h. e. *necesse est, nos, qui semper ea proferimus, apud Vos quoque illa dicere, licet minus gra-*

*ta vobis futura*. Etenim quam plurimis sane modis Dativus adjungitur Verbis & Nominibus, imprimis apud Græcos. Sed si maxime eadem esset in illo loco Dativi constructio & sensus, qui est Ablativi absoluti apud Latinos, quid tum? An idcirco ex illo rariore Dativi in hunc modum usu, conficiemus statim, etiam Græcis esse verum quendam Ablativum, quum utique ceteroquin apud Eos Ablativis absolutis Latinorum perpetuo respondeat Genitivus, quem nemo tamen propterea pro Ablativo habet? immo an non potius ex his omnibus colligemus, Ablativi casum Romanis esse proprium, Græcis ignotum, sed vim & constructionem ejus reperiri tamen apud Græcos, partim in eorum Genitivo, partim in Dativo. Sed satis de hisce non ita magni momenti rebus, excutiendis tamen hic, & explicandis paulo uberius, quoniam tanto studio in contrarium nituntur hodie plerique Grammaticorum.

*habes.* Ibidem lib. 4. *In πολιεία.* lib. 10. epist. 8. *ζηλοτυπία mea.* lib. 16. epist. 8. *Nunquam in majore ἀποεία fui.* Ibidem, *prudentia cum εὐμενεία.* Ibidem epist. 14. *ἐν πολιτικῷ genere.* lib. 3. ad Q. Fratrem epist. 1. *Ἀποδυτήριον nihil alius.* lib. 16. Famil. *Non enim se junctus est a philologia, & quotidiana συζητήσει.* Itaque ἐν χερσίν, *in manibus: σὺν Θεῷ, cum Deo,* <sup>s</sup> *cave credas esse septimum casum.*

5. *Cave credas esse septimum casum*] illud etiam Salmanticensis editio, ab ipso Auctore profecta, certe debuit ex sua sententia, ut & Patavina. *Tertium dixisse.* Exhibet tamen

## C A P. VII.

*De Genere Nominum: Generis apud Græcos magna incertitudo: Arborum nomina Masculina: Neutrum non est Genus: Commune Genus nullum est: Epicœnum Genus. Adjectiva nomina non habent Genus. Propria Genus non habent. Adjectiva non conjunguntur cum Nominibus Propriis.*

**N**IHIL esse in re Grammatica incertius *Genere*, recte asseruit Vergara in sua *Græca Grammatica*; unde non est mirandum, si *Genus Masculinum* esse diximus, *cujus nota est hic; Fæmininum, hæc; Neutrum, hoc:* in quo M. Varronem sumus sequuti; qui secundo de Analogia sic ait: *Sic itaque ea virilia dicimus, non quæ virum significant, sed quibus præponimus, hic & hi: & sic muliebria, in quibus dicere possumus, hæc & hæ.* Eadem est etiam Diomedis doctrina. Et vero ex sententia Varronis qui dicunt nomina virorum esse masculina, ad significationem confugiunt: sed significatio ex illius sententia non pertinet ad Grammaticam; *quoniam,* inquit, *Grammatica propositum non est singularum vocum significationes explicare, sed usum.* Alii dicunt *Masculinum nomen esse, cui addi potest adjectivum masculinum.*

Re-

Recte quidem : sed ego quæro, quæ sint hæc nomina; nam prius me cogis scrutari omnia nomina, eorumque significationes, quam quæ sint nomina masculina, quæ fœminina, perdiscere. Deinde circa Græca nomina in *os*, quibus passim utuntur Latini, tanta est apud Græcos confusio, ut nescias masculina, an fœminina, an potius ambigua omnia sint dicenda. Sed quis Græcos ad normam rediget, cum Aristoteles dicat <sup>1</sup> de *leona*, ὁ λέων, & ὁ ὄρνιθες τίττασι, id est, *hi aves pariunt?* quod aptius verteretur Hispanè, *los leones paren.* Homerus dixit τὸ αἶγα, id est, *hunc capram*, τὸς ὄϊας, id est, *hos oves.* Jam ὄνυξ *asinus*, ἀρκυρ *ursus*, ἐλαφ *cervus*, tum masculina, tum fœminina reperiuntur. Apud Græcos multa etiam nomina arborum [vide infra in Ellipsi V. *Arbor*, & Voss. de Anal. I. 13.] reperies masculina; quos imitatus Ennius dixit, *Rectosque cupressos.* Et Martialis, *Palladius lotus.* Plin. l. 16. *Arbores, quos Tubulos vocant.* Idem lib. 24. c. 8. cum de Platanis loquitur; *folia eorum tenerrima.* „ [Vitruvius lib. 2. cap. 9. *Larix non est notus nisi his, qui sunt circa ripam Padi.*] Hinc in sacris Bibliis legimus; *Prepara tibi buxos multos.* Item: *Quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam.* Itaque *Pinaster, Oleaster, Pyrafter*, masculina sunt juxta terminationem. „ [Lucret. 6. *Oleaster nectare tinctus.*] Sed si dicas, *magna Oleaster*, deest *arbor*, ut in Ellipsi dicetur. Ut tandem aliquid certum de Genere statuamus, <sup>2</sup> Genera duo esse

1. De *leona*, ὁ λέων.] Et de *mula*, ὁ θήλυς ὄρνιθς Lib. VI. *Hist. Anim. Cap. 24. init.* Sic Ælianus *Hist. Anim. I. 2. de pisce Femina*, ὁ ἰχθύς, & bis ὁ θήλυς. Similiter τὸ ἐλαφον dicit *Var. Hist. XIII. 35. intelligens Cervam*: ubi Me vide & Kuhnium; Sed & promiscue *Equas* τὰς & τὰς ἵππους non Ælianus modo IX. 32. verum etiam Herodotus, VI. 103.

Et Latini olim, æque varii & incerti in Genere Vocabulis assignando, ut docet nos Festus in v. *Masculino*, *Hic & Hæc Lupus* dixerunt. Sed hæc ad Epicœna pertinent, de quibus mox Noster, & Vossius de Analogia I. 16.

2. *Genera duo esse dicimus*] Genus in arte Grammatica, usu certe, significat non tam sexum, quem duplicem modo natura no-



esse dicimus, quæ sola novit ratio naturæ; nam quia per

novit, quam diversas variarum terminationum classes, quarum earundem quæque vocabula in convenientia Adjectivi & Substantivi, non item diversarum classium, jungi inter se queant. Quæ classes proinde in diversis linguis diversæ numero & sunt, & esse possunt. Nul- lum tamen dubium, quin hæc Generis Grammatici, istarumve classium differentia, doctrina originem primam duxerit ab illis vocabulis, quibus animantia significantur. Hæc enim quia in duplicem naturam ac sexum discreta sunt omnia, idcirco etiam illa vocabula, vel certe nonnulla eorum, prout modo ad masculos, modo ad feminas istorum maxime animantium, quæ vulgo erant nota, designandos adhibebantur, duplicem accepere terminationem, ut diceretur *Isch Vir; Ischa Viri*, unde *Virago; Melech, Rex, βασιλεύς; Malcha, Regina, βασίλισσα*. Porro jam, quia Adjectiva omnibus omnino Substantivis etiam utriusque sexus, jungi possunt, & junguntur, ut esset convenientia quædam terminationum inter ea, quæ sic jungerentur, visum fuit, etiam illam terminationum varietatem Adjectivis dare, ut diceretur *Thob, Thoba, Bonus, Bona*, & proinde *Ischa Thoba, femina bona*. Ea vero varietas cum jam data esset, quia Adjectiva junguntur non modo vocabulis,

quibus animantia notantur, sed & aliis quibuscunque, visum deinceps fuit pene necessario, omnia Substantiva cujuscunque significationis dividere in duas quasi classes, in quot Natura dispersita est genus Animantium, easque denominationibus a sexu petitis, *Masculina* scilicet & *Feminina*, insignire, remque ita ordinare, ut earum prior reciperet tantum Adjectiva prioris quoque terminationis seu Masculinæ, altera posterioris & Femininæ. Hanc arbitror fuisse rationem & originem Generis Grammatici in linguis primis seu Orientalibus, quæ duo tantum *Genera*, certe *Neutrum* nullum, agnoscunt. Græci postea auxerunt hunc numerum istarum classium, qui in prioribus linguis respondebat numero sexuum: ita tamen, ut simul significarent per appellationes istarum classium, olim in sua quoque lingua, vel certe in iis, unde sua est derivata, fuisse duas tantum, easque diversitatem sexuum præcipue respexisse, vel originem suam ei debere; dum nempe & ipsi istas classes appellarunt *Γένη, Genera*, earumque duas priores a sexuum discrimine *γένος ἀρσενικόν κὶ θηλυκόν, masculinum & femininum*, tertiam vero *ἕδτερον, neutrum*: ipsa illa appellatione quodammodo declarantes, hanc serius accessisse illis prioribus, primitus solis existentibus, & sic usum suæ linguæ in eo recessisse a prima rei origine. Græcos im-

per mares & foeminas propagarentur genera, *genus* dictum fuit: & lingua Chaldaea, Hebraea, Syra, Punicæ, Hispana, Gallica, Italica & aliæ plures, duo tantum agnoscunt genera. *Neutrum* vero *genus*, genus vere non est, sed per utriusque negationem, ut Græci expressius declarant, *ἰδέτερον*: nec enim ex duobus compositum est, ut dicebant imperiti, sed utrumque excludit: Hoc Genus Græci acceperunt, unde Latini sunt mutuati.

*Commune genus* vocabant grammatici, quod ita ex æquo conveniret mari & foeminæ, ut si solum poneretur, de utro fiat sermo, non possis distinguere; qualia sunt, *homo*, *sacerdos*, *agricola*, *vates*, *sus*, *bos*. Quæ ratio futilis est & manca; sic enim necesse semper foret, ut adjectiva illis nominibus copularentur, ut distinctio fieret. Deinde etiam contra Philosophicam rationem aliqua nomina ex æquo duo vel plura significarent, quod est contra Platonem in *Cratylō*, & contra Aristotelem, qui *Homonyma*, quæ imperiti vocant *equivoca*, duo quidem significare contendit, sed unum proprie, cætera per similitudinem quandam: quam male autem hoc intellexerint, qui se Aristoteleos profitentur, <sup>3</sup> alibi docuimus. Afferimus igitur nulla esse nomi-

mitati sunt per omnia Latini. Germanorum quoque lingua triplex genus recipere videtur. Dicunt enim, *der man / die frau / das kind* / & sic in Adjectivis, *ein reich man / eine reiche frau / ein reiches kind*. Belgica dialectus, properata loquendi ratione, recidit terminationes adjectivorum, quia duriusculæ sunt, utpote in consonantem exeuntes. Superfunt tamen etiamdum in Pronominibus, seu Articulis, *Hu / Sp / Het* / ut apud Germanos *Er / Sie / Es*.

3. *Alibi docuimus*] Vide infra *lib. IV. cap. 14. init.* Ceterum hæc disputatio non valde apposita videtur huic loco, siquidem nihil impedit, quominus unum vocabulum, ex. gr. *Homo*, significet ex æquo utrumque, marem & feminam, non quidem una in locutione, sed in diversis, atque adeo modo marem, modo feminam. Atque hinc revera, *si solum ponitur* tale vocabulum, sciri nequit, *de masculino an de femina fiat sermo*. Nec tamen ideo Sanctius illud tanquam fu-

mina Communia duobus, nullaque esse ambigua ex his, quibus aliquot animalia significamus: error enim fuit Grammaticorum inter ambigua genera, *Talpa*, *dama*, *panthera*, *bubo*, inferere. Fatemur quidem multa esse nomina *Epicœna*, quæ mares & fœminas significant, sed non ex æquo: nam *homo*, *latro*, *miles*, *comes*, *sacerdos*, *vates*, *milvus*, *corvus*, *elephantus*, mascula prius intelligimus, ,, 4 [quasi adjectum esset nomen Mas: ,, ut Plautus Pœn. *Tunc contrectare audes, quod mares, homines amant?*] Deinde si de fœminis velis facere sermonem, *sacerdotem fœminam*, vel *elephantem fœminam*, dices. Rursus, *Balana*, *Dama*, *Aquila*, fœminino genere intelliguntur; significabis tamen mares, *si Aquilam marem*, vel *Balanam marem*, dices, ut in Ellipsi latius in *Fœmina*. Mitto hic ridiculos illos, qui Epicœna ad aves tantum & quadrupedes retulere; satis enim constat illos non intellexisse, quid vox *Epicœnum* apud Græcos significaret; unde pessime *promiscuum* Latine verterunt. Verbum hoc Græcum unico Latino verti non potest, significat enim sexum communem, in quo alterum excellat, quasi dicas, *Supercommune*. Hoc Cæs. Scaliger de

de

futile prorsus rejicere debuerat. Etenim invenitur ex. gr. in tenebris Homo infans, idque alteri significatur. Hic vero id unum audiens, distinguere nequit, utrum puer, an puella sit inventa. Scit tamen inventum Infantem, non aliud quid. Quapropter significat hoc certe vocabulum, *Homo*, Genus Logicum, cujus species sunt *Mas* & *Fœmina*, quæ proinde ex æquo significari possunt ea voce, sicuti Genus ex æquo complectitur suas species. In ratione tamen Grammatica Masculini est Generis *Homo*.

4. *Quasi adjectum esset Mas.* Non id voluit Sanctius, nec velle debuit. Sed istæ vocabula vere esse masculina per se, seu per causam suæ terminationis; si vero adhibeantur in genere feminino, tunc per Ellipsin intelligendum esse, quasi iis appositum foret nomen *Fœmina*. Sicuti *Aquila* &c. e contrario sine ulla Ellipsi sit femininum, sed si de Mare adhibeas, tunc etiam intelligi per Ellipsin τὸ *Mas*, cui respondeat terminatio Masculina Adjectivi.

de causis ling. Latin. cap. 79. minime intellexit, unde ut Græcos fugillet, melius Latinos dixisse de hac re contendit. Sed ejus verba subscribam; ut totum negotium melius intelligatur: *At illud, inquit, ferendum non fuit; quum animalia quadam suis generibus non notarent. Hanc negligentiam Græci vocarunt Genus ἐπίκοινον pessime: nam κοινὸν id, quod duo comprehenderet genera, nominabant: hoc autem alterutrum tantum quum recipiat, non potuit habere præpositionem ἐπὶ: addit enim quantitatem Mathematicis, ut ἐπίτριτον, Nostri melius, Promiscuum. Hæc ille. s Rectius aliquanto Quintilianus,*

5. Rectius aliquanto Quintilianus &c.] Hic tamen isto loco etiam Promiscua Latine appellat τὰ Ἐπίκοινα, dum ait, *Nec statim diligentem putabo, qui Promiscua, qua & Epicœna dicuntur, ostenderit, in quibus sexus uterque per alterum apparet. Epicœna autem dicta, quoniam utrumque sexum una non modo terminatione, sed & uno genere Grammatico, exprimere valent, ut dicatur hic passer etiam de femina, hac aquila etiam de masculo. V. Voss. de Anal. I. 16. in Addendis. Naturam Epicœnorum non perspexit Sanctius noster, dum distinguere non valuit inter aliarum rerum Communia, vel Dubia, & Animantium Epicœna, Hæc enim causa, quod ridiculos pronunciet (Vide & infra lib. IV. in Ellipsi, voce Femina) temere nimis illos, qui Epicœna ad aves tantum & quadrupedes, hæud dubie etiam pisces, & insecta, retulerint, & quod ipse perperam iis quoque attribuat (ut facit etiam Ursinus*

Grammatic. Institut. Sect. III. cap. 22.) humanæ actionis & officii nomina, quæ revera Communia sunt pleraque, & in utroque Genere ad utrumque separatim sexum declarandum usurpantur. Nec enim dicitur solo masculino etiam de femina, *hic sacerdos*, ut *hic passer*. Vossius tamen etiam Mancipium, scortum, & Græcum τὸ ἐπίκοινον, Epicœnis adscribit, quia eodem Genere de utroque dicitur sexu. Sed in quo Me certe neutiquam sibi habet assentientem. Non enim proprie hæc notant ipsos homines diversi sexus, sed quandam eorum qualitatem, quæ in utrumque sexum potest cadere. Ut multa verba & facta utriusque sexui possunt esse communia, ita quidni etiam vocabula, factum aliquod, fortunam, aut qualemcunque descriptionem, declarantia, utrumque sexum uno Genere designent? In servitutem incidisse potest & Vir & Femina, uterque ergo & est tunc, & dici potest, *mancipium*. Huc

nus, lib. I. cap. 4. *Epicæna*, inquit, esse, in quibus sexus uterque per alterum apparet. Advertendum tamen, genus *Epicænum* ad grammaticum nihil spectare, sed ad Rhe-

Huc refero etiam Pluralia Masculini Generis, sub quibus etiam Feminæ comprehenduntur, Veluti *Liberi*. Immo sic etiam *Filios & Fratres* dixisse Veteres ostendi infra lib. IV. cap. 10. de *Syllepsî Generis*, licet intelligerent Filium & Filiam, Fratrem & Sororem. Sed in his pluralibus uterque Sexus communiter designatur potiori Genere, ut sæpe fit etiam in Adjectivis. Vide ipsum Sanctium infra d. l. Vera autem *Epicæna* illorum maxime fuerunt Animalium, quorum sexus discretio vulgo non erat nota. Idcirco enim illa Animalia utriusque sexus promiscue, dum ignorabatur, cujus sexus essent singula, uno Grammatico Genere apud Græcos & Latinos designabantur: Reliquorum vero Animalium vocabula sunt *Communia* utriusque Generis Grammatici sub una terminatione, Veluti, *hic Bos & hac Bos, hic Canis & hac Canis*. Atque ita etiam olim dixerunt *hic Puer & hac Puer*, à Græco ὁ καὶ ἡ παῖς, unde Aëoles formarunt πῶις, & Latini suum *Puer*. Utrorumque discrimen manifestum habemus apud Aristotelem *Hist. Animal. VI. 24.* ubi in una *Sectione 352.* dicit ἰππὸν θήλειαν, & ὁ θήλυς ὄρεὺς: ex quo patet, Vocem ἰππῶ esse nomen Commune utriusque

Generis, at ὁ ὄρεὺς, *Mulus*, esse *Epicænum*, uno quippe Masculino Genere etiam Feminam notans. Sic Ael. *Hist. Anim. I. 2.* de pisce Scaro femina, non modo ait τὸ ἰχθυὸν ζῶντα, τὸ ἐλακώτα σκάρων, sed & bis τὸ θήλυον, manifesto indicio, Nomen illud piscis, quod est ὁ σκάρῶ, esse vere *Epicænum*, seu Unius Grammatici Generis, non Commune duorum Generum. Veteres tamen etiam *Communia* utriusque Generis Nomina Animalium *Epicæna* aliquando dixerunt, ut ostendam paulo post. Recte autem illud forsan Sanctius, quod *Genus Epicænum* ex Grammatica exturbat. *Nomina* sunt *Epicæna* h. e. unico suo Genere utriusque Sexui Κοινὰ, atque ita Ἐπίκοινὰ h. e. *magis communia* præ aliis *Communis*, quæ suum, quod ex terminatione habere debent, & maxime habent, Genus non communicant cum utroque sexu, ut *Epicæna*, sed diversum seu duplex Genus ab utroque illo sexu accipiunt. *Aquila* ergo, si quis roget, non dici potest, nisi καταχρηστικῶς, esse *Generis Epicæni*, sed, esse *Nomen Epicænum*, *Generis* autem *Feminini*, quod tamen tribuatur promiscue utrique *Aquilarum* Sexui. *Epicænorum* exempla Vide supra ad init. Capituli.

Rhetorem, sive linguæ peritum; nam rogatus puer, cujus generis sit *Aquila*, si dicat esse *Epicænum*, nihil certi attulit, nisi dicat esse *Epicænum fœmininum*.

6. Communia igitur nomina, quæ intelliguntur à gram-

6. *Communia igitur nomina &c. nulla sunt*] Immo sunt, & ad eundem lapidem impingit Sanctius, dum non distinguit inter *Nomen Commune*, seu *Duplicis Generis*, & *Genus Commune*, quod dici utcumque posset de Epicænis, ut in quibus unum Genus Grammaticum utrique Sexui est Commune; non item de his, quæ duplici in Genere promiscue adhibentur. Ceterum sicuti Lingua Latina recepit Epicæna hæc vocabula, quæ uno Genere, & una constructione, utrumque sexum declarare queunt, quidni similiter ejusmodi habeat vocabula, quæ in constructione utrique Generi se accommodent, prout vel ad masculinum, vel ad feminam significandam adhibentur, ut dicatur, *Hic sacerdos, hæc sacerdos, hic Dux, hæc Dux*. Veluti Florus IV. 11. *Prima Dux fuga Regina*. Ubi τὸ *Prima* sine ἰκέρησιν ulla referri ad τὸ *Dux*, certum esse nobis potest ex his Ciceronis locis: *de Senect.* c. 2. *Quod naturam optimam ducem sequimur.* & *de Amic.* c. 5. *Qui assequuntur naturam, optimam recte vivendi ducem*. In quibus manifesta est, ac proximæ & directæ constructionis, convenientia illa Adjectivi & Substantivi, per quam solam utique Generis doctrina cogno-

fcitur, & propter quam solam in arte Grammatica illud requiritur. V. & infra p. 54. Nulla ergo causa, quamobrem refugiamus, & hoc Nomen *Dux*, & alia nonnulla, dicere, non quidem cum Grammaticis, *Communis esse generis*, sed potius, *Duplicis*, vel esse *Communia Utriusque, masculini & feminini, Generis*, ut quæ construuntur per se & directe, modo tanquam masculina, modo tanquam feminina. At in eo, quod hic malui Nomina, non tam *Communis*, quam *Duplicis esse Generis*, vel ipsa potius *Communia Utriusque Generis, dicere, plane nodum in scirpo me quarere*, pronunciat Vir Clariss. G. H. Ursinus *Instit. Gramm.* Sect. III. cap. 21. p. 226. Fateor id me mirari, quum res sit manifestissima, si spectemus, quid proprie & vere *Commune* sit. Nihil enim aliud hoc est, quam res simplex, cujus plures participant, aut cujus jus, usus, sensus &c. ad plures pervenit. Quando Cicero *Famil.* II. 10. *Amanum montem sibi cum Bibulo esse communem* ait, nihil aliud significat, quam sibi & Bibulo jus esse agendi in uno illo monte. Mons ergo ipse *Communis* erat *utriusque Proconsulis*, at neutiquam dici potest, Montem eum fuisse *Communis Proconsulis*, quod nullum ha-

grammaticis, nulla sunt: nam, ut diximus, ineptus esset termo, *vidi vatem, vidi sacerdotem*, sine adjectivis, si nomina ex æquo significarent utrumque sexum. Si igitur animal nullum est in rerum natura, quod sexus ambos æque potentes habeat, frustra erit nomen, quod nomet rem, quæ non fit. Nec mihi quisquam objiciat Hermaphroditos, seu Androgynos: nam in iis Hermaphroditis alter semper sexus excellit. Imò ratio est à

bet sensum. Sic ergo & Nomina, quæ in Utroque Genere, Masculino & Feminino, adhibentur, rectius utique dicuntur *Communia Utriusque Generis*, vel esse *Duplicis Generis*, at minus recte, esse *Communis Generis*, quum utrumque Genus singulatim & pariter in isthæc Nomina, tanquam *Communia* sibi, conveniat. Neque tamen id a me hic agebatur, ut recepta appellatio prorsus jam rejiceretur, sed ut ostenderem, Nomina quidem ipsa *Communia*, quæ Sanctius *nulla esse* dicebat, longe rectius vocari, quam *Generis Communis* dici, quod vulgo faciunt Grammatici, quorum errores passim Vossius (Vide Eum omnino de Anal. I. 15.) & ipse Ursinus exagitant. Ceterum, ut ad Sanctium revertamur, Nomina illa *Communia* non tamen *utrumque sexum ex æquo* simul singulis locis significant, sed modo hunc, modo illum, prout diversimode construuntur, & potioem, h. e. Masculinum, si simpliciter dicatur ex. gr. *Vidi Sacerdotem, Habeo Ducem*. Neque video, quid discriminis sit in re ipsa, sive directe *Hic dux, Hæc dux*; sive per

Ellipsin perpetuam *Hic masculus dux, Hæc femina dux*, dictum olim tradas, nisi quod hoc operosius ac difficilius, magisque idoneum sit turbandis mentibus discentium, illud clarius & expeditius. Ufu certe res ipsa eodem recidit, & per istam Ellipsin, quæ tamen hic minime est necessaria, Substantiva æque cum Adjectivis alterius Generis construuntur utique ex Auctoris nostri sententiâ queunt, ac si essent & ipsa ejus plane Generis. Denique nulla prorsus causa est, quare Substantiva sub una terminatione recipere non queant duplex Genus, æque ac in Adjectivis una item terminatio omni Generi accommodatur. Communibus autem adscribunt nonnulli Vocem *Juvenis*. Negant id Vossius de Anal. I. 15. & Auctor *Methodi L. L. sect. I. cap. I. Notarum*, & Ursinus *sect. III. cap. 22. p. 244.* affirmantes *semper id esse Masculinum*, ac negantes licitum dicere de Femina, *Egregia juvenis*. Sed tamen errasse eos liquet ex Munckeri Notis ad Hyginum Fab. 182. Suetonius etiam in *Augusto cap. 31. juvenes utriusque Sexus* dixit.

me, qui Epicœna Nomina constituo, *in quibus*, ut dixit rectè Quintilianus, *sexus uterque per alterum apparet*. Sed in Epicœnis distinguendis antiqui solebant addere, pro rei natura, *mas*, aut *fœmina*; ut *Aquila mares*, *piscis fœmina*. Aliquando tamen hoc signo superdebant, ita ut nomen masculinum viderentur efferre fœminine, aut contra: ut si dicas, *vidi murem fœtam*, cum *mus* perspicuè sit masculinum. Quod ut facilius & explicatius probemus, Quintilianum ipsum audiamus Lib. 9. cap. 3. *Fiunt*, inquit, *& circa Genus figuræ in nominibus; nam & oculis capti Talpæ, & timidi Damæ dicuntur a Virgilio: sed subest ratio, quia sexus uterque altero significatur; tam enim mares esse Talpas Damasque, quam fœminas certum est*. Hæc Fabius. Virgilius in illo loco figura Ellipsi usus est, quum dixit Eclog. 8. *Cum canibus timidi venient ad pocula Dama: & Georg. 1. Atque oculis capti fodere cubilia talpa; 7 respexit enim non ad vocem, sed ad significationem maris; quia Tal-*

7. *Respexit enim non ad Vocem &c.*] Aliter Ego censeam. Nam, quicquid tandem obstrepant Sanctius, Vossius, immo ipse Quintilianus, Virgilius has voces Animalium, *Damæ & Talpæ*, consideravit, ut *Communes* utriusque Generis, atque ideo, ex sententia Servii, probante Vossio, tantum ad vitandum ὁμοιότηλευτον dixit potius *timidi*, quam *timida Dama*: quod & fecit Georg. III. 538. in medio versu conjungens *timidi Dama*, quia hoc longe concinnius etiam istic sonat, quam *timida Dama*. Neutiquam tamen id fecisset, ut opinor, utique tam levi de causa, nisi putassèt Utroque Genere recte eas voces adhiberi. Sanctius tradit intelligi *Mares*, quod hic alienissimum. Nam ita

sequeretur ex sententia Virgillii, tantum *Mares Damas* venturos ad pocula cum Canibus, non item *Feminas*, & tantum *mares Talpas* esse oculis captos, quum manifestum sit loqui Virgilium de toto Genere istorum animantium sine discrimine sexus. At Plinius *Vespertilionis* vocem, quæ Masculina ceteroquin est & Epicœna, Feminino genere usurpavit Nat. Hist. x. 61. *Eadem sola volucrum lacte nutrit, ubera admovent, & geminos volitat amplexa infantes*. Nempe sumpsit hoc sibi, quia nimis manifeste de actionibus tantum Feminæ loquebatur. Quintilianus pro Epicœnis hæc Communia quoque habuit: Sed ille omnia Animalium vocabula, quibus uterque sexus sub una tantum Ter-



pa, & Dama Epicœna sunt: & quoties à terminationis genere deflectimus, figura est, vel Syllepsis, si aliud concipimus, quam proferimus, vel Ellipsis, si deest aliquod nomen generale, cum quo adjectivum debeat concordare. Syllepsios exempla aliqua subjiciam, reliqua require in *Syllepsis*. Terentius: *Mea Glycerium, quid agis?* Glycerium juxta terminationem neutrum est, ut sunt omnia nomina diminuta in *On* apud Græcos; ut

τὰ

minatione designatur, *Epicœna* putat, sive uno Genere nobis occurrant apud Scriptores, ut *hic Passer*, sive Utroque, ut *hic & hac Bos*: prævalere autem id Genus, quod præfert aut indicat Terminationis. Atque ita intelligendum, quod ait *Epicœna* esse, *in quibus sexus uterque per alterum apparet*, vel *significatur*. Nempe *Talpa* sub una illa terminatione, quæ Genus Femininum, atque adeo & Sexum hunc, proprie & primum præfert, utrumque tamen Sexum significat, sive semper dicatur *hæc Talpa*, sive modo *hic Talpa*, modo *hæc Talpa*. Quia vero usitatius dicitur *hæc Talpa*, idque postulare videtur terminatio, ideo per figuram dictum ait à Virgilio *oculis capti Talpa*. Figura enim ipsi nihil aliud est, quam *novata quadam forma dicendi*, & à consuetudine vulgata deflectens. Vide *lib. IX. cap. 1. & 3.* Sed hanc figuram loquendi præter & contra receptam consuetudinem, ratione defendi posse addit, quia *Talpa* &c. sit vocabulum *Epicœnum*, quæ vocabula sub una terminatione alterutrius Generis vel Sexus, utrumque ta-

men Sexum significant, & ideo etiam utroque Sexuum Genere adhibita occurrant. Videntur autem Plures olim in hac fuisse sententia, atque ideo Epicœna etiam appellasse *Promiscua*, non per modum *Versionis*, ut Sanctius loquitur, sed respicientes usum vocabulorum, quæ sub una terminatione, sæpe etiam uno Genere, utrumvis sexum *promiscue* designant. Ea tamen ipsa distinguebant, ut facit discrete & Quintil. I. 4. à *Communibus* proprie dictis, quæ non Animantium erant, sed aliarum rerum vocabula. Rectius tamen Alii *Epicœna* ita à *Communibus* distinguunt, *ut vel Masculina sint, vel Feminina tantum, qua Una voce & Uno Articulo Utriusque Naturæ Animalia soleant significare*. Verba hæc sunt Prisciani *lib. V. init.* Similiter Diomedes *lib. I. de Epicœno, quod aut specie Masculini generis declinatur, & simul significat etiam Femininum Genus, ut Hic Passer; aut declinatur specie Feminini generis, ac etiam Masculinum Genus significat, & sic sub uno Genere utrumque intelligitur, ut Hæc Aquila.*

τὸ γλυκέριον, *suavium*; τὸ ἀνθρώπιον, *homunculus*; τὸ ἀνθρώπιον, *homuncio*, τὸ γεράδιον, *vetula*. Id quod etiam Quintilianus significavit, quum inquit lib 1. cap. 4, *Aut quæ fœmininâ positione mares; aut neutrali, fœminas significant, qualia sunt Murena, & Glycerium*. Idem paulo post, quasi se exponens, inquit; *In eadem specie sunt nomina fœminina, quibus mares utuntur; & neutralia, quibus fœmina*. Sed hoc antea Varro docuerat lib. 2. Analog. *Ut calcei, inquit, muliebres sūt, an viriles, dicimus ad similitudinem figuræ, quum tamen sciamus, nonnunquam & mulierem habere calceos viriles, & virum muliebres: sic dici virum Perpennam, & Marcum Leccam, muliebri formâ*. Quasi dicat: *Perpenna, Lecca, Antonius Musa, & Joannes Maria, cognomina sunt fœminina; tamen ideo habentur masculina, quia maribus adhærent, & de maribus dicuntur*. Prisciani etiam hæc sunt verba Lib. 5. de genere. *In E quoque productum inveniuntur fœminina, sed Græca duntaxat, ut Taygete, Euterpe; & in um figurate, ut Glycerium mea, Dorcion, & Philotium*. Figuratè, inquit Priscianus, quod & sentit Linacer. Itaque Latine dicitur: *Hæc mulier est novus miles, bonus comes, ignavus agricola: ut dicimus; hic homo est fera bellua, & taurus, maxima victima; & aurum est dux bonus; & vinum optimus index; & hoc animal est restis bonus.* \* Sed quum dixit Cicero, *naturam bonam du-*

8. Sed quum dixit Cicero] At Vide quæ disputavi paulo ante de Communibus pag. 50. Eo enim referenda hæc sunt, *Dux, Index, Custos*, neutiquam ad Syllepsin, aut Ellipsin. Syllepsis quidem per Ellipsin foret expedienda. At quæ hic Ellipsis? quid intelligitur? quando ex. gr. *simplicitas illa dicitur certissima index continentie*: quid immo intelligi potest, quod separet τὸ *certissima* a Voce

*Index*? Quid multa? Sicuti Genus Substantivi ex Adjectivis ei junctis cognoscitur potissimum, ut mox pag. 56. ipse docet Sanctius, sic Adjectivum *Certissima*, quod hic ad nihil aliud referri potest, declarat liquido Vocem *Index* hic poni in Genere Feminino, atque adeo esse eam vere Nomen Commune. Urfinum valde miror, qui pag. 245. τὸ *Index* in Epicœna confert. Si ita, tum

*ducem*; & Valer. Maximus Lib. 2. cap. 5. & 6. *Antiquorum simplicitas certissima index*: Et de Massilia loquens, *Severitatis custos acerrima*, figura est Syllepsis: quemadmodum & in illo Plauti, quum de foemina dicitur; *Qui hic commercaris cives homines liberos*: & Terentius de Ancilla; *Quum ejus tam negliguntur internuntii*. [At Vide ad pag. 49.] Et in sacris, in historia Abrahamæ sæpe iteratur, *Mortuum meum*, quum de Sara fiat sermo. De Ellipsi quære exempla in voce *Foemina*, *Fabula*, *Urbs*, *Navis*, *Herba*. Desinant igitur jam obstrepere Grammatistæ cum nomine *Homo* (quos vel Calepinus inscitæ arguit) ex illo Ciceronis; *Quoniam homo nata erat*: nam *homo* ibi nulum habet adjectivum; ut *tua filia nata erat homo*, sic potuisset dicere, *nata erat animal*; ut Terentius in Phormione dixit, *Virum me natam vellem.*, [Livius lib. 28. 9 *Porcus natus erat foemina*. Et Ovid. 2. Amor. 5. *O mihi perpetuum nata puella malum*. qui etiam de Cæneo loquens: *Foemina natus erat*. An ergo stolidum Grammaticorum pecus contendet, *Foeminam* esse masculini generis? quod similiter de *muliere* facere eos oportet; cum Plautus dicat, *Amphitruo factus est mulier*. Pari modo *Puer* erit eis foemina, cum sit apud Justinum lib. 1. *Semiramis puer credita est*.]

Adjectiva nomina non habent Genus, sed terminationes, & (ut Grammaticè dicam) personas ad Genus; ita ut

vero Valerius dicere debuisset, pro- ut Epicæna ejusdem semper sunt Generis, nec illud mutant, Simplicitatem illam fuisse *indicem certissimum*, non *certissimam*. Plane ut ipse Urfinus neutiquam vult dici *bonam Principem*, *Hominem miseram*, *Furem magnam*, quia *Princeps*, *Homo*, *Fur*, licet de Feminis quoque dicantur, tamen sint tantum Masculini generis, itidem ut *Index* ex ejus senten-

tia esse debet. Neutiquam tamen affirmaverim Ego, Plautum, quando de Feminis dixit, *Fures estis amba*, si Epitheton voluisset addere, dicturum potius *Magni fures estis amba*, quam *Magna*.

9. *Porcus natus erat femina*] Verba Livii aliter se habent *Porcus biceps*, & *agnus mas*, idemque *femina*, *natus erat*, lib. XXVIII. c. II.

ut terminatio in *us* adaptetur masculinis; in *a*, foemini-  
nis; in *um*, neutris. Itaque Genus est in Substantivis  
tantum, & invento Genere, quærimus terminationem  
in Adjectivis: & ita, si non essent nomina Adjectiva,  
nemo quæreret Genus Grammaticum; neque si nomina  
adjectiva unam tantum haberent Terminationem. Ut *pa-  
rens, conjux, infans, adolescens, juvenis, senex, pauper,  
dives*, & hujusmodi alia. Sed mirandum non est, Ad-  
jectiva nomina in singulari, aut plurali, propter vario-  
rem usum aliqua terminatione deficere, præcipue neu-  
trali; ut in nomine *Alma*, quod quum sit adjectivum,  
tamen raro in masculino, nunquam in neutro reperitur.  
Sic *nova nupta*, quum *nuptus* sit participium. Unde  
Plautus *Casina*; *Novum nuptum cum novo marito*: sic  
apud Græcos *πόρνια*, id est, *veneranda*. Sic *victrix*, &  
*ultrix*; quæ merito vocantur ab Scaligero adjectiva, eti-  
am in singulari: nam in plurali dubium non est; ut *ar-  
ma victricia*; *ultricia tela*. Et apud Lucanum; *victrici  
dextra*. Priscianus ideo dixit, *hæc nomina facere ablati-  
vum in e, vel i, quia sint Adjectiva*. Denique nominum  
vis & natura est intuenda, etiam si usus non totam no-  
minis naturam assumat; nec enim, quia sola foemina pos-  
sit esse prægnans, dicendum est cum imperitis, præg-  
nans esse generis foemini tantum; nam *prægnans Jovis  
cerebrum* legimus; & *foetum ejusdem femur* dicimus; Et,  
*scandit fatalis machina muros, foeta armis*; & *gravidum  
equum Trojanum*.

Sed jam, ut sentio, exspectas à me, ut hæc nomina,  
quæ exempli causa adduxi, probem esse Adjectiva. Pri-  
mum omnium, Adjectivum necesse est sit omne nomen,  
unde duci potest comparatio; ut *senior, junior, adole-  
scentior*; quia qualitas nominibus significatur adjectivis,  
non substantivis. *Parens à pario* fit, inquit Festus, &  
*verum participium* est; nam *parere* apud antiquos de ho-  
mine etiam dicebatur; sicut *τίκτω* apud Græcos. Ho-  
merus, *ὃν ἀθάνατον τέκετο Ζεύς*, id est; *quem immorta-  
lis peperit Jupiter*. , [Cicero 2. Tusc. Deianiram ait

„ *Oenei partu editam*, quod pater Oeneus eam peperere; rit, id est, genuerit.] In Pandectis *parere* de hominibus etiam dicitur; quomodo Nonius Marcellus <sup>10</sup> citat Cæcilium poetam. *Conjux* est, quicquid est sub eodem juro: reliqua ad hunc locum pete ab Ellipfi, in voce *Vir*, vel *Fœmina*, & *Puer*, & *Homo*. Restat illud, quod à nemine animadversum esse video, <sup>11</sup> Nomina propria hominum, urbium, fluviorum, montium,

cæ-

10. *Citat Cæcilium Poetam*] Vide Nonium cap. VI. n. 94. ubi ait, *Parere etiam Viros dici posse Cæcilium auctor est*, ac profert dein ipsa Cæcilii verba.

11. *Nomina propria etc.*] Non absurde quidem disputantur sequentia, sed tamen exemplis demonstrari potest contrarium, scilicet etiam Nomina Propria Adjectivis directe & per se sine ἐπίθετο ulla jungi, & proinde Genus Grammaticum revera habere, quod utrumque negat Sanctius. Ne longe abeamus, nec repetamus exempla Arborum, in initio hujus Capituli ab ipso Sanctio allata: nomina propria Urbium, quæ masculino in genere ponuntur & construuntur, nullam utique patiuntur ἐπίθετον, veluti quum dicitur *Narbo Marcius*, *Sulmo aquosus*: Livius xxiv. 2. *Ut receptus Croto Brutiorum esset*. Hæc enim ut Adjectiva & Substantiva directe conjungi, manifestius adhuc ex eo est, quod nulla profus nomina urbium masculino genere constructa occurrant, nisi quorum terminatio est masculina. Ex quo proinde apparet, ista etiam Nomina recipere Genus suæ Terminationi conveniens, & in con-

structione eorum cum Adjectivis haberi rationem non alicujus ἐπίθετος, sed Terminationis, & quod ex ea oritur, Generis. Nam si Ellipsis quædam statui posset in illis masculinæ terminationis & constructionis urbibus, occurreret eadem illa aliquando etiam in femininæ vel neutrius terminationis urbibus, & dici posset per eandem Ellipsin æque, *Roma vel Brundisium receptus*, ac *Croto*, quod nusquam tamen fit, & alienum foret ab omni ratione Grammatica. Sed &, quidni propria Nomina reciperent Adjectivum descriptionis, immo & distinctionis? Nam non omnia Adjectiva præferunt distinctionem. Quum dicitur *Narbo Marcius*, non significatur eo, esse & aliam istius nominis urbem, à qua isthoc Epitheto hæc distinguatur: sed simplici descriptione, eam, cum potuisset ab alio; fuisse à Marcio conditam. Sed tamen & Distinctionis Epitheta quidni conveniant nominibus Propriis, quando plures sunt, quibus unum illud nomen Proprium convenit? Sic utique *Alba Longa* Ascanii fuit dicta, non respectu omnium aliarum urbium, sed tantum aliarum

cætera hujusmodi, Genus Grammaticum habere non posse; nam ut sæpe monuimus, si non essent Adjectiva nomina, Genus apud Grammaticos locum non haberet: si enim

*Albarum*, seu aliarum urbium, quæ item appellabantur *Alba*. Immo & in Propriis nominibus civium Romanorum Prænomen & nomen Gentilicium sunt vere Substantiva & Adjectiva. Veluti: *M. Tullius* significat illum *Marcum*, qui est ex gente *Tullia*, cum plures essent alii *Marci* in aliis gentibus. Est autem *Tullius* vere Adjectivum, & proinde dicitur *Tullius*, *Tullia*, *Tullium*. Verissima hæc sunt, & tamen Cl. Ursinus *Grammat. Instit. Sect. VIII.* seu To. II. p. 16. superiora quidem, quæ de Nominibus Propriis hic disputavi, probat, at postrema, quod nollem, rejicit. Fatetur ipse Nomina Gentilicia, *Tullius*, *Julius*, &c. esse Adjectiva, sed tamen cum Prænomine juncta putat pro Substantivis accipienda, & per Appositionem explicanda, una hac ratione, quod *finis Prænominum sit distinguere homines ejusdem Gentis*; atque adeo *Gentilicium sit natura prius, cui postea Prænomen per modum Appositionis adjiciatur*. At ratio hæc & falsa est, & nulla. Falsa, quia Prænomina sunt vere antiquiora Nominibus Gentiliis, quæ inventa demum sunt, quando jam in Latio complures exoriebantur ejusdem Nominis Homines, quod antea unum modo erat singulis, ut apud Græcos, tum Hebræos, aliosque Populos, etiam Nostros Majores, sed quod Nomen tunc demum *Prænomen* cœpit dici, quum illud alterum addi jam cœpisset, quo ergo antiquius longe & natura prius fuit. Nulla porro est, quia, licet homo, qui nascitur in Gente *Tullia*, *Tullius* statim fit, & antequam *Marci* prænomen habeat, non inde tamen sequitur, vocem *Tullius* mutare suam naturam, quando dicitur *Marcus Tullius*, aut aliud quidpiam hæc significare, quam *Marcus ille, qui est Gentis Tullie*. Plane sicuti quando plures sunt ejusdem Nominis, ac Ego distinctio nis gratia dico, *Zeno Eleates, Zeno Cittieus, Dio Syracusanus, Dio Pruseus* &c. certum est hæc ab Urbium Nominibus derivata vocabula esse plane Adjectiva, quæ ad Nomina illa Hominum tanquam ad sua Substantiva directe referantur. Et tamen illi Homines prius fuerunt *Eleata, Syracusani* &c. quam *Zenonis* aut *Dionis* nomine præditi. Immo si *Pindarum* dicam *Poetam Thebanum*, certum est, prius fuisse *Thebanum*, quam *Poetam*, & tamen concordia est illa Adjectivi & Substantivi. Multa sunt similia. Quocirca quum plures Romæ essent *Marci*, ut apud *Plautum* in *Trin.* plures *Lesbonici* in una platea debebant describi, ut is, qui quærebatur, ostendi posset, ita & ex *Marcis* illis, ut cognoscerentur singuli, unus fuit *Tullius*, alter *Julius*, &c.

enim dicas; *Revercor patrem: Ne ledas hominem: Excludere canem*; non refert, cujus generis sit, interrogare, nisi addendum sit adjectivum. Hinc jam patebit, Genus in illis nominibus non esse quærendum, quæ Adjectivis conjungi non possunt: qualia sunt, *Ego, Tu, Sui*: & hominum, & Deorum nomina propria: ut *Ego sum Hispanus*, scilicet, *homo*: vide in Ellipsi *Homo. Magna Tarentum*, scilicet, *urbs*: vide Ellipsin, *Urbs, Arbor, Fluvius, Mensis*, &c.

Causa nunc est aperienda, quare nomina Propria nolint Adjectivis conjungi. Quod proprium & singulare est, sic à rebus cæteris separatur, ut nulli alii videatur posse conferri & comparari. Porro si comparari non potest, non admittit qualitatem aut quantitatem: non enim dicitur, *urbs parva*, nisi comparatione alius urbis. Si igitur velis conjungere cum Roma hoc nomen *Magna*, significas esse aliam Romam parvam, quod intelligi non potest. Dices igitur, *Roma est magna*, subaudi, *urbs*. Sic *Petrus est albus*, subaudi, *homo*, nam albus est, non quatenus Petrus, sed quatenus homo est. Scio Pseudosophistas nostri temporis aliter hæc disputare: sed ex ipso Aristotele discant se delirare, nos recte sentire: nam in prima Philosophia lib. 5. cap. 9. *Singularia*, inquit, *non suscipiunt determinationem, quia de pluribus non affirmantur*: & lib. 7. cap. 4. & ibidem cap. 15. sic ait: *Singularium non est demonstratio, neque definitio, ac proinde neque scientia.* αὐτὴ γὰρ ἐστὶ πᾶς ὁρῶ καὶ ὅλος, id est, *semper enim est omnis definitio universalis*. Hebræi præterea notant, nomina Propria ideo non recipere articulos, quia satis per se nota sunt. Nec te moveat, quod *Athenas doctas* dicimus; *vestros Metellos*; *nostros Cicerones*; nam nulla pluralia verè dici possunt Propria: <sup>12</sup> nam Athenæ olim fuere multæ athenaides, hoc est,

12. Nam Athena etc.] Nihili | 10. p. 96. probans ceteroqui cap.  
hæc sunt, licet temere satis ea | 22. p. 229. & maxime Sect. VIII.  
admittat Urfinus Sect. III. cap. | pag. 15. & 16. quæ contra Sanctium

est, olivæ, vel oliveta, quæ postea in unam urbem co-

ædium paulo ante disputavi de Genere Nominum Propriorum, & Adjectivo illis absque Ellipti addito. *Athens* autem dictæ olim haud dubie ab Ἀκτῆ, *littus*, unde terra Ἀκτικῆ, sed dein faciliore pronuntiatione Ἀττικῆ. Prius illud & antiquius occurrit in antiquissima inscriptione Arundeliani marmoris, ubi dicitur Regio a Cecrope appellata Cecropia, τὸ πρῶτον καλεμένη Ἀκτικῆ ἀπὸ Ἀκταίε τῷ Ἀυτόχθονι, prius appellata Ἀττικῆ ab Ἀτταῖο Ἰνδιγενῆ. Liqueat hinc antiqua regionis appellatio, licet falsâ detur ratio, quum Ἀκτικῆ illa olim etiam Ἀκτῆ fuerit dicta, quod ex Synkello, qui sua ex antiquioribus haurire solet Scriptoribus, discimus. Is ergo pag. 48. Ogygium Diluvium ait accidisse ἐν Ἀκτῆ, τῇ νῦν Ἀττικῆ. Et pag. 50. Cecropem regnavisse τῆς τότε μὲν Ἀκτῆς, νῦν δὲ Ἀττικῆς, h. e. in regione, quæ tunc quidem Ἀττικῆ dicebatur, nunc vero Ἀττικῆ dicitur. Hinc ergo ipsa Urbs tandem, quum plures ejus terræ pagi aut oppidula in unam coaluissent πόλιν, civitatem, vocata est Ἀθηναίαι pro Ἀκτῆραι. Vide etiam, quæ notavi ad Aeliani Var. Hist. VI. 1. 14. Sed quæcunque fuerit ipsius Nominis origo, est utique proprium Urbis & Civitatis Nomen, cujus Grammaticum Genus ex Adjectivis cognoscimus clarissime, quippe quæ suam terminationem æque illi accommodant, ac Nominibus Appellati-

vis. Propria autem quidni etiam pluralia esse possint? cum non tantum Singuli homines proprium habeant nomen, sed & plures simul unius Familiæ nomen, ut *Metelli*, immo totius Civitatis, ut *Athenarum*, unde *Athenienses*, *Thebarum*, unde *Thebani*, *Vejorum*, unde *Veientes*, quæ sunt utique Propria Civium cujusque Urbis Nomina. Sed & Propria ipsarum Urbium & Hominum quoque singulorum Nomina non desinunt esse Propria, licet existant tandem plures, qui pariter illud Nomen habeant. Quando autem plures existunt ejusdem Nominis, tum recte illud in Plurali adhibetur, ut apud Plautum in Trinummo IV. 2. 74. *At enim multi Lesbionici sunt hic, nisi nomen Patris dices, non monstrare possum.* Nullum aliud erat illi, qui quærebatur, Proprium Nomen, quam *Lesbionicus*, & tamen plures erant ejusdem Nominis, atque ideo recte in Plurali *multi* dicuntur esse *Lesbionici*. Quin & sæpe Proprium Nomen non in Singulari modo, sed & in Plurali, additum sibi habet Adjectivum distinctionis gratia. Sic *Locris*, Urbes in Græcia & Italia sic dictæ in Plurali & Masculino, Epithetis eodem Genere & Numero additis, ab se invicem distinguuntur, æque ac in Singulari *Hippo Regius*, & *Hippo Diarrhytus*, in Africa, & passim *Syrtis Major* & *Minor*, ac in plurali *Syrtes*. Certe Græci & Latini olim a Nominibus vere



coaluerunt. Sic *Parisi*, multi pacsi. Sic *Burgi*, multi Pyrgi, id est, turres. Sic patria meæ *Broca*, quo nomine antiquitus dicebantur mapalia. Nec nomina Deorum propria dici debent, quum pro re, cui præfunt, inveniuntur: ut *dubio Marte: dura Tellus; ardens Vesta*.

vere Proprio Pluralem Numerum adeo non abhorreere censuerunt, ut multis Urbibus dederint Proprium vere nomen, sed Numeri tantum Pluralis, quod etiam construunt ideo cum Ad-

jectivis & Verbis pluralibus, in sensu, non illo, quem forte in origine sua habuit id Nomen, sed quo Unam & Certam Urbem proprie designavit.

## C A P. VIII.

*De Declinatione.*

Quid sit Declinatio apud Grammaticos, melius jam usu intelligitur, quam definitione explicatur. *Declinatio*, inquit, *est casuum variatio*. Nos nullam posuimus definitionem, contenti dixisse, ex differentiis nominis oriri declinationem. Varro i. de Analogia innumeras formas *declinandi* proponit; ut a Terentio, Teren-

i. *Declinandi*] Antiquissimi Scriptores *Declinandi* & *Inclinandi* verba in sensu cujuscunque derivationis adhibuerunt, non tantum, quando Casus Obliqui nominum a Recto, sed & quando personæ & tempora in Verbis ab ipso Themate deducuntur: immo &, quando Nomina a verbis, Adverbia a Nominibus formantur. Gellius Noct. Att. II. 25. *Analogiam* dicit esse *similium similem Declinationem*, *Anomali*am vero *inaequalitatem declinationum*, & exempla dein ex Var-

rone omnium Generum, quæ modo memoravi, profert. Similiter III. 12. de voce *Bibosus* agens, nullum aliud esse ait, *quod simili inclinatu dicatur; non enim simile esse Vinosus* &c. *quoniam a Vocabulis*, (h. e. Nominibus) *non a Verbis, inclinata sint*. Sed & IV. 9. Nigidii Figuli verba exhibet, in quibus *inclinamentum* reperi-mus, certam Nominis Adjectivi formam significans. Festus quoque, *Osi sunt ab Odio declinasse Antiquos*, ait: Diomedes lib. I. *Partes Oratjonis* dicit esse *Octo*, qua-

rentii: ab equo, equito: ab homine, homunculus: à capite, capitulum: ab homine, homines: à prudentia, prudens: ab ingenio, ingeniosus: à pugnando & currendo, pugiles & cursores. Hæc carptim ex Varrone: sed rursus Varro: *Vocabulorum*, inquit, ut *Homo*, & *Equus*, *Declinationum genera sunt quatuor: unum nominandi, ut ab equo, equile: alterum casuale, ut ab equo, equum: tertium augendi, ut ab albo, albius; quartum minuendi, ut à cista, cistula.* Et declinationum ordinem alium ponit Varro, alium alii; & fortassè commodiorem, quam quo utimur. Sed in re levi noluimus esse morosi; Prisciani rationem omnes fere sequimur, qui à vocali genitivi ordinem declinationum exequitur. Pronominum verò declinationes constituere ineptum Grammaticorum est commentum: [Vide supra c. 2.] Sunt enim irregularia, quæ isti vocant Pronomina; neque ad declinationum regulas fuerunt revocanda; neque quicquam ad analogiam faciunt, quemadmodum reliqua paradigmata.

rum *Quatuor*, in quibus est *Verbum*, *sint Declinabiles*. Sed tamen jam illius & Charisii ac Prisciani tempore *Declinatio*  $\alpha\alpha\tau'$   $\epsilon\zeta\sigma\chi\eta\nu$  notabat flexionem Nominis in suos Casus, ut nunc plerumque accipitur.

## C A P. IX.

*Nulla esse nomina Heteroclita, aut Heterogenea. Nomina, quæ promiscue in US & UM desinunt.*

**I**N anomalis reliquis ridiculi sunt Grammatici, qui Centauros & Hermaphroditos effingunt; nullum enim nomen est, quod in plurali degeneret à singulari, aut in genere, aut in declinatione. *Cælum* plurali caret apud Latine loquentes, qui unicum cælum statuebant. Planetarum circulos aut orbes vocat Cicero: sed si necesse sit *cælos* in plurali dicere, non propterea genus mutatur, quia *hic cælus* dicebant antiqui. *Cælum hoc*, inquit Cha-

Charisius, *quum sit neutrum, etiam masculine Veteres dixerunt: ut Ennius; Quem Caelus genuit. Idem quoque caelos profundos. Cicero lib. 9. Familiar. quasiturum putabat, an esset unum calum, an innumerabilia. Idem sentiendum de locus & jocus: nam quo alio argumento credam aliquando fuisse in um, nisi quod in plurali etiam desinant in a? Jam quis est tam hebes, qui non intelligat aliud esse epulum in singulari, aliud epula in plurali? Nos non diffitemur esse nomina, quæ altero numero, aut certis casibus careant; sed permissionem aut generum, aut numerorum, non concedimus. Præclare mihi videtur sentire Joannes Pastrana, quum præcipit, omnia nomina in us, non significantia vere marem aut foeminam, posse etiam terminari in um; ut baculus, baculum; puteus, puteum. Ego animi gratia aliqua collegi ex Varrone, Charisio, Festo, Nonio, quæ in utraque terminatione inveniuntur; tu si erit otium, aliâ diligentius exquires. Absinthius, acinus, angiportus, anfractus, Avernus, baculus, bacillus, baltheus, buxus, callus, calcaneus, candelabrus, capillus, carbasus, carrus, caseus, cibus, clivus, cœlus, collus, cœrius, clypeus, crocus, crystallus, cubitus, culeus, dorsus, eventus, us. fascinus, fenus, fimus, forus, fretus, gelus. vel gelu, genus, vel genu, intubus, jocus, locus, lectus, lucrus, lupinus, lutus, medimnus, modius, natus, palatus, us, & i, patibulus, hoc pelagus, peccatus, us, <sup>1</sup> peditus, pileus, pileolus, porrus, punctus, puteus, prætextus, us. rastrus, reticulus, rictus, us. sagus, sensus, us. sexus, us. scutus, sibilus, sparus, stylus, stimulus, supparus, Tartarus, tergus, tignus, vallus, vultus, uterus, hoc vulgus: & plurima Græca, quæ*

1. Peditus] Vitiosum hoc opinor. Nam quid est Peditus aut Peditum? Nusquam id occurrere putem. Credo voluisse Sanctium Pedatus. Nam Pedatu reperimus apud Plautum in Cistel. at Pedaro

ex Catonis Origg. apud Nonium Cap. 1. §. 325. Alia & longe plura hujus varietatis exempla habet Vossius de Anal. II. 20. & Urfinus To. I. Sect. III. c. 20. sed maxime Cap. 24. pag. 212. &c.

quæ in *Os* simul & *On* definunt, ut *Cryſtallos*, *Gargaros*, *Dyndimos*, *Tympanos*, *Barbitos*, *Tartaros*, *Per-gamos*. „ [2 Ita *cingulus* Ciceroni, *cingulum* Virgilio „ placuit.]

3 Sunt & aliter redundantia, ut hic, vel hæc *penus*, i, & *penus*, us, hoc *penum*, i, *penus*, oris, *penu*, u. *Jugerum jugeri*; *juger*, is. *Plebs*, is, *plebes*, ei, *adipes*, *adeps*, *sepes*, *seps*, *trabes*, *trabs*. *Delicium*, ii, *delicia*, æ. *Margaritum*, hæc *margarita*. *Cavillum*, hæc *cavilla*. *Mendum*, hæc *menda*. *Balneum*, *balineum*, hæc *balnea*. *Cingulum*, hæc *cingula*. *Labruscum*, hæc *labrusca*. *Tapetum*, *tapes*, *etis*: *tapete*, *etis*. *Gausapum*, hoc *gausape* indecl. *Præneſtis*, hoc *Præneſte* indecl. *Soraçtes*, hoc *Soraçte* indecl. *Tonitrus*, *tonitrum*, hoc *tonitru*. *Gelus*, hoc *gelu*. *Genus*, hoc *genu*. hoc *rete*, hic *retis*. + *Emblema*, *emblematum*.

Sic

2. Ita *Cingulus* &c.] Multa alia à Voffio collecta Vide in *Lib. de Analogia*, I, 36. fed & frequentium Variationum plura exempla, cap. 35. & lib. II. cap. 20. & Urfinum To. I. Sect. III. cap. 23. pag. 283.

3. *Sunt & aliter* &c.] Huc forſan pertinet etiam illud Terentii *Adelph.* V. 3. 55. *Cum primo lucu ibo hinc*. Ubi Donatus: *Veteres dicebant Lucum pro Luce, pro Sole ponentes*. Et dein, *Veteres Maſculino Genere dicebant Lucem*. Poſterius hoc ex Veteribus probat Georg. Fabricius ad h. l. in quo ipſo ex Veteri Mſto profert *cum primo luci*, quod & Bembus probat ac præfert. Sed & Plautus *Aulul.* IV. 10, 18. *Luce claro*, & *Ciſtell.* II, 1. 49. *Cum primo luci cras niſi ambo occidero*. Ceterum eadem declinatione, qua *Lucu*, licet diverſo Genere, dixerunt Veteres quoque *Noctu multa*,

*Noctu concubia*. Vide Macrobiium *Saturn.* I. 2. Sed & ſine dubio eadem eſt ratio ꝛ *Diu*, & *Interdiu*.

4. *Emblema, emblematum*] Illud Græcæ, hoc Latinæ eſt formæ, cujus caſus plurales frequentiori in uſu fuere apud antiquiſſimos, ut dicerent etiam *emblematorum, emblematis*. Nonius Marc. peculiare caput ſcripſit *de mutata declinatione*, (debuiffet potius appellatſe *de varia declinatione*) in quo reperias *Poëmatorum non bonorum* ex Afranio, & *Neque ſcriptum in Poëmatibus* ex Plauto. Diſertius & uberius hanc formam aſſeruit Chariffius *lib. I.* cujus verba tum Manutius ad Cicer. *Famil.* XVI. 21. ubi & is eodem modo ait, *in exſcribendis hypommematis*: tum Voffius *de Anal.* II. 14. retulere; idcirco hic ea repetere nihil attinet. Heic vero addendum, illam Græcæ linguæ formam à Latinis non

Sic *toreuma* & familia. *Quies, etis, quies, ei*, sic *requies*. Alia sub uno fine, secundæ vel quartæ: *Acus, Arcus, Cornus, Laurus, Pinus, Specus, Quercus, Ficus, Lacus, Colus, Domus, Fastus, Iustus, Prætextus, Eventus*. Alia sunt primæ vel quintæ; ut *Avaritia, Avarities*: sic *barbaries, blandities, durities, materies, maceries, malities, mundities, nigrities, notities, nequities, pigrities, segnities, scabrities, spurcities*. Sunt & adjectiva redundantia; ut *Inermis, inermus*: sic *enervus, hilarus, imbecillus, effrenis, exanimis, acclivis, insomnis, gracilus, bijugus, quadrijugus: violens, violentus: opulens, opulentus*: & multa in *er*, ut *hic October, hic & hac*

modo in istam Secundæ, ut dicitur, Declinationis terminationem aliquando translata, sed & in aliam Primæ. Sic enim à τὸ σχῆμα dixerunt etiam *schema, ma*. Sueton. *Tiber.* c. 43. *Ne cui in opera edenda exemplar imperata schema deesset*. Ubi Vide *Torrent.* qui plura adfert ejus generis. Præterea frequens hoc fuit Latinis, ut in vocabulis ex Græca lingua sumptis formam seu declinationem inprimis variarent. Sic promiscue *hebdomas, & hebdomada* passim, sic *Croton, & Crotona* *Frontin.* III. 6. 4. *Salamis, & Salamina* *Justin.* II. 7. *Ptolemais, & Ptolemaida* *Sulpic. Sev. lib. II.* aliaque innumera usurpaverunt veteres. V. Th. *Munkerum* in *Dissert.* Hygino præmissa, alia & quam plurima exempla adferentem. Immo vero mutaverunt aliquando simul declinationem, numerum, & genus. Veluti urbs *Lydiæ τὰ Θυάτειρα* Græcis, unde *Apocal.* c. i. ἄγγελος τῆς ἐν Θυάτειροις ἐκκλησίας. At apud

*Liv.* XXXVII. 44. *Legati ab Thyatira venerunt*. Sic & *Τιγρονόκερτα πόλις Ἀρμενίας, ἐδιστέρως*, ait *Stephanus*, h. e. *Tigranocerta urbs Armenia, neutro genere, plurali scilicet*. At *Frontin.* II. I. 14. & II. 2. 4. *in Armenia majore apud Tigranocertam*. Sed & ipsi Græci hoc modo in suis nominibus variasse reperiuntur. Ita enim in sacra quoque Scriptura iisdem in locis simul ἡ Λύσρα & τὰ Λύσρα occurrunt. *Actor.* XIV. 6. *κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις Λυκαονίας, Λύσραν καὶ Δεζβίω*, *Mox* v. 8. *καὶ πρὸς ἀνὴρ ἐν Λύσραις*. Sic *XVI.* v. 1. *κατήντησε εἰς Δεζβίω καὶ Λύσραν*, at v. 2. *ὅς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῷ ἐν Λύσραις*. Nihil ergo mirum, si in eorum vocabulis familia sibi permiserunt Latini, qui tamen etiam in suis eadem sunt ausi. Etenim oppidum illud, quod portus vicem Romanis præbuit, dictum fuit *Ostia, a, & Ostia, orum*, de quo vide *Gronovium Patrem* ad *Livium*, IX. 19.

*hæc Octobris, & hoc Octobre. Sic acer, alacer, celer, ce-  
leber, campester, equester, pedester, paluster, saluber,  
silvester, volucer, September, &c.*

## C A P. X.

*De nominibus Diminutis.*

**O**MNIA nominis accidentia erant jam explicata, nisi alia *Declinationum* genera restarent, quæ alio nomine *derivata* vocantur, quarum plura sunt genera: Sed nos ea tantum persequimur, quæ à grammaticis ignorantur; easunt *Diminuta, Possessiva, Comparata, Superlata*. Nunc de *Diminutis, & Comparatorum* derivatione; reliqua in constructione prosequemur. *Diminutio*, inquit Fabius lib. 1. cap. 6. *Genus tantum detegit*: quasi dicat; quoties dubitaveris de Genere, (nam *Declinationem* non ostendunt diminuta) recurras licet ad *Diminuta*: nam *funis* masculinum esse, *funiculus* ostendit. Cum hæc regula verissima sit, nugis tamen armatus Laurentius Valla, illam evertere lib. 1. cap. 5. conatur: adducit enim multa *Diminuta*, quæ ab origine videantur in genere discordare. Illum ego suis exemplis jugulabo, & omnia insuper *Diminuta* sui primigeniæ significationem conservare ostendam. *Pes, dis*, pro vestigio, & pro capitis vermiculo capitur; ab utroque significato fit *pediculus*; nam *pedunculus, & pediolus* barbara sunt. *Pedis* in recto declinat Nonius. A *Cuccus* fit *cucculus*, à *Cicera, cicercula*, non à *Cicer*, ut ille somniat. Ab *auris*, pro ipsa cartilagine, teste Cicerone & Cæsare, *auricula*. <sup>r</sup> *Acicula* in usu non est, quam ille ab

1. *Acicula in usu &c.*] Me- *Aculeo* quid dicemus? quod æque  
morat tamen illud, tanquam si- *Grammaticorum Veterum, Prif-*  
in usu esset, Priscianus. Et sane *ciani & Probi, auctoritas deri-*  
*αιαλόγως* deducitur ab *acu*, non *vari jubet per diminutionem ab*  
repugnante nec forma, nec ge- *Acus.* Colligendum ergo hinc  
nere, nec significatione. At de *etiam τὸ acus inter exempla vari-*  
riatæ

ab *acu* deducit. A *terebro*, *terebellum*; ut à *terebra*, *terebella*. Sæpe tamen auctores formare solent diminuta per quandam similitudinem, ut *avunculus*, quasi parvus avus, auctore Festo, & Paulo Jurisconsulto; ita *murenula* pro monili picturato, & *musculus* pro parte corporis, quæ etiam *piscis* dicitur. Hispane *Murezillo*, quasi parvus mus; inde *Morcillo*. *Geniculum* pro nodo in herbis. *Jugulum* pro osse in pectore in modum *jugi*. *Cuniculus* quasi parvus *cuneus*, quia terram perforat. <sup>2</sup> *Ranunculus* non est parva *rana*, sed quod Hispane dicimus

ra-

riatæ declinationis, de quibus *sup. cap.* referendum, & dixisse veteres *hic acus, i, & hæc acus, us*. At Vossius *de Analogia* II. 29. aliter hunc nodum secat, non solvit; nam rationem nullam addit, dum simpliciter *Aculeus* ait *Denominativum est, non Diminutivum*. Neque tamen *seq. cap.* inter *Denominativa* hanc formam, sed illo ipso in Capite inter *Diminutorum* terminationes, memorat. An voluit *Aculeum* esse aliquid *Acui* simile? Sed revera est *Diminutivum*. Nam ita & *Equuleus* proprie parvus est equus, seu pullus *Equi*. Obsequens *cap. 83. Equuleus cum quinque pedibus natus*. Et Cicero sæpius. Sic *Hinnuleus*, Cervi, Horat. Od. I. 23. & Scrib. Largus Comp. 13. Sic ergo & *Aculeus* parva est *acus*, quam apes & similia habent insecta.

2. *Ranunculus non est parva rana*] Immo vero est. Cic. *Famil. VII. 18. Ulubris honoris mei causa vim maximam ranuncolorum se commosse constabat*. Festus in *Cyprio: Paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces, similes ranunculis*. Constatendum itaque forsitan cum

Vossio *de Analog. II. 29. recedere & hoc & pauca alia Diminutiva à genere sui primitivi*. Sicuti etiam facere videtur *tabernaculum*, si à *taberna* descendit, & parvam tabernam, ut erant castrenses respectu urbanarum, significat. Sic *conventiculum* à conventu, *senaculum* à senatu quasi *senaticulum*. Sed tamen quia hujus formæ vocabula pleraque omnia a Verbis, non à Nominibus, formantur, Veluti, *piaculum*, *gubernaculum*, *spectaculum*, *curriculum*, *vehiculum*, *jaculum*, *speculum*, *ferculum* &c. nihil argumenti ex iis contra generalem hanc regulam *Diminutivorum* ab aliis Nominibus descenditium elici potest. Propter quam regulam, & quia in *ranunculus* repugnat huic diminutioni ab *rana* etiam forma, dicendum forsitan, ranas appellatas à veteribus etiam *ranones*: eam certe formam primitivi requirere videtur *ranunculus*. At *to anguilla*, quo minus ab *anguis* primitivo deducatur, nihil obstat: Nec significatio, non magis, quam in *Catulus*, quod ab

*ranaquajo*; nam à rana, ranula fit: neque *anguilla*, ab anguis, sed *anguiculus*. Nec etiam accedo Sospitro Charisio, 3 qui à glande deducit *glandulam*; & à pane *pastil-*

uno animali per diminutionem formatum, pluribus tamen tribuitur: Nec Genus, siquidem etiam feminine usurpatur *Anguis*: Nec ἀναλογία formationis, nam ut *lapillus* à lapis, sic *anguilla* ab anguis. Sed Priscianus *lib. 3. extr.* Denominativis illud, non Diminutivis adscripsit; quod & Varro fecisse videtur, dum appellatam tradit, quod *angui similis sit*. Caninius à Græco ἄγγελος deducit, referente, sed nihil affirmante, Vossio. Ego vero nullus dubito, τὸ *anguilla* esse originis Latinae ab *anguis*, ut modo ostendi. Sed &, ut ab *ovibus* & *suibus* dicitur *ovilla* & *suilla* per diminutionem pro *ovina* & *suina* caro: sic ab *anguis* est *anguineus*, & *anguinus*, a, um, & hinc jam eadem ratione esse utique potest *anguilla* in genere feminino, scilicet bestiola. Plane sicuti statim *pistrilla* recte deducitur à *pistrina*. Hoc enim profus voluit Sanctius, non ut *pistrina fieret* à *pistrilla*, quemadmodum perperam editur. Est autem & hoc Adjectivæ naturæ, & intelligitur *taberna*, ut ex Donati verbis patet.

3. *Qui a Glande &c.*] Voluit Sanctius a *Glandio*. Nam tum demum discrepantis Generis in Diminutione hoc erit exemplum. Sed & diserte ita Sospiter Charisius, ex quo exempla hæc pro-

fert, ut ea refutet. Vide Edit. Putschii pag. 24. Denique quare à *glande* formari nollet *glandulam*, nulla profecto dari posset causa, nisi forte, quod recesserit aliquantum à *glandis* prima significatione. Atqui & *glandem* receperisse illam *glandula*, non modo ex diminuto hoc patet, sed & ex denominativo *glandium*. Et quidni olim significaverit etiam res in carne suilla similes aliqua ex parte glandibus, cum & in re militari globulos iisdem similes denotet. Sall. Jug. 57. *Pars eminus glande aut lapidibus pugnare*. Liv. XXXVIII. 29. *ne flexa habena volutetur in jactu glans*. Paulo ante hanc glandem vocaverat *saxa globosa*. *Pastillus* vero etiam Festus, ut *diminutivum*, à *pane* deducit, & interpretatur esse *formam panis parvi*. Et assentiri videtur Vossius. Sed profecto & hoc est adjectivi generis, formatum à *pastinus*, h. e. pascendo aptus, unde dicitur & *pastillus* & *pastillum*. In priore intelligitur panis vel globus, in posteriore libum. De *pistrilla* jam egimus in superiori animadversione. *Scutella* autem, non derivatur à *scutum*, ut vult Donatus & Alii, sed vel à *scuta*, quod Veteres etiam dixisse ex Lucilio probat Priscianus, *lib. 3. extr.* vel potius propter quantitatem primæ syllabæ, quæ brevis est, à *scutra*, quod notat *discum*,



*stillum*, & *pisitrillam* à *pisitrino*; nam *pisitrina* fit a *pisitrilla*. , [Terent. Adel. A. 4. Scen. 2. *Apud ipsum lacum est pisitrilla*. Ubi Donat. *Veteres absolute dicebant Pisitrinam, ut Sutrinam, Medicinam, ad Tabernam referentes; nam Pisitrino Pisitrilla non convenit. Et simulata diminutiva diversa sunt à genere nominum primæ positionis, ut Rana ranunculus, Scutum scutella, Canis canicula. Hæc Donatus; qui simulata, non vera Diminutiva vocat, quæ à primitivorum genere differunt.*] Vulgo habentur diminuta *paxillus, taxillus, axilla*; sed magno cum errore, teste Cicerone de Perfect. orat. nam *paxillus* integrum est, *palus* conscissum. + Sic *talus* à *taxillo*, & *ala* ab *axilla*, *velum* à *vexillo*.

No-

scum, lancem, ex Græco *χύτρον*. Vide omnino Salmasium ad Vopiscum *Carino cap. 20*. Hinc *scutella*, ut *mitella* à *mitra*, *capella* à *capra* &c. Porro *Canis* utriusque fuit Generis, atque ideo recte inde, & salva Diminutorum regula, deducitur Femininum *Canicula*. Vide Vossium *Analog. II. 29. pag. 382, 383*.

4. Sic *talus* à *taxillo*] Sicuti *palus* contracte dicitur pro *paxillus*, & hoc est à *pago*, ut dicebant antiquissimi pro *pango*, non à Græco *πάσσαλον*, ut vult Vossius in *Mala*: sic *talus* ex *taxillus* contractum est, & hoc à *tazo*, pro quo posteriores *tango* dixerunt. Similiter *ala* ab *axilla*, hoc autem ab *ago*, unde *axit*, quod pro egerit antiquos dixisse tradit Festus in *Axitiōsi*. Ex quo patet etiam *axilla* vocabulum perperam à Vossio deduci vel ex Græco, vel ex Hebræo sermone. Nam alii *agunt*, h. e. movent, propellunt, corpus suum volucres. Eadem

porro analogia habemus à *veho* *vexi, vexillum*, & denique *velum*, immo &, ut ego quidem arbitror, à *figo, fixi, fixillum*, contracte *filum*, quippe quo confertur & configitur vestimentum: unde *exfilatum* Festo est idem quod *exsertum*. Immo à *figo, fixi*, habemus etiam *fibula* & *fixula*, quod posterius olim pro *fibula* fuit usurpatum teste Festo. Quidni ergo & *fixulum*, unde proxime *fixillum*, & ita dein *filum*? Indubiam hanc puto *filii* originem, sed quam non animadvertenter Veteres Recentioresque, quorum illi ab *hilum* vel *pilus*, hi à Gr. *πιλόω* h. e. *denso*, derivarunt. Et similiter erraverunt iidem, mea quidem sententia, dum *Paulus* vel à *παῦρον*, vel à *παῦλον*, vel à *parum*, vel à *parvus* deduxerunt, & inde porro *pauxillus*: cum hoc fuerit antiquius, & proinde Plauto frequentatum, originemque dederit τῷ *Paulus*, eadem superioribus

Nomina quæ à verbis ducuntur, diminuta dici non debent, ut *spectaculum*, *umbraculum*. Sic *novacula*, à novando: <sup>5</sup> *macula* à maculando: <sup>6</sup> *baculus* & *baculum* à

ratione, sicuti eam acceperat a *paucus*. Denique eodem modo putem etiam prænomen *Aulus* dictum brevius pro *Auxillus*, bene ominata significatione ab *augere*, *auxi*; certe *aula*, pro quo posteriores maluerunt *olla*, venit ab *auxilla*. Hoc enim antiquis in usu fuisse ex Festo & Glossis Pythoei patet, sed male tanquam diminutum *¶ olla* explicatur, quum haud dubie sit ab *augendo*, quod cibo, & ita satietate, augeat homines. Adde his omnibus tandem *mala*, quod ex *maxilla*, & hoc a *Mando* recte formavit Jul. C. Scaliger, & *tela*, quod pro *texilla*, ut hoc à *texo*, dictum, nullus dubitem. Imo & à *quasillus*, *quasillum*, *qualus*, *qualum*, & ita pene censeam etiam a *pufillus* descendere *pullus*, vel, ut olim, quando formata sunt vocabula, & quando non geminarunt literas, dixere, *pulus*, quod præcipue usurpatur de pufillis equuleis, aviculis, & stolonibus arborum. Nolim tamen profus repugnare ei, qui *τὸ pullos* derivare malit à Græco, πῶλον. Sunt &, qui à *puellus* deducunt, scilicet eadem contractione, qua etiam pro *pueri* reperiuntur Veteres aliquando dixisse *puri*. Neque sane absurde & illud. Ut adeo incertus hæream de hujus quidem vocabuli vera origine, quæ varia esse potest. Ceterum

ea ratione, qua *qualus* à *quasillus* deducebam, *pilum* quoque & *pila* à *pisillum* & *pisilla* formata sunt, & hæc ab antiquo *Pisere*, pro quo postea dixerunt *Pinsere*. Nam *Pila* erat proprie Vas, in quo pinsebatur & tundeatur frumentum, *Pilum* vero ipsum instrumentum erat, quo tundeatur. Plinius Nat. Hist. XVIII. 10. *Etruriam* ait *pisere spicam farris tostii pilo præferrato*. Et ibidem, *Triticum sole siccatum pilo repetere*. Festus in v. *Murres*, *Sal in pila tunsum*. Plinius XIX, 8. *Semine paululum in pila pulsato*. Ubi Vide Harduinum; & adde Vossii Etymologicum. Hæc porro omnia Diminutorum habent formam, sed quæ vel à Verbis sunt formata, vel à primitivis nominibus, quæ dudum interierunt.

5. *Macula a maculando*] Immo vero *maculare* dictum à *macula*, quod videri possit Hebræicæ originis. Nam ea in lingua כעל significat *peccavit*. Solet autem *כ* in *C* transire: sic à ערב *Corvus*, à ער *Corium*, Est autem *macula* labes & vitium quacunque in re, etiam in animo. Hinc Terent. *Adelph.* avaritiam primo *vitium* commune senum, dein *maculam* vocat. Id autem *malum*, quam cum Vossio de *Analogia* II. 29. derivare *maculam* à כהל, quod ait esse *maculavit*, sed quod potius est *miscuit*, præterquam quod

à batuendo, à quibus *bacillus*, & *bacillum*. Sic *curriculum*, *amiculum*, *conventiculum*, *vehiculum*, *ridiculus*.  
Cha-

quod litera  $\eta$  in C mutari non solet. Sed tamen, ut dicam, quod sentio, putem descendere hanc vocem potius à Gr.  $\mu\alpha\iota\nu\omega$ , pro quo vetustissimi dixerunt  $\mu\iota\acute{\alpha}\omega$ , sicuti  $\beta\acute{\alpha}\omega$  pro  $\beta\alpha\iota\nu\omega$ ,  $\phi\acute{\alpha}\omega$  pro  $\phi\alpha\iota\nu\omega$ ,  $\chi\acute{\alpha}\omega$  pro  $\chi\alpha\iota\nu\omega$  &c. Significat autem illud *maculo*, idque omni modo, veluti quando quid colore inficitur, sordibus conspurcatur, vitiis & flagitiis contaminatur. Inde vero, elisa litera I, habemus *macula*, eadem prorsus ratione, qua mox à  $\beta\alpha\iota\nu\omega$  seu  $\beta\acute{\alpha}\omega$  *baculus* tandem, à  $\phi\alpha\iota\nu\omega$  seu  $\phi\acute{\alpha}\omega$  *facula*, deducemus.

6. *Baculus* & *baculum* a *batuendo*] Si illa esset hujus vocabuli origo, ejus, credo equidem, major fuisset habita ratio in profodia, & proinde primam haberet productam. Quapropter quum secus se res habeat, putem potius peregrinæ esse originis, derivandumque à  $\beta\acute{\alpha}\omega$ , *gradior*, *incedo*, unde &  $\beta\acute{\alpha}\kappa\tau\epsilon\sigma\nu$ , quod *scipionem* significat, quo in incedendo utimur & adjuvamus, h. e. *baculum*; quæ vox proinde ejusdem videtur esse originis. Quid vero? si eadem ratione hinc porro deducamus *vacillo*, quasi ita dictum, ut notet incedere cum baculo, baculo uti, niti, & juvari, ut solent, qui per se minus firmo gressu incedunt. Sed tamen malim Ego  $\tau\acute{o}$  *Vacillo* derivare a *Vaco*, quia mi-

nus stabile est, & ideo vacillat, quod pondere justo vacat, veluti Naves Vacuæ. Certe posterius hoc prætulerim, licet prius illud auctoritate Nonii *Cap. I. §. 48.* nitatur: Vide & Vossii *Etymol.* Ceterum Analogia *Baculi* sic derivati ex similibus manifesta. Sic enim & à  $\phi\acute{\alpha}\omega$  *Facula*, non quidem proximam, sed tamen primam, originem ducit. *Poculum* ab antiquo  $\pi\acute{\iota}\omega$  *bibo*: *Diluculum* a *diluo*. Nam simplex *luo* certam originem dat, ut *lumi*, sic & *luci*, unde deinceps *luculentus* oritur. Immo vero hinc jam patet quoque vera etymologia vocis *Sucula*, pro stellis hyadibus, quæ adeo quæsitæ, & adeo non reperta est à prisca & recentioribus. Neque enim, ut errare ipsi, tum Cicero lib. 2. *de Nat. D.* tum ejus libertus *Tiro* Tullius apud Gell. XIII. 9. imperitiæ arguentes in eo Latinos suos, à *suibus*, neque etiam ab *hyadibus* primo quasi *syades*, & dein *sucula*, ut Gellius, nec denique à *succo*, ut Servius & alii, (V. Martin. in *Hyades*) formatum est olim hocce vocabulum, sed ab illo ipso  $\upsilon\omega$ , quod est *pluo*, unde &  $\upsilon\acute{\alpha}\delta\epsilon\varsigma$  Græcis, quia pluviam portendebant, aspiratione Verbi, quod sæpissime fit, (Vide Gell. d. 1.) mutata in S. Ita ergo ab  $\upsilon\omega$  *Sucula*, quasi *suicula*, analogice formatur, ut *Curriculum* a *Curro*, *Vehiculum* a *Vebo*.

Charisius *7 curriculum* à parvo curru deducit, *curriculum* autem à verbo pro spatio ad currendum, aut ipso currendi officio. Nomina in *aster* male vocat Valla diminuta per quandam similitudinem; mihi significant *3* incrementum cum quadam irrisione; nam quod Hispani dicimus, Sordazo, Truhanazo, Pinazo, Calvazo, Latine dicitur, *Surdaster*, *parasitaster*, *pinaster*, *recalvaster*. Neque obstat, quod Terentius dixit; *Parasitaster parvulus*: nam alterum ætatis est, alterum officii. Fallitur item Valla, cum credit diminutis non posse addi diminutionem; Cicero enim Præf. Paradox. dixit, *minutis interrogatiunculis*. Terent. Andr. 2. 2. 32. *9 pisciculos minutos*. Plinius, *officula parva*. Cæf. *naviculam parvam*. Valer. Max. 8, 8. ext. 1. *Cum parvulis filioliis ludens*. Cicero de Natura Deorum: *Itaque cum pisciculi parvi in concham innataverint*. Martial. *Nec munuscula parva, nec minora*.

7. *Curriculum a parvo curru*] Sic & Festus, qui ait *Curriculum diminutivum est à curru*. Hinc *curriculo bisugi* apud Suetonium in Calig. 19.

8. *Incrementum cum quadam irrisione*] Immo potius *imitamentum cum irrisione aut diminutione quadam, vel etiam sine iis*. Nam quem *parasitastrum* dicis, eum significas imitari quidem velle parasitos, sed tamen artis parasiticæ numeros non absolvere, nec haberi posse pro perfecto parasito. Sic *surdaster* significat hominem non profus aut cum incremento furdum, sed furdo quasi

affinem & proximum. Accedit quod hæc forma ejusdem videtur indolis, originis, & significationis, cujus Græca sunt verba, *Λεσβιάζειν*, & similia, quæ certe imitationem potissimum notant. Atque ita quo sensu Græci dixerunt *Λεσβιάζειν*, Latini dicerent *Lesbiaster*. Vide & Vossium de Anal. II. 29. & Cæf. Scaligerum de *Causis* L. L. cap. 95.

9. *Pisciculos minutos*] Adde Plaut. Capt. V. 3. *Quadrimum parvulum*. Curcul. IV. 2. *Puella parvola*. Pseud. II. 4. *libellus pauxillulus*. Ter. Eun. I. 2. 28. *parvulam puellam*.

## CAP. XI.

*De formatione Comparativorum & Superlativorum. Nomina substantiva non habent gradus comparationis.*

*Verba itidem non comparantur, ut neque Particula.*

**S**ubstantia, inquit Aristoteles, non recipit magis & minus. Idem agens de Qualitate, Suscipiunt (inquit) Qualia magis & minus. Ex his verbis colligimus, Comparativa non posse trahi à nominibus Substantivis: unde falluntur, qui hæc nomina, *senex, juvenis, adolescens, infans*, Substantiva credunt, cum sint omnino Adjectiva. Nec obstat, quod Plautus à *Pœnus* fecit *Pœnior*: non enim ibi substantiam, sed calliditatem voluit significare; quasi dicat, *callidior*: Pœni enim habitus sunt callidissimi. Sic qui dixit *Neronior* à *Nerone*, crudelitatem significavit. Nec à verbis possunt creari Comparativa; quia verbum est veluti forma orationis, nec recipit

I. Non enim ibi substantiam etc.] ex aliis etiam substantivis, aut substantivæ sumptis, formati aliquando, sed plerumque per jocosum, & mutata aliquantulum, vel flexa in Comparationem, significationem, Comparativi & Superlativi. Vide exempla apud Vechnerum *Hellenolex.* I. 5. & Vossium *de Anal.* II. 22. Immo etiam ex ipsis Superlativis, veluti *proximior, postremissimus.* Vide Voss. *ibid.* cap. 26. Quidni ergo & a *Pœnus*, Punicum hominem denotante, imprimis quum *Pœnus* & *Pœnior* revera sint Adjectiva; sub quibus intelligitur Homino, æque ac sub *Græcus* & *Lasi-*

cipit comparationem, nisi addito adverbio: ut, *currit*, *magis currit*. Nescio igitur, quid moverit aliquos, ut à *potior*, & *detero*, Verbis, formaverint *potior*, *potissimus*, & *deterior*, *deterrimus*, cum ad manum essent *potis* & *deter*, Nomina. Nec à particulis possunt creari; ut ab *extra*, *exterior*; ? ab *ultra*, *ulterior*. An obscura sunt no-

2. *Abultraulterior*] Observanda sunt etiam Superlativa horum vocabulorum seu Nominum, quorum nonnulla duplicem habent terminationem; REMUS & UMUS, seu, ut postea dixere, EMUS, omnia vero habent hanc postremam. Nam ab *exterus*, *exterior*, est *extremus* & *extimus*. Festus. *Extimum extremum significat, ita ut intimo sit contrarium*. Plautus *Trucul.* in fragmentis; *Extimus sum factus à vobis*. Gell. III. 10. *Poli axem extimum tangunt*. Cic. *Sonn. Scip. c. 4.* *Extimus circulus*. Sic porro dicitur *intimus*, *ultimus*, *citimus*, *infimus*, *supremus* & *summus* contracte pro *supimus*. Sic denique *postremus* & *postumus*. Ultimum hocce non intellexerunt multi tum veterum, tum recentiorum. Scilicet imponebatur hoc nomen sæpe infantibus, ut *Proprium*; hi autem dicebantur *Primi*, *Quinti*, *Sexti*, *Decimi*, *Postumi*, respectu non matrum, sed patrum, à quibus isto ordine erant geniti. Jam vero, Quia vix ququam vivus, & vitam longius producere sperans, filium recens natum appellare certa ratione poterat *Postumum*, h. e. postremum, quum sicuti hoc anno istum, ita sequenti alium posset suscipere; atque adeo Quia illud nomen ista

de causa vix unquam ulli imponebatur, & vix imponi poterat, nisi ei, qui post mortem patris sui editus esset, quippe jam Postremus sine controversia istius hominis filius; Hinc ortum, ut Grammatici, etiam Veteres, putarent, hoc vocabulum proprie significare eum, qui post mortem patris, seu *post humatum* patrem, esset natus: quin immo ex his vocabulis illud compositum tradiderint, & ita tandem etiam cum aspiratione scripserint. At vero refelluntur hi, quod ad orthographiam, uno jam consensu omnium eruditorum, tum scriptura antiquissimorum codicum, sed maxime marmorum & nummorum, in quibus omnibus sine H scribitur, non hæc tantum Vox, sed & Gentis *Postumia* Nomen inde formatum. Quod vero ad etymon & significationem, refutantur ipsa forma, quæ manifesto est Superlativi, ut ex aliis omnibus modo memoratis patet. Nam profecto quum hujus generis vocabula omnia habeant eam Superlativi formam, & ceteroqui solum *posterus*, si *postumus* non sit ejus Superlativum, eam non haberet, quid causæ, quare hanc, illis plane convenientem, illis tamen accensere nol-

nōmina; unde hæc melius formentur? An obscura sunt

su-

lis; imprimis, quum & apud Fertullianum, Sidonium, aliofque, *postumus* pro ultimo clarissime ponatur, & in Glossis Isidori sic exponatur. Nec morari quem debet, quod hoc vocabulum maxime per V scribitur *Postumus*, cum reliqua ejus formæ tandem I receperint. Nam, ut taceam, etiam reliquorum nonnulla in vetustissimis cōdd. per V scripta occurrere, ut *Citimus*, &c. nec nisi fero, seu tempore demum Imperatorum, cœptum dici & scribi *Citimus*, *intimus*; sciendum est, hoc vocabulum, quia ex promiscuo in Proprii Nominis usum pene prorsus fuit translatum, tanto magis, quod promiscuo usui aliud ejusdem significationis & gradus, scil. *Postremus*, relinqueretur: & porro, quia Propria Nomina non tam facile subeunt illas pronunciandi & scribendi mutationes, quibus obnoxia sunt Appellativa; illud ergo vocabulum idcirco constantius retinuisse antiquam scripturam, quam reliqua ejusdem formæ, quæ in promiscuo Appellativorum manebant usu. Ne temere hoc affirmare videar, cogitari velim, similiter plane se rem habere in voce *Quintus*, quæ in Appellativo usu sine C litera scribitur, at cum Proprium est Nomen, cum ea, cum qua & antiquitus scripta fuit, utpote derivata à *quinque*, posteriore Q mutata in C. In Proprii vero Nominis usu vere retentam esse hanc literam, scriptum-

que *Quinctus*, probant gentium *Quinctia* & *Quinctilia* nomina, quæ in antiquissimis lapidibus & nummis sic scripta semper occurrunt, tum etiam nomen proprium mensis *Quinctilis*. Ergo sicuti hæc vox, quando Proprii nominis usum obtinet, diutius & rectius servavit tum ipsa, tum quæ ab ea descendunt, priscam scripturam, eademque, cum appellativa est, eam mutavit; sic profecto nihil mirandum est, si *Postumus* quoque eam præferre integram, adulteratis licet aliquantum appellativis, quæ ejusdem formæ sunt. Ad eandem hanc formam pertinent etiam *dextimus* & *sinistimus*, quomodo antiquos dixisse testatur Festus. Vossius *de Anal.* II. 25. contra sententiam Prisciani Positivis hæc adscribi omnino vult; sed nulla profecto ratione, præsertim quum nulli alii in usu sint Superlativi a *Dexter* & *Sinister*. Licet negari nequeat esse etiam ejus fere formæ positivos, ut, *Legitimus*, *Finitimus* &c. Sed hæc tamen diversæ revera sunt formæ, & desinunt in *Timus*, quum illa desinant in *Imus*, & T habeant ab suo primitivo vel positivo. Si quis dicat, quod ait Cl. Urfinus To. I. p. 344. formam quidem esse Superlativi, sed usum ad positivi significationem illa traduxisse, minime refragabor, præsertim quum etiam *Dexterior* & *Sinisterior* manifeste, certe æque ac illa *Dextimus* & *Sinistimus*, in Positivi signi-

gni-

*superus & inferus*; ut *mare superum, mare inferum*? *Citer ager* dixit Cato; *exter honos* Statius; *extera regna* Virgilius; *exteras nationes* passim legas; *super inferque vicinus* Cato. <sup>3</sup> *Sepus* aliquando fuit in usu; unde Cato dixit, teste Prisciano, *sapissimam discordiam.* ,, [Itaque ,, *Sapius* non est Adverbium à *Sape*, sed Nomen neutrum, & Græco more dicitur per Ellipsin præpositionis  $\text{ἐ}$ , sicut cetera, quæ vulgo Adverbia comparativa dicuntur, *Melius, Pejus, Deterius, Citius, Celerius*, &c. quorum usus est Positivorum similis; ,, *Dulce ridet, Turbidum latatur, Insanum irascitur.*] *Propus* antiquum fuit, unde *propior*. Varro 7. de lingua Lat. sic ait [pag. 99. sed ita, ut verba hæc unciis inclusa inde ablint.] *alias ut duo prima absint; ut, [optum, optius] optimum: alias ut primum, & tertium; ut, [melum] melius, [melissimum]* Nec verum est, quod ajunt, non posse duci Comparativa à nominibus habentibus vocalem ante *is*, vel *us*; nam à *tenuis, tenuior, & tenuissimus* trita sunt. Cicero in Bruto; *Affiduisime autem mecum fuit Dionysius*. Suetonius in Galba; *affiduisissimi usus*. Varro 2. Rustic. *Ita sunt assiduiiores*. Et paulo post;

gnificationem usu traducta videantur. Sic apud Sueton. Tiber. 6. *Sinisteriore funali equo, & dexteriore vehi*; Claud. 7. *dexteriore humero*, Domit. 17. *Sinisteriore brachio*, nihil aliud notant, quam simpliciter dextro & sinistro. Nemo tamen propterea Positivis ea adscribet, aut negabit, Grammaticè esse Comparativa. Rectius ibidem de voce *postumus* disputat Vossius, quod & facit Maximus Ictorum, Jac. Cujacius, non aliena hæc existimans, quæ in *Observ.* suis, III. 4. doceret juris civilis studiosos.

3. *Sepus aliquando fuit*] Quid-

ni potius *Sapis*, unde Neutra *Sape & sapius*? Certe Ego ita malim; Et sic forsitan *Propis*, unde *Prope*, & *Propter* pro *Propiter*, sicut *Fortiter* & similia. Hoc tamen posterius non ita constanter affirmaverim, quia *Propinquus & Longinquus* eodem modo videntur formata a *Propum & Longum*. Nisi quis censeat, N interpositum in his esse, ut ferme solet, atque adeo dictum primitus a *Prope & Longe, Propiquus & Longiquus*. Ad quod exemplum certe ab *Ante* ortum est *Antiquus*, a *Post* *Posticus*, plane ut à *Verbis*, ab *Anno Amicus*, a *Pudeo Pudicus*.



post; eosque assiduiore<sup>s</sup> faciant. Plin. lib. 18. *Milites strenuiss<sup>imi</sup> ex agricolis gignuntur.* Tacitus lib. 20. *Bellum strenuiss<sup>imi</sup> cujusque periculo geri.* Plin. lib. 7. Epist. *Exiguissima legata.* , [Ovid. epist. Hyperm. *De fratrum populo pars exiguissima restat.*] Lucretius lib. 4. *Nam nihil egregius, quam res est cernere apertas.* Piissimus reprehendit Cicero Philip. 3. Sed fatis est Antonium eo fuisse usum. Utitur & hoc nomine Curtius lib. 9. , [No<sup>o</sup>, xiiissimum animal dicit Seneca de Clement. lib. 1. in fine.] Citat præterea Priscianus ex Catone *arduius iter, & arduissimo aditu*: ex Pacuvio, *egregiissima forma*: ex Juvenali Satyr. 4. *egregius cœnat*: ex Catone, *industriorem exercitum*; ex eodem Catone, *vitam noxio<sup>ri</sup>rem, & perpetuius, & perpetuissimo curriculo*: ex Lucilio, *villicus paulo strenuior.* , [Plaut. Epid. *Si deterior, strenuiori suas pugnas predicat.*] Notanda etiam sunt, *Maturrimus* apud Tacitum, & *maturissimus* apud Ciceronem & Columellam: *ipsissimus, & oculissimus, & patruissimus* apud Plautum. Superlativa in *limus* plura ponunt alii; ego <sup>6</sup> tria tantum reperio, *simillimus, facillimus, humillimus*: Seneca utitur, *imbecillimus, & imbecillissimus*, epist. 86. Neutrum probo.

4. *Industriorem exercitum*] Sic Plaut. Mostell. I. 2. 71. *Quo neque industrior de juventute erat.* Sed plura hujus generis vide apud Voss. de Anal. II. 27.

5. *Maturrimus*] Sic a creber non modo creberrimus, sed & creberrimus. Gell. II. 30. *Fluctus, qui fiante Aquilone maximi & crebris-*

*simi excitantur*: a celer tum celerissimus, tum etiam celerissimus. Ennius in Ann. *Celerissimus rumor.*

6. *Tria tantum*] Alii vere plura. Vide Clariss. Urfinum To. I. Sect. III. pag. 342.

7. *Imbecillissimus*] Sic *amabilissimus* Cic. de Amic. cap. 14.

## C A P. XII.

*Verbi definitio. Accidentia: Quid sit Persona in verbis: Agentes aut Patientes Personæ nullæ sunt: Exploduntur Impersonalia Grammaticorum. Infiniti natura ostenditur.*

**V**erbum est vox particeps numeri personalis cum tempore. Hæc definitio vera est & perfecta, reliquæ omnes Grammaticorum ineptæ. Neque etiam Aristoteles, seu quisquis ille fuit, qui *ἡ ἐπισημειώσις* scripsit, aptè distinxit, quid esset Verbum, quum ait; *Verbum est vox significativa ad placitum*, &c. Neque enim hæc descriptio attingit causas, sed effecta, & adjuncta; atque adeo inferit negationem, quod in definitione ferri non potest. Sed his omissis, de iis, quæ Accidunt verbo, disputemus: ea verò sunt, *Accentus, figura, species, numerus, persona, tempus, conjugatio*. At de quatuor primis jam dictum est, de reliquis nunc erit dicendum. *Personam* vocarunt Grammatici, quod Græcis est *ὑποκείμενον*

I. *Verbum est vox*] Mallem, *Verbum est vox, significans actionem, vel passionem, vel existentiam, varia per numeros, personas, & tempora, terminatione*. Ceterum de definitionibus hujusmodi subtiliter disputant, non Sanctius modo, sed & alii Grammatici, & ita, ut nunquam de iis in concordiam coeant. Anxia mihi hæc videtur & obscura diligentia, certe nullius fere usus, quum de re ipsa satis constet. Vide Vossium de *Anal. I. cap. 2. & 3.* ac *Ursinum Sect. VI. cap. 1. pag. 400. &c.* Neque video quicquam discrimi-

nis, five Verba *Actionem* vel *Passionem*, five *Agere* vel *Pati*, dicantur significare, quod illi tamen statuunt. A. Nominibus, quæ itidem *Actionem* vel *Passionem* notent, ut hæc ipsa *Vocabula Actio & Passio*, satis distinguuntur Verba, aliis differentiis in definitione expressis, quæ in *Nomina* non conveniunt. Et tamen hæc ipsa *Nomina*, quæ, & quia, *Actionem* &c. notant, *Verbalia* potissimum vulgo dicuntur, ut adeo ad definitionem verborum, *Actionis* vel *Passionis* significatio vel maxime pertinere videatur,

πρόσωπον: 2 aptius verterent *Faciem*, aut *Vultum*: nam pro-

2. *Aptius verterent faciem* Nul-  
 lus tamen dubitem, quin eodem  
 sensu & significatu Grammatici  
 Græci πρόσωπον dixerint, quo  
 Latini *personam*, quum etiam in  
 vulgari usu utraque vox ejusdem  
 sit significationis, h. e. significet  
 primitus larvam, quæ histrionum  
 orï & vultui applicabatur, eum-  
 que referebat hominem, cujus  
 illi personam sustinerent suis in  
 fabulis. Verum quidem, quod  
 terminationum verbalium differ-  
 rentiæ recte possint *facies*, seu  
*species*, seu *figura*, seu etiam *gene-  
 ra*, appellari, sed non modo hæ,  
 quæ constant diversitate *Persona-  
 rum*, sed & illæ, quæ *Temporum* ac  
*Modorum*, immo & in Nominibus,  
 quæ *Generum* & *Casuum*.  
 Verum sicuti Veteres in Nomi-  
 nibus varias terminationum differ-  
 rentias, prout variis ex causis  
 oriebantur, appellarunt *Genera*,  
 vel *Casus*, sic in Verbis similes  
 eodem jure vocarunt *Personas*,  
 vel *Tempora*, vel *Modos*. *Persona*  
 autem respondet quodammodo  
*Generibus*, at *Tempora*, & *Modi*  
 maxime, *Casibus*. Nam quemad-  
 modum in *Generibus* duo sunt præ-  
 cipua *masculinum* & *femininum*,  
 pro diversitate sexuum duplici,  
 unde *Generis* doctrina originem  
 traxit: sic in *Personis* duæ item  
 sunt præcipuæ, pro natura ser-  
 monis, qui ab uno proficiscitur,  
 & dirigitur ad alterum; Ejus  
 nempe, qui loquitur, & Ejus,  
 ad quem oratio tendit. Accedit  
*Generibus* tertium, quia quam plu-

rima sunt vocabula, quæ nihil  
 ad sexum animantium pertinent:  
 similiter & duabus *Personis* tertia  
 est addita, quoniam in fabulis  
 seu colloquiis sermo plerumque  
 fit etiam de aliis, quam inter  
 quos instituitur. Immo sicuti  
 tertium *Genus* a Grammaticis ap-  
 pellatur *Neutrum*, sic & tertiæ  
*persona* verba dicta etiam sunt  
*Nullius* (Vide Voss. de Anal. I.  
 4.) quia *intellectus Nominativi isit  
 est infinitus*, ut ait Priscianus,  
 sed & sæpe indefinitus. Porro  
*Genera* in Nominibus requirunt  
 convenientiam Substantivi & Ad-  
 jectivi, quæ declaratur per *Hic*,  
*Hæc*, *Hoc*, sic *Persona* conveni-  
 entiam Verborum & Nominum,  
 quæ declaratur per *Ego*, *Tu*, *Il-  
 le*. Nam uti nequis dicere *Vir  
 doctus*, sic neque *Ego amas*. De-  
 nique diversa Nominum *Genera*  
 recipiunt diversas ab se invicem  
 terminationes per *Casus* in Sin-  
 gulari & Plurali: similiter diver-  
 sæ Verborum *Persona* eandem  
 terminationum diversitatem reci-  
 piunt per *Tempora* & *Modos* in  
 utroque item Numero. Qua-  
 propter sicuti tres terminationum  
 differentiæ in Nominibus, ma-  
 xime Adjectivis, conspicuæ,  
*Genera* appellantur, non vulgari  
 illa significatione, ut diversæ ter-  
 minationum species, sed pecu-  
 liari a sexuum discrimine olim  
 petita, sic eodem jure & ratione  
 tres illæ in Verbis differentiæ  
 terminationum appellatæ sunt  
 πρόσωπα & *Persona*, a duabus col-

proprie terminationes illæ verbales dicuntur *Facies*  
 3 Nomina enim personam non habent, sed sunt alicujus

colloquentium personis, quarum altera est loquens, altera audiens & sermonem accipiens. Hinc etiam *ex persona* sua vel alterius loqui dicitur Scriptor, prout suo nomine, vel alterius, quid tradit. Sic Suetonius in *Cæsare cap. 55.* quum Oratio Cæsaris in diversis exemplaribus diversum haberet Titulum, *Pro Metello*, & *Quam scripsit Metello*, posteriorem refutat hoc argumento, quod in ea Oratione *ex persona Cæsaris sermo sit, Metellum sequē adversus communium obtrectatorum criminationes purgantis.* Itaque Ego in illa Oratione est *Persona Cæsaris, Nos est Persona Cæsaris & Metelli.* Quapropter sicuti *Generum* differentia revera inest in Substantivis, sed maxime conspicitur per varietatem terminationum in Adjectivis, sic & *Personarum* differentia revera esse videtur potius penes Nomina & Pronomina, licet terminationes earum ratione discrepantes appareant maxime in Verbis.

3. *Nomina enim personam &c.*] Sic loqui debet Auctor, quia *Personarum* appellationem in re Grammatica non aliter accipit, quam variam Terminationum verbalium Speciem seu Faciem. At vero si rem recte consideres, ipsis Nominibus & Pronominibus vel maxime, immo unice, inest ipsa *Persona*, & verba se habent in *Personarum* ratione ad

Nomina plane, sicuti Adjectiva in ratione *Generum* ad Substantiva, quibus solis Auctor *cap. 7.* & recte, *Genus* adscribit, exclusis Adjectivis. Et proinde, quum dicimus, *Petrus videt patrietem*, mea quidem sententia, *Petrus est Persona tertia*, seu designat personam ejus, qui argumentum est sermonis, atque adeo Tertius inter Loquentem & Audientem. *Videt* vero proprie non est *Persona*, sed terminatio verbalis ad *Personam tertiam* accommodata, sicuti *Forte* est terminatio Adjectivi ad *Genus Neutrum* seu *Tertium* conformata. Hinc jam *impersonalia* dicebantur ab ipsis Veteribus, quæ formam quidem tertiæ in Verbis personæ habent, sed nullam ante se Personam Nominis expressam. Ceterum sicuti *Generis* mentio & differentia in arte Grammatica propter terminationum in Adjectivis diversitatem jam est necessaria, & absque ea esset, non requireretur; & porro sicut illæ Adjectivorum terminationes recte dicuntur istius *Generis*, cujus formam præ se ferunt, & cui jungi queunt; sic plane *Personarum* discriminis ratio & appellatio in eadem arte propter solam terminationum in Verbis diversitatem requiritur, sed & illæ ipsæ Verbales Terminationes recte illius *Persona*, cui conveniunt, dicuntur.

personæ verbalis. Et vero recte enuntiant Grammatici : *Omnis nominativus est tertia persona, præterquam ego, quod est prima: & tu, quod est secunda.* Sed longè falluntur in eo, quod credunt, Petrum, Joannem, esse personas; & quod pejus est, vocant agentes & patientes personas, suppositum & appositum personæ verbalis; & quasi Latine diceretur, *hic sunt quatuor persona*, ubi sunt quatuor homines. Quum enim dicimus, *Petrus videt parietem*, Petrus aut paries non sunt persona, sed videt est persona, id est, facies, cujus suppositum est Petrus, appositum paries. Et cur voces agentem personam, quæ sæpè in recto patitur etiam in activa voce, ut *Petrus accipit plagas, dolet, patitur vulnera.* Quid? quod verba ab hac Facie, seu Persona, dicuntur *Personalia* aut *Impersonalia*? hæc enim Facies solis verbis convenit. Qua in re supine falluntur Grammatici, qui quum verba *Personalia* esse dicant, quæ personas, tempora, & numeros habeant; *Impersonale* nescierunt definire, quum illud omnino deberet esse, *quod numeris, personis, & temporibus*

ca-

4. *Quasi Latine diceretur etc.]* Sic tamen Suet. Ner. I. *Modo continuantes unumquodque pronomem per ternas personas, modo alternantes per singulas.* Ubi manifestissime *terna & singula persona* pro tot hominibus gentis Domitiæ ponuntur. Sic forte & Cic. Famil. V. 12. *si uno in argumento, unaque in persona, mens tua tota versabitur.* Scoppius de *Stylo Histor.* pag. 119. posterioris tantum ævi scriptoribus hanc *Persona* significatorem tribuit, probatque ex his Senecæ verbis in *Apoloc.* *In personam, non in rem dicere.* Sed profecto, si heic simpliciter *hominem* significat, ut vult, significat etiam in Cic. Famil. VI. 6. *Nunquam nisi ho-*

*norificentissime Pompeium appellat Cæsar; at in ejus personam multa fecit asperius, h. e. in ipsum hominem, quum viveret.* Sic XII. 16. *Turpitudine persona ejus, in quem liberius invehimur, nos vindicabit.* Nolim tamen ita absolute & directe pro ipso Homine separatim, seu absque ulla relatione ad personam, quam in Rep. aut Communi vita is sustinet, Vocabulum hoc adhibere ex usu vernaculi sermonis, in quo revera longe alius est ejus usus, quam in Latino, ut notarunt non Scoppius tantum, sed & Julius Scaliger de *Causis* L. L. cap. 73. tum Nizolius, Rob. Stephanus, Vossius, Borrichius, Cellarius, Val. Accinctus.

careret: quale est, *amare*, & *amari*; quod propterea verè dicitur *Infinium*, quod neque numeros, neque personas, <sup>s</sup> neque tempora finiat, nec determinet; quæ omnia in verbis finitis, ut *amabo*, *docebis*, præscripta inveniuntur. Nam quæ infania exagitat Grammaticos, quum dicunt, *Impersonalia esse, quæ haberent tantum tertias personas; ut accidit, curritur?* Sed hoc multis modis falsum est; nam si in tertiis personis, inquit Cæsar Scalliger lib. 5. cap. 100. *verbum tantum inveniatur, id satis est ad verborum naturam constituendam: neque enim deest hoc verbis iis, sed res, quæ ipsis sunt applicandæ. Fac terram de se loqui, invenies illico primam passivi personam, aror ab ingratis. Sic nihil impedimento est, quominus verbum Pluit, primam personam habere dicamus, si modo loquatur Deus.* Hæc ille. Sic decet aut decent semper in tertiis personis inveniuntur; quia res, quæ decet & ornat aliam, in tertiam verbi personam fertur: neque enim ego possum decere alium, sed coma vel vestis decet illum: quod Hispani dicimus, *Esta le bien*. Si tamen ego aliquo modo orno regem, & condecoro, cur non dicam, *ego regem deceo?* quemadmodum de Sacerdote quodam Apollinis appositifsimè dixit Statius 10. Thebaid. *Si non dedecui tua iussa, tulique prementem.* Plato in Dialogo de Ente aperte docet, *sine nomine & verbo nullam constare orationem.* Si igitur ex nomine & verbo debet constare oratio, ut postea docebimus, perperam docent Grammatici, verba impersonalia sine supposito inveniri, ut *miseret*, *licet*, *curritur*, *egetur*. Sed longe falluntur, qui suppositum, aut in verbo latere, aut ibidem in oratione esse, non viderunt. Nos *Impersonalia* non rejicimus, sed ea esse, quæ vulgus Grammaticorum obtrudit, pernegamus. Nam si Personale verbum est, quod personas, & numeros, ac tempora finit & determinat, ut *amabam*, *legissem*; Impersonale erit, quod omnibus

iis

5. Neque Tempora &c.] At Vi- | put. XIV.  
de, quæ disputamus infra ad Ca-

iis caret, ut *amare, legisse*: juxta illud Aristotelis, *Contrariorum eadem est disciplina*: in iis enim neque personas, nec numeros, neque tempora poteris assignare. At objicit Grammaticus, in *convenit, licet, curritur*, non esse tertias personas, sed aliquid simile tertiis personis. Sed quid mirum, si Grammaticus cæcutit, quum Quintilianum habeat ignorantiaæ suæ auctorem: inquit enim lib. 1. cap. 4. *Itur in antiquam silvam, nonne propriae cujusdam rationis est? Nam quod initium ejus invenias? 6 cui simile, Fletur, accipimus: aliter; ut Panditur interea domus omnipotentis Olympi: aliter; ut Totis usque adeo turbatur agris.* Hæc ille, qui, si legisset Aristotelem & Platonem, sæpe testantes, sine nomine & verbo non posse constare affirmationem vel negationem, in hac salebra non hæsisset: nam *itur iter; & fletur fletus; & turbatur turbatiq;* id est fit turba, quid differunt a *panditur domus*? Sed de hoc latius in principio *Ellipseos*, & lib. 3. cap. 1. Sed rursus insurgunt Grammatici, asserentes, *deceat, convenit, & similia*, dici posse Infinita; quia nec numeros, nec tempora, finiant & terminent: nam absolute dicitur, *Decet nos, decet te, me, illos.* Imperite sane illi, qui ex accusativo transitionis judicent verbi naturam, quasi non eadem sit ratio in omnibus verbis; ut, *somnus capit me, te, illos, Virtus oblectat vos, me, te, illos.* Sic, *cantare deceat nos, me, te, illos*, id est, cantus. At quid dicent de temporibus?

ne-

6. *Cui simile &c.*] Verba hæc Quintiliani, ut recte intelligi queant, putem aliter distinguenda, quam fit & hic, & in ejus edd. Nempe, *cui simile, Fletur. Accipimus aliter, ut, Panditur &c.* Voluit Auctor, oppositis inter se Personali locutione & Impersonali, clarius probare & confirmare, quod modo dixerat, esse hanc *propriae cujusdam rationis*; & Impersonalem non habe-

re *initium*, h. e. non habere Vel Primam Verbi personam, *Eor, Fleor*: Vel Nominativum, unde naturaliter *initium* ducitur omnis locutionis. Veluti, *Itur, Fletur, Usque adeo turbatur totis agris*: at Personalem habere, Veluti, *Panditur domus*, quod multum differt ab illis *Itur, Fletur &c.* quæ per se sola sensum idoneum efficiunt, ut mox ostendemus.

negabuntne, *deceat, decebat, decebit; curritur, currebatur, curretur*; esse diversa tempora? Illos igitur omitamus, & vera Impersonalia, cum Consentio Romano, credamus esse, *amare, amavisse, amari*: nam quemadmodum, *amo, amavi*, certæ personæ, numeri, & temporis esse cernuntur, unde vere vocantur *Personalia* & *Finita*; sic in *amari* & *amare*, neque personas, neque numeros, nec tempora possis definire; unde merito *impersonalia* & *infinita* nuncupantur. Postremo illa differre dicuntur, quæ natura differunt: sed *amat, deceat, amatur, curritur*, natura non differunt; quia personas, tempora ac numeros, & nominativum pro supposito habent: sunt igitur *Personalia*. *Amare* verò, & *amari*, & *amavisse*, neque personas, neque tempora, neque numeros invenias; & accusativum pro supposito habent, qui casus nominativo maxime adversatur. Hæc igitur procul dubio 7 mera dici debent *Impersonalia*.

## CAP.

7. *Mera dici debent Impersonalia*] Putem ego rectius dici *Infinita*, quam *Impersonalia*, quia ipsorum persona, ut dicitur, & numerus nulla quidem terminationum differentia definitur, ipsa vero personæ non sunt plane nullius, sed revera omnis sub una illa terminatione. Nam dicimus, *scio me, te, illum amare* in omnibus personis. Accusativus enim ante *Infinita* præbet per omnia vicem *Nominativi* & *Personæ* ante *Finita*: atque adeo sicuti *Adjectiva* quædam dicuntur *Omnis Generis*, sic omnis *Personæ* sunt *Infinita*. Certe argumentum, quo utitur Sanctius in id, ut *Impersonalium* appellationem neget illis *Constructionibus*, quibus eam tribuerunt *Veteres Grammatici*, & transferat ad sua

*infinita*, illud vero æque validum est contra hæc *Infinita*, quæ utique *Tempora* habent, Vultu, *Amare, Amavisse, Amassere* vel *Amaturum* esse, ut ostendimus contra Sanctium clarissime ad Caput 14. Si ergo *Personalia* sunt, quæ *Personas, tempora, & numeros* habent, & ideo *Impersonalia* iis omnibus carere debent, ut ait identidem, tum certe *Infinita* non sunt *Impersonalia*, quia non carent *Temporibus*. Fateor etiam *Grammaticorum Impersonalia* non carere *temporibus*; Dicitur enim *constructione Impersonali, Fletur, Flebatur, Flebitur* &c. Quid ergo? Vitiosa est illa *Personalium* & *Impersonalium* definitio, à qua *Temporum* mentio abesse debebat, quippe quo respectu nulla est differentia inter

Per-



*Personalia, Impersonalia, & Infinita.* Omne discrimen inter *Personalia & Impersonalia* collocandum erat in *Persona* seu supposito, & *Numero*, quo utroque Infinita non magis carent, quam Finita *Personalia*, quum, ficuti hæc Nominativum, ita illa Accusativum pro Supposito suo habeant vel requirant, idque per omnes *Personas & Numeros* Suppositi. At vero illa Grammaticorum *Impersonalia, Itur, Curritur, Fletur &c.* quæ nullum omnino habere certum Suppositum seu *Personam*, & directe atque unice ipsam Verbi actionem notare videntur, ut nullam ergo recipiunt varietatem terminationis *Personalis*, sic neque *Numeralis*. Nec enim dicitur constructione *Impersonali, Euntur, Curruntur, Flentur.* Vide omnino, quæ notavi infra III. 1. 4. & 8. 2. Quapropter *Impersonalium* appellationem reliquerim ego sane plerisque Verbis, vel potius certis eorum Constructionibus, quas ipsi Veteres ita appellaverunt, (vide Voss. de Anal. III. 1.) quoniam Usus distinxit quodammodo à ceteris Verbis illas eorum Verborum constructiones, quasi *propriae cuiusdam rationis*, ut ait Quintilianus I, 4. & absque *Initio*, h. e. vel prima *Persona* verbali, vel *Nominativo*. Vide super. Notam. Tantum monerem tirones, *impersonalia* dici, non quod nullius sint personæ *Verbalis*, sed quod videantur sine *Supposito* seu *Nominativo*, in quo ipsa inest *persona*, consistere; tum quod

in multis duas priores *personas*, seu *personales terminationes*, vix recipiat usus, quia vix admittit significatio; denique non omnia esse vere *Impersonalia*, quæ vulgo feruntur, veluti *Decet, Libet, Licet, &c.* quippe quæ *Nominativum* habent sæpe expressum, sæpe in infinito latentem. Vide me infra ad *Lib. III. Cap. 2.* nota 1. ubi agimus de *Neutris*, & cap. 3. ad *Ambulare viam*, & cap. 8. n. 2. Inde enim patebit clarius, recte appellata à Grammaticis *Impersonalia*, h. e. *impersonalis constructionis*, verba, siquidem usus vulgi, penes quem est arbitrium & norma loquendi, & qui non sequitur in his *Platonem* aut *Aristotelem*, ita hæc sæpe adhibuit, eaque in constructione, ut vix ullus *Nominativus* possit intelligi, & proinde sine ulla relatione ad aliquam *Nominis personam* dicantur, illa præfertim, quæ a *Neutris* orta passivam habent formam; sed simpliciter actionem, quæ fit, significant. Vide ad *lib. III. cap. 8.* Ceterum *Ursinus* Sect. V. capite 17. p. 806. optat, ut acrius aliquanto mentis aciem intendissem huic *Controversiæ*, nec ita perfunctorie in ea essem versatus. Scilicet non satisfecerunt *Viro Doctissimo*, nec *Veteres*, nec *Recentiores*, & ideo ipse expediendæ tandem rei viam tentat, sed revera multis & miris se implicat difficultatibus. Etenim *Impersonalia* censet non inde dici, quia illis certæ personæ *Nominativus* præponi non possit aut debeat, sed quia duabus primis & primariis personis

*usitate destituantur.* At vero posteriore hac ratione, non *Impersonalia*, sed *Defectiva*, ut censuit jam Frischlinus, male hic à Vossio rejectus, dici deberent, ut dici solent Verba, quæ non habent omnes Modos, Tempora, Numeros, & Personas: quin ipse Urs. Cap. 16. ad eam classem refert idcirco etiam hæc *Impersonalia*. Eavero si inde ita recte dicerentur, debuissent etiam illa Verba, quæ plerisque destituuntur Temporibus, *Intemporalia* dici, quod tamen neutiquam fuit factum. Sed neque Nomina, cum Substantiva, tum Adjectiva, quæ variis destituuntur Casibus aut Comparationis Gradibus, idcirco appellantur unquam vocabulo, quod *Casus* illis, aut *Comparationis Gradus* neget, quæ tamen natura est vocabuli *Impersonalium*. Prior autem ratio, quam rejicit, si non unice, certe potissimum, vera est, immo verissima. Ipsi Veteres simpliciter *persona destitui* ajunt *Impersonalia*, tali autem *persona*, quæ *addi* possit aut debeat aliunde, h. e. ipso Supposito actionis. Certe Priscianus lib. VIII. p. 812. *Impersonale actum quidem perfectum significat per omnes modos, persona vero sola deficit, quæ si ADDATUR, perfecti vice verbi fungitur.* Manifestum *personam*, a qua *Impersonalia* dicuntur, esse, ex illius sententia, non in ipsis Verbis, sed aliunde *addi* posse, qua *addita* perfecti Verbi vim illa sustineant. Diomedes quoque pag. 328. *Impersonalem verborum significationem*

*ita dictam* ait, quod *sine persona pronominis intelligi non possit.* Male quidem ille ita sentit, & exponit hæc per pronomen, *Me, Te, illum*; sed tamen etiam inde liquet, verbis non inesse *personam*, a qua nomen acceperunt *Impersonalia*. Miror vero Ursinum, qui Personas proprie non inesse Verbis, sed ipsis Nominibus vel Pronominibus, Verba autem habere tantum terminationes diversas ad diversam personam Nominum accommodatas, sicuti ostendi ad sup. Caput, Nota 2. qui inquam illud admittit, eoque nomine me laudat, (Vide To. 1. p. 36. extr. & p. 532. init.) non perspicere tamen, quod inde sequitur clarissime, *Impersonalia* ergo esse proprie illa Verba, quæ construuntur vel adhibentur ita, ut videantur nullam respicere personam, seu a nullo pendere supposito personæ: ut sunt Passiva Neutorum certe, *Statitur, Curritur, &c.* de quibus adeo hoc verum est, ut ipse Ursinus pag. 829. de ijs scribat, *si vel cogitatione modo Nominativum is aliquem addideris, continuo ex Impersonalibus Personalia feceris Passiva.* At de Activis, fateor, res est valde incerta, quia pleraque etiam Nominativum ante se admittunt, & omnia fere reguntur a Nominativo Elliptico, vel ab locutione Infinita, vel ab integra oratione, quæ Nominativi vicem, & personam rei sustinent. Vide Sanctium III. 1. Nam quod Viri Doctissimi, ipse Vossius d. l. & Ursinus p. 808.

in his locutionibus, *pœnitent me facti, pudet me Fratris*, &c. nescio quam hypallagen fingunt, seu Accusativum istic *prestare munia* Nominativi tradunt, ineptissimum est, quum phrasis hæc regatur a suppresso Nominativo, *Negotium, Respectus*, aut simili, ut probavimus liquido ad II. 3. Ast in Passivis aliter se res habet. Difficulus enim ibi invenias Nominativum, qui commode fatis intelligi possit, aut personam, ad quam illa locutio referatur, & ideo eâ simpliciter & absolute actionem Verbi ipsam, *quæ fit, significari* dixi hic & infra III, 1, 4. Hoc vero indecorum in modum captat Urfinus pag. 827. jubetque dici *passionem*; quasi voluerim Ego, Impersonalibus Passivis inesse significationem Activam, quod nunquam cogitavi; quum id voluerim tantum, designari hac Impersonali locutione simpliciter rem ipsam actionis, aut, si malis, significationis, Verbi, non tam Activi, quam totius, sine relatione ulla ad aliquam personam: veluti, quum dico *Curritur*, idem hoc esse, ac si dicerem *Fit Curjus*, vel *τὸ Currere*; *Caletur*, ac si dicerem *Est calor*, seu *τὸ Calere nunc invaluit*, vel, ut malit Urfinus, *Sentitur calor*. Rejecit illud quidem & Vossius, sed male, at præiverunt nobis, Charisius p. 224. ac Diomedes p. 393. Grammatici veteres, qui ea forma *non demonstrari, qui faciat aliquid, sed, quid fiat*, tradunt. Verum ut hæc absolvamus,

dicendum quod res est, & ex quo non observato omnis hallucinatio oritur; Non tam ipsa Verba esse *Impersonalia*, sed eorum constructionem sic proprie appellandam. Etenim, *Stare, Currere, Vivere*, &c. neutiquam sunt verba *Impersonalia*, sed *Statur, Curritur, Vivitur*, &c. construuntur *Impersonaliter*. Hinc Gellius Noct. Att. XV. 13. *Veritum, sicut Pudicum & Pigitum, non Personaliter dictum* ait. Sic Varro lib. IX. de L. L. p. 132. *Declinatus Verborum*, h. e. Formationes & Constructiones, memorat, *qui tempora habeant sine personis*. Nec aliter Diomedes lib. I. p. 391. *Impersonalis Verborum Declinatio Personæ Tertiam formam habet*. Videmus hinc, illos, qui accuratius locuti sunt, non Verbis ipsis, sed eorum Declinationibus & Constructionibus, istam *Impersonalium* appellationem tribuere. Et sic sublata erit omnis hæsitatio, in qua implicitus hæret Urfinus, qui p. 807. *conveniens* negat, *unum idemque Verbum in eadem significatione modo Personale statui, quum nominativum expresse sibi præpositum habet, modo Impersonale, cum suppressus is est*. Et p. 814. *non videre se* ait, *quæ verbum, Liquere, cum una sit ejus notio, modo Personale haberi debeat, modo Impersonale*. Et tamen in Passivis non modo idem Verbum, sed & eandem Verbi personam, veluti *Amatur*, modo pro Personali, modo pro Impersonali habet, Vide pag. 820. & 829. Unde tandem

## C A P. XIII.

*Modus excluditur à Verbis: enumerantur verbi Finiti Tempora. Imperandi tempus semper est Futurum.*

**M**odus in verbis, quæ *Species* vocatur à Varrone, non attingit verbi naturam; ideo verborum attri-

dem eo delabitur, ut pag. 821. *Activa hoc solo nomine* censeat esse *Impersonalia*, quia primis duabus personis careant, *Passiva* autem *strictius sibi hoc nomen vendicare*. Rectius longe dixisset, nulla Verba esse *Impersonalia*; sed tantum quasdam eorum *Constructiones*, maxime *Passivas*; *Activas* autem minus proprie ita dici, nisi forte excipienda sint Verba *Pluit*, *Ningit*, & similia, quum reliqua sint revera *Personalia*, ita ut pro supposito habeant *Infinitam*, aut aliam integram *Orationem*, vel *Nominativum* per *Ellipsin* suppressum; sed relinquere nos hanc *Appellationem* quibusdam *Verbis*, *Tironum*, & facilioris distinctionis gratia, & propter alias rationes paulo ante expositas.

I. *Non attingit verbi naturam*]

Multa sane præclara docuit, & primus observavit Sanctius in hacce *Minerva*, in primis in *Constructionis* ratione. Sed tamen in ipso artis *Systemate*, dum nimio novandi & mutandi omnia studio fuit ductus, modum aliquando excessit, abjiciendo temere, quæ dudum jam fuere recepta, & suum in arte Gramma-

tica habent usum. Indicio sint vel hi ipsi *Modi*, quos non attingere verbi naturam, nec verborum esse attributum, ait, & proinde à *Verbis* excludit. Atqui eodem plane modo se habent *Modi* in *Verbis*, quo *Casus* in *Nominibus*. Utrique consistunt in diversis terminationibus pro diversitate constructionis. Utrique ab illa *Terminationum* diversa forma nomen suum acceperunt, ut illi dicantur *Terminationum* varii *Casus*, hi *Modi*. Denique utrorumque terminationes singulares appellantur a potissimo earum usu, non unico, veluti *Nominativus*, *Genitivus*, &c. tum *Indicativus* &c. Neque vero *Modorum* in *Verbis* appellatio ad significationem refertur, ut per quos significetur, quo modo quidque, quod singulis verbis denotatur, factum sit, quod sane, ut vult & incassum monet Sanctius, per adverbia, vel etiam per sextum casum *Nominum*, explicari debet; Sed ad rationem variarum terminationum diverso modo diversis elocutionibus & constructionibus aptandum refertur. Ceterum excessere sane & Grammatici priores modum, dum immodice, certe ultra

tributum non est; sed explicatur frequentius per casum sex-

tra quam debet, h. e. ultra terminationum diversitatem, au-  
xere *Modorum* numerum. Recte  
tamen constituti sunt hi tres in  
verbis Finitis, *Indicativus*, *Im-*  
*perativus*, & *Subjunctivus*, ter-  
minationibus quippe variis distin-  
cti. *Imperativum*, per se patet,  
ita dictum, quia potissimum qui-  
dem imperantis orationi convenit.  
Usurpatur tamen & in ro-  
gando & flagitando. *Indicativus*  
adhibetur ad indicandam simpli-  
citer rem ipsam; & proinde in  
absoluta oratione, seu in com-  
mate cujusque periodi priore, se-  
cundum naturalem constructionis  
ordinem, vel etiam in simpli-  
citer unius commatis periodo, i-  
tidem ut Imperativus, reperitur  
passim adhibitus. At *Subjunctivus*  
ita dictus est, quia ejus termina-  
tiones solum in commate, quod  
priori in construendo subjungitur,  
locum habent. Nam quod Priscia-  
nus lib. XVIII. pag. 1141. ait, *Sub-*  
*jectivum* dici, vel quod *subjun-*  
*gitur* *Conjunctioni*, vel quod *alteri*  
*verbo omnimodo subjungitur*, vel  
*quod subjungit sibi alterum verbum*,  
in iis sola secunda ratio est vera.  
Nam ceteroquin etiam *Indicati-*  
*vus* *Conjunctiones*, *dum*, *quum*,  
*quando*, *quanquam*, *si* &c. sibi  
præmissas habet, & vel maxime  
sibi subjungit alterum verbum.  
At *Subjunctivi* proprium est, *o-*  
*mnimodo* & semper *subjungi*  
*Verbo* alterius commatis, etiam  
*Participio*, licet prius illud verbum

sæpe absit, per Ellipsin suppres-  
sum, sicuti absit in illis exem-  
plis, quæ Auctor mox adfert,  
& quæ *cujus Modi sint*, rogat.  
Nam in Livii verbis, *Tum vero*  
*ego nequicquam Capitolium serva-*  
*verim*, non est absoluta oratio,  
sed *Subjunctiva*, & *Elliptica*, hoc  
modo explenda: *Tum vero res*  
*ita erit, ut ego neq. Cap. serv.*  
Sic supple Virgiliana: *Nec res ita*  
*est, ut vos arguerim Teuceri.* Et  
*Res ita erat*, vel *licebat, ut tu*  
*dictis maneres*, vel potius, *fuit*,  
*quod maneres dictis*, plane ut Liv.  
I. 28. *Si unquam antea fuit*,  
*quod diis gratias ageretis, hester-*  
*num id fuit prælium.* Similiter  
*fuerat, quod me vocasses*, vel e-  
tiam, *est ita, ut velim, ut me*  
*vocasses*, ut sit *Optativæ* locu-  
tionis. Eam vero hoc modo  
expleri posse patet vel ex uno  
Terentii loco, *Adelph. IV. 1. 2.*  
*Utinam quidem ita se defatigarit,*  
*velim*, h. e. *est, quod velim, uti-*  
*nam* (seu *uti*) *ita se defatigarit.*  
Ex his vero liquet ad *Optativas*  
etiam locutiones adhiberi Ter-  
minationes illius *Modi*, qui a  
præcipuo ejus *Uso* *Subjunctivus*  
dicitur: atque adeo, quum i-  
stæ *Locutiones* nullam apud  
Latinos habeant, ut habent apud  
Græcos, propriam sibi Ter-  
minationem, sed semper adhibeant  
per ambages quasdam circumlo-  
cutionis, sed *Ellipticæ*, *Subjunctivi*  
*Terminationem*, recte ergo  
ex *Latinæ Linguæ Grammatica*

sextum, ut *mea sponte, tuo jussu feci*: non raro per ad-

ver-

ejicitur *Optativus Modus*, quippe cui nullus est istic proprius Terminationum modus, cujusque omnis usus adscribitur Subjunctivo; plane ut Græcis negatur Ablativus Casus, apud Latinos demum exortus, quia propriam apud illos nullam is habet terminationem, ejusque usus reperitur istic divisus in Genitivum & Dativum, ab alio tamen & præcipuo sibi usu, æque ac Accusativus, ita nominatos. Ceterum contra ea, quæ de Natura & Usu *Subjunctivi* Modi dixi; & maxime contra Elliptica ejus Supplementa, quæ Scioppius & Ego fecimus, multis per decem integras fere paginas disputat Urfinus *Sect. V. p. 563. &c.* Quid faciam? si pari verborum copia respondere vellem, plures etiam paginæ mihi forent explendæ. Et tamen pleraque nullius sunt momenti, utilitatis, immo controversiæ. Nec enim id agitur a nobis, ut sola nostra Supplementa admittantur, quasi aliis verbis suppleri non debeant Ellipticæ Subjunctivi Modi locutiones. Certe Ego id volui tantum ostendere, talibus verbis posse eas suppleri, ac sensum earum declarari. Perinde mihi est, sive ad eas supplendas adhibeat quis, *Res ita est*, sive *Opto*, *Oportet*, *Licet* &c. modo de sensu locutionis & ratione constructionis nobis constet. Unum vere inter nos controversum puto, & alicujus simul in constituenda re Gramma-

tica atque hujus Modi natura momenti, utrum Subjunctivi Modi verba, tanquam absolutæ constructionis, & absque Ellipsi, possint aliquando ac debeant accipi, æque ac Indicativi verba. Ex gr. ut *Hoc Ithacus velit*, æque absolute & absque Ellipsi fit dictum & a nobis accipiendum, ac illud, *Hoc Ithacus vult*. Affirmat id Urfinus, ast Ego negaverim, qui omnium Artium principia quam simplicissima simul & quam expeditissima statui debere censeo. Jam vero certum puto, Modos, Indicativum & Subjunctivum, non fuisse a Latinis plane confusos, nec debere a nobis confundi, in eundem Usus; sed fuisse in diversum plerumque, quasi ex natura sua, distinctos; seu Indicativum ad directas & absolutas locutiones, Subjunctivum vero ad connexas prioribus, &, ut ita dicam, subjunctas. Hæc nisi vera sint, & linguæ ipsius congruant Naturæ, tum vero recte Auctor Methodi & maxime Scioppius, *Veteres Verbis Indicativi & Subjunctivi Modi sine discrimine usos* tradiderunt: sed quo *nihil stultius ab Scioppio scriptum* judicat Boeclerus in *Chrestom. Terent.* & ex eo repetit ipse Urfinus *pag. 543.* Sed res manifesta in contrarium, ex distincto Modorum Usu in plenioribus Periodis. Dein ex eo, quod etiam in Subjunctivo vel Præsens vel Imperfectum ponitur plerumque, prout vel Præsens vel

Præ-

verbia; ut, *male currit, bene loquitur.* Et cum Aristoteles

Præteritum Indicativi potissimum præcessit: inde enim annon liquet, aliunde pendere Subjunctivi usum? Valde autem miror, hoc non agnosci liquido ab illis, qui ipsius Indicativi Imperfectum tempus, quod vere absolutum est, pro non absoluto habent, seu *semper aliud verbum post vel ante se requirere, quo sensus absolvatur*, censent. Vide Urfinum pag. 536. & mox Sanctium. At vero falsissimum est illud, vel certe nihil hoc pertinet ad rationem aut constructionem Grammaticam. Eâ enim æque absolute dicitur *Legebam heri*, ac *lego nunc*. Nempe Tempus Præfens declaratur absolute per *Lego*, Jam plane Præteritum per *Legi*, Futurum per *Legam*, at Tempus certi & præteriti facti, quo durante aliud quid accidit, per *Legebam*, Tempus vero facti iam plane, sed paulo ante præteriti, quam aliud quid accideret, per *Legeram*. Ut adeo tria priora Tempora sint latius sumpta & minus definita, at duo posteriora ad certum temporis præteriti momentum referantur. Quando ergo dicitur, *Legebam Epistolam, quum tu advenires*, posterius hoc comma non refertur ad *Legebam*, sed ad *Tunc*, quod intelligitur; atque adeo æque illud est absoluti sensus, ac in Futuro, *Legam, quum jusseris*. Quum ergo imperfectum Indicativi, in quo vere absolutus inest sensus, aliud tamen verbum semper re-

quirere perperam censeat Urfinus, mirum est, illum in Subjunctivo id non videre & agnoscere, quum Subjunctivus nulla alia re differat ab Indicativo, quam quod ex natura sua absolutus hujus aut alterius Modi locutionibus, sed non semper expressis, per particulas quasdam itidem non semper expressas, addatur vel subjungatur. Sed abhorret Vir Doctus a frequenti adeo Ellipsi, & maxime ab longis ejus supplementis. Ego vero id valde miror in Grammatico, quum tota fere lingua Latina sit Elliptica, h. e. vix ulla proferatur major sententia absque aliqua Ellipsi, & passim occurrant, quæ longis valde supplementis explicari debeant, si a vera & certa vocabulorum significatione sensum totius locutionis repetere velimus. Quando Terentius in *Phorm.* ait, *parvi retulit non suscepisse*, non possumus rectius & brevius id explere, quam hoc modo, *Eum non suscepisse olim filiam, retulit se ad illius negotia parvi momenti*. Omnia hæc nihil aliud significant, quam *parum profuit*. Si quis nunc roget, quis ita loquitur, fatebor lubens, neminem ita nunc reperiri locutum. Et tamen ipse Urfinus *Scæ.* VIII. pag. 194. & p. 200. supplementum hoc Ellipticæ istius phraseos probare debuit. Similiter quando apud Terent. *Andr.* II. 6. Simoni roganti, *Quid Davus narrat?* respondet.

teles de Modis, seu Modalibus, disputat, *Contingenter,*

Davus, *aeque quidquam nunc quidem*, eo ipso nihil aliud aut plus dicit, quam *Nihil*, ut liquet ex responso Simonis, *Nihilne? hem*, & ipsius Davi, *Nihil prorsus*. Unde vero extorquebimus jam *ꝛò Nihil* in verbis Davi primis, in quibus nulla negationis species vel minima inest? Nempe ipsa vis responsi non ex illis verbis, sed ex longa Ellipsi est petenda, quasi dictum esset a Davo, *Nunc quidem aeque quicquam narro, ac narro tunc, quando nihil narro*. Prætereo alia innumera similibus Ellipseon exempla. Quidni ergo & in Subjunctivis admittimus Ellipsin, licet longe peti & illa sæpe debeat. Quin ipse Urfinus *pag. 569, 570, 571*. in plerisque Subjunctivi locutionibus eam ultro agnoscit, quidni ergo & in paucis reliquis, ut eadem Modi istius natura & ratio ubique fervetur. Quod ait Vir Doctus *pag. 568, in multis Ellipsin, qua forte primitus fuit, melior cultus ususque posterior quodammodo abolevit*, id vero est indecorum in modum confundere Naturam & Usus locutionum. Natura earum, de qua potissimum hic agitur, cognosci debet & indagari ex eo maxime, quod *primitus fuit*. Usus posterior per Ellipsin plerumque omisit, quod ex reliquis intelligi satis poterat, atque adeo *abolevit*, & elegantiori brevitate limavit longas illas locutiones. At de eo nulla est controversia, &

ne-  
largiar insuper lubens, si hoc quoque postulet, multos Veterum adhibuisse Ellipticas locutiones, *parvi retulit, amatum iri*, & similes, magis ex usu, quam cum scientia aut intellectu ipsius Ellipseos, quæve ejus supplendæ sit ratio. Vide me ipsum infra ad *Lib. III. cap. 3.* ad Voces *Æstuo & Ambulare Viam*, & passim alibi. Excipit *pag. 563.* in primis locum Horatii, *Epist. II. 1. Quum tot sustineas & tanta negotia solus &c. in publica commoda peccem, Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.* Hunc ille nullo modo suppleri posse aut debere putat, sed mirifica prorsus ratione, scilicet quia subjungitur in eo hic Modus conjunctioni *Quum*. Atqui semper subjungitur aliis modis fere per Conjunctiones, unde & nonnulli, sed male, dictum tradiderunt *Subjunctivum*, quod *Conjunctionibus subjungatur*. Sed rogat dein, *an qua vulgo priora habentur commata, velim natura esse posteriora*. Nescio quæ vulgo haberi priora putet, hoc scio, sæpe præmitti, quæ naturâ sunt vere posteriora, & ita factum in isto Horatii loco, cujus hic est ordo constructionis, *peccem in publica commoda, si morer longo &c.* ejus autem rei hæc est ratio jam præmissa, licet natura sua in Constructionis ordine postponi debeat, *quum tot sustineas &c.* Sic si dicam, *quum id feceris, non mirandum est*



*necessario, per accidens currit, sæpe dicit. Viderat hoc*

**Cæ-**

*est, Te eum offendisse, naturalis utique totius sententiæ ordo erit, non mirandum est, Te eum offendisse, quum id feceris. Ellipsis itaque in Horatiano loco statuenda ante Peccem, eaque explenda hoc modo vel sensu, Res ita est, vel res ita se habet, ut peccem, vel denique, si quis ab illo supplemento adeo abhorreat, Neesse est, ut peccem. Quid vero in his durius est, quam in aliis ipsius Urfini, quum in illo Virgilii, at Tu dicis, Albane, maneres, intelligi jubet, oportebat, fas erat, ut, &c. in hocce, O quam te memorem virgo, supplet conuenit, ut. Sic ergo & in illis quae pag. 571. nobis opponit, Hoc Ithacus velit, vel, quod passim dicitur, Velim, Ellipsin statuo, Res ita est, ut velim, vel Est, cur Ithacus hoc velit. Quando ait Terentius, Si attigisses, ferres infortunium, sensus est, res ita se tibi habuit, ut ferres infort. si attig. Quum Cicero, plura scripisssem, nisi, Tui festinarent, suppleo, Erat cur plura scr. Sic rō non negaverim suppleri potest per Res ita est, vel esse potest, ut non negaverim: Omnium doctissimus, quos ego viderim, per, quos, ita factum est, ut ego viderim, plane ut ipse Urfinus, fac, faxo, &c. ante Subiunctivos sæpe, & recte, intelligi fatetur p. 564. Ex his jam facile perspicitur, quo modo aut sensu suppleri quoque possint, quæ pag. 566. memorat. Ferreus essem, nisi te amarem, h. e.*

*res ita se jamdudum habuit, ut ferr. essem. Eodem modo interpretor., plura scriberem, nisi &c. h. e. erat, cur plura scriberem. At hæc, si paululum cessassem, domi non offendissem; ita jam ornarat fugam: possent ita connecti, ornarat jam fugam ita, ut domi non offendissem, si &c. vel, si separanda omnino sunt, tum sensus erit, res ita erat, ut domi &c. atque ita prius illud comma per Ellipsin omissum explicatur per sequentia, ita jam ornarat fugam, quæ clarissime videntur probare supplementi illius veritatem. Quando Cicero ait, Tu quid faceres tali in re, manifestum est intelligi, Dic mihi, cedo. Quando Plinius, nec facile dixerim, explendum id puto, nec res ita est, ut fac. dix. Inprimis vero rejicit Vir Doctus pag. 567. quæ Ego in locis ab Sanctio allatis supplementa supra adhibui, nec ferre ulla ratione potest illud, res ita est, ut velim, ut me vocasses, locumque Terentii, ex quo phrasin hanc probatam volui, aliter ex Donato distinguit. Ego vero istic Faerni distinctionem sequor potius quam Donati, quæ mihi prorsus frigere videtur. Nec ignotum est, ab Donati sententia secedere in alia omnia sæpissime Doctissimos interpretes, quod & nobis licere puto. Quin ipse Urfinus agnoscit pag. 568. & in extremo pag. 569. ante utinam, recte intelligi, atque adeo præmitti quoque, rō Velim,*

Cæſar Scaliger lib. 5. cap. 121. quum dixit; *Modus in verbis non fuit neceſſarius*. Sed quod bene ſenſit, male tenuit, ſecutus Grammaticorum turbam, qui adeo varii ſunt in iis modis conſtituendis, ut nihil prorfus certi nobis conſtituerint. Alii vocant *modos*, alii *diviſiones*, alii *qualitates*, alii *ſtatus*. Deinde alii ſex modos, alii octo, alii quinque; quidam etiam quatuor tantum, infinitivo rejeſto, tenuerunt. Sunt, qui addant *deprecativum*; ut *Muſa mihi cauſas memora*. Sunt, qui po-

ten-

*lim*, quia *Utinam* ex UT fit factum, addita ſcilicet particula *niam*, quæ & aliis voculis addi ſolet, ut oſtendimus infra ad *Lib. III. cap. 13*. Hæc ſi vera ſunt, ut ſunt, nulla tunc eſt hæſitatio, quare non recte ſecundum naturam linguæ ita diſtinguatur Terentii locus, ut a me factum, & ſimiliter ſuppletur illud Virgilii, *Eſt cur velim, ut me vocaſſes*. Sed de iſtis Supplementis nolim cum quoquam litigare, quum varia poſſint dari, & alterum altero melius. Quando dicitur *Ego illud non facerem, ille hoc faceret*, diverſa in diverſis locis ex ſenſu adferri poſſunt ad ſupplendam Ellipſin: Eam vero in eſſe omnino iſtis locutionibus, ſatis liquet ex Terentii *Andr. III. 3. 46. Num cenſes, faceret, niſi ſciret* &c. Hinc ſæpe, etiam nullo commate præcedente, præmittitur Subjunctivis Vocula VT. Terent. *Andr. III. 5. 12. Tibi ego ut credam?* Phorm. II. 1. 74. *Egon' illam cum illo ut patiar nuptam?* Maniſteſtum deſiderari in his aliquod comma, unde pen-

deat, *ut credam, ut patiar*. At eadem res foret, ſi maxime abeſſet *et* VT. Veluti ibidem v. 30. *Egon' illi non ſuccenſeam?* h. e. an res ita eſt, ut Ego illi non ſuccenſeam? Nam ſæpe etiam illud *Eſt* præmittitur in his ante VT. *Adelph. III. 5. 4. Si eſt, facturus ut ſit officium. ſuum*. Hec. III. 5. 51. *Si eſt, reducere ut velit uxorem*. Et IV. 1. 43. *Roga &c. Si eſt, ut dicat velle, Redde: Sin eſt autem, ut nolit, recte Ego conſului mea*. Sæpe etiam præmittitur *Fac*. *Adelph. III. 5. 1. Bono animo, fac, ſis, Soſtrata, & iſtam, Fac, conſolere*. Liqueſt hinc ratio ſupplendi Ellipſes, & ſic in reliquis ſe res habet. Supplementa ipſa incerta ſunt, & varia eſſe poſſunt, at certum haberi debet, naturam Subjunctivi eam eſſe, ut ſubjungatur per ſuas particulas conjunctionum aliis Modis, etiam Participiis, utque ii, ſi non fuerint expreſſi, per Ellipſin intelligi, & ad eam explendam revocari in ratione Conſtructionis indaganda debeant, quod unum fuiſſe controverſum, & jam ſatis a me probatum puto,

*tentialem*; ut, *non eam*? Alii *permissivum*; ut *profundat, pereat, perdat*. Alii *promissivum*; ut *dabo, faciam*. Varro's verba sunt ex lib. 9. pag. 132. *Tertia* (species declinationis in verbis) *rogandi*; ut *scribone? legone? scribisne? legisne?* *Quarta respondendi*; ut *tingo, pingo, fingis, pingis*. *Quinta optandi*; ut, *dicerem, facerem*. Vides confusionem Grammaticorum, qui in *Modis* explicandis nullum modum tenuerunt. Ego certe si *Modos* statuissem, quædam tempora aliter ordinassem. Nam *amabam, & amaveram*, quis non videt ita imperfecta esse tempora, <sup>2</sup> ut *Subjunctivi* voces esse omnino fateare? Nam si dicas; *Cicero scribebat carmina*; & *Cicero scripserat*; *suspensum* habes auditoris animum, donec verbum aliud adjungas, quo sensus absolvatur. Has igitur tenebras abjiciamus, quæ tenera puerorum ingenia mire offuscant: & ut pauca pro exemplo adducam: *cujus Modi* erit *Livii* lib. 6. c. 14. *Tunc vero ego nequicquam Capitolium arcemque servaverim, si civem in servitutem duci videam*. *Virgil. Nec vos arguerim Tæncri*. *Terent. Denique hercle aufugerim potius, quam*. *Virgil. At tu dictis, Albane, maneres*. *Idem, Eadem me ad fata*

2. *Ut Subjunctivi voces &c.*] Ineptum sane hoc est. Nam *Subjunctivi* esse nequit, quod in *Constructione* nihil ante se agnoscit, unde pendeat; sed *primitivi* revera illud est *Ordinis* seu *Modi*, licet aliquid desideret amplius ad absolvendum sensum, quod plerumque est tantum designatio temporis. Quod vero ita adjungitur, id demum foret, & est sæpe, *Subjunctivi*. *Veluti, Cicero scribebat epistolam, quum ille interveniret*. Sed de his *Temporibus*, Imperfecto & Plusquam perfecto *Indicativi* in superiore *Nota* pag. 91. jam

egi. Mallet vero dixisset *Sanctius*, *Futurum Indicativi* secundæ personæ habere aliquando usum & vim *Optativi*, aut *Imperativi*. *Cic. Famil. VII. 20. Sed valebis, meaque negotia videbis, meque expectabis*. *IX. 22. Tu me diliges & valebis*. *Terent. Heaut. III. 1. 54. Sic me Dii amabunt, ut tuarum misertum est fortunarum*. *Et IV. 5. 1. Ita me Dii amabunt, ut nunc Menedemi vicem miseret me*. Sed in his intelligitur, *Sicut spero, & opto*. At *Sensus* est plane idem, ac si diceretur, *Ita me Dii ament*.

*fata vocasses.* Et si ego admonerem aliquem, dicens, *cave cadas*, & responderet ille, <sup>3</sup> *cadam*, cujusmodi diceret esse tempus illud?

Tempora finiti verbi natura tria sunt; sed differentias undecim facimus: duas præsentis; ut *amo*, *amem*: duas infecti; ut *amabam*, *amarem*: duas perfecti; ut *amavi*, *amaverim*: duas plusquam perfecti; ut *amaveram*, *amavissem*: tres futuri; ut *amabo*, *amavero*, *Ama* vel *amato*. Illud tamen acriter advertendum, <sup>4</sup> omnia tempora secunda pro futuro posse poni: quod sigillatim

3. *Cadam, cujusmodi &c.*] Dicerem esse vel Futurum Modi Absoluti seu Indicativi; vel Præfens Subjunctivi, quod quidem supplementum hocce requirat, *Esto ita, ut cadam*, vel *Res ita erit, ut cadam*. De cujusmodi supplementorum Ellipsi vide Mariangelum in *Auctario Epist.* 5.

4. *Omnia tempora secunda.*] Intelligit tempora Subjunctivi Modi, quorum usus, quia est Subjunctivus priori commati, & quia optando, tum finem ac conditionem exponendo, maxime infervit, ad rem quidem Futuram, cujus rei pleræque sunt illius Modi locutiones, aliquando adhibetur, sed tamen etiam in illa re futura Præsentis & Præteriti temporis distinctionem servat, ut patet ex eo, quod Subjunctiva sola per se Futurum tempus nunquam denotant. Nec enim pro, *Ego donabo tibi hunc librum*, simpliciter poteris dicere, *Ego donem &c.* Quapropter etiam si sæpe infervant enunciandæ rei futuræ, non tamen propterea magis ipsa

Futuri sunt Temporis in ratione Grammatica, quam τὸ *Sum* in *sum facturum*: Ubi futurum rei latet in τὸ *facturus*, non in τὸ *sum*, quod etiam in illa locutione manet Præsentis Temporis, æque ac *Dicitur* in his Planci apud Cic. *Famil.* X. 23. *Et adhuc vivit, & dicitur victurus*. Ergo in his Virgillii, *Quum faciam vitula pro frugibus, ipse venito*, si modo τὸ *faciam* revera est Subjunctivum, & non potius Futurum indicativi, quod putem: sed tamen, si maxime ita sit, futurum rei non latet in τὸ *faciam*, sed in verbo *erit*, per Ellipsin supresso, quasi dictum esset, *Quum erit, ut faciam*: vel etiam simpliciter in τὸ *Quum*. Nam hoc ipsum æque in Indicativo, & quidem Præsentis Grammaticis tempore, possis efferre, *Quum facio vitula pro frugibus, ipse venito*. Atque ita *facio* non tamen esset Futuri temporis, sed tempus, quo præfens jam erit illud *facere*, designaretur tantum per particulam *Quum*. Quid? quod per Præfens

tim conabor ostendere. *Amem, doceam, & similia,*

sens Absoluti seu Indicativi Modi simpliciter aliquando designatur Futurum? Plaut. *Casim.* II. 6. 53. *Compressan' palma, an porrecta ferio?* respondente altero, *age, ut vis.* Sic. II. 8. 69. *jamne abeo?* resp. *volo.* Bacchid. IV. 6. 6. *Quam mox navigo Ephesum?* Cistell. II. 3. 86. *Ibo domum, atque ad parentes suos reduco Silenium.* Ratio autem harum locutionum est, quod Præsentis temporis momentum habetur pro extremo Præteriti, & primo initio Futuri, ut adeo tempus, quo actioni futuræ jam quasi præparamur, etiam ipsi futuræ actioni adscribatur. Veluti quum ait Obsequens *cap. 76. Profisciscens, quum immolaret,* h. e. profecturus, & jam profectioi se accingens. Et Johannes *Euang. XIII. 11. ἦδὲ ᾧ παραδίδονα αὐτὸν,* h. e. qui proditurus erat ipsum, jamque id agebat, ut eum proderet, & dederet inimicis. Certe in Futuro deinde effertur v. 21. *εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσῃ με.* Sic ibid. v. 27. *ὁ ποιεῖς, ποιήσον τῷ χιόν, quod facis, fac cito,* h. e. quod facturus es, vel potius, quod jam incipis facere, & cujus faciendi consilium jam cepisti. Et sic in Præterito etiam tempore se res habet, quod, & cujus perseveratio, aliquando etiam Præsenti Grammaticorum denotari videtur. Plaut. *Sticho* IV. 1. 23. *Quam dudum in portum venis?* *Cas.* II. 3. 9. *postquam amo Casinam.* *Epid.* III. 4. 51. *plus jam sum libera quinquennium.*

*Men.* V. 9. 76. *Hunc censebat te esse, quum vocat te ad prandium.* *Cic. Famil.* IV. 13. *Querenti mihi jamdiu, quid ad te scriberem.* Simile est, quod Auctor *cap. seq.* ex Cicerone ad Atticum adfert, *Cupio, & jampridem cupio, Ægyptum visere.* Sic & quum Terent. in *Adel.* III. 3. 26. ait, *Et clamo sæpe,* Præsens illud clamo refertur ad diversos Præteriti temporis actus. Vide & infra *cap. XV.* Nihil itaque mirum, si Præsens Tempus etiam in Subjunctivo ad Futurum, sed & in Infinito ad Futurum & Præteritum denotandum videatur adhiberi. De Infinito agemus *cap. seq.* De Subjunctivo clarissima sunt exempla hæc: *Liv. XLV. 24. Vos judicate, sit Rhodus in terris, an funditus deleatur,* h. e. utrum velitis, ut sit, &c. *Sall. Catil. cap. 52. Ubi socordia te tradideris, nequicquam Deos implores,* idem est, ac si dixisset, implorabis, vel nequicquam erit, si tunc implores. Sic *cap. 58. Quem neque gloria, neque pericula excitant, nequicquam hortere.* *Nep. Eum. cap. 8. Quod si quis illorum veteranorum legat facta, paria horum cognoscat, neque rem ullam nisi tempus interesse judicet.* *Liv. Præfat. Si in tanta Scriptorum turba meum nomen in obscuro sit, nobilitate eorum, qui nomini meo officient, me consolet.* *Plaut. Bacchid. IV. 1. 4. percunctarier, utrum aurum reddat, anne eat secum simul.* *Cic. Famil. XVI. 5. Nunc quidem non dubito, quin*

juncta particula *quum*, præsentis habent significationem. Horat. *Quum tot sustineas, & tanta negotia solus*: In reliquis fere semper futuri. Terent. *Purgem me? laterem*

*lavem.*

*te neque navigationi, neque via committas.* Intelligi tamen in his plerisque potest, ut & in allatis a Sanctio, *res ita est, vel erit, ut,* atque adeo ipsum Futurum ita non inesse proprie Subjunctivo, sed in Ellipfi latere suppressum videtur. Fateor tamen in quibusdam locutionibus Subjunctivum magis propendere in Futuri temporis significationem, quam in iisdem Indicativum. Aliud enim est, *Credet: siquidem tu illud dicis,* aliud, *siquidem tu illud dicas.* Ita enim locutione conditio & ratio rei jam præteritæ, seu quæ hoc ipso momento fit, & fieri perseverat, Hac rei adhuc futuræ vel adhuc faciendæ, significatur. Sed tamen & illud accidit forsan, non per naturam Subjunctivi, sed per causam Ellipseos, quæ in Indicativo nulla, in Subjunctivo solennis & ordinaria, atque adeo hic quoque statui potest, quasi scriptum sit, *siquidem erit, ut tu id dicas.* At miratur Urfinus pag. 581. Me Præsens Subjunctivum spoliare Futuri significatione, quam tamen concesserim Præsenti Indicativo. Ego vero huic non aliter concessi illam Futuri significationem, quam ut a Præsenti tempore eam deducerem. Neque Subjunctivum ea plane spolio, immo simile Indicativo in hac temporis significandi parte, judico. Verum ad vitandam confusionem, ostendo, etiam in

Subjunctivo distinguenda Tempora, quod ratio Grammatica postulat, idque fieri per Ellipfin Subjunctivis frequentissimam commode fatis posse. Nihil tamen repugno, si quis in locis Ciceronis, Plauti, & similibus, *percontarier utrum reddat, non dubito, quin te non committas,* Præsens illud, ut in Indicativo, absque Ellipfi pro Futuro, *redditurus sit, commissurus sis,* positum accipiat. Porro Urfinus ista, *judicate, utrum Rhodus sit, percontarier utrum reddat,* commodius censet ita capienda & explananda, *utrum Rhodus esse debeat, utrum reddere velit.* At vero *πρωτον ψευδῶς* est Viri Optimi, quod non distinguit Sensum, qui sæpe ex ipsa oritur Ellipfi, & Rationem Grammaticam locutionum, quam unam hic quærimus. Quin ipse mox pag. 582. tradit, *quavis Præsens Subjunctivi ex usu in Futurum aliquando extrahatur, in ratione tamen Grammatica Præsens non esse idcirco desinit.* Si verum hoc est, ut est, tum vero non video, quare superiora mihi opponat, qui nihil aliud utique volo. Nam quin Tempus hoc in allatis a me locis in Futurum quoque fit extrahendum, nullum est dubium; id tantum quæritur, quæ ejus expositionis ratio sit Grammatica in Temporis Præsenti Verbo.

*lavem*. Atque adeo cum particula, *quum*, aliquando futurum est. Virgil. *Quum faciam vitula pro frugibus, ipse venito*. Optando duplex futurum significatur: propinquius; ut Martial. *Tabescas utinam Sabelle belle*. Idem, *Pereat, qui crastina curat*: remotius; ut Cicero, *Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jamdiu parturit*. Idem Attico, *De qua utinam aliquando tecum loquar*. Particula, *si*, futurum denotat. Terent. *Si sumas in illis exercendis, plus agas*. Idem; *Quod si omnes omnia sua consilia conferant, atque huic malo salutem quarant, auxilii nihil afferant*.

*Amarem, docerem*, <sup>5</sup> passim in futuro reperiuntur: quare uno Terentii loco contentus ero, quod multorum vicem supplet, in Adelph. *Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus: tum autem Syrum impulsorem, vah, quibus illum lacerarem modis? sublimem medium arriperem, & capite primum in terram statuerem, ut cerebro dispergat viam; adolescenti ipsi eriperem oculos, post hac precipitem darem: ceteros ruerem, agerem, raperem; tunderem, & prosternerem*. Si denique optamus, semper futurum innuimus; ut, *Utinam hoc contingeret*.

<sup>6</sup> *Amaverim, docuerim*, sæpe in futuro leges. Terent.

5. *Passim in futuro*:] Sed tamen & in Præterito. Sueton. Tib. 62. *Scriptaque abolita, quamvis probarentur aliquot ante annos*. Sall. Jug. 59. *Neque diutius Numida resistere quivissent, ni pedites magnam cladem in congressu facerent*. Plaut. Rud. II. 7. 32. *Si invitare nos paulisper pergeret, ibidem obdormissemus*. Cic. Famil. VI. 10. *Antea misissem literas, si genus scribendi invenirem*. Intellege, *si res ita fuisset, ut invenirem*. In significatione Futuri clarior multo est locus Ciceronis

Famil. XV. 4. *Quumque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet*. Sed expone, *quum res ita esset, ut certo concitaretur*. Notat hoc Tempus etiam officium, seu id quod fieri deberet. Cicero Famil. II. 16. *Quid enim fuit in istis, præter querelam temporum, qua non animum meum magis sollicitum haberent, quam tuum*, h. e. habere deberent.

6. *Amaverim, docuerim, sæpe in Futuro etc.*] Convenit sane ea forma

rent. And. *ea lege, atque omine, ut, si te inde exemerim,*

ma in omnibus præter Primam Singularem Personis cum illa *Futuri exacti*, quomodo appellantur exeuntia in RO, ut *ama-vero, docuero*, diversa ab Indicativi Futuris, quæ rem simpliciter futuram notant, quum ista rem factam in futuro signent, & ideo a Forma Præt. Perfecti deriventur. Aliud enim est, *quum cœnabo*, aliud, *quum cœnavero*. Vide Vossium *de Anal.* III. 15. Atque illa de causa sæpissime confunduntur hæc cum præteritis Perfectis Subjunctivi, ut quæ & ipsa simul ad rem futuram pro usu Subjunctivæ constructionis adhibentur, & rem factam, utpote Præterita, significant; plane ut Priscianus lib. 8. de Græcorum Præt. Perfecto Imperativi observat, simul præteritum & Futurum notare. *Apud Græcos*, inquit, *etiam præteriti temporis sunt Imperativa, quamvis ipsa quoque ad Futuri temporis sensum pertineant, ut, ἀνεῶχθήτω πύλην, aperta sit porta. Videtur enim imperare, ut in Futuro tempore sit Præteritum.* Similiter se res habet in hisce locutionibus, *si te inde exemerim* &c. quod idem est, ac si dixisset, *si per me inde eris exemptus.* In qua certe locutione utrumque tempus ostendi, tam Præteritum, quam Futurum, consuevit Icti Doctissimi, Q. Scævola, Brutus, & Manilius, ad verba legis Atinæ, *quod subreptum erit, ejus rei æterna auctoritas esto.* Vide

Gellium XVII. 7. Cl. Urfinus pag. 587. malit *Usum* hunc *Subjunctivæ constructionis*, qui ad rem futuram adhibetur, *ex se & suapte vi, ut cæteris temporibus, sic Præteritis perfectis convenire; immo hoc Tempus absolute positum aliquando mutata quasi colonia plane ad Indicativum transisse videri censeat, ut in eo, pace tua dixerim, quod interpretatur, volo dixisse.* Id vero quid est, nisi miris modis confundere omnia, & spectare tantum Sensum locutionum ex illo usu, at ejus Rationem non indagare nec intelligere? Etenim Subjunctivum tradit ipse in eo potissimum *differre ab Indicativo*, quod *de rebus incertis* maxime adhibeatur. Ad hæc incerta refert quoque *Futura*, quæ hic *ex se & suapte vi* notari eo putat. At vero in futuris rebus requiruntur tamen sæpe Verba, quæ notent facta tunc jam præterita. Ex. gr. *Ego cras, postquam prandium sumpseris, veniam.* In his tota res, quæ dicitur, est quidem futura etiam dum, at Verbum nullum est futuri temporis, nisi *Veniam*. Nam *sumpseris* nihil notat per se, nisi tunc jam præteritum, nihil ergo Futuri, quod tantum inest in re ipsa. Atque adeo ejusdem in re Grammatica temporis & significationis est, *cujus Sumpsisisti*, quod utique dicere eodem sensu potuissim, & quod tamen nemo *ex se & suapte vi* Futurum notare autumabit, licet de re futura



*ego pro te molam.* Idem Adelph. *Ne mora sit, si innue-*

*rim,*

adhibeatur. Aliud enim est adhiberi de & in re futura, aliud per se notare futurum tempus. Æque putidum est, quod hoc Tempus *plane ad Indicativum transire* aliquando ait. Sed oriuntur hæc & similia ex eo, quod nescio quo præjudicio agitur Vir Doctissimus contra Ellipses, quas tamen vel sic agnoscere debet. Etenim, *quod pace tua dixerim*, vere est & plane Subjunctivi Modi, sed Elliptice, pro, *quod rogo, vel volo, ut pace tua dixerim*. Sic passim pro, *quid faciam?* occurrit plenius paulo, *quid, vis, faciam?* Ter. *Eun.* 5. 8. 23. & *Heaut.* 4. 8. 5. *quid igitur vis, tibi dicam?* *Heaut.* 4. 6. 14. *quid, vis, dicam?* *Hec.* 3. 4. 22. At quum dicitur, *Non speraverim, non negaverim illud*, intellige, *non est negotium, propter quod sper. vel negaverim illud*. Sic pro eo, quod passim breviter dicitur, *dic, quid me velis*, plenius ait Ter. *Andr.* 1. 1. 18. *dic, quid est, quod me velis.* *Heaut.* 4. 2. 5. *Nihil est, quod de argento sperem*. Sed quid dicam de Futuro Exacto, *amavero*, quod Vir Doctissimus omni conatu & studio penitus ferme excludit Subjunctivo, & ad Indicativum refert pag. 546. & seqq. atque in eo præter suum morem fecerit prorsus ab recepta & vulgari sententia. Et tamen rectum videtur ac naturæ Verbi conveniens, ut sicuti Indicativus, sic & Subjunctivus, suum Præsens, Præteritum, & Futurum habeat,

quum cetera omnia eadem Tempora pariter hi Modi habeant. Accedit quod manifeste Futurum illud controversum a Præterito Perfecto Subjunctivi derivetur, & ita ut in omnibus reliquis Personis, præter Primam singularem, eandem prorsus habeat formam, sed & ipsa verba eadem, quæ illud Perfectum. At vero neutiquam probabile est, Indicativi Modi & Usus Tempus formatum fuisse a Subjunctivo. Sed utitur Vir Doctiss. auctoritate Varronis, qui *lib. 8. de L. Lat.* Tempora dividens in *Infecta* & *Perfecta*, eorum exempla sumit omnia, præter hoc Unum, ex Indicativo; Nempe *Infecta* sunt, *Discebam, disco, discam*, *Perfecta*, *didiceram, didici, didicero*. Videtur ergo ex sententia Ursini illud *didicero* ejusdem esse Modi, cujus reliqua omnia. At voluit Varro tantum de Temporibus agere, & ostendere tria esse in *Infecto*, & tria in *Perfecto*. Sumit autem exempla ex Primo potissimum Modo, verum quum ille non haberet, nisi quinque Tempora, seu non haberet Futurum Perfecti, arripuit illud ex Secundo seu Subjunctivo Modo. Nec tamen inde sequitur, esse ergo illud Indicativi quoque Modi, quum de Modis non agat Varro, & illud Tempus communiter ab aliis ad Subjunctivum referatur. Certe Veteres quique Grammatici, Charisius, Diomedes, Priscianus

*rim, quin pugnus continuo in mala hareat. Idem, Ubi, si quid*

nus &c. diferte illud Subjunctivo tribuunt. Probare porro studet Urfinus suam sententiam ex eo, quod desideretur exemplum hujus Temporis in prima Persona cum *UT vel expresso vel intellecto constructi*. Nam in reliquis Personis res est incerta, quum eadem sint etiam Præteriti perfecti; omnia autem Subjunctiva tempora, non quidem Futurum per se notent, sed tamen ad rem futuram sæpissime adhibeantur, ut adeo ex sensu parum distingui queat inter Præsens, Perfectum, & Futurum subjunctivi, atque ideo, ubi talis Constructio occurrit cum reliquis hujus Futuri personis, tuto eam ad Præt. Perfectum semper rejiciat Urfinus. At vero iniquum est, totum tempus loco seu Modo suo movere, quia in promptu non sint loca, in quibus occurrat constructio illa cum unica illius Temporis persona. Difficile immo foret, talia quoque ostendere exempla in variis seu pluribus Personis Plusquam perfecti, & tamen neque ipse illud Subjunctivo propterea excludet. Accedit quod frequentissima sit Ellipsis illius voculæ ante Tempora reliqua, atque adeo etiam ante hoc Futurum, Subjunctivi. Certe quando Cicero ait, *Age restitero Peripateticis, qui &c. Sustinuero Epicureos, Diodoro quid faciam Stoico?* non possunt hæc aliter accipi, quam ut per Ellipsin dicta, & cum incerto eventu; quod Subjuncti-

vis ipse Urfinus pag. 576. 577. proprium adeo esse contendit, ut *incertis de rebus cum sermo est, vix locum esse nisi Subjunctivo posse* censeat cum Corrado. Sensus autem est Verborum Ciceronis, *age, esto ut restitero &c.* Et ita passim, *videro, dixero, & similia*, immo in reliquis etiam Personis, *Videris, Viderit, Viderint*, haud dubie sunt explicanda, quando absolute posita occurrunt. Denique pro Indicativo Urfinus haberi illud postulat etiam ideo, quia cum Futuro Indic. per simplicem copulam aliquando conjungitur. At nullam esse hanc rationem vel ex iis liquet, quæ ipse pag. 578. ex Auctore Methodi adfert, & in quibus itidem per copulam Verba Indicativi & Subjunctivi Modi junguntur, Veluti *Eloquere, quid Tibi Est, & quid meam Velis operam: Quia Tibi aurum reddidi, & quia Te non defraudaverim*. Si manent hæc tamen Subjunctiva, etiam si cum Indicativo per copulam conjungantur, quidni & Futurum exactum per eandem rationem manebit Subjunctivum? Modestius egit Vossius de Anal. III. 13. qui ad utrumque Modum referri vult hoc Futurum. Sed neque id approbaverim, quum sic latissima Confusioni in indaganda Linguæ natura & Grammatica ratione aperiat fenestra. Quando reperitur ita positum, ut sensu possit absoluto & directo exponi, id vero per usitatissimam Ellipsin, æque

*quid paululum te fugerit, ego perierim.* Livius lib. 7.; *Jussu tuo imperator extra ordinem nunquam pugnaverim, non si certam victoriam videam.* Tacitus in Agricola; *Ego facilius crediderim naturam margaritis deesse.* Columella; *Non affirmaverim.* Sallust. *De iis haud facile compertum narraverim.* Apud poëtas sæpius: Virgil. lib. 3. *Nec vos arguerim Teucri.* Tibull. lib. 3. *Nec tibi crediderim votis contraria vota.* Propert. lib. 3. *Sic ego non ullos jam norim in amore tumultus, Nec veniat sine te nox vigilanda mihi.* Cicero Phil. 2. *Citius dixerim jactasse se aliquos.* Idem lib. 9. epist. *Videor sperare debere, si te viderim.* Idem in Lucullo, *Illud vero non censuerim, ut ejus auctoritate moveatur.* Terent. Hecyra; *Denique Hercule auferam potius, quam redeam.* Gellius lib. 18. cap. 2. *Postrema, inquit, questionum omnium hac fuit, Scripserim, venerim, legerim, cujus temporis verba sint, prateriti, futuri, an utriusque.*

7 *Amavissim, docuissim,* etiam ipsa in Futuro usurpan-

æque ac in Præt. Perfecto, abunde expediri potest. Sæpissime autem occurrunt Subjunctiva per hanc Ellipsin juvanda, quæ videntur ceteroqui, quod ad sensum, absolute, seu profus eodem sensu, quo Indicativa, fuisse posita, sed quæ ideo per se non habent Indicativi vim & constructionem: non magis, quam Secunda Persona Futuri Indicativi, & Præsentis Subjunctivi, quia in *imperandi* usu & sensu sæpe reperitur adhibita, idcirco *Imperativi* esse modi a quoquam statuitur.

7. *Amavissim etc.*] Hæc forma etiam in istis Sanctii exemplis longe præcipuam Præteriti vim & significationem habet præ Futuro, & indicat aliquid

fore, sed non nisi postquam præterierit jam tempus factæ ejus rei, quæ verbis ipsis notatur: atque adeo res futura, quæ aliis verbis inest & significatur, in eadem periodo retro respicit ad significationem Præteriti Perfecti, quæ huic formæ inest. Sic ergo, *si se Consulem fecissent*, idem est, ac si diceretur, postquam se Consulem fecissent, tum demum illud fore. *Si enim hic idem pene notat, quod postquam*, nisi quod insuper designet incertam adhuc rei, quam factam volumus, conditionem, ut adeo, quicquid futuri in tota hac inest locutione, oriatur ex vocula *si*, & ex altero commate, quod aperte rem futuram promittit, modo alia res prius sit facta.

pantur. Cæsar 1. Gallico: *Nonnulli etiam Cæsari nuntiabant, quum castra moveri, aut signa ferri iussisset, non fore dicto audientes milites.* Cicero 2. Offic. de Mario: *Si se consulem fecissent, brevi tempore aut vivum aut mortuum fugurtham se in potestatem populi R. redacturum: & sub finem lib. At ille ubi ingressus est, confestim gladium distrinxit, juravit se illum statim interfectorum, nisi iurandum sibi dedisset, se patrem missum esse facturum.* Horat. *Dispeream, ni submosses omnes.* Cicero ad Trebatium: *Rescripsi quam gratum mihi esset futurum, si quam plurimum in te studii, officii, liberalitatis contulisset.* Virgil. *Verum anceps fuerat belli fortuna, fuisset.*

In futuro tertio, *Imperativum* vocant, & hæc voces, *ama*, & *amato*, non differunt: nam vulgo putant, *ama*, præsentis esse, & *amato*, futuri remotissimi; quasi vero possimus, nisi de futuro, imperare. Lucanus de longi-

8. *Haec voces &c.*] Plures sunt Imperativi voces, per duas personas, Secundam & Tertiam, Utriusque Numeri, de quibus, ut & His ipsis, Vide Vossium *de Anal.* III. 14. & Urfinum *sect.* V. *cap.* 7. pag. 556. &c. qui & ipsi rejiciunt distinctionem Præsentis & Futuri in Imperativo, suamque sententiam ex variis Auctorum locis satis superque probasse sibi videntur. Sed tamen quum duplex illa terminatio Secundæ personæ constanter in Singulari pariter & Plurali, in Activo itidem & Passivo, reperitur, accesserim fere Mario Corrado, de Ling. Lat. lib. 7. p. 244. & aliis, qui priorem formam, *Ama*, ad præsens futurum seu statim faciendum, posteriolem *Amato* ad remotius & postea futurum referunt, sed ita, ut

hæc distinctio agnoscatur tantum, si causam duplicis istius terminationis quærimus, at non, si usum spectamus, qui postea eas etiam promiscue prorsus adhibuit. Virgilius tamen in Eclogis revera videtur distinxisse, quum ait, *Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Jola: Quum faciam vitulâ pro frugibus, ipse venito.* Ubi certe Est Indicativi Præsens cum *Mitte*, at Futurum Ind. *Faciam* cum *Venito*, jungitur. Non alienior ergo est hæc distinctio ab hîce Imperativi formis, ac illa, quam ipse Urfinus pag. 560. tradit, posteriori scilicet forma exprimi potissimum permissionem, quod utique est non modo remotius aliquid, sed & incertum Futurum, ut *si voles, lavato: si placuerit, facitote: Phormionem, qui volet, laceffito.*

giffimo tempore dixit; *Totum sub Latias leges cum miseris orbem, In te verte manus: & Propertius utramque vocem in eodem sensu conjunxit; Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito.* Virgil. *Et potum pastas age, Tityre, & inter agendum Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.* Idem Georg. *Nudus ara, sere nudus: & subdit; Primus humum fodito. Laudato ingentia rura, exiguum colito.* Ridiculum igitur fuerit dicere, *Amata, amata tu luego: Amato, amata tu despues.*

## C A P. XIV.

*Infinitum verum impersonale. Modus Infinitivus nullus est. Tempora personalia explicantur. Esse, & Fore omnium temporum, ut Amare, & Amavisse: venturum fore.*

**I**nfinitum verbum est, <sup>1</sup> quod personas, modos, & tempora non finit, ,, (sive quod personis, numeris, &

1. *Quod personas, modos & tempora non finit* Gravissima occurrunt passim in hoc opere Errata, seu *μνημονικά* ipsius Auctoris, seu typographica. Certe & hoc loco nullus dubitem, licet omnia eadem præferant Salmanticensis & Patavina editio, voluisse tamen Sanctium, *personas, Numeros, & tempora*, sicuti supra cap. 12. de Infinito locutus est. Accedit, quod mox *de personis & Numeris jam dixisse se* dicat, & tantum superesse *questionem de temporibus*, nulla *Modorum*, qui & alieni ab hoc loco, facta mentione. Sed & Scioppius hæc breviter exponens recte non *Modos*, sed *Numeros* nominat, quasi & Auctor ita scripisset, Ceterum

ego *Infinita Omnis Persona & Numeri* dicenda potius putem, quam *Nullius*, quia cum omnis personæ & numeri nominibus construuntur, nullamque Terminationum istis de causis habent differentiam: æque ac *Adjectiva* quædam, veluti *Felix, &c.* quæ nullam itidem habent respectu Generum, nec tamen idcirco Genera illis magis negantur, quam aliis. *Nullius* autem Personæ aut Generis Vocabula sunt, quæ nihil ejus rei habent, neque in terminatione sua, neque in Ufu aut Constructione Grammatica. Id tamen verum: dicta hæc ideo *Infinita, & Indefinita, & Perpetua*, quia nulla Terminationum diversitate definiuntur.

& temporibus non definitur; aut quod certam &

„de-  
niuntur in unum Certum Nume-  
rum aut Personam, sed sub una  
ac perpetua Terminatione Variis  
seu Omnibus Nominum ac Pro-  
nominum Personis & Numeris  
junguntur. At vero cum *Tempo-  
rum* respectu in varias discreta  
sint terminationes, nulla est satis  
iusta causa, Infinitis negandi  
*Temporum* discrimen. Confun-  
duntur aliquando? At idem ac-  
cidere etiam Subjunctivis & In-  
dicativis *sup. cap.* ostendimus,  
rationemque dedimus ejus rei,  
maxime de Præsenti Indicativi,  
quod inprimis, & æque ac Infi-  
nitum Præsens, in usum præter-  
itæ vel futuræ rei sæpe confer-  
tur, nec tamen propterea Nullus  
est Certi *Temporis* in ratione  
Grammatica. Fateor equidem,  
aliquanto magis promiscuum vi-  
deri & confusum apud Auctores  
in Infinito earum terminatio-  
num, quibus *Tempora* distingui  
solent, usum. Sed ratio est,  
quia sæpe Infinitum, non tan-  
quam Verbum, sed tanquam  
Nomen verbale (Vide infra III.  
6.) usurpatur a Scriptoribus sine  
ullo respectu temporis cujuscun-  
que, maxime in locutionibus,  
ubi nulla potest esse ambiguitas,  
nec ulla temporis ratio habetur  
aut requiritur. Quod eodem mo-  
do se habet in Participiis, quibus  
tamen omnes fere tribuunt Tem-  
poris quoque adsignificationem,  
sive distinctionem in varia Tem-  
pora. At vero ubi jam diversa  
Tempora per Infinitum in una

periodo exprimi necesse est, illa  
quoque per varias Infiniti termi-  
nationes, æque ac Finiti, dili-  
genter distinxere veteres, sicuti  
hoc ipso capite ipse Sanctius ag-  
noscere cogitur. Præterea ni-  
hil foret mirum, si quæ Aucto-  
rum loca in his quoque parum  
Grammatica proferri queant,  
quum sæpe Usus recesserit ab  
Analogia, ut supra ad *cap. 1.*  
*pag. 7.* ostendimus, & vel ma-  
xime ex Infiniti Futuri (*Amaturum esse* &c.) circumlocutionibus  
patet. Has enim omni Generi  
& Numero in Nominibus appli-  
cuisse aliquando Usus ille depre-  
henditur, tanquam æque invari-  
abiles & indeclinabiles, ac *a-  
mare & amavisse*. Veluti, *Cre-  
do inimicos meos hoc dicturum*.  
Et, *Non putant hoc eam facturum*.  
Vide omnino Gell. I. 7.  
Vossium de Anal. III. 16. & in-  
fra Nostrum, ac Me, III. 11.  
Gellius quidem hæc locutiones  
solæcismi excusare tentat aucto-  
ritate plurimorum exemplorum;  
at Scioppius infra d. I. figurata  
interpretatione, tanquam si di-  
ceretur, *Credo inimicos meos esse  
negotium hoc dicturum*. Sed sine  
dubio origo quidem locutionis  
hinc repetenda, at usus dein  
hanc formam & phrasin adhibuit  
etiam ita, ut satis appareat, non  
attendisse semper Scriptores ad  
hanc ejus originem & analogiam.  
Veluti apud Gellium d. I. *Hostium  
copias ibi occupatas futurum*.  
Manifestum enim ex eo, futu-  
rum

definitam personam, certum numerum, & certum

rum seu futurum esse poni hic absolute & simpliciter pro fore: manifestum etiam, illud Scioppi-  
 anum supplementum plane hinc esse alienum. Nam secundum id dicendum fuisset *occupatum futurum*, non *occupatas*, quod nullo modo ad illam accommodari constructionem potest. Quapropter videntur sane prisca illi re-  
 pertas hanc locutionem in paradigma sibi in pueritia proposito simpliciter habuisse pro Futuro Infiniti, & proinde sicut Præfens & Perfectum Infiniti omni constructioni convenit, similiter & eas sine ulla variatione diversæ constructioni applicuisse. Unde ille Gellii amicus, qui locutionem hanc tuetur, & Solæcismi purgat, apud Gellium d. l. *Verba indefinita hæc vocat, neque Numeris, neque Generibus præservientia, sed libera undique & impromiscua, & ab omni Generum necessitate absoluta*, Et quæ omnia isthæc (Numeros & Genera) una eademque terminatione complectantur. Ex quibus patet, solo eum usu probare hanc locutionem, quasi ex paradigma receptam, & æque ac reliqua Infinita, nulli variationi respectu *Generis* aut *Numeri* obnoxiam, atque adeo nihil participii retinentem. Nullam ergo neque ille, *multa licet lectione exercitus, cui pleraque omnia veterum literarum quæ sita meditataque erant, analogiæ in ea tuenda rationem indagavit, aut habuit, sed simplici-*

ter, æque ac Scriptores nonnulli, formulæ huic, in paradigma expressæ, indeclinabilis & invariabilis infiniti naturam tribuit. Secuti autem sunt illôs Veteres aliquando etiam posteriores, atque ipse Cicero, ut ex Gellio liquet. Sed tamen secus faciendum Hi facile dein animadverterunt, atque etiam fecerunt, quum jam ars Grammatica, & Syntaxeos ratio, magis esset illustrata. Habuit autem Infinitum olim tres proprias, sed inter se diversas terminationes pro ratione Temporis triplicis, Præfentis, Præteriti, & Futuri, *amare, amavisse, & amassere*. Postremam hanc in usu fuisse Veteribus satis probavit Vossius *Analog.* III. 17. Ei vero deinceps suffecta circumlocutio, & ipsa quidem primo per Ellipsin, dein tanquam nulli profus variationi obnoxia, ut diximus, postea tamen rectius ei accommodata, quam Genus & Numerus requirebat. Diversæ illæ triplicis Temporis terminationes formatæ sunt omnes a Subjunctivi diversis temporibus, *amare* ab *amarem*, *amavisse* ab *amavissem*, *amassere* antiquum ab *amasso* item antiquo. Rem ita se habere manifestum est ex eo, quod eadem profus est formatio secundi Subjunctivi, & primi illius Infiniti, etiam quum ab analogia recedunt, veluti a *Volo, Vellem, velle, a Ferro, Ferrem, ferre, a Fuo, forem, fore, a Sum, essem, esse, a Nosco, noscerem, noscere, & nossem, nos-*  
 se.

,, tempus non habet; ut *amare, amari, amavisse*. Ac de

*se*. Patet hinc duplex error Vossii, prior, quod *Anal.* III. 16. *Fore* proprie *Præsentis, non Futuri esse temporis*, Augustino Saturnio, alia tamen, & inepta fatis, ratione id suspicanti, negat, cum eodem utique modo formetur ac reliqua ab Imperfecto Subjunctivi, ablato tantum M: ac proinde in ratione Grammatica, quum ejusdem sit originis & formationis, eandem, quam reliqua infinita, habere naturam & tempus debeat. Quod autem maxime ad futuram rem significandam vulgo adhibetur, illud non ex Grammatico hujus vocis Tempore, sed ex ipsius Verbi significatione, quæ est, *nasci, fieri*, oritur. Quæ & in illo *Forem* apparet plerumque, licet hoc ipsum in Præsentis ac Præteriti Temporis sensu revera & diserte fatis aliquando adhibeatur. Veluti Phædrus *præfat. Libri III. ut dixit Sinon, Ad Regem quum Dardania perductus foret*. Et fab. 49. *Qui quum de puero multa mentitus foret, Adjecit &c.* ubi manifeste pro *esset*, vel *fuisse*, ponitur. Alter error est, quod ibidem asserit, Primam Infiniti formam neutiquam continere significationem præteriti Imperfecti, sed id facere Secundam modo, quum tamen Prima, ut ostendimus, sit orta ab ipso Imperfecto verbi Finiti, sed Subjunctivi, & præterea plerumque, certe in omnibus pene exemplis a Sanctio hic allatis de

Prima illa in significatione Præteriti, si traducatur in locutionem Finitam, per Imperfectum efferri possit & debeat. Veluti, *de calo tactas meminî prædicere quercus*, h. e. meminî, quum id prædicerent, vel, ejus temporis, quo id prædicebant. Et sic in ceteris, ubi aliquid Præteriti hæc forma Infinita videtur significare. Isthoc autem pacto evaditur etiam illud, quod ex hoc usu Primæ formæ in sensu Præteriti concludi ad rejiciendam in ea plane omnem significationem & distinctionem Temporum voluit Sanctius. Quæ sententia tanto magis est rejicula, quod hæc Infiniti forma per se, & sola, vix unquam ad Præteritum Perfectum denotandum adhibetur: Nec enim ex. gr. *Scio te illud habere*, & similia, temere occurrent simpliciter in significatione præteriti Perf. usurpata, quam præfert hæc locutio, *Scio te illud habuisse*. Accedit vel maxime, quod & hæc & reliquæ Infiniti formæ deriventur proxime ab iisdem Finiti Verbi Temporibus, quorum istæ quoque esse vulgo creduntur, & quorum usui ideo potissimum inserviunt. Æque ac in lingua Græca, ubi eadem sunt Tempora, eademque characteristicæ singulorum Temporum, in Infinito, quæ in Finito. Veluti liquet ex Indicativi omnium Temporum tertia Persona, a qua, Infinita istic pleraque videntur formata, Præ-



de Personis & Numeris jam diximus: de Temporibus major est quæstio; de quibus antequam disputem, apponam Consentii Romani præclara verba, cui hanc pulchram doctrinam de veris Impersonalibus me fateor debere. *Qualitas*, inquit, *verborum*, aut finita est, aut infinita: finita est, qua notat certam personam, certum numerum, certum tempus; ut, lego, scribo. Infinita est, in qua hæc universa confusa; ut, legere: legere enim & ego, & tu, & ille potest; item legere & unus, & plures dicuntur; item legere etiam possum hodie, & heri potui, & cras potero. Quoniam ergo hæc neque personam, neque numerum, neque certum tempus definiunt, & ubique natura simplici eodem modo respondent, infinita dicuntur. Hæc ille; qui, præterquam quod egregie naturam infiniti seu impersonalis verbi demonstrat, refellit eorum errorem, <sup>2</sup> qui *Modum infinitivum* vocarunt, quum sit merum verbum. Eadem fere Aulus Gellius libro primo, cap. 7. *Qui modus dicendi*, inquit, *neque in modos, neque in personas, neque in genera, neque in tempora*

Præsentis τύπτει, τύπτειν, Perfecti, τέτυψε, τέτυψεναι, Futuri, τύψει, τύψειν. &c.

2. *Qui Modum Infinitivum vocarunt* | Sic tamen & ipse Gellius in seqq. verbis, sed quæ plane aliter se habent, quam hec citantur. Nempe, illa, *occisurum, facturum esse, indefinito Modo dixerunt, qui Modus neque in Numeros, neque in personas, neque in genera, neque in tempora distrahitur*. Vides hic *Modum* appellari diferte, & in citando Gellio eundem hic errorem commissum, qui supra, *Modos* pro *Numeros* exhibendo. Tum scito, Phil. Rubenium in *Electis*, II. 17. delere hæc verba, *neque in tempora*, in quibus solis consistit, quod ex Gellio

probatum volebat Sanctius, de non statuenda Infiniti in Tempora distinctione. *Modum* tamen neque Ego tribuerim Infinito, quippe quod in nullas utique terminationum differentias per causam Modorum distrahitur, at a Finiti Modis quibuscunque seu Verbis distinguitur, non eo, quod alterius sit Modi, sed hoc ipso, quod sit Verbum Infinitum. *Modi* proprii sunt illis Verbis, quæ eorum nomine & causa varias suscipiunt terminationes, h. e. Verbis Finitis: Infinita e contrario nullam habent Modorum varietatem, atque adeo nulla sunt Verba Infiniti Modi, sed simpliciter & directe Verba Infinita.

*distrahitur, sed omnia isthac una eademque declinatione complectitur.* Vidit etiam hæc Accursius in l. 5. *Stipulationum. §. stipulatio, verbo, daturum. D. de verbor. oblig. Quia verba, inquit, infiniti modi etiam ad futurum respiciunt, & ideo dicuntur infinita, quia omne tempus respiciunt: recte enim dicitur, volui legere, volo legere, volam legere.* Hæc ille recte, nisi modum vocasset infinitum. <sup>3</sup> Nunc accipe testimonia de præterito in tuo illi Præsenti infinitivi: Cicero; *Eo die nos quoque multa verba fecimus, maximeque visi sumus senatum commovere.* Catull. ad Manlium; *Quale ferunt Graji, Peneum propter amœnum Siccari emulsa pingue palude solum.* Mart. lib. 6. *Lusus erat sacra connubia fallere tædæ; Lusus & immeritos exsecuisse mares.* Ibidem; *Vix tangente vagos ferro refecare capillos Doctus, & hirsutas excoluisse genas.* Ovid. Her. Epist. 2. *Sape fui mendax pro te mihi, sape putavi Alba procellosos vela referre notos.* Cicero lib. 4. epist. *Vidimus aliquoties secundam pulcherrime te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æque ferre posse.* Exemplum hoc de præterito est, & futuro. Virgil.

De

3. Nunc accipe &c.] In pluribus sequentium exemplorum, ipso Infinito nihil Præteriti, certe non Perfecti, significatur. *Visi sumus Senatum commovere*; hic illud *commovere* præsentem rem significat, sed quæ præsens fuit tempore præterito, quod exprimitur non τὸ *commovere*, sed τὸ *visi sumus*. Sic *vidimus aliquoties te pulcherrime ferre fortunam*: *vidimus* denotat præteritum, *ferre* præsens. Et sic alia nonnulla, in quibus proinde non unum tempus. sed duplex, præsens & præteritum, conjunctim significatur, sicuti in

illis, *subreptum erit, subrepturus fuit*, præteritum & futurum: Vide notata ad caput superius. In reliquis vero Sanctii exemplis Infinitum potest optime transferri in Imperfectum Finiti: sicuti ostendimus paulo ante in *memini prædicere*. At in verbis Horatii *Fertur Prometheus addere*. &c. videretur sane Præsens *addere* directe positum pro *addidisse*. Sed Sanctius negligenter prorsus istic omisit verbum, *Coactus*, in quo tota vis Præteriti Perfecti hæret: Vide locum, qui est in *Oda XVI. Libri Primi*.

*De caelo tactas memini prædicere quercus.* Horat. *Memini quæ plagosum mihi parvo Orbiliū dicitare.* Plaut. *Epidico*; *Non meministi me in aurem ad te adferre natalis die?* Terent. *Forma bona memini me videre.* At dicent aliqui, verbum *memini* non posse jungi præterito: sed non sunt audiendi; quos satis arguit Perlius, dum ait; *Nec in bicipite somniasse Parnasso memini*: „[& Cicero; „*Meministi me ita distribuissse causam*; ego *memini sum-* „*mos in civitate nostra fuisse viros*.] Sed ad institutum. Horat. *Dictus & Amphion, Thebana conditor arcis, Saxa movere sono testudinis, & prece blanda Ducere, quo vellet.* Idem; *Ploravere suis non respondere favorem Speratum meritis.* Cæsar; *Cognita Cæsar causa, reperit a Sævis auxilia missa esse.* Cicero pro Archia; *Ex hoc esse hunc numero, quem Patres nostri viderunt divinum hominem Africanum.* Horat. *Fertur Prometheus addere principi limo particulam, & insani leonis vim stomacho apposuisse nostro.* Idem 3. Carm. *Arbiter pugna posuisse nudo sub pede palmam Fertur, & leni recreare vento sparsum odoratis humerum capillis.* L. unica. D. si tabul. test. nullæ extab. *Licet, inquit, postea interierint, competet bonorum possessio; quia verum fuit tabulas extare, pro extitisse.*

+ Exempla de futuro. Cicero Attic. Lib. 1. *Cætera spero*

4. *Exempla de futuro.*] Adde his: Plaut. *Afin.* II. 4. 36. *Ajebat reddere, quam extemplo sibi redditum esset.* Aulul. I. 2. 30. *Nam nostra qui est magister curia, Dividere argenti dixit nummos in viros.* Curcul. I. 3. 25. *Tu Veneri pervigilare te vovisti*; V. 1. 7. *Nego me dicere.* Cistell. II. 3. 41. *Instare usque adeo, donec se adjurat anus jam mihi monstrare, sed se ajebat quandam mulierem suam benevolentem convenire etiam prius*; Mostell. V. 2. 11. TR. *promitte, ego Ibo pro te, si tibi non libet.* TH. *Verbero, etiam irrides?* TR. *quian' me pro te Ire ad cœnam autumo?* TH. *Non enim Ibis.* Terent. *And.* II. 3. 5. *Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet.* II. 4. 8. *si dices ducere.* Eun. III. 3. 14. *Credo ei placere hoc: sperat se a me avellere, scil. hoc prædium.* Ovid. *Metam.* XIV. 250. *Ire negabamus, vel tecta ignota subire.* VII. 740. *Dum census dare me promitto.* Cic. *Famil.* III. 6. *Quæ brevi*

*spero prolixa esse. Ibidem lib. 7. Spero etiam in presentia, pacem nos habere. Idem Fam. lib. 10. ep. 24. Nec ille intermisit affirmare, sine mora venire. Idem; Mihi scito in dies majori cura esse dignitatem tuam. Idem; Hi quum se a tanto squalore unius morte liberari intelligerent; omnia ei peragere promiserunt. Idem 1. Tuscul. Magna me, inquit Socrates, spes tenet, Judices, bene mihi evenire, quod mittar ad mortem. Virgil. Æneid. lib. 6. Neque credere quivi, Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem. Livius; Sciantque, & ita posteris tradant, nullas opes humanas armis Romanis resistere posse. Plin. Adjicit miracula, quæ indicasse conveniat. Cæsar; 6. Gal. Si amplius obsidium velit, dare pollicentur. Valer. Maximus*

lib.

*brevi tempore sibi succedi putarent. X. 24. Ex quo tempore ipse mihi professus est, se venire. Liv. II. 9. Nisi, quanta vi civitates libertatem expetant, tanta regna Reges defendant, aequari summa infimis. Sic enim ibi distinguendum. XLIV. 27. Nunciaret quinque millium opera tantum uti Regem. Florus IV. 2. Nisi dictis staretur, non se remittere exercitum. Locutionum autem harum, seu Præsentis in significatione Futuri, usum etiam in verbis Finitis esse frequentem, & nihil præjudicare Grammaticæ Temporum distinctioni, superiori capite, reddita ratione, ostendimus. Quod vero Noster mox Perfecti Temporis formas etiam pro Futuro accipit, id alienissimum est. Nam primo, multo minus Futuræ est significationis, ne quis hoc fecisse velit, quam, ne quis hoc facere velit. Infinitivus autem junctus verbo Volo notat simpliciter ipsam cujuscumque rei actionem,*

quæ Futuri Temporis forma non exprimitur. Nam quis unquam dixit aut scripsit, *Volo hoc facturum esse, five me, five te, five illum?* Si quid futuri in hac inest locutione, id hæret in ipso Verbo *Volo*, quod suam certæ actionis voluntatem extendit a præfenti Temporis momento usque in illud, quo ea actio tandem fit, aut desiderata res sibi obvenit: atque adeo Infiniti in his eadem ratio est, ac Nominis substantivi in hac locutione, qua Tibi roganti, *quid vis?* respondeo, *Volo tuam amicitiam.* Deinde sola hac Perfecti Temporis forma videtur aliqua certe Temporis distinctio plerumque notari. Nam *Volo te emisse* notat, non, *Volo te velle & incipere emptionem*, aut eam facere jam re ipsa, sed, te eam mihi factam & absolutam præstare. Ceteroqui, si promiscue pro Præsenti ponitur, tunc notat ipsam rem, seu ipsum illud *emere* sine ulla relatione ad certum tempus.

lib. 6. cap. 5. *Juraverunt in squalore se esse, quoad Imperator ipsorum reus esset futurus.* Cato de re rust. cap. 5. *Ne quid emisse velit insciente domino, neu quid dominum celavisse velit.* Et infra; *Chaldaorum ne quem consuluisse velit.* Horat. 2. Serm. *Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?* Persius; *Verum, nec nocte paratum Plorabit, qui me volet incurvasse querela.* Cicero pro Muræna. *Omnes verebamur nimis iracundam futuram fuisse victoriam.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. *Sed abunde erit ex iis duo exempla retulisse.* Lucan. lib. 2. *Liceat scripsisse, Catonis Marcia.* Virgil. 6. Æn. *Magno si pectore posset Excussisse Deum.* Mart. lib. 1. epigr. 108. *Condere victuras tentem per sacula chartas, Et nomen flammis eripuisse meum.* Terent. Adelph. Act. 3. sc. 2. *Ante adeis non fecisse, erit melius, hic convicium: id est, præstabit, non facere ante ædes turbam, aut vociferationem.* Idem Phorm. *Cras mane argentum mihi miles se dare dixit.* „ [Et Hecyr.

*Interdico, ne extulisse extra ades puerum velis.* Propert. *Tu minitare oculos subjecta exurere flamma.]*

Non leviter advertendum præcipiunt Grammatici, nullum verbum in infinitivo habere proprium futurum, nam *lecturum esse*, vel *fuisse*, non proprium futurum dicunt, sed per circumloquutionem: solum enim di-

5. *Nullum verbum in Infinitivo* &c.] Habuere olim in SSERE exeuntia Futura, ut *amassere*. Sed & postea *tu amaturum esse* &c. licet per circumlocutionem dicta, tamen etiam ut propria Infiniti futura sunt usurpata, ut patet ex eo, quod olim contra Analogiam constructionis, Accusativis etiam pluralis Numeri, uti & feminini Generis, fuere juncta, uti supra ostendimus, sine ulla variatione, tanquam vere indeclinabilia, more veris Infinitis proprio. Fore autem

rectissime observat Sanctius non esse a *sum* sed a *fuo*. Est autem Præsentis temporis in ratione Grammatica, ut item jam probavimus contra Vossium, licet ejus significatio, quæ nihil ad Grammaticam, per se inclinaret in Futurum. Est enim idem quod *fieri*; quia vero, quod jam fit, id brevi post, ut speratur, erit factum, & existet, ideo, quod *fore* dicimus, id significamus brevi post in rerum natura existurum & futurum.

dicunt Verbum Substantivum habere futurum, *fore*. Sed hoc falsum est. Primum enim, *fore* non est à *sum*, sed a *fuo*: deinde *fore* significat omnia tempora; ut, *amare, esse, legere*. Ac de verbo *esse* jam aliqua de præterito & futuro retulimus exempla; restat, ut de *fore* in Præterito & Præsenti proferamus, quoniam de Futuro non est. Cæsar 1. Gal. *Commissum cum equitatu prælium fore videbat*. Cicero 1. de Invent. *Ex qua conficitur, ut certas animo res teneat auditor, quibus dictis peroratum fore intelligat*. Cicero, ut citatur, in Valerium; *Marius quum a Senatu ex urbe repulsus esset, ea, qua in eum falso conflatæ fuerant, diluere voluit. Quid ita? quia se sine scelere fore intelligebat*. Et rursus; *Quanto robore animi is semper extiterit, qui vitam sibi integram fore intelligit, difficile dictu est*. Laurentius Valla contendit duo Futura jungi non posse; ut si dicas, *Fore venturum, & faciendum fore*. In quo dupliciter fallitur; nam neque *fore*, futurum est; nec *venturum*, aut *faciendum*, certum aliquod tempus præfiniunt, ut mox dicetur 6 *capite proximo*; imo vero duo Futura multo melius cohærebunt, quam futurum cum præterito, aut præsentem: quinimo, 7 si *amaturus* esset veri futuri, nunquam dicere possemus, *Amaturus fui*; sed semper, *amaturus ero*; pessimeque locutus esset Cicero: *Non dubito, quin te legente has literas, confecta jam res futura sit*. Sed agamus testimoniis contra Laurentium: [vide & Alexandrum ab Alex. 1. 8.] Plautus Casina: *Lepide dissimulant fore hoc futurum*. Cicero Attico; *Deinde addis, si quid fecus,*

6. *Capite proximo.*] Ubi tamen & Notas nostras velim videas.

7. *Si amaturus esset veri &c.*] Et est veri Futuri, & recte dicitur *amaturus fui, eram*. Cic. fam. V. 10. *Supplicium, quo usurus eram in eum, tibi remitto*. Quin aliud utique est, *amaturus fui, amaturus sum, aut ero,*

aliud *amans fui, amans sum, aut ero*. Sed & supra ostendimus, sæpe in una locutione duplex exprimi tempus, quod & fit in *amaturus fui*. Vide & ad Caput sequens, ubi hanc ipsam locutionem, *Dicturus fui, expositam dedi,*

*cus, te ad me fore venturum.* Idem pro Milone; *Nihil horum vos visuros fore.* Liv. lib. 47. *Aut sub pellibus habendos milites fore.* Idem lib. 6. *Eo quoque mittendos fore legatos.* Idem lib. 8. *Non id Cornelia magis familia, quam urbi Romana fore erubescendum.* Sed ut ad rem; non negaverim de Infiniti temporibus, cogi nos aliquando propter inopiam temporum, & distinctionis causa, sic distinguere tempora, ut *Amare, esse, legere,* sint omnino præsentis; & *Amavisse, fuisse, legisse,* præteriti; & *fore futuri.* Id contingit fere in verbis famæ, aut linguæ: ut, *ajunt, ferunt, fertur, dicunt, dicitur, affirmo, scribo, & similia:* ut, *affirmat non solum venire regem, sed venisse jam: dico esse periculum, atque etiam fore: dixit se dedisse pecunias, & dare, & daturum.* Cicero lib. 7. epistolarum; *Scriptis ad me Cæsar perhumaniter, nondum te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas, sed certe fore.* Idem lib. 3. *Sequitur illud, ut te existimare velim mihi magna cura fore, atque esse jam, &c.* Idem libro 3. de Oratore, in ultima pagina; *Quem quidem ego confido omnibus istis laudibus excellentem fore: & Crassus; Fore dicis? Esse jam dico, & tunc judicavi, &c.* Idem libro 13. epistolarum. *Sperare tamen videor, Cæsari collegæ nostro fore cura, & esse, ut habeamus aliquam Rempub.* Ibidem ep. 28. *Tua sponte amicum Lacedæmoniis, & esse, & fore.* Idem pro Balbo in calce; *Tum etiam illud cogitatote, sic vivere, ac vixisse Cornelium, ut &c.* Idem lib. 10. Epistol. *Quam & esse jam, & futuram amplissimam intelligo.* Cæsar 3. Civil. *Pompeji summam esse, ac fuisse semper voluntatem, ut componerentur.* Catull. *Tibi hæc fuisse, & esse cognitissima, scilicet, ait.* In iis omnibus mihi videntur distincta esse verba: ut si

di-

8. In iis omnibus mihi videntur  
 &c.] Non tamen sunt distincta  
 & diversa verba, sed unius verbi  
 distincta & diversa tempora;  
 hæc, *venire & venisse; dedisse;*  
*dare, & daturum esse; vivere &*

*vixisse;* quæ etiam in memoratis  
 exemplis apparent. Nequæ  
 ergo unius Infiniti diversæ ter-  
 minationes idem notant ratio-  
 ne Temporum in arte Gram-  
 matica; licet aliquando; ubi

dicas; *laudare*, & *extollere*; *currere*, & *ridere*; sic *esse*, & *fore*: nam *fore* non est a *sum*; nec *fuisse*; sed a verbo *fuo*, quod semper magis inclinatur ad futurum tempus sua natura: & hoc magis meam opinionem confirmat, tempora infinita indiscreta esse, nisi aliquid accedat, quo discernantur; nam *Me amare*, intelligis esse singularem; *Nos amare*, pluralem. Sic Cicero ad Atticum distinxit duo præsentia personalia; quasi unum esset præteritum, alterum præsens, dum inquit; *Cupio*, & *jam pridem cupio*, *Alexandriam reliquamque Ægyptum visere*. Sed quid si respondeam, esse aliquas orationes, quæ quum eisdem verbis enuntientur, sensu tamen distinguantur? Ut si dicas: *Vir bonus nulla laceffitus injuria ab amicitia recedit*. *Vir malus nulla laceffitus injuria ab amicitia recedit*. Hic significat *discedere*, illic *non discedere*. Sic in exemplis citatis sunt aliqua, quæ distinguantur ea

nullum est ambiguitatis & obscuritatis periculum, promiscue usurpari videantur, plane sicuti mox in allatis ex Cicerone verbis ipsum Finitum *Cupio* promiscue de præsentis, & præterito seu cœpto jam dudum, tempore usurpatur. Quapropter quum tamen id ipsum in ratione Grammatica perseveret esse & haberi Præsentis proprie Temporis, nulla etiam causa est, quin idem statuatur de ejus infinito *Cupere*, licet & hoc aliquando promiscue adhibeatur.

9. *Sunt aliqua, quæ distinguantur &c.*] At cum liquida temporum distinctione opus est, & cum Scriptores etiam revera distincta ea voluerunt, quæ causa, cur in ea distinctione, Præsentis, tum præteriti Perfecti, ac Futuri, magis propria sit ter-

minatio una quam altera, eaque in distinctionis necessitate nunquam illæ occurrant confusæ? quæ causa inquam, nisi quod in arte Grammatica ipsæ per se & in se habeant distinctionem temporum, cui semper attendant scriptores, quum opus est tempora distingui. Ut taceam nisi Infinitum etiam haberet sua tempora, non tam constantem fore in omnibus verbis triplicem ejus formam, cujus nulla potest esse ratio & usus, quam necessitas triplicis temporis, Præsentis, Præteriti, & Futuri, per eas denotandi. Adde quod clarissima utique est temporum distinctio in Infinitis in Græca lingua, cui Latina suam originem debet: ut & quod Latini in maxime emphatica temporis designatione, eodem modo utantur In-



ea duo tempora, quæ absque illis promiscue poterant apponi: ut illud; *Magnæ curæ fore, atque esse jam*. In reliquum infiniti verbi tempora confusa sunt, & a verbo personali temporis significationem mutuantur; ut, *cupio legere*, seu *legisse*, præsentis est; *cupivi legere*, seu *legisse*, præteriti; *cupiam legere*, seu *legisse*, futuri. In Passiva vero, *Amari, legi, audiri*, sine discrimine omnibus deserviunt; ut, *voluit diligi; vult diligi; cupiet diligi*. De *Amatum iri, vel ire*, postea lib. 3. cap. 11. dicemus.

Infinito ac Finito: veluti, quum dicebant *vixit, fuit*, pro mortuus est. Unde Plaut. *Bacchid.* I. 2. 43. *Vixisse nimio satius est jam, quam vivere.*

## C A P. XV.

*Singula participia omnia tempora adsignificare.*

**P**articipia non dicuntur, quod partem capiant a verbo, partem a nomine; sed quod a verbo partem

ca-

I. Participia non dicuntur, quod &c.] Participium dicitur a Particeps, ut Principium a Princeps: Esse autem videtur Nomen Adjectivum, quippe quum Genera, Casus, & Gradus, seu omnia, quæ Nominibus Adjectivis accidunt, habeat; Verbo autem est particeps alicujus rei, seu partem quandam capit a Verbo. At quam partem? Nullam profecto aliam, quam adsignificationem Temporis: quam male, ut seqq. notis docebimus, illi videtur negare Sanctius. Miratur autem in Me Urfinus *Secl.* VI. *init.* quod tam strenue hoc suum Accidens Participii contra Sanctium asseruerim, & tamen

incaute prorsus sequar illum in eo, quod Participia sint Nomina Adjectiva. Ipse vero, si Nomina sine Tempore, Participia cum Tempore significant, diversa ea sint nature, necesse, putat. At idem hoc est, ac si quis contenderet, Substantiva tantum esse Nomina, ut sunt prima & præcipua; & diceret, Nomina non comparantur, Adjectiva comparantur, Ergo Adj. non sunt Nomina. Si tamen vel sic Duplicis Classis dantur Nomina, quidni & Triplicis esse possint? Scilicet illa, quæ non comparantur, nec Tempus adsignificant; tum quæ comparantur quidem, sed Tempus non adsignificant; denique quæ u-

capiant, quum sint omnino adjectiva nomina, & verbalia.

trumque faciunt. Certe omnia, quæ de Nomine Adjectivo affirmantur, habet Participium. Ipse Ursinus *Sect. VI. cap. 3.* quinque *Accidentia* ab Nominibus sumpta, *Casus, Declinationem, Genus, Motionem, & Comparationem*, Participio tribuit, at ab Verbo solum *Tempus*. Quid inde sequitur, nisi esse Nomen, quod præter *Casus, Declinationem, & Genus*, habet etiam *Motionem & Comparationem*, ut habet Nomen Adjectivum; sed quod insuper unius rei est participes Verbo. Hæc ipsa autem res, h. e. adsignificatio Temporis, ne quis præcipuam putet, sæpissime reperitur neglecta, immo plane extincta, adeo ut ipse Ursinus tradat, *p. 850.* quædam primitus fuisse Participia, posterus ordine suo plane deserto omnino ad Nomina transiisse. Talia sunt, *Sapiens, Diligens, Potens, Adolefcens, Doctus, Cautus, Aptus, Rectus, Promptus* &c. Unde & Grammatici ea vocarunt Nomina *Verbalia*. Quo pertinet locus Quintiliani I. 4. *Nam & quedam Participia an Verbi appellationes sint, dubitari potest, quia aliud alio loco valent, ut Lectus & Sapiens.* Summus Criticus, Adr. Turnebus non videtur hunc locum satis intellexisse. Nam legi vult, *an verba sint, dub. potest.* Deceptum putem verbo *dubitari*, quod accepit in sensum negantem, quum Vete-

*Amans*

res sequente *An* adhibuerint illud sensu affirmante, æque ac *Haud scio an, Nescio an.* Sic Corn. Nepos Thrafsyb. cap. 1. *dubito, an hunc primum omnium ponam*, eo sensu, quo dicitur vulgo, dubito annon debeam hunc ponere primum; Sic alibi, & hic apud Quintilianum, qui talia, ut *Lectus & Sapiens*, censet videri aliquando potius esse *Appellationes Verbi*, h. e. Nomina Verbalia, quam vera Participia, quæ ille, ut plerique Grammatici, a Nominibus distinguit. Accedit aliud argumentum pro nostra sententia, quod Participia sæpe componantur sola, & secus, quam ipsa Verba, & tanquam nihil amplius pertinentia ad illa Verba, unde oriuntur. Veluti *Insperans, Insciens, Imprudens, Ineptus, Indoctus, Impotens, Illusus, Impunitus, Intolerandus*: immo aliquando bis componantur, ut *Imperterritus, Incompositus, Inconditus*: denique si maxime Verba eodem modo sint composita, reperias tamen significationem utrorumque compositorum plane diversam, immo contrariam. *Indictum* est idem, quod non dictum, *Me Indicente hæc non fiunt*, h. e. non dicente, at *Indicere* est denunciare, imperare, Sic *infectum* pro non factum, quum *Inficere* longe aliud quid notet. *Illusus* pro non læso, at *Illidere*, compositum ex *ladere*, alterius est significationis, quam

quam *Illusus*. Quin ab his ipsis Verbis alia item Participia ipso- rum significationi consona for- mantur, veluti *indictum bellum*, *Insecta lana*, *Illusus scopulo*. Quid porro opus statuere in iisdem plane vocabulis tantam Naturæ di- versitatem, ut eadem, quum Tempus adsignificant, non sint Nomina, at sint, quum id non adsignificant? Quanto rectius traditur, esse Nomina, sed quæ etiam Tempus sæpe, non tamen semper, adsignificant, ut Adje- ctiva sunt Nomina, sed quæ etiam comparantur? Certe La- tini pro Nominibus illa videntur habuisse; De Græcis aliquantulum dubitem, quia istic magis inhærent suo Verbo, & in omnia Activa, Passiva, & Media Tempora, analogica ex ipso Verbo & ejus Temporibus deri- vatione, formantur, adeo ut etiam Augmentum Præteriti retineant, & Characteristicas omni- um Temporum Verbi Finiti li- teras. Sed vel sic Stoici ea *Ver- balia*, seu *Verborum Nomina*, nec male, dixerunt. Male autem facit Sanctius etiam mea senten- tia, quod Participiis plane ad- mit omnem Temporum distin- ctionem, dum ea Temporum *omnium esse* ait, h. e. proprie Nullius Certi. Ipse, quia *partem a verbo capere* dicit, & pro ratio- ne addit, quod *sint omnino Ad- jectiva Nomina & Verbalia*, videtur velle, partem istam consistere uni- ce in Significatione actionis pas- sionisve, & secundum hanc Con- structione, At vero utrumque

æquali modo etiam aliis accidit, immo omnibus pene Nominibus Verbalibus, Substantivis & Ad- jectivis. Etenim *vitabundus* & similia actionem significare vi- dentur, & construuntur plane, ut Activa Verba; *Amabilis* &c. passionem maxime notant. Sic in Substantivis *Lector*, & *Lectio*, activa sunt, & reperiuntur, poste- rior certe forma, etiam cum Ac- cusativis juncta. Ergo & hæc om- nia, partem istam a Verbo itidem capientia, deberent quoque esse *Participia*, quod utique non sunt. Ceterum, ut dicam, quod sentio, omnes hi Accusativi, qui utique a Nominibus regi neque- unt, ut recte in plerisque obser- vavit Sanctius & Scioppius, id- circo neque ab hisce veris No- minibus, sive Participiis, seu Verbalibus aliis, regi queunt, sed videntur potius regi a Præpositio- ne per Ellipsin suppressa, eaque, quæ Græcis in hoc sensu, & in hac constructione, est frequen- tissima, & olim etiam, certe tunc magis, quam deinceps, fuit Latinis: ut patet ex in- numeris locutionibus olim fre- quentatis, (Vide infra lib. III. cap. 3. & cap. 8. ut & lib. IV. de *Hellenismo*, & *Ellipsi Præp. καὶ*.) ex quibus residuas habe- mus, tum eam, quæ duos Accu- sativos jungit uni Verbo, quo- rum alter hoc modo omnino est interpretandus, ut docuit ipse Sanctius II. 6. tum eam, quæ Accusativum addit Passivis, im- mo etiam illis Verbis, quæ *De- ponentia* appellantur, & quæ ve-

re Passiva olim fuerunt, licet nobis nunc propria eorum & passiva significatio non ita plane semper perspiciatur; denique & eam, quæ Accusativos junxit variis Nominibus, veluti, *Gnarus hanc rem, cetera indoctus* &c. Sed frequentissimam & pene solennem fuisse olim etiam Latinis hanc constructionem, patere vel maxime arbitror ex eo, quod de hisce tum Participiis, tum omnibus Verbalibus Nominibus, monui, non alia ratione istis quoque jungi Accusativum. Hoc, utpote paradoxum, tanto accuratius erit nobis probandum. Et primum quidem memoria repetendum, Accusativum non regi proximè a Nominibus: tum ista omnia, quæ *Participia* dicuntur, vera esse Nomina, ut quæ omnia Nominibus Accidentia habent, nihil vero a Verbis, nisi unum id, quod Sanctius iis in hoc capite negat, h. e. adsignificationem Temporis, sibi assumunt. Debuerunt ergo etiam ut Nomina construi, & revera ita constructuruntur. Nam dicis æque, *Amans uxoris*, & *Amans uxorem*, & utriusque locutionis eadem videtur esse Grammatica ratio, quæ est in *Gnarus hujus rei*, & *Gnarus hanc rem*. Nam *Amans uxoris*, *gnarus rei*, *studiosus patriæ*, &c. quum dicis, in omnibus hisce intelligendum est *in negotio*, *in causa uxoris* &c. aut simile quiddam. Jam quæ hujus locutionis est ratio, eadem est & alterius, *amans uxorem*,

*gnarus hanc rem, alias res impense improbus*: hæc enim requirunt supplementum quod ad, *κατὰ*, vel plenius, *in causa*, *in negotio*, quod ad *uxorem*, *hanc rem*, *alias res*, attinet. Sed dices, longe tamen frequentius hisce Participiis, ut & Gerundiis, ac Supinis, jungi Accusativum, quam aliis Nominibus, ut adeo Verbalis esse & directæ videatur in Participiis constructio. At ego facile crediderim, Veteres ipsos non attendisse plerisque ad hujus Constructionis rationem, utpote Grammatica arte fero constituta: & proinde, quia antiquissimis temporibus, quando lingua Latina propius accessit ad Græcam, frequentissimus fuit ejus Constructionis usus, eam in hisce Participiis præcipue, & longe magis quam in aliis Nominibus, esse retentam a posterioribus, quia revera tunc existimaverint forsan saltem nonnulli, regi hunc Accusativum proxime ab ipsis Participiis, utpote actionem significantibus, non vero a præpositione suppressa: unde & factum, ut apud illos occurrant nobis aliquando locutiones, quæ ex vera origine aut ratione Grammatica talium Constructionum minus commode expleri ac explicari queant. Id quod de illis non est magnopere mirandum, quum & nos in vernaculis linguis hodie magis earum usum, quam rationem, cognoscamus & sequamur: & Veteres illi, immo ipse Cicero, a Scioppio & aliis sæpe ac merito

rationis Grammaticæ ignari arguantur. Atque hinc etiam est, quod usus vulgaris quodammodo distinxit Participii Præsentis significationem ratione Constructionis, seu, prout vel Genitivo vel Accusativo jungitur. Nam *patiens inedia* quum dicunt Veteres, videntur significare eum, qui æquo animo sæpius patitur, vel facile potest pati: at *patiens inediã*, qui uno actu aut tempore volens nolens patitur. Vide & infra III. 10. 2. Quin reperiuntur aliquando Participia, itidem ut alia Adjectiva, prorsus constructa tanquam Substantiva. Nam ficuti dicitur *Amicus meus*, & *Amicus illius*, ita ut intelligatur conjunctim *Homo Amicus*, tanquam unum Substantivum, quod alios recipere possit Adjectivos, aut Genitivos regere; (Vide Mariangelum *Auctar. Ep. III. p. m. 16.*) sic apud Plaut. *Cistell. II. 3. 43. Sed illæc se quandam ajebat mulierem suam benevolentem convenire prius*, ubi suam manifeste refertur non tam ad mulierem, quam ad benevolentem, tanquam Substantivum, quod cum Voce *mulierem*, forte repetenda denuo per Ellipsin, coahuit. *Trin. V. 2. 23. Megaronides hoc communis meus & tuus benevolens commentus est. Captiv. V. 1. 15. Ut beneficium benemerenti nostro merito muneret.* Vide & infra ad II. 13. Nota 13. Præterea dominatur in his etiam Casus, qui facere potuit, ut in Participiis magis retentus sit ille cum Ellipsi Accusativus, quam

in aliis Nomibus; certe fecit, ut & iste Accusativus, qui a Grammaticis perperam peculiari vocabulo appellatur *Supinum*, retinuerit constantissime illam Accusativi alterius constructionem, de qua hic agimus, & quam reliqui Casus ejusdem Nominis, etiam alterum Supinum in V. desinens, quorum tamen per se eadem est natura, non retinuerunt. Similiter in Gerundiis solum illud in DI exiens constructitur cum aliis Genitivis, at reliqua minime, cujus rei certa ratio reddi nulla potest. Vide me ad III. 8. 2. Quin ipsa Participia in NS exeuntia Genitivum & Accusativum promiscue ferme sibi adsciscunt, at in Comparativo & Superlativo nunquam Accusativum, sed solum Genitivum, quod itidem ex usu, per casum quendam magis, quam per certam rationem, invalescente videtur ortum. Dices denuo, Actionem tamen æque significari Participiis ac ipsis Verbis, & proinde respectu significationis τὸ *Amans*, æque ac *Amo*, requirere Accusativum, in quo significatio actionis terminetur. Sed sic etiam Nomina Substantiva a verbis descendunt, quæ pleraque Actionem æque notant, requirerent eundem semper Accusativum, veluti *Lectio*, *Lector*, *Obsidium*, &c. At vero in quibus horum prisca illa locutio aliquando reperitur adhibita, in iis tamen in desuetudinem dein abiit, atque ita posteriores, dum pro Accu-

fativo maluerunt Genitivum usurpare, indicasse videntur, neglectum istum casum non fuisse Nominum inter se constructioni proprium, ne tum quidem, si maxime eorum Prius, quod est Nomen Verbale, & quod alterum regere videbatur, Actionem significaret. Æqualis enim est significatio actionis in *Lectio*, *Lector*, & *Legens*. Et tamen sicuti priora non requirunt Accusativum, nec amplius recipiunt, sic & posterius eo carere sane potest, & revera sæpe etiam caret: licet in omnibus æque tamen intelligatur per se id ipsum, in quo terminatur actio, h. e. id quod legitur: & aliquando etiam exprimitur, sed modo in Genitivo, modo per Ellipsin longioris circumlocutionis in Accusativo. Verum tamen existimant Viri Docti, Sanctius, Scioppius, Vossius, Ursinus, alique, non modo Participia, sed etiam ipsa Verbalia nomina recipere & regere per se & proxime casum sui verbi, seu Accusativum, (nam de Dativo non opus, ut dicamus, quum ille æque Nominibus quibuscunque, ac Verbis, jungi queat) veluti quum dicitur *vitabundus castra; quid tibi hanc rem curatio est; eo spectatum ludos;* &c. Ego vero, in his quæ sit Constructionis ratio, putem clarissime patere ex iis, quæ dicuntur *Gerundia*, sed quæ revera sunt Participia Passiva, diversorum Casuum, neutrius Generis. Ea enim per omnes casus æ-

que eandem Accusativi recipere constructionem, docent singularitatem quam plurimis exemplis Sanctius infra III. 8. & Voss. *Anal.* III. 10. atque adeo non esse peculiaria vocabula, sive *Gerunda*, sive *Gerundia*, sed veros casus Participii passivi cum Accusativo constructi, recte censuit Scioppius *Parad. Liter. Ep.* 2. Et idem sensit, neque ex sola diversitate constructionis eisdem eorundem Vocabulorum casus pro diversis habuisse vocabulis debuissent tum Sanctius d. l. tum Vossius de *Anal.* III. 9. & Ursinus Sect. V. cap. 8. licet ex antiquitate sibi illam magis peculiarem, sed olim frequentiore & communem cum aliis, constructionem retinuerint, & quasi usu ceperint. At vero si ita res habet, tum utique nihil prorsus Actionis significare possunt isti casus, quum revera sint passivæ formæ, & significationem passivam habeant; & proinde neutquam porro regere per se possunt accusativum, qui tamen illis æque jungitur ac omnibus Participiis & Verbalibus Nominibus, quæ Actionem denotant: probabili sane indicio, eum ergo Accusativum non pendere a significatione, quæ in utrisque illis, Participiis scilicet Activis, & Gerundis, plane contraria est, sed ab Ellipsi, quæ similis utrobique esse potest, & est. Sanctius infra d. l. existimat, tantum esse *Gerundia* in *Di* & *Do* exeuntia, si expressum habeant accusativum, ceteroquin & hæc & omnes

mnēs voces in *Dus, di, do, dum* exeuntes, passionem significare asseverat. Inepte profus, nulla quippe diversitatis illius ratione. Longius tamen excedit Vossius Anal. III. 9. qui Gerunda, nomina esse Verbalia statuit, descendētia proxime ab ipso verbo, æque ac Participia; neutiquam vero esse Participia, neque a Participio activo vel passivo formata; idque tribus firmat maxime argumentis, sed quæ mihi parum valida videntur. Primum est, quod Græci dicunt, non Participio, sed peculiari vocabulo, λευλέον, cui respondeat *Latinorum gerundium, Dicendum*. At vero aliter apud Græcos, aliter apud Latinos se res habere potest; Habent Græci quam plurimas Temporis Aoristi, & Futuri, formas, Latinis ignotas: habent multa alia, quæ Latini non receperunt. Ceterum apud hos aliter res concipi nequit, quam ut τὸ *Dicendum* sit Neutrum ἄ *dicendus*, quomocunque illud a Græcis enuncietur. Secundum, quod Participia in ablativo producantur, Gerundia vero in O terminata eam litteram habeant communem æque ac Verba. At vero eadem ratione probet, quædam Adverbia in O exeuntia, quorum reliqua omnia, quia sunt revera Ablativi casus Nominum, ultimam habent productam, non esse ejusdem naturæ & originis, cujus cetera, quia ultimam habent item communem, vel etiam correptam, veluti *sero, postremo, pro-*

*fecto, cito* & ipsum *quomodo*, quod utique est manifestæ convenientiæ Adjectivi & Substantivi in ablativo. Vide & infra de hisce *lib. IV. cap. 4. de Ellipsi* ad Vocem *Judicio*, sicuti de quantitate metrica Gerundii in DO Priscianum *lib. VIII. pag. 823.* Præterea Gerundia in *do* non tam a Virgilio, aut optimis Poëtis, corripuntur, quam ab aliis, quum jam *Gerundiorum* appellatio in Grammaticam esset inducta, eaque peculiariter haberentur Vocabula, vel etiam *Modi* verborum, qua ratione paulatim in metro aliquid esse mutatum, nihil est mirum. Tertium est, & quidem *validum sane*, ut arbitratur, quod *Participia sint unius significationis, vel active, vel passive, Gerundia vero utramque gerant.* Ego vero, ut taceam, etiam participia præsentis activi, & præteriti passivi, habere aliquando significationem utramque, Vide Diomedem *lib. I. de Participio*, & Me infra in hoc Capite de Præterito Passivo ad *Amatus*; sed & ipsum Vossium Anal. IV. 10. cujus Præsentibus Activis addas licet *Gignentia* pro iis, quæ gignuntur & nascuntur e terra. Sall. *Jug. 79. per loca equalia et nuda gignentium.* & cap. 93. *ilex aucta in altitudinem, quo cuncta gignentium natura fert.* Certe ita hæc exponunt Turnebus *Adversar. III. 15.* & Schottus *Observ. III. 40.* Nisi tamen quis malit, *Gignentia* dici herbas & arbores, quia ab natura sua semper gignunt

gnunt aliquid, veluti fructus, vel saltem femina, unde alia iterum nascuntur. Verum hæc ut taceam, nego & pernego, Gerundia ista aliam habere significationem quam passivam, quamque habent eorum masculina & feminina, unde illa descendere postulat ipsa ratio. Nam unde ceteroquin esse possent hæc Neutrius Generis vocabula, per omnes casus declinata? At his opponit se vehementer Urfinus *Sect. V. pag. 619. 620.* hoc uno argumento, quod multa sint Gerundia Verborum Neutorum, quæ Verba, ut non habent Passivam formam, sic neque Participium habeant Passivum in *Dus*: At hoc tamen multa habent, Vide ipsum *Sect. VI. cap. 5. pag. 896.* Ergo, pergit, talia per naturam suam non posse a Masculinis & Femininis istius Participii esse formata. Veluti *standum est, standi*, &c. quia non dicitur *Standus, standa*, nequitiam ergo inde derivari. Quapropter eo delabitur tandem, ut tradat, Gerundia si sint ab Activis verbis descendencia, derivari proxime a Particip. in *Dus*, at si ab Neutris descendant, aliunde derivari, ab ipso scilicet Verbo, vel, ut in Addendis ait, a Participio Activo *Presenti*, veluti *Stans*. Quidquamne absurdius dici potest, quam ut Vocabula ejusdem formæ Grammaticæ, naturæ, usus, constructionis, diversæ credantur formationis seu derivationis Grammaticæ. Eat ergo Vir Doctus, & tradat pariter, Imper-

sonalia *Amatur, & Statur*, non esse ejusdem formationis Grammaticæ, quia sicuti dicitur *Amor, Amaris*, sic non dicitur *itidem, Stor, Staris*. Nemo tamen ipsi credet, opinor, diversæ idcirco illa, *Statur & Amatur*, rationis esse ac originis Grammaticæ, plane ut hoc respectu nihil diversi est inter impersonalia *Amandum est & Standum est*, ac *Amandi & Standi*. Quin immo futile adeo est hoc Viri argumentum, ut ipse id in casu prorsus simili alibi rejiciat. Etenim *Sect. V. cap. 9. p. 657.* docet, *cœnatus, pransus, potus*, esse Participia Passiva, addens, *neque officit, quod, cœnor, prandeor, pōtor, nusquam reperiantur: idem quippe satum & alia Participia sunt experta. Et sufficit ita dici posse.* Sed & quando agit *Sect. VI. cap. 4. p. 863. 864. 865.* de Participio Præter. Passivo & Futuro Activo, formata ea censet a Supinis in U, quod tamen falsissimum arbitror. At quando Vossius de *Anal. IV. 10.* id rejicit, *hac una*, ut ille ait, *motus ratione, quia Deponentia careant posteriori Supino, eo quod illud habeat significationem passivam: nec tamen careant istis participiis, active significantibus, quid respondet? Nempe derivata non semper naturam sui primigenii servare, atque adeo isthæc participia analogice secundum suam conjugationem formari, veluti ab *largior*, licet *largitu* non reperiat, dici tamen *largitus & largiturus*, æque ac ab *auditu*,*



*auditus & auditurus*: immo complura esse ab Neutris Verbis talia Participia, nulla licet eorum quaque Supina in U existent, ut a *placito, placitus & placiturus*, quum *placitum* nusquam reperiatur. Addit tandem, sibi itaque *tutam viam non videri deserendam, ut isthac scil. proxime sint a Supinis in U*. Quare ergo Gerundia *Standum Standi* &c. non æque censet analogice formari a suo Masculino, licet illud in Verbis Neutris non reperiatur, quum ultro largiatur Gerundia Activorum inde formari, & utrorumque idem plane sit usus, eademque constructio, quando absolute adhibentur. Sed tota Viri doctrina de Gerundiis mera est & absona rerum Grammaticarum confusio, ex hoc solo orta, quod longiora Ellipseos supplementa fastidiosè nimis rejicit, ut ostendemus infra ab *Libri III. Caput. 8*. Jam vero si Gerundia vere sunt Casus Participii Passivi, tum necessario eandem, quam illud, h. e. Passivam, vel saltem Neutrale, habere significationem debent. Neque vero credendum est, mutari naturam vocabuli, etsi addatur ei accusativus, ut qui etiam aliis passivis jungitur sæpissime. Quapropter idem est natura sua vocabulum, sive dicam, tempus est *legendi*, sive *legendi libri*, sive *legendi librorum*, sive *legendi librum*. Et miror, Vossium ita d. I. (de Anal. III. 9.) disputasse, quum in *lib. de Constructione cap. 53*. Gerundia fateatur esse nomina Adjectiva, in quibus Substantivum a-

liquod necessario intelligatur, & quod ad rationem constructionis, accedat Scioppio, qui *Parad. Ep. 2*. censet semper intelligi in iis ipsum Infinitum Verbi, atque adeo Accusativum non regi a Gerundiis, ut dicuntur, sed ab illo Infinito, quod Substantivi vicem expleat. Veluti, quum dicitur, *ardet desiderio discendi literas*, τὸ *literas* regitur, ex ejus & Scioppii sententia, ab intellectu infinito *discere*, quod simul exhibet vicem Substantivi respectu Ἔ *Discendi*. Ego vero putem, in his intelligi potius idem Substantivum, quod in aliis Adjectivis neutrius Generis, h. e. *negotium*, (Vide infra ad III. 8. Nota. 1.) & Accusativum regi hic eodem modo, quo regitur, quando aliis passivis reperitur adjunctus, h. e. per præpositionem suppressam, κατὰ, *secundum*, quod ad. Ita Sall. Hist. III. *Inulti terga cadebantur*. Plaut. Trin. II. 4. 26. *Quas sponsiones pronuper tu exactus es*. In his enim & similibus, qualia multa collegit ipse Vossius de *Construct. cap. 41*. Accusativos neutiquam regi a verbo, sed a suppressa præpositione, quæ Græcæ κατὰ respondeat, agnoscit. Similiter ergo se res habet in Gerundiis. Sed alia adhuc afferam, quæ item hic referenda videntur. Plaut. in *prol. Amphitr. versu 33*. *Iustam rem & facilem esse oratum a vobis volo*. Et Pompejus apud Cicer. ad. Attic. VIII. 18. *Cohortes ad me missum facias*. Ubi *oratum, & missum, non sunt omnis Gen-*

neris, nec mutanda in femininum, ut quidem in Plauto prius illud volunt Interpretes, & Vossius *Anal.* III. 16. postorius nonnulli Editores ac librarii. Sequitur tamen illos Urfinus, & censeat pag. 599. To. I. poni isthæc Neutra Participii Passivi per omne Genus, & cum omni Genere construi, æque ac *A-maturum esse* &c. Futuri Infiniti. Sed quam dabunt illi rationem, quare ad hujusmodi locutiones Neutra sola Participiorum reperiantur adhibita, nulla Masculina aut Feminina, nisi quia Neutra Elliptice potissimum ponuntur, & intelligatur tunc sub iis plerumque *Negotium*, ut adeo ab illa Ellipsi origo istarum constructionum omnino sit repetenda. Accedit, quod & Neutra Participiorum Passivorum sola profus, & tantum in Singulari Numero, ad Gerundiorum adhibeantur Constructiones; eæ autem ortæ sint ab Activorum Passivis, sub quibus itidem intelligebatur *Negotium*, licet deinde usu ipso paulatim etiam ad Neutorum Passiva fuerint translatae, sub quibus tamen *Negotium* vix poterat intelligi. Si quis ergo jam cum Vossio, Urfino, &c. malit hæc personaliter construere & directe, *volo justam rem & facilem esse oratum a vobis*, facile id patior, modo ex natura & origine hujus constructionis agnoscatur intelligi *negotium*, ut plenum sit *esse negotium oratum a vobis*. Malui autem Ego, sed ut contendere de eare cum quoquam no-

lim; hæc accipere, ut solent accipi Participia Passiva Neutra & Gerundia, ut sensus sit *volo oratum esse a vobis negotium, quod ad justam rem & facilem attinet*, h. e. negotium justæ & facilis rei. Similiter *missum facias cohortes ad me*, pro *missum esse ad me negotium, quod ad cohortes*, h. e. negotium cohortium. Frequentissimam autem esse hanc, licet longiorem, Ellipsin, *Negotium quod ad*, patet ex frequenti usu vocularum *quod ad*, quarum non alia esse potest ratio in constructione. Considera sis Plaut. Aulul. IV. 10. 40. *Ego te de alia re rescivisse censui, quod ad me attinet*. Illud quod quo referri potest, nisi ad suppressum *negotii*? Sic pene Cicer. Famil. XVI. 4. *Sumtu ne parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit*. Possent illi simpliciter etiam dixisse, *quod ad me, quod ad valetudinem tuam*. Terentius *Phorm.* III. 1. 17. *De ejus consilio sese velle facere, quod ad hanc rem attinet: scilicet omnia istius negotii, quod &c.* Immo vero, ubicunque *quod* initium est orationis, semper intelligitur, *in*, vel *de negotio illo, secundum quod negotium* &c. Cicer. Famil. VI. 18. *De negotio tuo, quod sponsor es pro Pompejo, non desinam cum Balbo communicare*. Terent. *Heaut.* III. 1. 86. *Quod sensisti illos me incipere fallere, id ut maturent facere*, h. e. de negotio, vel id negotium; secundum quod sensisti illos &c. Hecyr. III. 4. 23. *Quod constitui me hodie conventurum eum, dic*  
mæ

me non posse, scil. convenire eum secundum id negotium, secundum quod constitui &c. Phædr. Fab. 35. *Quod vides fodere terram aprum, quercum vult evertere.* Plaut. Capt. III. 4. 54. *Filium tuum quod redimere se ait, id neutiquam mihi placet.* Sic Epidico I. 2. 28. *Empta est ancilla, quod tute ad me literas missiculabas,* h. e. negotium, propter quod negotium tute &c. III. 4. 20. *Animum advorte, ut, quod ego ad te venio, intelligas.* Sic quando quod rationem rei significat, seu pro quia ponitur, intelligendum est semper propter negotium, secundum quod. Phædr. Fab. 49. *Ut adjuraret jurisjurandi fidem, Quod ipsos error implicuisset criminis.* Et præmissa propterea Terent. Andr. I. 1. 11. *feci &c. propterea quod serviebas liberaliter.* Quasi dictum esset, propter ea negotia negotii istius, secundum quod serv. &c. Sic Liv. I. 32. *Quod Latini adversus pop. R. fecerunt, deliquerunt, quod populus R. bellum jussit esse, senatusque consensit, ob eam rem bellum indico.* Longioris etiam est circuitio, quando quod in initio periodi vel in transitu faciendo ponitur ante si, ut passim fit, sed & ante Nisi, Etsi, Ubi, Utinam, Quum. Quibus in locis plerumque superioris periodi sententia, quasi per Appositionem Ellipticam vocis Negotiam, secundum quod, repetitur & sequentibus necitur. Sæpe tamen etiam ex usu vel abusu potius & neglectu rei Grammaticæ, τὸ Quod ita ponitur, ut nihil habere videatur, quo re-

spiciat, atque adeo abundet profusus. Exempla locutionum ejusmodi plura vide apud Grosippum, seu Mariangelum Auctario Ep. VI. p. m. 53. 54. 60. 61. Gronovium Patrem ad Livium XXVII. 7. denique & me infra IV. 5. ad Verb. Respondeo. Jam vero negotium ad me, vel ad illam rem, pro meum, vel illius rei, merus est Græcismus. Passim istic τὸ κατ' ἐμὲ scil. πρῶγμα, h. e. quod ad me, in negotio, quod ad me attinet. Sic Theoph. Instit. de Divisione rerum, & alibi, res singulorum vocat τὰ κατ' ἑκάστον πρῶγματα. Ael. Var. Hist. II. 42. ἡ κατὰ Πλάτωνα ἀρετὴ, Virtus Platonis, III. 36. ὁ κατ' Ἀριστοτέλη κίνδυνος, periculum Aristotelis, I. 34. τοῖς λοιποῖς τοῖς κατὰ γένος, reliquis gentilibus. Rejicit hanc supplendi rationem, & phrasin negotium rei, aut negotium quod ad hanc rem, Ursinus To. 1. p. 599. & 600. ac To. 2. p. 386. & 394. nihil fere refellens, sed clamitans tantum, an Negotium Pratorum est idem quod Pratores, an Negotium quod ad Legatos attinet, est idem, quod Legati? At vero, si nondum satis id hic probavi, videas tum velim, quæ & infra IV. 4. in Ellipsi ad vocem Negotium annotavimus. Sed & quid discriminis est inter Negotium Pratorum, & Quid hominis Tu es, Quid mulieris uxorem habes? in quibus Negotium certissime intelligitur. Quid? quomodo explebit quis aliter, quam bis per Negotium negotii, isthæc Plauti, Quid hujus veri sis, h. e. quid

negotium hujus negotii sit negotium veri negotii. At quam absona, clamabant, hæc est repetitio negotii, quis unquam ita locutus? Nemo, dixerim; nam Latini jam ab initio cum omni Lingua etiam Ellipses a Græcis acceperunt, qui suum *ῥῆμα* vel *περὶ γμα* sub Adjectivis Neutris semper fere per Ellipsin omiserunt. Notum est illud Homeri, *Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη*. Dein respondeo ex ipso Vossio de Constr. 53. qui objicienti, *at non ita loquimur*, reponit, *Quid tum? Non de sermonis consuetudine agimus, sed de causa sermonis*, h. e. ratione & origine. Sed tamen quia illud *Negotium* multum negotii nobis in Gerundiis Verborum Neutralium faceffit, ostendimus infra ad III. 8. Nota 2. in fine, posse nos in iis, at non in Activorum Gerundiis, abstinere illo *Negotii* aut alterius Substantivi supplemento, æque ac Nominativo in Impersonalibus, quum hæc locutiones Gerundiorum sint plane Impersonales, seu ab Impersonali Verborum constructione ortæ. Ceterum ex superioribus intelligi jam sic satis potest, quæ sit in hisce passivis, quando Accusativos sibi habent junctos, ratio constructionis, quæ eadem esse debet in Gerundiis; ut quæ item passiva sunt; veluti in hoc Virgiliano, *pacem Trojano ab Rege petendum*, quod Sanctius III. 8. male mutat in *petendam*, eodem modo, quo apud Plautum nonnulli *oratum* in *oratum* deforma-

verant. Explicandum potius erat, ut illud Lucretii: *Multa novis rebus præsertim quum sit agendum*; in quo ille ipse *optime deesse posse* censet κατὰ, quod proinde & in illo Virgillii, & in omnibus talibus Gerundiis, deest. Vide plura ejus locutionis exempla in Gifanii Lucretiano Indice in Voce *Gerundiis*. Gerundia autem quæ dicuntur, etiam si Accusativum penes se habeant, vera esse passiva, ut sæpe dixi, patet etiam ex eo, quod casum agentis habent eundem, quem cetera Passiva, h. e. Dativum vel Ablativum. Cic. de Senect. c. 2. *Tanquam viam longam confeceris, quam nobis quoque ingrediendum sit*. Plaut. Trin. IV. 2. 27. *Opinor, adveniēti mihi hac noctu agitandum est vigiliis*. In his *Mihi & Nobis* indicio sunt, æque has esse passivas locutiones, ac verbo finito si dicerem, *mihī agitantur vigilia*. Sic & Lucretius IV. 778. *Multaque in his rebus quaruntur, multa que Nobis Clarandum est, plane si res exponere avemus*. Et V. 45. *At nisi purgatum est pectus, qua prælia Nobis Atque pericula tunc ingratis insinuandum!* h. e. in quæ prælia & pericula Nos debemus tunc nos immittere! Utroque enim in loco manifeste per τὸ *Nobis* designatur Agens. Sed Urfinus To. 2. p. 387. Ablativum cum A vel Ab requirit, & Dativum eludit, quia mea ipsius sententia Dativus omni orationi possit jungi. At hoc postremum nihil pertinet ad hanc quæestionem, quæ

quæ in eo versatur, an Latini in Verbis Passivis Agentem expresserint Dativo vel Ablativo, & an in his quoque Gerundiorum exemplis Agens Dativo significetur. Posterius est manifestum: Prius vero adeo certum, ut ipse Ursinus p. 327. Doctiss. Cellarium reprehendat, qui hæc *rarissima nec facile imitanda* in prosa, dixerit, subjiciatque dein hæc Verba, *illud saltem, rem Agentem in talibus, ubi Dativus, pro Ablativo cum A; Verbo Passivo jungitur, denotari, indubium est.* Quocirca quum hic quoque Agens manifeste exprimitur Dativo, recta inde ratione colligitur, Gerundia igitur esse in arte Grammatica naturæ & constructionis Passivæ potius, quam Activæ. De Ablativo miror eum desiderare probationem, quum ipse pag. seq. & To. 1. pag. 623. id ex Cicerone probet: sed & To. 2. pag. 417. Participia in DUS, non modo Ablativum cum A vel AB, sed & Dativum, ac *sapius* quidem, habere sibi junctum, more Passivorum, doceat: Quum ergo Dativus eodem modo & sensu, Agentem notans, jungatur Participiis Passivis in DUS & DUM, ac Gerundiis in DUM, viderit Vir Doctus, qua specie aut fide eludere voluerit meum hoc manifestum adeo argumentum. Jam vero quum hisce pro natura & origine sua Passionem vere significantibus vocabulis adeo tamen frequenter additus sit Accusativus, ut putarint plerique omnes,

Actionem aliquam iis significari, & ex Activorum Verborum constructione Accusativum istum proxime ab iis regi, qui tamen regitur usitatissima Ellipsi a suppressa præpositione; non absurdum igitur est habendum, licet forte paradoxum; quod censui, eodem modo se rem habere in Nominibus Verbalibus, etiam in ipsis Participiis, ut quæ item Accusativum per se & proxime regere nequeant; quia vera sunt Nomina, nec naturam Nominum exuere queunt in Constructione, sicuti exuerent, si per se regerent Accusativum. Præterea patet inde, in istiusmodi Constructionis ratione indaganda non esse habendam rationem significationis Activæ, quæ fit in istis Nominibus, quum æque illa Constructio reperiatur in Passivæ significationis vocabulis: immo vero, quod omnino hic observandum, Constructio non pendeat a significatione vocabulorum, sed a natura eorum Grammatica, ad quam significatio nihil pertinet; licet ipsi Scriptores, quum jam maximam partem in desuetudinem abiisset Elliptica illa Constructio Accusativi cum Nominibus, eam retinuerint tunc tamen potissimum, quando inerat Nominibus significatio quædam Actionis; quod forte naturam ejus Constructionis ignorantes ipsi existimarint, quidam certe, significationis istic rationem esse habitam & habendam. Plane sicuti, ut ex *seq. cap.* patet, nonnulla Adverbia, quæ

2 *Amans* omnium temporum esse potest, teste Justi-

no

quæ significatione conveniebant cum quibusdam præpositionibus, ita frequenter Accusativo, tanquam si essent & ipsa veræ Præpositiones, & eum casum regerent, juncta reperiuntur, ut pene putem ipsorum Veterum nonnullos intercedentem Ellipsin non perspexisse. Nos vero hic quaerimus, non quid existimatum aut factum sit a quibusdam, sed quid existimari aut fieri debuerit pro natura artis Grammaticæ. Verum tamen omnia hæc de Participiis, utrum per se, æque ac ipsa Verba, regant Accusativum, nec ne, ita disputavi, ut nolim cum quoquam ea de re contendere, imprimis, quum non multum interfit, quomodocunque hæc accipiantur, si usus sit certus & constans, ut est, & quum in aliis Linguis, etiam Græca, & nostris vernaculis, Participia fere Verborum suorum constructionem sequantur, ut jam in Præfatione nuperrimæ editionis palam monui. Sed tamen aliam esse in his Linguæ Latinæ Analogiam puto, cujus, in indaganda constructionis vi & natura, præcipua est habenda ratio, & ad quam usus, nisi in abusum degeneraverit, revocari debet. Ejus autem certas esse Leges oportet, quas inter vel præcipuam esse reor, quæ rectionem casuum constituit. Non putem igitur Analogiæ istius legibus convenire, ut Accusativus, æque ac Genitivus, ab Nomine regatur.

Accedit, quod frequentissimus, & antiquissimis maxime temporibus, fuerit Accusativi per Ellipsin Nominibus, cum Substantivis tum Adjectivis, & Verbis, etiam Neutris ac Passivis, juncti usus. Si quis tamen usum posterioris temporis tantum spectet, & ideo Ellipsin inde excludere, ac Participia Activa ab istis legibus excipere, vel omnia Participia pro mixto quodam ac medio inter Verbum & Nomen vocabulorum genere habere, malit, facile patiar. At Gerundia, quæ ita dicuntur, quin æque ac omnia Passiva, Accusativum sibi per Ellipsin adfiscant, nullus dubito.

2. *Amans omnium Temporum* &c.] At revera Participia apud Latinos, æque ac apud Græcos, singula proprium habere Tempus, quod adsignificent, ubi temporis distinctio requiritur, docet clarissime Vossius in *Addendis ad Anal.* IV. 10. Accedit & Varro, qui *lib.* IX. de L. L. quatuor constituit genera vocabulorum, inque iis *tertium genus, quod Casus & Tempora habet, ut docens, faciens*; inque eo suffragantes sibi habet omnes veteres Grammaticos. Vide Priscian. *lib.* XI. p. 911. 912. Sed & liquet illud ex appellatione *Participiorum*, quæ ita dicta, quod Nomina sint, sed Verbi quasi partem aliquam capiant, quæ non alia esse potest, quam adsignificatio Temporis. Adde, quæ *sup. capite*, Verbis In-

fini-

no Martyre in Admonitione ad Gentes. *Quandoquidem*, inquit, *hæc syllaba* ων, id est, *ens*, vel *existens*, non unum duntaxat, sed tria innuit tempora, præteritum, præsens, atque futurum: sic enim Plato ων, ad futurum retulit tempus, &c. Cicero, 10. epist. *Et abfui proficiscens in Graciam*. Cæsar. 1. Civil. *Quos ab urbe discedens Pompejus erat adhortatus*, id est, quum discederet. Terent. *Sed postquam amans accessit, pretium pollicens*, id est,

fnitis quoque Temporum distinctionem asserens contra Sanctium, monui. Horum autem Participiorum magis promiscuus aliquando est usus, tum quia Nomina sunt, & sæpe adhibentur sine ullo temporis respectu aut designatione, quando scilicet ejus distinctio nulla requiritur: tum etiam, quia non ita manserunt in usu propria singulorum Temporum Participia in utraque activa & passiva declinatione, & proinde quæ manserunt, aliquando alterius, quod deficere cœperat, vicem explere debuerunt. Nam trium Temporum Participia, olim certe, in activa Forma vere fuisse putem, *Amans*, *Amatus*, *Amaturus*. Verum, quum hæc forma, *Amatus*, licet olim æque Activa, ac Passiva, tamen paulatim in Verbis plane Activis ad Passivam significationem ferme in perpetuum & unice fuisset translata, tunc Præsens illud *Amans* cœpit etiam adhiberi aliquando in usu & sensu Præteriti, qualis est sensus in Aoristis Græcis. Tale illud Plinii, VIII. 52. *Apri inter se dimicant, indurantes attritu arborum costas*, h. e. ut recte explicat Sanctius, post-

quam induravere. Vide omnino Vossium *Anal.* IV. 14. Sed & animadvertendum est, uno in commate sæpe diversa notari tempora, atque adeo Præsens vere Participium posse accedere omnibus omnino Periodis, in quibus etiam de præterita & futura re agitur, quia in præterita illa re, quum gesta est, præsens fuit, & in futura item præsens erit, id, quod Participio enunciat, ita ut plerumque etiam per Præsens vel Imperfectum Indicativi aut Subjunctivi possit efferri. Recurrendum denique ad illud etiam, quod jam supra dixi, Præsens haberi pro extremo Præteriti Temporis puncto, & primo Futuri: Veluti apud Livium XXIV. 36. *Ea pugna deficientes a Romanis cohibuit Siculos*, h. e. qui jam incipiebant deficere, & in eo jam erant, ut re ipsa deficerent. Contra *Advenientes* dicuntur non illi tantum, qui in itinere sunt, sed & qui jam pervenerunt in locum, ad quem tendebant, & speciem *advenientis* adhuc retinent. Eo usque enim se extendit *adventiendi* significatio. Vide loca paulo post a Sanctio allata.

est, accessit & pollicitus fuit. Idem; *Utro ad eam venies, indicans te amare*, id est, venies & indicabis. Cicero Cœlio; *De provincia decedens quæstorem Calium præposui provincie*, id est, quum decedere vellem. Plautus; *Amphitruo cum uxore modo ex hostibus Adveniens voluptatem capit*, id est, postquam advenit: nam in itinere voluptatem cum uxore non capiebat. „[Idem Pœn. „*Patruo adveniēti cœna curetur volo*, id est, ei qui jam „advenit.] Terent. *Offendi adveniēns, qui cum volebam, collocatam filiam*, id est, postquam adveni, non in itinere. Plaut. Most. *Pater hic me offendet miserum adveniēns ebrium*, id est, quum advenerit: Ibidem; *Satin? habes, si adveniētem patrem faciam tuum, non modo ne introeat, verum ut fugiat.* „[Et Men. A. 2. Sce. 3. „*Herus emit me dicto audientem, non imperantem sibi*, id „est, qui futurus esset dicto audiens.] Horat. *Veniens in avum*, id est, in futurum. Plin. *Inde educulum è custodia bibere jussit, illico spirantem*, id est, qui statim spiravit. Idem; *Tum apri inter se dimicant indurantes attritu arborum costas*, id est, postquam induravere: nam dimicantes non indurant. Plaut. Bacchid. *Credo hercle adveniēns nomen commutabit mihi*, id est, quum advenerit. Cicero Balbo; *Non dubito quin te legente has literas confecta jam res futura sit.* Virgil. *Turnum fugientem hæc terra videbit?* „[id est, cum fugiat. Livius; *Annibal „exercitum in tellis Capuæ habuit adversus omnia humana „mala sæpe ac diu durantem, bonis inexpertum, atque insuetum*, id est, durare solitum. Idem; *Ea res deficientes a Romanis cohibuit Siculos*, id est, qui defecturi „erant. Virgil. *Romanos, volventibus annis, Hinc fore „ductores pollicitus, pro, annis venturis.*]

Est, ubi hoc participium conatum quendam significat: Æneid. 6. *Agnovit pavitantem, & dira tegentem supplicia:* id est, qui conabatur tegere, nec tegere poterat truncis manibus. Idem 9. *Nec nos via fallat euntes*, id est, si ire conemur, aut quum ibimus. Æneid. 2. *Et terruit Auster euntes*, id est, ire conantes. „[Cicero; *Nec*



*hoc scribunt vituperantes, sed potius ad laudem, id est, animo, consilio, aut conatu vituperandi non scribunt, sed potius laudandi. Idem 3. de Finib. Quod si facerem te erudiens, jure reprehenderer, id est, erudire volens.]*

<sup>3</sup> *Amaturus*, si omnia tempora non adsignificaret, omnibus temporibus non adjungeretur: quare a verbo personali omnia participia deducunt suam significationem; ut, *profecturo tibi dedi litteras, profecturo tibi dabo litteras. Item; venturo Cesare Roma trepidat; venturo Cesare trepidavit; Venturo Cesare trepidabit. Et sic per omnia tempora. Itaque hoc participium junctum præsenti, aut futuro, fere servat futuri significationem; ut, facturum sum, facturum ero: cum aliis temporibus variat. Curtius lib. 4. cap. 9. Mazens, qui, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompósitos in ripa. Cicero pro Milon. Vos visuros fuisse. Idem 4. epi-*

*3. Amaturus si omnia &c.]* Ineptissima hæc est ratio. Nam & sic adhibere queam triplici modo verba etiam personalia, ut *Laudavit proficiscentem filium, & profectum jam filiam, & profecturum filium. Et Trepidavit Roma venturo Cesare, veniente Cesare, & quum jam venisset Cesar.* Manifesta utique in his diversitas quædam temporis, neque illa inest in unico Verbo personali, sed in variis Participiis. An ergo recte concludam, unum illud personale verbum, non unum proprie Tempus, sed omnia adsignificare, quia omnibus Temporibus Participio declaratis adjungitur? Scilicet, ut jam sæpe dixi, eodem commate sæpe duplex tempus significatur, alterum verbo finito, alterum

infinito, vel participio. Immo vero aliquando etiam triplex, veluti, *se dicturum fuisse ait.* Aliud etiam est, *Sum dicturus*, aliud, *Fui dicturus*: in qua locutione utrâque Futurum denotatur unice Participio: at priore locutione dicitur consilium illud faciendæ Futuræ rei in me esse præsens; posteriore, illud jam præteriisse, atque adeo rem ipsam nunc non amplius esse Futuram, sed fuisse antea, nisi impedimentum aliquod obvenisset. Consilium ergo meum est Præsens vel Præteritum, at Res facienda consideratur, ut vere, vel in hoc Præsenti, vel in Præterito jam tempore, Futura, Vide & Voss. in *Add. Anal.* IV. 10.

epistol. *Eum magis communem censemus in victoria futurum fuisse, quam incertis in rebus fuisset.* Idem 1. de divin. *An tu censes ullam animum tam deliram futuram fuisse, ut somniis crederet.* Idem in Anton. *aliam sententiam se diditum fuisse.* Seneca epistol. 19. *Ingeniosus ille vir fuit, magnam eloquentiæ Romana daturus exemplum, nisi enervasset felicitas, id est, qui dedisset.* Plinius lib. 3. epist. *Librum, quo nuper optimo Principi gratias egi, misi exigenti tibi, missurus etiam si non exegisses, id est, quem misissem.* Cicero, 4. Philip. *Non sine exitio nostro futurum Antonii reditum fuisse.* Idem 5. de Finibus; *Ne manum quidem versuras fuisse.* Nugatur igitur Valla, quum dicit lib. 1. cap. 26. duo futura jungi non posse. Martial. *Mergite me fluctus, quam rediturus ero.* Cicer. in Rhetor. *Demonstraturi erimus.* 1 de Oratore; *Erit acturus.* Ovid. *Tu procul absenti cura futurus eris.* Idem Metam. *Si quis forte Deum doliturus eris.* Prop. *Et si quid doliturus eris sine testibus illis.*

4 *Amatus non folius præteriti est, sed omnium: at vero*

4. *Amatus non solius præteriti* [Cic.] Immo vero, quando tempus aliquod adsignificat, est Præteriti, & manet, etiam si jungatur τὸς *sum*, vel *eram*, vel *fui*, vel *ero*: cui postremo recte & proprio sensu jungi potest. Etenim si mandanti, quod Priscianum adtulisse diximus *supra cap. 13. ἀνεῳχθήτω ἡ πύλη*, respondeat quis, *aperta erit porta, quum redieris*, non significat is fore, ut aperiatur porta eo ipso demum tempore, quo redierit, sed in & ante id tempus fore jam apertam. Vide & infra III. 10. 2. Aliquando tamen futurum quid intelligitur hac Participii Forma, licet ipsa tamen significet non nisi Præteritum in illo Futuro, ut apud Li-

vium V. 36. *ne penes ipsos culpa esset cladis forte Gallico bello acceptæ*, h. e. si forte clades in Gallico bello, quod imminerebat, sit accepta. Designatur enim conditio rei futuræ, sed adhuc incertæ, & quæ tamen facta jam esse debeat, antequam culpa ejus & causa investigetur vel accusetur. Ceterum Forma hæc æque fuit olim Verbi Activi ac Passivi, licet in singulis verbis jam non sit utroque in usu. In quibusdam nunc est solum Activæ seu Neutrius significationis, in quibusdam Utriusque. Certe in *Deponentibus*, quæ dicuntur, hanc formam esse significationis Activæ, nemo ignorat, sed & in plerisque esse etiam Passivæ singillatim ostendit Vossius Anal.

vero quia omnia verba in *or* carent præteritis, Grammatici

IV. 11. At Urfinus *Sect.* VI. p. 881. hæc a Communibus Verbis arcessenda ait, seu a Verbis, quæ sub terminatione Passiva utramque habuisse significationem reperiantur. Agnosco equidem lubens talia dari Verba: sed tamen non debebat Urfinus hoc argumento magnopere uti, quum ipse *Sect.* V. pag. 436. ubi de hisce Verbis egit, agnoscere ultro debuerit, *Participia Præteriti temporis, & Tempora, quæ inde nascuntur, esse usitata* duplicem in sensum, quam sint ipsa Verba, ut adeo multa in hanc classem relata sint Verba, quæ non ipsa, sed quorum Participia sola, utramque habent significationem. Porro pleraque Neutra hanc formam recipiunt, & quidem ejusdem significationis, cujus ipsa sunt Verba. Plaut. Pseud. prol. *Malos fugitastis, Quirites, successis Bonis*, h. e. non, ut vult Taubmannus, per bona, quæ bene successerint Quiritibus, sed Bonos, ait tantum, successisse Malis hominibus, qui fugati erant. Sic *juratus, rebellatus*, &c. cujusmodi quamplurima collegit pro solita sibi industria Vossius Anal. IV. 13. Cavillatur heic Urfinus, quando ait, me debuisse non pleraque, sed multa, dixisse: quum utique hæc duo ejusdem sint significationis, ut vel ex unius Suetonii quamplurimis locis constat. Et sufficit argumento meo, *Multa* talium Participiorum ab Neutris reperiri, quod manifesto est indicio, illa ergo habere

eandem significationem, quæ ipsa Verba in O exeuntia, licet omnium Partic. ea significatione in Auctoribus, qui supersunt, nobis nunc non occurrat. Adde his etiam illa, quæ Grammatici dicunt ex Participiis in Nominum naturam transiisse, veluti, *Cautus*, qui sibi cavere solet, *Circumspectus, Desperatus, Conspirati, Effusus, Profusus, Tacitus, Consideratus, Consultus, Promptus* &c. Omnia hæc habent Activam significationem, quasi essent ab verbis in O formata. Sed minus bona fide agit Urfinus, quando ex Participiis a Vossio allatis excipit non pauca, ut ait, *quæ non neutram, sed passivam notionem sustineant*: excipit autem duodecim, & inter illa refert *Juratus*, quod ipse dein p. 892. exponit, *qui juravit*, & inter Participia *neutralis significationis* numerat. Tum *Potus*, quod Vossius docuerat, etiam ex Compositis, & Activum & Passivum esse, & cujus Activam seu Neutralem significationem, quæ una hic quaeritur, satis probat Terent. *Hec. I. 2. 63. Cum Virgine Adolescens cubuerit plus potus*, Sed & *Obitus* pro eo positum, qui obiit, Vossius non ex Appulejo tantum, sed & ex Lævio, antiquissimo Poëta, eruit. Non debuisse ergo hæc Urfinus inter excipienda mihi objicere, sed ex iis potius probabilitatem meæ agnoscere sententiæ, tanto magis, quoniam ipse dein pag. 891. &c. plura quam Vossius,

matici inculcarunt pueris hoc participium pro præterito per-

& quidem XXX. numero, Participia Neutralium illo sensu profert. Denique *Rebellatus* hic a me *productum* ait p. 893. *Sed sine auctore*, verum quem ipse in Addendis agnovit dein esse Valer. Max. IX. 10. 1. prout editus est & emendatus a Vorstio, quem istic videas velim. Porro autem quædam Neutorum sunt, quæ aliam Præteriti, etiam Finiti & Activi, formam nullam habent, ut *audeo*, *gaudeo*, *mæreo* &c. ut adeo Participium hoc cum Verbo Substantivo illius vicem in Sensu Activo vel Neutro suppleat. Denique ipsa illa extra controversiam Activa verba hanc formam Participii in eadem significatione itidem admiserunt. Veluti *punitus*, apud Cicer. de Inv. II. 27. *Communicatus* Liv. IV. 24. *Multatus* Suet. Aug. 21. *Dissimulata Deam*, Ovid. Fast. VI. 507. *Concepta alvus*, Festum in V. Egeria. *Deplo-ratus* Sall. Jug. 104. ubi vide Rivium. Sed & hæc rejicit Urfinus, & in loco Sallustii legi jubet *Deprecatus*, quod & nonnulli ediderunt. At in Festo ex mera conjectura cum Cl. Dacero vulgatam exturbat lectionem, legitque *conceptum alvo egerere*, pro *conceptam alvum eg.* In Livio quoque contra omnes Codd. pro *Communicati non sint*, admittit conjecturam, *communicari non srint*, quam ipse sensus & ratio plane respuit. Nec enim istic dicitur, quid illi non five-

rint ab aliis fieri, sed quid ipsi non fecerint. Ergo ista quidem rejiciendi violentia nimium declarat Urfini studium abeundi in contrarium. Tu vero adde illis, quæ attuli, exempla ab Lipsio ad Tacit. Ann. I. 5. & a Salmasio ad Solinum pag. 53. b. prolata. Quid vero de loco Ovidii Metam. IX. 299. dicemus? *subsedid in illa Ante fores ara, dextroque est poplite lævum Pressa genu.* Certe Victor Gifelinus exp. *Pressa est, Synecdochice pro Pressit.* Sed & si aliter exponas, multis erit utendum ambagibus: nempe, illa est pressa suo ipsius poplite, & quidem *κατὰ lævum genu.* Similiter huc possis referre illud Terentii Hec. V. 1. 11. *Nam jam ea etate sum, ut non sit peccato mihi ignosci æquum*, h. e. mihi, si peccavi. Ubi vide Notas Gajeti. Alibi, fateor, non legitur eo sensu *peccatus*, sed neque *multatus*, & reliqua, quæ ex antiquitate obsoleta remanserunt, pleraque tantum *ἀπαξ λεγόμενα*. Porro sunt & alia unius formæ vocabula, duplicem tamen, tum Activam, tum Passivam, habentia significationem, veluti Adjectiva in BILIS exeuntia. De quorum passiva significatione nullum est dubium. De activa hæc exempli loco habe. *Immemorabilis*, quæ nihil memorat, Plaut. Cist. II. 2. 2. *Orator impetrabilis.* V. 2. 40. *Vincibilis causa.* Ter. Phorm. I. 4. 49. *Placabilis est, nosmet id in-*

perfecto ; unde creditum est esse præteritum passivum:

fed

*dicare.* Ibid. V. 7. 68. *Venerabilis in Deos*, Valer. Max. J. 1. 15. *Penetrabile telum*, & similia, passim apud Poëtas. Iniquum foret postulare, ut de omnibus hoc ostendatur. Nec enim omnis omnium Vocabulorum usus in reliquiis Vetustæ Antiquitatis nobis occurrit. Satis est, ostendisse illam formam utraque significatione sæpe præditam. Eodem ergo modo & in hac Participii forma se rem habere putem, atque adeo eam, quia verum est Nomen, promiscue usurpassè Veteres, modo in actione, modo in passione notanda. Quin immo existimem pene, fuisse eam primitus vel maxime Activam, tum quia descendere videtur a præterito activo, veluti *amatus* ab *amavi*, quasi *amavitus*, & sic in ceteris ; tum quia & ipsa manifestam dat originem, nulli passivo, sed activo vere Participio, *amaturus*, ut & Verbalibus Nominibus, tum rei, tum personæ, actionem tantummodo significantibus, ut *Lectio*, *Lector*. Conjunxi hæc duo quasi in unum argumentum, quia prius illud per se solum non magni est ponderis, at tanto validius putem posterius. Sed Ursinus omnia hæc rejicit æqualiter, & hoc posterius *nihilò validius* priore pronunciat. Verum nihil ille in contrarium profert, præter inania verba. Debuisset exemplum produxisse ullum Activi

a Passivo derivati, quod est contra Naturam Latinæ Grammaticæ. Neque vero a Supinis Participia, sed ab His Supina sunt deducenda, quippe quæ sunt Casus Nominum a Participiis ortorum. De Nominibus Verbalibus satis quoque speciosa est mea ratio. De his tamen unum, quod ille non animadvertit, mihi, ut verum fatear, dubitationem quandam parit. Scilicet quod in Lingua Græca omnia ejusmodi Verbalia a Præterito Passivo indicativi manifeste formantur. Quod si ita se habet, nihil tum causæ superesse videtur, quo minus a Passivis quoque in Latina Lingua derivari queant hæc Nomina. At longe alia ratio est Participii Activi, quod suam formam & significationem a Passivo ut accipiat, ab omni abhorret verisimilitudine. Denique conveniens videtur, ut, sicut in verbo Infinito forma Activa habuit tria olim Tempora suis terminationibus distincta, *amare*, *amavisse*, *amassere*, sic & in Participiis itidem tria habeat, *amans*, *amatus*, *amaturus*. Postremo multa etiam sunt hujus generis Participia, quorum verba Passiva nulla sunt, nec dari possunt. Unde Vossius *Anal.* IV. 13. ea ab Impersonalibus passivis Præsentis Temporis deducere conatus est ; licet ipse fateri cogatur, etiam horum nonnulla prorsus nullo esse in usu. Talia sunt *occasus*, *objole-*

fed revera, *sum amatus*, præsentis est; *eram amatus*, imperfecti; *fui amatus*, præteriti; *ero amatus*, futuri: nam si semper præteriti eslet, Latine non diceretur, *amatus ero*. At Cicero dixit lib. 11. Fam. *Ego si cum Antonio loquutus fuero*. Idem lib. 13. *quos spero brevi tempore societate victoria tecum copulatos fore*. Idem lib. 2. *quibus officiis Atticum adstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore*. Livius, *Paratos fore*. Curtius lib. 4. *Hoc quoque acce-*

*ptum*  
*tus, redundatus, gavisus* &c. quorum nulla Passiva, nec Personalia nec Impersonalia, invenias, quum Verborum ipsa Significatio respuat passivam formam. Quæ ratio ergo ab Impersonalibus, cum quibus insuper, utpote Præsentibus, nihil commune est Participiis Præteritis & Personalibus, deducendi ea, & non potius ab activis Præteritis? Multis hæc quoque verbis exagitat Urfinus, & tamen nihil dicit. Inculcat me, quod hic dicam, quorundam hujus generis Participiorum *Passiva nulla esse, nec dari posse, & eorum ipsam significationem respuere Passivam formam*. Nonne ergo verum hoc est? An dici potest, *Ego gaudeor, Tu gauderis, Ille gaudetur*? An ipsa Significatio Verbi has locutiones non respuit? Sed ipse alibi ad *Lib. III. cap. 2. dixi, ab omnibus verbis, quæ Neutra dicuntur, formari posse Tertiam Personam Passivæ formæ*. Quidni? quum hæc locutio Impersonalis dicatur, & ipsam actionem simpliciter notet. Et tamen ea ipsa impersonalia in illis, quæ memoravi, *Occasus* &c. verum est utique, quod non facile inveniantur.

Ipsæ autem mavult in his decurrere ad quandam *ἀνωμαλίαν*, vel credere isthæc Participia esse olim a Verbis Deponentibus, quæ exoleverint postea, formata. Quod quid est aliud, quam dicere potius & fingere quidlibet, quam alterius in sententiam concedere, velle. Neque vero opus, ut novam Participiorum istorum appellationem comminiscamur, sicuti fecit Idem Urfinus in *Observ. Philol. cap. 12. diligenter observandum* censens, *inobservatum adhuc ipsi Vossio, hæc participia vero nomine dici debere Deponentia, ut quæ vere passivam significationem deposuerint*. Nam quid opus est fingere depositam ab iis Passivam significationem, quam nunquam habuerunt, aut habuisse probantur. Agitur enim de Participiis, *Occasus* &c. quorum Verba formæ passivæ nullo sunt in usu, sive Activo sive Passivo sensu. At mihi sufficit, quod manifeste adeo multa horum participiorum Activæ tantum sint significationis, ut ipse Urfinus Passivam ea penitus Deposuisse suspicetur.

*ptum fore Jovi vates respondit.* Virg. *Æneid.* 3. *Desertas querere terras Anguriis agimur diuum*, id est, desertas. Idem *Æneid.* 1. de Cycnis; *Aut capere aut captas jam despectare videntur*, id est, capiendas. Ibidem; *Submersasque obrue puppes*, id est, submergendas.

[., &amp;

5. *Submersasque obrue &c.*] Proxime superiora, *desertas & captas*, proprie, & ut vere Præterita, esse explicanda, ex inspectis locis abunde patebit. Idem certum est de hoc ipso, licet peculiaris sit locutionis. Nam *Submersas obrue puppes*, idem est, ac si diceretur, perficere cæptam jam submersionem, & porro obrue prorsus puppes jam cæptas subidere & submergi, ne denuo emergant. Sic Cic. *Famil.* XIV. 1. *Ne puerum perditum perdamus*, h. e. ne ulterius perdamus eum, qui jam sic fatis nostra calamitate periit. Male Schottus in *Nodis Cicer.* III. 1. hunc locum tanquam male habitum emendare nititur. Sic *pro Cluent.* c. 26. *Præcipitantem igitur impellamus, & perditum prosternamus.* ad Heren. IV. 51. *Noli extinguere extinctos.* Petron. *Genua perseverantis amplector, ne morientes vellet occidere, & merito, inquam, excandesceres, si posses proditum ostendere*, h. e. si, postquam eum prodidisti, & quærentibus indicavisti eum hic esse, posses etiam ostendere, ubi jam esset, quoniam, qui hic modo erat, inter turbam aufugit. Plaut. *Capt.* II. 3. 51. *atque hunc inventum inveni*, h. e. ejus filium, quem jam scimus

scientiâ latius sumpta, ubi locorum sit, atque adeo, qui ex parte jam est inventus, porro operam da, ut coram invenias, & inde patri suo reducas. Nulla itaque in istis locutionibus significatio est Futuri; sed quam, saltem aliqua ex parte, forsitan reperires in his, in quibus eo ipso, quod dicitur aliquid nunquam vel non temere factum, significatur simul non solere, vel non debere fieri. Veluti quum Gell. II. 6. *illaudatus exponit esse quasi illaudabilis, qui neque mentione aut memoria ulla dignus, neque unquam nominandus est.* Atque ita Sall. *orat.* 1. ad Cæsarem, *sacro & inspoliato fano.* Et in *Jug.* cap. 2. ubi corporis & animi bona opponit, illa ait *omnia orta occidere, & aucta senescere; animum Incorruptum, aeternum, agere atque habere cuncta, neque ipsum haberi.* Et maxime cap. 91. *Genus hominum mobile, insidum, neque beneficio, neque metu coercitum, q. d. haud temere unquam coercitum, & proinde neque facile deinceps coercendum.* Non intellexere hoc Librarii & Editores nonnulli, qui idcirco de suo addiderunt *ante*, sed quam vocem abesse deprehendi ipse a duobus MStis, altero Davenetriensi, quem Pater meus quondam

„[& Georg. 1. *Quam quibus in patriam ventosa per æ-*  
 „*quora vectis Pontus, & ostriferi fances tentantur Abydi.*  
 „Ubi Servius: *Vectis, his qui vehuntur, quia Latina*  
 „*locutio non habet præsens participium passivæ significationis.* Prop. *Quandocumque igitur nostros mors claudet*  
 „*ocellos, Accipe quæ serves funeris acta mei, pro agenda.]* Lucanus lib. 1. *Casosque duces, & funera Regum,*  
 id est, cædendos. Terent. *Andria; Utinam aut hic sur-*  
 „*rus, aut hæc muta facta sit, id est, fiat.* „[Idem; *Cave*  
 „*quicquam admiratus sis, qua causa id fiat, pro, admi-*  
 „*reris.]* Lucanus 2. *Victis bona spes partibus esto; id*  
 est, vincendis. „[Catull. *Brixia Verone mater amata*  
 „*mea; id est, quæ amaris a Verona.]* Causam vero  
 quare hoc participium magis videatur perfecti, & præ-  
 teriti esse temporis, videtur assignare Priscianus, in-  
 quiens lib. 8. *Itaque præteriti quoque perfecti vim habet*  
 „*verbum, Est, quod ostenditur, quando participiis præteri-*  
 „*ti junctum officio fungitur præteriti perfecti, per passivorum*  
 „*declinationem, vel similium passivis.* Hæc ille. Mihi ta-  
 men alia videtur potior ratio; solet enim contingere sæ-  
 pissi-

dam istius urbis Bibliothecæ com-  
 paravit, altero Viri Amplissimi,  
 & vere Optimi, quum viveret,  
 Theoph. Hogerfii. Idem de  
 præcipuis suis testatur Gruterus,  
 sed qui male item reponi voluit  
*coercendum.* Retinenda lectio præ-  
 stantissimorum codicum, & ex-  
 ponenda, sicut a me factum.  
 Nam & Græcis eadem locutio  
 eodem sensu est usitatissima. Ael.  
 Var. Hist. XIII. 2. *ἔτισεν ἔν ὁ Μά-*  
 „*καρέως ἔ μωμπτήν τῶ δίκῳ, h.*  
 „*ε. nunquam a quocquam deinceps*  
 „*reprehensam.* Ant. Liber. fab. 30.  
 „*ἀφαιτῶ ἔρωσ, nunquam dictus vel*  
 „*auditus, & idcirco infandus amor.*  
 Epict. *Enchir. cap. 2. τὰ μὲν ἐφ*

ἡμῖν ἐστὶ φύσις ἐλεύθερος, ἀκόλυτα,  
 ἀπαρεμπόδιστα, τὰ δὲ ἐκ ἐφ' ἡμῖν  
 ἀσθενῆ, ὀδύνα, κωλυτά. ἀκόλυτα  
 & κωλυτά sunt vel *nunquam*,  
 vel *sæpe* ab aliis *inhibita*, atque  
 adeo quæ vel *non facile*, vel et-  
 iam *facile, inhiberi queant.* In-  
 nuunt hæc aliquo modo futu-  
 rum, sed tamen proprie & pri-  
 mitus præteritum notant, seu  
 eo, quod vel factum sæpius,  
 vel nunquam factum, tacite qua-  
 si significant, etiam deinceps vel  
 faciendum vel non faciendum.  
 Sed quia hæc consequentia ali-  
 quanto validior est in negativis,  
 idcirco & in iis longe frequen-  
 tior est hæc locutio.



pissime, ut narrando præsentibus utamur pro præterito. Terent. Andria; *ubi te non invenio, ibi ascendo in quendam excelsum locum, circumspicio, nusquam.* Ibidem; *Funus interim procedit, sequimur, ad sepulchrum venimus, in ignem posita est, fletur.* Idem Phormio; *Persuasit homini, factum est, ventum est, vincimur.* Idem; *Ignotum est, tacitum est, creditum est.* 6 Hæc omnia præsentis temporis esse ostendunt alia præsentia. Sic illud Valerii Max. *Postquam in patriam revertitur.* Cicero ad Lucejum; *Qui tunc denique sibi avelli spiculum jubet, posteaquam, illi percunctanti dictum est, clypeum esse salvum; & illud tritum, Hic situs est Phaëton.* Sed jam omnes abutuntur hoc participio de præterito cum verbo *Est*; sed cum aliis verbis 7 nullius esse temporis ostenditur; ut, *jussus feci, jussus facio, jussus non faciam.* Cicero ad Treb. *Quum ille tardior tibi erit visus, perferto.* Ibidem; *Gratissimum igitur mihi feceris, si ad eum ultro venies, eique pollicitus fueris.* Juvenal. *Converso pollice quemlibet occidunt, id est, quum convertunt.* Cæsar 1. Gall. *Nam etsi sine ullo periculo legionis deleta commissum cum equitatu prælium fore videbat, id est, committendum, vel quod possit committi.* Plinius lib. 2. *Lacus ad margines*

6. Hæc omnia præsentis temporis esse &c.] Præsentis est solum *Est*, at Præteriti, *Factum, Ventum.* At quare in superioribus non item dicitur, *Fletum est, Victi sumus &c.*? Nempe in narranda re præterita diversis hisce locutionibus, Præfens adhiberi videtur a Terentio in re longioris moræ, at Præteritum in re, quæ uno actu perpetrata, seu breviter confecta est. Veluti, *in ignem posita est, Ventum est.* At *Fletur, Vincimur* scil. causam utrimque dicendo, longioris erant moræ. Præterea Præfens

Tempus, ut revera existit, ita & adhibetur sæpissime, tum in re jam Præterita, tum in Futura. Ipsum autem utrobique manet Præsentis significationis, ut jam sæpe diximus.

7. Nullius esse temporis &c.] At vero annon diversi est sensus, *obsecutus tibi venio, & obsecuturus tibi venio*? In quo autem diversitas illa est sita, nisi in solo Tempore adsignificando? Certum itaque, *jussus* in omnibus istis locutionibus Præteriti esse temporis, sicuti & præteritum notat. Sed & sic reliqua hic allata.

*gines plenus, neque exhaustis aquis minuitur, nec infusis augetur. Idem; Anisum strangulationes vulvae, si manducetur, sedat: Et mox; Portulaca alias manducata refrigerat intestina, potuisset in utraque parte uti participio, vel verbo.*

\* *Amandus non semper esse futuri subindicat Valla:*

*Ne-*

8. *Amandus non semper esse futuri]* Magna est de hac forma, & esse potest, controversia. Aug. Saturnius & Em. Alvarus negant esse Participium, hoc est, negant adsignificare ullum Tempus. Reliqui affirmant Futuri esse Temporis, nisi quod Sanctius more suo nullius certi Temporis, sed omnium, esse tradat. Ego vero nullus dubito, utcunque id jam paradoxum forsan alicui videbitur, proprie & primitus fuisse Præsentis Temporis. Ut ita statuam, facit primo Analogia derivationis. Manifeste enim deducitur a Particip. activo Præsenti, *amandus* ab *amans*. Si hæsitas, considera sis participia in IENS exeuntia, veluti *capiens*, *audiens*. Habes hinc eodem plane modo *capiendus*, *audiendus*. Immo ab ipso *Iens*, sicuti in obliquis casibus est *Euntis* &c. sic & *Eundus*. Admittit hanc derivationem Urfinus, qui in *Gramm. Instit. Sect. VI.* p. 873. meæ sententiæ acriter ceteroqui se opponit, & ideo hoc quoque argumentum rejicit, quia & alia dentur tempora a diversis plane temporibus formata, ut *Amavi* ab *Amas*, *Amaturus* vel a Supino *Amatu*, vel a Præterito *Amatus*. Prius plane est frivolum. Nec enim *Amavi* a secun-

da Persona Præsentis proprie derivatur, sed ab ipso Themate, terminatione O mutata in AVI. At Posterius habet hoc commune cum aliis Futuris, quæ apud Latinos a Præteritis fere derivantur. Certe ita *Amavero* ab *Amaverim*, *Amasso* antiquum & obsoletum ab *Amassim*. Sic ergo & *Amaturus* ab *Amatus* recte formes. Imperativa, quæ itidem Futura censet, & tamen a Præsenti Indicativi formata, Præsentis potissimum sunt Temporis, licet res, quæ imperatur in Præsenti, sit etiam dum futura. Distinguendum enim omnino inter Rem futuram, quæ nihil ad Grammaticam pertinet, & Tempus verbi Grammaticum. Recte ergo & illa a Præsenti Indicativi derivantur; neque vero Exempla isthæc idoneam nobis rationem præbent, quo minus *Amandus* Passivum probabiliter saltem statuatur ejusdem fuisse Temporis, cujus est *Amans* Activum, a quo manifeste derivatur. Porro plerumque Participium hoc adsignificat simpliciter Præsens Tempus, at rarissime ita simpliciter Futurum, sed sæpius id, quod fieri debet. Prætermittam nunc *Oriundus* h. e. originem habens ex certa Urbe; *jurandum* h. e. jus, quod juratur,

*Nescio, inquit, an dicendum sit Gerundium esse participium*

*præ-*  
 tur, vel jurando sancitur: *Actio repetundarum* scil. pecuniarum, h. e. quæ repetuntur. Manifeste hæc tamen notant Præfens tempus. Neque aliter illa, quæ sequuntur, Plaut. Epid. III. 3. 32. *Pugnis memorandis meis eradicabam aures hominum*, h. e. dum memorabam. *Perfa* I. 1. *Ita fui miser, querendo argento mutuo*. Cic. Famil. II. 10. *Non eram minor ex contemnenda provincia, quum ex conservata*. XIII. 10. *Videor mihi in ipsa causa exponenda satis de probitate ejus dixisse*. Offic. III. 5. *Si nihil existimat contra naturam fieri hominibus violandis*. Nep. Pelop. c. 4. *Hac liberandarum Thebarum laus propria est Pelopiæ*. Liv. I. 18. *Sicuti Romulus augurato Urbe condenda regnum adeptus est, quod per imperfectum exponi debet*. Nam sicuti Præfens Infiniti etiam imperfectum includit, ut jam supra probavimus, sic idem facit Participii Præfens, quod & ab Imperfecto Indicativi est formatum, ab *Amabam Amans, Faciebam, Faciens, Audiebam, Audiens*. Hinc jam *Amandus, Faciendus, Audiendus*. Sic porro Idem Livius I. 44. *Locus, quem in condendis Urbibus quondam Etrusci consecrabant*. c. 55. *Inter initia condendi hujus operis movisse numen traditur Deos*. Ex his etiam patet sensus verborum Livii in præfat. *Que ante conditam condendamve urbem traduntur, &c.* Manifesta

hic est distinctio Temporum, & quidem Præteriti, ac Præfentis, ut recte exposuit Nannius *Miscell.* V. 2. & Sanctius in extr. hujus capituli. Nihil proinde opus emendatione, quam idem Sanctius tamen tentat, nec causæ quicquam, ut contra Nannium assentiamur Urfino, qui *Observ. Philol. cap.* 12. tradit, *melius ex propria & communi illa Participiorum in DUS significatione exponi, Ante condendam urbem antequam condi deberet, ut adeo remotius tempus significet, quam alterum illud, Ante conditam urbem*. At vero propriam & vulgarem maxime horum Participiorum significationem esse Præfentis Temporis, ex allatis jam locis & innumeris alijs, (Vide hic Sanctium, & Voss. *Anal.* IV. 14. & Th. Linac. de *Emendat. struct. Latin. Serm.* lib. 1.) tum ex omni Gerundiorum, quæ semper præfens Tempus notant, usu, satis superque constare nobis debet. Futurum vero, ut dixi, rarissime hac forma simpliciter significatur. Quæ Vossius *Anal.* IV. 11. duo sola loca, & ex Gellio quidem, adfert, non satis clare id probant. Certe non prius. Nam quod ait Gell. III. 10. *ad homines nascendos vim numeri septennarii pertinere*, pene idem est, ac si diceretur, ad homines in nascendi negotio consideratos, seu in nascendo, per omne illud hominis in utero formandi tempus,

*præsentis temporis, more Græcorum. Et infra; Unde infra*

pus, constitutos. *Non capere se id ait Urfinus. Sed hoc ex eo haud dubie oritur, quod non videt Verbum Nasci, quod origine sua est Passivum, ut ostendi infra ad III. 2. nota 2. extr. a me hic fumi, non de partu proprie, quo fetus editur in lucem, ut plerumque fumitur, sed de tota ejus formatione in utero, & gestatione usque ad partum. Quod illud ita hic in Gellio fit accipiendum, liquet utique clarissimum in modum ex ratione, quam addit, & quam non extendit ultra septem hebdomadas a conceptione, intra quas totus homo in utero absolvatur. Et ita fere apud Festum de fructibus, qui proferri incipiunt, *Nascitur, cum faba granum se Nascenti gratia aperit.* Ponitur immo hoc Verbum etiam pro Crescere de jam natis, ut apud Petronium *cap. 4. Eloquentiam induunt pueris adhuc nascentibus.* Quanto magis ergo de fetu in utero adhuc formando & crescente exponi hic poterit, si de pueris in virilem ætatem adolescentibus adhibetur hoc verbum? Neque aliter Horat. lib. II. *Sat. 4. Lubrica nascentes implent conchyliis Luna,* h. e. crescentes, quæ proinde tam diu *nasci* dicuntur, quamdiu nondum plenæ evaserunt. Præsens ergo temporis sensu *nascentos homines* dixit Gellius, & sic eodem plane modo III. 10. *adolescendi corporis humani summum modum septem pedes esse ait,**

h. e. corpus hum. adolescere in tot summum pedes. Plane ut Varro de L. L. lib. 5. *Seculum longissimum spatium senescendorum hominum* dicit. Neque alter a Vossio prolatus Gellii locus XVIII. 6. *Matronam dictam esse a Matris nomine, non adepto jam, sed cum spe & ordine Apiscendi;* liquido satis probat Futuri significationem. Nam ibi τὸ *Apiscendi* notat simpliciter actionem, quæ sperabatur, atque adeo erat Futura quidem forsitan re ipsa, at Præsens in Spe, quæ plerumque respicit quidem futurum, sed cogitatione sua & desiderio rem habet præsentem: & ita hujus five Participii five Gerundii eadem est ratio respectu Temporis, quæ est Infiniti præsentis, quande jungitur Verbis *Volo, Promitto, Nego* &c. Vide *caput superius*: Vel, quæ est Nominum Verbalium. Certe quod ad significationem etiam Temporis; nullum est discrimen inter *spem adipiscendi, & spem adeptionis.* Sed tamen, si quis in hisce Futuri Temporis adsignificationem omnino agnoscat, non valde ei refragabor, præsertim quum eo sensu sæpius tandem posteriores hanc formam adhibuerint. Sulpic. Sev. *Cum polliceretur, nec hydriam farre, nec vas oleo esse minuendum,* h. e. minutum iri. Et, *si id fecissent, Dei præsidio tuendos.* Adde Priscianum lib. XI. qui *amandus* vertit ὁ φιλῶν

*dicatur Gerundium esse participium præsentis. Idem sentit Tho-*

Ἰνσὸρῶν, *docendus*, ὁ διδάχῃ Ἰνσὸρῶν &c. Sed nos usum investigamus temporis, quo Latinitas constituta est, & dein floruit: quo ipso tamen non negaverim aliquot loca occurrere cum manifesta Futuri significatione in hac forma, sed pauca. Sic enim Cæsar B. Civ. I. 72. *Movetur etiam misericordia civium, quos interficiendos videbat*, h. e. interfectum iri, interficiendos fore, vel debere necessario interfici, si scil. id fieret, quod flagitabant milites. Potuisset etiam dixisse, *quos interfici videbat*, pro, interfectum iri. Certe quando hæc Participia etiam Futuri in significatione reperiuntur olim posita, quum tamen raro id fiat, credi possit, non alia id fieri ratione, quam qua Præsens in Verbo tum Finito, tum Infinito, sæpius, ut probavimus supra cap. 13. & 14. ad Futurum itidem denotandum adhibetur. Quapropter, ut hæc forma utrumque, & Præsens, quod certe frequentissime facit, & Futurum aliquando etiam significet, tamen quia, quod vel inprimis hic observandum arbitror, etiam in ipso verbo Finito & Infinito, quod proprie est Præsens, Tempus aliquando notat futurum, Futurum vero nunquam notat præsens, nullum idcirco nobis debet esse dubium, quin & hæc forma revera sit ex duobus controversis Temporibus vel maxime & pro-

prie Præsentis Temporis, æque ac *amo*, *amare*, & *amari*, quæ item aliquando futurum notant. Adde quod sicut in Activo tres sunt formæ Infiniti, & totidem Participii, ut ostendimus supra, sic & hac ratione in Passivo erit conveniens, ut, quia solum est Præsens Infiniti proprium, *amari*, Participium quoque habeat saltem suum proprium & verum Præsens, *Amandus*. Nihil fere habet Urfinus, quo suam tueatur sententiam, licet longum textat de his sermonem, nisi id unum, quod raro hæc Forma reperiatur in Nominativo, quin officium vel necessitatem notet. In illo autem casu, *tanquam themate ipso, propriam vim vocum declinabilium querendam esse: atque adeo primam & propriam horum Participiorum significationem censet esse eam, quæ in hoc casu FERRE sola reperitur*. Si *Fere sola*, ergo Non Sola. Et sane passim *oriundus* & *jusjurandum* occurrunt, quæ Præsentis aut imperfecti Temporis habent adsignificationem, certe Futuri nihil adsignificant. Sic *Volvendus*, ex Ennio apud Varronem L. L. lib. 6. *Clamos ad cælum volvenda per athera vagit*. Et in Femin. apud Virgilium & Lucretium *Volvenda Dies*, *Glans* h. e. quæ volvitur. Deinde complura utique sunt nomina in obliquis casibus satis usitata, at nominativum habentia nullum. Quod si ita se habet, tum vero

Thomas Linacer. Clarius Donatus in illud Terentii; *Vix sum apud me, ita animus commotus est metu, spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono: mirando, inquit, id est, quum miror; & est participium. Ego autem assero omnium temporum esse posse; ut, legendis car-*

nihil argumenti est in eo, quod certa quaedam significatio in Nominativo forsan minus frequenter reperiatur, ad eam prorsus etiam reliquis Casibus negandam. In quibus adeo certe frequens est illa Præsens Temporis adsignificatio, ut Urfinus, quum nihil ferme Futuri in iis inveniret, maluerit omnia permiscere, & eandem Formam modo pro Participiis, modo pro meris Nominibus accipere, prout Tempus Futurum adsignificent, vel non adsignificent; aut Temporis ab aliis demum Verbis, quæ adduntur, adsignificationem repetere, quod plane putidum est, & sæpius a me jam refutatum. Quando Virgilius ait *Aen. IX. 6. Turne, quod optanti Divum promittere nemo Auderet,volvenda dies, en, attulit ultro*, in his non accipit *volvenda suum Tempus* a Præterito *Attulit*, sed manet Præsens Temporis, sive *Attulit*, sive *Adferet*, sibi adjunctum habeat. Vide de aliis Participiis supra. Ceterum quemadmodum in superiori Nota 5. pag. 139. 140. docui, per præteritum ipsum, seu per id, quod jam factum est, aliquando designari, quid deinceps fieri debeat, vel futurum sit; sic & per hoc i-

psum Præsens, quia quod revera jam fit, creditur etiam debere fieri, seu quia, quod debet omnino fieri, pene pro eo, quasi jam fiat, & cœptum sit, habetur, quodque cœpit fieri, etiam porro futurum creditur, hinc per illud ipsum, inquam, Præsens sæpe designatur officium & necessitas rei faciendæ, adeo ut nonnulli non esse Participium, sed Nomen tantummodo, officium & necessitatem designans, statuerint. Sic Cic. Famil. VII. 3. *Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in insidias incidendum, aut in victoris manus deveniendum, aut ad Jubbam confugiendum.* Offic. I. 21. *lis, qui habent a natura adjumenta rerum gerendarum, adipiscendi sunt Magistratus, & gerenda resp.* Vide & Voss. *Anal. IV. 11.* Sed & in eundem sensum Nomina quoque Verbalia aliquando adhibentur: ut apud Terentium *Andr. II. 3. 26. Puerum ne resciscat mihi esse ex illa, cautio est.* *Adelph. III. 3. 67. Hi (pifces) mihi ne corrumpantur, cautio est.* *Hec. IV. 4. 28. Nulla tibi hic consultiatio est: h. e. cavendum mihi; non deliberandum tibi, quin statim arripias, quod offertur.*

*carminibus fuit poëta, legendis carminibus erit poëta.* Virgil. *Volvenda dies en attulit ultro*, id est, quæ volvitur. Lucret. *Plumbea vero glans etiam longo cursu volvenda liquefcit.* Terent. *Quod in opere faciendo opera consumis tue.* Cicero de Senectute; *His enim ipsis legendis in memoriam redeo mortuorum.* Idem 2. de Divinatione; *Neque vero superstitione tollenda religio tollitur.* Idem 4. Epistolarum; *Gratiam nos quoque inire ab eo defendenda pace arbitramur.* Juvenal. *Provida Pompejo dederat Campania febres optandas*, id est, quas optare debuerat. „ [Lucillius; *Lippus edenda acri assidue cepariu' cepa;*] ubi, *edenda* significat 9 præteritum; *ceparius* est lippus, comesa assidue acri cepa: quam ipsam sententiam sic Nævius extulit; *Cui cepe edendo oculus alter profuit.* Cic. *Sed res multis querelis de Repub. interponendis transacta est.* Plin. in Epist. *Abstinni a causis agendis.* Livius in prologo obscure dixit; *Ante conditam, condendamve urbem.* Quidam explicant; *ante condendam*, id est, paulo antequam conderetur. Mihi videtur, in ipsa ædificatione: aut fortassè legendum; *Ante conditam, condendove urbem.* Quæ vero hic solent addere grammatici de Gerundio adjectivo, & de Gerundivis, mera deliramenta sunt. Vide reliqua lib. 3. cap. 8.

9. *Præteritum*] Immo Præfens: *edit assidue cepam!*  
*Edenda enim cepa* notat, dum

## C A P. XVI.

*De natura & numero Præpositionum. Prope Adverbium est, non Præpositio. Propius Nomen est, non Præpositio.*

*Proxime Adverbium. Pridie, Postridie, Procul, Usque, Versus, non sunt Præpositiones.*

[*Ut nec Propter, Juxta, Secundum, Adversus, Secus, in Notis.*]

**P**ræpositio, etiam si postponatur, non desinit vocari *Præpositio*; ut Cæsar Scaliger videtur innuere: Nam

si grammaticum ordinem spectes, semper præponi debet; ut *transstra per*, expone *per transstra*: etiam in illis, *mecum, tecum, secum*.

Porro ex receptis a grammaticis præpositionibus rejeci: *Circiter, prope, propius, proximè, pridie, postridie, procul, secus, usque, <sup>i</sup> versus, versum*. Circiter Kalendas,

i. *Versus, Versum*] Addi his forsan & aliæ possent, certe deberent *propter, juxta, secundum, adversus*. Etenim *Propter* habet ipsam adverbii formam, & dicitur contracte pro *propiter*, a *propus* vel *propis*, unde & *prope*. Sic a *firmus*, *firme* & *firmiter*, a *durus*, *dure* & *duriter*, a *fortis*, *forte* & *fortiter*, a *suavis*, *suave* & *suaviter*, a *Circa*, *Circiter* &c. Construitur quidem plerumque, tanquam si esset Præpositio, sed id fit per Ellipsin veræ præpositionis *ad*, vel *ob*. Sallust. *Catil.* 59. *Ipse propter Aquilam adfuit*, h. e. propter ad Aquilam. Et sic plane pleraque, quæ hoc capite memorantur, explenda. Quando Plautus in *Rud.* prologo v. 34, ait, *ibi habitat Demones in agro atque villa proxima propter mare*, pleonasmus est per ἀντιθεσιν quandam, qua non tantum dicitur habitare propter ad mare, sed etiam in villa proxima ad mare. Neque aliter τὸ *Prope*, unde illud *Propter* descendit, & quod item, ut Præpositionem, sæpe Accusativo junxerunt Veteres, explicatur. Sed manifeste Adverbium est τὸ *Propter* apud Terent. in *Adelph.* IV. 2. 37. *Ibi angiportum propter est*, h. e. ibi in

propinquo est angip. Sic Tacitus *Anal.* IV. 54. *Cum propter discumberet. Et Phædrus fab.* 37. *propter volans*. Similiter *Iuxta*, & *Iuxtim*, non Præpositiones sunt, sed Adverbia, derivata a *jugo*; *juxi*, pro quo posteriores *jungo, junxi*, dixerunt; quæ proinde significant *prope*, tum *post*, & *aquali modo*, Mela I. 19. *Æstus hiememque juxta ferens*. Sall. *Jug.* 85. *Me vosque in omnibus juxta geram*. Cap. 95. *Literis Græcis & Latinis juxta eruditus*. Tac. *An.* I. 6: *Juxta periculosum, ficta seu vera promeret*. Hinc sæpe etiam sequitur *ac*, vel *atque*. Liv. I. 54. *Absentium bona juxta atque damnatorum divisa sunt*. Sall. *Jug.* 45. *juxta ac si hostes adessent, vallo fossaque munire castra*. Immo & præpositio *cum*. Plaut. *Pseud.* IV. 7. 62. *juxta cum ignarissimis scio*. Persa. V. 3. 75. *juxta tecum eque scio*. Sall. *Catil.* 58. *juxta mecum omnes intelligitis*. *Secundum* ejusdem est generis & naturæ, cujus *primum, multum, plurimum*, &c. h. e. non modo non est Præpositio, sed neque Adverbium. Quid ergo? Est Nomen adjectivum, neutrius Generis, cujusmodi quamplurima usurpantur ἐκείνῳ, ut



das, circiter meridiem, octavam circiter horam, non

fi essent Adverbia: hoc vero etiam duplici plerumque Ellipsi, ut si esset etiam Præpositio. *Plerumque* dico, quia occurrit etiam ut Adverbium, cum significatione *sequendi*, unde ortum est. Plaut. Amphit. II. 1. 1. Am. *Age, i tu secundum.* SO. *Sequor, subsequor te.* Mil. Glor. IV. 8 39. *Nos secundum ferre per urbem hac omnia:* h. e. ut patiamur illos præcedere, & sic nos subsequamur. Denique *Adversus, Adversum, & Exadversus* revera sunt Adverbia, cum præpositionibus composita, si simplex *Versus* vere est, ut est, adverbium: quod & sunt illa, quæ cum aliis Præpositionibus & τῷ *Versus* occurrunt composita, ut, *Prorsus & Prorsum, Rursus & Rursum*, denique & *Sursum*. Si vero accusandi casum illa penes se habent, eo significatur, istic, æque ac in Simpliciter *Versus*, esse Elliptin, & quidem repetendæ præpositionis *ad*, quæ in compositione apparet; plane sicuti Præpositio, quæ in Verbis comparatur, cum sequitur illius Casus, solet vel repeti, vel per Ellipsin supprimi. Miror certe Urfinum, qui Verba etiam Neutra regere Accusativum censet, vi Præpositionis cum illis compositæ, sine ulla Ellipsi, quod ergo non tradat & hic, τὸ *Adversus* æque esse Adverbium ac *Versus*, at quando additum sibi habeat Accusativum, regere Eum, non sua Adverbii, sed

Præpositionis secum compositæ, vi: idque potius, quam ut *Versus* dicat esse Adverbium, *Adversus* vero Præpositionem, tantum propter Accusativum, qui sæpe etiam τῷ *Versus* adjungitur. Hæc autem vocula *Adversus* reperitur non modo cum Accusativo, sed & cum Dativo, conjuncta; certo pene indicio, neutrum horum casuum proxime ab ea regi. Nam sicuti Nep. Hann. c. 4. *Scipio apud Trebiam adversus eum venit:* sic. Plaut. *Casim.* II. 8. 29. *Cum ei adversum veneram, & Trin.* III. 2. 98. *Qui ei adversus venerit.* Sed & sine casu ullo. Sallust. *orat.* 1. ad Cæs. *Quoniam neque adversus, neque a tergo, aut lateribus tuta sis.* Ceterum his quoque se opponit acriter Urfinus *sect.* VII. pag. 1047. - 1048. sed talibus rationibus, ut ex se ipso aliis in locis, refutari abunde queat, & res recidat tandem in unam de nomine controversiam, utrum illæ *Præpositiones dici meruerint usu:* utque adeo harum me disputationum plane tandem tædeat, tanquam prorsus inutilium. Dicit *sibi Ellipses, quæ præter necessitatem statuuntur, neque unquam suppletur, esse suspectas.* Nescio quid *necessitatem* vocet. Ostendi quatuor illa, *Propter, Juxta, Secundum, & Adversus*, origine sua & natura esse potius Adverbia, & construi etiam, ut adverbia; Agnoscit utrumque Urfinus, sed *induisse* ait *Præpositionis*

*nis naturam*: scilicet quia etiam quasi Præpositiones proxime cum Accusativo junguntur. At quæ est Necessitas, idcirco eas voculas habere etiam, & potissimum, pro Præpositionibus, quum tam frequens in Lingua Latina sit Ellipseos usus? Sumamus duo hæc, *Propter*, & *Adversus*: Quum passim non Adverbia tantum, *Prope*, *Proxime*, sed & Adjectiva *Propior*, *Proximus*, cum Accusativo construantur, & necessario per Ellipsin explicentur, quæ ratio est, quare non & vocabulum *Propter* inde derivatum, quod formam & speciem omnem habet Adverbii, eodem modo constructum, eodem etiam modo explicetur? Immo quæ ratio est, quare *Propter* a *Prope* Adverbio derivatum, minus haberi debeat pro Adverbio, quam *Circiter* habetur, quod tamen eodem modo, sed a *Circa*, quæ Præpositio esse creditur, derivatum est, & fere ubique, æque ac *Propter*, cum Accusativo construitur? Similiter si *Versus* est & manet Adverbium, licet sæpissime Accusativo præmittatur tanquam Præpositio, quidni & inde Compositum *Adversus*? Verum, ait, in hisce *Propter* & *Adversus* nusquam occurrit nobis suppleta Ellipsis Præpositionis *Ad*, quæ aliquando reperitur suppleta in *Versus*, *Prope*, *Proxime*, *Circiter*, &c. Sed quid? si respondeam ipsius Verbis ex *Observ. Philol. cap. XII. p. 231. Non si nostris temporibus verba* (supplementa)

*hæc non existent, necessario hinc consequi, nec apud Vetusiores illos, quorum paucissima ad nos pervenere, ea existisse.* Deinde vero innumeræ profus reperiuntur utique & admittuntur ab omnibus Ellipses, quarum tamen supplementa nusquam invenies. Censet ipse, ubi de Adverbiis agit, *falso omnino Adverbiis accenseri, Mane, Pessum, Rite, Admodum, Nequaquam, Obiter, &c.* quia Nomina certorum Casuum illa sint: sed & *tolerabilius quidem haberi pro Adverbiis, Aetutum, Parum, Sæpe, Nimirum, Nequiquam, Cur, Quin, &c.* ea tamen *non magis vera esse Adverbia, quam Facile, Nimum, &c.* immo addit, *nec diversam literaturam, seu obsoletam declinationem, nec Syncopen vel Apocopen in quibusdam eorum, naturam vocum immutare proprie posse, quo minus maneant, quod naturâ sint, Nomina.* Sed tamen non possunt illa ut Nomina explicari, nisi insolita seu paradoxa pene statuatur Ellipsis, cujus certe supplementum nusquam reperitur. Nam ubi occurrit *Mane tempus, ne quaquam ratione, Aetutum negotium, Ne quiquam vel quoquam modo?* Quanto hisce jam lenius & probabilius est, *Propter Aquilam* accipere positum eadem Ellipsi, qua dicitur *Prope Aquilam, Proxime Aquilam, unde τὸ Propter, & quidem solita Adverbiis forma, derivatur: Adversus Urbem, eadem Ellipsi, qua Versus Urbem? Accedit quod illa, quæ Adverbiorum*

rum ordine Urfinus movit, inque Nominum classem retulit, vix alio in Casu aut Constructione usquam occurrant, ut adeo, eandem semper formam retinentia, *Adverbiorum naturam* quoque videantur induisse, magis certe, quam *Propter* &c Præpositio-num. Quod si nunc morosior quispiam Urfinus Urfino ingere-ret, Nomina isthæc sine ulla ma-jore Necessitate per varias Ellipses explenti, *sibi Ellipses, quæ præter Necessitatem statuuntur, nec unquam suppleantur, esse suspectas*, qua, quæso, ratione tueretur su-am de illis Adverbiis sententiam, ut non simul meam de his Præ-positionibus firmet contra ean-dem objectionem? Deinde ait, *non ex prima facie aut origine de vocum genuina sede temere judi-candum*. At qua aliâ ratione tot ille voces Adverbiorum classe excludit? Hoccine ergo uti argu-mento illi licet, aliis non licet? An non miraris, Lector, tam contra-riam agendi rationem in simili plane casu? Ego vero vix dubito, haud aliam esse ejus causam, quam quod Vir Doctus quatuor illas vo-culas suos inter Auditores semper pro Præpositionibus habuerit, idque nunc demum mutare, in-decorum sibi duxerit. Quod ad me, facile patior, illas *dici* quoque *Præpositiones*, mallet tamen dici, eas constitui usu ip-so proxime cum Accusativo, tanquam Præpositiones. Neque enim ex usu & constructione solâ vocum, judicandum de earum natura, sed vel maxime ex

Analogia derivationum. Ipse in Adverbiis non vult natu-ram vocum mutari ex usu, ne-que ex Syncope usu confirmata: & in *Observ. Philol. cap. XI.* re-cte autumat, *distinguendum dili-genter inter significationem, & si-gnificandi modum*, h. e. rationem. Hæc ex Analogia, illa ex Usu cognoscitur. Ceterum *Propter* quando causam (Vide mox No-ta 4.) notat, veluti *Feci hoc propter Te*, expleverim illud propter ob Te, vel quod ad Te, h. e. maxime, proxime tua causa. *Secundum Deum* notat ad secun-dum locum post Deum. Durior etiam, fateor, in aliis constructi-onibus hujus voculæ est Ellipsis, quia duplex statui debet, & quia usu ipso paulatim longius a prima origine & analogia abiit vocis si-gnificatio, ideoque nulla ex-pletæ istius Ellipseos exempla occurrunt. Sed hoc non mutat naturam vocabulorum. Quando dicitur *Plus millies id audiri*, cer-tissimum est, expleri id debere hoc aut simili modo, *audiri, id usque ad negotium plus, quam est millies audire*. At ubi hoc ita expressum reperitur? Et tamen vel sic τὸ *Plus* est & manet Ad-jectivum. Si quis tamen τὸ *Se-cundum* malit ita accipere, ut exuerit paulatim usu ipso Adje-ctivi naturam, & induerit illam Præpositionis, per me id licet. In reliquis, *iuxta* & *Adversus*, nulla objicitur nobis hæsitatio, quæ aliquam habeat speciem. Ad-de his *Clam*, & *Clanculum*, quæ miror etiam pro Præpositionibus

probant *circiter* esse <sup>2</sup> præpositionem ; nam deest, *ad*, vel *in*. Cicero Attico lib. 10. *Verum hæc in Arpinati ad sextum circiter Idus Majas non defleamus. Prope, adverbium*

haberi. Diserte tamen Urfinus To. 1. p. 1071. contra Priscianum contendit esse Præpositiones, & To. 2. p. 434. *Clanculum plane Præpositionem* esse affirmat. Rationem si quæras, unica hæc est, quia apud Terentium in Adelph. I. 1. cum Accusativo reperitur constructum, *clanculum Patres*, licet plus centies alibi, ut adverbium, absolute positum occurrat, & licet sicut *commodum, comodo, postmodum, postmodo*, sic & *clanculum, clanculo* dicatur ipso teste To. 1. p. 993. At eadem ratione etiam *Intus, Cominus* &c. deberent esse Præpositiones, quia Plautus dicit *intus domum*, Propertius, *agrestes cominus ire suos*. Et tamen non sunt, neque ex ipsius sententia To. 1. pag. 988. Quæ vero istius discriminis causa? Nulla, nisi arbitrium merum. Dicit forsan, nusquam nunc reperiri præpositionem aliam, qua suppleri possit Ellipsis, inter *clam* vel *clanculum*, & Casus, qui regi ab his creduntur, interjectam. At ubi hoc monstrabit factum in *τοῖς intus, cominus, pridie, postridie*? Et tamen hæc posteriora, licet cum Accusativis, *Nonas, Idus* &c. construantur passim, absque *Ante* vel *Post*, quibus suppleri illa constructio debeat, *Præpositionibus sive dubio neutiquam accensenda* tradit To. 1. p. 1062. Priscianus

vero lib. XIV. multa etiam alia ex Præpositionum in Adverbiorum ordinem refert. Veluti *extra, infra, contra, citra, supra*, & hæc quidem non male forsan. Naturam autem utrorumque hanc esse ait apud Græcos, quod *Adverbia quidem derivativa possint esse*, at *Præpositiones positiva, id est, primitiva, sint omnes*. Deinde quod Adverbia sint, quæ certam aliquam habent significationem etiam per se posita, quod Præpositiones habere nolint per se prolata; ut &, quæ componi non possunt, cum omnes Præpositiones apud Græcos & componi & apponi soleant. Similia vero Adverbia Græci habent, vel potius Nomina, quæ casibus certis præmissa, videntur construi tanquam Præpositiones, licet id minime sint. Sic ἐνδὲ τῷ ᾄδῃ. Ael. Var. Hist. IX. 18. *rectâ ad inferos*. Et ἀπερὲναιτο πάντων ἐναντίον, *coram omnibus*, Iſæus orat. 1. ubi pessime vertitur.

2. *Præpositionem*] Construitur etiam cum ablativo. Sulpicius ad Cicer. Famil. IV. 15. *Circiter hora decima noctis*. Inepte autem Vossius Anal. IV. 22. *circiter* dictum putat, quasi *circa*, vel *circum iter*, quum usitatissima hæc sit forma & terminatio Adverbiorum aliunde derivatorum, sicuti modo ostendimus in *propter*.

bium est, quasi *pro pedibus*: accipitur *pro fere*, aut *proxime*; & fuit aliquando nomen *Propus*, *a*, *um*. At dices, sæpe legimus; *Prope montes consistere*; *Prope ripam Anienis*; &, *Prope metum res fuerat*; *Prope seditionem ventum est*. Sed in his omnibus <sup>3</sup> deest *ad*, ut jam dicemus. Quid? quod jungitur <sup>4</sup> ablativis cum *Ab*; ut Cicero; *Prope a Sicilia*. Plin. *tam prope a muris habemus hostem*. Idem: *Prope ab origine*. Cicero; *Prope ab domo detineri*. *Propius*, non solum non est Præpositio, sed nec Adverbium quidem, nam *Melius*, *Pejus*, *Propius*, Nomina sunt adjectiva, ut diximus, cum de accusativo egimus, & in Κατὰ. Quare quum legis; *propius urbem*; *propius mortem abest*; deest, *ad*. Cicero Finib. *Sed ut ad ea propius*, Cato, *accedam*. Idem 1. Natur. deorum; *Ad similitudinem enim Deo propius accedebat humana virtus*. Idem in Partitionibus; *Accedere propius ad sensum alicujus*. Dicimus etiam; *propius ab aliquo loco stare*. *Stellæ aliæ propius a terris*, *aliæ remotius ab eisdem principiis*. Hæc Cicero de Natur. deorum; ubi nescio, cur Grammatici non annumerent præpositionibus illud *remotius*, ut *propius*; quum nulla discriminis ratio inter hæc duo inveniri queat. Cur non etiam dicas, *propius esse præpositionem dativi*: ut in illo Virgilii; *propiusque periculo it metus*. Et 2. Georg. *Propius stabulis*. Et 3. Georg. *Et faciem tauri propior.* ,, [Et Livii lib. 4. ,, *Hoc propius vero est.*] *Proxime*, adverbium semper est: neque obstat illud Cicero. *Habere exercitum quam proxime hostem*; nec Varronis, *Proxime januam*; nec Livii, *Proxime morem*: nam idem Cicero dixit; *Proxime accedere ad verum*. Et idem cum

ab.

3. Deest *ad*.] Nep. Phoc. c. I, 23. *Civili simillimum bello, prope inter parentes natosque*. Quum ita in hac voce augeatur significatio, nihil mirum, etiam in *Propter* causam ad finalem notandam id factum, salva tamen utriusque natura.
2. Cum *prope ad annum octogessimum secunda pervenisset fortuna*.
- 4.] *Ablativis cum Ab.*] Et cum *In*. Liv. I. 14. *In ipsis prope portis bellum ortum*, h. e. ferme. Quo ipso sensu etiam Liv. III. 2. *Legati prope violati sunt*. Et

ablativo, *Proxime a Lacyde solo retenta est.* Livius lib. I. *Is ducit exercitum quam proxime ad hostem potest.* Ubi legitur in Sallustio, *Proxime Carthaginem Numidia appellatur*, Fronto legit, *Proxima Carthagini Numidia*: Et infra, *Proxime Hispaniam*, Fronto legit, *Proximi Hispania*. Cicero pro Milone; *Proxime ad deos accessit Clodius*: Lambinus legit; *proxime deos*. Vide in Thesaurō *Quam proxime*, & *Prope ab*. Sed quid in his moramur, si nomen ipsum *Proximus* invenitur cum accusativo? An dices esse præpositionem, *Proximus, a, um*? Plaut. Poen. *Proximus te sum*. Cicero Attic. lib. I. *Proximus Pompejum sedebam*. Alii legunt; *Proximus Pompejo*: sed illa lectio verior. Itaque dicimus Latine; *Proximus Pompejo, Pompejum, ad Pompejum, a Pompejo, post Pompejum*. Ovid. *Proximus ad dominam, nullo prohibente, sedeto.* ,, [Potest etiam in *P. oximus*, subaudiri *Secundum*, ,, *Propior*. Plautus Rud. prolog. *In agro atque villa proxima propter mare*. Idem Capt. act. 2. sc. 1. *Secundum patrem tu es pater proximus.*] *Pridie Nonas, Pridie Kalendas*, non indicant, *Pridie* esse accusativi præpositionem, quum legamus apud Ciceronem; *usque ad Pridie Kalendas*; & apud Plin. *ad pridie Idus Septembres*. Sed in *Kalendas, & Idus, & Nonas*, deest *ante*. ut fit; *pridie ante Nonas*: ubi <sup>6</sup> *pridie* ablativus est a die; quasi dic-

cas,

5. *Nomen ipsum proximus &c.*] Sic Sall. Jug. 49. *Dextro latere, quod proximum hostes erat.* Gell. III. 2. *Dies qui proximus eam noctem illucescit.* Pl. Poen. V. 3. 1. *qui te proximus est.* Livius VIII. 32. *qui proximi forte tribunal steterant.* Ubi vide Gronovium Patrem. Sed & ita *Propior*. Sall. mod. cap. *propior montem.*

6. *Pridie ablativus est &c.*] Immo *pridie* & *postridie* dicuntur conjunctim, eadem utrumque ratione, qua *die crastini, die pe-*

*rendini, die septimi* Pl. Persa II. 3. 8. Neque aliter se res habet in *Quotidie*. Non ergo illud *pridie* ex duobus constat Nominibus ablativi Casus, quorum alterum fit *pri h. e. primo, a pris*, alterum *die*, ut etiam sentit Georg. H. Ursinus *Observ.* cap. 8. Sed ex Genitivo *Pris*, elisa litera S, & Ablativo. At Vir Doctus in *Instit.* Gramm. Sect. VII. p. 921. mavult confugere ad metaplas-

*posteri, quoti, &c.* fuerint itidem

Ab-

cas, primo die, vel priori die ante Nonas. „[Justinus „lib. 2. Pridie constitutam diem; ubi palam est subaudi- „ri Ante.] Postridie ludos Apollinares, dixit Cicero. Et Sueton. Postridie nundinas, deest, post. Cicero Terentia: Quid causa autem fuerit postridie intellexi, quam a vobis discessi; id est, postquam, posteaquam. 7 Procul urbem, dixit Curtius. & Livius Locus procul mu-

ros

Ablativi, quasi a posteris, quotis, pro posterus, quotus. Supplementum autem Sanctii, quod est Solis, si non respuant, certe non admittunt, ait, phrasas pridie & postridie ludorum. Ego vero sic eas suppleo, Die pris Solis ante tempus, vel diem, ludorum, Die posteri Solis post diem ludorum. Durius adhuc est, Postridie ejus diei apud Cæsarem B. Gall. I. 23. h. e. die posteri Solis post tempus ejus diei: nisi malimus hoc abusu adscribere orto ex similibus cum Genitivo constructionum usu. Solent autem in hisce τὰ Ante & Post ita omitti per Ellipsin, ut liquet ex die designando per Kalendas, Nonas, & Idus. Illud vero de Metaplasmo nullam meretur responionem. Ceterum Pris antiquum est, unde prior, primus, & pristinus, quod notat idem quod prior. Cæs. B. Gall. IV. 14. Milites nostri pristini diei perfidia incitati. Ubi Vide Notas. Derivatur autem Pris a Gr. πρῆς seu πρῆν.

7. Procul urbem] Procul manifeste est Adverbium, & dicitur, ut simul a similis, facul a facilis, sic illud a proculis, quod a procello, h. e. porro moveo, pello, derivat Vossius in Ety-

mol. Ego vero derivem illud potius ab antiquo Procio, h. e. promoveo, provoço. Unde Procitum in Supino, & Procitare, apud Festum: immo & Proculus, & Procax, h. e. qui petit & elicit quid ab alio. Certe Analogia Derivationis id postulat. Nam ita a facio Facilis, a doceo Docilis, ab ago Agilis, &c. Ceterum hisce derivationibus adverbium videtur, quod Viri Docti, etiam in Lexicis, procul tradunt poni quoque pro prope, secuti in eo Servium, qui ad Virg. Eclog. VI. 16. Serta procul tantum capiti delapsa jacebant, notat, Procul, modo Prope, i. e. juxta. Nam ideo intulit, Tantum capiti delapsa, ut ostenderet non longius provolutam coronam. Et sic Idem Virg. Aen. VI. 10. At pius Aneas arces, quibus altus Apollo Præsides, horrendæque procul secreta Sibyllæ, Antrum immane, petit. Nec enim longe, sed prope aberat hoc antrum a Templo Apollinis. Sic qui tam prope abest, ut alterius sermonem privatum cum alio habitum audire possit, dicitur tamen procul esse. Ter. Hec. IV. 3. 1. Quem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi. Simi-

mi-

*ros satis aquus agendis vineis fuit.* Nescio an alibi reperiatur *procul*, cum accusativo, sæpissime cum ablativo; ut, *procul mari Oceano, procul dubio.* „[apud Lucret.] *procul ambitione, procul discordibus armis.*] Exempla non adscribam cum præpositione, quia sunt innumera, & cuilibet in promptu; „<sup>8</sup> [ut verisimile sit „Curtium scripsisse, *Procul urbe*; Livium, *Procul numero.*] *Secus decursus aquarum*, Latinis inauditum est: <sup>9</sup> semper autem adverbium esse censeo: ut, *Recte, an*

militer in Eun. III. 4. 10. At verum est quidem, *Procul* dici etiam de spatio non ita longo; sed tamen semper notat separationem ac remotionem ex suo loco in alium, quæ separatio seu propulsio, sive in breve spatium, sive in longum, semper fit *procul*; immo ipsa illa brevitatis spatii, pro rei, de qua agitur, natura, considerari & dici potest longa. Sic quando Terentius Eun. II. 3. 43. ait; *continuo accurrit ad me, quam longe quidem.* Et III. 5. 61. *ubi paratum est convivium? Apud libertum Discum.* Perlonge est: utrobique breve intelligitur spatium, sed quod istis in rebus erat, aut videbatur, satis longum.

8. *Ut verisimile sit.*] Hæc videntur a Scioppio, licet ita quod edant Patavini, statim subiecta superioribus exemplis de Ablativo, cujusmodi plura refert Rivius ad Sallust. Jug. cap. 89. In eadem porro sententia de hisce locis Curtii & Livii, usque vocis *procul*, est Vossius Anal. IV. 22. Mox in hisce Scioppianis repone *muro* pro *numero*, quod tamen Ed. Patavina quoque exhibet.

9. *Semper autem adverb. &c.*] Recte, sicut & alia ejusdem terminationis, veluti, *Intus, Subtus, Versus, Rursus.* Adhibetur tamen aliquando, ut præpositio, constructum cum Accusativo, ut ostendit Vossius Anal. IV. 22. Nec tamen ideo, ut Idem sentit, est vera Præpositio, quum diserte Charisius *Adverbium esse* affirmet, & constructionem illam *fatuam ac sordidam* pronunciet, atque ipse Vossius *rectius ea abstineri* censeat, *utcumque semel atque iterum EXCIDERIT Bonis Scriptoribus*: e contrario plus millies etiam apud optimos Scriptores occurrit ut Adverbium, modo absolute positum, modo ad sequens *Ac, Atque*, aut similes particulas, relatum: sed & hinc Composita *Extrinfecus* &c. manifesta sint Adverbia. Adde, quod etiam comparetur, ut alia quædam Adverbia; nam a *secus* habemus *Secius*, ut a *diu*, *Diutius*, *penitus*, *Penitius*, *prope Propius* &c. Quando ergo constructum fuit cum Accusativo, factum id per Ellipsin veræ præpositionis *ad*, plane ut *Iuxta* & *Secundum*. Ergo *secus viam*



*secus facias, nihil ad nos.* Plaut. *Quid diximus tibi secus, quam velles?* Citat Erasmus ex Plinio; *secus fluvios*, lib. 24. Sed in correctis legitur, *secundum fluvios*. „[Charisius lib. 1. *Secus adverbium significat Aliter: unde nascitur Secius, ἀλλοιοτέρως. Caterum id quod vulgus usurpat, Secus illum sedi, hoc est, secundum illum; & fatuum, & sordidum est. Plebem quidem Romanam sic loqui solitam, ex illo apparet, quod affert Quintilianus; Cæcus conductus est secus viam stare.*] Usque nihil aliud significat, quam continue, aut perseveranter; Terent. *Andr.* 2. 1. 3. *Animus usque antehac attentus*; qua in parte Donatus valde laborat, & nihil explicat. Quum legis; *usque Romam*; & *usque Roma*, deest semper præpositio. Catull. *hunc ad usque locum*: quod ita frequens est, ut probatione non indigeat. *Romam versus*, & similia, præpositiones non sunt; neque *versum*; <sup>10</sup> quod probant *adversus*, & *adversum*. Cicer. lib. 4. epist. 12. *In Italiam versus navigaturus erat.* „[Plaut. *Epid. Cæpi versus ad illas accedere.* Livius „lib.

*viam* est concise dictum, pro *secus ad viam*. Similiter *secus decursus aquarum*, quod est ex Psalmo. 1. Vulgatæ Versionis. Urfinum, qui *sect.* VII. p. 1049. neque hoc admittit, & fati in nepte requirit locum, ubi *Secus ad* reperitur conjunctum, quum ipsa illa constructio *Secus* cum Accusativo vix bis vel ter in universo in locis integris & indubiis occurrat, suis præjudiciis relinquo: maxime quum & ipse alibi (pag. 347.) Adverbium esse pronunciet. Derivatur autem *secus* vulgo a Gr. ἐκεί, *procul*, idque auctoritate quorundam Veterum, & Casauboni ad Sueton. *Tib.* 2. Sed refutat id Festus, & sine dubio verius deducitur a

Verbo *Sequor*, unde & *Secundus*, h. e. Proximus, & dein, Alius a Primo. *Usque*, quod sequitur, formatum est a Græco ὤσκει, vel ἕωςκει, *usquedum, donec*. Atque adeo neque illud Præpositionibus accenseri potest. Plaut. *Pœn.* III 1. 31. *ubi bibas, edas de alieno, quantum velis usque assatum*, h. e. usque ad tantum, quantum velis.

10. *Quod probant adversus etc.*] Sentio & ipse *versus* & *versum*, non esse præpositiones, sed tamen non probari illud ex compositione voculæ *adversus*. Nam & præpositiones cum præpositionibus possunt esse compositæ. Veluti *Inante*, & alia. Vide Vossium *de Anal.* IV. 23.

lib. 7. Romano corvus in galea confedit in hostem ver-  
sus.]

## C A P. XVII.

*De Adverbiorum natura, & differentia. Præcipue Verbis junguntur. Adverbiorum divisio per terminationes & significationes. Interjectiones.*

**A**dverbium est dictum, quasi ad verbum, quod fit quasi verborum adjectivum, & modus; ut, *bene currit*. Adjungitur tamen & aliis partibus; ut, *bene doctus, valde mane, semper Deus, semper lenitas*. Formas ejus adnumerare ad Grammaticum non pertinet: pertineret tamen, si fines adverbiorum recenserentur; ut quum alia finiuntur in IM, ut *punctim, casim, membratim*; alia in US, *subtus, intus*; alia in O, *cito, profecto*; in AS, ut *alias, cras*; in I, *ubi, ibi*: in E, *bene, pulchre, sane*; in ER, *duriter, fortiter*; & sic deinceps. Significationes vero adverbiorum enumerare i magis Philosophi est, quam Grammatici; quia Grammatici munus non est, teste Varrone, vocum significationes indagare, sed earum usum. Propterea nos in Arte hæc prætermisimus: sed ne hic aliquis forte ea desideret, utcumque dicentur.

Affirmandi sunt, *Certe, na, quidni, quidem*.

Negandi, seu prohibendi, *Non, [Ne,] haud, minime, nequaquam, [neutiquam.]*

Loci, *Hic, intus, foris*, de quibus copiose in Arte.

Temporis, *Diu, cras, nuper, dudum*.

Quantitatis, *Valde, nimis, satis, perquam, impense*.

Qualitatis, *Bene, pulchre, eleganter, nimis*.

Comparandi, *Magis*; nam cætera, ut *melius, doctius,*

i. *Magis Philosophi*] Immo | Salmanticensi ac Patavina Edd.  
Philologi, Sed sic haud dubie vo- | legatur *philosophi*.  
luit Sanctius, quamvis & in |

*Etius*, Accusativi sunt, in quibus deest  $\text{æ}$ , ut sæpe monnumus, & in Ellipsi late.

Congregandi, *Una, pariter, simul, conjunctim.*

Demonstrandi, *En, ecce*, quamvis hæc potius sint soni inarticulati.

Vocandi, *O, Heus*: sed soni potius, quam partes orationis.

Dubitandi, seu *Eventus, forte, fortasse, forsitan*; quamvis hic sint tres dictiones, *Fors sit an.*

Remittendi, *Vix, sensim*: Hortandi, *Eia, age, agite, agedum, [quin.]*

Interrogandi, *Cur, quare*, etsi hoc sit *Qua de re*, „[*Ubi, unde, qua, quorsum, quo, quando, quoties.*]

Jurantis, *Hercle, Medius fidius, Ædopol, Æcastor*; nisi malis nomina appellare.

Ordinis, *Deinde, deinceps*. At vero *Primum, primo, Secundum, secundo*, <sup>2</sup> nomina sunt ubique.

Numerandi, *Semel, bis, deinde, deinceps, centies, &c.*

Græci, quas nos vocamus Interjectiones, inter Adver-

2. *Nomina sunt ubique.*] Hujus generis etiam alia sunt hic notata. Veluti *Alias*, de quo Grosip. *Parad. Ep. I.* qui tamen male facit in *Jud. de stilo Hist.* quod tam acerbe invehitur in Viros Doctos, qui *alias* pro *alioquin* usurpaverint, ut, quod eo sensu vix de plebe literatoribus sit dignum, & tantummodo significet, vel alio tempore, vel alio loco. Fateor equidem, potissimum de tempore usurpari vocolam, & tunc intelligi *horas*. Sed & intelligi simpliciter *res* quascunque, patet ex Plauti *Epid. IV. 1. 39.* *Ille eam rem sobrie accuravit, ut alias res est impense improbus*: potuisset simpliciter a-

*lias* vel *alioqui* dixisse. Atque adeo patet inde, duo hæc etiam promiscue usurpari posse, idque pluribus exemplis probatum vide apud Virum longe Eruditissimum, Joh. G. Grævium ad *Sueton. Tib. c. 71.* & *Urfinum To. 1. p. 978.* Similiter Nominibus accensenda sunt, *Una*, quod est Ablativi casus, generis feminini, tum *forte, quare, qua, quo*: Etiam Verbis, *age, agite, agedum*, & mox ex Interjectionibus, seu, ut Sanctius ait, Sonis inarticulatis, *Apage*, quod est imperativæ formæ ab *Ἀπάγω*. Adde his, quæ Cl. Urfinus disputat *Sest. VII. cap. 1.*

verbia connumerant. Mihi sunt Soni Inarticulati & Naturales; ideo inter partes orationis non adnumeravi. Hæc sunt hujusmodi, *Apaga! phy! va! papa! vah! o! oh! ei, hei. en, heu. At at, ah, st, pro, prob, hababe, euge.* Adverbiis etiam adnumerantur illa, quæ modo expunxi ex Præpositionum numero juxta Grammaticorum enumerationem.

## C A P. XVIII.

*De Conjunctiōe. Etiam Disjunctiva conjungit. Verum, Quare, Quapropter, Quod, non sunt Conjunctiōes.*

**C**onjunctio non jungit similes casus, ut inepte traditur, <sup>1</sup> sed tantum jungit sententias: nam quum di-

I. Sed tantum jungit sententias] Res manifesta ex multis Auctorum locis, in quibus diversi plane casus per conjunctionem connectuntur. Sallustius *Iug.* 7. *Ubi videt neque per vim, neque insidiis, opprimi posse hominem. cap. 23. aut per vim, aut dolis. lib. 1. Histor. in Orat. Philippi, quos per fidem aut perjurio violasti, ut recte ex MStis restituit Ciacconius. Tacitus Histor. I. 55. Non tamen quisquam in modum concionis, aut suggestu, locutus. Florus III. 23. sed quantum, lateque, (pro, & quam late) fax illius motus exarsit? Sallust. *Iug.* 5. *cujus in Africa magnum, atque late imperium valuit. Sic integræ sententiæ diversarum constructionum, Livius I. 46. Criminandi Servii occasionem sibi datam ratus est, &**

*ipse juvenis ardentis animi, & domi uxore Tullia inquietum animum stimulante. Sall. Iug. 25. Hi quod in invidia res erat, simul & a Numidis obsecrati, triduo navim ascendere. Actor. Apost. XXII. 17. ἐγένετο δὲ μοι ὑποσπέναντι, καὶ προσευχόμενος με, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει, accidit mihi, ut essem in ecstasi, quum reversus essem, & quum precarer Deum. Et diversi plane Nominativi, etiam per Ellipsin omitti, Livius XLV. 20. Omnibus honoribus & presens est cultus, & proficiscentem prosecuti sunt, scil. Romani. cap. 28. Ubi & alia quidem spectanda visa, scil. sunt ab Aem. Paulo, & Jovem veluti presentem intuens, motus animo est scil. Paulus ipse. Sallust. *Iug.* 101. *Cum perditibus, quos Volux adduxerat, neque in priore pugna adfuerant, &**

dicis; *Emi equum centum aureis, & pluris*; syntaxis est, ego emi equum centum aureis; & ego emi equum pretio pluris æris. *Petrus, & Paulus disputant*, id est, Petrus disputat, & Paulus disputat. Conjunctionum officia distinguere, veluti diximus de Adverbio, Grammatici munus non est: nam si ad Grammaticam spectes, omnes sunt Conjunctiones, etiam si videantur disjungere; nam quæ minus conjungit, *dormit, aut vigilat*, quam *dormit, & vigilat*? In sensu multum differt, in grammatica nihil. Eas tamen explicationis majoris causa in classes distribuamus.

Co-

pro *& qui non &c.* cap. 79. *Carthaginenses eo in loco Philanis Fratibus aras consecravere, alii- que illis domi honores instituti.* quod male mutavit Popma. Alia vide in Notis meis ad Aëliani *Var. Hist.* XIII. 40. & infra III. 14. 1. Non tamen adeo *in- epte tradi*, dixerim cum Sanctio, Vossio, &c. *Conjunctionem jun- gere etiam similes Casus*, aut Voces singulas. Quando duo Nomina referuntur ad Unum Verbum, aut ab uno pariter pendent, quid opus est, ea distrahere in duas sententias & constructiones, ut duplex videatur actio; quæ simplex & una est? Certe enim duplex videretur emptio diverso- rum equorum, si diceres, *Emi e- quum centum aureis, & emi equum pretio pluris æris*, ut exponit Sanctius verba unius emptionis, *emi equum centum aureis & pluris* scil. auri pretio. Sic si dicas, *Emi librum X. drachmis & IV. obolis*; in eo non duplex est sententia, sed unica, & copula nihil jungit, nisi similes casus & voces, quæ

pariter unum faciunt pretium, quo liber unus est emptus. Sic recte dixeris, *Saulus & Paulus sunt iidem*, at si hæc distrahas, *Sau- lus est idem, & Paulus est idem*, prius membrum nullum habebit sensum, quia nihil eo continetur, & præcessit nihil, quo referatur *to Idem*, quod utique relationem quandam comparationis ad rem aliam & specie tantum diversam requirit. Ursinus To. 1. p. 1010. *parum recte vulgo dicere ait, Con- junctione vocabula quoque singula conjungi.* at To. 2. p. 453. 454. disputat contra Sanctium, affir- mantem non *casus similes, sed o- rationes conjunctionibus conjungi.* Quæ non video, quæ prioribus congruant. Pergit dein contra Vossium, Scioppium, & Me, no- tare *Similitudinem* conjunctorum *non ita stricte capiendam, quasi in omnibus voces consentire debeant, Sufficere aliqua in parte inter se si- miles esse.* Ea vero quid sibi ve- lint nescio; quum certe Ego id (*debere*) nusquam monuerim, nec unquam voluerim.

Copulantes absolute, *Et, que, nec, neque, ac, atque, quoque, etiam, item, itemque.*

Copulantes ex conditione, *Quum, tum, si, sin, nisi.*

Disjungentes, *Aut, vel, ve, sive, seu, an, nec ne, utrum:* sed hoc Nomen est.

Adversantes, *At, sed, porro, tamen, tametsi, etsi, licet, quanquam, quamvis, autem.*

Rationes illativæ, sive colligentes, quas ratio præcedit, *Ergo, igitur, ideo, itaque, quocirca, proinde, quare, quapropter, sed* hæc duo Nomina potius, *Qua de re, Propter qua.*

Causales, quando causa sequitur, *Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, siquidem, quippe, utpote, propterea quod. Quod, non, ut putant grammatici, Conjunctio est, sed semper est Nomen relativum, ubi intelligitur præpositio.*

Declarantes, *ut, uti, velut, veluti, sicut, sicuti, cen, tanquam.*

Sed Grammatico satis est, ut dixi, si tres has Partes posteriores vocet Particulas indeclinabiles, & functus erit officio perfecti Grammatici. Atque hæc de natura sex Partium orationis, nunc ad illarum Constructiones accedamus.

2. *Hæc duo Nomina potius etc.]* infra ad III. 14.) sicuti *Quocirca* Nomina etiam sunt *Ergo*, quod Nomine & Adverbio, *Quamvis* est Græcum ἕρως, sicuti alibi Nomine, & Verbo, *Quanquam* Sanctius & Scioppius ostenderunt, geminato Nomine, seu Pronomine. Sed & *Licet* inter Adversantes collocatum, liquido est & Nos pluribus. Vide infra III. 14. & maxime IV. 14. *Ideo*, quod constat duobus Nominibus, (Vide Me Verbum.

## LIBER SECUNDUS.

## CAP. I.

*De constructione Nominum. Constructio est Duplex.  
Concordia Triplex.*



CONSTRUCTIONEM diximus dividi in Concordiam, & Rectionem: item, Concordiam triplicem esse, Adjectivi & Substantivi; Nominis & Verbi; Relativi & Antecedentis. Substantivum & Adjectivum numero & casu tantum consentiunt, non genere; nam Adjectiva Genus non habent, [vide lib. I. c. 7. p. 55, 56.] sed certas terminationes ad Genera, propter quas Substantivorum Genus indagamus. Itaque postquam scieris, cujus generis sit *paries*, tunc necessario dices, *paries albus*; quia *albus* est terminatio ad genera masculina: restat deinde ut accedat concordia numeri, & casus. Quod si objicias: *Paries alba* in numero & casu concordant, nec tamen est perfecta Concordia. Respondeo: Concordiam perfectam esse, sed a te peccatum esse in regula, quæ ante Concordiam est, quæ jubet, terminationem in *us* deberi necessario masculinis. Eadem ratio est in Concordia Nominis, & Verbi; diximus enim hanc Concordiam ex solo Numero constare. Tu objicis; *ego docet*, est numeri Concordia; non tamen congruit omnino oratio. Peccatum item a te est in regula, quæ docet, omnem nominativum esse tertiæ personæ, præter, *ego*, & *tu*, &c. Quia igitur ignorasti, *ego*, esse primæ personæ verbalis, non adaptaisti concordiam, quæ post regulam sequebatur.

## CAP. II.

*Concordia Nominis & Verbi. Nominativus a nulla parte regitur. Duo Nominativi simul in eadem oratione.*

**E**x Nomine & Verbo, tanquam ex materia & forma, quæ brevissima fit; constituitur oratio: id docet Plato in *Sophista*, & Aristoteles lib. 2. *Ἐξ ἐπωνυμίας*. Porro Nomen cum Verbo in solo Numero convenit, ut diximus, non in Persona, ut docent Grammatici: nam ea, quæ conveniunt, debent in aliquo tertio, quod sit ambobus commune, convenire: <sup>1</sup> Sed nomina non habent Personas, id est facies illas, quas sola Verba retinent. Non ergo in persona, casu, genere, Nomina cum Verbis conveniunt; sed quum sint omnia, exceptis duobus, tertiæ personæ verbalis, semper in illam tertiam personam ferentur: opus tamen est Concordia, quia duplex illa persona est, singularis, & pluralis: itaque qui dixit; *ego disputat*, erravit in Regula: qui dixit; *ego disputamus*, erravit in Concordia; illud enim necessitatis fuit, hoc concordia. Rectus præterea nunquam regitur: nam in hac oratione, *Cato scribit*, *Cato* non regitur a verbo; <sup>2</sup> *nec scribit a Cato*: sed

Con-

1. *Sed nomina non habent personas.*] At vide, quæ contra hanc sententiam notavi Supra ad Lib. 1. cap. 12. Nota 2. & 3.

2. *Nec scribit a Cato*] Quum dico, *Cato scribit*, est hæc quidem Concordia Nominis & Verbi, & ea quidem tum in Numero, tum in Persona, ac personali terminatione, uti patet ex iis quæ docui supra d. l. Sed & *Rectio* recte possit appellari. Nam illud in constructione *regere* videtur, quod in naturali vocabulo-

rum ordine præcedit, & flagitat sibi jungi aliud vocabulum certa terminatione. Quum ergo dico; *Cato scribit librum*, sicuti *τὸ scribit*, quia flagitat ex omnibus terminationibus vocabuli *liber* proprie illam, quæ est *librum*, eam idcirco *regere* dicitur, sic & *Cato* flagitat, & proinde *regit* revera, ex omnibus sex terminationibus vocabuli *scribo* eam, quæ est tertiæ personæ singularis Numeri. Sed tamen quia Grammatici, solent hæc



Concordia est Nominis & Verbi, & *Cato* suppositum est, non persona agens aut patiens; ut somniant Grammatici. Nec ullo alio modo reperitur Nominativus in Latino sermone: nam in illis; *O vir fortis, atque amicus; En primus; ecce homo, vel ecce hominem*, quærendum Verbum est, ut docemus in *Ellipsi Verborum*. Duplex Nominativus non uno modo videtur reperiri in eadem oratione; ut *Ego Annibal peto pacem*: sed deest, *Ens*, vel *qui sum Annibal*, Vide *Ens*, in *Ellipsi*. Omne præterea Verbum utrinque Nominativum videtur habere; ut *legis invitus, doces libens*; sed hic quoque deest *Ens*. In Verbis quibusdam passivis fit reciprocatio; ut *vocor Sanctius; Diceris poeta*. Sed hoc est ab activo, *Dicunt te poetam*.

hæc distinguere, sequamur sane | latione sola litigemus.  
eos potius, quam ut de appel- |

## C A P. III.

*Genitivus significat possessorem: neque Græce, nec Latine a Verbo regi potest. Græcæ Constructiones Genitivorum. In præsentiarum qua ratione dicatur. Urbs Toleti Latine dicitur. Duo genitivi ab uno eodemque nomine reguntur.*

**G**enitivus perpetuo significat possessorem, sive active, sive passive capiatur; ut *amor patria*, <sup>1</sup> *vulnus Achillis*; unde fit, ut a verbo regi non possit; nam possessor,

1. *Vulnus Achillis*] h. e. ab Achille profectum. Est enim exemplum hoc Genitivi Active sumpti, sicuti prius est Passive sumpti. Sic Cicero active, *Famil. V. 8. Quadam pestes hominum, aliena laude dolentium. VIII. 8. Illa Cn. Pompeji sunt animadversa. Lucianus de Morte Peregr.*

*ταῦτα μὲν ῥᾶδια, καὶ παντὸς ἀνέη, h. e. hæc quidem facilia sunt, & ab omni homine fieri possunt. Sed prorsus simile huic nostro est illud Virgillii, & *Vulnere tardus Ulyxi*, de quo vide Gellium IX. 12. ubi etiam de Genitivo Passive sumpto agitur. Cujus generis quoque sunt illa Taciti *An. XI. 8. Dese-**

fessor & res possessa nomina *relata* sunt, ut vocant Dialectici, quum alterum sine altero nequeat intelligi; *possidere* verba significabunt, at *possessionem* nunquam. Hæc quum ignorarent Grammatici, varias species statuerunt Verborum, quæ Genitivum regerent: quæ peccata sigillatim discutienda sunt.

In verbis pretii & æstimationis, si sit genitivus, a nomine, non a verbo regitur; ut *magni emi*, deest *pretio*: integrum enim erat, *emi hoc magni aris pretio*. Et quum dico, *Nihili*, vel *Pluris te facio*,<sup>2</sup> deest *æstimationis*, vel *pretii*. Vide *Pretium* in Ellipsi, & *Aeris*.  
 „[*Magni fit a multis*, subaud. *Homo*: Id est, fit homo  
 „*magni pretii*, faciunt eum hominem magni pretii.]

In verbis accusandi, & absolvendi manifeste patet ge-

*etores patris sui*, pro, à patre suo. Sueton. *Claud.* 29. *In concubitu dilecti adolescentuli confossus*. Aelian. *Var. Hist.* V. 21. ἐπεὶ τὸ πολυμήμαλτον τῶν παίδων, *propter facinus in pueros*. Vide & Me in *Add. ad Ael.* II, 25. 5. & hic in extr. hujus Capituli pag. 177.

2. Deest *æstimationis*] Immo vero deest, *rem æstimationis*, vel *pretii*, vel etiam *momenti*, *Pluris*. Nep. *Alcib.* 8. *Videt se nullius momenti futurum*. Plaut. *Cap.* III. 1. 17. *Neque ridiculos jam terentiū faciunt*, intellige *rem*: quod rectius hic intelligi puto, quam, quod cum Scioppio præfert Ursinus *To.* 2. p. 205. *Hominem*. Nam certe usitatius erit & concinnius quod ad sensum, si phrasin, *Ego te non facio flocci*, suppleveris, *Ego te non facio rem flocci*, potius quam *Hominem flocci*. Immo non aliter expleri aut explicari potest, quod Plautus ait

in *Rud. Prol.* v. 47. *Is Leno, ut se æquum est, flocci non fecit fidem*, h. e. fidem non fecit rem flocci. Et *Perf.* II, 2. 42. *Nihili facio scire*, h. e. scire illud est apud me res nihili, seu facio illud rem nihili. Cicero *Famil.* III. 10. *Quod si tanti facies, quanti Ego faciendum esse judicavi*, pro, quod si facies rem tanti pretii, &c. Atque ita passim. Sed non est tanti hæc res, ut in controversiam abeat. Porro Plautus *Pseud.* III. 2. 20. *Me nemo potest minoris nummo, ut surgam, subigere*, h. e. pecunia, vel re, pretii minoris nummo. Terent. *Heautont.* IV. 5. 40. *equidem istuc æqui bonique facio*, h. e. facio illud rem æqui & boni negotii. Adelph. II. 1. 9. *Tu quod te posterius purges, &c. hujus non faciam*, h. e. non faciam illud rem hujus negotii aut pretii. Sic passim *Flocci pendere*, *Magni refert*, &c.

genitivi natura ; nam deest Ablativus *Crimine* ; & ut  
 3 *Barbare* dicitur, *Accuso te criminis*, ita Latine dicitur,  
*Accuso te furti*. Vide *Crimen* in Ellipsi.

*Miseret*, *Misereor*, *tædet*, *pertædet*, *pudet*, *piget*, *pœ-  
 nitet*, genitivum regere videntur ; sed non ita est. Au-  
 diamus Priscianum : *Hoc*, inquit, *sciendum*, *Impersonalia*,  
*quæ accusativo simul casui & genitivo copulantur*, ut,  
*Pudet me tui*, *similiter Pœnitet*, *Tædet*, *Miseret*, *Ac-  
 cusativo quidem significant personam, in qua fit passio ; Ge-  
 nitivo vero illam, ex qua fit actus. Neque est mira hujus-  
 cemodi ordinatio, quum in eosdem casus resolvitur : est enim*  
*Pudet me tui*, *Pudor habet me tui* : *Tædet me tui*, *Tæ-  
 dium habet me tui* : *Pœnitet me tui*, *Pœnitentia habet*  
*me tui*. Hæc Priscianus præclare, ni vocasset hæc ver-  
 ba *Impersonalia*, quæ vere activa sunt, & genitivum *A-  
 genis*, qui regitur a nomine, quod in verbis latet ; ut,  
*pudor peccati pudet me* ; & 4 *miseratio pauperis miseret me*,  
 id

3. *Barbare dicitur* etc. Non ita  
 barbare. Sic enim Tac. *Ann.* VI.  
 29. *quia male administrata pro-  
 vincia, aliorumque criminum, ur-  
 gebatur*, h. e. accusabatur. Adde  
 Urfinum *Instit.* *Sect.* VIII. *Cap.*  
 9. p. 210, 211. Sed & sicuti *ac-  
 cusare* & *arguere facinoris* recte  
 dicimus, sic quidni & *criminis* ?  
 Nam licet Sanctius infra IV. 4.  
 in v. *Crimine*, distinguat inter  
*Crimen* & *Scelus*, & hoc generale  
*nomen* non esse contendat, ut  
 est *Criminis* vox, & licet Urfinus  
 d. l. hoc arripiat, quasi recte fa-  
 ctum ; certum est tamen Voca-  
 bula *Facinoris* & *Sceleris* æque  
 esse Generalia, & æque de qui-  
 busvis majoribus Criminibus sin-  
 gularibus adhiberi, ac ipsam *Cri-  
 minis* Vocem. Certe ita Plaut.  
*Pseud.* II. 4. 56. *Malorum facino-*

*rum sapissime*, scil. *argutus est*.  
 Cic. *Fam.* VI. 6. *Nefariorum sce-  
 lerum condemnati*. XIV. 14. *Piso*  
*sceleris condemnat generum suum*.  
 Potest autem in his omnibus in-  
 telligi *causa* vel *nomine*, ut *Dam-  
 natus nomine conjurationis* apud  
 Ciceronem, vel *judicio*, ut *judi-  
 cio capitis arcessere aliquem* Cic.  
*de Offic.* II, 14. Vide & infra in  
 Ellipsi dicto loco, ad Vocem  
*Crimine*, & ad Vocem *Causa*.

4. *Miseratio pauperis miseret*  
*me*] Regi hic Genitivus videtur  
 aliquando a vocabulo *vicem*.  
 Terentius *Heaut.* IV. 5. 1. *Me-  
 nedemi vicem miseret me, tan-  
 tum devenisse ad eum mali* : U-  
 bi posterius comma habendu-  
 dum pro Nominativo. Vide &  
 infra ad III. 3. & IV. 3. init.  
*Vicem* autem ponitur pro *propter*

id est, me tenet. Vide in Ellipsi, *Nominativus cognatus*: & lib. 3. cap. 1. „ [Lucretius tamen Nominativum „ alienum verbo, *Miseret*, supponit lib. 3. *Ipse sui* „ *miseret*, pro *Miseretur*, quod est, miser fit ex animo, „ seu cruciatur miseria sui.]

Ubi

*vicem*; Sic Plautus *Epid.* IV. 1. I. *si quid est homini miseriarum, quod miserescat miser ex animo, id ego experior.* Cicero de *Invent.* II. 13. *Utrum id facinus sit, quod poenitere fuerit necesse*, in quibus quod ponitur pro propter quod. Vide & Vossium de *Construct.* cap. 13. extr. At ubi absolute sine addita ulla Nominativi specie occurrit, ut *Miseret me tui, Pudet me Filii*, tum vero intelligi videtur *negotium, factum, status, fortuna, respectus*. Atque ita tunc Genitivo significatur, ut ait Priscianus, *persona, ex qua fit actus*, sed ita, ut alius subintelligatur Nominativus, quam quem ille vult intelligi. Sic ergo Ter. *Phorm.* I. 3. 20. *Nostri nosmet poenitet*, h. e. fortuna, vel negotium nostri status, vel mali, vel absolute *Nostri*, ut, *Mei, Tui* &c. Sic *Miseret me tui*, possis explere, negotium tui mali miseret me, vel respectus tui miseret me. Certe *respectus* vel *cogitatio* aut simile quid deesse videtur in locutionibus personæ, etiam in diverso paululum sensu. Sic Terent. *Adel.* III. 4. 27. *Fratris me quidem pudet pigetque*, h. e. respectus Fratris male rem gerentis. At quando Filius ad Patrem dicit *ibid.* IV. 5. 49. *Et me tui pudet*, sensus est, respectus

tui tam boni Patris. Belgice hæc distinguimus, *ik schaeme my Over u / en / Dooz u*. At quando in Genitivo non persona, sed res exprimitur, tum manifeste intelligitur *negotium*, vel etiam, si quis malit, *respectus, cogitatio*. Certe nihil discriminis est, quod ad sensum, & constructionem Ellipsi manifesta adjutam, inter illa; *Non te hac pudet?* Ter. *Ad.* IV. 7. 36. Et, *Non te horum pudet*, scil. negotium vel cogitatio? *Phorm.* II. 3. 45. Ut & inter, *quem neque pudet quidquam*, scil. factum, *Adel.* I. 2. 4. Et, *apud alium ipsius facti pudet* scil. negotium, *Heaut.* III. 3. 35. Et ita jam Livius II. 5. *Miserēbat homines non poena magis, quam sceleris* scil. negotium vel respectus. At apud Terent. *Phorm.* V. 7. 78. *neque hujus sis veritus femina primaria*, supple vel *causa*, *εὐχρη*, vel *respectu*, aut *respectum*. Vide & Vossium de *Construct.* cap. 27.

5. *Ipse sui miseret*] Male hoc accepisse videtur Scioppius, licet sensum satis bene expresserit. Etenim ratio Grammatica locutionis hæc est, *Ipse miseret se ob factum vel fortunam sui*. Idem vero est *Miserere se* & *Misereri*. Hinc Plautus *Captiv.* III. 5. 107. *Neminis misereri certum est, quia mei miseret neminem*. h. e. certum

Ubi partitio significatur, Genitivus ab alio nomine subintellecto pendet; ut, *Quis vestrum? Omnium primus, Romanorum fortior, Græcorum doctissimus.* Vide Ellipsin *Ex numero* lib. 4. cap. 3. ut & lib. 2. cap. 10. 11.

*Desine querelarum, Abstine irarum, Integer vitæ, Lassus viarum;* <sup>6</sup> Græca sunt, in quibus deest præpositio ἐν, quæ genitivum apud illos regit. Et quum dicis, *impleo granarium frumenti*, si Latine loqueris, significas te implere granarium, quod sit frumento dicatum; ut si dicas, *impleo pateram Regis.* „[Ita Plaut. Stich. act. 3. sc. 1. „*Cadum vini veteris tibi propino.* Et Truc. act. 5. sc. 1. „*Urem ut habeat veteris vini*, pro *cadum*, vel *utrem* „<sup>7</sup> *vino destinatum.*] Sed poetæ aliquando Græcos

tum est propter neminis negotium miserere me ipsum, quia mei negotium miseret neminem. Ceterum ut Personaliter hic construitur *Miseret*, sic & reliqua passim reperiuntur constructa. Nam sic, *Ita nunc pudeo*, Plautus Casin. V. 2. 3. *Nullus est, qui peccavit, quin pudeat*, Aulul. IV. 10. 6. *Piget me parum pudere te*, Trinum. III. 2. 35. *Perhorrescat necesse est, & pudeat tacitus, & pœniteat*, Gellius V, 1. Sed vide & ipsum Sanctium infra lib. III. cap. 1. & cap. 3. ad V. *Pudet, & Pœnitet.*

<sup>6</sup> *Græca sunt, in quibus &c.*] Græcissant sane, sed non ita, ut Genitivus Græco more a præpositione suppressa regatur, sed potius, per aliam & Latinis usitatam Ellipsin, ab alio casu. Ergo *desine querelarum*, intellige *negotium*, vel *in negotio*. *Lassus viarum*, supple *de causa*. Vide omnino Vossium de Construction. cap. 30. 33. Sed & ita passim Veteres. *Pecunia li-*

*berales erant* Sall. Catil. 7. *Pecunia sua parcus, publicæ avarus* Tac. Hist. I. 49. *Severitatis & munificentia summus* Ann. I, 46. *Modicus voluptatum* II, 73. *Expertus industria* Sueton. Vesp. 4. Et cum Substantivis, vel absolute. Cicero de Senect. cap. 2. *Ipse mirari soleo cum ceterarum rerum tuam excellentem sapientiam, tum* &c. Adde quæ notavi infra *Hoc Cap. ad pag. 175.*

<sup>7</sup> *Vino destinatum.*] Immo, & *Vino plenum*. Sic Sueton. Ner. 47. *Pyxis veneni*. Cic. Parad. III. 1. *Auri navim evertat, an palea, nihil interest*, h. e. onustam auro, vel palea. Matth. xxvi. 7. ἀλάβασρον μύρου βαρυτίμου, *vas unguenti pretiosi*. Et Lucian. dial. Meretr. p 751. ἀλάβασρον μύρου ἐν Φοινίκῃς. Simile his ferme est illud Terentii Heaut. IV, 7. 10. *Hæc talenta dotis apposcunt duo*. h. e. duo talenta, quibus constet dos. Qui locus potius, quam ille Appuleji, con-

imitantur: unde Virg. *Implentur veteris Bacchi*; Græci dicunt, πληρῶ τὸ ἄγχι & δίνε, id est, impleo pateram de vino; vel, si verbum verbo reddas, de vini. Nec tibi mira videatur hujusmodi constructio; nam antiqui Latini, verbum ex verbo reddentes, <sup>8</sup> Genitivo addebant

præ-

conferendus erat a Vossio de *Construct. cap. 7.* cum Plauto *Persa III. 2. 66.* *Dabuntur dotis tibi sexcenti logi.* Sed & Alii sic quoque loquuntur, veluti Corn. Nepos in *Alcib. cap. 9.* *Ex quo quinquaginta talenta vectigalis accipiebat.* in *Timoth. cap. I.* *Mille & Ducenta talenta preda in publicum detulit.* In hisce non ponitur regens *Substantivum in Casu recti*, h. e. in Genitivo, nec *rectum in casu regentis*, seu, non ponitur *dotis sexcenti logi*, pro *dos sexcentorum logorum*, ut volunt Vossius & Urfinus, sed summa hæ referuntur ad dotem, vectigal, prædam, tanquam quibus continentur, & quasi possidentur, quibus tribuuntur, & sese vel rationem suam ac originem debent. Sic plane Cic. *Famil. V. 20.* *Non est id rationum*, h. e. non pertinet hoc ad rationes, non referendum hoc in rationes.

8. *Genitivo addebant præpositionem*] Indignum profecto Sanctio, qui adeo probe perspexit indolem linguæ, & frequentissimum in ea Ellipseos usum, existimasse hosce Genitivos regi proxime à præpositionibus sine intercedente Ellipsi alterius casus. Nec longe tamen abscedit Urfinus *To. 2. pag. 55.* ubi *Latinos*

*hoc genus structura simpliciter in Linguam suam transtulisse* censet, quum multa Latini Græcis debeant, & magna sit utriusque lingue etiam hic convenientia. Et pag. 234. *Constructionem Verborum cum Genitivis simpliciter ex Græco sermone traductum ab Auctoribus Latinis, sua nempe Græcaque lingua causarum ignaris aque atque incuriosis, qua sententia non tam improbabilis est, quam videtur Perizonio.* Utrobique tamen addit, *AUT, si Latina Latine supplendi ratio magis arridet*, intelligendum tunc *in negotio* vel simile quid, quæ mea erat sententia, & quæ sine dubio naturæ rei est convenientior, quum indaganda sit Linguæ Analogia ex ejusdem potissimum Linguæ rationibus: Neque vero adeo ignari aut incuriosi suæ Linguæ fuerunt præcipui optimæ ætatis Auctores Latini, apud quos sæpius talia reperiuntur, ut simpliciter Græcas constructiones, Latinis profus inusitatas, Latinis tamen verbis expresse- rint. Conveniat hoc in Hyginum, in antiquum Irenæi Interpretem, & similes: neutiquam convenit in classicios Auctores. Certe in his Præpositionibus Genitivo junctis, non simpliciter Græcam constructionis formam, verbum ex verbo reddentes,

præpositionem. Vitruv. lib. 1. c. 2. *Quantitas auctora*

*est*

tes, tenuisse Latinos, patet utique manifeste ex eo, quod & præpositio IN cum Genitivo in his Vitruvii exemplis occurrit. Atqui neque apud Græcos Εν Genitivum admittit, sed solum Dativum; & proinde, si quando Genitivum penes se habet, sine ulla hæsitacione etiam apud illos per Ellipsin explicari debet. Veluti apud Ael. Var. Hist. III. 45. Philippo dicitur oraculum datum ἐν Βοιωτοῖς ἐν Τροφωνίᾳ, h. e. in Bœotia in Trophonii æde. Et IV. 15, de Alcibiade, ἐν Φαρναβάζῳ γενόμενος, h. e. apud Pharnabazum, seu proprie, in Pharnabazi aula, agens. Similiter ergo apud Latinos se res habet. Neque solum hujusmodi Ellipsis occurrit apud Vitruvium, licet is præcipue, ut sæpe alii Auctores alias phrasas præ ceteris frequentant, ea videatur delectatus, (si modo loca hæc ita, ut a Sanctio hic exhibentur, legenda sint: nam in nostris & ultimis edd. pleraque aliter eduntur) sed & apud Alios, ut videre est in Vossio de Construct. cap. 7. extr. Adde illis Gellium I. 25. *Inducis in mensum aliquot factis* scil. spatium, vel tempus, nisi tamen & istic delenda sit vocula *in*, quod pene putem. Sed tamen eandem Ellipsin deprehendes in Græca Inscriptione apud Jac. Sponium Itiner. To. 2. p. 233. Ed. Amstel. γενέθην. ἐῖς. ἐλίγων. ἐτείων. ἐναθάμιθον. scil.

χρόνον. Hinc porro etiam petenda ratio locutionis illius antiquæ, *In præsentiarum*, non tanquam si Genitivus regeretur ab IN, ut perperam vult Sanctius, sed a suppresso *tempore*, usitata in similibus Ellipsi. Quod cum ita sit, non debuisset Scioppius in *Jud. de Stylo Hist.* p. 59, tanta confidentia illam locutionem tanquam proflus lutulentam rejicere, & Viris Doctis hujus sæculi vitio vertere, Catoni, Fannio, Nepoti, Tacito, Apulejo, Minucio, & aliis olim usurpatam. Neque satis etiam causæ, quare Vir Doctissimus, & mihi, quum viveret Amicissimus, Christoph. Cellarius, in *proleg. ad Curas poster. de Barbar.* ei analogiam reclamare tradat, ac propterea *de bonitate ejus dubitet*. Nectamen Ego illam in optima Linguae Lat. ætate frequentatam, atque adeo nobis sine hæsitacione imitandam, aut crebro adhibendam putem, sed tantum, Latinitatis finibus ejiciendam penitus, atque usu ipso & analogiæ rationibus plane Destitutam, & eo usque *de bonitate ejus dubitandum*, non arbitrer. Non possum enim mihi persuadere, in tot Auctorum loca simul phrasin hanc culpa librariorum irrepsisse. Quocirca quam videam jam ab antiquissimis Auctoribus, Catone & Fannio, adhibitam, ac dein, sæculo certe Cæsarum secundo, & deinceps, a Tacito, Appulejo. Ulpiano, Minucio Felice, Cypriano &c. sæ-

*est modulorum ex ipsius operis sumptio: ibid. cap. 4. Aquatiles*

fæpius usitatam, haud censeam ergo MStis codicibus Cornelii Nepotis, ex præjudicio in eam phrasin concepto, fidem temere abrogandam, aut ipsam ex Nepote excludendam, quod neque Cellarius facit. At si illa hunc quoque vindicare sibi potest, magnum sane habet Auctorem, Virum quippe Tullianæ ætatis, & sermonis elegantissimi. Sed desiderat Clariss. Cellarius probari sibi *tempus presentia* aut *presentiarum*, Latinis unquam dictum. Vidi etiam nuper Dissertationem sive Godefr. Hechtii, sive Joh. Georg. Schulzii, de hac ipsa phrasi in Academia Wittenbergenfi publice an. 1609. propositam, cujus Auctor etiam ipsam vocem *presentiarum* in plurali commonstrari sibi postulat. Posterius hoc amolitur pro me Cl. Urfinus *Institut. To. I. p. 923.* & *presentias* exponit præsentem res, sicuti Cicero dixerit *fortitudines* pro fortibus factis. Esse itaque in *presentiarum* idem quod in *Presentium rerum tempore*. Et sane complura sunt Nomina rarius & vix usitata in plurali, quorum tamen exemplum unum aut alterum etiam ex Optimis Auctoribus proferri potest. Sic *Avaritia*, *Culpa*, *Gloria*, *Quietes*, *Soboles*, apud ipsum reperiuntur Ciceronem. Vide alia complura apud Urfinum *To. I. p. 106.* Sed & occurrit passim in *presentia*: at qua præsentia? Potest enim intelligi *Hominis*, vel *Rei*; sed ex

sensu manifestum est intelligi *Temporis*. Terent. *Heaut. V. 2. 9. Suavia in presentia que essent habere prima, neque consulere in longitudinem.* Adel. *II. 2. 14. Nunquam adeo astutus fui, Quin quicquid possem, mallet auferre potius in presentia.* Tac. *Agric. 39. Optimum in presentia statuit seponere odium.* Idem sæpissime *Presentia* in plurali pro statu rerum præsentis temporis, vel præsentibus negotiis istius temporis, posuit, & futuris vel veteribus opposuit. Quidni ergo analogice quoque dicatur *presentia* vel *presentiarum tempus*? Sed tamen de supplemento Ellipseos cum nemine contenderim. Modo locutio ipsa habeatur Elliptica, per me licet, ut alia & commodior ejus explendæ via tentetur. At *nihil huic simile*, ajunt, *in tota invenitur lingua.* Sit ita: Nihil tamen hoc impedit, quo minus usu fuerit recepta in Latinum sermonem, maxime quum Analogice per Ellipsin expediri queat. Plurima enim sunt, quorum simile nihil usquam reperimus, & quorum Analogia est insuper nulla, vel certe impeditissima. *Macte* omnem habet speciem Vocativi, & tamen eadem formâ ad aliorum quoque casuum Constructionem adhiberi illud, certum est. Quid huic habemus simile, aut quod aliud ejus formæ vocabulum hoc modo adhibitum tota in Lingua? Sic *Mane*, & multa similia, quo-



*tiles autem piscium natura, quod temperata sunt a calido, plurimumque ex aëris & terreni sunt composita: ibidem cap.*

quorum ratio significationis, & Syntaxeos, atque explendæ Ellipseos, ex ipsis Veteribus demonstrari nequit, notissimi tamen sunt usus. Ast hujus ipsius prorsus simile habemus apud Petronium, qui bis *cap. 58. & 74. dixit de presentiarum*, eodem sensu, forma, & Ellipsi, qua *in presentiarum*. Sed neutrum imitabuntur facile, nisi qui rarioribus inepte delectantur. Porro similia istis Genitivi cum Præpositione Constructionibus Ellipticis sunt etiam illa, quæ Genitivum item jungunt variis præpositionibus, intellecta voce, *ade*, vel *adibus*, ut dicatur, *ad Opis*, *ad Castoris*, *εις ὄψος*, *εις πανδοχείας*, *in Veneris*, *a Vesta*, quæ passim apud Græcos & Latinos eadem Ellipsi occurrunt. Quapropter statuenda semper Ellipsis alterius Nominis Substantivi, quoties Genitivus jungitur vel Verbis, vel Nominibus Adjectivis, vel etiam particularis quibuscunque. Veluti Adverbis, Plaut. Rud. IV. 4. 144. *Credo ego illic inesse auri & argenti largiter*, intellige *negotium*. Neque aliter Græci. Vide me ad Aelianum X. 18. 5. in Addendis. Existimat tamen Urfinus To. 2. p. 437. ex Græcismo explicandam harum locutionum constructionem, atque adeo in isto Plauti loco Genitivos *argenti & auri* regi proxime a *T* largiter, quia

& Græci dicant, *ἄλις γάιης*. At quid opus, ad insolita, & analogicis Linguæ legibus prorsus adversa decurrere, quando usitatissima Ellipsi & commodissima locutione rem expedire satis superque possumus. Latine prorsus & commode satis dicemus, *credo ego negotium auri & argenti illic inesse largiter*, æque ac, *aurum & argentum illic inesse largiter* Quin ipse Urfinus pag. proxima superiore loca adfert ex Terentio, Cicerone, Sallustio, quibus Accusativus & Adverbium copiæ vel inopiæ simul Verbis junguntur, veluti *Parentes*, h. e. subjectos, *abunde habemus*, pro quo usitatus, sed eodem sensu, dicitur, *Parentium abunde habemus*, h. e. *negotium parentium*. Quidni eodem igitur modo dixerit Plautus *habere negotium auri & argenti largiter*? Sæpe autem Genitivum expressum regi a suppressa voce *Negotium*, adeo usitatum est, ut ipse Urfinus id pag. 436. agnoscat. Sed & sic in exclamatione, Plaut. Mostell. III. 3. 9. *Dii Immortales, mercimonii lepidi!* scilicet *est res*. Catull. car. 9. *O mihi nuncii beati!* h. e. *res hæc est mihi res beati nuncii*. Quibus conveniunt plane locutiones usitatissimæ, quas Auctor ipse in *verbis memoria* mox profert, *Venit in mentem illius diei, cum in animo haberem navigandi*.

cap. 5. *Quum ergo iis rationibus erit salubritatis in mœnium collocandorum explicatio: & lib. 3. cap. 2. Præterea si ex imbrum aqua vis occupaverit: & lib. 9. cap. ult. Descriptioque ex duodecim cœlestium signorum sit figurata.* Hæc testimonia Vitruvii aliqui conati sunt emendare, nescientes ad Græcam formam esse dicta; sed in antiquis manuscriptis ita, ut citavi, leguntur: hinc illud antiquum, *in præsentiarum*. Nec hæc, ut imitere, afferuntur, sed ut intelligas, quoties genitivus videtur adhærere verbis, vel etiam adjectivis nominibus, esse Græcam phrasim, eamque figuratam. Hinc illud Horatii; *Desine mollium tandem querelarum: Idem, Abstineto, dixit, irarum, calidæque rixæ: quod Homericum est; Ἄλλ' ἄγε λήγε ἐλεῶ;* id est, *desine contentionis*. Virg. *Nec veterum memini, latorve malorum: idem; Justitiane prius mirer, belline laborum?* Plautus Rudent. *Ut me jam omnium laborum levas: idem Sticho; Hæ res vitæ meæ, soror, saturant: idem Cistellaria; Paternum servum sui participat consilii.* Ovid. *Successorumque Minervæ indoluit.* Horat. *Et morbi miror purgatum te illius.* Tacit. *Veteres oratores Grammaticæ, Musicæ, & Geometria imbuebantur.* Vide Ε'κ in Hellenismo, & in Ellipsi *Causa*.

Deest etiam in genitivis Græcorum sæpissime adverbium ἐνεκα, id est, *causa, vel gratia*. Vide *Causa* in Ellipsi.

In verbis memoriæ, si genitivis utimur, aut est eadem phrasim Græca, aut nomen verbi supplendum est; ut *memini tuorum consiliorum*, supple, *mentionem*; *venit in mentem illius diei*, sup. *mentio vel recordatio*. Ubi errant, qui dicunt esse antiptosin, ut *illius diei* dicant esse, pro, *ille dies: quos merito ridet Valla lib. 1. cap.*

5.

9. *Grammatica, Musica, & Geometria*] At Omnes, quos vidi, vidi autem præcipuos, Lipsius, Pichena, Freinshemius, J. F. Gronovius, Ryckius, ediderunt *Grammatica, Musica, & Geometria*.

5. Cic. *Quum in animo haberem navigandi*, supple, propositum, teste eodem Valla; & Linacro lib. 6. Vide in Ellipsi, *Mentio*.

*Potiri rerum*. Vide in Ellipsi *Imperium*: contra Valla lib. 3. cap. 34.

10. *Natus Roma*, *Aegypti educatus*, & similia, deest *Urbs*, vel *locus*, vel *provincia*. Vide *Urbs*.

11. *Non est tui muneris; non est moris; Regis est gubernare*. Vide *Officium*, vel *Negotium*.

12. *Satagit rerum suarum*, dixit Terent. Heaut. unde Grammatici putant *satago* regere genitivum, quum sit  
age-

10. *Natus Roma*] Sic & in Appellativis. Plaut. Bacchid. II. 2. 27. *Proxima vicinia habitat*. Mil. Glor. II. 3. 2. *Me vidisse hic proxima vicinia*, scil. in loco.

11. *Non est tui muneris*] Cic. Famil. V. 20. *Non est id rationum*, h. e. non est negotium, quod in rationes inferri debeat. Sic ibid. *Reliquum est de HS. centum millibus, non mei errati, sed tui*. Plautus Merc. IV. 5. 12. *Pol haud censebam istarum esse operarum Patrem*, h. e. istis operis esse deditum, vel occupatum.

12. *Satagit rerum suarum*] Genitivus hic regitur, nec a verbo *Satagit*, nec a vocula *Sat*, ut velle videtur Sanctius, sed ab Ellipsi in negotio vel nomine. Nam *Satagere* per se & simpliciter significat affligi, laborare. Plaut. Merc. II. 1. 4. *Ego hac nocte in somnis egi satis, & fui homo exercitus*. Gell. III. 8. *Cum Pyrrhus unam atque alteram pugnam prospere pugnasset, satisque agerent Romani*. Additur & præpositio DE. Gell. IX. 11. *Consu-*

*libus de vi ac multitudine hostium satis agentibus*. Plerumque tamen Genitivus. Gell. I. 17. de Socrate, *Irarum & molestiarum muliebrum per diem perque noctem satagebat*. Intellige vel *de causa*, vel *in negotio*. Ita vero cum aliis etiam Verbis ac Nominibus jungitur eodem fere sensu Genitivus. Plaut. Afin. II. 4. 53. *Cui omnium rerum ipsus semper credit*. V. 2. 5. *Si me mendacem hujus rei inveneris*. Terent. Adelph. IV, 5, 61. *Nolim te ceterarum rerum socordem eodem modo*. Gell. VI. 15. *qua est omnium rerum verecunda mediocritate*, h. e. in negotio omnium rerum. Cœl. Famil. VIII. 14. *Neque mearum, quid consilii capiam, reperio*. Cic. de Off. I. 8. *Nulla sancta societas neque fides regni est*. Tac. Ann. VI. 4. *Præcipuus olim circumveniendi Sabini, & tunc luenda poena primus*. Cujus generis sunt, frequentia illi, *Vetus militia, Modicus voluptatum, severitatis & munificentie summus*, &c. Vide & alia supra nota 6.

*agere satis rerum suarum.* Plaut. Bacch. IV. 3. *Nunc agitas tute sat tuarum rerum.*

*Pendeo animi ; Discrucior animi ; Despidio mentis ; Felix animi ; Impotens latitia ; Integer vitæ ; Sceleris purus ; Lassus maris , & viarum , militiaque ,* <sup>13</sup> *Græca omnino sunt , & figurata.* Vide *Mens* in Ellipsi , & *Hellenismum*.

*Ea ad Minervæ , subaudi Ædem ; Tullius Ciceronis , supple filius ; Catonis Marcia , subaudi uxor ; Castra ab-erant bidui , subaudi , itinere vel via ; Hujus vidi Byrrhiam , subaudi servum ; Secundarum , tertiarumque Pamphilus , supple , actor.* Vide Ellipsin.

Sunt qui dicant , non posse dici , *Urbs Toleti , Arbor mori , Flumen Tagi* ; quia nomen generale cum speciali in eodem casu debeat collocari ; ut *Urbem Romam , Flumen Tagus , Arbor Morus* : quod ut non negaverim , ita & illud affirmandum est. Nam si dicimus , *Urbs Spartana* , inquit Scaliger , cur non dicimus , *urbs Sparta* ? Sed quod attinet ad Nomina Urbium , vide *Urbs* in Ellipsi. De cæteris <sup>14</sup> accipe testimonia : Virgil.

De-

13. *Græca omnino sunt &c.]* Latina tamen ellipsis , & similis ei , quæ modo explicita , & cui fere similis est & illa , quæ in Accusativo Adjectivis & Passivis juncto reperitur. Vide & supra notam 7.

14. *Accipe testimonia]* Adde his Sall. Jug. 92. *Flumen Mulu-shæ.* cap. 90. *Oppidum Laris.* Sulp. Sev. *Opp. Sarapta.* Idem. *septuaginta arboribus palmarum reptis.* Sueton. Aug. 94. *Arborem palmae repertam.* Sic *malum servitutis* apud Sulpic. Sev. *Malta discordia , & bona concordia.* Sall. or. 1. ad Cæs. Quamobrem quum in Senecæ Here. Oct. v.

447. omnes codd. habeant , ut testatur Doctiff. ejus Interpres *Observ. I. 6. Leve esse credis pellicis nuptæ malum ?* nulla satis justa fuit causa , cur contra eos reponeret *pellicem*. Sensus est , an credis nuptæ leve esse malum , malum pellicis ? plane ut , quod ex Horatio attulit Sanctius , *vitium ira* , & ex Cicerone , *vitium arrogantia*. Neque obstat , quod conjunguntur *pellicis nuptæ* , quæ tamen diversæ prorsus sunt constructionis. Nam talia sæpe ita jungi , multis docuit idem *Observ. IV. 9.* ad illud Ciceronis : *Bonis semissibus magna est copia.*

*Demessum florem viola, & hyacinthi, dixit. Horat. in Epodo; Aut herba lapathi prata amantis. Plin. Herba pulegii. Cicero pro Flacco; Qui arborem fici nunquam vidisset. Virgil. Flumen Hymela. Sueton. Caligula: Sed quum ad visendum nemus, flumenque Clitumni, Mevaniam processisset. Horat. Denique quatenus exscindi vitium ira, cetera item nequeunt. Plin. Arbor palma: idem, Arbor mori. Columella lib. 6. In scrobem fici arbusculum deponito: ibidem, Tunc arborem fici detrumsa. Cicero 5. epist. Ne vitium arrogantia subsequatur: idem pro Murena; Aliis ego te virtutibus, continentia, gravitatis, justitia, fidei, ceteris omnibus, consulatu & omni honore semper dignissimum judicavi. Quem locum, hujus regulæ ignoratione, conatur emendare Lambinus. Falto item citatur a Grammaticis; In mensem Januarii: Hoc enim Latine non dicitur, cum *Januarius* adjectivum sit. Vide *Mensis* in Ellipsi.*

Duos genitivos ab uno eodemque nomine pendere <sup>15</sup> aliquando animadverti. Cicero in Pisonem; *Jamne*

15. Aliquando animadverti.] Sic passim apud optimos Auctores Duo Genitivi. Cæsar B. Gall. II. 17. *Eorum dierum consuetudine itineris nostri exercitus perspecta.* Et III. 8. *Hujus Civitatis est longe amplissima auctoritas omnis ora maritima regionum earum.* Ubi tres jam Genitivi, sed quorum tertius a Secundo regitur. Ceterum Duorum alter plerumque est quasi Activus, alter Passivus. Cic. Famil. II. 13. *Illius (Appii) administratio provincie.* IX. 8. *Superiorum temporum fortuna Reip.* de Offic. I. 14. *Cæsaris translatio pecuniarum.* Cap. 16. *Qua natura sint principia communitatis.* Nep. Epam. 5. *Quod sibi Agamemmonis belli glo-*

*riam videretur consecutus.* Pelop. 2. *Quorum imperii majestas.* Plaut. Pseud. I. 1. 3. *Duorum ego labori hominum parvissem lubens, Mei, te rogandi, Tui, respondendi mihi.* Florus III. 5. 6. *inexplebilis honorum Marii fames.* Liv. XXXIV. 26. *Omnium Principum Græcie eadem sententia erat inde potissimum ordiendi belli.* Ubi vide Virum summum, Gronovium Patrem, similia adferentem. Vide & supra me ad initium hujus Capituli. Sæpe etiam plures Genitivi concurrunt, sed alter ex altero pendentes. Liv. præf. *Meipsum consuluisse memoria rerum gestarum principis terrarum populi.* I. 38. *Fratris hic filius erat Regis.* Sall. Jug. 30. *Odio potentia nobilitatis.* Cic. Famil. VI.

*sentis, bellua, quæ sit hominum querela frontis tuæ? Idem ad Plancum; Consul es designatus maxima orbitate Reip. virorum talium. Idem pro Cornelio Balbo; Habetis summorum hominum interpretationem juris ac fœderum. Cæsar. 1. Civili; Omnium temporum injurias inimicorum in se commemorat, ibid. cujus rei magnam partem laudis ac æstimationis ad Libonem perventuram. Valer. Max. de Cyro; Cujus ortus ad imperium totius Asiæ spectantis, maternus avus Astyages duos prænuntios somni frustra discutere tentavit. Cicer. 1. Catil. Exhaustietur ex urbe tuorum comitum magna & perniciofa sentina Reip. Auctor ad Herennium: Memoria est firma animi, rerum & verborum dispositionis perceptio. Sed frequentius alter genitivorum <sup>16</sup> in possessivum convertitur; ut, *Mea doctrina præceptoris; & Fructibus Siculis Agrippæ.**

20. De curatione munerum regionum cum Oppio sum locutus. Justinus. V. 9. Milites in auxilium Patriæ communis Eloquentia misit. Cap. 10. Mittunt legatos, qui portionem prædæ communis belli peri-	culique peterent Et IX. 2. Impensæ obsidionis portionem petens. 16. In possessivum.] Sic Cato apud Gellium VII. 3. Ne in servitute nostra essent. Vide infra ad Cap. XIII. nota 7.
---	--

## CAP. IV.

*Dativus nunquam regitur, nec ab activo, nec a passivo; & ubique acquisitionem significat. Nunquam est rei agentis. [Sed vide infra ad lib. III. cap. 4. Nota 1.] Verba Decet, Celo, Oportet, Lateo, Præstolor, Maneo, Deficio, Adjuvo, Refert, Interest, Præstat, Precor, Misereor, Aufero, Eripio, Jubeo, cum Dativo constructa. Duo Dativi in una periodo.*

**D**ormio tibi; Tibi servio; do tibi pecunias; tibi emitur liber; nihil differunt, si dativi naturam spectes: ubique enim significatur acquisitio; ut, *surrupuit mihi nummos; & lac subducitur agnis*: nam dativus ultimum finem significat; quare jam compositæ & structæ orationi

tioni potest accedere. Domus constat ex materia, ut lapidibus & lignis, producitur ab artifice, quæ causa efficiens est, habet formam, qua distinguitur a rebus aliis: quum igitur constructa, & perfecta est, tunc quærimus, cui negotio vel domino sit accommodanda: sic Dativus constructæ atque perfectæ orationi per modum acquisitionis supervenit. Nulla igitur erit oratio, cui per modum acquisitionis Dativus adjungi non possit: ut, <sup>1</sup> *tibi doceo; tibi soli amas;* „[*tibi deserit* „*Hesperus Oetam; Omnis jam pueris pater, & matercula,* „*pallent; Sed ne forte tuo careat mihi funus amore.*] Cur enim in his orationibus; *Filius mihi peccat, non omnibus dormio; fateris esse acquisitionem: & in illis; Do tibi pecunias, non fratri,* a verbo dicis regi dativum? Intelligendum igitur, nullam esse orationem, aut verbum ullum, cui dativus non possit accommodari; dum tamen hoc intelligatur, aliud esse, *Amo me;* aliud, *Amo mihi:* aliud, *doceo vos,* aliud, *doceo vobis.* Unde jam mirari desinamus hujusmodi phrasas cum dativo. Terent. Adelph. *Ut vobis decet.* Cornelius Fronto de exemplis eloquutionum, citat Sallustium in 1. histor. *Locum editiorem, quam victoribus decebat, capit.* Plaut. Amphitryon. *Nostro generi non decet.* (Hispane, *Para quietem nosotros somos.*) „[*Ibidem; Capiam ornatum, qui* „*potis decet, id est, capiam coronam, tamquam homo* „*potus, sive ebrius.*] Idem *Asinaria; Ut me, teque maxime, atque ingenio nostro decuit,* vides hic dativum, & accusativum, <sup>2</sup> sed diversa significatione. Cic. de

Ora-

1. *Tibi doceo*] Non tamen ferret, non Ufus tantum, sed neque Analogia istam locutionem, pro *Te doceo:* sicut neque recte dixeris isto sensu, *Ego cado,* vel *verbero, tibi, Ego video tibi,* & similia. At alio sensu recte ita loquaris: Veluti, *Ego doceo vobis istos pueros, Ego verbero hunc*

*hominem tibi,* h. e. tuum in usum, aut commodum, aut tuam ad voluntatem. Et ita mox Auctor aliud esse fatetur, *Doceo vos,* &, *Doceo vobis.*

2. *Sed diversa significatione*] Eadem est significatio sive hoc Verbum cum Dativo, sive cum Accusativo construas. Nam si

Oratore; *Quandoquidem id deceat prudentia tue.* Terent. Adelph. *Imo Hercle ita nobis decet*; ibid. *Ut vobis decet*, Græce, *ὅμῳ πρέπει.* Gellius lib. 8. *Adolescens præfatur elatius, quam ætati ejus decebat*: idem lib. 7. *Fæminis solis vestem longe lateque diffusam indecere existimaverunt.* Tacit. *decere nobis terram.* Terent. 3 *Si hoc fratri celetur.* Plaut. Amphitryon. *Homini servo suos domitos habere oportet oculos & manus.* „[Cicero post reditum; „*Ubi nobis hæc auctoritas tanta tamdiu latuit?* Varro 8. „*de ling. Lat. Similia non solum a facie dici, sed etiam „ab aliqua conjuncta vi, quæ & oculis, & auribus, late „tere solet.* Plaut. Trin. *Quid ille mihi latitabat.*] Cicero 1. Catilinar. *Nihil agis, nihil moliris, quod mihi latere valeat in tempore.* Quod non intelligens Lambinus conatur emendare. Lucanus lib. 1. *Tu mihi causa lates.* Cicero 1. Catilinar. *Ut tibi ad forum Aurelium præstolarentur armati.* Virgilius; *Hæc eadem matricque tue generique manebunt*; idem; *& tibi pana manet.* Cicero 11. Philipp. *Cujus quidem tibi fatum, sicut Cajo Curioni, manet.* „[*Ita est in veteribus libris.* Virgil. *O mihi „tam longe maneat pars ultima vitæ.*] Catullus; *Scelestæ tene, quæ tibi manet vita?* Cæsar 2. Gall. *Quum tela nostris deficerent.* Gellius lib. 11. cap. 29. *Ut messem hanc nobis adjuvent.* Plaut. Truc. Act. 2. Sc. 4. *Cui rei, te assimilare, retulit.* Plautus Bacchid. *Quum nihilo pluris ea res referat sibi.* Idem Pseudolo: *Nam quanti refert,*

4 ei

dicas *deceat tibi*, h. e. est tibi ornamēto & decori, at *deceat te*, idem est, quod, ornat & decorat te, quæ utique eodem recidunt. At mox hac pag. ex Gellio adfertur locus, ubi Accusativus & Dativus diversa significatione uni verbo reperitur junctus, scil. *Ut messem hanc nobis adjuvent.*

3. *Si hoc fratri celetur*] Apud Terentium in hoc loco, qui est in *Phorm.* V, 4, 6. *tò Fratri nec*

legitur, nec intelligitur. Verba sunt, *Ego nullo possum remedio me evolvere ex his turbis, Quin, si hoc celetur, in metu; sin patefit, in probro siem.* Locus ergo hic afferri non debuerat, id quod jam monuit Urfinus *Gramm. Inst. To. 2. p. 246.* qui & alium rectius profert ex Alvaro, nempe Corn. Nepotis in *Alcib. cap. 5.* *Id Alcibiadi diutius celari non potuit.*



4 *ei nec recte dicere, qui nihil recte facit.* Horatius lib.

I.

4. *Ei nec recte dicere &c.*] Exemplum hoc est alienum ab hoc loco. Nam primum in optimis edd. legitur, *te nec recte dicere*. Dein si maxime *ei* legendum foret, nihil id pertineret ad *refert*, sed construentum foret, *dicere ei, qui* &c. Nam de Ienone sermo est. Locus est in Pseud. IV, 6, 23. Sed & locus ille ex *Bacchid.* qui est III, 4, 20. aliter legitur in ultimis edd. etiam Douzæ, Taubmanni, & Gronovii, nempe, *Tum quum mea illud nihilo pluris referet*. At MSti habent tantum, *Tum cum mihi nihilo pl. referet*, quæ verba non explent carminis metrum, atque ideo, ut corruptelæ manifesta, variis subinde modis tentata sunt ab Editoribus. Angelius Florentiæ an. 1522. edidit, quod secutus est Sanctius, *Tum quom nihilo pluris ea res referet sibi*. Eadem ita exhibuit dein Cælius Sec. Curio Basileæ, nisi quod ultimum illud *Sibi* neglexit & rejecit. Alii dein, omisso etiam *ea res*, mutarunt insuper τὸ *mibi* in *mea illud*. Mihi videtur sensus verborum primum indagandus, & dein lectio constituenda. Agitur ergo hic de utilitate Bacchidis, seu fructu, quem illa percipiet ex suo facto apud Mnesilochum, Amatorem suum, qui hæc loquitur. Verba sunt ex MSS. *Igitur mihi inani atque inopi subblandibitur Tum quum mihi nihilo pluris referet, Quam si ad sepulcrum mortuo dicat jocum*. Sensus est apertus:

Tum igitur Bacchis mihi inani atque inopi blanditias dicet, quando nihilo plus illis juvabitur, quam si dicat jocum mortuo. Manifestum inde, nihil hic dici ejus, quod juvet Mnesilochum, atque adeo phrasin hanc, *mibi referet*, si notet aliquid Mnesilochi utile, esse ab hoc loco alienam, id quod fati perspexerunt, qui expungentes *mibi* addiderunt *Sibi*. Sed neque constructionem hanc eo sensu patitur Genitivus *pluris*. Nam dicitur quidem *refert id mihi aliquid*, pro prodest id mihi: quod occurrit apud Horatium in loco, qui sequitur. Et ita cum Dativo rei apud Plaut. *Trucul.* II. 4. 40. *Quoi rei, id te assimilare, retulit?* h. e. *quam ad rem illud retulit*, aut profuit, ut loquitur in *Epidico* II. 2. 91. & alibi. Sed tamen in hac Constructione nullum locum habet Genitivus ille. Dicendum enim foret, *quum nihilo plus ea res referet mihi*, vel *sibi*, non *pluris*. Quid ergo? si τὸ *ea res* ex MSS. hauserunt priscae Edd. crederem illud *mibi* ex duabus prioribus syllabis (*nibi*) sequentis vocabuli esse ortum, ac legerem, *Tum quum nihilo pluris ea res sua referet*. Ceteroqui proximum videtur, ut legamus, *Tum quum mihi nihilo pluris sua referet*, h. e. quum mihi illud, quod faciet Bacchis, non referet se ad sua (Bacchidis) negotia, eaque momenti nihilo pluris, quam si dicat &c. Vi-

I. satyra 1. *vel dic, quid referat intra Naturæ fineis venti jugera centum An mille aret.* Plinius lib. 18. *Acino plurimum refert, si contingat crescente, luna vindemiare.* Tertull. *interest homini, Deo cedere.* Sed mihi videtur hic deesse literula, & legendum, *hominis*: ut in illo Plinii cap. 1. *nec interest hominis.* Terent. Eunucho; *Homini homo quid præstat!* Plaut. Aſnaria. *Pergin precari peſſimo?* Seneca de vita beata; *Huic succurro, huic miſereor*: idem Controvers. *Misereri debent omnes mei: &, ego miſereor tibi, puella.* Unde in ſacris; *Miserere mihi Domine; &, miſerere nobis.* Plautus Aulular. *Nihil equidem tibi abſtuli: reſp. At quod tibi abſtuleras, cedo.* Ambiguitas eſt in dativo; nam primo loco, *tibi*, id eſt, *a te*; in ſecundo ſ manifesta eſt acquiſitio. Catul.

Eri-

de uſum ꝑ *Mihi*, ſive emphaticum, ſive abundantem, in ſeq. Nota, & conſidera inprimis illa, *Mihi quidem illam laudas? Mihi quidem Scipio vivit, vivetque ſemper. Annon tibi hoc maximum eſt? An ille mihi liber, cui mulier imperat?* ubi *Mihi* nihil aliud notat, quam *apud me*. Locus Plinii, qui eſt lib. XVIII. cap. 31. aliter itidem editur ab Harduino. Nempe *Acinos plurimos fert, ſi contingat &c.* Sed quid *vindemia* facere poteſt ad multitudinem acinorum ſubito augendam! Legendum forſan *Annos*. Verum quum priores edd. Sanctii lectionem oſtentent, eaque commodum fatiſ ſenſum recipiat, eam retinuerim, vel ex vet. cod. Pintiani legerim *Acinos plures refert*, ſcil. in annum ſequentem.

5. *Manifesta eſt acquiſitio.*]

Hinc sæpè Emphaſis magna in illo Dativo. Plaut. Cap. IV. 2.

86. *Eſurire mihi videre.* reſp. *Mihi quidem eſurio, non tibi.* Aulular. III. 2. 19. *Utinam mea mihi modo auferam.* IV. 2. 16. *Verum ego mihi bibam.* IV. 10: 38. *Tametsi fur mihi eſ.* Bacchid. I. 1. 31. *Mihi ceſſo, cum ſto.* Terent. Heaut. III. 1. 10. *Hic mihi quanto nunc plus ſapit, quam ego met mihi?* IV. 6. 16. *Scin' ubi nunc ſit tibi tua Bacchis?* & IV. 7. 1. *Ubi Clitipho nunc eſt? Ecce hic Tibi.* Eun. V. 8: 23. *Mihi illam laudas?* h. e. *apud me.* Cic. Famil. VI. 15. *Tibi gratulor, mihi gaudeo.* II. 11. *Quicquid erit, tibi erit.* ep. 18. *ſi quid offenderit, ſibi totum, nihil tibi offenderit.* de Amic. cap. 3. *Factus eſt iterum Conſul, ſibi ſuo tempore, Reip. pene ſero.* cap. 27. *Mihi quidem Scipio vivit, vivetque ſemper.* Suet. Tib. 1. *Agrum accepit clientibus, locum ad ſepulturam ſibi, a populo.* Obſeq. cap. 104. *Matri Idea ſe præcidit.* Tac. Hiſtor.

Eripite hanc pestem, perniciemque mihi. Doctiores quidam negant posse dici, *jubeo tibi*; qui si hæc intelligerent, Cornelio Tacito assentirentur, <sup>6</sup> quum dixit lib.

stor. II. 26. *tanquam Fratri apud Othonem militanti prodicionem ageret.* Plin. Paneg. *Nemo jam parens filio, nisi fragilitatis humane vices, horret.* Vide & ad Ælian. V. H. II. 20. 5. Sed & sæpe eleganter profus abundat. Plaut. Aul. III. 3. 22. *Qua mihi potest interbibere fontem Corinthiensem.* Terent. Eun. V. 4. 37. *qua audacia tantum facinus audet?* PY. *quid ita tantum?* PA. *annon tibi hoc maximum est?* Cic. Fam. VII. 1. *Tu mihi istam imbecillitatem valetudinis tue sustenta.* Parad. III. 2. *An ille mihi liber, cui mulier imperat?* Catil. II. 2. *Tongillum mihi eduxit.* Sall. Catil. 52. *Hic mihi quisquam misericordiam nominat?* Liv. præfat. *Ad illa mihi quisque acriter intendat animum.* Sic Græci. Ælian. V. H. IX. 4. *μὴ τις ἡεὶν διαβαδέτω τὸ ποιητῶν.* Vide & Notas meas ad Eundem XII. 25.

6. *Quum dixit &c.*] Sic & IV. 72. *Tributum eis Drusus jussorat modicum.* & XIII. 40. *Quibus (Equitibus) jussorat, ut instantibus cominus resisterent, refugos non sequerentur.* Sall. Jug. 48. *Postquam ei provinciam Numidiam populus jussit.* Cæf. B. Civ. III. 98. *militibusque suis jussit, ne qui eorum violarentur.* Liv. XLII. 43. *queis Legati, nullo in presentia responso dato, Chalcidem sequi jusserunt.* Corrigit quidem, & hunc locum, quamvis in eo

Dativus utique referri etiam possit ad *τὸ dato*, & alterum disertiore *Capitis* 28. a Scipio hic allatum, Gronovius Pater, tanquam si solæca sit ea locutio. Sed tamen quum tot exemplis a Sanctio, Scipio, me denique, allatis probata jam sit, immo & ab illo ipso ad Liv. XXVII. 24. non putem eam temere proscribendam, omniaque istæc loca conjecturis sollicitanda. Sic neque in Silio Ital. XII. 600. *Caliculis raptim excitis defendere testa Dardana, & in septem discurrere jussorat arces*, legendum cum Eodem *Obferv.* I. 17. *enseam, Caliculas excitos*; quum, si maxime solæca esset locutio, *jubeo tibi hoc facere*, vel sic tamen nulla eum locum foret mutandi causa, quippe quum *Caliculis excitis*, possint esse Ablativi. Construitur hoc Verbum etiam cum Accusativo. Plaut. Sticho II. 3. 71. *Jube famulos, rem divinam mihi apparent.* Suet. Vesp. 23. *Nunciantes legatos, decretam sibi statutam, jussit, continuo ponerent.* Festus: *Admissiva aves, qua consulentem juberent*, ubi sine causa malunt nonnulli *juvarent*. Ita enim etiam apud Livium I. 12. *Romulus ad Jovem, jussus tuis avibus, prima fundamenta jeci.* Liqueat vero ex his, male ergo etiam Vossium *de Construct.* cap. 36. posteriorem hanc phrasin,

lib. 13. cap. 15. *Uni Britannico jussit, exurgeret.* „[*Li-*  
 „*vius lib. 42. cap. 28. Cui primo tempore magistratus cre-*  
 „*are jussum erat. Cicero lib. 9. ad Attic. epist. 13. Hæ*  
 „*litera Dolabella mihi jubent ad pristinas cogitationes re-*  
 „*verti. Ascon. in 3. Verr. Defensionem de Sylla exclu-*  
 „*sit, ne liceret illi dicere, Sylla mihi jussit. Curtius lib.*  
 „*7. 1. Armigero lanceam ei dare jussit.]*

*Væ victis, Hei mihi*, etiam sunt dativi acquisitionis,  
 & particula *væ* est suppositum verbi subintellecti: Syn-  
 taxis est, *Væ victis est, Hei mihi erit*. Vide Ellipsin  
 verborum.

*Sum ruri, Natus Carthagini*, dativos esse somniant  
 grammatici, quum sint sexti casus, ut dicimus in Cap.  
 7. de sexto casu.

Vehementer errant grammatici, quum dativum in  
 passiva voce esse rei agentis inculcant: ut, *Deus ama-*  
*tur mihi*, id est, a me. quem errorem suo loco, quum  
 de passivis agemus, 7 exagitabimus lib. 3. cap. 4.

Duo Dativi sæpe simul reperiuntur; sed neuter a  
 verbo regitur, imo uterque suo modo significat acqui-  
 sitionem; ut, *Hoc erit tibi cura; Datur tibi hoc vitio.*  
*Plaut. Nucleum amisi, reliquit mihi pignori putamina.*  
 „[*Lucret. 6. multa volant quæ sint vitalia nobis, Et contra*  
 „*quæ sint morbo, mortique.]*

ut minime Latinam, rejicere. Nisi  
 tamen in his exemplis, in Festo  
 quidem malimus intelligere Infi-  
 nitum, scil. *facere id, de quo*  
*consulebat*: Plane uti expediend-  
 um censeo locum Ciceronis  
 Famil. XIII. 26. *Literas ad Te a M.*  
*Lepido Consule, non quæ te aliquid*  
*juberent, (neque enim id tuæ digni-*  
*tatis esse arbitrabamur) sed quo-*  
*dammmodo quasi commendatitias,*

*sumpsimus.* Nam istic omnino  
 videtur intelligendum *facere*, ut  
 plenum sit, *quæ te aliquid facere*  
*juberent.* In Prioribus vero Accu-  
 sativum malimus exponere, ut in  
 illo Plauti, *Velim illum corvum,*  
*ut ad me veniat*, de quo infra ad  
 cap. seq. circa finem.

7. *Exagitabimus lib. 3. cap. 4.]*  
 Sed Vide, quæ nos istic ad ini-  
 tium Capitis notavimus.

## C A P. V.

*Accusativus multis modis a præpositione pendet: Eo in Romam, in rus. Exclamatio postulat verbum. Explo- ditur grammaticorum Synecdoche. Duo accusativi ab eodem verbo non reguntur.*

**A**ccusativus (nisi sit Infiniti verbi suppositum; ut, *me amari*: aut Activorum appositum; ut, *amo literas*) semper a præpositione pendet: ut, *vixit annos centum*; *latus pedes viginti*; *eo Romam*; *niger oculos*.

Tempus continuum & mensuram præcipiunt debere collocari in accusativo sine præpositione: ut, *studui decem annos*; *pendet libras triginta*. Hoc falsum est; virtute enim præpositionis subintellectæ ponitur ille accusativus, & non ex vi temporis: dicimus enim, *commoda mihi librum in decem menses*, aut *intra quinque dies*. Dicimus item, *Vixit annos centum*, & *per annos centum*; &, *ante annos centum*, & *centum annis*. Denique ratione præpositionis subintellectæ aut appositæ, uteris accusativo vel ablativo. Cicero sæpissime dicit; *aliquot per annos*; *per eos dies*; *per decem menses*. Liv. *Obsidio vix in paucos dies tolerabilis*. Horat. *Quod & in hunc annum vivat, & plures*. Plinius lib. 15. *Atqui tertium ante diem scitote decerptum Carthagine*. Sueton. *Sed in reliquum anni tempus curia abstinuit*. In illis, *pridie Compitalia*, *pridie ludos*, Erasmus & alii docti fatentur deesse præpositionem *Ante*.

Quintilianus lib. 1. cap. 5. solœcismum <sup>1</sup> putat esse, si quis dicat; *Venio de Susis in Alexandriam*: sed decipitur, deceptique gregem Grammaticorum. Nam ausim  
fan-

1. *Putat esse.*] Immo vero, quosdam ait, qui plurimos statuunt solœcismos, hanc quoque locutionem eo referre, at alios eam

a solœcismo separare, & pleona-	smum vocare: ipse rem quasi in medio relinquit.

sancte dejerare, nescire me, plurane testimonia inven-  
nerim cum præpositione, an secus: inclinatur tamen ani-  
mus, ut plura cum præpositione legerim; e quibus  
aliqua proponam, nam omnia esset infinitum. Ac pri-  
mo hanc meam opinionem satis confirmant Græci ora-  
tores, qui fere semper nominibus locorum addunt præ-  
positiones: Poëtæ vero suo jure utuntur, qui nunc ap-  
ponunt, nunc detrahunt. Augustus Cæsar, teste Sue-  
tonio cap. 86. semper dictionibus præpositiones adde-  
bat; quia genus dicendi apertum amabat, & ambigui-  
tatem fugiebat. Sed nostri Grammatici adverbialiter  
dici putarunt, *eo Romam, venio Roma*. O crassam igno-  
rantiam! Anne quum Græci dicunt, *γλαῦκας εἰς Ἀθήνας*;  
Latini, *Noctuas Athenas*; Græcis accusativus erit, La-  
tinis Adverbium? Similiter <sup>2</sup> *πλεύσειν εἰς Ἀντικύρας*, id  
est, *naviget Anticyras*: & sexcenta hujusmodi. Sed si  
essent adverbia, quomodo acciperent „[cum præpo-  
sitiones, tum] adjectiva fœminina? Ovid. *Atque ali-  
quis doctas jam nunc eat, inquit, Athenas*. „[Propert.  
„*Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas*.] Sed  
quia isti rationibus parvam habent fidem, testimoniis  
agamus. „[Plaut. Most. *Ego ire in Piræum volo*.] Ci-  
cero Attico libro sexto; *In Pyraea cum venissem*; idem  
libro septimo: *E navi egressum in Pyraeum*: idem ibidem  
multa disputat de *Pyraeo* & præpositione *In*, quæ ipse  
non observat, ut idem satis indicat ad Atticum libro  
tertio; *Quod a Vibone subito discessimus*: idem; *nisi eum  
ab Epheso ante aliquando profectum*: idem; *Nec me in Ar-  
pinum hoc tempore abdam*: idem; *Is ad Messanam ventu-  
rum esse dicebatur*: idem; *de illius ab Alexandria discessu*;  
& lib. 8. *a Brundisio absum propius*; ibid. *ne citius ad  
Brundisium, quam opus sit, accesserit*: ibid. *Dum certum  
nobis ab Essernia de eo quod audieram referretur*: idem Fa-  
miliar. *Tertio die abs te ad Ariciam accesseramus*: ibid. *ab  
Epidauri navi advectus*; & *ab Athenis proficisci*: ibid. *ipse  
iter*

2. Πλεύσειν] Videtur voluisse, | πλεύσειν.  
ut respondeant Latinis Græca, |

*iter ad Mutinam dirigerem: ibid. Fugisse a Mutina videretur: ibid. exclusis enim ab Antiochia: ibid. Nunciatum esse quadridui iter a Laodicea abfuisse: idem; Antonii reditus a Brundisio: „[Idem 13. Attic. Epistolas missas a Corintho: & 15. Attic. 23. Venisse eum ad Bajas audiebam:] Idem 3. Verrina; Hoc illi navigio ad omnes populi Romani hostes usque ab Dianio, quod in Hispania est, ad Sinopem, quæ in Ponto est, navigaverunt: Idem de Senectute; Miles profectus sum ad Capuam, quintoque anno post ad Tarentum Quæstor. Ubi notat Erasmus, propriis nominibus additam præpositionem. Sed notant grammaticæ contra nostram hanc doctrinam, aliud esse *eo Romam*, aliud, *eo ad Romam*: nam *eo Romam*, significari ajunt ipsam urbem; *eo ad Romam*, 3 loca propinqua Romæ. Delirat igitur Livius, qui lib. 5. sæpe dicit, *Vejos*, & ad *Vejos* eodem sensu: & in hoc loco de Senectute, *profectus sum ad Tarentum quæstor*, non designat loca circa Tarentum. Cæsar 3. Civili; *Prius Cassius ad Messanam navibus advolavit, quam Pomponius de adventu ejus cognosceret: „[Ibid. Cum classe ad Brundisium venit: & 1. Gall. „Cæsar in Galliam contendit, & ad Genavam pervenit.] Si ex Tito Livio testimonia vellem congerere, nunquam finis esset. Curtius lib. 4. *Jam pervenerat ad Arbëlam, vicum nobilem sua clade facturus. „[Plaut. Pœn. Is ex „Anactorio huc commigravit in Calydonem:] idem Epidico; quando hinc iturus est ipse in Seleuciam: idem Menæchmis; Geminus, qui Syracusis habet, hodie in Epidamnium migravit: idem Bacch. Nam ut in Ephesum hinc abii, ex Epheso huc ad sodalem litteras misi: ibid. Ibo in Piræum, visam ecquæ advenerit in portum ex Epheso navis: Idem Pseudolo; Illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo: Ibid.***

3. *Loca propinqua Romæ*] Non quæritur, quid præpositio significet, sed an jungi queat nominibus propriis Urbium. Id quod fatis superque ex his exemplis patet, & longe pluribus demon-

strari posset, si esset opus: ut &, a Nominibus Regionum abesse aliquando Præpositiones. Vide, quæ notavimus infra ad Lib. IV. cap. 6. Notâ 1. 2. & 3.

Ibid. ex Sicyone huc pervenisti: „[Idem Trinum. A pa-  
 „tre ex Seleucia venit. Ubi ipse erat? In Seleucia.] Terent.  
 Eunuch. Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræum. Pro-  
 pertius lib. 3. magnum iter ad doctas proficisci cogor Athe-  
 nas. Martial. Tybur in Herculeum migravit nigra Lycoris.  
 His adde multa proverbia; ut, *Naviges in Massiliam;*  
 & *e Massilia venisti.*

Addunt ineptiæ suæ, nomina provinciarum non posse  
 poni sine præpositione: Poëticum enim esse, *Italiam*  
*veni.* Hæc refelluntur in *Ellipsi Præpositionum.* *Rus,*  
 & *domus,* admittunt præpositionem in utroque nume-  
 ro. Vide *Ellipsin Præpositionum.* „[Servius in illud Vir-  
 „gili, *Italiam, Lavinaque venit Litora, Ars quidem, in-*  
 „quit, *hoc exigit, ut Provinciarum nominibus Præpositio-*  
 „nem addamus, *Civitatum nunquam; hoc tamen plerumque*  
 „perverso ordine legitur: sciendum enim usurpatum ab au-  
 „ctoribus, ut vel addant, vel detrahant præpositionem. Hæc  
 „ille; quibus aperte fert, inertem istam Grammatico-  
 „rum artem ab usu bonorum auctorum diffidere.]

O curas hominum! En quatuor aras; Ecce hominem; de-  
 est Verbum aliquod. Vide *Ellipsin Verborum* in *Au-*  
*dio,* vel *Narro,* vel *Aspicio.* „[Catull. epigr. 9. O mi-  
 „hi nuncii beati; Græcorum imitatione, quasi dicam,  
 4 O quam beati nuncii rem mihi narras?]

5 *Fractus membra; cætera Grajus; albus dentes,* ad ineptissi-

4. O quam beati nuncii.] Vel  
 potius, ô, beati nuncii mihi res  
 hæc est. Vide supra ad cap. 3.  
 Notâ 8. in extr.

5. *Fractus membra*] Huc refer  
 etiam istas locutiones, quæ Ac-  
 cusativum verbis habent junctum,  
 sed pro quo usitatus in sequenti  
 commate Nominativus ejusdem  
 vocabuli exprimitur. Cæsar B.  
 Gall. I. 39. *Rem frumentariam,*  
*ut satis commode supportari posset,*  
*timebant.* Terent. Eun. I. 2. 86.

Istam nunc times, Ne illum talem  
 præripiat tibi, pro, nunc times,  
 ne ista illum &c. Cicero Famil.  
 IV. I. *rem vides, quomodo se ha-*  
*beat.* Quod minus recte, ut pu-  
 to, mutatur a Viris Eruditissi-  
 mis. VIII. 10. *Nosti Marcellum,*  
*quam tardus sit.* Plane, ut Lu-  
 cas Actis Apost. XVI, 3. ἤδεισαν  
 ὅδ' ἅπαντες τὸ κατέργα αὐτῶ, ὅτε  
 ἔβη ὑπὸ ἡρέχην. Ælianus Varia  
 Hist. VIII. 13. λέγουσιν Ἡρόκλει-  
 τον, ὅτι πάντα ἔκλειν. Hyginus  
 fab.



eptissimam quandam Synecdochen referunt Grammatici, quum Græca sint, & ad Ellipsin referantur: deest enim *κατά*, ut in *Ellipsi præpositionum*.

Duos accusativos diverlæ rei verbum regere non potest; quia efficiens unum duas simul res efficere æque non potest: nec enim dices, *Amo patrem litteras*, sed *amo patrem & amo litteras*: neque Philosophi concedent, duo prædicata de uno subjecto dici. At rancidi Grammatici dicunt, hanc esse constructionem vehementissimam: habent enim illi tres constructiones, *vehementes, vehementiores, & vehementissimas*. Sed eos vehementissime insanire dicamus, & nostrum propositum urgeamus. Illi<sup>6</sup> pauca verba con-

sti-

fab. 34. *Ille moriens quum sciret sagittas hydra Lernæ felle tinctas, quantam vim haberent veneni*. Iterum Terent. Eun. V. 8. 5. *scin' me, in quibus sim gaudiis*. Adolph. V. 4. 20. *illum, ut vivat, optant*. Hec. prol. 2. v. 4. *Novas qui exactas feci, ut inveterascerent*. Et frequentissimè Plautus. Amph. *Nescio me, qui sim*. Bacch. *Rejicisce illum, quanto in periculo sit*. Afin. *Faciam te, ut scias*. Aulul. *Velim illum corvum, ut ad me veniat*. &c. Supple in his omnibus, quod *ad*, vel plenius, *in negotio, quod ad rem frumentariam attinet*, &c. Similia Vide infra ad Cap. 9. Nota 1. & apud ipsum Sanctium IV. 12. Sed vel maxime confirmatur hæc Ellipsis ex accusativo Absoluto in initio Periodi, cujus non alia est ratio. Cicero Famil. I, 8. *Cetera, que ad Te pertinebunt, quum etiam plus contenderimus, quam possumus, minus tamen faciemus, quam debemus*. h. e. quod ad cetera, quæ &c. in iis, quum &c.

Florus III, 21, extr. *Nam Sulmonem vetus oppidum atque amicum, &c. ut obsides jure belli &c. duci jubentur, sic damnatam civitatem jussit Sylla deleri*. Quæ male tentat Salmasius, & urunt ac fecant Alii, quum etiam absque hac Constructione exponi per Appositionem possit Vulgata istic lectio. Hinc explicandus est etiam Lucas Euang. 21, 6. *ταῦτα, ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσομαι ἡμεῖς, ἐπὶ αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθου ἐπὶ λίθου*. h. e. *quod ad illa, que videtis, venient dies &c.* Confer Aelianum Var. Histor. III. 5. & XII. 39. atque adde, quæ notavi infra ad *Minervam* hanc IV, 11. extr.

6. *Pauca verba*] Sæpe duo Accusativi, alter personæ, alter rei, reperiuntur uni verbo juncti. Terent. Phorm. V, 7. 21. *ferme eadem omnia, que tute dudum coram me incusaveras*. Plaut. Men. IV. 3. *Consulam hanc rem amicos*. Trin. I. 2. *Si id me non accusas*. Afin. II. 2. *Argentum*

in-

stituerunt, quæ duos accusativos regerent; ut, *daceo*, *moneo*, *posco*: sed inter hæc aliqua, quæ nunquam duos accusativos agnoverunt; qualia sunt, *Dedoceo*, *Postulo*, *Peto*, *Induo*, *Exuo*, *Cingo*, *Calceo*, *Excalceo*. At, inquit, fatis est, si hæc verba in passiva cum accusativo reperiantur; ut, *Accingitur enses*; *Induitur lorica*; *Postulatur pecunias*: O debilem rationem! Cur igitur isto pacto non addis tuæ quartæ speciei innumera alia verba, quæ hos accusativos accipere in passiva possunt? ut, *Dido vultum sermone movetur*: & *Dido expleri mentem nequit*: & *Carpitur attonitos sensus*. Sed hæc latius in *Ellipsi præpositionum* Græcarum disputabuntur.

*intervortam & adventorem & Sauream*. Curcul. V. 2. *quem* (annulum) *parásitus te eluist*. Varro apud Nonium, *es defraudasse coponem*. Adde Sanctium infra IV. 13. Immo & Tertius, tempus notans, duobus additus reperitur. Plaut. Merc. I. 1. 46. *Objurgare pater hæc me noctes & dies*. Ex his tamen unus tantum regitur a Verbo, ceteri per Ellipsin, quasi dictum esset, pater objurgavit me propter hæc per noctes & dies; Vel, objurgans me, hæc dixit & ingessit mihi. Vide de posteriore hac ratione infra III, 3, ad vocem *Aestuo*.

7. *Dedoceo*] Atqui primum hoc Verbum agnoscit revera Duos aliquando *Accusativos*. Cic. de Fin. I. 6. *si a Polyeno, familiari suo, Geometriam discere maluisset, quam illam etiam ipsum dedocere*. Statius Theb. II. 409, *moneo, regnorum gaudia temet Dedoceas*. Quæ loca Urfinus To. 2. p. 277. jam attulit. Sed & quod sequitur, *Postulo*, etiam cum

Accusativo Personæ, præter Acc. Rei, qui usitatissimus est, reperitur constructus. Certe Suetonius Calig. 18. *Commisit & subitos* (Circenses ludos) *quum e Gelotiana apparatus Circi prospicientem pauci ex proximis mœnians postulasent*, quid quæso, nisi ludos illos, quos subitos commisit. Quod vero Idem Urfinus pag. 281. Sanctium nostrum putat contraria sibi invicem dicere, dum hic inter pauca Verba a Grammaticis memorata, esse aliqua tradit, *quæ nunquam duos accusativos agnoverunt*, at infra IV. 13. *nullum omnino ait esse Verbum, quod hujusmodi Accusativum cum xāci non possit habere, atque adeo posse omnia activa duos accusativos habere, at passiva & neutra unum*, in eo errat ipse, siquidem Sanctius posteriore loco dicit, Verba talia admittere & habere POSSE duos Accusativos, at priore agit de iis, quæ facto ipso constructa reperuntur cum duobus Accusativis.

## CAP. VI.

*Vocativus nunquam regitur. Duo Vocativi. Vocativus cum Nominativo conjunctus. Defenditur Plinius a calumnia Laurentii.*

Vocativus <sup>1</sup> non est secundæ personæ, ut ajunt Grammatici, sed res aliqua, cum qua sermonem communicamus: nam ut artifex, perfecto opere, vocat homines spectatum; sic qui composuit orationem, auditorem vocat auditum: unde non potest hic casus regi, quia tota composita oratio ad Vocativum dirigitur. Si dicas, regi ab abverbio *ô*, quia hæc particula sæpe conjungitur vocativo; concedam sæpe conjungi, at non semper: imo vero alicubi nec apponitur, nec apponi potest; ut in Hispanico idioma te aperte ostenditur: nam quum quis servos suos inclamat: *mocos, pajes, criados*, illi respondent *Senor*; ibi non potest suppleri *ô*. Quid quod sæpe invenias *ô* sine vocativo? Virgil. *O ubi campi, Sperchiusque? O qui me gelidis in montibus Aemi Sistat.* Sed particula *ô*, nihil aliud est, quam signum lætitiæ, vel doloris, vel exclamationis. Et vero vocativum a verbo non regi aperte indicat Vox Passiva, quum hujusmodi orationem vertis; *Petre doce illum; ille, Petre, doceatur a te.* Indicat quoque Nomen Adjectivum, quum post verbum imperandi additur; ut, *discipule esto bonus.* Mart. *Esto Navole sollicitus:* Idem apertius; *Esto tu Caesar amicus.* Ovid. 1. Tristium; *Vade sed incultus.* Denique Adverbia, nisi pro nomine sumantur, casum regere non possunt, ut do-

1. *Non est Secunda persona*] Immo vero est. Hoc enim secundæ in arte grammatica dici debet, quod designat eum, cum quo Loquens sermonem communicat, seu quem alloquitur. Vide quæ disputavi I. 12. 2. pag. 80. Vocativus autem semper dirigitur ad eum, quem alloquimur. Est itaque vocabulum secundæ personæ, seu secundam personam notans.

docet lib. 9. de caus. ling. Lat. Cæsar Scaliger.

Nunc exoritur quæstio, sitne dicendum, *veni puer dicende doctus*, an, *dicende docte*. Utriusque loquutionis accipe testimonia. Per vocativum loquutus est Horatius; *Age dic latinum Barbite carmen, Lesbio primum modulate civi*: Idem; *Invierte mortalis, Dea nate puer Thetide*. Ovid. 2. Trist. *O princeps parce viribus use tuis*. Propert. *Lectule deliciis facte beate meis*. Martial. lib. 4. *Libelle inversa pueris arande charta*. Ovid. 3. Amorum; *Amnis arundinibus limosas obsite ripas, Siste parumper aquas*. Tibullus lib. 4. *Iam nimium Messala mei studiose quiescas, Non tempestivæ sæpe propinque via*. Virgil. Æneid. 10. *O dolor atque decus magnum rediture parenti*. Persius; *Stemmata quod Tusco ramum milesime ducis, Censoremque tuum vel quod trabeate salutas*. Quo in loco nugantur interpretes cum sua Antiptosi: Idem, *Audaci quicumque afflate Cratino*. Tibullus ad Bacchum; *Huc venias hodie, tibi dum thuris honorem*. Albinovanus in Mæcenatis obitum; *Impiger Alcide multo defuncte labore, Te memorant curas sic posuisse tuas*. Ausonius: *Distentas interne vias mirere domorum*. Exempla de Vocativo & Recto; Statius 7. Theb. *Haud vetito nudus jaciture sepulcro*. Propertius lib. 2. *Tu criminis autor, Nutritus duro Romule lacte lupa*: idem lib. 3. el. 3. *Nudus ab inferna stulte vehere rate*. Ovid. Epist. *Surge age Belide de toto modo fratribus unus*. Virgil. *Nate, mea vires, mea magna potentia solus*. Martial. lib. 6. *Nile jussus cedere Bruma Mitte tuas messes*. Idem lib. 7. *Secretusque tua mule lavaræ aqua*. Virgil. 10. Æneid. *Dardania stratus dextra miserande jaceres*. Plinius autem lib. 7. c. 30. salutans Ciceronem, utrumque casum miscuit, his verbis: *Salve primus omnium parens patriæ appellatione; Primus in toga triumphum lingueque lauream merite*. Quod imperitissime carpit Laurentius Valla lib. 3. cap. 22. nam etsi

2 contra leges Grammaticorum videtur dictum, Græce

ta-

2. Contra Leges Grammatico-*[rum]* Immo vel maxime fecundum

tamen defendi poterat. Sic enim illi loquuntur, teste Budæo in commentariis: Synesius ad Aurelianum, ὦ μεγαλοπρεπέστατε, μόνῳ, ἢ μὲν ὀλίγων σὺ μόνῳ, δίκαιῳ καλούμενῃ, id est, *O eximie, solus, vel inter paucos tu solus, justus vocande*. Sed Valla in illo loco non putat Latine dici, *Tace tu imperitus homo*, sed *imperite*, quod non dixisset, si in hæc, quæ retulimus, testimonia incidisset. Dicimus itaque recte; *Defende me amice mi;* & *defende me amicus meus*; sed diverso sensu; & Syntaxi: nam in hoc posteriore sunt veluti duæ Orationes, & deest *ens*, vel *qui es*. Vide *Ens* in Ellipsi. Unde falluntur, qui in sacris litteris putant nomen *Deus* facere vocativum *Deus*, quum legunt, *Deus, Deus meus respice in me*; quum rectus sit, & legamus apud Prudentium *Dee* in vocativo.

dum Leges Grammaticorum, secundum quas in Nominativo poni debebat illud Adjectivum, quod non est proximum Epitheton Substantivi, sed quod in constructione jungitur Verbo vel Participio, tantum ad denotandum aliquem rei modum. Malim dicere in prosa, *Lectule deliciis meis satte beatus*, quam uti Propertius, *satte beate*. Contra malim etiam dicere, *Romule nutrite lacte lupo*, quam ut Idem, *nutritus*. Sic a Plinio recte dictum, *Salve Cicero appollate*; quia hoc dependet proxime a Substantivo. At quod deinde in naturali constructionis ordine sequitur, id, quia accedit ad modum significandum, quo *appollatus*

est *primus Parens Patriæ*, rectius in hujusmodi directa oratione ponitur in Nominativo. Sed & alii Casus post Verbum Substantivum sæpe iidem sunt illis, qui præcesserunt, sæpe diversi, maxime apud Græcos. Ael. Var. Hist. IX. 9. ἔμελεν αὐτῷ εἶναι καλῶ. Cap. 10. νοσερῆ χάρις λεγομένη εἶναι τῆς Ἀκαδημίας. Ibid. ὑπὲρ τῆς μακροβιώτου γενέσθαι. Florus III. 12. 6. *Ac nescio an satius fuerit Populo Romano, Sicilia & Africa contento fuisse, aut his etiam ipsis carere dominantibus in Italia sua*. Nihil itaque mirum, idem in Vocativo accidere post Verbum vel Participium, ut modo repetatur, modo in alium mutetur casum.

## CAP. VII.

*Sextus casus male dicitur Ablativus: rectius vocatur Casus Præpositionis: nam in universum a præpositione pendet. Ablativus absolutus rejicitur. Se Consule orabat Cicero, Latinum. Sextus casus tertia in e, vel i.*

**S**extus casus <sup>1</sup> proprium nomen non habet; neque Senim semper significat *ablationem*, ut inde *ablativus* dicatur. Priscianus *comparativum* casum nominat; quia in sola comparatione, ut ipse putat, a præpositione non regitur, sed ex comparativi natura. Nos *sextum casum* appellemus, aut *casum præpositionis*; quia semper a præpositione regitur; ut figillatim exponemus.

In comparatione, ut *doctior omnibus*, deest *Præ*, vide Ellipsin.

In illis formis: *Ditior opinione; Calceus major pede*: <sup>2</sup> potius videtur deesse *Pro*, quam *Præ*; nam solet addi sæpe

<sup>1</sup>. *Proprium nomen non habet*] At vide, quæ notavi ad *Lib. I. cap. 6. pag. 34.*

<sup>2</sup>. *Potius videtur deesse Pro, quam Præ*] Ego vero putem rectius intelligi in his quoque locutionibus *præ*. Nam *ditior præ opinione hominum* significat supra opinionem, æque, ac si dicerem, *ditior est Mævius præ Sempronio*. Vide & infra ad IV. 7. At si dicas, *ditior pro opinione hominum*, longe aliud dixeris, scilicet, eum, de quo loqueris, ditiores esse aliis quibusdam, prout fert opinio hominum. Confirmatur hoc, aliquo modo, ex Suet. Oth. cap. 7. *Nec quicquam prius pro potestate subscripsit*. Ubi *pro*, licet proxime sequatur com-

parativum, neutiquam tamen est præpositio comparationis, sed aliud quid notat. Immo vero, si etiam *quàm* addatur, tamen vel sic quoque in comparatione *præ* intelligi putem, vel ex eo, quod Vetustissimi dixerere frequenter conjunctim *præquam*; ut videre est apud Plautum Mostel. V. 2. 25. *Minoris omnia facio, præquam quibus modis me ludificatus est*, q. d. integre, *facio omnia rem minoris momenti, præ ea re, juxta quam rem sunt modi, quibus &c.* Ita hæc explicanda & supplenda colligo ex alio loco, ubi occurrit *præquod*. Sticho II. 3. 38. *Omnes res relictas habeo, præquod tu velis, pro; præ eo quod &c.* Vide & infra III. 14. 7. Aliud est *pro*

sæpe *Pro*, aut, *Quam pro*; ut fit Syntaxis, *Major est calceus pro pede, vel quam pro pede.* Liv. lib. 25. *Major quam pro numero hominum editur pugna.* Vide Ellipsin præpositionum.

De instrumenti, pretii, modi, & verborum copix & inopix, præpositionibus, vide Ellipsim.

In ablativo, quem falso *absolutum* vocant, valde sunt allucinati Grammatici: sed illis danda venia est; hoc enim altioris est considerationis, quam quo possit ingenium Grammaticorum ascendere. Vide Ellipsin Præpositionum.

Præcipiunt grammatici in hoc ablativo, quem vocant *absolutum*, cavendum esse, ne duæ illæ orationes sint ejusdem suppositi: negant enim dici Latine, *Se Consule orabat Cicero.* Sed ratio stat contra: nam si subintelligitur semper præpositio, cur non dicam, *sub me præceptore discam*, ut dicitur; *Paulo præceptore discam?* Ovidius de Narcisso; <sup>3</sup> *Lacrymas quoque sæpe notavi, me lacry-*

*pro quam*, quod reperias apud Lucretium II. 1136. *Nec satis est, pro quam largos exæstuat æstus, Unde queat tantum suboriri ac suppeditare, Quantum opus est*, h. e. nec satis est materiæ, unde queat tantum suboriri, quantum opus est, pro ea ratione aut mensura, ad quam exæstuat largos æstus. At vero *Calceus major est pro pede*, vix ullum recipit commodum satis sensum. Ast, *major quam pro pede* recte dixeris hoc sensu, major est præ ea ratione, ad quam esse debebat pro magnitudine pedis, h. e. prout magnitudo pedis postulat.

3. *Lacrymas quoque sæpe &c.*] Locus hic Ovidii *Metam.* III. 459. non probat, ad quod pro-

bandum adfertur. Idem enim est, ac si diceretur, *vidi, Te quoque lacrymari, Me lacrymante*, ubi utique duæ orationes sibi invicem proximæ, diversi sunt suppositi, altera Narcissi ipsius, altera ejus Imaginis. Ejus generis sunt nonnulla etiam in seqq. Veluti illud Lucani ex lib. 6. tum Plauti ex *Bacchid.* atque ex *Aulul.* &c. in quibus suppositum alterum & diversum inest in Accusativo, qui infinito verbo præmittitur, ut liquet ex eo, si locutionem infinitam redigamus in Finitam, veluti, *Magnus non vicit, Me adhuc arma tenente*: in quo videmus diversa plane Supposita; contra quam Sanctius censet, qui male in iis locis conjungit, quæ non sunt conjun-

*crymante*, tuas; & lib. 2. Amorum; *Me duce ad hunc voti finem, me milite, veni*: idem 2. Faſtor. *Hic caſtas duce ſe jubet eſſe maritas*. Lucan. lib. 5. *Et letos fecit ſe Conſule faſtos*: idem lib. 6. *Seque arma tenente, ac nondum ſtrato, Magnum viciffe, negavit*. Claudianus; *Illicitas Conſul pœnas ſe Conſule ſolvat*. Plaut. Bacchidib. *Nec equidem illam me vivo corrumpi ſinam*: [idem Truc. *Oſtendit ſe mihi infidelem nunquam, ſe viva, fore*:] idem Aulularia: *In meis adibus me abſente neminem volo intromitti*: idem Milite; *Si ego me ſciente paterer vicino meo eam fieri injuriam*: ibidem; *Te vidente vides*: idem Moſtell. *Pruiſquam te me vivo nunquam ſinam aut egere aut mendicare*. Terent. Heaut. *Qui ſe vidente amicam patitur ſuam*. Seditigitus in Cenſura comitorum; *Eum me iudice errorem diſſolvam tibi*. Quintil. lib. 8. *Hibericas herbas ſe ſolo nequidquam intelligente dicebat*: idem declamatione 4. *Te volente miſiſti*. Curtius lib. 4. *Quibus occultatis, Sidona deſecti ſunt*. Suetonius Tiberio 31. *Iterum cenſente, ut Trebianis legatam pecuniam transferre concederetur, obtinere non potuit*. Plinius lib. 10. cap. 9. *Absumique etiam ſe inſpectante patitur*: idem lib. 8. *Prodente ſe auctor eſt M. Varro*: idem lib. 7. cap. 2. *Horum ſupra centum viginti millia fuiſſe ſe prodente Cteſias ſcribit*. Cicero in Bruto; *Se audiente locuples auctor ſcribit Thucydides*. Idem 3. Philipp. *Nobis vigilantibus, & multum in poſterum providentibus, populo Rom. conſentiente, erimus profecto liberi brevi tempore*: idem lib. 15. Famil. *Non potes effugere huius culpa pœnam, te Patrono*: ibidem lib. 1. *Tenebam memoria nobis conſulibus, &c*. Ibidem; *Denique memineram nobis privatis, &c*. Ibidem in Piſonem; *quæ ornamenta etiam in ſexto Clodio te Conſule eſſe*

vo-  
genda. Sic in illo Plinii VII. 2. connectenda ſunt, non, *Cteſias ſcribit ſe prodente*, quod ineptiſimum foret, ſed, *fuiſſe eorum ſupra 120. millia, ſe prodente*, h. e. tum, quum ipſe hæc memoriæ proderet. Rectius ergo diſtinguen-

da ſunt talia, & ita, ut ipſe fecit p. ſeq. in illo Horatii, *Laudator temporis &c*. At cetera pleraque fatiſ ſunt appoſita, veluti quæ hic proxime ſequuntur, ut adeo revera tamen probatum ſatis ſit a Sanctio, quod probatum volebat.



*voluisti.* Seneca de vita beata; *Populo spectante fieri credam, quidquid me conscio faciam:* Idem 3. epistolarum; *Acerbum uri, quanto acerbius, si id te faciente patiaris.* Laurentius Valla lib. 3. cap. 64. illud Horatii in Arte tanquam nove dictum admiratur; *Laudator temporis acti se puero.* Tu sic dispunge, & separa; *Acti se puero, non laudator se puero.*

Ablativus tertiæ declinationis in E, vel in I, 4 antiquitus desinebat, de quo sic Consentius Romanus; *Sed consuetudo & autoritas variat, & intra hoc pugnat, ut plerique in hac parte dubium dixerint ablativum.* Hæc ille. Nos id probemus primum exemplis substantivorum adductis, deinde adjectivorum. Varro lib. 1. cap. 3. *Rustic. Fenestras habere oportet ex ea parti, unde commodissime perflari possit:* & lib. 3. cap. 3. *In secunda parti:* & infra; *in tertia parti,* Plaut. *Menæch. Satur nunc loquitur de me, & de parti mea.* Lucret. lib. 6. *Ille ex æstifera parti venit annis ab Austro:* & lib. 4. *Et libella aliqua si ex parti claudicat hylum.* Cato cap. 37. *Ex segeti vellito ebulum.* „[Catull. *Suscitat a cano vulturium* „capiti.] Persius; *Nonne pudet capiti non posse pericula cano Pellere:* idem; *Vos, ô patricius sanguis, quos vivere fas est Occipiti cæco:* idem Satyr. 2. *& acri bile tumet.* Virgilius in Sileno; *Sertâ procul tantum capiti delapsa jacebant:* idem 9. *Æneid. Discussæque jubæ capiti:* & lib. 7. *Cum dentibus albis Indutus capiti:* idem Eclog. 1. *& ingrata premeretur caseus, urbi non unquam* &c. s sic enim dispungendus locus. Cic. 4. de Rep. citante Nonio:

Or-

4. *Antiquitus desinebat*] Immo antiquitus erat idem cum Dativo. Vide quæ disputavi ea de re supra I. 6. 4. pag. 36. & 40. De utraque vero terminatione Ablativi in Adjectivis & Substantivis vide & Voss. Anal. lib. II. cap. 11. & 12.

4. *Sic enim dispungendus locus*]

Nihil hic videbam, nec intelligebam, quid sibi vellet Sanctius ista *dispungendi* admonitione, aut toto hoc loco. Sed ex Salmanticensi editione didici, distinxisse eum ante *Urbi*, posito istic commate, quod editiones, Patavina & Batavica, omiserant, licet ex eo unice penderet intel-

Orbi terrarum comprehensos. Varro; *Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.* Elegans jocus est Plauti in Milite, IV. 7. de *mare & amare: Nam si abstinuisssem a mare, tanquam hoc uterer.* Aufonius de Occasione; *Hens tu occipiti calvo es.* Et lib. ff. 28. l. ult. de hæred. instituendis; *licet modus institutioni contineretur; & in l. si. ff. de hæred. inst. Contenta esse doti: & l. 1. §. prævaricatorem ff. ad Turpil. Mæneri defungi.* Sæpe in Digestis legimus hos ablativos, *petitioni, ferruminationi, affinitati, promissioni, conditioni: & l. 27. D. de Eviction. Noxale, pro noxali.* „[Plaut. Afin. *Tanquam si claudus sim, cum fusti est ambulandum.*] Tacit. *Fusti caput ejus afflixit.* Apulej. lib. 4. *Paratus non fusti tantum, sed machæra percussus occumbere.* Lucret. lib. 2. *Nam sæpe in colli tondentes pabula lata: idem lib. 5. Terrarum qui in orbi, &c. Gell. lib. 1. c. 3. Hac fini ames: ibid. qua fini: & lib. 7. cap. 3. ea fini.* Cato cap. 113. *ansarum infirmarum fini.* Jam de nominibus neutris, in E, AL, AR, hæc sunt Prisciani verba: *Vetustissimi solebant hujuscemodi nominum ablativum etiam in E proferre.* Hæc ille, & citat antiquos. Ego addo Ovid. in Ibin; *Et summum Lybico de mare carpat aquam: & 5. Trist. eleg. 2. Exiguum pleno de mare demat aquæ.* Lucret. lib. 1. *E mare primum homines.* Catull. *Cum veniret a mare novissimo.* Quid dicam de nominibus adjectivis? Ovid. in epist. *Hument incultæ fonte perenne genæ: & Fastor. 3. Annæ perenne latens Anna perenna vocor; & 6. Fast. Extaque de porca cruda bimestre tenet: idem in epist. Paridis; Fore ut a caeleste sagitta figar: idem 15. Metam. Specie caeleste resumpta: „[Idem 4. Trist. Esse Chimæram, A „truce quæ flammis separat angue leam. Catull. Sed Troja „ab-*

līgētia Sanctianæ Criseos, & allegati loci ratio. Nam in vulgata distinctione post *Urbi*, vox ea certissime est casus Dativi, at in hac Sanctiana erit Ablativi. Verba enim sunt, *Urbi Non m-*

quam gravis ære domum mihi dextra redibat. Reposui itaque comma, ubi oportebat ex mente Sanctii. Sed tamen vulgatam distinctionem longe præfero.

„absente, Troja infelice sepulchrum.] Lucanus lib. 7. *E-repto natale feret.* Horatius; *Carite cera digni*: idem 1. Carm. *Cum Tyburte via.* Varro 2. Rust. cap. 3. *Collo breve, gurgulione longiore.* Suet. Vesp. *Convivabat assidue, ac sapius recta, ac dapfile, ut macellarios adjuvaret.* Præterea *vigil & pugil*, confessione omnium, faciunt in E, vel I. at sunt adjectiva. Et si *imber* facit E, vel I, cur composita non faciunt similiter, quæ omnia sunt adjectiva; ut *September, October, &c.* Nomina quoque in *as* gentilia olim (teste Charisio, & Prisciano) erant in *ais*, & *ate*; ut *Arpinatis, & Arpinate*: sed in E, & I, mittunt ablativum; quamvis sint, qui negent per E. quos refellit Cicero pro Cluent. *Fratres gemini fuerunt ex municipio Aletrinate*: idem 5. *Tuscul. Nisi ab homine Arpinate didicisset.* Livius lib. 5. *In Capenate agro*: idem lib. 10. *Ex agro Sentinate.* Valer. Maxim. lib. 6. *Ex illo Mario tam humili Arpinate*, Mart. *Metamque lactis Sarsinate de silva.* Sunt & alia apud Plinium, & cæteros. Sospiter Charisius ex Cæsare, Plinio, & Varrone: *Si de persona loquamur, in E. fiet ablativus: si vero de re alia, in I: ut, ab homine breve, & ab itinere brevi: quare ab ædile semper dicendum, quia semper de homine dicitur.* Hæc ille. Priscianus etiam ex eodem Charisio asserit; *Si nomen sit proprium ex adjectivo, nunquam per I efferi; ut, a Juvenale, a Martiale, a Prudente, a Clemente: si de negotio loquaris, per*

6. Cur Composita &c.] Neutiquam Composita sunt *September, October* &c. multo minus formata ab *Imber*, sed derivata a *Septem, Octo, &c.* addita tantum syllaba *Ber*. Sic a *Colo* habemus *Celeber, a Salus, Saluber*. Sed & res manifesta ex eo, quod quia dicitur *Octo*, ideo etiam *October*, non *Octember* dicitur, at *September, November, December,*

quia formata sunt a *Septem, Novem, Decem*. Vide & Voffium Anal. II. 11. Similiter paulo ante in loco Suetonii Vesp. 19. *dapsile* putat Sanctius, sed itidem minus recte, esse Ablativum, quum sit Adverbium, ut *Facile*. Certe Pomponius apud Nonium conjunxit *dapsile ac dilucide*, atque ideo Hic etiam inter Adverbia diserte retulit *rd. Dapsile*.

per *I tantum*; ut, in re clementi. Ego vera illos præcepisse puto, sed melius est, ut jam dicamus usu esse factum, ut promiscue adjectiva omnia mittant in *E*, vel *I*, ablativum. Ex tam multis colligitur errasse Grammaticos, dum præcipiunt, nomina oppidorum, ubi aliquid fit, si sint tertiæ declinationis, poni in dativo; ut, *natus Carthagini, Sicyoni habitat, & ruri vitam agit*. Ego assero, melius dici, *rure vivit, Carthagine natus*; sed si illa reperiantur, dativos non esse, sed ablativos. „[Horat. *Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum*. Plaut. *Casin. Uxorem ubi rus abduxero, rure incubabo usque in præfectura mea*: idem; Ego ajo hoc fieri in *Gracia, & Carthagini*:] Idem Mostell. *Veniunt ruri rustici*. Terent. *Phor. Opus ruri faciundum*. Justinus lib. 1. *Ruri iter ingressus*: *A pluri* nunc dicimus, Charisius magis probat *a plure*, his verbis; *Ab hoc veteri, majore, plure, non, veteri, majori, pluri*. Quid? quod ipse Valla hoc etiam aliqua ex parte vidit lib. 4. cap. 10. *Reperiuntur, inquit, luci pro luce, & vesperi pro vespere, & ruri pro rure*. Hæc ille. Plaut. *Cistell. Postea autem cum primo luci*. Sic dicimus, *tempori venito*; & Cato dixit, *Satisne tempori opera sient confecta*; & „*si tempori facias*. Charisius *a rure* vel *ruri* probat. „[*Carthagini* porro esse *Carthagine*, patet ex hoc Virgilii; „*Tyria Carthagine qui nunc expectat*. Et Corn. Nepos; „*Ut Roma Consules, sic Carthagine quotannis bini reges creabantur*. Cic. 16. *Attic. epist. 4. Sextum fuisse Carthagine*: & 8. *Attic. 4. 7 Sulmone C. Atticum aperuisse Antonio portas*.]

7. *Sulmone*] Sic & Plautus *Cistell. I. 2. Pater ei vivit Sicyone*.

## C A P. VIII.

*Plura adjectiva uni substantivo eleganter jungi.*

**D**icimus, inquit Valla, *Hic robustus messor, ista robusta mulier: neque dicimus, antiquus robustus messor, antiqua robusta mulier.* Hæc ille. At vero ratio ipsa præscribit, uni substantiæ simul multa cohærere posse accidentia: nam ut libenter fateor, Catonem non posse simul esse frigidum & calidum, ita libenter concedam, simul frigidum, crassum, ac album esse. Cicero pro lege Manilia; *Mithridates magnis adventitiis multarum nationum copiis adjuvabatur: ibidem; Quum ita clausa erant nobis omnia maria, ut neque privatam rem maritimam, neque publicam gerere jam possemus: idem 2. de Oratore; Hæc perpetua contra Scævolam Curiana defensio tota redundabit hilaritate: idem 5. paradoxo; Quem nutum locupletis orbi senis non observat? Idem 2. Tuscul. Sic ad malam domesticam disciplinam, vitamque umbratilem & delicatam quum accesserunt etiam Poëta, &c. idem 1. Philip. Non igitur provocatio ista lege datur, sed due maxime salutare leges quæstionesque tolluntur: ibid. Carissimus tuus parvus filius in Capitolium a te missus pacis obses fuit: ibid. Ut omittam res avi tui prosperas, acerbissimum ejus diem supremum malim, quam L. Cinna dominationem. Idem Phil. 5. Periculosissimum civile bellum: ibid. bellum acerbissimum civile sit restitutum: idem 8. epistol.*

*ex-*

1. *Etiam externos multos &c.*] Occurrunt hæc verba lib. VI. ep. 6. Similia porro sunt, III. 4. *Mea omnia summa in te officia.* VII. 23. *Priusquam tuas legi has proximas literas.* De Amic. cap. 7. *Agri- gentinum doctum quendam virum.* Ter. Heaut. II. 3. 48. *Nulla mala re expolitam muliebri.* Livius

I. 14. *Denso obsito virgulto,* Cap. 54. *Invisam superbiam regiam,* Cap. 55. *Quadringenta ea sola talenta fuisse.* Et sic passim. Sed & exemplorum abunde, tum hic, tum in proximo superiore & inferiore Capite collegit ipse Auctor ad res suas probandas.

*externos multos claros viros nominarem: ibid. Quasi devincti magnis meis veteribus officiis: Idem de Oratore; Assidua diligens scriptura: Idem Verrina 2. Creperejus ex acerrima illa equestri familia & disciplina: idem 2. de divin. Unde superstitiosa primum evasit vox fera: idem Attic. lib. 7. Belle nobis flavit ab Epiro lenissimus Auster mitis: idem 7. Famil. Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Terent. Tum ut malevoli veteris poeta maledictis respondeat. Lucan. Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno. Martial. lib. 12. Ne mendica ferat barbati prandia nudi Pera rogat. Suet. Neron. In vetere gentili stemmate. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. Puerum infantem semestrem: idem lib. 4. Aurea Delphica mensa: idem lib. 9. cap. 3. Nonne multo alieno sanguine profuso, ad ultimum & suum erogavit. Sueton. Cæsare; In summo publico luctu. Curtius lib. 3. Quum captivis mulieribus nobilibus: ibid. Captiva nobilis mulier. Cæsar. 1. Gall. quem locum duplici altissimo muro munierant. Livius lib. 1. Insignique eum veste, & Curuli regia sella adornavit: idem lib. 38. Hic speciosus ultimus dies Scipioni illuxit. Terentius Phorm. Introit ater alienus canis: Idem Eunuch; Labore alieno magno partam gloriam sepe in se transformet. Sic enim legendus est locus, non magnam: idem Adelph. Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium sequutus sum. Varro lib. de re rust. Quid rationes dominicas pecuarias conferre nequicquam recte potest: idem lib. 3. Quam severi boni viri laudabant. Plin lib. 1. cap. 2. est lamina cerea tenui aurata. Seneca in Medea; Candida thyrifigeri proles generosa Lyæi. Sed poetarum longum esset persequi testimonia. Passim etiam occurrit, ubi suppresso substantivo, plura leguntur adjectiva: ut, inclyti Romani, supple, homines: integrum Aprilem te expectavi, sub. mensem: Superos omnes & inferos testatur, sub. Deos; Miseri mortales, sub. homines; splendidus Oriens, subaudi Sol: immensi molares, subaudi, Lapides. Virgil. Centum lanigeras mactabat rite bidentes, supple, oves. Tibull. lib. 2. Eleg. 2. Ficti-  
lia*

*lia antiquus primum sibi fecit agrestis, 2 supple, vasa.*

2. *Supple vasa*] Hæc duo verba, a Patavinis primum addita, absunt a Salmanticensi editione. Et recte. Aliena enim sunt a mente Sanctii, qui locum hunc adtulit, ut ostenderet, sæpe plura exprimi adjectiva, suppresso substantivo. Ergo addi potius debuerat, *Supple homo*. quod refertur ad *antiquus agrestis*.

## C A P. IX.

*De Relativorum Constructione & Ellipsi, ut & de relatione, quam habent inter se Hic, Ille.*

**R**ogabit aliquis, cur in arte Grammatica non proposuerimus pueris aliud esse Relativum substantiæ, aliud accidentis; rogabo ego illos, cur velint artes confundere, & facere ut ne intelligendo nihil intelligant. Hæc & alia multa sustuli, quæ ad Grammaticum, etiam perfectissimum, nihil attinent: satis est enim grammatico scire, *Tantus, quantus, Talis, qualis, Tot, quot*, esse nomina adjectiva, nullamque habere relationem, nisi dialecticam; ut *pater, filius, discipulus, magister*. Diximus itaque, Relativum collocari inter duos casus nominis unius; ut *vidi hominem, qui homo disputat*. Hunc loquendi modum taxat D. Hieronymus in Ruffinum: sed multa sunt testimonia; quæ nostram regulam confirmant. Cicero Verr. 3. *Ego tibi illam Aciliam legem restituo, qua lege multi simul accusati: ibid. Ex ea die, ad hanc diem qua fecisti, in iudicium voco; ibid. Favonius qui legem nosset, qua in lege numerus tantum columnarum traditur; & 4. Verr. Edictum enim hominis cognoscite, quo edicto omnia iudicia redegerit in suam potestatem: ibid. Cephalidi mensis est certus: quo mense sacerdotem maximum creari oporteat: idem pro Milone; Ante fundum Clodii, quo in fundo: idem pro Roscio Amer. Qui de ea re posset dicere aliquid, in qua re nulla subesset suspicio: idem 1. Verrina; Emptum est ex S. C. frumentum a Siculis, Prætorè Verre, pro quo frumento pecu-*

pecunia omnis soluta non est: ibidem; *Quum illius diei mihi venit in mentem, quo die citato reo mihi dicendum sit.* Nunc legitur, *illius temporis; sed Pædianus, illius diei agnoscit.* Idem 2. Agraria; *sequitur enim caput, quo capite non permittit: idem ad Attic. lib. 3. Is causam habet, quam causam ad te defert: ibidem lib. 8. Litteras abs te M. Calenus ad me attulit, in quibus litteris scribis: idem ad Volumnium: Entrapelia litterarum fecit, ut intelligerem mas esse, quibus in litteris &c.* Ad Herenn. lib. 1. *Oratoris officium est, de iis rebus posse dicere, quæ res ad usum civilem &c.* ibidem; *firma similitudine ejus rei, qua de re agitur: ad eam rem, qua de re judicatum est: ibid. Expositio est, quum res, quibus de rebus dicturi sumus, exponimus breviter: ibidem libro 2. Deinde ea res similis sit rei ei, de qua re agitur, aut dissimilis: ibid. Oporteatne de ea re judicium fieri, quæ res in judicio non venit: ibidem lib. 3. Et quæ similes sententias habebunt, quibus sententiis, ibid. Imagines igitur nos in eo genere constituere oportebit, quod genus in memoria manere distissime potest.* Cæsar 1. Gall. *E-rant omnino duo itinera, quibus itineribus domo exire possent: ibid. Omnibus rebus ad profectiorem comparatis, diem dicunt, qua die ad ripas Rhodani omnes conveniant; is dies erat ad 5. Kalend. Aprilis: idem; Ultra eum locum, quo in loco Germani confederant: idem 6. Gallic. Post diem septimum sese reversurum confirmat, quem ad diem ei legioni &c.* Et paulo post; *Diesque appetebat septimus, quem ad diem exirent &c.* Suetonius Julio; *Desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostrate regi pudicitia, quem rumorem auxit: idem Augusto; Dabium eventu meliore, an voluntate, quam voluntatem quum identidem præ se ferret.* Terent. prol. Hecyr. *Eodem ut jure uti senem liceat, quo jure sum usus adolescentior: ibid. Ita eam oppressit calamitas; eam calamitatem vestra intelligentia sedabit.* Plaut. Stich. *Est causa, qua causa mecum ire veritus est: idem Aulul. Id quod in rem tuam optimum esse arbitror, te id admonitum advento.* Plin. *Mareotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur.* Autor de viris illustribus;



Ubi post multos annos arcula cum libris a Terentio quodam exarata, qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant. Livius lib. 39. Neque harum rerum ullam rem in se, aut alios admiserant. Sallust. Catil. Tunc lex Porcia aliaque leges paratae sunt, quibus legibus exilium damnatis permissum est. „[Vitruvius lib. 8. cap. 3. In Thessalia „fons est profluens, ex quo fonte pecus nullum gustat, ad quem „fontem proxime est arbor florens purpureo colore.]

Solet in relativo deesse primus casus, aliquando secundus, nonnunquam ambo simul. Exempla primi modi: Terent. Hecyra; Quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt: idem Heaut. Unde habes? resp. quam Bacchis secum adduxit adolescentulam: id est, ab ea adolescentula, quam adolescentulam. 1 Plautus Aulul.

1. Plautus Aulul.] Expressiora sunt Amph. IV. 1. 1. Naucratem quem convenire volui, in navi non erat. Aulul. IV. 4. 28. Quis illic est, qui Alter hic intus tecum erat. Curcul. III. 49. Sed istum quem quaris, ego sum. Mostell. V. 1. 5. Ostium quod in angiportu est horti, patefeci fores. h. e. pat. fores ostii, quod ostium &c. Pseud. I. 4. 11. Viginti mina quas nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen. Ter. Eun. III. 3. 18. Nisi si illa forte, qua olim periit parvula soror, hanc se intendit esse. IV. 3. 11. Eunuchum quem dedisti nobis, quantas dedit turbas. Ovid. Metam. XIV. v. 350. Cecidere manu, quas legerat herbas. Cic. de Offic. III. 13. Hac est illa, qua videtur utilium fieri cum honesto saepe dissensio. Petron. cap. 134. Hunc adolescentem quem vides, malo astro natus est. Seneca Hercule Oct. v. 410.

Hunc quem per urbes ire praclarum vides, Qui regna &c. Levis est. Gell. V. 14. Nam quas venabatur feras, membra opimiora mihi suggererat. In his nonnulla, quae Accusativum habent praemissum, imprimis cum pronomine Istum, Hunc, possint etiam explicari, sicuti illae locutiones, de quibus egimus Cap. 5. pag. 204. & infra IV. 11. extr. Atque ita in illo Plauti ex Curcul. sensus foret; quod ad istum, quem quaris, ego is sum. Et in Petronio, quod ad hunc Adol. &c. Similiter in Seneca. Durum enim est & insolitum dictu, si repetatur Pronomen, Ego sum iste, quem Istum quaris. Malo astro natus est hic Adolescens, quem Hunc Adol. vides. Levis est Hic praclarus, quem Hunc pracl. Et sic in Terentio, quam durum est, quod sentit & explet Sanctius, quas has nuptias credis esse veras. Ego ma-

lul. *Nemini credo, qui dives large blandus est pauperi; id est, nemini diviti credo, qui dives.* Horat. *Qui fit Macenas, ut nemo, quam sibi sortem, Seu ratio dederit, Seu fors objecerit, illa Contentus vivat?* Ordo est, ut nemo contentus vivat illa forte, quam sortem. Cicer. *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.* Quinctil. *Vereor, ne quos porrexerim cibos, venena fiant.* Terent. *Andria; Populo ut placerent, quas fecisset fabulas;* ibid. *Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ.* In quibus locis meras nugas & antiptoses machinantur isti, quum dicendum sit, *Hæ nuptiæ non sunt veræ, quas has nuptias credis esse veras.* Virgil. 2. *Æneid. Quod te per Superos, & conscia numina veri, per, si qua est intemerata fides, oro;* id est, per fidem, si qua est: idem 6. *Æneid. Per sidera juro, Per superos, & si qua fides tellure sub ima est:* idem *Æneid. 12. Turne, per has ego te lacrymas, per, si quis Amata tangit honos: & 10. Æneid. Unum hoc per (si qua est victis venia hostibus) oro* Hinc intelliges, falli illos, qui præcipiunt, si relativum præcedat, trahere ad se antecedens: quasi relativum possit præcedere, non apposito, ad quod referendum est.

Exempla secundi modi passim sunt obvia: ut, *vidi hominem qui dormiebat.*

Uterque casus sic desideratur: Terentius Adolph. *Minime miror, qui insanire incipiunt ex injuria: id est, minime miror<sup>2</sup> eos homines, qui homines.* Horat.

*Sunt*

malim in hoc quidem loco *Quas* interpretari *quales*, ut sensus sit, *quas seu quales credis esse has nuptias.* Fateor tamen illa duritie exponendam fere & suppleendam hanc Ellipsin, quando post Relativum *qui* vel *qua* sequitur Verbum primæ vel secundæ personæ, ut in illo Ovidii, quod mox adfert Sanctius, *Nec de plebe Deo, sed qui cœlestia magna Sceptra Manu*

*teneo*, h. e. me Deo, qui ego Deus teneo. Nam id quidem durum itidem est, sed tamen suppleri aliter nequit. Sæpe etiam integræ Constructio omittitur istius primi casus, ad quem refertur hoc pronomen. Vide in proximis Notis, & pag. 210.

2. *Eos homines, qui homines.* Sall. Jug. 4. *Atque ego credo fore, qui*

Sunt quos curriculo pulverem Olympicum Collegisse juvat, id est, sunt aliqui homines, quos homines juvat, &c. Obscurius hæc Livius lib. 34. Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus signati argenti & eris, domi haberemus; id est, Cautum erat de modo, vel numero, quo numero ne plus auri haberemus: [aut, „ Quo, „ sicut Qui, pro Quomodo positum est, vel Ut; 3 Cautum est, ut ne plus auri haberemus.] Cicero Mario „ lib. 7. Sed eo vidisti multum, quod præsinisti, quo ne pluris emerem. Hæc Tranquillus planius protulit in Julio; Cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Roma liceret: Ibid. Ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegit, cujus emolumento & opportunitate idonea sit materia triumphorum; id est, 4 Gallias elegit, provinciam, cujus provinciæ. Ovid. 2. Metamorph.

qui tam utili labori meo nomen inertia imponant, certe, quibus maxima industria videtur, salutare plebem, h. e. fore homines, qui homines &c. imponant, certe eos fore illos homines, quibus hominibus videtur &c. cap. 108. Magis Punica fide, quam ob quæ predicabat, h. e. ob ea negotia, quæ præd. Ubi vide Rivium. Florus III. 10. Et quamvis toto orbe divisa, tamen, qui vinceret, habuit Britannia. h. e. habuit Hominem, qui Homo se vinceret. Gell. Noct. V. 13. Unusquisque commentus paratusque ibat, quod quæreret, h. e. paratus ad id, quod quær. Sic & Ælianus Var. Hist. IX. 4. μετήγαγε ἢ τὸ ἔγκλημα ἐπὶ τὸ μετρώκιον, ἐν οἷς ἐνεκάλει τόλμαν αὐτῶν καὶ ἀμωθίαν. Ubi, quum Doctissimi interpretes adhæsisserent, plura ejus generis notavi. Omissum autem illic est per Elli-

psin, ἐν τέτοις ἔπεισι, vel λόγοις.

3. Cautum est, ut ne plus &c.] Is quidem est sensus, qui tandem exoritur, sed hic indagamus rationem constructionis. Ea vero hæc est manifeste, *cautum est de modo; quo modo ne plus &c.*

4. Gallias elegit provinciam, cujus provincia.] Hoc modo pleraque etiam sequentis paragraphi pag. 209, 210. exponenda. Velut: *ter alia prodigia etiam imbrem pluit carne, quem imbrem &c.* Sic *Philenorum ara, locus, quem locum &c.* *Remigravit Romam die, quem diem &c.* Idem certe Nomen, quod in posterioribus exprimitur, in prioribus omis- sum esse, patet ex Livio I. 1. *Et in quem primum egressi sunt locum, Troja vocatur.* Ubi manifestum deesse *locus*. Porro istis similia sunt illa Plauti Epid. I. 1. 80. *Neque, ego nunc quomodo me ex-*

morph. *Præside tuta Deo, nemorum secreta subibis, Nec de*

*plebe*  
*peditum ex impedito faciam, Con-*  
*silium placet. Ubi vide Gronov.*  
 & ad Liv. II. 20. Sall. Jug. cap.  
 16. *Decretum fit, uti decem Le-*  
*gati dividerent regnum, cujus le-*  
*gationis princeps fuit L. Opimius,*  
 cap. 17. *Africa habet ab ortu solis*  
*declivem latitudinem, quem locum*  
*Catabathmon incolæ appellant.* cap.  
 36. *Ante comitia, quod tempus*  
*haud longe aberat.* cap. 75. *Ex*  
*flumine, quam proximam esse a-*  
*quam oppido diximus. Nepos Da-*  
*tam* cap. 4. *Aspis Cataoniam te-*  
*nebat, quæ gens jacet supra Citici-*  
*am.* Cim. c. 3. *Testarum suffra-*  
*giis, quod illi ὀσθακισμὸν vocant,*  
*ejectus est.* Hygin. fab. 275. *The-*  
*bas heptapylas, quæ septem portas*  
*habuisse dicitur. Ubi sine justa ra-*  
*tione Munckerus voluit dicuntur.*  
 Lucas Act. Apost. XV. 17. *πάντα*  
*τὰ ἔθνη, ἐφ' ἧς ἐπικέκληται τὸ ὄνο-*  
*μά μου.* Et XXVI. 17. *ἐξαιρέ-*  
*τός σε ἐκ τῆ λαῶν καὶ τῶν ἔθνων, εἰς*  
*ἧς νῦν σε ἀποπέμνω.* Duriora etiam  
 his sunt sequentia, in quibus pa-  
 lam itidem mutatur Genus & Nu-  
 merus. Cic. Famil. XVI. 27. *In-*  
*credibile est, quæ ego illos scio fe-*  
*cisse.* de Senect. cap. 3. *Sæpe in-*  
*terfui querelis meorum equalium,*  
*quæ C. Salinator, quæ Sp. Albinus,*  
*deplorare solebant.* Sall. Jug. 13.  
*Ut ex maxima invidia in gratiam*  
*et favorem nobilitatis Jugurtha*  
*veniret, quorum pars spe, alii*  
*premio inducti.* cap. 41. *Otio at-*  
*que abundantia earum rerum, quæ*  
*prima mortales dicunt.* cap. 100.  
*Vigilias ipse circumire, non tam*

*diffidentia futuri, quæ imperavisset.*  
 Qui locus perperam tribus di-  
 versis doctissimorum hominum  
 notis & conjecturis sollicitatur.  
 Ellipseos ratio eadem est, quæ  
 in illis locutionibus, *tempus est*  
*legendi librorum.* Supple ergo,  
*futuri negotii eorum, quæ impe-*  
*ravisset.* Vide infra III. 8. 2.  
 extr. Et similis pene Ellipsis in  
 illo Plauti, quod ipse Gronovius  
 Observ. III. 2. attulit & recte  
 explicuit, ac defendit contra  
 Salmasium, Bacchid. IV. 1. *Quæ*  
*imperavisti, imperatum bene bonis,*  
*factum illico est,* h. e. negotium  
 omnium istorum, quæ impera-  
 visti, imperatum est bene bonis,  
 & factum illico, q. d. dictum  
 factum, sicuti imperatum, sic  
 & factum. Similia quædam su-  
 perioribus a me allatis istic con-  
 gessisse deprehendo Virum Do-  
 ctissimum. Sallustiano simillimum  
 etiam est, quod occurrit  
 in Inscr. apud Sponium Itiner.  
 To. I. p. 417. *Benefici. ergo. quæ*  
*sibi. benigne. fecit.* h. e. beneficii  
 istorum negotiorum, quæ &c.  
 Adde his tandem Gellium Noct.  
 III. 7. ubi quasi digito demon-  
 strat memoratam a me Elipsin :  
*Mittit adversum illos peditatum e-*  
*quitatumque, quos in exercitu vi-*  
*ros habuit strenuissimos* Pone a-  
 besse viros, sicuti abesse poterat,  
 & cognosce nunc ex eo, quod  
 adest, etiamsi abesset, in priori  
 commate intelligendum fuisse  
*virorum.*

plebe Deo, sed qui caelestia magna Sceptra manu teneo, i. me Deo, qui Deus ego teneo. Sallust. Catil. Sed antea item conjuravere pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit, de qua, quam verissime potero, dicam; id est conjurare conjurationem, de qua conjuratione dicam. Cicero 1. Philip. Ut natum te esse cives tui gaudeant, sine quo nec beatus nec clarus esse quisquam potest; id est, gaudeant gaudium, sine quo gaudio.

Aliquando tota oratio præcedens per aliud nomen explicatur, & est Syllepsis, quia concipimus totam orationem esse pro priore casu, aut deesse potius casum priorem: Livius l. 3. Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem ingens numerus avium intervalitando rapuisse fertur. Sallust. Jugurth. Deinde Philenorum ara, quem locum Ægyptum versus finem Imperii habuerunt Carthaginenses. „[Corn. Nepos in vita Attic. Tranquillatis rebus Romanis remigravit Romam L. Cotta, & L. Torquato consulibus, quem diem sic universa civitas Atheniensium profecuta est, ut lacrymis desiderii futuri dolorem indicaret. „Quem locum frustra viri docti mutare conantur.] Similiter enim locutus est Cicero: Plancus me retinet, sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat; quem ego diem si videro, &c. Idem Attico; Quin etiam feci, (quod profecto ante me nemo) ut ipse per litteras me consolaretur; quem librum ad te mittam. Virgil. Arcumque manu celesque sagittas corripuit, fidus que tela gerebat Achates: Idem; Interea socios inhumataque corpora terra Mandemus, qui solus honos Acheronte sub imo est. Hujus generis sunt Parentheses illæ (s qua tua est pietas) (qua vestra libido est) Quin-

5. Qua tua est pietas.] Frequentissima est hæc locutio Ciceroni & aliis, hoc modo expedienda. Nempe, quum dicit Cicero ad Marium VII. 2. Si mihi permisisses, qui meus amor in te est, confecissem cum coheredibus, idem est, ac si dixisset, confecissem pro eo a-

more, qui (h.e. qualis, vel quantus) amor est meus in te amor. Vide istic, ut & ad IV. 5. Manutium. Tacitus Hist. II. 37. Neque Paulinum, qua prudentia fuit, sperasse. Simile est, quod apud Sallust. legimus, & turbavit Gruterum ac Ciacconium, Jug. cap.

Quintil. *Padagogi aut sint eruditi plane, (quam primam esse*

31. Nam illis, quantum importunitatis habent, parum est, impune male fecisse, h. e. parum illis est pro tanto importunitatis negotio, quantum &c. Sed sæpe etiam aliis in locutionibus omititur omne illud, ad quod relativum referri debet. Augustus apud Sueton. Claud. 4. *In præsentia quibus de rebus me consulis, curare eum ludis Martialibus triclinium Sacerdotum, non displicet nobis*, h. e. secundum id, quod attinet ad eas res, de quibus in præsentia me &c. Apud Liv. I. 32. in illa formula consulendi Senatus de bello, *Quarum rerum condixit pater. patratus populi Romani patri patrato Latinorum, &c. dic, quid censes?* Intellige, de iis rebus, quarum rerum nomine condixit &c. Tacit. Hist. I. 14. *Ea pars morum ejus, quo suspectior sollicitis, adoptanti placebat*, intellige, eo magis placebat. Sed nonnulla potius paulo intricatiora hic expediamus. Tac. An. II. 52. *Legionem, & quod sub signis sociorum, in unum conductos, ad hostem duxit. Integrum foret, legienem, & id negotium sociorum, quod neg. soc. sub signis erat, eos omnes homines (per appositionem) conductos, &c.* Livius III. 14. *Juniores, id maxime, quod Cæsonis sodalium fuerat, auxere iras in plebem.* Ubi abesse poterat *Id*, sed quia adest, ex eo discimus intelligi negotium, & constructionem esse, *juniores, idque maxime negotium*

*juniorum, quod negotium juniorum erat negotium sodalium Cæsonis, hi omnes auxere.* Plaut. Curcul. II. 3. 48. *Sed quo te misi, nihilo sum certior*, h. e. nihilo sum certior in eo negotio, quod curari a te volebam in eo loco, quo loco te misi, vel si malis brevius, in eo negotio, de quo negotio te misi. Prius tamen supplementum confirmari videtur ex Sallust. Jug. 104. *Marius postquam infecto negotio, quo intenderat, Cirtham redit*, h. e. inf. neg. eo loci, quo &c. Quin immo illud ipsum postquam hoc modo expediendum, ut suppleas, post istam temporis horam, ad quam Marius rediit. Vera me dicere, patebit ex duobus Cornelii Nep. locis inter se collatis. Arist. III. 3. ait, *decessit fere post annum quartum, quam Themistocles Athenis erat expulsus*, h. e. post annum quartum ejus horæ, vel ab ea hora, ad (καὶ) quam Themistocles &c. Vel etiam, ad annum quartum post eam horam, ad quam Them. Nam ita locutus videtur Cic. de Senect. cap. 14. *Qui sex annos ante quam ego natus sum, fabulam docuit*, h. e. ad sex annos ante eam horam, ad quam ego &c. At priore modo Suet. Tiber. 60. *in paucis diebus, quam Capreas attigit*, scil. illius horæ, vel, ab illa hora ad quam attigit. Alter Nepotis locus est in Cim. cap. 3. *Post annum quintum, quo expulsus erat*, h. e. post an. qu. ab illo tempore,

*esse curam velim) aut se non esse eruditos scient.* Hinc nomen *negotium* subintellectum in relativo neutrali explicat etiam præcedentem orationem. Terent. Eun. *Qui habet salem, quod in te est; id est, quod negotium.* Cicero. *Perdifficilis Brute quaestio est (quod tu minime ignoras) de Natura Deorum.* Plautus Aulul. *De alia re te rescivisse arbitrabar, quod ad me attinet.* Terent. Adelph. *Et quod fortunatum isti putant, uxorem nunquam habui.* Sallust. Catil. *Interea servitiâ repudiabat, cujus initio ad eum magnæ copiae concurrebant: id est, cujus negotii.* Et in plurali; Cicero 2. epist. *Cum Pompejo complures dies, nullis aliis nisi de Rep. sermonibus, versatus sum; quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt: idem; Eadem mente comprehendimus colorem, saporem, odorem, sonum, quæ nunquam animus cognoscet.* Et in sacris; *Lunam, & stellas, quæ tu fundasti.* Quo etiam in genere falluntur, qui pueris inculcant, genus neutrum <sup>6</sup> concipere fœmininum; ut, *triste lupus stabulis*: nam deest *πεῖγμα*, id est, *negotium*. Atque hæc juxta Latinorum veram

præ-

re, quo &c. Vel post annum quintum illius temporis, quo &c. Nam ita Sueton. Galba 17. *intra sextum adoptionis diem.* Ubi pro tempore adoptionis habetur omne illud tempus, quod ab adoptione cœpit. Aliud vero est, licet eodem recidat, quando ait Terent. I. 1. 77. *In diebus paucis, quibus hæc acta sunt, Chrysis moritur.* Cicero Famil. V. 20. *triginta diebus, quibus rationes retulisset, deferri beneficia necesse est.* Cæsar B. G. III. 23. *oppidum paucis diebus, quibus eo ventum erat, expugnatum, & B. Civ. II. 6. diebus XL. quibus venit in conspectum.* Suet. Cæs. 35. *Pharmacem intra quintum, quam adfue-*

*conspectum venit, horis, una profligavit acie.* Adde, quæ infra ad IV. 6. in Ellipsi Præpos. *In,* notavimus. Sensus autem est idem, qui in superioribus: scil. *intra* tot dies & horas ab illo tempore, quo primum venit in consp. sed diversa est constructionis ratio: Nempe, in tot diebus, in quibus ipsis diebus &c. h. e. in quarum dierum initio &c. ita ut ille dies, qua res gesta, prima sit istarum dierum.

6. *Concipere fœmininum.*] Videtur voluisse, *concipere etiam masculinum aut fœmininum.* Nam *masculinum* etiam sub neutro intelligi secundum illos, liquet ex sequenti exemplo, *Triste lupus.* Sed & res fatis est nota.

præceptionem sunt disputata. Græci vero circa hæc licentius evagantur, qui postquam unum casum regunt, alium huic sine rectione annectunt, dummodo aliquid cum illo habeat societatis: ut, *utor libris, quibus habeo. Vide Hellenismum.*

*Hic & Ille* sic differunt, ut ait Laurentius, *duobus positus, Hic, refert propinquius, Ille remotius*; ut, Corydon & Thyrsis ducebant greges, hic oves, ille capellas. Sed (quod ignoravit Valla) regula hæc non est latinitatis, sed ad vitandam ambiguitatem; quum vero nulla potest contingere ambiguitas, parum refert, utro modo loquaris: ut, *Vidi Hectorem & Achillem, hunc Trojanum, illum Græcum.* 7 Cicero pro Rosc. *Quid est,*

7. Cicero pro Rosc.] Sic Idem Famil. VII. 2. *Postremo oderam multo pejus hunc, quam illum ipsum Clodium. illum enim (Clodium) oppugnaram, hunc (Bursam) defenderam. Et ille (Clodius) quum omnis Resp. in meo capite discrimen esset aditura, magnum quiddam spectavit, hic (Burfa) Simiolus animi causa me delegerat &c.* Tacitus Hist. II. 77. *Acriore disciplina vitti, quam victores arunt. Hos (victos) ira & ultionis cupiditas accendit, illi (victores) per fastidium hebescunt.* Plura vide apud Gronovium Patrem, Observ. III. 16. *Notabilis etiam, & inprimis, est locus Sallust. Jug. 18. Medi autem & Armenii accessere Libyas. Nam hi propius mare Africum agitabant: Gatuli sub sole magis haud procul ab ardoribus; hique mature oppida habuere.* Loco inspecto & paulo altius repetito patebit, quod recte jam monuit istic Glareanus, prius hi referendum ad Libyas; posterius

non ad proximos Gatulos, nec ad Libyas, sed ad Medos & Armenios, de quibus etiam præcipue hoc loco agitur, sicuti paulo ante de Persis actum erat, ut qui una cum istis in Africam venerint, sed qui juxta Gætulos habitarent & more Nomadum in tuguriis, quum Medi & Armenii apud Libyas habitarent. Sed & sic Cæsar B. Gall. I. 1. quum divisisset Galliam in Belgas, Aquitanos, & Celtas seu Gallos, subjicit continuo, *Hi omnes lingua &c. differunt: Gallos ab Aquitanis Garumna fl. a Belgis Matrona & Sequana dividit. Horum omnium fortissimi sunt Belgæ: cujus rei rationem fati longam dein memorat, & per eam causam trãnsit ad Helvetios, qui itidem reliquos Gallos virtute præcedant, quod fere quotidianis præliis cum Germanis contendant, quum aut suis finibus eos prohibent, aut ipsi in eorum finibus bellum gerunt. Eorum una pars, quam Gal-*



est, quod negligenter scribamus adversaria? quid est, quod diligenter conficiamus tabulas? qua de causa? quia hæc sunt menstrua, illæ sunt æternæ: Idem; 4. de Finib. in princip. Quum duæ sint artes, quibus perfecta ratio & oratio compleatur, una inveniendi, altera differendi; hanc posteriorem & Stoici, & Peripatetici, priorem illi egregie tradiderunt, hi omnino ne attigerunt quidem. Virgil. Urbem, quam dicunt Romam, Melibœe, putavi Stultus ego huic nostræ similem, quo sæpe solemus Pastores ovium teneros depellere fœtus. Verum hæc, &c. Valerius Maxim. libro 2. cap. 7. Scipio Africanus gravius in Romanos, quam Latinos transfugas animadvertit; hos enim tanquam patriæ fugitivos crucibus affixit, illos tanquam perfidos socios securi percussit: Ibidem; Quorum nescio utrum majus dedecus fuerit, quod patriæ spei, an quod hostis metus nihil in iis reposuerit: hæc pro se, ille ne adversus se dimicarent, parvi pendendo: Idem lib. 5. cap. 4. de Scipione & Coriolano: Ille enim metu patriam pulsavit, hic verecundia. Atque ita sæpe apud Valer. Maxim.

Gallos obtinere dictum est, initium capit a fl. Rhodano, &c. Quæritur, quo ultimum hoc Eorum sit referendum, aut quid sub eo intelligatur. Davifius refert ad fines, & miratur, hoc ab Interpretibus non fuisse animadvertum. At fines, qui proximo loco memorantur, sunt Germanici, non Gallici. Et ideo alii Interpretes, redire Cæsarem ajunt eo, unde digressus erat; non ergo quærunt illi in proximis id, ad quod referatur hoc Pronomen, sed diserte censent dici hic

Eorum una pars, ut supra, Horum omnium fortissimi sunt Belgæ. Vide Rhellicanum & Ciacconium. Hos autem Ego quidem longe prætulerim Davifio, fatis proclivi ad miranda aliena in sequiorem partem. Nam revera per τὸ Eorum reditur & respicitur ad id, quod ante dictum erat, Hi omnes, Horum omnium. Pronomina autem referri aliquando ad fatis remota nomina, ex allato Sallustii loco manifestum est, qui idcirco cum hocce Cæsaris conferri debet.

## CAP. X.

*De Comparativorum constructione. Comparatum Nomen quid sit. Nullum regit casum. In Comparativorum Ablativis deest Præ. Prior de pluribus etiam dicitur. Comparativus non regit genitivum: nunquam pro Positivo ponitur, Quam non postulat semper casum similem precedenti.*

Circa Comparativorum constructionem, nugis armati pugnans Grammatici. Multa confinxit Priscianus, Scaliger multa frustra philosophatur; egregie tamen ineptus est Valla, cujus studium fuit Latinam linguam compedibus constringere. Hic reliquos Grammaticorum dedit præcipites: ex Prisciani tamen lib. 3. in princ. sic de Comparativis præcipimus.

Comparatum nomen est, quod unum, vel plura, sui,

I. *Comparatum nomen est &c.*] Vossius de Anal. I. 23. explodit hanc definitionem, & aliam cum J.C. Scaligero hoc modo formare malit: *Comparativus est species dictionis excessum significans, ad alterum relatum.* Vix video, quid intersit, aut præstet. Nam quod ait, *Titius est nemine popularium inhumanior*, per *magis* non posse exponi, falsum est. Decepit haud dubie Virum, quod non animadvertit, in illa expositione negationem, quæ latet in τῶ Nemine, esse seorsim accipiendam, hoc modo: *Titius non est magis inhumanus homine ullo popularium.* Sic Auctor ad Herenn. IV. 10. *Negat se accedere posse, nec adificare etiam nunc audere.* Ubi in posterioribus repetenda ex τῶ *Negat* vis verbi dicit, quasi scriptum esset, Dicit

se accedere non posse, & dicit se etiam nunc non audere adificare. Vide & infra ad III. 7. extr. & IV. 7. Porro quæ de vocula *magis* disputat, tanquam si & illa ipsa sit Comparativa, & proinde debeat & ipsa significare iterum *magis* supra suum Positivum, quo nihil insulsius dici aut cogitari queat, ea vero ego insulsa & falsa quam maxime arbitror. Nam Grammatici non volunt in expositione Comparativi adhibendam semper & necessario illam proprie voculam *magis*, sed quamcunque, ejus quæ sit significationis. Sed &, quod *non negaturos* ait Grammaticos, id vero ego pernego, τὸ *Magis* esse comparativi gradus in arte Grammatica, quum sit vel Adverbium comparativæ solum significationis, cujus sunt & Præ-

fui, vel alieni generis superans, dissolvitur in positivum & adverbium *magis*; ut, *Cicero fuit eloquentior fratre; uberior Demosthene; Romanis facundior, ceteris oratoribus prudentior; Græcis, & Romanis, omnibus suavior; quo nemo vel Græcorum, vel Latinorum doctior.* Duo tamen hic sunt consideranda; quæ non solum Grammaticos, sed peritos etiam latuerunt. Primum est; Comparativa nullum casum regere; unde sunt illa, quæ Grammaticos conturbant: *Similior sum patri, quam matri: Litteris, quam moribus instructior: nulli omnium claritate inferior: Major quam pro numero sonus: celerius opinione hominum.* Curt. lib. 5. *majorem quam pro flatu sonum edebat.* Alterum est; In comparativorum ablativis deesse *Præ.* vide *Ellipsim.* Nunc vero contra Vallam & eum sequutos, comparativa inter plura sui generis habere locum luce clarius ostendam: Plinius de tribus Pyramidibus, *Tertia, inquit, major prædictis, sed multo spectatior.* Sallust. de tribus filiis; *Te fugurtha, qui astate, & sapientia prior es.* Val. Max. de tribus Tyrannis; *Tertium te importunioribus habere cœpimus.* Apul. l. 9. *E tribus junior.* Apud Horat. se comparat

Hy-

positiones, *præ, ante, & supra,* vel potius origine sua Adjectivum positivi gradus. Dicitur enim *magis & mage,* plane ut *potis & pote,* unde Comp. *major & Superl. maximus,* per contractionem pro *magior & magissimus.* Nec obstat valde huic origini vel naturæ, quod usus has voculas adhibuerit tandem plane tanquam Adverbia extra rationem Generis & Numeri, quum idem acciderit τοῖς *potis & pote.* Plautus Amph. II. 2. 61. *Qui istuc potis est fieri.* Et in plurali, *Pœn. I. 2. 17. Dua potis sunt plus satis negotii dare.* Terent. Adel. IV. 1. 5.

*Ita fiat, & istoc si quid potis est rectius.* Vide & Sanctium infra IV. 17. & Me istuc, sed & Vossium de Anal. II. 21. Quapropter quum dicunt Grammatici, Comparativum *dissolvi in positivum & magis,* idem est, ac si dixissent, explicari per *magis,* seu ejus significationem, positivo suo additam, & hoc utique est, *significare excessum* sui positivi, quod mavult Vossius. Ceterum *τὸ plura,* quod in Sanctiana occurrit definitione, pro uno tamen in explicanda comparatione est accipiendum, sicuti mox ostendemus.

Hypermnestra reliquis fororibus l. 3. Oda II. *Ego, inquit, mollior illis.* Plinius l. 36. c. 7. de generibus marmorum; *Viride cunctis hilarius:* idem l. 36. c. 9. de quadam navi; *omnibus, quæ unquam in mari visæ sunt, mirabiliorum.* „[Varro 2. rei rust. c. 5. *Boves Epirotici non solum meliores totius Græciæ, sed etiam Italiæ.* pro quo „alii

2. *Totius Græciæ.*] Neutiquam tamen hic est casus, in quem proxime tendit Comparatio, ut nec casus Partitionis, sed casus, qui pendet seu regitur ab Ablativo, una cum præpositione comparationis, omisso per Ellipsin. Et proinde si dicas, Boves Epirotici sunt meliores totius Græciæ, est quidem, quod ad sensum, idem, ac si diceres, *optimi totius Græciæ*, non item quod ad rationem Grammaticam, secundum quam exponendum est, *meliores præ aliis bubus totius Græciæ.* Atque ita & Sanctius ipsum hunc locum interpretatur infra IV. 3. Similiter se res habet in iis Lentuli verbis ex Cicer. Ep. Famil. XII. 15. quæ mox Auctor adfert: *quarum (navium) minor nulla erat duum millium amphorarum.* Intellige, *navibus tot amphorarum.* Plane ut & in Plin. VII. 30. *Omniuum triumphorum lauream adepte majorem,* ubi omissum *laureis.* Aliter vero accipienda verba Curtii IX. 4. *In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt.* Hic enim, si modo locus est integer, genitivus occurrit partitionis, sed qui non pendet proxime a τῶν *majora*, sed a τοῖς *duo navigia*, quasi dictum sit, *duo navigia omnium*

navigiorum, quæ duo erant generis majoris, prout classis illa habuit majoris & minoris generis navigia. Quam interpretationem quare satis contortam dicat Ursinus Instit. Gramm. To. 2. p. 64. causæ satis non video, maxime, quum ipse eam post longas ambages tandem sequatur prorsus, *supplendo & exponendo, duo navigia ex numero navigiorum omnium reliquis majora.* Nam quid hæc differunt a meis? Certe sub *majora* me quoque intelligere ceteris vel reliquis, satis liquet ex iis, quæ in seqq. adtulit, & quod abesse per rationem Grammaticam locutionis istius potuisse censui vocem *majora*, ut quæ non pertineat ad Genitivum *omnium*, sed per se cum subintellecto suo Comparationis casu consistat. Aliquid tamen in eo Curtii loco hæret ambiguitatis, quæ quia alienior est ab ejus stylo, ego sane accederem Freinshemio, & aliis, qui censent errore librariorum factam transpositionem vocis *omnium*, eamque adjungendam τῶν *oculis*, quando sensus & constructio ipsa est expeditissima. Verba a Salmasio ad Solinum pag. 991. allata, non designatis tamen locis, ex Tertulliano, Ap-  
pu-

„alii dicerent, Optimi totius Græciæ.] Valer. Max.

I. 4.

pulejo, Spartiano, ex quibus rem certam esse, Genitivum cum Comparativis construi etiam pro Ablativo, censet Ursinus, illa vero incertæ sunt probationis, & sequiorum insuper Auctorum. Ab istis enim non petitur ratio Linguae, præsertim quando antiquorum & meliorum consuetudini reperiuntur contrarii. Sed & in Spartiano (locus est in Caracalla cap. 2.) editur, *Patre superbior fuit*. Notat quidem Salmastius istic, Codicem suum habere *Patris*, sed quod corruptum videtur per causam primæ literæ sequentis vocabuli huic quoque perperam additæ. Locum Tertulliani, qui est in Apolog. cap. 40. minus recte accepit Vir Eximius, & dein ex memoria vel adversariis exhibuit, prout ipse eum explicuerat. Nec enim occurrit in eo *partem orbis*, sed verba sunt, *Memorat & Plato majorem Asia & Africa terram Atlantico mari ereptam*: eodem fere sensu, quo mox subjicit, *vis undarum Lucaniam Italia abscissam in Sicilia nomen relegavit*. Manifestum arbitror, *Asia & Africa* vel esse Dativos, vel, si Genitivi sint, regi a voce *terram*, ut adeo neutiquam ille locus probet, ad quod probandum adhibetur, & inde liqueat, quam male faciant, qui sola auctorum verba citant, ut inspicere & examinari nequeant. Appuleji verba ex Metamorph. IX. p. 168. *nec tamen sui molliorem provocave-*

*rat*, corrupta sunt haud dubie, partim quia oportuno destituuntur sensu, quum ille, ad quem hæc referri debent, alterum certe non *provocaverit*, partim quia a MSto Colvii profus abfunt. Ceterum ut ad Genitivum illum partitionis redeamus, recte is etiam Comparativis additur, sed & Positivis, æque ac Superlativis, neutiquam vero ab iis regitur. Manifestum id utique ex illis locis, in quibus præter Genitivum etiam usitatus comparationis casus occurrit. Veluti in istis Melæ, quæ Auctor protulit; *Eorum, qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor*. Et, *Sylvarum Hercynia, ut major aliis, ita & notior*. Potuisset sane in posteriori etiam omitti *et aliis*. Id vero si factum fuisset, per Ellipsin tunc tamen fuisse intelligendum tale quid, ex eo, quod adest nunc, videmus. Et sic abest ille casus in Cic. de Offic. II. 9. *Harum duarum justitia plus pollet, scilicet altera*. Sic illud Plauti in Capt. *Regum Rex regalior* h. e. vel, *Rex Regum* (ut *Urbs Urbium*) *regalior* Ceteris, vel, in numero *Regum, regalior* ceteris *Rex*. In quo Genitivi non alia est ratio, quam in illo Suetonii Claud. cap. 28. *Libertorum precipue suspexit Possiden*, h. e. ex libertis. Vide & cap. seq. num. 2. & Sanctium nostrum infra IV. 3. ad Ellipsin *Ex numero*, ut & Voss. de Construct. cap. 10. &

**I. 4. c. 3.** *Fabricius Luscinus honoribus & auctoritate, omni civi temporibus suis major, censu par unicuique pauperri- mo: Idem lib. 5. cap. 3. Neminem Lycurgo aut majorem aut utiliorem Lacedamon genuit. Columella lib. 6. Nonnunquam etiam in olea unus ramus ceteris aliquan- to latior est. Plinius Junior, Dies alibi, hic nox ni- grior, & densior omnibus noctibus. Curtius lib. 6. Ma- re Caspium dulcius ceteris. Apulejus lib. 2. Florido- rum, Fuit Hippias e numero Sophistarum, prior omnibus. Lactant. Omnes Sibylla unum Deum predicant, maxi- me tamen Erythraea, qua celebrior inter ceteras habetur. Quem locum imprudentissime damnat Valla I. 13. quum ipse, qui alios audacter carpit, audeat dice- re cap. 8. de reciprocatione; Posterior, qua & quarta est causa. Sed ego te, licet immerentem, defendam Valla. Cic. 1. de Natura Deorum; Mundum rotun- dum esse velint, quod ea forma ullam neget esse pulchriorem Plato: ibid. Elephantum belluarum nulla prudentior: ibid. Quae figura, quae species humana potest esse pulchrior? & paulo post; Forma quoque esse pulcherrima debeat, nec esse humana ullam pulchriorem: & infra, Num etiam est una omni-*

15. Porro autem habet compara- tivus revera quidem locum inter plura sui generis, sed tamen comparatio ipsa inter duo tantum instituitur, h. e. si quando quid comparatur pluribus, vel omnibus aliis, tunc hæc simul juncta pro uno sunt accipienda. Itaque quum ait Ovidius, Tanto formosus formosior omnibus illa est, comparatio instituitur inter duas quasi partes omnium, quantum est, formosarum, quæ sunt, una illa, & post eam reliquæ omnes simul sumptæ. Ut adeo minime ridicula, ut ait Sanctius mox pag. 220. 221. sit illa sive de-

fensio Vallæ, sive expositio locu- tionis, quando ajunt Despaute- rius & Ascensius, in eo, Cicero est doctior Italis, deesse, reliquis vel ceteris, vel omnibus. Ete- nim ita diserte utique Curtius, Mare Caspium dulcius ceteris. Ac Gellius, Qui eorum prior aliis esset. Sed & multa hic memo- rantur exempla locutionum, quæ extra controversiam hanc sunt; veluti, Neminem Lycurgo majorem genuit Lacedamon. Quae spe- cies humanâ potest esse pulchrior. Quo ego me majorem non vidisse censeo. Et similia multa, quæ nemo in dubium potuit vocare.

omnium facies? nam si plures, aliam esse alia pulchriorem necesse est: ibid. Itaque in illis selectis, brevibusque sententiis hæc prior sententia est: idem de Oratore, Cumque illo nemo nec integrior esset in civitate, neque sanctior: idem Officiorum 1. Sed omnium societatum nulla præstantior, nulla firmitior, quam, &c. Idem lib. 1. de Natura Deorum; Quis omnium doctior, quis acutior, quis in rebus vel inveniendis, vel judicandis acrior Aristotele? Idem 2. officior. Rerum autem omnium nec aptius est quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quam diligi. Idem, citante Nonio; Omnium autem rerum ex quibus aliquid acquiritur. Idem epist. 5. libro 9. Nemo est illorum omnium mihi te jucundior. Lentul. in epistolis Ciceronis; Idcirco naves onerarias, quarum minor nulla erat duum millium amphorarum. Curt. lib. 9. In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt. Sed hæc duo testimonia reprehendunt imperiti. Plin. Animalium fortiora, quibus sanguis crassior. Curtius libro 6. Cleander priores eorum intrromitti jubet. Gell. lib. 14. cap. 7. Qui eorum prior aliis esset. Pompon. Mela de Danubio; Eorum qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor: idem lib. 3. cap. 3. Sylvarum Hercinia ut major aliis, ita & notior. Cornel. Nepos in Thrasybulo; Neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit. Sed quando semel cœpimus, addamus & poëtarum testimonia. Hom. Iliad. 3. Ζεῦ Πάτερ, ἔτις σεῖο θεῶν ὀλωότερ ἢ ἄλλῃ, id est, Jupiter pater, non (est) Deorum aliquis te perniciosior, Virg. 8. Æneid. Sed cunctis altior ibat Anchises. Ovid. 3. Metam. Nam doctior illis Ismenis Crocale: idem 13. Omnibus inferior, quas sustinet arduus Æther: idem in Leandro; Tanto formosus formosior omnibus illa est: idem 1. Metamorph. Sanctius his animal, mentisque capacius alta: ibidem de Zonis; Quinta est ardentior illis: ibid. Non illo melior quisquam, vel amantior equi, Vir fuit, aut illâ reverentior ulla Dearum: idem 2. Metamorph. Quanto splendidior quam cætera sidera fulget Lucifer, Et quanto quam lucifer aureâ Phœbe: Tanto virginibus præstantior omnibus

*mibus Herse.* Horatius 4. Carm. *Ceteris major, tibi miles impar.* Plaut. Captivis; *Non ego nunc parasitus sum, sed regum rex regalior: idem Sticho; Verum ex multis nequiores nullum, quam hic est:* ibid. *Conspicatus sum interim cercurum, quo ego me majorem non vidisse censeo: Idem Casina; Te sene omnium senum neminem esse ignavio-rem.* Papin. Statius libro 3. Theb. *Cunctisque prior Cadmeius Heros;* idem lib. 6. *Prior omnibus Idas profilit.* Martial. lib. 11. *Hic totus volo rideat libellus, & sit nequior omnibus libellis.* Ex his tam multis hæc velim colligas; Primum Comparativum inter plura sui generis habere locum, atque adeo cum genitivo plurali inter plura sui vel alieni generis; deinde errasse Priscianum, Diomedem, Donatum, Servium, & Laurentium, qui comparativum, *Prior*, de duobus dici tantum præceperunt: errasse etiam Laurentium, & eum sequutos, quum inculcant, <sup>3</sup> comparativum inter duo tantum regere genitivum pluralem: nam hoc monstri simile est, si dicas genitivum illum, qui sit partitionis, regi a comparativo: quum enim dicis; *Oculorum dexter est acutior, deest, sinistro, vel, quam sinister.* Itaque comparatio non fertur in genitivum; imo vero deest, *ex numero*: ut in Ellipsi. Istorum error convincitur, quum inter duo comparativum habet præpositionem *De*, vel *Ex*. Cæsar 1. Civil. *Sed ex propositis consiliis duobus, explicitius videbatur ad Ilerdam reverti.* Postremo ridiculam esse defensionem Despauterii & Ascen-

3. *Comparativum inter duo tantum regere Genitivum*] h. e. posse tantum adhiberi Comparativum cum Genitivo partitionis, si eo Genitivo duæ tantum res notentur, non vero, si plures. Et proinde recte dici, *formosior virginum illarum hæc est*, de duabus, non vero de tribus, pluribusve. Et sane frequentioris est illud u-

fus, sed tamen nec alterius deesse exempla, tum rationem Grammaticam utriusque esse eandem, ex modo a me, ut & a Sanctio & Vossio, disputatis constare potest. Nolim tamen temere ita loqui, prout nonnulla mox Sanctius ex Vulgata versione Scripturæ S. adfert.



Ascensii, quum defendunt Vallam, dicentes, in hujusmodi sermone, *Cicero est doctior Italis*, deesse, *reliquis*, vel *ceteris*. At Valla non diceret, *medius digitus est ceteris major*; nam reprehendit Lactantium de Sybyllis dicentem; *Qua celebrior, & nobilior inter ceteras habetur*: Nec diceret Valla ad illud Ovidii, *Quinta est ardentior illis*, deesse, *ceteris*. [At Vide Vallam I. 13. ubi ait, *Malim dicere per Comparativum, sed in Ablativo, Majus ceteris.*]

Ex his igitur liquido constat non esse reprehendendas phrasas illas in sacris litteris; *Major discipulorum, minor fratrum*: & illud Pauli ad Corinth. 1. cap. 3. *Nunc manent fides, spes, charitas, tria hæc; major autem horum est Charitas*. Hic ego non video, præcipue si Græca consulas, quomodo melius hoc potuerit enuntiari; nam Græci non fere aliter loquuntur: Matthæi cap. 13. de grano sinapis, ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶ πάντων σπυριμάτων, ὅταν δὲ ἀυξηθῆ, μείζον ἢ λαχάνων ἐστὶ: id est, *Quod minus est omnibus seminibus, quando autem excreverit, majus est omnibus oleribus*. Eadem verba repetuntur Marci cap. 4. Sapient. 7. *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia*: Item Sapient. cap. 10. *ut scirent omnium potentior esse sapientiam*. Daniel cap. 9. *Quod esset honorabilior hominum*. Anacreon χαλεπώτερον δὲ πάντων, id est, *quod omnium difficilius*: & vulgatum illud, quod adducit Suidas; πάντων δὲ ἀνθρώπων σοφώτερος Σωκράτης, id est, *omnium hominum sapientior Socrates*. Celebris ad nostram doctrinam locus est apud Hor. 1. 3. Oda 6. *Ætas parentum pejor avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosorem*. Vides 4 tria ex ordine comparativa, non, ut Grammatici docent, post comparativum addendum superlativum. Martialis item lib. 5. Epig. 2. *Creta dedit magnum, majus dedit Africa nomen, Nobilius Germania*.

4. *Tria ex ordine comparativa*] | tes peiores fuerunt avis: nos fu-  
Sed in omnibus comparatio vera | mus nequiores Parentibus: proge-  
est inter duas partes, veluti, paren- | nies nostra erit vitiosior nobis.

*nia. Cicero 6. Paradox. Filiam quis habet? pecunia opus est, duas? majore; plures? majore etiam.*

Illud insuper non fuit omittendum, quod Scaliger & alii docti contra Quintilianum viderunt, <sup>s</sup> comparativum nunquam sumi pro positivo, sed debere intel-

5. *Comparativum nunquam sumi pro positivo*] Quintilianus verba sunt IX. 3. *Utumur vulgo Comparativis pro Absolutis, ut quum se quis infirmiore esse dixerit.* Quibus deceptus fuit Valla, ut affirmaverit Eleg. I. 12. contra Priscianum, Comparativo nunquam imminui significationem Positivi. Vossius quoque Anal. II. 23. *ocius, complures*, aliaque nonnulla simpliciter pro Positivis accipi posse asserit. Sed recte tamen in lib. de Construct. cap. 16. *ocius* exponit per Ellipsin & dicto. *Complures* vero eodem modo sumitur, quemadmodum *maiores* in familiis, *seniores, juniores* in Civitatibus, vel collegiis, *majora* navigia in classe. Eadem enim horum omnium ratio, ut intelligatur, *in numero*, vel *pra aliis, ejusdem generis*. Posses etiam in τῶ *Complures* intelligere *prater consuetudinem*. Nepos Hannib. 12. *Plures prater consuetudinem armatos apparere*. Terent. Phorm. IV. 3. 6. in eodem commate jungit *multa compluria: Multa advenienti, ut fit, nova hic compluria*, scil. narrata sunt. Ubi manifeste posterius auget quasi corrigendo id, quod prius erat dictum. Male ergo etiam Sinius Capito apud Gellium V.

21. *Pluria sive Plura absolutum*

esse sive Simplex, (h. e. positivum) non Comparativum, tradidit. Et debile prorsus istius sententiæ adjumentum est, quod *compluries quum dicimus, non comparative dicamus: ab eo autem, quod est Compluria, adverbium sit factum Compluries*. Etenim *Compluries* idem notat, quod *sapius, sapiuscule*, quorum significatio nihil impedit, quo minus alterum sit vere Comparativum, alterum Comparativæ originis. Magis autem illos, qui Comparativos etiam pro positivis poni ajunt, juvaret forte, quod occurrit aliquando *Magis* cum illis Comparativis, quæ proinde tunc nihil amplius significare possunt, quam Positiva. Nam quid est *magis locupletior* aliud, quam *magis locuples*? Sed hoc eodem modo accipiendum, quo omnia, quæ habent Pleonasmum significationis, ut *rursus reverti, rursus denuo, prater prius, pradicere prius, subrusus aliquantum, nimis demiror, Insanum valde deamat, prope ocius, itera mihi iterum*. In his, quæ Plautina sunt omnia, non mutatur significatio vocabulorum, sed augetur insuper. Et sic feres habet etiam in Comparativis incremento quodam auctis; veluti quum ait idem Plautus: *Nulla res magis plus negotii habent,*

ligi casum comparationis: ut, *sum paulo infirmior*, *supple*, *solito*, vel *quam antea*: *Ocyus huc venite omnes*: *supple*, *dicto*; ut; & *dicto citius tumida aquora placat*. Neque vero assentior Varroni (si modo Varronis sunt, quæ citant Servius, & Laurentius lib. 1. cap. 12.) *Juvenior*, inquit, & *senior comparativi sunt* <sup>6</sup> *per diminutionem*; *Senior*, non *satis senex*; *Junior*, non *satis juvenis*, vel *intra juvenem*; sicut *Pauperior*, *intra pauperem*. Simile quiddam ex Varrone citat Censorinus de die natali cap. 14. *Usque ad sexagesimum annum Seniores vocatos*, quod tunc primum senescere corpus incipiat; inde usque ad finem vite unius cujusque quintum gradum factum, in quo qui esset, *Senex appellaretur*, quod ea ætate corpus senio laboret. Gellius lib. 10. cap. 38. eadem fere videtur sentire, quibus oppono Quintil. lib. 3. cap. 1. de Isocrate

*bent*, *Magis modum in majorem*, *Amplius plus*, *Magis majores nugas egerit*. Vide omnino infra IV. 9.

6. *Per diminutionem*] Intelligendum hoc de effectu significationis, quo adeo verum id est, ut etiam a Comparativis deducantur deminutiva, veluti *duriusculus*, *longiusculus*, *putidiusculus*. Atque ita, si dicam ex gr. *Tristior erat*, minus revera significo, quam si dixissem absolute; *Tristis erat*. Ratio est in promptu, quoniam hæc locutio plena est, & simpliciter affirmat tristitiam hominis, illa vero Ellipsin habet relativam ad aliud, quæ Ellipsis, non vero Comparativa vocabuli forma, minuit significationem. Nam cum isto modo loquor, idem est, ac si dicerem integre, *paulo tristior est*, *quam solebat esse*, vel, *quam antea fuit*, Gell. IV. 1. *quispiam Grammatica rei doctior* h. e. non

ita prorsus & absolute doctus, sed tamen aliquantum doctior vulgo. Diserte Terentitis addidit *paulo*. Heaut. II. 1. 8. *Ubi abbit plus paulo*. & Eunucho II. 3. 23. *Si qua est habitior paulo*. At Plautus absolute, Epidico I. 1. 7. *Videre corpulentior atque habitior*, h. e. paulo habitior, quam ante fuisti. Sic Plancus apud Cic. Famil. X. 8. *Si cui forte videor diutius tenuisse suspensam spem recip.* h. e. paulo diutius, quam expectabatur. Sic ergo & *Seniores*, apud Censorinum & Gellium, dicuntur per Ellipticam relationem ad reliquos Civitatis Romanæ Viros, qui *Juniores* illis erant. Plane ut apud Livium III. 14. *Seniores & Juniores Patrum*. Vide & Voss. de Construct. cap. 19. Nihil tamen hæc obstant, quo minus *Senior* notet etiam Senioremem Sene, quod frustra a Sanctio his opponitur.

crate scribentem, *Eo jam seniore (octavum enim & octogesimo implevit annum)* Ovid. 2. Trist. *Sospite sic te sit natus quoque sospes, & olim Imperium regat hic cum seniore senex*, id est filius senex, cum patre seniore. Mart. lib. 6. in principio; *Cui pater aternas post sacula tradat habenas, Quique regat orbem cum seniore senex.* Virgil. lib. 5. *Assueti sylvis comites senioris Aestæ: idem, Ævi maturus Aestæ: & 2. Æneid. de Priamo; Senior: idem de Charonte lib. 6. Jam senior, sed cruda Deo viridisque senectus*, id est, magis quam senex, hoc est, aliquantum fene senior. Plinius de apibus lib. 11. cap. 10. *Seniores intus operantur.* Cicero de Senectute; *Tum etiam Cato loquutus, quo erat nemo fere senior temporibus illis, nemo prudentior. Facio te certiore, non est facio te certum, sed Romanæ urbanitatis causa, ne viderentur docere alios, dicebant, Faciam te certiore, scilicet, quam tu es: Sic majores nostri; sic plures horas, scilicet, quam unam. Plus eo, dixit Terentius.*

Particula *Quam* non semper petit similem casum præcedenti, ut imperiti docent: nec enim dices; *Utor Cicerone doctiore quam Sallustio, habeo vestem Titii melioris quam Sempronii: sed 7 addes aliud verbum; ut; dedi pecunias Titio fideliori, quam Sempronius est.* Cicero ad Quint. *Dixitque aperte se munitiore ad custodiendam vitam suam fore, quam Africanus fuisset.* „[Terent. A. „, delph. act. 4. sc. 5. *Quo vir multo melior es, quam ego „, sum]* Liv. lib. 26. *Ut gloriari possis, multo fortiore, quam*

7. *Addes aliud verbum]* Quod, si quando omittitur, intelligendum. Neque vero unum modo verbum, sed sæpe integrum comma. Tac. An. III. 54, *Corruptus animus haud levioribus remediis restinguendus est, quam libidinibus ardescit.* Supple, quam sunt istæ libidines, quibus libidinibus ardescit, vel adhuc plenius, levioribus remediis præ ea

re, ad quam sunt istæ libidines, quibus libid. &c. Sic Sall. Jug. 63. *In potestatibus eo modo agitabat, ut ampliore, quam gerebat, dignus haberetur.* h. e. ampliore; quam erat potestas ea, quam ger. cap. 86. *Aliquanto majore numero, quam decretum erat, in Africam profectus* h. e. quam erat is numerus, quo numero eum proficisci decretum erat.

quam ipse es, virum abs te occisum, Valer. Max. lib. 3. cap. 2. Ut gloriari possis, fortiozem aliquanto virum, quam ipse es, tuo jussu esse interemptum. Cicero lib. 1. de Invent. Si vicinus tuus meliorem equum habet, quam tuus est: idem ad Pompejum; Ubi tibi multo majori, quam Africanus fuit, me non multo minorem, quam <sup>8</sup> Lelius, facile & in Rep. & in amicitia adjunctum esse patiare. Plaut. Curc. Meliorem, quam ego sum, suppono tibi: „ [idem „ Casin. Lepidiorem uxorem nemo, quam ego habeo hanc, „ habet.] Cicer. Nihil tibi concedo, quo studiosior ejus sis, quam ego sum. Itaque Rectus Rectum petit, cum quam, expresso vel subintellecto Verbo; ut, Cicero doctior est, quam Sallustius. Aliquando particula quam, præcedente Accusativo petit Accusativum. Terent. Ego callidiorẽm hominem, quam Parmenonem, vidi neminem; ubi aliud verbum, vidi, supplendum est: non enim ex vi & natura particulæ quam, accipimus similem casum præcedenti, si verbum subintellectum illum non regat. „ [Si „ milis ratio est particulæ atque post comparativum; ut „ ex hoc Plauti loco discimus Cas. act. 5. sc. 1. nec fallaciam astutiorẽm ullus fecit poëta, atque ut hæc est fabrefacta a nobis.]

<p>8. Lelius] Scil. fuit, quod ex superioribus potest repeti. Sed omnes Codd. habent Lelium, testibus Gebhardo &amp; Grævio, quod ideo præferendum, sed longiore expediendum Ellipfi,</p>	<p>quasi dictum esset, quam Lelium fuisse scimus. Simile est illud Suetonii Tib. 34. dimidiatum aprum affirmans omnia eadem habere, qua totum. h. e. quæ totum habere constet.</p>
---	--

C A P. XI.

*Superlata neque casum regunt, neque magis comparant, quam Positiva. Positiva etiam junguntur Genitivo Plurali.*

**P**erverſa Grammaticorum opinio ita late pervagata est, ut jam fere nullis machinis labefactari queat :  
P
jam

jam enim persuasum est omnibus <sup>1</sup> tres esse gradus in com-

I. *Tres esse gradus &c.*] Cum de usu rerum constat, inane est, receptis dudum appellationibus litem movere, quæ in Systemate linguarum, quarum norma & usus loquendi est in potestate inconstantissimi vulgi, & proinde sæpenumero varius & incertus, non solent, nec possunt semper, ita accurate & per omnia rebus ipsis respondere. At hæc *Graduum* appellationes a Grammaticis sunt profectæ, æque ac aliarum rerum, scil. *Casuum*, *Generum* &c. Difficile autem fuit & illis, Vocabula invenire, quæ omnem earum rerum naturam complecterentur & declararent. Ut alibi, ita & in hîc accidere debuit, a potissima parte ut fierent denominationes. Appellaverunt ergo Grammatici *Gradus Comparationis*, quoniam illi inter se comparati, vel juxta se positi, alius alium exsuperat, ut si dicam, *Titius est doctus*, *Mævius doctior*, scil. Titio, at *Sempronius doctissimus* scil. eorum, quos modo nominavi, quibus proinde ille est doctior, & cum quibus eum sic quasi comparo. Proprie autem primus, si per se solus consideretur, nec reliquos Gradus admittat, non est *Gradus*, nedum *Comparationis*, quia tantum *Ponit* & affirmat rei descriptionem, sine ullo istius descriptionis Gradu aut *Comparatione*. Quæ & causa est, quare *Positivus* satis recte dicatur, vel etiam *Absolutus* & *Simplex*, ut

fit apud Gellium Noct. Att. V. 21. Quod autem talia sint Adjectiva, quorum Gradus præter Positivum nulli sint, aut possiat per causam suæ significationis esse, in usu, liquido ostendit Doctiss. Urfinus Instit. Sect. III. c. 28. *Comparatio* itaque aut *Gradus* tunc nullus statui potest, sed potest, si plures in eodem Adjectivo reperiantur significationis aut descriptionis Gradus, qui si cum Positivis jungantur, tribuunt etiam illi speciem quandam Gradus, & Comparationis vim. Nam, ut cœpi probare, quum dico simpliciter, *Titius est doctus*, nullum dico Gradum aut comparisonem, at si dico, *Titius est doctus, sed Mævius est doctior*, tum vero significo Titium esse minus doctum, quam Mævius est. Tertius vero, quia supra alios, sive plures sive omnes, excessum quandam notat, notat simul comparisonem quoque aliquam, quæ in illo supra alios excessu inest. Hinc ergo, quod adfert Auctor, *Gratissima mihi fuerunt litera tua*, intelligendum in eo, inter & ante omnes alias res, vel literas. Quocirca revera etiam *Comparationem fieri* tertio gradu censet Vossius Anal. II. 23. Et sane si, ut ipse Sanctius fatetur num. III. per Superlativum fit comparatio tunc, quando accedunt præpositiones non modo *Ante*, & *Præter*, sed & *Inter*, quæ ratio est, quare non item fiat comparatio accedente Genitivæ partitionis ?

comparatione, *Doctus, doctior, Doctissimus*; quod in

in quo, ut ipse passim inculcat, intelligitur *Ex numero*, cujus utique eadem est vis, quæ est & *Inter*. Sed inferent, hunc gradum ordinem, seu tertii gradus significationem aliquam Comparationis supra omnes, destrui eo, quod interdum secundus plus significet ipso tertio. Vide infra num. XI. & Voss. d. I. Ego vero vix putem, Comparativum unquam per se plus significare Superlativo. Nam in hujusmodi locutionibus, in quibus id videtur, sæpe est aliquid, quod accedit ad ὀξύμωρον, quo contraria duo simul præter expectationem affirmantur, sicuti in illo Cælii Ep. 1. *Ea palam secreto narrantur inter paucos*. Cui simile fere est, quando quem dico *doctiorem, quam qui sit doctissimus*. Sed forsan dicendum potius, inesse in eo & in reliquis pene omnibus negationem ejus, quod modo dictum fuerat. Etenim si tu Titium *doctissimum* vocites, ego vero Mævium *doctiorem* esse reponam, eo neutiquam significo, *doctior* esse amplius quid, quam *doctissimus*, sed nego, Titium esse omnium *doctissimum*. Quocirca quum dicit Cicero, *Ego miserior sum, quam tu, quæ es miserrima*, in eo inesse videtur negatio ejus, quod de Terentia affirmarat, vel immodica quædam locutionis ὑπερβολή, sicuti innumeræ sunt tales in Oratoribus & Poëtis, vel denique *miserrima* notat istuc simpliciter valde miseram.

Nam certe neutiquam negaverim, Superlativum sæpe etiam absolute sine ulla prorsus Comparatione illo sensu poni, siquidem id vii affatim obtinuit, & maxime in encomiorum epithetis; verba autem usu valent. Quin immo, ut vere loquar, Superlativum proprie non significat (Vide & infra ad num. IX.) disertam comparationem unius cum altero, seu unius exsuperantis in eo genere, de quo agitur, alterum, quippe quæ sit inter duo tantum, seu inter *par* aliquod, unde etiam *comparare* deducitur; sed notat excellentiam plerumque & excessum, ut modo dixi, super omnia alia, (Vide & infra num. XII.) & aliquando simpliciter aliquam modo exaggerationem positivæ significationis. Ut quum ait Nepos Ages. 8. *Ut eorum ornatus non modo in his Regem neminem significaret, sed hominis non beatissimi suspicionem praberet*. Manifeste hic per *beatissimum* non significatur excessus beatitatis ultimus, qualis creditur esse in Regibus, sed modicus plane, & aliquantulum vulgarem hominum fortunam excedens: atque adeo eodem prorsus modo sumitur, quo in negationibus dici solet *non valde beatus*, cui locutioni proinde accurate aliquando respondere Superlativum hinc patet. Porro etiam hæc causa est, quæ tertius gradus vocetur *Superlativus*, h. e. qui intensionem primi gradus significationi *superinferi*, modo

præsentia, si attentis animis excipiamus, facili negotio dissolvemus. Sola nomina comparativa comparant: nam in illis, *Grata mihi fuerunt litteræ tuæ, & Gratissima mihi fuerunt litteræ tuæ*, nulla est comparatio, sed quædam amplificatio qualitatis in *superlativo*, ut vocant; nam hoc nullum aliud pejus nomen potuit inveniri. Sed nos hoc nomine utemur, ut tantum intelligamur, siquidem ita fert Barbarorum usus. Hispane dicimus, non per comparisonem, sed per incrementum, *Es hombre doctissimo; es muy hermoso; es hermosissima*. Nullam igitur in his nominibus esse comparisonem, argumentis convincam necessariis.

I. Grammatici ipsi fatentur, Superlativum idem significare, quod positivum cum adverbio *valde*; ego dicerem, cum adverbio *maxime*; ut *doctissimus*, id est *valde doctus*, seu *maxime doctus*: ubi ego nullam comparisonem video. At dices, in Superlato absoluteposito hoc facile potest concedi; dubium est, si genitivus pluralis accedat: tunc enim non videtur ullo modo excludi posse comparatio.

## II. Ac-

do ita, ut superaddat, quantum potest, h. e. summum supra alios in ea significatione excessum, modo ut eam modice, sed tamen valide etiam, intendat, ut sit in absoluto Superlativi usu. Plane uti *superlatio Veritatis* Ciceroni & Auctori ad Herenn. notat orationem, quæ veritatem aliquantum auget vel minuit, h. e. veritatem seu affirmativam, seu negativam, supra ipsius verum modum intendit. Liqueat ex his, non adeo alienum aut absonum esse hoc *Superlativi* nomen, ut nullum aliud pejus inveniri potuerit, quod ait hic loci Sanctius. Secundus vero Gradus καὶ ἐξο-

καὶ dicitur *Comparativus*, quoniam propria illi est proprie dicta comparatio, qua semper comparatur quid cum uno alio, seu, si quidem cum pluribus, cum iis tamen tunc simul junctis, & pro uno habitis; & idcirco ei præter Genitivum partitionis adjungitur etiam casus vel expressus vel intellectus, qui a præpositione regitur, & in quem fertur directe ipsa Comparatio. Atque ita diverso respectu possunt aliquo modo tres illi gradus appellari *comparationis*, sed tamen secundus maxime, immo proprie, est *Comparativus*.



II. Accedat igitur secunda ratio. Hæc comparatio, quam tu existimas, <sup>2</sup> fit etiam apte per positiva, etiam cum genitivo plurali; Ut *sancte deorum*; *Sanctissime deorum*. Plinius lib. 13. *Inier omnes potentissimus odor*. quo sensu dixit Livius lib. 36. *Inter ceteras pugna fuit insignis*, Virgil. 4. *Æneid. Sequimur te sancte deorum, quisquis es*. Et sæpe apud Homer. *Δῖα θεῶων*, id est, *dīva dearum*. Unde Ennius; *Diā diarum*: idem; *Respondet Juno Saturnia sancta dearum*. Sic dicimus; *Una sororum*, *Unus Gallorum*, vel *ex Gallis*: *Primus sapientum*; *Medius digitorum*. *Octavus sapientum* dixit Horatius. Ovidius *Metamorph. Mite Deum numen Bacchus*. Liv. *Macedonum fere omnibus, & quibusdam Hadrianorum, ut manerent, permisit*. Plin. *Lanarum nigra nullum colorem bibunt*. In omnibus iis deest, *ex numero*, ut in ipsis Superlativis. Vide *Ellipsim*. Græci sæpissime utuntur genitivo plurali cum positivis, in quibus credo deesse *ὤλ*. Apollonius lib. primo *Argonaut. ὤλ ἦ βαθυλή, & ἄλλων Νήσων*: id est, *præ aliis fertilis insulis*. Hesiodus in *Ergis*; *Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μύθεα εἰδώς*, id est, *sapientie ex omnibus consilia sciens*. Aratus de *Ariete*; *ὤλ ἦ πολέων εὐάσερός ἐσι*; id est, *præ multis enim fulgidus est*. Apollonius rursus superlativo jungit *ὤλ*, l. 2. de *Phineo*; *ὄς περὶ δὴ πάντων ὀλοώτατα πῆματα ἀνέτη*; id est, *qui præ omnibus miseriam passus gravissimam*. Frequentius addunt Græci *ἐκ*; Aristoph. *Æquitib. φίλτατε ἐκ ἄλλων*

2. *Hic etiam apte &c.* Nullum est hocce argumentum, ad probandum, nullam esse in Constructione Superlativi cum Genitivo comparisonem, quia eodem modo etiam Positiva construuntur etiam ut Comparativa cum Præpos. *Præ*, ut apud Cicer. *Tu beatus præ nobis*. Vide infra IV. 6. Nec tamen inde con-

ficiet, ut opinor, Sanctius, nullam ergo fieri ista Comparativi gradus constructione Comparisonem, quod hic illo argumento affirmat de Superlativis. Adde, quod neque Positiva sint prorsus aliena ab aliqua Comparisonem facienda, ut paulo ante ostendimus, & vel ex his ipsis Constructionibus cum Genitivo Plurali, & cum Præp. *Præ*, liquet.

λων θεῶν: id est, *Amice ex omnibus diis*. Lucianus de Sectis; ἀρίστος ἐξ ἀπάντων θεοπέπων, id est, *Optimos omnium significans*.

III. Non possum tibi negare, per superlativum fieri comparationem, si accedant præpositiones, <sup>3</sup> *Ante*, *Propter*, vel *Inter*; ut in illo Virgil. *Petit ante alios pulcherimus omnes Turnus*. „[*Nepos in vita Attici; Ei „mus ante alios fuit carissimus*] Sueton. Vitell. *Famosissima super ceteras cæna fuit ei data*. Sed <sup>4</sup> vis comparationis non est in Nomine, sed in Præpositione. Vide plura in *Ellipsi*.

IV. Deinde si Superlativum compararet, necessario haberet casum comparationis, ad quem fieret comparatio: <sup>5</sup> sed hoc non fit; nam genitivus ille partitionis est, non comparationis; & ita absolute ponuntur semper superlativa; siquidem nullus casus adjunctus ad eorum naturam spectat. Vide *Ellipsin Ex numero*.

V. Quid quod eadem hæc vis partitionis fit per comparativa, & alia nomina. Superlata igitur, sicut & alia, ponuntur semper absolute. <sup>6</sup> Cicer. *Nemo est illorum omnium*

3. *Ante, Propter*] Sic quidem & in editt. Patavina & Salmanticensi. Sed tamen haud dubie voluit Sanctius *Prater*, quod significat etiam *præ* vel *supra*, unde & comparationibus adhibetur. Sueton Galb. cap. 9. *Crucem multo prater ceteras altiorum*. Nepos Hann. 12. *Plures prater consuetudinem armatos apparere*.

4. *Vis Comparationis &c.*] At Vide, quæ diximus infra ad IV. 6.

5. *Sed hoc non fit*] Immo fit. Nam Genitivus iste non tantum est partitionis, sed & Superlationis, in qua consistit omnis Grammatica unius cum uno vel

pluribus aliis Comparatio; certe non minus spectat ad Superlativi, quam Ablativus ad Comparativi naturam, qui cum eo nequitur per Ellipsin præpos. *Præ*, sicuti Genitivus iste cum Superlativo, per Ellipsin & *Ex numero*, vel potius *In numero*: Cæsar B. Gall. V. 3. *Hæc Civitas longe plurimum totius Gallia pediatu valet*, supple, *plurimum in vel ex numero Civitatum tot. Gallia*. Hanc vero Ellipsin si quis dicat cum aliis etiam gradibus reperiri, sciat etiam illam proprie dictis Comparativis usitam itidem cum aliis reperiri.

6. Cicer. *Nemo &c.*] In his certe vis illa partitionis non fit per

*omnium mihi te jucundior. Plin. Belluarum Elephanto nulla prudentior : & cætera, quæ diximus in Comparativis.*

VI. Si superlativa compararent, id etiam negando facerent, aut interrogando; sed id non fit: non enim dices; *Romanorum nemo Cicerone, vel quam Cicero fuit doctissimus, sed doctior. Cicero pro Ligario; Nulla de virtutibus tuis plurimis, neque gratior, nec admirabilior misericordiam est. Idem contingit interrogando; ut, 7 Quis Romanorum fuit Cicerone uberior, vel elegantior?*

VII. Jam *fortissimus Græcorum; Fortissimus ex Græcis, Fortissimus ex numero Græcorum; Fortissimus inter Græcos,* idem significare fatentur omnes. Cur igitur tibi concedam, in primo esse comparisonem, 8 in cæteris partitionem?

VIII. Si in superlatis esset comparatio, vitiose & ambigue scripsisset Cicero ad Trebat. *Sic habeto, non tibi majori curæ esse, ut iste tuus discessus fructuosissimus tibi sit, quam mihi:* non enim scire possemus, quo referri deberet particula, *Quam,* ad *fructuosissimus* ne, an ad *majori.* At vero hic una est comparatio, non duæ, & ordo est; *sic habeto, non tibi majori esse curæ, quam mihi, ut iste tuus discessus sit tibi fructuosissimus;* id est, maxime

per Comparativa, sed per voces *Nemo,* & *Nulla,* cum quibus Genitivus ille jungitur. Comparatio autem fit inter unumquemque omnium Hominum & illum, ad quem scribit Cicero, ut & inter unamquamque belluarum & Elephantum.

7. *Quis Romanorum &c.] Recte tamen dicitur, Quis Romanorum fuit doctissimus? h. e. quis inter & supra omnes Romanos fuit maxime doctus. Sed & in negando quidni recte dicerem? Plures fuerunt Græcorum fortissimi, at Trojanorum præter Hectorem ne-*

*mo alius fuit fortissimus, h. e. qui supra alios fortes Trojanos fortitudinis gloria emereret.*

8. *In cæteris partitionem] Immo omnibus hisce notatur superlatio quædam, in qua, ut dixi, etiam vis quædam Comparisonis latet: vel potius, in quâ tota ratio Grammaticæ Comparisonis hæret. Unde ipse Sanctius Num. XI. fatetur, in Comparativis quoque excessum esse, h. e. iis notari aliquem excessum supra alium, seu superlationem quandam.*

xime fructuosus, 9 ut superlatum semper absolutum maneat.

IX. Si superlatum significaret 10 ultimum excessum, quod

9. *Ut superlatum &c.*] In ea locutione & multis aliis fit sane absolutum, sed non in omnibus, nec proinde *Semper*, id est. Et tamen etiam in illa & similibus Superlatio quædam inest, cum relatione Elliptica *istius discessus* ad alios discessus.

10. *Ultimum excessum*] Facile concesserim Sanctio, Superlativo proprie non significari *Comparationem* simplicem & vulgarem, licet Comparatio Grammatica, quæ unice consistit in excessu unius supra alios, eo vel maxime notetur, magis certe quam Positivo, qui non adeo per se, quam per additos alios Gradus, aut per Constructionem cum præpos. *Pra*, ad Comparationem ejus generis faciendam quoque adhibetur. Sed quod Sanctius vult, Superlativo neque *ultimum* unquam notari *excessum*, id vero neutiquam agnosco. Quando ipse *Doctissimus* mavult exponere per *maxime Doctus*, quam cum Grammaticis per *valde Doctus*, nullam video discrepantiam, nisi quod hoc modo non tam aperte vis illa *ultimi excessus* exprimi videatur, quam isto. Cum Cicero ait Famil. XIII. 3. *Tam gratum id mihi erit, quam quod gratissimum*, nonne eo significatur infinitus, seu quantus esse potest, excessus supra Positivum? Non semper tamen *ultimum* plane excessum notat, ne populariter

quidem, nedum Mathematicæ. Ostendimus enim jam supra, non *beatissimum* poni ita pro *non valde beato*, in cujusmodi locutionibus Superlativus iste modice tantum intendit Positivi significationem, sed in quendam tamen rei excessum, quo ille Homo superet multos alios. Similiter se res habet, quando dicitur quis *doctior, quam, qui est doctissimus, miserior, quam illa, que est miserima*. Nam in his quoque superlativis tantum *valde doctum, valde miseram*, notare videntur. Neque vero excessum quum notat ultimum, eum statim aut unice notat, quem res capere queat, sed eum, qui est ultimus respectu aliorum Hominum aut rerum, cum quibus comparatio fit. Ratio autem, quam in contrarium hoc numero allegat Sanctius, est ineptissima, quum sæpe plures pariter sint & esse queant in eodem extremo rei gradu, vel si maxime non sint revera, aliis tamen videantur esse; homines vero loquantur, & usus linguæ formarit phrasas, secundum hominum opinionem veritati accuratæ sæpe contrariam. Debent autem distingui accurata rerum veritas, & verborum de rebus usus, qui quoniam est penes vulgum, & homines affectibus, unde oriuntur immodicæ exaggerationes, obnoxios, sæpe veritati parum respon-

quod Grammatici asserunt, non haberet numerum pluralem, quia vnus semper in eodem genere tantum deberet excellere: sed Cicero dixit; *Duos Scipiones fortissimos & optimos viros; & duas opulentissimas urbes, Carthagem & Numantiam.* Carthago igitur est opulentior Numantia, & Numantia est opulentior Carthagine, quod ridiculum est. At si dicas, hæc eadem ratio erit in Comparatis nominibus, nihil ages; omnes enim mecum concedunt, in comparativis excessum esse, sed non ultimum excessum, quod de Superlativis Grammatici asseruerunt. Eadem ratione Superlata non possent jungi nominibus distributivis; ut, *Doctissimus quisque, omnes doctissimi;* quod & Valla negavit, dicens, nomen, *omnis,* non posse jungi superlativis. At Cicero dixit; *Observor a familiarissimis Cesaris omnibus;* idem; *non omnia minutissima confectabitur.*

X. <sup>11</sup> Si superlativa significarent ultimum excessum, in-

spondet. Quæ de Carthagine & Numantia scribit, non sunt exponenda, ut ille vult, sed ita, ut Carthago simul & Numantia dicantur opulentiores aliis Urbibus.

II. *Si superlativa etc.*] Speciosior hæc ratio, sed tamen habemus & hic, quod respondeamus. Nec enim sequitur: Superlatum habet etiam inter duo locum, ergo non significat etiam ultimum excessum supra plures alios. Nam in lingua certe vernacula adeo ultimum excessum notat, ut non possit usurpari nisi cum articulo demonstrativo, quasi unum aliquem in ultimo excessus gradu reliquos omnes superantem designante: & tamen etiam in ea de duobus usurpatur, sicuti & in Græca fit lin-

gua, quemadmodum ostendi publice in Dissertatione de Augustea Descriptione apud Lucam memorata. Nihil ergo obstat, quo minus & in Latina lingua, licet aliquando adhibeatur ad notandum excessum manifestum unius supra unum alterum, tamen aliquando etiam ultimum excessum unius supra reliquos omnes notet. Dico *aliquando*, quia mea certe sententia, non semper ultimi quasi puncti excessum significat, sicuti accipere hæc verba videtur Sanctius, sed aliquando etiam modicum; id quod declaravi abunde paulo ante & ad initium hujus capituli. Confirmatur vero id etiam ex eo, quod a Superlativis hisce alii etiam gradus porro formentur, veluti *proximior, postremissimus,*

inter duo locum non haberent: sed locum inter duo habere contra Grammaticorum turbam ostendamus. Terent. Adelph. de duobus fratribus, inquit Demea; *Id mea minime refert, qui sum natu maximus.* Pomponius Mela de duobus Euxini angulis, lib. 1. cap. 21. *Angustissimum Ponti facit angulum.* Cicero 2. de Invent. *Quanquam præstat honestas incolumitati, tamen utri potissimum consulendum sit, deliberetur:* idem ad Marium; *Quum dubitaret in Italia ne maneret, an ad bellum tenderet, sic intulit, quo tempore vidisti me profecto ita conturbatum, ut non explicarem, quid esset optimum factu:* idem lib. 11. epist. 10. *Sed neque Casari imperari potest, neque Casar suo exercitui, quod utrumque pessimum est.* Livius lib. 1. *Numitori, qui erat stirpis maximus, regnum legat.*

XI. Præcipiunt Grammatici comparativum, si præcedat superlatum, plus significare; ut *Cato doctissimus est, sed Cicero doctior.* Ego assero in universum, comparatum semper comparare, Superlatum minime, quocunque loco ponatur; ut, *doctior est Cato, quam qui doctissimus.* Plautus Trinummo; *Verum meliora sunt, quam qua deterrima.* Cicero ad Terentiam; *Ego sum inferior, quam tu, qua es miserrima.* Denique ubicunque fit comparatum, majorem vim habet, quam superlatum; imo omnis comparatio semper fit in comparativo, aut per illas, quas diximus, præpositiones. „[Itaque cum a *pris* obsoleto formentur *Prior & Primus*; apud Ciceronem tamen *Prior* plus est quam *Primus*; sic enim loquitur; *Etsi utrique primas, priores, tamen deferunt Lelio.* Apud Livium quoque *Pejus* plus „significat *pessimo*, lib. 3. *Orare, ne pessimum facinus pe-* „*jore exemplo admitterent.*

XII. Non tamen dissimulabo, esse aliquas phrasas apud Latinos, quæ videantur agere partes Grammatico-

CO-

ἰσχυρώτατος &c. Id quod certo peraddi possit; eis notari. De indicio est, non semper ultimum sequentis Numeri observatione prorsus excessum, cui nihil sufficimus ad initium capitis.

corum, qui præcipiunt, tres esse gradus; ut, *Doctus*, *Doctior*, *Doctissimus*. quod ego semper negavi: nam si superlativum ponatur in tertio gradu, <sup>12</sup> non propterea (ut dixi) significat comparationem, sed idem significabit, ac si solum poneretur, „[aut si comparandi particula *Præ* esset expressa] Quod arciter est advertendum, ne parum perspicaces Grammatici iis testimoniis ad suam comprobendam inscitiam abutantur; quod planum fiet, si in quatuor, vel quinque, fiat comparatio: nam in septem Nili ostiis, si dicas, *primum magnum est, secundum majus, tertium maximum*, quonam, rogo, pacto reliqua numerabis? nisi dixeris; *Primum magnum est, secundum majus, tertium majus, quartum majus, quintum adhuc majus*, &c. Potuisses primo loco dicere; *Primum maximum est*. Sic igitur intelligendus est Cicero pro Ligario; *Alii errorem appellant, alii timorem; qui durius, spem, cupiditatem, odium, pertinaciam; qui gravissime, temeritatem*: idem lib. 4. epist. 13. *Sed tu hoc melius, vel optime omnium*: idem lib. 11. epist. 1. *Si melior casus fuerit, revertemur Romam; si mediocris, in exilio vivemus: si pessimus, ad novissima auxilia descendemus*. Hic incepit a comparativo, <sup>13</sup> ascendens ad positivum, & fu-

12. Non propterea significat comparationem] Sane significat excessum aliquem supra alios, atque ita etiam aliquam comparationem talis excessus inter alios, si de aliis alii adhibeantur gradus. Quin in seqq. utique exemplis Superlativus ultimo semper loco occurrit: Quorsum illud? nisi quia in plerisque ultimum excessum notat, ultra significationem non modo Positivi, sed & Comparativi. Quando Cicero ait, *sed hoc Tu melius, vel optime omnium*, quid aliud istuc notatur Comparativo, quam compara-

tionem illius cum solo Cicerone, vel excessum ea in re supra unum Ciceronem; Superlativo autem eandem plane vel comparationem vel Excessum, sed supra alios *omnes*? Significat ergo Superlativus istic talem prorsus Comparationem, qualem Comparativus, nisi quod illa sit ultimi excessus supra Omnes, hæc excessus simplicis supra unum. Et sic in reliquis hujus numeri exemplis se res habet.

13. Ascendens ad Positivum &c.] Immo descendens ad deteriora per Positivum & Superlativum

superlativum. Plautus Captivis act. 3. *Miser homo est, qui ipse sibi, quod edat, querit, & id agre invenit; sed ille est miserior, qui & agre querit, & nihil invenit; ille miserrimus est, qui quum esse cupit, quod edat, non habet. Miserrimus; id est, omnino miser, vel maxime miser, „ [vel præ omnibus miser.]* Ita & Plin. l. 18. c. 6. *Malum patremfamilias, quisquis interdum faceret, quod nocturno posset, nisi in tempestate cæli; pejorem, qui profectis diebus ageret, quod feriatis deberet; pessimum, qui sereno die sub tecto potius operetur, quam in agro.* Corn. Celsus lib. 2. cap. 18. *Gravior his ex lacu aqua; gravissima ex palude.* Sed si locum integrum legas, videbis alium superlativum, ante comparativum. Terent. act. 5. sc. 8. Adelph. *Quid si majus aliquid te oret?* Mic. *Quasi hoc non sit maximum.* Helena Paridi apud Ovidium; *Lude, sed occulte, major, non maxima, nobis est data libertas, quod Menelaus abest: id est, non est nobis maxima libertas, sed major, quam antea.* In omnibus his potuisses incipere a superlativo.

XIII. Nomen *Proximus* superlatum esse nemo, ut opinor, negabit; at Cicero & alii, quum aliquid enumerant, <sup>14</sup> in secundis locis ponunt, non in tertiis, aut quartis; unde tota tua doctrina de superlatis, atque adeo nomen ipsum *Superlativorum* evanescit & profternitur. Cicero 1. Offic. *Prima societas in conjugio est, proxima in liberis; deinde una domus, &c. ibid. Sed si contentio quedam, & comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum sit officii, principes sint patria & parentes, proximi liberi, totaque domus: idem 2. Invent. Summa ne-*

vum, sed aliorum nominum, quæ deterius quid bono vel *meliore casu* notant.

14. *In secundis ponunt*] Hoc vero est absurdissimum, & tamen Sanctius pæna hic canit, quasi triumphata Grammaticorum doctrina de Superlatis.

Quæso quo alio ordine poneretur *proximus*? An tertius vel quartus est propior, aut magis proximus primo, quam secundus est? Refutare hæc qui pluribus velit, nihilo magis agat, quam si lucernam Soli accendat.



*cessitudo honestatis, huic proxima incolumitatis, tertia & levissima commoditatis: idem 1. Offic. Maximam vim natura habet, fortuna proximam. Plin. l. 12. c. 13. Asarum optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico.*

XIV. *Elegantissimus est locus Pomponii Melæ lib. 1. cap. 8. Fons media nocte fervet, mox & paulatim tepescens, fit luce frigidus; tum ut sol surgit, ita frigidior, subinde per meridiem maxime riget: sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus; atque ut illa procedit, ita calidior, rursusque, quam est media, perfervet. Vides in tertio loco verbum positum pro comparativo, ubi Grammatici superlativum collocandum putant; quod & ego quoque sic collocarem, <sup>15</sup> sed sine comparatione ulla, & absolute. Ut de eodem fonte Plinius libro 2. cap. 103. circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens, ad noctis media fervore & amaritudine infestatur.*

Nunc aliquas Vallæ rationes convellamus; nam omnes persequi esset importunum. Non putat ille locum esse superlativo, ubi sit diversum genus; ut, *Cicero fuit Græcorum & Latinorum disertissimus.* <sup>16</sup> Sed longe

15. *Sed sine comparatione ulla]* At quando dicitur, *maxime riget*, annon est Comparatio Superlationis, super reliqua diei & noctis momenta, quibus minus riget?

16. *Sed longe fallitur]* Sitamen naturam spectemus Comparativi & Superlativi, ex usu Linguæ cognitam, manifestum erit, non adeo in hisce lapsum esse Vallam. Etenim Comparativi Comparatio seu exsuperatio potissimum respicit eum vel etiam eos, qui extra ipsum sunt, & a quibus quasi oppositis sibi ipse distinguitur, seu Comparativum ex analogia

& Linguæ usu refertur ad unum aliquod sibi oppositum, quod tamen ex pluribus simul sumptis sæpe est conflatum. Superlativum vero ad plura sui generis singula. Hinc, ut recte Vallam monet, *Utrum*, quod de Duobus dici solet, Comparativo tribuitur, *Quid*, quod de Pluribus, Superlativo, Veluti apud Ciceronem, *Querere, Utrum potius, aut, Quid potissimum dicamus: apud Quintilianum, Ex duobus Uter dignior, ex Pluribus Quis dignissimus.* Requirit autem in Superlatione suum Genus, non diversum, aut alienum, non tantum

ge fallitur, nec in hac parte quid fit genus intelligit,

quum  
tum Valla, sed & Priscianuslib. III. ex quo ille hoc repetiit. Et recte requiritur id, modo recte intelligatur. Volunt enim Grammatici recte dici ex. gr. *Homo est animalium prudentissimus*, at minus recte, *Homo est Simiorum prudentissimus*, sed recte denuo, *est Simiis prudentior*. Hinc jam quando dicitur quis *omnibus Gallis Doctior*, videtur potissimum tunc designari homo non Gallus. Quod si & ipse Gallus sit, dicendum tunc potius *Reliquis*, quam *Omnibus*. Si tamen Hoc vel Huic Simile quid alicubi occurrat, ut fit, sed apud Poetas potissimum, intelligi tunc videtur illud ipsum *reliquis* vel *aliis*. Nam quin recte dicatur de Gallo, *ille est reliquis omnibus Gallis doctior*, nullum est dubium. Quando Valerius Max. IV. 2. 6. dicit Fabricium *omni civē fuisse majorem*, huc non pertinet. Nam comparatio ibi fit inter Fabricium & unumquemque alium Civem singulatim. Superlativi autem superlatio quum respiciat ferme alios ejusdem classis, ordinis, generis, homines aut res, non ergo ita fallitur Valla, quando censuit minus recte dici, *Cicero fuit Græcorum doctissimus*, quum Cicero utique non fuerit homo Græcus. Nec juvant quidquam, quæ contra illum hic afferuntur a Sanctio, Auctorum loca, quæ vel prorsus aliena sunt, vel per Ellipsin certissimam explicanda. Aliena sunt, veluti Opti-

*mus malorum* & similia. Nam non excluditur ille *Optimus* ex genere *malorum*, sed vel maxime includitur in illud genus, dum dicitur, *non est Bonus*, sed, quia inter Malos quoque datur magis & minus, ideo ille, qui erat paulo minus Malus quam reliqui, dicitur recte *Homo Optimus malorum* Hominum. At per Ellipsin explicari debent illa, quæ majorem paulo habent Speciem, & ideo a Saturnio, Vossio, Urfino quoque urgentur contra Vallam: qui & revera errat, quando Auctorum loca reprehendit identidem, quasi minus Linguæ Latinæ essent consentanea, quum explicare ea deberet, atque ita in suam retrahere sententiam, quod facile potuisset. Sed non attendit satis ad latitudinem *Sui Generis*, atque ita in *alienum* seu *diversum* genus male separavit, quæ *unius* latioris erant *generis*. Hinc ergo est, quod illud in Macrobio reprehendat, ubi *Servius* dicitur, *non solum Adolescentum, qui ipsi sunt æquævi, sed Senum quoque omnium doctissimus*, Nec enim vidit debere hic addi tantum illud, quod per manifestam Ellipsin est suppressum, & suppressi solet, quodque sub Adjectivis *Adolescentum* & *Senum* intelligitur, h. e. addi *Hominum*, & sic omnia fore plana. Nam sic dicitur, *Doctissimus omnium Hominum*, sive illi Adolescentes sint, sive Senes. Sic apud Ciceronem, *Ministro omnium, non bipedum solum, sed etiam*

quum reprehendat illud Macrobi; *Age Servi, non solum*

etiam quadrupedum impurissimo, adde *Animantium*, quod manifeste intelligitur, ut liquet ex illa distinctione *bipedum & quadrupedum*, in quam separantur omnia ferme animantia, sub quibus etiam Homines continentur. Confer locum Plinii, *Velocissimus omnium animalium, non solum marinorum, est Delphinus*. Potuisset dixisse, ut Cicero, *non marinorum solum, sed etiam terrestrium*, in quibus intelligendum tunc fore *animalium*, ex verbis Plinii, ut nunc se habent, manifestum, quod proinde itidem in Ciceronis verbis est intelligendum. Porro Phalereus laudatur, ut *eruditissimus horum omnium*, quos scilicet memoravit antea Cicero, & inter quos refert hunc ipsum quoque Phalereum. Segulius dicitur *Homo nequissimus omnium, qui sunt, qui fuerunt*, &c. At vero intelligi hic *Humanum*, & nihil duri aut insoliti superesse, tam manifestum est, ut verbis non sit opus. Vis ergo Superlativi tendit unice in Substantivum nomen sui generis, cujus constructionis natura non mutatur, etiam si illud Substantivum porro dividatur in varias sui generis species. Atque ideo, qui neququam dicerem, *Cicero est Græcorum doctissimus*, sine hæsitatione tamen dixerim, *Cicero fuit omnium Oratorum, tam Græcorum, quam Romanorum, disertissimus*, quum & ipse Cicero fuerit Orator, & constructio

absolvatur hisce, *disertissimus omnium Oratorum*, qui varii esse potuerunt. Locum Plinii XXXIII. 1. ubi Legati Romanorum ad exterarum Gentes, dicuntur *Exteriorum honoratissimi*, recte jam exposuit Vossius de Construct. cap. 7. Adhæferunt ad has locutiones etiam Tan. Faber, & Schefferus ad Ælian. V. H. VII. 14. ubi de Epaminonda dicitur,  $\kappa\upsilon \tau\epsilon \rho\omega\mu\alpha\iota\omega\upsilon \kappa\upsilon \tau\epsilon \epsilon\theta\eta\eta\omega\upsilon \pi\rho\omega\tau\circ\iota \epsilon\gamma\epsilon\upsilon\epsilon\tau\circ$ . Nam volunt, quia Epaminondas minime fuit Romanus, sed Thebanus, legi ergo  $\Theta\eta\beta\alpha\iota\omega\upsilon$ , contra omnium Codd. fidem pro  $\tau\epsilon\omega\mu\alpha\iota\omega\upsilon$ , quod *ridiculum & non ferendum* pronunciat Faber, sed male, ut ex dictis jam liquet. Proximi præcepti ab Valla profecti, & a Sanctio hic refutati, eadem fere est ratio. Certe dixerim lubentius, *Hæc est pulcherrima illarum sororum, quam suarum*, quia *sorores sue* in hac locutione quasi distinctæ ab ea considerantur, quum in prioribus ipsa quoque in numerum omnium sororum includatur. Inanissima sunt, quæ Sanctius hæc Vallæ opponit, *Medius horum digitorum longissimus, Zeno istorum acutissimus, Demetrius horum ipsorum politissimus*, quum medius digitus sit utique unus horum digitorum, Zeno fuerit istorum Epicureorum acutissimus, inter quos & ipse erat, Demetrius fuerit horum a Cicerone memoratorum una cum ipso, politissimus.

*lum adolescentum, qui tibi æquævi sunt, sed senum quoque omnium doctissime; quasi vox, doctissime, non sit genus juvenum, & senum. Sed quid attinet genus inculcare, quum hic sit partitio, ut sæpe diximus? Cur igitur eadem opera non reprehendis Ciceronem pro domo sua, dum inquit; Hoc ministro omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo, Remp. perdidisti: & in Bruto; Phalereus successit iis senibus adolescens, eruditissimus ille quidem horum omnium: idem; Dii isti Singulio male faciant homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Plinius in epistola; Regibus omnium bipedum nequissimus. Plinius lib. 9. Velocissimus omnium animalium, non solum marinorum, est Delphinus: id est, maxime velox. Cicero 1. de Oratore. Juris peritorum eloquentissimus, & eloquentium juris peritissimus. Catull. Phaselus navium celerrimus: idem; Disertissime Romuli nepotum, quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli, quotque post aliis erunt in annis. Martialis lib. 12. Non est, crede mihi, bonus, quid ergo? Ut verum loquar, Optimus malorum: ibidem; ultimus bonorum. Idem Valla præcipit, ne dicamus; hæc est pulcherrima suarum sororum, fed*

Sed tamen occurrunt etiam apud Auctores, quæ nos sententiæ dubios reddere queant. Nam plane ita, ut vult Sanctius, construuntur Superlativi etiam cum Genitivis *ceterorum, aliorum, &c.* quæ tamen illam distinctionem & exclusionem quandam manifeste videntur significare. Sic Tacitus Agric. 34. superstites Britannos vocat *Ceterorum Britannorum fugacissimos*. Et Macrobius Saturn. VII. 8. *Ægyptum regionum aliarum calidissimam*. Hæc & similia loca si reprehendisset Valla, minus mirarer, quum revera aliquid in iis im-

proprii & insoliti hæreat, quod in genuinam significationem ac receptum usum Superlativi incurrit. Ferri tamen nunc debent istæ locutiones talium exemplorum auctoritate, licet haud dubie ab incuria ipsorum Auctorum sint profectæ, non satis animadvertentium, quid discriminis sit inter *Ceterorum Britannorum, & Omnium Brit. fugacissimi*. Certe imitari illas nolum, nec imitandas putem. In tertio, quod in Valla notat Sanctius, hæret verus error Vallæ, recte hic a Nostro refutatus.

sed *pulcherrima sororum*; quia sororum ipsa una est, suarum sororum non est: egregia vero ratio, & tali viro digna: eodem ergo argumento dicere non possemus; *horum digitorum*, aut *omnium digitorum medius est longissimus*. Erravit igitur Cicero 3. Tuscul. cap. 17. *Zenistorum acutissimus*: idem de Orat. 2. 23. *Demetrius horum ipsorum politissimus*, & multa quæ supra citavimus. Illud multo putidius; non potest (inquit) locus esse superlativo citra tertium gradum: nam si inter plura vascula æqualia unum sit magis capax, non recte dicas; *hoc est omnium maximum*. Quasi Latine non optime dicatur: *Pessime tecum actum est; mecum vero male; durius cum sociis nostris*: vel sic; *Salus homini pretiosissima est, vita dulcior, pecunia optabilis*. Si intelligeret Laurentius, nullam hic esse comparisonem, quum dicimus, *omnium maximum*; sed partitionem, has argutias mitteret. Attende contra Vallam Livii verba libro 7. *Inde Barbari dissipati vertunt impetus in suos, fusique per campos (quod editissimum inter æquales tumulos occurrebat oculis) arcem Albanam petunt*. Non attenderat item Valla, quod superius adduximus, superlata inter duas res habere locum. Acutius disputabat amicus quondam meus, ex loco Ciceronis sic colligens, hoc nomen *summum* superlatum est, sed *summum* vocat Cicero, quo nihil sit superius: significat igitur ultimum excessum, simulque comparisonem. Locus autem sic se habet in secunda Tusculana; *Summum dico, quo nihil est superius; breve, quo nihil est brevius: & infra; Summum autem dico, etiam si decem atomis est major aliis*. Hæc Cicero. Sed hic locus nil oberit nostræ doctrinæ; nam<sup>17</sup> si velim negare, *Summum* esse superlatum, commode id facere possem,

17. Si velim negare, *summum* esse superlatum &c. Non id video: nam revera est Superlatum, æque ac *citimus, ultimus, infimus, postumus*, &c. Dicitur autem *Summus* contracte pro *jupimus*, P, quia sequitur M, mutatâ in eandem litteram, ut & fit, quando *Sub* cum Verbis ab ea litera M incipientibus componitur.

fem: sed sit sane superlatum, nonne sequitur statim, *breve uoco, quo nihil est breuius?* Potuisset etiam dicere, *Magnum uoco, quo nihil est majus, & nigrum, quo nihil est nigrius.* Sed illo in loco ridet Cicero Epicurum, de *summo & breui* disputantem. Summa sit nostræ disputationis, comparata & superlata nullum penitus casum regere: nam si fuerit ablativus, ut, *Doctior Cato; Celerius opinione*, deest *Pra.* Si fuerit Genitivus, ut *Pedum dexter est velocior, Omnium horum major est charitas; sororum formosior: vel sororum formosissima*, deest, *Ex numero*, ut sæpe jam ostendimus; partitio enim est, non comparatio.

## C A P. XII.

*De Usu reciprocorum, contra Vallam, Budæum, & Quintilianum, qui perperam reprehendit Ciceronem. Obscuritas, vel Ambiguitas, in sermone signum est stultitiæ. Regula de Usu Reciprocorum.*

**I**n labyrintho reciprocationis diligentiozem Theseum Ioptarem, qui filum duceret, quam fuit Valla, qui magno conatu magnas, ut solet, nugas dicit, non parcens interim gravissimis Scriptoribus. Quid hic sit tenendum, aut fugiendum, accipe; Stultum est ea scribere aliquem, aut loqui, quæ ne peritissimi quidem intelligant: quare Amphibolia maximè vitanda est; in Reciprocis vero continget vel maxima, nisi regulis adhæreas, quibus poteris superfedere, dum ambiguitas non potest contingere, aut sensus est apertus. Quare ubi est prima vel secunda persona, regula nulla erit; ut, *cepi columbam in nido suo, vel ejus, vel ipsius: ille tibi irascitur, quia sibi nocuisti, vel ei nocuisti.* Hoc Valla nescivit, quia damnat illud Ovidii; *Respice Laërten, ut jam sua lumina condas: & corrigat illud in Sallustium; Nolite hunc iudicare ex operibus suis.* Budæus etiam hoc non animadvertit, quum multa contra Vallam conge-

rit in commentariis. Cicero 2. Verr. *Intelligit, me ita paratum in iudicium venire, ut non modo in auribus vestris, sed in oculis omnium sua furta atque flagitia defixurus sim.* & 3. Verr. *Suis eum certis propriisque criminibus accusabo:* idem 4. Attic. *Debemus patri in familias domi sua occidere nolle.* Ovidius; *Ecce rogant tenera, sibi dem precepta puella.* Plautus Milit. III. 2. 45. *Excruciabit me herus, domum si venerit, quum hac scibit, quia sibi non dixerim.* Sen. ad Albinam matrem; *Puer ad tuum formetur arbitrium;* <sup>1</sup> *multum sibi dabis, etiam si nil dederis præter ex-*  
em-

1. *Multum sibi dabis]* Duriusculum quidem hoc, sed tamen sic fere & Plautus Pœn. V. 2. 123. *Suam rem sibi salvam sistam, si illo advenerit.* Trin. I. 2. 119. *Nunc si ille huc salvus revenit, reddam suum sibi.* Cic. Fam. IX. 15. *Gratias mihi agunt, quod se mea sententia Reges appellaverim.* De Invent. I. 23. *Hoc igitur vitandum, ne, cuius genus posueris, ejus secum aliquam, sicut diversam, partem ponas in eadem partitione.* Ovid. Fast. III. 200. *Consus tibi cetera dicet Illo facta die, quum sua sacra canes.* Ubi nullam esse necessitatem emendandi canet, ex aliis & similibus utique locis patet. Sed & in tertia persona non minus dura occurrunt; Plaut. Mil. II. 2. 31. *Ut vincat eum, qui vidit se, ne viderit.* Nepos Lyfandro cap. 3. *Itaque decemviralem suam potestatem sui ab illo constitutam sustulerunt.* Attico 10. *Ut non solum ei, sed & omnibus suis* (h. e. ejus) *amicis esset inimicus.* Florus II. 6. 26. *Adversus hostem tam callidum, non virtute tantum, sed*

*suis etiam pugnare consiliis oportebat.* Frequentiora sunt & minus dura; aut ambigua, si quando in eodem commate, vel nominatim, vel demonstrativo pronomine, designatur is, ad quem reciprocum referri debet. Plaut. Amph. I. 1. 39. *Stabilivit regnum suum regi Creonti.* Verba antiquæ rogationis; qua arrogatio fieri solebat, apud Gell. V. 19. *Velitis jubeatis Quirites, ut L. Valerius L. Titio tam jure legeque filius sibi fiet.* Ovid. Pont. I. 4. 2. *Qui miser est, ulli si suus esse potest.* Cic. de Inv. I. 14. *Si dicat Orestes ejusmodi animum matris sue fuisse, ut ab ea potissimum liberi sui pœnas petere debuerint.* Liv. III. 18. *De captivis, ut quisque liber aut servus esset, sue fortune a quoque sumptum supplicium, h. e. conveniens singulorum fortunæ.* XXV. 38. *Ne tamen subita res & nocturnus terror, & jam non sua fortuna consilium perturbaret;* scil. *milites.* XXII. 39. *Ne suam occasionem hosti des.* Emenda ex his Liv. XXII. 12. *Increpans quidem victos*  
Q 2 tan-

*emplum.* Plin. *Vinea si macruerit, sarmenta sua comburi-*

*to.*

*tandem Martios animos Romanorum.* Optimi codd. *tandem quos Martios animos Romanis.* Valla *subtulit τὸ quos.* Gronovius conjectat, *tandem quoque Martios animis Romanos.* Propius vero & priscae scripturae est, si unica mutata litera simpliciter legas, *victos tandem suos Martios animos Romanis.* Similiter XLII. 50. *Sicubi Populus Romanus sua fortuna labet.* Gronov. *Sicubi Populi R. Fortuna labet, deleta sua.* At lege omnino, *Sicubi Populo R. sua fortuna labet.* Sic & in Curt. III. 2. 17. *Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerumque fortuna corrumpere.* Scabri aliquid inesse huic loco declarant variae eruditorum conjecturae, & quod a multis MSS. abest vox *suam*, teste Freinshemio. Sunt tamen, qui exponant *suam naturam*, cui *adjuncta est, quamque possedit in homine felici fortuna*, at alibi, *fortunam accipiunt pro fortunatis, quia homines rebus secundis utentes, per fortunam mutant plerumque naturam suam in pejus.* Alii per *Suam naturam* intelligunt *fortuna obnoxiam, qua totam sese illi permisit.* Omnia sunt fatis dura, & longe petita. Quapropter vix dubitem scripsisse Curtium, *nisi sua naturam plerumque fortuna corr.* Sensu oportunissimo, qui est, nisi *Hominis cujusque naturam, etiam per se bonam, corrumpere plerumque sua istius naturae & hominis fortuna.* Re-

cte enim *sua fortuna ad naturam* refertur. Sic in Sanctianis exemplis. *Quum Eum cives Sui accusarent. Desinant insidiari domi sua Consuli.* h. e. in aedibus Consulibus. *Sepulcrum imponit, trahit arma viro.* His adde illa, *Trahit sua quemque voluptas. Stabilivit regnum suum Creonti. Ulciscuntur illum mores sui. Sua riserunt secula Mæoniden. Suus Rex Regina placet. Mater quod suavit sua, adolescens mulier fecit.* Plane haec similia sunt nostrae emendationis locutioni, *naturam hominis plerumque corrumpit sua fortuna, quae liquidissimi est sensus, quum duri sit & perplexi, naturam suam plerumque corrumpit fortuna.* Saepe etiam in proxime praecedenti commate designatur is, ad quem reciprocum sequenti commate referendum. Gell. I. 8. *Ad Laidem Demosthenes clanculum adit, & ut sibi sui copiam faceret, petit.* Sui refertur ad illam, quae designatur Nominativo & faceret, Sibi ad illum, qui designatur Nominativo. & petit in praecedenti commate. Et sic curari Florus debet manifesta emendatione I, 12. 5. *Falisci quum obfiderentur, mira visa est fides Imperatoris, quod ludimagistrum urbis proditorem, cum iis, quos adduxerat, pueris, vinculum sibi ultro remisisset.* Haesitant in his, & variae ea tentant eruditi interpretes. Putem sine haesitatione legendum *Faliscis*, quo facto omnia erunt expedita. Sed hoc jam pra-



10. Nec vero solum in primis & secundis personis sic loquuntur gravissimi viri, sed etiam in tertiis, quoties contigerit, ut dubius sermo esse non possit. Virgil. *Æneid.* 4. *Tunc breviter Barcen nutricem affata Sichei: Namque suam patria antiqua cinis ater habebat.* Hoc Val- la quibusdam argutiis emendare conatur, dicitque emen- daturum Virgilium, si vixisset. Cur non etiam carpit illud *Æneid.* 6. *At pius Aeneas ingenti mole sepulchrum Constituit, suaque arma viro, remumque, tubamque?* Cur etiam solœcismi non damnat Valerium Max. lib. 2. cap. 7. de Metello? *neque singulas partes apprehendit, sed to- tam continuo in statum suum redegit.* Ubi suum, non ad Metellum, sed ad disciplinam militarem retulit: idem 3. cap. 7. *Ad speculanda acta sua venisset: & lib. 4. cap. 1. de Africano; Eodem robore mentis causam Annibalis in senatu protexit, quum eum cives sui missis legatis accusa- rent: & lib. 4. cap. 3. Alexander Diogenem gradu suo di- vitiis*

præcepisse Freinshemium in ul- tima sua Flori editione, postea deprehendi, qui antea prioribus ejus edd. fueram usus. Sic in tota fere oratione obliqua reci- procum refertur ad eum, cui hæc oratio tribuitur. Vide Cæ- sare B. Gall. I. 20. *Quibus opi- bus non solum ad minuendam gra- tiam, sed & ad perniciem, suam* (Divitiaci verba facientis) *utere- tur Dumnorix.* Sæpe etiam in uno orationis contextu recipro- cum ad diversos refertur. Liv. XLV. 13. in oratione Masgabæ, qui Masiniffæ filius, ad Senatum Romanum nomine patris; *Su- mere itaque eosdem, (Romanos) non se rogare, æquum esse, neque emere ea ex fructibus agri ab se dati, qua ibi proveniunt.* Poste- rius se refertur manifeste ad Ro-

manos, quos non oporteat e- mere aliquid ex rebus, quas ipsi dederint; prius ad Masiniffam, cujus nomine instituitur oratio. Quo pene modo etiam apud Sallust. Jug. 20. reciprocum re- spicit simul eum, ad quem in- stituitur oratio, & qui loquitur. *Monere Bomilcar Nabdalsam, ne præmia Metelli in pestem suam con- verteret; Jugurtha exitium adesse, ceterum suane, an Metelli virtute periret, id modo agitari.* Per *Suane* intellige vel solum Nab- dalsam; vel potius utrumque si- mul, Nabd. & Bomilcarem. Sic & Ariovistus apud Cæsarem B. G. I. 36. *Neminem secum sine sua pernicie contendisse.* Ubi *secum* respicit ipsum Ariovistum, *Sua* vero *Neminem.*

vitiis pellere tentat. *Suo*, id est, Diogenis. Quintus Curtius lib. 3. *Alexander*, inquit, urbem destitutam a suis intrat. Cæsar. 1. Gallico. Biduo post Ariovistus legatos ad Cæsarem mittit, velle se agere cum eo, aut si id minus vellet, e suis legatis aliquem ad se mitteret: idem 1. Civili; Pompejus enim rescripserat, sese rem in summum periculum deducturum non esse, neque suo consilio aut voluntate Domitium se in oppidum Corfinium contulisse: ibidem; Cæsar interpellat, se non malefici causa ex provincia egressum; sed uti se a contumeliis inimicorum defenderet, ut tribunos plebis ea re e civitate expulsos ad suam dignitatem restitueret, ut se & populum Romanum in libertatem vindicaret: sequitur statim; Lentulus, ut in oppidum reverti liceat, petit, quod de sua salute impetraverit, fore etiam reliquis ad suam spem solatio. Cicero libro 11. Attico; Quumque ex eo de me percontaretur, eum sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimicissimum, volumenque sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus, multa a se dicta contra ejus amentiam. Hic scribit Cicero Attico, Terentium scripsisse de amentia Q. Ciceronis. Voces sibi, referunt Terentium, voces Se, prima referunt Quintum, secunda Terentium. Cæcina ad Ciceronem lib. 6. Hoc si Cæsar non cogitat, omnibus rebus felix est; si scit, & persuasus est, quid irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, quum ignorit omnibus, qui multa deo venerati sunt contra ejus salutem. 2. Suam, subaudi scribentis, ejus, sub. Cælaris. Cicero 3. de Natura Deorum; Minerva dicitur patrem interemisse, virginitatem suam violare conantem: idem pro Milone; Vos ex M. Favonio audistis, Clodium sibi dixisse, & audistis vivo Clodio, periturum Milonem triduo: idem in Catil. Desinant insidiari domi sue Consuli. Sallust. Catil. Cornelius & Varguntejus constituerant Ciceronem domi sue imparatum confodere. „[Plaut. Mil. Si quid faciendum „est

2. Suam Subaudi Scribentis] ris, æque ac in Ejus. Sed & ita Immo vero & hic subaudi Cæsa- demum huc pertinet hic locus.

„est mulieri malitiose, ea sibi immortalis memoria est meminisse; pro, ad ea recordanda immortalis illi: est memoria.] Plinius libro 2. de Luna; *Defectus autem suos & Solis, eorum magnitudinum umbræque indices existere*: idem libro 27. cap. 8. de quadam herba; *Curatum ea scio, omnibus fere ossibus confractis, putatorem, circumdata universo corpori, aquam suam inspergentibus*. Lucretius libro 5. circa finem; *Fida comes Magni vadit duce sola relicto, Pompejumque fugit: qua nox sibi proxima venit, Insomnis*. Sensus est; Nox proxima fuit sibi, id est Cornelie, sine somno, quem locum male pensitavit Budæus [at vide Budeum p. m. 28.] in commentariis, sicut & alios multos contra Vallam ibidem scribens. Neque Quintilianus recte contendit, Ciceronem incidisse in amphiboliam; Fabii verba sunt libro 7. cap. 9. *In quod genus incidit Cicero, loquens de C. Fannii Socris instituto, quem quia cooptatus in augurum collegium non erat, non admodum diligebat; præsertim quum ille Q. Scævola sibi minorem natu generum prætulisset: nam id (sibi) & ad Socrum referri, & ad Fannium potest*. Hæc Fabius oscitanter nimis: nam qui recte totum Ciceronis locum excutiat, videbit aperte sermonem fieri præcipue de Fannio, & Fannius est prius & præcipuum suppositum. Locus integer sic habet in Bruto; *Alter autem Q. Fannius Marci F. Caji Lælii gener, & moribus & ipso genere dicendi durior. Is Socris instituto, quem quia cooptatus in Augurum collegium non erat, non admodum diligebat, præsertim quum ille Q. Scævola sibi minorem natu Generum prætulisset; cui tamen Lælius se excusans, non Genero minori dixit se illud, sed majori Filie detulisse: hic tamen instituto Lælii Panætium audiverat*. Hæc disputavi verbosius, ut intelligas, magnos interdum viros in rebus parvis cæcutire. Regula igitur fit, quam sequi omnino debemus; 3 quoties ambiguus poterit esse sermo,

3. *Quoties ambiguus etc.*] Si | sæpe pro Reciproco adhibetur a-  
ergo nihil ambigui fit in sensu, | liud Pronomen. Cæsar B. G.

mo, reciprocum ad primum & præcipuum supposituna recurrat; ut si dicas; *Dios se aparta de los hombres por sus peccados; Los hombres se apartan de Dios por sus peccados; Deus discedit ab hominibus propter eorum peccata; Homines discedunt a Deo propter peccata sua.* Unde rursus non probo illud Quinctiliani cap. citato; *Pluribus*, inquit, *verbis emendandum, ubi est id, quod, quo referatur, dubium est, & ipsum est ambiguum; Hares meus dare illi damnas esto omnia sua.* Hæc ille. Sed satis emendabitur ambiguitas, si supradicta regula observetur.

„[Vellejus l. i. *Alexander a Lyfippo impetravit, ut eorum equitum, qui apud Granicum ceciderunt, faceret statuas, & ipfius quoque iis interponeret. Ubi dixit ipfius, non suam, vitandæ causa ambiguitatis, si enim dixisset suam, futurum erat ambiguum, de Alexandri, an de Lyfippi, statua loqueretur.*

II. 3: *Rhemi Legatos miserunt, qui dicerent &c. . . . tantumque esse eorum omnium furorem, ut ne Sueffiones quidem, Fratres Consanguineosque Suos, qui eodem jure, iisdem legibus, utantur, unum imperium, unumque magistratum cum Ipfis habeant, deterrere poterint, quin cum his consentirent.* Pro cum ipfis dicendum erat *Secum*: nam referendum hoc ad eos, qui verba faciunt, itidem ut paulo ante *Suos*. Sed tamen quia de nullis aliis potest intelligi, & ideo nihil in eo est ambigui, licet mox sequatur *His* de aliis dictum, Reciproco hic abstinuit Cæsar. Sic III. i. *Galba, secundis aliquot præliis factis, missis ad Eum undique legatis, & pace facta, constituit &c. pro, ad se.* Vide & Ursinum To. 2. pag. 141.

## CAP. XIII.

*De Possessivis contra omnes fere. Possessiva nomina idem significant, quod Genitivus. Genitivi significatio.*  
*De genitivis Mei, Tui, Sui.*

**L**onga est apud Grammaticos de Possessivis nominibus controversia; nemo tamén hæctenus quid rectum in illis sit demonstravit. Nos igitur contra Laurentium, qui in principio secundi libri longam de iis texit disputationem, disseramus.

Possessivum idem significat, quod genitivus, unde creatur; ut, *Paterna domus*, & *paternæ possessiones*, id est, *patris*. Hujus regulæ nullam exceptionem esse patiar; nihil enim frigidius, quam illud, quod hic Laurentius adfert, *meus, tuus, suus*, non deduci a *mei, tui, sui*, primitivis, sed ab antiquis genitivis *mis, tis, sis*, quod figmentum fictis valde Grammaticis placuit. Ego non negaverim, apud Ennium & Antiquos reperiri *mis, tis, sis*, sed in ablativo, pro *meis, tuis, suis*: ut *fos pro suos, sas pro suas, sum pro suum*: ut, *postquam lustrina sis oculis bonus Ancu' reliquit*. Vide Festum in voce *Sos*. „[Ennius 2. Annal. *Cura ingens mis cum con-* „*cordibus equiparare*. Ubi *mis* perperam <sup>1</sup> Priscianus „pro genitivo accipit. Plaut. Mil. act. 4. sc. 2. *Ait* „*illam cruciari miseram, quia tis egeat, quia te careat*. ubi „*tis* valet *tuis*, subaudi, forma & factis; sicut ibi- „dem; *Ego hic adstabo cum hac forma & factis sic frustra*: „& act. 1. sc. 7. *Virtute, & forma, & factis invictissi-* „*mis*.] Res igitur sic se habet; <sup>2</sup> Omnis genitivus si- gnificat active, aut passive; idem significabit semper possessivum; ut, *vulnus Achillis*, vel *Achilleum*, acti-  
vc

1. Priscianus pro Genitivo.] Vide Eum Lib. XIII. cap. 2. Si tamen hi quoque sint Genitivi, ut esse revera videntur, (Vide Vossium de Anal. IV. 4.) crediderim contractos ex obsoletis Genitivis, *meis, tuis, suis*, sicut a Fructus olim fuit *Fructuis*, & contracte dein *Fructus*. Ratio, quam Priscianus attulit, inepta est. Dixisse enim Græcos ait non tantum  $\dot{\iota}\mu\sigma\acute{\varsigma}$ ,  $\sigma\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$ ,  $\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$ , sed & Dorice  $\dot{\iota}\mu\sigma\acute{\varsigma}$ ,  $\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$ ,  $\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$ . Ex æ autem Græco Latinos formare *is*, ut ex  $\Delta\eta\mu\omicron\sigma\theta\acute{\iota}\nu\epsilon\acute{\varsigma}$ , *Demosthenis*. Etenim magna est discrepantia inter simplicem, & sine

accentu, terminationem  $\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$ , & inter eam, quæ est circumflexa, Veluti  $\dot{\eta}\chi\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$ ,  $\Lambda\eta\tau\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$ ,  $\dot{\iota}\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$ , quæ a Latinis neutiquam in *is* convertuntur, sicut illa in Simplex  $\acute{\epsilon}\acute{\varsigma}$  exeuntia solent.

2. Omnis genitivus significat active aut passive] Exemplis id declaravimus supra ad pag. 177. in quibus uterque active & passive significans Genitivus conjungebatur. Vide & Gell. IX. 12. ubi docet *metum hostium recte dici, & quum timent hostes, & quum timentur*. *Injuriam itidem dici, tam illorum, qui patiuntur, quam qui faciunt*. &c.

ve & passive accipi potest. Eodem etiam pacto *mei, tui, sui*; & *meus, tuus, suus*, active & passive significabunt, ut mox apparebit: prius enim aperiam causam, quare aliquando non sit nobis concessum primitivorum genitivis uti. Regula est; *mei, tui, sui*, primitiva, substantivorum genitivis, etiam subintellectis, non junguntur. Latine dices; *Hic liber est mei praeceptoris*; sed illud *mei*, adjectivum est: item *Praeceptoris meo conducit castigare, tui autem est docere*; illud *tui*, non potest esse a *tu*; nam hæc primitiva fugimus in omni possessione, ne cum adjectivis subsit ambiguitas, quam Latine aures vehementer reformidant. Latine itaque dicitur; *Mei praeceptoris interest docere*; sed ita tamen, ut illud *mei* omnino sit a *meus*. Ridiculum autem est, quod ajunt isti, propterea non dici, *Mei est legere*, quia *mei, tui, sui*, solum passive significant: id falsum esse subjecta exempla demonstrabunt. Cicero ad Curionem;

3. *Id falsum esse subjecta exempla demonstrabunt.*] Immo vero pleraque omnia, quæ sequuntur, exempla probant contrarium, h. e. passive solum, non active, significant, vel ipsam notant possessionem. Posterius certe significat apud Cic. Fam. VI. 12. *tui charitate*, h. e. charitate, qua Tu aliis charus es, & quæ in Te est, nam Sanctius male hoc exponit, quia *me amas*. Sed neque recte Urfinus, qui in eundem fere lapidem impingens, miratur To. 2. p. 161. quare hanc phrasin, *ab aliis affectum significantibus divulsam, ad possessionis significationem retulerim*. At mihi hæc ratio fuit, quod *carus* & *caritas* magis notet gratiam, qua quis alteri est in pretio, quam activum quandam amoris

affectum. Unde passim Homines dicuntur *aliis cari*; Immo illud *cari esse* cum Passivis Verbis ideo conjungitur, tanquam plane itidem passivum. Cicero de Offic. II. 8. *In has clades incidimus, dum metui, quam cari esse & diligere, maluimus*. Accedit quod in priore Ciceronis loco, ut diversa conjunguntur *Caritas* & *Amar*. Verba enim sunt, *Vincebatur fortuna ipsa debilitata gratia nostra, tui Caritate, & meo perpetuo erga te Amore*: In quibus mera & insulsa inesset tautologia, nisi *caritas* aliud quid notaret, quam activum Amoris affectum. Notat ergo gratiam & existimationem in qua quis est apud alios. Sic Idem Famil. X. 6. *Me autem impulit tui caritas, ut vellem* &c. XI. 8. *Admirabilis est quadam tui*

nem; *Eam autem tui unius studio me assequi posse confido:*  
idem

*nominis caritas* & XII. 16. *Cui nos & caritate* (h. e. pretio, in quo apud nos est) & *Amore, tuum officium prestabimus.* Quum ergo passivum quid significet, & ab *Amore* distinguatur, hæc vox, recte eam, ni valde fallor, ad possessionis quandam speciem retuli, æque ac *Pretium sui.* Sic porro possessionem notant, *Pro sui dignitate, Nulla pars manet Nostri. Et pressa est gravitate sui.* &c. Hæc nempe omnia aliquo modo sunt possessionis. At passive significant manifesto *genitorem sui, accusatorem mei, vindictam sui, conspectum tui, astimatione sui* &c. Seneca Herc. Oet. 557. *perbibat flammam mei.* Sueton. Vesp. 22. *quasi amore sui deperisset* scil. mulier quædam, h. e. amore Vespasiani, ubi utique amabatur Vespasianus. Et sic, ut ut neget id Sanctius, maxime tamen ille genitivus in passiva significatione usurpatur; sed tamen cum & possessorem significet, nulla causa est, quominus & actorem, qui est actionis suæ quasi possessor, designare queat. Tale est illud Ciceronis Fam. II. 6. *Eam tui unius studio me assequi posse confido,* & Plaut. in Pseud. I. 1. *Duorum hominum labori parissimam lubens, mei & Tui.* Sed hæc loca Vir Magnus ad Plautum, licet hujus quidem locum tueatur Gellius XX. 6. suspecta habet, haud scio, utrum propter significationem activam, an vero simpliciter, quod ex ejus senten-

tia dici nequeat *Labor mei,* pro *meus, labor nostri utriusque,* pro quo malit *noster;* *Studium tui unius,* pro quo reponit *tuum, majores vestrum,* pro *vestri.* Sed tamen sic passim quoque loquuntur Veteres, ut videre est apud Vossium de Construct. Cap. 57. Cicero sæpe etiam adhibet hunc Genitivum in Plurali, in quo eadem est constructionis ratio. *Voluntati vestrum omnium parvi, communis patria omnium nostram, in me omnium vestrum ora & oculos coniectos,* ignimò *contentio vestrum,* plane utique ut *labor mei.* Sallustianum illud in Catil. *maiores vestrum,* genuinum esse, nec hodiernorum codicum scripturæ debuisse concedere, firmissimum & indubium Gellii dicto jam loco testimonium probat. & proinde nos in Animadversionibus historicis cap. X. Sallustio asseruimus & restituimus. Sed & ne de ipsa phrasi dubites, en similem plane apud Plautum Menæch. V. 9. 97. *Vestrum patris filii quot eratis.* Sueton. Cæs. 30. *neque populi expectationem, quam de adventu sui fecerat, privatis quibus explere possot.* Sed & congruenter Ciceronianis illis *Unius tui studio,* idem Cic. in Vatin. c. 3. *Civitatis salutem cum unius mei salute esse conjunctam.* Et pro Marcel. cap. 7. *Ex unius tui vita pendere omnium.* Sed quæ, sic citata a Sanctio vel Budæo, in nostris edd. ita leguntur, ut exhibeant *mea, tua,* pro *mei, tui,* dubitem an recte.

idem libro sexto ad Ampium; *Vincebantur enim fortuna ipsa debilitata gratia nostra, tui charitate, & meo perpetuo erga te amore*; id est, quia me amas, & te amo. Hoc testimonium quum Valla non intellexisset, fœdissime deturpat. Cicero pro Marcello; *Quis non intelligat, tua salute contineri suam, & ex unius tui vita pendere omnium*: idem Attico lib. 9. *Nihil malo, quam me mei similem esse, & illos sui*: idem Catilina; *Uterque pro sui dignitate, & pro rerum magnitudine*; idem libro 2. Finib. *Ut & sui & Metrodori memoria colatur*: idem in Universitate; *Ita se ipse consumptione & senio alebat sui*: ibid. *Imitantes effectorem & genitorem sui.* „ [Plaut. Cist. „ *Suarum opum nos volunt esse indigentes.* 4 *Suique omnium* „ *rerum nos indigere, pro omnium rerum suarum.* Valerius Max. lib. 1. *Lento enim gradu ad vindictam sui Divina procedit ira*: idem lib. 1. cap. 6. *Priusquam exoptatum civium oculis conspectum tui offerres*: idem lib. 3. cap. 7. *Quid aliud est, quam sevientem fortunam in adiutorium sui convertere*: & paulo post; *Fiducia est, que estimatione sui certo pondere examinat.* Plin. lib. 22. in procœmio: *Complesse poterant miraculum sui, natura atque tellus.* Seneca in Troade, act. 2. *Nullaque pars manet nostri*: idem Hercule Oetæo act. 3. *Et partem mei ferat omne saxum.* Cicero Attic. lib. 11. epist. 8. *Quintus misit filium, non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei.* Ovid. 1. Metam. *Et pressa est gravitate sui*: ibid. lib. ultimo; *Parte tamen meliore mei*: & in carmine ob-scœno: *Quod partem madidam mei videtis.* Terentius Adelph. *Tetigine tui quidquam*: 5 ibid. *Qui se in sui gre-*  
mio

4. *Suique omnium rerum nos indigere*] Male hic locus explicatur, & incassum huc adfertur, a Scioppio. Sensus est volunt indigere nos sui, in omnibus rebus. *Omnium rerum* per Ellip-sin dicitur pro *in negotio omnium rerum*. Cui similia loca, eorum-

que explicitam rationem, vide in iis, quæ notavi supra ad pag. 175.

5. *Ibid. Qui se etc.*] Locus hic est alienus plane. Nam apud Terent. Adel. III. 2. 35. additur *patris*. Nempe *Qui se in sui gre-mio positurum puerum dicebat pa-tris*.



*mio positurum puerum dicebat : idem Heauton. Tot mea unius solliciti sunt causa. Ubi Muretus ex antiquis exemplaribus restituit, Mei unius. Varro 3. Rust. cap. de villa; Et quum hac sit communis universi populi, illa solius tui. Budæus in commentariis citat Ciceronem in Vatinium sic; Quid ergo præstantius mihi potuit accidere, quam omnes hos cives meos judicare, civitatis salutem cum unius mei salute esse conjunctam; Sic citat Budæus; nunc legitur, cum mea unius salute. Plautus Aulular. Neque tui me quidquam invenisti penes: idem Pseudolo.*

*Si ex te tacente fieri possem certior Here,  
Quæ miseria te tam misere macerent,  
Duorum labori ego hominum parsissem libens,  
Mei, te rogandi, & tui, respondendi mihi.*

Hæc Plauti verba expendit Gellius lib. 20. cap. 6. & insuper ait; *Itaque si dicere velis, Patrem mei, pro Patrem meum, quo Græci modo ἡ πατέρις μὲν dicunt, inusitate quidem, sed recte profecto, eaque ratione dices, quæ Plautus dixit, labori mei, pro labori meo. Hæc ille; qui tamen si legeret illud Ciceronis, Genitorez sui, & Effectorem sui, & illud Maronis; Et nunc magna mei sub terras ibit imago: & illud Macrobii lib. 2. cap. 1. in somnio; Deinde tonus per naturam sui in duo dividi sibi æqua non poterit, 6 fortassè non diceret inusitate dici, p-*

*trere*

*tris. Observavit hoc Urfinus quoque To. 2. p. 159. & addidit illud Terentii, Tetigine tui quidquam? & Plauti, Neque tui me quidquam invenisti penes, quæ loca itidem plane sunt aliena, quum in iis Tui sit non Pronomen, sed Adjectivum, ab Neutro Tuum.*

6. *Fortasse non diceret &c.] Immo vero vel sic diceret. Nam ubi ita absolute positum occurrit Pater mei? Aliud est, recte posse dici, aliud, usitate dici.*

Facilius etiam reperies hunc Genitivum cum Nomine Actionem notante, ut *Genitor*, quam cum alio. Lubentius quoque dixerim eum Plauto per quandam appositionem & divisionem, *parsissem labori duorum Hominum, Mei in Te rogando, & Tui in respondendo, quam absolute, labore tui (pro, tuo) magnam peperisti gloriam.* At in sensu mere passivo, veluti *studium Tui, desiderium Tui, &c.* recte simul & usitate hic Genitivus adhibetur. Rarior est, maxime in prosa,

*rem mei.* In iis omnibus, quæ citavi, testimoniis, si aliqua tibi videantur significare passionem, non valde repugnabo; dum illud teneam, loco illorum poni posse possessiva; ut, *Effectorem sui, Effectorem suum.*

Rursus nunc contendam, *meus, tuus, suus*, posse accipi passive, & loco illorum posse succedere, *mei, tui, sui.* Cicero lib. 5. epist. *Ego quæ tua causa feci; potuisset dicere, tui,* „[exemplo Plauti Mostel. *Urbem, exsul linquat hinc ætus causa tui:*] idem Cic. Philippica 10. *An vero hoc pro nihilo putas, in quo quidem pro amicitia tua jure dolere soleo, &c.* 7 *Pro amicitia tuâ,* inquit Budæus in commentar. *pro eo dixit, quod est, pro amore quo te prosequor, hoc est, quo tu a me diligeris?* „[quomodo Horat. *Cæsar qui cogere posset, si peteret per amicitiam patris, atque suam, non proficeret quicquam:*] idem 2. Catil. *Invidiæ meæ levandæ causa;* id est, quam alii de me habent: idem. 1. Catil. *Patria te nihil judi-*

*cat,*

in sensu plane Possessivo, vel Activo, *imago mei, adventus sui;* &c. nisi accedat *unius*, aut simile quid.

7. *Pro amicitia tuâ*] Sic quidem & Sallust. Jug. 14. *Qui omnes familia nostræ ob vestram amicitiam infesti sunt.* Et Cic. Famil. III. 10. *Ut tuis inimicitiis suscipiendis oblivisceretur patroni.* Dubitem tamen, an hæc prorsus passive sint interpretanda. Certe *Amicitia mea, vestra,* &c. notat amicitiam, quæ tibi mecum, aut mihi vobiscum mutua est, quæ inter nos utrimque est constituta, qua Tu mihi, Ego tibi sum amicus. Parum etiam recte Sanctius illud Terentii *Nunquam odio tuo me vinces,* passive exponit. Namque istic *odium suum*, significat molestiam tuam,

quæ a Te proficiscitur, & quæ alterum obtundis. Rectius passive accepit, quod itidem ex Terentio protulit. Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo. Sed & expressiora ac certiora sunt reliqua, quæ Auctor heic attulit, quibus adde illud Catonis apud Gellium VII. 3. *Ne in servitute nostra essent.* Sall. Jug. 4. *Quæ sane fuerint nostræ injuria* h. e. nobis factæ. Cic. Famil. X. 24. *Omnes gratas amicitias tuæ observantia, indulgentia, assiduitate, vincam,* quo in loco male *tui* edi jubet, idque postulare Latini sermonis consuetudinem affirmat, Stephanus in suo Pseudocic. p. 207. Cœl. VIII. 1. *Tua memoria dare operam.* Nep. Lys. 4. *Ita ille imprudens ipse suus fuit accusator.*

cat, nisi de patricidio suo, cogitare. Terent. Eunuch. In ea utilitatem ego faciam ut cognoscas meam. Hic passive. Rursus Cic. ad Tironem; <sup>8</sup> Utilitatibus tuis possunt carere, active, vide Muret. 2. Catil. Terent. Phorm. Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo. Laurentius dixisset tui: idem Heaut. Et lachrymis opplet os totum sibi, ut facile scires desiderio id fieri tuo: idem Phorm. Nunquam odio tuo me vinces. Itaque nostra querela est, & quam habemus, & quæ de nobis habetur. Martial. lib. 5. Jam precor oblitus nostra Vulcane querela parce. Valerius Maxim. lib. 9. cap. 2. Nam quum animadverteret, <sup>9</sup> quantum suo odio patria teneretur, timori remedium scelere petivit: idem 6. cap. 2. Vidi eodem habitu, & quiritatu tuo; id est, in querela tui. „ [Livius lib. 3. „ Multi exsulum cade sua fœdaverè templum.] Sed hujusmodi plura quilibet passim leget. Causa igitur qua vetamur dicere, Hic liber est mei, & mei interest legere, non passio est, sed ut vitemus ambiguitatem, quam facile vitamus, si genitivis primitivorum alios genitivos substantivorum non addiderimus: neque enim eodem sensu dicam, Miserere mei; & Miserere mei præceptoris, nam illud mei est primitivi, hoc vero derivativi. Si vero ambiguitas in causa est, quominus hos genitivos non recipiamus, ubi ea non possit contingere, recte eis utemur. Quare quum illis addideris <sup>10</sup> genitivos adjectivorum, non errabis; ut, liber est mei solius.

Tui

8. Utilitatibus tuis] Dicitur hoc eodem modo & sensu, quo superius, in quo & ipso utilitatem meam potius active, vel passive, accipiam, h. e. utilitatem, quæ a me proficiscitur, vel in me Tibi sita est.

9. Quantum suo odio &c.] Editur nunc apud Val. Max. quantum sui odio, & in seq. exemplo abest a nostris Edd. illud tuo, & recte. Certe inepta est illa in-

terpretatio in querela tui, quam Sanctius adfert.

10. Genitivos adjectivorum] Et maxime participiorum passivorum. Cic. Fam. III. 6. Non dubiam spem mei conveniendi mihi afferebas. Epist. 10. Purgandi mei necessarium videtur esse tempus. V. 21. Te summa cupiditate affectum videndi mei. &c. Vide & supra I. 2. p. 19. & infra III. 8. circa finem.

*Tui unius*; vel, *Tua unius interest legere*. Cicero *Len- tulo*; *Quocumque tempore mihi potestas presentis tui fuerit*. Terent. *Heaut. Atque inopis nunc te miserescat mei*. Cic. *Tui unius studio*: idem; *Ex tui unius vita*, & quæ cita- vimus ex Varrone; *Hæc sit communis universi populi, illa solius tui*. „[Aberit etiam ambiguitas, si additus sub- stantivi genitivus, alium porro genitivum regat; ut, „*Miserere mei, patris tot liberorum*: id est, miserere mei, „qui tot liberorum pater sum.] Sed ut dixi, *Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri*, primitiva fugiuntur merito propter solam ambiguitatem, non propter passionem. At dices; ostende nobis hanc amphiboliam, præcipue in *nostri*, & *vestri*. Ostendam paucis his orationibus; *Meus populus legibus gubernatur, solius tui semper fuit sine lege vivere; Noster præceptor est doctus; vestri autem semper fuit male docere*. Imo etiam si istis primitivis addas <sup>11</sup> substantiva, quæ genitivis non apte jungantur, ambo recte ponentur in genitivo; ut si dicas, *Miserere mei peccatoris*: nam hic non contingit amphibolia, quæ contingit in hac forma; *Miserere mei patris*: hic enim nescias, an *mei* sit a *meus*, an ab *ego*. Quare tutius consilium fuerit, <sup>12</sup> iis genitivis primitivorum abstinere, quod si feceris, latine recte dicis: *Mei præceptoris*, vel *mei regis*, vel *vestri magistri interest imperare*; quia illud *mei* & *vestri* semper est ab adjectivo *meus*, & *vester*. Et certe nulla alia de causa dicimus, *Cujus*, vel *Cuja interest*; *Cujus*, vel *Cujum est pecus*, nisi quia non contingit amphibologia.

Re-

II. *Substantiva quæ genitivis* &c.] Vel etiam quæ feminini sunt generis. Veluti Ennius apud Nonium in *Miserete: Misere- rete mei anuis*.

12. *iis Genitivis Primitivorum abstinere*] Scilicet in tali ambi- guitatis periculo. Ceteroquin e- nim Veteres iis usi fatis crebro, etiam *nostris* & *vestris*. Sic

Adherbal de suæ familiæ homi- nibus apud Sallust. Jug. 14. *An quisquam nostri misereri potest, qui aliquando vobis hostis fuit?* Et lib. I. Hist. in Orat. Philippi de Lepido, *Proditor nostri, istis infidus. Nostri*, h. e. Senatorum. Vide & Gellium Noct. Att. XX. 6. & superiora hujus Capituli.

Restat modo evertenda Vallæ opinio circa hanc eandem doctrinam ; Verba illius sunt lib. 2. cap. 1. *Videmus licere dicere, Meam unius operam, Tuum solius studium ; non tamen dicemus ; Meum Laurentii studium ; tuum Prisciani prædium , sed Meum studium, qui sum Laurentius ; Prædium tuum, qui es Priscianus. Hæc ille. Ego, si quid addendum esset in his formis, libentius dicerem ; Non mea Pompeji, sed tua Casaris interest ; quam, mea, qui sum Pompejus ; & tua, qui Caesar es : nostra enim regula est ;* <sup>13</sup> Si possessivis addatur aliud nomen etiam

13. Si possessivis addatur] Pleraque, quæ sequuntur, longe alienissima sunt ad evertendam Vallæ sententiam, veluti *Literis tuis primorum mensium &c.* Non enim quæritur, an talia dici queant, sed an, *Tuis Trebatii literis.* Similiter, *Quantum meum studium extiterit dignitatis tue*, si huc pertineret, debuisset dici, *Quantum meum Ciceronis studium.* Et sic, ut dixi, pleraque sunt satis aliena. Quod quum verum sit, (nec enim dixi *omnia* esse ejus generis) miror, Ursinum To. 2. p. 148. tradere, me hic Censorem agere *justo severiorem.* Patet res ex hac nota, ✠ quam præmisi singulis exemplis, quæ aliena duxi. At manifeste contra Vallam est, præter nonnulla Sanctii, quod ait Plautus Menæch. V. 2. 8. *Tuum Apollinis imperium demutat.* Intelligitur autem in eo, non tam genitivus *tui*, quasi diceretur *tuum imperium tui, Apollinis* : ut voluere Scaliger ad Catullum, & Vossius de Construct. cap. 57. sed potius, ut Gronovius Pater ad Plautum

Pseud. I. 1. 3. *Tuum imperium, quod est Apollinis.* Hoc quoque rejicit Ursinus pag. 150. 151. atque id ait esse interpretari illa, *non integrare.* Ipse autem vult *tuum* poni pro *tui*, atque hoc *tui* recipi ex sensu, quasi dictum esset plene, *tui, Apollinis, imperium.* Quod an sit integrare, seu supplere, & rationem locutionis Grammaticam atque Ellipticam dare, Lectori judicandum relinquo. Ego certe vel Gronovio accesserim, ut dixi, sed ita, ut per Appositionem quandam ista explicem ; quo certe modo expediendum est illud Ciceronis pro Sextio, *quod meam legem contemnat hominis inimici*, h. e. meam legem, legem hominis inimici : vel Genitivum regi censuram simul a Substantivo & Adjectivo conjunctis, uti sæpe fit. Sic Terent. Phorm. I. 1. 5. *Herilem Filium ejus (fervi) duxisse audio uxorem.* Ubi Genitivus neutiquam regitur a solo *Filium*, sed ab utroque *Her. Fil.* Et ita cum Adjectivo, in Eun. V. 5. 40. *Edico vobis, nostrum esse illum Herilem*

etiam proprium, illud in genitivo potest poni; ut, ✠ *Opes Siculas Verris*; ✠ *Villa Tusculana Ciceronis*; ✠ *in paterna domo Neronis*. ✠ Cicero ad Trebatium libro 7. *Litteris tuis primorum mensuram vehementer commovebar*. At dices, in cæteris possessivis verum hoc esse, sed

*meus,*

*rilem Filium*. Sic porro, veri simile factum, *Amicus homo Petri* &c. Sed & Genitivorum cum Participiis, ut *Amans* &c. constructo- rum eadem est ratio. Vide supra ad I. 15. Est ergo *tuum Apollinis imperium*, vel per Appositionem & repetitionem vocis *imperium* explicandum, quasi dictum esset, *tuum imperium, imperium Apollinis*; vel, quia *Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester*, ple- rumque notant emphatice idem, quod, *Proprius Mei, Tui, &c.* idcirco eadem debet haberi ratio constructionis illorum cum Genitivo, quæ est ꝛ *Proprius & Communis* in simili Constructio- ne. Nempe Hæ voces & Illæ construuntur æque vel cum Genitivo vel cum Dativo. De hoc nullum est dubium in voce *Proprius*, sed & sic *Meus* &c. Plaut. Truc. V. 2. 30. *Mea mihi pecunia male accipiar*. Bacchid. IV. 9. 71. *Tuus tibi servus tuo arbitratu serviat*. Afin. I. 1. 57. *Suum sibi emere aliquem beneficiis*. Prol. Capt. 5. *Suo sibi Patri*. Jam vero *Proprius & Communis* cum Genitivo construunt Terent. Hec. I. 2. 42. *Et hæc, communia omnium quæ sunt Patrum, dicere*, Coin. Nepos Lyfand. 1. *qui se illius fore proprium, fide confirmaret*. Cicero Famil. VII. 30. *Cu-*

*jus cum proprium te esse scribis mancipio & nexu, meum autem usu & fructu, contentus eo sum*. Id enim cujusque proprium est, quo utitur & fruitor: de Offic. I. 1. *Quod est Oratoris proprium*. Sic passim alibi. Genitivus autem ille regitur ex analogia Grammatica a Substantivo, sed cum quo coalescit Adjectivum *Proprius*, suamque significationis vim, unde nexus significationis Genitivi pendet, communicat. Veluti *Proprium negotium cujusque, Proprius Homo Lyfandri*, pro quo posset etiam dici *Suus Lyfandri Homo*, eadem Constructio- nis ratione. Aliquando tamen Genitivus quoque regitur unice a Substantivo, cui tunc jungitur Adjectivum *Proprius*, vel *Meus, Tuus* &c. Sic *Officium Oratoris Proprium, Ossa defunctæ meæ, Factum Consulis meum. Salus periclitantis meæ*. Certe qua ratione dicitur *Proprium cujusque* & *Propr. cuique*, eadem dicitur *Suum cujusque* & *Suum cuique*; qua *Proprium factum Thrasybuli, Propria libertas Romanorum*, eadem dici potest *Meum Thrasybuli factum, Nostra libertas*, vel *Sua Lib. Romanorum*. Hinc conjungitur a Cic. Famil. V. 14. *Consuetudinem tuam solius ac propriam*. Ea ergo ratione recte quoque potest dici *Tuum imperium Apollinis*.

*meus, tuus, suus, aliter se habere: imo vero ego in univ-  
 versum de omnibus possessivis idem præcipio. ✠ Ci-  
 cero 1. Tuscul. Theodori quidem nihil interest, humine,  
 an sublime putrescam. 14 Deest, mea, propter putrescam;  
 ut sit, Mea Theodori. Quod si non credis, audi Va-  
 lerium Maxim. libro 6. cap. 2. de eodem Theodoro;  
 Mea quidem nihil interest, humine, an sublime putrescam.  
 Cicero 2. Philip. Ille nunquam concionatus est nudus, tuum  
 hominis simplicis pectus vidimus. Valla diceret; Tuum  
 pectus, qui es homo simplex. Cicero 5. Verr. Ne tua qui-  
 dem recentia proximi Pratoris vestigia persequi poterat, idem  
 pro Sextio; Quem non tam admiror, quod meam legem  
 contemnat hominis inimici: ✠ idem ad Crassum; Quan-  
 tum meum studium extiterit dignitatis tua: ✠ idem ad  
 Lentulum; Nam nostra propugnatio, ac defensio dignitatis  
 tue. Livius; Quod meum factum dictumve Consulis gra-  
 vius, quam Tribuni, audistis: idem libro 7. de Valerio  
 Corvino; Quum desilisset ex equo; Nostrum, inquit,  
 peditum illud, milites, est opus; id est, nostrum opus,  
 qui sumus pedites: idem libro 8. Ut nostro duorum jam  
 hinc eventu cernatur. Cato ad Ciceron. Tuam virtutem  
 domi togati, armati foris. Cic. L. Paulo Conf. me con-  
 sulem tuum studium adolescentis perspexisse. Plin. lib. 8.  
 epistol. Post judicium tuum viri eruditissimi, gravissimi, ac  
 super ista verissimi. Seneca in Hippolyto; Quis meas  
 miserae Deus, aut quis juvare Dædalus flammæ queat. Et  
 illud Boëtii, quod reprehendit Valla; Solantur mœsti  
 nunc mea fata senis. Cæcilianus apud Marcellum; Mea  
 hominis quid referat. ✠ Virgil. in Ciri. 15 Perque tuum  
 me-*

14. Deest Mea propter Putre-  
 scam] Atqui in omnibus optimis  
 edd. legitur putrescat. Ut adeo  
 hic locus, ex quo probari vult  
 istius generis locutiones, Mea  
 Theodori nihil interest, alienus sit,  
 nec quidquam ejus probet. Vide  
 & Urfinum To. 2. pag. 195.

15. Perque tuum memoris &c.]  
 Versus est in Ciri 274. atque e-  
 ditur, Perque tuum memori hau-  
 stum mihi pectus alumnae, elisione  
 neglecta propter sequentem aspi-  
 rationem. Ita vero constructio  
 erit, per tuum pectus haustum  
 mihi, memori alumnae, in Dati-

*memoris haustum mihi pectus alumna:* ✠ idem 6. *Æneid.* Et Pater ipse suo *Superum* jam signat honore; id est, suo Deorum honore, ✠ & *Æneid.* 12. *Postquam arma Dei ad Vulcania ventum est.* Apul. lib. 8. *Qua res circumstantium ab emptione mea, utpote ferocissimi, deterruit animos.* Ovid. 1. *Amorum;* *Ut mea defuncta molliter esse cubent.* ✠ Terentius *Hecyra;* *Ut ne cui mea longinquitas ætatis obstet:* idem; *Nam herilem filium ejus duxisse audio uxorem:* ✠ idem; *Paternum amicum me assimulabo virginis.* Et in *facris* 3. *Reg.* 3. *Tulit filium meum de latere meo ancilla tua dormientis:* & illud quod damnat Valla ad *Corinth.* *Salutatio mea manu Pauli.* ✠ Quæ etiam forma dixit Aufonius ad Theonem epist. 4. *Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen:* id est, tuum acumen Lucumonis, <sup>16</sup> ut recte annotat Josephus Scalig. l. 2. c. 12. in *Auson.* ubi hanc phrasin a Grammaticorum tenebris in lucem vindicat. Idem in *Catullum* 46. 18. *ita autem construendum, quasi dixisset; tuum pectus monstri;* tum citat quædam ex superioribus, deinde addit; *Quæ omnia dicta sunt per Ellipsin Tui.* In *Græcis* minus laboraremus ἢ σπερδὴν οὐ μεγαλὴς; ita hic pectus monstri; id est, pectus tuum, qui monstrum es. Sed vide locum Scaligeri. Ex aliis possessivis junctis cum genitivo nominis proprii & appellativi possem innumera exempla colligere; ut, ✠ *Imperatorius vultus Marii;* ✠ *Catuli Cumanæ villa;* ✠ *Calvi Licinii hipponactæum piconium;* ✠ *Fraternum nomen populi Romani;* ✠ *in æde Jovis Mariana;* ✠ *Fructibus Agrippæ Siculis;* ✠ *Litora fraterna Erycis;* ✠ *Nocturna Orgia Bacchi;* ✠ *Augusti*

vo. Sequentem quoque versum Virgilio vix putem huc pertinere, & explicem, *Ipse pater superum,* h. e. Jupiter, jam signat suo honore. Certe, ut huc pertineret, dicendum fuisset *Suo Patris,* vel *Matris,* honore.

16. Ut recte annotat &c.] At

rectius Douza noster Plautin. quæst. II. 22. tum Gronovius Pater ad Plautum Pseudolo I. 1. 4. & Urfinus To. 2. p. 147. legunt, *Anticipesque tuò Samii Lucumonis acumen.* Sic nihil & iste locus huc pertinet.



*gusti paternus animus, & alia hujusmodi innumera. Elegantius itaque credo dici; Meum præceptoris officium, quam, Meum officium, qui sum præceptor: non tamen dissimulabo dixisse Terent. Mea, qui sum natu maximus, & Ciceronem pro Sylla; Vestra, qui dixistis, hoc maxime interest.* Sed Cicero hæc aliter dixisse non potuit, non enim hic participio erat locus.



## LIBER TERTIUS.

## CAP. I.

*De Constructione Verborum, cujus species, Concordia & Rectio. Exploduntur Impersonalia Grammaticorum. Priscianus defenditur contra Saturnium.*



**N** Verborum constructione duo consideranda sunt, Concordia, & Rectio. *Concordia* est mutua complexio nominis & verbi, quando nomen in debitam verbi personam seu domicilium recipitur, quæ conjunctio ostendit verbum esse Personale, *Rectio* est, quum verbum ostendit vires & effectum in rem aliquam, unde verbum ostenditur Activum, vel Passivum. Dicamus igitur de Personalium Concordia primum, deinde de activorum, & passivorum Rectione.

*Veteres* (inquit Fabius lib. 1. cap. de Gramm.) *verba modo, & nomina, & conjunctiones tradiderunt; videlicet quod in verbis vim sermonis, in nominibus materiam; quia alterum est, quod loquimur, alterum, de quo loquimur; in conjunctionibus autem complexum eorum esse judicaverunt.* Hæc Fabius. Si igitur oratio, quemadmodum cæteræ res natura constantes, forma & materia constat, sine nomine & verbo nullus unquam sermo efformabitur; quod elegantissime ostendit Plato in dialogo de Ente (p. m. 261. extr.) in hæc verba; *Hosp. Duo sunt genera declarationum earum, quæ in voce sunt, ad rerum naturam significandam. Th. Quo pacto? Hosp. unum quidem Ονόματα, id est, Nomina; alterum Ρήματα, id est, Verba, vocatur. Th. dic Utrumque. Hosp. Declarationem, qua actiones significantur, Verbum dicimus. Th. sic est. Hosp. signum autem vocis Agentibus ipsis impositum, Nomen. Th. Prorsus. Hosp. Ex solis Nominibus continue prolatis oratio nunquam efficitur, neque rursus ex Verbis absque No-*

*minibus pronuntiatis. Th. quomodo? Hof. Ut, ambulat, currit, dormit, & alia Verba, quacumque Actiones significant, quamvis omnia ea ordine verba continenter quis protulerit, nunquam efficiet orationem. Th. quomodo vero? Hofp. Rursusque, quum dicitur, leo, cervus, equus; ceteraque Nomina, quæ ipsos Agentes significant, efferuntur, nondum hac continuatione efficitur oratio; nullum enim in hoc vel illo modo negotium aut otium, neque naturam vere vel fite significant prolata, [verte potius: actionem aut quietem, neque essentiam entis vel non entis significant &c.] priusquam ipsis Nominibus Verba misceantur: quando autem adaptantur, statim fit sermo, & prima horum complexio, licet brevissima, est Oratio. Th. Quomodo vero ista dicit? Hofp. Quum aliquis dicit, Homo discit, nonne hanc orationem & primam & prorsus exiguam esse ais? Th. Recte. Hæc, & alia latius Plato. Idem affirmat Aristoteles in principio secundi περὶ ἑρμηνείας. Ex his elicimus, etiam Verbum per se sumptum nihil aliud esse, quam vocem quandam nihil prorsus significantem, nisi suppositum accedat; eaque causa movit Platonem & Aristotelem, ut quum de Verbo agerent, in tertiis personis tantum exempla proponerent; Ut, sanatur, agrotat, currit, dormit. Si enim agroto, & curro dixissent, orationis, non verbi, exemplum adduxissent. Ubicumque igitur fuerit in oratione verbum aliquod, nisi suppositum intelligas, aut aliunde quæras, sensus nullus apparebit; unde ridicula sunt Grammaticorum *Impersonalia*, quæ totum Platonis & Aristotelis dogma evertunt. Evertamus & nos sigillatim eorum *Impersonalia* exemplis adducendis.*

*Accidit, contingit, evenit, liquet, „[licet,] & cæt.* cur dicantur *Impersonalia* non video; quandoquidem nunquam supposito carebunt. An obscurum est, <sup>2</sup> *In-*  
fini-

1. Unde ridicula sunt &c.] At vide, quæ disputavimus jam supra ad Lib. I. cap. 12. extr.

2. Infinitum vel totam orationem] Corn. Nepos Pausan. cap. 5. Dicitur eo tempore matrem Pausania vixisse. Gell. Noct. II.

4. Videtur eum significare velle.

finitum, vel totam orationem, sumi pro supposito?  
 „[*Res quoque, Casus, vel Eventus* plerumque subau-  
 „diri posse?] Sed accipe clara supposita. Ovid. 1. Me-  
 tam. *Mox ubi creverunt, naturaque mitior illis contigit*:  
 idem 2. Metam. *Nec contigit ullum Vox mea mortalem*.  
 Ut igitur dicimus, *Accidit ægritudo, calamitas, morbus*,  
 ita dicimus, *accidit ut ille veniret*. Cic. pro Milone;  
*Qui dies quam crebro accidat, experti debemus scire*. Ta-  
 cit. *En accido ad tua genua*. *Contingo*, idem fere est,  
 quod *Tango*. Horat. *Nam neque divitibus contingunt gau-  
 dia solis*. Ovid. *Contigerat nostras infamia temporis aures*.  
*Evenire*, idem quod *Venire*. „[adeoque in *Evenit* 3 sub-  
 „auditur *Eventus*. Plaut. Rud. act. 2. sc. 1. *Cibum ca-  
 „ptamus e mari; sin eventus non venit, neque quicquam ca-  
 „ptum est piscium, dormimus incænati*.] Sed hæc proba-  
 tionis non egent.

„[*Licet* semper vel nominativum, vel verbum infi-  
 „nitum, vel totam orationem, habet pro supposito.  
 „Cic. *Peccare nemini licet; Civi Romano licet esse Gadita-  
 „num; Non mihi idem licet, quod iis, qui nobili genere  
 „nati sunt; Hic pugnes licet, non repugnabo*. Terent.  
 „*Licet vivere*, pro quo recte quoque dicitur, *Licet ut  
 „vivas, Licet te vivere, Licet tibi vivere*, id est, vive-  
 „re te, est licitum, & tibi est licitum: *id enim licere  
 „dicimus, quod cuique conceditur*, ait Cicero.]

In verbis, quæ falso dicuntur naturæ, ut, *pluit, ful-  
 minat, lucefcit*, placet Linacro & doctis, intelligi sup-  
 positum cognatæ significationis; quæ causa est, ut fere  
 nunquam nisi in tertiis personis reperiantur: sed nihil  
 erit impedimento, quominus verbum, *pluit*, primam  
 per-

IV. II. *Videtur causam erroris* | *git?* Nam recte dicitur quoque  
*fuisse*. Pomp. de Or. jur. §. 2. *Contigit, Accidit, hisce consiliis*  
*Ipsum Romulum traditur populum* | *talis eventus*. Nec tamen pro-  
*R. divisisse in xxx. curias*. Vide | *pterea in his subauditur Eventus,*  
 & Nostrum infra III. 7. | *sed pro Nominativo est Infinitum,*  
 3. *Subauditur Eventus*] Quare | *vel tota Oratio*. Sic vero & in  
 magis, quam in *Accidit, Conti-* | *verbo Evenit se res habet.*

personam habere dicatur, si modo loquatur Deus. Integra ergo est oratio, *pluit pluvia, fulget fulgur, lucefcit lux*. Licebit tamen pro proprio recto suppresso + aliud exprimere; Ut, *Deus pluit, & pluunt lapides*. Plaut. Mostell. *Malum quum impluit cæteris, non impluat mihi*. Martial. lib. 4. *Qua vicina pluit Vifsanis porta columnis*. Tibull. lib. 2. *Multus ut in terras deplueritque lapis*. Statius; *Saxa pluunt*. Plinius lib. 2. cap. 56. *Effigies, quæ plue-*

4. Aliud exprimere] Scil. Nomen, seu Suppositum. Sed & licebit addere Accusativum. Sic Plautus Mostel. I. 3. 8. *Quam tempestatem mihi in pectus perpluit Amor*. Verum hæc & similia in tali Constructione non sunt Imperfonalia, ut neque, si dicam ex. gr. *Licetne hic ambulare?* Etenim personalis est hæc locutio, dum tertiæ personæ vicem explet infinitivus, ut sæpe facit, atque idem est sensus, & ratio constructionis, ac si dixissem, *an permittitur mihi ambulatio in hoc loco?* Sed sciendum, quod jam declaravimus supra ad I. 12. extr. non tam Verba debere dici *Imperfonalia*, quam quosdam Verborum Terminationes aut Constructiones. Etenim Verba vix ulla sunt, quæ non admittant aliquando Nominativum, h. e. non sint aliquando Personalia: at quædam sunt locutiones certis Terminationibus, quibus simpliciter & unice generalis rei actio denotatur, sine ulla cogitatione Suppositi aut Personæ, seu, ut ait Priscianus lib. XVIII. p. m. 1133. *quæ ad ipsas res verborum unice*

*referuntur*. Veluti, *Pluit*, cuius tamen Nominativus, *Cælum*, vel *Deus*, per Ellipsin videtur suppressus, sed maxime Passiva, *Curritur, Statur, &c.* Horum enim significatio non finitur in ullam Personam, aut Suppositum, sed tantum Rem ipsam verbi simpliciter notat, id quod huic Tertiæ, & tantum Singulari, Terminationi est proprium. Nam ne in Plurali quidem Tertiâ talis significationis locutionem habet Lingua Latina, ut recte monuit Diomedes lib. I. de Orat. pag. 391. & 393. Alia enim videtur Constructionis forma, si dicam, *Pluunt lapides*, Alia, *Pluit Lapidibus*, apud Livium I. 31. vel, *Nam rus ut ibat forte, ut multum pluverat*, apud Plautum Prol. Men. v. 63. De Passivis vero, quæ profus impersonaliter construuntur, vide me jam Supra d. I. & infra ad Caput sequens, & ad III. 8. In vernaculis quoque Linguis talis actio propriis denotatur locutionibus, Veluti *het regent / het waëijt / men loopt* / & reciproca locutione, quæ usum habet Passivæ, *het loopt sich hier wel / &c.*

*pluerat, spongiarum fere similis fuit.* Virgil. [Georg. IV. 81.] *non densior aëre grando, Nec de concussa tantum pluit ilice glandis: idem; Magnus dum Cæsar ad altum Fulminat Euphratem: idem; Porta tonat Cæli.* Plinius in proœmio; *Quanto tu patris ore laudes tonas.* Cicero; *fove tonante, & fulgurante.* Terentius; *Lucescit hoc jam: sic enim dispungendus locus; Nam Hoc antiqui cœlum appellabant.* Plautus Amphit. *Eamus, Amphitruo, lucescit hoc jam; idem Curcul. Nam hoc quidem haud multo post luce lucebit.* „[Nepos in Pelop. *Vesperascente cœlo Thebas possunt pervenire.* Plaut. Amph. *Nunc te, Nox, mitto, ut cedas diei, ut mortalibus illucescat luce clara, & candida;* 5 *Subaudi Cœlum: Idem Capt. Atra pix te agit, tuoque capiti illuceat.*] Cicero pro Milone; *Ei elucescet aliquando ille dies.*

*Miseret, tædet, piget, pudet, pœnitet,* nominativum habent cognatum, ut lib. 2. cap. 8. in Genitivi constructione diximus; sed hunc non exprimunt, utpote certissimum, alios tamen admittunt. „[Plaut. Stich. „actu 1. sc. 1. *Me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.* „Justin. xi. 3. *Athenienses sicut primi defecerant, ita primi 6 pœnitere cœperunt; subaudi se, quasi esset, pœna affecerunt.*] Terent. Adelph. *Quem neque pudet quidquam, neque metuit quemquam.* Ovid. ad Pisonem; *Nec pudeat Phœbea Chelys, si creditur illis Pulsari manibus, quibus & contenditur arcus: „[& 3. Artis v. 770. Præcipue „nostrum est, quod pudet, inquit, opus; id est, quod pudore afficit.]* Martialis; *Nulli, Thai, negas, sed si te non pudet istud, Hoc saltem pudeat, Thai, negare nihil.* Plaut.

5. *Subaudi Cœlum*] Immo vero *Dies*, de quo agitur istic loci. Et sic mox in Verbis Ciceronis.

6. *Pœnitere*] Cic. de Invent. II. 13. *Utrum id facinus sit, quod pœnitere fuerit necesse.* Sueton. Claud. 43. *Signa quadam pœnitentis de matrimonio Agrippinæ dedit.*

Vitell. 15. *Nec multo post pœnitens facti*, h. e. pœnitens se ob negotium illius facti. Sall. Histor. I. *pœnitens consilii.* Idem in fragm. *Non pœniturus.* Vide & supra ad II. 3. p. 168. & 169. & infra ad Cap. 3. in Verbo *Pœnitet, & Pudet.*

Plaut. Pseud. *Quod pudet, facilius fertur, quam illud, quod piget*: idem Mercat. *Nihil Charine te quidquam pudet*. Lucanus; *Semper metuit, quem secula pudebunt supplicia*. Terent. Phor. *Quae te obsecro, ne plus minusve faxit, quod nos postea pigeat*: idem Adelph. *Non te haec pudet?* Seneca lib. 1. de Ira: *Ira ea tadet, quae invasit, id est, detestatur & odio habet*. Gell. lib. 1. *Verbis ejus defatigati pertædiissent*. Cic. *Plura me ad te scribere pudet*; ubi infinitum pro supposito est „[quasi dixisset, scriptio plurimum pudet „me.] Plaut. Stichus; *Idne pudet te?* idem Casina: *Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo*: Valer. Flacc. lib. 2. de Vulcano; *Adclinem scopulo inveniunt, miserentque, foventque*. „[LACT. 1. 3. *Vivus enim sibi cum proponit quisque „futurum, Corpus uti volucres lacerent in morte, feraeque, „Ipse sui miseret*; ubi subaudimus *Se*, ut sensus sit, ipse „se miserum facit miseria sui. (At vide Notas supra „p. 168.) Cicero, *Tadet id ipsum, vehementerque poenitet*; id est, tædio est, tædio me afficit.]

*Delectat, Juvat, Decet, Oportet, Libet*, Personalialia, & vere Activa sunt, sive in tertiis, sive in aliis personis. An quum dicis, *multos castra juvant, & hostem ferire juvat*, illic *juvant* est personale, hic impersonale? **Ridiculum.** Cicero pro Balbo; *Est enim aliquid, quod non oporteat, etiamsi liceat; quidquid vero non licet, certe non oportet*. Terent. *Adhuc, Archillis, quae adsolent, quaeque oportent, signa ad salutem esse, omnia huic esse video*: idem; *Hac facta ab illo oportebant*, Syre. Lucanus lib. 3. *Non robore picto Ornatas decuit fulgens tutela carinas*. Cic. 1. Offi. ior. *Nec velle experiri, quam se aliena deceant; id enim maxime quemque decet, quod est cujusque maxime suum*. Plaut. Stichus; *Secundas fortunas decent superbia*: idem Pseud. *Ubi lepos, jocus, risus, vinum, ebrietas decent*. Martialis in Spectaculis, de leone occiso; *Herculeas potuit qui decuisse manus*. Finge leonem loqui, apte diceret; *Ego deceo manus Herculeas*. Statius lib. 10. Thebaid. elegantissime usus est prima persona, quum sacerdos quidem sic Apollinem alloquitur; *Si non dedecui tua*  
*jussa,*

*jussa, tulique prementem.* Columella lib. 5. cap. 12. *Mulieres quidem si lactis copia premuntur, cytisum aridum in aqua macerari oportet.* Plaut. Mostell. *Nam quod tibi lubet, idem mihi libet.*

*Curritur, Statur, Ambulatur, vere personalia sunt, & vere passiva; ut, Trepidabatur a Cesare, deest trepidatio: nam sine nomine & verbo non fit oratio. Nomen voco rectum ipsum cum Aristotele. Vidit hoc Priscianus lib. 18. pag. 1133. sic disputans; Sed si quis & hac omnia impersonalia velit inspicere penitus, ad ipsas res verborum referuntur, & sunt tertia persona, etiamsi prima & secunda deficient; unde Participia inveniuntur, curritur, cursus, & decurso spatio. Idem paulo post pag. 1134. Teste sapientissimo domino Apollonio, & Doctore meo Theoctisto, quod in institutione artis grammaticæ docet, possunt habere intellectum nominativum ipsius rei, quæ in verbo intelligitur: Nam quum dico curritur, cursus intelligitur; & sedetur, sessio: Et ambulatur, ambulatio; evenit, eventus. Sic & similia. Quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur, Ut, Vivo vitam; & Ambulo ambulationem; & sedeo sessionem; & Curro cursum. Hæc aurea Prisciani verba si Grammatici intellexissent, non tot tenebris hæctenus essent offuscati. Apollonii verba, si quis requirat, hæc sunt ex 3. lib. de Syntaxi. μέλει σωκράτει, ὅπερ ἐπινοῶ ἢ αὐτὸ ἀναδέχεσθαι νοημένην εὐθείαν, ἢ ἢ ἢ παρῳφισαμένους περὶ γματῶ ἐν τῷ Μέλει.*

Contra Priscianum stulte admodum & proterve debacchatur Augustinus Saturnius lib. 3. cap. 11. in suo sophistico *Mercurio*, quem nostra *Minerva* supplantabit. Illius verba sunt; *Nec satis habes, Prisciane, quod ipse te levitatis infamas, nisi etiam Apollonium, & Theoclistum præceptorum tuum, una tecum traducas? Dii te eradicent Priscianē, cum tua ista doctrina; sic enim primum tollis omnia impersonalia passivæ terminationis; nam quibus verbis nominativus ejusmodi intelligitur, ea manifeste sunt personalia: deinde sic omnibus passivam tribuis significationem. Verum enim vero ratio tamen isthæc tua, si vera, ea per totam*



*tam verbi naturam ac declinationem subintelligatur oportet; neque enim major ratio Præsentis, quam ceterorum Temporum. Itaque qui nominativus verbo præsentis temporis per te intelligitur, idem vel per totam reliquam ejusdem verbi naturam ac declinationem subintelligatur necesse est. Quare quum Tacitus ait, procursum ab hoste; Et Cicero; non est ab isto perseveratum; & Plinius Cæcilius; a quibusdam reclamatum est; Et Livius, migrandum est a parentibus, hic ego te, hic te apello, Prisciane, dic obsecro, tuus iste nominativus an hujusmodi verbis præteriti perfecti temporis recte intelligi potest? nullum enim excipis, nec tempus, nec impersonale. Age, periculum faciamus. Procursum est procursus; Divi boni, quid hoc portenti est? Perseveratum est perseveratio; proclamatum est proclamatio; migratum est migratio; sessum est sessio; ambulatum est ambulatio; peroratum est peroratio. O mentis inops, qui intellectus iste tuus, quæ dicendi ratio, vel potius quæ insania? Hæc ille futilis Mercurius; nunc Minervam audiamus.*

Dii te eradicent Augustine, cum tuis istis cavillis. Sic enim tollit Priscianus omnia impersonalia passivæ terminationis. Fateor libentissime; quis enim sanus non tolleretur? nam quibus verbis nominativus ejusmodi intelligitur, ea manifeste sunt personalia, ut tu verissime asseris. Deinde sic omnibus passivam tribuit significationem. Fateor id quoque; nam quæ dementia est dicere; *Curritur, todos corren*, „[*tutti corrono*]; *Pugnatur, todos pelean*; „[*tutti combattono*]; *Vivitur, todos viven*, „[*tutti vivono*?] quum potius dicendum sit, *correse, pelease, vivefe*, „(*si corre, si combatte, si vive*; Germanice, *Man lauft / man streitet / man lebet*); ut, *Hac melius iitur in agrum*; *Por aqui se va mejor al campo*, „[*per di, qua meglio si va al campo*.] Præterea quæ magis tibi venit in mentem, hæc verba significare actionem, quam cætera passiva; ut, *amatur, legitur*: Nam si, *curritur ab omnibus*, significat *omnes currunt*: tum *veritas amatur ab omnibus*, significat, *Omnes amant veritatem*; & *caditur*

*mur ab hostibus, hostes cadunt nos.* Decepit te Grammaticorum turba, quæ plane sensu communi caret. Tertium, quod Prisciano objicis, hoc est; si in *curritur & ambulatur* intelligitur *cursum & ambulatio*, in *cursum est & ambulatum est* intelligeretur *cursum & ambulatio*. O mentis inops, quæ te vexat dementia? Hic tecum fustibus agendum erat, non ratione. An nescis omnia verba in *or* carere præteritis? Quæ te impulit dementia, ut *procursum est, perseveratum est*, esse præteritum Verbi diceres? Participia sunt, Augustine, & quum participium dico, 7 nomen adjectivum dico: dicimus enim, *decursum est campus, decursa est etas, decursum est spatium*. Tum deinde, quotiescunque participium, seu adjectivum, sine substantivo ponitur in neutrali terminatione, pro substantivo desiderat vel totam orationem; ut, *Nuntiatum est regem venire*; vel infinitum sui verbi; ut, *pugnatum est*, subintellige *pugnare*; vel denique deest *negotium*; ut, *lectum est*, subaudi *negotium*. Et quum dicimus in activa *vivo, curro, dormio*, melius intelligitur infinitum, quod vere nomen verbale est, ut Priscianus docet, quam aliud nomen, propiusque adhæret verbo suum infinitum, quam nomen ipsum verbale; ut, *vivo vivere*, quam *vivo vitam*; & *curro currere*, quam *curro cursum*; atque ita in passiva; *Curritur currere*, & *cursum est currere*. Et hæc Prisciani fuit doctrina, quam tu nullo modo es assequutus. A Prisciano stat Linacer lib. 6. quum agit de Ellipsi. *Appellativum*, inquit, *aliquod ejusdem significationis, cum absolutorum caterorumque neutrorum passivis iis, que nos genus vocamus tertium passivorum, subaudi, Apollonio, ac Prisciano placere video; ut quum sedetur, sessio; quum curritur, cursus.* Quod si quem tantorum virorum auctoritas movet, non video, cur is verba hujusmodi impersonalia statuatur, potius.

7. Nomen Adjectivum dico] verbi *procurrere* in passivo. Vide Sed quod tamen tempus adsignificat. Et proinde *procursum est* revera significat præteritum | quæ disputavi supra ad Lib. I. cap. 15. in init.

tius quam personalia per defectum nominativi, qui videlicet certus est, & propterea non apponitur: nam quasi ab hoc ejusdem significationis nominativo diversus est, is, utpote incertus plane, proferendus est. Ovidius; *Jam tertia vivitur aetas.* Martial. *Tota mihi dormitur hyems.* Horat. *Magna, minorve, foro si res certabitur unquam.* Haecenus ille: nunc ad Activorum disputationem transeamus.

C A P. II.

*Omnia verba „[non substantiam, sed accidens significantia] esse Activa, aut Passiva. Rejiciuntur Neutra, & Communia, & commentitia Grammaticorum species.*

**G**rammatici nescio quo errore inducti, verba omnia in quinque genera diviserunt, Activum, Passivum, Neutrum, Commune, Deponens. *Nobis autem, inquit Cæsar Scaliger, satis sit, universum verborum ambitum in duo dividere, quæ actionem & passionem significant; quemadmodum horum utrumque ad unum, quippe ad ipsum EST, quod est utriusque radix & fundamentum.* Hanc Scaligeri rationem sic confirmare possumus; Philosophia, id est, recta & incorrupta judicandi ratio, nullum concedit medium inter Agere & Pati: omnis namque motus aut actio est, aut passio; imo, si rem penitus inspicias, actio & passio nihil differunt, nisi ratione quadam, [annon, relatione quadam?] sicut *Acclive, & declive.* Id quod docet Aristotel. 3. *Physic. cap. 3.* <sup>1</sup> Quare quod in rerum natura non est, ne nomen

1. *Quare quod in rerum Natura non &c.* Vult dari in rerum natura nihil medium inter Actionem & Passionem, quum omnis motus sit aut Actio aut Passio: atque ideo Verba Neutra, quæ nec Actionem nec Passionem notent, non existere,

quum Res talis non existat. Nolo equidem de his Philosophorum scitis eorumque vero sensu nunc disputare, ostendam mox discrimen satis magnum esse inter Actiones, alteram transeuntem ad & in Patientem, alteram non transeuntem, sed permanentem in

men quidem habebit. *Nil enim agens*, inquit Cicero  
 2. Acad. *ne cogitari quidem potest quale sit*: idem secundo  
 De natura Deor. *Mihi*, inquit, *qui nihil agit, esse omnino  
 non videtur.* <sup>2</sup> Quid igitur agent verba *Neutra*, si nec  
 acti-

in Agente. Actio autem transiens dedit appellationem verbo plane Activo apud Grammaticos, quod idcirco habet etiam semper passivum sibi respondens. At neque *Activa* tali modo, neque *Passiva*, sunt, quæ Actionem in se permanentem notant, nec passivam formam Verbi Personalis in Usu Linguae habent, & ideo *Neutra* a Grammaticis dicuntur. Qualia sunt *currere, ire, cadere, &c.* sed maxime ea, quæ nullo in motu consistunt nec animi nec corporis, verum in quiete; Atque ideo ipsum illud *Quiescere*, tum *sedere, jacere, valere, &c.* similia verba, medium quid revera notant inter veram Actionem & Passionem, sed & propriam idcirco, non Activam, ipso Usu Linguae habent constructionem. Sed tamen quia duplex est tantum terminatio Verborum in O & OR, idcirco Grammatici omnia in O exeuntia, sive sint Transientis, sive Permanentis, Actionis, appellarunt quoque *Activa*, & ita accipienda sunt Prisciani Verba, quæ Sanctius mox adfert, in quibus ille etiam *Neutra* seu *Absoluta* comprehendit. Sed de his uberius agimus in proximis seqq. Ceterum quod Auctor nihil dari significationis *Neutræ*, h. e. nec Activæ in Passivum transeuntis,

nec Passivæ ab Activo profectæ, probare nititur ex locis Ciceronis, id vero alienissimum est & ineptissimum. Prior locus occurrit Academ. IV. 12. Ubi Cicero distinguit inter animal & inanimum: *Inter Inanimum & Animal hoc maxime interest, quod Inanimum nihil agit, Animal agit aliquid: nihil enim agens ne cogitari quidem potest.* Quibus in verbis nemo non videt, posteriora referri non ad naturam Actionis, sed ad *Animal*, quod esse nequit, quin aliquid agat. Alter reperitur de Nat. Deor. II. 16. ubi verba illa de Deo unice dicuntur ad probandam ejus providentiam ex eo, quod existit, quia si nihil agat, neque esse aut existere videatur. Ea vero nihil pertinent ad Grammaticam hanc controversiam. In Superioribus locus ille Scaligeri exhibetur mutilus: nam in medio omissum est integrum comma, unde repetendum erat verbum, quod requiritur ad supplendum sequentium sensum. Nempe, *significent: atque eo cetera omnia, tanquam ad signa, recipere, quemadmodum horum utrumque ad unum, &c.* intellige ex proximo commate *recipere*, h. e. referre.

2. *Quid igitur agent verba Neutra &c.*] Idem saltem, quod  
 No-

activa, nec passiva sunt? nam si agit, aliquid agit; si

vi-

Nomina Neutra, quæ utique nec Masculini, nec Feminini, sunt Generis, quum tamen item in rerum natura aliud Genus non sit. Distinctionis causa inventæ sunt hæ verborum appellationes in arte Grammatica, quia quoddam discrimen occurrebat in natura significationis eorum, & ita proprie & κατ' ἐξοχὴν verba *Activa* sunt dicta, quibus significatur actio unius transiens in aliud, & quæ idcirco Accusativum requirunt, quo, ut ait ipse Vossius, qui ceteroqui Sanctium in hisce sequitur, de Construct. cap. 21. *actionis objectum vel effectus notatur.* Neutra ergo sunt ex sententia Grammaticorum, quibus nec Actio unius transiens in alterum, nec Passio unius profecta ab alio designatur, & quæ usu vulgari accusativum sibi additum non habent, quia eorum actio proxime accedit ad habitum animi vel corporis, certe per se ipsa sine ullo extra se objecto aut effecto absolvitur: unde & *Aboluta* vocantur. Et ego sane, ut vere dicam, minime ineptam arbitror, in indaganda significatione & natura verborum, distinctionem illam *actionis permanentis & transeuntis*, quam hoc capite ita prorsus rejicit Auctor. Etenim aliud longe est *sedere, jacere, dormire, calere, &c.* aliud *verberare, amare, docere, legere &c.* Illorum enim actio, quia non exseritur in ali-

um, nihil ideo extra se producit, sed ab & in uno eodemque homine fit & absolvitur; nullum ergo requirit patientem, & proinde *permanens* in agente concipi debet, & recte etiam ita dici potest: cum e contrario istorum actio semper tendat in objectum suum vel effectum, quæ sunt extra ipsum agentem, præterquam in reciprocis actionibus, atque idcirco *transiens* non incommode appelletur. Ut adeo alia sit illorum actionis vel significationis natura, alia horum: & illorum quidem Vel non appellanda sit Actio, si actio concipi non debet, nisi quæ transeat ab se in aliud, aut aliquid passionis sive in ipso agente, sive extra eum, producat.: Vel in arte saltem Grammatica statui debeat Actio sine relato effectæ Passionis, quicquid ex philosophia in contrarium disputat Sanctius. Certe ipse etiam Usus in Lingua Latina apertissime istiusmodi diversas actiones, verbis hanc in rem de industria formatis, distinguit. Nam exhibet ea nobis diversa ejusdem plane originis & significationis Verba, nisi quod altera sint prorsus Activa, altera effectum istius actionis, quietem, & rem in se permanentem, notent, atque adeo vere sint Neutra. Et ideo utraque diversis conjugationibus quoque distinguuntur, Voluti *Sedare, Placare, Rigare, Fugare, Cavare, Clarare, Albare, Pendere, Facere, a Pendo, Facio,*

vivit, aliquid vivit: cur enim concedas rem agentem

in  
quæ Activa sunt, at eorum effectum notantia, & Neutra, sunt, *Sedere, Placere, Rigere, Fugere, Cavere, Clarere, Albere, Pendere* a *Pendeo*, *Jacere* a *Jaceo*. Sed & postquam eadem Lingua habuit jam verba Neutra *calendi, stupendi, patendi* &c. formavit tamen etiam inde planè Activa, *calescere, stupefacere, patefacere*, &c. Quorsum? nisi ut ab actione illorum, quæ est in se permanens, alia & diversa actio, quæ est transiens ab se in aliud, vel rediens ad se ipsum, distingueretur his verbis proprie eam in rem formatis. Et hæc causa, quare idem Usus linguarum quibusdam verbis semper fere addat Accusativum ab iis rectum, vel quod Accusativi vicem obtinet, aliis nunquam: seu, ut Sanctius diceret, quibusdam adjungat Accusativum alienum & varium, quo patiens designatur, in aliis intelligi velit cognatum, qui nihil significat. Ceterum quod aliquando reperitur Cognatus ille Accusativus verbis additus, id vero per se nihil me movet ad naturam talium Verborum habendam pro vere Activa, quæ proinde semper requirat Accusativum, ut vult Sanctius. Nam iste quidem casus non magis directe & proxime regitur semper a Verbo, quam cognatus Ablativus; seu Ille æque, ac Hic, sæpissime pendet a præpositione, & significat aliquando simpliciter Modum rei, aliquando Empha-

ticam intensiorem. Modum significari patet ex eo, quod plerumque reperitur cum Epitheto, quo manifeste modus rei designatur: is vero ut designari queat, requiritur utique cognatum verbi Nomen Substantivum, cui addi possit illud Modum significans Epitheton. Quum sine Epitheto occurrit, plerumque majorem tantummodo Emphasin declarat, æque ac in Lingua Orientali, מורח חמור *moriendo morieris*: in lingua Græca, *ὄναι νικῶν*, Æl. Var. Hist. VIII. 15. *ἰδὼν εἶδον*, Actor. VIII. 34. In Latina, *parce parcus* apud Plaut. Aulul. quod male mutat Meursius in Mantissa cap. 4. Similiter Aulul. II. 8. 23. *nisi ego intro huc propere propero currere*. pro quo Idem dixit II. 2. 4. *Nunc domum properare propero*. Et sic *memoria meminisse, vita vivere, mori morte*. Sed eodem plane sensu & modo dicitur etiam *mori mortem*, ut scilicet Accusativus regatur a suppressa sua præpositione, quæ est *κατά*, æque ac Ablativus a sua. Vide & Cap. seq. ad Verbum *Æstuo*, & lib. IV. cap. 3. & 4. ubi *mortem, & morte occumbere*, promiscue dictum fuisse probatur. Quapropter sine ulla ferme hæsitacione admitterem ego in Linguam Latinam Verba *Neutra* seu *Absoluta*, nullum Accusativum vel expressum vel intellectum desiderantia, siquidem Natura & usus plerarumque saltem lin-

in verbis, quæ *neutra* vocas, si tollis quid agant? An nescis

guarum distinxisse videtur significationes Verborum in significationes actionis, vel *transeuntis* in objectum, vel *permanentis* in se ipsa: cujus posterioris significationis verba ideo etiam in Lingua Latina sine Accusativis enunciantur, & semper enunciari possunt, quippe quum Accusativus ille Cognatus si maxime addatur, nihil faciat ad variandam significationem rei, propter quam tamen inventa sunt singula vocabula, & ipsæ Linguae. Speciem tamen quandam habet, quod adfert Sanctius cap. seq. init. contra hanc sententiam: reperiri scilicet Neutorum quoque Passiva, maxime Impersonalia; quæ ut ipsa non videntur ei construi posse sine Ellipsi Nominativi, sic ergo & istam Accusativi, licet non necessarij, confirmare videntur Ellipsin in Activa forma. Sed neque in eo magnam inesse argumenti vim, vel hinc liquet, quod & a *Sum*, quod utique verbum est Substantivum, & proinde vere *Neutrum* ac *Absolutum*, formari potest *Estur*, sicuti patet ex composito *Potestur*, *poteratur*, quorum exempla vide apud Vossium de Anal. III. 36. Sed & ipsa vox, *Estur*, sed pro editur, occurrit apud Plautum loco mox proferendo. Jam sicuti hoc non evincit, rō *Sum* esse verbum Activum, sic nec *caletur*, *statur* &c. evincunt *Calearo*, *Sto*, &c. vere esse Activa, quæ Accusativum requirant,

quum Veteres videantur sæpe illa impersonalia passiva formavisse, ut non ita attenderint constructioni seu rationi Grammaticæ, quæ Nominativum ante Verba Finita requirit, quam significationi ipsius Actionis. Atque idcirco, inprimis si responderent ad interrogationem factam per Verbum passivum, concinuis sibi visi sunt ejusdem formæ verbum adhibere, etiam si illud ceteroqui, nec ejus significatio, haberet aut admitteret Passivum. Ut adeo Terentius in Eun. II. 3. ad *Quid agitur?* maluerit eodem modo respondere, *Statur*, pro, *ego sto*, seu *agitur statio*. Plautus Persa. I. 1. 17. ad eandem interrogationem respondet, *Vivitur*, pro *ego vivo*, pro quo etiam dixisse potuisset *Estur*, pro *Ego sum*. Et sic porro alii, pro, homines calet, dixerunt *caletur*, licet ceteroquin horum & similium passiva non magis sint in usu, nec concipi queant, quam *Sum*. Sed de his accuratius & uberius egi Cap. seq. ad Verbum *Ambulare viam*, & ad cap. 8. Sed & quod Cap. sup. de Impersonalibus Locutionibus diximus, iis simpliciter & unice actionem denotari, quæ inest in significatione verbi, sine ulla cogitatione Personæ, aut Nominativi, id vel maxime locum habet in hisce Passivis Neutorum, *Statur*, *Caletur*, &c. Ea vero Impersonalis locutionis verba ut integrum habent

nescis omnem causam efficientem debere necessario effectum

sensum absque Nominativo, atque ideo neque requirunt eum, neque expressum habent, sic eorum Activa, quia actionem in se permanentem notant, & sensum per se absolvunt ac perficiunt, eadem ergo ratione neque desiderant Accusativum sibi addi, neque requirunt non additum. Dicam amplius: Etiam ipsa illa vere Activa, quæ actionem in aliud transeuntem notant, non semper habere additum sibi Accusativum, nec requirere eum, ad sensum locutionis absolvendum, nisi quod intelligi tamen possit *à* aliquid, sed quo res seu objectum actionis relinquatur in incerto, seu quo nullum declaratur objectum certum, & quod ideo fere semper omittitur. Nam sicuti & illorum Activorum Impersonales locutiones Passivæ simpliciter & absolute notant actionem rei, quæ Verbo notatur, nec finiuntur in ullam certam personam aut suppositum, in quod illa actio rei proprie se exferat: Veluti apud Plautum Pœnulo IV. 2. 13. *Bibitur, estur, quasi in popina*: Sensus enim in his est integer & absolutus, licet nullus addatur nec intelligatur Nominativus, quia Auctor tantum significare voluit, ipsam rem, quæ illis notatur verbis, fieri, non vero, quid ejus rei fiat, h. e. quid bibatur aut edatur. Sic ergo & Activa simpliciter aliquando ipsam notant actionem

rei, nec quidquam amplius, atque ita, ut non dirigatur ista locutio in certum actionis objectum. Veluti quum roganti *quid agis?* respondeo, *Edo*: nihil aliud tunc significo, quam me facere actionem edendi. Verum quidem est, non me posse *Edere*, nisi *aliquid* sit, quod edam: at nos hic non enarramus naturam rerum, sed indagamus Grammaticæ sensum, vim, & rationem loquendi, ex usu Linguae, prout eum reperimus. Sic Terent. Adelph. I. 2. 38. *Amat? dabitur a me argentum.* & Andr. I. 2. *Meum gnatum rumor est amare*, h. e. habere amicam. Quibus verbis utroque in loco nihil aliud Poeta vult dicere, quam illum, de quo agit, amori esse implicitum, atque adeo actionem designat simplicem sine objecto, quo illa tendat. Sed & ita jubemus aliquem *Tacere*, h. e. generaliter seu simpliciter silentium præstare nobis sine ullo certæ rei respectu, quæ taceri debeat. Ea vero ubi respicitur, addi debet in Accusativo, & ita Verbum, quod modo notabat simplicem, & ferme dixerim quoque in se permanentem actionem, tunc notabit vere transeuntem in objectum certum. Quin adeo hæc vera sunt, ut multa Verba primitus notantia actionem transeuntem, quia tamen accepisse videntur paularim usu vulgi significationem quoque actionis permanentis, acceperint ergo etiam constru-



ctum producere? Deinde etiam effectum non posse consistere

structionem neutralem: Sic enim *invidet tibi bona* active dicitur, at *invideo bonis tuis* neutraliter, q. d. præsto bonis tuis actionem invidendi ea. Vide me infra ad Verbum *Invideo*. Sed & ita *Bene alicui Velle*, & similia plura. Vide & Priscianum lib. 18. p. 1160. 1162. Neque vero negare ea, quæ hic affirmamus, poterit Sanctius, si attenderit ad illa, quæ ipse in simili plane negotio statuit. Etenim infra cap. 4. de Passivis hanc dedit Regulam: *Passivum Verbum nihil præter suppositum desiderat*, & porro rejicit omnes locutiones, quibus creditur vulgo res Agens in Passiva forma designari. At vero annon eadem est ratio relationis mutæ in Patiente, quæ in Agente? Quod si ergo Passio Grammaticæ potest concipi absque Agente, h. e. ut Agens in passiva locutione neque exprimitur diserte, neque intelligatur necessario, quæ tum causa est, quare & Actio, etiam illa, quæ natura sua transit semper in aliud, Grammaticæ tamen concipi nequeat, quin quæretur semper, quasi necessario addendus aut intelligendus, Patiens, ad sensum locutionis absolvendum? Sed & eadem ratio, si quid valeret, postularet quoque Nominibus Verbalibus, & actionem significantibus, ut *Lectio*, *Visus*, *Auditus* &c. addi semper Genitivum, quo Passivum Actionis objectum signifi-

cetur; quod nemo, opinor, dixerit. Vide etiam quæ notavi ad cap. 4. init. Relinquamus ergo Verbis actionem in se permanentem vere notantibus, & sensum sine Accusativo absolventibus, suam constructionem, nec oneremus ea Casu, quem non requirunt. Ceterum si maxime omnia in O. exeuntia requirerent plane Accusativum, non tamen vel sic semper in iis, quæ videntur Neutra, intelligerem Cognatum, quem tantopere Sanctius noster urget, sed sæpissime Reciprocum, cujus Ellipsis in lingua Latina frequentissima est, etiam in Verbis, quæ natura & usu suo actionem trans-euntem constanter notant, sed quæ etiam neutraliter sæpe per istam Ellipsin videntur poni. Tale est vulgatum illud, *quod bene vertat*. Sic Sueton. Calig. 50. *Amatorio medicamento, sed quod in furorem verterit*. Aug. cap. 98. *Exercentes Ephebi*. Sall. 1. Histor. in oratione Philippi, *Ignoscendo Populi R. magnitudinem auxisse*, h. e. crevisse. Ita *tondere*, *lavare*, & quamplurima similia, in constructione neutrali, sed ut intelligatur reciprocum se, passim occurrunt. Vide Rivium, & Manut. ad Sall. Catil. 6. *Putschium ad Jug. 104.* & maxime Vossium Anal. III. 3. & me infra ad Vocem *Adversari* in Cap. 3, & ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Quid ergo? Prorsus censo posse ac debere

sistere sine causa? Quanto rectius Aristoteles, quilibro primo de generatione & interitu asserit, *in omni actione alterum esse quod agat, alterum quod patiatur*. A Philosophis, inquis, ista sumis; metuebam ne a lenonibus diceres; quasi ulla sit ars, quæ possit esse a ratione aliena. Itaque verba Neutra neque ulla sunt, neque natura esse possunt, quoniam illorum nulla potest demonstrari definitio. Sed si Philosophos spernis, audi etiam Grammaticos antiquos. Priscianus Lib. 8. cap. de Verbo. *Verbum est pars orationis cum temporibus, sine casu, agendi vel patiendi significativum*. Hac, inquit, definitione, omnia tam Finita, quam Infinita verba comprehenduntur; & Neutra etiam, quæ dicuntur absoluta; & Deponentia omnino naturaliter vel in actu sunt, vel in passione. Eadem fere Anton. Nebriss. lib. 3. *Verbum, inquit, est pars orationis declinabilis, cum modis & temporibus, agendi vel patiendi significativa*. Apertius Cæsar Scaliger; *Quibus, inquit, manifestum est, verba neutra non esse ab activis sejuncta*. Fatentur itaque omnes, quum rationem admittunt ducem, verba tantum in Activa & Passiva posse dividi. Sed statim revertuntur ad ineptias grammaticas, multa genera verborum comminiscentes, & quod pejus est, per terminationes in o, & or, dividentes; <sup>3</sup> quasi verborum natura per terminationes & ac-

retineri in arte Grammatica appellationem *Neutrorum*, vel certe *Absolutorum*, ut, quoniam usu constructionis, & natura significationis, distincta sunt ab aliis, quæ actionem transeuntem notant, & quorum significatio requirere ideo videtur Accusativum, in quem tendat actio, secus quam se res habet in hisce, ut, inquam, proinde etiam appellatione aliqua distinguantur ab illis *Activis*, quasi κατ' ἰξοχὴν ita dictis. Plura in hanc rem

vide ad Caput Sequens.

3. *Quasi verborum natura per terminationes &c.*] Quidni, si duplex est natura verborum, Activa & Passiva, Linguæ eam suis etiam terminationibus distinxerint, & cuique propriam deriderint? Certe quum in Lingua Latina duplex modo sit terminatio verborum, O & OR, prout etiam duplex modo est natura Rerum, quæ Verbis significantur, & quum altera sit propria Verbis Actionem quancun-

que,

accidentia, non per essentiam, esset indicanda. An aliud

que, sive transeuntem, sive permanentem, significantibus, altera vero isti, ut passio actioni, respondeat, & revera, si primitivam Verborum significationem spectes, passionem quoque notet, nulla est causa, quare per terminationes illas Genera seu Naturam verborum dividere refugiamus. Nollem hæc captari ab Ursino, qui pag. 426. excipit & opponit hisce *Neutra, qua neque Actionem neque Passionem notent.* Nam adnumerantur hæc *Activis* laxius sumptis, quippe actionem quoque, sed in se permanentem, significantibus. Nempe *Activa* modo laxiore sensu dicuntur, ut comprehendant etiam *Neutra*, unde ipsi Veteres iis omnibus tribuerunt unam eandemque terminationem in O exeuntem, modo considerantur, ut proprie dicta *Activa*, & actionem in aliquod objectum tendentem notantia, quando opponuntur *Neutris*, inde dictis, quod Actionem & Passionem proprie dictam non notent, non vero quod nihil notent Actionis qualiscunque; sed quæ *Neutra* vitandæ istius ambiguitatis causa paulo rectius forsan vocantur etiam *Absoluta*. Ceterum nihil in eo Novi, quod una Appellatio modo laxius modo strictius sumatur. Nam ut *Activa* hic, sic in jure Civili *Adoptio* modo utramque sui speciem complectitur, modo alteram speciem tantum notat, &

opponitur *Arrogationi*. Æque porro absonum est, quod ait, quædam etiam Verba in O exeuntia Passionem notare, veluti *Vapulo, Pereo, Veneo, Cado, Caleo, Ardeo, Caleſco* &c. At vero quærenda in his erat primitiva eorum significatio, quæ a vera & proprie dicta passione deprehenditur semper aliena, adeo certe, ut eo nomine nulla hic deberet fieri objectio. De *Vapulo* agemus postea. *Pereo* quid aliud proprie notat, quam *Eo* & *pergo* usque ad Finem viæ meæ ita, ut non amplius extem? Quid *Veneo* aliud, quam *Venum* eo? Si ergo *Eo*, & reliqua ejus Composita, non sunt Passivis adnumeranda, quare magis [*Pereo, Intereo, Veneo?* Sed & *Cado* quare magis Passivæ est significationis, quam *Labor*? quod ipse Ursinus pag. 439. dicit non Passivam, sed *Neutram habere significationem, licet non sit tamen Neutrum, sed Deponens*. Quapropter & hæc verba, si maxime Significationis Passivæ quid haberent, vel sic tamen in ratione Grammatica Passivis non forent adscribenda, aut ab reliquis in O exeuntibus segreganda, quasi diversæ ab iis essent naturæ. Neque enim quando de natura Verborum Grammatica agitur, spectanda adeo Vulgaris eorum, & posterioris quidem temporis, significatio, quam Prima origo. Ipse Ursinus pag. 421. probe hæc distinguit, quando Verbum *Exsistere* docet *Verbis*

liud est, *Afficio te injuria*, aliud, *prosequor te injuria?* &

*Substantivis adjici* quidem posse, si usum vulgarem spectes, non item, si originem, primamque & propriam ejus notionem, respicias. Eodem ergo modo rem se habere in reliquis, quæ Passionem quandam notare illi videntur, agnoscere debuisset. Sed ait jam Sanctius, & cum eo fere Ursinus, multa in OR exeuntia, quæ *Deponentia* appellantur, Activa omnino sunt. At ego vix dubitem, hæc quoque verba primitivo usu & significatione, sed quæ nunc nobis maximam partem lateat, fuisse vere passiva. Quin ipsa id declarat appellatio *Deponentium*. Nam quid depossuisse dicuntur? nisi significationem Passivam, quam ergo antea habuerunt. Sed & duæ hæ terminationes in O & OR videntur omnino duplici verborum naturæ ex primo instituto constanter & proprie respondisse. Quod autem posteriorum temporum usus immane quantum in nonnullis a primitiva eorum significatione & constructione recessit, id vero accidit etiam quamplurimis in aliis, adeo ut propria & prima vocum significatio sæpe prorsus sit per recentiorem obliterata, & constructioni etiam propriæ successerit dein plane figurata, perpetuo sui usu speciem propriæ & nativæ præferens. Immo vero dum posteriores sæpe tantum attenderunt usui vocabulorum, qui suo tempore obtine-

bat, neque perspexerunt aut indagaverunt semper nativam eorum significationem; sæpe illi, prout phrasæ parum Grammaticè interpretabantur, etiam longius errando processerunt, & eam verbis dedere constructionem, quæ neutiquam cum primitiva conveniret, & eorum significationem etiam aliquantulum inverteret. Quum dicitur *adire Regem*, certum est mihi, dictum id primitus, ut ostendemus infra contra Ursinum, per Ellipsin pro *adire ad Regem*, atque adeo Accusativum non regi proxime a Verbo. Sed tamen ipsi Veteres plerique aliter eum acceperunt, ut patet ex eo, quod in passivis locutionibus eum converterunt in Nominativum, ut dixerint, *Rex aditur*, & similia innumera. Vide cap. seq. in voce *Adeo*, & maxime Notas ad vocem *Ambulo*. Hoc vero, si rem rectè ratione æstimes, primitus revera ortum ex errore Grammatico, sed tamen deinceps usu continuo, penes quem est jus & norma loquendi, abunde est comprobatum. Similiter mutata paulatim etiam Verbis Activis sua aliquando Significatio, dum unius verbi occurrunt sæpe diversissimæ significationes, ab eadem tamen origine descendentes per varios ductus. *Luere* Latinis significat propriè lavare, & sic purgare, ut patet ex compositis. At vero ea significatio in defuetudinem abiit, & usu in-

valuit, ut hoc verbum quasi proprie designaret purgationem seu expiationem criminis, quæ fit sacrificio piaculari, redemptione pecuniaria, aut qualicunque pœna. Hinc *luere culpam spiritu* Phædr. fab. 68. *Ut cades aliquo piculo lueretur*, Liv. I. 26. Sic ergo recte & convenienter adhuc primitivæ significationi dicitur *luere peccatum*, apud Virgil. *Æn.* X. 32. ubi vide Servium: profus ut *lavare peccatum* apud Terentium Phorm. V. 7. 80. *Venias nunc precibus lautum peccatum tuum*. At vero non ita recte porro, sed *καταχρησικῶς* plane, *luere pœnam* dixerunt dein multi, h. e. præstare & solvere pœnam, atque ea ratione expiare culpam. Et hoc tamen adeo invaluit, ut *luere* idcirco simpliciter in significato solvendæ pecuniæ aut æris alieni frequenter dein fuerit positum. Adde his, quæ tradimus de Verbo *Pascere* Cap. seq. ad Vocem *Adversor*, & de Verbo *Desiderare* ad vocem *Ambulare*. Sed & sic proprie dicitur apud Terentium *Adelph.* V. 2. 7. *An tibi jam mavis cerebrum dispergi hic?* At improprie, imo ex abusu, III. 2. 19. *capite eum in terram statuerem, ut cerebro dispergat viam*. Jam vero sic quoque Deponentia, licet primitus, haud dubie fuerint passiva, pleraque nunc præferunt significationem activam, propter frequentem olim usum figuratæ locutionis, quæ Accusativum addit passivis, sed quam ut propriam, & tanquam a Verbo ve-

re activæ significationis rectam acceperunt tandem nonnulli, & ita deinceps adhibuerunt eam posteriores tam frequenter, ut in plerisque locis non amplius possit nunc figurate exponi. Immo formarunt hinc tandem etiam Verbalia Nomina Activo sensu, ut *Admirator*, *Adulator*, *Consolatio*, *Interpretatio*, &c. Sed & ita factum, ut paulatim per istas locutiones Verba ipsa continuo usu multum descivisse videantur a pristina sua significatione. Sic putem *Vereor* proprie nihil fuisse aliud, quam pudore & metu afficior, in metu & verecundia sum; atque adeo esse Passivum vere, sive dicam *Vereor te*, h. e. propter te, sive *Vereor abs Te*, h. e. in metu sum mali abs Te, sive *Vereor Tibi*. Cæs. B. Gall. V. 9. *Eo minus veritus navibus, quod in littore molli deligatas ad anchoram relinquebat*, h. e. in metu agens, ne quid mali eveniret navibus: Nam quod apud Gellium XV. 13. alio sensu & magis passivo phrasibus hæc ex Novio citatur, vitio vel imprudentiæ Scriptoris id tribuo, æque ac reliqua istius Capituli passiva Verborum *Utor*, *Horror*, *Consolor*. Cujusmodi vitiorum non immunes fuere ipsi Verteres, ut vel ex Cicerone liquet, modo hæsitante ipso, modo aliis talia exprobrante. Porro *Sequor aliquem a Secus*, idem esse arbitrer, quod jungor alicui pone tergum. Ex Activis quoque formata similiter sunt Passiva seu Deponentia, significatione quidem adeo mutata, ut profus

videatur ab illâ Activorum esse diversa. Etenim quid *aperire* & *operire ostium, domum, caput, rem*, significet, est notissimum. Hinc jam *operiri* dicitur Homo proprie & primitus, qui tegitur, veluti stragulis in lecto apud Plaut. Pseudolo II. 2. 71. *Fube sis te operiri, beatus eris, si consudaveris*. Deinde vero etiam is, cui clauduntur fores, cui occluditur prospectus vel introitus, & qui ideo exspectare debet, dum rursus *aperiatur*, quod *opertum* erat. Hinc jam absolute pro consistere alicubi & *morari* ponitur apud Salust. Jug. 91. *Ante lucis adventum pervenit in locum tumultuosum, ibique cum omnibus copiis operitur. Sed ubi dies cœpit &c.* Et cap. 101. *Consul adversum omnia paratus ibidem operitur*. Denique simpliciter pro exspectare, *morari*, Plaut Mostell. III. 2. 100. *Quid istic, obsecro, tam diu Restitisti?* resp. *Seni otium non erat; id sum Operitus*, h. e. propter id tam diu istic restiti, exspectavi. Et passim cum Accusativo, *Operiri aliquem*. Sueton. Claud. 34. *accitum ab Urbe carnificem vesperam usque operiri perseveravit*. Videmus hinc, qua via & ratione Verbum natura sua passivum acceperit paulatim speciem & constructionem Deponentis, & longe etiam recesserit ab Activi sui significatione. Sic & *Morari* proprie videtur notare, in mora esse, moram agere, quo sensu passivum est ab obsoleto *Moro*, quod ex Nævio nobis servavit Diomedes pag. 395. ut

adeo *Moror* pro *Moro Me*, reciproco sensu, videantur adhibuisse Veteres. Hinc jam, non modo absolute dicitur *morari*, sed & cum Accusativo, ut & cum Infinito apud Plautum, *Non moror te mihi precatorem*, *Non moror aliena opera mihi plures fieri liberos*, *Complexum hujus nihil moror*, h. e. non curo, non desidero, vel proprie, moram non ago propter illam rem. At longius dein recedit illud Terentii, *Egomet convivas moror*, Et Livii, *Nihil se morari Magistrum Equitum*, h. e. se eum missum facere. *Nemo sit moratus, quin, ubi velint, abeant*. In his *Morari* notat in mora esse alteri, quod ad alterum, per quam moram alter facere non possit, quod velit. Hinc cum duplici Accusativo apud Plautum Pœn. IV. 2. 89. *Num quid aliud me morare?* h. e. num propter quid aliud in mora mihi es, quo minus abeam? Multa vero verba etiam sunt, quæ rei mutux habent significationem, & ideo in Passivo potissimum adhibentur, sed figurate cum Accusativo. Talia sunt *amplecti, complecti, osculari, suaviari, pacisci*, &c. quæ vere item, non Deponentia, sed Passiva sunt, & quia rem mutux actionis notant, magis adhibita reperiuntur, quam eorum Activa. Sed & quamplurima sunt Passiva, quæ dicuntur *Deponentia*, quæ Activam nunc videntur habere significationem per causam moræ, qua detinent se, vel versantur, homines in ea actione. Huc refero *Augurari*,

*auspicari, aucupari, assentiri, assentari, comitari, contemplari, lachrymari, medicari, meditari, venerari*, h. e. in augurando, auspicando, &c. occupari, & verari. Quæ forsan origo etiam fuit vel ratio verborum plerorumque, quæ in utraque terminatione O & OR idem videntur notare, id quod clarius haud dubie probari posset, si omnium originem ac primitivam significationem haberemus exploratam. Denique confirmatur id, quod dixi, vel maxime ex quibusdam, quæ inter Deponentia numerantur, & tamen maxime cum Ablativo, qui creditur significare ipsum Actionis objectum, construuntur, veluti *Potior, fruor, utor, fungor, vescor*. Hæc enim, & similia, vere esse passiva per *ut Potior*, de quo Cap. seq. ago, & *Vescor*, demonstrari abunde potest. Explicatur Hoc quidem, tanquam si proprie significet Edere aliquid, & idcirco etiam cum Accusativo junctum reperitur. Vide cap. seq. in v. *Vescor*. Sed tamen vel sic vere est passivum, & passivam habet naturam suam significationem, quæ est, hac vel illa esca aut cibo ali, & sustentari in vita. Sic Gell. IX. 4. *eos vesci avium & ferarum venatibus*. Et ibid. *nullo cibatu vescentem, sed spiritu florum visitantem*. Cic. de Nat. D. II. 64. *Sus quid habet præter escam*. Et mox, *quod erat ad vescendum hominibus apta*, h. e. ut ex ea esca viverent. Et cap. 23. de Diis, *nec escis, nec potionibus*

*vescuntur*, h. e. aluntur. Hinc *argentum factum ad vescendum*, de patinis & vasibus, unde homines cibum fumunt, apud Liv. XXII. 52. Clarissime Ulpianus l. 33. Dig. de rebus auct. jud. poss. *Si bona pupilli creditores possidere cœperint, deminutio ex his fieri debet, vescendi pupilli causa. Vescendi*, h. e. ut alatur & sustentetur. Similiter apud Lucretium l. 191. *mortalia sacra* (h. e. omnia animantia) dicuntur *vesci e terra*, h. e. ali & sustentari in vita. Eodemque modo videtur accipiendum, quod legimus V. 73. *Quove modo genus Humanum, variante loquela, Cœperit inter se vesci per nomina rerum*, h. e. quomodo Homines, quum varietas esset loquelæ suæ, cœperint nomina certa rerum omnium invenire, & ita mutuo inter se subsidio sustentari in vita. Manifeste ex his videmus significationem Verbi genuinam & passivam, quæ etiam ratio, quare maxime cum ablativo reperitur junctum. Et proinde Accusativus quando occurrit, explicandus is figurate, ut cum aliis passivis. Is ipse tamen si magis in hoc verbo fuisset frequentatus, mutasset tandem profus in opinione hominum veram ejus significationem & constructionis rationem, sicuti revera jam cœpit, dum verbum illud haberi jam cœptum pro Deponenti, h. e. activæ significationis & constructionis. Quapropter miror valde, Urfinum p. 429. Verba *Utor &*

*Fruor pro vere Deponentibus haberi velle, quæ passiva significatione deposita in activam transferint: idque eo argumento, quod etiam passive reperiantur posita, pro, adhibeor ad usum & voluptatem. Inde enim confici vult, fuisse ergo verba Communia, quæ utramque sub una terminatione admiserint significationem, sed tamen Passivam dein deposuerint, retenta sola activa Adhibendi quid suum in usum. At vero rarissima est illa Passiva nimis significatio, & sine dubio ex errore Scriptorum orta, quum vulgaris horum Verborum significatio etiam ipsa sit Passiva, sed lenius, & notet juvari atque affici utilitate vel voluptate ex aliqua re, atque ideo frequentissime illa cum Ablativo construantur. Sed & absolute Frui simpliciter pro lætari ponitur apud Tacitum Hist. III. 83. ubi cum *exultabant* conjungitur. Vide Gronovium Patrem Observ. II. 4. extr. & Plinium Paneg. cap. 34. Sed & sic fere Terent. Adelph. V. 8. 27. *Agellum huic demus, qui fruatur*, h. e. Unde, vel, Ut lætius agat, vivatque. Sic *Uti quacunque re* notat proprie juvari ea suam ad utilitatem, Livius XLIV. 26. *Quinque millia Equitum sat esse, quibus uti ad bellum possent, & quorum multitudinem ipsi non timeant.* Quid hoc est aliud quam juvari? quum minore numero juvari non possent, a majore autem malum sibi metuerent. Florus II. 6. *Victoria quum posset**

*uti, frui maluit*, h. e. quum posset illa victoria juvari ad bellum conficiendum, maluit ea lætari, & se oblectare. Sic Sall. Jug. 38. *Nox & præda castrorum hostes, quo minus victoria uterentur, remorata sunt.* Sed & sic passim ponitur pro juvari in vita sustentanda, Vide Gronov. Patr. de Pec. Vet. II. 7. ubi exponit hæc Ciceronis verba, *Ceteræ res, quæ expetuntur, oportuna sunt singula rebus fere singulis; divitiæ, ut utare; opes, ut colare; honores ut laudare.* Ubi omnia sunt passiva, & notant commodum aliquod, quod ex diversis rebus diversum percipias. Habet dein & alias significationes, ac tales, quæ non ita directe respondeant *ut juvari*, sed neque *ut adhibere suum in usum*, ut solent vocabula paulatim longius recedere a propria & primitiva significatione. Talia sunt apud Corn. Nepotem, *Duro admodum initio adolescentiæ est usus: quum intima Ciceronis familiaritate uteretur. Sosilo usus est Doctore: Patre usus est diligente.* h. e. habuit tale Initium, Doctorem, Patrem, &c. Et sic passim *adversa uti Fortuna, adversa usus sumus tempestate in mari, valetudine uti minus commoda, Supplicio uti in aliquem.* Verum ita paulatim ad alieniora progressam sæpe verborum significationem, declaratum jam est supra Verbo *Luere.* Quin liquet id etiam ex Verbo *Censere*, quod ab æstimatione bonorum, ad sententiam in Senatu quacunque de re dicendam, ac denique ad vulgarem



rem *putandi* & *arbitrandi* significationem transit. Sed nos de Passivo nunc agemus, quo dicimur *Censeri aliqua re*, Liv. I. 43. *Hac classis censebatur undecim milibus*. Scilicet ipsi quidem cives bona sua in censum deferebant; sed a Magistratibus etiam *censebantur*, illi, si forte parum justo pretio ipsi ea detulissent: sed & si quid omitterent, cogi poterant a Censoribus, ut id quoque deferrent; & sic tunc ipsi Cives, & patrimonium ipsorum, *Eo* quoque *censeri* dicebantur. Hinc jam ortum, ut homines etiam extra hunc proprie dictæ censio- nis casum dicerentur *censeri ea re*, cujus in ipsorum æstimatione habetur ratio. Sed usus obtinuit, ut pro Ablativo in istis locutionibus tum propriis, tum translati- tis, etiam Accusativus & crebro quidem adhiberetur, eodem tamen sensu, eademque construc- tionis ratione, ellipsi scilicet præpositionis. Quam tamen quia non observarunt Viri quidam Doctissimi, verbum hoc passivum pro activo, & accusati- vum, tanquam si proxime ab eo regeretur, acceperunt, interpretando *Censeri*, per *in Censum profiteri*, vel etiam per ipsum ac- tivum *Censere*. Sic certe Lipsius ad Tacitum exposuit illud Ovi- dii, *Hanc probat, & primis dilectam semper ab annis, Est inter comites Marcia censa suas*. Ait enim, *Est censa, pro Censuit. Satis nove, immo antique, ut Affectatus est regnum, pro affectavit, &c.* At vero sensus est, Marcia ad-

eo hanc dilexit, ut semper e- am inter comites suas habuerit, & ita, quando fuit censa comi- tum suarum nomine, hujus quo- que nomine inter illas fuerit censa, seu, hujus quoque ra- tio fuerit habita in censu comi- tum Marcia. Vide etiam Gro- novium Patrem Observ. IV. 3. extr. & ibi Addenda. Dicitur autem *censeri hanc rem*, eadem ratione. qua *expleri mentem, mo- veri vultum, purgari bilem, in- dui aures aselli* &c. quæ Au- ctor infra adfert in Ellipsi præ- pos. κατὰ. Hæc vero docu- mento sint, etiam Viros Doctis- simos verba vere Passiva acce- pisse pro Deponentibus per cau- sam figuratæ locutionis, quam non perspiciebant, & ita nati- vam quoque significationem iis mutasse. Quod si id accidit ho- die Viris sedulo indagantibus lin- guæ Latinæ vim & naturam, multo facilius id evenisse necesse est plerisque Veterum, qui non- dum constituta Grammatica, e- am ejusque rationem in construc- tionibus ignorantes, nec inve- stigantes, simpliciter ex usu vulgi loquebantur. Unde haud dubie factum, ut hodie multa istorum, quæ dicuntur *Deponentia*, prorsus etiam videantur passivam si- gnificationem revera deposuisse, seu nihil amplius passivi tum in vulgari significatione, tum in constructione, præ se ferre. Id quod tanto factum proclivius, quod, licet propria ipsorum ver- borum significatio mutata videatur ex passiva in activam, eadem

tamen maneat sæpe quod ad sensum. Nam eodem recidit, sive *vescor cibum* exponas per, Alor & sustentor cibo, sive per, Edo cibum. Sic *gravari matrem, prætoriam*, idem est, sive interpreteris, Molestia affici & onerari ad conspectum matris vel prætoriorum, sive simpliciter, Fastidire matrem vel prætoriam. Sed tamen ista ratione etiam Verba prorsus Passiva, & quorum Activa frequentissimo sunt in usu, *Deponentia* per Constructionem suam & significationem haberi & dici eodem jure possent. Quando Horatius ait Epist. II. 2. *ut qui Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur*, quid hoc aliud est, quam quod alibi idem dicit *Cyclopa saltare*, quæ phrasim Activa habetur? Quare ergo *Moveri Satyrum*, non itidem activæ habebitur significationis, & ipsum illud *Moveri* Deponens? tanto magis, quia, si Passivè id interpretemur, durissima statuenda est Ellipsis, *moveri καλὰ, secundum, Satyrum* vel *Cyclopa*, h. e. moveri ita, ut videaris esse Satyrus vel Cyclops, moveri motu solito Satyri vel Cyclopi. Quin hæc ipsa durities supplendi simul & interpretandi fecit, ut *Saltare Cyclopa*, Activa quoque, sed perperam, a plerisque habeatur locutio, non Neutra. Et tamen, quin *Moveri* sit etiam in hac phrasi mere Passivum, nemo, opinor, dubitabit. At si paulatim in desuetudinem abiisset Activum *Moveo*, æque ac tot alia Activa, & si phrasim hæc magis

fuisse frequentata, nullum est dubium, quin & *Moveor* Deponentibus jamdudum fuisset adscriptum: æque ac multa etiam alia Verba in OR exeuntia, quorum Activa plane interciderunt, & quæ ideo non tam Passivam, quam Neutralem, videntur nunc habere significationem & Constructionem, licet Passiva tamen vere sint: veluti *Gnascor*, quod passivum est ab antiquo *Genare*, quod est a Gr. γενάω, ut ipse id Ursinus ostendit Observ. cap. XII. p. 223. 224. Hinc Plautus Pœn. V. 4. 13. *Eo sumus gnata genere*. Et sine G, Tacitus Hist. I. 16. *Generari & nasci A Principibus, fortuitum*, ubi manifestè το Nasci passivo sensu adhibetur. Vulgo tamen etiam inter Deponentia refertur, non quidem Activæ, sed Neutrius significationis. Adde his omnino, quæ Cap. seq. ad Verbum *Adversor* disputamus. Neque tamen existimo, omnia omnino Deponentia habuisse olim sua Activa in O exeuntia, & fuisse primitus Passivæ prorsus significationis. Nec enim dubito, quin multa ejus generis serius sint formata ad exemplum & instar aliorum, Deponentium speciem & usum jam habentium, atque ideo statim tunc acceperint constructionem & significationem, qualem illa priora jam habebant, vel habere credebantur. Talia putem fuisse multa ex iis maxime, quæ ab Nominibus sunt formata, & neutrali adhibentur significatione. Veluti, *Admi-*  
ni-

*niculor, Argumentor, Calumnior, Hariolor, Morigeror, &c.* Refragatur superioribus, vel potius cavillatur ea, quæ hic disputavimus, Urfinus pag. 427. Nam quid est, nisi cavillari? quando ibi rejicit, quod dixi, *Vix dubitare me, Deponentia quoque, primitivo usu & significatione, sed quæ nunc nobis maximam partem lateat, fuisse vere passiva*, quum ipse in ead. pag. dixerit paulo ante, *Hoc affirmare licet, omnia in OR primitus fuisse passiva*. Quid enim aliud ego dico aut volo? qui illud semper non ex posteriore illorum verborum usu, sed ex eorum origine & primitiva significatione probare annitor, & probandum contendo. At ille nunc excipit, quæ a *Neutris* in O exeuntibus sunt orta, quæ non possint dici absolute primitus fuisse passiva. Quis non miretur, ab eodem Viro in eadem pagina tam contraria affirmari? Talia autem esse ait, *altercor, auspicor, cunctor*. At vellem singulorum indagasset aut exposuisset originem ac rationem. Ego in superioribus jam rationem dedi & *Auspicari*, ut notet scilicet in auspiciando occupari & versari longiore mora, quam ego originem credo multorum Deponentium ab *Neutris* maxime, sed & ab *Activis* quibusdam proprie dictis, ortorum, qualia esse videntur *Metior, Populor, Largior, Cavillor, Blandior, Dominor*, aliaque supra jam dicta. *Altercor* autem refero ad Mutuæ actionis Verba, de quibus itidem jam egi,

At *Cunctor* ad utrumque referri potest, ut notet vel Mutuam actionem conjungendi se invicem, vel potius Hæerere & morari in *cunctando*, h. e. contrahendo cunctos socios vel commilitones. Nam quia a *Cunctus*, quod pro *cojunctus* dicitur, descendat, nullum mihi est dubium. Hinc *Cunctari in bello* dicuntur, qui quasi aliquid subsidii adhuc expectent, pugnare nondum volunt. At neque Deponentium, quæ ab *Activis transitivis* sunt, *obscuratam seu obliteratedam significationem passivam*, statui vult mecum *Vir Doctiss.* sed potius *immutatam & conversam in Activam*. At valde vellem scire, quæ conceperit factam illam immutationem: an subito impetu & arbitrato, censeat, uno temporis momento, Passiva isthæc transiisse ad Activam significationem? At quam inepta hæc foret & inconsulta affirmatio? Etenim si habuerunt primitus significationem passivam, eamque immutarunt in Activam, necessario id utique paulatim factum fuisse debuit quacunque ratione vel causa, ut ita obliterateda sensim fuerit prior significatio & constructio, & tandem invaluerit nova seu activa. At qua ratione & qua tandem causa acceperint activam significationem & constructionem, id vero in singulis & omnibus demonstrare, difficile est factu, nec fieri possit, nisi explorata prius foret omnium primitiva significatio. In multis, credo, casu, vel ex abusu & errore vulgi aut ipso-

*osculor te, & baso te?* + Activa hæc sunt omnia natura, quocunque sine terminentur: nam quæ vocantur De-

ipforum Scriptorum, cujus ratio nulla nunc certe dari queat, factam esse illam immutationem. Quam enim exputabimus rationem, quare aut unde *Exsecrari* eandem acceperit significationem & constructionem, quam *Exsecrare* habuisse debuit? aut quare multa in OR exeuntia reperiantur æque & passivam olim, & activam, habuisse significationem, veluti *Comperior, Interpretor, &c.* Complurium, & variam, in superioribus jam dedi rationem, sed omnium investigare aut promittere neutiquam velim, ut sæpe jam dixi. Ipse Urfinus *casu abolita* Deponentium activa censet p. 426. At quo casu, incertum relinquit. Quod vero etiam a Neutorum Impersonalibus Passivis Deponentia multa ait formata, id vero satis est ineptum. Nam pone, quia etiam *Altercare* dixerunt Veteres, hinc porro *Altercatur* dictum fuisse, pro, fit altercatio: Quis jam nexus, quæ verisimilitudo, ut inde postea, dixerint *Altercor* eodem sensu, quo antea dixerant *Alterco*, h. e. facio altercationem? Longe rectius quorundam Deponentium, & maxime verborum in OR desinentium, quæ utramque reperiuntur habuisse significationem, originem repeteremus a Græcis, quorum Verba, quæ dicuntur *Media*, ad passivam propius accedunt formam, &

tamen vel utramque, vel activam potissimum, habent significationem. Sed tamen nulla in re magis, quam in Verborum conjugationibus, recesserunt a Græcis Latini: ut adeo neque inde multum elici queat.

4. *Activa hæc sunt &c.*] Quæ Auctor hic disputat, aliena prorsus sunt. Nec enim ex significatione, eaque non propria, sed per circuitum longiorem ducta & translata, constitui debet ratio Grammatica Verborum. Nec magis ex eâ in verbis in OR exeuntibus admittere debuisset Deponentia Active prorsus construenda, quam in Verbis in O desinentibus agnoscere vult Neutra, quæ non sint Activæ constructionis. Sed & supra in Adverbiis & Conjunctionibus I. 17. & 18. diserte a Grammatici cura removet Significationem vocularum. Quando autem dicimus, *Prosequor te injuria*, possunt ea quidem etiam Passive accipi & exponi, sed per circuitum quendam. Sensus enim est, Ego jungor tibi & vestigiis tuis, facienda tibi injuria. *Deponentia* vero a Grammaticis, ad translata significationem & constructionem tantum attendentibus, dicta sunt, quia cum olim habuissent Passivam vere significationem, & ejus speciem ac terminationem retinerent, usu tamen ipso ejus significationem videbantur tandem deposuisse.

*ponentia*, activa omnino sunt; neque enim ideo ita dicuntur, quia sint aliud genus ab activis; sed [quia] fuerunt aliquando *Communia*, quæ simul actionem, & passionem significarent, sed quia deposuerunt passivam significationem, dicta sunt *Deponentia*, quasi dicas, *Activa deponentia*. Quum igitur in usu fuerunt verba *Communia*, nulla erant *Deponentia*, nunc quia sunt *Deponentia*, nulla erunt *Communia*: quis enim nunc latine dicat; *Tu amplecteris a me*, & *tu oscularis a me*; & *liber interpretatur a præceptore*. Quod si dicas, reperiri aliqua Participia in utraque significatione, dicam, id totum esse a me, qui assero <sup>6</sup> aliquando fuisse verba *Communia*, quorum vestigia remanent in aliquibus participiis. Quid, quod ex tuis Deponentibus adducam Participia passionem significantia? Ante Ciceronem multa verba fuerunt *Communia*; unde ipse in Officiis citat ex veteri poeta; *O domus antiqua, quam dispari domino dominaris?* Inserit & Sallustius in Jugurtha orationem C. Memmii, in qua legitur; *quidquid sine sanguine civium ulcisci nequit*. Cicero in Oratore perfecto cap. 56. dixit; *Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria*. Partitur ibi passivum esse a *Partio*, dicendum est, non commune; quam mihi locus suspectus est, & fortasse legendum;

Nu-

5. *Nulla erunt communia*] At Vide Voss. Anal. III. 5. & 6. ubi & videbis exempla *amplecti* & *interpretari* in sensu passivo. Et adde Gellium XV. 13. Sed tamen vel sic suspecta mihi pleraque, ut ex imperitia vel negligentia Scriptorum orta, quum insuper hæc significatio Deponentium plane passiva, sit rarissima, & vix, extra Participia, apud unum alterumve Scriptorum reperiat. Sed excusabunt hæc forsân Grammatici exemplo Mediorum apud Græcos. Non-

nulla etiam explicatione commoda juvari poterunt. Vide me ad Caput sequens, & Verbum *Potior*.

6. *Aliquando fuisse Verba Communia*] Non hæc est ratio participiorum, quæ in utraque, activa & passiva, significatione reperiuntur, sed quod ipsa illa Participia Præterita, Veluti *Amatus* &c. quæ Auctor hic intelligit, olim utriusque revera fuerint, & potissimum Activæ, significationis. Vide me supra ad I. 15. pag. 134. &c.

*Numeros partitur*, id est, dividit. Itaque jam constat, omnia verba aut esse Activa, aut Passiva, ut ex Aristotele comprobavimus. Unde falsum est & illud, quod ex Categoriis Dialectici disputant, *inter agere & pati medium esse jacere, stare, & situm esse*; nam si jacet, aut sedet, aut situs est, aliquid agit: sedet enim sessionem, & stat stationem. [At Vide Notas in superioribus.] Ego enim illas Categorias, sive Prædicamenta, Aristotelis non esse, multis argumentis possum comprobare. Multo minus illa ferenda sunt apud Philosophos & Theologos tritissima, *de actionibus permanentibus, & transseuntibus*; nam si actio est, aliquid agit.

Turpiter lapsi multis modis Grammatici, qui verba, seu activa, seu neutra, sive deponentia, in Species partiti sunt. Primo quia *Species* in grammatica non id, quod tu fingis, significant, sed id quod lib. 1. cap. 3. significavimus. Deinde nemo est, qui non videat, verba primæ *Speciei*, sive *ordinem* vocare malis, esse etiam vel sextæ vel quartæ, & aliarum etiam esse posse; nam *amo te*, dicimus; & *insania est amare tanti*; & *id amo te*; & *ecquid nos amas de fidicina istac*; & *ubi sunt qui amant a Lenone*, apud Plautum. Itaque si omnia verba sunt diversarum Specierum, quid opus est his Speciebus, id est tricis, & fallaciis? Dicam clarius, si omnia verba sunt omnium ordinum, aut si nullum verbum in his ordinibus habet propriam sedem, ita ut in aliam transire non possit, manifesta insania est iis Speciebus puerorum ingenia distorquere. Postremo in hoc maxime peccatur, quod etiamsi verum sit, verba primæ classis regere accusativum, quisnam sit ille accusativus, ignoratur: quid enim est apud Latinos; *Fæmina reponit genus*, aut *mas reponit genus*, nullo monstrante? Aut quis unquam dixit, *ego amo Deum*, & *Deus amatur a me*? 7 num etiam dices, *facio orationem*; & *do tibi damnum*,

7. Num etiam dices] Nullam recte dici queat, *ego amo Deum*, tibi constare causam, quare non supra ad pag. 9. & 10. sum testatus.

*mmum*, & multa hujusmodi. Ex optimis scriptoribus hæc discenda sunt, non ex arte grammatica: nec grammatica docet latine loqui, sed Latinum sermonem ad Artem refert, ut tu postea ex latina imitatione latine loqui discas. Quum igitur, secluso verbo Substantivo, omnia verba sint aut Activa aut Passiva, intelligendum est, Activa omnia vel in varios transire accusativos; ut, *facere verba, fidem, finem*: vel in unicum tantum, id est, in suum; ut, *vivere vitam; mori mortem; egerere egestatem; furere furorem*. De quibus Ruffianus Rhetor. lib. 2. pag. 35. sic ait; *Figura per pleonasmum; ut, Mortem occumbere, & obire diem; & vivere vitam, & pugnare pugnam; & ire iter*. In quibus sive addas, sive tollas accusativum, idem manet sensus, & totidem virtute vocabula enarrantur. Idem enim est, *Vivo & Vivo vitam*: idem, *Careo pecuniarum, & Careo caritatem pecuniarum*: idem est, *Egeo medici, & Egeo egestatem medici*. Unde enim esset in passiva, *Egetur, Sedetur, Statur*, nisi active diceretur, *egeo egestatem, sedeo sessionem, sto statum, sive stationem*? Sed jam nobis objicies, cur hos accusativos non invenimus? \* quia vitium esset appone-

re,

tus. Quin diserte ita Plautus Pœnulo I. 2. 70. *Deos quoque edepol & AMO & Metuo*. & Seneca Epist. 47. *Id Domini parum esse, quod Deo satis est, qui colitur & Amatur*. Similiter facio orationem, sensu componendi, quidni ferri æque possit? ac dicitur *facio apologum*, h. e. comminiscor, apud Plaut. Stich. IV. 1. 64. Et sic apud Cic. de Sen. cap. 7. *Sophocles ad summam senectutem tragœdias fecit*. Petron. Poëma, *Et, mortuo Epigramma facere*. Porro phrasin damni dandi confirmat utique celebris illa locutio in **Legge Aquilia, Damni injuria da-**

ti. Sed & sic Terent. Andr. I. 1. 116. *Nam si illum objurges, vita qui auxilium tulit, quid facias illi, qui dederit damnum aut malum*.

8. *Quia Vitium esset apponere*] An ergo Vitium ex natura artis proficiscitur? aut an ars postulat sibi apponi, quod Vitium est? denique an ars linguæ & ratio ac vis loquendi flagitat adhiberi & apponi, quod adeo nihil addit ad sensum, ut Vitium quoque sit illud apponi? Ratio autem istorum Imperfonalium Passivorum *Egetur &c.* nequaquam supponit Accusativum Activis addendum,

re, vel saltem archaismus: nam olim frequens erat, *nocere noxam; servire servitutum*; nunc nisi addendum sit adjectivum, pleonasmus erit: ut enim supervacuum est dicere, *Gaudemus gaudium*, ita necessario dicemus; *Tuum vel alienum gaudium gaudebimus; hunc furere furorem; confimilem ludere ludum*. Et Græcis quidem, ut inquit Budæus in Commentariis, familiare est, omnibus verbis seu transitivis, seu absolutis, seu passivis, seu deponentibus, nomina substantiva ab eisdem deducta in accusativo casu subjicere.

Illud porro non est leviter advertendum, verba, quæ uni tantum accusativo deserviunt, ut, *Vivo, Dormio*, posse multos alios recipere, dummodo per translationem idem significant, quod proprius accusativus: Recte enim dicas de aliquo avaro; <sup>9</sup> *Vivit Pecunias*, id est, tota illius vita nihil aliud est, quam meræ pecuniæ. *Virg. Corydon* <sup>10</sup> *ardebat Alexin*, id est, ardor, quem ardebat

sed e contrario formantur illa ab Activis Absolutis sine Accusativo; atque adeo vel nullum plane habent Suppositum, veluti illa, quæ a Neutris, *Egeo, Sedeo, Sto* &c. formantur, vel in medio & incerto relinquunt, ut faciunt, quæ a Veris Activis oriuntur. Nam ut dicitur absolute, *Qui amant a Lenone*, Et, *Omnes qui amant, graviter sibi dari uxorem ferunt*, sine Accusativo vel Objecto certo amandi, sic in Passivo æque absolute dicitur, *Amatur*, sine ullo itidem Objecto vel Nominativo. Sed satis isthæc omnia refutavimus in principio hujus Capitis, vide pag. 275. &c.

9. *Vivit pecunias*] Haud putem, quenquam ita locutum. Certe quod ex Cic. Fam. XIII.

adfert mox Noster, alienissimum est, ut patebit ex loco tantum inspecto, qui ita se habet. *Est enim in eo cum virtus, tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus*. Manifestum est, *τὸ vivimus* non referri ad *studia*, sed ad *quibus*.

10. *Ardebat Alexin*] Sic Gell. VII. 8. *Delphini pueros forma liberali miris & humanis modis arserunt*. Ceterum hic Accusativus per Ellipsin præpos. *κατὰ* omnino explicandus. Vide ipsum Sanctium cap. seq. in Voce *Doleo*, & *Pereo*. Et simile prorsus est, quod apud Comicos passim occurrit *deperire aliquem*. Plaut. Amph. I. 3. 19. *Te efflictim deperit*. Terent. Heaut. III. 2. 15. *Minime miror, Clinia hanc si deperit*, h. e. si propter hanc, & ad



debat Corydon, erat Alexis, „[erat Ignis, quo con-  
 „, flagrabat Corydon.] In sacris aptissime dictum est;  
*Terra germinet Salvatorem.* Sic dicimus; *Somniat thesau-  
 rum.* Cic. lib. 13. epist. 28. *Tum studia illa, quibus ante  
 delectabamur, nunc etiam vivimus.* Adrianus Turnebus  
 lib. 10. cap. 1. Adversariorum, super illud Perfii; *Ira-  
 tum Eupolidem pragranti cum sene palles.* *Audacter*, in-  
 quit, *dictum est*, Pallere Eupolidem; *ut si diceret, pal-  
 lere pallorem, quod est, qui palles, quod tam impense illis  
 poetis operam impenderes, ut decolorem contraxeris insano la-  
 bore vultum.* Hæc ille. Similia sunt; *Alios suspirat a-  
 mores;* <sup>II</sup> *Crepat sulcos, & vineta.* de quibus suis locis.  
 Advertendum insuper, accusativum cognatum, qui est  
 in verbis simplicibus, posse etiam in compositis subin-  
 telligi; ut, *obiit, interiit, periit*, scilicet, *viam*, vel *iter*.

ad hujus desiderium, profus pe-  
 rit amore. Ita enim Suetonius  
 Vesp. 22. *quasi amore sui deperi-  
 ret.* Similiter expono *Pallere Eupoliden* h. e. pallere propter &  
 ad lectionem Eupolidis, vel for-  
 san, sedulam declarare lectionem  
 Eupolidis pallendo, seu pallore  
 ex ea contracto, ut nonnulla  
 mox explicabimus.

II. *Crepat sulcos & vineta*]   
 Heic est Ellipsis, non tam in  
 constructione, quam in sensu.  
 Nam revera Accusativi hi proxime  
 reguntur a Verbo, sed quod  
 interpretandum cum Ellipsi & *di-  
 cere, memorare*: Atque adeo *cre-  
 pare sulcos* est, cum crepitu memo-  
 rare & jactare. Sic Plaut. Mil.  
 III. 1. 57. *Neque publicas res cla-*

*mo, neque leges crepo.* Sallust:  
 Or. I. ad Cæsarem, *quæ in Sul-  
 lam increpabantur.* Terent. Eun.  
 V. 1. 14. *Istuccine interminata sum  
 hinc abiens tibi?* Liv. I. 17. *Fre-  
 mere plebs multiplicatam servitutu-  
 tem.* Sall. Jug. 104. *Postquam er-  
 rasse Regem, & Jugurtha scelere  
 lapsum, deprecati sunt.* Sic excu-  
 sare morbum &c. h. e. in excu-  
 sando allegare. Ita vero Tacit.  
 An. V. 2. *Magnitudinem negotio-  
 rum excusavit.* Et hinc Plaut.  
 Afin. III. 1. 31. *Excusatio inopia.*  
 Sic ferme & Græci. *Ælianus*  
 Var. Hist. X. 1. *ἰδικαιολογήσατο,  
 πατέρα μὲν Ὀλυμπιονίκῳ ἔχον, &c.*  
*in defendendo dixit, patrem se ha-  
 bere &c.* Vide plura ad Cap. seq.  
 & Verbum *Æstuo*.

## CAP. III.

*Enumerantur ordine Activa multa, quæ hætenus credita sunt  
Neutra, Impersonalia, vel Deponentia.*

**Q**uoniam ex Aristotele citavimus, omnem motum aut actionem aut passionem esse, nihilque medium, quod Neutrum possit vere appellari, consentaneum erit, verba *Neutra* rejicere, quibus videlicet, id, quod non est in rerum natura, velint Grammatici nuncupari. Ratio illorum, si ratio ea dicenda est, sic habet; Videmus verbum *Amo* significare actionem, & verbum *Amor* passionem: Sed verbum *Sedeo* in medio amborum est; quia nec actionem, nec passionem, significat. Sed falluntur, qui hæc comminiscuntur; nam si verum scrutari velint, inventient profecto activa omnia in duplici constituta differentia: quædam enim uni tantum accusativo junguntur: ut, *vivo, sedeo, dormio*: quædam variis accusativis; ut, *amo, amplector, judico*. In illis non apponitur accusativus, quia certissimus; in his apponitur, quia incertus. Unde illa, quæ tu vocas *Absoluta*, vera & prima sunt activa, & in primo loco activorum collocanda. Itaque *sedeo*, magis activum est, quam *amo*, aut *percutio*: Aristoteles enim, & Ci-

cero

1. *Non apponitur Acc.*] Nec apponi opus, quia nihil significabit, etiam si apponatur. Ceterum de his, quæ Auctor denuo hic affirmat, vide quæ ad superius caput jam notavimus, & ad hoc ipsum mox notabimus.

2. *Magis activum est*] Immo revera longe minus, quia non habet patientem, in quem exferat actionem suam; quum tamen secundum Aristotelem & ipsum Sanctianum in omni actione vera

& justa esse debeat, quum illud, quod agit, tum, quod patitur. *Activa* tamen etiam dicuntur, & dici possunt, Neutra Verba, quia speciem quandam Actionis in se absolutæ notant. At reliqua, quæ Sanctius dicit *imperfectum sensum relinquere*, vere sunt Activa, & ideo requirunt Accusativum patientem, in quem vera illa Actio se exferat, nisi Objectum relinquunt in incerto. Vide supra ad pag. 273. &c. & p. 276.

cero in Topicis hanc regulam nobis tradunt; *Quæ se ipsis contenta sunt, meliora sunt, quam quæ egent aliis.* Et vero, quum dicis, *Petrus sedet, dormit, jocatur,* in quolibet horum sensum absolvisti, ita ut nihil desiderari videatur; at quum dicis, *Petrus fregit, percussit, vidit,* imperfectum sensum reliquisti; propterea quod manca illa verba sunt sine accusativi appositione.

Nunc ad verba enumeranda me converto, quæ Falso Neutra putantur; in quibus illud velim mihi concedi, quod superius (Cap. 2) probatum est, fatis mihi esse ad probandum, verbum aliquod esse activum, si in passiva [At Vide supra ad Cap. 2. & mox ad verbum *Ambulare.*] testimonia citentur, etiam illorum, quæ dicuntur ab istis Impersonalia; ut, *caletur, egetur, curritur, peccatur*: nam si, ut jam diximus, impersonalia illa ficta in passiva nulla sunt, hæc voces, *egetur, caletur,* activum verbum fatis superque demonstrabunt; ut, *egetur,* subaudi *egetas*; *egeo egestatem.* Ubicunque item participium in *Dus, da, dum,* reperitur, sive solum in *Dum,* sive cum substantivo, semper denotat verbum activum; ut, <sup>3</sup> *serviendum est,* subaudi *servire*; *micandum est,* sub. *micare*; *bibendum est,* subaudi *bibere.*

*Abeo, vide Eo.*

„[<sup>4</sup> *Abhorreo.* Cicero; *Omnes illum abhorrent, & aspernantur.* Dictys lib. 2. *Exemplum ejusmodi abhorrentes*; & lib. 4. *Parum abhorrens famam.*]

*Ab-*

3. *Serviendum est*] Nomina hæc sunt Adjectiva, quæ nihil ex Verbo habent, nisi adsignificationem aliquam Temporis, unde *Participia* dicuntur. Et proinde nihil hinc colligi potest de natura verborum, & Ellipsi in iis usitata, cum in hisce nominibus plerumque intelligatur *Negotium,* vel Impersonalis sint constructionis. Vide infra ad cap. 8.

non magis regit vi sua Accusativum, quam *Aversor, Abominor,* aut ipsum *Horreo, Trepido, Stupeo* &c. Quibus appositus Accusativus explicandus est per Ellipsin Præpositionis. Eadem est ratio Constructionis in Verbis compluribus, quæ sequuntur apud Sanctium. Vide quæ notavi ad *Ambulare viam,* in extremo.

4. *Abhorreo*] Hoc Verbum

*Abnuo*, Salust. Jugurth. *Hic milites fessos itineris magnitudine, & jam abnuentes omnia.* „[Sicut Catull. O., *omnia omnibus annuit.*] [Intelligitur ante hosce Accusativus Præpositio.]

*Abstineo*, Nebriffensis esse activum fatetur; sed quum Horatius dixit, *Abstineto irarum, calidaeque rixæ*, neutrum esse arbitratur, sed male. vide lib. IV. cap. 12. de *Hellenismo*. *Abstine maledictis*, vel *a maledictis*, neutrum multi arbitrantur: sed deest accusativus *Se*, „[vel „*Manum*, vel quid aliud.] Brutus ad Atticum; *ut se maledictis non abstineat.* „[Liv. 8. *Alexandrum Romano bello fortuna abstinuit.* Plaut. *Perfa. Quasi lippo oculo, me herus manum abstinerere haut quit, quin mihi imperet, quin me suis negotiis præfulciat.*]

*Abutor*, Philip. Beroaldus ad Sueton. *Dicimus, inquit, abutor hanc rem, & hac re.* Terent. *Nam in prologis scribundis operam abutitur.* Cato rustic. *Donec omnem caseum cum melle abusus fuerit.* Plaut. *Bacch. Nos aurum abusus: idem; Nam hoc argentum alibi abutar: idem Trinummo, Qui abusus sum tantam rem patriam.* Vide *Utor*. Quum dicimus *abutor hac re*, s deest *ò abuti*, vel *usum*.

„[*Accedo*, Subaudi, *accedere*, sive *accessum*. Cicero „2. *Tusc. cap. 16. Saucii opplent porticus liberorum Æsculapii, non potest accedi.*] [At vide Me infra ad Verba, „*Adeo*, *Cedo*.]

*Accidit*, *Accido* fere idem est quod *cado*, & sicut in *Cado* intelligitur *ò cadere*, sic in *accido*, Tac. *Accidit ad genua illius, subaudi se, vel casum.* [At vide me infra ad Verbum *Cado*.]

*Adeo*

5. *Deest ò abuti*] Immo vero ejusmodi nihil deest, cum talia sint vere passiva, neque requirant Accusativum, sicuti supra ostendi ad pag. 283. & 284. agens de Deponentibus. Quando autem apponitur Accusativus, explicandus is est per Ellipsin Præpositionis, eodem modo, quo explicatur junctus hisce Verbis Ablativus. Vide mox ad V. *Adversari* in extr.

*Adeo domum, vel ad domum, neutrum putant, 6 tu semper activum putato: nam dicimus, adeo urbem, &*  
*urbs*

6. Tu semper Activum putato] Nihil falsius. Si alterutrum dicendum, Neutrum potius semper, quam Activum, putaverim. Neque obstant exempla a Sanctio allata, in quibus quasi ab Activo accusativum regente formata occurrunt Passiva cum suo supposito, quasi Accusativus in Nominativum esset mutatus. Nam talia reperiuntur multa, ab aliis etiam Neutris in Passivam formam translata. Sic Cæsar B. Gall. V. 18. *quod flumen uno omnino loco pedibus transiri potest. At transire flumen dicitur pro, transire trans flumen.* Vide & mox plura ad verbum *Æstuarè & Ambulare.* Illud vero ex hisce Passivis discimus, Veteres Scriptores non semper attendisse ad originem & veram phrasium naturam, sed arripuisse usum non satis semper intellectum, & ex eo alias porro formasse constructiones, a Verbi natura profus alienas. Scilicet, quum sæpe reperissent ab aliis ante se dictum, *adire aliquem*, &c. fecerunt inde *aditur aliquis*, licet ipsum Verbum *Adeo* naturâ suâ sit Neutrum, nec dictum fuerit primitus *adire aliquem*, nisi per Ellipsin pro *adire ad aliquem*. Id vero negat Ursinus Tom. 2. pag. 274. censens Accusativum hunc regi a Præpositione ipsa, quæ est cum Verbo composita, & quæ in ea compositione retineat suam vim. At inane hoc esse, liquet

manifeste profus ex eo, quod idem casus jungitur etiam Verbis cum tali compositis Præpositione, quæ non Accusativum, sed Ablativum regit, veluti *Abnuere, Abolere, Convenire, Consulere, Excedere, Evadere, Prævenire, Præire, Prædicere, Proferre, Producere, Promovere.* Hæc omnia, & complura alia, Accusativum admittunt, quædam semper, quædam sæpissime, loco istius Casus, quem Præpositio, cum Verbis composita, cetero qui regit. Deinde vero perpetuum hoc est ipsius Ursini, ut exemplis plenioris locutionis prolatis probet Ellipsin & ejus supplendæ rationem, ac rejiciat, si, quod statuitur ejus supplementum, nullo reperiatur loco expressum. At hic frequentissimum est apud Auctores illud *Adire aliquem* supplementum. Non modo enim Terentius minimum quater dicit, *Adeo ad eum, adibo ad precatorem* &c. Sed & Plautus Aulul. IV. 10. 16. & Livius I. 4. *Nec adiri usquam ad justum cursum amnis poterat.* Corn. Nepos in Themist. cap. 7. *ad magistratus adire noluit*; ubi vide Gebhardum, plura ex Nepote proferentem. Cicero Famil. III. 7. *Cum esset ad me aditum ab iis.* XI. 16. *Qui intempestive ad nos adeunt.* VI. 13. *Aditus ad eum difficiliores fuerunt.* Sed putidum foret, exempla locutionis tam frequentis plura velle adferre. Denique eadem

*urbs aditur, & adeo ad urbem, subaudi viam, vel iter: Tacit. Oceanus navibus aditur. Livius; Libri per Duumviros sacrorum aditi. Ovid. 6. Fastorum; Sacra vir intrabo non adeunda viro. Cic. Illa pericula adeuntur in praeliis. Columella, Sed granaria scalis adeantur.*

*Adolere Verbenas, nemo activum esse negabit; at vero pro crescere contendunt esse neutrum: sed dicimus, adolevit aetatem, & ad aetatem subaudi se: hinc sæpe adulta aetas, adultus autumnus, adulta vitia. vide Nonium, & nostra Paradoxa in Euphemismo. Adolescit, inquit Festus Pompejus, ab Olesco, id est, cresco, venit: sic enim legi debet; unde sunt Adultus, Adolefcens, Altare, quod in illo ignis excrefcatur. Adolescit puer, subaudi se, vel τὸ adolere. [Vide Me infra IV. 14.]*

„[*Ascendere navem. Dictys lib. 2. Ascensio navibus, ventos nacti ex sententia, paucis diebus ad Trojam pervenere: & lib. 3. Ascensio curribus bellum ineunt.*]

*Adulor tibi, & adulor te, dicimus; 7 sed in illis sup-*

dem est ratio Verborum cum Præpos. A, Ab, & E, Ex, compositorum, & Ablativum modo cum repetita Præpositione, modo sine ea sibi adsciscendum. Terent. Eun. IV. 7. 21. *Nunquam accedo ad te, quin abs te abeam doctior.* Et sic alibi passim, immo vix aliter. Si quando tamen aliter occurrit, quis dubitet intelligi præpositionem. Eun. IV. 3. 19. *aliquid domo abeuntem abstulisse.* Sic *Abire Magistratu, Româ* &c. Sed & similiter, *Nihil gloriosum ex ore ejus exiit* apud Nepotem in Timol. cap. 1. & sic alibi, & apud alios: at Ellipsin habemus in notissimo illo Lucani, *exeat aula, qui volet esse pius.* Satis, nisi fallor, patet ex his inconsulta

Cl. Ursini affirmatio, qua non tantum negat Ellipsin in hac Phrasi, sed etiam hoc Verbum, & familia per naturam suam Neutra, *vi præpositionis facta* tradit vere Activa, qua de re agemus etiam in sequentibus.

7. *Sed in illis supprimitur &c.* Cum incertissima sit hujus verbi origo, & proinde etiam primitiva ejus significatio, nihil certi possumus statuere de nativa ejus constructione. Crediderim tamen, Verba *Adulo* & *Adulor* fuisse prorsus Neutralia, & notasse primitus, vel ad *aulam* agere & hæere propter aliquem, cui blandiaris: vel ad *ollam* hæere, & expetere cibum; quamvis neque rejiculam putem Turnebi sententiam, a Græco *ἰσα*,

primitur cognatus accusativus; ut apud Græcos δαλείειν δαλείαν; „[quomodo Catullus *Basfare basia*. Plaut. *Vomere vomitum*, *Turbare turbas*, *Ludere ludum*, *Furare jurandum*.] Tacitus lib. 16. *Ne codicillis quidem Neronem, aut Tigellinum, aut quem aliorum præpotentium adulatus est*: idem lib. 16. *At nunc colimus externos, & adulamur*. Columella lib. 7. cap. 12. *Furem adulantur*. Cicero *Adulari fortunam alterius dixit 2. Divin. Adulo etiam dixerunt veteres*. Cicero 2. *Tuscul. ex poetâ veteri, Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem*. Valerius Max. *Si Dionysium non adulares, ista non esses*. Lucret. *Gannitu vocis adulant*. Hinc videtur Cicero traxisse passivum, *Officior. 1. Cavendum, inquit, est ne assentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos sinamus*. Valer. Maxim. *Tribunus militum adulandus erat*: idem lib. & cap. 3. *Cujus clementiam non adulatus Mucius*: idem lib. 4. *Ephastionem more Persarum adulata*.

Adversor, id est, Versor ad, vel verto me tibi. Et ut *Verto sæpe reticet accusativum Se, ut, In glaciem vertere lacunæ*: sic *adversor* s reticet etiam accusativum; ut,

cauda, ea derivantis, quum R & L permutari inter se soleant, & *adulationem* canibus maxime propriam dicat Nonius. Verba autem Ciceronis, in quibus prorsus passive τὸ *Adulari* creditur adhibitum, aliter exposuerim & construxerim. Nempe, *ne Assentatoribus patefaciamus aures, nec Eos (assentatores) adulari nos sinamus*. Frequens enim est illa Accusativi ante Infinitum Ellipsis. Cæsar B. Gall. II. 15. *nulum aditum esse ad eos mercatoribus: nihil pati scil. Eos vini inferri*. Sed & in Valerio Max. IV. 3. 4. ext. legitur, *Si Dionysium adulare velles*. Ceterum cognatus ille Accusativus, de

quo jam egimus ad Caput Superius init. & mox iterum aliquid dicemus ad vocem *Æstuo*, neutiquam requiritur, nedum in verbis in OR exeuntibus.

8. *Reticet etiam Accusativum*] Minime gentium. *Adversari* revera est passivum, æque ac *Versari*, quod significat aliquo in loco se movere, & vertere prorsum rursus. Sic ergo & *adversari alicui* est Sese advertere adversus aliquem: qua ratione æque dici posset *adversari aliquem*. Certe eo modo se res habet in ipso Activo. veluti, quum legimus apud Ter. Eun. II. 3. 51. *Illa sese interea adverterat in hanc nostram plateam*. Quin vulgo dicimus

*adversari animo, libidini, sententia.* Tacitus lib. i. ex-

preffit

*animus animum advertere, & contracte animadvertere, aliquid;* Sensus enim est, animum advertere ad aliquid, vel forsitan aliquid advertere ad animum. Cæsar B. Gall. I. 24. *Postquam id animum advertit.* Terent. prol. Andr. *Nunc quam rem vitio dent, animum advertite.* Sed tamen in sequentibus Taciti locis plerique creditorum interpretum partim jam ediderunt, partim edendum censuerunt etiam ex MStis, *aversari*, cujus eadem est constructionis ratio. Nam *Deos facinora sua aversari*, sicuti editur, est idem, quod, Deos se avertere, seu averti, ad conspectum suorum facinorum. Atque hæc haud dubie præcipua est origo verborum, quæ *Deponentia* appellantur, quæque olim vera fuerunt Passiva. Nam quoniam illa Passiva idem prorsus significabant, quod Activa tunc, quum ea reciprocum pronomen quidem requirunt, sed perpetua pene Ellipsi omittunt, & ideo Neutorum speciem præferunt, hinc casu (nam casus in formandis locutionibus vel maxime valet) sæpe factum, ut illa Activa in desuetudinem abierint, & sola eorum Passiva in usu manserint, atque ita tandem pro Deponentibus passivam significationem jam habeantur. Patet id imprimis ex verbo *Vertere*, & derivatis inde. Frequens illius Simplicis & Activi usus est in sensu Neutrali, qui idem cum Passivo; id quod fit per Ellipsin

Accusativi reciproci. Nam vulgatum illud, *quod bene vertat*, scilicet *se*, idem revera est, quod ad sensum, ac si diceres, *vertatur*. Formatur inde *versari*, quod sensum eundem exhibet, quem *versare se*, ut adeo, qui *versatur* aliquo in loco, is ex verbi vera & primitiva significatione, sese versare, seu ipse a se istic versari ultro citroque, dicatur. Clarius hoc etiam liquet ex Compositis *Revertere* & *Reverti*. Nam utrumque in usu est, licet alterum altero frequentius; & idem prorsus significat, sed tamen alterum revera est Activum, & intelligitur in eo sæpius memoratum Pronomen, alterum vere Passivum. Eadem est ratio  $\text{¶}$  *Misereo* & *Misereor*, (Vide ad II. 3. N. 5. p. 168.) *Regredior* & *Regredior*, (Vide infra hoc Capite ad Verbum *Regredior*) *Lato*, *Lator*, *Delecto*, (Vide Plautum Merc. III. 2. 5.) *Delector*, *Pasco*, *Pascor*, quod postremum eodem modo ac sensu dicitur, quo *Vescor*, de quo ad superius Caput egi. Tum  $\text{¶}$  *Proficisco*, h. e. porro me facio, seu faceflo, & *proficiscor*: *Potio*, & *potior*, de quibus vide infra ad Verbum *Potior*: *Reminisco*, h. e. in memoriam mihi redigo, & *Reminiscor*, multorumque haud dubie aliorum, (Vide omnino Priscianum lib. 8. p. 797. & 799.) sed in quibus omnibus id tamen hodie non ita facile demonstrari potest, quoniam primitiva eorum significatio usu est

ob-



pressit accusativum; *Sua facinora adversari deos lamentatur* :

obliterata, & proinde nobis jam latet. Eadem ratione e contrario sæpe sola etiam Activa, in solo pene Neutrali, seu Passivo isto sensu, per Ellipsin reciproci pronominis, manserunt in usu, atque ita simul Passivorum usui prorsus abolendo causam dederunt. Talia sunt *Deficio, Proficio, Sufficio, Emergo, Degenero, Nubo, Excello, Surgo, Facefso, Propinquo, Vergo, Migro, Penetro, Subsisto, Trajicio*, &c. quæ minime sunt Neutra, sed plane Activa, quorum accusativus est Pronominis Reciproci. Vide & supra ad Cap. 2. & infra ad Lib. IV. cap. 3. circa finem. Interim neutiquam diffiteor, huic analogicæ observationi de verbis Deponentibus sæpe quam maxime contrarium deprehendi usum Linguae; etiam in illis ipsis Verbis modo a me memoratis, in quibus ceteroqui nullus videtur esse hæsitatiōnis locus. Cum dicimus, *Equus pascitur sive herbis sive herbas*, requirit omnino Analogia, ut id exponatur hoc modo, *equus pascit se herbis* seu *κατὰ herbas*, vel etiam *pascitur a Domino herbis* &c. Nam Domini proprie dicuntur *pascere* armenta. Unde Cato rogatus, *quid maxime expediret in re familiari*, respondit, *Bene pascere*, apud Cicer. de off. II. 25. Nempe *pascere* proprie notat alere, a Gr. *πάω*. Hinc Virgil. Georg. II. 189. de campo, *qui silicem curvis invisam pascit aratris*. Sed &

*pascere* quasi neutraliter cum intellectu reciproci pronominis esse adhibitum olim, patet ex Sueton. Tib. 2. *Non pascentibus pullis*, h. e. cum non pascerent se, seu non pascerentur pulli. Constat autem ex his, *τὸ pasci* vere & natura sua significationis esse Passivæ. Ejus tamen compositum, *Depaschi*, videri potest ab ipsis Veteribus ita usurpatum, ac si vere esset Activum, a quo proxime regatur Accusativus, in quem actio exferitur. Ut, quum Virgilius ait de Serpente filiolos Laocoontis devorante, *miseros morsu depascitur artus*, quis dubitet, quin vere activa significatio a Virgilio data sit huic verbo, scil. mandendo & vorando consumendi artus. Similiter in Georgicis, *atque artus depascitur arida febris*. Sed Catachresis hæc est, quæ sæpe vocabula usurpat alio in sensu & constructione, quam postulabat analogia & origo, seu primitiva eorum significatio. Nec mirum, quum Scriptores debeant obtemperare usui, si pervulgatus est, usus autem sit penes vulgus. Quia vero imperitum, & harum rerum negligens est vulgus, sæpe ille usus, a vulgo ortus, est potius *abusus*, h. e. *κατάχρησις*. Quin immo similis *abusus* significationis etiam in Activo hujus verbi reperitur apud Virgil. Georg. I. 112. *Luxuriam segetum tenera depascit in herba*. At vero recte loquendo animalia pascunt se ci-

tur: & lib. 17. Sed ambitionem scriptoris facile aduerseris  
ibidem; Vidistis deos infaustam adoptionem aduersantes.

Æstuo. Statius, *Pisæumque domus non ð æstuat annum.*

An-

bo suo, non vero pascunt, & proinde nec depascunt, cibum. Sed tamen quia in pascendo, herbas morfu demetunt, hinc *depascere* pro demetere, vel pascendo se, fegetes absumere, abusu quodam significationis posuit non modo Virgilius, sed & Cicero alique. Ex his vero manifestum, ex erroribus vulgi, & abusu linguæ, significationes sæpe mutatas, & ita tandem factum, ut data videatur formæ passivæ significatio Activa, licet, si ad primum phræcos & constructionis usum recurras, passiva haud dubie fuerit. Nam ipsum illud, *miseros depascitur artus, & artus depascitur febris*, secundum naturam Grammatices, & significationis primitivæ analogiam, ita exponi potest ac debet, pascitur artubus illis, usque dum nihil amplius ex iis superfit. Plane ut Simplex *Pasci* apud Virgilium Georg. III. 314. de Capris, *Pascuntur vero sylvas & summa Lycei, Horrentesque rubos, & amantes ardua dumos.* Sic porro *Abuti aliquam rem* idem fere est multis in locis, quod absumere eam. Sed sicuti *absumere* proprie notat aliquid sumere, usque dum nihil ejus superfit, sic *abuti aliquam rem* est uti & juvari eâ, usque dum res plane sit consumpta vel in nihilum redacta. Plaut. Poen. V. 4. 29. *jam diu edepol sapientiam*

tuam abusa est hæc quidem: nunc hinc sapit, h. e. sapientiam, quam abs te habuit, consumpsit jamdiu, nunc sapientiam, quam habet, habet a me. Vide & supra ad Cap. 2. pag. 284. & paulo ante ad Verbum *Abutor*.

9. *Æstuat annum*] Interpretare, *æstuando exhibet annum Pisæum*. Sic enim sæpe loquebantur Veteres, ut in Accusativo verbis addito efferrent id, quod Actione istius Verbi quasi exhibetur, seu effectum præstatur. Qua ratione factum, ut verba vere Neutra acceperint aliquando constructionem & significationem ferme Activam. In hunc censum referenda, quæ sequuntur. Propert. lib. 2. el. ult. *Lyncæus ipse meus seros insanit amores*, h. e. exhibet insaniendo seros amores, atque ita insanix ejus materia & effectum sunt feri illi amores. Persius I. 25. *Quum sapiamus patruos*, h. e. quum sapientia nostra exprimimus sapientiam illam & severitatem, qua patruum utuntur aduersus fratrum filios. Juven. *Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt*, h. e. vita sua exhibent speciem Bacchanalium. Sic Ovidius, *Carmina saltantur*; Horat. *Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat*. Plane uti Sueton. Ner. 54. *Saltare Virgilii Turnum*. Quid aliud enim hæc significare queunt, quam saltando exhibere

Annotat Turneb. lib. 5. cap. 3. &amp; lib. 21. cap. 8. Pa-

pinus,

& agere personam Turni, Cyclopi, &c? Sed tamen origo harum locutionum fuit Elliptica. Nam *saltare Cyclopa* dicitur utique eadem prorsus ratione & sensu, qua *moveri Cyclopa*, de qua Phrafi superiori in capite jam egimus pag. 286. Jam vero sicuti Hæc certissime est Elliptica, & necessario per ellipsin explicanda, sic & Illa eodem prorsus modo formata fuit primitus, & accipienda etiamnum foret, ut Neutralis, nisi Ufu ipso ad naturam seu originem locutionum non satis attendente, deflexa fuisset in speciem Activæ, quæ species probatur potissimum ex Passiva Ovidii locutione, *Carmina Saltantur*. Similiter vero exponere possumus, *Olet unguentum, spirat Deam, anhelat ex imo pectore crudelitatem, sonat vitium percussa maligne fidelia*, h. e. odore suo odorem unguentorum, spiritu suo spiritum Deæ & ipsam Deam repræsentat: anhelitu suo efflat & declarat animi crudelitatem: fidelia sonitu suo declarat & exhibet nobis vitii speciem. Immo vero similes sunt omnes fere locutiones, quæ Accusativum verbis, natura & usu suo ceteroqui Neutralibus, additum habent, quo materia vel effectum actionis exprimitur. Tales sunt ab Auctore nostro allatæ in verbis *Clamare, Crepare, Delirare, Eructare, Ludere, Manare, Miscare, Peccare, Stillare, Sudare, Tonare, Ululare*, aliisque. Qui-

bus adde inprimis notabile illud Flori I. 13. 17. *Cum ad iniqua pondera addito gladio, superbe, VÆ victis, increparent*, h. e. increpando dicerent, *Væ Victis*. Et Pomponii Melæ III. 8. de Euphrate, qui primum *late diffusus in stagna, diuque sedentibus aquis, & sine alveo patulis, piger, post, ubi marginem rupit, vere Fluvius est*, h. e. ubi rumpendo terram, effecit sibi marginem & ripas. Vide etiam, quæ notavi ad Caput superius plane in extremo. Jam vero, prorsus censeo eandem quoque rationem esse Accusativæ Cognati, Neutralibus juncti, maxime ejus, qui penes se habet Epitheton, vel Genitivum. Nam sicuti dico *Saltare Cyclopa, Ludere Trojam, Æstuarè annuæ Pisum, Manare picem, Ululare tristia*, eadem ratione dicam, *Saltare saltationem Cyclopi, Ludere ludum Trojæ, vel consimilem ludum*, ut ait Terentius, *Ululare tristem ululatum* &c. Ita ergo, quum idem Terent. dicit *Hunc scio solide mea gavisurum gaudia*, exponi illud potest, scio hunc suis gaudiis integre exhibiturum in hoc negotio eadem & paria meis; quamvis & aliter exponi queat, per Ellipsin scil. Præpositionis *ob* vel *propter*; ut apud Ciceronem in Ep. Famil. *Furit Homines tam gavisos suum dolorem*. Similiter quum Cicero ait, *Magna voce juravi verissimum pulcherrimumque jusjurandum, sensus est, Vel, jurans expressi &*

*pinus*, inquit, *noxe dixit*. æstuat annum, ut si æstuat æ-

stum

exhibui tale jusjurandum, sicuti Idem scribit ad Atticum, *juravit morbum*, h. e. jurans dixit morbo se teneri: Et Cæsar B. Civ. III. 12. *idem omnis exercitus jurat*, h. e. omnis exercitus jurans promittit idem: Vel, juravi tali jurejurando, seu *secundum & in aut per tale jusjurandum*. Sic enim accipi potest etiam illud Cæsar's, quasi diceretur, *in idem jurat omnis exercitus*. Huc refer quoque, quod Ovidius ait *Metam. II. 101. Stygias juravimus undas*, h. e. per Styg. undas. Quum vero nullum additur Epitheton, vel quod Epitheti aut Descriptionis alicujus vicem suffineat, Pleonasmus est significationis & constructionis, usitatus etiam in aliis linguis, qui tamen eadem illa ratione est expediendus. Proinde quum Gellius & Alii (Vide infra in *Servio*) dicunt simpliciter *Servivit servitutum*, si nolis in eo statuere Ellipsin Præpositionis, tum vero expone id, serviendo exhibuit Plenam & Veram servitutum. Emphasis enim quædam inest in illo Pleonasmio. Vide *Super. Cap. p. 274*. Eam autem visus mihi sum rectius exprimere non posse, quam tali expositione, qua declaravi, hanc phrasin meâ sententia paulo amplius quid denotare, quam faciat simplex verbum *Servire*. Hoc si animadvertisset Urfinus, non ita temere, opinor, abjecisset eam *tricarum* nomine, sicuti facit *To. I. p. 419. ad simplicem*

Pleonasmum istam phrasin rejiciens. Ex eo vero, quod ita Verbis Neutralibus reperiuntur nonnunquam additi Accusativi, neutiquam colligendum, ut sæpe jam diximus, nulla esse Neutra, & si quæ eam speciem præferant, illa requirere supplementum Accusativi Cognati, qui non modo non necessarius, sed & extra istam, quam dixi, rationem ineptus prorsus est. Verum id potius colligendum, verba, quæ natura suæ significationis, & potissimo usu, vere Neutra sunt, posse etiam per istam explicationem, quam modo dedi, & quandam quasi Ellipsin significationis, usurpari Activo sensu. *Miratur* Urfinus, quod hanc mutationem fieri dicam per *Ellipsin quandam significationis*, in qua ipse potius agnoscat *Pleonasmum quandam significationis*. At vero Ellipsis utique est, quando plus intelligi debet, quam exprimitur. Ea vero est plane Grammatica, quando omittitur, quod ex legibus Grammaticæ addi debuisset. Quando itaque dicitur ex. gr. *percutere fœdus*, pro percutere porcum ad fanciendum fœdus, ut exponit Urfinus ipse, seu pro fancire fœdus percutiendo victimam, nulla in ea phrasi est ellipsis Grammatica, siquidem nihil deest, quod ad constructionem explendam addi debeat, at in ejus significatione constituenda deest tota *victimæ* mentio, quæ ad illam explendam

dam

stum quis diceret. „ [Lucretius 2. *Hos igitur tellus omnes*

„ ex-

dam requiritur in interpretando. Eo itaque nomine, in talibus Neutris, quæ sine Ellipsi Grammatica junctum sibi habent Accusativum, immo & in Activis, quæ ita longe petitum proxime tamen regunt Accusativum, inesse dixi *quandam Quasi Ellipsin Significationis*. Porro multa etiam reperiuntur Verba, quæ Simplicia, sunt vere Neutra; eadem Composita cum quibusdam Præpositionibus, usu saltem facta videntur vere Activa. Talia sunt *Concrepare ara, Decurrere, Debellare, Deslere, Edormire, Ebullire, Ejurare, Abjurare, Præstare*, &c. Crediderim tamen, hæc quoque primitus fuisse vere Neutra, & per Ellipsin Præpositionis, licet longioris aliquando supplementi, ita constructa, at vero eam Ellipsin paulatim adeo usu ipso invaluisse, ut quædam Verba nullam retinuerint Neutralis & Ellipticæ locutionis speciem, sed omnem Activæ acceperint, ideoque etiam in Passivam Activæ respondentem transferint. Vide & infra Me ad Verbum *Currere*. Non tamen ita semper res habuit, nec in omnibus Compositis, quæ Auctor adfert, cum Accusativo junctis. Nam is sæpe regitur etiam a Præpositione, quæ in Verbo inest, quæque per Ellipsin repetenda. Veluti in *Allatrare, Accedere, Adire, Aridere, Assentari, Assentire, Excedere, Illucere, Illudere, Impendere, Incumbere, Inflare, Inire,*

*Insultare, Insistere, Invadere, Obire, Presidere, Prævehi* (intelligitur in his *præter*) *Subire, Trajicere, Transmittere*, &c. At valde in hisce adverbantem mihi habeo Urfinum, qui contendit, Accusativum, his & similibus Verbis junctum; sine ulla Ellipsi regi vi præpositionis, quæ cum Verbo est composita, & quæ idcirco non repetenda sit ad supplementam Ellipsin, quam nullam ille hic agnoscit. Vide Eum. To. 1. p. 462. 463. & To. 2. p. 274. 275. Res profecto mira, quum passim occurrat Supplementum illud Ellipseos, seu illa præpositionis Repetitio, nolle hic tamen agnoscere Ellipsin, quam agnoscas in Verbis, quæ cum aliis Præpositionibus sunt composita, Accusativum non regentibus. Certe enim frequenter prorsus repetita reperitur illa Præpositio. Vide me supra ad Verbum *Adeo*, & ipsum Urfinum To. 2. p. 275. ubi multa istius generis collegit. Sed & promiscue Veteres adhibuerunt hæc Verba; modo cum repetita præpositione, modo sine ea. Sumamus Verbum *transducere* & similia apud Cæsarem, qui B. Gall. I. 35. ait, *nequam multitudinem hominum amplius trans Rhenum in Galliam transduceret*. At alibi omittit Præpositionem *trans*, & sic duos Accusativos huic uni verbo jungit, Veluti I. 12. *Helvetios tres jam copiarum partes id flumen transduxisse*. II. 5. *Flumen Axonam*

,, *exastuat astus.* Juvenal. *si dixeris, astuo, sudat, subaudi astum.*]

Al-

*exercitum transducere maturavit.* II. 10. *omnem equitatum sagittariosque pontem transducit.* IV. 16. *exercitum modo Rhenum transportaret.* Quid nunc malis, Lector, utrum statuere in his Ellipsin Præpositionis, quæ sæpe aliis in locis repetita occurrit, an Accusativos hęc vi Præpositionis a Verbis quoque regi, licet ea alios etiam Accusativos unice & discrete ab se rectos habeant sibi aditos? Quid dices, si insuper Hi Accusativi reperiantur cum Passivis constructi? Sic B. Gall. I. 31. *ne major multitudo Germanorum Rhenum transducatur.* & II. 4. *Belgas esse ortos a Germanis, Rhenumque antiquitus transductos.* Manifestum putem, Accusativum hic explicandum per Ellipsin Præpositionis. At nihil hæc movent Ursinum, qui ipse To. 2. pag. 270. & 272. similia adfert, quum Passiva tali Accusativo juncta, tum Activa duplicem habentia: Et tamen talia Verba To. I. p. 462. censet *vi compositionis cum præpositione fieri Activa*, veluti *Antevenire, Adire, Accedere, Allatrare* &c. Quid ergo? An etiam Passiva *sient Activa* per eam constructionem, quippe cujus eadem plane est ratio, sive Accusativus ille cum Passivis, sive cum Activis, construatur? Quid multa? Absurdius nihil dici potest, aut statui. Sed & quid absurdius excogitari potest eo, quod pag.

456. *Abnuere aliquid* Neutrum dicit, & ejus Accusativum regi a Præpositione per Ellipsin suppressa, at *Annuerere aliquid* esse Activum, & regere Accusativum vi præpositionis, cum qua compositum est Verbum. Quin si Præpositio, cum Verbis composita, ita communicat cum iis suam vim, ut jam absque Ellipsi Accusativum regant, quem ceteroqui nec Ipsa, nec Simplicia eorum, regunt, quare non etiam cum Adverbiis hanc suam vim communicant? Quare ipse Urfinus statuit *Verfus* esse Adverbium, at *Adversus* Præpositionem, quia plerumque additum sibi habet Accusativum? qui tamen secundum hanc rationem regi posset vi præpositionis compositæ, ut adeo opus non esset mutare idcirco naturam totius vocabuli. Sed quæ falsa sunt, solent sibi parum constare. Adde jam his omnibus, quod eadem Constructio Accusativi reperitur passim etiam cum Verbis, quæ composita sunt cum Præpositionibus Accusativum neutiquam regentibus. Vide me supra ad Verbum *Adeo*. In his vel præcipua sunt Verba cum *E* vel *Ex*, & *Præ* composita, quibus si jungitur Accusativus, intelliguntur per Ellipsin profus necessariam Præpositiones, *Extra* & *Præter*. Verum hoc quoque negat Urfinus, sed sibi minus constans. Nam To. 2. p. 274. *ambigit* quidem, at

*Allatrare ejus magnitudinem solitus erat.* Livius 38. Pli-

at To. I. pag. 455. & 463. admittit profus, quod de *τὸς Extra* dixeram. Vide Me infra ad Verbum *Egredior*. Si ergo *Exire muros, Egredi urbem, &c.* elliptice dicuntur pro *exire extra muros, egredi extra Urbem*, quare quæso non itidem Ellipticum habebitur *Allatrare aliquem* pro *ad aliquem, Annuere aliquid* pro *ad aliquid*? Hæsitat tamen potissimum in *Pra* & *Prater*. Nam ait p. 456. *ad Præsidere provinciam, exercitum, non satis quadrare hanc Ellipsin.* Et, *Nec in Præjacere castra, Præminere cæteros, dixeris intelligendum Præter pro Ante.* At vero nihil est frequentius apud Auctores, quam illud *prater cæteros* pro *ante, supra*. Hinc apud Plautum *Afin. V. 2. 6. & 8.* promiscue hæc ponuntur ita, ut qui credebatur esse *prater alios siccus & frugi*, reperiri dicatur *ante omnes minimi esse pretii*. Nempe sicuti *Præ*, sic & *Præter*, inde derivatum, notasse itidem debuit olim *ante & supra*, etiam ita, ut implicite quoque significationem quietis in loco, non semper motus per locum, habeat. Sic apud Plautum *Müstela mihi abstulit murem prater pedes*, h. e. *ante*. Terent. *Erat forma prater ceteras honesta & liberali*. Sed tamen non ita constanti mansit in usu, ut dicatur *sedere prater provinciam, jacere prater castra, &c.* pro *Ante*. Ast in phrasium natura & Ellipseon origine indaganda vel maxime

attendere debemus ad primitivam vocabulorum significationem. Utcunque sit, ipse Ursinus quoque in his tamen Ellipsin statuit, & mavult intelligi *ad*, sive *quod ad*, quod mihi in hac controversia sufficit. Ellipsis hæc porro probatur etiam eo, quod in aliis quoque Verbis Præpositiones ad eam explendam adhibentur aliæ, quam quibuscum Verbum est compositum. Sic Cæsar *B. G. III. 26. omnium oculis mentibusque ad pugnam intentis.* Sall. *Catil. 40. Adducti in spem maximam.* Liv. *I. 34. Notitiam eam in amicitia familiaris jura adduxerat &c.* Liquet ex his, Accusativum non regi a Verbo Composito, sed a Præpositionibus variis, vel intellectis, vel expressis. Quando autem Præpositio eadem repetitur, negari nequit Pleonasmum in his aliquem inesse. Verum is statuendus est, non in expressa ante Accusativum Præpositione, sed in ea, quæ cum Verbo est composita, ut recte censet Vossius de *Construct. cap. 66.* Perinde enim est, sive dicam *Adire ad aliquem*, sive *Ire ad aliquem*, nisi quod Pleonasmum illo major quædam Emphasis notetur. Quod vero Ellipticus iste Accusativus Verbis compositis additus, convertitur sæpe in Nominativum Passivi, non habet id magni argumenti vim, quum ex abusu oriatur, ut Nota seq. probabimus, & agnoscit ipse Ursinus *To. I.*

Plinius lib. 2. de Oceano; *Interna maria allatrat*. Columella in præfatione; *locupletissimum quemque allatrandi*. Vide *Latro*, & *Adeo*.

10 *Ambulare viam* solœcismum putat esse Quintilianus,

pag. 413. exemplis a me allatis usus.

10. *Ambulare viam*] Dicitur haud dubie per Ellipsin præpositionis, & proinde nec Solœcismus in hac est locutione, nec Accusativus Cognatus deest in *Ambulare per viam*. Probatur id, ni fallor, manifeste ex Cicer. Famil. XI. 13. *Itinera multo majora fugiens, quam ego sequens*. Ubi itidem Accusativus legitur junctus verbis *fugere* & *sequi*, sed certa cum Ellipsi præpositionis. Similiter Virgil. *Æn.* XII. 753. *Mille fugit refugitque vias*, Cervus scil. cui instant Canes. Obstare quidem nostræ videtur sententiæ, quod dicitur etiam *Ambulatur via*, ut & *Navigatur mare*. Sed quo magis rem perpendo, eo minus tribuo huic argumento, quod petitur a locutionibus passivis ad rejicienda verba Neutra, cum locutiones istæ sint maximam partem prorsus catachresticæ, & ex manifesto sæpe errore ortæ, sicuti jam ostendi ad Cap. 2. pag. 275. & p. 280. & hic certius etiam declarabo. Etenim si dicam *Dormio totam noctem, vixit centum annos*, nemo utique eruditorum, qui modo animum attendet, aliter accipiet hosce Accusativos, quam qui regantur, non proxime a Verbo, sed a Præpositione,

ad Temporis durationem exprimendam adhiberi solita. Vide ipsum Sanctium infra IV. 13. init. Nihilominus ita accepti aliquando ab ipsis Veteribus reperiuntur, tanquam si penderent proxime & proprie a Verbo, si modo quid tribuendum locutionibus Passivis in hoc negotio. Nam sicuti τὸ, *Ego amo te*, respondet, *Tu amaris a me*, sic etiam ex illis Verborum Neutorum locutionibus formaverunt nonnulli similiter plane iis respondentibus Passivas, Accusativo in Nominativum converso. Sic enim Martialis, *Tota mihi dormitur hiems*. Ovid. *Jam tertia vivitur atas; Noctes vigilantur amara*. Vide & Me infra ad Verbum *Dubito*. Eadem porro ratio est & horum seqq. *Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum: Finitimis quamvis circumsoner armis: Urbs aditur. Si arrideantur. Obstrepi bellica laudes videntur*. Neutiquam enim inde conficitur, in hisce locutionibus *vigilare noctem, circumsonare aliquem, Obstrepere aliquem* &c. Accusativum regi vi ipsorum Verborum, ut regi deberet, si recte converteretur in Nominativum Passivi. Nam *sonare aliquem* significat, non, sonitum ciere adversus vel apud aliquem, sed, sonitu suo aliquem



nus, rectius dixisset *pleonasmus*: nam ut, *ambulare vi-*  
*am,*

exprimere, vel exhibere, ut, *Vox hominem sonat: Fidelia sonat vitium.* Quid ergo? Accusativi illi manifeste reguntur a præpositione per Ellipsin repetenda, & tamen, quo jure, qua injuria, in Nominativos sunt conversi. Sic igitur neque ex eo, quod occurrunt aliquando, *Ambulatur via, Navigatur mare, Res illa certatur, Hic status una omnium voce gemitur, Bellum hoc tibi militabitur, Ne victoria quidem plauditur, Triumphantur Medii,* non ex eo, inquam, concludes recte, verba illa in Activa forma varios recipere Accusativos, eosque regere vi sua, licet, tanquam si ita res se haberet, formatæ sint inde Passivæ illæ locutiones abusu quodam. Revera enim Neutra sunt primitiva significatione & usu. Nam quid ex. gr. *Triumphare* aliud notat, quam triumphum agere, quæ est utique Actio in se subsistens & permanens. Quando ergo illi jungitur Accusativus alienus, is per Ellipsin præpositionis est interpretandus. Eodem enim sensu dicitur *triumphare Medos, & de Medis.* Si contendas ex passivo, priorem illam locutionem esse vere Activam, maneret tamen vel sic posterior Neutralis, atque ita prior si active sumenda, foret id ex abusu ortum, quum verbum absolute alioqui construatur, & absolutam natura sua designet actionem. Neque verear tale quid affirmare, etiam-

si in quibusdam abusus ille constanti dein usu demonstrari posset confirmatus & comprobatus. Nam hoc sæpe etiam accidisse, sed ita, ut tunc simul mutata quoque fuerit primitiva verbi significatio, verissimum est, ut supra jam pag. 281. ostendi. Exemplo sit ex quamplurimis etiam verbum *desiderare*, quod primitus Neutrum fuit, Actionem in suo subjecto absolvens. Significavit enim, si originem vocabuli spectes, unde natura ejus & primitiva significatio eruenda, sidera constanter intueri, ut ex iis divines de rebus futuris, quas expetis & cupis. Quando ergo dicebatur, *desiderare aliquid*, dicebatur id eodem modo, quo *consulere aliquid amicos*, quo *pal- lere, stupere, dolere aliquid* &c. Immo etiam, quo *Gestire aliquid*: cujus sensus est, gestus edere præ lætitia aut præ desiderio alicujus rei. Plautus Mil. Glor. IV. 5. 15. PA. *Reddam impetratum.* PY. *At gestio.* PA. *at modice decet; moderare animo, ne sis cupidus.* Hic vides *Gestio* ab ipso Auctore exponi per *Sum cupidus.* Hinc jam passim illud cum Infinito construitur loco Accusativi. Terent. Phorm. II. 1. 30. *Ipsum gestio dari mihi in conspectum*, h. e. valde cupio. Suetonius Calig. 6. *Gestientes vota reddere.* Cicero Famil. VI. 20. *Nihil est cur adventibus te offerre gestias.* Similiter ergo *desiderare aliquid* proprie notat, sidera spectare propter

*am, vel iter, est ἀρχαϊσμός, & πλεονασμός, ita longum  
vel*

pter aliquid, seu per sidera explorare, utrum, quod cupis, tibi sit eventurum, nec ne. Jam vero quia Accusativus, ista licet constructionis ratione, plerumque huic verbo fuit additus, & quia eo exprimebatur res, quæ in votis erat, & propter quam fiebat illa exploratio; hinc factum tandem, simul ut ille Accusativus haberetur tanquam proxime dependens a verbo, simul ut mutaretur prorsus significatio verbi ex Neutrali seu Absoluta, sidera intuendi propter aliquid, in Activam, expetendi illud ipsum, propter quod sidera spectabas. Adde his *Petere aliquid*, simili modo & dictum & exponendum, ut ostendimus infra IV. 4. ad vocem *iter*. Similiter *Præstare alteri* est revera Neutrum & notat proprie, Stare præ altero, h. e. potiore esse altero. At usu ipso Verbum hoc factum videtur Activum quoque, quum invaluisset illa phrasis *Præstare aliquid alteri*, pro, effectum dare, exhibere. Et hinc *Præstare se Virum* scil. sibi vel alteri. Sed tamen etiam in omnibus hisce, & similibus, Accusativus videtur a Præpositione primum rectus, & per Ellipsin positus, quasi diceretur, *Præstare alteri in aliquo negotio, seu, quod ad aliquod negotium*. Nam qui aliquem juvat aliqua re, is in ea est altero potior, seu præstat alteri. Verum ita mutatam esse paulatim ipso illo usu Primitivam Verbi signi-

ficationem, negari nequit. Abusus hi revera primum fuerunt, sed qui postea adeo recepti sunt usu perpetuo, ut secundum activam illorum verborum significationem formata sint non modo Passiva, sed & Derivata quamplurima, nihil prorsus primitivæ significationis retinentia. Ad talem abusum refero etiam locutiones Passivas Impersonalium simpliciter ex Activo retentas. Nam sicuti dicimus activa forma, *Quem nihil pudet*, sic & Passiva dicitur, *Quem nihil pudendum est*. Sic Corn. Nep. Attico 15. *Nunquam suscepti negotii eum pertasum est*. Immo ad hoc exemplum etiam Cicero dixit, *Quos non est Veritum, in Voluptate summum bonum ponere*; licet *Id veret me*, aut *id Veretur me*, ut *id pudet me*, non sit ullo in usu. Vide Gellium XV. 13. Non possum hæc aliter concipere, quam impersonaliter primitus dicta, *pudendum est, pertasum est, veritum est*, atque aliam fuisse constructionis rationem Accusativi *Quem* in eo, *Quem nihil pudet*, aliam & ellipticam in eo, *Quem nihil pudendum est*, sed dein, perspecta neutiquam nec considerata constructionis analogia, simpliciter unum ad exemplum alterius ex abusu a plerisque adhibitum, & sicut eodem modo construitur *licuit & licitum est*, sic per incuriam aut abusum eodem modo constructa etiam *Puduit & pudendum est*, immo hanc ipsam formam

vel difficile iter ambulare, necessario & eleganter dicitur; quum

mam habitam paulatim pro præterito Activi, *pudet*. Patet ex his, quomodo vere mutata sæpe fuerit per abusum, & quendam vulgi errorem, verborum natura & significatio. Sed tamen neutiquam semper abusus ille usu confirmatus fuit, & proinde minime ex rarioribus quibusdam passivæ formæ locutionibus pronuntiari recte semper potest de natura constructionis & significationis Verborum in O exeuntium, ita ut ex Neutris fiant Activa. Neque ipsi Sanctius, Scioppius, Vossius, Urfinus &c. semper recipient illam vicissitudinem, ut ex passivis locutionibus, apud Poëtas maxime occurrentibus, constituatur Natura Activorum. Sic enim Ovid. *Largaque provenit cessatis messis in arvis*, h. e. in quibus cessatum est. Idem, *cessataque tempora cursu Corrigit. Immensum est erratas dicere terras. Certatam lite Deorum Ambraciam. Alii regnata rura, sudata vestis, placenda dos est, pereunda est puppis*. Immo vulgatum est, & usu receptum, *Conclamata res*. Neque enim hæc verba referent Viri docti in numerum eorum Activorum, quæ varium recipient Accusativum, sicuti referre deberent, si illis Poëticis locutionibus esset quippiam tribuendum ad constituendam analogiam & naturam Verborum. Nam sic recte diceretur, *Ego regno urbem, cesso arva, sudo vestem, Placeo dotem,*

*pereo puppim*, quæ certus sum a viris Doctis improbatum iri. Vide & infra ad V. *Affurgo*, ubi videbis Ciceronem ipsum conjunxisse in eandem Constructionem, *salutari, appeti, decedi, assurgi, deduci*: quæ tamen diversæ prorsus naturæ sunt & constructionis in Activo. Nec enim dicitur, *decedere*, aut *assurgere aliquem*, ut *salutare, appetere, deducere aliquem*, quod tamen ex Passivis hisce sequi deberet, si inde colligi quid posset ad naturam Activorum constituendam. Quemadmodum ergo hæc licentia quadam & abusu formata sunt, tanquam si eorum quoque activa varios recipient Accusativos, quod tamen non faciunt, sic eadem licentia & abusu ex reliquis vere Neutris simpliciter formata sunt primum haud dubie a Poëtis, dein ab aliis recepta, Passiva, etiam illa, quæ *Impersonalia* dicuntur, quum tamen, quæ vere Neutra sunt, sicuti non recipiunt Accusativum patientem, in quem transeat sua actio, sic eadem ratione non recipiant formam passivam, cui præmitti debeat Nominativus ejusdem significationis, cujus est ille patiens Accusativus. Quin immo, sicuti, licet a *Fio* & *Sum* formaverint veteres *Fitur* & *Estur*, unde *Potestur*, Sanctius tamen alique ea verba habent pro maxime Neutris, h. e. nec Activis ullo modo, nec vere Passivis: sic nulla proinde ratio est, etiam-

quum vero dicitur, *ambulare per viam*, deest accusati-  
 VUS

si occurrant *Valetur, Caletur, Dormitur, Statur, Venitur, &c. Ambulatur via, Aditur Urbs, Metuuntur mala &c.* quominus etiam ista & similia verba vere tamen sint Neutra. Sed & in Verbis, quæ cum duobus Accusativis construi solent, alter utique per Ellipsin necessario est interpretandus ex ipsius Sanctii sententia, quippe qui diserte supra II. 5. in extr. *Duos Accusativos diversa rei Verbum regere non potest.* Immo id *Falsissimum* pronunciat IV. 13. init. Et tamen uterque ille Accusativus in Passivis locutionibus in Nominativum convertitur aliquando, licet nunquam simul. Præcipuum horum Verborum est *Doceo*, unde dicimus *Doceo te artem* in Activo: sed & in Passivo utrumque, licet separatim, *Tu doceris a me*; Cicero de Offic. III. 3. *Itaque quum sunt docti a Peritiis, facile desistunt a sententia.* Et, *Ars vel Res quapiam docetur a me*; Cic. Famil. XII. 15. *Qua vere erant facta, & a nobis docebantur.* Ita vides, Lector, paulatim me, explosa penitus illa objectione, quæ a Passivis petebatur, devenisse certius in hanc sententiam, ut cum Grammaticis prioribus admittam in arte nostra distinctionem verborum in *Activa, Passiva, & Neutra.* Neque vero obstat nobis, quod sæpe eadem verba reperiantur promiscue, modo in Constructione Neutrâ, modo in specie Activæ. Exempla vide in verbis,

*Careo, Caveo, Consuesco, Decet, Egeo, Flo, Festino, Mansuesco, Laboro, Luceo, Nato, Noceo, Præpero, Quiesco, Servio.* Nam eadem licentia dixerunt promiscue, modo Neutraliter ex. gr. *Quiesco*, modo Active *Quiesco te*, mutata insuper significatione; qua licentia unum idemque Verbum & Nomen sæpe diversis declinaverunt Modis: & qua licentia, ut modo ostendimus, per abusum, qui aliquando usui receptus, vel etiam alia ratione, ex Neutris sæpe fecerunt paulatim Activa: & qua denique multis etiam aliis verbis diversam pro lubitu dederunt significationem & constructionem, ut dixerint promiscue *litare Deos, & litare sacra Diis; Ego doleo, & Hoc dolet mihi; Luere cadem piaculo, & luere pœnam cordis*, aliaque similiter. Interim non diffiteor, nonnulla habere speciem Neutorum, seu construi constanter tanquam Neutra, h. e. sine Accusativo, quæ tamen revèra & natura sua sunt Activa, & Accusativum, quoniam ille semper est idem, per Ellipsin omittunt. Talia sunt, tum quæ vim actionis suæ in Accusativum reciprocum, sed per Ellipsin suppressum, exferunt, veluti *Deficere, Nubere, Revertere &c.* de quibus supra ad vocem *Adversari*; Tum etiam, quæ quidem alienum requirunt Accusativum, sed itidem omissum, quoniam & ille unus ferme & idem, ac perpetuus est in illo verborum

vus cognatus; nam & , *ambulatur via* , apte dicitur. Cicero 2. Finium dixit de Xerxe; *Ambulare maria* , & *terram navigare* . Plinius lib. 23. cap. 1. *Si ambulatur stadia bina* . Vide *Sedeo* .

II *Anhelare scelus* , dixit Cicero 2. Catil. Auctor ad He-

borum usu. Veluti *Imponere alicui* , scilicet fallaciam vel farcinam. *Merere* scil. stipendium. Sic *Ignoscere* , *Obtreſtare* , *Officere* , *Parcere* , *Pergere* , *Plaudere* , *Providere* , *Proſpicere alicui* , &c. Ceterum sicuti hæc falso accententur Neutris , sic nequaquam pleraque hujus Capituli , quæ inter falso *Neutra* memorat Auctor. Nec eum quicquam juvat , quod Accusativus iis additus aliquando reperitur. Id enim factum , siquidem Accusativus ille vere regitur a Verbo , vel quod nonnulla verba Veteres promiscue construxerunt , modo ut *Neutra* , modo ut *Activa* : vel quod nonnulla ex *Neutris* primitus facta sunt tandem *Activa* per Abusum , tum etiam per peculiarem illam rationem , de qua in superioris Notæ initio egi. Quod si nihil horum est , Accusativus ille non a Verbo , sed a Præpositione per Ellipsin suppressa regitur , non modo in Verbis , quæ Composita cum Præpositione Accusativum postulante , ut jam monuimus , sed & in aliis , ubi desideratur præpos. κατά. Vide talia , quæ Auctor Noster perperam in *Activas* vere locutiones retulit , in *Abnuere* , *Annuere* , *Cedere* , *Concedere* , *Consulere* , *Dolere* , *Du-*

*bitare* , *Conqueri* , *Erubescere* , *Errare* , *Gaudere* , *Gemere* , *Horrere* , *Latrare* , *Manere* , *Militare* , *Morari* , *Occumbere* , *Pallere* , *Pavere* , *Pasci* , *Placere* , *Pertaxus* , *Sibilare* , *Sitire* , *Studere* , *Stupere* , *Succensere* , *Suspirare* , *Tremere* . Tam frequens autem est hæc Ellipsis in Lingua Latina æque ac Græca , ut quamplurima etiam , quæ videntur vere *Activa* , per eam tamen potius sint explicanda. Talia sunt , *Consulere aliquem* , *Metuere* , *Timere aliquem* , vel *aliquid* , *Expectare aliquem* , *Fastidire aliquem* , & multa forsan ex iis , quæ modo concessimus etiam *Active* construi , Veluti *Careo* , *Caveo* , *Egeo* , *Decet* , &c. Hæc paulo fusius & conjunctim pertractare , atque ita absolvere malui , quam ad singula verba per partes spargere.

II. *Anhelare scelus* ] Simplex *Halare* , & Comp. *Anhelare* , ejus videntur esse significationis & constructionis Verba , ut modo pro *Neutris* , modo pro *Activis* , haberi debeant. Exempla utriusque usus passim obvia. *Anhelare ex intimo pectore crudelitatem* est idem ac si diceretur , *anhelare spiritum* , qui declaret animum crudelissimum , & consilia crudelitatis. Sic plane *Eruſtare ca-*  
dem.

Herennium lib. 4. *Anhelans ex infimo pectore crudelitatem*, Cicero 2. naturæ Deor. *Tunc gelido validum de pectore frigus anhelans*. Perf. Satyr. 1. *Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet*. Idem Cicero 3. Orat. *Verba inflata, & anhelata*.

*Annuat omnia omnibus*; Catul. in epithalam.

*Appellere ad littus*, deest *navim*, vel *se*, vel accusativus cognatus. Valer. Maxim. libro 1. cap. 7. *Quum ad littus navim appulisset*. Terentius; *animum ad scribendum appulit*: „[idem; *Haud auspicato me huc appuli*] Vide in Ellipsi *Navim*.

„[<sup>12</sup> *Appetit meridies*, Plaut. *Tempus appetit*, Livius; „*Subaudi, viam*, vel *iter*: nam & sic *Petere* usurpatur. „*Virgil. Sic Turno quacumque viam virtute petivit*. Cicero; *ille incertus ubi essem, alium cursum petivit*. Vide in Ellipsi, *Iter*.]

„[*Arare*, subaudi *terram*. Varro 1. rust. 2. *Cum homines pastoritiam vitam viverent, neque scirent etiam arare terram*.]

*Ardeo te videre*; *Ardet in illa*; *Ardebat amore*; *Ardet in arma*, subaudi, *ardorem*, vel τὸ *ardere*: & ut dicendum erat, *ardeo ardorem*; sic dicimus, *ardet pecunias*, *ardet virginem*, *Corydon ardebat Alexim*: „[quia *Corydonis ignis & ardor erat Alexis*.] <sup>13</sup> Vide *Palleo*, & *Doleo*.

*Arrideo*. Cicero de optimo genere; *Quum aut non adhibeantur ad causas, aut abhibiti derideantur: nam si arrideantur, esset id ipsum Atticorum*. Agellius; *Gn. Flavius* <sup>14</sup> *id arrisit*.

*Aspi-*

*dem*. Vide Me infra ad hoc Verbum.

12. *Appetit meridies*] Vide quæ de Verbo *Petere* & Compositis disputavimus infra IV. 4. Mea certe sententia *Appetit tempus* notat, *accedit*, *appropinquat*. Sicuti *petere* & *appetere* aliquid idem

fuit primitus, quod, Ruere ad aliquid.

13. *Vide Palleo*] Immo potius Notas supra ad Cap. 2. circa finem, & ipsum Sanctium infra in v. *Doleo* & *Pereo*, aliter & paulo rectius ibi sentientem.

14. *Id arrisit*] Pro *ad id arrisit*.

*Aspirare.* Virgil. *Ventosque aspirat eunti.* Quinctil. in præfatione; *Tantum ingenii aspiret.* Columella lib. 1. cap. 6. *Et modicis fenestellis Aquilonibus inspirentur.*

*Assentabor, quidquid dicet mulier,* Plaut. Sed hic melius desideratur præpositio. [Etiam in eo, quod sequitur] Ter. Eun. *Postremo imperavi egomet mihi omnia assentari.* quanquam Lambinus legit, *assentiri.*

*Assentior, & assentio.* Plaut. Amph. *Mihi quoque adsunt testes, qui illud, quod ego dicam, assentiant.* Cic. 4. Academ. *Vitiosum est assentiri quidquam falsum: idem; cætera assentior Crasso: idem nam neque ego assentior illud Theophrasto.* [Accusativi hi reguntur a repetenda Præpos. *Ad.*]

„ [Assuesco. Liv. *Caritas ipsius soli, cui longo tempore assuescitur.* Horat. *Qui pluribus assuevit mentem corpusque superbum.* Vide *Insuesco.*]

*Assurgo.* 15 Cicero in *Officiis; Hæc enim ipsa sunt honora-*

*fit.* Nam *Ridere, Arridere* &c. certissime sunt Neutra. Accusativus per Ellipsin Præpositionis illis additur. Nec obstat, quod etiam in Passivi Nominativum reperiatur conversus. Vide ad Verba *Ambulare, Obstrepere, Dubitare, & alia.*

15. Cicero in *Officiis]* Immo in lib. de Senect. cap. 18. Notabilis autem est conjunctio verborum diversissimæ constructionis: *Salutari, appeti, decedi, assurgere, deduci, reduci, consuli.* Longe enim aliter dicitur *Salutari, deduci, &c.* quam *decedi, assurgere.* In illis enim intelligitur solennis Infinitorum Accusativus *Te,* quem certe hæc respuunt. Atque adeo hinc confirmatur clarissime, quod supra Cap. 2. pag. 275. & ad vocem *Ambulare* disputavi, sæpe euphoniæ & concinnitatis gratia eodem modo,

quo præcedentia, construi nonnulla & formari, quæ ceteroquin eam formam & constructionem respuerent. Sic Sallust. Catil. 2. *Quæ homines arant, navigant, ædificant, virtuti omnia parent: ubi τὸ navigant æque Activum videtur, ac τὸ arant, licet sit revera Neutrum.* Neque tamen nescio, etiam alibi cum Accusativo reperi constructum, sed non alia ratione, quam qua dicitur *ambulare viam, &c.* Similiter Terent. Eun. I. 2. 113. *Dies noctesque me ames, me desideres, Me somnies, me expectes, de me cogites, Me speres, me te oblectes.* In quibus alia certe ratione dicitur, *Me ames, alia Me somnies,* pro quo usitatius diceretur, *de me somnies,* æque ac dixit, *de me cogites.* Ceterum *Assurgere alicui* vere est Activum, sed Ellipticum. Nam dicitur pro *Assurgere se alicui.*

norabilia, quæ videntur levia atque communia, salutari, appeti, decedi, assurgi. Idem i. Inventione; Ut majoribus natus assurgatur. Sueton. Augusto; Assurrectum ab universis in theatro. Sed dices, hæc esse impersonalia: at ego Platoni & Aristoteli accedo, qui verbum sine supposito negant esse posse. Vide *Surgo*.

„[Attendere, subaudi *Animum*. Lucill. 23. Rem cognoscat simul, & dictis animum attendat, postulo.]

*Attinet, attineo*, idem fere quod, *teneo*, seu *tango*: quare si hæc activa, & illud quoque. Plaut. Bacch. *Ita me vadatum amore, vinctumque, attines*: idem Captiveis; *Nunc jam cultros attinet*. Tacitus lib. 1. *Ni proximi prehensam dextram vi attinuissent*: ibid. *Post discordiis attinemur*: idem lib. 13. *Cujus cura attinebatur damnata veneficii nomine Locusta*. Ibid. *Velut vinculo servitutis attineri*: ibid. *Si ultra unam alteramque noctem attineretur*: ibid. *Sed imperium ejus attinuerunt Senatores*: ibid. *Ne tamen segnem militem attinerent*: idem lib. 3. *Attineri publica custodia*. Apulejus de mundo; *Quinque conjuges copula his ordinata vicibus attinentur*. Quum dicimus, *Hoc attinet ad me*,<sup>16</sup> deest *se*, vel accusativus cognatus.

„[Audeo dicere, est audeo dictum; hinc *dimicare audeatur*; Nepos in Miltiade: *Hostes fore tardiores, si animadverterent, auderi adversus se tam exiguis copiis dimicare*, pro, dimicationem auderi. Dictys lib. 2. *Eos facinus ausum expletumque docent*. Livius lib. 25. *Etis ad rem tantam agendam audendamque idoneis*: & 26. *Numidam promptum ad omnia audenda*.]

*Bellare*,<sup>17</sup> supple *bellum*. Homerus, ἀπρηκτον πόλεμον πολεμίζομεν, id est, *infectum bellum bellamus*. Vide *Pugno*.

Ca-

16. Deest *se*, vel *Accusativus Cognatus*] Immo *se*, non *Accusativus Cognatus*, qui hic statui non potest. Et sic plerumque *se* res habet, quando Sanctius inter hæc dubius hæret. Plaut.

Pœn. V. 4. 8. Certo quidem, quod ad nos duas attinuit, præpotentes fuimus, scil. *se*.

17. *Supple bellum*] Immo nihil. Nam *Bellare* est plane *Neutrum*.



*Cadendum est in unius potestatem.* Cicero Attico libro 8. ep. 3. <sup>18</sup> *Cado* igitur activum est: nam hoc participium nisi a verbis passivis non descendit; ut, *Scelus in illum non cadit*, subaudi, *casum*, vel *se*.

*Caleo*, subaudi *Calere*, id est habeo calorem; unde metaphorice, *calere virginem*, vel *virgine*; & fuisse aliquando transitivum indicat Plaut. Capt. *Quasi, quum caletur, cochlea in occulto latent*: idem Turculento; *Quum caletur maxime*, id est, quum calor est, vel fit calor. <sup>19</sup> Vide *Æstuo*.

*Careo pecuniarum*, id est, habeo caritatem pecuniarum, „[sive, ut vulgo dicunt, carentiam.] *Careo pecuniis*, id est, caritatem a, vel de, pecuniis. Esse activum <sup>20</sup> indicat illud Terentii Eunucho; *Præterquam tui*

<sup>18.</sup> *Cado igitur Activum est*] Nullum esse hoc argumentum abunde probavi supra ad Vocem *Ambulare*. Neque vero dubito, quin *Cado*, cum Compositis, sit Neutrum. Colvius tamen ad Apulejum Metam. III. p. 42. *recidere, decidere*, pro *rejicere, demittere*, apud Plautum & Apulejum posita putat, sed corruptis deceptus exemplaribus. Nam in hodiernis & emendationibus aliter legitur. *Intercidit* autem, quod ibidem adfert ex Apulejo in his Verbis, *nec acerba mortis meæ casus fœdus caritatis intercidit*, non est a *Cadere*, sed a *Cedere*. *Cedere* autem derivandum puto, non a *κάρω*, ut vult Vossius, nec a *χαίρω*, *recedo*, aut *cappio*, *hisco*, sed a *γᾶία* terra, quia quidquid *cadit*, fertur deorsus in solum terra. Sic a Gr. *Κάω*, *uro*, est *Candeo* Latinis, & obsoletum *Cando*, unde *Accendo*, *Incendo*, litera N. primum, & dein

D interposita, ut solet. Vide Vossium de Permutatione literarum. Porro *Cadendum est* dicitur sensu Imperfonali, de quo Vide me ad Caput I. hujus Libri pag. 265. & infra ad Cap. 8.

<sup>19.</sup> *Vide Æstuo*] Sed maxime, quæ notavi ad Caput 2. de Neutris, & hoc Capite ad V. *Ambulare*.

<sup>20.</sup> *Indicat illud &c.*] Nequaquam hoc indicat illa Terentii locutio, ut ostendimus jam p. 308. &c. Ipsum Verbum apud optimæ ætatis Auctores Neutrum est, at apud Priscos etiam Activum, nisi potius illas locutiones cum Accusativo per Ellipsin tunc usitatissimam Prisci formarint, quod magis putem. Quin crediderim fere, *Careo*, *Carere*, esse, ut solent hujus formæ vocabula, vere Neutrum, at *Caro*, *Carere*, quod in lana purganda propriam paulatim fixit sedem, esse Activum; utrumque autem ejusdem esse

*carendum quod erat.* „[Ovid. epist. Penel. *Virque mihi „demto sine carendus abest.*] & olim frequenter habuit expressum accusativum. Nonius; *Carere rem bonam, dici potest.* Turpil. *Meos parentes careo.* Plautus; *Collum collaria caret: idem, Curculione; quia id, quod amo, careo.* *Careo pecuniam* citat ex Catone Cæsar Scaliger. Nebriffensis quoque; *Accusativo, inquit, jungebantur; ut, Meos careo.*

<sup>21</sup> *Caveo te*, activum est Nebriffensi; at vero *cave tibi*, neutrum. Non ita est. Sed *caveo tibi*, subaudi damnum, vel malum. Vide *Metuo*. Plaut. Mostell. *Subet cavere malam rem prius.* Satis tritum est, *Cave tibi malum*; qua figura dixit Cato cap. 5. Rustic. *Scabiem pecori vel jumentis caveto.* Cicero initio Topicor. *Quum mihi, meisque multa sæpe cavisses: & i. Officior. Et huic simile vitium in gestu motuque cavetur.* *Frigora & jurgia cavere*, dixit Ovidius. Sallust. Jugurth. *Ita nec caveri anceps malum.* Suet. in Galba; *Cavere periculum.* Et Cicero; *Cavere insidias, & intemperantiam: idem i. O. rator. quam sit bellum cavere malum: idem; In cavendo bello, & predicendo: idem Attic. Cætera, quæ quidem pro-*

esse originis, repetendæ forsan primitus a Verbo Κείρω, *tondeo, scindo, dispo*, cujus in derivatis I plerumque abjicitur, & E mutatur sæpe in A. Sic itaque *Careo* dictum primitus fuerit de Eo, qui orbatus est rebus quibusdam, at *Caro* de eo, qui separatur aliquid, & separando etiam purgat. Vide etiam, quæ mox ad V. *Caveo*, & dein ad V. *Facio*, notabimus.

<sup>21</sup> *Caveo te, activum &c.*] Si originem spectes, videtur fuisse Neutrum. Proprie enim significasse videtur, in *cavo* vel *caverna* ago, ubi tutus sim ab

omni aëris, pluviae, frigoris injuria. Hinc *cavere sibi*, & *cavere aliquid*, h. e. in caverna agere, ut sibi consulat, & propter aliquid in cavernam se recipere, ac ita prospicere sibi ad aliquid mali effugiendum. Sicuti autem a *Cavo* est *Cavea*, sic & Verbum *Caveo*, ut recte censuit Varro lib. IV de L. L. Sed vel maxime originem & naturam verbi declarat, quod huic Neutro respondet Activum *Cavare*, ut *rois Sedere, Sedare; Placere, Placare; Fugere, Fugare; &c.* Vide ad Cap. 2. p. 273. 274.

provideri poterunt, cavebuntur: idem; O hominem cavendum mihi: idem; Fidem vobis habendam non esse, me vero cavendum. „Plautus, Terentius, alii, cave malo dicunt, subaudito, te, estque hypallage, pro, cave tibi malum. Eccles. 9. secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, & Eccles. 21. Omnis qui audiet cavebit se ab eo.]

22 Cede majori; Concedo preceptori; Decedam furoris Tribunitio, decedere somno, subaudi, locum. Vide Locum in Ellipsi. Plaut. in argumento Afinariæ; Cedit noctem filius. Valerius Maxim. lib. 1. cap. 5. Ego vero, inquit, libenter tibi meam sedem cedo: ita enim lego ex antiquis manusc. Ulpianus; Cedere actori supplicationes, dixit. Virgil. Cedamus proprium regi. Valerius Maxim. lib. 4. Ille cessit eam Bianti: ibidem; Eam provinciam collega cessit: idem lib. 5. cap. 7. Carissimam conjugem filio suo cedere non dubitavit. Concedi, Decedi, & Succedi, passim sunt apud Ciceronem.

Certare cum aliquo, subaudi certamen, μάχην μάχεσθαι ut in sacris; Bonum certamen certavi. Sedigitus poeta de Comicis; Multos incertos certare hanc rem videmus. Horat. Magna, minorve, foro si Res certabitur unquam. Ovid.

22. Cede majori &c.] Verbum hoc proprie & primitus significat Movere Se, & Ire ex aliquo loco, vel ad aliquem locum, ut liquet ex omnibus Compositis, quæ ferme unice id notant, Veluti Abscedere, Accedere, Decedere, Discedere, Excedere, Incedere, Præcedere, Procedere, Recedere, Secedere, Succedere. Sequitur hinc, in illa potissimum significatione quærendam ergo esse verbi hujus originem & naturam, quæ prorsus est Generis Neutrius. Originem autem ejus derivem Ego ex Græco Κείω, pro quo & Κίω

dixerunt, h. e. eo, vado. Homerus Odyss. 5. percussit eum σκίση δρυός, ἣν λίπε κείων, Stipite quercus, quem reliquit abiens, vel proficiscens domo Ulysses. In derivationibus autem D solet inter vocales interponi; Sic ab ὄω σέωdo, ab ἔω, ἔδω, sedeo, ab ὄω odor. Quando ergo dicitur Cedere aliquid alteri, idem est proprie, ac si diceretur, quoad ad aliquid abscedere ab eo in alterius gratiam. Hæc refer etiam ad ea, quæ mox de Verbo Concedere scripta a Scioppio leges.

Ovid. 13. *Metam.* 23 *Certatam lite deorum Ambraciam*, ubi Regius fatis insulse ait, Participium contra Grammatices rationem formatum. Plaut. *Casin.* *Nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur, seu certatur.*

*Cesso.* Virgil. *Cessas in vota precesque, subaudi, cessationem.* Terent. *Cessatum usque adhuc est.* Virgil. *Quidquid apud dura cessatum est moenia Trojae.* Ovid. 4. *Fast.* *Largaque provenit cessatis messis in arvis.* , [ & 10. *Meta-*, morph. *Illa moram celeri, cessataque tempora, cursu cor-*, *rigit.* ] Hæc participia passivi verbi sunt, & passivum sine activo nusquam erit. [At Vide p. 308. &c.]

24. , [ *Clamo.* Plaut. *Amph.* *Voce clara exclamat uxorem tuam: Cistel. Noli acriter eum inclamare.* Trucul. *Jam pol ille me inclamabit, ac adspexerit.* Propert. *Nec tibi clamatæ somnus acerbus erit.* Lucil. *E somno pueros cum mane, expergite, clamo.* ]

[ , *Clam-*

23. *Certatam lite &c.*] Vide supra ad Verbum *Ambulare*, ubi de hac locutione, & illa, *Cessatis arvis*, &c. egi copiose.

24. *Clamo &c.*] Verbum hoc cum Compositis natura sua est Neutrum. Sæpe tamen additum sibi habet Accusativum, quo tunc declaratur ipsum clamoris istius argumentum, & exprimitur res ipsa, quæ clamando dicitur: aliquando etiam denotantur eo, sed per Ellipsin, homines, qui cum clamore vocantur, ut certe fit in locis Plauti & Lucilii. At priore sensu habes passivum. Plautus *Aulul.* II. 4. 20. *Clamat continuo, Deum atque Hominum fidem.* Cicero *Famil.* XVI. 12. *Me clamante, nihil esse bello civili miserius.* de *Invent.* II. 4. *Caupo non multo post conclamavit,*

*Hominem esse occisum.* Tacit. *Ann.* III. 74. *Gaudio & impetu victoris exercitus conclamabantur Imperatores.* Sueton. *Aug.* 37. *Nec obtinuit, reclamantibus cunctis, satis majestatem ejus immitti.* Vide supra de hoc genere locutionum pag. 302. &c. At *Inclamare aliquem* dicitur per Ellipsin Præpositionis. Unde apud Gellium V. 9. *repente in eum, sese videre quid faceret, magnum (h. e. vehementer & magna voce) inclamavit.* Nihilominus etiam Passive reperitur hoc Verbum apud Plautum *Epid.* V. 2. 46. *Inclamitor, quasi servus*, h. e. objurgor. Sed abunde ostendimus jam supra, nullum inde idoneum fatis argumentum elici posse ad primam Verborum naturam & significationem convellendam.

„[Clareo. Lucret. *Ex primo carmine claret*; <sup>25</sup> subaudi *clarorem*; sicut Plaut. Mostel. *Aedes speculo claras, clarorem merum.*]

Coëo. Virgil. *Coëant in fœdera Reges*; <sup>26</sup> subaudi, *coitionem*, vel potius, *societatem*: nam *coire societatem*, & *coita societas*, adeo crebra sunt apud Ciceronem, ut supervacaneum sit hæc repetere. Vide *Societas* in Ellipsi.

<sup>27</sup> Cœno. „[Plaut. Rud. *Scelestio rem cœnam cœnavi tuam*: & Pseud. *Eum odorem cœnat Jupiter quotidie*. Apul. lib. 4. *Saliarès se cœnasse cœnas crederet*: idem 9. *Sacrificales epulas cœnitabat.*]

Collacrymo. Cic. pro Sextio; *Histrionum casum meum toties collacrymavit*. <sup>28</sup> Sed hic potest deesse præpositio, & cognatus casus *Lacrymas*. Com-

25. *Subaudi Clarorem*] Immo nihil. Nam revera est Neutrum, cui respondet Activum *Clarare*. Vide me ad pag. 273. 274. & alibi.

26. *Subaudi coitionem &c.*] Immo iterum nihil. Est enim & hoc absolute Neutrum. At *Coire societatem* per Ellipsin dicitur, *Coita societas* per Abusum, nisi quis malit hoc exponere, *Societas, quæ coit*. Sed tamen & *Coitur societas* dixit Cicero per abusum loquendi, hoc sensu, societas fit coeundo inter se. Vide & infra IV. 4. in voce *Societas*.

27. *Cœno*] Derivatur hoc manifeste a *cœna*; atque adeo notat *cœna uti*. Est itaque ejus Generis Verborum, quæ ex natura sua non admittunt Varios Accusativos, sed quorum actio est in se permanens. De phrasi autem *Cœnare Cœnam*, seu de Accusativo Cognato Vide supra ad Cap. 2. p. 274. & hoc Capite pag. 303. 304. Ceterum in optimis

edd. apud Plautum in Pseud. III. 2. 53. legitur, *Eum in odorem cœnat &c.* quod tamen propter metrum istuc rejecerim, & malim cum Sanctio omittere in, licet fere intelligi putem. Possis tamen hæc etiã ita exponere, ut Accusativo denotetur materia cœnæ. Sic in Afinar. V. 2. 86. *Cœnabis hodie, ut te dignum est, magnum malum*, h. e. in mag. malum, vel, ut pro cœna habéas magnum malum. Horat. Sat. II. 8. *Nos cœnamus aves*, & Epist. II. 2. *Emptum cœnat olus*, h. e. in cœna edimus, &c. Vide *Æstuo*.

28. *Sed hic potest deesse &c.*] Si hic potest Accusativus iste regi a Præpositione per Ellipsin omiffa, quidni & in plerisque aliis; Veluti *Caveo, Cedo*; &c. At de *Cognato casu* quod hic additur, alienum est. Nam Verbum *Collacrymavit* vel Neutrum hic est, vel directè regit additum sibi Accusativum, sed verius est, Neutrum esse.

*Commiseror, Commiseratur interitum ejus; Gellius lib. 7. cap 5.*

*Comperendinare.* Asconius in passiva; *Ne rursus comperendinato judicio.*

„[*Concedere, subaudi aliquid, hoc, multum, aliquantum.* Terent. *Faciam ut tibi concedam, neque adversabor tue libidini: Rus abii concedens vobis. De jure suo concedere paululum. Concedam hinc intro, atque expectabo.* Plaut. *Num te fugi, num oculis concessi tuis.* Cic. *Ab alicujus oculis aliquo concedere.*] [Vide *Cedere.*]

*Conclamare.* Ovid. 13. *Metam. Conclamat socios Cæsar, Conclamare victoriam: Idem, Conclamatur ad arma.* Lucan. *quum corpora nondum conclamata jacent.* [Vide quæ notavimus ad Verbum *Clamo*, & ad *Ambulo* pag. 308. & 311. *Conclamata Corpora* per Abusum dicuntur illa, apud quæ conclamatio est facta.]

*Concrepo.* vide *Crepo.*

*Concurro.* Cicero: *Concurritur undique ad commune incendium restinguendum.* Horat. *Concurritur horæ momento, subaudi, concursus, ut curro cursum, & cursus curritur.* Vide *Curro.*

*Confligo.* *Confligitur magna ira,* Claudianus; 29 *subaudi, conflictus.* Cicero, *Confligendum puto: idem, Cautè confligendum est.*

*Compluitur.* vide *Pluo.*

*Conjurare.* Sallust. *Sed antea conjuravere pauci contra Remp. in quibus Catilina fuit, de qua, quam verissime poterò,*

29. *Subaudi Conflictus*] Non puto. Nam impersonaliter id dicitur, & ita, ut tantum actio ipsa significetur. Veluti quum dicitur simpliciter *Amatur.* Vide Me Supra ad I. 12. extr. & III. 1. Nota 4. Ceterum *Confligere* etiam mihi Activum est, æque ac *Affligere, Infigere, Profigere,* & intelligi se censeo, quod & Urinus To. 1. p. 444. jam mo-

nuit. Possunt etiam intelligi *Arma* vel *Manus.* Nam & *confligi* dicuntur res, quæ altera alteri in occursum mittuntur, vel inter se colliduntur. Sic Lucretius IV. 1210. *Semina quam Veneris stimulis excita per artus Obvia conflixit conspirans mutuus ardor.* Hinc & *Corpora conflictata* dicuntur *resultare* apud Eundem II. 97.

*dicam*; id est, conjuravere conjurationem, 30 de qua conjuratione, & cæt. *Agmina conjurata, Fratres conjuratos*, passim legimus.

*Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet*; Cic. *Pauperiem meam conqueror*. Plaut. *Conqueri libidines, vim, contumeliam*, Ciceroniana sunt. Vide *Queror*. [Et *Doleo, Gemo* &c. Nam eadem est omnium ratio.]

*Consuesco*. Lucret. lib. 6. *At tunc brachia consuescunt, firmantque lacertos*, „[id est, consuefaciunt, ad jacu- „landum exercent.] Columell. lib. 6. *Nam ubi plau- stro, aut aratro juvencum consuescimus*. Sallust. Jugurth. in oratione Marii; *Ita ad hoc atatis a pueritia fui, ut omnes labores, pericula consueta habeam*. Hoc verbum, & similia, sæpius habent 31 pro accusativo orationem; ut, *consuevisti carmina scribere*. Vide *Insuesco*.

*Consulo tibi*, putant esse neutrum, sed deest *utile, vel commodum*; ut, *prospicio tibi*: unde in passiva; *Bene tibi consulitur*. Cicero 7. epist. *Ego tibi ab illo consuli mallem*. 32 Vide *Utile* in Ellipsi, & infra *Prospicio*.

*Contendere cursum* dixit Virgilius: „[sicut Cicero; *contendere iter*.] Plaut. Cist. II. 1. 58. *Quis est, qui recta platea cursum huc contendit suum? Contendere poplitem, tormenta, vincula, passim leges*. [Vide infra *Tendere*.] 33 Con-

30. De qua conjuratione &c.] Immo vero relativum illud *qua* refertur ad sensum, quod sæpissime fit. Notum est illud Terentii in Andria, *Ubi illic est scelus, qui me perdidit*. Sed & in super longe rectius foret explere illa Sallustii verba per Ablativum *conjuravere conjuratione, de qua* &c. quam per Accusativum. *Conjurati* vero notat eos, qui conjuraverunt, sic *Jurati, Conspirati*, &c.

31. Pro accusativo orationem] Malim, ut heic Oratio seu Inf-

nitum pro Dativo adhibita censeantur, sicuti illa possunt omnium Casuum vicem sustinere; & certe Verbum *Consuesco*, æque ac *Suesco, Assuesco* &c. longe frequentius cum Dativo construitur. Sed tamen si quis heic Sanctio accedere potius malit, non multum repugnabo.

32. Vide utile in Ellipsi] At vide istic Notas, & videbis Verbum *Consulere* esse vere Neutrum, quod notat, consilium querere, deliberare.

„[Contendere se. Licinius Macer Repente celeri gradu  
 „se per forum in Capitolium contendit. In contendere cum  
 „aliquo verbis, armis, acie, subauditur, causam. Lucret.  
 „4. Hunc igitur contra mittam <sup>33</sup> contendere causam; id  
 „est, contra hunc disputare nolo.]

<sup>34</sup> Contingit. Apulejus Afino; Sed ut primum occurso-  
 riam potionem, & inchoatum gustum, extremis labiis con-  
 tingebat adolescens. Ovid. 1. Metamorph. Contigerat no-  
 stras infamia temporis aures: idem 2. Contigit ora sui. La-  
 ctant. lib. 2. Sed tamen Cicero materiam tam copiosam, &  
 uberem strictim contigit.

Contrémisco. Vide Metuo.

Cor-

33. Contendere causam] Vide Gronovium Patrem Observ. III. 19. Sed & passim cum Infinitivo ponitur pro affirmare, asseverare, Phædr. fab. 17. *Quem commodasse panem se contenderet.* Et fab. 77. *Quicquid putabit esse dignum memoria, Æsopi dicet; si quid minus adriserit, A me contendet fictum quovis pignore.* Ubi *Dicet*, & *Contendet*, in eadem prorsus constructione adhibentur. Nihil etiam frequentius apud Ciceronem, Cæsarem, Nepotem &c.

34. Contingit] Nullum est dubium, quin Activum hoc sit. Sed quando absolute vel etiam cum Dativo ponitur, dubitari possit, quia ignoratur ejus locutionis, si Elliptica est, (ut esse debet, si Verbum hoc etiam in ea sit Activum) supplementum. Sic Phædrus fab. 80. *Quid horum simile contingit tibi?* Et sic passim. Sed apud Plautum Amphitr. II. 2. 203. *Ut mihi extra unum te mortalis nemo corpus corpore contigit*, videmus simul Da-

tivum & Accusativum huic verbo jungi. Nusquam tamen reperimus idoneum Accusativi supplementum, quo istas locutiones Absolutas explere possimus. Certe, quod Urfinus To. 1. pag. 444. voluit, ut ex Germanismo subaudiatur *SE*, quia Germani dicant, es trägt sich zu / alienissimum est. Malim Ego intelligere *Vitam*, *Ætatem*, *Actionem*, vel *Rem*, de qua agitur. Quando autem Pronomen in Accusativo additur, tunc omittitur in Dativo. Ut apud Ovid. Metam. IX. 483. *Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido contigit? ut jacui totis resoluta medullis!* Istic ita eodemque sensu *Contigit me*, ut dici solet *Contigit mihi*, positum est, ut adeo dubitari possit, utrum *Me* pro obsoleto Dativo, h. e. pro *mihî*, (Vide supra I. 6. 4. pag. 36.) etiam hic sit accipiendum, quod tamen non putem. Ceterum qua ratione *Contingit*, eadem & *Obtingit mihi* hoc vel illud, dicitur.



*Corruo.* Vide *Ruo.* Plaut. *Ibi me corruere ajebas divitias.* Propert. lib. 3. *Voverat, & spoliū corruit ille Jovis.*

<sup>35</sup> *Corusco.* Virgil. 10. *Æneid. Strictumque coruscat Mucronem:* & lib. 8. *Duo quisque alpina coruscant Gesa manu.*

*Crepo.* [Vide Me ad Finem Capitis 2.] Horat. *Sulcos & vineta crepat mera:* idem; *Si quid Stertinius veri crepat:* idem; *Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepet.* idem 2. Carmin. *Quum populus frequens lætum theatris ter crepuit sonum.* Propert. lib. 3. *Et manibus faustos ter crepuere sonos.* Martial. *Et Tartesiaca concrepat æra manu.* Petron. *Arbiter; & concrepans æra omnes excitavit:* idem; *Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit.*

„[*Crescere*, putant esse Neutrū: sed <sup>36</sup> Activum „esse arguit Passivum participium *Cretus*, quod est natus, factus; sicut ab *Hio*, formatum fuit *Hiasco*, & „*Hisco*; & a *Labo*, *Labasco*; ab *Amo* *amasco*; a *Caleo* „ca-

35. *Corusco*] Putem esse Neutrū, ut certe passim occurrit absolute positum. Jungitur tamen ei aliquando Accusativus, sed & Ablativus. Ovid. *Metam. IV. 493. Sibila dant, saniemque vomunt, linguisque coruscant.* Sed Heinſius etiam ibi legit *linguasque* ex quibusdam MStis. Vide ejus Notas. Difertior ergo est Valerii Flacci locus *Argon. I. 703. fremit obice, Ponti Clausa cohorts, telisque salum facibusque coruscat.* Liquet inde, posse & illos Accusativos Elliptice exponi. Vide & infra ad Verbum *Micare*. Sed tamen si pro vero Activo in istis cum Accusativo locutionibus haberi hoc Verbum debeat, tum vero notabit, movere ali-

quid tam celeri motu, quam fulmen moveri solet.

36. *Activum esse arguit*] Urſinus pag. 491. sequitur Sciopium in origine hujus Verbi *Cresco* constituenda. Sed fecedit pag. 499. ab illo, quum negat esse Activum, & subintelligendum SE; quoniam licet ejus formæ verba plerumque retineant significationem Primitivi, non tamen semper retineant, veluti *Augesco*, *Integrasco*. Sed tamen, quum pleraque retineant, crediderim sane in paucis illis, quæ videntur a reliquis discrepare hac in parte, & ab Activo in Neutrū Genus transisse, statuendam potius Ellipsis Reciproci Pronominis.

„*calesco*; a *Consueo consuesco*: sic a *Creo creasco*, & *creasco*, in quo subauditur, *me*. Primum ergo *Creascere se*, vel *Crescere*, fuit nasci, existere, quod postea, per Metonymiam antecedentis pro consequenti, significavit *Augeri*: sicut vicissim per metonymiam consequentis pro antecedente, *Augere* usurpatur pro *Creare*; & hinc *Auctor* dicitur pro *Creator*. Lucret. 5. „*Nam quodcumque alias ex se res auget, alitque*, id est, procreat; velut ipse ibidem interpretatur his verbis; „*quod procreat ex se omnia*. Indocte proinde scribunt, „*Autor*, vel *Author*. Liv. Andron. Erotopæg. *Nocte, dieque decretum, & auctum*; id est, quod decrevit, „& auxit se.]

„[*Cupere aliquem*, tritum est; legimus tamen *Cupere alicujus*, pro, cupidum esse. Plaut. Trin. *Quanquam domi cupio, operiar tamen*. Symmachus; *Vestri cupiunt Puteoli*, <sup>37</sup> ubi subaudis, *cupiditatem*, sicut Poëta *Vestus* apud Cic. *Qui nec te amet, nec studeat tui*; subaudi, *studium*, id est, qui minime sit tui studiosus.]

<sup>38</sup> *Curro*. Vide *Concurro*, *Decurro*. Virgil. 5. *Æneid*. *Currit iter tutum non segnus aquore classis*. „[Prop. *Ut sciat indociles currere lympa vias*. Vide Priscian. in *Cursus curritur*. Cicero 3. *Offic. qui stadium currit*. Juven. *Curritur ad vocem jucundam*. Terent. *Si qua est* la-

37. *Ubi subaudis cupiditatem*] Immo vero *copiam, presentiam*. Ita mox *studeat tui* scil. *rationibus, fortunis*. Est autem *Cupere* plane Activum. At quando dicitur *Cupio tibi* pro *faveo*, videtur certe Neutraliter construi, æque ac *Bene* aut *Male alicui Volo*. Possis tamen supplere, *Cupio tibi omnia bona*.

38. *Curro*] Verbum hoc actionem in se permanentem notat, atque adeo est vere Neutrum, plane ut *Ambulare*, de quo vi-

de me supra. Accusativi ergo, qui huic Verbo leguntur additi, per Ellipsin Præpositionis sunt explicandi. Res etiam manifesta ex compositis, quæ omnia constructionem & significationem habent Neutram, præter unum *Decurrere*, quod ipsum Neutraliter quoque possit exponi, ut *Decurrere campum, vitam* &c, idem sit, quod, *Currere usque ad finem, quod ad campum, vitam* &c.

*laboriosa, ad me curritur.* Cic. 7. Verr. *Curritur ad prætorium.* Virgil. *Nec si cuncta velim, breviter decurrere possim. Vitam decurrere, decursa vita, decurso spatio. Decurritur, decurrebatur, passim obvia.* „[In *Currere via, subaudi, cursum.* Propert. *Hac eadem rursus Lygdame, curre via.*] Vide *Sedeo.*

*Decedo.* Vide *Cedo, & Assurgo.*

*Decet, Dedecet.* Ovid. 1. Metam. *Ista decent humeros gestamina nostros.* Statius; *Si non dedecui tua iussa.* Ovid. *Nec dominam mota dedecere comæ: idem; Lacryma decuerre pudicam.* Sallust. Jugurthino; *Quæ ab Imperatore decuerint, omnia suis provisæ.*

„[*Decidere, pro transigere, pacisci, subaudi, rem,* Dictys lib. 5. *Multo sermone invicem habito, ad extremum binis millibus talentum rem decidunt.* Cicero; *Magno cum aliquo decidere.* Sen. 2. Controversiar. 5. *Pro incolumitate mariti vicaria morte decidit, pro, ita rem pacta est, ut mariti sui vice moreretur.*]

*Declino.* Plautus Aulul. *Declinavi paululum me extra viam.* Ovid. 2. Metam. *Neu te dexterioꝝ tortum declinet, ad anguem.* Dicimus *declinare cursum, 39 urbem, mala, & mala declinantur, & a malis declinare.*

*Decurro.* Vide *Curro.*

*Deficio.* Horat. *Animus si te non deficit equus.* Ovid. *Deficior prudens artis ab arte mea.* „[Plaut. Afin. *Si intelligam te deficere vita, pro, deficere defectum e vita.* Propert. *Nec me deficiet nautas rogitare citatos; id est, non definam interrogare nautas.*] Quintil. *Aqua ciboque*

39. *Urbem, Mala*] At hi duo Accusativi per Ellipsin Præpositionis primitus huic Verbo, quod tamen vere Activum puto, fuerunt additi. Rectius suum Accusativum Verbo, ut Activo, addidit Pomp. Mela III. 5. *Araxes ex præcipiti in subjecta casurus non declinat statim undam.* Et Livius I.

28. *Si quo Ego (Tullus Hostilius) inde agmen declinare voluissem.* Confer & Verbum *Inclinare* infra. At alia est ratio Constructionis, quando dicitur *declinare Urbem.* Non enim Urbs declinatur aut defleçitur, sed Homo se declinat ab Urbe, seu quod ad illam Urbem attinet.

*boque defecti.* Varro lib. 3. Rustic. cap. 16. *Ne deficiant animum.* Dicimus <sup>40</sup> *deficiunt me pecunia, & mihi pecunia.* Cæsar; *Quum tela militibus deficerent, subaudi se, vel Defectum.*

*Degenerare a parentibus, subaudi se, <sup>41</sup> vel genus.* Columel. lib. 7. cap. 12. *Venus canibus carpit vires, animosque degenerat.*

*Dego.* Cicero pro Sylla; *Ut cum Lentulo, & Catilina, & Cethego fœdissimam vitam & miserrimam degeret: idem pro Roscio; Vitam in egestate degere.* Catull. ad Manlium; *Otia pacato degeret in thalamo.* Lucret. lib. 2. *Quantisque periculis degitur hoc ævi, quodcunque est.* „ [Plaut. „ Most. *A mane usque ad noctem in foro dego diem*] Vide *Vivo*, [vel potius confer *Ago*, cujus compositum est.]

*Delinquo.* Vide *Pecco.*

*Deliro.* Lactant. de Opificio Dei cap. 6. *Illius enim sunt omnia, <sup>42</sup> quæ delirat Lucretius.*

<sup>43</sup> *Desino artem.* Cicero, & Sueton. Tiberio; *Artem desituros promittentibus veniam dedit.*

*De-*

<sup>40.</sup> *Deficiunt me pecunia.*] Sic Cæsar B. Gall. II. 10. *Res frumentaria eos deficere cepit.* Phædrus fab. 86. *Paulo ante vacua turbam deficiunt loca, scil. in theatro.* Rationem autem loquendi hanc olim fuisse puto, *Pecunia deficiunt se apud me, Pecunia deficiunt se mihi, loca deficiunt se, quod ad turbam tantam.* Sed non adtenderunt ad eam constructionis rationem, qui dixerunt, *Deficior ab arte mea, defectus pilis*, ut Phædrus loquitur fab. 87. Vide & me infra ad Verbum *Penetrare.*

<sup>41.</sup> *Vel genus*] Malim, vel animum, indolem.

<sup>42.</sup> *Quæ delirat*] At vide supra ad Cap. II. Nota ultimâ, &

hoc Cap. ad Verbum *Æstuo*, & facile perspicies hujus locutionis rationem.

<sup>43.</sup> *Desino artem*] Etiam *Sinere* est Activum. Plautus Men. II. 3. 1. *Sine fores sic, abi, volo operiri* scil. eas fores. Et Mostell. I. 1. 68. *Dum interea sic sit, istud Actutum sine*, h. e. dum interea mihi sic sit, ut nunc est; contemno & nihili facio illud *Actutum*, quod mihi minaris. Sed plerumque pro Accusativo habent hæc Verba sibi additum Infinitivum aut integram Orationem. Reperimus eorum etiam Passiva Participia. Gellius II. 12. *Non ad augendam, sed desinendam seditionem*, Cicero Famil. IX. 21. *Qui primus Papisius est vocari desitus.*

*Despero.* Martial. *Desperabantur promissi praelia Martis.*  
Cic. *Sive restituimur, sive desperamur: idem Attico; Pacem enim desperavi.*

*Detraho tibi, subaudi, laudem, vel simile aliud.* Horat. *Nec ego illi detrahere ausim Herentem capiti multa cum laude coronam.*

„ [Differt hoc ab illo, subaudi se, nam Differre est  
„ aliud alio ferre, dissipare, ut stent locis diversis, sive  
„ distent.]

*Discumbo.* Virg. *Stratoque super discumbitur ostro.* Au-  
lus Gellius; *discubitum est.* Cicero, *Mature veniant,*  
*discumbitur,* 44 „ [subaudi, cubitus.]

*Disputo.* *Disputare rationem, non semel dixit Cicero.*  
Plaut. Aulul. *Ubi disputata est ratio cum argentariis.* idem  
Menæch. *Ut hanc rem vobis ad amussim disputem.*

*Doleo.* Ovidius; *Tu vero tua damna doles:* „ [idem;  
„ qua venit indigne pœna, dolenda venit. Propert. Fri-  
„ gidaque Eoo me dolet aura gelu. Justin. lib. 12. *Ut ta-*  
„ *etum hominum, velut vulnera, indolefceret.*] Stautius;  
*Bellorum extrema dolemus.* Cicero; *Meum casum dolue-*  
*runt: idem 4. Tuscul. Dum modo doleat aliquid, doleat,*  
*quod lubet.* Sueton. *Se quoque respondit vicem eorum do-*  
*lere.* 45 Hic, & in aliis multis verbis, potius videtur  
deesse

*situs.* Quando autem dicitur *De-*  
*finere* absolute, intelligo vel infi-  
nitum, rei, de qua agitur, pro-  
prium, ut apud Melam. II. 1. *Alio,*  
*quam desinit, nomine exori-*  
*tur,* scil. fluere: vel Pronomen  
se, ut in illo Horatii *Desinat in*  
*piscem.*

44. *Subaudi Cubitus*] Immo  
vero nihil. Nam exempla hæc  
sunt locutionis Impersonalis, qua  
simplex actio denotatur sine ullo  
Supposito. Sed & Verbum hoc,  
ut & reliqua ejus compositionis,  
sunt Neutra.

45. Hic & in aliis multis &c.]  
Apage *Accusativum Cognatum,*  
qui alienus est ab hoc Verbo.  
Nam quæ intelligemus eum in his  
locutionibus, *Hoc dolet mihi?*  
quidve significabit, *Hoc dolet do-*  
*lorem mihi?* Neque vero sufficit  
ad probandam verbi naturam,  
unius generis locutiones tantum  
adferre, non item alias conside-  
rare. Quid ergo? Crediderim  
hoc Verbum fuisse natura sua  
Neutrum, & significare dolorem  
sentire vel percipere ex aliqua  
re, quæ ubi exprimitur, Ac-  
cu-

deesse accusativus cognatus, & præpositio  $\alpha\epsilon$ , ut, *doleo dolorem circa casum tuum*. Huc refer illud, *Corydon ardebat Alexin*, id est, *Ardebat ardorem de Alexi*, vel *circa Alexin*.

*Dormio, Edormio*: Adag. *Endymionis somnum dormis*. Martial. *Tota mihi dormitur hyems*. Cicero; *Edormi crapulam, & exhalas*. Plaut. Amph. *Mane, dum edormiscam unum somnum*. In sacris: *dormierunt somnum suum viri divitiarum*. Terent. *Atque edormiscam hoc villi*. Plaut.

O-

cusativo tunc per Ellipsin exprimitur. Plaut. Pseud. V. 2. 21. *Ni doleres tu, ego dolerem*. Hinc jam *Doleo tuum casum, Doleo pedes*. At quando dicitur, ut apud Terent. Eun. I. 2. 13. *Ut hoc tibi doleret itidem, ut mihi dolet*, quod frequens est Priscis & Optimis Auctoribus, possit id videri primitus dictum per duplicem, sed facilem & usitatam Ellipsin, pro *doleret tibi animus propter hoc*. Confirmari id videtur ex Terentio Phorm. V. 8. 64. *Vin' primum hodie facere, quod Ego gaudeam, Et quod Tuo Viro oculi doleant*. Ubi manifeste quod in illa phrasi ponitur pro *propter quod*. Pro eo etiam *De quo* in eadem phrasi dicitur apud Plaut. Trucul. II. 8. 2. *Nam mihi de vento misera condoluit caput*. Et in Mercat. II. 3. 54. *Ut in portum sum advectus, nescio qui* (h. e. de qua causa) *ANIMUS mihi dolet*. Sed tamen quum Phrasis illa, ut diximus, sæpissime adhiberetur, videntur multi Veterum  $\tau\delta$  *Hoc*, & similia, accepisse pro Nominativo, & Verbum *dolere* pro dolore facere alicui; atque ideo per Abusum, vel mutationem

quandam significationis, (de qua vide me supra p. 280. 301. & 309. 310.) fuerunt eo sensu & constructione diserte prorsus locuti. Sic Phædrus fab. 48. *Adjecit id, quod sentiebat maxime doliturum amanti*. Istic enim  $\tau\delta$  *Quod* est quidem Accusativus, sed Verbi Infiniti, qui plane respondet Nominativo Finiti: atque adeo idem est, ac si diceretur, *Ea res dolet Amanti*. Atque ita Alii. Plautus disertissime in Trucul. II. 8. 3. *Quid mihi futurum est, cui duæ Ancilla dolent*, h. e. dolorem faciunt, quia eas tibi donando perdidisti. Ceterum in hac quoque locutione *Doleo* manet Neutrum, nec admittit varios Accusativos, notatque simplicem actionem, & in se permanentem, & ideo construitur cum Dativo. Sed in eo, quod Sanctius profert ex Propertio I. 16. 24. *Me media noctes, me sidera prona jacentem, Frigidaque Eo me dolet aura gelu;  $\tau\delta$  dolet me* ponitur pro *dolet meam vicem*. Vide locum & Interpretes. De Verbo *Ardebat* Vide me supra in Nota penult. ad Cap. 2.

*Omniemque edormivi crapulam.* „[Catull. *Nobis nox est*  
 „perpetuo una <sup>46</sup> dormienda.]

„[*Dubito. Afcon. in 2. Verr. Pedestre iter propter Ver-*  
 „*ris infidias dubitat. Cicero; Turpe est dubitare Philoso-*  
 „*phos, quæ ne rustici quidem dubitant: Nihil affirmans, o-*  
 „*mnia dubitans, restat ut hoc dubitemus, uter Roscium oc-*  
 „*ciderit. Livius 21. Vobis necesse est aut vivere, aut si*  
 „*fortuna dubitabit, in prælio potius, quam in fuga mortem*  
 „*oppetere. 47 Ubi subaudi, dubitationem, id est, si du-*  
 „*bia erit fortuna.]*

„[E-

46. *Dormienda.*] Vide supra xime ejus significationi ineſt.  
 ad Verbum *Ambulare.* Quando autem ei jungitur vel

47. *Ubi subaudi dubitationem*] Accusativus, vel Infinita locutio,  
 Apage & hoc supplementum, per Ellipsin id fit Neutris verbis  
 quod plane absconum est. Ver- solitam. Sic Ovid. *Metam. VI.*  
 bum ipsum est Neutrum, & nota- 194. *Hoc quoque quis dubitet?*  
 tal] deliberare de re aliqua, & ita Nepos in Hannib. cap. I. *Si verum*  
 consilii etiamdum esse incertum. est, quod nemo dubitat, ut *Popu-*  
 Deliberationem meram notat, lus R. omnes gentes virtute supera-
 & suspicionem etiam ad creden- rit. Auctor B. Alex. cap. 52. *L.*  
 dum pronam, apud Cicer. pro Laterensis quum id non dubitaret.  
 Sulla cap. 24. *De quo (Sulla) e-* Neque vero obstat, quo minus  
*tiam si quis dubitasset antea, num* hæc, tanquam Verbi Neutrius, per  
*id quod Tu arguis, cogitasset, sus-* Ellipsin explicentur, quod etiam  
*stulisti hanc suspicionem, quum di-* plane Passiva ejus occurrant, ut  
*xisti &c.* Sic Nepos in Thrasyb. occurrunt apud Poëtas. Ovid.  
 cap. 1. *Si per se virtus sine fortu-* *Metam. II. 20. & intravit duoi-*  
*na ponderanda sit, dubito, an hunc* *tati tecta parentis, h. e. Solis,*  
*primum omnium ponam. Sueton.* quem  
 Claud. 35. *Quum eum Camillus* dubitarant nonnulli esse Patrem  
*minaci epistola cedere imperio jube-* Phaetontis. Et VI. 208. *En ego*  
*ret, dubitavit, adhibitibus principi-* *vestra parens &c. An Dea sim,*  
*bis Viris, an obtemperaret. Ta-* *dubitor.* Sed & apud Tacitum  
 citus Ann. IV. 57. *Dubitaverat* An. XIV. 7. *Evasisse matrem*  
*Augustus Germanicum rei Romana* Neronis, *hactenus adito discrimi-*  
*imponere.* Omnibus his in locis, ne auctor dubitaretur, h. e.  
 sed & aliis compluribus, Verbum evasisse illam, & adiiſſe discrimen,  
*dubitandi* notat consultationem nullo alio cum effectu, quam  
 affirmationi propiorem, quam ut ne dubitaret quisquam de Au-  
 negationi, quæ ceteroqui ma- ctore illius discriminis, qui e-  
 rat Nero. Sed jam fatis super-  
 que

que

„[*Ebullio*. Cic. *Virtutes ebullire, & sapientias: Dixit Epicurus, semper beatum esse sapientem, quod quidem solet ebullire nonnunquam. Cato; Ubi ebullit vinum, ignem subducito, subaudi se. Seneca in Apocol. Claudius animam ebullit, & eo desit vivere videri.*]

*Efflo*. Cic. de Senect. *Odorum, qui efflarentur ex floribus. Ovid. 7. Metam. Vulcanum naribus efflant arripedes tauri. Virgil. Æn. 1. Latos oculis afflarat honores, Cesariem, & lumen purpureum. Plin. lib. 36. Flaturque foliis, donec rufescat. Ovid. 4. Fast. Exultant comites, furiosaque tibia flatur. Lucret. lib. 5. Flaret e corpore flammam.*

*Egeo pecuniis, est egeo egestatem a pecuniis, „[sive a parte pecuniarum.] Deesse autem egestatem; vel tō egere, satis indicat illud Plauti Pseud. Quid agitur Caidore? Amatur, atque egetur acriter, id est, amatur amatio, egetur egestas: sæpe enim deest Nomen, unde genitivus regitur; ut, tædet me ciborum; subaudi, tædium. Sic Livius dixit lib. 26. Quoad vel capitis, vel pecunia judicasset; subaudi iudicium. Cato apud Agellium; Vitio vertunt, quia multa egeo. Varro lib. 4. ling. Latin. Dives a Divo, qui, ut Deus, nihil indiget. „[Salust. Jug. Collis magna parte editus, & præceptus 48 pauca munimenta egebat.] Nonius Marcellus quum disputat, genitivum poni pro accusativo, utitur his exemplis; Fastidit mei, & Argenti indiges. Tu meo periculo dices elegantissime; Turpem egere egestatem. Vide Indigeo.*

„[*Egredior*. Sallust. *Raro egressus fines suos. Servius in Æneid. 2. notat, utrumque dici, 49 Egredior urbem.*]

que ostendimus ad verbum *Ambulare*, etiam a Verbis vere Neutris formata & adhibita, sed per Abusum, Passiva, quod & contra ea, quæ Auctor mox tradit de Verbo *Egeo*, observandum. Vide & infra ad Verba *Obsistere*, *Regnare*, *Supersedere* &c.

48. *Pauca munimenta egebat*] Incertissima est hujus loci Lectio, etiam in MStis. Vide Sall. Jug. cap. 98. vel, ut Waffius distinxit, cap. 103. & ibi Notas.

49. *Egredior urbem*] Ellipsis in eo est præpositionis *extra*, tanquam si diceretur *egredior extra urbem*.



„*bem*, & *urbe*. Sed in hoc posteriore subauditur *gressum*, vel *viam*.]

*Emergo*. Cicero Arusp. respon. *Tum se emergit*, & fertur illuc: idem 2. Naturæ Deorum; *Ut sese emergens ostendat Scorpium alter*: „[& 2. Divin. *Tibi de me cogiti*, *tanti subito sum visus emersus ex flumine*.] Cornel. Nepos in Attici vita; *Quibus ex malis ut se emerferat*. Terent. Adelph. *Unde emergi non potest*. Cornel. Fronto in voce, *Emergit se*, citat Sallustium in 4. Histor. *Ubi se laniata navigia fundo emergunt*. Vide *me*, *te*, *se*, in Ellipsi.

*Emigro*. vide *Migro*.

*Emineo*. Curtius lib. 4. *Jamque paulum moles aquam eminebat*. [intellige *extra*.]

*Eo*. Virgil. 6. Æneid. *Itque, reditque viam toties*. Horat. 1. epist. *Ire viam, quam monstrat eques*. Virgil. 4. *Longam incommitata videtur ire viam*: & 4. Georg. Plaut. Rudent. *Tu abi tacitus tuam viam*. Cicero pro Mur. *Redite viam: eodem duce redibant*: ibid. *Istam viam dico, inite viam*. Præsto aderat sapiens ille qui inire viam doceret. Sueton. *inire honore*. Quare quum Maro dixit; *Te consule inire*, 50 deest *viam*. „[Cum legimus, *Ire via*, subaudimus *itum*, id est, *itionem*. Lucret. *Nec sentimus itum cujusviscumque animantis*. Cicero; *Quis noster itus, reditus, vultus*.]

*Equi-*

*urbem*. Sic mox *Eminebat aquam*, pro *em. extra aquam*. Res manifesta ex verbo *Erumpere*, quod Activum esse, & requirere Accusativum *se*, si per Ellipsin est omissus, recte probavit Sanctius. Quando ergo alius illi jungitur Accusativus, ut apud Virgil. Æn. I. v. 580. *jamdudum erumpere nubem Ardebant*, necessario per hanc Ellipsin Præpositionis ille est explicandus, ut sen-

sus sit, *erumpere se extra nubem*. Vide & mox ad Verbum *Evado* similia. Ellipsin autem hanc supplevit Terent. Hec. IV. 1. 48. *Ne exulisse extra ades puerum usquam velis*. Sic porro *prævehit littus* dicitur pro *prævehi præter littus*. Vide me supra ad Verba *Adeo* & *Æstuo*.

50. Deest *Viam*] At de hoc verbo *Eo*, vide quæ notavimus ad Verba *Adeo* & *Ambulo*.

*Equitare* : Plinius lib. 8. de Camelis ; *Atque etiam*  
 51 *equitantur praeliis.* „ [Hor. *equitare in arundine longa,*  
 „ *subaudi, equitationem.*

„ [Erro. Cicero ; *Si erratur in nomine, subaudi error.*  
 „ Ovidius ; *Immensum est erratas dicere terras.* [Vide fu-  
 „ pra p. 311.] Virgilius ; *Relegens errata retrorsum Lit-*  
 „ *tora.* Plaut. *Scio quid erret.* Terent. *Teneo quid er-*  
 „ *ret.*]

„ *Erumpo.* Virgil. *Erumpunt portis, subaudi se. idem*  
 Georg. *Diversi erumpunt sese radii.* Cæsar 2. *Civili ;*  
*Portis se foras erumpunt.* Virgilius 4. Georg. *Et caput*  
*unde altus primum se erumpit Enipeus.* Tibull. 4. *Fontibus*  
*ut dulces erumpat terra liquores.* 52 Vide *Erumpo.*

„ [Erubescō. Cic. *Affines te erubescunt ; Epicurus volu-*  
 „ *ptates non erubescit.* Hor. 53 *Non erubescendis adurit*  
 „ *ignibus.* Virgil. *Nostra nec erubuit silvas habitare Thalia,*  
 „ *pro, habitationem silvarum.*]

*Eructo.* Cic. Catil. 2. 54 *Eructant eadem bonorum, &*  
*in Sacris ; Eructavit cor meum verbum bonum : Labia mea*  
*eructabant hymnum.*

55 *Evado.* Sueton. Tiber. *Carmillus me evasit.* Virgil.  
 Gra-

51. *Equitantur*] Sic Florus  
 III. 4. 5. *Dum perfidum glacie flu-*  
*men equitatur, ubi vide Grævii*  
 Notas. Verbum autem est Neu-  
 trum, licet Passivum illud ali-  
 quando reperitur. Vide ad  
 Verba *Ambulo, Dubito, Obstre-*  
*po, &c.*

52. *Vide Erumpo*] Haud dubie  
 reponi debet *Emergo.* Sed &  
 abest a Salmant. ed. hoc ipsum  
*Vide Erumpo.* Addidit Editio  
 Patavina, sed per errorem ma-  
 nifestum.

53. *Non erubescendis*] Sic Vel-  
 lejus II. 130. *Dolenda adhuc re-*  
*sulimus, veniendam ad erubescenda*

*est.* Sed tamen vel sic Neutrum  
 hoc est verbum.

54. *Eructant eadem*] Locus est  
 Catil. II. 5. de fociis Catilinæ,  
*qui accubantes in conviviiis eructant*  
*sermonibus suis eadem bonorum at-*  
*que urbis incendia, h. e. inter ru-*  
*ctandum proferunt, minantur.*  
 De qua ratione loquendi egimus  
 jam supra ad Cap. 2. Nota ultima,  
 & ad verbum *Æstuo* in hoc  
 Cap. & maxime ad v. *Anhelo.*

55. *Evado*] Neutrum hoc est,  
 ut *Vado, & Invado, & Pervado.*  
 Ceterum diversa in Accusativis  
 huic verbo additis est Ellipsis,  
 diversis itaque præpositionibus  
 ex-

*Gradus evaserat altos*: „[idem; Jamque propinquabam portis, omnemque videbar Evasisse viam. Dictys lib. 2. „Qui primi fuga Gracos evaserant. Livius 28. In loca „tuta evasit, subaudi, Viam. sicut Virgil. Nec spatium „evasit totum, nec pertulit ictum; id est, non ivit per totum spatium. Lucil. de equo; Qui colles camposque „gradu perlabitur uno, Omne iter evadit.] Liv. Exercitum casum, evasumque se esse.

*Evenit*. Vide *Sedeo*, & supra lib. 3. cap. 1.

„[Excedo. Cicero 1. Catil. Quot ego petitiones tuas „parva quadam declinatione, & ut ajunt, corpore, excessi; pro vitavi. Sic legit ibi Servius. Livius 24. „In agro Tarentino nihil violatum, neque usquam via excessum est.] [Vide ad Verba Cedo & Egredior.]

„[Excello. Festus; Recellere, reclinare, & Excellere, in altum extollere: idem; Lingua, promontorii genus non „excellens, sed molliter in planum devexi. Cato apud „Agell. 13. cap. 23. Plerisque solet animus in rebus secundis excellere, subaudi se, pro excelli, extolli, efferri. „Apulejus 10. de Asino; Nates recellere, pro reducere, retrahere.]

*Exeo*. Vide *Eo*.

*Exhalo*. Cicero; Convivii crapulam exhalassent: idem Philip. Edormi crapulam, & exhala. Virgil. Sævumque exhalat opaca Mephitin: idem 2. Georg. Quæ tenuem exhalat

explenda. Nam *Evasisit me*, malum, necem, &c. dicitur ut *Esfugit me* &c. & intelligitur quod ad me, rariè. At *Gradus evaserat altos*, expone *Ev. per gradus altos in rogam*. Porro *Evasisse viam omnem* notat *Ev. per vel extra omnem viam*. Neutiquam ergo hic Accusativus *Viam* ita accipiendus, ut qui proxime a Verbo regatur, quod vult Scippius. Certe non magis *suban-*

diendus ille est in absolutis hujus Verbi locutionibus, quam *Gradus*, aut *Alia*. Sic enim & *Æn. VI. 425. Evaditque celer ripam irremeabilis unda*, h. e. evadit extra & ultra ripam, eam post se relinquens. Et Tacitus *Ann. I. 51. Primi agminis copia evaserunt silvas*, h. e. extra silvas. *Ann. XII. 35. amnem haud difficulter evadit*, h. e. extra amnem in ulteriorem ripam.

halat *nebulam*. Lucretius 5. *Pulveris exhalat nebulam, nubisque volantes.*

*Exsulo.* vide *Veneo*, & *Vapulo*. *Exsulo*, id est, extra solum eo. Deest accusativus cognatus. Euripid. Andro. *ἀς ἐγὼ φεύγω φύγας*, id est, quale exsilium exsulor<sup>56</sup> „[Hygin. Fab. 26. *Medea iterum exsulatur*. Dictys „lib. 5. *Decernitur, Antimachum ex omni Phrygia exsulandum.*]

„[*Faceffere*, pro *abire*, *recedere*, *subaudi*, *se*. Plaut. „Men. *Dictum faceffas doctum*. Afran. Incis. *Multa ac „molesta, potin<sup>5</sup>, ut dicta faceffas?* Titin. Gemin. *Ut „res suas procul ex adibus faceffat*. Cic. *Periculum inno- „centi faceffere: ut paulisper faceffant rogamus.*]

*Fastidio.* Virgil. *Invenies alium si te hic fastidit Alexis*. Liv. *Dum nullum fastiditur genus: idem; pars fastidita*. Horat. *Fastidire lacus, & rivos ausus apertos*, „[Plaut. „*Fastidit mei*, <sup>57</sup> *subaudi, fastidium.*]

*Faveo.* *Favetur*; apud Ciceronem sæpe positum, <sup>58</sup> *fatis ostendit, Faveo activum esse*; „[*Ætati illi non modo „non invidetur, verum etiam favetur*. Charisius quidem „lib. 5. in *Idiomatis linguæ Latinæ* ponit; *Faveo tibi, „& Faveo te.*] Vide *Invideo*.

*Festino.* Ovid. 2. *Metamorph.* *Tum quas induat illa,*  
59 *fe-*

56. *Hyginus*] Ex his Scripto-  
ribus, utpote ætatis serioris, &  
styli fere barbari, neutiquam pe-  
tenda, quæ ad naturam linguæ,  
& veram verborum significatio-  
nem, indagandam pertinere vo-  
lumus. *Exsulare* haud dubie est  
prorsus neutrum.

58. *Subaudi fastidium*] Immo  
potius *Negotium*. *Fastidire* cum  
Accusativo significat proprie fas-  
tidium ostendere, ad conspe-  
ctum & usum alicujus rei. At-  
que adeo Accusativus ille non  
pendet a Verbo, licet ex Passivo

pateat, ita tamen eum accepisse  
aliquando etiam ipsos Veteres:

58. *Satis ostendit*] Nihil minus  
Satis superque jam probavimus,  
Formæ Passivæ ne veram qui-  
dem Constructionem id ostende-  
re, veluti *tota mihi dormitur hi-  
ems*, nedum Imperfonalem, quæ  
prorsus respondet Verbis Neutris.  
Nam sicuti Hæc non habent  
Accusativum, in quem transeat  
sua Actio, sic Imperfonalia, quæ  
dicuntur, non habent certum No-  
minativum, qui suscipiat vel patia-  
tur illam actionem transeuntem.


59 *festinae vestes.* Tacitus de moribus German. *Nec virgines festinantur.* Virgil. 6. *Tunc jussa Sibyllæ, haud mora, festinant jussi* Apulejus lib. 3. *Sed primo diluculo remedium festinabitur tibi.* „[Diectys. lib. 3. *Græci cuncta, que militia poscebat, summis studiis festinant.*]

*Fio* inter neutro-passiva refertur a Grammaticis, id est, inter monstra. Mihi verbum est Substantivum: nam factum est a  $\phi\acute{o}\omega$  Græco; unde *fuo* latinum, & postea *fio*. Scaliger lib. 5. de causis cap. 3. A  $\phi\acute{o}\omega$ , inquit, *Fuo nostrum, & ipsum Fio; Sum autem, ab εἶμι; Est, ab εἶσι.* Habuit aliquando passivum, Prisciano teste lib. 8. *Postquam diutius fitur: & Græco ritu fiebantur Saturnalia.* Certe infinitum *fieri* mere passivum videtur: sed,

59. *Festinat vestes*] Passim quidem ita Auctores, etiam Optimi. Sall. Jug. 77. *Ni id festinaret, in summo periculo salutem suam fore.* cap. 81. *Callidus id modo festinabat, Bocchi pacem imminuere.* Tacitus Ann. IV. 28. *Mortem in se festinavit.* Sic *festinata missio*, Ann. I. 52. *Festinatis honoribus*, Plinius Paneg. cap. 69. *Animo cupienti nihil satis festinatur*, Sall. Jug. 64. Lique hinc sic fati, etiam Active tandem construi solitum hoc Verbum, licet origine sua & præcipuo itidem usu fuerit Neutrum. Apud Gellium XVI. 14. Verrius Flaccus a *Fando dici* id tradit, quod merito rejicit Gellius; sed nec ipse multo melius a *Fessus* derivat. Rectius omnino censet Vossius, *Festinare* & *Confestim* ejusdem esse originis, & Hoc quidem primitus idem fuisse, quod *confertim*, sed usu dein distinctum in diversam Orthographiam & significationem, ut unum ad Tempus proximum & continuum,

alterum ad Res conjunctas & spissas referatur. Hinc jam *festinare*, h. e. confestim & crebro motu aliquid agere. Cato apud Gell. d. 1. & Festum in *Properare*, ait, *Aliud est Properare, aliud Festinare.* Qui unum quid mature transigit, is Properat, qui MULTA simul incipit; neque perficit; is Festinat. Relinquo differentiam hanc significationis in medio, at hoc accipio, quod *Festinare* non tantum notet proprie confestim & continuo se movere, sed & confertim, seu multis actionibus, immo multo motu, multa simul velle agere, ut solent festinantes. Hinc Sallust. Catil. 27. *dies noctesque festinare, vigilare*, cap. 31. *festinare, trepidare.* Plaut. Casin. II. 7. 9. *Ut trepidabat, ut festinabat miser.* & III. 2. 28. *Miseri ut festinant senes*, h. e. fatagunt, in continuo sunt motu, varia agitant. Nec enim de una re vel actione hæc dicuntur.

sed, ut dixi, <sup>60</sup> mihi Substantivum est, *sio senex*, id est, *sum senex*.

<sup>61</sup> „, [*Flagro*. Hygin. Fab. 129. *Jupiter cum fulmine*,  


60. *Mihi Substantivum est*] Immo vero est vere Neutrum, ut apud Græcos *φύω*, unde est formatum, & unde habemus adhuc *Fui*, *Futurus*. Sed & olim a Latinis dictum est quoque *Fuo*. Hinc Plautus Milite, II. 3. 28. *quid me fuat, nescio*, pro *fiat*, vel *futurum sit*. & II. 6. 12. *Metuo, ne isthæc res mihi magno malo fuat*. Ceterum *Fieri* non tantum distinguitur significatione ab *Esse*, sed & diserte ei opponitur aliquando. Plinius Paneg. cap. 20. *Ut Pater patriæ Effes ante, quam Fieres*. Cic. Famil. II. 17. *Qui tali animo Sunt, deteriores Fiunt rogati*. Hinc jam, quando Plautus ait *Afin*. II. I. 24. *Polenta Fit in pistrino*, notat id non, *Est*, sed, *Paratur*. Sed & construitur, quasi haberetur pro Passivo & *Facio*: sic Sallust. Catil. 51. *Quid in illos jure Fieri posset, quarebant*. Cap. 55. *Ipse Lentulum in carcerem deducit: idem Fit ceteris per Prætores*. Cicero Famil. III. 9. *Fiebam crebro a meis per literas certior*. Quin adeo convenit τὸ *Fio* significatione sua cum Verbo *Facior*, non cum *Sum*, ut ideo ipsum illud *Facior*, quod in Compositis cum Præpositione, veluti *Afficior*, *Conficior*, *Efficior* &c. frequens satis est, ex usu communi prorsus tandem exclusit, & ita quidem, ut hoc *Fio* etiam in compositis cum aliis Verbis respondeat A-

ctivo *Facio*, quasi vere ejus esset Passivum. Veluti *Calescio*, *Calesio*, *Tepefacio*, *Tepefio*, &c. Verum quia τὸ *φύειν* apud Græcos etiam Active sumitur pro generare, hinc & apud Latinos etiam *Fio* olim activam quoque significationem habuisse videtur. Unde *Fieri* passive passim pro generari, nasci. Plautus Cistell. actu 5. *Non moror, aliena operâ mihi Fieri plures liberos*. Trin. IV. 2. 90. *Ubi absinthium Fit*, h. e. nascitur. Mercat. V. 2. 102. *Zacyntho ficos Fieri non malas*. Hinc jam *Fitur*, *Fiebantur*, ex Catone Cenforio apud Priscianum, & Composita apud Plautum *Desferi*, *Conferi*, *Efferi*, *Interferi*. Sed & hinc *Fetus*, *Fecundus*, *Femina*, &c.

61. *Flagro*] *Mihi* etiam Hoc est vere Neutrum, idque probat ipsa Constructio & Usus fere perpetuus. Nam quæ Scioppius hic, & Ursinus To. I. pag. 458. ex Propertio I. 13. extr. *Nec sic caelestem flagrans amor Herculis Heben*, adferunt, idonea nequaquam sunt ad Activam Verbi naturam constituendam contra innumera fere exempla Neutralis Constructionis. Verbum autem hoc derivem a Nominine *Flagrum*, non contra, ut vult Vossius. Litera enim R in ista Nominum terminatione vix unquam est ex primitivo orta, sed semper est infinitiva.

„ & tonitribus venit, & Semelem conflagravit. Auctor.  
 „ ad Heren. Quomodo urbs acerbissimo concidit incendio  
 „ conflagrata?]

*Fleo.* Flere funera. Ovid. Terent. Andr. In ignem po-  
 sita est, Fletur. Silius 5. Longo ævo flebitur. Ovid. For-  
 tuna flenda.

*Flo.* Vide Efflo.

*Fluo.* Græce ῥέω. Homer. Odyss. 9. accusativo jun-  
 xit; ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ κρήνη ὑπὸ σπείρας, id est, fluit lim-  
 pidam aquam fons sub specu.

„ [Fluctuat. Lucret. Fluctuat incertis erroribus ardor a-  
 „ mantum, subaudi se. Seneca de vita beat. Deprehensi  
 „ in mari Syrtico, modo in sicco relinquuntur, modo torrente  
 „ unda fluctuantur. Sic in Medea; Ut dubium pelagus fer-  
 „ vet, haud aliter mentem cor fluctuat.

<sup>62</sup> *Fruor.* Cato Rust. Pabulum frui occipito. Cicero  
 pro Milone; Nobis hæc fruenda relinqueret. Apulejus  
 lib.

fiticia. Sic scalprum a scalpo, se-  
 pulcrum a sepelio, Fulcrum a  
 fulcio, Clausstrum a claudio &c.  
 Ipsum itaque Flagrum a Gr. φλέ-  
 γω, uro, incendo, deduxerim; at  
 inde Verbum Flagro, quod prop-  
 rie & primitus videtur notasse,  
 ita cædor flagris, ut ardeam.  
 Hinc passim construitur cum Ab-  
 lativo etiam in metaphoricis  
 locutionibus flagrare inopia, insa-  
 mia, libidine, &c. Mox Fleo ex  
 illis est Verbis, quæ natura sua  
 vere sunt Neutra, sed frequenti  
 usu Ellipticæ locutionis accepe-  
 runt tandem quandam etiam A-  
 ctivi Verbi speciem. At Fluo  
 plane & unice est Neutrum; ut  
 &, quod dein sequitur, Fugio,  
 eo ipso, quod vere Neutrum  
 est, discrepans a vere Activo  
 Fugo, fugare, ficuti differunt

Placere & Placare, Sedere & Se-  
 dare, Rigere & Rigare, Clarere,  
 unde Clarescere, Inclarescere, &  
 Clarare, unde Declarare.

62. Fruor &c.] De hoc Ver-  
 bo, & mox sequenti Fungor, Vidè  
 quæ notavimus supra p. 283. 284.  
 In loco Plauti ex Mostell. I. 1.  
 45. quem Sanctius in posteriore  
 Verbo adfert, deleverim cum  
 Gronovio Me, vel saltem distin-  
 xerim post me, quasi diceretur,  
 veluti per Appositionem, sine me  
 vivere, ut vivo, sine fortunas me-  
 as fungi alliato. Sed forsân omni-  
 um erit expeditissimum, si lega-  
 mus, Sine me alliato fungi, & fortu-  
 nas meas. Certe nihil tunc supere-  
 rit hæsitationis. Sensus enim est,  
 sine Me, & fortunas meas, fungi  
 alliato, seu defungi eo ad ex-  
 plendam famem.

lib. 9. *Beatam illam, qua tam constantis sodalis libertatem fruitur.*

*Fugio. Lucanus 1. In bellum fugitur.*

*Fungor libertate: subaudi, functionem, vel τὸ fungi. Terent. Ita attente tute illorum officia fungere. Tacitus lib. 3. Suprema erga memoriam filii sui munera funderentur. idem lib. 4. Et hominum officia fungi. Varro; Municipipes, qui una munus fungi debent, dicti. Terent. Hominis frugi & temperantis functus officium: idem; Major filius tuus Æschinus, nec boni, neque liberalis, functus officium viri. Plaut. Mostell. Tu tibi istos habeas turtures, aves, pisces, sine me alliato fungi fortunas meas: idem Amph. Hic munus fungatur tuum: idem Trinummo; Cui nihil est, qui munus fungatur suum: ibid. Sequere hac, mea gnata, ut munus fungaris tuum. Cic. 3. Tuscul. Quemadmodum oculus conturbatus non est probe affectus ad suum munus fungendum. Sueton. August. Minore molestia, Senatoria munera funderentur, quo in loco Beroaldus; Accusativo, inquit, casu extulit, quod nos ablativo dicimus. Vetus autem est, & elegans loquutio; sicut Potior illam rem, pro, illa re, Veteres dixerunt: Ita Fungor munus, pro, munere. Plaut. Menæch. Parasitus octo hominum munus facile fungitur. Vide Utor.*

*Furere. Virgil. Æneid. 12. Hunc sine me furere ante furorem. Liv. Et nunc id furere, idem ægre pati. Sed hic melius deerit ꝑ. Vide Insanio.*

*Garrere. Horat. lib. 1. Satyr. 10. Comis garrere libellos: idem; Dum quidlibet ille garriret. Martial. lib. 1. Garris & illud, teste quod licet turba. Garrere libellos dixit (inquit Turneb.) <sup>63</sup> quasi garrere garritum.*

*Gaudeo. Terentius Andria; Hunc scio solide solum mea gavifurum gaudia. Cælius ad Cic. 8. Famil. Puto ut suum gau-*

63. *Quasi garrere garritum] facere. Sic Vivere Bacchanalia, Immo vero, quasi garriendo ef- Crepare Leges. Vide supra Not. fundere libellos, vel comœdias, ult. ad Cap. 2. & hoc Cap. pag. quæ colloquiis plebejis constant,* 302. 303.



*gaudium gauderemus: ibid. furit tam gavisos homines suum dolorem. Catull. Gaudia, quæ gaudeas. Gellius lib. 9. cap. 9. Latona gaudium gaudet genuinum & intimum. Statius lib. 9. Tu dulces lituos, ululataque pralia gaudes. Cic. Nihil est neque quod metuamus, neque quod gaudeamus. Et in Sacris; <sup>64</sup> gaudeat se tellus tantis illustrata fulgoribus.*

*Gemo. Cic. Attic. lib. 2. Atque hic status, qui una voce omnium gemitur: idem; occulte suum malum gemit. Virgil. Nunc Amyci casum gemit. Cicero pro Sextio; Accepisset respublica plagam, quam acceptam gemere possit. Virgil. Daphni tuum Pœnos etiam ingemuisse leones Interitum. Prudentius Pſych. Nec doleas, quia turpe tibi gemuisse dolorem. Ovid. Fortuna gemenda: idem 13. Metamorph. Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est: ibid. Teque gement, virgo.*

*Germino. Plinius lib. 16. c. 25. Quibusdam germinatur germinatio. Et in Sacris; terra germinet Salvatorem.*

*Glaciare. Horat. lib. 3. Od. 10. Positas ut glaciaret nives puro numine Juppiter.*

„[Gratificare, subaudi, gratiam. Sall. Non assentando, „neque concupita præbendo, <sup>65</sup> perversam gratiam gratificans.]

<sup>66</sup> Hiemare: Plinius lib. 19. cap. 4. Decoquunt alii aquas,

64. Gaudeat se] Phrasin hanc infcitam puto & barbaram. At Verbum ipsum est Neutrum, æque ac *Doleo*, *Furo*, quod præcedit, & *Gemo*, ac *Horreo*, quæ mox sequuntur. Vide & pag. 303.

65. Perversam gratiam gratif.] Verba sunt Sallustii ex orat. I. ad Cæsarem. Sic Jug. 3. *Potentia paucorum decus atque libertatem suam gratificari.* Cic. Fam. I. 10. *Cur enim hoc tibi non gratificer?* Vel sic tamen putem Verbum hoc proprie Neutrale vel Passivæ fuisse significationis, ut notaverit gratum fieri, gratiam ineundo; atque

adeo Accusativus ejus, per Ellipsin Præpositionis, primum adhibitos. Sed *gratificare*; h. e. gratum se facere aliis, fuisse olim Activum, sub quo intellectum fuerit *SE*, existimem. Solent enim ejus formæ Verba esse Activa. Sic Uxores dicuntur *Magnificare* suos Viros apud Plautum in Sticho I. 2. 44. Carcer & exilium *Horrificasse dignitatem* Marii apud Florum III. 21. Et passim *sacrificare victimam*.

66. Hiemare Plinius] Plinii hæc vere sunt Activa. Sed ceteroqui Verbum hoc notat frequen-

quas, mox & illas hiemant: idem libro 9. *Hiemato lacu.*

*Hiulco.* Catull. ad Manlium; *Quum gravis exustos astus hiulcat agros.*

*Horreo, horresco.* Cic. *Et si omnium conspectum horreo: idem; Horreo crimen ingrati animi: idem; Deorum tamen numina horrent. idem; Ut ipsam victoriam horrerent.* Lucan. lib. 1. *Horruit Alcides, viso jam Dite, Megaram.* Apul. lib. 6. *Cujus tota provincia nomen horrescunt.* Cic. *Imbecillius horrere dolorem, & reformidare. Perhorresco semper habet accusativum.*

*faceo.* Virg. *facet extra sidera tellus, subaudi; se, vel jacere; ut, jacent sub arbore poma,* 67 *quia nihil est quod non agat, & si agit, aliquid agit. Vide Sedeo, & Sto.*

„ [fe-

quentissime, *Hiemem esse, seu Hibernam tempestatem, vel etiam in hibernis agere, quo utroque sensu vere est Neutrum: ut adeo hinc liqueat esse Verba, quæ & Activam & Neutram vere habent, vel acceperint, usu ipso constructionem & significationem.* Sic *Horrere* est trepidare ad alicujus rei conspectum, sed sæpe *Horrens* occurrit pro *Horrorem* aliis incutiens. Tacit Hist. II. 88. *Milites tergis ferarum, & ingentibus telis horrentes, sævum erant Urbi R. spectaculum.* Plinius Panegy. cap. 81. *lustrare saltus, excutere cubilibus feras, superare immensa montium juga, & horrentibus scopulis gradum inferre.* Ovid. Metam. IV. 778. *perque abdita longe, Deviaque & silvis horrentia saxa fragosis.* Et sic passim Virgilius (Vide Aen. I. 165. & 311. & III. 230.) silvis tribuit *Horrentem umbram*, h. c. non religiosam, aut venerandam, ut vult Servius, sed horridam,

& horrorem animis ingredientium incutientem. Possis tamen etiam hæc omnia Neutraliter interpretari, ut notetur hirsuta asperitas, quæ horrida est. Sic inculti capilli dicuntur *Horrere* apud Tibullum II. 3. & *Horridus* ac *Squalidus* Homo conjunguntur, & opponuntur *Scito*, apud Plautum Trucul. V. 41. & 42.

67. *Quia nihil est &c.*] Satis hæc refutata dedimus Cap. 2. atque adeo *jacere, sedere, stare, & similia*, prorsus sunt Neutra. Sed & inepta penitus, quæ hisce subaudiri volunt Sanctius & Scioppius. De  $\pi\delta$  *Jaceo* res quoque patet ex eo, quod aliud est ejusdem originis & significationis, sed jam Activæ, Verbum, conjugatione diversa ab hocce distinctum, nempe *Facio*, cujus effectum & consequens hoc Verbo, *Jaceo*, denotatur, plane uti a *Pendo* activo est *Pendeo* neutrum, a *Sedo, Placo, Fugo* &c. Activis, Neutra *Sedeo, Placeo, Fugio, &c.*

„[*jejunare*, subaudi, *jejunium*. Zachar. 7. *Numquid jejunium jejunastis mihi?*]

*Ignosco tibi*, subaudi, *peccatum*; ut, *Indulgeo*. Cic. *Hanc culpam ei facile ignoscamus*. Plautus *Amphit. Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum*. Propert. 1, *Jupiter ignosco cetera furta tua*. Virgil. 4. *Georg. Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere manes: idem Culice; Parvum si Tartara nossent peccatum ignovisse*. Quintil. in declam. *Ignoscite malorum periculorum motus; ignoscite humana discrimina*. Ovid. lib. 1. *Artis; vitioque ignoscitur omni*.

<sup>68</sup> *Illuceo*. Plaut. *Bacch. Vulcanus, Sol, Dies, Luna, Dii quatuor, scelestiorem nullum illuxere alterum*. Vide *Luceo*.

*Illudo*. Virgil. 10. *I nunc, & verbis virtutem illude superbis*. Terent. *Satis superbe illuditis me: idem And. Pene illusi vitam filie*.

*Impendo*. *Impendet tibi calamitas*, subaudi, *se*; ut, *Nox præcipitat, & ver appetit*. Dicimus etiam; *Impendet homines mors*. Terent. *Phormio; Ita nunc imparatum subito tanta te impendent mala*. [At vide *faceo* & *Illuceo*.]

*Imponere*, pro *fallere*, dicunt esse neutrum, melius qui concinnavit promptuarium linguæ Latinæ; ait enim deesse, *impositionem*. Mihi videtur <sup>69</sup> deesse *Clitellam*. vide Ellips. *Clitella*.

<sup>70</sup> „[*Incipere*, subaudi, *principium*. Terent. *Heaut. Ne-*

68. *Illuceo*] Accusativus hic non regitur a Verbo, sed ab repetenda & intellecta Præpositione *In*. Et eodem modo se res habet in Verbis sequentibus, *Illudo*, *Impendo*, *Incubo*, *Incumbo*. Certe Simplicia eorum omnium sunt vere Neutra. Neque enim dicitur Latine, *Lucere aliquem*, sed *Lucere* & *Prælucere*

*alicui facem* (vide infra Verbum *Luceo*) quod est, *Lucere alicui*, vel *lucem præbere*, per *facem*.

69. *Deesse Clitellam*] Vel *Sarcinam*. Sic certe Plautus *Mostell. II. 2. 83. Ludos ego hodie vivo præsentem hic seni faciam &c. hinc speculabor procul, unde advenienti sarcinam imponam seni*.

70. *Incipere*] Verbum hoc &

„ *Neque quod principium incipiam ad placandum scio.* Plaut.

„ *Stich. Principium quo pacto occipiam, id ratiocinor.*

„ *Virgil. Vix prima inceperat aestas.*]

„ [*Inclinare.* Livius lib. 5. *Cum omnem culpam Sergius in collegam inclinaret: ibid. Neutro inclinata spe. Plebe ad id consilium inclinata.*] [*Vide ad Declinare.*]

*Incubare,* quum de avibus dicitur, deest ova; unde, ova incubantur. Plin. lib. 2. *Quod si una natura omnes incubaret.*

*Incumbo.* Sallust. 3. Hist. citante Frontone; *ut sustinere corpora plerique nequeentes, arma sua quisquis instans incumberet: idem; verbo incumbit illam rem.*

<sup>71</sup> *Indigeo.* Vide *Egeo.* Varro lib. 1. cap. 31. *A quo, quod indigent potum, poma dicta esse possunt. Potum habet antiquus codex, ut ait Turneb. „[Si quis tamen „malit Potui, sicut alii libri habent, ut sit priscus ablativus, pro Potu, oratio per infinita cognata sic suppletur; indigent indigere potu, sive a potu, hoc est, indigentiam. Vide supra Egeo.]*

*Indulgeo tibi, 72 subaudi, indulgentiam, vel peccatum.*

Mar-

sequens *Inclinare* vere sunt Activa. Sub utroque, si ut Neutra videntur construi, intelligitur SE. Quod sub hocce *Principium* subaudit Scioppius, ineptum est. Neque ita, ut ille tradit, editur apud Terent. Heaut. V. 4. 21. sed, *neque quod principium capiam ad placandum, scio.* Sunt tamen, qui istic legant *incipiam*, sed &, qui *inveniam*. At apud Plautum Sticho I. 2. 17. reperio, quod edidit Scioppius. Nec tamen inde sequitur, hoc ergo alibi subaudiendum.

<sup>71.</sup> *Indigeo*] *Indigeo* & *Egeo* pariter sunt Neutra. Absurdum porro his verbis pro Accusativo addere Infinitum *Mòdum*, qui æ-

que, ac alii Modi, requireret Accusativum. Nam æque activum est *amare*, ac *amo*. Ita vero sæpius repetendus foret Infinitus, *indigeo indigere indigere* &c. sed inepta hæc sunt. Notandum autem construi hoc Verbum etiam cum Infinito, qui tum ponitur loco Genitivi. Gellius IV. 1. *Sed hoc plane indigeo addiscere*, h. e. hujus addiscendi indigeo & cupidus ideo sum.

<sup>72.</sup> *Subaudi indulgentiam*] *Malim Me*, seu Pronomen reciprocum. Sic plane Juvenalis Sat. II. 165. *Et tamen unus Armenius Zalates cunctis narratur Ephebis Mollior, ardenti sese indulsisse Tribuno.* Ursinus To. I. p. 458. putat

Martial. *Indulgent patientiam flagello.* Tacitus lib. 1. *Cunctaque, quæ Germanicus indulserat.* Juven. *Sese indul-  
fisse Tribuno.* Lucill. citante Nonio: *Tu qui iram indul-  
ges nimis.* Afranius citante eodem; *Male merentur de  
nobis heri, qui nos tantopere indulgent in pueritia.* Sueton.  
Domitian. *Exilium indulfit:* ibid: *Ut damnatis liberum  
mortis arbitrium indulgeatis:* idem Claudio; *Quum esse-  
dario indulfisset rudem.* quæ verba non intelligens Eras-  
mus in annotatiunculis ad Suetonium, inquit; *indulsi-  
set, pro, amisisset:* Nisi velis typographi esse lapsum, &  
emendandum, *manumisisset.* Apulejus lib. 5. Afino; *In-  
dulge fructum, & tibi devota animam recrea.* Petron. Ar-  
bit. *Nec diu tamen lacrymas indulfit.* Macrobius lib. 1. Sa-  
tur. *Feriæ, quas indulget magna pars mensis Jano dicati.*  
Terent. Eunuch. *Nimis me indulgeo.* Ubi Donatus,  
*Mi;* sic veteres, quod nos mihi dicimus: Alibi, *Te indul-  
gebant, tibi dabant.* Vide Ludo, & Ignosco.

*Inire viam.* Vide Eo.

*Inflare sonum, inflare tibias, vela, calamos, & familia  
trita sunt: & Calami inflantur.*

*Ingemo.* Vide Gemo.

*In-*

tat Verbum hoc vi præpositionis  
adsciscere Accusativum. At pleri-  
que Accusativi hic a Sanctio me-  
morati pendent a significatione  
ipsius Verbi, non a Præpositione.  
Possit tamen id ferri, quando Ac-  
cusativus Personæ huic Verbo  
jungitur, veluti apud Terentium,  
*Te indulgebant, Nimis me indulgeo:*  
nisi tamen in his intelligendus sit  
potius Dativus *libidini*, vel *ingenio  
tuo.* Nam *indulgeo* videtur signifi-  
casse olim fere idem, quod *Concedo  
Permitto.* Certe hæc significatio  
in omnes Verbi phrasas sic satis  
convenit. At si originem Ver-  
bi quæramus, deduxerim id, non

ab *algeo*, nec ab *urgeo*, sed a  
*Dulcis*, literis C & G inter se per-  
mutatis, ut solet frequentissime.  
Ita vero significabit proprie, *Dulcis*  
esse alicui, & erit Neutrum, cui  
additi Accusativi, saltem pleri-  
que, per Ellipsin Præpositionis  
sint explicandi. Activum ejus  
videtur ferius formatum, & id-  
eo retinuit C. Hinc *Indulcare*,  
a Simplice *Dulcare*, unde & *E-  
dulcare*, de quibus vide Vossii  
Etymol. in v. *Dulcis.* Sed pau-  
latim etiam illud *Indulgere* usu  
ipso accepisse videtur significatio-  
nem activam *permittendi se*, vel  
*Aliquid, alicui.*

*Ingridior. Ingridi Junonium*, Adag. 73 „[deest *gradum, ingressum.*]

*Insanio*, „[*subaudi, insaniam, vel stultitiam*] Horat. 2. Serm. *Huic ego vulgum errori similem cunctum insanire docebo.* Propert. 2. 74 *Lyncæus ipse meus seros insanit amores.* „[Sen. de vita beat. *Hilarem insaniam insanire, & „per risum furere.*] Horat. *Quam me stultitiam insanire putas.* Sic enim legit Lamb. Vide *Furere.*

*Inservire alicui*, 75 *subaudi servitutem.* Sed & alios accusativos explicat Plaut. Mostell. *Si illum inservibis solum:* ibid. *Non est meretricum, unum inservire amantem.* Cic. *Nihil est a me inservitum temporis causa.* Plaut. *Matronæ est, unum inservire amantem.* Vide *Servio.*

*Insisto.* Virgil. 6. *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.* Ubi Servius; *Insisto illam rem dicimus*, 76 *non, illi rei,*

73. *Deest gradum*] Sed & præpositio *Ad*, & sæpe *IN*, quæ passim apud Ciceronem additur. Eadem intelligitur quoque in phrasi *Inservire aliquem.* At *ingredi Junonium* notat ad modum Junonis ingredi.

74. *Lyncæus ipse*] Vide de hoc loco supra ad Verb. *Æstuo* pag. 302. Verbum autem hoc est Neutrum, sed in locis a Sanctio allatis Accusativo exprimitur materia vel effectum insaniendi.

75. *Subaudi servitutem*] Immo nihil. Est enim plane Neutrum: sed & quando adduntur alii Accusativi, oriuntur illi a Præpositione per Ellipsin omiſſa, & ex Verbo repetenda.

76. *Non illi rei*] Falsissimum illud; nam passim etiam hoc modo locuti sunt Optimi Auctores. Livius XXXVII. 60. *Cui rei potissimum insisteret.* Cicero Acad.

IV. 29. *Illustribus rebus insistis.* Tacitus Hist. II. 70. *Insistere Bribiacensibus campis concupivit.* Ovidius Metam. VIII. 52. *Gnossiaci possem castris insistere Regis.* Ratio autem loquendi hæc est, ut Accusativus regatur non a Verbo, sed a Præpositione intellecta: verbum tamen Activum fit, & sub eo intelligatur *SE*, ut sub Simplici *Sisto.* Cæsar B. Gall. VI. 5. *Totus & mente & animo in bellum Treverorum & Ambiorigis insistebat.* Et similiter cum Ablativo, Idem IV. 33. *In jugo insistere.* Cicero Somn. Scip. cap. 6. *In quo qui insistent, adversa vobis urgent vestigia.* Similis Præpositionis Ellipsis statuenda est in seq. Verbis *Insisto*, & *Insulto*, sed quæ vere Neutra sunt. At *Insuesco* est ex illis, quæ modo sunt Activa, modo Neutra.

rei, quod qui dicunt, decipiuntur, propter Insto illi rei, Cicero 3. Orat. *Quonam igitur modo tantum munus insistemus.* Plaut. Milit. *Insiste hoc negotium sapienter*: idem Capt. *Proinde omnes itinera Insistant sua*: idem Milit. *Quam jam insistas viam.* Terent. Eunuch. *Quem perconter? quam insistam viam?* Stat. Theb. 5. *Summisque insistitur astris.*

*Insto huic rei, subaudi, operam, vel instare.* Virgil. 8. *Æneid. Parte alia Marti currumque, rotasque volucres Instabant.*

*Insuesco.* Horat. 1. Serm. *Insuevit pater optimus hoc me, ut fugerem.* quem locum contra fidem omnium librorum pervertit Lambinus; ego Turnebo assentior lib. 30. cap. 19. Columella lib. 6. *Maxime tamen habetur salutaris amurca, si tantundem aqua immisceas, & ea pecus insuescas*: idem 1. *Atque ubi ceperunt aliquod incrementum habere, sic insuesci debent: ut in id, cæt.* Vide *Consuesco, & Assuesco.*

*Insulto.* Tacit 4. *Qui nunc patientiam senis, & segnitiam juvenis, juxta insultet.* Sallust. *Multos a pueritia bonos insultaverat.* Sic citat Servius 9. *Æneid. Terent. Eunuch. Næ tu istas faxo calcibus insultabis frustra.* [Intellige IN.]

*Intendo* proprie de arcu dicitur; transfertur ad alia. *Supplebis igitur, vel arcum, vel animum, vel mentem.* Horatius, *Si non intendis animum studiis & rebus honestis.* Sallust. *Ubi intenderis ingenium, valet.* Hinc in sacris: *Deus in adiutorium meum intende, subaudi arcum, vel mentem.*

*Interdico tibi ludum, 78 nemo negabit esse activum.* Suc-

77. *Instabant*] Sic Plautus Pœn. IV. 2. 96. *Tantum eum instat exitii*, h. e. instat in eum, vel ad eum. Plane ut *impendet*, quod vide paulo ante. Cum Dativo Pl. Perfa IV. 3. 22. *Tibi multa bona instant a me,*

78. *Nemo negabit esse Activum*] Est sane Activum, ut Simplex Dico, & reliqua ejus Composita, atque adeo regitur ab hoc Verbo Accusativus, quando dicitur *Interdico tibi Urbem.* Sic Sueton. Aug. 27. *illum interdicta Urbe di.*

Sueton. Domitian. *Interdixit histrionibus scenam.* Livius lib.

*dimissum.* & Claud. 23. *Ut hi, quibus a Magistratibus provincia interdicerentur, Urbe quoque & Italia submoverentur.* Minus autem recte dicitur *Interdicere aliquem.* Nam etiam si cum Ablativo rei construatur, vel sic Casus personæ additus Verbo, est Dativus, non Accusativus. Et tamen Nepos in Hamil. cap. 3. *moribus eorum non poterat interdici Socero Gener.* Sed eo denotatur usus & convictus Generi. At quæ dabitur ratio constructionis cum Ablativo? Sueton. Aug. 66. *alteri ob ingratum animum domo & provinciis suis interdixit.* Et sic sæpe. Nempe *interdicere* proprie notat interloqui, interferere. Sic A. ad Herenn. II. 11. *In presentiarum hoc interdicare non alienum fuit, ut hujus infantia garrulam disciplinam contemneremus,* h. e. interponere. Sed ab hac laxa & lata significatione devenit ad magis peculiarem & usitatam, sed remotiorem, *vetandi*; ortam, ut videtur, ex eo, quod in media actione, si quid diceret vel faceret quis, quod Prætori displicebat, Hic interdicebat, seu edicebat, ne illud diceret vel faceret. Et enim τὸ *Inter* in Compositis sæpe habet significationem impediendi quid & prohibendi ac penitus tollendi. Sic *intercedere*, præter laxiorem significationem, proprie quoque notat in mediam actionem se ingerere ad eam impediendam. Unde Tribunis proprium

hoc fuit verbum, qui potestate impediendi omnia erant instructi. Neque etiam quando dicitur *Intercedere pro aliquo*, directe id designat deprecationem aut animum deprecandi, sed animum impediendi aliorum consilium, five hoc precibus & bonis verbis fiat, five vi & jure potestatis. Sic apud Sueton. Cæs. 30. *Si quid de Tribunis pl. intercedentibus pro se gravius a Senatu constitutum esset.* Aufon. Edyll. 16. in extr. *Ipsa intercedunt Heroides,* h. e. vel verbis vel facto impediunt ulteriorem pœnam. Similiter *intercipere* notat aliquid in medio capere, & sic impedire, ne perveniat ad destinatum sibi locum. Terent. Eun. I. 1. ult. *Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit.* Et sic Sus apud Ovid. Metam. XV. 113. rostro eruens semina agri, dicitur *spem anni intercipere,* h. e. spem, quæ jam erat, extinguere: Et Jupiter apud Florum II. 4. *intercepisse votum Marti nuncupatum.* Denique passim ita *intercipere literas.* Ad eundem ergo modum *Interdicere* implicitam habet significationem impediendi aliquid Verbis, seu prohibendi, ne quid fiat. Hinc construatur cum seq. *ne.* Plaut. Perfa IV, 4. 69. *Servitus mea mihi interdixit, ne quid mirer meum malum.* Terent. Hecyr. IV. 1, 48. *Interdico, ne extulisse extra ades puerum usquam velis.* Phædr. fab. 68. *Interdicit, ne cum malefico Usurum bonus*



lib. 34. *Fœminis duntaxat usum purpuræ interdicemus*  
 Quum

*consociet ullius rei.* Sed locutionis cum Ablativo nullum reperio aut comminisci queo idoneum supplementum, nisi forte *vitam*, vel cum Sanctio *interdictum*, ut plenior locutio sic se habeat, *interdico tibi vitam tuam ab aqua & igni, a domo mea, ab urbe, a bonis.* Certe tò *Inter* in Compositis solet ita cum Ablativo construi. Sic enim dicimus, *Intercludere alicui viam*, & *aliquem viâ.* Etiam cum Præpos. Livius I. 27. *Ne intercluderentur ab oppido.* Cic. Famil. VIII. 1. *Interclusus ab reliquo exercitu.* Sic plane *interesse quid* dicitur *ab aliquo.* Vide infra ad III. 5. n. 4. Similiter ergo *Interdicere alicui aqua*, pro ab aqua. Sed tamen duri aliquid habere videtur Elliptica hæc locutio, *Interdicere alicui aqua*, scil. *vitam* vel *Interdictum*, at cogitandum nobis, illam ex primis & antiquissimis temporibus, quando formatæ sunt phrasæ, quarum Ellipses in usu dein manserunt, forsitan esse repetendam, quibus id quod postea durius visum, non fuit durum. Sed & accessisse potuit Abusus, magis ad significationem & constructionem prohibendi, quam ad hujus ipsius Verbi propriam, attendens. Certe quanto magis aciem mentis hanc in rem intendo, tanto certius mihi videtur, multas phrasæ a Veteribus ex abusu, & analogiæ neglectu aut inscitia, temere formatas, dum attendebant non

tam ad originem & primitivam constructionem verborum, sed unice ad significationem paulatim usu receptam, a qua dein novis constructionibus formatis etiam longius processerunt. Sic omnibus Verbis, quibus implicitam dederunt Veteres significationem quandam *accusandi, damnandi, absolvendi*, dederunt quoque eorum constructionem cum Genitivo. Veluti *increpare aliquem sævitia, avaritia, Captare & capere impudicitia, Urgere criminum, Adstringere & Alligare se furti, Convenire furti, Teneri furti, Liberare ejus culpa Regem, Purgare civitatem omnis facti hostilis, Interrogare alicujus facti, Postulare injuriarum, Prehendere mendacii, Infamare temeritatis, Citare Capitis, Perdere capitis.* Vide Urfinum To. 2. p. 208. & 209. Similiter Verba quædam & Nomina retinent constructionem sui Primitivi, ab sua natura ceteroquin alienam. Plautus Cistell. I. 3. 17. *Paternum servum sui participat consilii*, quum ceteroquin hoc Verbum construatur cum Accusativo & Dativo, vel Ablativo cum Præpositione, at hic cum Genitivo, quia *Particeps & Expers* cum Genit. construi solent. Sic *Potiri rerum*, quia sic quoque *Potis, Potens, Compos, Impos*, construuntur. Similiter ex Veteri Poëta apud Cicero-nem, *Qui te nec amet, nec studeat tui*, quia *Studium* quoque &

Quum vero dicitur, vel absolute, *prætor interdixit*, vel *interdixit illi aqua & igni*, deest *Interdictum*, ut sit, *Prætor interdixit illi interdictum ab aqua & igni*; vel de aqua & igni. Plin. lib. 39. cap. 1. *Interdixi tibi de medicis*. Cicero pro Cecinna; *Prætor interdixit de vi hominibus armatis*. Dicitur etiam, *interdixit illi aquam, & ignem*. Cicero pro domo sua; *Velitis, jubeatis, ut M. Tullio aqua, & ignis interdicator*. 79 Deesse *interdictum*, vel *interdicere*, indicat illud Ciceronis de Senectute; *Ut quemadmodum nostro more male rem gerentibus patribus, bonis interdici solet*. Plinius Epist. 76. *Carent enim togæ jure, quibus aqua & igni interdictum est*. Cicero 1. de Fineb. *Sed id neque feci adhuc, nec mihi tamen, ne faciam, interdictum puto*. *Voluptatem interdiceret*. Horat.

I.

& *Studiojus* Genitivum sibi vel maxime adfiscunt. Sed & hinc factum, ut Nomina Verbalia retineant aliquando Constructionem seu Casum Verborum, a quibus derivantur, veluti, *quid tibi hanc rem curatio est; quid tibi huc reditio est; multos ejus honori video esse fautores. Servitus opulento homini, dura est; insidia Consuli, non procedebant, Justitia est obtemperatio scriptis legibus*. Denique naturalis Linguæ Latinae constructio aliquando etiam obliteratur per Græcismum. Sic *regnavit populorum agrestium* apud Horat. Od. III. 30. quia Græci *βασιλεύειν* cum Genitivo construunt. Vide & similia supra in *Cupio*. Refer huc etiam Pronomen relativum, quando in eodem casu ponitur, qui jam præcessit, licet Verbum, cui jungitur, alium requirat. Vide Me infra ad IV. 12. 2. Sic ergo & *Interdicere*, cum accepisset jam si-

gnificationem *Prohibendi*, quia hoc Verbum usitatissime cum Ablativo construitur, videtur & illud paulatim eandem denique accepisse constructionem, Accusativo per Ellipsin omisso. Vide & infra ad Cap. 5. Nota. 4.

79. Deesse *interdictum*] Male sine dubio hæc prioribus jungebantur sine ulla fere distinctione; quod præter mentem fuit Sanctii ipsius factum, qui duo diversa in hisce probare nititur: Prius, dici etiam, *Interdixit illi aquam*, quod probat ex his apud Ciceronem verbis, *ut M. Tullio aqua & ignis interdicator*, licet in Nostri Edd. legatur istic *Igni*. Vide Cap. 18. pro Domo. Alterum, Deesse *interdictum*, quando Verbum hoc cum Ablativo construitur, quod ex Cicerone de Senect. &c. probare contendit. Distinguendum hic ergo ante *Deesse*, maxima distinctione.

1. epist. *Cui sic per vim est interdicta voluptas.* Ovid. 10. *Metamorph. spes interdictæ.* „[*Nepos Hamilc. Socero*  
„*gener interdici non poterat.*]

*Interest.* Vide lib. 3. cap. 5.

„[*Invadere*, 80 *subaudi invasionem.* Plautus *Afin.*  
„*act. 5. sc. 2. In oculos invadi optimum est.* Potest etiam  
„*subaudiri viam*; ut, Virgil. *Tuque invade viam, vagi-*  
„*naque eripe ferrum.*

*Invideo tibi vestem*; &, *Cæli te regia nobis invidet*, tri-  
ta sunt. Cicero; *Invidetur enim commodis hominum ipso-*  
*rum*: idem; quia non modo non invidetur illi atati, sed  
etiam favetur. Ovid. epist. *Troadas invideo.* Cui con-  
sonat Horatianum illud in arte Poët. *Ego cur acquirere*  
*pauca, Si possum, invideor.* Cicero 3. *Tuscul.* citat *Ac-*  
*ccium in Menalip. Florem quisnam liberum invidit meum?*  
deinde addit; *male latine videtur, sed præclare Accius*;  
ut enim videre, sic invidere florem rectius, quam florî  
dicitur. *Nos consuetudine prohibemur, poëta jus suum te-*  
*nuit, & dixit audacius.* Hæc Cicero, aliquanto for-  
tasse superstitiosus, 81 „[*putans, Invidere aliquem non*  
aliud

80. *Subaudi invasionem*] Immo  
potius IN, ut liquet ex Plauti  
loco. Sic & Sallust. Jug. 32.  
*Tanta vis avaritia in animos eo-*  
*rum invaserat.* Gell. V. 19. *Li-*  
*berti in jura ingenuorum per ado-*  
*ptionem invadunt.* Plautus *Epid.*  
V. 2. 5. *Flemina invadunt mihi*  
*in genua.*

81. *Putans invidere &c.*] Re-  
vera nihil aliud est primitiva si-  
gnificatione τὸ *Invidere aliquem*,  
quam Intueri aliquem. Sed si-  
cuti sæpe fit, ut generalis voca-  
buli significatio quasi propria e-  
vadat peculiari usui, sic & huic  
verbo, quod primitus generale  
fuit, propria sedes data est in

peculiari illo intuitu, qui fit  
cum livore & fascinatione: atque  
adeo *Invideo te* notat maligno o-  
culo & animo te intueor con-  
tinuo, *Invideo tibi bona* idem  
fere notat, nisi quod *Dativus*  
declarat eum, ad cujus rationes  
pertinet & malum hæc mea *In-*  
*vidia*: at *Invideo dignitati tue*,  
est simpliciter idem, quod ipsam  
actionem invidendi exerceo er-  
ga dignitatem tuam, atque adeo  
neutralem tunc & constructio-  
nem & sensum habet, qui in  
prioribus est Activus. Sallust.  
*Catil. 58. Si virtuti vestra Fortu-*  
*na inviderit.* Tacit. Ann. I. 22.  
*Ne hostes quidem sepultura invid-*  
*erent.*

„aliud esse quam Intueri, seu videre in aliquem, cum  
 „fit, obliquo & maligno oculorum intuitu fascinare a-  
 „liquem; velut ex Catullo discimus, cui *Invidere* &  
 „*Fascinare* idem sunt, epig. 5. & 7. Versus proinde Ac-  
 „ciani sententia est, quis florem liberorum meorum  
 „fascinavit? Sicut Virgil. *Nescio quis teneros oculus mihi*  
 „*fascinat agnos*; utque Horatius ait de Invido; *Quis*  
 „*obliquo oculo mea commoda limat?*] Differunt autem  
*Invideo tibi*, & *Invideo te*: in illo enim aliquid semper  
 desideratur; ut, *Invideo tibi*, subaudi, *rem aliquam*,  
*bona*, vel *fortunam*, aut integram orationem; ut, *Invi-*  
*deo tibi, quod bene cantes*: in hoc vero nihil potest sup-  
 pleri.

*Irruo*. Vide *Ruo*.

*Jurare alicui*, vel *jurare per Deos*,<sup>82</sup> subaudi *jusju-*  
*randum*. Cicero 5. Fam. *Magna voce juravi verissimum*  
*pulcherrimumque jusjurandum*. Cæsar 3. Civil. *Hoc idem*  
*jurant reliqui legati*: & statim; *Atque idem omnis exerci-*  
*tus jurat*. Cicero Attic. *Qui denegat*, & *juravit morbum*.  
 Ovid. 2. Metamorph. *Stygias juravimus undas*. Petron.  
 Arbitr. *In verba Eumolpi sacramentum juravimus*. Et  
 in sacris; *Jusjurandum*, quod *juravit*, cæt. ex Græco ad  
 verbum: ὄρκιον, ὃν ᾤμωσε.

74-

*dent*: Ubi vide Pichenam & Gronovium, qui etiam in his locutionibus intelligit Accusativum, ut per Ellipsin omissum, sed incertum & duriusculum. Ceterum sæpius hoc fit, ut Activa, meram tantum actionem significantia, neutrali constructione adhibeantur. Vide supra Cap. 2. pag. 276. 277. Sed & sic *Supplicare alicui* proprie per Ellipsin dicitur pro *Supplicare genua sub aliquo*, at usu loquendi dein positum est directe pro, *supplicem esse*, & *precari pro salute sua*,

immo & pro, *sacra diis facere*. Unde passim, *Supplicare thure & mero*. Vide Plautum prol. Aulul. §. 24. & Sueton. Aug. 35.

82. *Subaudi jusjurandum*] At vide supra ad Verbum *Æstuo* pag. 304. Cum duplici Accusativo & diversæ Præpositionis Ellipsi ponitur hoc Verbum apud Virgil. *Æn. XII. 197. Hæc eadem, Ænea, terram, mare, sidera, juro. Latonaque genus duplex, Janumque bifrontem*, h. e. in hæc eadem, in quæ tu jurasti, juro & Ego per terram &c.

*ſuavat.* Vide ſupra cap. 1. lib. 3.

*Laboro.* Cicero Attic. <sup>83</sup> *Ad quid laboramus res Romanas?* „[*Quid ego laboravi aut quid egi? Quod ſit humanis manibus laboratum.*] Euripides *Androm.* τί μόχθον μόχθεις, id eſt, *quid laborem laboras?* Cicero *Lentulo;* *Laboratur vehementer.* „[*Virgil. Arte laborata veſtes.* Horat. *Unguentum, quod mee laborarunt manus.*]

„[*Latendum eſt domi, ſubaudi Latere, ſeu latibulum.*] [Immo & hoc Verbum eſt plane Neutrum.]

*Latro.* Lucan. 1. <sup>84</sup> *Flebile ſævi latravere canes.* Horat. 1. *epiſt. cervinam pellem latravit in aula:* idem *Epod. 5. Senem adulterum latrent Subſtrante canes.* „[*Lucretia Nil aliud ſibi naturam latrare.* C. Oppius in *vita Afri-* „*cani; Quod canes neque latrarent eum, neque incurte-* „*rent.*]

*Libet.* Vide *Pænitet.*

<sup>85</sup> *Luceo.* Plaut. *Caf. Lucebis novæ nuptæ facem:* idem *Curc.*

83. *Ad quid laboramus &c.*] Aliter hic locus, qui eſt ad Attic. IV. 16. legitur in optimis edd. nempe, *quid? celabo te res Romanas?* Ceterum Verbum hoc eſt vere Neutrum, quod tamen aliquando etiam Active ſumitur. Sic Tacitus *Germ. 45. Frumentum ceteroſque fructus patientius, quam pro ſolita Germanorum inertia, laborant.* Cicero *Famil. III. 13. quam illa ipſa, propter qua Hæc laborantur.*

84. *Flebile ſævi &c.*] h. e. vel Flebiliter latravere, vel latrando Flebilem dedere ſonum. At *cervinam pellem latravit, Senem latrent,* dicitur pro ad conſpectum cervinæ pellis, ad conſp. Senis, vel propter cerv. pellem, propter ſenem.

85. *Luceo*] Verbum eſt plane

Neutrum, ſed quod apud Plautum & ſimiles recepit quoque Accuſativum per uſitatiffimam illis temporibus Ellipſin. Res vel homo *lucet* absolute, ut *Ignis, & Sol, vel lucet alteri,* h. e. lucem emittit & præbet alteri, at qua re? ſcil. per *facem, per ſinalia, &c.* At vere Activum hujus ſignificationis eſt *Lucare,* ſed quod obſolevit, aſt in Compoſitis *Col-lucare, Sublucare, Interlucare,* remanſit. Derivantur hæc non a *Luco,* ſed a *Luce,* unde & *Luce-re.* Nam ſignificationem habent *Lucis ſacris contrariam, quippe quos cædi nefas erat.* Illa autem Verba notant cædendo & aperiendo *facere lucem.* Feſtus, *Conlucare dicebant, quum profana ſylva rami deciderentur, officientes lumini.* Idem, *Sublucare arbores,*

**Curc.** *Tute tibi puer es lautus: lucas cereum.* Sic dicimus *pralucere alicui facem, cereum, funalem.* „[Plaut. Pers. „act. 5. sc. 3. *Tibi fortuna lucrificam faculam allucere volt.*] *Vide Illuceo.*

**Ludo.** Terent. Eunuch. *Et quia confimilem jam olim luserat ille ludum.* Horat. 3. Car. *ludum insolentem lude-re pertinax.* Sueton. *Trojam lufit turma duplex: Idem, ludit assidue aleam.* Martial. *Insidiosorum si ludis bella la-tronum.* Juvenal. *Posita sed luditur arca.* *Vide Illudo.* [Sed potius Notas ad verbum *Æstuo.*]

„[*Madeo, subaudi madere, vel madorem; sicut in „Clareo, clarorem. Vide Clareo.*] [At utrumque est vere Neutrum.]

<sup>86</sup> **Maneo.** Plautus *Mane me.* Pomponius Mela libro 1. *Postquam in eo, quod convenerat, non manebatur. Tri-tum est, quæ te manent infortunia.* „[Lucret. *Temporis „æterni, in quo sit mortalibus omnis Ætas, post mortem „restat quæcunque, manenda.*] *Ma-*

*est, ramos earum supputare, & veluti subtus lucem mittere; Con-lucare autem, succis arboribus lo-cum implere luce.* Videmus hinc etiam ipsas arbores per solitum abufum dici, *sublucari*, quomo-  
do Paulus Sent. Rec. v. 6. 13. diserte loquitur, quum proprie locus, ut *conlucari*, sic *sublucari*, debeat dici.

86. **Maneo**] Etiam hoc Neu-trum est. At ea cum Accusativo constructione notat, expectare, seu manere in eodem statu, us-que dum aliquid fiat. Gellius VII. 3. *non ire obviam cogitatis sceleribus, sed Manere, operirique, ut, quum admissa perpetrataque fue-rint, tum denique pœniantur.* Plau-tus Stichus I. 2. 1. *Qui manet, ut moneatur semper officium suum.* Hinc eleganter ibid. v. 37. *Mane*

*pulvinum*, h. e. mane in eodem statu, antequam confidas, usque dum pulvinum adtulerim, in quo sedeas. Et in Amphitr. I. 3. 48. ubi Jupiter alloquitur No-ctem, *Nunc te, Nox, quæ me mansisti, mitto*, h. e. propter me mansisti in eodem loco, ne pro-gredereris. Activum huic Neu-tro respondens videtur esse fe-uens *Manare*, quod continuum significat motum, sed lentum, & qui in eodem fere fit vel ma-net loco. Intelligi autem sub eo putem, Pronomen reciprocum *Se*. Nam alii Accusativi, qui adduntur aliquando huic Verbo, notant materiam vel effectum istius motus. Neque obstat di-versitas quantitatis, quippe quæ etiam reperitur in *Placere & Pla-care, Sedere & Sedare ac Sidere.*

*Mano.* Horatius; *Fidis enim manare poetica mella Te solum.* Plinius cap. 13. *in attritu sudorem purpureum emanat: idem; manat picem.* [Vide ad Verba *Maneo* & *Æstuo.*]

*Mansuesco.* Varro lib. 2. cap. 1. *Sic ex animalibus, quum propter eandem utilitatem, qua possent, sylvestria deprehenderent, ac concluderent, & mansuescerent.* Vide *Insuesco.*

*Medeor.* Terent. Phorm. *Quas, quum res adversa sient, paulo mederi possis.* Cic. 12. epist. 15. *Hac mederi voluerunt.*

*Medicor, vel Medeor.* Plaut. Mostel. *Ego istum lepide medicabor metum.* Virgil. 7. Æneid. *Sed non Dardania medicari cuspidis ictum Evaluit.* Ubi Servius; <sup>87</sup> *Medicor illam rem, & rei.* Active dixit Ovidius *Capillos medicare:* & Virgilius 1. Georg. *Semina vidi equidem multos medicare ferentes.*

*Memini, Recordor, Reminiscor hujus rei, subaudi, memoriam, vel recordationem.* Cicero pro Archia; *Et pueritiae memoriam recordari ultimam.* Vide *Mentio* in Ellipsi. [Sed & istic meas Notas.]

*Mereo, pro milito, putant esse neutrum; sed deest stipendium, vel potius Æra; ut sit, Meruit æra sub Cesare.* Vide *Stipendium* in Ellipsi.

*Metuo tibi, dicunt esse neutrum, nec advertunt* <sup>88</sup> *deesse malum, vel incommodum, vel accusativum cognatum,*

87. *Medicor illam rem]* Ego hanc phrasin sic exposuerim: occupor & verfor in medicando propter illam rem, vel per causam istius rei. Vide supra ad Cap. II. p. 282. 283. Certe *Medicare* Active, & *Medicari* passive, non uno in loco adhibuit Ovidius, sed & Alii. Horatius Od. III. 5. *neque amissos colores Lana refert medicata fuco.* Martialis XIV. 207. *Sume Cytheriaco medicatum*

*nectare ceston.* Hinc ergo, qui in medicando multum ac diu est & occupatur, dicitur *medicari*; h. e. medicantem agere huic aut illi malo, vel propter hoc aut illud malum. Eadem haud dubie est Constructionis ratio in Verbo *Mederi*, quod plerumque Dativum sibi adsciscit.

88. *Deesse malum, vel etc.]* Ego vero omnia Verba *Metuendi* Neutra esse puto; æque ac *Tre-*

tum, juxta Græcum & Latinum proverbium, ἀδέεις δέ-  
 διας

mo, Tremisco, Contremisco, hic itidem allata, & cum Accusativis quoque constructa. Nempe *Metuo malum*, *Metuo Ut* vel *Ne* &c. notant proprie, in sollicitudine sum propter malum, in sollicitudine sum ea gratia, Ut, vel *Ne*, hoc fiat. Vide infra ad IV. 15. Res est manifesta ex illis *Ut*, & *Ne*, quæ non denotant ipsum malum, quod regatur & dependeat proxime ab illo Verbo, tanquam Activo, sed rem desideratam, cujus desiderio sum in metu. Sed & patet res ex loco Virgilii non satis intellecto, Ecl. III. 110. *quisquis amores Aut metuet dulces, aut experietur amaros*. Recte Servius sensum exposuit, *timebat pro dulcibus, ne eos amitteret*. Sed propius est, ut hæc interpretemur, quisquis erit in sollicitudine propter dulces amores, ne mutantur aut amittantur. Liquidum ergo, Accusativum illum non notare istuc malum, quod horrebat aut expectabat, sed bonum, quod retinere cupiebat, & propter quod ideo in metu erat; nam *res est solliciti plena timoris etiam amor*. Usu tamen rarius id evasit, ut *bonum* dicatur quis *metuere*, & ideo ambiguitatis vitandæ causa distinxerunt tandem Veteres constructionem hujus Verbi ita, ut malum ponerent in Accusativo per Ellipsin exponendo, at rem desideratam & amatam, propter quam sumus in metu, & cui nolumus mali quidquam evenire, in

Dativo. Utrumque habemus in uno versu apud Terent. Andr. I. 3. 5. *Si illum relinquo, ejus vita timeo, sin opitulator, hujus minas*, h. e. in timore sum de ejus vita, quam servari cupio, & propter hujus minas, a quibus mali quid exspecto. & II. 5. 8. *Nunc nostra timeo parti, quid hic respondeat*, h. e. exspecto cum sollicitudine quadam pro nostra parte, tanquam malum aliquod, quid hic resp. Et Ovidius Metam. VII. 68. *Aut si quid metuam, metuam de conjuge solo*, h. e. si propter quid in metu sim, in metu ero propter solum conjugem, ut rem bonam & amatam. Sic promiscue ait Terent. Andr. I. 2. 5. *Verebar quorsum evaderet*, & Hec. I. 2. 118. *Cura est, quorsum eventurum hoc fiet*. Unde liquet *Verebar* notare istuc in cura & sollicita expectatione eram, quorsum evaderet. Sic Andr. I. 5. 29. *timeo, incertum hoc quorsum accidat*. Plor. IV. 3. 3. *Quam timeo, adventus hujus quo impellat patrem*. Eun. IV. 3. 3. *Hoc quid sit, vereor*. Plautus Trucul. IV. 3. 35. *Metuo, Patres quot fuerint istius pueri*. Et v. 46. *Timeo, quam mox nominer*, h. e. cum sollicitudine exspecto. Sallust. Hist. I. in Orat. Lepidi, *neque jam quid existimetis de illo, sed quantum au-deatis, vereor, ne ante capiamini, quam &c*. Omnia hæc eo tendunt, ut liqueat, Verba hæc *Metuendi* esse Neutra, & neutralem proprie significationem ha-



δίας δέⓄ, id est, *metum inanem metuisti*. Cic. 3. Verr. *Nullam majorem pupillo metuo calamitatem: idem, Sed quum eadem metuam ab hac parte: idem, A me insidias metuunt*. Seneca epistola 66. *Non contremiscamus injurias, non vulnera, non egestatem*. Plaut. *Metuo meo amori moram; idem Mostell. Servi, qui quum culpa careant, tamen malum metuunt, cæt.* Virgil. 3. *Æneid. Sonitumque pedum vocemque tremisco: idem Ceiri; Nunc tremere instantis belli certamina dicit. Idem 4. Georg. Utraque vis apibus pariter metuenda: ibid. Sin duram metues hyemem, subaudi apibus.* Plinius lib. 18. *Tria namque tempora fructibus metuebant.* In sacris epist. 1. Petri 3. cap. τ δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, id est, *timorem autem ipsorum ne timueritis; vel, Terrorem ipsorum ne terreamini, vel metuatis.* Eadem ratio est de verbo *Timeo*. Plinius libro 17. cap. 16. *Dant agris, quibus vini noxam timent.* Livius 4. *Famem cultoribus agrorum timentes.* Virgilius 2. *Æneid. Et que sibi quisque timebat.* Errat igitur Valla lib. 3. cap. 45.

*Mico*. Virgil. *Culicæ; Sanguineumque micant ardorem luminis orbes.* Varro; *Micandum erit cum Græco,* 89 [sub-, audi micare digitis.]

[Mi-

habere Sollicitudinis propter aliquam rem, utque aliquid fiat, vel non fiat, aut Sollicitæ Expectationis, quid fiat vel futurum fit, vel quorsum aliquid evadat. Sed & idcirco, ut a reliquis Neutris, (Vide supra ad Caput II. p. 274.) sic & a *Timeo* dicebatur *Timefacio* Lucretius II. 43. *His tibi tum rebus timesactæ religiones Effugiunt animo pavida.* Et a *Paveo*, *Pavefacio*, Gellius II. 29. *itidem hoc pulli pavefacti matri nuntiant.* Ceterum hæc animadverti velim, ut primitiva Verborum significatio & Con-

structionis Analogia cognoscatur. Nullus tamen dubito, quin plerique veterum paulatim his Verbis accusativum addiderint tanquam Activis, quum & crebro ea in Passivo adhibuerint, Accusativo in Nominativum converso. Sed quod, ut sæpe jam dixi, non subvertit veram ac primitivam significationis & constructionis rationem.

89. *Subaudi micare*] Immo vero Neutrum est & hoc Verbum. Ipse Virgil. Georg. III. 84. de Equo, *si qua sonum procul arma dedere, stare loco nescit, micat*

[*Migrare in agrum, subaudi se, vel migrare, vel migrationem.* „[Hyg. fab. 259. *Ut in se gloriam tantam migraret.* [Vide ibi Munkerum] Turpil. *Hetæra; Rhodiensis se istuc commigravit jamdiu.* Liv. 10. *Ingressi urbem desertam milites, paucos atate graves inveniunt, relictaque, quæ migratu difficilia, ea diripiunt; id est, quæ difficulter asportari poterant.*] Gell. lib. 2. cap. 19. *Atque ita Cassita nidum migravit.* Livius, & *Romam inde frequenter migratum est.* Martial. *Migrandum est mihi, vel illi.* Titinnius apud Nonium, in voce *Senium; Quot pestes, jurgia, senia, sesemet hisce emigrarunt adibus?*

*Militare, subaudi militiam.* Lactant. lib. 7. cap. ultimo; *Infatigabilem militiam Deo militemus.* Horatius; *Libenter hoc, & omne 90 militabitur bellum in tue spem gratia.*

*Miseret.* Vide Pœnitet.

*Mæreo.* Cicero 1. Tusc. *Quum graviter filii mortem mæreret: idem ad Terentiam; Sed mæreo casum ejusmodi.* Tacitus 16. *Ut non aliquam mortem mæreat.* 91 Vide *Mereo.*

*Mo-*

*auribus, & tremit artus.* Immo cum duplici Ablativo, ibid. v. 439. de Angue, & *linguis micat ore trifulcis.* Sed & absolute dicuntur *Micare digiti semianimes* præcisæ jam & jacentis manus, Æn. X. 396. h. e. se subinde leviter movere. Quando ergo Idem dixit in *Culice micant ardorem oculi,* accipiendum id ita, ut significetur, micando & se movendo declarant ardorem, plane ut ipse *ardor ex oculis acribus* dicitur *micare* a Lucret. III. 290. Sic autem *anhelare crudelitatem, spirare Deam, sonare vitium* &c. Vide supra ad Cap. 2. not. ult.

& hoc Cap. p. 303. &c.

90. *Militabitur bellum*] Vel sic verbum hoc est Neutrum, & actionem in se permanentem significat. Quando dictum est *Militare hoc bellum,* per Ellipsin primitus fuit dictum, quæ tamen postea neglecta vel non animadversa est, ut liquet ex eo, quod in Passivum quoque est versa isthæc locutio. Sic & *Bel-lare, Triumphare, Navigare,* &c.

91. *Vide Mereo*] Voluisse crediderim *Pereo*, quod significatione neutrali & usu convenit, seu simile est πρὸς *Mæreo*, licet & Salmantic. ac Patavina edd. præferant

*Morari*, <sup>92</sup> subauditur *se*, vel *moram*. „[Plautus „*Merc. Ego me moror*: pro quo in Pseud. *It dies, ego „mihī cesso.*]

*Morior*. Hebræi dicunt *Morieris mori*. ut Genes. cap. 1. ubi nos habemus; *morte morieris*. Illud *morte* infinitivus est Hebræis: sic Hispani, *Male muerte mueras*. Cic. *Moriendum est*, subaudi *mori*, ut sæpe diximus.

„[*Nare*, subaudi *natatum*. Virgil. Cul. *Elysiam tranandus agor delatus ad undam*: pro *tranaturus me.*]

*Nato*, subaudi *aquas*, vel *in aquis natationem*. Martial. lib. 1. *Sacris piscibus hæ natantur undæ*: idem 14. *Ipsa suas melius charta natabit aquas*: idem 6. *Canaque sulphureis nympha natatur aquis*. „[Ovid. de Arte; *Novit, quæ multo pisce natantur aqua*. Hygin. fab. 257. *Flumen ita „increvit, ut transnatarī non posset.*]

*Navigo*. Virgil. 1. *Gens inimica mihī Tyrrenum navigat aquor*. Cicero 2. de Finibus; *Maria ambulavisset, terram navigasset*. [Plinius lib. 2. *Totus hodie navigatur occidens*. „[Horat. *Unda omnibus enaviganda.*]

*Ningitur*. Vide *Pluo*.

*Nitor*. Virgil. 12. *Æneid. Alternas longa nitentem cuspide gressus*.

*Noceo tibi*, subaudi *noxam*. In pandectis tit. de Noxalibus act. *Qui noxam nocuerit*. Livius lib. 9. *Atque ob eam rem noxam nocuerunt*. Apulejus lib. 1. *Metam. Quæ fœmina cum perinde, ac multi, noceretur, publicitus indignatio percrebuit*. „[Vitruv. lib. 2. cap. 7. *Petra spissis „compactionibus solidata, nec a tempestatibus, nec ab ignis „vehementia nocentur*: & cap. 9. *Larix a tineâ non nocetur.*]

Vitruvius lib. 2. *Larici a carie vel a tineâ non nocetur*. Seneca; *Sapienti non nocetur, non a paupertate, non*

ferant hoc Mereo. Utrumque | supra ad Cap. 2. p. 282. Reliqua, autem & Mæreo & Pereo Neutrum est, ac per Ellipsin jungit sibi Accusativum. | quæ sequuntur, *Morior*, *Nare*, *Nato*, *Navigo*, *Nitor*, vel *Passiva* sunt, vel vere *Neutra*. Vide

92. *Subauditur se*] At Vide me | me supra ad *Ambulare*.

*non a dolore*: idem epist. 103. *Non ne te noceant, sed ne fallant*: idem libro 5. *Controvers. Dum filium vindico, ubi me gravissime nocere possit, ostendi.* Plaut. *Mil. Jura te nociturum esse hominem de hac re neminem*: ibid. *Juro per Venerem & Martem, me nociturum neminem.* Sic enim legunt emendatiores. Livius 3. *Qui Deorum ququam nocuerit.* Et in *Sacris; Jūdica Domine nocentes me.* Et Eccles. 27. *Relinque proximo tuo nocenti te.* βλάπτω εὖ, dicunt Græci, id est, *noceo te.*

„[*Nubilare.* Varro 1. *Rust. 3. Si nubilari cæperit, subaudi cælum; id est, nubibus obduci.* Cato rei rust. „88. *Ubi nubilabitur, sub tectoposito, cum Sol erit, in soleposito.*]

*Nubo.* Varro de lingua latina; *Neptunus dicitur, quod mare & terras obnubat, ut nubes cælum, a nuptu, id est, opertione, (ut antiqui,) a quo nuptiæ, & nuptus dicitur.* Hæc ille. *Caper de Orthographia; Mulier nubit, quia pallio obnubit caput suum genasque.* Tertull. de *velandis virgin.* *Etiam velata ad virum adducuntur.* Servius *Æneid. II. Nuptiæ dictæ, quod nubentium capita velentur.* Arnob. lib. 4. *contra gentes; quod aqua nubat terram, appellatus est cognominatusque Neptunus.* Donatus in *Hecyram Actu IV. sc. 4. v. 34. Nuptam mecum, quasi tectam & opertam uno cubiculo mecum: nubere enim est operiri, tegique, unde & nubes, quod tegere solent cælum, dicuntur.* Virgil. *Arsurasque comas obnubit amictu.* Illa prima verba Donati, ejus esse genuina non credo: nec enim mulier nupta dicitur, quod operiatur in cubiculo cum viro, sed quod faciem & oculos cooperiret, propter pudorem, quum viro traderetur. quem morem indicat Claudianus, *Flammea sollicitum prævelatura pudorem.* Lucan. 2.

*Non timidum nuptæ leviter tactura pudorem,  
Lutea demissos velarunt flammea vultus.*

Tunc præterea *Nubere* non est passivum, neque significat *operiri, & tegi, sed operire, & tegere; & quum dicitur,*

cis, *illa nupsit regi*, deest *se*, vel *vultum*, vel *oculos*. Columel. in horto;

*Alma finum tellus jam pandet, adultaque poscens  
Semina, depositis cupiens se nubere plantis.*

Hinc *Obnubo*, quod nemo activum esse negaverit. Plauti Perf. *Hic cum mala fama facile nubitur.* γάμους γαμειν dicunt Græci, id est, *nuptias nubere.*

*Obdormio.* Vide *Dormio.*

<sup>92</sup> *Obedio.* Apulejus lib. 10. *Hæc omnia perfacile obediebam.* Livius lib. 4. *Utrinque obeditum Dictatori est.*

*OBIRE munera*, & similia, trita sunt; sed quum absolute dicimus, *obiit ille*, deest *mortem*, aut *diem*; vel potius *viam*, vel *ire*. Nam omnia Composita Simplicis accusativum recte admittunt. Vide *Eo.* Terent. *Ea obiit mortem.* Vide ibi Donatum, Virgil. *Morte obita.* Cicero pro Milone; *Teterrimam mortem obiret.* „ [Sic, „<sup>94</sup> *Exire limen.* Terent. Hecyr. *Mater consequitur, jam „ ut limen exirem, ad genua accidit misera.*]

*Ob-*

<sup>93.</sup> *Obedio*] Verbum hoc, quando attendimus ad Simplicis naturam, quam sequuntur plerumque Composita, ut recte ait Sanctius in verbo *Obire*, Activum esse debet, sed construitur semper ut Neutrum, eodem prorsus modo, quo Simplicis Participium adhibetur, *Esse Duci, Magistratui, dicto Audientem.* Hinc Gellius II. 29. *ut ad laborem capeffendum nihil contentur, & statim dicto obediunt.* Ut adeo, si quædam usu facta recte dicuntur Activa, hoc quoque usu ipso factum dici possit Neutrum, ea ratione, qua Activa aliquando absolute ponuntur, ut in nullum certum tendant objectum. Vide & supra in *Invideo.*

<sup>94.</sup> *Exire limen.*] Integrum est, *exire extra limen.* Nam *Ex* præpositio composita cum Verbis Neutris sequente Accusativo, declarat Ellipsin statuendam ꝯ *Extra*, ut jam sæpe diximus. Ceterum *Obire* ejusdem est naturæ, cujus Simplex *Ire*, & Composita ejus *Exire*, *Abire*, *Adire* &c. atque adeo *Obire diem, mortem, munus*, dicitur pro *obire ad & ob diem, ob mortem, ob munus.* Sic Accius apud Festum in *Mœnia: Signa extemplo canere, ac tela ob mœnia offerre imperat.* *Ob* enim olim sæpissime pro *ad* fuit positum. Vide omnino Festum in *Mortem obiisse*, & in *Ob.* Ita tamen hoc accipiendum, ut simul implicitam habeat significationem

*Obsequor tibi*, subaudi *obsequium*. Terent. Adelph. *obsequor omnia*. Gellius lib. 2. *Quadam esse parendum, quadam non obsequendum*. Forte in iis melius intelliges præpositionem  $\tau\epsilon$ . [Recte & vere.]

„[*Obsonare obsonium*. Plaut. Stich. *Ibo, atque obsonabo obsonium*.]

*Obsto*. Cicero 3. Philip. *Nec si non obstat, propterea etiam permittitur*.

*Obstrepo*. Cicero pro Marcello; <sup>95</sup> *Obstrepere clamore militum videntur bellicæ Imperatorum laudes*. Livius, *Decemviro obstrepebatur*. Virg. Cul. *Hinc illi geminas avium vox obstrepat aures*.

„[*Obtrectare*, <sup>96</sup> subaudi *laudem, vel obtrectationem*.

tionem  $\tau\acute{\omega}\nu$  *Circum, Juxta, Propter, Contra*, immo & alicujus moræ, quæ vel ex officio, vel ex impedimento, oritur. Officium declaratur verbis *obediendi, obsequendi*: hinc *Obstetrix*, quæ adflat parturienti officii & adjumenti causa. Impedimentum verbis *obstrependi, obstandi* &c. Utrumque verbis *occurrenti, offerendi, observandi* &c.

95. *Obstrepere clamore* &c.] Vel maximo hæc indicio sunt, sæpe usu vel abusu adulteratam vocabulorum naturam, neque eam in Verbis semper ex Passivis locutionibus constituendam. Certum enim, *Streperere, & Obstrepere alicui, Adstrepere, Perstrepere* &c. esse Neutra, atque adeo Accusativos illis, sed rarius, per Ellipsin fuisse additos. Et tamen hic prorsus Passivæ dicuntur *laudes imperatorum obstrepere clamore militum*, manifesto abusu. Sed Vide supra in *Ambulare, Dubitare, Laborare* &c. Æque neutra

sunt *Obstare & Occumbere*, quæ itidem pro Activis habet Sanctius.

96. *Subaudi laudem, vel obtrectationem*.] Ferri prius potest, non item posterius. Sed varia possunt subaudiri, maxime, *famam, fortunas, vitam*. Verbum enim hoc natura sua Activum est. Phædrus præfat. lib. 5. *Hunc (librum) obtrectare si volet malignitas, imitari dum non possit, obtrectet licet*. Tacit. Ann. I. 17. *Non obtrectari a se* (militibus legionariis) *Urbanas* (prætorianorum) *excubias*. At sæpe etiam tanquam Neutrum construi videtur. Suetonius Calig. 35. *Nullus denique tam abjectæ sortis fuit, cujus non commodis obtrectaret*. Neron. 18. *ne obtrectare parentis gloriæ videretur*. Sed forsitan intelligendum aliquid. Sic fere Gellius IV. 15. *multi conati sunt* (in Sallustio) *reprehendere pleraque & obtrectare*.

*Occubuit pro patria, subaudi necem, vel mortem. Sueton. Voluntariam occubuisse necem. Cicero 1. Tuscul. Mortem pro patria non dubitavit occumbere. Livius, Qui pugnantes mortem occubissent: idem lib. 3. Honestam mortem occubuisse. Itaque occumbere ferro, occumbere morti, subaudi se; vel intelligitur accusativus cognatus. [immo nihil, nam vere neutrum est.] Vide Mortem in Ellipsi.*

*Officio tibi, deest accusativus cognatus, qui quum in usu non est, 97 ad infinitum recurremus, quod est proprie*

97. *Ad infinitum recurremus &c.]* Sustinet Infinitum aliquo modo vicem Nominis, dum loco sententiæ, quæ constructionem aliquam absolvit, adhibetur, & ita usum exhibet omnium pene Casuum. Sed tamen manet Verbum, & rectionem Verbi retinet. Quapropter si Verba vere sunt Activa, eorum Infinita æque regunt suum Accusativum, ac Finita. Et Analogia vult, ut, sicuti in *Lego* statuitur Ellipsis Nominativi *Ego*, & Accusativi, quo notetur res, quæ legitur, sic in *Legere* similiter plane agnoscatur Ellipsis tum Accusativi, qui plerumque Infinitum, ut Nominativus Finitum, præcedit, tum alterius Accusativi, qui regitur ab Infinito non minus, quam a Finito. Atque idcirco illa Ellipsis Infiniti loco Accusativi, cum suo Verbo, foret vere infinita, & proinde inepta. Nam quicquid ex. gr. post *Officio* & *Pergo* intelligimus, idem intelligendum post *Officere* & *Pergere*: & proinde, si Infiniti esset Ellipsis in *Pergo*, eadem foret in

*Pergere*, & sic vere infinita deberet esse vocabuli ejus iteratio in integra locutione, *Pergo pergere pergere* &c. Scio quidem, a Plauto dici *Pergo pergere*, sed per Pleonasmum, (Vide infra lib. IV. cap. 3. & ibi Notas) non vero, ut inde pateat, *to Pergo* desiderare post se Infinitum suum loco Accusativi, quod semel quidem eum in usum recipere posset, non in infinitum: quum sit ex iis Verbis, quæ alium ac varium requirunt Accusativum, æque ac *Peragere*, unde, nisi si potius ex *Perrigere* obsoleto sit, quod *Ego* malim, contractum putat Scioppius. Vide infra. *Officio* autem vere etiam est Activum, & requirit Accusativum, vel reciprocum, vel incerti negotii, qui est *aliquid*. Ceterum tempore Lucretii videntur dixisse etiam *Officere aliquem*, quod est, *Officere se*, vel *aliquid, ob & adversus aliquem*. Ille vero hanc locutionem ita accepit, tanquam si iste accusativus regetur a Verbo in significato impediendi, ut patet ex Passivis, quæ

prie nomen verbi; ut, *occumbit occumbere*, *Officio officere*, *Pergo pergere*. Cicero 1. Orator. *Quod cuicumque particula cali officeretur*. Lucret. lib. 2. *Officiuntur, uti cogantur tardius ire*.

Oleo. Cicero, *Ceram, ac crocum olere*. Horat. *Pa-  
stillos Rufillus olet, Gorgonius hircum*. Martial. *Quod o-  
lent tua basia myrrham*. Cicero; *Olent illa supercilia ma-  
litiâ*. Terent. *Olet unguenta*. Martial. libro 14. *De-  
licias Nini vos redolete nurus*. Plaut. *Non omnes possumus  
olere unguenta exotica*. Quintil. lib. 7. *Verba omnia &  
vox hujus alumnum urbis oleant*. [Vide supra ad *Æstuo*  
P. 303.

Oportet. Vide supra lib. 3. cap. 1.

„[Oppetere, subaudi mortem, quod sæpe Cicero ex-  
„primit. Virgil. *Queis ante ora patrum Troje sub mœni-  
„bus altis Contigit oppetere*.] [Vide infra IV. 4. de *Ellipsi*  
ad vocem *Iter*.]

PALLEO. Propertius lib. 1. *Quis te cogebat multos pal-  
lere colores?* Persius; *Iratum Eupolidem pragrâdi cum se-  
ne palles*. Quem locum citans Turnebus, <sup>98</sup> ut supra  
diximus; sic, inquit, dixit; ut *pallere pallorem*. Hora-  
tius lib. 3. *Et scatentem belluis pontum, mediasque fraudes  
palluit andax*: idem, *Pindarici fontis qui non expalluit han-  
stus*. Vide *Æstuo*, *Metuo*, & *Pavesco*. Pers. Satyr. 5.  
*Recutitaque Sabbata palles*.

Palpo. Juvenalis; *Quem munere palpat Carus*. Ovid.  
*Pectora præbet palpanda manu*.

Parco tibi, <sup>99</sup> deest accusativus cognatus, qualiscun-  
que

quæ inde formavit, qua de re  
supra ad Verbum *Ambulare*, *Du-  
bitare*, *Metuere*, & modo ad *Ob-  
strepere*.

98. Ut supra diximus] Vide  
cap. 2. extr. quæque nos ibi no-  
tavimus, ubi hanc locutionem  
explicuimus. In reliquis hujus  
Verbi exemplis sine hæsitacione

intellige præpos. *κατά*, nisi quod  
illud Propertii, *multos pallere co-  
lores*, ut & illud Juvenalis, *re-  
cutitaque sabbata palles*, eodem  
modo videantur exponenda, quo  
ista, de quibus egimus ad Ver-  
bum *Æstuo*.

99. Deest Accusativus cognat.]  
Immo reciprocus, vel varius. Sall.  
Jug.



que fit: nam *parcere alicui rei*, est esse parcum in illa re. Virgil. 10. *Argenti atque auri memoras qua multa talenta, Natis parce tuis.* idque indicat passivum. Cicero 2. Attic. *Nec parcitur labori.* Livius; *Precantes ut a cadibus, & ab incendiis parceretur.* Plinius lib. 16. *nec corpori ipsi parcitur:* & lib. 17. *Parcitur vestigiis.* Admittit & alios accusativos, ut *peccatum, errorem, culpam.* Gell. lib. 16. cap. 19. *Vitam modo sibi ut parcerent.* Terent. *Nihil parcent seni:* idem; *Hanc ego vitam parsi perdere?* ubi perdere est accusativus. *Parcere a sanguine & cadibus, subaudi manum,* [vel *Se*] nam *parcere* est abstinere; ut; *Parcere pecuniis,* [*Parce metu.*]

*Pareo.* Status, *Non adeo parebimus omnia matri.* Gellius lib. 1. *Quaedam non esse parendum.* Si velis in iis deesse præpositionem, non repugnabo, <sup>100</sup> dum accusativum cognatum intelligas; juxta illud Livii lib. 9. *Diæto paretur.* Cicero; *Cui paretur.*

*Parturio.* Horat. 1. Carm. *Nec parturit imbres perpetuos.*

*Pascitur herbas, & herbis,* dicimus. Virgil. 4. Georg. *Pascuntur & arbuta passim:* & 3. *Pascuntur vero sylvas, & summa Lysæi.* [Vide ad Verbum *Adversor* p. 301.]

*Paveo,* subaudi *pavorem.* Tacitus; *Plures bellum pavescere.* Lucanus lib. 7. *Pavere pugnam.* Silius, *Pavescere prodigia.* Tacitus lib. 1. *Nec imperitum adolescentulum, nec seditiosum exercitum pavescerent.* Vide *Pallere, & Æstuo, & Metuo,* [sed & *Me* istic in Notis.]

*Peccare peccatum.* Græcis est tritum, ἀμαρτεῖν ἀμαρτίαν. Hinc eleganter legimus in Threnis; *Peccatum peccavit Hierusalem.* Cicero 1. Naturæ Deorum; *Empedocles autem* <sup>101</sup> *multa alia peccans, in Deorum opinione tur-*

Jug. 107. *Quanto sibi in praelio minus pepercissent, tanto tutiores fore.* Intellige pugnam, vel vitam.

<sup>100.</sup> *Dum Accusativum cognat.* Deest vere præpositio, nec quidquam amplius.

<sup>101.</sup> *Multa alia peccans*] In his vel deest Præpositio, vel, si malis nullam hic esse Ellipsin, tum vero denotatur Accusativo id, quod peccando fit, qualia habuimus plura ad finem cap. 2. & in hoc

*pissime labitur: ibidem, Atque etiam Xenophon paucioribus verbis eadem fere peccat: idem 1. Officior. Quo in genere in Rep. multa peccantur: idem Paradox. Multa peccant. Terent. Adelph. Te plura in hac re peccare ostendam. Sallust. Jugurth. Quæ deliquisset, inulta fore sperabat.*

*Penetrare in ades, <sup>102</sup> subaudi penetrationem, vel se, vel pedem. Gellius lib. 5. Speluncam nactus, in eam me penetrao, & recondo. Plaut. Trinum. Quin prius me ad plures penetravi: ibidem; Ne penetrarem me usquam: idem Am-*

hoc cap. ad v. *Æstuo*. Sed prius verius puto. Cicero Famil. IV. 13. *Ut hoc ipsum, quod maneam in vita, peccare mihi videar.* Tacit. Ann. XI. 36. *Sponste an coactus tam magna peccavisset, nihil referre.*

<sup>102.</sup> *Subaudi penetrationem*] Ineptissimum hoc est. Rectius intelliges *se*, quod passim occurrit, vel etiam *pedem*, ut apud Plaut. Men. II. 3. 49. *neque huc unquam in portam penetravi pedem.* Prius tamen est longe usitatius, & ideo, sicuti idem est *revertere se & reverti*, sic *penetrare se & penetrari*. Unde Lucretius IV. 1240. *Aut penetrare locos aque nequit, aut penetratum Ægre admiscetur muliebri semine Semen,* ubi *penetratum Semen* dicitur, quod se penetravit in locos muliebres. At *penetrare locos* alia insuper, atque adeo duplici, dicitur Ellipsi pro *penetrare se in locos*. Præpositio hæc *In*, immo & *Ad*, sæpissime exprimitur. *Penetrare in palæstram, in portam, ad plures*, Plauti sunt. Sic *in Dardaniam*, Liv. XL. 58. *in hac ipsa templa*, Cic Somn. Scip.

cap. 7, *ad Urbem Hospitis* Ovid. Metam. XV. 8. Sed sæpe etiam omittitur. Tac. Ann. I. 69. *Id Tiberii animum alius penetravit.* Virgil. Georg. II. 504. *Penetrant aulas & limina Regum.* Florus III. 4. *Piso Rhodopen Caucasumque penetravit.* Sulp. Sev. lib. I. *Quod victor Ægyptum atque Æthiopiam penetraverit.* In omnibus hisce intelligi præpositionem *In*, vel *Ad*, vel *Per*, nullum potest esse dubium. Et tamen multi Auctores hoc non satis animadvertentes, vel negligentes, converterunt has locutiones quoque in formam passivam. Lucret. II. 539. *Ut penitus nequeat penetrari sc. India.* Tac. Ann. II. 68. *Nec vado penetrari poterat amnis.* Florus III. 10. 15. *Nec semel Rhenus, sed iterum quoque, & quidem ponte facto, penetratus est.* Liqueat ergo etiam hinc, quam parum tribuendum sit Passivis illis locutionibus ad constituendam naturam & constructionem Activorum, quod sæpe jam ostendimus. Vide Me ad Verb. *Deficio, Obstrepo, &c.*

Amphitruo, in fugam se penetrare: idem Menæch. Nec hunc intra portam penetravi pedem. Tacitus lib. 5. Nihil tamen Tiberium magis penetravit. „[Lucretius 4. Quæ penetrata queunt sensum progignere acerbum.] Stat. 4. Sil. Limina penetrata mortis. Apulejus lib. 8. Metam. Improvisi conferto gradu se penetrant.

„[Perennare, <sup>103</sup> subaudi se, id est, per annos se conservare. Ovid. Defuit ars vobis, arte perennat amor. Colum. Ut diutius perennent boves, non confecti vexatione simul operum, & verberum.]

<sup>104</sup> Pereo. compositum ab eo; & ut eo viam dicimus, sic Pereo viam, id est, perficio viam; „[& Pereo iter, est eo per iter. Catul. Qui nunc it per iter tenebricosum, mortis, puta. Prop. Per te immaturum mortis adimus iter.] unde pro Mori accipitur; & qua forma dixit Virgilius, Corydon ardebat Alexim, [vide ad Cap. 2. extr.] sic dixit Plautus in Trucul. Tres unam pereunt adolescentes mulierem, „[sicut Catullus, Illum deperit impotente amore.] Plaut. Epid. Haccine ubi scibit senex, puppis pereunda est probe. Homer. 3. Iliad. Σὺ δὲ κεν κακὸν οἴτον ὄληαι: id est, Tu autem malam mortem peribis. Vide Obire, [sed maxime, quæ notavimus ad Verba Adeo & Ambulo.]

Pergo in urbem, subaudi iter, vel Pergere: [At vide me supra ad Verbum Officio] nam apud Plautum tritum est, Pergo pergere: ut in Pseud. Pergitis pergere? „[Terent. Phorm. Domum ire pergam. Ubi Donatus; Hoc nos ellipticōs dicimus, Domum pergam.] Cic. in Acad. Itaque confestim ad eum ire perreximus: „[idem, Quæ cum  
„ita

103. Subaudi Se] At quæ hujus Ellipseos ratio? Mihi hoc Verbum est plane Neutrum, itidem ut sequens Pereo.

104. Pereo] Perire est plane Neutrum, ut ostendi supra ad Verbum Adeo. Notat autem ire ad finem usque, sic Perdere, Perimere, Perrogare sententias &c.

In loco Plauti in Epid. qui est I. i. 70. Puppis pereunda est probe. Salmasius non absurde legit Perdunda est. Nisi malimus credere olim hujus Formæ Participia etiam Neutris adtributa, ut Perendum sit, qui perire debet, sicuti Placenda dos, quæ placere debet, apud Eundem Plautum.

„ita sint, *Catilina*, *perge*, quo cœpisti, supple; *iter*: sicut  
 „Ter. Hec. act. i. sc. 2. *Pergam*, quo cœpi, hoc *iter*.]  
 Liv. *Triginta navium classe ire obviam hosti pergit*. Sallust.  
*Jugurtha*, *Igitur Carthagine duo fratres missi maturavere*  
*iter pergere*. Cicero in *Arato*; *Post hunc ore fero Capri-*  
*cornus vadere pergit*: idem *Attic*. *Pergo præterita*. Livius  
 lib. 22. *Pergit deinde ire sequentibus paucis*. Virgil. 6.  
*Æneid*.

*Observans, quæ signa ferant, quo tendere pergant*. Cicero  
 1. de *divinat*. *Si ire perrexisset*. Valerius Flacc. lib. 4.  
*Argon*.

*Contra omnes validis tenui discrimine remis*

*Pergere iter*. Græc. βῆ δ' ἰέσαι, id est, *pergit ire*.  
 „[Est autem *Pergere*, 105 factum ex *peragere*, sive *perfi-*  
 „*cere*, *agere usque ad finem*. Horatius; *Ambo proposi-*  
 „*tum peragunt iter*. Ovid. *Et brevius, quam nos, ille per-*  
 „*egit iter*. unde Tacitus, *Pergere aliquid pro conari*  
 „*dixit*. Annal. 1. *Prosperè cessura, quæ pergerent*. Vide  
 „*infra sub initium libri quarti*.]

*Pertædet*. Vide *Pœnitet*.

„[*Pertinet*, subaudi *se*; sicut, *Quo tendunt ista ver-*  
*ba? vel quo pertinent?* Vide *Tendere*.]

*Piget*.

105. *Factum ex peragere*] Con-  
 venit quidem significatio utriuf-  
 que Verbi. Sed tamen ratio  
 Grammatica, & Præteriti ac Su-  
 pini Formatio, suadent potius,  
 ut ex *Perrigere* obsoleto con-  
 tractum censeamus; plane ut ab  
*Rego* est *Porrigo* & *Surrigo*, unde  
 contracta *Porgo* & *Surgo*. Con-  
 struitur autem illud *Pergo* sæ-  
 pe cum Infinito ita, ut fere  
 nihil, nisi perseverare, vel ag-  
 gredi aliquam rem, significet. Sic  
 accipiendum est illud Taciti An.  
 I. 28. *Prosperè cessura, quæ perge-*  
*rent*, scil. *facere*, h. e. quæ fa-

cerent, vel *facere cœpissent*.  
 Hist. I. 40. *Milites Rom. quasi*  
*Vologesen folio depulsuri, ac non*  
*Imperatorem suum trucidare perge-*  
*rent*, h. e. *aggrederentur*, vel  
 se moverent ad eum trucidan-  
 dum. Virgil. *Æn*. I. 372. *O*  
*Dea, si prima repetens ab origine*  
*pergam*, scil. *narrare*, *Et vacet*  
*annales nostrorum audire laborum*.  
 Et passim ita Lucretius II. 347.  
*Horum unum quodvis generatim*  
*sumere perge*. Et v. 945. *ani-*  
*mantem grandior ictus . . . repen-*  
*te adfligit, & omnes Corporis at-*  
*que animi pergit confundere sensus*.

*Piget. Vide Pœnitet.*

*Placeo. Plaut. Trinum. Si illa tibi placebit, placenda dos quoque est, quam dat tibi: idem: Forma placita est.*  
 „ [Cicero; *Dolabella valde desideranti volo placere, nec vi-*  
 „ *deo quid. Recte ergo dixeris; 106 Placebo tibi hanc*  
 „ *rem. Terent. And. Postquam me amare dixi, campla-*  
 „ *cita est tibi. Et Hecyr. prol. Hæ ubi sunt cognite, pla-*  
 „ *cita sunt.*] *Ovid. 2. Fast. Est virtus, placitis abstinnisse*  
*bonis. Horat. 4. Carm. Quod spiro, & placeo, si placeo,*  
*tuum est.*

*Plango. Ovid. 13. Metamorph. 107 Consuetaque pecto-*  
*ra plangit: idem; Plangitur, & trepidans adstringit vincu-*  
*la motu.*

*Plando, 108 pro accusativo cognato alios etiam reci-*  
*pit. Virgil. 6. Æneid.* *Part*

106. *Placebo tibi hanc rem.*] Si verbum hoc effet vere Activum, foret forsan potius ex illis, quæ Accusativum sibi reciprocum postulant, licet per Ellipsin plerumque omissum. Sed liquido est Neutrum, cui respondet Activum *Placo, Placare.* De quibus Verbis diversæ Conjugationis in Activam & Neutralem significationem distinctis, egimus supra ad Cap. II. pag. 273. & hoc Capite ad Verba *Caveo, Jaceo, &c.* Ex loco Ciceronis nihil quoque elici potest in sensum Activum, quum *quid* istic ponatur pro *in quo*, vel *κατά τι*, ut passim fit. *Placitus* porro est, qui placet, prout hæc Participia etiam Activam, tanto magis vero Neutram, habent significationem. Vide supra ad I. 15. 4. pag. 134. &c. Quod vero Plautus Trin. V. 2. 35. *Si illa tibi placet, placenda dos quoque est, di-*

*xit, extraordinarium est & inusitatum, & una hac forsane ratione expediendum, quam attuli ad Verbum Pereo.*

107. *Consuetaque pectora plangit*] Sine Ellipsi hoc dicitur. Et sic Petronius in carm. de Trojæ Halosi, *Facet Sacerdos inter aras victima, Terramque plangit.* Et Lucretius VI. 114. *Aut ubi suspensam vestem, chartasque volantes, Verberibus venti versant, planguntque per auras.* Et Ovidius Metam. VIII, 528. *Plangere ora sua in luctu. Immo & Plangitur, pro plangit se, apud Eund. Metam. XI. 76. de Avi laqueis implicita, & expedire se annitente, atque ideo concutiente alas. At quando jam dicitur Plangere mortuos, ut fit apud Pomp. Melam I. 9. id vero per Ellipsin est explicandum, quasi diceretur plangere se, vel pectus propter mortuos.*

108. *Pro Accusativo Cognato]*

*Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt. Statius i. Sylvar. Aquas plaudere natatu: idem 5. Nec fratrem cęstu virides plausere Theramna. „[Ovid. Quaque „ibis, manibus circumplaudere tuorum.] Cicero Attic. Propter vicinum malum <sup>109</sup> nec victoria quidem plauditur. Quidam emendarunt, victoria; sed utroque modo passivum est. Cicero de Oratore; Nemo pedem supplot in illo iudicio. Martial. 12. Pulveremque fugax hippocroton ungula plausit.*

*Pluere. Cęsar Scalig. cap. 9. Ineptiunt autem, qui Pluit, & huiusmodi, putabant antodetera, quum tamen sit activum verissimum. Pluit sanguinem, & lapides, dicimus in historiis; & terra compluta est. Hęc ille. Apulejus*

*Accusativus, qui in absoluta locutione intelligitur, est Manus. Sic plane volucres dicuntur plaudere alas, h. e. concutere & allidere ad corpus. Ovid. Metam. XIV. 507. & remos plausis circumvolat alis. Et v. 577. Subvolat, & cineres plausis everberat alis. At Virgil. ĀEn. V. 516. Latam & plaudentem alis columbam dixit, scil. Se. Plaudi etiam dicitur, quod leviter & blande percutitur. Sic de Equo Virgil. Georg. III. 186. Blandis gaudere Magistri Laudibus, & plausu sonitum cervicis amare. Et. ĀEn. XII. 86. Circumstant properi auriga, manibusque laceffunt Pęctora plausa cavis. At pedibus plaudere choreas est idem, ac si diceretur, pedibus plaudendo terram choreas facere, vel agitare.*

*109. Nec victoria quidem plauditur.] Edidit Victorius & alii, victoria. Vide locum ad Attic. XIII, 44. Sed utrumque ferri forsan queat. Et eadem ratione ac*

*jure Cicero potuisset istic dicere, Victoria plauditur, quo alibi, Obstrepi laudes videntur, & Ovidius, tu circumplaudere, & Florus III. 4. Glacie flumen equitatur. Scilicet ostendimus supra ad Verba Ambulare, & Obstrepere, ex abusu has locutiones ortas, qui fecit, ut Accusativus figurate & elliptice exponendus, acciperetur pro eo, qui proxime a Verbo regatur, atque ita in Nominativum Passivi conuerteretur. Hinc etiam factum, ut veris quoque Activis alieni addantur Accusativi, iique dein in Nominativum Passivi quoque convertantur. Vide Me supra ad Verbum Penetrare. Sed & ita dicitur ex. gr. Plui & Rorari terra, quę pluviam irrigatur, & ipsa aqua, quę cęlo demittitur: Sudari mel, & Vestis, & similiter multa alia. Sed tamen, quum, si legatur hic ex MStis victoria, sensus sit expeditissimus, accefferim & Ego lubens Victorio.*

lejus lib. 1. Florid. *Totum istud spatium, qua pluitur, & ningitur.* Adag. *Asinus compluitur: itemque; nec compluitur, neque sole adurit.* Plaut. *Quam mihi amor, & cupido in pectus perpluit meum.* Huc refer omnia verba quæ dicuntur naturæ. Propert. lib. 2. ad Cynth. *Sollicito lacrymas depluit a Sipylo.* [Vide & supra ad Cap. I. p. 265.]

*Pœnitet me peccati* <sup>110</sup> nihil aliud est, quam, pœna tenet me peccati. Plaut. Stich. scena 1. *Et me quidem hac conditio nunc pœnitet.* Accius apud Agell. lib. 13. cap. 2. *Neque id sane me pœnitet.* Igitur illa quinque verba, *Miseret, Tædet, Pudet, Piget, Pœnitet*, proprie activa sunt; ut *piget me hujus rei*, id est, pigritia hujus rei piget me, vel tenet; & in passiva legimus, *error pudendus; Magister non pœnitendus; & verba pigenda dixit* Ovid. ,, [cujus etiam est in epist. Didon. *Causas habet error honestas. Adde fidem, nulla parte pigendus erit.*] Terentius Adelph. *Facite, quod vobis lubet: idem Phorm. Quare obsecro ne plus minusve faxit, quod nos postea pigeat.* Plaut. Casina; *Ita nunc pudeo: idem Menech. Adolescens queso loquere tuum mihi nomen, nisi piges.* Vide supra caput 1. de personalibus libro 3. Livius lib. 1. *Sub haud pœnitendo magistro.* Seneca lib. 1. de ira: *ira tædet, quæ invasit.* Suetonius Augusto; *Pertasus ignaviam suam: idem; pertasus morum perverfitatem.* Terentius; *Non te hæc pudeant?*

<sup>111</sup> *Potior.* Plautus Asin. *Fortior malum qui patitur*

*idem*

<sup>110</sup>. *Nihil aliud est, quam* [etc.] Immo vero Elliptica hæc locutio supplenda est hoc modo: *negotium peccati me pœnitet.* Sicuti pro eo, quod Plautus dixit, *Hæc conditio me non pœnitet*, potuisset utique dixisse, *hujus conditionis*, sed non aliter, quam ut intelligatur *res vel negotium.* *Magister non pœnitendus, error pigendus &c. ex abusu sunt.* At

*pertasus ignaviam* manifeste dictum in significatione passiva per Ellipsin præpos. *κατά.* Nam sicuti Active diceretur, *Tædet me ignavia*, vel *ignavia*, scil. negotium, sic Passive item *pertasus sum* ob *ignaviam.* Vide & supra Cap. 1. Not. 6. & maxime *Lib. II. cap. 3.*

<sup>111</sup>. *Potior.*] Nullus dubito verbum hoc natura sua, & vera

*idem post potitur bonum. Terentius; Hic potitur gaudia; idem; sine labore patria potitur commoda. Lucretius lib. 5. Quorum unus Homerus Sceptra potitus, cæt. Ovid. 9. Metamorph. Nec tamen est potienda tibi. Cicero 1. Tusc. Sic ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram potituram putent. Pacuvius, citante Nonio; Regnum potior, conjugem mactò inferis. Sisenna lib. 4. Historiar. Omnia que diximus loca statim potitus: idem; hostes loca superiora potiti.*

*Præsideo. Tacit. lib. 3. Quæ ubi cognita P. Vellejo, is pro-*

significatione; esse passivum. Scilicet *potire* significavit olim se vel alium compotem reddere alicujus rei, sive malæ, sive bonæ, unde *Compos culpæ* est Reus apud Plaut. Trucul. IV. 3. 16. Ita vero *Potiri* idem est, quod compotem fieri, nec recipere potest Accusativum aliter, quam per figuram Ellipseos, si recte res perpendatur. Certe Activum fuisse significationis illius, & olim in usû, patet ex Plauti Amphitr. I. 1. 22. *Qui fuerim liber, eum nunc potivit pater servitutis*, h. e. fecit ut habeam servitutem, seu ut sim in servitute. Respondet ei Passivum *Potitus servitutis* apud Festum. Et similiter Pl. Epid. IV. 1. 5. *Gnata meâ hostium est potita*, h. e. redacta est eo, ut sit penes hostes, seu in hostium potestate. Eodem modo se res habet in *Compotire*, *ri*. Pl. Rud. IV. 2. 6. *quæ piscatu me uberi compotivit*, h. e. compotem fecit. Ibid. 1. 3. 2. *Ita hic solis locis compotita sum*, h. e. compos eorum facta, ut in iis sim. Atque ita, si vera omnium significatio

posset indagari, pleraque, quæ creduntur Deponentia, possent forte etiamnum redigi in ordinem Passivorum. Certe sic mox *Proficiscor* vere est passivum & *Proficisco*, quod olim adhibitum fuit, æque ut illud, unde proxime deducitur, *Proficio*, & similia *Deficio*, *Faceffo*, &c. subintellecto pronomine reciproco. Ut adeo *proficiscor* passive idem significet, quod Active *proficisco me*: plane ut *Revertor* passivum respondet activo *Reverto me*, & ut paulo ante habuimus *Plangitur* pro *Plangit se*. Sed sicuti sæpius dicebatur olim simpliciter *Reverto*, quam *Reverto me*, & *Faceffo*, quam *Faceffo me*, sic eodem pronomine per Ellipsin omisso occurrit apud Veteres magis *proficisco*, quam cum pronomine. Pl. Mil. Glor. IV. 8. 19. *Obsecro licet complecti, priusquam proficisco*. Vide & supra ad Cap. 2. & ad Vocem *Adversor* in hoc Cap. De Origine autem hujus Verbi *Proficiscor*, & natura significationis, vide etiam Georg. Henr. Ursinum cap. 9. Observ. Philol.



*proximum exercitum præsidebat, Alarios equites, ac leves cohortium mittit in eos: idem l. 4. Et haud spernenda illic civium sociorumque manus littora Oceani præsidebat. [At Vide me ad Verbum Egredior, sed maxime ad V. Æstuo in fine.]*

„[Prandeo, subaudi prandium, vel cibos. Horatius; „Si pranderet olus patienter: idem; Luscinias soliti impensò „prandere coëmtas. Sic cænare cœnam. Vide Cæna. [At vide Me ad Verb. Cæno, quod ejusdem est naturæ, cujus hoc Prandeo. Utrumque enim est plane Neutrum.]

*Procedo in urbem, subaudi iter, vel viam, Cæsar. I Gall. Jam processerant viam tridui. [Vide Me ad V. Ambulo & Cedo.]*

*Proficiscor, subaudi viam, vel iter. [At vide Me paulo ante ad Potior.] Propert. lib. 3. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas. Fest. Pomp. Profecturi viam, Herculi, aut Sanco sacrificabant. [Videtur excidisse Propter. Vide Festum.]*

*Propero. Virgil. 4. Æneid. Anna vides toto properari littore circum: ibid. Hac pater Æoliis properat dum Lemnius oris. Horat. Hoc opus, hoc studium parvi properemus, & ampli. forte x̄. „[Propert. Quod si forte tibi „properarint fata quietem. Dictys lib. 1.] Plaut. Aul. Nunc domum properare propero. Mortem per vulnera properare, Virg. 9. Æneid. Hinc delubra occulta celeritate properantur. Tacit. lib. 1. Inoffensum iter properaverat. Juven. Satyr. 3. Hac inter pueros varie properantur. Virgil. 112 Properate jussa.*

„[Prorumpo. Virgil. atram prorumpit ad athera nubem.] Proruo. Vide Ruo.

Pro-

112. Properare jussa] Vide & supra ad V. Festino, licet hoc Propero Activorum ordine movere prorsus nolim. Nam nimis frequenter non modo Activum occurrit, ut apud Sall. Jug. 37. alia, que incepto usui forent, properare.

Ubi vide Rivium. Sed & Passivum. Idem Jug. 105. Itineris properandi causa. Tac. An. II. 6. Mille naves sufficere visa properataque. Plinius Paneg. 51. hinc porticus, inde delubra occulta celeritate properantur.

*Prospicio tibi, Provideo tibi, subaudi utile, vel commodum.* Livius; *Qui sedem senectuti vestrae prospiciunt.* Vide supra *Consulo, & Utile in Ellipsi.*

*Provideo.* Vide *Prospicio.* „[*Cæsar. 6. Gall. Rem frumentariam providet, castris idoneum locum deligit.*] *Terent. Adelph. Quæ si non astu providentur, me aut herum pessum dabunt.*

*Pudet.* Vide *Pœnitet.* Martial. *Sed si te non pudet istud, Hoc saltem pudeat, Galla, negare nihil.* Apul. lib. 7. *Quanquam nec istud puduit, me cum meo famulo factum conseruum.* Plaut. *Casina, Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo.* Terent. *Hæc non te pudet?* Lucanus; *Semper metuit, quem scæva pudebunt supplicia.* Terent. *Quem nec pudet quicquam.* „[*Ovid. 4. Fast. Nec gener est nobis ille pudendus, ait.*]

*Pugno,* <sup>113</sup> *subaudi pugnam; Græce μάχην μάχεσθαι.* Plaut. *Pseud. Priusquam istam pugnabo pugnam.* „[*Nepos Hannib. Hæc pugna pugnata Romam profectus est.*] Cicero pro *Muræna, Ex omnibus pugnis, vel acerrima mihi videtur illa, quæ cum rege commissa est, & summa contentione pugnata.* Catull. *Pro qua mihi sunt magna bella pugnata.* Hor. 3. *Car. Et pugnata sacro bella sub Ilio.* Plaut. *Men. Nec sero veniam depugnato pralio: idem Amph. Hæc illic est pugnata pugna.* Vide Lamb. lib. 2. *Oda 6. Lucilius citante Donato in Adelph. Vicimus, ô socii, & magnam pugnâvimus pugnam.* Cicero pro *Roscio; Quod a vobis hoc pugnari video.* Horatius 4. *Carminum; Prælia pugnare: idem; Si quis bella tibi terra pugnata, marique.* Sallust. *Quæ negotia multo magis, quam prælium male pugnatum a suis, regem terrebant.*

**QUADRARE.** Horat. *Et quæ pars* <sup>114</sup> *quadret acervum.*

<sup>113.</sup> *Subaudi pugnam*] Mihi Verbum est Neutrum, sed quod sæpe junctum sibi habet Accusativum, quo denotatur materia vel effectus pugnae. Vide de hoc Accusativo Cognato, quæ

*Que-*  
diximus ad Verbum *Æstuo, &c.* ad Cap. 2. p. 274.

<sup>114.</sup> *Quadret acervum*] h. e. quartam ejus partem constituat, seu faciat, ut quatuor partibus constet. Locus occurrit Epist.

<sup>115</sup> *Queror*. Cæf. 3. Civil. *Calamitatem, aut propriam suam, aut temporum queri*. Plaut. Aulul. *Pauperiem meam conqueror*. Vide *Conqueror*.

*Quiesco*. Apul. lib. 9. *Metam. Post multum equidem temporis, somnum humanum quievi*. Et esse activum *Quiesco*, <sup>116</sup> satis indicat passivum illud Terent. act. 4. sc.

2.

I. 6. 35. Sic *Quadrans* dicitur pondus vel nummus, qui affem quadrat, h. e. in quatuor partes dividit. Quia vero quadrata figura censetur optima, & facile congruit ac conjungi potest aliis figuris, hinc *Quadrare* vel neutraliter, vel potius cum Ellipsi Pro-nominis reciproci, ponitur pro congruere, accommodatum esse & aptum alicui rei. Sulpic. Sev. lib. II. Hist. Sacræ: *quam pretereundam non putavi, siquidem & Chronicis consentiret, & ita illius nobis ratio quadraret, ut per ordinem Regum usque in primum Cyri annum LXX. annos impleret.*

<sup>115</sup>. *Queror*] Qui adduntur Accusativi, revera a Præpos. per Ellipsin omiſſa reguntur. Vide quæ notavimus ad Verbum *Doleo*. At quando Ovidius *Metam. IX. 303.* ait, *moturaque duros Verba queror silices*, sensus est, in querendo profero talia verba. Vide supra ad Cap. 2. in extr. & hoc Cap. ad V. *Æstuo*.

<sup>116</sup>. *Satis indicat Passivum*] Neutiquam id indicat, non magis, quam *Stari, Sederi* &c. indicant, verba *Stare, Sedere* &c. esse Activa. Nam Impersonaliter illa dicuntur, ut hic *Quiesci*. Ceterum in loco Terentii dubium est, quo referatur τὸ *Quibus*,

unde tamen pendet sensus & constructionis ratio. Nempe præcessit: *Siccine Me atque Illam nunc miseros sollicitarier? Nam idcirco arcessor, Nuptias quod mihi apparari sensit*. Dacieria vertit ita quasi Charinus ad hæc responderet Pamphilo illa verba *Quibus* &c. & τὸ *Quibus* intellexisset de Pamphilo & Glycerio, *En quel repos n'aurez-vous pas esté, si ce coquin s'y fust tenu? At Ego referendum τὸ Quibus* profus censeo ad *Nuptias*, ut sensus sit, a quibus nuptiis, quæ nunc nos omnes perturbant adeo & sollicitant, quam facile potuerat esse quies, si modo hic Davus quievisset. Sic *Quiescerent pugnæ* apud Gellium IX. 13. h. e. abstinerent. Et *Requiescens a Reip. pulcherrimis muneribus, otium sibi sumebat aliquando*, apud Cic. de Offic. III. 1. Sic cum Infito, non modo apud Plautum *Mofstell. V. 2. 51.* sed & apud Gell. II. 28. *Sed Dei nomen, cui servari ferias oporteret, edicere quiescebant*, h. e. abstinebant eo. Ceterum *Quiescere* & *Requiescere* vere sunt Neutra; Hinc conjunguntur apud Sueton. Claud. 30. *Stanti, Sedenti, & Quiescenti*. Sed tamen occurrunt etiam Active constructa. Vide infra in *Requiesco*:

2. Andr. *Quibus quidem quam facile potnerat quiesci, si hic quiesset.* „[Plaut. Most. *Tu quiesce rem hanc petere,* „quasi dicat, *quiesce petitionem hujus rei: idem Mil. „Potin? ut hominem mihi des? quiescas cætera.*] Vide *Dormio, & Requiesco.*

RECORDOR. Vide *Memini.*

*Redire.* Vide *Ire, & Obire.*

*Redoleo.* Vide *Oleo.*

117 *Redundo.* Ovid. 3. Trist. *Sive redundatas flumine cogit aquas: Et 6. Fast. Amne redundatis fossa madebit aquis.*

*Refert, idem est, quod refero.* Vide librum 3. cap. 1.

118 *Regno, subaudi regnum; Græce βασιλευεν βασιλείαν.* Horatius; *Et regnata petam rura Phalanto: idem 3. Carm. Et regnata Cyro Bactra parent.* Virgil. *Acri quondam regnata Lycurgo.*

*Regredior, subaudi gressum.* Ennius, citante Nonio; *Qui nunc incerta re atque inorata* 119 *gradum regredere conare?*

fed & Me supra ad Verba *Ambulo* pag. 312. *Careo, & Consuesco.*

117. *Redundo*] Non magis est Activum, quam *Undo, & omnia ejus Composita, Abundo, Exundo &c. Inundare* cum Accusativo jungitur, sed per Ellipsin repetendæ Præpositionis. *Redundata aqua* non magis faciunt *Redundare* Activum, quam *Cessare, Regnare, Certare,* faciunt similia Participia. Vide me ad Verba *Ambulo, Dubito, Obstrepo.*

118. *Regno, Subaudi regnum*] Miror Ursinum To. I. p. 460. ubi, quia Tacitus An. XIII. *in quantum Germani regnantur* dixit, *non adeo fastiditurum se ait, Regnare urbem active, quantopere mihi hæc pharasis soideat. Certe*

*Re-*  
*rationem Grammaticam non obstare, licet auctoritas forte deficiat.* Respicit ea, quæ notaveram ad Verb. *Ambulo* pag. 311. quæ videas velim. Certe liquebit sic satis, si recte, *nec obstante,* ut ait Ursinus, ulla *ratione Grammatica,* dixeris active *Regnare Urbem,* eodem jure etiam *Dormire totam hiemem, Vigilare amaras noctes, Cessare arva, Errare terram, &c.* Active & sine Ellipsi posse dici.

119. *Gradum regredere*] Manifestum hinc, dixisse Vetustissimos etiam *Regredere* scil. *Gradum,* vel *Se.* Inde vero sequitur τὸ *Regredi* esse Passivum, & ejusdem indolis & significationis, cujus est *Reverti.* Sic ergo &

*Reminiscor. Vide Memini.*

*Requiesco. Virgil. Et mutata suos requierunt flumina cursus: idem in Ceiri; Quo rapidis etiam requiescunt flumina cursus. „ [Calvus in Io: Sol quoque perperuos meminit re- „ quiescere cursus. Sallust. Paulum requietis militibus.]* Propertius libro 2. Eleg. ultima, ex Scaligeri correctione; *Quamvis ille suam lassus requiescat avenam: ibidem, antepenult. Jupiter Alcmenam geminas requieverat Arctos. Vide Quiesco, [& quæ istic notavi.]*

*Resideo, 120 Residere pœnitentiam, dixit Plinius pro,*  
se-

*Aggredi aliquem* ponitur pro *aggredi ad aliquem*, seu *aggredere se ad aliquem*. Repugnare quidem videtur, quod Priscianus lib. 8. p. 792. ex Ciceronis quadam ad Nepotem epistola, sed deperdita, adfert, *Hoc resisterat etiam, ut a te fictis aggrederer dolis*. Nam ibi *aggredi* passivè ponitur, & ita ut Passiva locutio *Ego aggrederer a Te*, respondeat Activæ directæ & sine Ellipsi, *Tu aggrederes Me*. Sed præterquam quod talia fragmenta dubiæ aliquantulum sint fidei, nihil adeo certi ex Passivis locutionibus ad constituendam Verborum in O naturam, vel negandam, si aliunde ea probetur, elici potest. Vide quæ paulo ante ad Verbum *Regno*, & dein ad *Superfedeo*, atque alibi jam notavimus. Sed & ostendimus jam sæpe, mutari ea aliquando per abusum constructionis, ut Verbis etiam vere Activis addatur Ellipticus plane Accusativus, qui & ipse per Passivas locutiones convertatur tamen in Nominativum. Vide, quæ notavimus, ad *Verba Obstre-*

*pere, Plangere, Plaudere* Nota 108, *Roraro, &c.*

120. *Residere pœnitentiam.*] Ridiculus ille est error Torrentii ad Suetonium in Cæs. cap. 4. & qui eum sequuntur, Sanctiï atque Aug. Buchneri, in explicandis & construendis verbis Plinii, dum putant Accusativum *pœnitentiam* regi a participio *residentis*; quod potius una cum suo Substantivo *Athamantis* ab illo Nomine regitur, cujus Accusativus pendet a verbo *exprimere*. Sensus enim est, voluisse artificem *exprimere*, tum *furorem Athamantis*, quando præcipitabat filium, tum ejusdem *pœnitentiam*, quum jam residebat, postquam præcipitarat filium. Furor est in præcipitante, *pœnitentia* in *resistente*. Neutraliter ergo hic ponitur *residere*, at vero *residere ferias* active forsitan dicitur, sed ea ratione, qua *astuare annum, vivere Bacchanalia*. Vide supra ad vocem *Æstuo*. In Ciceronis loco, ut sensus sit verbis congruens, legerim cum Salmasio ad Plaut. Epid. III. 4. *quia*

*sedendo agere*, lib. 34. cap. 14. *Aristonidas artifex quum exprimere vellet Athamantis furorem, Learchum filium precipitare volentis, & precipitato illo residentis pœnitentiam.* Sic emendat ex antiquis Levinus Torrentius. Plaut. Capt. act. 3. *Venter gutturque resident esuriales ferias*, pro, *sedendo agunt*. Cicero de leg. 2. *Denicales ferias appellat, quibus residentur mortui, quod scilicet sedendo mortuis feriantur.*

„[*Resisto*. Dictys lib. 2. *Neque amplius resisti adversum eos poterat.*]

*Resurgo*. Vide in *Surgo*.

„[*Revertere*, subaudi *se*. Cicero; *Legati re inorata reverterunt*. Lucretius de *Injuria*; *Atque unde exorta est, ad eum plerumque revertit.*]

„[*Rideo*, subaudi *risum*. Cicero 7. *Fam. epist. 25.* „*Ne rideamus γέλωτα σαρδόνιον*, id est, *risum Sardonium.*]  
[*Immo est Neutrum, ut Gaudeo, Doleo, &c.*]

*Roro*. Plinius lib. 17. cap. 10. <sup>121</sup> *Si roraverit quantum-*

*lum-*

*residentur mortuis*, scil. *feriæ*. Sed & habent vulgatæ edd. *quia*. Nam integer est locus *Denicales, que a Nece appellata sunt, quia residentur mortui*. Manutius edidit, *quia residunt mortui*. At antiquissima Mediolanensis anni 1499. exhibet longe aliter, & forsitan rectissime. *Nec vero tam Necia, que a nece appellata sunt, qua resident mortui*. *Necia* videtur ex Græco Νέκυια ortum: certe Νέκυες, notat defunctos, Νέκυια & Νεκύια actionem, quæ ad mortuos pertinet, seu librum, in quo de mortuis agitur.

121. *Si roraverit &c.*] Diversi generis forent hi Accusativi *Rorare imbrem* vel *pruinam*, Et *Rorare rosas* vel *oculos*. Priores exposuerim, ut *Crepo sulcos &c.* Vi-

de Notam ult. ad cap. 2. & hoc Cap. ad Verb. *Æstuo*. Posteriores, licet Passivis locutionibus, quarum magnam rationem non esse habendam sæpe jam diximus, (Vide ad Verba *Ambulo, Dubito, Regno, Supersedeo, & Obstrepo*) firmentur, tamen per Ellipsin a Præpos. *In regi putem*. Sic Lucret. III. 470. *Circumstant lacrymis rorantes ora genasque*. Si quis tamen Active hæc malit accipere, non valde refragabor, rem in medio facile relicturus. Sed tamen neutraliter ceteroqui potissimum construitur hoc Verbum. Idem Lucret.; II. 976. *Et lacrymis spargunt rorantibus ora genasque*. Virgil. Cul. 75. *Rorantes lacte capella*. Sueton. Aug. 92. *Si ingredienti*

*lumcunque imbrem.* Ovid. *Scribimus, & lacrymis oculi rorantur. obortis: idem 3. Fastor. Mollis erat tellus rorata mane pruina: idem 2. de Ponto; Roratas rosas. Et in Sacris; Rorate cœli desuper, & nubes pluant justum. Vide Pluere.*

*Ruo, subaudi ruinam.* Terentius; *Quid si nunc cœlum ruat? Ubi Donatus supplet, se, qui accusativus exprimitur in Compositis. Horat. 4. Carmin. Multa proruert integrum cum laude victorem. Terentius Adelph. Vide, ne ille huc intro se irruat: idem Eunuch. Illico omnes proruunt se foras. Catull. ad Manlium, Nam mihi quam dederit duplex Amathuntia curam Scitis, & in quo me corruerit genere. Virgil. 12. Ruet omnia late: & 2. Georg. Et ruit atram Ad cœlum picea crassus caligine nubem. Horat. lib. 2. Satyr. 5. Unde Divitias, arisque ruam, dic, Augur, acervos? Terent. Adelph. Ceteros ruerem, agerem, tunderem, & prosternerem. Plaut. Rudente, Corruere divitias, id est, congregare. Lucr. 5. Quum mare permotum ventis ruit intus arenam. Virgil. 1. Georg. Cumulosque ruit male pinguis arena, subaudi agricola. Livius 8. Ut ferme fugiendo in media fata ruitur. Apul. 1. Florid. Et querit, quorsum potissimum in prædam superne sese ruat fulminis vice. M. Varro; Spica corruuntur in corbem.*

*Rutilo.* Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Capillos cinere rutilarunt, Plin. lib. 28. Gallorum hoc inventum rutilandis capillis. Liv. lib. 37. Coma promissa, & rutilata. Tacitus lib. 20. Crinis propexus, & rutilatus.*

*SALTO.* [Vide Me supra ad Verb. *Æstuo* in init.] Ovid. 5. Trist. *Carmina saltantur theatro: idem 2. Trist. Et mea sunt populo saltata poemata sæpe. Horatius 1. Serm. Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat. Juvenal. Chironomnon Ladam molli saltante Bathyllo. Eurip. Androm.*

πῆδη-

*diente se iter forte rorasset. Cicero in V. Rorarii. Ante imbrem fere rorare solet. Confer infra Verbum Sudo, Festus*

πήδημα πήδησας, id est, *Saltationem saltans.* „[Quo-  
 „modo Scipio Æmilianus apud Macrobius 2. Sat. 10.  
 „dixit; *Quam saltationem impudicus servulus saltare non*  
 „*posseset.*]

„*Sapio.* Plaut. *Ego meam rem sapio.* Perf. *Quum sapi-  
 „mus patruos: idem; neque demorsos sapit ungues.* Ennius  
 apud Ciceronem; *Qui sibi semitam non sapiunt, alteri mon-  
 „strant viam.* [Vide itidem ad V. *Æstus* in init.]

*Satisfacio*, est, facio satis, ut, satis accipio; ubi *Satis*,  
 pro accusativo est. Nihilominus tamen Cato Ru-  
 stic. cap. 149. dixit; <sup>122</sup> *Donicum pecuniam satisfecerit.*

*Satago.* Vide lib. 2. cap. 3. in Rectione Genitivi.

*Servio servitutum*, tritum fuit, a Græcis sumptum,  
 δαλέειν δαλείαν. Cicero in Topicis; *Quorum nemo ser-  
 „vitutem servivit: idem pro Mur. Si servitutum servient.*  
 Quintil. *Servus est, ut antiqui dixere, qui servitutum ser-  
 „vit.* Plaut. Aulul. *Nam qui amanti hero servitutum ser-  
 „vit.* idem Trinum. *Tuis servivi servitutum imperiis: ibid.*  
*Tibi servitutum servire: idem Milit. Nam ego jamdiu apud*  
*hunc servitutum servio.* Liv. lib. 40. *Qui servitutum ser-  
 „vissent.* „[Turpil. *Que mulier volet sibi suum amicum*  
 „*esse diutinum, modice & parce ejus serviat cupidines.*]  
 Cic. 1. Offic. *Ut communi utilitati serviat.* Martial.  
 lib. 2. *Non bene, crede mihi, servo servitur amico.* Sen-  
 de Tranquill. *Affuescamus cænare passè sine populo, & pau-  
 „cioribus servis serviri.* Ex his exemplis bene intellectis,  
<sup>123</sup> extirpantur verba, quæ isti fingunt Impersonalia  
 passi-

<sup>122.</sup> *Donicum pecuniam satis-  
 fecerit*] Duo hic sunt Accusativi,  
 quorum alter est *Satis*, alter ma-  
 nifeste additur per Ellipsin præ-  
 pos. κατὰ, quod ad, quam priscis  
 illis scriptoribus frequentissimam  
 fuisse, sæpius diximus.

<sup>123.</sup> *Extirpantur verba*] Im-  
 mo vero ex his exemplis proba-  
 tur, Veteres, sicuti multa alia

promiscue usurparunt, sic etiam  
 Verba nonnulla tum in Elliptico,  
 qui Activi speciem præfert, tum  
 in Neutrali sensu & constructio-  
 ne adhibuisse. Vide quæ dispu-  
 tavi ad vocem *Ambulare*, maxi-  
 me pag. 309. Quod hic reperis  
*servire alicui cupidines*, eodem est  
 modo accipiendum, quo paulo  
 ante *satisfacere pecuniam alicui &*



passivæ vocis, & simul verba Neutra. Vide *Inservio*.

124 *Sedeo*. Priscian. verba sunt hæc ex lib. 18. de Imperfon. construct. pag. 1134. *Nam quum dico curritur, cursus intelligitur; & sedetur, sessio, & ambulatur,*

*am-*

*Serviri a paucis eodem, quo supra Obsitrepuntur laudes; Vide ad Verba Plangere, Regnare, Superfedere.*

124. *Sedeo*] Verbum hoc est vel maxime Neutrum. Neque ullis hic argumentis ad id probandum opus. Tantum dicam, liquere rem etiam ex eo, quod alia sint ejusdem originis, sed diversæ conjugationis, Verba vere Activa, huic Neutro quasi opposita, nempe *Sedare*, h. e. facere, ut animus, ægritudo, ira, tumultus, turba, &c. confideat, Plaut Pœn. V. 4. 93. *Multorum annorum miserias nunc hac voluptate sedo*. Ut & *Sidere*, quod proprie notat demittere se ad sedendum vel quiescendum, atque adeo reciprocum pronomen ad sensum absolvendum requirit. Quando autem res dicuntur *Sidere*, tum vero illæ quoque accipi ita debent, ut quæ se demittant ad inferiora, ubi quiescant. Sed apud Plautum Trin. II. 2. 19. compositum *Confido* alium sibi Accusativum, activo maxime sensu junctum, habere creditur. Verba sunt Patris ad Filium, *Hæc tibi, si mea imperia tapeffes, multa bona in pectore confident*, h. e. confidere facient, ut volunt Interpretes. At Ellipsis Pronominis Reciproci usitatissima istic quoque statuenda est solito sensu. Sic, in Mundi origine

*sidebant campi apud Lucret. V. 493. Tacit. An. I. 70. Ut levior classis vadoso mari innaret, vel reciproco sideret. Hinc jam diversa notant Desideo & Desido. Phædr. fab. 55. Ruinam metuens Aquila desedit ramis. Plaut. Bacchid. II. 3. 4. Filium meum tamdiu ibi desiderare. Suet. Cæs. 2. desedit apud Nicomedem, & cap. 4. ne desiderare in discrimine sociorum videretur, h. e. quiescere & manere otiosus eodem in loco. At Mores desiderentes scil. se, sunt pessimum euntes, apud Livium in Præfat. Terra septem jugerum spatio in cavernam desedit sc. se, apud Obsequ. cap. 96. Ceterum Obsideo Urbem, Circumsido Urbem, per Ellipsin dicuntur, pro *Sedeo ob*, vel *ad Urbem, sideo me* cum exercitu, h. e. castra pono, *circum Urbem*. Hinc explicandum illud Lucretii IV. 352. *Aër crassior caliginis, qui cuncta foramina complet, obsiditque vias oculorum*, h. e. demittit se ob & in vias oculorum. Et Virgil. VII. 334. *ne Æneade possint Italos obsidere fines* h. e. demittere se ob, vel undique in, Italos fines, ad confidendum & habitandum in iis. Sallustii Catil. 45. *Occulte pontem obsidunt*, ut habent MSti, h. e. occulte in insidias se demittunt & subsidunt ob vel juxta pontem.*

*ambulatio, & eventus, eventus, & similia: quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur; ut vivo vitam, ambulo ambulationem, sedeo sessionem, curro cursum. Vide Curro.*

„[*Sibilo, <sup>125</sup> subaudi sibilum, vel alium accusativum.*

„*Horat. Populus me sibilat, ac mihi plaudo ipse domi.*]

*Sitio. Ovid. 1. Fast. Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ. Et, ut Sitis sitim, vel sitire, dicendum erat, sic per translationem dixit Cicero lib. 3. ad Q. Frat. Neque sitio honores, neque desidero gloriam: & 5. Phil. Sanguinem nostrum sitiebat.*

*Somnio. Plaut. Rud. Mirum, atque inscitum somniavi somniurn. Sueton. Galba, Somniavit speciem Fortunæ, cæt.*

„[*Solvere, pro, solvere navem. Vide Ellipsim,*

„*Navem.*]

So-

125. *Subaudi sibilum*] Immo nihil. Nam Neutrum est. Accusativus, qui additur, per Ellipsin est interpretandus, licet in Composito *Exsibilare* etiam in Passivi Nominativum convertatur. Sic, quod sequitur, *Sitio*, & passim *Rideo*, cum Accusativis junguntur eadem ratione. Si quis tamen hisce Accusativis objectum actionis directe significari malit, atque adeo active eos regi, non valde repugnabo; neque in hoc Verbo, neque in seqq. *Sitio, Somnio, Sono*. Sed vel sic verum manet, esse ea etiam Neutra, & fuisse primitus vel maxime. Nec enim sequitur ex eo, quod Verbum aliquando active reperitur constructum, semper ergo esse Activum, & minime Neutrum, quod est πρώτον ψεύδος Sanctii

& Scioppii. Consideranda in his origo & prima Verborum significatio, quæ si simplicem, absolutam, & in se permanentem actionem primitus notant, sunt Neutra: ista autem actio videtur aliquando transire in objectum aliquod, non proprie patiens, sed propter quod illa actio fit. Objectum illud si Accusativo solo exprimitur, Ellipsis ea est Præpositionis *Ob* vel *Propter*. Ellipsis vero illa si valde frequentatur, tunc Verbum illud paulatim usu ipso accipit speciem Activi veri. Sic *Ridere, & Sibilare*, sunt primitus Verba actionis per se absolutæ, sed præmissa Accusativis videntur transire in objectum aliquod, quod tamen proprie non patitur illam actionem, sed ejus causa est finalis.

*Sono.* Virgil. *Nec vox hominem sonat: idem Culice; Sonat liquorem:* „[& 7. *Æneid. Verberaque insonuit. Ubi* „*Servius, pro, verberibus insonuit, aut, per verbera.*] *Per-* „*fius; Sonat vitium percussa maligne fidelia.* „[*Ovidius 4.* „*Trist. 10. Hic ego finitimis quamvis circumsoner armis.* „*Pedo ad Liviam; Tales halcyonum ventosa per aquora* „*questus Ad surdas tenui voce sonantur aquas.*] [Vide *Notam ult. ad Cap. 2. & hoc Cap. ad Verb. Æstuo. pag. 303.*]

*Spiro, vel exspiro.* Arnob. lib. 1. *Nunquid suas animas exspiraverunt venti? Apulejus de mundo; Quum move-* „*tur, spirat illos spiritus. Ovid. 3. Metamorph. Deam spi-* „*rat mulier. Virgil. Coma divinum vertice odorem spirave-* „*re. Horatius 3. Carm. Quod spiro, & placeo, tuum est.* „[*Propert. qui nunc magnum spiramus amantes.*]

„[*Stillabit amicis ex oculis rorem, Horatius in Arte:* „*Sicut idem, Manare poetica mella.*] [Vide de *Utro-* „*que Verbo supra pag. 303.*]

*Stipulari stipulationem.* l. 3. §. 1. D. jud. fol. l. 42. §. „*ult. D. solut. matri.*

*Sto.* Plin. in epist. *Standum est epistolis Domitiani. Vox* „*in dus, a, um, non potest esse, nisi a verbis regenti-* „*bus accusativum; ut, vivendum est, subaudi, vivere* „*Plaut. Pseud. 7. Quid agitur? P. Statur hic ad hunc mo-* „*dum, id est, statur stare, vel statio. [At Vide ad Cap.* „*2. init. & ad V. Ambulo hoc Capite.]*

*Studeo.* Horatius; *Hoc studet unum.* Cicero de redi- „*tu suo; Quum vero literas studere cepit. Plaut. Mil.* „*Magis metuant, minus has res studeant. Cicero Philip. 6.* „*Unum sentitis omnes, unum studetis; idem de Finib. Illud* „*quod studet, facere possit ornatus: idem Tuscul. Hec quum* „*disputant, hac student. Ter. Quin tu hoc potius stude.* „[*Cum ergo legis; Studere alicujus, vel alicui, pro;* „*studiosum esse, <sup>126</sup> subaudi studium. Poëta vetus a-* „*„pud*

126. *Subaudi studium*] Nihil his locutionibus vere Neutrali- „*minus, Nam tantum abest, ut in* bus intelligendus sit Accusativus,

„pud Ciceron. 3. de natura Deorum; *Qui te nec amet ;  
nec studeat tui.*]

*Stupeo.* Virgil. *Pars stupet innuptæ donum exitiale Minerva.* Petron. Arbit. *Ceterum dum ego omnia stupeo.* [Vide supra ad *Doleo & Gaudeo.*]

<sup>127</sup> *Subire onus , molestiam , manus , trita sunt.* Pomp. Mela de quodam Specu; & *quo magis subitur , obscurior.* Vide *Eo.*

„[*Subsistere* Livius 9. *Præpotentem armis Romanum acies subsistere nulla , nec castra , nec urbes poterant.*]

*Succedo.* Fronto in verbo , *Succedo illam rem ,* citat Sallustium in 3. hist. *Muros successerant.* Vide *Cedo*, [ & quæ istic notavimus , ut & quæ modo diximus ad *V Subeo.*]

*Succenseo.* Gellius lib. 16. cap. 11. *Pfillos re aquaria defectos*, <sup>128</sup> *eam injuriam graviter Austro succensuisse.* Aristoph. in Pluto. *μέμφιν δικαίαν μέμφομαι τούτην*, quæ sonant, *Hanc accusationem accuso*, vel *succenseo*, vel *expostulo.*

*Sudo.* Virgil. *Et dura quercus sudabunt roscida mella:*  
idem;

ut etiam in prioribus per Ellipsin videatur interpretandus , tanquam qui a Præpositione regatur. De Genitivo per Ellipsin Nominibus Adjectivis aut Verbis juncto vide supra II. 3. & ibi Notas 6. & 12. ut & hoc Capite ad Verbum *Interdico.*

<sup>127.</sup> *Subire onus &c.*] Sic mox *Succedere muros.* Intellige autem in his *Sub* vel *subter*, ut in verbis cum præ compositis , & accusativum habentibus , præter , cum *ex* compositis , *extra.* Vide etiam quæ notavi ad Verbum *Adeo.* Sæpe tamen alia quoque hæc Compositis additur Præpositio. Liv. I. 26, *Sensim ad*

*montes succedunt.* Lucret. V. 1369. *Inque diem magis in montem succedere sylvas Cogebant , infraque locum concedere cultis.* Sed & cum Dativo Verba hæc construuntur sæpissime. Cæs. B. G. II. 6. *Succedere portis.*

<sup>128.</sup> *Eam injuriam graviter succensuisse*] h. e. propter eam injuriam. Sic passim Terentius , Andr. II. 3. 2. *Si id succenseat nunc.* & II. 6. 17. *Sed est , quod succenset tibi.* Verbum ipsum est plane Neutrum , & notat proprie , censionem Censoris ægré ferre , & ideo *muffare* , aliter post illum censendo.

idem, *Pingua corticibus sudent electra myrica.* Statius 5. Theb. *Gelidove labor sudatus in Aëmo.* Quinctil. *Et vigilanda noctes, & in sudata veste durandum.* [Confer Verba *Plango, Regno, Roro,* & quæ istic notavi, sed & quæ ad V. *Ambulo* pag. 308. & 311.]

„[*Sufficere*, pro satis esse; sicut in contrario ejus,  
 „*Deficere*, subaudiri potest *se*. Ut enim Cæsar dixit;  
 „*Tela militibus deficiunt*, similiter dici potest, *Sufficiunt*,  
 „quod est, quasi præbent se in aliorum deficientium  
 „locum; nam & Virgil. dixit; *satis humorem tellus suf-*  
 „*ficit*: & *pecori frondem, Pastoribus umbram sufficere*;  
 „pro, præbere.]

<sup>129</sup> *Supersedere.* Agell. lib. 2. cap. 29. *Operam supersede-*  
*de-*

129. *Supersedere*] Neutrum est, æque ac Simplex *Sedeo*. Casus, qui additur, a Præpositione pendet subintellecta & repetenda, *super*, atque ideo construi hoc Verbum potest cum utroque Casu, qui ab illa Præpos. regitur, Accusativo & Ablativo, sed cum hoc construitur maxime. Nam de Accusativo res incerta est. Certe locus Gellii ab Sanctio allatus aliter se habet. Verba sunt, *Cognati operam quam dare rogati sunt, supersederunt*: Intellige *dare*, prout passim hoc Verbum cum Infinitivo construitur. Valer. Max. II. 6. 6. *Supersedeo te habere civem*, h. e. non curo. Et II. 8. 6. *rogari, ut venire supersedeant.* Sueton. Aug. 93. *Desistere paulum ad visendum Apin supersedit.* Et passim Livius. De Ablativo, cuius, vel Dativi, (nam & cum Hoc construitur *to* *Supersedeo*) vicem sustinet Infinitivus in istis locutionibus, res est notissima. Nihil ergo adhuc Activi certi ha-

bemus. Quod si significationem indagemus, reperiemus propriam apud Sueton. Neron. II. *Eques R. elephanto supersedens.* At metaphorice notat sedere & quiescere super aliqua re, ut adeo eam non cures, vel ea absistas, aut non utaris. Plaut. Pœn. I. 3. 5. *Supersede istis verbis*, h. e. omitte ea, abstine iis. Omni ergo ex parte si consideremus Verbum hoc, est illud plane Neutrum. Sed in passivo tamen occurrit, & disertioribus longe locis, quam est ille Livii, a Sanctio allatus. Cicero vel Coelius Famil. VIII. ep. 8. *Si mihi non dedisset eas, potuit supersederi*, scil. edendis ludis, vel petendis abs te pantheris. Auctor ad Herenn. II. 17. *Hec Causa, Judicialis fieri non potest, sed quod potest vel ad Senatam, vel ad Consilium, venire, non visa est supersedenda.* Verum & hoc ipsum est indicio, ex locutionibus Passivis, ut sæpe jam diximus & probavimus, non

*sedemus. Livius 6. Rebus divinis supersederi iustum.*

„[*Suppeditare* fumitur pro abundare, aut non deesse;  
 „est tamen Activum. Cicero in Catil. *Omnibus rebus*  
 „*omissis*, <sup>130</sup> *quibus nos suppeditamur*, eget ille *Senatu*,  
 „*Equitibus*, *urbe*, *erario*. Livius; *Manubia vix in fun-*  
 „*damenta fani suppeditavere*, id est, suffecere, satis fue-  
 „re. Cic. *Cui si vita suppeditavisset, consul factus esset*,  
 „*subaudi se.*] *Sup-*

debere constitui primam Verbi in O naturam, utrum Activum id, an Neutrum sit, immo neque ipsam Constructionis naturam. Nam sunt etiam Activa, quæ præter Accusativum suum, quem vere regunt, etiam alium habent sæpe, sed per Ellipsin certissimam sibi additum. Et tamen hic ipse sæpe etiam in Nominativum Passivi invenitur conversus. Vide ad Verba, *Penetrare*, *Plangere*, *Trajicere*. Sequeretur inde, regi ergo etiam istum Accusativum proxime a Verbo Activo, quod tamen falsissimum est.

130. *Quibus nos suppeditamur*] Legitur in Cicerone *suppeditamur*, hoc, ut videtur, sensu: quibus rebus, seu quarum ope, nos facile subministramus necessaria huic bello: plane ut Terent. Eun. V. 8. 46. *Ut tuo amori suppeditare possit sine sumptu tuo*. Et Heaut. V. 1. 45. *Si illi pergo suppeditare sumptibus*. Plaut. Afin. II. 3. 17. *Itaque hercle jam clamore ac stomacho non queo labori suppeditare*. Videtur autem verbum hoc revera esse Activum, & notare primitus, *aliquid subjicere alicujus pedibus*, dein vero laxiore sensu, præbere alteri & subministrare aliquid commo-

di. At quando absolute sine Accusativo reperitur positum, intelligitur SE, vel ALIQUID, atque adeo, sive de Hominibus, sive de Rebus adhibeatur, notat præbere se, vel aliquid subsidii, alteris, quod idem est ac *suppetere*, *adesse*, *sufficere*, *succurrere*. Sic illud Livii I. 50. *Manubia vix in fundamenta fani suppeditavere*, h. e. præbuere se, suffecere. Plaut. Trin. V. 1. *Ita gaudium gaudiis suppeditat*, h. e. præbet se, adest, suppetit. Tac. An. IV. 4. *Voluntarium militem deesse, ac si suppeditaret, non eadem virtute agitare*. Liv. XXX. 25. *defendebatur egregie, quoad tela suppeditarunt*. Cic. de Offic. I. 4. *parare ea, quæ suppeditent & ad cultum & ad victum*, h. e. præbeant se, idonea sint. Lucret. I. 548. *Materies ut suppeditet rebus reparandis*. Et III. 738. *At neque cur faciant ipsæ, quareve laborent, Dicere suppeditat*, h. e. præbet se nobis, in promptu est, illud *dicere*. In Catilinaria Ciceronis pro *suppeditamur* malem *superamus*. Nam neque *suppeditare* notat *abundare*, ut exponit Scioppius, & mea interpretatio, quam modo dedi, Ellipseos esse paulo longioris ac durioris forsitan videbitur.

*Suppeto.* Sallust. de Rep. *Alibi quidem qua mens suppetit, eloqui non dubitabo.* „ [Curt. lib. 7. *Alimentis con-*  
*gestis, qua tanta multitudini vel per biennium suppetere-*  
*nt;* „<sup>131</sup> *subaudi se.*]

*Supplico.* Plinius lib. 13. *Iliacis temporibus non supplicabatur thure.* Cicero 2. Agra. *Voluerit populo supplicari.*  
 [Vide Me supra ad Verbum *Invideo.*]

*Supplodo.* Vide *Plaudo.*

*Surgo,* „ [subaudi *me*, vel *corpus*, <sup>132</sup> vel *surgere*, aut  
 „ *surrectionem.*] Valer. Flacc. 5. *Surgitur in somnos.* Ju-  
 venal. Satyr. 4. *Surgitur, & misso proceres exire iubentur*  
*Consilio.* „ [Plaut. prologo Pseud. *Exporgi melius est*  
 „ *lumbos, atque exsurgier: idem extrema Epidico; Lum-*  
 „ *bos surgite, atque extollite.* Livius 7. *Mucrone surrecto,*  
 „ pro,

131. *Subaudi se*] Non putem. Nec enim unquam Active con-  
 fruitur hoc Verbum, neque id  
 Analogia derivationis & signifi-  
 cationis permittit. Locus ille  
 Sallustii ex Orat. 2. ad Cæsarem,  
 aliter est explicandus, quam facit  
 Sanctius. Verba sunt, *Mihi*  
*quidem qua mens suppetit, eloqui*  
*non dubitabo*, h. e. quæ mens &  
 animi sententia mihi fit. Sic  
 Gell. III. 3. *Cujus nunc mihi no-*  
*men non suppetit*, h. e. non adest,  
 non succurrit. Plaut. Rud. II.  
 4. 36. *Fugiam hinc, res iia sup-*  
*petit subito mihi*, h. e. evenit,  
 accidit, se præbet. Pseud. I. 3.  
 100. *Ut ad litationem hodie suppe-*  
*tat satias Jovi.* Lucret. I. 149. *Et*  
*tamen ut plagæ quoque possint suppe-*  
*tere ipsæ, Infinita opus est vis un-*  
*dique materiai*, h. e. fieri, obve-  
 nire, se præbere. Liv. II. 56.  
*Rudis in militari Homine lingua*  
*non suppetebat libertati animoque;*

h. e. non succurrebat; subvenie-  
 bat. Proprie enim hoc Verbum  
 idem notat, quod *Succurrere*, &  
*Subvenire*, eademque significatio-  
 nis analogiâ. Hinc *Suppetia*. Vide  
 Me infra IV. 4. ad Vocem *Iter*.

132. *Vel surgere aut surrectio-*  
*nem*] Vellem hæc abessent, quæ  
 nihili sunt. Recte ceteroqui se  
 reliqua habent, quæ hic traduntur.  
 Nam *Surgere* revera est Activum;  
 & contracte dicitur pro *Surrigere*.  
 Tantum illud hic iterum obser-  
 vari velim, quomodo Usus Unum  
 idemque Verbum in Duo di-  
 versæ scriptionis & constructionis  
 distinxerit. Nam idem est *surgere*  
 & *surrigere*. Ast illud fere sem-  
 per Neutrali ponitur specie, h.  
 e. cum Ellipfi Pronominis Re-  
 ciproci. At hoc passim Active  
 cum variis Accusativis. Sueton.  
 Vitell. 17. *Mentum mucrone gla-*  
*dii subrectum.* Statius Theb. II. 27.  
*atque omnes capitum subrexit hiatus.*

„pro, sublato, sursum erecto: nam *surgere* factum est  
 „ex *surrigere*; sicut apud Horatium *surrpuerat*, pro,  
 „*surrripuerat*.]

*Suspiro*. Tibull. lib. 4. *Quod si forte alios jam nunc suspi-  
 rat amores*. Horat. lib. 3. Od. 2. <sup>133</sup> *Illum adulta vir-  
 go suspiret* &c.

**TACEO**. Pers. *Dicenda tacendaque calles*. Plaut. Mil.  
*Taceo te*. Terent. Eunuch. *Nec hoc quidem tacebit Parme-  
 neno*: ibidem, *potest taceri hoc*. Ovid. 2. Amor. *Amor  
 tacetur in medio mari*. Terent. Adelph. *Ignotum est, ta-  
 citum est, creditum est*. Mart. in princip. *Fucinus*, &  
*pigri taceantur stagna Neronis*. Cicero, *Multa tacui*.

*Tadet*. Vide *Pœnitet*.

*Tendere in urbem*, *subaudi cursum*, vel *iter*, vel *se*.  
 Virgil. *tendere iter velis*; *iter ad naves tendebat Achates*:  
 idem, *Et gressum ad mœnia tendit*. Plaut. Pseud. *Tenes,  
 quorsum hæc se tendant, quæ loquor*. „[Et Cist. *Qui est*,  
 „*qui recta platea cursum huc tendit sursum?* Sen. *sidera con-  
 trarium mundo intendunt iter*. Hirt. de bello Afric.  
 „*Faustus Afraniusque iter in Hispaniam intendebant*.] Vir-  
 gil. Ceiri, *Nam se ad patrium tendebat semita limen*. Vi-  
 de *Es*, [sed potius *Contendo*.]

*Timeo*. Vide *Metuo*.

*Tuillo*. Horat. *Ne vos titillet gloria*. Cic. Fin. *Si ea  
 voluptas esset, quæ quasi titillaret sensus*: idem Offic. *Ho-  
 minum multitudinis levitatem & voluptatem quasi titillan-  
 tium*.

*Tono*. Virgil. *Tercentum tonat ore Deos*. Plin. præf.  
*Quanto tu ore patris laudes tonas*. [Sic *Crepare*, *Increpa-  
 re*: Vide supra Not. ult. ad Cap. 2. & ad V. *Æstuo*.  
 Cap. 3.]

„[*Trajicio*. Valer. Maxim. lib. 5. cap. 1. *Naves ut  
 pro-*

133. *illum adulta virgo suspi-  
 ret*] Hic accusativus certissime  
 per Ellipsin Præpositionis huic  
 Verbo jungitur, plane ut *deperire  
 aliquem, ardere Alexin*, & multa  
 familia. Dicitur etiam *suspirare  
 in aliqua*. Ovid. Fast. I. 417.  
*Hanc cupit, hanc optat, sola suspi-  
 rat in illa*.



„*prospicerentur, quibus se tuto in Africam trajiceret.* Cic.  
 „*Marius parva navicula in Africam trajectus est.* Brutus  
 „ad Cic. *Alpes se trajicere.* Plancus ad eundem, *Exer-*  
 „*citum Rhodanum trajicere.*]

„[*Transmitto.* Cicero, *Grues maria transmittunt, sub-*  
 „*audi se: idem, Caesar in Africam transmisit: & Trans-*  
 „*mitti mari supero.*] [Vide Me supra ad V. *Æstuo* in  
 extr.]

*Triumpho.* Gellius lib. 2. cap. 11. *Triumphavit trium-*  
*phos novem.* Cicero 2. *Offic. Et ex ea urbe triumphari.*  
 Horat. 3. *Carm. Medis triumphatis.* [Vide ad V. *Ambulo*, p. 309.]

*Tremo, Tremisco.* „[*Propert. Et domus intacta te tre-*  
 „*mit Arabia.* Horat. *Unde periculum, fulgens contremuit*  
 „*domus Saturni veteris.* Propert. *Nec tremis Ausonias,*  
 „*Phæbe fugate, dapes.*] Vide *Metuo, Horreo, Abhor-*  
*reo &c.*

„[*Turbo.* Plaut. *Bacch. Nunc adest exitium Ilio, tur-*  
 „*bat equus lepide ligneus,* <sup>134</sup> *subaudi turbas: sicut ibid.*  
 „*quas meus filius turbas turbet.*]

*VACO.* Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Deinceps & iis vacem-*  
*us, quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam*  
*nunquam vacavit.* Locus est obscurus etiam doctis;  
<sup>135</sup> sed deest *Vacationem*, ut si dicas; *Nunquam vacas*  
*studendi, subaudi vacationem*, ut Cicero loquitur.

*Va-*

134. *Subaudi turbas*] Potius  
*Res*, aut simile quid. *Turbare*  
*turbas* notat proprie turbando  
 omnia ciere turbas, ut *Crepare sul-*  
*cos.* V. Not. ult. ad Cap. 2.

135. *Sed deest vacationem*] At  
*vacatio alicujus rei vel muneris* fi-  
 gnicat immunitatem & con-  
 cessum otium ab aliquo negotio,  
 ficuti id ex innumeris exemplis  
 constat. Atque ita, qui *vacasse*  
*nunquam vacationem ponendi pecu-*  
*niam in aliquo momento dicuntur,*

forent homines avari, qui nun-  
 quam cessaverint, aut immunes  
 fuerint ab illo pecuniæ æstiman-  
 dæ studio: contra quam sensit  
 Valerius Max. qui abstinentes, seu  
 pecuniam contemnentes, com-  
 memorare istic vult & incipit.  
 Si ergo locus Valerii est integer,  
 intelligendus potius erit Dativus  
*Negotio*, quod certe vocabulum  
 sæpissime per Ellipsin omissum  
 est ante Genitivos. Vide supra  
 II. 3. & quæ istic notata. Sen-

*Valco*, subaudi *valetudinem*, quæ si nobis non esset valere non possemus, ut nec vivere sine vita. Plaut. *Perfa*, *Quid agitur Sagaristio? ut valetur?*

*Vaporo*. Virgil. 11. *Et templum thure vaporant: & alibi vaporatas aras*. Horat. in *Epist.* *Lævam discedens curru fugiente vaporet.*

*Vapulo*. Verbum hoc non solum Grammaticos omnes, sed etiam Quintilianum conturbavit, qui lib. 9. cap. 3. *Neutropassivum*, ut ipsi loquuntur, esse putavit. Omnes mihi videntur hujus verbi etymon, significationem, & constructionem, ignorasse. *Vapulo* ductum est a Græco ἀπώλλω, *pereo*, vel ab ἀπλάμαι, *peribo*. *Peri*, vel *Vapula* sæpe reperias apud Comicos in futuro imperandi, atque etiam *plora*. Vide in *Antiphrasi Viola*.  
136 Significat igitur *Vapulo*, male ploro, vel doleo. Est etiam

fus autem tunc erit, nunquam vacavit, seu nunquam se dedit, illi cogitationi, quæ ponit pecuniam in aliquo momento. *Vacare* porro est prorsus Neutrum, itidem ut *Valere*, quod sequitur. At activum est *Vacuare*. Quando autem dicitur, *si vacat tibi*, intellige *animus* vel *tempus*.

136. Significat igitur *Vapulo* &c.] Immo vero, quum derivetur a Græco ἀπώλλω, ac ejus Præterito Medio, ut recte sentit Sanctius, & ulterius confirmavit G. H. Ursinus Observ. Philol. cap. 9. extr. significat potius *pereo*, *male mulcor*. Quapropter Varro recte *Vapula* pro *peri* positum censuit. Atque ita apud Ter. Eun. IV. 6. 4. *Si ad rem conferet, vapulabit*, significat, non, *contemnetur* &c. ut mox Scioppius, sed, *male mulcabitur*, malum habebit. Et pinc Idem in *Adelph.* II. 2. 5.

*verberare* & *vapulare* opponit, tanquam relatæ aliquo modo ad se invicem significationis. Sic & Lucretius IV. 937. ubi quum dixisset Corpus ab aëre extrinsecus crebro ictu *pulsari*, sed & intus *verberari* etiam ab aëre, qui ducitur atque reflatur, subjicit, *Quare utrimquesecus quum corpus vapulet*. Sed & ipsum illud *vapulare* quando *Fieri* alicui dicitur, notat utique passionem verberandi. Ita vero non modo Terent. Phorm. V. 6. 11. verbis paulo post ab Auctore allatis, sed & Plaut. *Afin.* II. 4. 72. *Vapula. Id quidem tibi hercle fiet, ut vapules*. Diserte etiam Plaut. *Poen.* IV. 2. 33. *Ut, ubi vapulandum est, tu corium sufferas*, h. e. manifeste, non, plorandum est, sed, ubi Ego verberandus ero, tu præbeas tuum corium, quod verbera mihi destinata excipiat.  
Quin

etiam Fustuarium accipere. Græco proverbio dicebatur, *capas ede*, vel *plora*, quum significabant, se aliorum minas non curare. Vide Petr. Victor. lib. 13. Var. cap. 12. & Adag. *capas edere*. Id latine dicitur *Vapula*. Sæpe apud Plaut. & Terentium fervi, vocati ab heris suis, respondent, *Vapula*, quum non existiment se id heri dicere. „[Plaut. *Perſa* II. 3. 17. *quid herus faciet mihi? Verberibus cædi jufferit, compedes imponi? Vapulet, ne sibi me credat supplicem fore. Va illi. Mihi jam nihil offerri potest, quin sim peritus.* Terent. *Eunuch.* „*Uſque eo illius ego magnifica verba ferre possum, verba dum sint; verum si ad rem etiam conferet, vapulabit.* id est, contemnetur, pili non fiet, in malam rem abire, jubebitur.] Et idem esse *Vapulare*, quod *dolere*, aut *plorare*, declarat eleganter proverbium, *Vapula Papyria*. quod proverbium ex Festo integrum adducam, quoniam Erasmus, quia corruptum & decurtatum legerat, minus explicavit; *Vapula Papyria*, inquit, in proverbio antiquis fuit, de quo *Sinius Capito* sic refert, tum dici solitum esse, quum vellent minantibus significare, se eos negligere, & non curare, fretos jure libertatis. Plaut. in *Fœnerat*, *Heus tu, in Barbaria quod dixisse dicitur liberta sua parrona, ideo [lege, id ego] dico, Libertas salve, Vapula Papyria. In Barbaria, est in Italia.* *Ælius* hoc loco *Vapula* positum esse ait pro *Dole*; *Varro*, pro *Peri*, teste *Terentio* in *Phorm.* *Non tu manes? S. Vapula. P. id tibi quidem jam fiet.* & Plaut. *Curcul.* *Reddin', an non, mulierem, priusquam te huic mea macharæ objicio mastigia? S. Vapulare ego te vehementer jubeo: ne me territes.* Hactenus *Festus*. „[Vere autem *Varronem Vapula*, per *Peri*, interpretari, ex hoc altero *Plauti* loco apparet, *Curcul.* sc. ult. *Ego te vehementer perire cupio, ne me nescias.*] 137 Nec dicitur latine, *Pueri vapulant a præ-*

Quin inde omnis etiam Res, quæ mali quid patitur, aut interit, *Vapulare* dicitur. Sic *vapulat peculium* apud *Plaut.* *Stich.*

V. 5. 12. quum magnam accipit cladem.

137. Nec dicitur Latine] At vide quæ hic *Scioppius* & nos

ceptore, quod passim inculcant Grammatici, uno tantum Quinctiliani testimonio freti, qui libro 9. cap. 2. Sic, inquit, *ut testis in reum rogatus, an ab reo fustibus vapulasset, & innocens, inquit.* Sed hoc dictum aut Quinctilianus non intellexit, aut locus depravatus est; nam Tullius Ruffianus antiquus Rhetor in figura Apophasi, sic citat: *Et testis interrogatus ab reo num fustibus vapulasset, innocens, inquit.* Hæc vera lectio, & interpretatio est, non quæ ex Quinctiliano citatur. „[Se- „neca tamen extrema Apocolocyntosi sic loquitur, „Producit testes, qui illum viderant ab illo flagris, ferulis, „colaphis, vapulantem. Et quidni dicatur Vapulare ab ali- „quo, sicut Perire ab aliquo? Propert. lib. 2. Eleg. 27. Solus „amans novit, quando periturus, & a qua Morte. Ovid. „Discipulo perii solus ab ipse meo. Plin. Perit ab Annibale.] Veneo. In hoc verbo negotium nobis faceffit idem Quinctilianus, cujus testimonio Grammatici freti audent dicere, *Servi veneunt a Mangone*, <sup>138</sup> quod ineptissime latine dicetur. Verba Quinctiliani sunt lib. 12. cap. 1. *Certe Fabricius Cornelium Ruffinum, alioqui & malum civem, & sibi inimicum, tamen, quia utilem sciebat Duce[m], imminenti bello, palam Consulem suffragio suo fecit,*

supra, I. 2. 1. pag. 9. disputavimus. Adde etiam, quæ Doctiss. Ursinus To. 2. p. 318. tradit. Verba antiqui Rhetoris, quem Sanctus mox *Tullium Ruffianum*, sed rectius alii *Julium Rufinianum* appellant, potius ex Quintiliano explicanda, quam contra: Nam *Testis in Reum*, non *ab Reo*, fuit *rogatus*, aut *ab Reo vapulavit*. Sed & utriusque verba convenient optime, si in Rhetore distingua- tur post *interrogatus*.

138. *Quod ineptissime Latine dicitur.*] Immo vero fatis recte, & duplici quidem ratione. Nam

*Servi à Mangone*, sunt servi in ditione ac dominio Mangonis: Et sic utique eodem prorsus modo dicitur, *amare mulierem a lenone*. Plautus Mil. Gl. II. 2. 5. *Quemque a milite hoc hominem videritis in nostris tegulis.* Ter. And. III. 1. 3. *Ab Andria est ancilla hæc.* Sed & *veneunt a Mangone* recte dicitur, & significat, opera Mangonis veneunt, seu Mango vendit eos. Plane sicut cap. seq. *leges, Madescit ab Austro, dolet a sole caput, A vento unda tumet.* Et similiter Gell. V. 14. *A vitio studioque ostentationis, fit loquacior.*

cit, atque id mirantibus quibusdam respondit, a cive se spoliari malle, quam ab hoste venire. Hæc ille. cui accedere non possum in hac phrasi, ab hoste venire. Dictum Fabricii sic effertur, Malo compilari, quam venire; & ita citatur a Cicerone 2. de Oratore. Veneo itaque fit ex *venum*, adverbio, & *eo, is*; ut *Ire pessum, ire venum, mittere pessum, mittere venum*. Si tamen contendas posse dici, *Servi veneunt a Cicerone*, non significabis, Ciceronem vendere, sed alium, volente aut jubente Cicerone, id est, a parte Ciceronis. Sic Plautus dixit; *Ubi sunt, qui amant a lenone*. Denique ridiculi sunt, qui verba *Neutro passiva* excogitarunt. „ [*Venum* tamen videtur esse accusativus „ nominis *Venum*, cum Tacitus dicat, *Veno exercere*. „ Itaque in *Venum ire, venum dare, Venum asportare, Venum ducere*, subauditur *ad*, quasi ad mercatum. Apulejus lib. 9. *Praconis voce veni me subjiunt.*]

<sup>149</sup> *Ventilo*. Juvenal. *Ventilat æstivum digitis sudantibus*  
an-

139. Tacitus dicat] An. XIII. 51. *Militibus immunitas servaretur, nisi in iis, quæ veno exercerent*. Et sic XIV. 15. *exstructa caupona, & posita veno irritamenta luxus*. Sic ergo legendum etiam An. IV. 1. ex unico istius partis MSto: *non sine rumore, Apicio diviti & prodigo stuprum veno dedisse*. Hinc jam in Accusativo *Venum ire* & inde *Venire*. Gell. II. 18. *Ex libertate in servitutem venum ierat*. Cicero Famil. XIV. 6. *Ex literis tuis cognovi prædium nullum venire potuisse*, h. e. vendi.

140. *Ventilo*] Videtur hoc quoque Verbum esse & Neutrum & Activum. Prioris est naturæ apud Sueton. Aug. 82. *æstate apertis cubiculi foribus, & sæpe in peristylio saliente aqua, atque etiam ventilante aliquo, cubabat*. At

*ventilare frumentum* active videtur dici pro mittere & excutere in ventum, Columella I. 6. *si exesa fruges in horreo ventilentur, & quasi refrigerentur*. Hinc jam explicandum est illud Juvenalis Sat. I. 28. *Ventilare æstivum aurum*, h. e. in aërem mittere, ut frigusculum inde vel ventulum contrahat vel percipiat. Et Martialis. V. 32. de puero in Tauro, *vagus ille per armos currit, & in toto ventilat arma bove*, h. e. jactat & movet in aërem. Huc refero etiam illud XII. 18. *Dum per limina te potentiorum Sudatrix toga ventilat*, h. e. movet continuo. Sed *flabello Ventilare æstivanti* apud Martialem III. 82. notat flabello & ventilando frigus excitare & facere æstivanti, plane ut Juvenalis Sat. III. 253. &

*aurum.* Martial. lib. 3. *Et aestuanti tenue ventilat frigus concubina.*

*Venio ab urbe, subaudi viam, vel iter, „ [vel accusativum cognatum, adventum, seu venire, Hebræorum „ more; ut Habac. 2. Venire veniet, & non tardabit. Pro „ quo vetus interpret, Veniens veniet.] Ovid. 1. Fast. Seu quod ad usque decem numero crescente venit. Horat. Ventum erat ad Vesta. Apul. lib. 9. Quam veneramus, viam capessit. [At vide Ambulo, Curro, Eo.]*

<sup>141</sup> „ [*Vereor, subaudi vereri. Plaut. Bacchid. Hic „ vereri perdidit, id est, verecundiam. Cicero; Quos „ non est veritum in voluptate summum bonum ponere. Hinc „ discimus, priscis in usu fuisse, Veretur me, pro, ve- „ recundia seu pudor me afficit, sicut Pudet me: & sic- „ ut Vereor postea dici cœpit, similiter veteres Pudet di- „ cebant.]*

*Vescor, [Vide pag. 283. ad cap. 2.] Tacit. in vita Agricolaë; Eo ad extremum inopia venire, ut infirmos suorum mox, sorte ductos, vescerentur, Plinius lib. 8. cap. 10. Ideo si caprinum jecur vescantur: idem 10. Aves nonnulla vescuntur ea, qua rapere pedibus. Et lib. 11. Qui Absinthium vescuntur. Tibull. 1. 2. Sic usque sacras innoxia laurus vescar. Vide Utor.*

<sup>142</sup> *Vigilo. Vide Dormio, & Sudo. „ [Liv. 10. Tota „ nocte vigilatum esse.] Ovid. Noctes vigilantur amara: idem 1. Trist. Aspicias illic positos ex ordine fratres, Quos*

*stucursu ventilat ignem, h. e. currendo excitat, & movet in aëre. Confer ea, quæ ad Verbum Æstuo notavimus.*

<sup>141.</sup> *Vereor, subaudi Vereri] At vide me Supra ad Verbum Metuo. De locò Ciceronis, & phrasi Veritum est me, vide, quæ notavimus ad Cap. 2. p. 281. & maxime ad hoc Caput pag. 310.*

<sup>142.</sup> *Vigilo] Est verbum sine dubio Neutrum. De locutionibus*

*ejus Passivis egimus jam supra ad Verb. Ambulo pag. 308. At Evigilare construitur, ut Elaborare, Exsibilare, & similia, quæ speciem Activi usu ipso acceperunt; sed quæ a prima origine Neutra tamen fuisse credo, atque ideo Versum Ovidii hanc in sententiam exponi posse putem, idem studium vigilavit ad finem usque, quod ad hos libros, h. è. usque dum perfecti essent hi Libri.*

*studium cunctos evigilavit idem.* Propert. 3. Eleg. 13.  
*Nox vigilanda mihi.*

*Vivo.* Terent. *Nam ego vitam duram, quam vixi usque adhuc.* Plaut. Epid. *Vitam ut vixissent olim in adolescentia: idem Amph. ut profecto* 143 *vivas atatem miser: in Pœnul. Per quem vivimus vitale ævum: Merc. Qua causa vitam cupio vivere: „[Et Perfa, Faciam ut mei memineris, dum vitam vivas.]* Cic. de Senect. *Tertiam enim atatem vixerat.* Ovid. *jam tertia vivitur atas.* Quintil. *Qui vitam beatam vivere volet, philosophetur oportet: idem lib. 3. Accusatoriam vitam vivere.* Ovid. *Vivitur exiguo melius.* Cicero lib. 13. epist. 28. *Tum studia illa nostra, quibus ante delectabamur, nunc etiam vivimus.* [At Vide Cap. 2. extr. ad pag. 292.] „[Juvenal. *Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt,* [vide Notas supra ad v. *Æstuo.*] pro, vitam per bacchanaliorum „tempus vivi solitam.] vide Deگو.

*Ululo.* Lucan. 1. *Ulularunt tristia Galli. & Centum ululata per urbes.* [Vide ad *Æstuo* pag. 303.]

„*Vomo.* Plaut. Rud. act. 2. sc. 6. *Pulmoneum nimis „velim vomitum vomas.]*

*Utor.* Terent. *Mea bona utantur: idem Adel. Mea, qua præter spem evenere, utantur sine.* Plaut. Afin. *Cætera, que volumus uti, græca mercamur fide.* Cato Rust. de villico. cap. 142. *Quomodo villicam uti oportet: idem, vicinas, aliasque mulieres quam minimum utantur.* Charif. lib. 5. *Utor hac re, nos dicimus, apud veteres autem & „Utor hanc rem, dictum.* Nonius Marcell. citat Turpilium in

143. *Vivas atatem miser*] *Vivere vitam* qua ratione dicatur, exposuimus jam supra ad Cap. 2. pag. 274. & ad Verb. *Æstuo* p. 303. Eadem ratione recte quoque dici potest *vivere atatem*, ut liquet ex seqq. apud Sanctium. At hic in Plauto Amph. IV. 2. 3. *U vivas atatem miser*, alia certe est constructionis ratio, & ponitur *atatem* absolute, pro, per omnem ætatem, per longam ætatem. Sic Afin. I. 1. 6. *Ut tibi superstes uxor atatem fiet.* Et Men. V. 1. 20. *Nam me atatem viduam esse mavelim.* Terent. Heaut. IV. 3. 38. *Censes me atatem velle id assimularier.*

in Peleo, *Nuptias abjeci, amicos utor primores viros.* Lucil. Satyr. *Quem metuas saepe, interdum quem utare libenter.* Vide *Abutor*, [*& me supra ad Cap. 2. p. 284.*]

## C A P. IV.

*De Verbis passivis, contra omnium Grammaticorum opinionem. Dativus a nullo Verbo regitur. PER significat causam administram seu instrumentalem. A & AB non significant causam efficientem principalem. (sed Vide Notas) Ab illo, pro a parte illius, A te, id est, tuo iussa.*

**S**AEPER quidem Grammatici, nunquam tamen ita egregie delirarunt, quam in verborum passivorum deliramentis tradendis: ajunt enim, rem, quam vocant

I. *Rem quam vocant Agentem* &c.] Non adeo iterum delirant in ea quidem sententia Grammatici priores, qui censuerunt, quando rem Agentem in passiva locutione exprimi necesse erat, tunc istis modis eam exprimi debere, seu solere. Et vellem offendisset Sanctius, quo alio modo aut ratione efferendam existimaret, nisi forte existimaverit, quod videtur, rem Agentem plane nullum in passiva locutione habere locum, dum mox hanc artis suae regulam memorat: *Passivum verbum nihil præter Suppositum desiderat.* Id quod ego sane miror in Sanctio, cum cap. 2. hujus libri ipse dixerit ex Aristotele, *in omni actione esse alterum quod agat, alterum quod patiatur*: & certe Passio multo minus concipi queat sine ejus Auctore, h. e. sine

Agente, quam Actio cujuscunque significationis sine Patientem, cum multorum verborum Actio non transeat in ullum patientem, Passio vero vix ulla sit, nisi quæ profecta ab Agente. Verum quidem, quod passivum verbum nihil necessario desideret in Constructione Grammatica præter Suppositum, & proinde res Agens, quando relinquitur in incerto, non semper exprimatur. Sed eodem modo se res habet in verbis vere Activis, quæ item, ut passiva, nihil aliud desiderant, siquidem accusativus Patientis eadem ratione, qua Agens in passione, potest omitti, nec ad perficiendam orationem requiritur. Patet id ex Livio I. 56. *Hoc exteritus visu, statuit mittere Delphos, nec responsa sortium alii committere ausus, filios per ignota maria in*  
Gra-



cant Agentem, in passiva, in casu sexto cum *a*, vel *ab*,  
vel

*Graciam misit.* Vides primum hic poni *re mittere* sine Accusativo, qui etiam non requiritur ad explendam orationem seu sententiam, quandoquidem *mittendi* simpliciter decretum prius à Rege factum, quam decrevisset, quem mitteret. Similiter cum ait Terent. Andr. I. 2. 14. *Meum gnatum rumor est amare*, scimus utique necessario fuisse istius actionis aliquod objectum, sed quoniam id vel ignorabatur, vel tanti non erat, ut exprimeretur, ideo accusativus istius objecti non modo recte omittitur, sed & nullus certus, licet in verbo vere Activo, quasi per Ellipsin omissus, desideratur. Vide &, quæ disputavi supra ad Cap. 2. init. pag. 276. 277. & infra ad Cap. 8. Sic vero etiam, quando dico, *Tu amaris in hac Urbe*, non necesse, ut exprimam omnino, à quibus ameris, licet tamen esse debeant illic, qui te ament. Vide & mox Nota 4. At vero si jam exprimere illos velim, non video, qua alia ratione id rectius faciam in lingua Latina, quam qua voluerunt Grammatici Veteres. Nec evertit hanc sententiam, quod tum Dativus ille, tum præpositio *A* vel *Ab*, sæpe etiam cum passivis alio in sensu & usu jungantur. Frequentissime enim id accidit aliis etiam, tum Casibus, tum Vocabulis, ut varium habeant usum, sensumque varium recipiant. Certum utique est Genitivo enunciari mo-

do ipsum possessorem, modo rem possessam: immo memoravimus supra ad pag. 177. 178. & 249. occurrere aliquando duos Genitivos uno in commate, quorum alter sit quasi Activus, alter quasi Passivus. Similiter quidni & Dativus modo Agentem, modo Patientem aliquo modo, exprimat, ita ut tamen simul semper notet etiam aliquam acquisitionem, quæ æque sit Agenti ac Patienti. Quid multa? Manifeste utique Agens exprimitur in Dativo apud Liv. I. 31. *Romanis ab eodem prodigio novendiale quoque sacrum susceptum est*, h. e. Romani susceperunt per causam ejusdem prodigii &c. Sic & Sallust. Jug. 107. *sæpe ante paucis strenuis adversus multitudinem bene pugnatum.* Atejus Capito apud Gell. IV. 6. *Tib. Coruncanio Pontifici Max. Ferie Prædicaneæ in atrium diem inaugurata sunt.* Cæsar B. Gall. IV. 22. *Neque has tantularum rerum occupationes sibi Britannia anteponeudas judicabat*, ubi duplex est Dativus, quorum alter utique Agentem Cæsarem, qui anteponeret, alter quodam modo rem patientem, cui Cæsar alia nolebat anteponeere, notat. Suetonius Cæsare 19. *Eandem ob causam opera Optimatibus data est, ut provincia futuris Coss. minimi negotii decernerentur.* Tacit. de German. 3. *Ara Ulyssi consecrata.* In quibus omnibus, pauci strenui utique sunt, qui pugnarunt, *Pontifex Max.* qui ferias inauguravit,

vel in dativo debere collocari. Nec defunt hebetiores, qui addant, etiam in casu quarto cum *per*; ut, *Res agitur per eosdem creditores*. Totum falsum est.

Ac de Dativo quidem facile dejicientur: nam uno aut altero male intellecto testimonio nituntur. Cicero dixit, *Neque senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur*. Sed deberent illi advertere, sæpe apud Ciceronem, & alios, reperiri in activa eundem Dativum. Cicero pro Balbo; *Non ut vobis rem tam perspicuam dicendo probaremus*. Itaque *hoc non probatur mihi, est, tu hoc mihi non probas*. Cicero Attic. lib. 4. *Quos libros, ut spero, tibi valde probabo*. Addunt ex Virgil. *Nec cernitur ulli, id est, ab ullo*. Nec Servium consulunt, qui id Græce dictum ostendit. Mihi tamen hic & ubique dativus acquisitionem significat: & quemadmodum Dativus a nullo verbo regitur, ita cuius orationi aptissime jungetur: (vide supra lib. 2. cap. 4.) nec enim aliter significat, quum dico, *Da pecunias mihi*, quam quum dico, *Filius mihi peccat*, aut, *Non omnibus dormio*. Itaque *Non cernitur ulli, id est, nulli ostendebatur, nulli erat conspicuus*. Unde aptissime Apulejus de Deo Socratis, Homeri versiculum vertit,

*Soli*

*Cæsar, qui non anteposuit, Optimates, qui operam dederunt, Ulysses, qui aram consecravit*. Vide & Ursinum To. 2. p. 327. 328. Sic & A vel AB significet sane à parte, ut vult Sanctius; nihil tamen id obstat, quo minus simul adhibeatur ad exprimendum Agentem, à cujus utique Parte proficitur Passio. Certe longe aliter ponitur, apud Terentium Hec. Prolog. II. v. 10. *Ut ab eodem* (Poëta) *alias discerem novas Comœdias*. Sallust. I. Histor. *Omnis Gallia, nisi qua à paludibus invia, fuit perdomita*.

Liv. I. 3. *A domo Numitoris, alia comparata manu, adjuvat Remus*. XLII. 60. *Cecidere ab Romanis ducenti Equites*. Cæsar B. Gall. II. 7. *Qui nuncii ab Iccio venerant*. Aliter apud Ovidium *Infesto ne vir ab hoste cadat*. Pompon. de Or. juris, *Omnia manu à Regibus gubernabantur*. Cicero. *Ut scias eum a me non diligere solum, verum etiam amari*. His exprimitur Agens, a quo quid agitur: illis, unde & a qua parte quid acciderit. Vide & Ursinum To. 2. pag. 320. & seqq.

*Soli perspicua, ast aliorum nemo tuetur.*

Addunt etiam ex Martiale lib. 2. *Si cui forte legēris: & si totus tibi triduo legatur.* Sed hi videntur ignorare Romanorum morem, <sup>2</sup> qui legentes anagnostas audiebant. *Habebant* (inquit Vives lib. 1. de corrup.) *proceres Romani in illis imperii occupationibus lectores, quos Græca voce ἀναγνώστας nominabant, qui epulantibus, qui dormitantibus, lavantibus, deambulantibus, iter facientibus, legerent.* Imo & ab ipso Martiale disce, dativum in passiva esse acquisitionis, lib. 10. *At non & stamina differt Atropos, atque omnis scribitur hora tibi.* Plaut. *Mihi istic nec scribitur, nec metitur:* „ [Idem Trin. act. 3. sc. 4. *Dicat literas apud portitorem resignatas sibi.* Ubi manifeste Dativus acquisitionis est, non actionis: non enim ipse literas resignavit, sed alii. Propert. lib. 3. eleg. 4. *Nec mihi mille jugis Campania pinguis aratur.* Ubi similiter non actionis, sed acquisitionis, Dativus est.] At, inquit, in passivis participiis patet dativus rei agentis: ut, *Dicte mihi, dicende nobis.* Respondeo, Dativos illos, non propter participia, sed propter verbum substantivum esse positos; ut, *Sunt mihi amici:* ubi etiam acquisitio significatur, non actio, vel passio; ut, *Causa docenda mihi est,* id est, mihi, non aliis, expedit causam docere.

Qui asserunt rem agentem in accusativo collocari cum *per*, magis falluntur: nam quum Cicero dixit: *Res agitur per eosdem creditores,* non significavit, creditores agere rem, sed Regis amicos agere rem per creditores. Istorum error satis refellitur ex innumeris testimoniis, ubi in voce activa *per* adhibetur. Q. CURTIUS

2. *Qui legentes anagnostas etc.]* ptum est prorsus, illa Martialis verba, & similia, ad solam lectionem per anagnostas referre. Deterioris etiam est notæ illa expositio? *Dicte mihi, dicende nobis, causa docenda mihi est.* Vide & infra Not. II

tius libro 9. *Invitatumque ad epulas per Boxum quendam Macerianum in convivio occidit. Cæsar 3. Civil. Pompejus frumentum omne per equites comportaverat. Cicero, Mirifice mihi & per se, & per Pompejum blanditur Appius: idem, Nihil interest, utrum per procuratorem agas, an per te ipsum.*

3 Si præpositio *per* non significat rem agentem, ut facile demonstrari potest; nec *a*, vel *ab* significabit: nam Cicero interrogatus *per per*, respondit *per a*. Locus est in prima & secunda epistola lib. 5. ad Famil. ubi Metellus inquit, *Non putaram Metellum fratrem ob dictum, capite ac fortunis PER TE oppugnatum iri*, cui respondet Cicero, *Quod scribis non oportuisse Metellum fratrem tum ob dictum a me oppugnari: ibidem ad Lucejum, Quum hoc demonstrat me a te potissimum ornari celebrarique velle: subdit paulo post, Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim, &c. Vide infra.*

Si *per a*, vel *ab*, res Agens significaretur, semper apponeretur, vel saltem suppleretur ablativus cum præpositione: sed in multis + suppleri non potest; non est igitur

3. *Si Præpositio Per &c.] Res* profecto mira, ita argumentari Sanctium, quum plane contrarium ex iis, quæ sequuntur, Ciceronis locis colligere debuisset. Nempe sicuti A & AB cum passivis designant plerumque rem Agentem, sic & PER eandem designare aliquando, quum istic promiscue & eodem plane sensu pro A vel AB ponatur, licet ceteroqui causam, ut dicunt, instrumentalem plerumque notet. Nam quis est ille Agens, qui oppugnavit Metellum, nisi Cicero, *Per quem & A quo* dicitur istic oppugnatus? Vide & Ursinum

To. 2. p. 326.

4. *Suppleri non potest] Neque* necesse, ut semper suppleatur, vel addatur Passivæ locutioni Agens, sicuti neque in Activa semper requiritur Patiens: neque semper inveniri aut dari commode potest, certe non in Verbis Neutralibus, quæ noster etiam pro vere Activis habet. Sed & minus vere dicitur, in plerisque sequentium *suppleri* aut dari *non posse* Ablativum Agentis. *Supple enim, in quo agitur Populi Rom. gloria*, scil. a nobis. *Æschines in Demosthenem invehitur*, scil. ab impetu iræ. Sic *Linquor animo* dicitur pro

igitur res Agens ablativus. Cicero pro lege Manil. *In quo agitur populi Rom. gloria, agitur salus sociorum, aguntur certissima populi Rom. vectigalia*: idem, *Æschines in Demosthenem invehitur*. Virgilius, *Tum vero in curas animus diducitur omnes*. Huc adde illa, *Linquor animo; consternor mentem: videris esse doctus; afficior pudore, & innumera ejusmodi*. Regula igitur Artis nostræ Grammaticæ vera est; *Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat*.

*A, vel ab, ut in universum dicam, sive in activa, sive in passiva, significat a parte, „[tamquam si quærenti Unde? respondeatur, Hinc, Illinc: ut si quærat quis; unde petetur viaticum? eique ego respondeam, a me petatur, stolidus esset, qui mea verba sic acciperet, quasi ego viaticum petere debeam. Ita dicimus;] Ventus flat ab Oriente. Et cum Cornelius Tacitus dixit; Trepidatur a Cæsare, non significat, Cæsarem trepidare, sed a parte Cæsaris, hoc est, Cæsarianos. Et Cic. 2. Offic. de Alexandri Pheræi morte, quum inquit, Ab ea est enim ipse propter pellicatus suspicionem interfectus, non significat, ipsam Theben manu sua interfecisse*

re-

*pro ab animo: Consternor mentem, & Afficior pudore, scil. ab ea re: Videris esse doctus, scil. mihi, vel a me: Animus diducitur, scil. ab se ipso; plane sicuti, si Activè dicerem, Animus vertit tunc in omnes curas, Sanctius utique, & recte, intelligeret se. Eadem profus in his omnibus Passivi est & Activi ratio Grammatica. Ut Passivum nihil præter suppositum desiderat, sic & Activum. Æque enim integra est oratio apud Terentium Andr. I. 2. Omnes qui AMANT, graviter sibi dari uxorem ferunt: Et Adelph. I. 2. 3. Obsonat, Potat,*

*Amat? dabitur a me argentum; ac illa Glycerium Amat. At, si jam Activo addere volumus rem Patientem, facimus id Accusativo. Si Passivo Agentem, ope Præpositionum utimur. Ita ergo Pamphilus amat, quam? Glycerium. Glycerium amatur, a quo? a Pamphilo. Vide & paulo ante Nota 1. Nihili ergo sunt, quæ toto hoc Capite contra hanc sententiam traduntur, licet ea adoptet etiam Gallicus N. Methodi Auctor.*

5. *Non significat, ipsam Theben etc.] At quorum hæc? quum eodem iterum modo se*

regem, quem Thesiphonus, Pitholaus, & Lycophron ipsius Thebes fratres trucidarunt. Sic Plutarchus in Pelopida, & Diodorus Siculus lib. 16. Ann. 4. Olymp. 105. Pomponius Mela lib. I. cap. 21. *urbem Dioscuriada a Castore & Polluce conditam* dicit, quam re vera Amphitus & Telchius, aurigæ Castoris & Pollucis, condiderunt. Vide Solinum. Terent. Phorm. *Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia.* Hanc phrasin sic retulit Cæsar 1. Civil. *Pauca apud eos locutus, quod sibi a parte eorum gratia relata non sit pro suis maximis beneficiis, dimittit omnes incolumes.* Hic

res habeat in Activis locutionibus, seu innumeri occurrant Nominativi Agentium, eodem plane modo explicandi. Sic apud Ciceronem de Invent. II. 50. *Lex dicitur supplicio afficere.* Augustus apud Sueton. cap. 65. *Nepotem in insulam transportasse*, cap. 79. *modo tondere, modo radere barbam.* Multitudo plebis, apud Aelianum Var. Hist. XIV. 8. *ποίησαι τὴν γράφην.* *fecisse picturam*, quam ad ejus arbitrium & sententiam mutaverat identidem pictor. Neutiquam enim ipsi suis manibus fecerunt, qui in his fecisse quid dicuntur. Et tamen in Grammatica ratione Nominativi illi declarant utique personas Agentes, sive per se id egerint, sive per alios, quod discrimen ad Grammaticam rationem nihil facit. Difertissimus est locus, Quum I. I. §. 12. D. de Vi, *Dejecisse etiam is videtur, qui mandavit vel jussit, ut is deiceretur: parvi enim referre visum est, suis manibus quis dejiciat, an vero per alium. Quare &, si familia mea ex voluntate mea dejecerit, ego videor dejecisse.*

Tum 2. Sam. XII. 9. ubi, quum David curasset Uriam occidi, dum mandaverat Joabo, ut eum periculis objiceret in pugna contra Ammonitas, quorum gladio etiam periit, Deus ergo per Nathanem Prophetam ingerit illi, *Tu Uriam percussisti gladio, ut uxorem ejus tibi caperes in matrimonium, Occidisti eum gladio Ammonitarum.* Sic ergo & Thebe ipsa interfecit maritum suum, at non per se, sed per fratres suos: atque adeo ut a Davide Urias, sic & *Alexander Pheræus a Thebe*, ac tot alii Illustres Viri a Tyrannis, Tiberio, Caligula, Nerone &c. recte dicuntur *Interfecti.* Vide etiam Rupertum ad Pomponium Jctum de Orig. juris §. 30. Georg. H. Urfinum in Observ. Philol. cap. XI. pag. 217. &c. denique Me ad Aelian. XIV. 49. ubi & videbis, eosdem Magistratus dici in Activo, modo *jussisse virgis cædi*, modo simpliciter *virgis cecidisse*, quod contra seq. §. Auctoris nostri velim observares.

Hic me locus admonuit, ut varia subjungam testimonia, in quibus eadem res nunc per *a* vel *ab*, nunc aliter enuntietur. Liv. lib. 26. Dec. 3. cap. 15. de Jubelio; *Me quoque jube occidi, ut gloriari possis, multo fortio- rem, quam ipse es, virum abs te occisum esse.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 2. de eodem Jubelio; *Quid cessas in me cruentam securim distringere, ut gloriari possis aliquan- do, virum fortio- rem, quam ipse es, tuo jussu interemtum:* Idem Valer. Maxim. lib. 5. cap. 3. de Carbone; *Sed no- bis tamen tacentibus, Gn. Carbonis jussu tuo interemti mors animis hominum obversabitur:* Idem rursus de eodem, lib. 6. cap. 2. *Vidi Gn. Carbonem, cum in summo esset imperio, a te equite Rom. trucidatum.* Huc adde illa paulo ante relata de Metello & Lucejo.

Sed jam ad asylum sacrarum litterarum confugiam, ut per- vices Grammaticos convincam. D. Paulus 6. ad

6. *Ut per- vices Grammaticos convincam*] Etiam hæc inania sunt, quum A vel Ab varios & diversos habeant usus ac signifi- cationes, quarum una non ex- cludit alteram. Vide quæ nota- vi ad initium hujus Capituli. Frustra ergo Auctor mox etiam o- peram dabit accumulandis tot lo- cis, in quibus illæ Præpositiones aliud quid, quam Agentem, no- tent. Possent enim longe plura proferri, in quibus manifeste de- signant eum, unde Passio directe oritur, & exhibetur alteri. Pro eo, quod tradit Auctor Valeri- um dixisse, *Atellani ab Oscis acci- ti sunt*, h. e. *Romani acciverunt illos ab Oscis*: annon æque recte & usitate dixisset, *Atellani acciti sunt a Romanis ex Oscorum civita- te*? Et annon in His longe aliud quid notaret *a Romanis*, quam

in Illis *ab Oscis*? seu annon nota- ret eos, qui suam in urbem ac- civerint Atellanos? Sed neque quæritur, quid A vel Ab proprie notet etiam in passivis locutioni- bus, verum id in quæstione est, an, si in illis Agens debeat ex- primi, id per eas præpositiones cum suis Ablativis præcipue & potissimum fieri soleat, nec ne. Sed & in Græcis D. Pauli ver- bis dicitur  $\delta\pi\delta\ \tau\ \acute{\alpha}\mu\alpha\rho\tau\iota\alpha\varsigma$ , non  $\acute{\upsilon}\pi\delta$ , quæ proprie est Præpositio cum Passivis construi solita, quum  $\delta\pi\delta$  in alium plerumque, & sen- tentiæ loci Paulini convenien- tem, usum adhiberi soleat. Latini utriusque vim una Præpositione A vel AB exprimunt, veluti, I- fraëlitæ liberati sunt *a Deo*, h. e.  $\acute{\upsilon}\pi\delta$ , & a servitute *Ægyptiaca*, h. e.  $\delta\pi\delta$ .

ad Rom. §. 7. ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται διὰ τὴν ἀμαρτίαν,  
 id est, *Qui enim mortuus est*, [scil. peccato, in Dativo.  
 Confer ejusdem capituli §. 2.] *justificatus est a peccato*.  
 Verte in activam more Grammatico, & in hæresin in-  
 cures, sic; *Peccatum justificavit illum, qui mortuus est*.  
 Quid absurdius? *A peccato justificatus est ille*, hoc est,  
*a parte peccati*, quia non pertinet ad eum peccatum. Ita  
 dixit Pilatus, *Innocens ego sum a sanguine justii hujus*.  
 „[Sicut Virgil. *Sicca sanguine farces*, pro, a sanguine,  
 „id est, non humentes a sanguine.] Obscurius illud  
 Matt. cap. 11. & Luc. 7. *Justificata est sapientia a filiis*  
*suis*, id est, 7 doctrina non pertinet ad hanc generatio-  
 nem. Et Hieron. 10. *Stultus factus est omnis homo a*  
*scientia*.

*A*, vel *ab*, idem esse, quod *a parte*, multis possem  
 testimoniis ostendere. sed accipe pauca; ac primum in  
 verbo Substantivo. Plautus Curc. *Tam a me pudica est*,  
*quasi soror mea sit*. Terent. Hecyr. *Narrat, ut virgo a*  
*se integra etiam tum fiet*: idem, *Ab Andria est ancilla hac*:  
 idem Heaut. *Tantumne est ab re tua otii tibi?* Valer. Ma-  
 xim. lib. 2. cap. 4. *Atellani autem ab Oscis acciti sunt*,  
 id est, *Romani acciverunt illos ab Oscis*. [Vide No-  
 tam. 6.] Cicero pro Muræn. *Nostri, inquam, illi a Pla-  
 tone & Aristotele, moderati homines*, id est, *Platonici*,  
 & *Aristotelei*: idem 3. Orat. *A ceteris silentium fuit*:  
 idem pro Mil. *Beatos esse, quibus ea res honori fuerit a*  
*civibus suis*: idem pro Rabir. *Quorum impunitas fuit*,  
*non modo a judicio, sed etiam a sermone*: idem 1. Orat.  
*Vide ne hoc totum, Scævola, sit a me*. Ciceroniana sunt,  
*Locus a frumento copiosus; a magistratibus nuda respublica;*  
*ab amicis inops; a propinquis nudus; a suis munitus; orba*  
*ab optimatibus concio*. „[Dictys lib. 6. *Ubi multa indi-*  
 „*gna expertus, ad postremum a Polyphemo plurimos socio-*  
 „*rum*

7. *Doctrina non pertinet &c.*] cognoverunt. Confer Lucae VII.  
 Immo vero, doctrina laudatur §. 29. & 35.  
 ab iis, qui eam receperunt &



„rum amiserit.] Cicero 3. Orat. *Nihil isti adolescenti, neque a natura, neque a doctrina, deesse sentio.* Terent. Heaut. *Sed hic actor tantum poterit a facundia, quantum, &c.* Cicero; *a voluntate scriptoris stare; aut, a se potius, quam ab adversariis stare; a senatu stare.* Ter. Andr. *Concrepuit a Glycerio ostium: idem; Sed quid ab illo crepuerunt fores?* Ovid. „[epist. Dejan. *Infesto ne vir ab hoste cadat:]* & 5. Metam. *Magna ferēs tacitus solatia mortis ad umbras, A tanto cecidisse viro: idem 13. Metam. Occidit a magno, sic DI voluistis, Achille.* „[Alio sensu „dixit Liv. lib. 25. *Plures ab Romanis equites ceciderunt.* „significat enim, plures Romanos interfectos.] Prop. *Solus amans novit, quando periturus, & a quo.* Lucan. *Quis nolit ab isto ense mori.* Ovid. 3. de Ponto; *Discipulo perii solus ab ipse meo.* Cic. 2. Offic. *Phalaris non a paucis interiit, ut hic noster? idem, a valentiore interire.* Plin. lib. 11. *Quum periit ab Annibale.* Liv. lib. 1. *Utrinque pugnam ciebant, ab Sabinis Metius Curtius, ab Romanis Hostius Hostilius.* Cic. *Tantum amorem sibi conciliarat a nobis omnibus.* Plaut. Most. *Qui a patre ejus conciliarem pacem.* Terent. Eunuch. *Ne quis forte internuncius clam a milite ad eam cursitet.* Cic. Attic. *Mare nunc, quia a sole collucet, albescit.* Horatius, *Multaque merces defluat tibi aequo ab Jove.* Virg. *Qui nunc Misenuus ab illo dicitur, id est, propter Misenum; sic, Dux dicitur a ductu, & rex a regendo.* Plin. *ab amicitia ejus Gracchanus appellatus.* Plaut. Cistel. *Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab aegritudine.* Plin. l. 24. c. 8. *Si caput a Sole dolet.* Cic. *Et a me insidias metuunt.* Ovid. *Nubibus assiduīs pluvioque madescit ab Austro.* Cic. 1. Acad. *Nunciatum est nobis a M. Varrone, venisse eum ab Roma.* Val. Max. lib. 4. cap. 3. *Interim velim, ne mihi a Sole obstes.* Cic. 2. Nat. *Et si est calor a Sole, sese opponant.* Ovid. 1. Metam. *Postquam vetus humor ab igne percaluit Solis.* Lucret. lib. 6. *& in lucem tremulo rarefcit ab aestu.* Cic. Attic. *Quum Romae a iudicibus forum refrixerit.* Cic. *Salvebis a meo Cicerone.* Quintil. lib. 3.

*An timendum a rege bellum?* Ovid. 2. *Fastor. Sed tamen a vento, qui fuit, unda turmet.* Cæsar. lib. 3. *civil. Hæc a custodibus classium loca maxime vacabant.* Plaut. *Epid. A morbo valui, ab animo æger fui.* „[Cic. *Mars communis sæpe spoliantem jam & exsultantem evertit & perculit ab abjecto.* Itaque si dixisset; *Spolians percussus est ab abjecto, non aliud intelligendum esset, quam percussum fuisse ex parte abjecti, velut instrumentum, per quod Mars eum perculit.*]

Sed quid in his moramur, si sola hac ratione hoc evincere possemus? Si præpositio *a*, vel *ab*, cum eodem verbo, & eodem sensu, in activa & passiva reperitur, insipientis præceptoris erit, utrobique rem agentem explicare. Verbi gratia, *Dabuntur a me pecuniæ*, \* non est, *Ego dabo pecunias, sed dabo a me pecunias*, quod Hispanè dicitur; *De mi parte, ô a mi cuenta.* Adferamus igitur exempla, ubi *a* vel *ab* eodem sensu in activa & passiva, in uno eodemque verbo, reperitur.

Abalieno. Cicero; *Neque vero M. Tullius animum a vestra abalienavit potestate.* Plaut. *Mil. Istuc crucior a viro me tali abalienarier.*

Abducere animum a sollicitudine, & puerum a Grammaticis; & abducere a nido, trita sunt, Cic. *Nave a prædonibus abducta; A marito ad divortium uxor abducitur,*

8. *Non est, Ego dabo pecunias*] Immo vero potest utrumque notare, & frequentius notat directe hoc ipsum. In altero sensu recte potest dici, *Dabuntur tibi pecunia ab Avo*, ita ut hoc *ab Avo* non referatur tunc proxime ad ipsam *dationem*, sed ad *pecunias*, quæ, cujuscunque manibus datæ, veniunt ex arca *Avi*. Similia vide mox ad Vocem *A-mo*, & adde omnino *Urfinum To. 2. pag. 323. 324.* In sequentibus confundit semper Sanctius

significationes diversas \* A vel Ab, quæ respondent Græcis *ἀπὸ* & *ἀπὸ*. Vide supra Not. 6. Certe longe alius est sensus in illis, *Navis a prædonibus abducitur*, alius in his, *Uxor a marito abducitur.* Istic Prædones sunt, qui navem abducunt, hic Maritus, a quo Alius abducit uxorem. Sed & in multis τὰ A non Verbis proxime, sed Nominibus, in construendo jungendum est. Vide Notam seq.

tur, teste Donato. „[Plaut. Pœn. *Filius abductus a patre puer septuennis surripitur.*]

„[Accipere ab aliquo, & accipi. Livius 10. *Similius vero est, a Gallo hoste, quam Umbro, eam cladem acceptam.* Ita, *Ab illo acceptæ, vel allatæ, literæ, non significat illum accepisse, vel attulisse, sed literas illius esse acceptas, aut allatas.*]

Accipio. Terent. Adelph. *Abs quivis homine, quum est opus, beneficium accipere gaudeas.* Cicero Acad. *Quæ a quovis accipi oporteret, & quæ repudiari.*

Adfero. Cicero Senect. *Eique dona a sociis attulisset: idem 3. leg. Cui ne reditus quidem ad bonos, salutem a bonis potuit afferre: idem Attic. Et plus a vobis presidii, quam a cæteris opis ad salutem potest afferri: idem, Nuncii a Parthis adferuntur.*

Aufero. Cicero pro domo sua, *Clodius pecunias consulares abstulit a senatu: idem Attic. Totam Academiam a nominibus nobilissimis abstuli.* Plaut Pseud. *Auferetur id premium a me, quod promisi per jocum?*

Amo. Plaut. Pseud. *Ubi sunt isti, qui 9 amant a lenone: idem Pænulo, Amant a lenone hic.* Cicero, *ut scires, eum non a me diligi solum, verum etiam amari.*

Audio. Cicero de Senect. *Sæpe a majoribus natu audiui: idem 3. Finib. Esseque hominis ingenui, velle bene audire a parentibus: nostros senes commemorare audiui ab aliis seni-*

9. *Amant a lenone.*] Hæc non pendent proxime a Verbo, sed ab intellectu Nomine *mulieres.* Et similia occurrunt etiam in *Adfero, Do, Habeo, Lego, & Reddo.* Nam in hisce, *Literas a te mihi statator tuus reddidit, & a te, refero non, ad reddidit, sed, ad literas.* Atque ita Cic. Famil. IX. ep. 16. *Leviore est plaga ab amico, quam a debitore.* ep. 21. *Nihil tibi opus est illud a Trabea.* Sic *Hospes a Zacyntho, ostium a Glycerio,*

*nuncius ab illo, pecunia ab argentario, & quamplurima familia.* Vide supra ad Caput 3. & Vocem *Veneo.* At alio sensu dicitur *eum a me diligi, Presidii plus a vobis potest adferri.* *Navis a prædonibus abducta; dabitur a me argentum. Musculus defenditur a nostris ex turri, quod, ut & reliqua, Sanctius male pro sua attulit sententia. Sic Haberi a me tibi hunc honorem, Haberi ludibrio a suo viro. &c.*

*senibus auditum.* Claud. de raptu libro 1. *Iam magnus ab imis Auditur fremitus terris.*

Avello. *Sperat se a me avellere; Non ab ea rep. avellar.*  
Sic divello, & revello.

Avertit oculos ab illo; *A iudicibus oratio avertitur.*

Do. Cicero Attic. libro 14. *A me hoc illi dabis: idem pro Flac. Ab Attilio Servilio dicit se dedisse, & a suis fratribus: idem Attic. Se a me quodammodo dare.* Plaut. Capt. *Viaticum ut dem ab trapezita tibi: idem Menæch. Da sodes a te, post reddidero tibi.* Terent. Adolph. *Dabitur a me argentum.* Cicero 1. Verr. *Tempus, quod mihi ab amicorum negotiis datur: idem Attic. Datur mihi epistola a sororis tue filio: idem 1. Leg. Nullam tibi a causis vacationem video dari: idem lib. 7. epist. Ad Cæsarem litteræ mihi dantur a te.*

Defendo. Virgil. *Dum teneras defendo a frigore myrtos.* Plinius, *Vestes a tineis defendit hæc herba.* Cæsar 2. Civil. cap. 11. *Musculus defenditur a nostris.* Cicero 2. Agrar. *Ab hostibus defendi paludibus.* Vide Munio, & Prohibeo.

Dejicere oculos a Rep. *Dejectus ex aliquo, & ab aliquo loco.*

Desidero abs te aliquid; *Desideratur a magno philosopho gravitas.*

„[Desperare ab aliquo. Cicero in Pison. *Te sperem habere a Tribuno plebis, si tua consilia cum illo conjunxisses; a Senatu quidem desperasse, id est, te nihil tibi de Senatu polliceri posse.*]

Emo & Redimo. Plaut. Rudent. *Qui prædam ab eo emerat.* Val. Max. l. 4. c. 2. *A piscatoribus in Milesia regione verriculum trahentibus quidam jactum emerat.* Cicero Offic. *Aut captos a prædonibus redimunt: Cicero 1. Verr. Emum est ex senatusconsulto frumentum ab Siculis, prætoris Verre: idem pro Sextio; Ex his princeps emitur ab inimicis meis.* Plaut. Epid. *A lenone quadam ut fidicina, quam amabat, emeretur sibi.* Sueton. August. *Cajum & Lucium adoptavit domi per assem, & libram, emtos a patre Agrip-*

*grippa.* Livius Dec. 4. lib. 4. *Ut captivi ab Annibale redimantur.* Juven. Satyr. 4. *Monstrum nulla virtute redemptum a vitiis.* Ovid. in epist. *Si tibi ab Atrida precio redimenda fuisset.* Vide *Peto & Postulo.*

*Eriperere a periculo;* <sup>10</sup> *Vereor ne eripiatur a nobis regia causa.*

*Excludo.* Cicero pro Cluent. *Excludere ab hereditate:* idem Verrin. 5. *Excludere aliquem a negotio.* Terentius Andr. *Ut ab illa excludar.* Cicero 1. Orat. *Repelli & excludi a gubernaculis civitatum.*

*Exigere aliquid ab aliquo.* Quinctil. lib. 1. *A Grammaticis exigitur poetarum enarratio.* Cæsar 1. Civil. *Pecunia a municipiis exiguntur.*

„[*Exspectare ab aliquo.* Cicero; *Omnia volo a me postules, & exspectes:* idem; *Diligentiam a me exspectari* „*puto.*]

*Extorquere aliquid ab aliquo, tritum est.* Cic. *Pecunia omnis ab eo extorta, atque erepta est.*

*Facio.* Cic. de univers. *Mundus per se, & a se, & patitur & facit omnia:* idem 1. Invent. *Commune est, quod nihilo magis ab adversariis, quam a nobis facit:* idem de Orat. *A se aliquid facere.* Tritum est, *hoc factum a vobis.*

„[*Ferre ab aliquo.* Vide supra *Aufero.* Plaut. Rud. „*Nisi multis blanditiis a me gutta ferri non potest, id est,* „*tu a me non feres guttam aquæ.*]

„[*Furari ab aliquo.* Cic. *Si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres.*]

*Flagito.* Cic. ad Appium, *Flagitare promissum ab aliquo per litteras.* Cic. pro Sext. *Flagitabatur ab his quotidie cum querelis bonorum omnium, tum etiam precibus senatus, ut meam causam susciperent.* Vide *Postulo.*

*Habeo.* Terent. Phorm. *Otium a senibus ad potandum ut habeam.* Cicero Bruto; *Nullas adhuc a te litteras habebamus:*

10. *Vereor ne eripiatur a nobis]* lectum est, at nunc in optimis  
Locus est ex Cicerone Famil. I. & ad MStos emendatis edd. le-  
5. ubi olim quidem ita vulgo *gas eripiatur nobis sine A.*

*bamus*: idem pro Sext. *Habere beneficium ab aliquo*: idem  
 1. Offic. *Scenicorum quidem mos tantam habet a vetere disciplina verecundiam*, &c. idem 12. Famil. *Habeas eos a me commendatos*: idem, *habere praesidium*, vel *spem*, ab aliquo: idem in Vatin. *Quare ne tibi hunc honorem a me haberi forte mirere*: idem pro Cœlio, *Eam dignitatem in M. Cælio habitam esse summam*, hodieque haberi ab omnibus. Egregius locus est in Plauti Menæch. act. 5. *Ludibrio pater habeor*. SE. unde? MUL. *Ab illo meo viro*.

Impetro. *Civitatem ab aliquo impetrare*, tritum est. Cic. Amicit. *Quid postules ab amico*, & *quid patiare a te impetrari*. Plaut. Mostel. *Aliud quidvis impetrari a me facilius perferam*: „ [Et Rud. *Decet id abs te impetrari*.] Val. Max. lib. 4. cap. 3. *A servis vix impetrari potest*, ne eam suppellectilem fastidiant, quæ uti Consul non erubuit. Cæsar 1. Civil. *Ægre ab iis impetratum est*, ut in senatu recitarentur.

Lego, as. Cic. pro Cluent. *Itaque ei testamento legata pecuniam grandem a filio*: idem in Topic. *Uxori ancillarum usum fructum legavit a filio*. In passiva tritum est apud Jurisperitos, *Domus legata est a Titio*. Vide Brissonium, & Hotom. in A vel AB, & pensita phrasin.

Lego, is. Cic. Attic. 16. *A Bruto legi Antonii edictum*: sic dicimus, *Legi a te litteras*. Ovid. 3. Pont. *A posteritate legi*. Cic. *Liber tuus legitur a me diligenter*, id est, per meos; ut, *Trepidabatur a Cæsare*. Et captus oculis etiam diceret, <sup>II</sup> *Terentius legitur a me diligenter*.

Libero. Cic. *Liberavi hunc a Cæsare*, tritum est: idem, *liberare se ab aliquo*: idem, *A scelere certe liberati sumus*: idem, *Te a quartana liberatum gaudeo*. Vide Separo.

Mit-

II. *Terentius legitur a me &c.*] locutione sicuti Agens concipitur & habetur ille Cæcus, sic & in Passiva. Disertissimum etiam est illud Ovidii, *a posteritate legi*. Sed talia reperies plura in seqq. Vide & supra Nota 2.

Mitto. Cic. 13. Attic. *Ab illo mihi mittas: idem, & a me missi sunt.*

Movebo hunc a sacra linea: remove te ab illo: removen-  
ventur a vitiis.

Munio. Tacitus lib. 10. *Sævus ille vultus, & rubor, a quo se contra pallorem muniebat.* Colum. *Quantumque res patietur, a frigore & tempestate muniemus: idem, Hortum ab incurfa hominum pecudumque munire.* Horatius; *Inclusam Danaën munierant satis nocturnis ab adulteris.* Lucret. lib. 3. *Quod lethalibus ab rebus munita tenetur.* Cæsar. 2. Civ. *Tecta atque munita ab omni ictu telorum.* Tacitus, *munitus ab insidiis.* ut Horat. *Tutus ab infestis latronibus.* & Ovid. *Tutus ab insidiis.* Vide Defendo.

„[Mutari ab aliquo, id est, ex eo, sive pro eo, sive „qui fuerat. Virg. *Heu mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore?* Ubi ridiculus fit, qui *Ab rem A-* „gentem significare putet.]

Numero. Cicero pro Flac. *Si pratori dedit, a quaestore numeravit: idem 2. Phil. a se numerare.* Mart. *Omnis ab infuso numeretur amica Falerno.* Vide Solvo.

Pello. Liv. lib. 2. *Tarquinienfis ab sua parte Romanum pepulit.* Terent. *Quisnam a me pepulit tam graviter fores: idem, Et istum amulum ab ea pellito.* Cæsar. 1. Gall. *Quum hostium acies a sinistro cornu pulsa.* Liv. *Cætera a fronte pulsa.*

„[Perire ab aliquo. Plaut. Pœn. act. 4. sc. 4. <sup>12</sup> *Me-* „tuo ne a te perdam, pro, peream. Ovid. *Discipulo perii* „*solus ab ipse meo.* Plin. *Qui periit ab Annibale.*]

Peto a te, tritum est. Cicero 6. epist. *Nec tamen ipse, a quo salus petitur, habet explicatam rationem salutis suæ: idem 1. Divinit. Ut ab ejus solo, in quo est humatus, oracula peterentur.* Mart. *A caupone tibi fex Laletana petatur.*

12. *Metuo, ne a te perdam*] ta, quod fieri creditur etiam in  
Locus est in Pœn. IV. 2. 62. *ardeo ab ardeo, gaudeo a gaveo,*  
*Metuo, dum hero insidias parem,* unde *gavifus.* Gronovius Pater  
*ne a te perdeam, pro peream: li-* legit *pendeam,* h. e. tua opera  
litera D, ut videtur, interposi- *pendeam in cruce.*

*tur.* ,, [Livius 6. *Ab Latinis Hernicisque res repetita.* pro,  
,, *Romani a Latinis repetierunt.*] Vide *Emo*, & *Reposco*.

*Postulare* ab aliquo, tritum est. Cicero 1. *Leg. Veritas a te postulatur*: idem 2. *Tuscul. Quod ergo & postulatur a fortibus, & laudatur, quum fit, &c.* idem lib. 1. *Postulatur a te jamdiu, vel flagitatur potius historia.* Cicero *Philip. Sed quoniam ab hoc ordine non fortitudo solum, sed etiam sapientia, postulatur, &c.* Vide *Emo*.

*Prohibeo vim* ab amico, & *amicum a vi*, dicimus Cic. 3. *Offic. Nam & a rep. forensibusque negotiis, armis impiis vique prohibiti.*

*Projicere, & Rejicere a se mala*, tritum est. Cic. *A liberis suis abstrahi, & a conjuge abripi, & ab aris focusque innocentem projici.* Nota hæc Infinita verba.

*Promo.* Cic. 2. *Orat. Ne ipse aliquid a me promississe videar.* idem, *juris utilitas vel a peritis, vel de libris depromi potest.* 1. *Orat.*

*Reddo.* Cic. *Litteras a te mihi Stator tuus reddidit: idem, Litteræ mihi reddita sunt a te: idem, Litteræ mihi reddita sunt in senatu ab Lentulo.*

*Rapere* ab aliquo, tritum. Horat. 3. *Carm. ant aquosa raptus ab Ida.*

,, [Recuperare ab aliquo. Hygin. *Fab. 69. Ut exercitum sibi commodaret ad regnum a fratre recuperandum: & Fab. 85. Pelops a Lajo filium bello recuperavit.*]

*Repellere servitutem a civibus*, dixit Cicero ad Brutum. Cic. 1. *Orat. Repelli & excludi a gubernaculis civitatum.*

*Reposco.* Cic. 1. *Verr. Nihil est quod minus ferendum sit, quam rationem ab altero vitæ reposcere eum, qui non possit sue reddere.* Valer. Maxim. lib. 3. cap 6. *Quum a Scipione ratio in curia posceretur, id est, quum Tribuni ab eo peterent rationem.* Vide *Peto* & *Postulo*.

*Separo.* Cic. *Lucejo; Qui omnes a perpetuis suis historiis ea, quæ dixi, bella separaverunt: idem 4. Acad. Quoniam vera a falsis nullo discrimine separantur.* Ovid. 1. *Amor, A domina separari.* Vide *Libero*.

*Solvo.* Cic. 5. *Attic. Sed etiam hoc dicit, se a me solvere:*



*vere: ibid. lib. 7. Ab Egnatio solvat, quod tibi debet: idem pro Planc. ab aliquo persolvere: idem: Id a vobis persolvere me finite. Plaut. Res solvetur ab trapezita meo. Cicero, Solutus a cupiditatibus. Ovidius, Ab amplexu alicujus solvi. Vide Numero.*

Sumo. Terent. Adelph. *Postremo a me argentum, quantum est, sumito. Cicero pro lege Man. Ab eodem Pompejo omnium rerum egregiarum exempla sumantur. Ovid.*

2. Amor. *Fastus sumuntur ab imagine speculi.*

Tego. Cæsar 3. Civil. *Qui portus ab Africo tegebatur, ab Austro non erat tutus.*

Verbum igitur passivum solo supposito contentum est Cicero lib. 15. epist. citat versiculum Nævii, *Latus sum laudari me abs te, pater, laudato viro.* Sed attende, quomodo distinguat idem Cicero lib. 5. ad Lucejum; *Placet enim Hæctor ille mihi Nævianus, qui non tantum laudari se latatur, sed addit etiam, a laudato viro: item pro Milone; Factum ne sit? at constat, a quo? at patet.*

<sup>13</sup> Vides particulas, *a quo*, separari a verbo passivo. Vide *Habeo* supra. Denique eodem prorsus manente sensu, activa oratio <sup>14</sup> in passivam verti non potest. Unde falluntur Alciatus lib. 2. Parerg. cap. 28. & Rævard. lib. 2. cap. 5. Variar. qui putant, valere stipulationem etiam in passiva voce, ut, *dabis? dabitur.* Id ostendunt ex loco Plauti in Pseud. act. 4. 6. 15. ubi Simo dicit;

*Vi-*

13. *Vides particulas &c.] Recte; sed sic etiam separari queat Accusativus a Verbo suo. Amat, at quam? Glycerium. Sic plane Plautus in Pœnulo IV. 2. 37. Dii omnes Deaque ament. MI. Quemnam hominem? SY. Nec te, nec me, Milphio, neque Herum meum adeo. MI. Quem ament igitur? SY. Alium quemlibet. Vide me & supra Nota 1. pag. 397. & Nota 4. ad pag. 401.*

*test] Immo vero potest. Nam quid discriminis, quo minus idem plane sit sensus, reperitur in hisce, Milo occidit Clodium, & Clodius occiditur a Milone. Si quis dicat, a Milone hic notare etiam operâ vel jussu Milonis, idem notat etiam Activa locutio, ut ex qua neutiquam sequeretur, Milonem sua manu, & per se, occidisse Clodium, de qua re Vide me supra Nota 5.*

14. *In Passivam verti non po-*

*Viginti minas dabin?* Respondet Ballio, *Dabuntur*. Sed in sequenti scena sic se excusat Ballio v. 126. *Auferetur id premium a me, quod promisi per jocum?* Quasi dicat, ego nec vere promisi, nec vere, aut ex formula, fui stipulatus, sed jocosè, & quasi coactus: <sup>15</sup> cui Simo respondet, *De improbis viris auferri premium & prædam decet.*

15. Cui. Simo respondet &c.] Nihil hæc ad rem, nec ad eludendam Stipulationis vim passiva forma in respondendo conceptæ. Quin immo ex isto Plauti loco, si quid Plauto in his tribuendum, vel maxime manifestum est, valere eam, seu valuisse saltem istis temporibus. Nam non tantum Simo non aspernatur eam responsionem, ut minus legitimam, sed & Ballio, qui reus erat promittendi, neutiquam opponit dein exceptionem, tanquam non rite, *nec vere, aut ex formula*. ut ait Sanctius, respondisset, dum ad *Viginti minis Dabin?* responderat, *Dabuntur*; sed tanquam si *per jocum* omnia egisset, stipulationem XX. minarum ultro Simoni deferendo, & sic stipulanti se obligando: neutiquam vero *coactus*, quod male item Auctor noster ponit. Eam vero *joci* exceptionem quum non accipi a Simone videret, ne tum quidem ad alteram illam confugit, sed plane agnoscit obligationem ita promittendo factam, & proinde rogat, ut ergo vicissim Simo *saltem Pseudolum*, auctorem omnis mali, & qui *se* quidem, ut ipse ait, *perdiderat, sibi dedat*, scil. noxæ. Vide Plaut. IV. 6. 16. & 7. 128. Sed & Scena seq. 8. ait Simo,

*Bene ego illum tetigi*, nempe Ballionem. at qua re? non alia, nisi stipulatione ista, cui Ballio se obligaverat, respondendo simpliciter, *Dabuntur*. Sic videmus plane aliud ex hoc Plauti loco patere, quam quod persuasum nobis vellet Sanctius. Sed & si maxime talis responsio in formula stipulationum olim fuisset rejicula & invalida, ejus rei non illa foret causa, quod veteres Romani censuissent, activam orationem, *Ego Dabo*, non posse eodem sensu verti in passivam, seu passiva hac exprimi, *Dabitur a me*; Sed quod, quando simpliciter dicebatur, *dabitur*, vel *Dabuntur*, in ea responsione inesset ambiguitas, quæ omnino abesse debet a formulis Legum & Juris, quia in ea non exprimitur, nec etiam necessaria ratione Grammatices intelligitur, sicuti intelligitur in *Dabo*, certa persona, quæ ista stipulatione obligetur. Ea vero si exprimitur, addito *a me*, sicuti nulla amplius superest ambiguitas, sic nulla prorsus in illa stipulationis formula superesse poterat difficultas, cum ex sententia Ulpiani etiam respondens *Quidni?* interroganti *Dabis?* obligetur, ut patet ex L. 1. §. 2. Dig. de Verb. Oblig.

et. Quæ dixi de verbis passivis Latinis, eadem de Græcis dicta esse velim : in omni enim idiomate passivum solo supposito contentum est. Et quamvis vernaculæ linguæ careant omnino passiva voce, dicimus tamen; *corre se, anda se, acabò se la guerra, mejor se vive en el campo, que en la ciudad.* „ [Si corre, si va, si fini la guerra, meglio si vive nella campagna, que nella Citta.] ubi solo supposito etiam subintellecto perficitur oratio.

## C A P. V.

*De Verbo Substantivo, Sum, Fuo, Fio, & de his formis, Mea interest, tua refert.*

FUNDAMENTUM sive radix omnium verborum est verbum Substantivum, quod Græce φύω, latine Fuo, vel Fio dicitur. Et φύω quidem a φύσις, id est, natura, dici certum est, nisi mavis a φύω φύσις; Et verbum ἔσσι, Latinis Est, & εἰμι Sum, apte & vere verbum est Substantivum, repugnante etiam Cæsare Scaligero cap. 112. qui contendit, per verbum hoc etiam accidens significari; ut, *Cæsar est albus*: in quo quantum fallatur ostendimus alibi, quum disputavimus contra Dialecticos, Accidens non prædicari de substantia: nam in voce, *Albus*, deest homo: alioqui sonaret, *Cæsar est albus Cæsar*. Vide Ellipsin IV. 3. in principio.

*Tua interest, nostra non refert*, dixi esse accusativos plurales. Hoc præclarum inventum debemus Cælio Calcagnino in epistolis, deinde Julio Cæsari Scaligero. At isti, quia meum inventum esse credunt, sibi ducunt palmarium, quum me impugnant; ego tamen, ut meum, defendam.

Præ-

1. *Nisi mavis &c.*] Sane malim. Quin pervulgata nimis est hæc derivationis analogia, quam ut in dubium vocari debeat. Sic enim φύσις deducitur a φύω, ut

ἔλκεσις ab ἐλκύνω, μύσις a μύω, γνῶσις a γνῶω. Ceterum de Fuo & Fio vide jam supra III. 3. 6æ. ad verbum Fio.

Præpositio ante verbum, <sup>2</sup> nunc compositum verbum efficit, nunc fertur in casum ulteriorem; ut, *argutos interstrepere anser olores.* de quo late Lambinus lib. 2. Od. 7. Ad hunc modum se habet *Interest*: dicimus enim, *Murus interest inter me, & te*: Et, *mea interest hoc facere*, id est, Est inter mea negotia. Horatius: *Nil intra est oleam, nihil intus in nuce duri*, id est, nihil est intra oleam duri: idem, *Villa, quæ super est Claudi cauponas*, id est, quæ est super cauponas. Hic valde miror acumen Grammaticorum, <sup>3</sup> qui comminisci potuerunt *mea, tua,*

2. *Nunc compositum verbum efficit &c.*] Plerumque componitur cum Verbo, & quando ferri etiam videtur in casum ulteriorem, tunc intelligenda iterum per Ellipsin eadem præpositio, vel etiam alia ejusdem originis & significationis. Ut quum dicitur, *Egredior urbe, & Urbem*, in illo repetenda præpositio E vel Ex, in altero, *Extra*. Hinc passim Verbis Compositis junguntur Casus, quos non natura Verbi, sed Præpositionis, requirit. Tacitus Ann. I. 13. *Ambulantis genua advolvebatur.* Similiter VI. 49. Corn. Nepos Timoth. 2. *Gentes, quæ mare illud adjacent.* Lucilius, *Ut quæ res me impendet, agatur.* apud Festum in v. *Me*, sed qui male eam pro *mibi* positam putat. Nam ita quoque Terentius Phorm. I. 4. 2. *tanta te impendent mala.* Ælianus Var. Hist. XIV. 6. *μήτε τοῖς παρελθόντων ἐπιπάμνειν, μήτε τῶν ἐπιόντων προκαμνειν.* Ubi idem Verbum cum diversis Præpositionibus compositum diversos etiam recipit casus, prout eos illæ requirebant.

Sæpe tamen etiam præpositio ante Verbum, sed & alibi, poni sola sine casu & compositione videtur, vel tanquam adverbium aliquod, vel ita, ut casus, qui requiritur, per Ellipsin sit omissus. Cic. pro Sulla cap. 8. *Me meum genus suo ante non ponere gaudeat.* Sall. Catil. 3. *Quæ sibi quisque facilia factu putat, æquo animo accipit: supra, veluti ficta pro falsis accipit*, h. e. quæ supra se & suas vires putat. Cap. 23. *Ubi periculum advenit, superbia atque invidia post fuere.* Et alibi passim. Quin & Gell. I. 22. τὸ *Supereffe*, quando significet reliquum esse, restare, monet *divise pronunciantum, ut non una pars orationis esse videatur, sed duæ.* Vide supra cap. 3. ad Verba *Adeo, Æstuo* in fine, *Egredior, &c.*

3. *Qui comminisci potuerunt &c.*] Hanc tamen sententiam etiam post & contra Sanctium ac Scalligerum tuetur Vossius de Construct. cap. 29. munitus auctoritate Prisciani, qui lib. XVII. *mea, tua, &c.* additum verbis *interest* &

*tua, sua*, esse ablativos singulares. Pudet recensere ratio-

& *refert*, exponit *in re mea, tua*, &c. Sequitur Vossium per omnia, & Sanctium, quem ceteroqui fideliter sequi solet, diserte jam relinquit Auctor Gallicus Novæ Methodi L. L. pag. 379. tum Bangius de Syntaxi Verborum pag. 1101. Utuntur autem duplici pariter argumento. Prius est ex ratione metri apud Terent. Phorm. V. 7. 47. *Etiã dotãtis soleo*. CH. *Quid id nostra? Ph. Nihil?* Ubi posterior syllaba vocabuli *Nostra* necessario videtur producenda, & ideo statuendum, esse illam Ablativi casus. Sed profecto tanta invaluit licentia in metro Comico, ut vix inde quid certa ratione probare vel refutare queas. Deinde vero putem pene legendum scandendumque hoc modo: *Etiã-dotãtis sole-o qu id-* (per diæresin) *id no-stra Nil*. Nisi malimus statuere, excidisse voculam *ante nihil*: quo pacto etiam plana omnia forent, & sana. Certe ex uno hoc & dubio profus loco non debuisset illud affirmari, quum plura alia apud Terentium occurrant, in quibus manifeste controversa hæc syllaba vel litera A corripitur. Sic in Eun. II. 3. 28. *Fac tradas, mea nil refert, dum potiar modo*. Ut & in Heautont. IV. 5. 45. *Eô nunc confugies, quid mea? num mihi datum est?* Et Phorm. IV. 5. 11. *Datum esse dotis*. DE. *quid tua, malum, id refert?* CH. *magni, Demipho*. Alterum petit Vossius & Auctor

ille Methodi ex ratione Ellipseos, cuius supplementum se deprehendisse putant apud Plautum in Perfa, *Mea istuc nihil refert, tua refert gratia*. Censent itaque, quoties dicitur *Refert, interest, mea, tua, Ciceronis*, semper intelligendum *de gratia*. Sed vel hoc iudicio fit, quam non semper habenda sit fides etiam fide ceteroqui dignissimorum hominum citationibus, & quam male faciant, qui cum Auctoribus loca ipsa, ubi verba laudata occurrant, non designant. Verba illa Plauti invenies in Perfa IV. 3. 68. sed plane aliter se habentia in omnibus, quas vidi, edd. etiam illis Angelii, & Coel. S. Curionis: nempe, *Mea quidem istuc nihil refert, tua ego refert gratia*. Vides, Lector, neutiquam *to gratia* referri ad phrasim *Mea refert, tua refert*; & proinde collabi plane sententiam Vossii, quæ unico hoc loco nititur. Sed & repugnat profus ei Analogia significationis & constructionis. Nec enim Latine dicitur ulla ratione, *Hoc interest, Hoc refert, mea gratia*: ut neque alterum, quod ex Prisciano arripiunt, *Hoc interest, Hoc refert, in re mea*. Nolim equidem negare profus, quod facit Sanctius, Latine dici *Hoc est in re mea*. Sed nihil ex eo elicies ad probandam illorum constructionem & usum. Deinde locus Plauti, incertum ubi, (nam nec Actum aut Scenam, nec Comœdiam nomi-

tiones, quibus id probent, aliquas tamen, honos sit au-

nant) *Utrumne veniat, nec ne, nihil in re est mea*, quo refutari ajunt Sanctium, ille vero valde mihi est suspectus, ut quem æque ac superiorem male exhiberit Vossius. Videtur enim scripsisse Plautus, *nihil interest mea*. Utcunque sit, absonum certe & durum plane est dictu, *Hoc refert*, vel *Hoc refert se, in re mea*. At latinissime & quam planissime dicitur, *Hoc interest inter mea*, aut *illius, negotia*, & hinc contractius, usitata & in superioribus a me & Sanctio declarata Ellipsi, *Hoc interest mea*, aut *illius*. Cic. Famil. II. 19. extr. *Quod ego & mea, & Reip., & maxime tua, interesse arbitror*. Similiter *refert mea* concisus dicitur etiam ex Donati sententia ad Terent. Phorm. IV. 5. 11. quem Prisciano opponimus, pro *refert se ad mea negotia*. Cujus locutionis ratio, quoniam adhuc obscurior est, & parum intellecta, liquidius hic nobis erit ostendenda. *Referre omnia ad suam utilitatem*, ait Cic. de Sen. 13. & Famil. III. 10. *ad dignitatem*. XII. 22. h. e. in omnibus rebus spectare utilitatem suam, seu ita gerere omnia, ut pertineant ad utilitatem suam, ut congruant utilitati suæ, ut utilitatem suam cum iis jungat. Sic de Offic. I. 30. *Victus cultusque corporis ad valetudinem referantur, & ad vires, non ad voluptatem*, h. e. valetudini inserviant &c. Hinc jam passim apud Plautum, *Quam*

*ad rem istuc refert?* pro *refert se*, h. e. cui rei id inservit, quam ad rem istuc attinet. Omittitur hic jam Accusativus reciprocus, sed retinetur adhuc præpositio *Ad*: pro quo tamen etiam dixit, *Cui rei retulit, te id assimilare?* Truc. II. 4. 40. Sed & in plurali invenias hanc phrasin. Plautus Persa IV. 4. 44. *percontari volo, qua ad rem referunt*, scil. se, h. e. pertinent. Ceterum quia frequentissimi tandem usus fuit hæc locutio, omitti denique cepit non modo Accusativus ille reciprocus, sed & *ad negotia*, maxime si exprimeretur is ipse, ad quem se referret res, quæ memoratur. Veluti, *id Mea minime refert*, h. e. minime se refert ad negotia mea, minime ergo ad Me attinet. Et cum Genitivo Nominis Substantivi, quem male Verbo *Refert* negant Bangius de Synt. Verbor. p. 1096. & Vossius in Gramm. Minore, Sallust. Jug. III. *Faciendum aliquid Boccho, quod Romanorum magis, quam Sua, retulisse videretur*, h. e. quod videretur magis attinuisse ad rem Romanorum, magis conjunctum fuisse cum negotiis Romanorum, quam cum Suis. Plin. Paneg. cap. 40. *Nihil iniquitatis referre existimans, exigas, an constituas*, h. e. prorsus non referre se, non attinere, ad negotia iniquitatis, utrum &c. Quinctil. IX. 4. ab ipso Vossio laudatus, *Plurimum refert compositionis, qua quibus ante-*

auribus, proferam. *Ablativus Re*, inquit, *poscit Mea, Tua, Sua: nam Interest mea, idem est, quod, est in re mea.* Sed falluntur cum suo Calepino: neque enim dicitur latine, *Hoc est in re mea*, sed *e re mea*, aut, *in rem meam.* Addunt præterea, quia *Re est fœmininus ablativus*, ideo additur *mea.* Næ isti Lynceos habent oculos, qui ablativum, *Re*, tam clare prospexerint. Jam deinde miseret me Laurentii, qui dicat, sonantius dici, *Interest mea*, quam, *interest meo*, quia *mea* collocatur

*æponas*, h. e. plurimum refert se, seu pertinet, ad compositionem recte faciendam. Immo cœpit tandem etiam simpliciter dici *Refert*, pro, opus est, expedit; interest. Cic. Fam. VIII. 10. *Te aliquid, quod referret scire, reticuisse*, h. e. quod scire, referret se ad ejus negotia, expediret ejus rationibus. Plaut. Epid. II. 1. *Quos pudet, cum nihil refert*, h. e. quos pudet in eo negotio, ad quod Pudere nihil se refert, nihil attinet, vel, quos pudet tum, quum Pudere nihil refert se, nihil facit, ad rem. Vatinus ad Cicer. *Sed quanti id refert, si tamen fato nescio quo accidat.* h. e. ad quanti momenti negotium refert id se, vel ad quanti momenti mea negotia refert id se, quantum id juvat, & ad rem attinet. Vide seq. Notam de hac Genitivi, *Quanti; Magni; Pluris*, &c. constructione. Tac. An. VI. 2. *Bona Sejani ablata arario, ut in fiscum cogerentur, tanquam referret*, h. e. tanquam ea translatio ab æratio in fiscum, referret se, seu attineret, ad rem præsentem, tanquam in eo quid situm esset

discriminis. Suet. Oth. 4. *Nihil referre, ab hoste in acie, an in foro sub creditoribus caderet*, h. e. nihil attinere ad rem istud discrimen, nihil interesse. Sic, ni fallor, in clariorem lucem dedimus hanc locutionem, ad quam adhæserunt Viri Eruditissimi, neque Recentiores modo, sed & ipsi Veteres. Unde Verrius Flaccus apud Festum, *Refert* opinatur per errorem dici, quum rectum sit *rei fert*: quo nihil ineptius puto, quodque i deo miror probatum etiam a Vossio. Et tamen hæc opinio forte in causa fuit, quare *Refert* primam habeat productam, nisi si distinguendæ significationis causa id ita evenerit potius. Sed & ipse Sanctius errat haud dubie, quando mox cum Scaligero *refert id mea*, exponit directe & active, *id representat mea negotia*, & Donatum putat non attigisse scopum, quem ille attingit verissime, quum in isthac phrasi, *quid id tua refert*, deesse per Ellipsin censet *ad*, ut sit *ad tua*, scil. negotia. Urfinus vero, quæquæ hic disputavimus, omni ex parte recepit & approbavit. Vide eum To. 2. pag. 194. & 200.

catur in medio, & est vox suavior. Contra hos advoco Aristotelem, ex cujus doctrina scimus, voces compositas nullam habere rationem partium singularium, imo nec partes ipsas aliquid significare: nam in hoc nomine *Omnipotens*, *Omni* nihil significat, quatenus est pars dictionis, sicut nec *potens*. Cur igitur dices, *Re* in compositione esse aliquid, cui addas, *mea, tua, sua*, nam in voce *Agricola*, non poteris addere ad τὸ *agri, felicitis, vel fertilis*.

Sed quid in Grammaticorum tenebris refutandis operam perdimus, ac non potius in his verbis Suppositum clarissime ostendimus? Cicero Attic. lib. 3. epist. 19. *In Epirum me statui conferre, non quo mea interesset loci natura*: idem 4. Finib. *Mihi non satis videmini considerare, quid intersit natura quæque progressio*. Terent. Adelph. I. 1. 51. 4 *Hoc pater, ac dominus interest*. Plaut. Mostell.

2.

4. *Hoc Pater ac Dominus interest*] Aliena ab hac constructione, & simul durior paulo, est hæc Terentii locutio, cujus idoneam rationem aut Ellipsin vix invenias. Credo tamen dici pro *ad hoc discrimen, seu ad hunc modum, interest inter se Pater ac Dominus*, h. e. discrepat. Nempe Verbum hoc sæpe etiam discrepantiam notat, & hinc ejus quoque significationis constructionem sibi vindicavit. Gellius V. 18. simpliciter & analogice loquitur, *quid ipse inter Res Gestas & Annales esse dixerit*. At Cicero Academ. Quæst. IV. 9. *Negant illa quidquam a falsis interesse*, h. e. discrepare; Et cap. 26. *nullum esse visum verum a sensu profectum, cui non appositum sit visum aliud, quod ab eo nihil intersit, quodque percipi non possit*. Et ad Attic. V. 19. *quoniam τὸ*

verum ἄν interest ἔ φθονέω. Hic jam omittitur ipsa etiam Præpositio. Terent. Eun. II. 2. 1. *Stulto intelligens quid interest!* ubi pessime a quibusdam distinguitur. Gellius III. 14. *quid Dimidium Dimidiato intersit*. Manifeste in his omnibus τὸ *Interest* non tantum ponitur pro *discrepat, differt*, sed & horum Verborum constructionem adsumit sibi. Atque ideo Cicero de Finibus III. 7. in eundem sensum & constructionem conjungit illa, *Nihil esse, quod Intersit aut Differat aliud ab alio*. Sed & hinc petenda est ratio locutionis, qua Seneca utitur Nat. Quæst. I. præfat. *Quid illis & nobis interest, nisi exigui mensura corpusculi?* De assumpta Verborum ejusdem Significationis Constructione Vide Me supra cap. 3. ad Verbum *Interdico*.



2. 1. 60. *Pluma haud interest, patronus an cliens fuit.*  
 Terent. Adelph. *Quid ista, Æschine, nostra?* subaudi *inter*  
*sunt, vel referunt.* Syntaxis est, *Æschine, quid ista*  
*sunt inter nostra negotia?* Donatus ad illud Terentii in  
 Phorm. *Quid tua, malum, id refert?* subdit, *Et quære,*  
*quomodo dicatur, quid mea, quid tua? an deest AD, ut sit,*  
*ad mea, ad tua?* Hæc Donatus, qui etiam si omnino  
 scopum non attingit, tamen contra Grammaticos, ac-  
 cusativos, non ablativos esse indicavit. De verbo RE-  
 FERT, aut potius REFERO, minus est dubitandum;  
 semper enim activum est, etiam in, *Mea refert, tua*  
*non refert, ut, hic puer patrem refert, id est, repræsen-*  
*tat: hoc rem tuam minime refert.* Sed accipe verum sup-  
 positum. Cicero Attic. *Quid refert una sententia omnium?*  
 „[pro quo vulgo dicunt, *Quid importat, id est, af-*  
 „fert; ut Lucret. 3. *Aut aliam quamvis cladem importare*  
 „pericli. Et Cicero, *Detrimta rebus publicis per homi-*  
 „nes eloquentes importata.] Varro lib. 1. *Hæc varietas*  
*maxime refert.* Plinius lib. 7. cap. 6. *Incessus in gravida*  
*refert: & lib. 11. cap. 51. Multum tamen in his refert &*  
*locorum natura: & lib. 16. cap. 33. Neque terra tantum*  
*natura circa has refert: & cap. 39. Infinitum refert lunaris*  
*ratio: & lib. 17. cap. 24. Refert & tempus anni: & lib.*  
 18. cap. 21. *Plurimum enim refert soli cujusque ratio: &*  
 capit. 31. *Longitudo in his refert, non crassitudo.* Lu-  
 cretius lib. 4. *Usque adeo magni refert studium, atque vo-*  
 luntas. s „[Ubi subaudi *Quid, vel Aliquid, sicut*  
 „idem

5. Ubi subaudi, *Quid*] Immo  
 aliquid amplius. Nempe *refert*  
*se ad magni momenti negotium.*  
 Sic apud Terentium Phorm. IV.  
 5. 11. *Quid tua, malum, id re-*  
*fert?* CH. Magni, Demipho. h.  
 e. propter quid refert se id ad  
 tua negotia? respondente altero,  
 refert se id ad mea magni mo-  
 menti negotia. Sic *magni inte-*

*resse, Cicero Famil. II. 19. Ma-*  
*gni enim videbatur interesse, ad eam*  
*necessitudinem, quam nobis fors*  
*tribuisset, consuetudinem quoque*  
*accedere, h. e. esse inter nostra*  
*magni momenti negotia. Vi-*  
*dentur hæc quidem sic satis ex-*  
*pedita. Possis tamen Genitivis*  
*hiscæ etiam peculiarem in hac lo-*  
*cutione dare Constructionem &*

„idem lib. 1. *Propterea magni quid refert semina quaeque*  
 „*cum quibus, & quali positura contineantur.* Plaut. Pers.  
 „act. 4. sc. 4. *Quid id ad me, aut ad rem meam refert,*  
 „*Persa quid rerum gerant? Et mox; Nunc ad illud ve-*  
 „*niens, quod refert tua.* Et sc. 5. *Prius percunctari volo,*  
 „*quae ad rem referunt: idem Mil. act. 2. sc. 1. Quid me-*  
 „*minisse id refert ad hanc rem tamen? Et Trucul. act. 2.*  
 „*sc. 4. Cui rei retulit te assimilare? Ex quo loco appa-*  
 „*ret, nugari Verrium, cum Refert explicat Rei fert,*  
 „*quasi Re sit Dativus, non Ablativus.] Præterea au-*  
 „*tem hinc intelliges apertissime, errare Grammaticos,*  
 „*quum dicunt mea, tua, sua, esse ablativos foeminos,*  
 „*quia ex illorum regula in oratione infiniti verbi di-*

cen-

Ellipsin, ferme, uti fit, quando junguntur Verbis *astimandi*. Nam sicuti, quum dico, *Ego id parvi facio*, aut *puto*, sensus est, *Ego id negotium facio*, aut *puto, negotium parvi momenti*. Florus IV. 12. *Utinam vincere Germaniam tanti non putasset*, h. e. non putasset negotium tanti momenti. Sic quando dicitur, *illud nostra refert magni*, id ita supplere queas; *Illud, quod ad, & ad, seu tanquam existens, aliquod magni momenti negotium, refert se ad nostra negotia*. Alterutro certe modo, sed *mea* sententia, priore potius, supplenda hæc & accipienda videntur. Et sic Plautus Bacchid. III. 4. 20. *Mea illud nihilo pluris referet*. Et Rudente IV. 3. 27. *Nihilo pol pluris tua hoc, quam quanti illud refert mea*. Locum Lucretii, quo uno heic nititur Scioppius, iterum deprehendo, parum integra fide ita citari, quum versus isti occurrant lib. 2. v. 759. & ita legan-

tur, *Propterea magni quod refert semina, &c.* Neutiquam ergo istic apparet *magni quid*, sed absolute ponitur *magni refert*. Et ita iisdem fere verbis lib. I. §. 817. & 907. *Atque eadem, magni refert, Primordia saepe Cum quibus & quali positura contineatur. Jamne vides igitur, paulo quod diximus ante, Per magni referre, eadem primordia saepe Cum q. &c.*

6. *Quia ex illorum regula &c.]* Nullam omnino vim, nullam rationem in hoc argumento perspicere possum. Nam si *Mea, Tua, Sua*, essent Ablativi, quod tamen non sunt, manerent utique etiam in Infinitis locutionibus, nec ulla ratio foret aut causa mutandi istic casum. Perinde enim est, siue dicas, *Tua refert, ut hoc cognoscas*, siue *Scio, tua referre, ut hoc cognoscas*. Recte autem Plinius utroque in loco. Nam *diximus & terram referre plurimum*, pro, *diximus & terram prodesse plurimum*, seu, per-

endum esset; *Dico*, vel *arbitror*, *meam referre*; *ajunt meam interesse*, non *mea*. Sed contra Plinius lib. 14. *Manifestum est*, *patriam solumque referre*, non *uvam*; & lib. 21. *Diximus & terram referre plurimum*. Dicimus itaque Latine, *Mea interest*, *nostra refert*, *regis interest*; *cujus*, vel *cuja interest*, vel *refert*, *subaudi*, *officia*, *opera*, *munera*, vel *negotia*. & *Interest* ab *Inter*, non, a *Re*, componi, diserte indicant illi Horatiani versiculi Satyr. 2. lib. 1.

*Rem patris oblimare malum est ubicunque; quid inter Est in matrona, ancilla peccesve togata.*

Tum præterea, si verum esset, ablativum *Re*, in *interest*, & *refert*, (ego in *Interest*, *re*, non invenio) movere has tragœdias, illud *Re*, deberet produci. Sed Horatius dixit in arte:

*Intererit multum Davusne loquatur, an herus.*

Non igitur illic, *Re*, est, sed *Inter*. At dices, *Refert* impersonale, *Re*, producit, quia significat, *res fert*. quam hoc falsum sit, disputavimus in Arte, quum de *Re* egimus in quantitate. „[Juvenalis quidem <sup>7</sup> perspicue corripit; *Sportula quid referat*, *quantum rationibus* „*addat*. Vulgo Itali dicunt, *Quanto importa la parte*, „*id est*, quantum refert, affert, apportat. Terent. „*Nescit hoc lucri quantum ei damni apportet*. Ubi & *Im-* „*portat* dici potuisse, jam modo ex Lucretio, & Tul-

pertinere & referre se ad istius rei rationes. In Finito dicitur Terra quoque refert plurimum, vel, ut dixit, *Plurimum refert soli cujusque ratio*. Vide ipsum Sanctium pag. sup.

7. *Perspicue corripit*] Haud ita perspicue. Nam *referat* habet hic

vulgatam significationem referendi aliquid in suas rationes. Vide locum, qui est in Satyra prima. Accedit, quod alibi passim producatur impersonale hoc *refert*. Certe aliis locis probari debuisset contrarium.

## C A P. VI.

*De Verbo Infinito, seu impersonali. Infinitum est Nomen Verbi, non determinatur a Verbis: pro omni casu potest poni. Tempus est abire Latine dicitur & usitate.*

**A**NXIE torquentur Grammatici, dum, quæ verba infinitivum determinent, expiscantur; sed frustra sudant, & nihil explicant. Quanto rectius Priscianus, qui ex antiquis sic disputat: *Vim Nominis rei ipsius habet verbum Infinitum; unde quidam Nomen verbi hoc esse dicebant: dico enim, bonum est legere, ut si dicam, bona est lectio. Hæc ille.* Minervæ placet, Infinitum semper esse verbum, sed ejus totum sensum & orationem sumi pro aliquo casuum. Aliquando vero Nomen verum est; ut, *Scire tuum; Nostrum vivere.* „ [Sic *Fieri & Facere*, nomina sunt, & *Factum* significant, † *Quoad* „ *ejus fieri potest*, id est, possibile est; *quoad ejus facere*

†. *Quoad ejus fieri potest*] Perperam has locutiones accepit Scioppius. Neutiquam enim Genitivus iste regitur a *fieri* vel *facere*, tanquam veris Nominibus, quod neque sensus locutionis patitur, (nam quid tandem foret, *Quoad ejus factum potero*?) sed a suppresso provocabulo *Aliquid*. Idem enim est, ac si diceretur, *Quoad aliquid ejus facere potero*. Gronovius pater in hisce locutionibus maluit legi *Quod* pro *quoad*. Vide Eum ad Liv. XXVI. 32. *Se mandatueros Consuli, quod sine jactura reip. fieri posset, fortunæ ejus civitatis consuleret.* ubi ex MStis restituit *quod*, cum vulgo ederetur *quoad*. Similiter XXXIX. 45. *Id eos ut prohiberet,*

*quod ejus sine bello posset, prætori mandatum est.* Ubi itidem sic primus edidit ex scriptis codicibus. Et notandum, hic jam omitti *quod facere* vel *fieri*, & manifeste in ista lectione *quod ejus* regi a *quod*, sicuti sæpissime regitur talis Genitivus a Pronominibus, Terent. Eun. I. 2. 122. *Quicquid hujus feci, causa virginis feci.* & V. 6. 10. *Quicquid hujus factum est, culpa non factum est meâ.* Heaut. III. 3. 10. *At mihi fides apud hunc est, nihil me istius facturum.* Plautus Casin. III. 2. 26. *Si quid ejus esset.* Cæsar B. Gall. III. 4. *quarum rerum a nostris fieri nihil poterat.* Certum porro est, *quod* sæpe isto sensu poni pro *Quantum*, Sueton.

potero, pro, ejus rei factum.] Sed jam exemplis per omnes casus ductis rem explicemus.

In Recto dixit Horat. *Virtus est vitium fugere*, Ubi τὸ *Fugere* suppositum verbi est, ut sit, *Fugere vitium*, id est, *Fuga vitiorum, est virtus*: sic alibi, *Dulce est desipere in loco*, id est, *desipere in loco est negotium dulce*. I nunc, & dic, Verbum, *Est*, determinare infinitum. Attende diligenter verba Ciceronis 3. Officior. *Non enim falsum jurare pejerare est, sed quod ex animi tui sententia juraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere, perjurium est*. Vides hic, *Pejerare & perjurium* idem omnino esse: idem 3. Tuscul. *Si autem caderet in sapientem aegritudo, caderet etiam iracundia: subdit deinde, Etenim si sapiens in aegritudinem incidere posset, posset etiam in misericordiam, posset in invidentiam: & paulo inferius sic colligit; Cadit igitur in eundem & misereri, & invidere*. Hinc tu quoque collige, *Invidentiam & Invidere, Misericordiam & Misereri*, non differre. Ovid. 2. Metamorph. 2 *Posse loqui eripitur*, id est, potestas loquendi,

## Pro

ton. Nerone 31. *Quod ubique esset custodia*, h. e. quantum captivorum. Cæsar B. Gall. III. 16. *Tum, navium quod ubique fuerat, unum in locum collegerat*. Sic *Quod in te uno fuit*, Plautus Capt. III. 4. 2. & alibi. *Quod in te est*, Terent. Heaut IV. 8. 4. & Adolph. IV. 5. 58. *Quod poteris*, Eun. II. 1. 8. & Heaut. III. 1. 7. Sed tamen alterum quoque satis probum est & frequens. Certe in optimis reperias Edd. *Quoad ejus facere poteris* apud Cicer. Famil. III. 2. *Quoad ejus fieri possit* V. 8. & de Invent. II. 6. & ad Heren. I. 2. Intellige in omnibus his locis aliquid: sic nihil supererit hæsitationis. Sed &

sæpe, uti hic, integris locutionibus præmittitur hæc vocula *quoad*. Sic Cicerō Famil. X. 24. *quoad ipse, quoad ego nosse potui, humanissimi fuit sensus*. Pro Archia cap. 1. *Quoad longissime mens mea potest respicere spatium præteriti temporis*. Pomp. Mela, I. 8. *Nam gregibus, quoad potest, parcitur*. Plautus Asinar. II. 2. 30. *Voce summa, quoad vires valent*.

2. *Posse loqui* etc.] Adde Cicer. Famil. VI. 11. *Nec enim acciderat mihi opus esse*, de Offic. III. 29. *Si nihil malum esset, nisi dolere*. Lucretius IV. 769. *Præterea Meminisse jacet languetque sopore*. Plaut. Persa III. 48. *Lubere per me tibi licere intelligo*, Ver-

Pro Genitivo. Cicero, *In spem venio tuum adventum appropinquare.* Plaut. Mostell. *Nolo facere mentionem te has emisse.* Terent. Phorm. *Summa eludendi occasio est mihi nunc senes, & Phædræ curam adimere argentariam.* Virgil. *Sed si tantus amor casus cognoscere nostros:* idem 3. *Æneid. Certa mori: ut ante dixerat, Æneas certus eundi.* Catul. *Surgere jam tempus, jam pingues linqere mensas.* Horat. *Indocilis pauperiem pati.* Pomp. Mela lib. 2. cap. 1. *Famam habent, solere pro victimis advenas cadere.* Ovid. *Signa dedi venisse Deum.* Plinius lib. 7. cap. 55. *Puerilium ista deliramentorum, avidæque nunquam desinere mortalitatis, commenta sunt.* Cicero, 3 *Haberemque in animo navem conscendere.* Sic dicimus, *Tempus est venire, hora est abire, pro veniendi, & abeundi;* quod quia Græcorum more dici, & poëtis tantum concedi credit Val-la lib. 1. cap. 25. Oratorum etiam exemplis confirma-bo. Cicero Attico lib. 10. *Quamquam tempus est, nos de illa perpetua jam, non de hac exigua, vita cogitare:* idem 1. *Tuscul. Tempus est jam hinc abire me:* idem 3. *Naturæ Deorum, Magnam molestiam suscepit Chrysippus red-dere rationem vocabulorum:* idem Verrin. 4. *Potestas erat sese gravissima levare infamia:* ibid. *Capit consilium de amicorum & propinquorum sententia, non adesse ad judicium:* „[& 14. ad Attic. 13. *Cum consilium cepi legari a Cæsare:*] idem pro Quintio, *Te consilium cepisse hominis propinqui fortunas funditus evertere:* idem pro Cæcinnæ, *Nullam esse rationem amittere hujusmodi occasionem:* idem in Topi-cis, *Sed jam tempus ad id, quod instituimus, accedere:* ad

*rum Lubere haud lubeat, si liceat, mihi.* Alia & longe majore numero per omnes casus exempla Vide apud plerosque Grammaticos, Vossium, Bangium, Ursinum &c.

3. *Haberemque in animo &c.* Locus hic non exhibet nobis exemplum Infinitivi pro Genitivo

positi, nisi intelligi necessario quis putet *consilium*, quod neutiquam est opus. Sed & alienum est, quod seq. pag. ex Cæsare lib. 5. de B. Gall. adfert Sanctius; nam constructio hic & illic est Accusativi. respondit enim, accipere conditionem non esse consuetudinem populi Rom.

ad Heren. 3. *Tempus est ad ceteras partes rhetorica orationis proficisci.* Sallust. *Non fuit mihi Consilium, socordia atque desidia bonum otium conterere: idem, Quibus in otio vel magnifice, vel molliter, vivere copia erat.* Livius lib. 30. *Tempus esse, aut pacem componi, aut bellum gnauiter geri: idem lib. 44. Consilium igitur cepit, transfosso pariete iter in urbem patefacere.* Cæsar lib. 5. Gallic. *Respondit, non esse consuetudinem populi Rom. ab hoste armato conditionem accipere: idem, Consilium capit, omnem a se equitatum noctu dimittere.* Curtius lib. 7. *Sed tempus, salutis suæ, tanta jam parta gloria, parcere: idem lib. 4. Cupido, haud injusta quidem, ceterum intempestiva, incesserat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam invisere.* Sueton. Calig. *Ita bacchantem atque grassantem non defuit plerisque animus adoriri.* Valer. Maxim. lib. 2. *Sed tempus est eorum quoque mentionem fieri.* Plinius lib. 13. *in proœmio, Indocilisque nasci alibi.* Terentius Andr. *Post ubi jam tempus est promissa perfici.* Virgil. *Jam tempus agi res.*

4 Pro Dativo, seu Accusativo cum *Ad.* Horat. 1. Epist. *Fons etiam rivo dare nomen idoneus: idem in Arte, Tibia aspirare, & adesse choris, erat utilis.* Virgil. *Et cantare pares & respondere parati.* Pom. Mela lib. 2. *de quodam fonte, potarique pulcherrimus.* Ovid. 1. epist. *Nec mihi sunt vires inimicos pellere tecto: idem 1. Metam. Sedit extinguere: ibid. Fluctusque & flumina signo Jam revocare dato.* Sallust. Catil. *Et vos servire magis, quam imperare, parati estis. „[pro, servituti magis, quam imperio.]*

## Pro

4. Pro Dativo seu Accusativo cum *Ad.*] Adde his Ovid. Metam. III. 596. *quo non alius conscendere summas Ocyor antennas, prensoque rudente relaii, Et V. 55. Ille quidem jaculo quamvis distantia misso Figere doctus erat, sed tendere doctior arcus.* Et v. 146. *Æ-* thionque sagax quondam ventura videre. Et XV. 121. *animal natum tolerare labores.* Huc referri etiam illud Terentii possit, Eun. I. 1. 3. *An potius ita me comparem, non perpeti meretricum contumelias pro, ut non perpetiar.*

Pro accusativo, ut illud Demosthenis, *Non tanti emo pœnitere*. Plaut. *Perf. Didici vera dicere*. Persius, *Nisi te scire hoc sciat alter*. Horatius, *Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum*: idem, *Da mihi fallere, da justum, sanctumque videri*. Terentius, *jussi ei dare bibere*: idem, *Vultisne eamus visere?* Sic, *Cogis me flere, discedere, ridere*: item illa, *Pergis pergere? Tendit tendere, Abin abire?* pro accusativo cum præpositione. Terentius *Heaut. Desine Deos gratulando obtundere, tuam esse inventam*, id est, propter inventam gnatam. Plaut. *Mostell. Mæstus est, sese has adeis vendidisse*. Lucanus, *O faciles dare summa Deos, eademque tueri Difficiles*, id est, ad dandum, & tuendum. Virgil. *Nam me discedere flevit*, id est, ob meum discessum: „[idem, *Armari edice*, id „est, jube armaturam ut armentur.]

Pro sexto casu. Cicero 1. *Tuscul. Hominum quanta sit mens*, 6 *difficile est existimare*: idem *Oratore, Esse igitur*  
in

5. *Idem &c.*] Disertiora sunt, in quibus Infinitum quasi accusativus regitur a Verbo, apud Salust. Jug. 31. *Pars eorum occidisse Tribunos plebis, alii quaestiones injustas, plerique eadem in vos fecisse, pro munimento habent*. Plaut. *Pœn. I. 2. 100. Ego amo hanc. At Ego esse & bibere*. Nepos *Milt. 4. Si animadverterent, audenti adversus se tam exiguis copiis dimicare*, h. e. dimicationem, pugnam. Sic Virgil. *Ecl. 2. 43. Jamdudum a me illos abducere Thestylis orat*, h. e. eorum abductionem. Cic. *Famil. VII. 14. Si scribere oblitus es. & XV. 15. Ut ipsum vincti contemnerent*. Duriora sunt & Elliptica. Plaut. *Aulul. II. 4. 29. Aquam hercle plorat, quum lavat, profundere*, h. e. propterea quod profundat. O-

vidius *Metam. XIV. 466. neve hæc commenta putetis, Perpetiar memorare tamen*, scil. me ipsum, h. e. obdurabo animum ad hoc, ut ego ipse id vobis memorem. At hæsito, quo referendum sit, aut cujus casus vicem sustineat infinitivus apud Terent. *Andr. II. 2. 31. Etiam puerum inde abiens conveni Chremis Olera & pisciculos minutos ferre obolo in cœnam seni*. An *conveni* istic peculiarem habet significationem, talemque, quæ aliquid a Verbo *Invenire* traxerit, atque adeo notet, *conveniens comperi?*

6. *Difficile est existimare*] Illud vero, ut & quod sequitur, alienissimum est ab hoc loco. Nam infinitum hic ponitur pro Nominativo. Et ita mox in illo, *Indignor servire malis*, infinitum sustinet



in oratione numerum quandam, non est difficile existimare. Sic, dignus amari, Contentus scripsisse, Indignor servire malis. Ovid. O puer dignissime credi, esse Deus. Plaut. Epid. Ego sum defessus reperire, vos defessi querere. Sallust. Jugurth. Audito regem in Siciliam tendere, id est, audito regis itinere.

Ex his jam liquet, Latine & usitate dici, *Tempus est abire*, quod multi putarunt, tum græcam esse phrasin, tum poëtis tantum concessam. Liquet item, Infinitum non sumi pro imperfecto; ut, *Dicere*, pro *dicebat*: nam intelligitur verbum aliquod. Vide *Cæpit* in Ellipsi Verborum. Verba Quinctiliani sunt lib. 9. cap. 3. *At, que per detractionem sunt Figura, brevitatis novitatisque maxime gratia petuntur, quarum una est ea, quam libro proximo in figuras distuli, Synecdoche, quum subtractum verbum aliquod satis ex cæteris intelligitur; ut Cælius in Antonium: Stupere gaudio Græcus: simul enim auditur, cæpit. Hæc Fabius acute, nisi vocasset Synecdochen, quæ est Ellipsis. Melius Donatus in Hecyr. Injurias viri omnes ferre. Figura, inquit, Ellipsis est.*

finet vicem Accusativi. At certiora sunt, in quibus Infinitum cum Ablativo jungitur. Sic Livius XXVIII. 17. *Haud cuiquam* | *dubio opprimi posse.* Tacitus An. IV. 36. *Comperto ficta in eum* | *crimina.* Gellius VII. 3. *Cæpto* | *jam fieri.*

## C A P. VII.

Cupio esse divitem, *Latine dicitur; cupio esse dives, Græce.*

**V**ALLA libro 3. cap. 23. Spero tibi esse bonus amicus; Credo tibi fuisse fidelis, *proprie dicitur; Per accusativum vero non, nisi alterum accusativum addas, qui antecedit infinitum, hoc modo; Spero me tibi esse bonum amicum; credo me tibi fuisse fidelem. Hoc dictum, inquit Budæus in comment. ling. Græcæ, improbare videtur illud Ciceronis pro Quinctil. Ne, ut par quidem sit,*

postulat, inferiorem esse patitur: & ad Attic. lib. 10. In Italia autem nos sedentes quid erimus: nam medios esse jam non licebit. Cæsar, Tenuem sectemini prædam, quibus licet esse fortunatissimos. <sup>1</sup> Curtius, Ad vestras manus confugio, invitis vobis saluum esse nolo. Hæc Budæus. Sed quia ex his, quæ ille adducit, multa pervertunt, aut invertunt Grammatici, planius hæc disquiramus. Infinitum Esse, Dicitur, Haberi, Fieri, & similia, quocunque casu præcedente, postulant semper accusativum, si modo respiciat præcedentem; qui autem præcessit casus, accusativus erit expressus, vel subauditus; ut, Cupio dici doctum, Præceptoris interest esse doctum; Licet vobis esse beatos; Utor amico cupienti fieri probum. Barbare enim docet Ascensius in Vallam, Miserere volentis tibi esse amici; &, Damnor a nolente esse bono. Quum vero dicimus, Dicor esse felix, cupio dici doctus, non vacat tibi esse quieto, Græco more dicitur, atque ita, ut Latinis canonibus defendi non possit, ut in Hellenismo disputabitur. Nunc autem quia & Laurentius, & Recentiores, hanc loquendi formam, Cupio esse doctum, Latine dici non posse arbitrantur, ex antiquissimis auctoribus comprobemus; & præter illa, quæ Budæus vere & apte in medium produxit, hæc attentis auribus considerate. Plaut. Cistell. sc. 1. Quia ego nolo meretricem dicier: ,, [ & Merc. act. 1. sc. 2. Vin' tu te mihi esse obsequentem: ] <sup>2</sup> Cicero de opt. gener. orat. Quare si quis,

1. Curtius, ad vestras &c.] De hoc loco, qui occurrit VI. 9. 34. & in quo legitur nunc in optimis edd. *salvus*, Vide omnino Ursinum To. 2. pag. 377. 378. Sed & apud Cæsarem B. Gall. VI. 36. reperio in ultimis edd. *fortunatissimis*.

2. Cicero de Orat.] Hic locus, & pleraque quæ sequuntur, nullam habent argumenti vim contra Vallam, quum tantum osten-

dant sæpe per Ellipsin omitti Accusativum Pronominis, quod Valla nunquam negaverit. Censuit enim ille, quum dicatur usitatissime *Cupio esse doctus*, non satis Latine ergo dici posse, *Cupio esse doctum*. Monuit hoc etiam Ursinus To. 2. p. 378. & quædam tantum probare id, quod probare contra Vallam debebant, ait. At inter hæc ipsa ab Ursino admessa reperiuntur etiam, quæ aliena sint ab

qui Thucydidio genere causas in forum dicturum esse profiteatur, is, cæt. Virgil. 8. Æneid. Hoc signum cecinit misuram diva creatrix, Si bellum ingrueret, Vulcaniaque arma per auras Laturam auxilio. Curt. 8. Octoginta talenta constituit daturum Alexander. Terent. Andr. Dicam aliquid jam inventurum: ibid. Ut dicam, [additur in Terentio Me, & ita nihil huc pertinet hic locus, qui est IV. 1. 37.] esse ducturum, patri: ibid. Nam pollicitus sum suscepturum: idem Eunuch. Is hodie venturum ad me constituit domum. Horat. lib. 1. epist. 7. Vir bonus, & prudens dignis ait esse paratum: ibid. epist. 16. Pulchra Laverna da mihi fallere; Da justum, sanctumque videri: idem 1. Scrm. An, ut ignotum, dare nobis verba putas: idem, Quo tibi, Tulle, sumere depositum clavum, fierique Tribunalum? Varro ling. latin. Quum hic liber id, quod pollicitus est demonstraturum, absolverit, finem faciam. Lucan. 2. Concessa pudet ire via, civemque videri. Martial. 1. Erras meorum fur avare librorum, Fieri poetam posse qui putas tanti, Scriptura quanti constet. Ovid. epist. Est mihi supplicii causa fuisse piam. Metamorph. 9. Et me dignus eras, verum nocet esse sororem. Martial. Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse. Quintil. lib. 7. An huic esse procuratorem liceat: & 3. Procuratorem tibi esse non licet. ,, [Cicero, Civi Romano licet esse Gaditanum. 3 Plaut. ,, apud Festum, Licet vos abire curriculo: idem Casin. act.

„3.

ab instituto contra Vallam argumento. Certe illud Lucani plane alienum est, *Concessa pudet ire via, civemque videri*. Nam quomodo tandem credimus Vallam, si aliter vellet, id elaturum fuisse. Nec enim voluisset dici, *Concessa pudet ire via, civisque videri*, sed retulisset sine dubio *pudet* inter Verba, quæ, ut ait, *Nominativum recusent*. Vide me not. seq. in fine. Deinde quid differt illud hanc in rem ab

illo Martialis, qui tanti putas fieri. scil. te, poetam posse; Hoc autem prorsus alienum ille censet. Ego vero non video, quare hoc magis, quam illud, ipsi ita videatur.

3. Plautus apud Festum] Quæ Scioppius heic, & in superioribus ex Plauti Mercat. annotat, aliena sunt a Sanctii instituto. Nec enim ille heic ponit exempla, in quibus Accusativus exprimitur ante Infinitum; sed in qui-

„3. sc. 5. *Redire me intro licet; & act. 1. sc. 1. Non mihi licet meam rem solum loqui.* Livius 42. 4 *Neminem eorum per Italiam ire liciturum*, subaudi esse, id est, fore ut neminem ire liceat. Terent. *Nam expedit, bonas esse, vobis.* Ovid. 13. *Metamorph. Non hac sententia tantum est fida, sed & felix, quum sit satis, esse fidelem: idem in Nuce; Nocet esse feracem; ibid. Nudam tamen expedit esse.*

Nec profuerit Grammaticis, ex dogmate repetere, si præcesserit dativus, dativum sequi, aut accusativum: longe enim falluntur; nam dativus ille non præcedit. In illo quippe, *Non licet tibi esse bono*, syntaxis est, *esse bono non licet tibi*, & est Græca loquutio, de qua in *Hellenismo*. Imo ergo sic statuo, ubi fuerint diversæ sententiæ orationes, nos non posse loqui sine accusativo; Ut, *præclarum est esse poëtam; beatissimum est felicem mori; Melius est mori pauperem, quam divitem.* Cujus generis sunt illa, quæ citavimus; *quantum est, esse foris fratrem, &, nocet esse sororem.* Cicero Marcello 4. epist. *Denique si fuit magni animi non esse supplicem victori.* Sed &

quibus supprimitur ante, exprimitur vero post Infinitum. Magis proinde appositum est huic Sanctii consilio, quod ait Terentius Phorm. V. 2. 1. *Nostrapte culpa facimus, ut malos expediat esse*, h. e. ut expediat quibusdam, se esse malos. Sic Liv. 1. 37. *Nec gesturos melius sperare poterant.* I. 58. *Cum mortua jugulatum servum nudum positurum ait.* Gell. IV. 15. *Proposuit dicturum causas, quamobrem videatur esse arduum, res gestas scribere.* Intellige in his *se esse*. Sed & ipse Sanctius sæpè in his a Vallæ sententia refutanda longe recedit. Nunquam enim ille negasset, la-

tine dici, *nocet esse sororem*, & multa his similia. Nam diserte eodem loco tradit: *quædam Verba, immo pleraque, cum Nominativo jungi recusant.*

4. *Neminem eorum &c.*] Verba hæc Livii XLII. 36. variis conjecturis fuerunt tentata, quia non animadversum, negationem compositam in construendo & explicando a nobis sæpe dividendam. Sensus enim eorum est, *non liciturum, quenquam eorum ire per Italiam*, ubi posterius comina accipiendum pro Accusativo, qui Infinitum, *liciturum esse*, præcedit. Vide & supra II. 10. 1.

& in hac parte Græcos jure suo non fraudaverim, & eorum phrasim imitantes. Lucanus; *Tutumque putavit, Jam bonus esse socer*: quod damnat Valla, sed fallitur, ut mox dicitur. „[Vellejus 2. *Parum habebat summa accepisse, & ex equestri ordine Consul creatus esse*, pro, sic „consulem creatum esse. Propertius, *Furabo bis sex „integer esse dies*, pro, me esse integrum: idem, *Visuram & quamvis nunquam speraret Ulysses*, pro, se viuram. Agellius libro 4. cap. 11. *Is cibus tranquillitatem „mentis quærentibus constat esse contrarius*. Ubi Henr. Stephanus, non animadverso Hellenismo, s imperite Solœcismum agit.]

5. Imperite solœcismum agit.] *trariam*. In loco Propertii II. 7. Hodie tamen etiam in accuratissimis edd. aliter plane is locus legitur. Nempe, *quod habet in stationem magnam is cibus, tranquillitatem mentis quærentibus con-* 45. legitur *Visura*, & id voluit quoque Scioppius. In Patavina tamen hujus Minervæ Ed. reperias, etiam deterius, *Visurum*.

C A P. VIII.

*Gerunda a Participio in Dus & in Tus. Gerunda Prisca in Dum. Gerunda in Di & Do regunt Accusativum.*

*Vox in Dus semper participium passivum est. Voces in Di, & Do, etiam Passivæ, nisi accusativum expressum habeant. Tempus est legendi librorum usitate dicitur.*

**G**erunda dicuntur a gerendo, vel gerundo, <sup>i</sup> quod a participio gerantur & gubernentur. Apud Livium sæpe

I. *Quod a Passivo Participio gerantur*] Ineptissima hæc est ratio. Longe rectius Cleonius, cuius verba hisce Sanctianis seq. pag. subjecit Scioppius, ideo sic dici ait, *quod nos aliquid gerere significent*. Revera enim ipsam Verbi actionem, ejusque actionis moram, seu tractum rei gerendæ, notant. Male etiam puto, *Gerunda* appellari hæc vocabula, licet a re gerunda verè dicantur, & licet Sanctium hæc adeo sequatur Vossius Anal. III. 9. & Construct. Es cap,

sæpe legimus, *Pro re bene gerunda.* & Servius in *Virg.* sæpe dicit, *Gerundi modus*; quamvis aliquando per errorem scriptum fit, *Gerundii modus.* „ [Cledonius ait, „ *Gerundii verbum ideo dici, quod nos aliquid gerere significet; utpote, Legendi causa veni; Legendo mihi contingit valetudo; Legendum mihi erit.]*

<sup>2</sup> Olim a Participio in *Dus* quatuor gerebantur voces,

cap. 53. ut non tantum rectius ita vocari, sed & contra analogiam *Gerundia* vulgo appellari affirmet. Ego vero potuisse nos facile utraque ista appellatione carere censeo, sed siquidem adhibenda erit alterutra, illam ab analogia appellationum in arte Grammatica usitatarum alienissimam, hanc isti analogiæ convenientissimam, pronuncio. Etenim Veteres Grammatici, nonnulli hæc vocabula habuerunt pro peculiari Verborum modo, alii pro Nominibus Verbalibus a Participio diversis. Utrumque, ut ego quidem arbitror, male, quum sint varii & veri Casus Participii in *Dus*. Sed tamen hæc recepta Grammaticis horum Vocabulorum a Participiis distinctio, propter usitatum in iis Casibus Ellipticam constructionem, fecit, ut peculiari quoque appellatione fuerint insignita. Et ideo a prioribus Modus ille dictus est *Modus Gerundi*, vel *Gerundivus*, plane ut *Modus Indicandi*, vel *Indicativus*, *Optandi*, vel *Optativus* &c. a posterioribus vero Nomina *Gerundia*, plane uti Nomen *Participium*. Sed & ejusdem formæ sunt, *Adverbium*, *Præverbium*, *Proverbium*.

Nulli autem unquam dixerunt vel Modus *Indicandus*, *Optandus* &c. aut Verba *Indicanda*, *Optanda* &c. vel Nomen *Particeps*. Ita liquet sic fatis, ni fallor, rectius cum Prisciano & Aliis dici *Gerundia*, quam cum Sanctio, & Vossio, & Ursino To. I. p. 613. *Gerunda*.

2. Olim a Participio in *Dus*] De *Gerundiis*, ut appellantur, & eorum Constructionis ratione, abunde egimus ad lib. I. c. 15. pag. 122. &c. Quæ si respicias, Lector, & diligenter consideres, facile te expedies, puto, ex iis difficultatibus, quibus impliciti sunt Sanctius, & alii. Nam, quæso Te, quæ ratio ista est, statuere, a Participio in *Dus*, quod utique Passivum est, & esse agnoscitur a Sanctio, *geri vocabula, quæ Accusativum regant: eademque vocabula, si expressum habeant illum Accusativum, Gerunda* appellare, & iis Activi Verbi non modo constructionem, sed & significationem tribuere: si non habeant additum, tum vero pro Participiis passivis accipere. Si tantum discriminis in ipsam naturam & significationem vocabulorum inducere valet Accusativus, prout iis additur, vel non

ces, quæ accusativum regerent, & a participio in *Tus*

una

additur, quid causæ est, quare non omnia, quæ Passiva ceteroqui sunt, pro vere Activis item habeamus, si iis Accusativus, ut sæpe fit, reperiatur adjunctus? Si ex. gr. *Exigendus, da, dum*, est Participium vere Passivum, ut est, & tamen Genitivus ejus vel Dativus erit Activus; si dicam, *Exigendi*, vel *Exigendo sponsiones*: quidni, licet *Exigor*, & *Exactus*, sint vere item Passiva, tamen hoc quidem Activum habeatur in his Plauti Trin. II. 4. *Quas sponsiones tu pronuper exactus es*. Verum sicuti hoc non admitteret Sanctius, sic nec alterum illud debuerat statuisse, sed potius indagasse constructionis rationem, quæ revera eadem est in utroque quod ad Accusativum attinet, quippe junctum utrique per Ellipsin præpositionis *κατά*. Urfinus tamen To. 2. p. 386. opponit nobis, *Passiva* quidem hanc constructionem Ellipticam *recipere haud invita*, immo *exigere*, at *Gerundia ei reluctari*: atque adeo nihil *duri, nihil, quod ab auribus & consuetudine sermonis Latini abhorreat, invenire* in eo se affirmat, quando *exactus es* suppletur per *secundum quas sponsiones exactus es*. At quis etiam ita, ut ejus verbis utar, locutus est? Sumamus quæso etiam illud Horatii, quod jam ante exposuimus, *ut qui Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur*. Certum est hosce Accusativos per Ellipsin expediendos.

At quam absonum est dictum, *movetur secundum, quod ad, Cyclopa?* Sed & sensus ad speciem est Activus, æque ac Gerundiorum, scilicet *movendo se exprimit vel agit Cyclopa*. Porro, quid tanti etiam discriminis, quod ad duritiem, est inter *Tu exactus es sponsiones, Tu exigendus es sponsiones, illud Oppidum exigendum est sponsiones?* Ovidius Fast. IV. 418. quum ait, *paucâ docendus eris*, quid discriminis in ratione constructionis inter *Illud, & Hoc, prodeò ad docendum paucâ?* Si *docendus* accusativum non regit, sed per Ellipsin sibi adsciscit, quæ ratio aliter sentiendi de *Docendum?* Si meum ergo Ellipseos supplementum admittitur in *Docendus*, quidni & in *Docendum?* Quod vero in Gerundiis quibusdam *negotium* additur, non alia est causa, quam quia sunt Participia Neutrius Generis, quæ requirunt Substantivum, cujus vicem, quando incertum illud est & non expressum, plerumque *negotium* supplet. Res manifesta ex eo, quod mox adferemus, *debellato, quod ad Carthaginenses attinet?* An durius eo erit, si dicam, *debellando, quod ad Carth. att.?* An non manifeste in utroque intelligitur *Negotio?* Ita vero annon integrum habemus meum Gerundiorum supplementum, consuetudini vel analogiæ sermonis Latini satis congruens? Sed, ajunt, eodem modo, atque adeo constructione, dici *specto ludos, & Veni ad spectandum ludos, & Eo spectatum ludos*. At vero factum est

una tantum ; ut, *lectum libros*. Vox in *Dum*, five in  
recto,

idem, fœti species illa juncti proxime Accusativi, verum ratio & constructio est diversissima. Ceteroqui possem itidem tradere, eodem modo dici, *Doceo pauca*, & *Tu docendus es pauca*. *Exigo sponsonem*, & *Tu exactus es sponsonem*: quod tamen falsissimum esse, ipsi ultro agnoscunt. Longe speciosius foret, si dixissent Gerundia & Supina, prout formata sunt a Verbis, quæ vel Accusativum requirunt vel Dativum, ita sibi eisdem casus eodem plane modo adsciscere. Nempe dicimus, ut notum est, *Juvare alicquem*, *Servire alicui*. Hinc ergo Gerundia & Supina eodem construuntur modo: *Paratus sum ad juvandum Te*, *Patriam*, &c. Et *ad serviendum Tibi*. Unde Virgil. *Æn. II. Grajis servitum matribus ibo*. Neutiquam vero dicitur, *Ibo servitum matres*, pro, quod ad matres. Sed ratio diversitatis est, quod Hæc Dativum solum requirementia sunt Verba Neutra, sub quibus non ita commode intelligi potest *Negotium*, at Priora sunt Activa, quæ *to Negotium* requirunt, quod tunc porro per Ellipsin Præpositionis in Objectum Accusativo exprimendum plerumque definitur. Accedit, quod Dativus per Grammaticam omnibus vocabulis potest jungi, modo patiatur id sensus. Is autem idem est plane, five dicas *servire alicui*, five *ire ad serviendum*, vel *servitum, alicui*. Denique, ut sæpe diximus, Veteres

multi non satis perspexerunt semper aut indagarunt rationes locutionum Grammaticas, & ideo ex locutionibus rectis sæpe perverfas formarunt. Res manifestissima ex iis, quæ seq. Cap. disputamus, ubi, quia in Activo recte dicitur, *Eunt damnatum reum*, *Eunt factum mihi contumeliam*, ostendimus præter omnem analogiam dixisse quosdam in Passivo, *Reus itur damnatum*, *Contumelia mihi factum itur*. Videntur sane illi minime intellexisse istius locutionis rationem, & tantum quia solet Accusativus Activis Verbis additus mutari in Nominativum Passivis præmittendum, convertisse ergo etiam istuc Accusativum Activæ locutionis (licet neutiquam ille regeretur ab *Ire*, sed per Ellipsin esset adjunctus Supino) in Nominativum Passivæ locutionis, præmissum verbo *Itur*, cujus tamen Suppositum esse nequit. Simili abusu, vel errore, quia recte, sed per Ellipsin certissimam, dicitur *dormire totam noctem*, mox hunc Accusativum, quasi directe & proxime regeretur a Verbo *Dormire*, converterunt nonnulli in Nominativum, veluti *Tota mihi dormitur hiems*. Vide complura prorsus similia in iis, quæ supra ad Caput Tertium passim notavimus. Sic ergo & in hisce Gerundiis & Supinis quidam retinuerunt forsân simpliciter Constructionem Accusativi in Activo usitam, non multum attendentes



recto, five in accusativo ; ut, *legendum est libros*, vel

le-

ad Analogiam eorum, quæ Accusativum non admittit, nisi per Ellipsin. Liquet illud ex quibusdam locutionibus certissimæ Ellipseos, per quam Accusativus jungitur Verbis Neutris, vel certe Verbis, quæ non illum Accusativum, sed alium regunt, & tamen jungitur etiam Gerundiis & Supinis. Tale illud, *quam viam nobis quoque ingrediendum sit*, quum *Ingredi viam* passim quidem, sed pro *ingredi in viam*, dicatur. Sic illud a Vossio allatum, *Accesserat potatum totam noctem*, ubi Accusativus iste additur Supino, quia & Verbo addi solet, sed per eandem utrobique Ellipsin. Ita ergo nihil mirum est, Auctores plerumque Gerundiis & Supinis dedisse eodem Casu, quos Verbis addi solitos sciebant, ut proinde, quum dicerent, *studium juvandi vos* specie constructionis in ipso Verbo usitata, non ergo dicere vellent, *juvandi vobis*, sicut *serviendi vobis*. Aliter vero Gerundia hæc expedire conatus est Scoppius Parad. Lit. Ep. 2. ubi recte ea ex arte Grammatica explodenda, & pro veris Participiis habenda censuit. Sed quam reddidit constructionis rationem, durior vere est & alienior. Vult enim, cum dicitur, *Ardet desiderio discendi literas*, vel *literarum*, id accipi, quasi diceretur plenius, *discendi discere literas*, vel *discendi discere literarum*, ut tum Accusativus ille, tum Genitivus, pro-

xime regatur a suppresso *discere*, quod ita Naturam modo Verbi retineat, modo Nominis induat. At vero durum est & absonum, nulliusque sensus, *legendum est legere, desiderium discendi discere*. Vel, si quis in his inest sensus, is erit, vocabulum *Legere* est legendum, desiderium discendi, quid sit *Discere*, aut quo modo *discere* fieri debeat vel possit. Præterea vix putem in lingua Latina ferendam locutionem, *discere literarum*, pro *discere literas*. Enimvero largior lubens, Infinitum subire sæpe vicem Nominis, & variorum Casuum, in Constructionibus, sed non aliter ac integra Oratio, quæ item, tanquam unum aliquod Nomen, per plerorumque casuum constructionem alteri orationi seu vocabulo sæpe jungitur. Quocirca etiam si Infinitum Orationi aliquando ita se accommodet, ut speciem Nominis præ se ferat, retinet tamen naturalem sibi rectionem Accusativi. Et proinde, licet non negem posse aliquando jungi Genitivum Infinitis, sed Genitivum Agentis seu possidentis, ut dicatur, sicut *Scire tuum*, sic *Scire Ciceronis*, pro scientia Ciceronis; tamen vel sic non putem Accusativum illum patientem, qui regitur a verbo, tum Finito, tum Infinito, mutari unquam a bonis Auctoribus in Genitivum, ut dicatur *Scire artis*, pro *Scire artem, discere literarum*, pro *discere literas*, & similia. Jam

*legendum esse libros*, regebat accusativum. Varro 6.

ling.

quanto his commodius & expeditius, quum Gerundia, quæ exeunt in *Dum, Di, Do*, sint vera Participia, Participia autem habeant naturam Nominum Adjectivorum, Adjectiva porro sine Substantivo vel expresso vel intellecto poni nequeant, & denique quum Adjectiva neutra, quando sine Substantivo occurrunt, & proinde ipsa speciem quodammodo Substantivorum præferunt, semper tamen subaudiri secum velint *τὸ Negotium*; ejusdem proinde vocabuli hic quoque statuere Ellipsin? Ut adeo, sicuti, quum occurrit *factum, facti*, intelligimus *Negotium*, sic idem intelligamus, si quando legimus *faciendum, faciendi*. Et ita optima ratione dicetur, *Legendum est mihi aliquid negotium ejus generis, quod legi potest, desiderium negotii literarum discendi*. Nihil etiam frequentius, quam *τὸ negotium* omitti ante Genitivum, qui ab eo regitur. Vide lib. II. cap. 3. & quæ istuc notavi pag. 173. extremâ, sed & confer phrasas, *Pudet me Fratris, Pœnitet me facti*, &c. in quibus Genitivos a vocabulo *Negotium* regi, nullum debet esse dubium. Superest tamen aliquid duri etiam hic in illis Gerundiis, quæ a Verbis Neutris descendunt, ut, *desiderium standi, eundi, convalescendi*, quippe in quibus vix videatur intelligi posse *negotium*; sed si ita, multo certe minus Infinitum horum verborum. Quid enim esset de-

*desiderium standi stare, convalescendi convalescere*? Ceterum hic observandum diligenter, Participia Passiva horum verborum vix occurrere, nisi in genere Neutro, & id indicio esse, sumi hæc eodem modo, quo Impersonalia eorundem Passiva, & in eorum ordinem revera esse referenda. Jam vero superius pag. 275. 276. ostendimus, illa etiam a verbis Neutris esse formata, ad exemplum aliorum, quæ ab Activis deducuntur, non habita justa ratione perpetuæ ceteroquæ Verborum constructionis, quæ Nominativum ante Passiva, imo omnia Verba, exprimi vel intelligi postulat, quum tamen nec Nominativus istis præmitti, nec Passiva a Neutris formari satis recte queant, certe id vix ferat significatio verborum. Scilicet Impersonalibus (Vide supra ad Lib. I. cap. 12. extr. & hoc Libro ad cap. I. pag. 265.) significatur ipsa Verbi actio, non addito, quo tendat illa, & in quod objectum se exferat. Nam *Amatur, Legitur* &c. ita dicuntur, ut tantum designetur actio ipsa, non item certa res aliqua, quæ Nominativo exprimi debeat. Atque adeo ita etiam acceperunt hæc verba Veteres, tum Grammatici, tum Alii, tanquam si, cum nihil iis intendatur, nisi solius actionis significatio, nullus etiam Nominativus cum iis intelligatur. Possit tamen pro Nominativo haberi in Impersonali-

nali-

ling. Latinæ, *Quocirca radices ejus in Etruria, non in*  
*La-*

nalibus Verborum Activorum incertum illud, quod non exprimitur, atque ita, cum dico, *Amatur*, idem foret, ac si dicerem, *Amatur aliquid negotium*. Porro autem, quia sic usu ipso non designabatur illis nisi ipsa actio, hinc in eundem usum Veteres etiam a Neutris formaverunt & adhibuerunt talia passiva, quæ ceteroqui proprie & secundum naturalem verborum significationem & constructionem inde formari non poterant, nec debebant. Si quis ergo rogaret, *Quid agitur?* h. e. quid negotium agitur? respondebat alter, *Amatur, Statur, Vivitur*, h. e. amatur aliquid negotium, seu negotium, quod agitur, est amare, stare, vivere: Ut adeo si quid in his posterioribus, *Statur, Vivitur*, & similibus, intelligi possit, id foret quidem *negotium*. Sed adhibuisse ea videntur potius ex abusu quodam Veteres, ut ipsi nihil prorsus in iis intelligerent, vel certe ea adhibendo, non attenderent ad aliquid; quod intelligi debeat, & tantummodo actionem ipsam designarent, idque eodem modo & forma, qua interrogati erant, & qua in verbis Activis commode satis responderi poterat. Vide, quæ notavimus supra ad Cap. 2. pag. 275. 276. & ad Cap. 4. init. Verum in Participiis passivis, & item quodammodo Imperpersonalibus, si a Verbis vere Activis descendant, aliquanto commo-

dus intelligitur *Negotium*, veluti quum dico, *Actum est*. Nam in eo revera *Negotium* intelligi, patet ex Terent. Phorm. V. 8. 20. *Hoc actum est*, h. e. hoc Chremetis negotium est actum plane & desperatum. Clarissimum enim ex τὰς *Hoc*, intelligi istic *Negotium*: Patet tamen illud etiam ex eo, quod pro *Actum est*, &c. dicitur etiam *Acta res est*, & proinde sensus illius est, *Negotium*, quod in manibus est, est negotium actum. Sic Terent. Heaut. III. 3. 3. *Acta hæc res est*. h. e. res hæc est res acta prorsus, ut nulla spes sit residua. In Neutris Verbis Ellipsis ista est durior & minus certa, veluti apud Liv. VII. 8. *Diu non perlitatum tenuerat Dictatorem*. Sensus enim est, negotium non factæ diutino tempore perlitationis. Quid enim aliud dicemus ad phrasin hanc expediendam, nisi forsitan & hoc Participium velimus esse Nomen Substantivum, ut Gerundia volunt esse? Sed inanissimum hoc foret, & revera sub tali Participio intelligi aliquod Substantivum, colligendum videtur ex tot similibus locutionibus, quibus factum solo Participio declaratum pro causa alterius rei adfertur, & quibus tunc additur Substantivum etiam Personæ. Fiorus II. 6. 2. *Urebat nobilem Populum ablatum mare, raptaque insula*, h. e. non ipsum mare aut insulæ urebant, sed negotium Ablati sibi maris, seu, quod Ablatum sibi esset mare. Tacitus Hist. I. 89. *Cacinna jam*

*Latio, quærendum est: ibidem lib. 8. Quum, inquit, utilitatis*

*Alpes transgressus exstimulabat Othonem, & II. 76. An excidit tibi trucidatus Corbulo? h. e. transgressio Cæcinnæ trans Alpes, & trucidatio Corbulonis. Ut ergo hisce Participiis additur suum Substantivum, sic & Adjectivorum Neutris, ubi ceteroquin usitatissima est Ellipsis. Hinc Idem Hist. II. 82. Sufficere adversus Vitellium videbatur Vespasiani nomen, & nihil arduum Fatis, h. e. & quod nullum negotium esset Fatis arduum, si perficere id velint. Vide & ad seq. Caput. Sed tota res expedienda videtur distinguendo iterum inter Participia Activorum & Neutorum. In his nihil magnopere necesse est, ut quidquam intelligatur, quamvis & nihil absoni in eo sit, si dicatur *perlitatum negotium, vel sacrificium*, æque ac *perlitate res divina*. Sic enim Valer. Antias, *si hæc res divina facta, recteque perlitate essent*, ap. Gell. I. 7. Ad hæc autem Participia Neutorum, & hunc eorum usum, refero loca Livii XXVIII. 12. *Post Asdrubalis exercitum deletum, cedendoque in angulum Brutium, cetera Italia concessum, cui non videatur mirabile?* Hic enim *Concessum* notat, postquam evenit ab Annibale negotium factæ concessionis cetera Italiâ. Et I. 53. *Ea (bellandi) arte aquasset superiores Reges, ni degeneratum in talis huic quoque decori offecisset*, h. e. negotium, quod degeneravit in aliis rebus. Poteest enim *degeneratus* accipi pro eo, qui degeneravit, ut *iteratus, conspiratus, &c.* Et sic*

*negotium degeneratum* erit eodem modo explicandum. At in Activorum Participiis usitatissimum jam est, ut intelligatur *Negotium*. Hinc tot ejus generis sunt, quæ pro Substantivis vulgo habentur, *Dictum, Factum, Scriptum, &c.* sed in quibus *Negotium*, ut per Ellipsin omissum, intelligi tamen debet. Supplementum hoc habemus apud Sueton. Cæs. 80. *Quæ causa conjuratis maturandi fuit destinata negotia, ne assentiri necesse esset.* Et notandum est omnino, talia ab Neutris Verbis vix reperiri usquam, quia hæc non habent Passiva Participia, nisi impersonaliter constructa, & quia sub iis vix potest intelligi *Negotium*, nisi quis velit in locutionibus modo allatis ex Livio admittere *perlitatum negotium pro negotium perlitationis, &c.* Sed & de Activis quod diximus, manifestum est etiam ex aliis constructionibus. Tacitus Germ. 31. *Aliis Germanorum populis usurpatum rara & privata cujusque audentia, apud Catos in consensum vertit, submittere crinem &c.* Manifeste intelligitur *negotium*, quod erat submittere crinem. Vide & sequens caput. Sed disertissima sunt, quæ legimus apud Livium I. 41. *Tum demum palam facta*, absolute, ut intelligatur, *negotio mortui Tarquinii*. Et XX. 25. *Veluti debellato, quod ad Syphacem Carthaginensesque attinet.* Intelligi enim *negotio* patet vel ex τῷ quod. Jam

*litatis causa introducta sit oratio, sequendum, non quæ habebit*

Jam vero sicuti in hoc Participio Præterito, quod nonnulli perpetuam voluerunt referre ad Supinorum genus, (Vide infra ad cap. 9. ubi plura hujus locutionis dabantur exempla) intelligitur id vocabulum, sic & in Partic. Futuro, eadem utriusque ratione, commode satis intelligi potest, & debet: veluti, *proficisci ad debellandum*, (scil. *negotium*) *quod ad Syphacem attinet*. Nam *debelleare*, licet origine sua fuerit Neutrum, tamen usu ipso, etiam in hac locutione, consideratur, ut vere Activum. In participiis ergo Neutorum, quia semper impersonaliter adhibentur, non opus est statuere Ellipsin, aut intelligere *Negotium*, ut quod satis commode sub iis intelligi nequit. Nam sicuti Analogice non dicitur *Ire* aut *Curere negotium*, sic neque *itum* aut *cursum*, neque *eundum* aut *currendum negotium*, dici potest aut dictum unquam fuit. Quando ergo dicitur *Conclamatum est*, *Perseveratum est*, *Procursum est*, *Eundum est*, impersonales eæ sunt ab Verbis Neutris locutiones, quibus tantum facta vel facienda Verbi actio declaratur. Hæc de Neutorum Gerundiis. At in Activis nulla profus est difficultas statuendæ istiusmodi Ellipseos, maxime si eorum Gerundia vel sola occurrant, vel addatur Genitivus alterius numeri, aut generis. Sed & si maxime sequatur Accusativus, vel sic nihil item dubitandum, quin ille iis

addatur per Ellipsin præpositio- nis *κατά*, usitatissimam etiam Latinis, immo pene perpetuam, quando Accusativus jungitur Nominibus, vel Verbis passivis. Ut adeo si dicam, *Ardet desiderio discendi literarum*, idem fit, ac *discendi negotii literarum: discendi literas*, idem, ac *discendi negotii, quod ad literas*, cujus Ellipseos rationem uberius supra exposui. Auctor Gallicus *Novæ Methodi*, in Notis Sect. 4. Cap. 1. §. 1. & 2. rejicit item sententiam Scippii, quod ad Ellipsin Infiniti, quam ille cum Vossio statuit in hisce Gerundiis. Sed quia ipsi tamen nulla alia melior succurrebat, eo etiam prolabitur, quo Vossius primum prolapsus fuerat, sed qui dein in lib. de Construct. mutavit sententiam; scil. ut censet Gerundia non esse Participia, sed potius Nomina Substantiva, quæ proinde recte regant alium Genitivum, neque hunc modo, sed & Accusativum, quia simul sint Verbalia Nomina, quæ rectionem Verbi sui retineant. Hic vero repetendum, quod sæpius dixi, Accusativum nunquam regi a Nomine, quaecunque illud tandem sit. Quin immo, quod ad Casus, ausim dicere, primitivas & naturales ipsis esse has eorum leges, ut Nominativus sit initium Orationis, nisi post Passiva vel Verbum Substantivum repetatur: Genitivi nullus sit usus, nisi si regatur ab alio Nomine Substantivo: Dativus addi

*bit similitudinem, sed qua utilitatem: ibidem, Sic enim omnes*

queat omni Orationi & sententiæ, Verbis & Nominibus: Accusativus vero præmittatur quidem Orationi Infinitæ, ut Nominativus Finitæ, regatur autem tantummodo a Verbis Activis, & Præpositionibus: quod posterius etiam de Ablativo dicendum. Præterea habent utique hæc Gerundia ipsam plane Participiorum formam, habent etiam eandem prorsus significationem: id quod adeo certum est, ut ipse Urfinus To. I. p. 616. & 617. non modo tradat ejusdem plane significationis esse, sed & affirmet, sicuti Participium notat officium & necessitatem cum Temporis Futuri con-significatione, sæpe tamen etiam amittit hæc omnia, sic plane & Gerundia in Nominativo potissimum illa itidem notare, at in obliquis Casibus isthæc quoque amittere, nec ferme amplius quid significare, quam ipsum Verbi Infinitum. Utrumque ergo usum, utramque significationem, pariter & Participia illa & Gerundia habent. An ergo utraque quum sint eadem & ejusdem significationis vocabula, erunt pro sola constructionis diversitate, modo verum Nomen Substantivum, modo Participium? An si quis eodem plane sensu dicat *legendi carminis*, seu *legendorum carminum*, participia hæc erunt, si vero *legendi carminum*, vel *legendi carmina*, vera Substantiva? Sed, ait Auctor Methodi, si Le-

*gendum sit Nomen Adject. non differret a Legendus, da, dum, nec satis fuisset causa inveniendò nova huic vocabulorum generi. At vero negamus in his esse novum vocabulorum genus, cum illa quidem sint omnibus literis ipsa & vera Participia passiva. Quæritur autem id ipsum, an recte ea Grammatici habuerint pro alio & novo vocabulorum genere? Ipse Vossius de Anal. III. 11. contra Saturnium disputans, qui ex Supinis quoque distinctam vocum classem faciebat, non esse frustra multiplicandas res vel classes seu partes orationis, tradit; in quo eum sequitur Urfinus quoque To. I. p. 634. qui idcirco non deberent & ipsi ex Gerundiis itidem facere peculiarìa vocabula formæ Participialis, qua Substantivi cujusdam naturam referant. Ceterum, quo uno nituntur maxime, qui ex Gerundiis novum vocabulorum Genus nobis cudunt, scilicet, quod aliquando isthæc Gerundia differant, quod ad Constructionem, a reliquo istius Participii usu, in eo nulla inest argumenti vis, quum Constructiones in Linguis, quæ omnes suis temporibus fuerunt vernaculæ, pendant ex vulgari usu loquendi inque eo quam maxime dominetur Casus & Fortuna, quæ facit, ut una eademque constructio cum hoc verbo sæpissime occurrat, cum alio, licet gemino germano, prorsus nunquam? Quid? Nonne similiter ejus-*

*omnes repudiandum est artes.*

Lucr. lib. 1. *Multa novis*

*ver-*

ejusdem Nominis Substantivi sæpe unus Casus est residuus, reliqui perierunt? Nonne ejusdem Verbi unum Tempus frequentissimo est in usu, aliud defuetudine plane oblitteratum? Adeo ut hodie diversissimorum Verborum Tempora sæpe in unum conjungantur, ut *Fero, Tuli*, quod potius est a *Tollo: Sum, Fui*, quod est a *Fuo, vel Fio*. Sed & in Constructione Positivus Participii Præsentis sæpissime occurrit modo cum Genitivo, modo cum Accusativo, at Comparativus & Superlativus cum solo Genitivo, nunquam cum Accusativo, licet ejusdem sint naturæ, quo ille. Passim enim legas *Amans Patriæ, & Amans Patriam*, at vix usquam *Amantior*, aut *Amantissimus Patriam*, sed tantum *Patriæ*. Ne longe abeamus, & aliquid hic quoque de Supinis dicamus, ea certe, nullum esse debet dubium, quin sint Nomina Substantiva quartæ declinationis. Atqui plerorumque horum Nominum reliqui Casus prorsus nulli comparent, & quorum comparent etiam omnes, eorum nulli tamen ita construuntur, ut Supinum prius, seu ut solus Accusativus, qui peculiari usu frequentissime sibi additum habet alium Accusativum, adeo ut eum quoque regere videatur, certe regere vulgo credatur: cum tamen necessario alii Casus ejusdem sint & esse debeant Naturæ ac Potestatis, qua iste. Quod

si etiamdum hæsitās, respice quæso ipsa hæc Gerundia in DUM, DI, DO terminata. Quæ qualiacunque tandem sint vocabula, sive Participia, sive Substantiva, sive quid peculiare, eandem certe debent habere vim & naturam. Et tamen cum crebro & passim occurrat Gerundium in DI, cum Genitivo alterius Generis vel Numeri constructum, nusquam reperies eandem constructionem cum aliis Gerundiis vel aliis eorum Casibus, ut, sicuti dicitur *discendi litterarum, collocandi syderum, videndi Philumena*, itidem dicitur *discendo literarum, &c.* Ipse Urfinus T. O. I. p. 617. de Gerundiis tradit, Temporis notationem *in Nominativo servatam*, at *in reliquis casibus eam fere oblitteratam, ut non raro Vocabula nativam vim suam, cujus gratia inventa sunt, usu amittunt.* Quam quæso dabis tot diversitatum rationem, si non admittes hic Fortunam & Casum? Quod si facis, mecum opinor, agnosces, nullam esse rationem, ut Participia illa Neutra habeantur vel peculiariter vocabula, vel certe non Participia, quia constructionem, olim magis vulgo frequentatam, sed quam in eorum masculinis & femininis nunc certe non amplius invenias, sibi præcipue retinuerint, & quasi vindicaverint, atque ita nunc a reliquo ejus Participii usu, quod ad illam constructionem tantum, discrepare videantur.

*verbis præsertim quum sit agendum : Idem , motu privan-*  
*dum*

tur. Satis hæc evertere & confutare mihi videntur absurdam illorum sententiam, qui tradunt, Gerundia esse vera Nomina Substantiva Verbalia, quæ proinde Genitivum natura sua regant, & Accusativum. Multis tamen eam denuo adstruere & tueri conatus est Clar. Urfinus To. 1. p. 614. &c. & To. 2. pag. 384. &c. sed adeo sibi parum constans, ut sæpe vix sciam, quid sentiat. Agnoscit Gerundia esse formæ passivæ; sed negat inde inferendum, esse ergo & significationis passivæ. pag. 385. Quin adeo ille a Passiva significatione abhorreere videtur, ut etiam, quæ vulgo ab omnibus Passivæ exponuntur, ille *posse ea æque bene active exponi* censet p. 384. Scilicet illud Quintiliani, *Memoria excolendo, ut alia omnia, augetur*, exponit, *in excolere ipsam*, Et Virgilii, *ante domandum Ingentes tollunt animos Equi*, exp. *ante domare ipsos*, Et sic reliqua. Vide & To. 1. p. 628. ubi *evicisse se ait nativam vim Gerundiorum æque Activam in iis locutionibus posse statui, ac Passivam*. Quibus quid velit, profecto non perspicio: nam Equi utique non domant alios, sed domantur, & Memoria, quæ excolendo augetur, non excolit rem aliam, sed excolitur. Sed &, si ita agatur, omnia Passiva hoc modo possint active exponi, etiam illud, *Glycerium amatur a Pamphilo*, h. e. Pamphilus amat Glycerium. Verum videtur con-

tra me disputans id potissimum agere, ut hæc Gerundia ab omni Passivo quam longissime removeat. At Idem contra Bangium disputans, To. 1. p. 616. 617. contendit, Gerundia esse Participia Passiva, quæ & Tempus notent, & necessitatem ac officium rei faciendæ. Quin quum Bangius opposuisset, Gerundia contra communem Participiorum naturam in passiva forma active significare, ille in eo *nihil tale reperit, quod natura Participii talis officiat*. Et To. 2. p. 387. probat Gerundia, cum Passivæ significant, etiam *Passivorum more admittere Ablativum cum Præpositione A vel Ab*. At si ita, vera tunc utique erunt Participia Passiva. Sed distinguit To, 1. p. 617. ut nempe illa, *standum est, amandum est*, quæ ceteroquin etiam pro Gerundiis habet, sint Participia, æque ac Passivum Partic. in DVS, quia notant, quid fieri debeat, aut necesse sit: at in reliquis Casibus, aut ubicunque istam significationem deposuerint, sint *Nomina Participialia*, seu, ut loquitur p. 619. *Substantivi naturam referant, & Accusativus eadem vi ab illis, activa notione præditis, regatur, quæ ab ipso Verbo activo regitur*. At mihi res parum consentanea Analogiæ videtur, ut Substantiva regant vi sua Accusativum. Scio equidem, Urfinum & Alios tribuere Substantivis Verbalibus hanc vim, sed repugnat hoc nature



*dum est corpora quæque.* Varro Rustic. [I. 21. sed & adde

turæ Syntaxeos Latinæ, in qua, ut ipse Ursinus To. 2. p. 7, tradidit, *Accusativus non regitur nisi a Verbo activa significationis, vel vi hujus a Gerundio, Supino, aut Participio, vel a Præpositione, exclusis omnino Substantivis.* Negari tamen nequit, reperiri apud Antiquissimos, atque adeo Plautum inprimis, Verbalia in IO, quæ additum sibi habent Accusativum. Sed quanto antiquioris est temporis, tanto propior Græcæ erat Latina Lingua, tantoque in ea frequentior tunc Græca illa Ellipsis Præpositionis *κατὰ* etiam in Substantivis. Posteriores eam, quia durior erat, omiserunt, ac tantum retinuisse videntur in Participiis, Gerundiis, & Supinis, quæ eam sibi longo & continuo usu quasi propriam vindicaverant. Certe quod vere per Ellipsin Accusativi aliquando jungantur istis Verbalibus Nominibus, liquet ex eo, quod etiam dixerint *Domum itio, Domum reditio.* Nam nemo, opinor, dicet, Accusativum *Domum* a Nominibus istis regi, sicuti neque a Verbis *Ire* & *Redire* regitur. Vide loca apud Vossium, & inde apud Ursin. To. 2. p. 87. Deinde vero valde absonum est, Vocabula, quæ ipsa sunt Participia, sine ulla vel unius literæ mutatione, affirmare, esse etiam Nomina Substantiva. Immo longe absurdius mihi videtur, statuere, vocabulum *Discendi* tanquam Nomen Substantivum per se rege-

re Genitivum *literarum*, &c. quam quod Scioppius voluit regi hunc Genitivum ab Infinito *discere*, quum hæc Infinita etiam tanquam Nomina construi tamen soleant. At quanto his concinnius & mollius est, *Discendi negotii literarum?* Exagitat Ursinus p. 394. hanc explicationem, quia durius foret hoc supplementum in eo, *Stoici Epicureis irridendi sui facultatem dederunt.* Sed non animadvertit Vir Doctus, non esse hanc Gerundii, sed, quam vocant *Gerundivam*, seu Participialem, locutionem sine Ellipsi, in qua *Sui*, ut solent illa tria, *Ego, Tu, Sui*, Substantivi vicem sustinet. Vide me infra ad hoc Caput in extremo. Rogat etiam, quare minus licuerit *Priscis certo consilio donare Gerundia activâ vi, quam Verba* (intelligit Deponentia) *et Participia Præ. Passiva.* At verò etiam horum omnium Constructio cum Accusativis primitus fuit haud dubie Elliptica: quum utique ipse Vir Doctus To. 1. p. 427. affirmet, *Omnia in OR primitus fuisse passiva.* Si ita, tunc omnibus Verbis in OR, atque adeo etiam Deponentibus, eorumque Participiis, Accusativus primitus per Ellipsin, postea fere oblitteratam, fuit additus. Sed tandem, ut rem absolvamus, & veram Gerundiorum ostendamus naturam, præmitto iterum, Ea esse varios Casus Singularis numeri ab Neutro Participii Passivi in DVS.

Et-

de Caput 20. ubi sæpius hæc locutio adhibetur.] *Canes*

*pau-*

Etenim eadem plane sunt Vocabula, Gerundium *Amandi*, & Genitivus illius Participii. Et sic in ceteris casibus. Eadem porro utrorumque est forma, eadem origo, eadem denique significatio. Ipse Urfinus To. I, p. 624. Gerundia in *Diim* ait notare id, quod fieri debeat aut deceat, atque adeo esse Participia, sed tamen, quod mireris, diversa a Neutris Participii Passivi in DVS: at reliqua Gerundia in DI, & DO, esse Nomina Participialia; quia simpliciter notent ipsam rem Verbi, quæ Infinito, vel Nomine Verbali in IO, ceteroqui declaratur, obliteratam vero habeant significationem ejus, quod fieri debeat, aut deceat. Atqui in Participio illo utrumque itidem reperias. Notat enim; ut modo jam diximus p. 442. & illud quod fieri debet aut decet, sed maxime in Nominativo & Accusativo, at in reliquis Casibus plerumque notat simpliciter rem quæ fit. Sic apud Ciceronem Fabricius dicitur missus ad Pyrrhum *de permutandis captivis*, quod ferme nihil aliud notat, quam *de permutatione captivorum*. Sed & hinc docet Urfinus ipse, promiscue hæc a Veteribus adhiberi, immo elegantiore & usitatiorē fuisse Passivi illius Participii constructionem in eodem illo sensu, quam Gerundii. Denique hinc ortum, ut Recentiores ideo illam Participii Pass. constructionem *Gerundivam* appellaverint,

quia sensum eundem exhibet, quem ipsa Gerundia. Multum tamen discriminis reperitur inter Participii illius & Gerundii Constructionem: accedit, quod multa occurrant Verborum Neutorum Gerundia, quorum Participia Passiva ordinariæ seu personalis constructionis nullo sunt, & vix ullo possunt esse, in usu. Quæ ergo illius discriminis ratio? Nulla alia, quam quod Gerundia sint Verborum Passivorum, quæ *Impersonalia* dicuntur, atque ab iis eandem acceperunt constructionem, in primis eam, unde Impersonalia suum nomen habent, quæ non requirit magnopere suppositum seu personam Verbi: Impersonalis ergo hæc constructio ipsam tantum Verbi rem seu actionem notat, nec definit aut dirigit eam in certum Suppositum vel Objectum. Cæpit autem a Verbis vere Activis seu Transiſtivis, in quibus per Ellipsin analogica constructio poterat facile constitui, ita tamen ut peculiare objectum actionis relinquatur in incerto. Nam quid est, quidve notat absolutum illud *Amatur*, aliud, quam *Amatur aliquod negotium, aliqua res*? Plane ut in Activo, quando quis absolute tantum dicitur *Amare*, non expresso ullo amoris objecto, intelligi potest & solet Accusativus *aliquid*. Sed utraque in locutione, quia relinquitur in medio & obscuro certum Actionis objectum; quod Passivi est Sup-

Suppositum, idcirco illa Ellipsis non animadvertitur, & tantum ipsa Verbi actio designari iis locutionibus creditur, absolute prorsus positis. De Activi absoluto usu Vide me supra ad Cap. 2. pag. 275. & ad Cap. 4. p. 396. 397. Ceterum quia Activum ita absolute positum, ut nullum ostendat objectum neque in proximis, in quod tendat sua actio, simile est Neutro, quod nullam actionem in objectum aliquod transeuntem notat; hinc ad exemplum Impersonalis locutionis Activorum in Passivo, quæ nihil nisi ipsam Verbi actionem significare videbatur, formarunt etiam ex Neutris similem plane locutionem in Passivo, quæ itidem nudam tantum Verbi actionem notaret, licet ceteroqui Neutorum significatio & natura Passivam formam non reciperet, nec nisi per abusum quendam accepisse aliquando reperiatur. Ut ergo idem est, sive in Activo ad quæstionem *quid agis?* respondeam, *Amo, Cano, sive Curro, Pugno*, quum utraque meram verbi actionem sine ullo ejus objecto notent; sic & idem est, si in Passivo ad quæstionem *quid agitur?* respondeam, *Amatur, Canitur, & Curritur, Pugnatur*. Nam & hæc pariter & eodem modo designant tantum actionem ipsam, sine ullo actionis aut passionis objecto. Sensus enim omnium est, *Fit res vel actio amandi, canendi, currendi, pugnandi*. Eam ergo in significationem quum formatæ sint hæc Activorum

in Passivo locutiones, adhibentur idcirco eæ sine Persona seu Supposito, quod in veris Passivis est subjectum passionis. Nihil itaque mirum etiam a Neutris formatas, quæ nullum plane objectum actionis, nedum passionis suppositum, admittunt vel desiderant. Adhibetur autem ad has locutiones tertia persona Passivi, & tantum in Singulari numero, quia earum locutionum origo prima ab Activis vere Verbis est repetenda, in quibus analogicæ & personales fuerunt, siquidem intelligebatur in iis *Aliquid*, seu *aliquid negotium*. Verum quia hæc Ellipsis erat usitatissima, & quia relinquebatur ita proprium actionis objectum in incerto & obscuro per generale illud *aliquid*, hinc perpetua feretandem Ellipsi fuit prætermisum, & sic ista locutio accepit paulatim speciem & nomen *Impersonalis* constructionis. Quum vero hæc Ellipsis in illis Activorum Impersonalibus jam esset pene perpetua, tum vero etiam ex Neutris formatæ fuerunt locutiones similes, quæ nudam verbi actionem in se permanentem declararent, tanto magis, quoniam Neutra ab natura sua non recipiunt passionem, nedum ut certum aliquod passionis suppositum requirant. Differunt ergo Impersonalia Passiva Activorum & Neutorum eo, quod illa admittant objectum vel suppositum, sed generale, ut & quod objectum verum in incerto ab iis relinquatur, atque ideo per Ellipsin fere semper

per omittatur: Hæc vero nulum admittant. Non opus ergo, ut in hisce statuamus quoque Ellipsin & *Aliquid Negotium*, ut absque quo integer plane est tum sensus in ejusmodi Impersonalibus Passivis Neutorum, tum ipsa constructio, utpote in illis demum vere Impersonalis. Sed & hinc frequentiora tandem evaserunt Impersonalia Neutorum, quam Activorum, quia hæc Elliptice feruntur tamen in aliquod objectum suæ actionis vel passionis, at Neutra minime, ut adeo per hæc commodius sola & nuda Verbi actio impersonaliter declaretur. Adhibetur autem Impersonalis ista Constructio per omnia Tempora Passiva Indicativi, Subjunctivi, Infinitivi & Participiorum, sed semper tantum in Singulari numero; eoque cum discrimine, ut in Activorum Impersonalibus possit & aliquando debeat intelligi *Negotium*, in Neutorum id nunquam desideretur. Dicitur ergo *Amabatur*, *Amabitur*, *Ametur* &c. sed & *pugnabatur*, *pugnabitur*, *pugnetur*. Porro in Perfecto, *Amatum est*, *actum est*, *pugnatum est*, *perseveratum est*, *conclamatum est* &c. Omnia hæc Impersonalem habent constructionem & significationem eodem plane modo, nisi quod sub illis, quæ ab Activis oriuntur, intelligi possit *Negotium*, & aliquando debeat, ut modo dixi; sub reliquis nec commode possit nec debeat. Vide me paulo ante pag. 439. &c. Sed & hæc Par-

ticipia, ab Activis formata, videntur eandem quoque constructionem Ellipticam cum Accusativo habere, quam Gerundia. Veluti in illo Plauti, *Iustam rem & facilem esse oratum a vobis volo*, h. e. Volo a vobis esse oratum negotium ad justam & facilem rem pertinens, seu justæ & facilis rei. Verum de hac locutione egi jam supra pag. 125. Sed & huc retulerim Impersonalium Activorum Passiva, *Puditum est*, *peritatum est*, immo & ad illorum exemplum *Veritum est*, cum Accusativo, de quibus itidem jam egimus supra pag. 310. Hinc jam descendimus ad Partic. Passivum in DVS, cujus Neutrum Genus per omnes Casus Impersonaliter quoque construitur, unde Grammatici hoc non animadvertentes finxerunt nobis *Gerundia*, ut peculiariora vocabula, ab ipso Participio diversa, quæ tamen ad quam Partem Orationis referre debeant, vix sciunt. At vero genuina sunt Participia, nec quidquam hic discriminis reperimus, nisi quod in ceteris Participium illud personaliter construitur, in his Gerundiis impersonaliter; ut & quod a Verbis Neutralibus Passivum hoc Participium, personaliter constructum, vix sit aut esse possit in usu, licet ejus Impersonalis constructio in Neutro Genere & Singulari Numero frequentissimi sit usus, plane ut eorum Verborum tota Passiva conjugatio non datur, & tamen Impersonalis illa constructio in tertia Persona Singularis

Numeri per omnia fere Tempora & Modos Verbi Finiti æque ac Infiniti sic fati in Passivo frequentatur; at in Verbis Activis Participium illud, & ejus Personalis constructio longe fit frequentior, quam illa Imperpersonalis Gerundiorum. Quod vero Gerundia hæc revera sint habenda pro locutionibus Imperpersonalibus Verbi & Participii Passivi, liquet clarissimum in modum ex eo, quod æque ac reliqua Imperpersonalia adhibeantur tantum in Singulari numero & Tertia Persona. Nam quando dicitur *irridendi Mei, Tui* &c. personalis ea est constructio, æque ac *irridendi pueri, irridenda puella* &c. Nominativus autem Gerundiorum manifesto Tertiæ est Personæ, *pugnandum est, perseverandum est*, æque ac in Præterito, *Pugnatum est, perseveratum est*. Jam vero quam dabunt tandem rationem Grammatici, quare in illo Numero & Persona tantum adhibita fuerint Gerundia, si nolint meam hanc ab natura Imperpersonalis locutionis petitam admittere? Hæc porro Imperson. constructio ut in Verbo Finito Neutralium nullum requirit suppositum, quod Nominativo exprimi debeat, sic neque in hoc eorundem Participio ullum requirit Substantivum, quod ejus Suppositum est, & ejusdem in eo naturæ, cujus Nominativus ille in Finito Verbo. At in Activorum Passivis utrumque Suppositum admitti potest, & primitus haud dubie expressum quoque fuit.

Observare illud licet in Verbis; quæ vel minimam Activæ significationis speciem habent. Certe sic Corn. Nepos Attico cap. 15. *Idem in nitendo, quod semel admisisset, tanta erat cura, ut non mandatam, sed suam rem agere videretur.* Ubi manifestum ex sequenti quod, intelligi negotio, licet *niti negotium* directa constructione nunquam dicatur. Quæ & causa est, quare malint istic nonnulli *tuendo*, alii *tenendo*. Sed vulgatam lectionem tuentur MSti: & construitur passim *Niti* etiam cum Infinitivo, quod speciem quandam habet Accusativi, licet revera tunc Præpositio *Ad* per Ellipsin debeat omissa statui. In Verbis ergo vere Activis, res est certissima, sub hisce Participiis seu Gerundiis intelligi *negotium aliquod*, æque ac sub tertia persona Finiti Passivi, *Amatur, agitur*, &c. licet per Ellipsin plane perpetuam utrobique prætermittatur. Multo autem magis istius Ellipseos ratio haberi debet, quando ista Gerundii constructio in certum determinatur objectum, Genitivo vel Accusativo expressum. Certum utique est, idem prorsus significari, sive dicam *studium discenda lingua*, sive *discendi lingua* vel *linguam*. Quæ ratio hujus diversitatis, nisi quod prius solitæ est constructionis ut a Verbo Personali, at posteriora Ellipticæ, vel certe ejus, quæ repeti debet ab Imperpersonalis Passivo, *Discitur, Discendum est*. In his autem sicuti intelligitur *aliquod negotium*, tanquam eorum

Suppositum, sed quod semper per Ellipsin omittitur; sic & in illis fit Casibus obliquis. Ast certo jam objecto actionis vel Supposito passionis, alio in Casu aut Genere, addito, non alia illud ratione cum isthoc Participio Neutro connecti potest, quam per Ellipsin usitatissimam, scilicet *discendi Negotii linguae*, vel *κατα, quod ad linguam*. Haud facile quidquam in eo durius commonstrabitur, quam in illo Sallustiano (Vide supra p. 208.) similis ferme constructionis, *non diffidentia futuri, qua imperavisset*. h. e. non fecit hoc *diffidentia futuri negotii eorum*, vel *quod ad ea, qua imperavisset*. Nemo, opinor, aliter hæc explebit. Quod si ita: quid causæ est, quare eadem locutio Futuri Partic. Passivi, *studium audiendi, qua ille dixisset*, non eodem modo debeat aut possit expleri, quo illud, *Futuri, qua imperavisset*? Fateor posse dari locutiones, in quibus supplementum hoc videri queat absolum: veluti *studium audiendi aliquid*. Suppleri enim secundum hanc rationem debeat; *audiendi negotii quod ad aliquid negotium*. Ad quæ exclamaret, fat scio, Urfinus quispiam, & absurdi increparet *negotium quod ad negotium*. Sed cogitandum, Veteres plerosque ipsos non satis investigasse suæ linguæ & Ellipseon in ea rationes, ut hodie plerique suas vernaculas non satis intelligunt, sed secutos simpliciter usum loquendi, quem repeziebant, atque ita constituta jam

& recepta semel phrasi quadam Elliptica, similes alias ad ejus exemplum ab iis formatas, & ita sæpe, ut neutiquam attendent ad supplementi duriciem, quia nunquam supplementum illud exprimebatur. Certe hæc ratio in Gerundiis explicandis longe expeditior est, & Analogiæ Syntacticæ magis congruens, quam quod fingere sine ullo exemplo & maxima cum varietate debent alii; Nempe *Gerundia, quum Necessitatem vel officium notant, esse Participia, non minus, quam Participia in DUS*. Ceteroquin esse *Nomina Participialia*, immo *Substantiva* verà, quæ regant suo quasi jure Genitivum, & tanquam *Verbalia*, etiam Accusativum. Vide Urfinum To. 1. 616. 617. 618. Immo illa quoque in DUM eo differre ab Neutro Participii Veri in DUS, quod *Substantive* semper ponantur p. 620. Esse itaque simul Participia, quod contra Bangium ex professo asseritur p. 616. & *Sustantiva*: quæ plus satis sunt absurda. Dein *Gerundia in DUM* Nominativi maxime Casus, *qui ceterorum sit thema*, si sint *Verborum Activorum*, esse ipsa *Neutra a Masculino Participii in DUS deflexa*, at si a Verbis Neutris sint, tunc aliunde, quam ab illo Participio, derivari, nempe vel proxime a *Verbo ipso*, vel potius a *Participio in NS*. Et tamen illa quoque priora esse a Neutris veri Participii diversa. Vide Eum p. 619. & 620. Sed hæc Varietas & confusio maxima satis superque

*paucos & acres habendum.* Sed hæ phrasæ, 3 quas Cicerone non agnoscit, quamvis ex ipso & Cæsare aliqua nobis falso objiciantur, in desuetudinem abierunt. Ab eadem antiquitate est illud; *Venit ad recipiendum pecunias.* Varro ling. lat. 8. *Ad discernendum vocis verbi figuras.* Multi hodie sic loquuntur, & testimonio bonorum auctorum id se facere existimant, sed falso: nam, 4 quæ afferuntur ex Cicerone testimonia, aliter jam leguntur; ut, *Ad orandum Deos*, pro ad orandos Deos. Val. Max. lib. 5. c. 2. *Super hoc ædem & aram Fortunæ Muliebri, eo loco, quo Coriolanus exoratus fuerat, faciendam curavit.* Alii legunt *faciendam*. [Et ita in multis legitur MStis.] Sed ex antiquitate *faciendum* potest retineri: sic enim antiquissimi loquebantur. Livius lib. 7. cap. 5. *Ad conciliandum gratiam:* & lib. 26. *Ad urbem unam oppugnandum.* Sed utroque loco ex veteribus libris legit Carol. Sigonius, *conciliandam, & oppugnandam.* Neque obstat illud Ciceronis in Hercule Prodiaci, *Ad eligendum, quam quisque viam sit ingressurus:* 5 nam ibi tota oratio est pro substantivo: ut si dicas, *Creditum est,*

convellit & confutat totam illorum de Gerundiis sententiam. Quapropter operæ pretium fecisse me puto longa ceteroqui factis hac disputatione, quando Impersonalium rationem denique constitui, & simul ex iis repetendam probavi Gerundiorum naturam & constructionem, quod ab aliis jam factum haud scio, nec ipse antea factis perspexeram. Sequitur vero inde *Gerundiorum* nomine & doctrina potuisse in arte Grammatica abstineri, quum ad caput de Impersonali Verborum Passivorum constructione verius pertineant.

3. *Quas Cicero non agnoscit*] At vide supra ad lib. 1. cap 15.

pag. 128. ex Cicerone & Plauto allata a me exempla. Adde etiam Marium Corradum de Lingua Lat. lib. 7. p. 279. Vechinerum Hellenolex. I. 33. & Gronovium Patrem Observ. I. 7. extr.

4. *Quæ afferuntur ex Cicerone etc.*] Sed tamen etiamdum in optimis & recentissimis editionibus legitur Famil. V. 17. *Monitus nullo loco deero, neque ad consolandum, neque ad levandum fortunam tuam.* Catil. III. 8. *Quæ ad placandum Deos pertineret.* At hic plerique MSti placandos habent.

5. *Nam ibi tota oratio etc.*] Id vero manifesto est falsum. Con-

est, vel credendum est, Romam esse caput mundi. Recte itaque dicitur, *legendum est*, & *legendum esse*, sed non, *legendum est*, vel *esse*, *libros*; quia illic est participium in neutrali terminatione, cujus substantivum est, τὸ *legere*; hic vero est Archaismus, & inusitata loquutio. Illud vero Virgilianum lib. 11. *Pacem Trojano ab Rege petendum*, est in accusativo, & subauditur *esse*, ut liquet ex præcedentibus. Sed ibi contendo, <sup>6</sup> *legendum esse*, *petendam*, non *petendum*, ex codice antiquissimo manuscripto, qui asservatur Salmanticæ in collegio D. Bartholomei. Lucret. lib. 1. *Multa novis rebus præsertim quum sit agendum*. Sed sic optime deesse potest x̄.

Proprie itaque dicenda verba *Gerunda* contendimus in *Di* & *Do*, si tamen expressum habeant accusativum, ut, *legendi libros*, *legendo libros*: Aliter enim participia sunt in neutrali terminatione, quorum substantivum est, τὸ *legere*, ut, *tempus est legendi legere*. Hispanice, *Tiempos es que se lea*. Importune hic solent crocitare Grammatici, esse quædam gerundia in *di* & *do*, quæ significant passionem. Ego omnes has voces *dus*, *di*, *do*, *dum*, significare passive assevero, si accusativum non habent. Sed excutiamus, quæ ab illis solent afferri; non enim in illis explicandis inanis opera sumetur. Ovid. 5. *Fast.* de Arione; *Pretiumque vehendi cantat*, id est, vecturæ. Sueton. Claud. *Harpocratem*, *cui lectica per urbem vehendi jus tribuit*. In his 7 aut deest

*se*, fructio est aperta & indubia, *ad eligendum viam vivendi, quam viam quisque sit ingressurus*. Verba sunt Ciceronis de *Offic.* I. 32. non *IN Hercule Prodicti*, sed in loco, ubi mentio fit Herculis Prodictii.

6. *Legendum esse, petendam*] Facilius ego crediderim MStis, qui minus cognitam locutionem præferunt, quam qui usitam & cuilibet notam. Certe in Vir-

gilio Nicol. Heinsius, qui longe antiquiores vidit & adhibuit codices, *petendum* retinuit; unde nullus dubitem, quicquid in contrarium contendat Sanctius, sic legendum.

7. *Aut deest Se*] Vel potius *Sui*, ut passim loquuntur Auctores. Sic Cæsar, *recipiendi sui facultatem liberam dederunt Bellovacis: Neque sui colligendi hostibus facultatem relinquunt* &c. Vide ipsum



*se*, aut intelligitur Substantivum τὸ *vehere*, vel *vehi*, aut dicendum est, verbum *Vebo*, peculiaris esse cujusdam significationis: nam *vector* est, qui vehit, & qui vehitur. Livius lib. 5. *Is, quum in pace instituisset pueros ante urbem lusus causa exercendique producere*, id est, exercitationis & lusus gratia, „[ut se exerceant, [vel, ut exerceantur.] „Cic. 1. act. in Verr. *Hæc totius Italiae frequentia, quæ convenit uno tempore undique, comitiorum, judiciorum, censendique causa*, subaudi *censere*, [immo *Sui*] „id est, censuræ, ut *censeatur*.] Varro Rustic. lib. 2. cap. 7. de equo, *Si fastidium saliendi est*, subaudi *equas*, id est, salturæ vel coitus. Justinus lib. 17. cap. 3. de quodam regio puero, *Athenas quoque erudiendi causa missus*, id est, eruditionis, <sup>8</sup> ut sit *erudiendi erudire*: Hispanice, de la erudicion, o del ensenamiento. Idem posset dicere, si de aliquo Doctore loqueretur, *Athenas mittitur erudiendi gratia*. Ovid. de Nuce, *Sic ego sola petor, soli quia causa petendi est*, id est, petitionis, <sup>9</sup> vel *ἔ* peti. „[Tibull. 1. eleg. 10. „*Nec tibi celandi fas sit*, id est, ne possis celare.]

In Dativo. Plin. lib. 15. cap. 18. *Nam Alexandrina vix sunt vescendo*: & lib. 21. cap. 16. *Radix ejus vescendo est*, id est, apta esui: & lib. 34. cap. 25. *Ferrum rubens*

ipsum mox Sanctium pag. 458. &c. Revera autem hæc passivo sensu sumuntur, ut vere sunt Participia Passiva.

8. *Ut sit erudiendi erudire*] Immo vero exple, & expone, *erudiendi sui*, sensu itidem plane passivo. At si de Doctore diceretur, tum vero itidem passive quidem accipiendum foret, sed vel ita, ut Generale Suppositum, *alicujus negotii*, intelligatur, ut in Imperfonali *Amatur*, scil. *aliquid negotium*, quod tunc in incerto relinquitur, vel, si addito Genitivo aut Accu-

fativo actio Verbi certum in Obiectum determinetur, veluti *erudiendi puerorum* aut *pueros*, tum vero ita, ut intelligatur & sensus sit, *Negotii puerorum* aut *quod ad pueros*.

9. *Vel ἔ peti*] Immo potius, *mei petendi*, h. e. quare petar: ut supra ostendimus. Ita vero etiam Gellius III. 2. *Quod abesse a viro usurpandi causa deberet*, h. e. ut usurpetur, aut usurpata sit, ab alio ad usucapionem Viri in ea interrumpendam. Vide & Rupertum ad Sallust. Jug. 62.

*bens non est habile tundendo*, id est, tunctioni: & lib. 13. cap. 12. *Charta emporetica inutilis scribendo*, id est, scripturæ; idem lib. 31. cap. 6. *Utilis est bibendo*, atque purgationibus. Sic dicimus, *Maturuit nubendo puella*, id est, nuptui. Plaut. Epidic. *Epidicum querendo operam dabo*. Sed hoc gerundum est, alia participia.

In Accusativo falso Grammatici citant ex Virgilio, *Inter agendum capras*, & *ante domandum boves*. <sup>10</sup> Ubi tantum legitur, *inter agendum*, & *ante domandum*. Cicero, *Hic autem locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus*, id est, ad actionem, & dictionem exercendam: idem primo Tuscul. *Tum multitudinem pecudum partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum*, id est, ad victum, cultus, & vecturam: „[idem, *Facilis ad credendum*, pro, cre- „dibilis.] Vide passiva participia in neutrali terminatione, in quibus deest infinitum verbi. Sallust. Jugurth. *Quum Jugurtha Tifidium ad imperandum vocatur*. Qui locus gravissimos viros, non solum Grammaticos, semper torfit. Cicero lib. 9. epist. 25. *Quare ades ad imperandum, seu parendum potius; sic enim antiqui loquebantur*, quasi dicat, antiqui dicebant, *imperare alicui pecunias*, id est, jubere ut pecunias solvat; sic, *ades ad imperandum*, id est, „[ad accipiendum imperium.] ut tibi aliquid imperetur. Sic Jugurtha vocatur ad imperandum τὸ *imperari*, id est, ut imperata faceret. „[Var- „ro 1. rustic. 20. *Diebus paucis boves erunt mansueti, ad „domandum proni*, id est, ut domentur. Vellejus 2. „*Cives Romanos ad censendum ex provinciis in Italiam re- „vocarunt*, id est, <sup>11</sup> ut censerentur.] In

<sup>10</sup>. Ubi tantum legitur &c.] Verum hoc, sed intelligi tamen priore in loco; qui est in Ecl. IX. videtur τὸ *capellas*, vel plenius *negotium quod ad cap.* Nam verba sunt: *pasce capellas, Et potum pastas age, Tityre, & inter agendum Occursare capro . . . caveto. Alter*

locus est Georg. III. 206. ubi manifeste jam sensu passivo id accipitur. Verba sunt, non tamen de Bubus, sed de Equis, namque ante *domandum Ingentes tollunt animos*, h. e. antequam sunt domiti.

<sup>11</sup>. *Ut censerentur*] Sic paulo ante pag. super. ex Cicerone in Verr.

In ablativo etiam asserunt significare passionem. Quintil. *Memoria excolendo, sicut alia omnia, augetur.* Virgil. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis: idem, Uritque videndo Fœmina:* „[idem, *Fando aliquid si forte tuas pervenit ad aures.* Ubi Grammatici, *Fando, id est, dum dicitur, passiva significatione, sicut alibi activa, Quis talia fando Temperet a lacrymis?*] Sed ego, ut dixi, semper significare passionem assevero: quid enim est aliud, *defessus sum legendo*, quam *defessus sum legendis libris*, quum in illo desit τὸ *legere*? [At vide ad pag. seq.] Sic in *excolendo*, τὸ *excolere*; „[in *Fando*, τὸ *Fari*, seu *fato*, id est, dictu,] in *cantando* τὸ *cantare*, vel *carmine*: nam quæ inscitia est, *Cantando* exponere cum Servio, id est, dum cantatur anguis? An alibi, quum dixit Virg. *Cantando tu illum*, intelligemus, *dum cantatur*? Deesse autem τὸ *Carminis*, satis indicant præcedentia,

*Carmina vel cælo possunt deducere lunam;*

*Carminibus Circe socios mutavit Ulyssis;*

*Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Vides hic Polypoton, *Carmina, carminibus, Cantando*, „[aut subaudi *Cantu*. Lucill. 16. *Jam disrumpetur medius, ut Marsa colubras Disrumpit cantu.*] Sic in illo, *Uritque videndo Fœmina*, id est, *Taurus uritur*, dum videtur fœmina, *videndo*, id est, in τῷ *videri*, id est, visu ipsius fœminæ: nam τὸ *visu* potest hic passive accipi; ut in illo Virgilii a paucis intellecto, *Incipe parve puer risu cognoscere matrem*, id est, dum fit risus: risum autem matris intelligo. Possset etiam dicere; *Ridendo cognoscere matrem*; id est, dum illa ridet, ut dixit; *Urit*

Verr. quæ frequentia Italiæ convenit undique censendi causa. Suetonius Galba 8. Ne ad gestandum quidem unquam iter ingressus, h. e. ut gestaretur. Sall. Jug. 5. quo ad cognoscendum omnia illustria magis, magisque in aperto sint.

Obsequens de Prodig. cap. 121. Ad immolandum bos sacra injussa adnatavit per hostium classem, seque ad aras percutiendam obtulit, h. e. ut cognoscantur, ut immolaretur.

*rit videndo*, id est, <sup>12</sup> dum videtur, hoc est, facto visu. Sic intellige illud Lucretii lib. 1. *Annulus in digito subter tenuatur habendo*, id est, dum habetur, ut exponit Lambinus. „ [Cæterum nihil est, quod planius faciat, „ *Cantando, Videndo, Ridendo*, esse Participia, quam quod „ <sup>13</sup> Præpositionem in illis subaudiri constat. Plaut. „ Merc.

12. *Dum videtur, hoc est, facto visu*] Ita vero Sanctius imprudens & ignarus in meam descendit sententiam. Etenim Impersonalis plane Constructionis est hæc interpretatio, siquidem *urit videndo* exponitur ab eo, non, dum videtur Femina, sed simpliciter, dum videtur, h. e. fit visus, a Tauro. Procedunt hæc in Neutorum Gerundiis. Sic enim *anguis rumpitur cantando*, h. e. non, dum cantatur anguis, sed, dum cantatur, seu fit cantatio. Sic *fando, excolendo*, h. e. dum fit illud, quod verbis fari & excoli denotatur. Adde Nepotem in Dione cap. 4. *Filium ejus sic educari jussit, ut indulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus*, h. e. dum ei indulgebatur continuo. In hisce facile patior nihil intelligi, quod Suppositi vicem obtineat, æque ac in Impersonalibus illis *Statatur, Sedetur, Cantatur* &c. At minus disertus in Gerundiis est Impersonalis constructio Activorum, quando explicari debet personaliter, veluti, *Annulus in digito subter tenuatur habendo*, h. e. dum habetur ille annulus in digito. Sic Virgil. Georg. II. 250. *de terra pingui, sed picis in morem ad digitos lentescit habendo*, h. e. dum habetur terra talis intra digitos. Hic vero intelligi

necessario videtur *negotio* scil. illius *annuli*, illiusque *terra*. Similiter in aliis quibusdam hujus formæ & Participii a Verbis vere activis orti locutionibus, ut apud Cicer. Famil. XII. 12. *De cujus voluntate assidue audiendo, mirifice te diligit*, scil. aliquo negotio. Sensus enim est, dum ab ipso auditur assidue aliquid negotium de ejus voluntate. Sic & illud Terentii, *in denegando modo queis est pudor*, possis explicare & supplere, in denegando aliquo negotio, vel etiam absolute cum respectu ad solam actionem, in facienda denegatione. Sic illa, *in expectando, in arrogando*, &c. quæ mox a me adferentur, absolute exponi possunt, At *urit videndo Femina* exponerem Ego, *videndo negotio Sui*, h. e. dum videtur ipsa.

13. *Præpositionem in illis*] Sic Cœl. Famil. VIII. 6. *Quoniam de intercalando non obtinuerat*. Gell. III. 7. *In expectando esse*. V. 19. *Quod in arrogando juraretur*. Liv. VI. 14. *donec conferti abibant, peditum labor in persequendo fuit*. X. 13. *Ille quidem in recusando perstabat*. XXV. 14. *Ab revocando ad incitandos hortandisque versus milites*. XLII. 17. *Se daturum venenum, quod nec in dar-*

„Merc. *Quid ego hic in lamentando pereoo?* Ter. And.  
 „*In denegando quis est pudor.* Vide infra de Ablativo  
 „absoluto.]

*Tempus est legendi librorum*, usitate & eleganter dicitur; sed quæ sit causa hujus loquutionis multi adhuc, iidemque doctissimi, ignorant. Ego hanc esse causam aliquando arbitratus sum: Participia omnia & participalia verba, quum transeunt in nomina, amittunt verbi constructionem, & more nominum genitivum regunt; ut *Amans uxorem*, participium est, *amans uxoris*, nomen; sic *tempus legendi librorum*, id est, tempus est lectionis librorum. Postea vero mutavi sententiam, & regulam hanc generalem semper esse contendo; In adjectivo nomine, seu participio, semper deesse substantivum, *negotium*, aut infinitum verbi; ut, *legendum est*, subaudi *negotium*, vel *legere*; *Tempus est legendi*, subaudi *negotii*, vel *legere*. Hispani, *Tiempo* es qui se lea. Sic *tempus est legendi librorum*, ita ut *librorum*, regatur a *legere*, [vel potius a *negotii*] quasi dicas, tempus est lectionis librorum; sed si dicas, *Tempus est legendi libros*, <sup>14</sup> jam non participium est, sed verbum participiale. In cæteris vero omnibus, vox in *Dus*, semper significat passionem, & participium est adjectivum. Nunc autem, quia Grammaticis non ita frequens usus videtur esse hujus formæ, *legendi librorum*, varia testimonia proponam. Cic. 2. Invent. *Fuit exemplorum eligendi potestas*: & 5. Phil. *Antonio facultas detur agrorum suis latronibus condonandi*. Sic enim legit Budæus. Idem Cic. de Divin. *Dolebis tandem Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse*: & 5. Fin. *aut eorum, quæ secundum naturam sunt, adipiscendi*: idem de univers. *Reliquorum siderum quæ causa collocandi fuerit*, cæt. „ [Lu-  
 „ cre-

dando, nec datum, ullo signo deprehendi possit. Terent. Eun. V. 2.  
 54. In cognoscendo tute ipse aderis.

14. Jam non Participium est

[&c.] Quasi constructio tali modo variata mutaret naturam vocabulorum eorundem; sed hæc multis refutavi jam supra p. 442. &c.

cretius 5. *Timentes, ne quod ob admissum fæde, dictum-  
ve superbe, Pœnarum grave sit solvendi tempus adactum,  
pro, ne tempus jam advenerit solvendi graves pœnas.]*  
Sueton. Augusto, *Permissa jocandi licentia, diripiendique  
pomorum, & obsoniorum, & missilium.* Plaut. Cap. *No-  
minandi tibi istorum magis erit, quam edundi copia.* Cæsar  
4. Gall. *Venerunt* <sup>15</sup> *purgandi sui causa: ibid. Sui liberan-  
di facultas daretur: libro 6. Purgandi sui causa ad eos le-  
gatos mittunt: ibid. Ut mercatores recipiendi sui facultatem  
non haberent.* Livius libro 21. *Nec enim vereor, ne quis  
hoc me vestri adhortandi causa magnifice loqui, existimet.*  
Plinius in epist. *Quum illorum videndi gratia me in forum  
contulissim.* Terent. Heaut. *Date crescendi copiam, no-  
varum qui spectandi faciunt copiam: sic enim dispungend-  
us est locus, qui hætenus torfit Grammaticos, &  
Budæum.* Varro libro 2. cap. 1. Rust. *Aliquod fuit  
principium generandi animalium.* Gellius lib. 5. cap. 10.  
*Evathlus orandi causarum cupidus.* In hac loquendi phra-  
si dubitavi aliquando, an, quemadmodum dicimus,  
*veni causa videndi puellarum*, possimus etiam dicere, *Vi-  
dendi puella*: nam grammaticorum regula est, Si Ge-  
rundum habet accusativum pluralem, ut, *legendi libros,*  
po-

15. *Purgandi sui causa]* Nihil huc pertinent hæc & similia, in quibus ipsum Participium adhibetur personaliter constructum cum Pronomine, quod vicem Substantivi prorsus obtinet. Dicitur ergo *Purgandi sui* eadem constructione, qua diceretur *purgandi Filii*, &c. Vide me Supra I. 2. pag. 19. & II. 13. N. 10. Vossius in his τὸ *Sui* accipit, ut plurale, quia de pluribus agitur, qui se *purgare, liberare, recipere*, voluerint, atque adeo eandem putat esse Constructiones, *purgandi sui*, & *purgandi civium*. Vide Eum de Construct.

cap. 53. At mihi τὸ *Sui*, ut forma æque ac *Mei* & *Tui*, sic & in Constructione, est Singulare, licet referatur ipso sensu sæpe ad plures. Nec enim facile reperies, *Venerunt purgandi suorum causa*, ut sæpe *purgandi illorum*, aut *purgandorum sui*, sed semper fere *purgandi sui*, quasi singuli se singulariter voluerint purgare. Sed & *Mei* & *Tui* eodem construuntur modo, quæ utique Singulares sunt. Ast alia jam est constructio, & huc pertinens, illa, qua Terentius dixit *ejus Philumenæ videndi*, quod mox Sanctius adferet.

poterit habere & genitivum pluralem, ut, *legendi librorum*. At ego quærebam, cur non posset etiam habere genitivum singularem? Terentius tandem in *Hecyra* 3. 3. 12. me admonuit, <sup>16</sup> utroque modo posse dici. Verba sunt Pamphili de Philumena, *ego ejus videndi cupidus recta consequor*, id est, cupidus videndi videre eam, vel ejus Philumenæ. Et in *Phorm.* *Ut neque mihi ejus sit amittendi, nec retinendi copia* <sup>17</sup> loquitur de amica: „[de qua tamen *ibid.* *Ni mihi esset spes ostensa hujus habendæ.*] Ovid. 2. *Trist.* *Et spem placandiantque adimuntque tui*: *Ibid.* *Olim placandi spem mihi tolle tui*, de *Fœmina*. *Plaut. Trucul. Scena*; Num tibi jam; II. 4. 19. *Quoniam tui videndi est copia*. loquitur de meretrice. Itaque sive de muliere, sive de homine, dicas, *cupidus sum videndi tui*, vel *videndi*: Passivum enim est participium adjectivum, id est, *videndi videre*. Unde non possum improbare illam lectionem, quæ circumfertur in epistola Acontii apud Ovid. *Sit modo placandæ copia parva tui*, <sup>18</sup> quum legendum sit, *placandi*. Nam genitivi *mei*, *tui*, *sui*, *nostri*, *vestri*, non admittunt

16. *Utroque modo posse dici*] Difertissime ita in l. 22. Cod. de administr. Tutor. *Accedit, quod ipse pecuniæ fenerandi usus vix diuturnus est*. Prioris vero generis locutionem etiam Dictys Cret. lib. IV. cap. 8. adhibet, *qui peterent eorum, qui in bello ceciderant, humani veniam*, ubi Vide Mercerum.

17. *Loquitur de Amica*] Verum id quidem, sed intelligi istuc potest, *ejus, quid vel quod velis*, quod præcessit. Verba sunt *Phorm.* I. 3. 22. *Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis, Retinere, amare, amittere: Ego in eum incidi infelix locum, ut neque mihi ejus sit amittendi,*

*nec retinendi, copia*. Sequentia quoque ex Ovidii 2. *Trist.* non de *Femina* dicuntur, sed de Augusto & ad Augustum, ut recte monuit jam Ursinus *Instit. Gramm.* To. 2. pag. 393.

18. *Quum legendum sit Placandi*] Utrumque putem recte dici. Vide me supra ad I. 2. pag. 19. Certe si *placandæ tui* ferri nequeat, dicendum tunc foret, *Mei, Tui, Sui*, non esse Pronomina, sed Adjectiva, sub quibus intelligatur *Negotii*. Miror etiam, Sanctium hic dicere, *Genitivos Mei &c. non admittere adjectiva*, quum supra II. 13. p. 255. 256. recte illis jungi Genitivos Adjectivorum, ipse lectorem docuerit.

tunt adjectiva. Tum deinde passim dicitur *placatio tui, cura vestri, amor nostri*. De hoc gerundo, quum habet genitivum pluralem, meras nugas egit Laurent. lib. 1. cap. 27. *Quoties, inquit, oporteat loqui per relativum, necesse est loqui per hoc gerundium, ut hic dies attulit initium dicendi qua vellem; non autem, dicendorum qua vellem.* Sed contra sentit Cicero, ut supra citavi, *Aut eorum qua supra naturam sunt adipiscendi*. Sueton. Aug. *Reparandarum classium causa, quas tempestatibus.* cæt. ibid. Tib. *Et repurgandorum tota Italia ergastulorum, quorum domini,* cæt. Val. Max. lib. 2. *Finem profecto fruendarum opum, quibus,* cæt. Livius lib. 32. *Rerum suarum, quas possent, referendarum secum dominis jus fiebat.*

## C A P. IX.

*Supinum in UM admittitur, in U excluditur.*

**E**X numero Gerundorum est etiam Supinum: geritur enim a participio in *Tus*, ut cætera a participio

I. *Ex numero Gerundorum &c.*] quod, ut ait Sanctius, *supine aut negligenter agant, ac pene otiosa ac supervacanea sint*, nec, ut Vossius de Anal. III. II. quod sint a Præteritis formata rem jam gestam significantibus, *postquam rem gestam liceat nobis esse supinis atque otiosis*, sed quod, ut censet Priscianus pag. 811. a *Passivis Participiis, que quidam Supina nominaverunt, nascantur.* Vere enim omnia passiva videntur primum dicta *Supina*, quia hujus Vocabuli significatio convenit Patienti, & alium Agere finenti. Sentit autem Sanctius, unum modo esse Supinum in UM desinens, quia regere videtur Accusativum. Alterum in U

Gerundia & Supina promiscue appellabant Grammatici Veteres & confundebant. Passim enim Gerundiis adscribunt etiam Supina in UM & U desinentia: sed & sæpe Supinis ea, quæ ceteroqui proprie dicuntur Gerundia. Ita Priscianus lib. 8. pag. 822. & 823. *Supina* exponit, sed Exempla omnia sunt Gerundiorum, quæ istic *Supina* semper vocat. At pag. 808. &c. de Gerundiis agit; & iis Supina quoque accenset. Proprie tamen & accurate quum loquerentur, distinguebant illa, & priora quidem Gerundia, at hæc in UM & U exeuntia, potissimum *Supina* dicebant, non



cipio in *Dus*, & dicitur *Supinum*, quia *supine*, hoc est

Uxiens, quod item vulgo *Supinum* esse existimatur, demonstrat ille, esse potius certum Nominis Substantivi casum. At Scioppius Parad. Liter. Ep. 2. & Vossius Anal. III. 11. & Construct. 54. ut & Ursinus To. 1. p. 634. ostenderunt clarissime, utrumque æque esse Nomen Substantivum quartæ declinationis. Tanto magis miror Vossium, quod priore loco *Supinis* annumerat quoque Nominativos Participii Passivi, *Puditum est*, *ventum fuit*, &c. Et accessit illi in eo etiam Gallicus Novæ Methodi Auctor, adscribens ideo *Supinis* Nominativum, Dativum, Accusativum, & Ablativum, sed diversarum Declinationum, scilicet, quia *Amatum est*, & similia, in hunc censum referri volebat. At vero nihil prorsus commune habent ista cum iis, quæ proprie ut *Supina* memorantur a Grammaticis in Paradigmatum Conjugationum. Hæc enim Substantiva sunt, illa Participia Passiva, eo usu adhibita, quo Imperfonalia Passiva. Quapropter quo modo in Præsenti dicitur simpliciter *Amatur*, eodem modo dicitur in sensu Præterito *Amatum est*. Nec probari potest contrarium ex illis Livii, de quibus supra jam egimus pag. 439. &c. *Diu non perlitatum tenuerat Dictatorem*. Nam in his vel Imperfonalem inesse Constructionem, vel intelligi Substantivum aliquod, atque adeo constitui

hæc revera, non ut Substantiva, sed ut Adjectiva, patet ex aliis locis, in quibus etiam Participia alterius generis cum suis Substantivis tali modo occurrunt, aut ita, ut illis Participiis loco Substantivi addatur Infinitum, vel integra Oratio. Liv. XXVII. 45. *Auditum modo in acie alterum exercitum advenisse, haud dubiam victoriam facturum*. Substantivæ vices manifeste heic sustinet infinitum *advenisse*, cui adjectum videmus, ut Adjectivum, *et Auditum*. Similiter XXVIII. 12. *Haud procul aberant, cum ex obviiis auditum, postero die omnem exercitum proficisci, metu omni liberavit eos*. Scilicet *auditum* illud *Proficisci liberavit eos*, eadem constructionis ratione, ac si dixisset, *auditus ille rumor*. Sic ergo & in eo, quod ait VII. 12. *tentatum per dictatorem, ut ambo patricii Consules crearentur, remperduxit ad Interregnum*, pro Substantivo capienda est omnis illa sententia, quæ sequitur *et ut*: quasi scriptum esset, *Negotium, ut ambo Patricii Consules crearentur, tentatum* &c. Porro autem, si *et tentatum* hic esset *Supinum*, haberemus ejus etiam Ablativum, non quidem *tentatu*, sed *tentato*, & sic plures haberemus *Supini* terminationes, quam quas memorant, & duos quidem diversæ formæ Ablativos. Nam pro eo, quod dixit istic Livius, potuisset eodem plane sensu dixisse, *Tentato per dictatorem, ut ambo*

negligenter agat, & pene ociosum, ac supervacaneum sit:

*ambo Patricii Consules crearentur, res ad interregnum perducta est. Sic enim idem I. 41. Tum demum palam facto, Servius &c. regnavit h. e. palam facto negotio mortis Tarquini, seu, mortuum esse Tarquini: ubi videas velim Gronovium Patrem. XXXIV. 31. Ibi permissio, seu dicere prius, seu audire mallet, ita coepit Tyrannus. Cicero Famil. III. 5. Tibi de nostris rebus nihil sum ante mandaturus per literas, quam desperato, coram me tecum agere posse. Tac. Ann. IV. 36. Absolvitur, comperto, facta in eum crimina. XI. 10. In cujus transgressu multum certato, pervicit Bardanes. cap. 26. Nec ultra expectato, quam dum Claudius proficisceretur, cuncta nuptiarum solennia celebrat. Vides hocce Ablativos esse ejusdem plane naturæ & usus, cujus sunt Nominativi Tentatum, perlitatum &c. Et tamen nemo illos pro Supinis, aut Nominibus Substantivis Verbalibus unquam habuit, sed ut sunt, pro Ablativis Absolutis veri Participii. Unde consequitur, neque Nominativos in illum, sed in hunc censum, esse referendos. Quin immo eadem locutio usitata etiam est in veris Adjectivis: Liv. XXVIII. 17. Haud cuiquam dubio, opprimi posse. Vide & Gronovium Patrem Obferv. I. 17. init. Sed & in Masculinis Participiorum & vulgarium Adjectivorum. Sueton. Calig. 8. In castris natus, patriis*

*nutritus in armis, iam designati Principis omen erat: ubi Constructio est, Caligula ita natus, erat omen: plane ut Negotium diu non perlitatum tenuerat, & Tentatum negotium, ut ambo &c. perduxit rem. Tacitus Hist. l. 89. Cæcinnam jam Alpes transgressus exstimulabat eum. h. e. quod Cæcinnam transgressus erat, id exstim. II. 82. Sufficere adversus Vitellium videbatur Dux Mucianus, Vespasiani nomen, & nihil Arduum factis. Ubi plane Adjectivum Arduum ponitur, ut illa Participia, hoc sensu, negotium illud, quod nihil sit fati arduum. Sic denique Ann. VI. 47. Nulle in eos Imperatoris literæ dabant suspicionem; fieri ea &c. q. d. id ipsum negotium, quod nullæ literæ erant missæ, dabat &c. Verba autem Plauti, quæ itidem refert ille Methodi Auctor in hunc censum, *Iustam rem & facilem a vobis oratum volo*, supra jam I. 15. pag. 125. 126. explicuimus, & ita, ut in iis *Oratum* nil aliud esse, quam Participium, demonstraverimus. Jam vero siquidem Participia sunt illi Nominativi, longe utique diversi sunt generis & naturæ ab istis, quæ in Paradigmatum Conjugationum appellantur *Supina*, quippe quæ sunt vera nomina Substantiva, alterum Quarti Casus, alterum Sexti, sed ejusdem declinationis; & proinde a suis præpositionibus more nominum recta. Sanctius atque alii accipiunt illud in U etiam ita aliquando, tanquam*

fit: nam orationes, quæ possunt fieri per hanc vocem,

cre-

quam fit Dativi casus: Veluti *Horrendum auditu* pro *auditui*. Sed hæc quoque revera Ablativi esse casus clarissime ostendit Vossius Construct. 54. extr. dum in eo casu addi Adjectivos hisce locutionibus probat. Nec enim dici *Horrendum ipsi auditu*, sed *ipso auditu*, intellecta præpositione IN. Sic mox ex Quinctiliano adfert ipse Sanctius, *Verba etiam ipso auditu acerba*, ex Plinio, *parvum dictu*, sed *immensum estimatione*, ex Livio, *id dictu*, quam re facilius. Vide pag. 465. Accedit Priscianus, qui lib. 8. p. 811. dicit talia per Ablativum exponit, quum ait, *Quid enim est miserabile visu, nisi visione?* In priore, quod est Accusativi casus, subauditur præpositio AD vel IN. Plautus *Trucul. IV. 2. 27.* *Dedi equidem hodie ei quinque argenti defferi minas, Præterea unam in obsonatum.* Potuisset dixisse, *præterea unam argenti minam dedi obsonatum*, h. e. ut inde obsonet, sicuti pater dicitur,  *collocare filiam nuptum*. Sic Lucretius P. 792. *Nam quodcumque suis mutationum finibus exit*, (h. e. ut mutetur seu mutet se) *continuo hoc* (exire mutatum) *mors est illius, quod fuit ante*; *Quapropter, quoniam, quæ paulo diximus ante, IN commutatum veniant, constare necesse est* Ex aliis ea, quæ nequeam convertier unquam, h. e. veniunt, ut se commutent, vel ut commutentur. Hinc jam liquet, Supina non tam, vel certe non tantum,

ad motum; sicuti plerique tradunt, sed ad finem quoque significandum adhiberi. Nam *Eo spectatum* dicitur, pro, *eo ad spectatum*, h. e. ut spectem. Sic Plautus *Aulul. III. 3. 9.* *Coctum ego, non vapulatum, conductus fui*. Sallust. *Histor. III.* *Nec ego vos ultum injurias hortor*. Non est in his verbum, quod motum aliquem significet; sed quod actionem, quæ sibi certum quid habeat. propositum, tanquam suum finem. Nam quod Sanctius mox ait, *etiam in iustis esse motum, conduxi te cantatum*, &c. & quod Ursinus *To. I. p. 638.* *in ipso fine inesse quandam motus significationem, qui nos moveat ad agendum*; immo *To. 2. p. 407.* *quum in his quaestio sit QUO, significationem motus ad aliquid, ceu locum, ab his non abesse*; illa vero videntur longe abesse a proprie loquendo, quod tamen in explicanda rerum & verborum natura facere debemus. Diversa plane res est motus ad locum; & finis actionis animo conceptus. Longe quoque petitum est, quod Vossius de *Anal. III. 12.* occulte motum significari etiam ad locum, in hisce, *dare nuptum*, & similibus, tradit, quia quæ nubit, datur alteri, ut eam domum ducat. Quanto naturalius est, statuere in hisce actionis finem, qui declaretur ipso Supino? Verum ista oriuntur apud Viros Doctissimos ex nimio recepta semel tuendi studio. Jungitur

au-

crebrius ad alias transferuntur; ut, *discedo lecturus, discedo ad legendum, discedo ut legam, discedo lectum*. Tum præterea, quum raro inveniatur, rarius Accusativo junctum reperitur. Virgilius, *Suspensi, Euripylum scitatum oracula Phœbi Mittimus*: idem, *Venimus huc lassæ quæsitum oracula rebus*. Terentius, *Cur te is perditum?* Semper jungitur verbis motum significantibus; & motus etiam est in illis; *Collocavit filiam nuptum; Conduxi te cantatum, Admitte me spectatum*.

A-

autem hisce Accusativis, *ultum, spectatum*, & similibus, plerumque alius Accusativus, qui creditur ab istis tanquam Nominibus Verbalibus, quæ Verbi sui rectionem retineant, proxime regi. Sed repetendum hic, quod sæpe jam monui, intercedere in his Ellipsin præpositionis *ναα*, & vocis *Negotii*, ut adeo si dicam, *Eo spectatum ludos*, idem sit, ac si dicerem, *Eo ad spectatum negotii, quod ad ludos attinet*. Rationem explicuimus abunde & sæpe jam in superioribus, ac contra Ursini, qui & hic sese nobis opponit, exceptiones vindicavimus. Quare autem hæc constructio ita frequentetur cum Accusativis *spectatum* &c. non item cum Ablativis *spectatu* &c. aut aliis casibus, ejus nulla potest certa dari ratio, nisi quæ ex Fortuna & Casu est petenda, sicuti aliquando faciendum, quum alibi jam sæpius, tum proximo superiore capite pag. 442. 443. probavimus, multis eam in rem allatis exemplis; & de hac ipsa constructione ultro affirmat etiam Ursinus To. 2. p. 85. meræ for-

tunæ eam adscribens. Inde ergo colligendum, non directam hanc, sed Ellipticam potius esse constructionem, quum in Ellipticis magis dominetur casus & fortuna, quam in directis. Sed & reperimus alia quædam Nomina alterius declinationis, ast pauca valde, eodem modo constructa, ut illa Supina in UM, quæ Accusativum tamen sibi non adsciscunt. Nam ut *cantatum conducere, cantatum ire*, dicimus, sic & *venum dare, venum ire, pessum dare, pessum ire*, in quibus æquæ ac in illis Supinis intelligitur præpositio AD, quum vera sint Nomina, sed secundæ Declinationis, certe *Venum*. Denique multi Ablativi istius formæ etiam in alia constructione, sed manifesta Nominum Substantivorum, reperiuntur, licet alii Casus istorum Nominum interierint, vel certè nobis vix usquani occurrant, Veluti *arcessitu, allegatu, natu, promptu, mandatu*, &c. quod cui rei adscribemus, nisi Fortunæ, aut Oportunitati constructionis?

*Amatu, lectu, auditu*, mire conturbant grammaticos; mihi partim sunt dativi quartæ inflexionis, partim ablativi, quibus modus significatur. <sup>2</sup> Dativi exempla sunt; *Mirabile visu; Horrendum auditu*, id est, oculis, & auribus; nam dativus quartæ antiquitus frequentior erat in U, ut Gell. testatur lib. 4. cap. 16. Virgil. 8. *Altissima visu*: idem, *Mirabile visu*, id est, oculis: nam ipse alibi dixit, *Oculis mirabile monstrum*. Valer. Maxim. lib. 5. *Ergo quod auditu novum est*. Plaut. Bacch. *Ista lepida sunt memoratu*: ubi aliqui legunt, *memoratu*. Sed altius hæc expendamus. Si terminatio in U supinum verbum esset, <sup>3</sup> aliquando haberet *a*, vel *ab*. Deinde

2. *Dativi exempla sunt*] At vide, quæ in proximis superioribus pag. 463. hac de re jam notavi, & pag. seq. ipse Sanctius habet. Speciem Dativi præferre quidem ille versus Lucretii II. 408. *Omnia postremo bona sensibus & mala tactu*. Neque tamen ulla nos necessitas cogit omnino, pro Dativo etiam illud accipere.

3. *Aliquando haberet A vel AB*] Vix perspicio fati rationem hujus argumenti. Nam primo non mutat naturam vocabulorum, sive præpositio illis præmittatur expressa, sive per Ellipsin, ob frequentissimum eorum in tali Constructione usum; pene perpetuam omittatur. Deinde occurrunt sane præpositiones etiam ante hæc vocabula in U exeuntia, ut ostenderunt Scioppius, & Vossius. Eo autem ipso evadunt vocabula ista minime verba Supina, sed vera Nomina Substantiva. An ergo voluit forsan Sanctius, si vocabula hæc essent Verba Supina, & passivæ quidem naturæ, tum construi etiam debe-

re, ut Passiva solent, sequente A vel AB cum alio Nomine, quod nunquam tamen fiat. Certe ipse ea, non Verba, sed Nomina esse recte statuit. Et tamen ejusdem sunt naturæ hæc in U exeuntia, cujus illa in UM, licet Usus quodammodo ea distinxerit, dum his Accusativum sæpe addidit, quem illis non addidit. Ceterum multo minus perspicio, quid sibi velit Ursinus To. I. p. 634. ubi Supina esse vera Nomina a Saturnio probatum, & inde ab Sanctio, Scioppio, & Vossio id haustum ac repetitum affirmat, additque, *ut nullum plane mihi dubium sit, quin, ubi lib. III. cap. 9. Minerva Sanctii legimus hanc primam afferri rationem, cur nullum sit Verbum Supinum in V, quia aliquando haberet A vel AB, exciderit negativa, quod non advertit Cl. Perizonius*. Fateor id me non advertisse, atque etiam nunc non advertere. Certe nec dum perspicio, ubi negativa in hisce Sanctii verbis sit reponenda. Judicet Lector.

inde videmus, hanc vocem suscipere adjectivum. Plautus Stich. *Tuo arcessitu venio huc.* „[nec dubium est, quin „recte quoque dicatur; crebris tuis arcessitibus huc veni, „sicut narratibus; Ovidius 6. *Metamorph. Tempestitiva „meis veniet narratibus hora.*] Quintil. lib. 8. *Rebus atrocibus verba etiam ipso auditu acerba magis conveniunt.* Plinius lib. 20. *Cepa sativa. olfactu ipso caligini medentur.* Gellius lib. 12. *Eos versus assiduo memoratu dignos puto.* Tacitus libro 20. *Copias rorenti lectu auctas.* Livius 37. *Et eodem armatus Cares.* Stat. 9. *Theb. Longo defessa redibat Venatu.* Quod etiam testimonium indicat, hanc terminationem jungi verbis motum vel locum significantibus, & sic dici, *Venio venatu*, ut, *venio agro*, *venio de venatione.* Plaut. *Menæch. Obsonatu redeo.* Statius, *Quem tu venatu rediturum in limine primo Operiens.* Cato Rustic. *Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat.* Præterea junctura ipsius orationis indicat esse nomen. Livius lib. 31. *Id dictu, quam re facilius.* Plinius lib. 7. cap. 1. *Parvum dictu, sed immensum æstimatione.* Si *Dictu* supinum est, etiam æstimatione supinum erit. Cic. in Pison. *Quis enim te auditu, quis ullo honore, quis denique communi salute dignum putavit: idem pro Cluent. Quam levia genere ipso, quam falsa re, quam breviter responsu.* Curtius lib. 4. *Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit: idem lib. 8. Quis cetera auditu majora, quam vero, sustinere posse credebat?* Val. Maxim. lib. 9. *Nec ipsa verba relatione familiaria, quam dictu fastidienda sunt.* Tacitus lib. 1. *Lucos visu, ac memoria deformes.* Delirant igitur, qui dicunt, hoc supinum significare passionem, nisi velis dicere, nomina etiam aliquando hanc passionem significare: nam quum dicis, *Laude & amore dignum*, poteris exponere, ut ametur, & laudetur. Sed ostende obsecro hanc tuam passionem in his & similibus. Cic. *Perpessu aspera.* Livius 10. *Migratu difficilia: idem in procemio; Unde factum inceptu, quod vites, factum exitu, id est, ut exeat, vel fine ipso: idem lib. 1. Eo tempore in Regia prodigium*  
visu

*visu eventumque mirabile fuit: idem vigesimo quinto, Con-*  
*filia audacia prima specie lata sunt, tractu dura, eventu tri-*  
*stia.* Sed opponit Laurentius, *si essent hæc nomina, ha-*  
*berent alios casus.* O plumbeum pugionem! quid illa?  
*In promptu, natu major, noctu, diu, sponte, astu, impete,*  
*vitatu, petitu, suppetias, infitias, & mille hujusmodi?*  
 Sed quid mirum, si concedamus & alios casus? quum  
 legamus semper, *Nuptui dare, & + veno exercere, &*  
*posita veno,* apud Tacitum lib. 16. *Prædæ, & divisui*  
*esse,* apud Livium lib. 3. Denique illud, quod Supi-  
 num ultimum vocabant, ablativus, vel dativus est,  
 per quem modum explicamus; ut si quæras, quo pacto  
 aliquid sit mirabile, respondebo, visu, auditu, dictu,  
 memoratu, exitu: ,, [vel certe Præpositio, *ab,* subau-  
 ,, ditur, ut sensus sit, quod ad visum, auditum, di-  
 ,, ctum, memoratum, vel exitum pertinet.]

4. *Veno exercere &c.*] At hoc tem Supinorum intellexerim  
 non est, quod *Supinum* Gram- præpositionem, non semper AB,  
 matici dicunt, sed manifeste No- ut mox vult Scioppius, sed sæpe  
 men Substantivum secundæ De- IN. Sic illud Plinii, *parvum dictu,*  
 clinationis, quum Supina omnia *sed immensum æstimatione,* sup-  
 sint quartæ. Sed & *nuptui, di-* plendum est utique omnino per  
*visui,* & similia nullam habent Præpos. IN,  
 Supini speciem. In Ablativo au-

## C A P. X.

*Singula participia esse omnium temporum, & Tempus Verbi,*  
*cui junguntur, adsignificare. Participium Activum cum*  
*Verbo Substantivo. Fit Nomen. Legendum est*  
*non est Gerundium, sed Participium: Ejus*  
*Usus per omnes Casus.*

U Ltra ea quæ a me superius disputata sunt lib. I.  
 cap. 15. animadvertendum est, Participium acti-  
 vum sæpe jungi † verbo substantivo. Cic. in Orat. *Est*

†. *Verbo Substantivo*] Sic Sall. Jug. 31. *Si dediticius est, vestris*  
 enim,  
 G g 2 *justis*

enim, ut scis, quasi extrema pagina Phædri, his ipsis verbis loquens Socrates. Auctor in Sallust. Unus enim satis est materia habens. Cic. de amicit. *Quid enim erat Africanus indigens mei: idem 1. de divin. Est apud Platonem Socrates dicens Critoni suo familiari: idem lib. 6. epiit. Nam si quisquam est timidus in magnis periculosisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum.* Liv. lib. 20. *Illam longam orationem, nec ad vos pertinens sit.* Terent. Eunuch. *Peregrinus est, minus potens quam tu, minus notus, amicorum hic habens minus: idem, Primus esses proferens.* Gell. lib. 5. cap. 9. *Quum antea non loquens fuisset.* Jungitur sæpius aliis verbis; ut, *Vidi legentem: Discedens legebam.* Fit nomen, <sup>2</sup> quoties casum verbi non habet; ut *Virtutis amans*, unde formantur comparativa & superlativa.

*A-*  
jussis obediens erit. Gell. V. 10. *Eloquentia discenda cupiens fuit.* Sed & cum aliis Verbis. Liv. I. 27. *Quid petentes venerint.* Sall. Jug. 22. *Legati in Africam maturantes veniunt.* Sueton. Galb. 4. *Somniavit Fortunam dicentem.*

2. *Quoties casum Verbi*] Atqui ex sententia utique ipsius Sanctii sæpissime etiam Nomina, quæ dicuntur *Verbalia*, habent casum Verbi sui. Quapropter si quid discriminis inveniri queat inter usum horum vocabulorum, ut possint dici modo vera Participia, modo vera Nomina, quærendum id foret potius in adsignificatione Temporis, cui Usus diversam constructionem, licet utramque etiam Nomini convenientem, videtur accommodasse. Nam *amans virtutem* adhibetur ad notandum non modo rem ipsam, sed & præsens illud temporis momentum, quo quis vir-

tutem amat; At *Amans virtutis* usurpatur ad perpetuum virtutis amorem in homine aliquo significandum. Vide supra ad I. 15. pag. 121. Quod autem Participia vere certum Tempus per se adsignificent, & proinde non sint omnium Temporum, fatis probavimus supra d. l. pag. 130. &c. Unum modo addemus ad defendendum Ciceronem, cujus auctoritas in his nullo suo merito sic fatis ab Auctore Novæ Methodi in Notis Sect. IV. cap. 3. hac occasione labefactatur: id quod tanto suscipiemus libentius, quoniam nobiscum plane sentit. Dicit enim pro Domo, *Non tulit, UT Interdicatur. Quid ergo? ut Interdictum Sit. O cœnum &c!* *Hanc tibi legem Clodius scripsit, ut Interdictum Sit, cui non Est interdictum.* Videmus distinguere Ciceronem tanquam diversa, *interdicatur, & interdictum sit*, quæ Au-



*Amaturus* jungitur omnibus verbis, & temporibus, etiam futuris. Vide supra libr. 1. cap. 15. pag. 133. &c.

*Amatus* jungitur omnibus verbis; ut, *amatus eras*; *comitatus est patrem*, vel *a patre*. Supra libr. 1. cap. 15. pag. 134. &c.

*Amandus* jungitur omnibus verbis, & temporibus, etiam futuris: ut *Lectio legenda erit*. Valla libr. 1. cap. 26. negat posse dici; *Timeo te verberandum fore*. Sed fallitur. Cicero ad App. lib. 3. *Quasi divinarem tali*  
*in*

Auctor iste ejusdem esse significationis, etiam quod ad Tempus, vult, licet forte alterum sit frequentioris usus. Certe neminem esse ait, qui non videat, *Velitis, ut interdictum sit*, eandem habere vim notandi Præsentis Temporis, quam illa Terentii, *Utinam aut hic surdus, aut hac muta facta sit*, in quibus *ut facta sit* ponatur pro *fiat*. At vero & Ego neminem esse putem, qui, si modo animum attendat, non perspiciat esse aliquod Temporis discrimen inter istas locutiones, quas Cicero ita diserte distinguit, ut & inter *facta sit* Terentii, & *fiat* ejus interpretis. Nec enim voluit Davus apud Comicum, uti tunc fierent demum surdi aut muti, nam nihil eum id juvaret, quippe quum jam dicta essent, quæ nolebat audita ab hero; sed uti, antequam ista dicerentur, esset jam factus vel herus furdus, vel mulier muta. Similiter non recte poterat proprie loquendo rogari populus, ut ei, cui nondum erat interdictum, hoc ipso mo-

mento temporis jam *sit interdictum*: Sed recte quidem, ut *ei interdicitur*. Scilicet Præsentis quidem Temporis est *sit*, at *interdictum* Præteriti. Sæpissime autem Participium cum verbo alterius Temporis conjungi, servata tamen singulis sui Temporis significatione, abunde supra probavimus, & agnoscit ipse Auctor in hisce locutionibus, *dicturus sui* &c. Quidni ergo & in aliis, ac proinde etiam in *interdictum sit*? quod cum duo Tempora significet, differre utique debet ab *interdicatur*, quod unus est Temporis. Non diffitear tamen, potuisse ea dicentem, quæ Cicero arguit, defendi, sed non aliter, quam ut in ea locutione intelligatur *ut deinceps*, hoc sensu, ut ei jam statim ab hoc tempore sit deinceps interdictum. Cur ergo Cicero eum ita exagitat? Quia in legibus, quam maxime potest, proprie & sine ambiguitate ulla loqui earum Auctores debent. Manet illud certum, recte distinxisse Ciceronem inter istas locutiones.

*in officio fore mihi expetendum aliquando studium tuum.* Livius lib. 37. *Aut sub pellibus habendos milites fore: & lib. 6. Eo quoque enim mittendos fore legatos: & lib. 8. Non id Cornelia magis familia, quam urbi Roma, fore erubescendum.* Vide supra libro 1. cap. 14. pag. 115. & cap. 15. pag. 142. &c.

In Rectis plerumque jungitur verbo substantivo; ut, *legenda est lectio; legenda sunt epistola:* sic etiam, *legendum est, tacendum est, subaudi τὸ legere, τὸ tacere,* ut jam diximus. Neque, *legendum est,* recte dicitur Gerundum nominativi, non magis, quam *lectum est;* in utroque enim deest τὸ legere, & utrumque participium est passivum in recto casu, & in accusativo erit, si dicas, *legendum esse, lectum esse.*

In Genitivis pendet a Nominibus genitivum regentibus; ut, *tempus est legenda lectionis, & legendarum lectionum, & legendi ἔ legere.*

In Dativis; ut, *Terentiana comædia conferunt expolienda lingua, & scribendis fabulis.* Liv. *Si Resp. solvendo æri alieno non esset, & tu solvendo non eras, subaudi, æri alieno aptus, vel idoneus.*

In Accusativis dicimus, *Censeo reddendam pecuniam, vel reddendas pecunias esse, vel fore; & veni ad solvendam pecuniam, vel solvendas pecunias.* „[Cæsar 1. belli Ci., vil. *Misericordia civium, quos interficiendos videbat, subaudi esse, vel fore,* id est, interfectum iri.] Inepte præcipit Valla lib. 1. cap. 72. esse quædam verba, quæ huic voci juncta præpositionem recusent; qualia, *loco, conduco, mando, curo, cæt. ut, curavi mittendas literas; locavi faciendam domum;* cum aliis verbis requiri præpositionem, ut, *Veni ad salutandam matrem, vel propter salutandam.* Ridiculum profecto est, quærere de nomine Adjectivo, quando cupiat aut respuat præpositionem: sequitur enim semper suum substantivum, ut, *vidi hominem doctum, vel ad hominem doctum accedo.* Itaque nullum erit verbum, cui ego hanc vocem in *Dum,* cum præpositione, aut sine illa, non adjungam; ut,

ut, *veni ad salutandam matrem; & veni iterandam viam; & trado tibi puerum docendum, vel trado tibi pecunias ob docendum puerum, curavi mittendas pecunias, vel curavi rem ante mittendas pecunias.* Horat. *Hæc porcis comedenda relinques.* Itaque primus accusativus verbi non habebit præpositionem, secundo autem necessario est adhibenda.

In Ablativis semper a præpositione pendet, sed frequentius subintellecta; ut, *Sudas in componendo carmine, vel componendis carminibus.* Valla loco citato, *Cavendum,* inquit, *ne id verbum significet motum, quale esset, Revertor ab arando.* Fallitur longe. Cicero in Bruto, *Idem traducti a disputando, ad dicendum inopes reperiuntur: idem, a dicendoque deterrent: idem 2. Orat. Ipse a dicendo refugisti.* Quæ exempla, siue sint, ut isti asserunt, Gerundi ablativi, siue sint hujus Participii, subintellecto substantivo, non liberant ab errore Vallam. Cicero in Verrem; *Non videor omnino a defendendis hominibus sublevandisque discedere: idem 3. Orat. a regendis civitatibus totos se ad cognitionem rerum transtulerant.*

## C A P. XI.

*De his formis, Amaturum esse, Amatum ire, Amatum iri, & Amaturum absolute.*

**S**USTULIMUS ex conjugationibus has voces, <sup>1</sup> *Amaturum esse, vel fuisse, & amandum esse, vel fuisse, & ama-*

1. *Amaturum esse*] Haud putem fatis recte hoc quidem ex conjugationibus sustulisse Sanctium. Certe videntur ipsi Veteres id habuisse in paradigmate suo conjugationum. Unde factum, ut id, tanquam omni Generi ac Numero respondens, æque ac *Amare* & *Amavisse*, adhibuerint. Vide quæ disputavimus supra pag. 106.

107. & 113. Scioppius quidem in extremo hujus Capituli Ellipsin in ea locutione statuit, quasi intelligeretur *Negotium*. Et sine dubio fuit hæc locutionis istius origo. Sed ut usus sæpe alias per abusum ac errorem a vera origine & analogia deflexit, ita & huic Ellipsi ac supplemento repugnant verba Quadrigarii a-

*amatum ire*, vel *iri*, quia hoc Syntaxis est, non Analogiæ: ineptum enim & præposterum fuerat, in verbis conjugandis, de Syntaxi præcipere, & quemadmodum dicis, *homo dactus est*, *mulier pudica est*, sic dices, *homo est amaturus*, vel *amatus*, vel *amandus*, *mulier est amatura*, *amata*, *amanda*. Sic vero se res habet; Duo activa participia, adjuncta verbo substantivo, totam perficiunt eujuslibet verbi activam, & duo passiva totam passivam. Sic *Amans sum*, *Amans eram*, *amans fui*, &c. & in infinitivo, *Amantem*, vel *amantes esse*, *fore*, vel *fuisse*. Rursum, *Amaturus*, *amatura*, *amaturum*, *sum*, *eram*, *fui*, *ero*; *Amaturi*, *amatura*, *amatura*, *sumus*, *eramus*, *erimus*; & infinitivo, *Amaturum*, *amaturam*, *amaturum*, vel *amatuos*, *amaturas*, *amatura*, *esse*, *fore*, vel *fuisse*. In passiva, *Amatus*, *amata*, *amatum*, *sum*, *eram*, *fui*, *ero*; in infinito, *amatum*, *am*, *um*; *amatos*, *as*, *a*, *esse*, *fore*, vel *fuisse*. Sic, *amandus*, *a*, *um*, *sum*, *ero*, *fui*; in infinito, *Amandum*, *am*, *um*, vel *amandos*, *as*, *a*, *esse*, *fore*, vel *fuisse*. Dicam adhuc planius, <sup>2</sup> *Amatus*, *a*, *um*, *sum*, vel *fui*, non est tempus præteritum

in

pud Gellium l. 7. *Dum ii conciderentur, hostium copias ibi occupatas futurum*. Nec enim statui istic ulla ratione potest ea constructio; aut dici, hostium copias esse negotium futurum ibi occupatas. Quid ergo? Manifeste *futurum esse* ponitur hic eodem plane modo, & eadem constructione, qua *fore*. Cujus nulla potest reddi ratio, nisi quod forte in paradigmate conjugationum id habuerint, & acceperint tanquam indeclinabile infinitum, æque ut *amare*, & *amavisse*. Unde & Gellius ait, ista *Amaturum* &c. *indefinito modo dicta, qui neque in numeros, neque in personas, neque in genera*

*distrahitur, sed omnia istec una eademque declinatione complectitur*; & proinde illa istic neque virilis esse generis, neque neutrius, sed adhiberi tanquam verba ab omni necessitate Generum absoluta. Rectius tamen posteriores istam periphrasin, animadverso, Neutra exempli tantum loco in paradigmate posita, per sua Genera & Numeros variarunt.

2. *Amatus sum*] Hæc satis refutata sunt ad lib. I. cap. 15. pag. 134. Nam revera *Amatus* est Participium, & proinde adsignificat Tempus aliquod. Id vero est Præteritum. Nec tamen propterea sentimus, *Amatus sum*, esse unam vocem.

in passiva, non magis, quam *amandus*, *a*, *um*, *sum*, vel *fui*: Verba enim in *Or* nullum habent præteritum: Sed *amatus sum*, præsentis vicem supplet, *amatus fui*, præteriti, *amatus eram*, imperfecti, *amatus fueram*, plusquamperfecti, &c. Utimur tamen jam promiscue, *Amatus sum*, vel *fui*, pro præterito, quod magis ex natura verbi substantivi accidit, quam ex vero præterito. Itaque *Amatus sum*, duæ sunt voces, non una.

Idem fere dicendum de *Amatum ire*, & *Amatum iri*, de quibus nescio, quas tricas inculcat Laurentius lib. 1. cap. 28. Quid sit tenendum, paucis accipe. Hoc verbum *Eo*, ut notum est, motum significat, ut, *eo piscatum*; aliquando tamen ita supinis adjungitur, ut res una esse videatur, neque ulla motus vera significatio perspiciatur, ut, *Credo carmina lectum iri*, id est, legi; *cur te is perditum*, id est, perdis. 3 Denique *lectum ire*, aut

3. *Denique lectum ire*] Immo vero Grammaticæ omnes hæ locutiones sunt Præsentis Temporis, & præsentem motum notant, licet res ipsa, quæ in iis significatur illo vocabulo, quod Supinum dicitur, Futura sit. Etenim, *cur te is perditum*, denotat, cur id agis, cur ei rei operam das, ut te perdas? ubi ea res, *perditio* scilicet *fui*, est quidem Futura, sed tamen illa operæ datio in eam rem est Præsens, & proinde verbo Præsentis Temporis, *Ire*, enunciatur. Sic *credidi vos læsum iri*, non est simpliciter Præteriti Temporis, ut ait Sanctius, sed potius tria ista tempora designantur, duo Grammaticæ, unum sensu & re ipsa. *Credidi* notat Præteritum, *Iri* durationem Temporis ex Præterito usque

in Præsens. vel potius Præsens Tempus in re temporis præteriti, seu præsentem motum & initium ad vos lædendos illo tempore, quo eum motum fieri *credidi*. *Iri læsum* conjunctim significat *Futuram parari læsionem*. Non ergo interpretanda erant illa verba simpliciter per *Credidi vos lædi*, sed potius, *credidi*, ab hominibus id tunc jam agi, ut vos lædant, *iri* ad læsum vos seu vestri, & sic rationem ac viam vestri læsus, h. e. futuræ vestræ læsionis, tunc *iniri*. Et ita se res habet in omnibus, quæ sequuntur. Miror vero Vossium, qui de Anal. III, 17. recte omnino interpretatur locutiones *ire canatum*, *ire perditum*, & similes, easque variis exemplis ostendit notare semper Præsens tempus, at Passivas locutiones *iri perditum*

aut *iri*, non sunt tempora futuri, aut præsentis, ut

&c. vult haberi pro Futuri temporis locutionibus. *Etsi autem, inquit, Ire amatum, ceteraque ejus generis, sunt Præsentis temporis, non tamen existimandum, Amatum Iri, Præsentis quoque esse. Nam ea Futuri esse &c.* Scilicet Vir Summus non distinguit inter Tempus Grammaticum, seu Analogiam locutionum, ac Tempus rei Futuræ, quod ex sensu & significatione, non verbi solius, sed totius locutionis pendet. Eadem enim est ratio Grammatica τὸν *Ire perditum, & Iri perditum.* Utraque phrasi denotatur consilium & initium, quod Præsens est, Rei Futuræ, quæ res Futura est Finis actionis Præsentis. Sic in illo Livii, *In spem erecta civitas erat, in Africa eo anno debellatum iri*, res quidem futura erat *debellatio*, sed tunc jam sperabant, in eo statu esse hoc bellum, ut *consilium jam nunc recte ineatur, & præparentur omnia ad debellandum.* Explicita sic hujus locutionis analogiâ, patet jam liquido, accusativum sequi in constructione ipsum Supinum, sed per Ellipsin Præpositionis, unde proxime regitur ille Accusativus. Ordo enim est, ex. gr. credidi, *iri ab aliis ad læsum Vos, seu quod ad Vos.* Et sic reliqua. Verum heic difficultatem pariunt nonnulla Auctorum loca, quæ alium ordinem videntur suadere. Scilicet Catonis apud Gell. X. 14. *In illa contumelia, qua mihi per hujusce petulantiam factum itur.*

Quintil. IX. 2. *Reus paricidii damnatum iri videbatur.* Plaut. Rud. IV. 7. 16. *Mihi isthac videtur præda pradatum irier.* Scioppius Parad. Ep. 2. omnia hæc loca immutat, legendo *Quam, Reum, istac prædâ*, opponentibus se tamen Vossio de Construct. cap. 54. & Nova Methodo. Quin & ipse Gellius suis in interpretando locutionibus satis superque significat, locum illum Catonis non esse corruptum. Vossius autem non tam rationem seu originem harum locutionum, quam significationem explicat, dum ait, *contumelia factum itur* idem esse, quod *contumelia fit*: nam *ire factum* poni aliquando simpliciter pro *facere*, & *iri factum* pro *feri*, quia quod factum itur, plerumque etiam fiat. At Nova illa Methodus rationem quoque earum locutionum non esse difficilem redditu, secundum ipsa Grammatices principia, censet. Nempe *iri* hic eodem modo construi & sumi, quo sumeretur *duci*. Esse enim *Eo* verbum Activum, & proinde habere etiam Passivum. Immo ex sententia ipsius Scioppii posse etiam *Eor* recte dici. At vero si maxime Activum sit *Eo*, non tamen vel sic, neque ex Scioppii, neque ex aliorum sententia, erit ejus Generis, ut varios recipiat Accusativos, *Eo reum, Eo contumeliam* &c. sed ut tantummodo Cognatum admittat, scil. *viam* vel *iter*. Et proinde in Passivo possit qui-

putant, sed ponuntur aliquando pro præfenti, aliquando

quidem ex fententia Scioppii dici *Eor*, sed non aliter, quam fi loqueretur ipfa *Via* vel *Iter*. Immo in hifce locutionibus *Iri damnatum* &c. vult Scioppius femper intelligi *viam* ante τὸ *iri*. Rectius fane, quam qui analogice & Grammaticè cenfent dici poffe, *Reus*, vel *contumelia*, *itur*, Quid ergo? Κατὰρχῆσις feu Abufus hic eft, haud dubie primum ex incuria loquendi ortus, & eodem modo expediendus, quo pag. 308. & feq. immo per totum Caput tertium, Neutra in Paffivum verfa explicuimus. Etenim quum ait Horatius, *Magna minorve foro fi res certabitur unquam*. Ovid. *Certatam lite Deorum Ambraciam*. Cicero, *Ne victoria quidem plauditur*, Alii paffim, *Triumphantur hostes*: ex abufu dicta funt hæc omnia, dum, quia in Activo recte quidem, fed figurate per Ellipfin, poterat dici *triumphare hostes victos, certare aliquam rem in foro, plaudere victoriam*, ea nonnulli, non animadverfa ratione harum locutionum, fimpliciter tranftulerunt in Paffivam formam, mutando Accufativo in Nominativum. Et proinde, ficuti *Certare aliquid in foro, Triumphare Medos*, fignificat certare propter aliquid, triumphare de Medis: fic *Certatur illa res, triumphantur Medi*, denotabit re ipfa, certatur propter illam rem, triumphatur de Medis. Jam fimili pene abufu, & eodem plane fenfu, dixerunt illi, *Reus*

*ife itur damnatum*, h. e. propter iftum reum itur ad damnationem, *contumelia itur factum*, pro, contumelia eft, ad quam faciendam itur, feu propter quam itur ad factum. Similis porro hifce videtur etiam hæc, abufiva item, licet frequentiffima, locutio: *Petrus dicitur id feciffe*, vel *efle doctus*, pro quo Analogia Linguae Latinæ postulare, *dicitur, Petrum id feciffe*, vel *Petrum efle doctum*. Sed & hic quum Activum effet, *Dicunt Petrum efle doctum*, in Paffivo fimpliciter, & ad exemplum etiam Græcorum, Accufativos mutarunt in Nominativos: Ut adeo, *Petrus dicitur efle doctus*, idem fit, quod, *De Petro dicitur, eum efle doctum*. Vide infra IV. 12. in Hellenifmo. Hujusmodi exemplis & rationibus abufus iftarum locutionum & vera lectio in Catone & Quintiliano afferi debet. At Plautum nullus dubito, recte emendatum a Scioppio, nifi quis malit cum Salmatio τὸ *Iri* iftic accipere poffitum pro *Ire*, quod ego tamen faciendum non putem. Ceteroquin enim, ficuti *Contumelia itur factum*, quod ad fenfum, revera idem eft, quod, *contumelia mihi fit*, vel potius *fiet*, *Reus itur damnatum*, idem, quod, *Reus damnabitur*, fic ergo & *præda itur prædatum* deberet fimiliter fignificare, *præda prædabitur* paffive, atque ita etiam a Voffio exponitur. Sed tamen Plautus plane aliud voluit.

do pro præterito, sæpius pro futuro; *Credidi vos læsum iri*, id est, lædi, Præteriti est; *Spero carmina lectum iri*, id est, legi, Futurum est. Quæ diximus, testimoniis comprobemus. Terent. Andr. *Tu tibi in meam vitam laudem is quasitum, scelus*, id est, quæris: ibid. *Cur te is perditum*, id est, perdis. Sallust. Catil. *Et dum paucis scelestis parcunt, bonos omnes perditum eant*: idem Jugurth. *Ne ignoscendo malis bonos perditum eatis*: idem de Rep. ord. *Dignitate alios, alios civitate, eversum irent*. Plaut. Aulul. *Ut me, meosque perditum ires liberos*, id est, perderes: idem Casin. *Argentum si quis dederit, ultro ibit nuptum*, id est, nubet: idem Cistell. *Eunt depressum, quia nos libertina sumus*, id est, deprimunt: Idem Bacchid. *Et me ires consultum male*, id est, male confuleres. Plinius in Paneg. *Ereptum alienas pecunias eunt*. Tacitus lib. 15. *Contumelias ultum ibat*. Exempla Infiniti; Quintil. libro 12. cap. 1. *Ultum ire scelera*, id est, ulcisci. Plaut. Cistell. *Qui mihi magis potueritis ire honorem habitum, nescio*: idem Bacchid. *Desistas tantopere ire oppugnatum*. Idem Milite, *Mihi amanti ire opitulatum*. Sallustius Jugurth. *Quippe cui Romæ omnia venum ire in animo hæserat*: ibid. *Cum maxima cura ultum ire injurias festinat*, id est, ulcisci. Mart. lib. 3. *Gaudes ducentas nuptum ire post mortes*, id est, nubere. In Passiva; Cicero 1. de divin. *Remigem quendam vaticinatum, madefactum iri minus triginta diebus Græciam sanguine*, id est, madefieri. Ter. Hecyr. *Quum interea rumor venit, datum iri gladiatores*. Plaut. Rud. *Mihi isthac videtur*

præ-

luit. Nempe *præda hæc ibit ipsa prædatum*, seu *prædabitur*, activo sensu. Sequitur enim confestim, *ut cum majore dote abeat, quam advenerit*. Præda ergo futura erat prædatrix, scil. majoris istius dotis. Hæc autem sententia effertur verbis Plauti, sed ita de-

sum, ut correctæ sunt a Scioppio: Scilicet *videtur mihi irier prædatum isthac præda*, h. e. iri ab hac præda prædatum, ut præda sit, quæ eat prædatum; vel, iri ab aliis prædatum per hanc prædam, ut illa auctior abeat, quam advenerit.



*præda prædatum iri.* + Cic. 2. de invent. *Si illud concedatur, id non concessum iri oportet.* Plin. 2. epist. *Quæ absolutiora mihi videbantur, non fuit alienum iudicio tuo traditum iri.* Lactant. lib. 1. *Et Erythræam se nominatum iri prælocuta est.* Itaque in Activa, *Gaudes nuptum ire,* præsentis est; *gaudebis nuptum ire,* futuri; *gavisa fuit nuptum ire,* præteriti. In passiva, *Dictum iri oportuit,* præteriti temporis est; *Dictum iri oportet,* præsentis; *Dictum iri oportebit,* futuri. Ex his collige, hanc esse periphrasim, in qua verbum *Eo* non significat, ut dixi, proprie motum, sed velut coire cum supino: sic Græce *διὰ φροντίδου ἔχει,* pro *φροντίζει,* honorat; *παίζεις ἔχων,* pro *παίζεις,* ludis; *ἐπιὶ ὧν,* pro *sum,* & multa hujusmodi. Sic Latine, *facere verba,* pro *loqui;* *fac nos missos,* pro *mitte,* & similia. Nunc expendamus locum Ciceronis in epistol. 1. lib. 5. Verba Metelli ad Ciceronem sunt, *Existimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neque me absentem ludibrio læsum iri, nec Metellum fratrem ob dictum, capite ac fortunis per te oppugnatum iri.* Cui respondet Cic. *Scribis ad me, te existimasse, pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, nunquam te a me ludibrio læsum iri: & inf. Quod scribis, non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum a me oppugnari, &c.* Vides, *oppugnatum iri,* & *oppugnari,* nihil omnino inter se differre, quandoquidem

4. Cic. 2. de inv. &c. [ Hæc duo Ciceronis & Plinii loca aliter leguntur. In Cic. cap 9. *Quod si id concedatur, illud non concessum iri,* absque illo oportet. At apud Plinium Ep. II. 5. *pro traditum iri* in optimis jam edd. reperias *tradi.* Sed hæc monuit jam Vossius de Anal. III. 17. nescio tamen unde exhibens in utroque loco *ire* pro *iri,* & male ex eo a quibusdam colligi addens, hanc periphrasim *Concessum ire* &c. esse e-

tiam Futuri temporis. De proximo superiore Plauti loco ex Rudente egimus in Superioris Notæ extremo.

5. Nihil omnino inter se &c.] Immo differunt revera. In prioro loco dicitur, *Existimaram neque me læsum iri, neque illum oppugnatum iri,* ubi *Existimaram* est temporis Præteriti, in quo Præsens fuit illud *iri,* ibatur autem ad *ledendum* & *oppugnandum,* quæ res tunc adhuc erat Futura,

dem ad, *laſum iri*, & *oppugnatum iri*: reſpondet Cicero per *laſum iri*, & *oppugnari*.

Gellius lib. I. c. 8. docet, apud antiquos in uſu fuiſſe hanc vocem, *Amaturum* in infinito, ſine numeris, generibus, aut perſonis, ita ut purum verbum, non participium, deberet appellari, ut Gracchus; *Credo ego inimicos meos hoc dicturum.* „[Varro I. Ruſt. 68. Pen- „*ſilia*, ut *uvæ*, *mala*, & *ſorba*, ſi non demſeris ad eden- „*dum*, ad abjiciendum deſcensurum ſe minitantur. Vale- „rius Antias, *Si res divina factæ eſſent, omnia ex ſenten- „tia proceſſurum eſſe.* In talibus autem niſi ſit Sylleſis „numeri, generis, aut utriuſque, Ellipſin conſtituere „licet, <sup>6</sup> quaſi ſubaudiatur, *Negotium*, id eſt, *Res*, „credo inimicos eſſe negotium talia dicturum; *Omnia „ſunt hominum tenui pendentia filo*, ſubaudi, *negotia*, ut „*Negotia hominum dicatur Homines*; ſicut Cicero „dixit *Calliſthenis negotium*, pro Calliſthene.]

at in poſteriore loco, *non oportuit illum oppugnari*, Præteriti prorfus eſt temporis illud *oportuit*, at *oppugnari* Præſentis eſt, & ſimpliciter rem oppugnationis Paſſivæ denotat. Utroque autem in loco illa *oppugnatio* conſideranda eſt, ut tunc jam præterita, quando iſta ſcribebantur, licet adhuc

futura eſſet, vel nondum facta eſſet, quando Metellus ita *exiſtimaverat*.

6. *Quaſi ſubaudiatur Negotium*] De iſta infiniti Futuri periphrasi & ejus ratione ac uſu egi jam ſupra ad I. 14. inſit, & hoc Capite, nota I.

## C A P. XII.

### *De Præpoſitione.*

**P**RÆPOSITIO eſt vox expers numeri, quæ caſibus præponitur, & in compositione reperitur. Proprium itaque eſt præpoſitionis, anteire caſum nominis: nam ſi ſecus fiat, figura eſt anastrophe, neque propterea natura præpoſitionis mutatur. Contra ſentit J. Scaliger de cauſis ling. Lat. adducitque illa trita, *Mecum*, *tecum*, *ſecum*, *tranſtra per*, &c. ſed falſo: Rectum enim

nim erat, *cum me, cum te, &c.* Præpositio inter particulas principatum obtinet, propterea quod casus regat, quum cæteræ omnes casum regere non possint, etiamsi aliter Grammaticis videatur. Putidum autem commentum est, Verbum regere casum aliquem media præpositione, ut si dicas, *Abstineo me a pecuniis*, quum omnis ablativus necessario a præpositione regatur, ut jam diximus. Et in hac oratione, *Omnes ibi erant præter Catonem*, nonne monstri simile est dicere, *Catonem regi a Verbo erant?*

Ex numero præpositionum, quas Grammatici pertinaciter asserunt, aliquas sustulimus, supra lib. 1. quum de earum natura egimus.

*Quapropter, quamobrem*, præpositionis est Anastrophe; Grammatici vocant conjunctiones: sed *quapropter*, id est, *propter qua*, vel *propter quæ*; ut, *si qua, ne qua*, sunt accusativi antiqui. *Quamobrem*, cur in singulari sit conjunctio, & in plurali non item, ut, *quas ob res*, non video; ,, [alioquin & *hanc ob rem*, conjunctio erit, ,, quo Lucretius utitur lib. 6. *Frigidus hanc ob rem fit, ,, fons in luce diurna.*]

*Quocirca*, id est, *circa quod*, eodem modo per anastrophem dicitur, ubi *d* aufertur, euphoniæ gratia. Sic Cæsar Scaliger: mihi tamen *to Quo*, est accusativus pluralis, id est, *circa quæ*, ut mox dicetur in Conjunctionibus.

*Am*, regebat olim accusativum, ut, *Am terminum*, unde *ambire, ambarvalia sacra*; nunc tantum in compositione reperitur.

## Præ-

1. Sic Casar Scaliger &c.] Non larum originem protuli. Accedit tamen ad firmandam Scaligeri sententiam, quod eodem modo dicatur *idcirco*, nisi quod *A* sit in *O* mutatum, quod in particulis fieri solet. Nam sic *Citra Citro, Ultra Ultro, Intra Intro*, ergo & *Circa Circo*.

Præpositiones casu destitutæ mihi adverbia non sunt; sed confugiendum ad ellipsin: deest enim casus rectionis, ut in illo Virg. *Longo post tempore venit*, id est; in longo tempore post id tempus. Vide Ellipsin Præpositionum, [& supra ad II. 9. pag. 210. 211.]

## C A P. XIII.

*De Adverbio. Nullum casum regit, nisi pro nomine accipiatur.*

**A**DVERBIUM videtur dici quasi *adverbum*, quia verbis, velut adjectivum, adhæret, ut, *bene dormit, graviter disputat, lente ambulat*; & est proprius Modus in verbis, non ut grammatici putabant, comminiscentes Imperativum, Subjunctivum, cæt. quos nos ex conjugationibus sustulimus supra lib. 1. cap. 13. [At vide istic Notas.] Junguntur & adverbia aliis partibus, ut, *bene doctus, bene mane, valde velociter*. Sed hic etiam modus, quo aliquid fit, aut est, significatur.

Adverbia, nisi pro Nominibus accipiuntur, nullum casum regunt; ut, *Crurum tenus, Tenus* non est præpositio, quum genitivum habet, ut, *satis vini*; „, [subauditur enim, *sine*, ut integrum sit, *crurum sine tenus*. „, Sallust. *Fine inguinum ingrediuntur mare*. ubi suppleendum *tenus*. Vide Ellipsin, *Finis*.]

O, dicunt regere tres casus; ut, *O vir fortis, atque amicus; O curas hominum; O Cæsar invicte*. Sed quum dicunt, ait Cæsar Scaliger, O esse optandi, tantum abest, ut assentiar, ut etiam, <sup>i</sup> *utinam*, putem esse inter-

I. *Utinam putem esse interjectionem*] Immo vero est ejusdem naturæ, cujus *ut* & *uti*. Quibus *to nam* additur, ut aliis etiam Particulis, veluti *quianam, undenam, numnam*, apud Ter. Ad. III. 5. 42. immo & Nominibus, Plaut. Aulul. III. 2. 13.

*quid tibi meisnam in adibus erat negotii? Bacch. V. i. 27. Quid tibi ex filionam agre est? Etiam extra interrogationem, certe in deliberando & dubitando. Cic. in Bruto cap. 6. Mibi crebro in mentem venit vereri, ecquodnam curriculum aliquando sit habitura tua*

jectionem. Neque enim modum ullum apponit verbo idem enim est, *Amarem*, & *utinam amarem*. Et, *O mihi prateritos referat si Jupiter annos*, idem est, heu, quare mihi non refert Jupiter? Neque omnino vocandi ullum adverbium fit; nihil enim detorquet, aut addit, aut tollit a Nomine. *Hæc ille*. Vide quæ supra lib 1. cap. 17. dicta sunt.

*Quo*, & *Unde*, sunt qui dicant regere accusativum; quia dixit Horat. *Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?* & Cic. *Quo mihi Martis signum pacis amatori?* Horat. *Unde mihi lapidem, quorsum est opus? unde sagittas?* Juven. *Unde tibi frontem, libertatemque parentis?* <sup>2</sup> Sed in his deest verbum *Paro*, vide in Ellipsi.

*En*, & *Ecce* non regunt accusativum, vel nominativum. Vide Ellipsin verborum.

*tua industria*. Sic ergo & in Optando rem futuram, sed prorsus incertam, adhibetur. Porro ante *utinam* semper integra adhuc sententia intelligenda est, uti ostendimus I. 13. 1. pag. 89. 93. 94. 2. *Sed in his deest Verbum Paro*] Vel aliud quid, quod ex sensu cognosci potest. Vide Urfinum inflit. Gram. To. 2. p. 438. & Me infra ad IV. 5.

## C A P. XIV.

*DE Conjunctiōe, contra omnium fere opinionem.*

**C**onjunctio neque casus, neque alias partes orationis, ut imperiti docent, conjungit: ipsæ enim partes inter se conjunguntur, ut nomen nomini, nomen verbo, &c. Sed conjunctio orationes inter se conjungit; ut, *Cæsar pugnat, & Cicero scribit*. At verò quum dicis, *Cicero scribit, & vigilat*, duæ sunt orationes in Zeugmate figura: item; *Cicero, & filius valent*, figura syllepsis est; ut, *Valet Cicero, & valet filius*. Vide supra lib. 1. cap. 18. Sed Vide ibi etiam Notam. 1.

Neque huic assertioni obstat, quod Valla lib. 3. cap. 1. & omnes Grammatici mordicus tenent, Conjunctio-

nem semper jungere similes casus, exceptis paucis, ut *Emi drachma, & pluris*. Nec enim conjunctio inventa est, ut similes casus jungeret. Sed demus ita esse, nonne similia junguntur in illis, *emi drachma, & pluris*, quum desit pretio? Vide Ellipsim: Idem Valla lib. 3. cap. 17. *magna auctoritate es vir, vel magnæ auctoritatis*, & subdit, *Ceterum in eadem oratione non est utendum genitivo & ablativo, nisi velimus illud Plinianum sequi* lib. 7. Nat. H. cap. 2. Choromandarum gentem silvestrem, sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. *Hec Valla*: qui etiam paulo inferius adducit contra se duo Ciceronis testimonia, quæ vel non intelligit, vel non admittit; ut, *Lentulum nostrum eximia spe, summa virtutis adolescentem*: & *Scipio Africanus id ætatis, atque his rebus gestis*. Hic sudat Valla, & nihil explicat. Idem alibi lib. 3. cap. 26. majores nugas nectit, dum Conjunctionis officium putat esse, similes casus jungere; quum, ut dixi, <sup>1</sup> orationes tantum conjungat. Et hanc meam sententiam ipsa Val-

læ

1. *Orationes tantum conjungat.*] Verum est, conjungere Orationes, etiam si diversissimæ sint constructionis. Diversos etiam Casus junxit per Conjunctionem Gellius III. 16. *Cum faceret eodem nomine & ejusdem argumenti Comœdiam*. Sall. Jug. c. 61. *Facile Numida persuadet, cum ingenio infido, tum metuenti &c.* Diversissimam in verbis & in integra oratione Constructionem per Conjunctiones conjunctam videre licet apud Liv. I. 1. *Satis constat &c.* *Casibus deinde variis Antenorem cum multitudine Henetum venisse in intimum maris suum, Euganeisque pulsus Henetos Trojanosque eas tenuisse terras, & in quem primum egressi sunt locum, Troja vocatur.*

Cap. 46. *Criminandi Servii apud Patres, crescendique in curia, sibi occasionem datam ratus est, & ipse juvenis ardentis animi, & domi Uxore Tullia inquietum animum stimulante*. Sic Florus III. 20. *Tandem etiam totis imperii viribus contra Mirmillonem consurgitur: pudoremque Romanum Licinius Crassus asseruit*. Sall. Jug. 79. *Graci optionem Carthaginensium faciunt, uti vel illi, quos finis populo suo peterent, ibi vivi obruerentur; vel eadem conditione sese, quem in locum vellent, processuros*. Et cap. 101. *Bocchus cum peditibus, quos Volux, Filius ejus, adduxerat, neque in priore pugna, in itinere morati, adfuerant*. Val. Max. I. 1. 2. *Pont. Max. flaminem Martialent*

la testimonia confirmant; quibus etiam adde Cicer. de Nat Deorum, itaque plectri similem linguam nostri solent dicere; chordarum, dentes; nares cornibus iis, qui ad nervos consonant in cantibus. Vides vocem *Similem* nunc genitivo, nunc dativo conjungi. Horat. *Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat: idem, Hoc ego commodius, quam tu, praclare Senator, Millibus atque aliis.* Martial. lib. 12. *Si te rure coli, viridesque pigebit ad aras. Ter. Nam qui mentiri, aut fallere insuerit patrem. Cic. Me, ut sibi essem legatus, non solum suasit, verum etiam rogavit. Salust. Catil. Imitari bonos, quam invidere, malebant. Cic. 4. epist. Ne aut tibi exire ex urbe necesse sit, aut mihi accedere.* „[Plaut. Pæn. prolog. *Si quid mandare vultis, aut curarier: idem Afin. Ut meque, teque, atque ingenio nostro decuit. Livius 28. Una & trajecisse me audistis, & molientem hinc Annibalem, & obsideri Carthaginem: ubi, molientem, non moliri dixit.*] Cæsar 3. Civil. *Nulla fuit civitas, quæ non Cæsari pareret, atque imperata faceret.*

De *Quamvis*, *Licet*, *Quamquam*, *Et si*.

LAURENTIUS VALLA anxie torquetur in explicanda differentia harum particularum, *Quamvis*, *Licet*, *Quamquam*, *Et si*. cæt. & tandem nihil agit.

*Quamvis* factum est ex *Quantumvis*, & *Quantumvis* sunt duæ voces, ex *volo*, & accusativo *Quantum*. Hinc poteris expiscari, quo in loco, aut quam in partem scriptio- nis, sedem habeat: est enim veluti concedentis, „[ut desit, <sup>2</sup> *Fac ut*, *dato*, seu *posito quod*, *tantum*, *quan-*

„ <sup>111112</sup>

*urbem egredi passus non est: religio-  
nique summum Imperium cessit.*  
Vide &, quæ notavi ad I. 18.

2. *Fac ut* &c.] Vel potius *eti-  
amsi*, aut *licet*. Veluti in illo  
Virgilii, *Quamvis multa* &c. pro  
quo plenius diceretur, etiamsi  
exiret victima tam multa, quam  
multa ut exeat, vis. Hinc con-  
junctim apud Cicer. ad Atticum

XVI. 7. *et si quamvis*. Ubi male  
in quibusdam edd. hæc com-  
mate separari puto. Nexus enim  
est, *mirabar te adeo mutasse sen-  
tentiam, sed arbitrabar, non sine  
causa te id fecisse*, nam certe appro-  
bator fuisti, *et si quamvis non fueris  
suasor mee professionis*. Et ita mox  
pag. 485. *licet quamvis*. Cum quo  
conferendum est omnino, quod

„*tum vis* ;] neque unquam reperietur vox *Quamvis*, ubi tu non possis substituere *Quantumvis*. Virgil. *Quamvis multa meis exiret victima sepiis*, id est, quantumvis. Horat. *Ille quantumvis rusticus*, inquit. Apud Horatium semper legitur in primo præsentis ; ut, *quamvis conspicitur ; quamvis est monitus ; quamvis fingeris ad rectum ; quamvis satis tibi consulis*. <sup>3</sup> Alii cum secundis temporibus jungunt : Cic. *Quamvis ille felix sit, sicut est*. Virgil. *Quamvis ille niger, quamvis tu candidus esses*. Itaque sicut utimur, *amasti*, pro *amavisti*, ita *quamvis*, pro *quantumvis*.

*Licet*, verbum purum putum ; ut, *Per me licet*, quod Hispanè melius explicatur, *Sea, prespongamos*. Est etiam concedentis, ut, quum quis dicit : *Veniam ad te?* <sup>4</sup> alius respondet, *licet*. Hinc libri *licent*, *servi licent*, id est, ven-

ven-

legimus apud Cicer. de Harusp. resp. cap. 9. *Quam volumus, licet amemus nos ipsi, tamen nec numero Hispanos, nec robore Gallos &c. superavimus*. h. e. licet nos tam amemus, quam volumus. Patet inde ratio & significatio propria & *quamvis* etiam cum τῶν *licet* conjuncti. Neutiquam vero *Quamvis* est factum ex *Quantumvis*. Vide, quæ mox dicam ad Vocem *Quamquam*.

3. *Alii cum secundis &c.*] Neque semper Horatius primis, h. e. Indicativis temporibus, neque Alii semper secundis, h. e. Subjunctivis jungunt. Etenim Horatius Od. IV. 6. *Filius quamvis Thetidos Marina Dardanias turreis quateret*. Et Serm. II. 4. *Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta, Non tamen &c.* Et sic alibi. Sæpius tamen ille primis jungit temporibus, sed

& id faciunt quoque Alii, licet hi frequentius secundis ; Ovid. III. Fast. *Mœnia conduntur, quæ, quamvis parva fuerunt, Non tamen expedit transsiluisse Remo*. Vide & Vossium de Construct. cap. 67.

4. *Alius respondet, licet.*] Et hinc simpliciter etiam pro affirmatione & promissione in respondendo adhibetur. Plautus Amph. I. 3. 46. IUP. *Nunquid vis?* ALC. *Ut attutum advenias.* IUP. *Licet.* Capt. V. 1 29. *Sed quaso ut hominem jubeas arcessi.* HE. *Licet.* Et sic alibi sæpius. Sed in primis Rud. IV. 6. ubi per totam Scenam respondetur hoc vocabulo, adeo ut Trachalio discedens dicat, *DI illum infelicient cum sua Licentia. Ita meas replevit aures, quicquid memorabam, Licet.* Est autem τὸ *Licet* seu *Liceo*, formatum Vel

ex



venduntur. Hisp. *Andar en venta, Estar in almoneda*, ita ut cuilibet liceat emere, *Emas licebit*. Unde hæc duæ voces eleganter junguntur, *quamvis licet*. Cicero 3. legib. *At duo Gracchi fuerunt, præter eos, s quamvis enumeres multos licet*, cæt. Itaque in hoc sensu dices, *licet, licebit, liceat*: & quamvis sono conjunctionis efferatur, vera tamen verba sunt, in quibus deest, *ut*: nam *licet*

fa-

ex Græco Δίξν, ut voluit Vossius, D in L mutato, quod sæpissime fit in derivationibus: atque adeo notat tunc *jus est*; quia, quidquid mihi licet, id quasi jure meo facio, etiam si fit iniquissimum. Unde apud Florum III. 17. *Equites R. interceptis vestigalibus peculabantur suo jure rempublicam*. Vel, quia hæc origo minus convenit in significationem venditionis & emptionis, quam Usus tribuit Verbo *Licere* & *Licere*, forsitan ergo ab *Lacio* rectius illud derivaveris, A mutato in I. ut etiam fit in omnibus Hujus Verbi Compositis, veluti in *Allicio, Elicio* &c. ut adeo videantur veteres dixisse pariter *Lacere*, & *Licere*, sicuti *Tergere* & *Tergere*, *Fervere* & *Fervere*, *Jacere* & *Jacere*, *Stridere* & *Stridere*, ac mutata, ut hic, primæ Syllabæ vocali, *Sidere* & *Sedere*. Hinc ergo & in Compositis ꝑ *Lacio* modo ex Secunda, modo ex Tertia, Conjugatione formantur Præterita & Supina, veluti *Elicio, elicui, elicium*, quasi ab *Eliceo*; at *Pellicio, pellexi, pelletum*. Atque ita res, quæ in auctionem mittitur, & oculis emptorum ingeritur, diceretur proprie *licere*, h. e. invitare & allicere empto-

rem, vel potius se præbere cuilibet empturo: *Licere* autem ille, qui ita allicitur, jamque hanc vorat, & pretium promittit. Sed & ita, *Hoc licet mihi*, primitus notaret, *Hoc mihi*, quasi invitatione tacita, se præbet & permittit. Hinc jam *Licet* crebro ponitur pro *Possum*. Salust. Jug. 14. *An quoquam adire mihi licet, ubi non majorum meorum hostilia monumenta sunt?* Plautus Afin. II. 4. 13. *Cui, non licet*, (h. e. non possum) *ullam rem præcipere, quin eandem centies imperem*. Aulul. II. 8. 11. *Festo die si quid prodegeris, profesto egere liceat*, h. e. poteris, seu, res ita erit, ut hoc Egere tunc Te ad se quasi invitet, tibi se præbeat. Verum si quis tamen prius præferat etymon, nequaquam refragabor multum, quippe qui utrumque in medio relictum volo.

5. *Quamvis enumeres*] h. e. licet ut enumeres tam multos, quam vis. Vide paulo ante n. 2. Pro *licet* hoc in sensu usurpabant Poëtæ etiam *licebit*. Unde Ovid. Met II. 58 *Placeat sibi quisque licebit, Non tamen ignifero quisquam consistere in axe Me valet excepto*.

facias, est idem quod, licet ut facias; 6 unde non potest jungi Primis præsentibus: non enim dices; *Licet es doctus, hoc non intelliges; sed, licet sis doctus.* Horat. *Licebit ter injecto pulvere curras.*

7 *Quamquam* fuit accusativus quantum quantum, ut  
Tan-

6. Unde non potest jungi Primis præsentibus] Aliter tamen locuti sunt sæpe ICTi veteres. Vide exempla apud God. Stewech. de part. L. L. & Voffium de Construct. cap. 67. Sed quæ tamen probari nequeunt, cum analogia & ratio constructionis postulet, ut Secunda tempora seu Subjunctiva sequantur in hoc usu τὸ *Licet*.

7. *Quamquam* fuit accusativus] Accuratius hic agit Auctor Noster de particula *Quam*, ejusque origine ac usu, ideo & ego in hunc locum distuli meæ sententiæ explicationem. Censet ille *Quam* & *Tam* esse contracta ex *Quantum* & *Tantum*. Ego vero e contrario a *quam* & *tam* derivari puto *Quantus* & *Tantus*; plane sicuti ab iisdem *Quando* & *Tandem*. Quid ergo & unde illæ ipsæ particulæ? Nempe τὸ *Quam* est accusativus pronominis relativi, & adhibetur cum ellipsi præpositionis *κατά*, sed ita frequenter in hoc Elliptico usu, ut profus jam, æque ac *Quod*, speciem præferat peculiaris vocalæ, unde idcirco aliæ dein derivantur. Nam primo quia habet quandam significationem intensivæ relativæ, quæ aliquando cum interrogatione est conjuncta, format ex se Adj-

ctivum *Quantus*. Deinde quia adhibetur sæpissime etiam ad denotandum tempus, veluti fit in *postquam*, *antequam*, *intraquam* &c. (de cujus constructionis ratione vide me ad II. 9. pag. 210.) hinc ortum videtur τὸ *Quando*. Atque ita forte etiam ab Ablativo *Qua*, quia & is sæpissime ita absolute adhibetur ad notandam rei qualitatem, seu rationem & viam, quæ quid fiat, deductum eodem plane modo τὸ *Qualis*. Nisi malis esse Hoc & *Talis* ab εἰς, τοῖς, vel ab ἡλικῶς τηλικῶς, pro quo Dores dixerunt ἀλικῶς, ταλικῶς; quod Ego tamen haud malim, quippe qui longe præfero priorem a *Qua* derivationem. Obstare his videbitur forsitan vocula *Tam*, ut quæ ad certum casum in Lingua Latina referri nequit. Ast vero est ea pura pura Græca, Accusativi τῆν, pro quo Dores dixerunt τάν, id quod Latina forma aliter pronunciari haud potuit, quam per illud *Tam*. Novimus autem ex Lingua Græca Latinam profus esse desumptam: & proinde sicuti in Græca sibi respondent in hac relatione, ἦν & τῆν, unde & ἡνίκα & τηνίκα, q. d. κατ' ἦν ὄραν, κατὰ τῶν ὄραν, sic in Latina *quam* & *tam*. Et cum enclitica δέ, ut ἦνδε τῆνδε, sic

*Quam-*

*Tanquam, tantum quantum:* ut Ovidii illud, *Tam felix esses,*

*Quamde*, quomodo antiquos dixisse pro *Quam* exemplis idoneis probat Festus etiam ex Lucretio, qui diserte lib. I. v. 640. de Heraclito, *Clarus ob obscaram linguam magis inter inanes, Quamde graves inter Grajos, qui vera requirunt.* Et hinc ortum denique crediderim *Quando*, quod Festus in XII. etiam cum *E* litera ultima scribi, ait. Huic vero respondisse videtur *Tandem*, pro quo item proinde olim putem dictum *Tamde*. Festus *Tame* pro *Tam* in carmine positum ait, & Lipsius Epist. Quæst. III. 20. ibi legendum centet *Tamde*. Sed nihil videtur in Festo mutandum. Nam sicuti ille *Tame*, pro *Tam*, positum ait in carmine, haud dubie, Saliari, sic Scaurus in lib. de Orthographia de Adverbio *Quum* agens, ait, *Antiqui pro hoc Adverbio Cume dicebant, ut Numa in Saliari carmine.* Vossius in Etymol. Voce *Tamen*, putat *Tandem* dici per contractionem ex *Tamen demum*. Sed alienum hoc est & absonum. Vocula *Dem*, ex enclitica δὲ formata, addi solet & aliis Pronominibus sine ulla significationis mutatione, nisi quod eam videatur aliquantum intendere. Sic *Tantundem* est plane tantum, *Idem*, plane is ipse, *Totidem*, plane tot. Literam autem *M* in his esse adscitam & a posterioribus demum additam, ex multorum vocabulorum extremo liquet. Nam ita ex ἐπὶ τὰ fe-

cerunt *Septem*, ex Δέκα *Decem*, ex ἔτι *item*, in quo ipso hæc Litera iterum abjicitur, quando componitur cum hac vocula *Dem*. Nam *itidem* dicitur pro *itemdem*. Sed & patet illud, quod dixi, ex antiquissima inscriptione L. Scipionis, ubi *M* in aliquot vocabulorum extremo omitteritur, tanquam litera olim minus, at a posterioribus magis frequentata, vel certe adsciticia, & ideo addi modo, modo omitti, solita. Denique colligitur id ex eo etiam, quod sola hæc consonans in metro, sequente vocali, eliditur. Hæc vera est origo horum vocabulorum, de qua ut tanto minus dubites, sciendum est primo, Græcos tres habuisse formas Vocum, in earum initio tantum discrepantes, & se invicem respicientes, quarum prima relationem potissimum, altera interrogationem, tertia responsonem vel affirmationem exprimat. Nempe ε̄, π̄, τ̄: ἦ, π̄ῆ, τ̄ῆ: ὅτε, πότε, τότε: ὅσ̄, π̄όσ̄, τ̄όσ̄: ὄϊ̄, ποῖ̄, τοῖ̄: ἦνίκα, πηνίκα, τηνίκα: ἰλίκα, πηλίκα, τηλίκα &c. Deinde Iones, aliquando & Dores, sed hos rarius, pro Π in secunda forma adhibuisse K: Denique Latinos Veteres ex hisce tribus formis recepisse tantum duas, nempe secundam & tertiam, sed ita, ut illi secundæ tribuerint etiam usum primæ, seu usum quoque relationis, tanto magis, quoniam una tertia,

*esses, quam formosissima vellem, id est, tantum esses felix,*

etiam apud Græcos, utrique pariter, h. e. relationi & interrogationi, congruere ac respondere debebat. Inde ergo sunt *Quam, Tam: Quum, Tum: Quot, Tot: Qualis, Talis: Quantus, Tantus:* Quorum priora habent simul vim Relationis & Interrogationis, posteriora modo congruunt Relationi, modo respondent Interrogationi. Porro sicut posteriora manifeste sunt Græca tertiæ illius formæ, *Tam τὼ; Tum, τὸν, Tot, τόσος:* Sic priora sunt formæ apud Græcos secundæ, sed illius, quæ Ionica est potissimum, *Qua, κῆ vel καῖ: Quam, κὼ, vel κὰν: Quum, κὸν: Quoti & Quot, κόσος.* Quin ex hac ipsa observatione discere possumus veram distinctionem inter pronomina, Interrogativum, *Quis* Masc. *Quis* Femin. *Quid* Neutrum; & Relativum, *Qui, Quæ, Quod.* Etenim prius illud est ex Græco *τίς* formatum, at posterius ex *κός* pro *πός*. Neque obstat nobis, quod illud *κός* Ionicum, vel Commune *πός*, non reperitur amplius in Græca Lingua per omnes casus: Sufficit enim reperiri adhuc in quibusdam, licet sub specie Adverbiorum, veluti *πῆ, πῆ, & Ionice κῆ, κῆ.* Nam veri hi sunt casus Genitivi & Dativi istius Pronominis, unde patet satis, fuisse etiam illud olim in usu. Sed obliteratum est postea, quum ceteroquin in omnibus aliis Pronominibus, Adverbiis, &c. Se-

cunda illa & Interrogandi forma fuerit servata. Cujus rei ratio est, quia hic Græci habebant aliud Pronomen, quod loco istius in interrogando adhibere poterant & solebant, nempe *τίς.* Latini vero, qui ex tribus istis formis in unam Secundam contulerunt simul usum relativum & interrogativum, hic quoque eam receperunt, in Voce *Qui* ex *κός*, obsoleto postea, formata, sed eam adhibuerunt itidem maxime in usum Relationis, quum ex Græco *τίς* in usum Interrogationis admisissent *Quis*, τ Græco, ut solet a Latinis, æque ac π, in Q mutato, sicuti liquet ex *πέντε*, unde Latini suum *Quinquæ* derivarunt. Ceterum in obliquis Casibus, etiam ad interrogationem, adhibuerunt illa, quæ ab Relativo *Qui* descendunt. Nam in obliquis hic rursus in unam voculam confuderunt Latini simul relationis & interrogationis vim, & eas quidem voculas potissimum, quæ ex secunda illa apud Græcos forma manifeste sunt derivatæ, seu quæ sunt a Voce *Qui* declinatæ. Etenim a *Quis*, præter Genitivum & Dativum, *Cujus & Cui*, quos utrique, *Quis & Qui*, cenfeo communes; habemus tantum *Quem, Quid, Quis, & Quibus*, sed pro quibus a *Qui* formarunt olim *Quum*, quod residuum est sub specie Conjunctionis, tum *Quod*, etiam in usum interrogandi adhiberi solitum, ut apud

lix, quantum es formosissima: ubi deest,  $\mathfrak{F}$ , id est,

circa

Terentium, *Quodnam ob facinus?* denique *Quo & Quæis*. Nam hoc postremum quoque esse a *Qui* formatum, ut *illeis abilli*, docet nos Festus in V. *Quos*, quæ ipsa vox olim fuit Nominativus pluralis vocolæ *Quis*, sed locum suam tandem cessit Pronomini Relativo, *Qui*, æque ac *Quis* Femininum singulare  $\tau\omega$  *Qua*. Ut adeo Relativum illud, ex secunda apud Græcos forma deductum, prævaluerit tandem prorsus etiam in interrogando supra  $\tau\omega$  *Quis*, in plerisque certe casibus. Omnia enim reliqua cujuscunque Generis & Casus, etiam si sint Interrogativa, manifeste tamen declinantur abs  $\tau\omega$  *Qui*, ut *Qui, Quæ, Qua, Quorum, Quarum, Quos, Quas*. Sed & ipsum *Qui* singulare olim etiam in interrogando fuit adhibitum. Plautus Curcul. I. 2. 51. *Qui me in terra aque fortunatus erit, si illa ad me bitet, Palinure?* Quin & in Dativo a *Qui* dixerunt olim *Quoi*, quod frequens apud Plautum & Lucretium, & sine I, *Quo*. Nam sine dubio Dativus est *Quo* in hisce, *Quo tendis? Quo cum pervenissent*, apud Livium I. 57. *Quo secures attulisti?* apud Petronium pag. 38. *Martis vero signum quo mihi pacis auctori?* Cicer. Famil. VII. 23. In prioribus intelligitur *Loco*, in posterioribus *Usui* vel *Negotio*, per cujus Ellipseos rationem refertur id ad omne Genus & Numerum. Sic Plautus *digressissimi, quo cruciatus confluant*; Cicero

*Me ad eam Partem venturum, quo te maxime velle arbitror*. Vide plura apud Urfinum To. I. p. 394. qui tamen minus recte hinc se expedit. Eodem plane modo *Huc* Dativus quoque esse videtur, elisa itidem litera I, ex *Huic*, sicuti ejusdem fere est significationis, immo & usus, cujus *Eo, Quo*. Unde &, sicuti hæc in Adverbii speciem transeuntia componuntur cum *Ad*, ut dicatur *adeo, quoad*, sic & illud, quippe a quo ortum *adhuc*. Nam particulæ hæc *Eo, Quo, Huc, Illuc*, in Compositione considerantur, ut Adverbia, quæ origine quidem sua certi sunt Casus Pronominum, sed eorum naturam & constructionem usu ipso jam quasi abjecerunt. Plane ut similia habemus in *Præmodum*, quod apud Gellium VII. 7. & *Postmodo, Interdiu*, quæ passim occurrunt, & in quibus itidem vocolæ cum Præpositionibus compositæ reperiuntur, sed alio, si originem earum spectes, Casu, quam quem Præpositio ceteroqui requirit. Neutiquam ergo opus est, fingere cum Vossio in Add. ad Anal. IV. 5, & Urfino To. I. p. 394. & 920. & To. II. p. 436. immo ipso Sanctio in fine hujus Capituli (ubi itidem me videas velim) sine ullo conjecturæ istius documento, *Adeo, Quoad* dici pro *Ad ea, Ad quæ*, vel *qua*, scil. *loca*, vel *tempora*, vel *negotia*, quum nullo prorsus probetur

*circa quantum, vel in quanto: item illud, Tam deest ava-*

ro

Exemplo, τὸ A neutrum Plurale mutatum usquam in O. Nam *Ambo & Duo*, quæ Sanctius infra memorat, non habent Pluralem terminationem, sed Dualem Græcorum, quæ in O definit. Vide & infra hoc Capite ad vocem *Adeo*, & V. 4. ad vocem *Factum*. Ceterum Latini plerumque abjecerunt Græcum illud I in Dativis & Ablativis, nectantum in Declin. secunda, sed & in quarta ac quinta. Hæc omnia hic simul exponere volui ad constituendam non originem tantum, sed & analogicam earum vocularum & pronominum significationem. Repugnat tamen his Urfinus, haud dubie, quia nova hæc illi & inaudita accidebant, atque ipse aliter antea docuerat. Nam pro omni ratione & refutatione dicit tantum, To. I. p. 921. & 953. *Tam & Quam* esse ex *Tantum* & *Quantum* contracta, idque se meæ sententiæ præferre. Sed probare Vir Doctus debuisset, unde ergo *Tantus* & *Quantus* essent derivata, sed & ostendere, unde, si non ex Græcismo & Græcis oculis, sit ortum, quod in respondendo ad relationem ita adhibeatur litera T. veluti ad *Quam*, *Quantus*, *Quando*, *Quot*, *Quoties*, *Quum*, &c. *Tam*, *Tantus*, *Tandem*, *Tot*, *Toties*, *Tum*. Non sufficit dicere, quod facit de postrema hac Vocula To I. p. 939. *TUM* esse ab articulo Græco Τὸν, Perizonio

*credat, qui volet. Mihi a Quum est, cui redditur.* Nam Ego quid tali argumento possum reponere aliud, quam, *qui nolet, ne credat.* Nec enim id agitur, ut huic aut illi credamus, sed ut verum indagemus & amplectamur. Jam quod ad Constructionem attinet, eadem fere est horum ratio, sive *quantum* occurrat, sive *quam*. Illud supplendum est, *κατὰ quantum negotium*, hoc, *κατὰ quam rem*. Eodem utriusque sensu. Sed tamen magis invaluit vocula *Quam*, quam *Quantum*, sicuti longe frequentior est usus Pronominis Relativi *Qui*, quam *Quantus*, ut adeo neutiquam omnibus iu locutionibus τὸ *Quantum* adhiberi soleat aut possit, in quibus adhibetur τὸ *Quam*. Sic recte dicis absolute non *Quantum Doctissimus*, sed *Quam doctissimus*, & significas hominem doctissimum, quousque, ad quam rem usque, quis esse potest. Sic quum dicis, *Doctior est, quam Cicero*, dicis doctiorem esse, præ ea re & ratione, ad quam rem & rationem doctus est Cicero. Sic *præquam* (de quo vide ad II. 7. 2. pag. 194. ut de *postquam* ad II. 9. 5. pag. 210.) & similiter *præterquam*. Nam quum Terentius ait, *verbum si mihi unum, præterquam, quod te rogo, faxis.* h. e. præter eam rem seu rationem, juxta quam est id negotium, quod te rogo. Ergo *Quanzquam est doctus*, idem est,

ac

ro quod habet , quam quod non habet , id est , tantum ,  
quan-

ac si dicerem , ad quemcunque ille modum est doctus. *Quantum animus meminisse horret* , h. e. ut ut , quaquam , seu quacun- que tandem ratione , animus id meminisse horret. Propertius I. 19. *Quamvis te longa remorentur sata senectæ* , h. e. etsi ad eam , ad quam vis , rationem te remorentur , tamen &c. Vel breviter etiam si te tam remorentur , quam vis. Patet hinc etiam vis & *Tanquam* , Plaut. Caf. V. 2. *Tenebræ ibi erant , tanquam nox* . h. e. erant ibi tenebræ ad eam rationem , ad quam est nox. Et divisim Terent. Adelph. V. 3. 63. *Tam excostam reddam atque atram , quam carbo est* , h. e. atram ad eam rationem , ad quam est carbo , seu breviter , atram tanquam carbo. Sic & Plautus Pœn. II. 38. *Tam crebri ad terram accidebant , quam pira* . Potuisset & hic dixisse *Crebri ad t. acc. tanquam pira* . Terent. iterum Adel. IV. 1. 18. *Quum fervet maxime , tam placidum , quam ovem , reddo* . Idem foret sensus , si dixisset , *placidum reddo , tanquam ovem* . Quomodo loquitur Phorm. I. 2. 15. GE. *Nostin' ejus natum Phedriam ?* DA. *Tanquam te* . h. e. tam novi eum , quam Te novi. Sed & frequentissime in his per Ellipsin etiam supprimitur verbum , *potest fieri* . Id quod fit pene , quotiescunque cum particulis intensivis conjungitur *quod quam* , ut *nimis , mire , sane quam* . Plaut.

Cap. I. 2. *quod ego nimis quam cupio* , h. e. quod ego tam , seu eam ad rationem , nimis cupio , ad quam cupere possum , aut illud Cupere fieri potest , Gell. V. 14. *Est in predicandis doctrinis suis sane quam venditator* . h. e. est sane eam ad rationem venditator , ad quam potest esse. Et hinc etiam additur sæpe *quod potest* . Plaut. Truc. IV. 2. 42. *Quam potest , uno verbo eloquar* . Men. prol. 6. *Conferam , quam poterò , in verba paucissima* , h. e. ad quam rationem poterò. Potuisset dixisse , *conferam in verba quam paucissima* . Sed plenius paulo maluit loqui , & ita docet nos , quid in illa concisore locutione intelligatur. Quod autem ita explicandæ sint hæ locutiones in vocula *Quam* , liquet ex iisdem plane locutionibus & constructionibus voculæ *Quantum* , a Sanctio hic allatis , & eodem profus modo ac supplemento expediendis. Sed & ne dubites *quod quam* esse in his pronomen Accusativi casus , eandem tibi locutionem in alio genere ejusdem pronominis & casus ostendam. Ter. Eun. II. 1. *Munus nostrum ornato verbis , quod poteris , & istum emulum , quod poteris , ab ea pellito* . Ubi *quod poteris* significat , ad quod negotium ; & proinde idem est *quod quam poteris* . Vide supra ad Cap. 6. n. 1. Quin immo *quod quam* revera esse in istis locutionibus Accusativi Pronominis , ut dixi , ma-

nifestum est etiam ex illo ipso *Quantum*, de quo modo egimus, quod diversi quidem Generis, sed ejusdem est constructionis, ac insuper palam est Accusativus, in Adverbii quandam speciem adhibitus, æque ac, *multum, plurimum, nimium, minimum*, & similia. Quid ergo rationis in eo, ut *Quantum* fateamur esse Accusativum, at *Quam* negemus, licet eodem modo construantur & in eundem sensum, & Hæc palam omnibus suis literis eadem sit vox, quæ est Accusativi Feminini a *Qui*? Denique patet res etiam clarissime ex compositis, *quamvis*, & *quamlibet*. Nam alteræ partes manifesta sunt Verba, nec componuntur vel junguntur nisi cum Pronominibus relativis, aut Adjectivis electionem notantibus, veluti *Uter*. Inde enim dicitur *Utervis* & *Uterlibet*, æque ac ab Relativis *Quivis*, *Quilibet*, *Quantusvis*, *Quantuslibet*, *Qualislibet*. Adde his Adverbium Relativum *Ubi*, unde *Ubiusvis*. Cum aliis voculis non ita componitur illud *Vis*. Magis autem frequentantur in his locutionibus illi casus, qui per Ellipsin tanquam Adverbia videntur adhibita, ut *Quamvis*, *quidvis*, *quavis*, *quovis*, *quantumvis*, *utrumvis*. Jam quæ dementia est, negare *Quam* in *Quamvis* esse Accusativum, cum *Quem* in *Quemvis*; *Quid* in *Quidvis*, *Quantum* in *quantumvis*, esse fatearis, æque ac *cui* in *cuiusvis* & *cuilibet* esse Dativos. Accedit jam, quod eadem prorsus sit constructionis ratio. Nam

sicuti apud Ciceronem Fam. II. 17. dicit Bibulus, *quidvis se perpeti malle, quam videri eguisse*, &c. eoque significatur, se malle perpeti negotium, quid tandem, vis, ut perpetiatur: Et Verrina II. 54. *Quidvis facere ejusmodi in rebus quamvis callide, quamvis impudenter*, ubi sicut *quidvis facere* est facere negotium, quid tandem, vis, ut talis homo faciat; sic *quamvis callide* est, tam, seu ad eam rationem callide, ad quam rationem, callide ut id faciat, vis. Sic Terent. Heaut. I. 1. 84. *Malo me dignum quovis deputem, si id faciam*, h. e. quo ut me dignum deputem, vis. Et V, 1. 55. *abeat potius quovis gentium*, h. e. in locum gentium, quo vis ut abeat. Sic Hec. IV. 1. 25. *Quamvis causam hunc suspicari, quam ipsam veram, mavolo*, h. e. suspicari aliam, quam tandem vis. Adolph. II. 4. 15. *Quamvis etiam maneo otiosus hic*, h. e. maneo etiam dum hic tam otiosus, quam otiosus ut maneam, vis, aut velle potes. Præcesserat ibi, Sannionem properare in Cyprum, respondente Eo, *ne tam quidem*, quod non aliter explicare & explere possumus, quam in hunc sensum, non ad Eam quidem rationem propero, ad quam rationem Tu me properare dicis vel putas. Ceterum voculæ *Vis* & *Libet* in hisce locutionibus considerantur & construuntur, ut vera Verba, quod & revera sunt. Liqueat illud clarissime ex verbis Ciceronis supra p. 484. jam a me allatis, *Quam volumus licet amemus nos ipsi*.  
Ea-



Eadem enim istic est ratio ꝛ  
*quam volumus*, quæ ꝛ *quam vis*  
 in singulari & secunda persona.  
 Sed & hinc separantur aliquando  
 hæc verba a suis Pronominibus.  
 Veluti apud Plautum Stichus IV.  
 2. 47. *Quicumvis depugno multo  
 facilius, quam cum fame.* Nempe  
 quia Præpos. *Cum* Ablativis  
 Pronominibus, *Me, Te, Se, Quo,*  
*Qui, Qua* postponi solet, ideo  
 etiam hic, quasi vocula *Vis* ad  
 Pronomen nihil pertineret, nisi  
 per constructionem, non autem  
 per compositionem quandam, di-  
 citur pro *cum quivis*, separato  
 Pronomine & Verbo, *quicum  
 vis*. Sensus autem est, cum eo,  
 quicum, vis, ut pugnem. Sic  
 Sallust. Or. 2. ad Cæs. init. *Cujus rei  
 lubet periculum facere*, pro cujus-  
 libet rei, seu rei, cujus rei ut  
 periculum faciam, tibi lubet. Si-  
 mili sensu Plaut. Trin. IV. 2.  
 137. *Dum ille ne sis, quem Ego  
 esse (te) nolo, sis mea causa, qui  
 lubet* h. e. is, qui ut sis, tibi  
 lubet. Cæsar B. Gall. IV. 28.  
*Quantasvis magnas copias Germa-  
 norum sustineri posse*, h. e. tam  
 magnas, quantas vel cogitatione  
 tua vis eas esse. Martialis Epigr,  
 XIV. i. *Quo vis cunque loco, po-  
 tes hunc finire libellum*, h. e. lo-  
 co, quocunque vis finire. Patet  
 ex hisce, separata esse vocabula,  
 quæ videntur plerisque in unum  
 coaluisse: & construi ea tanquam  
 Verbum & Pronomen relati-  
 vum: atque adeo ꝛ *Quam* in  
*Quamvis* esse Accusativum Fe-  
 mininum ꝛ *Qui*, æque ac *Quan-  
 tas* Accusativus est in *Quantasvis*,

*Qui* Ablativus in *Quivis* &c.  
 Jam vero si *Quam* in relativis  
 istis Constructionibus cum Verbo,  
 Nom. Adjectivo, aut Adverbio,  
 est verum Pronomen, tum uti-  
 que eadem est ratio ꝛ *Tam*,  
 quod illi respondet, & quod a  
 Græco τὴν vel τὰν manifeste o-  
 lim fuit formatum, quum vocu-  
 la illa τὰν Latine non aliter po-  
 tuerit scribi, quam *Tam*, M, solita  
 Latinis Accusativi terminatione,  
 in locum Græcorum N substi-  
 tuta. Quæ quum ita sint, non  
 debebant hæc ita temere rejici  
 ab iis, qui nihil utique specio-  
 sius habent, & tantum clamant,  
*Quam* & *Tam* esse contracta  
 ex *Quantum* & *Tantum*, sine  
 ulla rationis specie, nisi quod  
 vulgo id ita hucusque traditum  
 & creditum fuerit. Non nega-  
 verim tamen, ipsos Veteres, e-  
 tiam Optimos Auctores, ut fer-  
 me sit longiore paulatim locutio-  
 num progressu, hisce voculis mi-  
 nus accurate aliquando usos, seu  
 ita, ut difficulter constructio-  
 nem & sensum analogicum in-  
 venias, & certe ut durissima e-  
 vadat Ellipsis. Tale est, quan-  
 do construitur *Quamvis* cum in-  
 dicativo, ut apud Ovidium Pon-  
 to 1. 2. *Felicem Niobem, quamvis  
 tot funera vidit.* Sed sciendum,  
 sicuti quando construitur ꝛ  
*Quamvis* cum Subjunctivo, in-  
 telligitur ꝛ *Licet*, sic cum Indi-  
 cativo constructum desiderat *Et si*.  
 Vide supra Nota 2. & 3. Sensus  
 ergo est, etsi Niobe vidit tot  
 funera, ad eam rationem, ad  
 quam vis illam vidisse. Eadem  
 est

quantum. Et esse has particulas concisissimas, s indicat illud

est ratio § *Quamquam*, pro *Quamquam*, in construendo. Nam si dictum fuisset, *quamquam vidit*, supplendum foret, etsi vidit tot funera, ad quamquam rationem potuit vidisse. Sed & vocolæ *Quam*, in comparationibus maxime, reperias sæpe concisas valde locutiones, longisque ac longe petitis explendas supplementis. Horridiora ea sunt sæpe, fateor, sed & idcirco, seu elegantiae majoris gratia, omissa sunt. Nam si uteremur integris semper & plenis locutionibus, quam maxime incompta & prorsus absona foret Latina oratio: Veluti apud Ovidium *Metam. VI. 195. Major sum, quam cui possit Fortuna nocere*, h. e. Major sum præ ea magnitudine, ad quam est ille magnus, cui possit &c. Si jam dicas, *quam ut possit Fortuna mihi nocere*, sensus erit, ad quam magnitudinem vel mensuram est illa magnitudo, ut possit &c. Durius etiam est, quod ex Cicer. *Verrin. III. adfert Sanctius. Quod iis plus frumenti imperabatur, quam quantum exararant*, si supplere velis, hoc modo id facere debeas, *plus ea re & mensura, ad quam rem est tantum frumenti negotium, quantum frumenti negotium exararant*. Similiter *Verrina V. Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse*, h. e. *Sexies tantum negotium ejus rei vel mensura, ad quam rem est negotium tantum,*

*quantum negotium satum sit*. Vides, quam aliena ab aurium voluptate & orationis concinnitate sint hæc supplementa, sed & idcirco etiam præcisa sunt, ut dixi, retenta tantum illa vocola, in qua vis transitionis in comparando consistit, sed quæ vis non nisi per illa supplementa explicari plane, & ut oportet, potest. Sed & id ipsum, quod ita concisæ sunt hæc locutiones, indicio est manifesto, minus concinnas & jucundas auribus accidere illas, quum integræ sunt. Quamobrem supplementa illa non debent a nobis rejici, tanquam minus vera, quia forte aures nostræ & elegantia sermonis ab iis abhorrent. Vide hac de re, seu de illa supplementorum necessitate, licet duriorum, agentem etiam Sanctium initio *lib. IV. cap. 2. & quæ Nosibi annotavimus.*

8. *Indicat illud Livii*] Inane prorsus hoc est argumentum, ad probandum, *Tam esse ex Tantum contractum*, quia in isthoc Livii loco respondeat *Quantum*. Nam sic & *Quasi* ex *Quantum* deberet esse ortum, quia respondet *Tantidem* apud *Plautum Mercat. II. 2. 44. Decrepitus senex Tantidem est, Quasi sit signum pictum in pariete, pro quanti est*. Sed & sic sæpe sibi invicem respondent *Quo* & *Tanto*, *Quanto* & *Eo*. *Terent. Phorm. II. 2. 14. Quo magis novi, tanto sapius; scil. id feci*. Adde quod in

illud Livii lib. 9. *Quantum Roma terrorem fecerat, tam letam famam in Samnium ad hostes tulerat.* Deinde, quemadmodum passim dicimus, *Quam familiaris, quam proxime, quam maximum, quam plurimum, quam potest*: ita dixit Plautus Amph. *Nescio quantum tu familiaris sis, nisi actutum hinc abis.* Liv. lib. 25. *Simul altitudinem muri, quantum proxime conjectura poterat, permensus.* Plinius in epistol. *Dedit enim mihi, quantum maxime potuit, daturus amplius, si potuisset.* Columell. 12. cap. 21. *Exploratum habeat, quantum plurimum salsa aqua vinum, quod fecerit, sine offensa gustus patit possit.* Terent. Eunuch. *Comprehendi jube, quantum potest*: idem Phorm. *Quantum potest, nunc conveniendus Phormio est.* At dices, si vocula *Quam* significat *Quantum*, quid est illud, quum post eandem invenis iterum *Quantum*? Cic. 5. Verr. *Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse*: & 4. Verr. *Majorem pecuniam Praetori pollicetur, quam quantam tu dedisti*: idem 3. Orat. *Ut majus quiddam de Lucio Crasso, quam quantum a nobis exprimeretur, suspicetur.* Et 5. Verr. *pluris senatum aestimasse, quam quanti esset annonae.* Plaut. Merc. III. 1. 15. *Oratio adepol pluris est hujus, quam quanti empta est.* Cicero 3. Verr. *Quum ex agris tres fratres consortes profugissent, quod iis plus frumenti imperabatur, quam quantum exararant*: idem 2. Orator. *Si te intelligerem plus conatum esse suscipere reipub. causa muneris, quam quantum prestare potuisses, cæt.* Et 3. Orator in princ. *Ac mihi quiddam veteres illi majus quiddam animo complexi, plus multo etiam vidisse videntur, quam quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest.* Cato in rusticis, *Qui oleam emerit,*

am-

in loco Livii proprie non *Quantum* & *Tam* ad se invicem referantur, sed *Quantum*, h. e. quam magnum & *Tam* latum. Neque vero quidquam in eo situm est, quod *Quantum* eodem sensu & constructione occurrat aliquando, quo *Quam*, ad probandum magis, Hoc esse ex Illo contractum, quam, quæ nostra est sententia, Illud ab Hoc esse ortum,

*amplius quam quanti emerit, omnis pecunia centesima accedet.* Respondeo, in usu esse vocem *Quantusquantus*. Terent. Adolph. *Tu quantusquantus es, nihil nisi sapientia es.* Cicero Attic. lib. 12. *Sed quantiquanti, bene emitur, quod necesse est.* Adde insuper, in omni comparatione deesse particulam *Præ*, ut, *doctior Cicerone, subaudi præ; & Cicero limatior est, quam Sallustius, vel quantum Sallustius, deest præ, ut sit, præquam, vel præ eo, quantum Sallustius.* Plaut. Amph. *Satin' parva res est voluptatum in vita, atque in atate agunda, præquam quod molestum est, id est, 9. præ eo, quantum: idem Aulul. Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumptus petunt, id est, præ eo, quantum est, ubi sumptus petunt.* Sic dicimus, *Præ ut.* Ter. Eunuch. *Præ ut hujus rabies quæ dabit.* Plaut. Aulul. *Parum etiam, præ ut futurum est, prædicat: idem Mercator. prolog. Præ quam res patitur, studuit elegantia.*

*Etsi*, coaluit ex duabus partibus, *etiam & si*; deinde vero assumit socias: nam dicimus conjuncte, *Tametsi, & tamen etsi*; „[quoniam 10. prisce *Tam* significabat *Ta-*

9. *Præ eo quantum*] Immo supple, *præ ea re, ratione, mensura, juxta quam rem est id negotium in vita, quod molestum est.* Vide & supra II. 7. 2. Similiter illa Terentii, *præ ut hujus rabies quæ dabit*, accipienda sunt, ac si dictum esset plenius, *præ eo, ut sunt illa, quæ dabit hujus rabies.* Plautus Merc. II. 4. 2. *Nugas maximas fuisse credo, præut quō pacto Ego diversus distrahor, h. e. nihili illud fuisse credo præ eo, ut est hoc, quo pacto Ego distrahor.* Nihil autem hæc omnia juvant Sanctium, ad expediendas illas locutiones, in quibus *Quam* ponitur ante *Quantum, Quanti* &c. & tamen illud *Quam* accipi vult

pro ipso *Quantum*, ut ex quo fit contractum. Sumamus verba Ciceronis, *Pluris Senatū estimasse, quam quanti esset annona.* Nihil huc facit *Quantusquantus*, quod plane aliud notat, atque illud *Quam quanti*, vel *Quantumquanti*. Sed & quam absonum est supplementum Sanctii, *pluris, præ eo, quantum quanti esset?* Quanto rectius & facilius hoc meum, *pluris præ ea re, ad quam rem est pretium tantum, quanti pretii esset annona.* Vide Me paulo ante pag. 494.

10. *Prisce Tam significabat Tamen*] Haud dubie *Tamen* est ortum a *Tam*, & intendit tantummodo ejus significationem. Nam

3, *men*, teste Festo, quod non semel apud Plautum legitur.] Terent. Andr. *Ibo, etsi hercle saepe jam me spes hæc frustrata est*, id est, etiam si. Disjuncte etiam has voces legi aliquando necesse est. Cic. In partitionibus, *Et, si incidet imprudentia causa*, cæt. Terent. Phormio. *Et, si tibi res sit cum eo lenone, quo cum mihi est, tum sentias*. Ibidem hoc modo usus est dictione hac *Tamet si*, ubi aliqui legunt, *Tamen etsi*. *Metuit*, inquit, *hic nos, tamen si sedulo dissimulat*: idem Andr. *Obtundis, tamen si intelligo*: & multis aliis in locis. Aliquando huic voci respondet aliud *Tamen*. Cic. *Tametsi causa postulat, tamen quia postulat, non flagitat, præteribo*. Vide infra, *Etsi quamvis*, in extremo hujus Capituli. [Vide & supra Not. 2.]

Acutius, quam par est, distinguit Valla hæc particulas, *Etsi, quamvis, quamquam*, & alia; at Cicero hæc parum curat, apud quem *Etsi quamvis* conjuncte lego, ut paulo inferius dicitur.

#### De Quandoque.

*Quandoque* particula nunquam satis intellecta fuit a Grammaticis: nihil enim minus significat, quam quod illi somniant. Abscissa est ex *Quandocumque*, & ubi est vox *quandoque*, apte poteris substituere *Quandocumque*. Hor. in Arte, *Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus*, id est, quandocumque dormitat. Idem Ode i. & 2. l. 4. Carm. Colum. in fine operis, *Quandoque arabitur*, id est, quotiescunque. Pers. Satyr. 4. *Qui, quandoque jugum pertusa ad compita figet*, cæt. *Ingemit*. Cic. in Somnio apud Macrob. secundo Somnii cap. 11. *Ita quandoque ab eadem parte Sol, eodemque tempore iterum, defecerit, expletum annum habeto*: in vulgatis Ciceronis ope-

si recte illius usum consideres, nihil aliud notat, quam *et sic*, *vel sic*, Veluti in illis Terentii, ubi mirifice Auctor, & nescio quo sensu, illud *Tametsi* separat, *Metuit hic nos, tametsi sedulo dissimulat*: Idem enim est, ac si

diceretur *Metuit hic nos tamen; etsi &c.* & sensus est, etsi hic sedulo dissimulat, vel sic nos metuit. Sic *obtundis tametsi intelligo*, pro, *etsi intelligo, tamen obtundis*, h. e. vel sic obtundis; etsi intelligo.

operibus legitur, *quandocumque*. Quam lectionem Macro-  
bii tuetur Aldus Manutius Pauli F. plures ex Pan-  
dectis locos adducens in confirmationem. Sueton. Ju-  
lio, *Tabula aenea in monumento inventa est, conscripta li-  
teris, verbisque Graecis in hanc sententiam; quandoque ossa  
Capys detecta essent, fore, ut fulo prognatus manu consan-  
guineorum necaretur*. Itaque *Quandoque* sæpius duas o-  
rationes separatas postulat, ut vox *Quandoque*; sed  
aliquando utraque vox cum una oratione reperietur,  
dum tamen <sup>11</sup> futurum aliquod tempus, & veluti quan-  
dam conditionem, designet. Horat. *Garrulus hunc quan-  
do consumet cumque*, id est, *quandocumque*, Hisp. *al-  
gundia*. Juven. Satyr. 5. *Pulsandum vertice rasò Præbe-  
bis quandoque caput, neque dura timebis Flagra pati*. Ta-  
cit. 1. Annal. *Serviendum esse scæminæ, duobusque insuper  
adulescentibus, qui Remp. interim premant, quandoque di-  
strahant*. Hisp. *que al presente la opriman, y despues la  
dividan*: idem 6. Annal. *Postremo Graecis verbis in hanc  
sententiam alloquutus; Et tu Galba quandoque degustabis im-  
perium*, id est, *quandocumque*, Hisp. *algundia*, ali-  
quan-

11. *Futurum aliquod tempus*] Sic quidem & Plinius Paneg. 10. *Ut quandoque inter posteros quære-  
retur, an illud jam Deus fecisset*. & cap. 28. *Ex his quandoque na-  
scentur, quibus alimentis opus non  
sit*. Sueton. Aug. 94. *Fuerunt, qui  
interpretarentur, non aliud significa-  
re, quam ut is ordo, cujus insigne  
id esset, quandoque ei subiceretur*. Sed & cum Præteriti Temporis  
verbo reperitur, & ita, ut Præ-  
teritum designet. Liv. IX. 10. *Quandoque heice homines injussu  
P. R. Quiritium fœdus ictum iri  
sponderunt, atque ob eam rem  
noxam nocuerunt, ob eam rem hos-  
ce homines vobis dedo*. Ubi sim-

pliciter ponitur pro *Quoniam*,  
*Quandoquidem*, quod antea it-  
alic edebatur, sed præter MSto-  
rum sententiam. Quin sæpe an-  
tiquissimos <sup>12</sup> *que* addidisse pro-  
nomini relativo, & inde deri-  
vatis, atque huic ipsi *Quando*,  
ostendit Gronovius Pater allatis  
exemplis ad Liv. I. 24. ut adeo  
hæc vocula non ex *Quandoque*  
sit abscissa, ut ait Sanctius,  
non magis quam *Quique* ex *Qui-  
cunque*, *Ubique* ex *Ubicunque*, sed  
simpliciter a *Quando* deducta; &  
poni possit, ubicunque hoc ipsum  
potest; maxime tamen adhibea-  
tur de Futuro, sed aliquando  
etiam de Præterito, & Præsent.

quando. Apud Ciceronem bis invenitur hæc vocula lib. 6. epist. 20. *Ego me Asturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque veniat: & 3. Tuscul. non longe a principio: In eundem cadit ut serviat, ut victum se quandoque esse fateatur: ubi Lambinus edidit, aliquando esse se fateatur, <sup>12</sup> ex fide manusc. Non raro hæc vox in duas partes dividitur, ut, *Quandoque, pro, & quando*, ut si dicas, *Quando ego te videbo, quandoque complectar.* Liv. lib. 1. *Inde ordine alii rogabantur, quandoque pars major eorum, qui aderant, in eandem sententiam ibat, bellum erat consensu fieri solitum, cæt.* Hor. Satyr. 6. lib. 2. *O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit Ducere?* Cic. 2. Div. *Vident ex constantissimo motu Luna, quando illa e regione Solis facta incurrat in umbram terræ, quandoque eadem Luna subjecta Soli, cæt.* Prædictarum autem trium acceptionum exempla quam plurima in Pandectis reperiuntur, in quibus observandis acri iudicio est opus: nonnulla tamen ordine adscribam. Primæ autem hæc accipe, l. 2. D. solut. matr. *Dotis actio filie non erit adempta, quandoque sui juris filia fuerit facta.* l. si fundus, 13. D. de reb. cor. qui sub. tut. <sup>13</sup> *Quandoque domino, prædium cum fructibus vindicanti, doli non inutiliter opponitur exceptio.* l. quod pupillæ. D. quando dies leg. ced. *Quod pupilla legatum est, quandoque nupsert.* cæt. l. & per jusjurandum 13. D. de acceptil. *Quandoque ei creditum fuerit, tenetur.* lib. 3. tit. 15. Inst. §. 1: *& quandoque nobis non eadem res, sed alia ejusdem naturæ & qualitatis, redduntur, inde etiam mutuum appellatum est: alii legunt, Quoniam.* Secundæ acceptionis hæc erunt, D. lib. 1. tit. 7. l. 22. de adoptionib. *Ceterum si fidei ejus committat, ut quandoque restituat, non oportet admitti fideicommissum.* l. si fundus 13. D. de rebus*

12. Ex fide Manusc.] At Vide istic (occurrunt autem hæc verba Tuscul. quæst. III. 7.) Victorium, & Gebhardum, & reperies fide MStorum ferme omnium niti illud *Quandoque.*

13. *Quandoque domino,*] Locus hic ipse mox inter exempla secundæ acceptionis denuo ponitur, & sane in una istic oratione reperitur *Quandoque.*

bus eor. *Quandoque domino prædium cum fructibus vendicanti, doli non inutiliter opponitur exceptio.* l. continuus 127. §. item qui, D. de verb. *Liberatur, qui se daturum spondit, si quandoque tradit.* 14 Tertiæ acceptionis, l. in substit. 31. D. de vulg. & pupil. *Queritur quisquis hæres, quandoque fuerit, intelligatur.*

*De Quod.*

*Quod* particula, prima linguam Latinam post Ciceronis aureum sæculum ausa est deturpare. Hæc Aristotelis & Platonis Dialecticam, & utramque Philosophiam, pessime dilaceravit; hæc Juris utriusque disciplinam barbarorum traditionibus & commentariis excarnificavit; hæc etiam in Sacræ Theologiæ commentarios & Latinas versiones ita impetum fecit, ut peritissimos alioqui viros in summum barbariæ barathrum detruserit. Quo magis irascor Erasmo Roterodamo, qui, quum in Latinam linguam Novum Testamentum vertere tentaverit, hanc pestem, quæ linguam Latinam pessum dedit, nescierit aut non potuerit evitare. Sæpe enim repetit, *dico, quod*; aut, *Dixi vobis, quod ego sum.* At dices, fidi esse interpretis, verbum verbo, ut Horatius insinuat, reddere. Fateor libentissime id, & Horatium id sentire assèvero; sed idiotissimos, & quascumque peculiare cujusvis linguæ proprietates, nemo sanus

14. Tertiæ acceptionis] Nihil minus, ut jam monuit Doctiff. Dukerus de Latin. Ictorum p. 416. Etenim disertissime in istac lege aliter accipitur hæc vocula, quam vult Sanctius. Quum enim opponatur voculæ *Tum*, quæ certum temporis momentum designat, necessario ipsa ergo denotat incertum & laxius sumptum tempus, atque adeo positum est pro *aliquando*, seu *quandocunque*. Verba sunt, sed quæ minus recte distinguuntur, *In*

*Substitutione Filio ita facta*, Quisquis mihi ex superscriptis Heres erit, idem Filio Heres esto, *queritur, quisquis heres quandoque fuerit, intelligatur: an quisquis Heres TUM erit, quum Filius moriatur.* Tollenda omnino major distinctio post *intelligatur*. Sensus enim est, quæritur, utrum iis verbis intelligatur, quisquis Heres aliquando ei fuerit quocunque tempore, an vero ille tantum, quisquis Heres TUM erit, QUUM &c.



sanus in aliam linguam, verbum ex verbo reddens, recte transfundet. An ferenda sunt illa, quæ summus Theologus passim in scholis inculcabat, *Hoc argumentum tangit de cuspide in album?* & *O valeat me Deus?* Quid si velis Hispanice dicere, *Saltar fuera del coro*, sicuti Latine dicitur, *extra chorum saltare?* ut loquacem factis concionatorem dicentem nuper audivi. Cur non vertimus Græcorum articulos, aut duas negationes, quæ apud illos magis negant? & <sup>15</sup> cur non dicimus, *utor libris, quibus habeo*, quod Græcis est frequentissimum? Cur genitivos temporis in ablativo convertimus, ut, *Imperante Cesare?* Particula græca, ὅτι, invexit hæc tanta mala, quæ vertentibus Græca Latine, aut omnino esset omittenda, aut aliter, quam per *quod*, *quia*, *quoniam*, esset explicanda. Nonne vides, quam fœde Boetius transfulerit principium secundi Posteriorum, dum inquit, *Querimus autem quatuor, quia, propter quid, si est, & quid est.* nam prima quæstio, quæ Græcis est ὅτι, significat rem ita esse, ut, Solem deficere. Cicero multa transfudit e Græcis, ubi particula, ὅτι, passim occurrit, <sup>16</sup> nusquam tamen apud Ciceronem apparet.

<sup>15</sup> *Cur non dicimus*] Sic tamen aliquando etiam Latinos loqui docet ipse infra, ubi agit de *Hellenismo*.

<sup>16</sup> *Nusquam tamen apud Ciceronem &c.*] Existimat ergo Sanctius barbare loqui, qui dicant, *Scio quod, Dico quod, Credo quod, & similia*: ac proinde Auctorum loca, in quibus hæc locutiones occurrunt, vel conjecturis vel contortis explicationibus pervertit: nonnulla etiam suspecta habet, tanquam adulterina: immo vero ipsos etiam Senecam, Plinium, & æquales, omni in his auctoritate exiit. Interim ipse,

quod jure mireris, qui eas locutiones, ut barbaras plane, tanto studio hic damnat, cavere sibi tamen ab illis in hac eadem dissertatione non potuit, dum in ejus extremo ait, *Adde, quod multi illorum Græce scripserunt.* Cujus utique eadem est ratio, ac si Lectorem suum moneret, *Dic insuper, quod multi &c.* In contrariam itaque sententiam abierunt Manutius ad Cic. Famil. VII. 28. Henr. Stephanus de Latin. falso susp. Vossius de Construct. cap. 20. & 62. sed maxime Scioppius, qui de his accuratissime egit in Auctario Marian-

ret. Quo solo argumento barbare loqui omnes assue-

riangeli Ep. 6. Quibus accedit Clariss. Auctor Novæ Methodi, ut & Vorstius, qui illas quoque phrasēs in Latinitatem falso suspectam retulit cap. 24. Ut adeo viderentur jam illuc, unde ejectæ pedem tulerant, quasi postliminio restitutæ. At vero Vir Summus, cujus ego auctoritati in hoc literarum genere quamplurimum sane tribuo, Joh. Fred. Gronovius eas profus iterum explosit, atque adeo, ut ad Plaut. Afin. I. 1. 37. *Nunquam magis se traduxisse dicat Scioppium, quam cum congestis aut male intellectis Auctorum locis vincere voluit*, Scio quod, *ut vulgus usurpat, Latine dici, moneatque tiro-nes, ab hac Barbarie sibi caveant*. Similiter ad Phædr. fab. 83. in Notis Schefferi, *aut corrupta, aut aliter pronunciat accipienda, que in hanc rem congesserit Scioppius*. Quid faciam? Durum profecto contra tantam Viri auctoritatem & tam præcisam sententiam calcitrare. Et tamen, ut verum fatear, profus ego quidem cum Scioppio, &c. heic sentiam. Nam nimis certe multa & clara in hanc rem sunt Auctorum loca, quam ut ea omnia vel corrupta esse possint, vel eorum constructio non facile a quovis perspicui potuerit. Præterea justa satis huic locutioni subest ratio, de qua deinceps videbimus. Nunc primum loca ipsa, & ea quidem, quæ apud alios non inveni, memorabimus.

Cic. Amic. 2. *Querunt quidem multi, sed ego id respondeo, quod animadverti, te dolorem, quem acceperis amicissimi viri morte, ferre moderate*. In his perinde utique est, sive *Respondeo quod animadverti*, sive *Dico quod animadverti*, scripsisset Cicero. Videtur autem certa ratione hic ita locutus, ne Infinitos cumulando & aggregando orationem minus redderet concinnam. Dicendum enim ceteroqui fuisset, *sed ego id respondeo, me animadvertisse, te dolorem moderate ferre* &c. Confer etiam locum ex Offic. I. 12. mox pag. 504. a me adferendum. Fateor tamen, Voculam *Id*, quæ adest, parere hic aliquid ambigui, quasi τὸ *Quod* habendum sit pro Accusativo, qui regatur proxime a Verbo *Animadverti*, & quasi reliqua tunc per expositionem ejus, quod animadvertum ab illo fit, apponantur. Sed non opus est, propterea ad talem Appositionem confugere in loco tam plano, quum τὸ *Quod* etiam, quando speciem Conjunctionis præfert, revera tamen sit Pronomen Relativum, quod ante se requirit necessario nomen Substantivum & Pronomen δευτερον, ut mox ostendimus. Disertior tamen est locus, qui sequitur Ibid. cap. 17. *Sæpe querebatur, quod homines omnibus in rebus diligentiores essent, ut capras & oves, quot quisque haberet, dicere posset, amicos quot haberet, non posset dicere: & in illis qui-*

ro, qui *Dico quod*, *Credo quod*, *sciendum est quod*, *pas-*  
*sim*

*quidem parandis adhibere curam*, *in amicis eligendis negligentiores esse*. Hic locus valde est, ut dixi, difertus & notabilis, si quidem in eo a τὸ *Quercbatur* simul dependet *Quod* cum Verbo Finito, *quod essent d.lig.* & Infinitum deia cum suo Accusativo, *Homines adhibere curam & negligentiores esse*: Ut adeo hic uriuſque eadem sit ratio, & τὸ *Quod* cum Finito manifeste ponatur eodem sensu, quo mox Infinitum. Petron. *Quod verberatus sum, nescio*. Phæd. fab. 83. *Scio, quod virtuti non sit credendum tue*. Ubi Gronovius ex conjectura malit *Quam*. fab. 63. *O si maneret condito sensus patri, Quam graviter ferret, quod voluntatem suam Interpretari non potuissent Attici*, pro, *Atticos non potuisse interpr.* Qui locus jam a nemine, quod sciam, tentatur. Liv. III. 52. *Scituros, quod sine restituta potestate redigi in concordiam res nequeant*. Ubi item legit *quam* Vir Summus, sed nulla alia ratione, quam suæ auctoritatis, & quia MSS. quidam habeant *que*. XLII. 33. *P. Licinius Cos. Sctum recitari jussit, primum, quod bellum Senatus Perseo jussisset: deinde, quod veteres Centuriones quam plurimum ad id bellum scribi censuisset: Nec ulli, qui non major annis quinquaginta esset, vacationem militiæ esse*. Ubi jam relinquuntur intacta. Manifeste tamen τὸ *Quod* bis poni pro Infinito patet ex eo, quod tertia

pars hujus Scti per Infinitum exprimitur. Florus I. 23. *quando sensissent, quod irrigarentur ejus operâ*. Suetonius Cæs. 86. *Neque curasse cum, quod valetudine minus prospera uteretur*. Tito 8. *Recordatus, quod nihil cuiquam illo die prestitisset*. Augusto 43. *ut ostenderet, quod erat bipedali minor*. Ovid. Pont. I. 8. 26. *queror, ô jucunde sodalis, Accedant nostris sava quod arma malis*. IV. 14. 3. *In quibus, excepto, quod adhuc utcumque valemus, Nil me præterea quod juvet, invenies*. Nam perinde est, sive dicam, *excipio, quod valeo*, sive *credo, quod valeo*. IV. II. 21. *Adde, quod, (atque utinam verum tibi venerit omen) Conjugio felix jam potes esse novo*. IV. 14. 45. *Adde, quod, Illyrica si jam pice nigrior essem, Non mordenda mihi turba fidelis erat*. III. I. 25. *Adde metus, & quod murus pulsatur ab hoste, Tinctaque mortifera tabe sagitta madet*. ubi τὸ *Quod*, specie Conjunctionis, cum sequentibus, ita subjicitur verbo Activo, ut subjicitur Accusativus *Metus*. Quocirca non video, quomodo hæc aliter explicari queant, ac illa, *Scio quod, Dico quod*. Et tamen in Ovidio metri certi ratio τὸ *Quod* mutari in *Quam* vel *Quum* non patitur. Similia vero his etiam illa Plauti Merc. III. 4. 10. *Id illi vitium maximum est, quod nimis tardus est*. IV. 2. *Parumne hoc est male rei, quod amat*. Ciceronis de

sim blaterant. Lege libellum Ciceronis de Universitate,

Senect. Cap. 18. *Multa in nostro collegio præclara, sed hoc in primis, quod, ut quisque ætate antecellit, ita sententia principatum tenet.* Flor. II. 6. 47. *Parva res dictu est, quod illis diebus ager inventit emptorem.* Gellii II. 18. *De Epiteto, quod is quoque servus fuit, recentior est memoria.* Denique & hoc Cælii Famil. VIII. 14. *Propositum hoc est, de quo sunt dimicaturi; quod Pompejus constituit non pati Casarem aliter Consulern fieri, nisi exercitum tradat.* Ubi plane τὸ Quod respondet Græcorum ὄτι in lemmatibus Capitum. Sed exemplorum fatis: quibus tamen adde tot alia, quæ videri possunt apud modo laudatos Viros, alioque, in primis illa Martialis, & Horatii apud Linacrum, de quibus infra, Catonis Prisci ex Plinio, Fufci Arellii ex Seneca Rhetore, & ipsius Ciceronis Offic. I. apud Mariangelum. Nunc porro rationem Constructionis indagemus. Censet Sanctius, *Vocem Quod, nisi Relativa sit, locum apud Latinos non habere.* Recipimus sane illud, quia & In illis locutionibus, quas explodit, Relativam esse contendimus. Immo vero etiam ipsum ὄτι, quod causam dedisse huic corruptelæ Linguae Latinæ queritur Sanctius, nihil esse nisi Pronomen Relativum, etsi ab eo nunc scriptura distinguatur, ostendit accurate Doctiss. Auctor Novæ Methodi, quum de Lingua Græca agit, lib. VIII. c. 9. Et

quis dubitet esse Relativum, quum sæpe pronomen, ad quod refertur, tum in Græca, tum in Latina exprimitur? veluti fit in primo illo Ciceronis loco, *Sed ego id respondeo, quod animadverti, te ferre* &c. h. e. respondeo id negotium, juxta quod negotium animadverti. Et de Offic. I. 12. *Equidem illud etiam animadverto, quod, qui proprio nomine perduellis esset, is Hostis vocaretur.* Ubi τὸ Quod ita refertur ad Illud, sicut Qui ad Is. Manifeste autem dicitur, *animadverti, quod vocaretur.* pro, *eum ita vocari.* Denique in disertio illo Martialis loco, de quo infra p. 511. 512. *Hoc scio, quod scribat nulla puella tibi.* h. e. scio hoc negotium, secundum quod nulla &c. Hæc enim est constructionis & ellipseos in his ratio. Statuendum enim hic esse supplementum vocabuli, ad quod referatur pronomen relativum, patet ex eo, quod, ut dixi, sæpe præmittitur expressum pronomen, cui utique subintelligi debet Substantivum negotium. Jam in ipso ὄτι, seu Quod, subaudiendam esse præpositionem κατὰ vel διὰ, h. e. ad, juxta, manifestissimum ex eo, quod sæpe pro solo ὄτι, cum habet speciem Conjunctionis, legatur καθότι, διότι, id quod jam observarunt Lexicographi, & ex sacris quoque scriptoribus ostendit Novæ Meth. Auctor. Quando ergo dicitur, *id illi vitium maximum est, quod nimis*

tate, qui integer ex Platonis Timæo versus est, nusquam

*mis tardus est*, construe & supple, id vitium, juxta quod vitium (καθ' ὅτι pro καθ' ὅ, τῆ) nimis tardus est, est illi maximum. *Parumne hoc est malæ rei, quod amat?* Supple, estne hoc negotium, juxta quod negotium ille amat, (h. e. quod negotium in illius amore consistit) negotium parum malæ rei? Sed &, quando Phædrus ait fab. I. *Calumniari, quod arbores loquantur.* Fab. 73. *Indignari cœperant, quod dignitatem femina aquassent suam.* Quando passim legitur, *Lator, gaudeo, doleo, quod hoc factum sit.* Quando Livius dicit XXXIV. 57. *Mirari se, quod Romani æquum censeant, ei leges dicere.* XXXVIII. 10. *Eo tandem Legati, mirante Consule, quod morarentur, venerunt*: in his eadem utique ratio est & analogia Syntaxeos, quæ est in controversis locutionibus. Et ne dubites, loca illa Livii tentavit ideo quoque Vir Summus, maluitque, sed ex conjectura, utrobique *quid pro quod* legere: Verum ita tamen Livius etiam XXXVI. 41. *Magis mirari se, quod non jam in Asia essent Romani.* Quem locum quare idem ultro profiteatur *se ferre*, quum priores non ferat, fateor ejus differentiæ rationem me non percipere; quamvis neque recussem illud *Quid*, si habeant MSti, certe in loco XXXVIII. 10. Ita porro etiam Cicero ad Brutum ep. 17. vel potius Brutus in ea epistola, *Scribis, mirari Cicero-*

*nem, quod nihil significem unquam de suis actis.* Et Plautus Bacchid. IV. 9. 150. *Vos nunc ne miremini, quod non triumpho.* In his autem omnibus intelligitur, propter id negotium, juxta quod &c. Ad hunc vero modum etiam illud, *Scio jam, quod filius meus amet*, & reliqua, exponenda sunt ac supplenda. Nam, quod Sanctius diversas plane putat locutiones, & hæc rejicit, admittit vero illas, *Mirror quod, Gaudeo & Gratulor quod*, &c. in eo nihil inest rationis. Eadem enim est analogia & constructio voculæ *Quod*, five dicam *scio hoc negotium, quod filius meus amet illam*, five *Mirror*, vel *Gaudeo propter hoc negotium, quod filius &c.* Similiter vero *Scio quam*, quod præfert Gronovius Pater, & *scio quod*, eadem prorsus constructionis ratione dicuntur. Nam illud est, *scio rem, vel rationem, juxta quam amet filius*: hoc, *scio negotium, juxta quod amet &c.* Tantummodo usus vulgi fecit aliquod tandem discrimen in significarione, dum Illud *Quam* adhibuit maxime ad nexum, qui simul significet intensionem modi, Hoc ad eum, qui significet ipsum rei negotium, sæpe tamen etiam Modum, unde promiscue aliquando ponitur, *Quod & Ut*. Sic ergo satis jam probatas puto has locutiones Ufu & Ratione. Sed tamen vel sic nemini auctor sum iis temere vel passim utendi. Nam eleganti

quam invenies *Quod*, quum tam sæpe ibi occurrat particula ὅτι. Quid igitur, dices, facit Cicero? Audi Æschili versionem a Cicerone tertio Tuscul.

Ὅυκην Προμηθεῦ τῆτο γινώσκεις, ὅτι

Ὁργῆς νοσῆσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.

*Atqui Promethen te hoc tenere existimo,  
Mederi posse rationem iracundiæ.*

Erasmus, aut Laur. Valla, dixissent, *Igitur o Promethen hoc scias, quod ira infirmitatis sunt medici rationes, vel sermones.* Possem innumera tibi recensere Ciceronis exempla, versa ex Platone, Demosthene, Aristotele, Xenophonte, & aliis tum philosophis, tum poëtis; sed tute ipse hoc melius expiscaberis, si puræ Latinitatis cura te tangit. Quo posito, fœdissimam calumniam Ciceroni objectam contundemus. Antonius Majoragius gloriose, ut sibi videtur, de Cicerone triumphat, dum in suis Antiparadoxis, quæ contra Ciceronis Paradoxa effutiit, ignarum philosophiæ, atque totius dialectices expertem, Ciceronem demonstrare conatur. At quibus argumentis? disputatio ab ipsis Paradoxorum titulis longe dissentit: nam in quarto Paradoxo, cujus Titulus sic habet, ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαινόνται, nullum argumentum adduci contendit, quod propositam quæstionem possit comprobare. Sed Majoragius non vidit, Lemmata illa ab imperitis Grammaticis esse præfixa. An Ci-

tia Linguæ Latinæ abhorre-  
tandem cœpit ab illa longiore  
circumlocutione, quum possit rem  
ipsam per infinitum breviter enun-  
ciare, cujus usus propterea longe  
longeque est frequentior. Sufficiat  
demonstrasse, posse tamen & il-  
lam adhiberi, ubi occasio non sit  
aliena, maxime uti vitetur con-  
cursus plurium Infinitorum. Si  
qui tamen vel sic hæc tam liqui-  
do probata repudient, malo suo

Genio relinquendos censeo. Mihi  
sufficit cum alios Doctiores, tum  
nominatim Urfinum To. II. pag.  
373. mihi assentiri, ubi diserte  
in his *cetera omnino standum meo  
iudicio* putat, *nisi quod de loco  
Cicer. ex Amic. cap. 2. leviter dis-  
sentiat*, sed in quo uno loco ni-  
hil est ad totam rem vel acci-  
piendam vel rejiciendam mo-  
menti.

Cicero tam putide reddidisset Latine? *Quod solus sapiens dives sit*; & , *Quod omnes stulti insaniant*. Inferior profecto, qui tales titulos præfixit. Quartum illud Paradoxon, si titulus esset præfigendus, hoc sonat; ὅτι πάντες οἱ σοφοὶ πολῖται, ἢ πάντες οἱ μωροὶ Φεύγοντες, id est, *omnes sapientes esse cives, & omnes stultos exules*. Sed, ut de hujusmodi titulis in universum dicamus, quamvis longiori aliquanto, quam solemus, sermone, sic habeto; omnes titulos ad Martialis epigrammata, ad Horatii odas, „[itemque in Valerio Max.] non solum esse alienos, sed sæpe ab auctoris sensu alienissimos, Plinio pessime sunt dispositi. Aldi Manutij, Pauli F. qui nuper in *Officia & Paradoxa* commentarios edidit, non possum in illis titulis non accusare oscitantiam, qui tales nugæ adscribat Ciceroni. Vox igitur *Quod*, nisi relativa sit, ut aiunt Grammatici, locum apud Latinos non habet. Relatio est in illo Ciceronis, *Quod epistolam conscissam doles, noli laborare*: nam ordo & sensus est, *Noli laborare circa id, quod, vel ex eo, quod, vel propter id, quod*. Sic Martial. *Non miror, quod potat aquam tua filia, Basse*, id est, non miror de eo, quod, vel propter id, quod; deest Græce κατὰ, id est, ob id quod. „[nam in talibus, *Quod*, referri ad *Id*, vel „hic Plauti locus docet, *Capt. act. 3. sc. 4. Filium tuum, quod redimere se ait, id nequiquam mihi placet.*] Donat. in *Hecyr. act. 1. sc. 3. Quod me accusas, deest*, inquit, *In eo, ut sit; In eo quod me accusas. An quod, id est, propter quod?* Hæc Donatus. Denique Latine dicitur, *Miror quod, barbære, dico quod, credo quod*. Sed contra meum hoc præceptum, non solum æmuli, sed amicissimi, gravissimos auctores opponunt. *Ter. Andr. act. 1. sc. 4. Audivi, Archillis, quod jam dudum Lesbiam adduci jubes*. Respondeo, inique fecisse Ant. Goveanum, qui, dum nimis religiose versus Terentii ad normam reducere conatur, Latinitatem perderet. In omnibus antiquis sic legitur, *Audivi, Archillis, jam dudum Lesbiam adduci jubes, & constat versus, si sic metiare, Audi-vi Ar-cæt. Mu-*

retus in illo loco auctor est, a Goveano additum esse *Quod*. Ex epistola 17. ad Brutum citantur hæc: *Dolet mihi, quod tu non stomacharis; sed nullo sensu.* <sup>17</sup> Doctiores ita legunt, *Dolet mihi, tu non stomacharis, amantissimus tum tuorum omnium, tum Ciceronis*: quasi dicat, si mihi dolet, cur tu saltem non stomacharis? Est & alius locus Ciceronis circa finem lib. primi de Officiis, themate, *Sed ab his;* (cap. 43.) *Idque hoc argumento confirmari potest, quod, si contigerit ea vita sapienti, cæt.* <sup>18</sup> Sed tota periodus fœde dilacerata est, & sine sententia,

17. *Doctiores ita legunt &c.*] In optimis Edd. cum antiquissimis, tum recentissimis, ut & in MStis, teste Manutio, legitur, *quod tu nunc stomacharis*, sensu perspicuo, & quem Brutus (nam is hanc epistolam scripsit ad Atticum de Cicerone) hisce verbis exprimere voluit, vel debuit. Etenim incusaverat multis Ciceronem, idque apud Atticum, amantissimum ut omnium suorum, ita maxime Ciceronis. Ideo credit & dolet, Atticum nunc stomachari haud dubie, propter illas Ciceronis reprehensiones. Immo ideo quoque rogat Atticum, ut sibi persuadeat, nihil tamen neque de sua in Ciceronem voluntate propterea esse remissum, sed tantum aliquid, seu multum, de iudicio. Ita vero patet, nihil in his mutandum. Certe frigeret plane illud *Dolet mihi*, si non sequeretur *Quod*, quo declaratur, quid doleat Bruto. Sed & miror, Sanctium hanc locutionem non ferre, qui pag. sup. disertè ait *Latine dici, Miror quod:* & in seqq. itidem *Latine dici,*

*Quod verum dicit, irascor*: immo a Plinio, *eleganter dici, Gaudeo & gratulor, quod Filiam destinasti Fusco*. An ergo, si ista rectè dicuntur, minus Latinum erit, *doleo, quod filiam destinasti Fusco?*

18. *Sed tota periodus fœde dilacerata est*] Vulgatam tamen tuentur postremæ Edd. id quod indicio est, hunc locum sic in MSS. reperiri, & proinde genuinum esse, ac rectè adhiberi ad probandam phrasin, de qua agitur, si vere ad eam pertinet, ut ex Sanctii ipsius sententia facit. Sed & longe turbatior est sensus & nexus in Sanctii emendatione, quam in Vulgata, quæ hæc est, *Placet igitur aptiora natura esse ea officia, quæ ex Communitate, quam ea, quæ ex Cognitione ducuntur: idque hoc argumento confirmari potest, quod, si contigerit ea vita Sapienti, ut in omnium terrarum affluentibus copiis, quamvis omnia, quæ cognitione digna sunt, summo otio secum ipse consideret & contempletur, tamen, si solitudo tanta sit, ut hominem videre non possit,*



tia, quod miror aut Lambinum, aut Aldum, aut quemquam doctiorum, non animadvertisse. Totum autem locum sic lego, & restituo, *Id quod hoc argumento confirmari potest; si contigerit ea vita sapienti, ut omnium rerum affluentibus copiis ditetur, quamvis omnia, quæ cognitione digna sint, summo otio secum ipse consideret, & contempletur, tamen si solitudo tanta sit, ut hominem videre non possit, excedat e vita princeps omnium virtutum necesse est, illa sapientia, quam Σοφία Græci vocant, &c.* Ovid. lib. 5. de Tristibus eleg. 1.

*Si quis delicias, lascivæque carmina, querit,*

*Premoneo nunquam scripta quod ista legat.*

19 Nihil hoc pentametro vidi putidius, magisque barbarum. Quis enim dicet *ista*, in hoc sensu? Quis, *premoneo nunquam quod*? Eiusdem farinae est cum illo apud Virgilium, *Quantum omnis mundus gaudet cantante Sileno.* Et vero multa barbara inserta fuisse Catullo, Tibullo, Propertio, & aliis, docet Josephus Scaliger,

&

*possit, excedat e vita. Princeps &c.* nam hinc nova incipit Periodus. Nexus est, *confirmari id hoc argumento, quod Sapiens excedat.*

19. Nihil hoc pentametro &c.]

Etiam Heinsius illud uncis includit, & proscribit, ut *non satis Latinum.* Sed tamen non tantum MSti id habent sine ulla extraordinaria varietate, sed & nexus requirit istius sententiæ carmen. Sequitur enim continuo, *Aptior huic* (qui scil. quærit delicias &c.) *Gallus, blandique Propertius oris: aptior* scil. quam *ista scripta mea.* Quapropter Ego, fateor, accedere non possum illis, qui carmen hoc plane rejiciunt per unicam Latinitatis causam ex præjudicio ortam. Nam quæ etiam Sanctius reprehendit, inania sunt.

Ut *ista* hic adhibetur pro *hæc*, sic mox ibid. v. 38. *Quod quarar, illa* (Fortuna) *mibi pleno de fonte ministrat, Nec mea sunt, Fati verba sed Ista mei*, h. e. Hæc meorum carminum verba. Solet autem vocula *Quod* etiam cum Subjunctivo post verba *dicendi, monendi, &c.* construi. Sic Cicero, *cum scripisset, quod me cuperet ad Urbem venire.* Cato apud Plinium, *Dicam, quod bonum sit*, hoc, non illud, facere. Ennius, *utinam mortem oppetam, prius quam eveniat, quod in paupertate mea senex graviter gemam.* Vide Vorstium de Latin. falso susp. c. 24. p. 237. & Ursinum To. II. pag. 374. & Terentium in Adel. in Nota proxima seq.

& alii. Citatur ex Cornelio Gallo in quodam lyrico carmine, cujus initium est, *Lidia bella*:

*Sæva non cernis, quod ego languo?*

Sed oden illam alicujus inepti esse censet Jul. Scaliger 6. lib. poëtices, quod mihi placet. Solus Plautus uno in loco me male habet; Nec Lambini in illo loco explicationem admitto, utpote durissimam: imo mihi placet, ut verficulus, una mutata literula, corrigatur. Locus est in 1. Scen. Afinariæ; *Equidem scio jam, filius quod amet meus istam meretricem e proximo, Philenium.* Ego lego, *Equidem scio jam, filius quom amet meus.* *Quom*, vel *qom*, pro *quom* sæpe utitur Plautus. Et Lambinus in 1. Amphit. scena, In illo, *Agite pugni, jamdiu est, quod ventri victum non datis: quum*, inquit, edendum curavi, 2<sup>o</sup> nam, *Quod*, ferri non potest. Alia multa mihi solent objici, sed ea vel male intellecta, vel ab auctoribus non valde Latinis deprompta. Primi generis sunt illa Horatii Satyr. 2. libro 2.

Ran-

20. Nam, *Quod*, ferri non potest.] Sic tamen optimæ habent Edd. etiam post Lambinum, & passim ita loquuntur Veteres. Sed & sicuti in superioribus intelligitur *Negotium*, sic in his *Tempus*, hoc sensu, jam diu est *Tempus* illud, ad quod tempus non datis, h. e. diutino jam tempore non datis. Sic autem loquutos Veteres patet ex Plauto Trin. II. 4. *Minus XV. dies sunt, quod pro hisce adibus minas XL. accepisti.* Ter. Ad. III. 2. 1. *Nunc illud est, quod, si omnes omnia sua consilia conferant, atque huic malo salutem quarant, auxilii nihil adferant.* Cic. Famil. VI. 2. *Non est pro malis temporum, quod*

*molesto id seras*, ubi jam intelligitur iterum *Negotium*. VII. 13. *Neque est, quod pertimescas.* Livius I. 28. *Si unquam ante alias ullo in bello fuit, quod Diis immortalibus gratias agerentis, hesternum id prælium fuit.* Et sic alibi passim. Immo & in his pro *Quod* ponitur aliquando *Infinitum*. Petronius, *Nunc erat à torva submittere cornua fronte.* Virg. *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.* Sed & in Afinaria Plauti nihil mutandum censeo. Debuerat fane præjudicium contra hanc phrasin (*scio quod amet*) conceptum cedere MStorum consensui.

*Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus  
Illis nullus erat, sed credo hac mente, quod hospes  
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam  
Integrum edax dominus consumeret.*

Hic non dicit Horatius, *Credo quod*, sed *hac mente laudabant*, quod: nam verbum, *Credo*, parenthesi debet includi, quasi dicat, *ut credo*. Lambinus sic exponit, rancentem aprum antiqui laudabant, non quod odoratu carerent, sed quod existimarent. cæt. Ex Virgilio *Æneid.* 11. citatur, *Dicite Æneæ, quod*: sed pessime intelligitur,

*Vadite, & hac memores Regi mandata referte;  
Quod vitam moror invisam Pallante perempto,  
Dextra causa tua est:*

Dextra tua est in causa, quod non moriar. Thomas Linacer, alioqui doctissimus, supine confirmat, Latine dici, *Dico quod, assero quod*, lib. 5. circa finem & lib. 6. cap. de Conjunctionum ellipsi, pag. 427. *Adhibetur tamen sapissime*, inquit, *eadem Conjectio, Quod*. Martial. lib. 11. *Hoc scio, quod scribit nulla puella tibi*. Horat. 2. Epist. 2.

*Si tibi nulla sitim leniret copia lymphæ,  
Narrares medicis; quod quanto plura parasti,  
Tanto plura cupis.*

Senec. in natur. quæst. lib. 3. *Miramur, quod accessiorem fluminum maria non sentiant; aque mirandum est, quod detrimentum exeuntium terra non sentit*: item lib. 2. *Nos putamus, quod quia nubes collisæ sunt, ideo fulmina emittunt*. Plinius ad Servianum, lib. 6. cp. 26. *Gaudeo, & gratulor, quod Fusco Salinatori filiam tuam destinasti*. Auct. in Sallust. *Credo, quod non omnes tui similes incolumes in urbem venissent*. Hactenus Linacer. Nunc sex adductis testimoniis ordine respondebo. Primum est Martial. lib. 11. Epigram. 65. sic

*Nescio, tam multis quid scribas, Fauste, puellis,  
Hoc scio, quod scribat nulla puella tibi.*

τὸ *quod* relativum est, quasi dicat; Tu multa serbis puellis, quum sis pædico, ut videlicet te ostendas puellarum amatorem, sed <sup>21</sup> ego scio, quid sit, propter quod nulla tibi rescribit; quia pueros amas. Secundum est Horatii epist. 2. libro 2.

*Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ.*

*Narrares medicis: quod, quanto plura parasti,*

*Tanto plura cupis, nulline faterier audes?*

<sup>22</sup> Vides oscitantiam Linacri, qui non intellecta Horatii sententia, possime loquutum poëtam assererat. Latinum non est, *Fateor, quod verum dicis.* at dicitur Latine, *Quod verum dicis, irascor*: nam hic relatio est, ibi nulla. Tertius locus Senecæ nihil contra nostram doctrinam; nam τὸ *quod*, bis positum, nomen est, & deest præpositio κατὰ vel ἀφ', ut sit ἀφ' τῆ? Quartus etiam Senecæ <sup>23</sup> glossēma puto: nam Senecæ de fulminibus

21. *Ego scio quid sit*] Hunc sensum expressit forsitan Martialis Versu Hexametro per *quid*. At hic, ubi *quod* adhibet, aliud quid proinde notare voluit. Nempe simpliciter rem ipsam, *nullam puellam ei scribere*, quod abunde erat causæ, quare *nescire* se diceret Martialis, *quid*, vel propter quid, *tam multis ergo puellis scribat* Faustus. Locus hic certissimum clarissimumque exhibet exemplum istius locutionis, quam Sanctius, & tot Alii, negant ac rejiciunt.

22. *Vides oscitantiam Linacri*] Nullam ego hic oscitantiam Linacri deprehendere queo, sed summam sane Sanctii. Manifeste utique Horatius utitur tali locutione: *Fateor, quod verum dicis*, seu *fateor, quod plura cupio*. Nam quæ alia esse potest Horatii sen-

tentia aut constructio? Nusquam certe in hoc loco τὸ *Irascor* occurrit. Reliqua loca Linacri asserere nihil attinet, quandoquidem Senecæ, Plinii &c. auctoritate in his defugit Sanctius. Quam recte, viderit ipse. Mihi enim vero in controversia de phrasi & Syntaxi Latina certissimum videtur malæ causæ argumentum, si quis Scriptorum id ætatis auctoritatem plane repudiet, & simul complura auctorum superioris ætatis loca conjectando, & ita corrigendo, (an vitiando?) ad suam hypothesin conformet.

23. *Glossēma puto*] Nulla ratione. Nam Seneca loquitur ibi non tam ex sua, quam ex vulgari Romanorum sententia, vulgari Etruscorum opposita. Vide locum.

nibus alia sententia est. Habes hunc locum lib. 2. cap. 32. Natur. Quæst. Si tamen Senecæ verba esse contendas, contendam ego quoque, non fore difficile, comprobare, non pure loquutum ibi Senecam. Quintus locus Plinii <sup>24</sup> eleganter dicitur. Sextus locus Ciceronis barbarus omnino est, mirorque, non solum Linacrum, sed & <sup>25</sup> Quintilianum, & Vallam, & cæteros, qui has putidas & barbaras oratiunculas, (quæ nomine Salustii & Ciceronis circumferuntur) non viderint ab aliquo sciolo & barbaro esse compositas. Hoc satis indicarunt Pet. Victorius (Var. Lect. XV. 3.) & Sebastian. Corradus in sua Quæstura, (p. 115. &c.) & Alii. Quo exemplo monemur, ut ad secundi generis testimonia transeamus. Si Senecæ contra nos adferantur testimonia in hujusmodi negotio, quid negotii erit respondere, Senecæ Latinitatem multis partibus claudicare? Plinius epist. 11. lib. 2. dixit, *Adnotatum est experimentis, quod favor & misericordia acres & vehementes primos impetus habent.* Sed pro me respondebit Politianus in 1. epist. *Optaret, inquit, alius, ut oratorem Plinium saperem, quod hujus & maturitas, & disciplina, laudatur: Ego contra totum illud aspernari me dicam Plinii seculum.* Audeamus igitur jam ridere Laurentii Vallæ præceptionem lib. 2. cap. 17. *Verbis, inquit, opinionis & scientiæ damus indicativum, cum quod, Opinor, quod pater aut mortuus est, aut graviter ægrotat; Et eodem lib. cap. 20. Volo quod scribas, non autem, quod scribis.* Egregium vides dicendi magistrum. Sed aliquid di-

24. *Eleganter dicatur]* Si eleganter dicitur, *Gaudeo, quod hoc fecisti; Irascor, quod verum dicis,* pro *Gaudeo te hoc fecisse, Irascor te verum dicere,* tum æque Latina & elegantia sunt, *Miror, quod mare non sentit, dolet mihi, quod Tu stomacharis,* & similia.

25. *Quintilianum]* Sint sane orationes illæ non ab Cicerone

ac Sallustio compositæ, quod lubens concesserim; quia tamen citantur nominatim jam a Quintiliano IV. 1. & IX. 7. tanquam illorum orationes, liquet inde clarissimum in modum, esse ergo antiquas profus, & Quintiliano ipso aliquanto antiquiores, nec proinde adeo barbaras earum phrasas debere dici,

dicendum est de Latinitate Digestorum, quorum auctores omnium iudicio Ciceroni æquiparantur. Lib. 1. tit. 6. l. 1. de His, qui sui vel alieni &c. *Alia divisio sequitur, quod quadam persona sunt sui juris, quadam alieno juri subjecta: & eodem lib. tit. 21. l. 1. Hujus rei fortissimum argumentum est, quod lege Julia de vi nominatim cavetur: & lib. 15. l. 30. Sciendum est generaliter, quod, si quis se scripserit fidejussisse, videri omnia solemniter acta.* Ad hæc & alia multa, quæ possunt objici ex Pandectis, respondeo primum, vocem illam, *Quod*, in Plantini Pandectis inter has [ ] virgulas signari; & Taurellum præfatione admonere, quidquid inter ea signa continetur, neque in Pandectis Florentinis, neque in aliis, inveniri, sed a recentioribus additum. Deinde certius & melius respondebo, non tanti mihi esse istorum iudicium, qui Jurisconsultorum dictionem cum Ciceroniana comparant. Ubi tu obsecro in Pandectis tot flosculos, tot figuras verborum, & sententiarum, tot tropos, periodos, cola, commata, & illustria lumina ostendes? Imo vero si jurisperiti his dicendi generibus uterentur, dicerem, illos nescisse leges conscribere. Adde, quod multi illorum Græce scripserunt: ac demum sæculum illud Justiniani Latinam linguam non poliebat. Multa in Pandectis invenio, quæ Latinis auribus non placerent; Sit exempli gratia titulus 11. lib. 1. ubi multa, quæ a genuina Latinitate abhorreant, inveniuntur. Satis superque Juris scriptoribus gloriæ tribuemus, si inter sui sæculi homines eos dicamus præstantissimos.

#### De *Quidem*.

*Quidem* particula, male accepta est a Grammaticis; & aliis aliarum rerum Auctoribus. Qui se putant Latine loqui, sæpe librorum capita sic distinguunt; *Quod vera sit sententia Ciceronis; quod nulla sint verba Neutra: sic etiam videas in principio librorum, Libri de Dialectica longe quidem utilissimi.* Non video post antiquam illam venerandam vetustatem, qui apte & suo loco hac par-

particula, *Quidem*, utatur: <sup>26</sup> nam Latine non dices

*Præ-*

26. Nam Latine non dices] Haud scio, quid sibi velit omnis hæc disputatio contra usum particulae *Quidem*, sine subsequente adversativa; cum loca quamplurima ex Cicerone & optimis auctoribus in promptu sint, in quibus absolute ponitur post omnis generis vocabula. Quidni ergo recte dicatur, *Præceptor quidem tuus est Doctissimus?* quum Cic. Famil. IV. 3, *Servius quidem tuus in ingenuis artibus ita versatur, ut excellat.* VI. 6. *quod me quotidie Cæsar magis amplectitur, familiares quidem ejus, sicut neminem*, ubi manifeste & simpliciter pro certe ponitur. Petron. *Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit.* Idem, *Miserere, quemadmodum quidem soles.* Et, *Nam sine causa quidem spiritum impendere, ne vos quidem existimo velle.* Sic passim *Et quidem.* Terent. Andr. V. 6. 3. *Et quidem ego*, scilicet scio, quid tibi obtigerit. Heaut. IV. 5. 27. *Et quidem jubebit posci.* Cicero Famil. X. 22. extr. *Literas tuas vehementer exspecto, & quidem tales, quales maxime opto.* Valer. Max. IX. 6. ext. 1. *Et quidem cum illorum opprobrio.* Sueton. Cæs. 45. *Et quidem fluxiore cinctura.* Tacit. Germ. 44. *Clausula sub custode, & quidem seruo.* Porro, quidni momentum aliquod addat affirmationi? quum id faciat in negatione, unde *Ne* sæpissime additum reperitur ad vehementius negandum. Sed

tamen plerumque ab eâ vocula separatur, interposita alia, in quam emphasis negationis recidit. Neque vero id perpetuum adeo, ut nonnulli volunt. Nam & apud Ciceronem, Aliosque, conjunctim reperitur *Ne quidem*, æque ac *Et quidem*. Vide Tursellinum de Particulis L. L. a Cl. Schwarzio nuper denuo editum c. 122. Sed tamen rarius est illud, & magis emphaticum; si separatur. Quin & in affirmatione passim sine ulla adversativa occurrit *quod* *Quidem* cum particulis *se*, & *quando*: adeo ut propter frequentem hunc usum hodie quasi coaluisse cum iis credatur; sicuti revera coaluit cum *Ego* vel *Et* in *Equidem*, quod omnium consensu affirmationem aliquam significat. Unde autem hanc significationem habere potuit, nisi ex Simplicem *Quidem*? Ino ne de hujus certo in affirmationibus usu atque Emphasi dubitemus, sæpissime occurrit junctum cum aliis affirmandi particulis, quæ ita per Pleonasmum secum invicem significationem suam communicant. Cic. Famil. I. 5. *Et Catoni quidem profecto resistimus.* Ep. 8. *sunt quidem certe in amicorum nostrorum potestate*, ubi vide Manutium. XVI. 22. *Spero ex tuis literis tibi melius esse, cupio quidem certe.* Gellius VII. 3. *Ut causa Rhodiensium aut æqua judicaretur, aut quidem certe ignoscenda.* Apud Terentium Andr. I. 2. 24. respondetur ad

*Præceptor quidem tuus est doctissimus. At dices eleganter, Præceptor quidem tuus est doctissimus, sed ignavus, at ignavus, tamen ignavus. Elegantem hujus voculæ usum multis Ciceronianis exemplis explicabo; plura, qui volet, facile inveniet. Cic. 5. de Finib. Tantam vim virtutis, tantamque auctoritatem honestatis, ut reliqua, non illa quidem nulla, sed ita parva sit, ut nulla esse videatur: ibid. Illa enim, quæ sunt a nobis bona corporis numerata, complent ea quidem beatissimam vitam, sed ita, ut sine illis possit beata vita existere: ibid. Quum autem progrediens confirmatur animus, cognoscit ille quidem naturæ vim, sed ita, ut progredi possit longius: idem 1. Offic. Altera est res, ut quum ita sis affectus animo, ut supra dixi, res geras, magnas illas quidem, & maxime utiles, sed ut vehementer arduas plenasque laborum: De universitate, Ita totum animal movebatur illud quidem, sed immoderate, & fortuito: De amicitia, Qui negligendi quidem non sunt, sed alio quodam modo colendi: ibid. Novitates autem si spem offerunt, non sunt illæ quidem repudiandæ; vetustas tamen suo loco conservanda est. Quum hæc & alia hujusmodi discipulis indicarem, quædam mihi objecta sunt, quæ aliter se habere videntur: sed ea, ne alios fallant, huic discepta-*

Interrogationem per *Sane quidem*, scil. volo te id facere. Plura vide ab ipso Sanctio allata paucis paginis post. Denique quidni sine adversativa poni queat, quum sæpe ipsa vim habeat adversandi, vel ex contrario aliquid affirmandi. Cic. pro Marc. 9. *Sed nisi hæc urbs stabilita tuis sit consiliis, vagabitur modo nomen tuum longe lateque, sedem quidem stabilem, domiciliumque certum non habebit.* ubi manifeste ponitur vel pro *Vero*, vel pro *At certe*. Sic Fam. I. 7. *Cui quidem literæ tuæ perjuranda fuerunt, mihi quidem hu-*

*manitas tua admirabilis visa. h. e. mihi vero, vel certe. De Offic. I. 12. quum enumerasset præcipuos Romanorum hostes, subjicit nonnullorum descriptionem, Pœni fadifragi, crudelis Hannibal, Reliqui justiores; Pyrrhi quidem de captivis reddendis illa præclara. h. e. Pyrrhi vero, vel Pyrrhi certe. Nep. Con. 2. Hunc adversus Pharnabazus habitus Imperator, re quidem vera exercitui præfuit Conon, h. e. re autem vera. Similiter Hann. cap. 2. Vide & Turfellinum. atque ejus locupletatores dicto Capite.*



tationi inferam, & locos integros apponam, ut intelligas, a longe petendam aduersantem particulam, quæ voculæ *Quidem* debeat respondere. Cicero 1. de Orat. *Si quis est, qui hæc putet arte accipi posse, quod falsum est: præclare enim se res habeat, si hæc accendi ac commoveri arte possint; inferi quidem, & donari ab arte non possunt omnia: sunt enim illa dona natura: quid de illis dicet, quæ certe cum ipso homine nascuntur, lingua solutio, vocis sonus, litera, vires, conformatio quædam, & figura totius oris & corporis? Neque hoc ita dico, ut ars aliquid limare non possit: neque enim ignoro, & quæ bona sint, fieri meliora posse doctrina, & quæ non optima, aliquo modo acui tamen, & corrigi posse; quasi dicat, 27 inferi quidem hæc arte non possunt: Idem lib. 7. epist. 24. *Amoris quidem tui, quoquo me verti, vestigia: vel proxime de Tigellio: sensi enim ex literis tuis valde te laborasse. Amo igitur voluntatem, sed pauca de re: quasi dicat, amor quidem tuus notus est, sed de re ipsa pauca dicam. idem lib. 2. epist. 3. *Meam quidem sententiam aut scribam ad te postea pluribus, aut, ne ad eam meditere, imparatum te offendam, coramque, contra istam rationem, meam dicam; ut aut te in meam sententiam adducam, aut certe testaturum apud animum tuum relinquam, quid senserim, ut, si quando, quod nolim, displicere tibi tuum consilium cæperit, possis meum recordari: brevi tamen sic habeto. Horatius lib. 2. epist. 1.***

*Multa quidem nobis facimus mala sæpe poëta,  
Ut vineta egomet cadam mea, quum tibi librum  
Sollicito damus, aut fesso; quum lædimur, unum  
Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;*

*Quum*

27. *Inferi quidem hæc arte non possunt*] Hisce non declarat Sanctius aduersantem particulam longe esse petendam. ut respondeat voculæ *quidem*, nisi addatur, *sed accendi & commoveri arte possunt.* quod videtur excidisse,

certe desiderari, in Sanctiana illius exempli expositione. Eodem tamen modo Salmanticensis Editio & Patavina. Plenius & uberius exposuit locum Cicero- nis mox pag. 520.

*Quum loca jam recitata revolvimus irrevocati;  
 Quum lamentamur non apparere labores  
 Nostros, & tenui deducta poemata filo;  
 Quum speramus eo rem venturam, ut, simulatque  
 Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro  
 Arcessas, & egere vetes, & scribere cogas.  
 Sed tamen est operæ pretium cognoscere, quales  
 Edituos habeat virtus.*

Virgil. 4. Georg. de Eurydice,

*Illam quidem, dum te fugeret per flumina præcepis,  
 Immanem ante pedes hydrum moritura puella  
 Servantem ripas alta non vidit in herba:  
 At Chorus æqualis Dryadum.*

Sed objiciet aliquis illa Ciceronis, & aliorum. Cicero, *Et athera quidem ipsam, sive cælum appellare libet.* Virgilius, *Ac me tunc quidem.* & alia innumera, ubi particula respondens non invenitur. Respondeo, esse divisas per Tmesin duas voculas, ut, <sup>28</sup> *athera quidem*, pro, & *quidem*, sive *equidem*: nos *quidem*, pro *equidem nos*, & sic in aliis multis. Adhuc video esse, qui objiciant, sine ulla responsione, aut compositione, inveniri particulam *Quidem*: nam Latine dicitur, *qui quidem, hanc quidem, illa quidem*, sine ullo addito. Respondeo, post *Quis, Quæ, Quod, Hic, Ille*, recte apponi *quidem*, sine adversante; ut, *quæ quidem, ille quidem*. Sed si contendas aliquid significare, dicam contra Grammaticos, neque hic, nec alibi, hanc particulam, *Quidem*, affirmationem significare, ut ipsi putant; <sup>29</sup> semper enim fere est,

28. *Æthera quidem*] Sic quidem & reliquæ edd. sed videtur voluisse Sanctius, ut, & *athera quidem*, Et mox, *Et nos quidem*. Verum tamen nullam hic reperio Tmesios constituendæ aut fingendæ causam. Quin si maxime composita hæc essent, & per Tmesin separata, vel sic pateret

ex iis vis & usus quoque Simplicis absolutus.

29. *Semper enim fere est, quod saltem*:] Immo idem est, quod certe, si nulla sequatur adversans particula. Ita mox in illo Terentii, *illa quidem nostra erit*, h. e. sive mihi paratæ sint lites, seu minus, illa certe nostra erit, quod

est, quod *saltem*, Hispane, *Alomenos*; *Una por una*; *Alo que puedo juzgar*. Ut si quis roget ita, *Venitne huc Petrus?* responde, *Minime, quod quidem viderim*. Terentius Phorm. *mibi paratae lites, quid mea? illa quidem nostra erit*. Ex Terentio & Cicerone aliqua mihi obijciuntur, sed 3<sup>o</sup> loci corrupti sunt. Terent. Adelph. *Occidunt me quidem, dum nimis sanctas nuptias student facere; in apparando totum consumunt diem*. Sed aliter legendum locum esse, jam multi viderunt: sic, *Occidunt me, qui, dum nimis sanctas nuptias student facere, cæt.* Cic. de Senectute, *Ille autem, Capione & Philippo iterum consulibus, mortuus est, quum ego quidem, quinque & sexaginta annos natus, legem Voconiam suavissem*. Dictio *Quidem*, inquit Lambinus, *abest ab omnibus veteribus libris*. Cicero lib. 1. de divin. in calce: *Quumque animi hominum semper fuerint, futurique sint, cur ii quidem, quid ex quoque evenerit, perspicere non possint*. Lamb. legit, *Cur ii quid ex quoque*, cæt. Objicitur & illud, quod passim in epistolis Ciceronis legitur, *Si vales bene est, ego quidem valeo*. Sed error Grammaticorum est pudendus, qui has notas nescierunt interpretari. S. V. B. E. E. Q. V. id est. *Si vales bene est, ego quoque valeo*. Nec desunt qui sic interpretentur: nam lib. 10. epist. 34. & lib. 12. epist. 15. *Si valetis, liberique vestri valent, bene est; ego quoque valeo*. Cicero Paradox. 5.

*Qui-*

quod unum nunc agimus & desideramus.

30. *Loci corrupti sunt*] Nulla est ratio corrigendi hæc loca, nisi dissentiant MSti, aut metrum. Adesse enim & abesse iis in locis potest  $\tau\delta$  *Quidem*. Apud Terentium nihil, nisi metri forsan ratio, exigere possit, ut removeatur. In Ciceronis loco de Senectute retinere eam *vo-*  
culam ultimæ *edd.* Et quidni?

cum ibidem paulo ante, cap. 4. bis legatur, *quum quidem ille admodum senex suasor legis Cinciae fuit*. Et, *quum quidem, me audiente, Salinatori dixit*. In Libro de Divin. video abesse *Vo-*  
culam a plerisque *edd.* Si ita volunt MSti, bene est; ceteroqui nulla erat ratio expungendi eam, quum, fatente ipso Sanctio, post Pronomina frequentissime ponatur.

*Qui legibus quidem non propter metum parent.* Alii melius, *Qui ne legibus quidem propter*, cæt. Paradox. 6. *Hæc quidem utrum abundantis an egentis signa sint?* Lambin. & alii legunt, *Hæc utrum abundantis*, cæt. Aliquando tamen (ne quid diffimulem) nulla est particula, quæ aduersans respondeat; sed si occultate perspicias, aliquo modo præcessit. Cicero lib. 15. epist. *Fateor ea me studiosè sequutum, ex quibus mira gloria nasci possit: ipsam quidem gloriam per se nunquam putavi expetendam; quasi dicat, gloriam quidem nunquam expetivi, sed ea, ex quibus gloria nascitur: idem lib. 12. epist. 19. Sed hoc ex re & tempore constitues; mihi quidem usque cura erit quid agas, dum, quid egeris; sciero.* Proprietas & elegantia Latini sermonis ignoratur, si particularum differentia & vis ignoretur. Sed Laurentius dum hæc scrutatur, miras tenebras offudit.

Si adverteret Laurentius, multas particulas, inter quas assignat differentias, conjuncte legi, desineret fortasse has tricas. Adverte igitur has particulas conjungi simul inter se: *Etsi quamvis: Quamvis licet: Ergo igitur: Posthoc dein: Deinde postea: Mox deinde: Tandem denique: Quia enim: Quidem certe: Extemplo simul: En ecce.* Item alia fortasse.

*Etsi quamvis.* Cicero Attic. 26. epist. 7. *Etsi quamvis non fueris suator & impulsor protectionis meæ, approbator certe fuisti.* [Vide supra No. 2.]

*Quamvis licet.* Cic. lib. 3. leg. cap. 10. *At duo Gracchi fuerunt, & præter eos, <sup>31</sup>quamvis enumeres multos licet, quum*

31: *Quamvis enumeres multos licet &c.]* Vide hic omnino, quæ notauimus supra Nota 5. Ceterum Ciceronis hic locus vitii est suspectus. Legerim lubens, *At duo G. f. & præter eos, quamvis enumeres multos licet, quum denique crearentur, non Multos in omni memoria reperies Perniciosos Tribunos, Leues, etiam non Bonos, fortasse plures*, scil. reperies. Certe ea fuit mens & sententia Ciceronis, qui Tribunatum pl. istuc excusat & defendit. Absent quidem ab antiquissimis edd. prius *non*, idque probat Manutius, qui postrema dein sic legi vult, *Leues etiam nunc, Bonos fortasse plures.* at

quum deni crearentur, nonnullos in omni memoria reperies perniciosos Tribunos. Laurentius Valla libro 2. cap. 21.

Quamvis licet reclamant Grammatici, non dubitabo, cæt.

Ergo igitur. Ridendi sunt Grammatici, qui inter Ergo & Igitur miras constituunt differentias. Ego dico, Ergo esse sextum casum ab Græco ἔργον, id est, opus., vel res, quasi dicas, Re vera. Particula Igitur, <sup>32</sup> proprie significat Deinde. Hispane, en consequentia, tras esto. Plaut. Amphit. I. 1. 55. Sese igitur summa vi virisque eorum oppidum expugnassere: idem Epid. III. 3. 3. Sed qui perspicere possent cor sapientia, igitur perspicere ut possint cordis copiam: ibid. III. 4. 63. Quid tibi negotii est mea domi igitur? Qua etiam forma dixit Terent. Adelph. An non hac tibi justa videntur postea? Sed Apulejus, purissimus Latinæ linguæ Scriptor, has particulas solet sæpissime copulare. Lib. 2. Asini: Ergo igitur Fotis erat adeunda: ibid. Ergo igitur senex ille: idem lib. 3. Ergo igitur jam & ipse possum: & lib. 4. in princip. Ergo igitur quum in isto cogitationis salo fluctuarem: & lib. 5. Ergo igitur si posthac pessima illæ lamie: & lib. 7. Ergo

igi-

at nullo profecto sensu: Certe longe meliorem præfert Vulgata Lectio. Sed neque video, quæ Cicero dicere potuerit aut voluerit, nullos omnino repertos unquam Perniciosos Tribunos. Quid enim? an Appulejus Saturninus, an tot alii, qui cædes & tumultus violentos in foro excitarunt, an ipse P. Clodius non fuit ex Ciceronis sententia Perniciosus Tribunus? Deinde illud Plures videtur declarare, præcessisse Multos. Gebhardus sensum vulgatæ olim lectionis juvare vult addito signo interrogationis, sed quæ plane istic friget, & languet, nec refutatione est digna, quippe a

proposito Ciceronis profus aliena, qui probare voluit, non, repertos aliquos perniciosos, sed, repertos non multos, at leves & non bonos, plures fortasse repertos.

32. Proprie significat deinde] Sed & respondet aliquando τὸ Quum. Pl. Caf. II. 2. 40. Quum otium mihi erit, igitur tecum loquar, h. e, tum, ut exponit id etiam Festus. Neque vero Apulejus modo, sed & Plautus, & maxime Poëtæ, sæpe dixerunt Ergo igitur conjunctim. Et sic Itaque ergo, Liv. I. 21. Igitur deinde, Pl. Sticho I. 2. 29. Igitur tum, Most. I. 2. 51. Igitur tum demum, Amph. I. 2. 11. Igitur demum, Most. II. 1. 33. & alibi.

igitur si perdideretis in asino virginem: ibidem paulo post legitur vox, Ergo, sola, Fotis ergo prolatis erutisque rebus: sed rursus paulo post, Ergo igitur ancipiti malo laborabam: & lib. 9. Ergo igitur summo pavore percussum Myrmecem: ibid. Ergo igitur Grace subjiciens miles: & lib. 10. in calce, Ergo igitur non de pudore jam, sed de salute ipsa sollicitus: & lib. 11. Ergo igitur imperiis istis meis: ibid. Ergo igitur me quoque oportere: ibid. Ergo igitur cunctis affatim preparatis. Vide Festum, Igitur.

Post deinde. D. de orig. Juris l. 2. Post hoc dein de Antorum successione dicemus: ibid. Post aliquot deinde annos: ibid. Post deinde.

<sup>33</sup> Deinde postea, Plaut. Menech. & Cic. pro Milon. Deinde postea se gladio percussum esse ab uno de illis.

Mox deinde. Tibul. lib. 1. eleg. Et simulat transire domum, mox deinde recurrit.

Post tum. „[Varro 5. de ling. Lat. Censores inter se „sortiuntur, uter lustrum faciat; post tum conventionem „habet, qui lustrum conditurus est. Ita legitur in veteri „codice.]

Tandem denique. Apul. lib. 3. asin. in fine, Tandem denique reversus ad sensum presentium, arrepta manu Fotidis: idem lib. 10. Tandem denique rupta verecundia, sic alter alterum compellat: idem lib. 4. Tandem itaque a finali verecundia ductus.

Quoque etiam. „[Plaut. Pers. act. 4. sc. 9. Ego faciam te quoque etiam ipsum, ut lamenteris.]

Quia enim. Terent. Phor. Quia enim in illis fructus est: idem Milite, Quia enim loquitur laute; idem Hecyr. Quia enim qui eos gubernat animus. Plaut. Epid. Quia enim mulierem illam: idem Amph. <sup>34</sup> Quia enim sero advenimus.

Qui-

33. Deinde postea] Sic & Livius XLI. 24. Val. Max. IX. 1. exter. 5. Gell. XV. 12. & XVII. ult. Similiter inde deinceps Liv. I. 44. Tum deinde II. 8. Mox deinde XXXIV. 9. 34. Quia enim sero advenimus] Et IV. 2. 24. Quia enim te malo esto infortunio. Sic Circul. III. 79. & Trucul. II. 2. 11. Sed & certe enim

Quidem certe. Terent. Andr. *Mea* <sup>35</sup> *quidem hercle certe in dubio est vita*: idem Phorm. *Nam tua quidem hercle certe vita hæc expetenda*. Cic. Lentulo, *Illud quidem certe nostrum consilium jure laudandum est*: & lib. 2. ad Q. Frat. *Agebatur quidem certe nihil*: idem pro Quint. *Qui ut summa haberem cætera, temporis quidem certe vix satis habui*.

Quippe quia. Terent. Heaut. *Quippe quia magnarum sæpe id remedium agritudinum est*.

Quia nam? Virgilius, *Cælicolæ magni*, <sup>36</sup> *quia nam sententia vobis versa retro?* idem, *Heu, quia nam tantincinxerunt athera nimbi?* Plaut. Trucul. *Quia nam arbitrare?*

Nam cur. Plaut. Curcul. *Nam cur me miseram verberas?* Sed hic potest esse anastrophe, ut in illo Virgilii Georg. 4. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras fuffit adire domos*.

Extemplo simul. Livius lib. 17. *Extemplo simul pares esse cæperunt, superiores erunt*.

En

*enim pro ideo, vel profecto, apud Plautum Amph. II. 2. 26. Nempe enim hi sunt, qui &c. apud Plinium Panegy. cap. 62. Namque enim, apud Plautum Trin. I. 2. 23.*

35. *Quidem hercle certe*] Sic Plautus Amph. I. 1. *adepol profecto*. Aulul. II. 2. 38. *Certe adepol equidem*. Caf. I. 55. *Quidem pol certe*. Curc. I. 3. 5. *verum hercle vero*. Most. III. 5. 58. *Heracle na*. Similiter aliæ quoque particulæ, *sed vero, sed verum, sed autem, namque enim, quoque etiam, ubi quando &c.*

36. *Quia nam sententia &c.*] In τῷ quianam eandem habet vim

& rationem τὸ *Nam*, quam habet in *quisnam*, h. e. vim interrogandi. Jungitur autem ipsis potissimum interrogandi particulis, veluti *Quis, Cur, Unde*. Sæpe tamen iis etiam præmittitur. Ita passim *Nam quis, Nam quid, Nam quamobrem?* Plautus Amph. II. 1. 2. Et V. 33. *Nam cur istuc dieis*. Sic *Afin. I. 1. 29. Nam quousque?* Aulul. I. 1. 5. *Nam qua me nunc causa extrusisti ex adibus?* Aliquando etiam in medio Interrogationis ponitur, aliisque jungitur vocabulis. Plautus Aulul. II. 1. 17. *Quis ea est nam optuma?* Vide & supra ad Cap. 13.

En ecce. Apul. lib. I. *Metam.* *En ecce prafamur veniam: & lib. II. En ecce pristinis erumnis absolutus Lucius, de fua fortuna triumphat.*

Olim quondam. Terent. Eunuch. *Olim ifti fuit generis quondam quaftus apud faculum prius.*

*Ideo* conjunctionem vocant; ego duo nomina voco, quorum cuilibet fubftantivum & præpofitio deeft. Cic. *Nec ideo eſt Gaditanorum caufa deterior.* Syntaxis eſt, <sup>37</sup> nec ob id negotium in eo negotio eſt caufa deterior.

*Adeo* duas partes facit Feſtus: ejus verba funt; *Adeo* duas habet fignificationes; nam quum prima acuta effertur, idem fignificat, quod accedo; ut quum dicimus, *Adeo* prætozem; quum autem fecunda, <sup>38</sup> id eſt, quod ufque eo. Non quidem fecundum rationem: quia Ad præpofitio accusativis accommodata eſt; ſed vetuſta quadam loquendi confuetudine. Hæc Feſtus. His tu adde, Quo, eo, illo, cæt. ut,

37. *Nec ob id &c.*] Vix repertio quidquam, quo expediam rectius hoc *Ideo*, niſi ſi placeat id poſitum accipere pro *indeo*, elifa litera N. Illud autem ita contractum foret ex *in eo* vel *indu eo*, quum Veteres *indu* dixerint, ut notum, pro *In*. Porro N ita eliditur etiam in *Moſtellum* ex *Monſtrum*, in *Ignis*, quod creditur dictum quaſi *Ingenis*, & forſan in *Ubi* & *Ibi*, quæ ſane ejuſdem videntur originis, cujus funt *Unde* & *Inde*. Atque ita conſtructio certe foret optima, quaſi diceretur, *Nec in eo*, ſcil. negotio, nomine, *cauſa Gaditanorum eſt deterior*. Poſſis etiam ſuſpicari compoſitam hanc vocem ex *id* & *eo*, eaſque coaluiſſe in unam, propter continu-

um earum uſum in interrogando & reſpondendo, dum rogabatur, *Feciſtine id eo?* h. e. ea de cauſa, & reſp. *id eo* ſcil. feci. Poſtea vero quum jam ita coaluiſſent continuo hoc uſu, videtur paulatim *Id* amiſiſſe ſuam ſignificationem, & ſic per Abuſum, aut originis inſcitiam cœptum tandem hoc *Ideo* adhiberi etiam, ubi *Id* locum habebat nullum. Plane uti ſupra ad I. 14. pag. 106. & 107. & ad III. 11. initio, oſtendimus clariffime, Futurum Infiniti *Amaturum eſſe* ſimili abuſu ex Paradigmatate ſumptum, & ad omnia Genera & Numeros adhibitum.

38. *Id eſt, quod &c.*] Scripſit Feſtus, *idem eſt, quod.*



ut, *Quo tendis? Eo tendit oratio.* Ter. *Quum illo advenio.* id est, ad quæ tendis? vel quæ ad? vel quæusque? quasi sit, ad quæ loca usque? <sup>39</sup> Nam mihi sunt accusativi

39. *Nam mihi sunt Accusativi Plurales*] Non mihi, qui prorsus putem, *Eo, Quo, Illo*, esse Dativos singulares, neglecta littera I. quæ a Græcis prioribus adscribatur, posterioribus subscribatur. Sic fere res se habet in *Huc*, quod quidem pro *Hoc* Neutro videri potest dictum, æque ac *Istuc, Illuc*, & in Interrogatione *Istuccine*, sed & pro *Huic*, sicuti *Hoc* pro *Hoic*, & *Honc* pro *Hunc* in antiquissima inscriptione L. Scipionis, & *Quoi* pro *Cui* passim apud Plautum & similes. Vide supra, quæ notavi ad vocem *Quanquam*, pag. 489. & infra IV. 4. 30. Similiter *Alio*, itidem in Dativo obsoleto, tanquam Adverbium, Liv. I. 56. *Alio ratus spectare Pythicam vocem.* Sallust. Jug. 19. *Alio prope-rare tempus monet.* Hinc *Aliorsum* æque ac *Quorsum* & *Horsum*. Denique sic *Quocunque, Quovis*, & quæ controversiam hanc ferme decidunt, *Utro, Utroque*, quippe quæ ejusdem sunt constructionis, cujus *Eo, Quo*, &c. & de duobus singularibus dicuntur. Livius I. II. *Utroque colonia missa*, pro in utrumque locum, pagum Antem-natem & Crustuminum. Et cap. 24. *Tamen in re tam clara Nominum error manet, Utrius Populi Horatii, utrius Curiatii fuerint: utroque trahunt Auctores*, h. e.

utrumque ad populum. Certe nulum in his locum invenit plurale *Utraque*. Neque obstat compositio <sup>39</sup> *Eo, Quo, Huc*, cum Præpos. *Ad*. Nam ex ipsius Festi verbis constat satis, in hac voce *Adeo*, illud *eo* neutiquam habitum a veteribus pro Accusativo, quum diserte dicat compositionem hanc non esse factam *secundum rationem*, scil. Grammaticam, secundum quam Præpositio *Ad* Accusativo jungatur, cui proinde heic non erat juncta. Deinde vero componuntur Præpositiones non tantum cum Verbis & Nominibus, sed & cum Adverbiis & ipsis Præpositionibus. Vide Vossium de Analog. IV. 23. Sic *Exadversum, Derepente, Præut, Desub ipsis Alpibus*, quod apud Florum occurrit. Componuntur etiam cum aliis Nominum Casibus, quam quos ceteroqui regunt. Neque cum Nominativo tantum, veluti *Proconsul, Cumalter*, de quo vide Festum; sed & cum Obliquis, sic *Præmodum* pro admodum, Vide Gellium VII. 7. *Postmodo, Adprime*, Denique etiam absolute & separatim ponuntur inter Dativum & Verbum, Cicero pro Sulla cap. 8. *Me meum genus suo ante non ponere gaudeat*, Vide supra ad cap. 5. not. 2. Ita vero nihil in eo hæsitacionis esse debet, quod *ad cum eo, quo, huc,*

fativi plurales ; ut , *quousque* , id est , ad quæ ; ut sit accusativo , *quos* , *quas* , *quæ* , vel *quo* ; *Eos* , *eas* , *ea* , vel *eo* , ut *duo* , & *ambo* . sic *quocirca* , id est , circa quæ , „ [*quoad* id est , ad quæ , supple , loca , tempora , vel „ *negotia* .]

*Deinceps* non id significat quod Grammatici asserunt , sed quod Hispanis dicitur , *Arieo* , quasi dicas seriatim , „ [*seu consequenter* , per ordinem :] nam proprie ad seriem spectat , Græce ἐφεξῆς . Cic. 3. de legibus in princ. *Deinde etiam deinceps posteris prodebat* : idem 2. divin. *Tum vero ea , quæ Acrostichis dicitur , quum deinceps ex primis versus literis aliquid connectitur , ut in quibusdam Ennianis* . Livius lib. 1. *Ita duo deinceps reges , alius alia via , ille bello , hic pace , civitatem auxerunt* . Hisp. *uno tras otro* . Cic. 2. Nat. D. *Posse ex iis (literis) in terram excussis annales Ennii , ut deinceps legi possint , effici* . Cæsar 1. Civil. *His perfectis collocatisque , alias deinceps pari magnitudine rates jungebat* .

*Protinus* , seu *Protenus* , idem enim sunt , id est , *porro tenus* . Hisp. *Adelante* , o *continuadamente* , id est , quod non fit discretum : differt enim a *Deinceps* , quia illud proprie in discretis cernitur , hoc in continuis . Quod apte significavit Virgil. quum de Sicilia loqueretur , quæ olim Italiæ conjuncta fuerat ; *Quum protinus* , inquit ,

*utra-*

*huc* , quæ pro Adverbiis ab ipsis Grammaticis jam olim fuerunt habita , longoque usu eam speciem & vim acceperunt , legatur compositum , dicaturque *adeo* , *quoad* , *adhuc* ; nihilo certe magis quam in hisce , *exinde* , *deinde* , *proinde* , *perinde* , *perquam* , *preterquam* , *praquam* , *Interibi* apud Plautum , *Inibi* opud Gellium III. 1. & similibus . Sæpe autem dicitur *Usque adeo* : sic *Adeo usque dum* apud Plautum Amph. 1. 2. 10. & *Asin.* II. 2. 62. Et

*Usque adeo* , *donec perpulit* apud Terent. And. IV. 1. 38. *Usque adeo ego illius ferre possum ineptias & magnifica verba* , *Verba dum sint* , Eun. IV. 6. 3. Similiter passim apud Plautum & Terentium occurrit *Usque adhuc* . Verum hæc nihil mutant naturam ꝛ̄ *Eo* , *Huc* , *Quo* , quum dicatur etiam frequentissime , *Eousque* , *Quousque* , *Hucusque* , & τὸ *Usque* passim etiam absolute positum reperiatur .

*utraque tellus una foret: idem, Protenus aërii mellis cœlestia dona Exequar: idem 1. Eclog. En ipse capellas 4º Protenus ager ago.*

40. *Protenus ager ago.*] Sic Scipio apud Gell. IV. 8. *Eamus nunc protenus Jovi O. M. gratulatum.* Cic. Divin I. 24. *præcepisse ut pergeret protenus, quid retro atque a tergo fieret, ne labo-*

*raret.* Fam. III. 6. *petiit a me; ut Laodiceam protenus irem.* Liv. XXIII. 18. *Quod non ex Cannensi acie ad urbem Romam protenus duxisset.*



## LIBER QUARTUS.

*In Quartum Librum rejicimus illa, quæ subtilioris sunt considerationis, & maxime causas Latini sermonis aperiunt.*

## CAP. I.

*De Figuris Constructionis, & Ellipsi.*



FIGURÆ Constructionis sunt Anomalia, five Inæqualitas partium, quæ fit per Defectum, per Exsuperationem, per Discordiam, per Inversum Ordinem. In Endia seu Defectu, Ellipsis & Zeugma; in Exsuperantia, Pleonasmus; in Enallage seu Discordia, Syllepsis; in Ordine perturbato Hyperbaton. Sunt igitur quatuor Figuræ: nam Antiptosis, Prolepsis, Synthesis, Appositio, Evocatio, Synecdoche, cæteræ, monstrosi partus sunt Grammaticorum.

ELLIPSIS est Defectus dictionis vel dictionum ad legitimam constructionem; ut, *Pauciste volo; Noctuas Athenas. Terent. Egone illum, qua illum? qua me? qua non?* ubi Donatus, *Ellipsis est, & Apopsiopefis.* quasi dicat, si ad Grammaticam spectes, Ellipsis est vocum; si vero ad Rhetoricam, Apopsiopefis, id est, retinentia & abruptio sermonis.

## CAP. II.

*Doctrinam Supplendi esse valde necessariam.*

SED antequam ad hoc præclarum munus accedo, illud videtur refutandum, quod ab istis Latini sermonis

nis imperitis jactari consuevit, <sup>1</sup> nihil esse Supplendum  
Nam

1. *Nihil esse supplendum*] Nihil imperitius aut infulsius dici potest, si spectetur Analogia L. Latinæ, aut ratio Grammatica quæretur Constructionum & Significationum. Quin & aliis utique omnibus in Linguis homines paulatim in loquendo omiserunt, quæ vel ex continuo phrasium usu, vel ex sensu ipso, facile intelligi poterant. Fecerunt hoc simul brevitatis & venustatis causa. Diserte Suetonius Aug. 86. de Præpositionibus & Conjunctionibus, *quæ detracta adferunt aliquid obscuritatis, etsi GRATIAM augment.* Neque tamen semper *Obscuritatem* adferunt Ellipses, sed plerumque suppleri facile possunt, etiamsi sint aliquando longissimæ, ut liquet ex exemplis mox a Sanctio, & supra a Me ad III. 14. pag. 494. allatis. Patet etiam ex iis, quanto brevius & simul venustius ac concinnius loquamur per Ellipsin, quam si plenius omnia absque eâ efferre velimus. Sed haud facile quisquam amplius negabit, ut opinor, Ellipses, earumque in Lingua Lat. frequentem usum. Controversia tantum oritur nunc plerumque de singulis locutionibus & constructionibus, utrum eæ quoque Ellipticæ sint, nec ne. Etenim vidimus supra ad III. 3. quam multa sint Verba Accusativum sibi junctum habentia, quæ a Sanctio, Scipio, &c. pro Activis accipiuntur, Accusativum proxime & absque Ellipsi regentibus, quæ

tamen vere Neutra sunt, & Accusativum per variam Præpositionum Ellipsin sibi adferunt. Sed & sæpe mihi in superioribus disputandum fuit contra Ursinum, qui meam phrasium expositionem Ellipticam subinde rejecerat, nec admittere volebat Ellipses, nisi quarum Supplementa apud ipsos Veteres alicubi reperirentur. Vide Me supra ad I. 13. pag. 101. & I. 15. p. 125. & I. 16. p. 149. 150. 151. Longe rectius mox Sanctius noster Ellipses statuit, quas in aliis locis *ipsa Antiquitas* aliquando *supplevit*, aut *sine quibus Grammatica Ratio constare non potest.* Innumeræ enim reperiuntur in Veteribus Ellipses, quarum Supplementa nusquam invenias. Multæ etiam durioribus & inconcinnis atque ab usu loquendi abhorrentibus, sed Grammaticæ tamen constructionis, locutionibus sunt explendæ. Declarat eas nobis ipse Verborum sensus, & analogica constructionum ratio. Quando Livius ait XXIV. 17. *Plus duo millia Hostium eo die caesa traduntur, Romani minus quadringentis*: facile ostendetur aliunde supplementum voculæ *Quam* post *Plus*. At quum *Plus* & *Minus* sint Adjectiva certi Generis, Numeri, & Casus, manifestum est, ad veram & Grammaticam constructionem constituendam multa esse adhibenda, quorum integram locutionem haud ita facile quis ostendet. Est enim ea hujus fere sensus, *Mil-*

Nam si supplendum est, *Ego amo Dei, & ego amo Deus,*  
erunt

*lia Hostium* usque ad negotium *plus* præ ea mensurâ, ad quam sunt *duo* millia, *traduntur casa, Romani* ad negotium *minus* præ *quadrin-*  
*gentis* traduntur cæsi. Nolim cum quoquam litigare de ipsis supplementi verbis, sed tamen simile quid necessario suppleri debet, ut *Plus, Minus, Quam*, suam reperiant ex analogia Grammatica constructionem. Sueton. Vitell. 13. *Nec cuiquam minus singuli apparatus quadringenis millibus nummorum constiterunt*, h. e. *nec c. s. a. constiterunt millibus nummorum* usque ad negotium *minus* præ *quadrin-*  
*gentis* millibus. Ordo istius constructionis fere est servatus a Cæsare B. G. II. 7. *A millibus passuum, minus duobus, castra posuerunt.* Durior etiam est hæc constructio in Accusativo, ut apud Terentium Heaut III. I. 42. *ancillas secum adduxit plus decem.* Adelph. II. 1. 46. *plus quingentos colaphos infregit mihi*, h. e. *infregit mihi colaphos* usque ad negotium *plus* præ ea mensura, ad quam est *quingentos* colaphos. Nam ita aliquando Casus Nominum in altera parte Periodi ponuntur, ut necesse fit, ipsum quoque Verbum, ut hic *Infringere*, ad Ellipsin supplendam repeti. Sic apud Sueton. Tiber. 34. *Dimidiatum aprum affirmans omnia eadem habere, quæ totum, pro, quæ totum habere illi affirmant.* Flor. II. 18. *Tanti esse exercitum, quanti Imperatorem,*

*vere proditum est*; h. e. *quanti imperatorem esse* constat, deprehenditur, vel simile quid. Possis tamen illa Terentii etiam brevius exponere per Appositionem & Ellipsin copulæ, veluti, *infregit colaphos quingentos*, & negotium colaphorum *plus* eo. Sic enim passim, quasi per parenthesin, *non amplius, non minus*, positum reperitur: Virgil Eclog. 3. *Tres pateat cæli spatium, non amplius, ulnas*, h. e. *pateat in tres ulnas*, at non in *amplius* negotium. Livius I. 32. *Et non minus tribus puberibus presentibus diceret* &c. Sallust. Jug. 105. *Cum mille, non amplius, Equitibus.* Florus in præfat. *A Cæsare Augusto in seculum nostrum, haud multo minus, anni ducenti.* Cicero Famil. XII. 1. *Adhuc ultra est injurias suas Resp. nihil amplius.* Et IX. 25. *Obtemperare cogito præceptis tuis, hoc amplius*, scilicet *cogito, navicularum habere aliquid.* Et cum copula, Nepos Alcib. 11. *Nam ea, quæ diximus, de eo prædicarunt, atque hoc amplius, superasse* &c. Licet itaque ex his, crebro talia occurrere, quæ expediri nequeunt ex analogia Syntaxeos Grammaticæ, nisi majorem in iis Ellipsin statuamus, cujus tamen nusquam apud Veteres integrum reperitur Supplementum. Quando Plautus ait Mercat II. 4. 13. *EV. Tute heri ipsus mihi narraisti. CH. Satin' ut oblitus fui, Me tibi narravisse?* *EV. Haud mirum factum est*; mira est Ellipsis in illo *Satin'*

erunt Latinæ phrasēs; quia illic deest, *præceptum*, hic

*rim'* &c. quasi diceretur, *Satisne* (h. e. verene) *hoc ita est factum, ut Ego oblitus fui?* Suppleri hoc ita utcunque potest. At quod tandem dabitur supplementum phrasēos, *Minime gentium*, quæ tamen Elliptica est certissime, & tantum per Usū vel Abusum orta ex aliis locutionibus, *Quovis gentium, Ubivis gentium, Nusquam gentium?* at hæc suppleri tamen possunt, licet earum supplementa nusquam itidem occurrant expressa. Sed & vulgaria sunt multa & usitatissima, quæ nusquam integre dicta inveniuntur. Nam ubi illud *Ens*, quod infinitis in locis intelligitur ab omnibus, exprimitur? Quin ipse Urfinus To. I. pag. 12. multa tradit Adjectiva ita absolute poni, ut ne addi quidem Substantivum intelligendum communis usus ferat, & complura alia, addit, non temere, nisi Elliptice, Substantivo suo suppresso, dicta legas. Temere ergo rejicit alibi Vir Doctus Ellipses, tantum quia earum supplementa nusquam reperiantur. Immo vero recesserunt aliquando Ellipticæ locutiones a primitiva constructione & significatione, ut jam vix amplius, fatente ipso Urfino To. II. p. 328. *causa ejus*, seu ratio, agnoscatur, Probat illud ipse ex phrasi *Videor mihi videre* &c. & addit, quod in aliis, idem & hic usu venire, ut longius tandem a prima origine sua usus Verbi hujus deflexerit. Sed & hinc factum

sæpe, ut Nomina per Ellipsin adhibita, suppressis vocabulis; unde totus pendebat sensus, acceperint paulatim aliam & a prima valde remotam significationem; atque adeo pro Adverbis jam a plerisque habeantur. Talia sunt *oppido, vero, numero, modo, admodum, propemodum,* &c. Etenim *oppido* fuit Dativus, & res *Oppido bona* dicebatur a Rusticis, quæ tam bona erat, ut vel ad dominum in oppido habitantem, vel simplicitet in Oppidum judicaretur deferenda ad opulentos istic emptores. Itæ solet ita Dativus per Ellipsin jungi aliis Nominibus. Sic enim dicitur quoque *Homo frugi*, & forsitan *Res Mancipi*, &c. Vide Mæ infra cap. 4. ad Vocem *Bona*. Certè illud ita accipere malim, quam ut Festus ait, *ortum esse hoc verbum ex sermone inter se confabulantium, quantum quisque frugum faceret, utque multitudo significaretur, s. p. respondebatur, quantum vel oppido satis esset. Hinc in consuetudinem venit, ut diceretur oppido pro valde multum. Itaque si qui in aliis rebus eo utuntur, ut puta, si qui dicant Oppido dicitur, spectavi, ambulavi, erravi, quia nulli eorum subijci potest, quod satis est. Atqui non tam hæc vocula adhibetur, ut significet valde multum, sed tantum, ut significet valde, plane, penitus.* Plaut. Bacchid. IV. 8. 12. *oppido interii miser.* Et v. 28. *Jam illorum ego animam amborum ex-*

autem, quæ præcepit. Quibus apte poterit responderi, illos

*sorbebo oppido.* Mostell. III. 2. 118. *Qualibet perambula ades oppido tanquam tuas.* Curcul. I. 2. 44. *oppido servata sum.* Cicero Famil. XIV. 4, *præterquam oppido pauci.* Livius XLII. 29. *Oppido adolescens sacerdos lectus.* XXXIX. 47. *Nec enim multa solum, sed etiam pleraque, oppido quam parva erant,* scilicet quæ obijciebantur. In hisce neutiquam exponi potest hæc vocula per *valde multum*, nec potest hisce subjici, *quod satis est*, atque adeo temere, ut jam monuit Vossius in Etymologico, Festus eos, qui aliter, quam ipse censet, loquantur, *errare* affirmat. Manifestum ergo, notare hanc vocem *valde, plane.* Quod vero ex Charisii lib. 2. adferunt Vossius & alii, quasi etiam notaret *illico, statim*, id illi minus recte ita tradunt. Verba Charisii sunt: *Oppido pro Vero aut Statim.* Plaut. Bacchid. *Reddidi aurum omne oppido.* Posterior interpretatio Charisii, quam nunc arripiunt plerique, est falsa, at prior ferri utcumque potest, ut liquet ex inspecto Plauti loco, quem illi nescivisse videntur. Etenim Adolescens in Bacchid. III. 6. 1. ait, *Reddidi Patri omne aurum.* Hoc dein IV. 4. 30. narrat Seryo, *Patri omne cum ramento reddidi.* tum Servus, *Reddidisti? ille, Reddidi.* Servus *Omnene? ille Oppido.* Hic *oppido* non significat *statim* aut *illico*, sed *prorsus, penitus, omne cum ramento*, ut paulo ante dixerat. Possis tamen etiam exponere per

*Vero*, quod itidem in responsione affirmativa, ut mox videbimus, adhiberi solet. Sed & liquet ex his, quam longum ea vox paulatim a prima sua significatione & constructione recesserit, quum primo per Ellipsin significarit non, *tam Multum, quod vel oppido satis est*, sed, *talē, quod Oppido destinari debeat, Oppido sit idoneum.* At absolute dein adhibita ea vox Adverbii speciem, quod nihil *oppidi* significat, accepit. Similiter *Vero* & *Verum*, quæ modo pro Adverbiis, modo pro Conjunctionibus, habentur, origine sua nihil aliud fuerunt, nisi Adjectiva Ablativi & Accusativi casus, per Ellipsin ad quid affirmandum vel confirmandum adhibita, intellectu Substantivo *Negotio, Facto, Modo*, vel Simili. Hinc simpliciter respondendo inserviunt, si quid affirmandum sit. Terent. Eun. III. 1. 12. *Rex te ergo in oculis gestare? Vero.* Plautus Persa IV. 6. 10. *In collum impone. Vero fiat.* Idem Menæch. IV. 9. 37. & 49. *Ita vero* simpliciter pro affirmatione posuit. Sic *Verum.* Plaut. Men. V. 7. 35. *Liberem Ego Te? Verum.* Afin. IV. 1. 45. *Captiones metuis. Verum.* Et passim Terentius. Hinc ad asseverandum pro *certe, sane*, adhibetur *etiam Vero*, Cicero de Offic. III. 23. *Alteri cedat alter. resp. cedat vero.* de Senect. cap. 2. *Gratissimum nobis feceris, si &c. resp. Faciam vero.* Sed & passim jungitur *em-*



illos communi sensu carere. Ego illa tantum supple-

emphatice prorsus Pronominibus, *Ego vero, Ille vero* &c. tum particulis, *Immo, Hercle, Tum, Age*, aliisque. At frequenti usu oblitterata tandem omni Nominis Adjectivi & Ellipseos specie, utrumque absolute adhibitum significationem Conjunctionis adverbativæ accipit. Non minus absolute Numero apud antiquissimos occurrit pronimis cito. Vide Festum, & ibi Scaligerum ac Dacerium. Atque ita Plautus Men. II. 2. 13. *Numero huc advenis ad prandium: Nunc demum obsonatu redeo.* Et Mil. Glor. V. 7. ubi quum Miles dixisset perii, resp. *Haud etiam*: (h. e. nondum) *numero hoc dicis.* Significatio & Ellipsis est manifesta: at quo Supplemento absolutam & unicam hanc vocem ad istam redigemus significationem? Crediderim Ego, dixisse primitus Veteres, *Numero citius*, vel *Numero justo citius*. Divinent alii, quod melius sit. Satis nunc habeo ostendisse Ellipses certissimas, quarum tamen Supplementa nusquam reperimus. Sed omnium maxime turbat nos *Modo*, quod varia significat, scil. *saltem, solum, paulo ante, nunc nunc.* Certa hæc sunt, nec probatione indigent. At quum sit origine sua Ablativus Nominis *Modus*, quam excogitabimus rationem istarum significationum, aut quæ Supplementa Ellipseos, quam tamen statuere necesse est? Putem sæpe referri ad tempus, sæpe etiam ad alias res. Quum dicitur *Modo venit*,

exposuerim id, *hoc temporis modo* seu momento, h. e. paulo ante. Quum, *modo ait, modo negat*, sensus est, *hoc modo temporis ait, altero negat.* Nam sic plane Quintil. II. 14. de vocabulo *Rhetorice*: *Namque uno modo fit Appositum, Ars Rhetorica, ut Navis Piratica: altero Nomen rei, qualis est Philosophia, Amicitia.* Alii dixissent forsan, & eodem quidem sensu, *Modo fit Appositum, modo Nomen rei.* Quum porro dicitur, *Vide modo*, apud Cœlium Famil. Cic. VIII. 2. *Dic modo*, Plaut. Capt. III. 4. 38. *Muito modo*, Amphit. I. 3. 22. h. e. *ullo modo, quovis modo.* Difficilius est commodi aliquid Supplementi invenire, quando pro *solum* ponitur, nisi forte etiam tum illud *modo* pro *quovis modo* per extenuationem dictum quis putet. Sed videtur simul intelligi *tantum*: nam si dicam, *non modo indoctus, sed & arrogans est*, sensus est, *non tantum modo quovis, vel modo hoc, est indoctus.* Hinc sæpe conjungitur *Tantummodo*. Utcunque hoc sit, certum est, intelligi Ablativum Adjectivi, quo sensus perficiatur. Sic passim *sine modo, impensius modo*, scil. *justo*, apud Sallust. Jug. 47. & 75. Sed & ita *Propemodum* per se nihil notat, nisi quid addatur. Eo autem sensu, quo passim occurrit adhibitum, recte dixeris *prope justum modum, prope aliquem modum*, h. e. ferme. Denique, ut *Modo* varia ac diversa

da præcipio , quæ veneranda illa supplevit antiquitas ,  
aut

prorsus notat per varias Ellipses, sic *Admodum* absolute & Elliptice positum notat non diversâ modo, sed & contraria , ut modo intendat significationem , modo imminuat , h. e. modo idem quod *plane* , *omnino* , significet , modo quod *ferme* , *circiter* , *non omnino* , immo idem quod *propemodum* , modo etiam simpliciter affirmet & comprobet alterius dictâ. Cicero Famil. V. 19. *Superiores litera tua me admodum delectarunt.* de Offic. I. 42. *Nihil proficiunt , nisi admodum mentionis* , h. e. usque ad plenum mentiendi modum. At Livius XL. 59. *Arætorum magnam vim transtulit , nullam pecuniam admodum* , h. e. nullam fere , seu nullam ad aliquem modum. Sic XLIII. 11. *Fixato admodum mense Februario.* Mela II. 7. *Fluvius in media admodum natus insula.* Plaut. Mercat. II. 3. 65. *Horum illa nihil quidquam facere poterit admodum* h. e. ad aliquem modum , ut loquitur Pomponius de Orig. Juris initio, *Aucta ad aliquem modum civitate.* Jam in affirmando ponitur pro ad hunc modum , quo dicis. Terent. Hec. III. 5. 8. *Advenis modo?* resp. *admodum* , h. e. advenis hoc temporis modo vel momento? resp. ad hunc modum res est. Plautus Pseud. IV. 7. 54. *Hærus tuus? Ita dico. Miles? Ita loquor. Mæcedonius? Admodum.* Et alibi sæpius. Ita vero habemus vocabula , quæ per se sola analogice nihil significant , sed

quorum sensus ex iis , quæ subintelliguntur , constitui debet , at quid subintelligatur , ex recepta per Usus ellipticum significatione divinari debet , quum supplementa Ellipseos nulla alicunde possint erui. Nihil itaque mirum , reperiri certas plane Ellipses , quas tamen nunc ex analogia Grammatica expedire & supplere nescimus. Quando VEL ita emphatice adhibetur , ut apud Suetonium Cæs: 21. *cujus vel præcipua opera paulo ante Bibulum impugnaverat.* cap. 51. *Ne Provincialibus quidem matrimoniis abstinuisset , vel hoc Disticho apparet.* Terent. Eun. III. 1. 5. *Vel Rex semper maximas mihi agebat gratias.* Heaut. III. 3. 7. *Vel heri in vino quam immodestus fuisti.* & alibi passim apud alios quoque Auctores: in illis certa est Ellipsis , (Vide Sanctium infra cap. 7 , & Meistic Nota 15. ut & c. 15.) & præmitti aliquid , immo integrum comma , intellectu saltem debet , quo referatur *vel* : sed quid aut quæ verba in singulis locutionibus explendis requirantur , divinatu foret difficillimum , quum sine dubio ipsi Auctores paulatim consideraverint non Analogiam vocolæ Grammaticam aut Ellipsin , sed solam emphaseos vim , quæ usu ipso huic vocolæ jam erat tributa , æque ac nos vulgo nunc facimus in loquendo , nescientes Ellipsin , & tantum Emphasin spectantes. Quod vero integra aliquando commata

aut ea, sine quibus Grammaticæ ratio constare non potest. Nulla linguarum est, quæ in loquendo non amet brevitatem: atque eo festivius quidque dicitur, quo plura relinquuntur intelligenda. *Aliud est*, inquit Fabius, *Latine, aliud Grammaticè loqui*. Excutiamus unum aut alterum poëtarum versiculum. Virgil. 4. *Æneid. Nec venit in mentem, quorum confederis arvis?* Grammaticus diceret; *Nec venit tibi, ô Dido, in mentem recordatio illorum hominum, in quorum hominum arvis tu confederis?* Terentius Heaut. *Vel me monere hoc, vel percontari, puta. Rectum est, ego ut faciam, non, ut deterream.* Grammaticè dicitur; *O Menedeme, vel tu puta me monere tibi hoc negotium, vel tu puta me à te hoc negotium percontari: quia si hoc negotium, quod negotium ego abs te rogo, rectum negotium est, ideo te illud ego negotium rogo, ut ego idem negotium faciam; at vero si hoc negotium, quod negotium tu facis, rectum negotium non est, hac quoque de causa illud negotium ego à te rogo, ut ego te ab illo negotio deterream.* Quid insulsius & alius? Horatius quasi nostras partes agens, & Ellipsin amplectens, dixit lib. 1. Satyr. 10. *Est brevitare opus, ut currat sententia, neu se Impediat verbis lassas onerantibus aures.* In comparativis sæpè multa desiderantur; ut, *Digitorum medius est longior.* Syntaxis est; *Ex numero digitorum medius digitus est longior, 2 quam cæteri digiti sint lon-*

per Ellipsin fuerint suppressa, probatum vide infra cap. 5. ad *Hoc dico*, & ad *Facio*, & supra ad I. 13. p. 92. in illis Terentii, *Æque quidquam nunc quidem*, pro, *Nihil*. Similiter apud Terent. Hec. III. 3. 18. *Mater consequitur; jam ut limen exirem, ad genua accidit*: Supple omnino, *quum in eo essem jam, ut limen exirem, &c.*

2. *Quam cæteri digiti &c.]* Immo adhuc amplius quid requiritur supplementi, ut plena sit constructio. Nempe *pre ea re, vel mensura, ad quam rem cæteri &c.* nisi quis brevius malit, sine *quàm* *Quam*, nempe, *est longior pre cæteris digitis*, ut illud, quod mox ex Curtio adfertur, *Mare Ponticum dulcius cæteris.*

longi. Horatius, *Si meliora dies, ut vina, poemata reddit.* Syntaxis; si dies reddit poemata meliora, quam antea erant bona, ut dies reddit vina meliora, quam antea &c. Contra nostros Grammatistas sentit Quintilianus lib. 9. cap. 3. quum inquit, *Quæ per detractionem sunt Figura, brevitatis novitatisque maximè gratia petuntur,* &c. Jam verò quid lepòris habebunt tot Proverbia, si integra referantur? *Lupus in fabula. Ad fractam canis. Ne sutor ultra crepidam. Posterioribus melioribus. Inter cassi & porrecta. Manam de tabula,* & mille hujusmodi. Multa etiam Grammaticæ ratio nos cogit intelligere, quæ si apponerentur, latinæ elegantiam disturberent, aut sensum dubium facerent; hinc fit, ut præpositiones sæpè supprimantur, & sæpius participium **ENS**; ut, *Nate, meæ vires, mea magna potentia solus,* supple **ens**; <sup>3</sup> *Annibal peto pacem,* subaudi **ens**: quæ omnia imperiti ad appositionem, aut evocationem referunt. Alia rursus videmus desiderari, <sup>4</sup> quæ sine vitio suppleri nequeunt, & tamen Grammatica necessitas supplebit; qualia sunt, *tuas spes non cui o, quibus me allicis: tua contemplor ora, quorum aspectus delector: vim mihi intulisti, cui resistere nequeo: tuam vicem doleo, quæ me excruciat; sustuli duos liberos, unum hic, alterum Salmantica.* Cic. *Prestantissimum jus est augurum, eorum, quæ sunt in rep.* Idem, *Unum cælum esset, an innumerabilia.* Curtius, *Mare Ponticum dulcius cæteris.* Pleraque autem subaudiri, quæ apertè dicere non possimus, docet Servius 2. Georg. 98. in illo, *Imolus & assurgit quibus, & rex ipse Phæneus:* adducitque ex Sallust. *Sertorio triplices insidiæ posite erant, prima, cæt.* Vide eundem Servium in illo Virgilii Ecl. 3. *Bisque die numerant ambo pecus, alter & hædos.* Liceat jam nobis per Grammaticos,

3. *Annibal peto*] Vide me supra ad l. 2. Nota 7. & infra cap. 4. N. 27.

4. *Quæ sine vitio &c.*] Scilicet in reliquis.

Grammatico, ut liquet ex exem-

ticos, thesauros Ellipseos aperire, sine quibus injuriam  
 facit Latino sermoni, qui se Latinum audet nominare.  
 „ [Asconius Pedianus, non Grammaticus solum infi-  
 „ gnis, sed etiam in primis locuples Latini sermonis  
 „ Auctor, passim in Cicerone Ellipses notat, quidque  
 „ subaudiendum sit, admonet; veluti in Divin. *Quam*  
 „ *illa primarum, subaudi partium. Multum submittere,*  
 „ *subaudi vocem, vel gestum.* Sic in 2. Verrina, *Qui se*  
 „ *omnia mea causa debere arbitrabantur*: Locutio pro ple-  
 „ na habetur; sed si quæras, quod integrum est, deest  
 „ *facere, ut sit, Omnia facere debere. C. Verrem Romilia.*  
 „ Romilia est nomen tribus, ablativi casus, ut sit, *ex*  
 „ *Romilia.* Sic alibi ait, *L. Claudium Palatina.* Et 3.  
 „ Verrina, *Poscunt majoribus poculis,* poscunt à pincer-  
 „ na, id est, petunt, ut subaudiatur *bibere.* Ibidem,  
 „ *Sartis testisque dominata est*: addidit, *que,* ut esset ple-  
 „ num dictum: nam *Sarta testæ* dicuntur. Et 4. Verr.  
 „ *A quo mea longissime ratio.* A quo, à qua re, à quo ne-  
 „ gotio, accusationis scilicet. Rursum 3. Verr. *Obti-*  
 „ *git tibi consularis,* subauditur *Provincia.* Et 4. Verr.  
 „ *Duci jussit, in vincula, vel in carcerem, intelligimus:*  
 „ *qui cives Romani erant,* subauditur *dabantur*; *si Sicu-*  
 „ *li essent,* subauditur *rei*; *tum si eorum legibus dari oport-*  
 „ *eret,* subauditur *judicia*: *qui Siculi,* subauditur, erant  
 „ *judices*: *si cives Romani essent,* subauditur, *rei.* Sic  
 „ *Terentius, Hic in noxia est: hic ad defendendam causam*  
 „ *adeſt: cum ille est, hic præsto est: tradunt operas mu-*  
 „ *tuas.* Hæc Ascon. qui in verbis illis Terentii, *cum il-*  
 „ *le est,* supplendum monet, *reus.* Etiam Donatus in  
 „ illud Hecyr. act. 2. sc. 2. *Ego sum animo leni natus,*  
 „ sic annotat, *Hoc non est plenum: nam cum dicimus,*  
 „ *sum animo leni, ellipticōs profertur.* Et mox scena pro-  
 „ xima, *Quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam,*  
 „ ibidem Donatus, *D:est, In eo, ut sit, in eo quod me*  
 „ *accusat.* Et Eunuch. act. 5. sc. 2. *Desinas: Ibi Do-*  
 „ *natus: Deest, Fac, ut sit, Fac desinas: Et Adelph.*  
 „ *act. 3. sc. 2. Nunc illud est, quod si omnes omnia sua*

„consilia conferant, auxilii nihil afferant: ibidem Donatus;  
 „significat, nunc tale negotium est, nunc tale pericu-  
 „lum est.]

## C A P. III.

*Regule generales. Ellipsis Cognati Nominativi, Accusativi,  
 & Infinitivi, [sed de his Vide Notas] tum Eiusdem  
 Nominis. Ex Numero. Pronominum Ego &  
 Tu. Pronominis reciprioci. Eiusdem Nominis  
 diverso casu. Genitivi.*

**P**LATO in dialogo de Ente asserit, sine Nomine &  
 Verbo nullam effici posse orationem: multa enim  
 nomina, ut, *leo, canis, capra*, nihil indicant; quemad-  
 modum nec multa verba, ut, *currit, ambulat, movetur*.  
 Idem docet Arist. 2. Perihēr. <sup>1</sup> Quare Verbum sine sup-  
 posito nihil significabit.

<sup>2</sup> *Curritur, sedetur, statur*, deest *curfus, sessio, sta-  
 tio*, vel potius, *currere, sedere, stare*. Sic in omnibus,  
 quæ Grammatici pessimè vocarunt *Impersonalia passivæ  
 vocis*. Vide supra cap. 1. lib. 3.

Idem intellige in verbis quæ dicuntur Naturæ; ut,  
*pluit, ningit, lucefcit*, subaudi, *pluvia, nix, lux*. <sup>3</sup> Vi-  
 de cap. 1. lib. 3.

Idem in illis quinque, *miseret, tædet, pudet, piget, pœ-  
 nitet*. Est enim, teste Prisciano, *miseret me tui*, <sup>4</sup> *mife-  
 ricor-*

1. *Quare Verbum &c.*] At vi-  
 de Me supra ad III. 2. pag. 275.  
 276.

2. *Curritur, sedetur, statur  
 &c.*] Vide quæ notavimus ad  
 III. 1. pag. 265. & III. 2. 275.  
 276. denique III. 8. 2. Ubi o-  
 stendimus, hæc ex abusu quo-  
 dam à Veteribus ita adhibita,  
 tanquam non vere personalia,  
 h. e. sine ullo respectu Nomi-

nativi, qui vel expressus, vel per  
 Ellipsin suppressus, præcedere de-  
 beat, & proinde tanquam sola per  
 se sensum aliquem perficientia.

3. *Vide Cap. 1. Lib. 3.*] Tu vi-  
 de istuc pag. 265. ubi aliter hæc  
 reperies exposita.

4. *Misericordia tenet me tui*]  
 Immo vero sensus est, *miseria,  
 vel malum tuum, miseret me,  
 seu facit me miserum, tui in vi-*  
 cem.

ricordia tenet me tui : & *tædet me ciborum*, tædium ciborum tædet me. Verba igitur activa sunt, in quibus intelligitur misericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna. Vide cap. 3. lib. 2.

5 Jam igitur si in passiva intelligitur nominativus cognatus, illud etiam sequitur, & Priscianus ipse fatetur, ut accusativus cognatus intelligatur in verbis, quæ Grammatistæ vocant *absoluta*, quum mera sint activa; ut, *curro*, *ambulo*, *sedeo*, supple, *cursum*, *ambulationem*, *sessionem*, &c. Sed hic accusativus pleonasmus fugiendi causa non apponitur; sed cum adjectivo necessario adhibetur: ut, *hilarem vitam vivis*; *bonum certamen certavi*. Itaque omnia verba sunt activa, aut passiva: nam teste Aristotele, omnis motus aut actio est, aut passio, nihil medium est. Vide supra cap. 1. lib. 3.

Porrò nomen verbi cognatum duplex est: nam *letio*, & *legere*, verbalia sunt à *Lego*; sicut *amare*, &

*ama-*

cem. Quomodo Terent. *Menedemi vicem miseret me*, scil. calamitas, seu miseria ejus. Vide me supra ad II. 3. Not. 4. Nam æque in his potest alienus Nominativus perpetuo intelligi, ac in quibusdam Verbis alienus Accusativus. Veluti quum *Merere* in militia simpliciter dicitur pro *merere stipendium*, & similia. Vide me pag. 313. At *Tædet me ciborum* explicandum per supplementum *Æ Negotium*, quasi dictum esset, *Negotium ciborum tædet me*, plane eâdem Ellipsi, qua dicitur, *Venit in mentem ejus rei*, &c. Vide ad II. 3. pag. 173. & III. 3. ad verbum *Pœnitet*, ut & cap. seq. ad voces *Mentio* & *Negotium*.

5. Jam igitur si &c.] Cum in passivis Imperfonalibus non in-

telligatur Nominativus Cognatus, uti supra variis in locis Nota 2. designatis jam monuimus, nulla est consequentia, quæ hinc elicitur. Sed & illud ipsum, quod hinc elicitur, falsum esse demonstravimus pag. 274. & seqq. ut & p. 303. 304. ubi rationem Accusativi Cognati, quando occurrit, per Ellipsin plerumque explicandi, dedimus. Sed & agnoscenda esse in Grammatica arte Verba vere Neutra, ad cap. 2. & maxime 3. libri III. clarissime docuimus. Infiniti quoque Cognati Ellipsin, quam pene perpetuam in Neutris statuunt Sanctius & Scioppius, refutavimus ad idem Cap. 3. ad verba *Invideo*, & *Officio*.

*amatio* ab Amo. Itaque dicimus, *curro cursum*, vel *currere*, & *cursum curritur*, vel *currere curritur*: nam eodem Prisciano teste, Infinitum ipsum *Nomen verbi* ab antiquis dicebatur. Itaque *bonum est legere*, & *bona est lectio*, nihil omnino differunt. Idem docet Eustathius primo Iliad. pag. 654.

Quando igitur nomen tibi verbale defuerit, aptissime recurre ad infinitum ipsius verbi, ne cogaris rem agentem ostendere, quæ nihil agat, aut causam sine effectu; nam si Cato vivit, *vitam vivit*, vel *vivere*: & *placet placere*: & *vadit vadere*: *pergit pergere*: & *caret carere*, &c. <sup>6</sup> Hoc apud Hebræos non esset difficile probare, qui, *ambulat ambulare*, passim dicunt: & *mori mori*. Habac. 2. *Venire veniet*, & *non tardabitur*. Et

apud

6. Hoc apud Hebræos &c.] At in his tum apud Hebræos, tum apud Græcos & Latinos, Infinitum plerumque sustinet vicem non tam Accusativi, quam Ablativi. Cum Hæbræi dicunt *מות המור* / exponendum id, non *mori mori*, ut *מור* seu *mori* sit Accusativi loco, in quem tendat proxime vis & significatio activi Verbi, sed *mori moriendo*, h. e. omnino morieris; pro quo etiam dicitur *mori mori*, *θανάτω ἀποθανείσθε*, ut in Plurali Numero exposuerunt LXX Gen. II. & III. hanc phrasin. Sed tamen eadem ratione, per Ellipsin scilicet præpositionis, licet diversæ, dici potest etiam illud, *mori mori*, sicuti in superioribus pag. 274. jam ostendimus. Hæc vero ita se habere patet ex aliis locis, ubi necessario Infinitum Verbo suo additum sic exponi debet, &

exponitur à Græcis Interpretibus. Exod. III. 7. *ראה ראה* *videre vidi afflictionem populi mei*. Heic τὸ *videre* neutiquam est Accusativus, qui regatur à Verbo, quum alius hic sit expressus, scil. *afflictionem*; sed manifeste ponitur in constructione Ablativi cum emphatica intensione significationis, ut idem sit, quod *videndo vidi*, h. e. omnino vidi. Unde & Græci verterunt non per *ἰδεῖν εἶδον*, ut tamen illi quidem potuissent, sed per *ἰδὼν εἶδον*, h. e. *videns vidi*. Similiter Esa. VI. 9. *שמעו שמעו וראו וראו* *audite audire, & videte videre*, recte exposuerunt *ἀκοῇ ἀκούσατε*, & *ὄψιν βλέποντες βλέψατε*. Unde colligimus, quæ ipsorum fuisset sententia, quæque locutionis ejus ratio & significatio, si maxime dixissent, uti potuerant, *ἀκούει ἀκούσατε*, & *ὄψιν βλέπει βλέψατε*. Porro apud Græcos,



apud Græcos non raro infinitum cognatum videas. Homerus sæpè dicit βῆδ' ἰέναι, & ἔφη φάναι. Homérica sunt, abiit abire, & dixit dicere: „ [quod Germanicus „ idiotismus imitatur, Wir wollen gehen gehen / ibimus „ ire.] Sed & Latini aliquando in hoc genere luserunt: Catullus, negat negare. Plaut. Pseud. Pergitis pergere? Cicero in Arato, Post hunc ore fero Capricornus vadere

cos ficuti ἐπιθυμῶν ἐπιθυμήσατο est idem, quod ἐπιθυμία ἐπιθυμήσα, ut loquitur Lucas XXII. 15. seu κατ' ἐπιθυμίαν ἐπιθ. ficuti νικῶν ἐνίκησε τῆς Ἀθηναίης idem est, quod νίκη ἐνίκησε, ut ait Ælianus Var. Hist. VIII. 15. sic ergo & apud Latinos similia eodem modo, quod ad constructionem & significationem, videntur accipienda. Duo autem inprimis hic observanda; tum, Utrosque, sed Græcos maxime, addere Accusativum Cognatum Verbis suis, potius quam Ablativum; tum, addere Illum tamen frequentissime Verbis potius Neutris, Hunc vero Activis. Ratio utriusque observationis certa est & necum faciens. Prioris est, quod apud Græcos inprimis longe frequentissima est Ellipsis præpositionis κατὰ, quæ Accusativum requirit, unde & Latini ellipticam eam constructionem acceperunt, & adeo quoque frequentavere. Alterius, quod verbis Neutris nullus alius additur Accusativus, atque idcirco nullum in iis periculum confusionis aut ambiguitatis, quod quia erat in verborum Activorum constructione propter alium

per-  
istis addi solitum Accusativum, maluerunt ideo istuc dicere νίκη ἐνίκησε τῆς Ἀθηναίης, quam νικῶ: quomodo in Neutris loquuntur, veluti γελῶν γέλατα, μαγίαν μαίνεσθαι &c. Sed tamen ex illo Accusativi & Ablativi promiscuo in his usu, manente utriusque significatione eadem, patet, quæ ergo fit ratio & constructio Accusativi in hisce locutionibus. Nempe eadem, quæ Ablativi, h. e. jungi eum Verbis per Ellipsin præpositionis. Denique quum per talem Ellipsin, Cognatorum Nominum tum Accusativus, tum Ablativus, Verbis æque adhæreant, facile apparet etiam illud, quæ ratio sit Infiniti suis item Verbis juncti: h. e. accedere Eum His itidem per Ellipsin præpositionis, neutiquam vero tanquam Accusativum proxime à verbo rectum: adjici autem ad intendendam emphaticè Verbi ipsius significationem. Quod negari miror à Clerico in Arte Critica, To. I. P. 2. Sect. 1. cap. 4. §. 2. 3. quum utique nulla sit alia ratio istius repetitionis, & ipse dein cap. 12. §. 20. similem repetitionem rei affinis in Genitivo, veluti *Alites Avium, Caligo tenebrarum, Vanitas*

*pergit* : idem in Academ. *Itaque confestim ad eum ire perreximus.* Livius, *Classe ire obviam hosti pergit.* Plautus Aulul. *Nunc domum properare propero.* Terentius, *Domum ire pergam* : idem, *placide ire perrexit?* Cic. 1. Divin. *si ire perrexisset.* Livius 2. Pun. *Pergit deinde ire sequentibus paucis.* Virg. *Observans, quo signa ferant, quo tendere pergant* : idem, *Ita farier infit.* Cic. 1. leg. *Sed jam ordire explicare de jure civili quid sentias.*

7 Hoc Infinitum cognatum intelligitur in participiis neutralibus : ut, *lectum est, legendum erit*, subaudi *legere* : *defessus sum legendo*, subaudi *legere*, id est, *legenda lectione* : *Legere enim & lectio*, ut dictum est, non differunt. Vide *Negotium* Cap. seq.

Idem Nomen, si post Verbum Substantivum sequatur Adjectivum aut Genitivus, necessario subauditur ; ut, *hoc pecus est regium*, vel *regis*, valet, *hoc pecus est pecus regium*, vel *pecus regis.* Cic. pro Mil. *Casaris potentiam suam potentiam esse dicebat* : Idem pro Marcell. *Tua enim cautio nostra cautio est* : idem 2. Tuscul. *Non ego dolorem dolorem esse nego* : pro Marcel. *Quis est, qui non intelligat, tua salute contineri suam, & ex unius tui vita pendere omnium.* Terent. Hecyr. *Verum id vitium nunquam decrevi esse*  
ado-

*nititas vanitatum*, affirmet *intendere significationem*. Quare immo minor statuetur Emphasis in, *Moriendo morieris, Videndo vidi*, Νίκη ἐνίκης, ἐπιθυμία ἐπιθυμήσα, quam in *πόλεως μεγάλῃς μεγίστας* apud Aelianum, *I-ratus iracundia* apud Plautum, *Latissime gaudere* apud Gellium? Neque obstat huic phraseos istius naturæ, quod aliquando occurrit in locis, ubi nullam nos perspicimus emphasin, vel certe non magnam, quum id eveniat culpa partim quorundam Scriptorum, qui semper fere

emphatice volunt loqui, etiam ubi non est magna emphaseos ratio, partim nostra, qui non semper intelligimus justam Scriptoris emphasin. Vide & supra ad III. 2. pag. 274. & III. 3. ad Verbum Officio.

7. Hoc Infinitum Cognatum] At vide supra ad III. 8. pag. 437. &c. ubi hanc Infiniti Cognati Ellipsin in Participiis Neutris & Gerundiis liquido refutavimus, & ostendimus intelligi potius in iis *Negotium*, vel Nihil, quum fit ea constructio plerumque Impersonalis.

*adolescētia*, supple *vitium*, ut ait ibi Donatus. Plaut. Cas. *Nunquam adepol jejuniū jejuniū est.* Cic. I. Nat. Deor. *Itaque in illis selectis brevibusque sententiis hæc prior sententia est.* Ovid. *Pendet & a vestra nostra salute salus.* Terent. Heaut. *Assimulabimus tuam amicam hujus esse amicam.* Et in facris, *Domus mea, domus orationis est: & iterum, Domus mea domus orationis vocabitur.* Johan. 7. *Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me, patris: & Psalm. 137. Laudate Dominum, quia bonus, subaudi Dominus.* Ita dicimus, *Hic non est honor, sed onus*, „ [id est, hic honor non est honos:] *Hoc non est munus, sed pœna*, id est, hoc munus non est munus. Lucan. *Neque enim ista vocari prælia jūsta decet.* Terent. 8 *Vis est hæc quidem.* Stulte igitur præcipiant Grammatici, verbum *Est* regere genitivum, stultius etiam Dialectici, qui docent, *accidens predicari posse de substantia*; ut, *Cicero est albus*: quod falsum est; nam *Cicero est albus*, & *Cicero est homo albus*, non differunt, nec plura verba hic, quàm illic, enumerantur, alioqui si nil intelligas, sonabit, *Cicero est albus Cicero.* Vide infra *Homo*: [sed & Me supra I, 7. II. hæc Sanctii refutantem.]

Ubi genitivus ab adjectivo videtur discrepare, præcipiunt isti, esse Græcismum, aut Antiptosim; ut, *multos militum amisit*, id est, multos milites. Horatius libro 2. Satyr. 2. *Corruptus vanis rerum*, id est, vanis rebus: idem 4. Carm. *Virginum primæ*: ibidem, *Nec tu pessima munerum ferres.* Vide Lamb. lib. 4. Oda 12. Lucanus libro 2. *Minimas rerum discordia turbat*, id est, minimas res. „ [Propert. *Omnia non pariter rerum sunt* „ *omnibus apta*, pro, omnes res, subaudiendo *negotia.* „ Ovid. *Omnia sunt hominum tenui pendentia filo*, id est, „ omnes homines. Vide infra *Negotium.*] Sed non ita est;

8. *Vis est hæc quidem.*] Hoc exemplum non est *Ejusdem Nominis*, quum aliud intelligatur. Sensus enim est, Hæc quidem | *Res est Vis.* Res autem illa erat Pervicacia flagitandi, quod alter recusabat.

est; nunquam enim adjectivum sine substantivo erit; Supplendum igitur idem Nomen. Livius lib. 9. dec. 4. *Neque earum rerum ullam rem, in quas jurejurando obligati erant, in se aut in alios admiserant.* „ [Plaut. Men. „ act. 5. sc. 2. *Summum Jovem detestor. S. E. qua de re „ rerum omnium?*] Sed in hujusmodi genitivis præter Substantivum, quod intelligi dicimus, deest etiam *Ex numero*, ut jam docebimus.

In omni Partitione, quæ fit per verbum, aut per nomina positiva, comparativa, superlativa, aut numeralia, aut denique quoquo modo, si Genitivus sit, regitur ab his particulis, *Ex numero*; ut, <sup>9</sup> *Hispanorum alii vigilant, alii student, quidam boni, quidam mali, quidam fortiores, alii fortissimi: qui vestrum? alter horum, subaudi ex numero.* Plin. lib. 8. cap. 48. *Lanarum nigra nullum colorem bibunt.* Lucan. *minimas rerum discordia turbat, id est, minimas res ex numero rerum.* „ [Livi- „ vus, *Macedonum omnibus, & quibusdam Andriano- „ rum, ut manerent, persuasit.* Plinius, *Piscium omnibus „ ferrati dentes.* Dictys lib. 1. *Interim apud Trojam lega- „ torum Palamedes ad Priamum adiit: & lib. 2. Reliquis „ præsentibus, Græcorum Menelaus verba facit, solo omnium „ Deiphobo Hecuba assenso.]* Cicero 2. *Officior. Sed om- „ nium societatum nulla præstantior, nulla firmior, &c.* Sueton in Galba 10. *Alarum altera agrè retenta in officio.* In omnibus his, & similibus, deest *ex numero*: Martial. lib.

9. *Hispanorum alii &c.]* Sueton. Claudio 28. *Libertorum præcipue suspexit Posiden.* Mela III. 6. *His oris multa ignobiles insula adjacent, sed earum, quas præterire non libeat, Gades fretum attingit.* Tacitus Histor. I. 31. *Tribunorum Subrium & Cerium milites adorti.* Et II. 15. *Quorum improvide secutos conversi circumvenere Equites.* Similiter Græ-

ci; Lucas Act. Ap. XXI. 16. *συῖλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν σὺν ἡμῶν, scil. τινές.* Sic Johannes Evangel. XVI, 17. sed addita præpos. *κα. εἶπον ἐν ἧν τῶν μαθητῶν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους.* Aelianus Hist. Anim. I, 3. *ὁ ἰχθύς ὁ Κέφαλος τῶν ἐν τοῖς ἔλεσι βιέντων ἐστίν.* Var. Hist. XIV, 49. *πρὸς τὰς τρυφῶνας αὐτῶν.* Vide me ad Aelian. Var. Hist. I, 32, 6.

lib. 6. *Censor maxime, principumque princeps.* Unde licebit exhibilare Grammatistas, qui pueris inculcant, Superlativa regere genitivum, & Comparativa inter duo; quasi genitivus ille regatur à Superlativo, aut Comparativa solum inter duo cum genitivo reperiantur, quum sit frequens & usitatum, *major fratrum, belluarum prudentior, animalium fortiora*; sed ubique deest ex numero, ut exempla subjecta docebunt. Cæsar. 2. Gall. *Ex numero adversariorum circiter sexcentis interfectis*: ibid. *Ex eo numero navium nulla desiderata est*: idem 3. Civil. *Milites ex numero agrotorum ignominiam non tulerunt.* Cic. 2. Agrar. *Quorum ex eo numero, qui per eos annos consules fuerunt, multi mortui sint*, id est, multi eorum: idem 2. Fin. *Quorum è numero primus est ausus Leontinus Gorgias*, &c. idem 1. Orat. *Homo ex numero disertorum postulabat*: idem in Oeconomico, citante Prisciano, *Nemo ex eo numero hominum, qui apud nos eo numero dignantur.* Valer. Maxim. lib. 5. cap. 4. *Cum unus è numero Persarum*: idem lib. 7. cap. 2. *hominibus, è quorum turba duos retulisse abunde erit.* Ovid. Metamorph. *Furit audacissimus omni de numero Lycabas*: idem in epist. *Quarum de populo nulla relicta tibi est*; idem 4. Metamorph. *Excipit unus Ex numero procerum, querens, cur una sororum,* &c. Virgilius 8. Æneid. *Quorum de numero, qui sese in bella sequantur, Prestantes virtute legit*: idem 5. Æneid. *Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.*, [Propertius, *E quarum numero me contigit una Dearum.*] Juvenal. Satyr. 6. *Quadam de numero lamiarum.* Apulejus 2. Florid. *Hippias è numero sophistarum, artium multitudine prior omnibus.* Idem ostendit & præpositio; ut, *ex omnibus doctissimus.* Valer. Maxim. lib. 3. *Erat autem is ex triginta tyrannis crudelissimus.* Plinius lib. 21. cap. 9. *Tertium ex omnibus minutissimum.* Ridicula verò sunt, quæ inculcat Valla de *Unus & Solus*, lib. 3. cap. 67. esse scilicet nomina duo ex natura Superlativorum, regereque genitivum, ut, *Primus omnium*: quasi verò non etiam Horatius dixerit, *Sapientum octavus*: & Martial.

lib. 8. *Nona sororum*. Rectius Thom. Linacer lib. 6. *Nomen*, inquit, *cum præpositione deest*, ut ante tales genitivos, Animalium fortiora, quibus est sanguis crassior: *subauditur enim de numero, vel ex numero*. Hæc ille. Jam igitur contra Grammatistas colligamus, comparativorum & superlativorum genitivos, (nisi sunt <sup>10</sup> sui positivi, ut, *avidior pecuniarum*) ab illis nequaquam regi, imo nec ad illa quicquam attinere. An non risu res digna est, quum Valla & Grammatici docent, in his orationibus, *fortiores Trojanorum superavit*, & *fortissimos Trojanorum superavit*, in priore esse genitivum partitionis, in posteriore minime? Sed horum insaniam <sup>11</sup> alibi exagitavimus cap. 11. lib. II.

In primis, & secundis personis, quia rusticè, nisi discretionis, aut alia impellente causa, suppositum apponitur, elegantius subticetur. „[Quærenti, *Quid facis?* respondetur, *Lego*, nam Grammaticè quidem, „non æquè tamen <sup>12</sup> Latinè dicitur, *Quid tu facis?* *Ego Lego.*]

Quando suppositum agit in se, sæpissime & eleganter subticentur accusativi, *me, te, se*; ut <sup>13</sup> *Nox precipitat*,

10. *Sui Positivi*] Non tamen Genitivus hic *Pecuniarum*, etiam Positivus additus, regitur proxime ab ipso Adjectivo *Avidus*, sed, ut reliqui Genitivi Adjectivis juncti, intercedente Ellipsis *in negotio*, aut simili. Vide supra lib. II. cap. 3. n. 6.

11. *Alibi exagitavimus*] Vide quæ notavi de Comparativis II, 10. pag. 217. & Sanctium de Positivis ac Superlativis II. 11. p. 229.

12. *Latine*] h. e. eleganter, & ex more eleganter loquentium.

13. *Nox precipitat*] Ita Florus

IV. 2. *Sic precipitantibus fati prælio sumpta est Thessalia*. Cic. Somn. Scip. cap. 5. *Ubi Nilus precipitat ex montibus*. De Offic. l. 1. *Qui libri jam illis fere aquirunt*, scil. *se*. Nepos Thraf. 2. *Tempore ad comparandum dato*. Sall. Catil. 6. *Imperium regium in superbiam vertit*: ubi vide Notas, ut & Rivium ad cap. 52. Tacit. Ann. XII. 29. *Diurnitate in superbiam mutans*: cujus Verbi similia exempla vide apud Putschium ad Sall. Jug. 104. Gell. I. 17. *At si, Explicuit, diceret, imperfecto & debili numero verborum sonus clauderet*: de quo

*precipitat*, *hyems adventat*, *imber ingruit*, *nupst regi*, *ille jam lavit*, *bene vortat*, *bene habet*. *Æneid.* 2. *per pectora cunctis insinuat pavor*: & *mox*, *Accingunt omnes operi*: & *mox*, *Et ruit Oceano nox*: idem, *Quis talia fando temperet à lacrymis?* *Æneid.* 10. *Tum Zephyri posuere*. *Livius lib.* 39. *Mores quidem populi Rom. quantum mutaverint, vel hic dies argumento erit*. *Sueton. Claud.* 22. *Quoties terra in Urbe movisset.* „ [Cicero 9. ad Atticum, „ Decimo quarto post die, quam ille Canusio moverat. Jam „ ista] *Bene vertat, bene res vertat, bene habet*, trita sunt. *Terent. Quid multis moror, subaudi me*: idem, *Facile ut pro Eunucho probes*, <sup>14</sup> *subaudi te*: idem *Adelph. Tot res repente circumvallant*, ubi *Donatus docet deesse se*. *Nec verum est*, quod docet *Servius*, & alii *Grammatici*, esse aliqua verba activa pro passivis posita; ut, *nox precipitat*, pro, *præcipitatur*: & *volventibus annis*, pro, *volutis*, &c. Imo vero deest *se*, ut recte docet *Lina-cer*, & sæpe exprimitur. *Livius libro* 3. *Decad.* 3. *cap.* 19. *Nam & præcipitasse se quosdam, non tolerantes famem, constabat*. *Plinius libro* 8. *cap.* 36. *præcipitaturi se ex aliqua rupe*. *Terent. Adelph. Vide, ne ille huc prorsus se irruat.* „ [Valerius Maxim. libro 9. *cap.* 8. *num.* 1. „ *Quam temere se Africanus superior ex Hispania duabus „ quinquere milibus trajecit ad Syphacem.*] *Virgil. Sequæ ex oculis avertit & aufert*: alibi *suppressit*, inquiring, *Dixit, & avertens rosea cervice refulsit*. *Varro lib.* 2. *Rust.* *cap.* 2. *Antequam calores aut frigora se fregerunt*. *Cæsar* 2. *Civil. Omnes se portis erumpunt*. *Virg.* 1. *Georg. Diversi erumpunt sese radii*: idem *suppressit* 4. *Georg. Erumpunt portis*: idem *Cæcili*, *Nam qua se ad patrium tendebat*

quo Verbo vide & Gronovium Patrem ad Liv. XXII. 39. Adde &

quæ notavimus de hisce supra ad III. 2. pag. 227. & III. 3. pag. 300, 301. Alienum autem est ab hac observatione, *Hiems adventat*, quod Auctor inter ejus exempla

hic memoravit.

14. *Subaudi te*] Immo vero Formam & Aetatem. Nam ita Terentius Eun. II. 3. 83. *Præterea forma & atas ipsa est, facile ut pro Eunucho probes*, scilicet eas.

*debat semita limen.* Persius Satyr. 4. *Vertentem sese frustra sectabere canthum.* Virgilius sæpe reticet accusativum, ut 3. Georg. *Et tote solidam in glaciem vertere lacuna*, subaudi *se*: idem, *Ingeminant Austri*: idem, *Inclinat fortuna ducum.* Celsus lib. 3. *Inclinat se febris.* Vide in Thesauro *Inclino*: idem Virgil. *Altæ neu crede paeludi*, subaudi *te*. Hinc illa trita, *crede mihi*, subaudi *te*; *non credo tue fidei*, subaudi *me*. Cic. *Tum se emergit*, & *fertur illuc.* Suet. *Carmillus me evasit.* Huc illa pertinent, *pluit*, *ningit*, *serenat*, *tonat*; ut, *pluvia pluit se*, vel *pluvia pluit pluviam*: nam etiam in multis potest accusativus cognatus intelligi; ut in sacris, *Gaudeat se tellus tantis illustrata fulgoribus*: & frequenter legimus *Gaudere gaudium*. [At Vide Notas ad III. 3.]

Aliquando intelligitur Idem Nomen, sed aliter atque in superioribus. Plinius lib. 7. de Cicerone, [Vide de his supra ad II. 10. pag. 216.] *Omnium triumphorum lauream adepte majorem*, subaudi *laureâ*, in sexto casu. Varro lib. 2. Rust. de bubus, *Transmarini Epirotici non solum meliores totius Græciæ, sed etiam Italiæ*, subaudi *bubus*. Ibid. de canibus, *Cibatus canis propior hominis, quam ovis*, subaudi *cibatus*. Plin. *Lanarum nigrae*, &c. ut supra in Ellipsi *Ex numero*.

Sed non solum Nomen, unde sæpe genitivus pendet, subicitur, sed ipse etiam Genitivus, quod adnotatu dignum est. Qua de re est elegantissimus Ciceronis locus, qui nostram supplendi doctrinam maximè illustrat, in 2. lib. Natur. Deorum, *Sed id*, inquit, *præcise dicitur, ut si quis dicat, Atheniensium rempublicam consilio regi, desit illud Areopagi: sic quum dicimus, providentia mundum administrari, deesse arbitrator Deorum: Plenè autem & perfecte sic dici existimato, Providentia Deorum mundum administrari.* Hæc Cicero. Horat. *Millia frumentitua triverit area centum*, subaudi *mediûm*: idem, *Callidus huic signo ponebam millia centum*, supple *sestertiûm*: idem, *millia tum pransi tria repsumus*, subaudi *passuum*. Pers. Satyr. 6. *Diis igitur, Genioque*



nioque Ducis , centum paria ob res Egregie gestas induco , subaudi boum.

C A P. IV.

*Ellipsis Nominum , & Participiorum , ordine Alphabetico.*

**A**djectiva nomina nunquam fient Substantiva , ut male credidit Cæsar Scaliger ; nam accidens non transit in substantiam. Vide *Ars*. Nomina tamen propria undelibet trahuntur : *Julius* , *Julianus* , *Julianus* , nomina sunt Imperatorum ; & , *Cedo alteram* , nomen Centurionis. ,, [Recte proinde Charisius, *In adjectivis* , „ inquit , *absolute positis subaudiendum , quod quisque voluerit* ; sed nempe ad exempla legendis auctoribus observata.] Itaque in omni Adjectivo scrutabimur Substantivum , hoc ordine.

Acinus vel acinum , vel grana. *Colligere vinacea* , vel *vinaceos* , tritum est apud autores rei rusticæ , subaudi *acinos*. Cic. Senect. *aut ex acino vinaceo*.

Accipiter. *Stellaris* , *Asterias* , *hierax* , *rubetarius* , *haliatus* , *fringillaris* , *tertiolus* , *triorches* , subauditur *accipiter* , vel *falco*.

Actor. Plin. lib. 7. *Spinther* <sup>1</sup> *secundarum* , *tertiarumque Pamphilus* , deest actor. Vide *Partes*.

Ædes , Ter. Adolph. *Ubi ad Diane veneris*. Horat. I. Serm. *Ventum erat ad Vesta* , <sup>2</sup> subaudi *edem*. A Græcis

1. *Secundarum tertiarumque* ] De iisdem eodem modo Valer. Max. IX. 14. 4. *Alter ex quodam secundarum cognomen Spintheris traxit , alter , nisi Nepotis à moribus accepisset , Pamphili tertiarum habuisset.*

2. *Subaudi edem* ] Sic Liv. I. 33. *Quibus ad Murcia data sedes.*

cap. 41. *Habitabat Rex ad Jovis Statoris*. Cic. pro Mil. *Cum falcibus ad Castoris*. Famil. XIV. 2. *Quemadmodum à Vesta ad tabulam Valeriam ducta esset*. Similiter Græci passim , *εἰς παρθοκίως , ἰδὸς Φέσσα εἰς ἄδς , ἐν παρναβύζης γενόμεθ* , scil. οἴκη. Vide me ad Aelian. V. H. I. 24.

cis hoc manavit, qui etiam dicunt, *Eo ad præceptoris, subaudi domum, vel ades.* Plautus Bacch. *Quin ipsa in æde Dianæ conditum est.* Cic. 2. Philip. *Qui maximo te ere alieno ad adem Opis liberasti.*

*Ædes.* Cum persuasum haberem, genitivum semper à nomine regi, diu quæsi, unde genitivus *Domi* regeretur: donec antiquos, *per ades domi, in adibus domi*, locutos fuisse animadverti. Id me aperte docuit Plaut. in *Casina*, dum inquit, *Insectatur omneis domi per ades.* Græci dicunt, μέλαθρα δόμων; Hispanè, *En las casas de la morada.* „[Itaque sicut Terent. dicit, „*Solus Sannio servat domi*: similiter Plautus Mostel. *Natus nemo servat in adibus.* Nempe, *Domus* totum est, „*Ædes* vero pars illa domi, in qua sunt cubicula. Ser- „vius in *Æneid.* 2. *Omne edificium Aedes dicuntur, sed „Varro locum quatuor angulis conclusum docet Ædem vo- „cari debere.* Itaque *Domi* non aliter, quam *Humi*, u- „surpatur in genitivo, sicut & in ablativo, *Venire do- „mo*, pro, ab domo: *Tollere humo*, pro, ab humo, „quod usurpat Virgilius. Sed Propert. *Domo*, pro, „*In domo*, dixit; *Mox Amythaonia nupta futura domo*: „pro quo dicere poterat, *Amythaonia domi.*]

*Æs alienum.* Livius, *Quum populus solvendo non esset, subaudi ari alieno: idem, Quum & privati equum postu- larent,*

3. Plautus in *Casina*] Locus est III. 5. 31. Sed & sic fere *ades aurium* dicit in Pseudolo I. 5. 54. *Fac sis vacivas ades aurium.* Nempe *Ædis* proprie notat locum quatuor parietibus vel angulis conclusum. Sic enim Varro teste Servio ad Virgil. *Æneid.* II. Similiter fere Festus, *Ædis, domicilium in edito positum, simplex, atque unius aditus.* Hinc *Templa & Sacella*, quæ erant olim plerumque *simplicia*, h. e. unius conclavis, dicebantur in

singulari *Ædes sacra*, seu absolute *Ædes*. Talia vero fuisse credo etiam antiquissimorum hominum domicilia, sed postea, auctis paulatim opibus, in uno domicilio plura exstructa conclavia, seu plures ædes, & hinc factum, ut *Ædes* in plurali notet domum ipsam, quæ ex variis constabat ædibus. Apud Petronium p. 16. in *gran- di armario* fuisse dicitur *adicula*, in qua erant *Lares argentei*, atque alia reposita.

larent, nec tamen solvendo æri alieno respublica esset. Vide Aptus. „[Vitruv. 10. cap. 6. Pecuniam contrivit, ut ad „solvendum non esset.]

Æs. Tanti emi, quanti præsinisti; magni doces; parvæ æstimo; subaudi æris: omnia enim pecuniâ æstimabantur. Colum. lib. 3. cap. 3. Quem vulgus parvi æris posse comparari putat. Huc refer illa, de meo, de tuo, de suo, subaudi ære. Plaut. Mostell. Ratio accepti, & expensi constat. „[Cicero 3. Verr. Habeo & ipsius & patris ejus accepti tabulas, subaudi æris. Asconius interpretatur, acceptarum pecuniarum: sic] Quanti doces, id est, quanti æris pretio doces. Hoc ignoravit Valla lib. 3. cap. 1. Vide Assum, & Pretio.

Ætas. Pervenit ad decrepitam. Plinius lib. 2. cap. ult. senecta diem obiit, sc. atate. Plaut. Aulul. Quem senecta atate ludos facias. Cic. 1. Tuscul. Ex his igitur, quæ hora octava mortua est, provecta atate mortua est; quæ vero occidente sole, decrepita. Salust. Senecta atate. Senecta membra dixit Auctor Ætnæ. Lucret. lib. 3. membris senectis: & lib. 5. atate senecta. Salust. 4. Hist. Omnes quibus senecto corpore animus militaris erat. Serv. in Æn. 11. si dicamus, Senecta, aut addendum Ætas, aut intelligendum.

Ætate. Varro lib. 2. Rust. cap. 7. Videndum ne sint minores trimæ, & majores decem annorum, sc. atate: idem cap.

4. Majores decem annorum, lipsi positum, pro majores, quam sc. atate] Dubitem sane. Nam equi, vel equæ, decem annorum. minores trimæ sine dubio dicitur Et ita mox, agnum non minorem quinque mensium, nisi malis hoc quidem interpretari quasi per Appositionem, itidem usitatam profus, dictum, agnum quinque mensium, non minorem. Prius tamen prætulerim. Ceterum Casus, à quo reguntur tales Genitivi, sæpe omittitur. Sic Nepos Cat. 1. Primum stipendium fecit annorum decem sep-

cap. 2. castrare oportet agnum non minorem quinque mensum. Valla lib. 1. cap. 19. Nam & hoc, inquit, licet dicere; Ego sum major viginti annorum, id est, atate tali, Vel, Ego sum atatis majoris atate viginti annorum. „[In hoc, Ubi agit nunc, subauditur atatem. Ter. Fuerit prestabilius ubiuis gentium atatem agere, quam huc redire.]

Affectus. Cic. pro Cluent. Cecidisse ex equo dicitur, & s homo infirma valetudine latus offendisse vehementer, subaudi affectus: idem Tuscul. Affectus optima valetudine: idem Divinat. Qui sunt morbo gravi, & mortifero affecti, Terent. Phorm. Tantane affectum hominem quenquam audacia?

Ali-

temque, scil. Juvenis, vel Ens. Vide infra Vocem Ens.

5. Homo infirma valetudine] Dicitur hoc, ut passim Homo magno natu. Sic porro Sall. Jug. 63. Novus nemo tam clarus, neque tam egregiis factis erant. cap. 94. Cupidus voluptatum, sed gloria cupidior, otio luxurioso esse. Histor. I. in orat. Lepidi, Homines maximi nominis, non minus optimis majorum exemplis. Orat. 2. ad Cæsarem. Urbs amplissimo nomine, & maximo imperio. Cicero Catil. I. 2. C. Gracchus clarissimo patre, avo, majoribus. II. 2. Quos viros, quanto alieno aere? Cæsar B. Gall. IV. 1. quæ res eos immani corporum magnitudine efficit, scil. præditos: nisi forsan istic legendum sit potius afficit. Sueton. Galb. 4. Quamquam ætate nondum constanti, scil. existens, veterem civitatis exoletumque morem abstinatissime retinuit. Tacitus Hist. I. 8. quadam etiam

finibus adeptis, h. e. in eo rerum statu existentes, ut fines sibi adeptos amiserint. Gellius III. 1. Nunquam tam audaci argutia fuit noster Probus. Idem Gellius eod. loco phrasin hanc plenius exhibet, Eosdem esse cum corpore vegeto atque valenti. Similiter Plautus Pœnulo V. 5. 24. Sane genus hoc mulierosum est tunicis demissitiis, h. e. genus hoc hominum, quod cum tunicis dem, existit, & incedit. Nam paulo ante v. 19. dixit, Quis hic homo est cum tunicis longis. Expleverim itaque hanc locutionem ita, Homo existens cum infirma valetudine, vel in infirma valetudine. ut Cicero de Senectute, Ille vir haud magna in re, sed fidei plenus, ubi Sanctius intelligit Constitutus, Vide infra eam Vocem, ut & Ens, ac Præditus. Sed & de hoc usu Ablativi Dissert. meam de Dictye Cretensi ad III. 1.

„[Alimenta. In *Diaria*, *Menstrua*, *Annua*, <sup>6</sup> subau-  
ditur *alimenta*. Liv. 44. *Consul milite menstruum ferre*  
„*secum jussu*, supple *alimentum*.]

Aliquis. *Est qui dicat; sunt qui affirmant*, subaudi  
*aliqui*. Horat. *Sunt, quos curriculo pulverem Olympicum Col-*  
*legisse juvat*.

„[Amnis, vel aqua. *Flavius*, vel *Fluvia*, subaudi  
„*amnis*, vel *alvens*, vel *aqua*: nam ut à Pluo *pluvius*,  
„& *pluvia*, sic à Fluo *fluvius*, & *fluvia*. Sisen. lib. 4.  
„*Oppidum inter duas fluvias collocatum*, & *transgressus*  
„*fluviam, quæ ad mare pertinebat*, supple *amnem*; nam  
„*utriusque generis Amnem fuisse*, auctoribus citatis, do-  
„cet Nonius. Virgil. *Sulfurea Nar albus aqua*, subau-  
„di *amnis*: *Nar enim neutrum est*, quia indeclinabile.  
„Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit*. Sic cum dicimus,  
„*Albula magnus, formosus Turia ripis, alius Sequana*, de-  
„est *amnis*. [At Vide Me ad I. 7. nota 11.] Virgil.  
„libro 11. *Amnis & Adriacas retro fugit Ausfidus undas*.  
„Livius lib. 1. *Tiberim fluvium*: & lib. 4. *Tiberi amne*  
„*septus*: idem, *ad Rhodanum fluvium*: idem, *ad Euro-*  
„*tam amnem*. Curtius lib. 3. *Pyramum amnem transire*:  
„*ibid. in ripa Pyrami amnis*.] An-

6. Subauditur *Alimenta*] Po-  
test id quidem aliquando subau-  
diri: & probari videtur ex Li-  
vii loco. Diferte etiam Petro-  
nius cap. 136. *Anseres medio die*  
*solebant ab anu diaria exigere*. Ve-  
rum plerisque in vocabulis hu-  
jus formæ, & sub voce *Annua*,  
crediderim subintelligi *Aera*, vel  
*Sestertia*. Sic *Honorarium*, *Salari-*  
*um*, *Vasarium*, *Calcearium*,  
*Vestiarium*, notat pecuniam vel  
*Aes*, quod ad eas res compa-  
randas datur. Sueton. Vesp. 8.  
*petentes constitui sibi aliquid* (pe-  
cuniæ) *calcearii nomine*. Ner. 10.  
*senatorum nobilissimo cuique, sed*

*a re familiari distituto, annua sa-*  
*laria, & quibusdam quingena fe-*  
*stertia, constituit*. Cicero in Pi-  
fon. cap. 35. *sestertium centies,*  
*quasi vasarii nomine, in venditione*  
*mei capitis adscripseras*. Sueton.  
Tib. 50. *Juliam peculio concesso a*  
*patre, prebitisque annuis fraudav-*  
*it*. Vesp. 17. *Consulares inopes*  
*quingenis sestertiis annuis sustenta-*  
*vit*. Ill. Grammat. cap. 23. *quan-*  
*quam ex schola quadragena annua*  
*caperet*. Supplevit Livius V. 4.  
*An si eum ad calculos Resp. vocet,*  
*non merito dicat, Annua era ha-*  
*bes, annuam operam ede.*

Anguis, vel bestia. *Serpens* adjectivum est, à *serpo*; ut *serpens vitis*; *sacla serpentia*; *aqua serpens*. Sed cum legis, *caruleus serpens*, vel *dira serpens*, 7 deest *anguis*, vel *bestia*. Ovid. 1. *Metamorph. Pythia, perdomita serpentis nomine dictos*: ibid. *Incognite serpens*. Nec audiendus est Valla, qui duo adjectiva uni tribui substantivo posse negat. Plaut. *Quasi proserpens bestia*: idem Afin. *Fac proserpentem bestiam*. *Serpentem rivum* dixit Lucanus lib. 9.

Animus, vel consilium. *Deus in adiutorium meum intende*, deest *animum*. Horat. *Si non intendis animum studiis, & rebus honestis*. Terent. *Repudio consilium*, 8 quod prius intenderam. Cic. 2. Agrar. *Sed attendite animos ad ea, quæ consequuntur*.

Annus.

7. Deest *anguis, vel bestia*] Vel etiam *Draco*. Sueton. Tib. 72. *Serpens Draco erat ei in oblectamento, eumque sua manu cibabat*.

8. *Quod prius intenderam*] Alienum hoc puto. Nec enim eadem dicitur ratione *intendere animum*, & *intendere consilium*. Prius est activæ & directæ constructionis, posterius Ellipticæ, cujus explendæ ut ratio ineatur, dicendum foret plenius, *intendere animum ad aliquod consilium*. Sic Sall. Jug. 20. *in Regnum Adherbalis animum intendit*. Et cap. 43. *ad bellum, quod gesturus erat, animum intendit*. Jam cum Ellipsi cap. 25. *neque, quod intenderat, efficere potest, uti Adherbalis potiretur*; pro, in quod intenderat animum. Pro eo passim etiam dicitur, *quo intenderat*, Jug. c. 64. 74. &c. Sed & hinc *intendere* cum Infinitivo

construitur. Sall. Jug. 92. *Quem locum summa vi capere intendit*. or. 2. ad Cæs. *Neque ullam rem in principio agere intendit, nisi illi auctores fierent*. Livius XXXVI. 45. *Effuse fugere intendit*. XLI. 11. *vineis oppugnare oppidum intendit*. Tac Hist. II. 12. *Arcere Othonianos provinciæ finibus intendit*, h. e. intendit animum ad eas res, quæ Infinito declarantur. Neque tamen negaverim active quoque dici, *Consilium intendere in aliquid*, vel *aliquem*: ut apud Terent. Heaut. III. 2. 2. *intendenda in senem est fallacia*. Et Cicer. de Invent. II. 34. *Nunc in alteram Concessionis partem considerationem intendemus*. At in loco Terentii, qui est Andr: IV. 3. 18. *Consilium, quod nunc repudiat, & antea intenderat*; notat rationem rei gerendæ, in quam animum intenderat.

Annus. Virgil. *Adeo in teneris consuescere multum est, subaudi annis.*

Aptus, vel idoneus, vel accomodatus. Cic. 2. Philip. *⁹ Nec tu solvendo eras, subaudi aptus, vel idoneus: integrum est, Nec tu solvendo ari alieno sufficiens eras.*  
 „ [Liv. 38. *Paucitas conjuratorum celanda, quam agenda rei aptior erat.*] Plinius, *Ferrum non est tundendo: Idem, Radix ejus vescendo non est, id est, esui apta.* Celsus lib. 1. cap. 28. *Quodlibet puri movendo accommodatum.* Vitruvius lib. 2. cap. 8. *Ea non potest in structura oneri ferendo esse firma.* Colum. lib. 1. cap. 9. *Dummodo perpetiendi labori sit idoneus.* Vide *Æs alienum.*

Aqua. *Frigidam subfundere, Proverb. scil. aquam.* Juvenal. Satyr. 5. *Quando vocatus adest caldæ gelidæque minister: ibid. petitur decocta.* Martial. *Jam defecisset portantes caldæ ministros: Idem, Caldæ pascis aquam.* Cic. 1. Cat. *Si aquam gelidam biberint.* Apul. 2. *Metamorph. aqua calida injecta.* Columella lib. 6. cap. 16. *perfunduntur aqua frigida.*

„ [Piscina subauditur aqua: nam *Piscinus* est ad pisces „pertinens. Hinc *Petimen piscinum* dixit Nævius apud „Festum.] Plu-

9. *Nec tu solvendo eras*] Liv. II. 9. *Tributo plebe liberata, ut divites conferrent, qui oneri ferendo essent.* Tac. An. XI. 3. *quæque alia conciliandæ misericordiæ videbantur.* Sall. Catil. 46. *Pœnam illorum sibi oneri, impunitatem perdundæ Reip. fore, scil. idoneam.* Vide etiam infra ad *Bona.* Sæpe tamen hi *Dativi* simpliciter in talibus locutionibus *Finem* notant. Tac. An. II. 37. *Nec ad invidiam ista, sed conciliandæ misericordiæ, refero, ibid. cap. 4. Tum Cæsar componendæ Armeniæ deligitur.* Cap. 21. *Subducit ex acie legionem faciendis castris.* Cap. 46. *Augendæ dominationi certatur.* Sic *Triumviri Reip. constituendæ, agro dividundo, Prator juri dicundo.* Sallustius ita ferme *Genitivos* adhibet, Catil. 6. *Imperium Regium; quod initio conservandæ libertatis, atque augendæ Reip. fuerat.* Jüg. 88. *Quæ postquam gloriosa modo, neque belli patrândi (esse) cognovit.* Ubi Vide *Rivium.* Histor. I. *Omnia retinendæ dominationis honesta existimat.* h. e. quæ pertinent ad domin. retinendam: nisi malis intelligi in his *causa, gratia.* Vide *Sanctium* infra ad vocem *causa.*

*Pluvia ingruit*, subaudi *aqua*: nam dicimus, *pluvius diebus*; & apud Jurisconsultos Titulus est, *de aqua pluvia arcenda*. Ovid. *pluvioque madescit ab Austro*. „[*Lucr.* „*Mittunt humorem pluvium; Humor quo pacto pluvius con-* „*crescit in altis Nubibus.*] Cato R. Rust. *Quum tempestates pluvia fuerint*. Æneid. 1. *Pluviasque Hyadas*.

*Aqua*, s. *fluvius*, s. *amnis*. *Confluens*, *profluens*, *torrens*, Adjectiva sunt, in quibus absolute positis intelligitur *aqua*, *fluvius*, vel *amnis*. Cic. 2. Natur. *Nam ut profluens amnis, aut vix, aut nullo modo.* &c. Lucanus lib. 2. *Torrenti sanguine*. Livius lib. 1. *Pueros in profluentem aquam mitti jubet*. Virgil. 2. Georg. *Nec non et torrentem undam levis innatat alnus*: idem lib. 10. *Torrentis aquæ more furens*: Idem, *Torrentia flumina*. „[*Ulpianus leg. 1. ff. de flum. Fluminum quedam sunt perennia, quedam torrentia. Perenne est, quod semper fluit; Torrentis, quod tantum hyeme.* Ovid. 2. Pont. 3. *Quo magis admiror, non, ut torrentibus undis, Communis vitii te quoque labe trahi.* Curtius 8. *Urbs cingitur amne torrenti*. Justin. lib. 4. *Nusquam alias tam torrens fretum*. Curtius lib. 9. *Torrentia precipitia alveo incurrunt*. Lucret. *In medioque sitit torrenti flumine potans.*]

*Aquæ*. *Bajana*, *Albula*, *Calida*, *Frigida*, *Stativa*, *supple aquæ*.

*Arbor*. *Delphica laurus*, *tarda morus*, *patula fagus*, subaudi *arbor*: nam nomen generale rectius subauditur, aliquando additur. Plinius libro 12. cap. 21. *Taxi arboris succum*. Suetonius Vesp. *Arbor quoque cupressus in agro avito*. Gellius lib. 9. cap. 6. *Folia olearum arborum*. Unde propriè Ennius dixit, *Capitibus nutantes pinos, rectosque cupressos*: de quo vide Gell. l. 13. c. 20. „[& Diomedem, qui testatur, *Pinus* in masc. & „fœm. genere inveniri.] Hinc Catullus dixit, *ulmum maritum*: nam *maritus* adjectivum est. Vide Virg. „[*In Oliva subauditur arbor, sicut in Olivum involvitur unguen.*]

Colum. lib. 5. cap. 10. *Eodem tempore juglandem, &*



*pineam*, & *castaneam* serere oportet, subaudi *arbores*: nam hæc nomina adjectiva sunt. Vide *Nux*.

Argumentum. *Antecedens*, *Consequens*, adjectiva sunt. sed in absolutis deest *argumentum*. Cic. in *Topic*. *Alia ex antecedentibus*, *alia ex consequentibus*.

Ars vel scientia. In illis, *Grammatica*, *Rhetorica*, *Dialectica*, deest, *ars*. Varro lib. 4. ling. *artificibus maxima causa ab arte: id est, ab arte medicina medicus ut fit; à sutrina sutor.* „[Vide infra *Taberna*. Julius Firmicus, *Minerva artis textrinae magistra*. Plaut. *Capt.* „*Carnificinam facere*, subaudi *artem*: sicut Idem dicit, „*facere artem ludicram: Carnificinum quoque cribrum* „dixit Mostel.] Ter. Hecyr. *ab arte musica: ibid. artem musicam*. Quintil. lib. 2. <sup>10</sup>. *Namque uno modo fit appositum ars Rhetorica, ut navis piratica, altero nomen rei, qualis est, philosophia, amicitia. Hæc ille; cui ut in priore parte faveo, sic in posteriore obsto: nunquam enim ex adjectivo nomine fiet substantivum, ut diximus. Gell. lib. 16. cap. 10. Rei grammatica peritus. Plin. Hippocrates clarissimus medicinae scientia.* „[Hygin. fab. 274. *ne quis servus artem medicinam disceret.*]

Assium vel assibus. *Duodecim aris; octonis aris; decem millibus aris*, <sup>11</sup> subaudi *assibus*. A. Gell. lib. 20. cap. 1.

Sä

<sup>10</sup>. *Namque uno modo fit appositum*] Locus hic occurrit lib. II. cap. 14. ubi agitur de *Rhetorices* nomine & etymo, atque adeo traditur hisce verbis, eam vocem modo esse *Appositum* seu Adjectivum, veluti quum dicitur *ars Rhetorica*, modo esse *Nomen rei*, seu Substantivum, quale est *philosophia*, *amicitia*. At in hoc posteriore modo non fit verum Substantivum, sed Substantivi speciem accipit per Ellipsin; quod & Sanctius voluit in verbis, quæ sequuntur:

<sup>11</sup>. *Subaudi assibus*] Ego potius subaudirem *libris*, quod est vocabulum generalius, & proinde distinctionis gratia recte ac passim recipit τὸ ἀρισ. At verò *asses aris* vix putem antiquis temporibus dictum, quippe quum *asses* non fuerint nisi ærei, & nihil aliud fuerint olim, quam libræ æris. Unde recte apud Gellium *viginti quinque aris*, scilicet libræ, exponuntur per XXV. *asses*. Vide Dissertationem nostram de *Aere Gravi*.

*Si injuriam alteri facit, viginti quinque aris pœna sunt: quis enim erit tam inops, quem ab injuria facienda viginti quinque asses deterreant?* Budæus, & Agricola.

„[Auctoramentum. Livius 44. *Vix gladiatorio accipit, decem talentis, ab rege, rex in eam fortunam recidit, subaudi auctoramento, vel præmio, quod Gladiator accipit, ut arenæ locet operam.*]

Avis. Virg. 4. *Æneid. Solaque culminibus ferali carmine bubo Visa queri. Retulit, inquit Servius, ad avem, nam Bubo masculinum est: sæpè enim mutamus genus, referentes ad generalitatem; ut si dicamus, bona turdus; referendo ad avem: aut prima est A, referendo ad litteram, cum A sit neutrius generis.* Hæc Servius; quæ verba si Grammatici adverterent, multa inepta vitarent. Ovidius, *Martia picus avis.* Martial. lib. 13. de Phasiano, *Argiva primum sum transportata carina.* Plinius de psittaco, *India hanc mittit: idem de Apodibus lib. 10. cap. 39. Hæ sunt, quæ toto mari cernuntur.* Lucret. lib. 4. de accipitribus, *Visæque volantes.* Hinc Virgilius, *Aëria grues, & Strymonia grues.* Vide *Arbor, Amnis, Herba, Urbs.*

In illis etiam adjectivis, *ales, præpes, volucris, deest, avis.* Cic. in Arato, *Inde est ales avis lato sub tegmine cæli: idem, Pulcherrima præpes læva volavit avis: idem 1. Natur. cum volucres angues ex vastitate Libyæ.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 6. *quorum majorem numerum præpetes diripere aves.* Apul. de Deo Socrat. *igitur ales bestia prævenit: & lib. 5. Afini: Alitibusque bestiis.* „[In Per-  
„vigilio Veneris, *Pueri mater alitis, pro alati Cupidinis.*]

Bestiæ, vel Pecudes. Ovidius. *Terra feras cepit, subaudi bestias, Cicero, Nam cum cæteras animantes abjecisset ad pastum.* Virgil. *Nulla neque amnem Libavit quadrupes, neque graminis attigit herbam.* Varro 2. Rust. *Et fertinent ad feras bestias ac sylvestres.* Cicero, *Quam varia genera bestiarum, vel cicurum, vel ferarum.* Livius lib. 34. *sicuti fera bestia irritatæ.* Valer. Maxim. lib.

lib. 2. cap. 2. *feris bestiis objecit.* Curtius lib. 5. *Quasi feras bestias ipsos posse deprehendi* : idem lib. 6. *cum feris bestiis res est* : idem lib. 8. *Mittor ad feras bestias* : ibid. *vivendum esse in solitudine, veluti fera bestia.* Potest & intelligi *pecudes* : nam *pecudes omnia dicuntur animalia.* „ [Lucretius, *Inde fera pecudes persultant pabula læta.*] Varro libro 2. Rustic. cap. 5. *Qui gregem armentorum emere vult, observare debet primum, ut sint hæc pecudes a-tate potius, &c.* ibid. cap. 1. *Etiam nunc in locis multis genera pecudum ferarum sunt aliquot.* Mart. *Affuit immistum pecudum genus omne ferarum.*

Bonæ. *Homo frugi, homines frugi, 12 subaudi bonæ :*  
Frugi

12. *Subaudi bonæ*] Non necesse arbitror subaudiri semper *τὸ Bonæ*, quum per se sententiam hac quidem parte absolvat ista phrasis, significetque hominem frugi natum, utilem sibi vel aliis. Plaut. *Afin.* I. 3. 23. *Lena, quæ frugi esse vult, non bene agit cum quiquam amante,* h. e. utilis sibi, & suam artem diligenter curans. Neque vero *τὸ Frugi*, etiam si addatur *Bonæ*, necessario Genitivum in his esse arbitror, sed posse etiam Dativum esse, & intelligi vel *idoneus*, vel *natus* : in qua sententia certe Priscianus fuit, Vide eum lib. VI. p. 682. & lib. XI. p. 924. Et ita solent aliis quoque jungi Verbis & Nominibus Dativi. Tacit. *An.* I. 51. *Incessit itineri & pralio,* scil. paratus, idoneus. Sall. *Catil.* 32. *Quod neque insidiæ Consuli procederent,* h. e. insidiæ Consuli structæ. Cic. *Parad.* V. 3. *Quæ est ista servitus tam claro homini, tamque nobili.* Sed & ita forsan *Res Mancipi*, h. e. res,

qualis, & quo jure, Mancipi venditur a populo. Nam & hunc Dativum esse, tradit ibidem Priscianus. Vide & quæ notavimus IV. 2. 1. pag. 531. de Vocabulo *Oppido*. At Vossius *Anal.* I. 46. & Ursinus *To.* I. p. 131. Genitivum esse volunt. Et sane Plinius XXXIII. 3. *qua consuetudine in his emptionibus, qua Mancipii sunt, etiam nunc libra interponitur.* Ut adeo liquere ex eo loco videatur, rectius vocem *Mancipi* pro Genitivo haberi, ut contractam ex *Mancipii*, eo sensu quo dicitur passim *Mancipio* aliquid emi vel vendi. Denique ita *Munerum nomina*, veluti *XVirii flitibus judicandis, III Viri Reip. constituenda, agro dividundo,* &c. Vide supra ad Vocem *Ap-tus*. Certe illa detractio literæ S. in Genitivis non probatur exemplis *Achilli, Persi*, à Servio al-latis. Sunt enim hi Genitivi, non ab *Achilles, Perses*, sed ab *Achillens, Persens.* Et enim tripli-ci

*Frugi* enim genitivus est à *Frux*, extrito S. „[sicut „in *Mehercle* factum ait Cicero, pro *Mehercules*.] Antiqui dicebant *bona frugis*, postea *bona frugi*, deinde *frugi* tantum. „[Servius in illud Virg. *Immitis Achilli*; „Propter homæoteleuton, inquit, detraxit S literam, non „solum necessitatis, sed & euphonia causa. Sallust. A principio urbis ad bellum Perfi Macedonicum. *Detrahatur autem S tertiæ declinationis genitivo*.] Cic. Attic. lib. 4. *Permodestus ac bona frugi homo*. Plaut. Capt. *Fui ego lepidus, neque bonus vir unquam, neque frugi bonæ*: idem Cas. *Bona frugi hominem jam pridem esse arbitror*. Ulpianus, *Sed si bona frugi servus intra annum, &c.* Budæus in pandect. *Frugi bonæ, & bonæ frugi, cum dicebant, probum officiosumque consummate significabant: quantum apud Gellium, frugis bonæ legitur*. Hæc ille. Plaut. Milit. *Fac sis frugi*.

*Cacumen*. „[*Cacumen* subauditur in isto Horat. *Ventum est ad summum*. Lucr. extremo lib. 5. *Namque alia ex alio clarescere corde videbant, Artibus ad summum donec venere cacumen*.]

*Campus*, vel *Spatium*. Horat. 3. Carm. *Catus idem per apertum cervos jaculari, subaudi campum, ut notat Lambinus.* Canis.

ci modo enunciarunt Veteres, Græci & Latini, hæc propria nomina, ut scilicet dicerent *Persa, sæ: Perses, sis: Perseus, sei, vel si*. Exempla singulorum passim occurrunt. Et à Nominativis in *Eus* formatos esse hos Genitivos, multis, ut solet, ostendit exemplis Vossius Anal. II. 9. Adde, haud facile ideo repiriri tales Genitivos tertiæ declinationis in nominibus Appellativis, quale hoc *Frugi* est. Et si reperiuntur, eorum illa sunt nomina, quæ simul tertiæ & quintæ Declinationem

admittunt, veluti *Plebs & Plebes*, unde *Tribunus plebis, & Tribunus plebei*. Adhibetur autem hoc *Frugi* sæpe ita absolute, quasi esset Adjectivum, unde crediderunt quidam esse Nomen indeclinabile. Plautus Afin. V. 2. 7. *Ego illum putavi Siccum, Frugi, Continentem, cui respondetur, At nunc scito illum Madidum, Nihili, Incontinentem*. Phædr. fab. 63. *at alteram lanificam, & Frugi rusticam*. Cicero Famil. XVI. 21. *cujus Frugi severaque est vita*.

Canis. *Molossus, Gallicus, Lacon, Canarius, subaudi canis.* Virgilius: *canibus succincta Molossis.* Horatius 2. Sermon. *simul domus alta Molossis Personuit canibus.* *Canis Gallicus,* Ovid. lib. 1. *Metamorph.*

[„Canticum. In *Classicum, Bellicum,* subauditur „*canticum.* Cic. *Bellicum me cecinisse dicant.* Livius, *Vo-* „*catis classico ad concilium militibus.*]

Capilli, vel crines. Cic. *Non cani, non rugæ, repente autoritatem asserre possunt,* subaudi *capilli.* Ovid. 2. *Metamorph.* *Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.* Lu- canus 1. *Turrigero canos effundens vertice crines.*

Caro. *Utor bubula, suilla, ferina, ovilla, agnina, caprina,* subaudi *carne.* Sallust. *Gatulis cibus erat caro fe- rina:* Idem, *Numida plerumque lacte & ferina carne vescebantur.* Pomp. Mela. lib. 1. *cibus est caro, pluri- mum ferina.* Horat. Epist. 15. *vilis agnina.* Vide Lam- binum.

Castra. Curt. 3. *Stativa illic habuerat Cyrus,* <sup>13</sup> deest *castra.* Cic. *Omnes agros, stativa, portus.* Cæsar 3. *Ci- vil. Eodemque die uterque eorum ex castris stativis exerci- tum educunt: & paulò post, Scipio in castris stativis bi- duo moratus.* Cic. 7. *Ver. castra stativa:* idem 12. *Phi- lip. Hæc custodia, hoc præsidium stativum.* Sallust. *Jugur- tha, plerumque milites in stativis castris habebat.*

Causa, vel gratia, vel ergo. Terent. *Adelph. Ne- id assentandi magis, quam quod habeam gratum, facere ex- isti-*

13. Deest castra] Idem voca- bulum deest etiam, quando oc- currit *Æstiva, & Hyberna.* Cic. *Famil. II. 13. Cum primum æstiva attigissem.* XVI. 27. *Incredibile est, quæ ego scio illos in æstivis fecisse.* Liv. XXXVII. 14. *Quieta æsti- va æstivos.* Suet. *Tib. 11. Ordo æstivorum tuorum.* Additur *Ca- stra* ab eodem Suetonio in *Claud. c. 1. Obiit in æstivis castris, quæ*

*ex eo Scelerata sunt appellata.* Tac- cit. *An. I. 16. Castris æstivis tres simul Legiones habebantur.* Sic *Prætorium* de Corpore Militum *Prætorianorum* absolute dicitur passim pro *Prætorium Castrum,* ut multis ex professo probavi- mus contra *Ulr. Huberum* in *Disquisitione nostra de Præto- rio.*

*istimes*, deest *ενενα*, vel *χάειν*, id est, *causa*, vel *gratia*, vel etiam *ergo*. Virgil. *illius ergo Venimus*: Idem, *Iustitiene prius mirer, belline laborum?* Ovid. 2. *Metam. successorumque Minerva Indoluit*. Sallust. 1. *Histor. in oratione Philippi, exercitum opprimenda libertatis habet*. Vide Aldi scholia in Sallust. & Briffonium. Tacitus lib. 2. *Germanicus Aegyptum proficiscitur cognoscenda antiquitatis*: ibidem, *Pugnam pro Romanis ciens, ostentanda, ut ferebatur, virtutis*: idem lib. 3. *Erectis omnium animis petenda è Pifone ultionis*: ibid. *Crebro se militibus ostentasset ab Narnia vitanda suspicionis*: ibidem, *Multa populus paravit tuenda libertatis, & firmanda concordie*: idem lib. 4. *Qui pecuniam à Vario Ligure omittenda dilationis ceperat*. Horat. lib. 3. *Da Luna propere nova, da noctis media, da puer auguris Murana, supple causa*. Vide Festum in voce *Ergo*, & Priscianum lib. 18. „ [Nepos Timol. *Nunc demum se* <sup>14</sup> *voti damnatum esse,* „ id

14. *Voti damnatum*] Dicitur id eodem modo, quo *Voti reus*. Est autem *Voti reus*, qui se obligavit Diis ad præstandum aliquid, si consequatur id, quod petit. Id vero ubi jam consecutus est, dicitur *damnatus voti*, h. e. damnatus ad præstandum id, quod voto promisit. Hinc dicitur quis etiam *damnari votis* scil. solvendis, apud Virgil. *Eclog. 5*. Sic porro *Damnari poena capitalis*, h. e. ad subeundam eam. Liv. XLII. 43. *Novus deinde Prator capitalis poena absentes decreto damnat*. Cic. de Sen. 12. *Qui in vinculis erant damnati rei capitalis*. In his intellige *sententiã*, vel *poena subeunda ergo*, at istuc *voti solvendi*, vel *voti suscepti & facti*, ergo. Certe *gratia*, vel *ergo*, vel *nomine*,

intelligendum est etiam in phrafi, qua quis dicitur *damnari scelerum*, quod memoravimus ad II. 3. not. 3. pag. 167. Et *damnare fraudis sub iudice* apud Tacit. Ann. III. 36. Vide & mox ad vocem *Crimine*. Sed & simili modo dicitur *Veniam defectionis impetrare* apud Curtium VI. 1. ubi & sequentia eandem præferunt constructionem in MStis, (Vide Gronovium *Patrem Observ. II. 12. p. 309.*) ex quibus proinde ita legendum, *Megalepolitans, quorum urbs erat obsessa, defectionis ejus* (scil. causa) *Achai & Elei CXX. talenta dare iussit*. Immo nihil frequentius hac Ellipsi in locutionibus quamplurimis. Unde & is, qui Urbi relinquebatur præfectus tempore Latina-

„id est, propter votum, quia id impetravit, cujus  
„causa votum fecisset.]

Centena. *Debet decies*, aut *debet sesterium decies*, <sup>15</sup>  
integrum erat, *debet decies centena millia nummum se-*  
*stertium*. Martial. XII. 10. *Habet Africanus millies*. Vide  
Bud. de Affe.

Cibus. Terent. *Vix de demenso suo*, deest cibo & sic  
dicimus, *diurno vivit, diario contentus est*, subaudi ci-  
bo. Plaut. Stich. *vos meministis quot calendis petere de-*  
*mensum cibum*.

Cinædus, vel puer. *Exoletus* adjectivum est, unde  
*exoleti* dicuntur cinædi adultiores, qui jam adolescere,  
id est, crescere, desierunt, ut ait Festus. Cic. *Semper*  
*exoletos, semper lupas, ducebat*.

Clitella. *Impono tibi*, 'quia tu mihi imposuisti, subaudi  
*clitellam*: urbanitatis gratia non exprimitur. Cicero  
Attic. *clitella bovi sunt imposita*. Plautus Mostell. *Sarci-*  
*nam imponam seni*, id est, *clitellam*: ibid. *Vehit hic*  
*clitellas, vehit hic autem alter senex*: & infra, *Ego ho-*  
*mines habeo clitellarios*. Cic. 2. Natur. *Nos onera quibus-*  
*dam bestiis, nos juga imponimus*. [„Cœ-

rum feriarum, ad quas omnes  
ex Urbe Magistratus proficisce-  
bantur, dicebatur simpliciter  
*Præfectus Latinarum feriarum* scil.  
*causa*. Vide Inscript. apud Spon.  
Itiner. To. 1. p. 344. Ut adeo  
mirer Doctiff. ceteroqui Casau-  
bonum ad Capitolinum in Mar-  
co Antonino cap. 4. ubi dicitur,  
*Nec multo post præfectus fe-*  
*riarum Latinarum*, scil. fuit, tra-  
dere, neque dictum aut dici po-  
tuisse, *præfectus feriarum Latina-*  
*rum*, sed *præfectus Urbi Latina-*  
*rum feriarum causa*, quomodo  
& istic rescribi proinde voluit,  
non sine manifesto, ut ex di-  
ctis patet, errore. Nec tamen

opus, ut in ista locutione intel-  
ligatur semper *causa*, quum pos-  
sint etiam alia intelligi, veluti  
*sacro*, aut *diebus*. Certe ita Tac-  
cit. Ann. IV. 36. *Ut Feriarum*  
*Latinarum diebus Præfectum Ur-*  
*bis Drusum* &c. Sueton. Ner. 7.  
*Auspiciatus est & jurisdictionem*  
*Præfectus Urbis Sacro Latinarum*.

15. *Integrum erat, debet decies*  
*centena*] Immo vero integrum  
est, *debet decies centies sesterium*  
*pondus argenti in nummis*, sicuti  
censet, & contendit Vir Sum-  
mus, Joh. Frid. Gronovius in  
præclaro opere *de Pecunia Vete-*  
*re*. Vide eum in primis lib. I.  
cap. 5.

„[Coelum. *Lucescit*, *Vesperascit*, *subaudi coelum*. „Nepos in Pelopida : *Cum Athenis interdum exissent*, ut „*vesperascente caelo Thebas possent pervenire.*] *Sub dio*, *subaudi caelo* : teste enim Capro Grammatico, <sup>16</sup> *sub divo veteres dicere solebant*. Horat. 1. Carm. *Namque Diespiter plerumque per purum egit equos*. Lucan. 1. *Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno*, *subaudi caelo*. Virgilius Georg. *multa forent qua mox caelo properanda sereno*. Horat. lib. 2. Satyr. 4. *Massica sic caelo supponas vina sereno*. Livius 7. Maced. *Nursia sereno* : & *infra*, *sereno caelo*. Vide *Terapus*.

*Cœna*. Sueton. Augusto, *Convivabatur assidue, nec unquam, nisi recta* : idem *Vesp.* *Sed & convivabatur assidue, ac saepius recta, ac dapibile, ut macellarios adjuvaret*. Martial. lib. 8. *Promissa est nobis sportula, recta data est, subaudi cœna*. Sueton. Domitian. <sup>17</sup> *Sportulas ad rectas cœnas redegit*.

*Consilium*. *Perstat in proposito; arcanum celat; secretum custodit, subaudi consilium*, [vel *Negotium*. & sic deinceps] Juvenal. *Si te propositi nondum pudet, atque eadem est mens*, *subaudi consilii*. Horat. in *Odiss.*, *arcana consilia dixit*. Val. Maxim. lib. 2. cap. 1. *arcana consilia patrum* : idem lib. 3. cap. ult. *propositum consilium*. Hinc dicimus, *a secretis*, *subaudi consiliis*. Sallust. *Falso queritur genus humanum*, <sup>18</sup> *subaudi consilio*. Vide & *Judicio*.

16. *Sub divo Veteres &c.*] Nil in his est argumenti ad probandam, quam Sanctius recte statuit, Ellipsin. Repone ergo, *sub divo caelo Veteres &c.* ac vide Flavium Caprum in Libello de Orthographia.

17. *Sportulas ad rectas &c.*] Verba Suetonii in Domit. cap. 7. sunt, *Sportulas publicas sustulit, revocata cœnarum rectarum consuetudine*.

18. *Subaudi Consilio*] Immo potius, *nomine, modo, negotio*, ut in omnibus ejus formæ Adjectivis, quæ Adverbiorum speciem habent, veluti, *Tuto, secreto, &c.* Ita mox *consulto & inconsulto* Participia sunt; & intelligitur *negotio, modo*, sic *augurato, cognito, &c.* Neque id minus verum est, eo, quod alicubi legatur *consulto consilio*. Vide & *infra ad Judicio*.



„[Certum est facere, abire, subaudi consilium. Plaut. Epid. Eundem senem oppugnare certum est consilium mihi, pro consilium bene visum & consultum. Etiam in consulto subauditur consilio. Plaut. Truc. Consulta sunt consilia, quando intro advenerunt, id est, jam inter se compacti sunt. Paulus quoque Jurisc. dixit, consulto consilio.]

Constitutus. <sup>19</sup> Cicero de Senect. Ille vir haud magna in re, sed fidei plenus. Horat. Me libertino patre natum, & in tenui re, subaudi constitutum.

Copia. In verbis copiae & inopiae, si sit genitivus, potest intelligi copia, <sup>20</sup> vel, more Graeco, praepositio en: ut, eges medici, subaudi copia, vel egestatem: abundas pecuniarum, deest copia. Caesar. 2. Civil. Quae res omnium rerum copia complevit exercitum: Idem lib. 1. Gal. Abundare copia omnium rerum: & lib. 8. abundare copia frumenti, „[Livius 38. Urbem plenam omnium rerum copia invenit. Vide infra in Hellenismo.]

„[Corona. Plautus Capt. Collus collaria caret, subaudi corona: quicquid enim coronat, sive ambit collum, corona dicitur: ut Naevius, collum marmoreum „torquis gemma coronat.]

Civica donatus, muralem, & obsidionalem adeptus; Gramineam ei milites obtulerunt, lauream meruit; subaudi coronam. Sueton. Jul. Jus laurea coronae: Idem, Nero coronam capite gerens Olympicam, dextra manu Pythiam. Plinius lib. 7. Primus omnium eques coronam muralem acceperat, sex civicas, Idem lib. 16. cap. 4. Hinc civice corona, militum virtutis insigne. „[Servius in 1. Aeneid. „Si fertos dixerò, adde, Flores, si fertas, adde Coronas. ut Lucanus, Accipiant fertas nardo florente coronas. Haec Servius. Itaque & ferta adjectivum est, „ad-

19. Cicero de Senect.] Confer, en] At tu vide; quae notavi quae notavi supra ad Vocem Af-  
fectus. mus supra ad II. 3. pag. 170.  
171.

20. Vel more Graeco praepositio

„addique debet coronamenta. Virgil. *Serta procul capiti*  
 „*tantum delapsa jacebant*, aut subaudi *negotia*, ut *serta*  
 „*negotia florum sint ferti flores. Vide Negotium.*]

Crimine, vel actione. In verbis accusandi, aut absolvendi, si genitivus reperitur, deest *crimine*: ut, *furti damnatus; repetundarum absolutus.*

21 Barbare verò dices, *accuso te criminis*; quia nullo verbum regit genitivum. Cicero pro Ligari. *Fuerint cupidi, fuerint irati, fuerint pertinaces, sceleris verò crimine, furoris, parricidii, liceat Pompejo mortuo, liceat multis aliis carere: idem 5. epistol. Ne vitium arrogantiae subsequatur.* „[Nepos Milt. *Hic etsi crimine Pario est accusatus: & Themist. Hoc crimine, proditoris absens, est damnatus.*] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Quapropter non es damnandus. rigoris rustici crimine, C. Mari: idem lib. 4. cap. 2. Qui incesti crimine à tribus Lentulis accusatus: ibid. cap. 6. Et diri facti crimine sub magno iudice damnatum: & lib. 6. cap. 1. crimine impudicitiae damnatus est: ibidem cap. 5. Filius ejus adulterii crimine damnatus. Apul. lib. 7. in princ. crimine latrocinii in hospitem mihi charissimum postulabar. Vide Hadrianum Cardin. Facinoris crimen. Horat. lib. 2. Sat. 3. An commota crimine mentis Absolves hominem, & sceleris damnabis eundem?* „[Virgil. 6. Æneid. *falso damnati crimine mortis.*] Ovid. 5. Fast. *Sceleris crimine damnat avos. Martial. lib. 11. Arguimur lenta crimine pigritia. Statius 2. Theb.*

21. Barbare vero dices, &c.] Non ita barbare hæc dici ostendimus allatis exemplis jam supra ad II. 3. pag. 167. Verum quidem est, quod subjungitur, à nullo Verbo regi Genitivum, sed non opus est ad *criminis* regi in hac locutione à Verbo, cum satis commoda statui queat Ellipsis vel *Ἔ* *Causa*, aut *Ergo*, ut in *Damnare* paulo ante fieri ostendimus, vel *Ἔ* *Nomine*, ut ex

Cicerone mox censet Scioppius. Atque ita *Reus sceleris, facti, &c.* quæ passim occurrunt. Sed & ita exponendus Livius l. 32. *Quarum rerum, litium, causarum, condixit Pater patratus Populi Romani Patri patrato Latinorum*: intellige, *nomine, causa*. Locus Nepotis ex Themist. adversatur Sanctio: nam & illic ad *proditoris* regitur a *Nomine* per Ellipsin omisso.

Theb. *Nec furibunda crimine mentis Arguerim.* Specialia enim crimina in genitivo possunt aptè poni, si à generali voce regantur; *scelus* autem, ut inepti aliqui disputant, generale nomen non est, ut ex testimoniis citatis colligitur. Nec me movet illud ad Herennium lib. 4. *Si quam unius peccati mulierem damnabant*: Nam nomen *peccati*, etiam si generale sit, ut *crimen*, adjunctione adjectivi *unius*, fit speciale; itaque deest *crimine*. Quo etiam modo Livius lib. 3. dec. 1. dixit, *Unius tantum criminis nisi te vindices*. Quo in loco Perionius, aut Græco more dictum, aut aliquem ablativum deesse contendit; mihi videtur deesse, *actione*, ut sit, nisi te vindices ab actione sive accusatione unius criminis. Cic. 2. Offic. *judicio capitis arcessas*. „ [Potest „ tamen & ablativus, *Nomine*, subaudiri, ut *Criminis* „ *nomine* sit causa criminis seu criminosa. Cic. *Damnatus* „ *nomine conjurationis*.]

*Crimen*. Cic. 2. de legibus; *Quique non paruerit, capital est*. Plaut. Menech. *Nunquam adepol fugiet, tamen si capital fecerit*, subaudi *crimen*. *Capital* etiam erat linteum capitis in sacrificiis. Vide Festum.

*Culmen*. *Superba tecta, hospita tecta, recipere se in tecta sua*, subaudi *culmina, fastigia, vel negotia, vel edificia*. „ [Servius in Eclog. 1. *Ideo Culmina dicta sunt tecta*, quia veteres *edificia culmo contegebant*, id est, *palis, vel stipula è messibus*. Virgilius 2. *Æneid. Turres, & tecta domorum culmina convellant*. Potest etiam subaudiri *tuguria*. Vitruv. lib. 2. cap. 1. *Nonnulli ex ulva palustri componunt tuguria tecta*. Similiter in *Lacunar* subauditur *tegmen*: nam *Lacunar* pro *lacunare* adjectivum est.]

*Culpa*. Magna est quæstio inter eruditos, de *noxa*, & *noxia*. Valla lib. 6. cap. 35. asserit, *noxam* esse damnum, *noxiam* vero nusquam reperiri. <sup>22</sup> Ego assero,

no-

22. Ego assero *noxam* &c.] | *noxiam* arbitror cum Sanctio esse  
Accipio hanc distinctionem, & | se potius Adjectivum, in quo

*noxam* esse damnum, sive nocumentum; *noxiam* vero esse nomen adjectivum, in quo subintelligitur *culpa*. Terent. Eunuch. *Unam hanc noxiam mitte*; idem Heaut. *Magnum hoc quoque signum est, dominam esse extra noxiam*: idem Phorm. *Hic in noxia est*; ille ad defendendam causam adest. Ita dicimus, *nocere noxam*, id est, dare damnum, non autem, *nocere noxiam*. Hæc

vera intelligatur *culpa*, vel *res*, quam Substantivum ex *Noxa* formatum, per *ἐπίνοσια* literæ I. ut voluit Donatus & alii. Sic *Noxiis* pro reo. Tacit. Ann. V. 11. *Eum ut noxium conjurationis ad disquisitionem trahebat*. Sed *Noxam* censeo, Non modo significare damnum seu nocumentum, ut apud Livium XXXIII. 20. *Vetarent eos adventum pertimescere Regis; nihil his aut sociis eorum noxa futurum fraudeve*. Tac. An. III. 13. *quod neque convictum noxa reo, neque defensum absolutioni erat*, h. e. malo, quod in damnatione & pœna inest. Sed & notare simul ipsum quoque crimen seu maleficium, & pœnam criminis. Prius vide apud Livium V. 47. *Reum haud dubium ejus noxe*, h. e. criminis. Alterum declarat usitata locutio ICTis, *Noxa dedere*, h. e. dedere ad malum pœnæ, ad nocendum quocunque modo illi, qui deditur. Plane ut Livio dicitur paulo ante adventus Regis nullis *noxæ futurus*. Et hinc apud Sallust. Histor. lib. I. in Oratione Philippi, *vellem, prava incepta consultoribus Noxæ esse*, Et ibid. *Angi Noxarum metu*, h. e. pœ-

narum. Simplicius id putem, quam, quod nonnulli volunt interpretes, ut *Noxa dedere* accipiatur pro *dedere noxa nomine*. Et videtur isthæc expositio clarissime refutari ex l. 1. §. 15. D. de Vi, ubi Dominus dicitur, *ipso servos, maleficii causa, noxa dedendo, immunis esse*. Manifeste enim istic *Noxa* est *Dativus*, ac a *maleficio* distinguitur. Sed & sic *Noxam mereri* pro pœna ponitur apud Petron. Immo diserte id ita interpretari videtur ipse Liv. VIII. 28. *Ne quis, nisi qui Noxam meruisset, donec Pœnam lueret, in compedibus teneretur*. Vide & Festum. Quin & ipsam culpam ac reatum significat *Noxa*. Hinc apud Gell. IV. 2. ex edicto ædilicio titulis vendendorum fervorum adscribi debebat, *quis fugitivus, errore sit, noxave solutus non sit*. Sic & Livius XXIII. 14. *Eos noxa, pecuniave, sese exsolvi jussurum*. h. e. reatu, cui erant obnoxii, *ausi* quippe *capitalem fraudem*, & pecunia, quam debebant. Sic XLV. 31. *Noxa liberati interfectores*. Et I. 59. de stupro Lucretiæ, *avertendo Noxam ab coacta in Auctorem delicti*. Sueton. Aug. 67. *Illam a qua simul ambulante incurrenti repente*

vera differentia est, quicquid dicat Tribonianus. Juvenal. Satyr. 4. *Rubrius offensæ veteris reus, atque tacenda, subaudi culpa.* „[Servius in illud Virg. *Unius obnoxam; Noxam, inquit, pro, Noxiam. Et hoc interest, inter Noxam, & Noxiam, quod Noxia culpa est, id est, peccatum; Noxa autem pœna.*]

Cubiculum. Plinius lib. 30. cap. 6. *Post hæc jubent eum in pariete dormitorii ejus tectore includi: ibid: Eo liberat & lacerta viridis, viva in olla ante cubiculum dormitorii ejus suspensa.*

<sup>23</sup> „[*Cursum subaudi in Tendimus in Latium. Nepos in Milt. Morandi tempus non habens, cursum direxit, quo tendebat.*]

Da-

*pente fero apro per metum obiectus est, maluit timiditatis arguere, quam Noxæ, remque non minimi periculi, quia tamen Fraus aberat, injocum vertit: ubi profus videtur poni pro fraude & culpa. At vero in illo sensu damni dati, & mali porro per pœnam accipiendi, seu ipsius pœnæ, poni potest & Noxia quoque, ita ut intelligatur Res. Liv. XLI. 23. *Sine ullius eorum, quos oderat, noxia, h. e. damno & malo. Et Plautus sæpe Commereri & mereri noxiam. Vide Mostell. V. 2. 26. & Trin. I. 1. 1. Adde Festum, apud quem Servius Sulpicius exponit noxiam per damnum, & Imp. Justin. Instit. de Noxalibus actionibus. Sed cujus, vel Triboniani, distinctionem Sanctius rejicit, & recte, si voluerunt illi eam fuisse hisce vocabulis propriam ac perpetuam. Mihi certe videtur utrumque fere idem**

significare, & ideo promiscue sæpe adhiberi; sed tamen usu magis frequentatum, ut *Noxa* pro nocumento ipso & maleficio, ac ejus pœna ponatur, at *Noxia* pro culpa. Vide & Opuscula de Latinitate Ictorum Veterum pag. 8. &c. & ibi Doctiff. Dukerum.

23. *Cursum subaudi etc.*] Vel potius *Iter*. Virgil. Aen. VI. 240. *Quam super haud ulla poterant impune volantes Tendere iter pennis. VII. 7. postquam alta quierunt Æquora, tendit iter velis. Ovid. Metam. II. 547. Ad Dominam tendebat iter. Similiter Auct. B. Africani cap. 11. At gressumque ad mania tendit, Virg. Aen. I. 414. Vide & infra Sanctium in Voce *Iter*. Potest etiam intelligi *se*. Plautus Pseud. I. 2. 81. *Tenes, quorsum hæc se tendant, quæ loquor.* Sic enim edidit Taubmannus, & habent MSti, eo teste.*

Datum. Virg. 4. Georg. *Scis, Proteu, scis ipse, nec est te fallere cuiquam*, subaudi datum, vel concessum. <sup>24</sup> Vide Facultas.

Dei. Per *superos & inferos rogatus*, subaudi Deos. Horat. *Carmine Dii Superi placantur, carmine Manes*: idem, *Me diis miscent Superis*: idem 4. Carmin. *Dii Superi*. Apulej. *Utrum Lar sit, an Larva, Deum Manem vocant*.

Dens. Persius, & *genuinum fregit in illis*, subaudi dentem. Sic in illis, *caninus, maxillaris, molaris, columellaris*, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

Dicto. Virgil. *Ocyus huc omnes*: idem, *Ocyus incubuere omnes*, <sup>25</sup> subaudi dicto: idem, *Et dicto citius tumida aquora placat*.

Dies. Ovid. in Fast. *Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis*, subaudi dies, vel lux: Dies enim, quia est ambiguum, utroque in Genere suppletur: ut, *quarto Idus, tertio Kalendas*, subaudi die.

Virgil. *Mens est natalis*, subaudi dies. Cicero Attic. *Hæc ad te die natali meo scripsi*: idem Bruto, *Nam die tuo natali victoria nuntiata*. Terent. Phorm. *Ubi erit puero natalis dies*. Errat igitur Valla lib. 4. cap. 10. „[Plautus Trin. *Tu in perendinum paratus sis, ut ducas uxorem*, subaudi diem: Cicero, *Utrum diem tertium, an perendinum dicere oporteat*. Cæsar 5. Gall. *Perendino die*. Afranius Privigno, *Festis promiscue, atque profesto, concelebras focum*, subaudi diebus, & die. Plaut. „Au-

24. Vide Facultas ] Nulla tamen istic hujus Ellipseos exempla memorantur. Ego vero in hisce locutionibus si quid intelligendum sit, eam tamen facultatis vocem potissimum intellexerim. Certe Terentius addidit Facile, Adolph. V. 4. 8. *Cuius facile est noscere*, ubi potuisset dixisse, *cuius est noscere*. Sed tamen posse hæc etiam absque

Ellipsi commode satis exponi, ostendimus in Notis ad Vocem Libido. Ceterum Auctor voluit sine dubio lectorem remittere ad Vocem Potestas, ubi plura hujus locutionis exempla ab ipso adferuntur.

25. Subaudi dicto ] Malim Solito. Vide quæ notavi ad II. 10. not. 6. pag. 223.

„Aulul. *Festo die si quid prodegeris , profesto egere liceat.*  
 „Cicero , *Aliquem in crastinum differre : idem , Aliquid*  
 „*crastinus dies nobis pollicetur.*]

*Agonales , Apollinares , Fasti , Nefasti , subaudi dies.*  
 Vide *Festa*. Plinius lib. 33. cap. 1. *publicatis diebus fastis.*

*Dies , vel Tempus.* Cicero 1. *Catil. Dixi , eadem te optimatum contulisse in ante diem V. Cal. Novemb. idem*  
*Attic. lib. 3. de Q. Fratre nuntii nobis tristes venerunt ,*  
*ex ante diem Non. Jun. & lib. 2. Comitia Bibulus cum Ar-*  
*chilochio edicto in ante diem XV. Kalend. Novemb. dis-*  
*tulit.*

*Digitus.* Adagium , *Minimo provocare , subaudi digi-*  
*to : sic auricularis , annularis , medicus , infamis : Perf.*  
*Infami digito , & purgalibus ante salivis.*

*Domus.* Ovid. *Regia Solis erat sublimibus alta colum-*  
*nis , subaudi domus.* Seneca in *Agamem. perlucet omne*  
*regia vitium domus.* Sic *basilica , subaudi domus.* „*Vi-*  
 „*truv. lib. 8. cap. 4. Zama civitas Afrorum , cuius mœnia*  
 „*rex suba duplici muro sepsit , ibique regiam domum sibi*  
 „*constituit.*]

*Domum.* *Uxorem duxit , subaudi domum , vel in do-*  
*mmum.* Plaut. Aulul. *Volo te uxorem domum ducere.* Te-  
 rentius Phorm. *Dotem si accipiet , uxor ducenda est do-*  
*mmum : idem Hecyr. Nunquam se illa viva uxorem ductu-*  
*rum domum.* „[Plaut. Aulul. *Redi , atque intus serva ,*  
 „<sup>26</sup>*subaudi domum : idem Cistel. Sine filiam tuam esse*  
 „*hic triduum , & servare apud me : Et Mil. serva istas fo-*  
 „*res : hoc observabo ostium.* Terent. *Solus Sannio servat*  
 „*domi , subaudi ades.* Plaut. Mostel. *Natus nemo servat*  
*in adibus , id est , nemo est domi , qui domum velut*  
 „*custodiat.*

ENS.

26. *Subaudi domum*] Malim *lige res.* Aliud est , *servare &*  
*res meas.* Sic mox supplendum *observare fores istas , scil. malo*  
*illud ex Mostell. V. 2. 22. Na-* plerumque animo , ut scias , quis  
*tus nemo servat in adibus , intel-* intret aut exeat.

ENS. LIVIUS; <sup>27</sup> *Ego Annibal peto pacem*, subaudi  
*Ens*. Priscianus lib. 18. cap. 1. *Est autem, quando per  
 ellipsim verbi, vel participii substantivi, hujuscemodi ca-  
 suum, id est, nominativi cum obliquis, constructio solet pro-  
 ferri:*

27. *Ego Annibal &c.*] Plura sunt Ellipseos hujus, ac rariora & notabilia magis exempla, cujus generis hic referri quædam debuerant. Corn. Nepos Catone 1. *Primum stipendium fecit annorum decem septemque*, scil. ὄν. Plinius Paneg. cap. 38. *Qui, optimum adoptaturus, hoc quoque parentis indulgentissimi fecit, quod &c.* Et cap. 80. *O vere Principis atque etiam Consulis, reconciliare amulas civitates*, in quibus intelligitur *existens munus vel negotium*. Sueton. Claud. 33. *Libidinis in feminas profusissime*, scil. fuit, *marium omnino expers*. Galb. 22. *Cibi plurimi traditur*. Domit. 13. *Ab juventa minime civilis animi, confidens etiam &c.* Sic enim distinguendum. Cap. 20. *Sermonis tamen nec inelegantis, dictorum interdum etiam notabilium*, scil. *existens*, *Vellem inquit &c.* Cap. 22. *Libidinis nimia, assuitatem concubitus κλινοπέλην vocabat* Sallust. Jug. 54. *Multa oppida temere munita, aut sine presidio* (scil. ὄντα), cap. 66. *Milites palantes, inermes, quippe in tali die, ac sine imperio* (scil. ὄντας), *aggrediuntur*. Cap. 91. *Que postquam oppidani cognovere, res trepida, malum improvisum, ad hoc pars civium extra mœnia in hostium potestate* (scil. ἔστω), *coegere, u-*

*ti deditionem facerent*. Hinc jam explicandum, & tali quidem modo, Caput 112. in quo mirifice hæsitant interpretes: *neque hominem nobilem, non sua ignavia, sed ob Remp. in hostium potestate, relictum iri*. Intellige, *in hostium potestate ὄντα*, & confer cum proximo priore loco: ita omnia erunt plana. Huc quoque pertinet vexatissimum illud Propertii III. 18. *Durus, qui lucro potuit mutare puellam. Tantum in lachrymis Africa tota fuit?* Quam variis modis hic locus tentetur, etiam ab ipso Viro Summo, Gronovio Patre, Vide Ejus Observ. III. 17. Sed nihil audacius Broukhufio, qui verissimam lectionem & pulcherrimam phrasin, *in lachrymis*, imperite profus ac temere præter MStorum fidem ex Propertio ejecit, & ex conjectura ortum substituit *in lucris*, quo nihil melius, nihil verius, pronunciat, ut solet. Ast nihil profecto istic mutandum. *In Lacrymis* enim exponendum, ut jam ferme vidit Schottus, male a Broukhufio reiectus, *existenti in ipsis illis lachrymis*, suis simul & puellæ, quum ultimum sibi invicem vale dicerent, quo tempore, & quibus *in lachrymis*, maxime moventur amatores. Audi ipsum Propertium I. 5. 11. *His ego non ho-*  
*ram-*



*ferri*: ut, filius Pelei, Achilles, bellans multos interfecit

*ram possum durare querelis. Ab pereat, si quis lentus amare potest. An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas, Atque Asia veteres cernere divitas; Ut mihi deducta faciat convicia puppi Cynthia, & insanis ora notet manibus?* Similes vero Ellipses Participii ante Præpos. IN passim occurrunt. Sic Sallust. Jug. 40. *Qui a Jugurtha in Legationibus aut imperiis pecunias accepissent.* Cicero Catil. IV. 1. *Est mihi grata in dolore vestra voluntas.* Ovidius Metamorph. VIII. 313. *Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis*, h. e. Nestor existens adhuc in prima juventute. Idem plene & absque Ellipsi, Metam. XIII. 546. *pænaque in imagine tota est.* Porro Phædrus fab. 9. *Lepus semanimis mortis in solatio*, h. e. quum solatium mortis suæ perciperet ex eo, quod ille, à quo iridebatur, simili morte periret. Quam locutionem recte jam vindicat & tuetur ipse Gronovius contra varias aliorum conjecturas, ut videri potest in Notis Schefferi. Sallust. lib. 5. *Hist. Sullam in victoria Dictatorem sibi uni assurgere &c. solitum*, h. e. quum victor esset. Nihil apud Ciceronem frequentius. Famil. II. 16. *Hæc aspersi, ut scires, me etiam in stomacho ridere solere*, h. e. etiam quum ira & indignatione agitor. I. 9. *In hac sententia complectendus erat Cæsar*, h. e. quum in hac jam sententia essem. Ibid. de Cæsare,

*qui mihi, quasunque res gereret, tuendus esset, nunc in tanta felicitate, tantisque victoriis* (scil. existens), etiam si in nos non esset is, qui est, tamen ornandus videretur. X. 31. *Cæsarem, quod me, in tanta fortuna scil. existens, modo cognitum, vetustissimorum familiarium loco habuit, dilexi.* de Offic. III, 9. *neque in his eum facinoribus quisquam potuit videre*, h. e. quum hæc faceret. Sed innumera ejus generis passim occurrunt. Adde tamen & illa, quæ Sanctius noster supra ad Vocem Constitutus retulit, & quæ nos ad vocem *Affectus*. Quin ipsum illud *in lachrymis esse, aut jacere*, sæpe reperias. Cicero Famil. XIV. 2. *Te nunc ita vexari, sic jacere in lachrymis & sordibus.* Ipse Propertius de Amatore & Puella, I, 10, 2. *primo quum testis amori Adfuerim Vestris conscius IN Lachrymis.* Sic passim *in luctu: in summo dolore consolatur me spes*, Cic. Famil. I. 6. *ut etiam in vulneris dolore a quo animo moreretur*, V. 12. Hæc paulo copiosius declarare volui, ut liquido ostenderem exemplo immodicis illis Broukhufii, cujus ceteroqui justis laudibus tractum nihil volo, admiratoribus, quam graviter ille & inscite contaminaverit aliquando suos Auctores, immittendo temere in textum, quæ confidentissimis asseverationibus perperam vera jactabat:

fecit Trojanos; *subauditur enim participium verbi substantivi, ENS, quod in usu nunc nobis non est, pro quo possumus, qui est, vel, qui fuit Pelei filius, dicere, vel subaudire, &c.* Idem in eodem lib. cap. de Finitivorum constructione, *Græci autem participio utuntur substantivo: ut Απολλώνι & ὦν διδάσκεις, Τύφῳν ὦν μανθάνεις, quo nos quoque secundum analogiam possemus uti, nisi usus deficeret participii frequens: quamvis Cæsar non incongruè protulit Ens, à verbo Sum, es, est; quomodo à verbo Possum, potes, Potens: idem l. 5. cap. de Casu, Rege Latino, pro, regnante Latino: quamvis in huiusmodi quoque constructione subauditur participium substantivum. Hæc Priscianus. Quinctil. l. 8. c. de ornatu, Multa ex Græco formata nova, ac plurima à Sergio Flavio, quorum dura quædam admodum videntur, ut, ENS, & ESSENTIA, quæ cur tantopere àspernemur, nihil video, nisi quod iniqui Iudices adversus nos sumus, ideoque paupertate sermonis laboramus. Acron autem ait, laudem meruisse philosophum, quod hoc sit usus participio. Hæc ille. Mihi vero propterea exprimi non videtur, quia facillime possit intelligi; ut Adsum Troius Æneas, scilicet, ens, vel qui sum, quomodo etiam locutus est Cæsar. 2. Civil. Carmonenses, quæ est longè firmissima totius provincie civitas. Grammatici nescio quam Appositionem, & Evocationem, hoc ignorantes, finxerunt. Plaut. in Milite obscure dixit, Mirum est te lolio victitare, <sup>28</sup> tam vili tritico,*

28. Tam vili tritico ] Non est obscura hæc dictio. Expone, tam vili ente vel existente tritico, ut paulo ante vidimus Priscianum interpretari illud Virgillii, Rege Latino. Immo ita Ablativi unici absoluti sæpe occurrunt: veluti Ludis, apud Cic. de Senect. cap. 18. Obsequentem cap. 107. & Sueton. Cæs. cap. 39. Proscriptione ibid. cap. 11. Comitibus, passim.

Sereno intonuit, Obsequent. cap. 83. Sic Tacitus Ann. III. 28. Dedit jura, quibus pace & Principe uteremur, h. e. existente nobis pace & Principe. Livius XXVIII. 17. Haud cuiquam dubio, opprimi posse. Cicero Famil. VII. 18. Nihil te ad me scripsisse postea demiror, præsertim tam novis rebus. & VI. 1. Nec dubitare debes, quin aliqua Rep. sis futurus, qui esse debes. Florus l. 18.

*tico*, id est, cum triticum veneat vilè. Scævola vero in l. creditor. §. Lucius Titius. ff. mandati, expressit participium sic, *Concedo tibi de omnibus meis, ut vis, negotiari, sive vendere vis, sive pacisci, sive emere, sive quodcumque operari, ut domino enti meorum.*

Equus. *Ferus, sonipes, cornipes, quadrupes*, adjectiva sunt; si sola ponantur, *equus* intelligitur.

Fabula. Terentius, *Transtulit in Eunuchum suam; subaudi fabulam*: nam *Eunuchus, Ajax, Orestes*, etiam pro tragœdia, masculina sunt; sed frequentius ad nomen generale respicimus. Vide *Avis*. Horat. *Vel qui prætexas, vel qui docuere togatas*. Juvenal. *Impune ergo mihi recitaverit ille togatas*. Sic *Atellanas, palliatas, &c.* subaudi *fabulas, vel comœdias*.

Facem, vel cereum. *Luce mihi, præluce nobis, subaudi facem, vel cereum*. Plaut. Cas. *Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem*: idem Curcul. *Tute tibi puer es lautus, lucas cereum*. [At Vide supra III. 3. ad verbum *Luceo*]

„Facta, [vel potius, *Negotia*. Vide infra.] *Mira sunt, ni Pistoclerus Lydum pugnis contudit, subaudi facta*, apud Plaut. Bacchid. nam sic idem in Rud. „*Haud miranda facta dicis, si Deos decepit, & homines.* „Sic *Antehac, Posthac, Postea, Interea &c.* 29 subaudi „*facta*: *Hac enim pro Hac dicebant. In Adhuc, pro ad hoc, 30 subaudi factum*. Plaut. Mil. act. 4. sc. 5. „*An-*

I. 18. 18. *O quam facile erat Orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis*. III. 23. 3. *Nec alias magis apparuit Hispani militis Vigor, quam Romano Duce*. Vide & Gronovium Patrem Observ. I. 17. & IV. 4.

29. *Subaudi facta*] Vel *negotia*. Vide infra in Voce *Negotium*. Sed & incertum, an huc referenda sint *Antehac & Posthac*, h. e. an *Hac* pro *Hac* sit

in hisce positum. Nam possit esse Ablativus, & intelligi *Hora*, plane ut in *Hactenus*. Certe *ra* *Ante & Post* sæpissime Ablativis reperiuntur juncta, sed per Ellipsin. Sic passim *multo ante, biduo ante, paucis ante diebus, anno post, post paulo, &c.*

30. *Subaudi factum*] *Quidni Tempus?* Certe sic in Plinii *Paneg.* cap. 7. *Ad hoc avi*, intelligitur omnino *Tempus*. Sic Plautus *Capt.* II. 3. 25. *Ut adhuc loco-*

„Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servum pessimum.“]

Facultas, s. Potestas. <sup>31</sup> *Quoad ejus fieri possit. Ejus*, inquit Budæus, *apud Latinos paret con est*, id est, abundat: Mihi videtur deesse, *facultas*, vel *potestas*, quod Græ-

*rum feci*, scil. *tempus* vel *negotium*. Sed & in Negativis locutionibus, quæ frequentes sunt cum hoc vocabulo, intelligo *tempus*. Vatinius apud Cicer. Famil. V. 10. *Cæsar adhuc de meis supplicationibus non refert*. Cic. Fam. III. 5. *Quod quibus adhuc non satis est perspectum*. Nepos Mil. 4. *Qua pugna nihil adhuc est nobilius*. Petron. *Neque adhuc omnia erant facta*. In quibus intellige omnino non *Factum*, sed *Tempus*. Similiter *Usque adhuc*, quod sæpius apud Plautum & Terentium occurrit, dici videtur pro *Usque ad hoc tempus*. Ceterum sæpe illa vox notat etiam idem, quod *præterea*, *insuper*. Tacitus de Germ. cap. 29. *cetera similes Batavis, nisi quod ipso adhuc terra sua solo & celo acrius animantur*. Sueton. Nerone 10. *Atque ut certiore adhuc indolem ostenderet*. In his & similibus intelligitur *Negotium*, quasi dictum esset, *acrius ad* (h. e. supra) *hoc negotium*, quo Batavi animantur; *certiore ad hoc negotium*, quo jam antea ostenderat suam indolem. Possistamen sæpe *Adhuc* accipere etiam, ut Adverbium compositum, plane ut *Adeo*, de quo velim videas, quæ notavi III. 14. not. 7. & 39. Neque obstat Constructio cum Ge-

nitivo, *Adhuc locorum*, quippe quæ etiam in aliis reperitur Adverbis, veluti *Nusquam locorum*, *Minime gentium*, *Affatim divitiarum*, &c. Græcis id frequens est, de quibus vide Me id demonstrantem pluribus ad Aelianum Var. Hist. X. 18. 5. in Addendis. Quapropter rem in medio relinquens, fateor, nihil fere esse, quare non pro Adverbio haberi possit *Adhuc*, ex *Ad* & *Huc* compositum, ut *Adeo* ex *Ad* & *Eo*: sed tamen nihil etiam ob stare, quo minus habeatur ortum & compositum ex *Ad* & *Hoc*, tanto magis quoniam *Adhuc* & *ad hoc* idem fere notant, & maxime designant *Tempus*. Rectius autem intelligas *Factum* in sequenti locutione. Nepos Thras. 3. *Præclarum hoc quoque Thrasibuli*. Timoth. 1. *Multa hujus sunt præclara facta*. Sed & sic *Dictum* intelligitur sæpissime. Cicero de Senect. cap. 24. *Honestum illud Solonis est, senescere se multa indies addiscentem*. Nihil autem frequentius apud Græcos hujusmodi locutione. Vide me ad Aelian. I. 4.

<sup>31</sup>. *Quoad ejus fieri possit*] Vide nos supra III. 6. 1. ubi hanc locutionem aliter explicuimus, & ut putem, verius.

Græcè dicitur δούραμις. ,, [Vide supra lib. 3. cap. 6.]

Famulus. In illis, à pedibus, à secretis, &c. deest famulus, vel servus. Sueton. lib. 1. Philemonem à manu servum. Vide Servus.

„ [Fastigium. Ex alto, subaudi fastigio. Liv. 27. „ Nomen regum ex tam alto fastigio aspernantis.]

Febris. Laborat quartana, tertiana, quotidiana, subaudi febrī. Juven. Satyr. 4. Jam quartanam sperantibus ægris. Cic. de Natur. Vide, ne tertianas quidem febres & quartanas divinas esse dicendum sit. Cic. Attic. lib. 8. Quartana discessit.

Feriæ. Horat. Indiētis Latinis, subaudi feriis. Sic Furinales, Laurentina, Tarentina, Sementina, Paganica, Conceptiva, Nundina, Stativa. Varro, Latina feriæ, dies conceptivus: idem lib. 1. Rustic. cap. 2. Sementinis feriis. Cic. 1. Nat. Nam cum feriis Latinis ad eam venissem. Ferias esuriales dixit Plautus in Cas. pro jejunio.

Festa. Accalia, Agonia, vel Agonalia, Angeronalia, Carmentalia, Cerealia, Compitalia, Consualia, Equiria, Feralia, Fontinalia, Fordicida, Fornacalia, Furrinalia, Laurentalia, Liberalia, Lupercalia, Marralia, Meditrinalia, Megalia, Neptunalia, Opalia, Paganalia, Palilia, vel Parilia, Portunalia, Quirinalia, Robigalia, Saturnalia, Terminalia, Vestalia, Vinalia, Volcanalia, Voltumnalia. Vide Dies.

Fidem. Terent. Phorm. Pro Deum immortalium. Ubi Donatus ellipsin esse, & fidem, vel simile aliquid, desiderari ait. Cicero in Oeconomico, Quid igitur, pro Deum immortalium, primum eam ducebas, quæso? Terent. Pro Deum atque hominum fidem.

Filius, vel filia. Terent. Modos fecit Flaccus Claudii, subaudi filius: Sic Tullius, vel <sup>32</sup> Tullia Ciceronis. Vide Uxor.

Finis.

32. Tullia Ciceronis] Vix ita | ni Viri, intelligebant Uxorem  
loquebantur Romani, qui, si Mu- | non Filiam; sicuti id quamplu-  
lieris nomen adjungerent Nomi- | rimis exemplis, tum ex Aucto-  
rum

Finis. Virgil. *Hac Trojana tenus fuerit fortuna secuta*, subaudi fini: nam *finis* etiam fœmininum est, ut sæpè apud Lucretium invenies. Virgil. *Hac finis Priami factorum*: idem, aut qua fine sequar. Sic *eatenus*, *quatenus*, *hactenus*, id est tenus hæc fine, vel via, „[vel ad „hunc usque finem. Hygin. Astron. 272. *Quæ ad figurationem siderum pertineat*, ad hunc finem erunt nobis di- „*cta*, *reliqua protinus dicemus*, id est, de siderum figuratione dixi hactenus, parro dicam de reliquis. Item „fab. 82. *Stare in aqua media sine corporis*. Ubi forte „rectius legas, *medii*, pro usque ad medium corpus. „Cicero, *Lumborum tenus*, subaudi *sine*, id est, usque „ad lumbos, crura. Festus, *Quatenus significat qua fine*, ut *Hactenus*, *hac fine*. Virgil. 12. *Æneid. Quæ visa est fortuna pati, tua mœnia texi*, pro, quatenus, „qua fine, quoad, quamdiu.] Gell. lib. 1. cap. 3. *Minimè dicitur*, quatenus, quaque fini, dari amicitie venia debeat: idem referens Chilonis sententiam, *Hac*, inquit, *fini ames*, tanquam forè fortuna osurus; *hac* itidem tenus oderis, tanquam fortasse post amaturus. Vide *Via*.

„*Florem*. [*Florem* subauditur in hoc Virgilii, *Crocumque rubentem*: nam *Crocum*, ex regula terminationis, neutrum esse Servius his Sallustii verbis probat, „*In qua crocum gignitur*. Similiterque Curtius lib. 3. „*Corycium*, *ubi crocum gignitur*.] [De hoc & seq. articulo vide quæ notavimus ad I. 7. maxime Not. 11.]

Flu-

ribus priscis, tum ex antiquis inscriptionibus, docui in Dissertationum mearum Triade pag. 18...28. Proinde *Tullia Ciceronis*, scil. Filia, vix usquam, quod memini, occurrit, at *Terentia Ciceronis*, scil. Uxor, passim. Nulla tamen ratio est, nisi quæ in solo Usu sita, quo minus aliquis alicubi dixerit quo-

que *Tullia Ciceronis*, quia ex Ciceronis ipsius Epistolis notissima erat hæc ejus Filia, & Patris in eam amor. Sic præter usum & morem *Cornelia Gracchorum*, & *Ὀλυμπιάς ἢ Ἀλεξάνδρα*, apud Aelian. Var. Hist. XXX. 30. à Filiis describuntur per ejusmodi Ellipsin, qua intelligitur *Mater*.

Fluvius, Amnis. Virgil. *Sulphurea Nar albus aqua*, subaudi *fluvius*: *Nar* enim neutrum est, quia indeclinabile. Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit*. Sic cum dicimus *Albula magnus*, *formosus Turia ripis*, *altus Sequana*, deest *fluvius* vel *amnis*. Virgil. lib. 11. *Amnis & Adriacas retro fugit Asfidus undas*. Livius lib. 1. *Tiberim fluvium*: & lib. 4. *Tiberi amne septus*: idem, ad *Rhodanum fluvium*: idem, ad *Exrotam amnem*. Curtius lib. 3. *Pyramum amnem transire*: ibid. in *ripa Pyrami amnis*. Vide *Amnis*.

„[Fodina subauditur in *Auraria*, *Argentaria*, *Ferraria*. „Livius, *Vestigalia magna instituit ex ferrariis & argenti- „riis*. Cajus Jurisc. dixit, *Creta fodinas*. Plinius, *Ar- „genti fodinas*. Vide *Seçtura*.]

Fœmina. *Pregnans* adjectivum est, ut, *pregnans arbor*: & *folia pregnantia*, apud Plinium: & *pregnans Jovis cerebrum*. Si absolutè profertur, deest *fœmina*. Plaut. *Quæ nunquam fuit pregnans, qui parere potuit?* Sic *Pedisequa*.

Fœmina, vel mas. *Boves meas*: *canes gravidus* cum legitur, <sup>33</sup> ne credamus Grammaticis, qui Nomina, Communia duobus, maxima cum ignorantia sunt commenti, sed subintelligamus *fœminas*, aut ad syllepsin generis recurramus; ut, *scelus, qui me perdidit*. Res sic se habet; Quoties in Nominibus Epicœnis aliud volebant intelligere, quam terminatio ipsa præfinit, addebant *mas*, aut *fœmina*: verbi gratia, *Aquila fœmineum* est, pro maribus & fœminis; sed si de maribus loquaris, dicendum erit *aquila mares*. Rursus *Corvus* masculinum tantum est, pro utroque sexu; ac de fœmina dices *corvus fœmina*. *Epicœna* voco, quæcun-

33. Ne credamus Grammaticis etiam, qui non modo hæc confundit eorumque naturam, &c.] De Nominibus, quæ Epicœna vocantur, & quæ Communia, sed & sine justa ratione profus ex arte Grammatica explodit. vide quæ disputavimus supra ad I, 7. pag. 48. &c. contra San-

cunque sub uno fine significant utrumque sexum , sed unum præcipuè ; ut, *homo, latro, sacerdos, vates, antistes, miles, agricola, bos, canis, sus, grus, &c.* , [Plautus Poen. act. 6. sc. 5. *Tunc audes amare, quod mares homines amant?* Unde discimus, similiter *hominem fœminam* recte dici ; sicque per Ellipsin *Hominem fœminam* efferri posse. Varr. Sesiuiul. *Quid est, quod homo masculus libentius videre debeat, quam bellam uxorem?* Homer. 6. Iliad. Βῆν ἀγεῖνα, id est, *bovem marem*, dixit. Theocritus, Θεὸς ἰπῶδες, id est, *equos velocissimas*. Livius lib. 5. decad. 5. *Apollini bove aurato, Latona bove fœmina aurata, sacra Græco ritu facerent*. Plin. lib. 8. cap. 46. *Fœmina bos semel ei anno ostenditur suis & ipsa insignibus* : idem lib. 11. cap. 51. *Bubus tantum fœminis vox gravior* : ibid. cap. 37. *Itaque quum apri percutiant, fœminæ sues mordent*. Varro lib. 2. cap. 1. Rustic. *Fœminis bubus demitur cibus*. Justinus lib. 1. *Invenit juxta infantem, canem fœminam parvulo ubera præbentem, à feris & alitibus defendentem ; Motus etiam ipse misericordia, qua motam ipsam canem viderat, puerum defert ad stabulum, eadem cane anxie prosequente*. Plaut. Menech. *Ita me illa ab lava rabiosa fœmina observat canis*. Plin. lib. 28. cap. 15. *Fœmine suis*. Gell. lib. 13. cap. 20. *Sacerdotes quoque fœminas, Cicero Antistitas dicit*. Plaut. Persa, *Qui Atticam hodie civitatem majorem feci, atque auxi civi fœmina*. Plinius lib. 9. cap. 51. *Polypus fœmina* : lib. 10. cap. 18. *piscis fœmina*. Ovid. *cum quo sua gaudia jungat, Invenit in media fœmina piscis aqua*. Plin. lib. 10. cap. 18. *Palumbes incubat fœmina*. Macrobr. lib. 1. cap. 17. Satur. *Ut Græco ritu hisce hostiis sacrum faceret, Apollini bove aurato, Latona bove fœmina aurata. Sues fœminæ quomodo castrentur, docet Plinius libro octavo, cap. 51. Columella libro septimo, cap. nono, Fœmina sus habetur ad partus edendos*. Plinius lib. 8. cap. 32. *Quasdam nos principes fœminas scimus* : Plinius in epistolis, *Habebat illa Pantomimos, fovebatque effusus, quam principi fœminæ conveniret* : Plinius lib. 10. cap.



cap. 60. *Cornicem incubantem mas pascit* : ibid. cap. 33. de perdicibus, *Tunc inter se dimicant mares desiderio foeminarum* : idem, *Aquilarum mares*. Antiquitus multa fuerunt epicœna nomina, ut, *porcus, lupus, agnus, ovis, leo* : nondum enim in usu erant, *porca, lupa, agna, leena, antistita, clienta, hospita, dracena, & alia id genus*. Unde Varro dixit *lupum foeminam*, teste Quintil. lib. 1. cap. 6. & Cato cap. 134. Ruit. *Priusquam porcum foeminam immolabis*. Cic. 2. leg. *porco foemina piaculum pati*. Virgilius, ut sentit Quintilianus lib. 8. cap. 3. primus dixit, *porca*, in illo carmine, *Et caesa jungebant foedera porca.* , [Plautus in Vidul. *Audivi foeminam leonem semel parere* : nam quod Lucr. 9. *Leam* , dicit, id Servius in Georg. 3. *usurpatione factum* dicit, , cum Latine dicatur *Hic & hæc Leo* ; *Leena vero sit Græcum*. Sed contempto Grammaticorum judicio, Ovidius, , *Lucretii imitatione*, dixit, *Ut lea sæva sitim multa* , *compescuit unda.*] Gellius libro 4. cap. 3. citat hanc legem Numæ, *Junoni crinibus demissis agnum foeminam cedito*. Festus voce *Pellices*, *Agnum foeminam cedito, & agnum marem cedito.* , [idem voce *Agnus*, *Apud majores Agnus communis erat generis, sicut & Lupus.*] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *caesique atris bubus, Diti maribus, foeminis Proserpine*. Cic. lib. 2. de Divin. *Ego tamen miror, si emissio foemina anguis mortem afferebat Graccho, emissio autem maris anguis erat mortifera Cornelia*. Varro lib. 4. Analog. *Quum ovi mari testiculi dempti, quia natura versa, vervex declinatus*. Ex his collige, in similibus nominibus debere intelligi *marem vel foeminam*, si sit adjectivum contra terminationem : ut, *elephantus gravis* ; *boves meas* ; & cum Plinius de muribus dixit, <sup>34</sup> *Ex una genitos centum viginti tradiderunt*. Sic

34. *Ex una genitos &c.*] Nolim hæc ita intelligas, quasi suppleendum sit, ut videtur Sanctius velle, *ex una femina mure, genitos mare-*

*mures centum &c.* Nec enim ullo id modo verisimile est, omnes genitos fuisse Mares, sed *genitos* dixit Plinius, quia cum incertus est

Sic igitur intelligendus Suetonius in Claud. 40. *Inducta teste in senatu, hac, inquit, matris mea liberta & ornatrix fuit.* Sic etiam Virgil. *Ne savi, magna sacerdos; Et Amphrysia vates.* sic Ovid. in epistol. Canaces, *Et rudis ad partus, & nova miles eram.*

Frater, vel soror. *Est germanus meus, est patruelis tuus: est germana mea, & tua patruelis, subaudi frater, vel soror.* Terent. Andr. *Si te in germani fratris dilexi loco.* Cicero sæpe dicit, <sup>35</sup> *fratres patrueles, & sorores patrueles.* Mart. *patruelles fundi.* Ovid. *patruelia regna.* Sic *uterini & consanguinei.*

Frenum. Virgil. *duris parère lupatis, subaudi frenis.* Horat. lib. 1. Carm. *lupata frena: ibid. Gallica nec lupatis temperet ora frenis.* Solinus dixit *lupatos, subaudi frenos, nam masculinè etiam dicitur.*

Frumenta, vel fruges. *Urere sata, subaudi frumenta.* Virg. 3. Georg. *Sata frumenta: idem, satas messes.* Pomp. Mela lib. 3. cap. 8. *pro satis frugibus contra grues dimicando.*

Funera, vel Officia. *Iusta persolvere, subaudi funera.* Cæsar lib. 6. Gall. cap. 4. *Iustis funeribus confectis.* Cornel. Tacitus, *suprema facere. Solemnibus iustis.* Arnobius lib. 1. „[Fortassis autem rectius subauditur Offici-  
„cium. Liv. 9. *Populus Campanus egressus, iustis orationibus*  
„*hospitatibus, privatisque & publicis, <sup>36</sup> fungitur officii.*]

Fu-

plurium sexus, tunc genus masculinum adhibebatur potissimum, ut dignius, a Latinis, & ita sexus in incerto relinquebatur. Vide supra pag. 52, 53. & infra ad IV. 10.

<sup>35</sup> *Eratres patrueles & Sorores*] In *patruelibus* intelligi vocabula *fratrum* & *Sorum*, & proinde his etiam vocabulis sæpe simpliciter notari patrueles, quod de *Sororibus* male negave-

rat Schottus, ostendimus in Animadv. Histor. cap. 3.

<sup>36</sup> *Fungitur officiis*] Adde Liv. I. 20. *Nec caelestes modo ceremonias, sed iusta quoque funebria, ut idem Pontifex edoceret.* Cic. de Har. resp. *Omnia solennia ac iusta ludorum summa cum cerimonia esse servata.* Intellige in his omnino officia vel sacra. In loco Cæsar's legitur etiam *funebribus, non funeribus.*

Funis. Juvenal. *duros tractare rudentes*, subaudi *funes*. Plaut. *Dum hanc tibi rudentem, quam trahis, complico*, supple *funem*: nam *funis* ambiguum fuit, & *Rudens* participium est à *rudo*, *is*.

Gemma. Plinius lib. ultimo, cap. 10. innumera nomina in *as*, & *es*, Græca, & in *os*, & *on*, facit fœminina; sed intelligitur *gemma*, ut *Adamas*, *Achates*, *Paneros*, *Morion*, *Mitrax*. Idem facit in Arboribus, & Herbis.

„ [Genus subauditur in *Animal*, quod non aliud „ est, quam *Animale*. Lucret. 1. *Unde animale genus ge- „ neratim in lumina vitæ Reducit Venus*. Cicero, *Animi „ sint animales, id est, spirabiles, sive ignei.*]

Gratiæ. Terent. *Vel rex semper maximas mihi agebat, quidquid feceram; aliis non item*. subaudi *gratias*: idem, *Magnas vero agere gratias Thais mihi?*

Herba. Plinius, *Dictamnnum pota sagittas pellit*: idem lib. 26. cap. 6. *Centunculus trita in aceto*: ibid. cap. 7. *Centaurium*, *Gentiana*, *ex aqua potæ*: idem, *Laver quoque nascens in rivis, condita & pota*: idem, *Invenerunt & canes Canariam*, subaudi *herbam*. Vide *Avis*.

Homo. *Nemo nos videt*, subaudi *homo*: <sup>37</sup> *nemo enim ad-*

37. *Nemo enim Adiectivum est*] Immo vero proprie est Substantivum, diciturque contracte pro *ne homo*, vel *ne homo*, (nam sic dixerunt antiqui: unde Ennius, *Vulturis* (pro *Vultur*) *in silvis miserum mandebat hemonem*) plane ut *nolo* pro *ne volo*. Gellius IX. 10. *neminem quenquam alium*. Adde *Festum*, qui & notat, neque pluraliter formari, & poni semper in persona, non in re designanda. Atque ideo verba Accii, in quibus *nemo nomen* pro *nullum nomen* videtur poni, legenda arbitrer

unica modo litera mutata: *Ex omni Gracia nomen illius par nemo reperire potest*. Cæterum sæpe conjungitur tamen cum aliis Substantivis, & per pleonasmum ac abusum cum ipso illo *Homo*. Liv. XXXVII. 53. *Nemo miles Romanus*. Cic. Famil. II. 19. *Mihi Quaestor optatior nemo obtinere potuit*. XII. 27. *Splendore Equiti R. nemini cedit*. Intellige *enti* vel *existenti*; qua etiam ratione exponendum, quando cum feminis occurrit junctum, ut & quod ait Plaut. Pœn. V. 5. 32. *Quod homines mares amant*.

adjectivum est, „[diciturque *Nemo* fœmina, nemo no-  
 „men.] Terent. *Nemo homo est.* Cic. Tuscul. *Homi-  
 nem quidem scire arbitror neminem*: idem ad Marcel. lib.  
 15. *Esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem*: idem  
 Attic. lib. 8. *Neminem omnium pluris facio, subaudi ho-  
 minem.* Cic. 2. leg. *Pontificem neminem bonum esse.* idem 2.  
 Nat. *Nemo hominem homo agnoscit*: ibid. *Nemo opifex: &  
 neminem tribunum.* Plaut. Cas. *Vicinam neminem ego amo  
 merito magis, quam te*: „[idem Merc. act. 3. sc. 1. De  
 „lanificio neminem metuo, una atate que sit, subaudi fœ-  
 „minam. Accius Neoptol. *Ex omni Græcia nomen illius  
 „par nemo reperiri potest*, pro nullum par nomen. Te-  
 „rent. Andr. *Hoc ego scio, neminem peperisse hic.*] Dici-  
 mus, *nemo rex, nemo Deus*: & *nemo dies*, apud Pru-  
 dentium; *nemo non*, id est, omnis. Cic. de Nat. *Ne-  
 mo nec homo, nec Deus*: & ad Heren. *Nemo rex.* Virg.  
 Turne, *quod optanti Divum promittere nemo Auderet*,  
 &c.

In omni adjectivo masculino absolutèposito deest ho-  
 mo; ut, *tu es miser, ego sum salvus; Petrus est albus; Ci-  
 cero est Romanus.* Ter. Adelp. *Homini misero plus  
 quingentos colaphos infregit mihi.* Lucan. l. 2. v. 133.  
 [Hic locus male adfertur] *Hic finis Mario vita fuit,*  
 &c. *mensoque, homini quid fata pararent.* „[Virg.  
 „Venerat antiquis Coriti de finibus Acron, Grajus homo.  
 „Ennius, *At Romanus homo tamen etsi res bene gesta est,*  
 „Cor-

nant. Sic cum voce *Homo*, Cice-  
 ro Famil. III. 5. *quo quidem ho-  
 minem neminem potuisti mihi a-  
 mnicorem mittere.* & V. 17. *In  
 qua neminem prudentem hominem  
 res ulla deletat.* Ad veram vo-  
 cabuli originem non attende-  
 runt, qui dixere, ut Cicero,  
*nemo nec Homo, nec Deus*, &  
 Virgilius, *Divum nemo.* Nam  
*Nemo*, cum voce *Homo* composi-

tum, de Diis dici non debuif-  
 fet, sed hic abusus est ex vul-  
 gato vocis usu de hominibus  
 ortus. At quum Prudentius ait  
 Peristeph. Hymno ultimo v.  
 744. *neminem excepit diem,*  
 prorsus perperam, & pro Lati-  
 nitate illius temporis, dictum  
 arbitror. Vide & Vossium de  
 Anal. I. 15.

„Corde suo trepidat.] Cic. pro Archia, *Ex hoc esse hunc numero divinum hominem Africanum.* Cic. Attic. *Regnum non modo Romano homini, sed ne Persa quidem tolerabile:* idem in Orat. *An victus hominum Atheniensium beneficio excoli potuit, oratio non potuit?* Vide supra Cap. 3. p. 543.

*Mæcenas, Sutrinus, Aquinas, Arpinus, nostras,* adjectiva sunt, facta ex *Atis*, & *Ate*; ut, hic & hæc *nostratis*, & hoc *nostrate*. Si absolute dicantur, deest homo, ut, *L. Cilnius fuit Mæcenas.* Vide Varronem lib. 1. Analog. in calce.

*Amicus, familiaris, necessarius, liber, servus, tabellarius, nuncius, socius, maritus,* „[*mercenarius,*] *rivialis,* & multa hujusmodi, semper adjectiva sunt, deest homo. Cic. *Nihil homine libero dignius.* Juven. *Tu tibi liber homo, & regis convivæ videris.* Ter. *Homo amicus est: idem, hominem amicum recipere ad te: Idem, servum hominem causas orare leges non sinunt.* Legimus *famulos greges; & famulas manus* dixit Alciat. in emblem. Cic. 2. leg. *Easque in famulis, operibus patratis, habento.*

Homo, vel vir. *Triumphalis, Prætorius, Consularis,* subaudi *vir*, vel *homo*. Vide Laurent. Vallam lib. 4. cap. 84.

Homines. *Magnates, optimates, majores, minores, cæteri, mortales,* subaudi *homines*; item <sup>38</sup> *Brutii, Itali, Hispani;* Cæsar B. Civ. I. 34. *Albicos barbaros homines.*

In verbis ad famam pertinentibus notum est deesse *homines*; ut, *ajunt, ferunt, prædicant*: sed quia Grammatici negant alia verba poni posse in activa sine supposito, sed statim recurrendum ad passivam, ita ut *bellum geritur*, dicatur, non, *Bellum gerunt*, <sup>39</sup> contrarium ad-

38. Brutii, Itali] Liv. I. 32. *Hominibusque præcis Latinis.* cap. 59. *Romanos homines opifices pro bellatoribus factos.* Vide & Gro-nov. Observ. II. 13.

39. Contrarium adferamus]

Recte sane Sanctius. Et imperitos atque inexercitatos oportet fuisse in lectione Veterum, qui id in dubium vocare sunt ausi. Cato apud Gell. III. 7. *Cumque inter mortuos defatigatum*

adferamus. Juvenal. Satyr. I. *Una comedunt patrimoniamensa.* Curtius lib. 4. *Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus, ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis extitisse dicuntur: & infra, Apud Macedonas quoque, cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas*

vulneribus, agreque spirantem, cognovere, eum sustulere. Cicero de Offic. II. 11. *maximeque admirantur eum, scil. homines.* de Amic. 21. *Omniū vitiorum una cautio est, ut ne nimis cito diligere incipiant.* Phædr. lib. IV. *Ut mos est vulgi, passim & certatim ruunt.* Sic Festus, *Petimina in humeris jumentorum ulcera & vulgo appellant, & Lucilius meminit.* Ita Schedæ. Quapropter male & sine causa nunc ex conjectura Ant. Augustini editur, *vulgus appellat.* Idem, *Strutheum in mimis præcipue vocant obscenam partem virilem.* Idem, *Querquetulana vire putantur significari nymphe præsidentes querqueto virescenti, quod (lego, quo id) genus sylvæ indicant fuisse intra portam, quæ ab eo dicta sit Querquetularia.* Ponuntur hæc sine præcedente Nominativo, qui tamen intelligi debet, & est, vel *Homines*, vel *Veteres*. Et proinde interpretanda hæc eodem modo, ac si diceretur forma passiva *Indicatur, Vocatur, &c.* De quo ne vel tantillum dubites amplius, en loca, ubi promiscute utraque locutio occurrit. Plautus Curcul. IV. 2. 17. *Culpant eum, conspuitur, vituperatur.* Sall. Catil.

60. *Postquam eo ventum est, unde à ferentariis prælium committi posset, maximo clamore, infestis signis, concurrunt, pila omitunt, gladiis res geritur: pro concurritur, pila omituntur, scil. non à ferentariis, sed militibus utriusque exercitus.* Liv. V. 32. *Neque Deorum modo monita spreta: sed humanam quoque opem, quæ una erat, M. Furium, ab urbe amoverunt.* Similiter Græci. Ant. Liber. fab. 34. τὸ δὲ βρέφῳ ἀνόμασαν Ἀδῶνιν. Ad quam fabulam Vir Clariss. Abr. Berkelius allata Scholiastis in Lycophronem verba, ὄθεν εἰς δένδρον αὐτὴν μετέβαλε, emendat, reponendo, θεοὶ... μετέβαλον, pro ὄθεν... μετέβαλε. Posterius profus recipio & approbo, at prius minus necessarium putem, inprimis, quia jam præcessit mentio θεῶν. Sic porro Actor. XXII. 25. ὡς δὲ πρότευσεν αὐτὸν τοῖς ἰμῶσιν, εἶπε πρὸς τὸ ἑσῶτα ἰκατόνταρχον ὁ Παῦλος. Legendum omnino, & recipiendum ex Variantibus Lectionibus, πρότευσαν, scil. illi, qui à Centurione adhibiti fuerunt ad distorquendum & extendendum Paulum. Confer istic §. 29.

tas notaverunt: ibid. *Totas arbores cum ingentibus ramis in altum jaciebant; deinde saxis onerabant: rursus cumulo eorum alias arbores injiciebant.* Terent. Phorm. *Quid tandem mihi dicent, aut quam causam reperient?* idem Adelph. *Occidunt me quidem: dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando consumunt diem:* idem Heaut. *Handquaquam etiam cessant:* idem Phorm. *Ubi initiantur.* Plaut. Cas. *Age tibicen, dum illam huc adducunt foras, &c.* Virgil.

*Tunc credo, cum me arbutum vidēre Miconis,  
Atque mala vites incidere falce novellas.*

Et 4. Georgicorum,

— *Hunc angustique imbrice tecti  
Parietibusque premunt arctis, & quatuor addunt  
Quatuor a ventis obliqua luce fenestras;  
Sic positum in clauso linquunt, & ramea costis  
Subjiciunt fragmenta.* —

Et in sacris, *Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam:* ibidem, *Nec mittunt vinum novum in utres veteres.*

Homo. *Adolescens, & juvenis,* „[& *servus, serva,*] adjectiva sunt, deest *homo*, vel *mulier*. Cicero 1. Orat. *Adolescentes homines.* Terent. Hecyr. *Adolescens mulier fecit, mater quod suasit sua.* Ovidius 7. Metamorph. *Juvenes annos.* Perf. Satyr. 6. *juvenes jocos.* „[*Vi-* „de *Servus.*]

Hora. Horatius, *Ad quartam jaceo, subaudi horam:* idem, *Quota Pelignis caream frigoribus.* Sic dicimus, *sonnit prima, tertia, nona.* Et Ecclesiastico, *ad primam, ad tertiam.*

Horologium. Cicero pro Quinctil. *Non ad solarium, non in campo, non in conviviiis versatus est; subaudi horologium.* Romanis solarium horologium statuisse, Plin. lib. 7. cap. 60.

„Hortus. [Pomarius veteribus in usu erat, teste Charisio,

„risio, ut scilicet subaudiatur *Hortus*; in plurali *Pomaria*, nempe *Loca*, vel *Septa*. Monet idem Charisius „*Pometa* dici, ubi poma nascuntur, *pomaria* autem, ubi poma fervantur: Cicero tamen, & alii, pro *Pometa*, dicunt *Pomaria*. 4º In *Vinea*, quoque subauditur *Hortus*, quod olim dubii erat generis.]

Jacturam, vel nomine. Cic. in *Topicis*; *Si quis damni infecti promiserit*: Brissonius supplet nomine, vel causa: 4º ego dicerem deesse *jacturam*.

Ja-

40. In *Vinea* quoque subauditur *Hortus*] Neutiquam ego quidem heic accesserim Scioppio. Hortus enim, seu locus multis vitibus obfitus, dicebatur proprie *Vinetum*. Sueton. Domit. 7. *Existimans nimio vinearum studio negligi arva, edixit, ne quis in Italia novellaret, utque in provinciis vineta succiderentur*. Unde *Adagium, sua vineta cadere*. Est tamen *Vinea* revera Adjectivum, dictum non à *Vino*, quod *vini ferax sit*, ut apud Festum vult Verrius, sed à *Vite* quasi *viti-nea*. Verum intelligitur in eo non *Hortus*, sed vel *Arbor*, vel *Porticus*. Ut hoc posterius maxime intelligi putem, facit machina bellica, *vineæ* quoque dicta, qua tecti milites in obfidionibus opus militare faciebant, (Vide Sall. Jug. 91.) & quæ formam cujusdam porticus exhibebat, unde & hoc *porticus* nomine à Cæsare insignitur. Ex quo apparet, Veterum *Vineas* proprie dictas, fuisse item quati in porticus arcuatas. Diserte Cassiodorus de Orthographia cap. 1. ex Ann. Cornuto, Ne-

que aliunde *Vinea castrenses sunt dicta, quam quod Vineis illis agrestibus similes sunt*. Possè tamen etiam intelligi *Arborem*, haud dubito, ut notet arborem vineam ubicunque loci fitam. Certe Beda in lib. de Orthographia circa finem, *Vinea, si Arborem significat, in prima syllaba I debet habere*. Vites autem maxime ferebantur ad alias arbores, ut in & per eas se erigerent. Hinc Tacitus Hist. II, 42. conjungit *arbores ac vineas, per locos, ait, arboribus ac vineis impeditos*.

41. *Ego dicerem deesse jacturam*.] At ego vix percipio, quid hoc supplemento velit significare Sanctius. Nam quid sibi vult, *promittere jacturam damni infecti*. Si quid vult, longe illud certe alienum est à phraseos Ciceronianæ sensu, qui est, *in negotio seu causa damni infecti promittere præstationem damni*. Sed quid multa? Genitivos istos eo fere modo, quo voluit Brissonius, supplendos & construendos, patet non modo ex frequentissimo usu istius Ellipseos in talibus



Jaculum. Virgilius, *Missilibus certant*, subaudi *jaculis*. *Missilia* etiam dicebantur munera, quæ à principibus populo spargebantur, ut, tessera frumentariæ, vestis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ: sed tunc deest *negotia*, id est, res missiles, „[vel *munera*, „ut ex Sen. epist. 75. apparet.] Sueton. Calig. *sparsit & missilia variarum rerum*.

Idem. Plinius, *Equo fere, qui homini morbi: idem, Tarando magnitudo, qua leoni, pro, eadem, qua leoni*.

Idem, vel vicem. Juvenal. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?* 42 subaudi *idem*, vel *vicem*, id est, vicem reddam. Cic. *Ne tibi ego idem reponam*.

Ilia. *Dolent intestina*: subaudi *ilia*; si inveniatur *intestinus*, 43 deest *ileos*, masculinum, Latinè *convolvulus*, Hispanè, *torcon*, significat etiam gracile intestinum: Potest & intelligi *colon*, quod idem est.

Imperio. Valla lib. 3. cap. 34. *Potiri rerum* in genitivo dici affirmat, cum aliis nominibus in ablativo; ut, *potiri victoria*. Dupliciter fallitur: nam & alios genitivos admittit, ut, *potitus Asia, Gallia, & Adherbalis potire-*

bus Genitivis, sed & ex ipso edicto Prætoris, ubi de *damno infecto* agit. Servatum nobis ex Ulpiano id edicti fragmentum l. 7. Dig. *de damno inf.* ubi reperiuntur illi ipsi Genitivi, non modo cum verbo *promittere* conjuncti, sed & cum *Satisdare*.

*Damni infecti suo nomine promitti, alieno satisdari jubebo*, h. e. in causa seu nomine *damni infecti*, jubebo reparationem *damni* promitti à singulis suo tantum nomine, at si quis alieno velit promittere, jubebo illum *satisdare*. Et ne dubites, recte statui, Genitivos hosce cum istis verbis junctos regi à *tu* nomine, non quidem illo istic expresso,

sed alio per Ellipsin suppresso, ecce tibi in eod. fragm. paulo post expressum hoc ipsum supplementum: *Si ab eo, qui in possessione erit, damni infecti nomine non satis dabitur*. Vide & supra quæ notavimus ad Voces *Causa, & Crimen*.

42. *Subaudi Idem vel Vicem* ]  
Vel simpliciter *Aliquid*.

43. *Deest ileos masculinum* ]  
Quod tamen non proprie aliquam intestinorum partem significat, sed dolorem. Vide Isidorum Orig. IV. 6. & adde Plinium Nat. Hist. XXX. 20. ac Veteres Medicos. Quid ergo? Siquando *Intestinus* dicitur, intelligi credo *Ventrem*.

tiretur, apud Salustium, & ille genitivus non à verbo, sed à nomine pendet, <sup>44</sup> imperio puta. Vidit hoc Ascensius in epitome ejusdem capituli. Cæsar 1. Gall. *Totius Gallie sese potiri posse sperant: & paulò antè, Totius Gallie imperio potiri.* „ [Subaudiri etiam potest, *summa* : dicitur enim *summam regni adipisci*. Nepos in „ Eumene, *Semper habitati sunt fortissimi, qui summa imperii potirentur.*]

„ Imperio. [Dicto audiens, <sup>45</sup> subauditur imperio. Plaut. „ Amph. act. 3. sc. 4. *Eum sequor, ejus dicto imperio summa audiens.*]

In-

44. Imperio puta] Vel communioris usus & significationis vocabulo, *Negotio*. Veluti cum dicitur, *Potitus servitutis, Potitus hostium* passive; *potitus imperii*, ut loquitur Nepos Agel. 2. & Eum. 7. De vera Verbi significatione & natura egimus supra ad III, 3. pag. 372.

45. Subauditur imperio] Nihil minus. Neque vero in loco Plautino putem, quod Scioppius existimat, secundum convenientiam Substantivi & Adjectivi dici τὰ dicto imperio, certe non ubivis proinde, cum dicto audiens absolute occurrat, subaudiri imperio; cum diversi prorsus Dativi in hac locutione aliquando adhiberi soleant: Veluti ibidem loci apud Plautum, *Ego sum Jovi dicto audiens*. Liv. I. 40. *Servio populum dicto audientem esse jubet*: Cic. Famil. VIII. 8. *Utrum C. Cæsar Senatui dicto audiens futurus esset*. Immo sicuti hic dicitur, *dicto audientem esse imperio Jovis*, sic plane apud Corn. Nep. Agel. 4. *Tanta modestia dicto audiens fuit ius-*

*sis absentium Magistratum*. Hinc jam concidere videtur observatio Scioppiana, & proinde in τὸ dictum heic intelligendum erit idem, quod alibi in eo, ut & quod in factum &c. subauditur, quando ea substantive videntur poni, videlicet *negotium*. Quia tamen ordo verborum in Plauto aliquantulum est turbatus, de eorum constructione & interpretatione pertinacius cum nemine contendere velim, licet ille Auctor ordinem verborum etiam alibi sæpius turbet, ut in eadem Amphitr. II. 2. 183. *Quid ego feci, qua isthac propter dicta dicantur mihi? pro qua propter isthac dicta &c.* At si cum Scioppio sentiendum, tum vero male rejicitur Genitivus τὸ dicto additus, ut facit Vorstius de Latinit. falso susp. cap. 12. Male etiam rejicitur lectio, omnium licet Mstorum, apud Livium VIII. 4. *quid abest, quin proditis Sidicinis, non Romanorum solum, sed Samnitium quoque, dicto pareamus.*

Insula. *Delphica Delos, Phæbea Rhodo*, subaudi *insula*: nam quamvis *Delos* ex terminatione possit esse fœminium, libentius tamen Adjectivum respicit nomen generale. Virgil. *Est in conspectu Tenedos, notissima famâ Insula.* Plautus Rud. *Totam Siciliam devoraturum insulam.* Vide *Urbs*, [ & quæ notavimus supra I, 7. 11. ]

Iter. *Quo is? Quo tendis? Quo pergis?* subaudi *iter*, „[vel *cursum.* Lucret. 3. *Stravit, iterque dedit legionibus, ire per altum.* Propertius, *Concessum nulla lege redibit, iter.*] Lucan. *Quo tenditis? inquit.* Virg. *Tendit iter velis.* Sallust. *Maturavêre iter pergere.* Valer. Flaccus lib. 4. *Pergere iter.* Stat. 2. Theb. *Quo tendis iter?*

„[Iter, vel Via. Sen. *Sidera contrarium mundo intendunt iter.* Plaut. Rud. *Verba facimus, it dies.* Catull. „*Sed moraris, abit dies,* 46 subaudi *viam*, vel *iter.* Liv.

I.

46. *Subaudi viam vel iter*] In alia, sanè ego sim sententia, ut qui existimem, quandocunque τὸ *iter* vel *viam* exprimitur cum verbo *Eundi*, & Compositis, aut Aliis similis naturæ & significationis, exponendum id esse per Ellipsin Præpos. *κατὰ*, seu *Per*, ut satis prolixè ostendi supra III. 3. pag. 308. quando egi de τῷ *Ambulare viam.* Ceterum, quæ mox subjungit Sciooppius de Verbo *Petere* & Compositis, eorum ut vera intelligatur ratio, eruenda est prius primitiva istius Verbi significatio, quæ alia est, quam vulgo putatur. Etenim vulgo deducunt cum Scaligero & Vossio τὸ *Petere* à Græco *πετῶ*, *desidero.* At si hæc prima Verbi significatio, unde igitur ortæ sunt illæ, quæ ex antiquitate in Compositis, ut mox videbi-

mus, reperiuntur vel præcipuæ? Potius ergo, sine ullius insuper literæ mutatione, à Græco *πέτω* & *πίτομαι* hujus Verbi originem repeto, quod significat *actionem citatissimo impetu seu motu ruentem.* Hinc apud Hesiodum Asp. v. 308. dicuntur *ἰσχυροτέρωντα πείσθαι ἄρματα*, h. e. *cursus tanto cum impetu & strepitu agitari, ut quasi volare videantur.* Nam in *Volandi* & *Cadendi*, actionum, quæ citissimi utique sunt motus, significatu exprimendo inprimis illud Verbum apud Græcos suas quasi sedes fixit. Ad priorem adhibetur Passivum seu Medium *πέτομαι*, ad posteriorem Activum *πέτω*, sed quod obsoletum est, & pro quo invaluit *πίπτω*, plane uti pro *γίνομαι* prævaluit *γίγνομαι* & *γίγνομαι*. Residuum tamen antiquum illud *πέ-*

„ I. *Stipendii, vel induciarum, dies nondum exierat, puta*  
 „ *iter*

τω in plerisque Temporibus ἔπιπρω, & in Compositis Adjectivis. Ab hoc itaque Verbo repetenda est prima origo ἔπιπρω, & prima ejus significatio, quæ est *studiose eundi ad aliquid, citatum ad aliquid motum faciendi*. Antiquissimam hanc esse ejus significationem colligitur ex eo, quod illa non in Simplici modo, sed & in Cōpositis, & omnibus quidem, supersit, & altera *Desiderandi* significatione ac Constructionis ratio ad hanc originem Analogice satis revocari queat. Hinc enim est, quod quis *bello, armis, saxo, peti* passim legitur. Sed & inde *Appetere* dicitur *Tempus*, & *appetere Partitudo* apud Plaut. Aulul. I. 1. 36. h. e. appropinquare. Hinc, quod *Competere* pro convenire, congruere alicui, & quasi simul ire cum aliquo, ponitur. Suet. Cæs. 40. *Ut neque messium feris astanti, neque vindemiarum: autumno competerent*. Liv. XXII. 5. *Ut vix ad arma capienda aptandaque pugna competeret animus*. Unde jam explicandæ sunt locutiones Salustii & Taciti, *Non competerere animo, auribus, oculis, lingua*, h. e. concurrere iis ad agendum id, quod agendum erat: quæ male & imperite explicantur ex Nonii cap. 4. *per rei cujusque meminisse, vel constanter valere*. Porro jam *Expetere in aliquem*, pro evenire, incidere, passim positum reperies. Pl. Amph. II. 1. 42. *Mendacia ista expetent in tergum tuum*. Liv. I. 22. *Ut in*

*eum expetant hujusce cladis belli*. Sic Pl. Pæn. III. 3. 23. *Bono se quid malefacias, atatem expetit, scilicet in te*, h. e. ejus maleficii pœna tibi perpetuo evenit. Jam *Impetere aliquem*, quod passim occurrit, est invadere, ire in aliquem. Plaut. Amph. Actu IV. in Dubiis, *qui impetivit uxorem meam impudicitia*. *Oppetere pœnam, pestem, mortem*, eodem modo dicitur, quo *Obire*. Sequantur jam *Prapetes aves*, nequaquam hic prætermittendæ. Antiquissima est ea vox auguralis disciplinæ, quæ manifeste declarat, etiam in L. L. verbum *Peterè* habuisse olim *volandi* significatum. Nec enim aliud quid sunt *Prapetes aves*, quam quæ ante nos in auspicando alacriter volant. Festus, *Prapetes aves dicuntur, quæ se ante auspicantem ferunt*. Nam *prapetere dicebant pro ante ire*. Similiter Hyginus apud Gellium, & ipse Gell. VI. 6. exponunt eas, *quæ oportune Prævolant, quæ prosperius prævolant*. *Repetere ad Vada*, pro redire, ex Virgiliti Culice attulit Scioppius, & similia in Indice Apuleji Barthius. Hinc *repetere Urbem* &c. notat movere se & ire rursus ad Urbem, aut alia loca. Denique *Suppetere* pro subvenire, vel se suppeditare, passim occurrit. Liv. XL. 56. *Si vita longior suppetisset*. Pl. prol. Amph. *Lucrum ut perenne vobis suppetat*. Afri. I. 1. 41. *Non suppetunt dictis*

„iter suum: quod etiam in *Vadere, Evadere, Evenire,*  
 „*Appetere, & Expetere,* subauditur. Terent. *Quo va-*  
 „*dis? Licentia illa evadet in magnum malum.* Cic. *Vereor*  
 „*ne idem eveniat in meas literas,* id est, meis literis: *I-*  
 „*dem, Mibi somnium evasit,* id est, evenit, quod so-  
 „*mniaram.* Plaut. *Appetit meridies; nequiter penè expe-*  
 „*tivit*

*dictis data,* h. e. non subsequuntur ea, non conveniunt iis. Sall. ad Cæsarem, *Animus ferox, ubi consueta non suppetunt, fertur in socios.* Hinc jam *Suppetia* pro auxilio, quod alicunde subvenit, frequentissimi est usus vocabulum. Sic autem videmus per singula Composita superstitem primitivam hujus Verbi, & ab sua origine repetitam, significationem, a qua dein deducenda est altera illa, quæ deinceps invaluit. Nempe impetus iste ad aliquid ruentis ita hominis manifeste præfert intentum studium & desiderium ejus rei, ad quam ille tendit: unde factum, ut omne id, ad quod quis ita tendit, vel quod desiderat, ille simpliciter *petere* dicatur. Ergo quod Cæsar ait B. Gall. I. 53. de frugientibus usque ad Rhenum, *ibi lintribus inventis salutem sibi petierunt,* h. e. maximo motu involarunt in lintres ad salutem sibi obtinendam. Et sic *Petere viam, iter, locum aliquem,* proprie significat, magno studio moveri & ferri propter seu ad viam, iter, locum obtinendum, contendere ad ea; per Ellipsin præpositionis in omni Motu ad locum satis usitatam. Notum est

illud Virgilii, *Speluncam Dido;*  
*Dux & Trojanus, eandem Devenere,* pro ad *Speluncam.* Similiter jam *Petere aliquid,* primo quidem notat moveri propter aliquid, & isto motu ferri ad aliquid, dein vero simpliciter aliquid desiderare, cupere, rogare. Atque adeo Verbum hoc *Petere,* naturam ejus & primitivam significationem si spectemus, est Neutrum, ut sunt ejus Composita in allatis modo locutionibus, & ut sunt pleraque verba permanentem in ipso Agente actionem significantia, veluti *Ire, Vadere, Venire, Volare, Cadere,* & Composita eorum: at usu constanti Ellipticæ Constructionis cum Accusativo, quo res denotatur, ad quam quis fertur & ruit, videtur Activum. Plane sicuti illud ipsum *Desiderare* primitus ex originis suæ ratione neutraliter itidem significare debuit, sidera studiose intueri propter aliquid, & sic ejus rei, quam in votis quis habet, successum explorare: ac vero deinde ad significatum cupiendi & expetendi illud ipsum, propter quod sidera quis intuebatur, constanter fuit adhibitum, quasi Activum. Vjde supra pag. 309. 310.

„*tivit parasitatio : In servitute expetunt multa iniqua , id*  
 „*est , exeunt , evadunt , eveniunt , in quibus omnibus*  
 „*subauditur viam : sicut enim Ire , vadere , venire viam ,*  
 „*similiter & Petere viam , iter , vel cursum , dicebant.*  
 „*Virg. Sic Turno quacumque viam virtute petivit. Cic.*  
 „*Ille incertus ubi essem , alium cursum , petivit : idem pro*  
 „*Planco , Iter à Vibone Brundisium terra petere contendi :*  
 „*ibid. Dyrrachium petere contendi. Jam Expetere viam*  
 „*est idem , quod Evadere viam , id est , pervadere , fi-*  
 „*nire : sicut Eludere lusum ; elugere luctum , est ludo ,*  
 „*& luctui , finem facere. Similiter Repetere ad locum a-*  
 „*liquem , pro Redire , dicitur , subaudito viam. Virgil.*  
 „*Cul. de capris , Ima susurrantis repetebant ad vada lym-*  
 „*pha : ubi Scaliger perperam repebant , invitis omnibus*  
 „*libris , reponere conatus est. Livius quidem lib. 35.*  
 „*plena oratione dixit , Viam , qua venerat , repetere me-*  
 „*lius visum.*

„*Subauditur quoque Iter in hoc Ciceronis , Incitata*  
 „*semel in proclive labuntur. Liv. Quo magis successerit*  
 „*in arduum , eo facilius per proclive pelli poterit. Simili*  
 „*modo via acclivis & praceps dicitur ; nam Iter est Via.*  
 „*Liv. 36. In illa valle iter est non latius , quam sexagin-*  
 „*ta passus.]*

*Iter , vel Via , vel Spatium. Cicero Attic. Nos in cu-*  
*stra properabamus , qua aberant tridui , subaudi itinere , vel*  
*via : idem 12. epist. 15. Nunciatum esse , quatruidi iter à*  
*Laodicea abfuisse : idem Planco , quum abesset aliquot dierum*  
*viam : idem 10. epist. Bidui spatium abest ab eo. Cæsar ,*  
*Cum tridui viam processissent : idem lib. 6. Non longius bi-*  
*dui via aberant : idem 2. Civ. Biduique iter progressus. Li-*  
*vius lib. 30. Zama quinque dierum iter ab Carthagine*  
*abest.*

*Judices. Mittere in consilium , inquit Asconius , est ,*  
*perorare , nam mittere Judices in consilium , est , dimittere*  
*judices ad sententiam dicendam , ubi , allegatis omnibus ar-*  
*gumentis , orator dixit , DIXI. Cic. 3. Verr. Te-*  
*stibus editis , ita mittam in consilium , ut etiam , &c.*

47 Valer. Max. expressit lib. 6. cap. 2. *Jam de tuo prius, quam de Manilii capite in consilium judices mittam.*

Judicio, vel Jure. Sallustius, *Falso queritur genus humanum, subaudi judicio.* Terentius, *Sororem falso creditam, &c.* Cic. pro Balbo, *Pompeji decretum judicium de consilii sententia pronunciatum recognoscimus.* Adverbia in o debent omnino corripri, 48 aliter adjectiva sunt nomina; ut, imo, crebro, cito, sero. Cic. pro Marcell. *quod ei quidem merito, atque optimo jure contigit.*

„[Justo subauditur in nominibus comparatis; ut, *Est, liberior; est ad rem attentior.* Nepos in Themist. *Liberiorius justo vivebat, & rem familiarem negligebat.* „Quin-

47. Valerius Max] Et Cœlius apud Cicer. Famil. VIII. 8. *Mittit in consilium eosdem illos judices.* Similiter Plinius Paneg. cap. 67. sed aliū tamen accusativum adhibens, *omnibus annis in consilium de te Deos mittis.* Deos scil. tanquam Judices, qui de tua salute inter se consilium agitent, aut sententiam ferant.

48. *Aliter adjectiva sunt.*] Immo pene omnia sunt Adjectiva Ablativi casus, certe illa crebro, cito, sero, æque ac falso, merito, &c. Nec obstat, quod illorum ultimæ aliquando etiam corripantur. Idem enim accidit Gerundiis in DO, licet & illa omnino sint Participia Ablativi casus. Vide me supra ad I, 15. pag. 123. Ratio autem istius mutationis, quæ evenit in quantitate ultimæ syllabæ est, quod ipsi Veteres sæpe non attenderint ad naturam Grammaticam istorum vocabulorum, sed simpliciter ad usum. Ne dubites, ipsum illud *Quomodo,*

quod utique dubitare nequis esse Ablativos Adjectivi & Substantivi secundum solitam σύνταξιν inter se convenientes; in postremâ correptum sæpeprehendes, quod fieri non potuisset; si ad vocabulorum naturam attendissent satis ipsi Veteres, quum insuper producant semper prostremam, si vel minima, per particulam tantum encliticam; inter Quo & Modo fiat separatio; ut apud Lucretium V. 72. *Quove Modo genus humanum &c.* Similiter Præterea & Interea sæpe ultimam habent productam, licet natura vocabulorum postulet; ut sit correpta semper. Neque aliter Ergo, quod a Gr. ἔργον est ductum, posteriorem tamen sæpe correptam habet. Vide infra ad Cap. 14. Ceterum in his Adverbialiter positis Adjectivis intelligi putem, non tam *Judicio vel Jure*, quam *Modo vel Negotio*. Vide & supra ad *Consilium*.

3, *Quintil. Membrum iusto longius. Sicut Horat. plenius*  
 3, *equo laudare merces suas, Livius lib. 8. Cultus iusto*  
 5, *mundior.]*

*Lapis. Ovid. 3. Metamorph. Dextraque molarem sustulit, subaudi lapidem. Stautus lib. 5. Vestaque sudēs, fractique molares. Vide Dens.*

*Laudem. Cur mihi detrahis? 49 supple laudem. Cic. Nec vera laus ei detracta. Hor. Neque ego illi detrahēre ausim Herentem capiti multa cum laude coronam.*

*Lex. Sallust. Jugurth. 50 Per Saturam sententiis exquisitis. Sic Julia, Oppia, Manilia.*

*Liber. Cic. Attic. scriptum est in tuo annali, subaudi libro. Virgil. Et vacet annales nostrorum audire laborum. Dicitur etiam lex annalis, & annale tempus.*

51 *Diurnus aliquando accipitur pro libro, in quo singulorum dierum rationes notantur. Juven. Sat. 6. Et cedens longi relegit transacta diurni. Sueton. in Claud. cap. 41. Extat talis scriptura in plerisque libris, ac diurnis, titulisque operum. Vide Cibus.*

*Libelli. Pugillaris adjectivum est, ut, Vitelliani, e-borei, citrei, duplices, triplices, subaudi libelli. Vide Tabella.*

„*Libido. [Virgil. Nec sit mihi credere, s2 subaudi libido,*  
 „*pro*

49. *Supple laudem] Vel potius vulgatum illud Aliquid scil. negotium. Sic certe apud Nep. Eum. 1. Multum es detraxit inter eos viventi, quod aliena erat civitatis. Cic. Famil. VI. 18. Quantum de illo libro, tantundem de mei iudicii fama detrahatur. De Offic. III. 6. De alterius commodis detrahere &c.*

50. *Per Saturam] Vide Schotzum Observ. I. 2.*

51. *Diurnus] Intelligē Commentarius liber. Sic Suetonius Aug. 64. nisi propalam, & quod*

*in diurnos commentarios referretur. Tacitus Diurna plerumque ait; sic XVI. 22. Diurna populi R. per provincias curatius leguntur. Ipse autem id supplet per Acta, XIII. 31. talia Diurnis Urbis Actis mandare. Sub ipsa autem voce Acta, intelligitur Negotia. nam & Acta absolute usurpat Ann. III. 3. scripturam actorum diurnam.*

52. *Subaudi Libido] Nihil ego hic subaudio. Sensus est, ne mihi eveniat illud Credere, ne tibi eveniat illud ipsum, ut*  
*Adeas*



„pro, nec libeat mihi credere. Propert. *Nec tibi sit du-  
ros montes & frigida saxa adire*, pro, ne velis adire.  
„Tibul. *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis*: idem,  
„*Nec tibi sit duros acuisse in praelia dentes.*]

Libra. Falluntur Grammatici, qui credunt, *Pondo* significare libram; imo vero, ubi est *pondo*, deest *libra*; ut

*Adeas* &c. Sæpissime Verbum Substantivum ita absolute ponitur cum Infinito, ubi certe nullo modo possis subaudire *libido*, & ubi Auctor ipse aliud quid subaudiri velit. Vide supra *Datum*, atque ibi *Notas*, & infra *Tempus*. Potius ergo explicatione hæc juvanda sunt, ut satis commode queunt. Liv. XLII. 41. *Verbo objecta Verbo negare fit*, h. e. detur mihi, fit mihi per vos, illud *Negare*. Plautus *Trucul* II. 6. 20. *An me maleficio vincere est?* scil. *cuiquam*, h. e. an cuiquam suppetit illud *Vincere me?* Gell. VII. 20. *Est adeo invenire apud Poetas hujusmodi multa*, h. e. datur nobis *invenire* &c. Notum & illud *Virgilii*, *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus*, h. e. evenerit, contigerit. Hujus significationis sunt etiam illa *Terentii*, *Hecyra* IV. 4. 28. *Nulla tibi hic consultatio est*. *Andr.* II. 3. 26. *Puerum ne resciscat mihi esse ex illa, cautio est*. *Adelph.* III. 4. 59. *Pisces ex sententia nactus sum; hi mihi ne corrumpantur, cautio est*, h. e. *Cavere* illud incumbit mihi, cavendum est mihi. Sic & *Pomp.* *Mela* II. 4. *per ea loca navigantibus dulcium haustus est*, h. e. obtingit, datur. Plautus

*Caf.* III. 2. 26. *si quid ejus esset, esset mecum postulatio*. *Epid.* II. 2. 117. *Est lucrum hic tibi amplum*. *Trin.* II. 4. 3. *Estne hoc, quod dico?* In quibus omnibus *Est* notat fere idem, quod dixi illud notare, quando cum Infinito est constructum, atque adeo in hac constructione Ellipsis, non magis necesse est, ut statuatur, quam in illa. Aliquando tamen etiam subaudiendum aliquid videtur, veluti *opera pretium*: ut in illo *Petronii*, *Nunc erat à torva submittere cornua fronte*. Plura hujus generis vide apud *Gronovium Patrem Observat.* IV. 8. & mox apud *Sanctium*. Tum imprimis *Negotium*, quod intelligitur maxime, quando Verbum Substantivum prorsus absolute ponitur, sequente *Quod*, vel *Cur*, vel *Ut*. *Ciceroniana* sunt, *est, quod gaudeas*. *Plane est, quod gratias agas*. *Ubi non sis, qui fueris, non est, cur velis vivere*. Sic sequente *Quum*, *Auct.* ad *Herenn.* IV. 26. *Est, quum non est satius*, *Plaut. Capt.* II. 2. 75. *Est etiam, ubi damnum præstet facere, quam lacrum*. III. 3. 1. *Nunc illud est, quum me fuisse mavelim*. Ubi etiam possis subaudire *Tempus*. Vide infra *Sanctium* in *Voce Negotium & Tempus*.

ut si dicas, *corona centum pondo*, aut *mille pondo*, deest *librarum*. „ [Festus, *Centenas pondo dicebant antiqui, referentes ad libras*, <sup>53</sup> ut *Pondo* significet ratione ponderis. Cic. *Auri quinque pondo abstulit*, id est, quinque libras auri. Plaut. Afin. *Quot pondo te censes nondum*, id est, quot librarum ponderalium.] Nam Romanis duplex erat libra, ut Galenus ait lib. 1. & lib. 6. de compositione medicamentorum, altera ponderalis, mensuralis altera. Quum igitur ponderalem indicabant, addebant *pondo*, quum mensuralem, *mensura*. Livius lib. 4. decad. 2. *Dictator coronam auream librae pondo ex publica pecunia, populi jussu, in Capitolio Jovi donum posuit*: idem lib. 6. decad. 3. *Patera aurea fuerunt CCLXXVI. librales ferme omnes pondo*. Plaut. Pseud. *Eo laserpitii libram pondo diluunt*: idem Rud. *nec piscium libram unum jam hodie pondo cepi*: idem Menech. *Huic addas auri pondo unciam*: idem ibidem, *Pondo duum nummum*. Columell. lib. 22. cap. 20. *item myrrhæ quincunx, calami pondo libram, amomi pondo quadrans*: ibid. cap. 57. *Mellis adjicies pondo semunciam*. Delirat igitur Valla lib. 3. cap. 13.

Linea. *Ad incitas redactus sum*, subaudi *lineas*. Vide Adag. *Ad incitas*; & Josephum Scalig. in Append. ad lib. VI. Varronis pag. 186. „ [Li-

53. *Ut pondo significet &c.*] Est ergo *Pondo* Ablativi Casus ab obsoleto *Pondus*, *pondi*. Et dicitur *pondo tot librae* itidem, ut *Numero tot homines*. Vide hæc doctissime, ut solet, demonstrantem Gronovium Patrem de Pec. Vet. I. 6. Opponitur autem pecuniæ numeratæ, quæ ceteroquin itidem suum habebat pondus. Hinc Festus in Gravæ: *Deni asses, singuli pondo libras, efficiebant denarium*, intellige, singuli pendentes singulas libras pondo, Plaut. Men. III.

3. *Inaures da mihi faciendas pondo duum nummum*. De rudi vel facto metallo passim. Gellius II. 24. *Neque argenti in convivio plus pondo, quam libras centum, illaturos*. Hinc ad alias res transfertur. Plaut. Persa II. 2. 49. *Tu quidem haud etiam es octoginta pondo*, h. e. adhuc puer es parvus, nondum 80. libras pendens. Trucul. V. 21. *plus decem pondo amoris paulixisper perdidit*. Valla putavit d. I. *Pondo* esse Plurale Neutrum.

„[*Litem*, vel *Causam*, vel *Rem* 54 subauditur, in *Ju-*  
 „*dicare*, vel cognatus accusativus *Judicium*. Cic. *de re*  
 „*aliqua inter aliquos judicare*; *Res judicata cognitaque*.  
 „*Plaut. Rem istam perfidiosè judicasti*; *Tres mihi lites ju-*  
 „*dicandæ sunt*. Poëta vetus apud Cicer. 1. *Divin. Pa-*  
 „*ris judicavit judicium inclytum inter tres Deas.*]

*Litera*. In illis *vocalis*, *consona*, *muta*, *liquida*, deest  
*litera*. Vide *Avis*.

*Literæ*. Cic. *Attic. Et paulò post triplices remiseras*,  
 supple *litteras*: Idem, *Nam triduo abs te nullas acceperam*:  
 Idem l. 7. *epist. Quo mitterem, aut cui darem, nesciebam*:  
 Idem, *acceperam autem à Lentuli triumpho datas*. *Ta-*  
*citus in vita Agricolæ, Ne laureatis quidem gesta pro-*  
*secutus est*, supple *litteris*. Sic & *duplices*, *triplices*. Vi-  
 de *Tabellæ*.

„[*Litus* vel *Terra*. In *Continens* subaudiri potest *litus*,  
 „<sup>55</sup> vel *terra*. Liv. 44. *Pars eorum, qui propiores erant*  
 „*continenti litori, enarunt.*]

Lo-

54. *Subauditur in judicare*] Est & hoc Verbum ejus Gene-  
 ris, ut natura sua & origine sit  
 Neutrum, actionem ipsam suo  
 significato absolvens. Composi-  
 tum quippe est ex Verbo &  
 ipso Accusativo Nominis. Quid  
 enim aliud est *judicare*, quam  
*ius dicere*. Ne ergo alium requi-  
 ramus Accusativum in natura  
 hujus Verbi indaganda, & quam  
 maxime proprie dictum pute-  
 mus, *judicare de re aliqua hoc*  
*vel illo modo*. Sic *Plaut. Trin. II.*  
*2. 102. Istac judico*, h. e. in i-  
 istam partem. At vero deinceps  
 usu translatum quodammodo  
 videtur in significationem Transi-  
 tivam, seu transeuntis Actio-  
 nis. Ut adeo *judicare litem*,  
*rem*, significet decidere eam ju-

dicio suo, *judicare hoc* vel *illud de*  
*aliqua re*, idem sit, quod existi-  
 mare, censere. Quamvis ta-  
 men hi Accusativi, si natu-  
 ram harum locutionum consi-  
 deres, revera per Ellipsin Præ-  
 positionis *in* primum fuerint  
 huic Verbo additi. Ut ita *ju-*  
*dicare hoc* sit dictum, quasi *ju-*  
*dicare ad hoc negotium*, seu  
*ad hunc modum*; *jud. litem* pro  
 quod *ad litem*, *judicem agere*  
 in aliqua re aut lite.

55. *Vel terra*] Et hoc sine  
 dubio rectius, certe longe usi-  
 tatus. Vide & Sanctium infra  
 hoc Cap. in voce *Terra*. In  
 loco Livii XLIV, 28. legas  
 forsan melius *continentis*, quod  
 etiam maluit Gronovius pater.  
 Sed tamen recte quoque dici

Locus. Livius lib. 1. *Et castris in apertis positis, subaudi locis.* Plaut. *hic senex de proximo.* Virg. *Compulerantque greges Corydon & Tyrsis in unum* : idem 3. *Georg.* *Exsilit in siccum* : & 4. *Sic positum in clauso linguunt.* Plaut. Mostell. *Ab humili ad summum.* ; [Virgil. 1. *Æneid.* *Classem in convexo nemorum Occulit* : ubi Serv. *In convexo, subaudimus loco* ; si dixisset, *Convexum nemoris classem occulit*, subauditur *locum*, sicut in *Inivium, Avium* : Prisci enim dicebant *Locus & Locum*, unde *Loca.* Lucr. *Avia Pieridum peragro loca.* Etiam in *profectus peregre* subauditur *locum*, pro, in *locum peregre* seu peregrinum :. & *esse peregre*, pro, in *loco peregrini*, seu peregrino. Etiam in *Cavus*, subaudiri potest *locus*, ut significetur arcta rima. Horat. *Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.*] Plaut. Aul. *Nam compressit eam adolescens de summo loco.* Val. Max. lib. 5. *in desertum locum.* Juven. Satyr. 5. *Primo fige loco.* Sic dicimus *primo*, *secundo*, *quarto*, quæ Grammatici inepte *Adverbia* vocant. Vide *Sermo, Spatium.*

*Loca.* *Averna, supera, infera, inferna, secreta, rosaria, pomaria, tesca*, <sup>56</sup> *æstiva, kyberna*, adjectiva sunt, deest *loca.* Actius apud Varronem, *Quis tu es mortalis, qui in deserta & tesca te apportes loca?* *Supera loca* dixit Varro. „Et Propert. 2. El. 28. *Sunt apud inferos, tot millia formosarum, Pulchra sit in superis, si licet, una locis*: pro *apud inferos locos.* In *urbium* quoque, *provinciarum*, & *insularum* nominibus in *Genitivo* positis, <sup>57</sup> *locus* subaudiri potest ; ut, *Natus Roma*, *Creta sepultus.* Virg. *Hic locus urbis erit.* Horat. *Non est aptus Equis Ithacæ locus.*]

Lo-

potest *continens littus*, h. e. *littus* continentis, inhaerens continenti, cum oppositione ad *littus insula.* At magis proprie & usitate *continens terra* dicitur, & opponitur *insula* toti.

56. *Æstiva, Hyberna*] In his intelligitur *Castra.* Vide, quæ notavi supra ad hanc Vocem.

57. *Locus subaudiri potest*] Vel potius *Urbs* aut *Regio.* Vide infra *Urbs.*

Locum. *Cede majori ; concede praeptori ; decede calori ; tu mihi succedes ;* <sup>58</sup> *subaudi locum.* Virg. in Bucol. *Nec fera meminit decedere nocti.* Cic. *Decedere furori tribunitio.* Statius, *Hortantur, ceduntque locum.* Cic. 2. Nat. Deor. *Videtur quasi locum dare, & cedere ; idem, in dando & cedendo loco : idem in Toga candida, An oblitus es, te ex me, quum praetura peteremus, petisse, ut tibi primum locum concederem.* Hinc fortè Juvenalis Satyr. 3. *Hic ubi nocturnae Numa constituebat amica :* idem Satyr. 6. *Nam si constituit, id est, si venire ad constitutum locum decrevit.* Vide Lamb. Oda 6. lib. 2.

„[*Loquor, vel Dico, subauditur in* <sup>59</sup> *Ita affirmantis. Plaut. Pseud. act. 4. sc. 7. Misit te herus tuus ?* „HA. *ita dico.* BA. *miles ?* HA. *ita loquor.* BA. *Macedonius ?* HA. *admodum.*]

Ludis. Virgil. *Magnis Circensibus actis, subaudi ludis.* „[*Ascon. in C. Antonium, Cum Sulla post victoriam Circenses faceret.*] Sic *Megalesis, secularibus, funebribus,* „[*compitalitiis.*] Vide *Sacra.*

„[*Lumen subauditur in Funali, 60 & Cereo.* Cicero de

58. *Subaudi locum*] Immo vero hic Accusativus, quando his Verbis additur, additur per Ellipsin praepositionis. Ut adeo *cedere locum alicui* fit itidem dictum pro *cedere alicui quod ad locum.* Vide me supra III. 3. ad Verbum *Cedere.*

59. *Ita affirmantis*] In hac particula subauditur plerumque *Est.* Integra enim est responsio, *res ita est, uti rogas.* Plaut. *Curcul. V. 1. res ita est.* Cic. *Famil. III. 8. Quod certe non ita est.* Sed & Idem in initiis Epistolarum saepe adhibet, *Ita est.* Similiter in interrogationibus. Petron. *Itane est ? etiam dormire vobis in mente est ?* Desiderari

porro in tali responsione illud, *uti rogas,* patet ex solenni formula, qua utebantur Cives Rom. in respondendo ad legum rogationem. Nam si acciperent eas suo suffragio, & probarent, simpliciter dicebant, *uti rogas,* pro, *ita jubeo,* vel *volo, uti rogas.*

60. *Et cereo*] Adhibuere Verteres hoc vocabulum in masculino potissimum Genere. Cic. de *Offic. III. 20. Omnibus vicis statuae, ad eas thus, & cerei.* Festus, *Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus.* Eodem ergo Genere positus videtur etiam Accusativus *Cereum* in Verbis Plauti, statuendaque

„de Sen. cap. 13. *Duilius delectabatur crebro funali & tibicine* : Idem, *Lumina demiseramus*, id est, faces, „*nec satis lucēbat*. Plaut. Curc. *Tute tibi luces ce- reum.* ]

„[*Lychnus subauditur in Cereus*. Martial. *Hic tibi no- cturnos præstabit cereus ignes.*]

Maceratus. Terent. Eunuch. *Quo pacto ex jure hesternò panem atrum vorent.* <sup>61</sup> Donatus supplet, *maceratum*, vel *emollitum*, vel *madidum*. Frequens est hic loquendi modus apud Plinium & Cornelium Celsum; ut, *radix ex aceto, ossa ex vino*.

Magnus. Hor. *Ibis Liburnis inter alta navium, Amice, propugnacula*, <sup>62</sup> pro *Amice magne*. Curius ad Cic. *Sed, amice magne, noli hanc epistolam Attico ostendere*. Juvenal. *Magni delator amici*: Idem, *Calcas Conjugis urinam magnos visurus amicos*. Vide Turneb. lib. 2. cap. 24. Adversar.

Malum. Vitandi ominis causa multa subdicebant antiqui, è quibus illa sunt præcipua, *Cave tibi, timeo tibi, metuo a te, de te, pro te*, subaudi *malum*, vel *damnum*, vel *incommodum*. Plaut. Mostell. *Lubet cavere malam rem* : ibid : *Tamen malum metiunt*. Cic. 1. Orat. *Quam sit bellum, cavere malum*. Alii etiam accusativi frequenter adhibentur. <sup>63</sup> Ridiculi sunt Grammatici,

qui Ellipsis *Lychni*, quam mox ipse præfert Scioppius, vel *Ignis*.

<sup>61</sup>. Donatus] Si ulla hic Ellipsis, potius supplerem *sumptum*, *petitum*, *ex jure hesternò*.

<sup>62</sup>. Pro *Amice magne*] Ineptum sane, ubi *Amicus* occurrit, velle intelligi *Magnus*. Ineptus etiam, quod Cl. Urfinus To. 2. p. 527. extr. intelligendam ait hanc Vocem, vel etiam *Potens*, in tali *Amico*, qualis fuit Horatio Mæcenas. Nam sic innume-

ra, immo omnia Epitheta, possent intelligi. Neque id voluit Turnebus, qui tantum in Cicerone phrasin hanc, vel vocem *Magnus* in ea, explicat d. l. nec ullam Horatiani loci, aut talis Ellipseos, facit mentionem. Immo vero quoniam *Amicus* natura sua est Adjectivum, subaudiendum potius Substantivum *Homo*, sicuti ipse Sanctius supra docuit. Vide *Homo*.

<sup>63</sup>. *Ridiculi sunt Grammatici*] At vide, quæ disputavimus supra

qui hæc verba nunc activa, nunc neutra faciunt, & multarum, ut vocant, specierum. Ineptit igitur Valla lib. 3. cap. 45.

Manus. *Dextra, sinistra, leva*, adjectiva sunt, supple *manus*. Catullus, *Non belle uteris manu sinistra*. Cic. *Cum levam manum admoveret*. Plaut. Menech. *Demam hanc coronam, atque abjiciam ad levam manum*. Sueton. Nerone, *Dextra manu Pythiam*. Vide Pars.

Mare, vel Æquor. Adagium, *In tranquillo est; & Tranquillo quilibet gubernator esse potest, subaudi mari*. Virg. *Terris jactatus & alto: idem, Et cœrula verrunt*. Plaut. Cistell. *Tranquillo mari*. Georg. 4. *Et se jactu dedit æquor in altum*.

Membrum. Plin. lib. 10. *Cuniculis averfa genitalia idem, Vulpis masculæ genitale, supple membrum*. Ovid. 2. Amorum, eleg. 3. *Qui primus pueris genitalia membra recidit*.

Melodia, vel Ars. *Musica nomen est adjectivum, ut Rhetorica & Grammatica: deest igitur melodia, ex Arist.* lib. 1. Polit. in princip.

Mensis. Nomina mensium faciunt Grammatici masculina, sed falsò: Adjectiva enim sunt, deestque *mensis*. Idem sentit Valla in Raudensem. Sed accipe testimonia. Cic. Attico, *Venio nunc ad mensem Januarium*. Martial. lib. 10. *Mense novo Jani: & lib. 12. Jani mense*. Horatius, *Qui dies mensem findit Aprilem*. Adag. *Mense Majo nubunt mala. Junius* <sup>64</sup> dictus quasi Ju-

III. 3. ad Verba *Cavere & Metuere*. Nam utrumque origine sua Neutrum est. Nec video, quid ineptiat d. l. Valla, ubi multis exemplis probat, complura esse Verba, quæ diversis construantur cum Casibus, inque iis dici, *Timeo te, tanquam Inimicum: Timeo tibi, tanquam Amico, istic tanquam offensurus* | *sis; hic tanquam defendendus*. Nihil aliud quum istic dicat, viderit Sanctius, quid ineptiarum in hisce Vallæ reperiat.

64. *Dictus quasi Junonius*] Immo potius *Majus* à majoribus, *Junius* à junioribus, pro ut omnis civitas Romana divisa erat in centurias seniorum & juniorum, Vide & Ovid. Fast. V.

Junonius. Varro, *Fanum Fortuna dedicavit Junio mense*. Martial. lib. 12. 32. *O Juliarum dedecus Kalendarum*: idem lib. 6. 59. *Mense vel Augusto*: idem lib. 10. 87. *Octobres age sentiat Kalendas*. Horat. 1. epist. *Sextili mense caminus*: idem, *Septembribus horis*. Cic. Attic. lib. 6. *ibi quum Junium mensem consumpsissem*: ibid. lib. 1. *mense Septembri*. Varro, *cujus feria Octobri mense*. Adag. *October equus* apud Festum. Cicero, *Naviges de mense Decembri*. Horatius, *Age, libertate Decembri Utere*: idem 3. Carmin. *Quum tibi Nonæ redeunt Decembres*. Martial. lib. 5. 11. *Decembri mense*.

Mens. *Pendeo animi, discrucior animi, infelix animi*, Budæus asserit Græcas esse formas, quod ego non inficiarer, si ille fateretur <sup>65</sup> deesse præpositionem *ἐν*, quæ genitivum regit. Sed placet potius ad antiquam consuetudinem recurrere, <sup>66</sup> quæ duo hæc nomina, *Mens & Animus*, copulabat; ut, *discrucior mentem, vel mente, animi*. Catullus ad Ortalum, *Nec potis est dulcis Musarum expromere factus Mens animi*. Plaut. Cistell. *Nullam mentem animi habeo; ubi sum, ibi non sum; ubi non sum, ibi est animus*. Idem Epid. *Pavor territat mentem animi*. Lucret. lib. 3. *Denique cur animi nunquam mens consiliumque Gignitur in capite*. idem lib. 4. *Nec ratione alia, cum somnus membra profudit, Mens animi vigilat*. Idem lib. 5. *Animi vix mente videmus*: idem lib. 6. *Perturbata animi mens in mœrore metuque*: „[Idem lib. 1. *Nec me animi fallit &c. hoc esse difficile, subaudi mens.*] Virg. 4. *Æneid. isque amens animi, subaudi mentem, vel ἐν*.

## Men-

73, 78. Breviter VI. 88. *Junius est juvenum; qui fuit ante, senum*.

65. *Deesse Præpos. ἐν*] Nihili hoc esse ostendimus ad II. 3. pag. 170, &c.

66. *Quæ duo hæc nomina*] Sed aliquando etiam ipse Genitivus *Mentis* in simili locutione oc-

currit. Plaut. Trin. II. 4. 53. *Satin' tu sanus mentis aut animi tui?* Epid. I. 2. 35. *Desipiebam mentis*. Intellige igitur *in parte*, h. e. in illa mei vel tui parte, quæ consistit in animo; vel aliud quid. De constructione ipsa actum jam supra II. 3. pag. 169.



*Mensa*, vel *Tripus*. Martial. lib. 12. *Argentum atque aurum non simplex Delphica portat*. Politianus in Rustico, *Nec Maurasiacos pulchra testudinis orbeis Delphica sustentat*, sc. *mensa*. Valerius Maxim. lib. 4. cap. 4. *Extracta deinde magni ponderis aurea Delphica mensa*. Cic. Verr. 6. *Mensas Delphicas è marmore, crateres ex ære pulcherrimos, abstulit*,

*Mensura*. Trita sunt illa, *Altus septem pedum, decem pedum profundus*, subaudi *mensura*. Lentulus in epist. Cic. *Naves onerarias, quarum minor nulla erat duum millium amphorarum*.

*Mentio*, vel *Recordatio*. Cic. *Quum illius diei venit in mentem*, subaudi *mentio*, vel *recordatio*. Valla lib. 1. cap. 25. sic ait, *Ubi quidam volunt accipi genitivum pro nominativo; mihi potius placet subintelligi, Conditio, Status, Qualitas illius diei*. Hæc ille. Sed melius intelligitur *recordatio*, vel *memoria*. [Dictys lib. 3. *Veniat, in animum recordatio parentis tui*.] Huc refer omnia verba *memoriæ*; ut, *memini, recordor, obliviscor*, si genitivum habeant, ut, *memini tuorum consiliorum*,<sup>67</sup> scilicet

re-

67. Scilicet recordationem] Ego in his omnibus intelligo *negotium*, vel *quod ad negotium*, in *negotio*: certe in eo, quod ex Cicerone adfert Sanctius supra pag. 174. ubi itidem de verbis *Memoriæ* agit, *Quum in animo haberem navigandi*, in eo, inquam, intelligitur certissime *negotium*. Cic. de Offic. III. 2. si *Discendi labor est potius quam voluptas*, h. e. si *negotium Discendi est labor* &c. Sic ergo etiam, *Quum illius diei venit in mentem*, scil. *negotium*. Vide supra in Notis pag. 173. & infra ad Vocem *Negotium*. In verbis autem *Meminisse, Recordari, Oblivisci*, eadem est ratio Geni-

tivi, quæ in Nomine *Memor*, Neque ergo dubito, quin Genitivus illis jungatur per Ellipsin *In negotio*, de qua Ellipsi vide supra ad II, 3. Not. 6. & 12. Accusativus vero si addatur illis Verbis, intelligenda tunc haud dubie Præpositio *Ad*, quod *ad*, κατά. *Meminisse ut memineras* apud Plautum Capt. II. 1. 51. emphatice dicitur. Ratio constructionis est ea, qua Infinitivi junguntur Verbo *Memini*. Sensus autem est, ne obliviscaris meminisse semper ejus rei, qui fueris, & qui nunc sis. Si quis tamen hoc verbum *Memini* excipere velit, & pro vero etiam habere Activo quibusdam certe

in

*recognitionem* : vel Græco more deest εν , „ [Præstat „ tamen subaudiri *meminisse* seu *memoriam*. Plautus. Capt. „ *Qui fueris , & qui nunc sis , meminisse ut memineris* : i- „ bid. *Ne monueris , facile memoria memini tamen.* & Trin. „ *Tribusne poteris te memoria oblitum?* ]

„ Mercator. [Plaut. Capt. *De pacto rem gerunt , „ quasi in Velabro Olearii , subaudi mercatores.* ]

Milites. *Triarii , hastati , pilati , lancearii , sagittarii , ferentarii , peltati , cetrati , &c. subaudi milites.*

Modium. Horat. Satyr. 1. *Millia frumenti tua triverit area centum* , <sup>68</sup> subaudi *modium* : *medimnorum* supplet Porphyrio.

Modo , vel pacto. Quum dicimus , *Quo pacto istud fiet* , intellige *modo* , id est , quo pacto modo ; nam *pactus* adjectivum est. Item quum dicimus , *Qui fieri potest* , subaudi *modo* , vel *pacto* : nam <sup>69</sup> *Qui* in sexto casu

in locutionibus , non valde repugnabo. Certe ita Virgil. Ecl. VII. 19. *Alternis igitur contendere versibus ambo Cæpere : alternos Musa & Meminisse volebant* : ubi *Meminisse* pro *Memorare* , & memoriter cantare videtur positum. Sic Plautus Men. prol. 45. *Propterea ejus nomen memini facilius* , h. e. in memoria retinui , scio. Sed multis de verbis in utramque partem potest speciosè satis disputari.

68. *Subaudi modium* ] Recte Sanctius , male Porphyrio. *Modius* enim erat usitatissima Romanorum mensura , qua idcirco utebantur in magnis rei frumentariæ summis exprinendis , & quæ proinde intelligitur , quando nulla certa exprimitur ; sicuti *Sestertius* in re nummaria. Græci ad eas summas denotan-

das adhibere , & ideo etiam , quando nullam certam exprimebant mensuram , intelligere solebant in re frumentaria *Medimnos* , in nummaria *Drachmas*.

69. *Qui in sexto casu &c.* ] *Qui* est proprie sextus Casus a *Quis* , quod formatum est a Gr. *Tis*. At *Quo* est sextus Casus a *Qui*. Vide quæ disputavi lib. sup. cap. ult. ad Vocem *Quantum*. Quod ad vim significationis , idem est , sive *Qui* , sive *Quo* dicatur. Quum Terentius ait , *pro se quisque facere , quo mihi illam lenirent miseriam* , est idem , ac , *facere eo modo , quo modo mihi lenirent*. Sic *Inveniam viam , quo modo me expediam* , h. e. viam ejus modi , quo modo me exp. Breviter autem *Quo* & *Qui* notant in his

casu adjectivum est, ut semper. Plaut. Aulul. *Aut thure, aut vino, aut aliqui semper supplicat*: idem Stich. *Quadrigas, qui vehar*. Sic dicimus, *Inveniam viam, quomodo me expediam*. Plaut. Epid. *Ipsi hi mihi dant viam, quo pacto a se argentum auferam*, id est, qui. Terent. *Pro se quisque facere, quo mihi illam lenirent miseriam*, id est, qui. Grammatici exponunt, quo pro *ut*; frigidè, ut omnia. Hor. *Quo pessime pacto?*

Mons. *Altus Ossa: præaltus Ida; ignivomus Aetna*; supple *mons*: item, *Aventinus, Palatinus, Quirinalis, Viminalis*. *Cretæa Ida* dixit Ovidius, secutus terminationem; & Lucan. lib. 1. *Sicula Aetna ora*.

Morbus. Horat. *Quæ me funesto properent arcere veterno*, supple *morbo*. Catull. *Non est sana puella, nec rogata, qualis sit, solet hæc imaginofum, subaudi morbum pari*. Morbus imaginofus est phrenitis.

Morem, vel Ingenium. Terent. Andr. *Optime hospes, pol, Crito, antiquum obtines*: ubi Donatus per ellipsin supplet *morem*, vel *ingenium*. Plaut. Mostell. *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut sis*, supple *ingenium*. Terent. Hecyr. *At tu ecastor morem antiquum atque ingenium obtines*: idem Eunuch. *Non cognosco vestrum tam superbum*: ubi Donatus, *subaudiamus vel ingenium, vel animum, vel morem, vel institutum*.

Mortem. Juven. *Magnus civis obit, & formidatus Othoni*, subaudi *mortem*. Virg. *Queis ante ora patrum contigit oppetere*, supple *mortem*. Terent. *Ea obiit mortem*. Cic. pro Mil. *Primum illud vulnus accepit, quo tæterrimam mortem obiret*. Virg. *Morte obita*. Cic. 1. Divinat. *Æquius esse censuit, se maturam oppetere mortem, quam &c.* idem 1. Officior. *Ajax traditur millies mortem maluisse oppetere, quam, &c. Mortem occumbere pas-*  
sim

his idem, quod *ut*, quæ proinde expositio non est adeo frigida, certe si spectes usum & vim significationis. Neque discriminis multum, quod ad fen-

sum, in his reperies, siue dicas, *facere omnia eo modo, quo modo lenirent &c.* siue, *facere ita, ut lenirent.*

sim legis. „ [Apud Ciceronem tamen Tusc. I, 42. in  
 „ plerisque veteribus libris scriptum legitur, *Qui pro*  
 „ *patria* 70 *morte non dubitaret occumbere*, ut *Occumbere*  
 „ fit velut occidere, procumbere, à morte, velut cau-  
 „ sa. *Obire* valet adire, nam *ob*, pro *ad*, dicebant,  
 „ teste Festo. Est ergo *Obire mortem*, vel *diem suum*,  
 „ ad constitutam mortis diem adesse, adire mortem,  
 „ ad mortem pervenire. 71 *Oppetere*, pro appetere,  
 „ hoc est, adipisci: nam *Petere* per Metonymiam ante-  
 „ cedentis dicitur pro accipere, sumere. Virgil. 1. *Æ-*  
 „ *neid. Seu versare dolos; seu certa occumbere morti*, pro,  
 „ morte. Liv. 1. *Cacus clava ictus morte occubuit*. Ovi-  
 „ dius 15. *Metamorph. Credulitate patris, scelerata &*  
 „ *fraude noverca, occubuisse neci*, pro, *nece.*]

„ *Munuscula*. [*Missilia in vulgus sparguntur*, subaudi  
 „ *munuscula*, ut ex Seneca discimus epist. 65. Vide  
 „ *faculum.*]

*Munus. Dare gladiatorium*, subaudi *Munus*, ut no-  
 tat Ascon. Pædianus ex Philip. 9. & lib. 2. epist.  
 ad Attic.

„ [Plaut. Menech. *Date mihi praconium*. Cic. *Facere*  
 „ *praconium*, 72 subaudi *munus*, sive *Officium praconis.*]

*Navis*. Virg. 5. *Æneid. Centauro vehitur magna, sup-*  
*ple navi*. Vide *Avis*. Plaut.

70. *Morte non dubitaret*] Pa-  
 tet hinc, si vere ita in MStis le-  
 gitur, non magis ergo intelligi,  
 aut regi a Verbo, Accusativum,  
 quam Ablativum, quando illud  
 simpliciter est positum, quum  
 eadem ratione uterque casus il-  
 li accedat, quippe Verbo signi-  
 ficationis vere Neutralis. Vide  
 supra III. 2. 2. pag. 274. & ma-  
 xime IV. 3. 6. ubi data est ra-  
 tio ꝛ *Mori mortem & morte.*

71. *Oppetere pro &c.*] Immo  
 potius significat ruere & perve-  
 nire ad mortem. Vide me su-  
 pra hoc Capite ad Vocem *Iter*.  
 72. *Subaudi munus*] Sed usu  
 vox hæc accepit speciem Sub-  
 stantivi, inprimis quando pon-  
 nitur pro laudatione, veluti  
 apud Cicer. Famil. V. 12. ubi  
*Achilli ab Homero præclarum* di-  
 citur *tributum praconium*. Hic  
 certe *munus* intelligere nequeas.  
 Sed tamen originem suam habet  
 ab Adjectivo. Nam in ea forma  
 dicitur *Questus praconius*. Sic fe-  
 re *Mangonium* a *mangone* pro  
 artificio ipso; licet & hoc ori-  
 gine sua fuerit Adjectivum.

Plaut. Afin. *Quo hanc celocem conferam? supple navem: Celox enim à celeritate adjectivum est.* Plaut. Pœnulo, *obsecro hercle operam celocem hanc mihi date.* Varro, *Nauta remivagam movent celocem.* Apulejus, *Qui celocem regere nequit, onerariam petit.* Livius lib. 7. decad. 4. *Naves quinqueremes celoces: ibid. Naves longæ 160. celoces 12.* Huc adde *liburnicas, pratorias, rostratas, triremes, quadriremes,* „[*onerarias.* Cic. *In aliquam onerariam correndum est.*] Cæsar 2. Civil. *Conspicataque naves triremes duæ navem D. Bruti: idem 3. Civil. Navesque triremes duas, quas Brudufsi faciendas curaverat.* Horat. *Ibis Liburnis inter alta navium, subaudi navibus: & lib. 1. Oda 37. Deliberata morte ferocior, sævis Liburnis scilicet invidens deduci, &c.* sic enim legunt Victorius & Lambinus, *subaudito navibus.* „[*Etiã in Corbita, quæ à Corbe videtur dicta, navis subauditur.* Lucill. *Quam malus navi corbita maximus ulla.*]

Navem. *Solvit e portu; conscendit statim; 73 appulit ad portum; subaudi navem.* Plaut. Mercat. *confestim navim solvimus: „[& Mil. Nisi eat, se soluturum esse navim: & Amph. hac nocte navis nostra soluta est a portu Persico.]* Juvenal. Satyr. 6. *Durum est conscendere navim.* Cic. *Haberetque in animo navem conscendere.* Cæsar. 1. Civil. *Milites silentio naves conscendere jubet.* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 7. *Quum ad littus navem appulisset. „[Cic. Cum ad villam nostram navis appelleretur: Idem, „Nos*

73. *Appulit ad portum, subaudi Navem*] Recte: quoniam ille Accusativus maxime additur huic Verbo. Sed tamen, quod jubent Eruditi, & ipsi Lexicographi, dicendum semper *appellit Navim*, non *appellit navi*, nec *appellit navis*, id falsum usu & lectione deprehendi. Etenim Suet. Tito 5. *Cum Puteolos oneraria nave appulisset; intellige*

*autem se, ut apud Terent Andr. IV. 5. 12. Haud auspicato huc me appuli.* Porro Tac. An. II. 24. *Sola Germanici triremis Chaucorum terram appulit.* IV. 27. *Cum, velut munere Deum, tres triremes appulere.* Cic. Verr. V. 16. *Qui essent navigiis appulsi.* Sall. Jug. 25. *Brevi Uticam appulsi, scil. navibus.*

„*Nos ea die cœnati solvimus : Mercatores Alexandria sol-*  
 „*viffe ; Quod e portu solventibus præcipitur.*] Ovid. *Certus*  
 „*es Anea cum fœdere solvere navem.* „ [Cic. *Tu velim*  
 „*quam primum conscendas , ad meque venias : Idem , Con-*  
 „*scende nobiscum , & quidem ad puppim.* Dictys lib. 6.  
 „*Postquam impositis , quæ singuli bello quæsierant , adscen-*  
 „*derunt ipsi , solutis anchoralibus navigant.*]

*Negotium* sæpissime idem est , quod Græcè *πῆγμα*  
 feu *χρημα* , aut *Res* , „ [Factum , Opus. Unde sæpius a-  
 „*pud Plautum legitur , Ita negotium est ; Ita mihi res*  
 „*est ; eodem sensu , pro , ita opus est.* Scipio Africa-  
 „*nus apud Festum , Ut negotium natum erat , pro quo*  
 „*Plaut. Ut res nata erat : Trucul. Ut rem natam video ,*  
 „*accipiendum est , quod datur.* Dictys libro 2. *Ubi ani-*  
 „*madvertit procul magnam vim classium , ratus , ut nego-*  
 „*tium erat , propere suos instruit : & l. 4. Armati , instru-*  
 „*etique pro negotio pugnam aggrediuntur , id est , pro re*  
 „*nata , ut res ferebat.* 74 *Plautus diceret Pro re , pro co-*  
 „*pia , Aul. act. 3. sc. 5. Pro re nitorem habere , & glo-*  
 „*riam pro copia , id est , secundum rem familiarem , &*  
 „*secundum copiam feu facultatem.* Lucretius 6. *Quis-*  
 „*que suum pro re consortem mestus humabat.*] *Negotium*  
 Græce & Latine desideratur in omni neutrali adjectivo.  
*Virg. Parvo potentem Fabricium. Terent. Aliena ut cu-*  
*res. Cicero 4. Verr. A quo mea longissimè ratio , &c. U-*  
*bi Ascon. A quo , à quo negotio. Terent. Adelph. act. 3.*  
*Utinam hoc modo defunctum : ubi Donatus supplet nego-*  
*tium. Val. Max. Lata quidem & prospera negotia. Cic.*  
 lib. 15. epist. 1. *Ad tanti belli opinionem , 75 quod ego ne-*  
 „*gotium ,*

74. *Plautus diceret*] *Alienum*  
 est hoc Plauti , ut & locus qui  
 sequitur , ab ea phrasi , de qua  
 hic agitur. Nam istic *Res* & *Copia*  
 notant patrimonium & divitias  
 hominis.

75. *Quod ego negotium &c.*] *Sic*  
 Cic. *Famil. IV. 4. quo con-*

*filio te usum scribis hoc Achaicum*  
*negotium non recusavisse.* Sallust.  
 Jug. 54. *Quæ negotia multo ma-*  
*gis , quam prælium male pugna-*  
*tum ab suis , Regem terrebant.* Sic  
 Suetonius , *Maturare destinata ne-*  
*gotia , in magno negotio habere.* Vi-  
 de Gronovium *Observ. II. 24.*

gotium, &c. Plaut. *Casina*, *Timeo hoc negotium*, „[quid est, pro, quid hoc sit negotii.] Horat. 2. Serm. *Aliena negotia curo*, *Excussus propriis*: Idem, *Fortuna sævo lata negotio*. Plaut. *Pœnuli*. *Id negotium institutum est*. Cic. *Attic*. *Magnum negotium est navigare*. Val. Max. lib. 3. cap. 7. *Ut de frumento emendo*, atque ad id negotium explicandum. Sic dixit Cic. lib. 12. ad *Attic*. *Unam rem ad me scripsisti*. Sic <sup>76</sup> *Triste lupus stabulis; malum videtur esse mors; tua refert; nostra non interest; subaudi negotia*. Sic <sup>77</sup> *strata viarum*, *abditæ rerum*, *opaca domorum*, *peffima munerum*, *ad sacra vatum*, *Beata Seraphim*. „[Lucret. *Ductores Danaum delecti*, *primæ viarorum*.]

Similiter in istis *Negotium* seu *Res* deest. „[Plaut. <sup>78</sup> *Mille nummum mihi credidit*. Lucill. *Tu mihi nummum*

76. *Triste lupus stabulis*] Sic Cic. de *Offic*. I. 4. *Commune animantium omnium est conjunctionis appetitus*. Ter. *Heaut*. III. 2. 1. *Idem visa est tibi hæc meretrix? supple negotium*. Eadem etiam est Ellipsis in his, quæ Adverbia creduntur, interea, præterea, postea. Sall. *Jug*. 47. *Inter hæc negotia*. Vide supra *Fæta*.

77. *Strata viarum*] Tacitus *Hist*. II. 44. *Supereffe militum, quod trans Padum fuerit*. Cap. 55. *Quod erat in urbe militum, sacramento Vitellii adactum*. Livius I. 11. *Quod inter Palatinum Capitolinumque campi est*. Cap. 12. *Vastatur agri, quod inter Urbem ac Fidenas est*. Cicero de *Invent*. II. 2. *Quod voluntatis quoniam nobis quoque accidit*. Sulpic. Severus, *Facilius fuerit, ut minus fortassis annorum, quam*

amplius annotaverim. Mela III. 5. *Opposita cautium*. Sallust. *Hist*. III. *Certaminis adversa*. Multa passim ejus generis reperias.

78. *Mille nummum mihi credidit*] Intelligi in his posse negotium, liquet ex loco Cic. *Parad*. III. 1. *Depositum auri pondendo decem reddere*. Integrum est, *depositum negotium decem auri librarum pond*. Referuntur huc etiam a plerisque illa Ter. *Heaut*. III. 3. 43. *Huic drachmarum mille dederat mutuum*. & Cic. *Philipp*. VI. 5. *qui L. Antonio mille nummum ferret expensum*. Aliquando etiam per Ellipsin omittitur nomen Plurativum, ante verbum ejusdem numeri. Livius XXIII, 44. *Mille fere passuum inter urbem ERANT castraque: eo spatio concurrerunt*. Legendum forsan erat. Sed Gro-

*nummum potes uno querere centum : idem, Ad portam mille,*

novius Pater de Pec. Vet. I. 10. intelligit *campi* ; Malim *Passus* , quia ita solet idem Nomen in alio casu intelligi , alio exprimi. Sic apud Plautum Trin. II. 4. 23. *Trapezita mille drachmarum Olympicum* , *Quas de ratione debuisti, reddita.* Videtur intelligendum *drachma* ; quæ fuerunt mille Olympicarum drachmarum , Corn. Nepos Datam. 8. *quum de illius exercitu non amplius hominum mille cecidissent* ; Sic editur a Gebhardo & aliis quibusdam. Intelligitur autem tunc *Homines*. Sed maxima in eo manet hæsitatio , quæ fit natura vocis *Mille*. Veteres , Varro ipse lib. VIII. de L. L. pag. 118, 119. Gellius I. 16. & Macrobius Saturn. I. 5. diserte eam pro Singulari Neutro habuerunt. Rejiciunt hoc multa affefferatione Scioppius Parad. Ep. 14. & Gronovius d. I. Sed profecto magnam in hujusmodi rebus auctoritatem sibi jure suo vindicat ipsa antiquitas. Varro autem affirmat sine hæsitatione , *quod Mille esse singulare neutrum* , & *dici hoc mille denarium* , a quo multitudinis fit hæc millia denarium. Et, *Unum & Mille utrumque singulari numero appellabant.* Nam ut dicimus *Hoc unum* , (credo exidisse mille) *Hæc duo millia* , sic deinceps. Denique dicit ait , *Hoc mille* , *Hujus mille*. Nec eo minus in illo mille , præponi *Hi mille* , *Horum mille* , &c. Disertiora etiam Gellius , & ex eo ferre Macrobius tradunt , *In his*

*atque multis aliis Mille numero singulari dictum est : neque hoc , ut quidam putant , vetustati concessum est , aut per Figuratam concinnitatem* (h. e. Ellipsin) *admissum est , sed sic videtur Ratio poscere.* Mille enim non pro eo ponitur , quod Græce χιλια dicitur , sed quod χιλιάς , & sicuti una χιλιάς & dua χιλιάδες , ita unum mille & duo millia certa atque directa Ratione dicitur. Liquido satis expressam in his habemus illorum sententiam , quam insuper auctoritate antiquiorum confirmant. Clarissima certe videntur Lucilii verba , qui in Ablativo milli traditur dixisse , *Hunc milli passum qui vicerit ; atque duobus.* Et , *Tu milli nummum potes uno querere centum.* In quibus , ut censet Gellius , aperte ostendit *MILLE* & *Vocabulum esse* , & *Singulari Numero dici* , *ejusque Plurativum esse MILLIA* ; & *casum etiam capere Ablativum.* Durum sane est , rejicere tam disertam Veterum auctoritatem in Linguæ sibi vernaculæ usu. Quin , si maxime illi erraverint , certum est tamen , quom putarent , quod *Mille* esse Singulare Neutrum , eos ergo in hac constructione non detrectaturos adhibere illam vocem ; ut fecit certe Macrobius ea ex causa , ut mox ostendemus. Si autem in hac re errare potuit Varro , & ita hanc vocem , si usus veniret , construxisset , quid non facerent tunc alii Scriptores , minus docti & minus



„à porta est sex inde Salernum, subaudi passivum. Cato,  
 „In-

nus studiosi analogiæ Latinæ investigatores? Et quis affirmabit nobis, tot loca, in quibus *Mille* cum solo Genitivo reperitur constructum, non esse ex hoc errore profecta, quem secundum Doctissimorum Virorum sententiam erraverint ipsi Varro & Gellius; atque adeo *Mille* non poni istic, ut Substantivum singulare. Sic Livius X. 30. *qui in Hostium exercitu peditum 40330. equitum sex Millia, Mille carpentorum scripserunt fuisse.* Planissimum hoc utique erit, si *Mille* hic statuamus esse Accusativum Singularem neutrum, à quo regatur Genitivus, quod certe statuerent Gellius & Macrobius. Cicero Philipp. XI V. 5. *si quis Hispanorum, aut Gallorum, aut Thracum, mille, aut duo millia occidisset,* ubi sane videri posset τὸ *Mille* eodem modo constructum, quo *millia*, quum ad utrumque iidem referantur Genitivi. Sic Plaut. Trin. IV. 2. 161. *illud mille nummum quam rem agat.* & V. 2. 34. *Spondeo meam gnatam tibi uxorem, & mille auri Philippum dotis,* h. e. & unum mille Phil. nummorum auri dotis nomine, ut alibi *duo talenta dotis, sexcenti logi dotis.* Vide me supra II. 3. 7. Ceterum Ellipsi nihil istic opus, & expeditum erat dicere, *dotem mille nummorum* &c. Horat. Satyr. II. 3. de Ajace, *Mille ovium insanus morti dedit.* Planissima & istic erit expositio, si *Mille* accipiatur pro Accusativo

Substantivi. Macrobius vero Saturn. I. 5. diferte ita & locutus est & interpretatus ipse, quum ait, *Mille denique Verborum talium est;* in quibus τὸ *Mille*, & *Vocabulum* h. e. Substantivum, & *Singularis* esse *Numeri*, ac respondere Græcæ voci *χιλιάς*, pluribus ibi exemplis probare contendit. Si spectemus nunc analogiam & formationem vocum *Mille*, & *Millia*, omnia videntur eo nos ducere, ut credamus fuisse ab origine & natura sua, vel Adjectiva neutrius generis, ut *Forte* & *Fortia*, *Humile* & *Humilia*; sub quibus Adjectivis intelligatur tunc certum & perpetuum Substantivum, sed quod per Ellipsin semper fuerit omissum: vel potius Substantiva, ut *Mare* & *Maria*, Certe tanquam Substantiva Neutrius tantum Generis passim reperiuntur constructa, adeo ut in Plurali certe τὸ *Millia* nunquam construatur tanquam Adjectivum cum alio Substantivo ejusdem Casus, tanquam suo, sed semper tanquam Substantivum cum Genitivo, vel cum eodem casu per Appositionem, ut *Millia talenta, millia anni* &c. quod posterius neque dici potest per leges Grammaticæ ex convenientia Adjectivi & Substantivi, quum *Millia* sit tantum Neutrius generis: unde semper occurrit *ducenta millia* &c. non *ducenti millia*. Quapropter si additur, quod aliquando tamen fit, Substantivum ejusdem casus & numeri, cujus est

„*Inde est ferme mille passuum.* Cic. *In fundo ejus facile*  
 „*mille*

τὸ *Millia*, per Zeugma & Appositionem illud est omnino construendum & exponendum, ut pluribus exemplis ostendimus infra Cap. 8. Nota 2. Analogia ergo formæ Substantivæ est manifesta, maxime quum videamus a Lucilio etiam in Ablativo dici, *uno millium passuum*, & *milli passuum*. Nam quod Viri Doctissimi, quia sæpe E & I. promiscue scribantur, putant ergo etiam hic per causam metri positum *Milli* pro *Mille*, in eo non habent me certe sibi suffragantem. Nam illa permutatio in certis formis est usitata, non in omnibus, nec extendenda usque eo literarum I & E satis definita affinitas, ut ipse Gronovius ait ad Statii Sylvas cap. 55. Immo non reperietur facile in Nominativo *hoc forti* &c. pro *hoc forte*, *hoc Mari* pro *hoc Mare*. Certe id probasse aut commonstrasse debuissent. Jam vero Anomalum plane videtur, quando τὸ *Mille* adhibetur in Plurali per omnia Genera & Casus, in quo nihil est Analogicæ formæ. Quapropter pene dixerim, per Abusum accidere huic Nomini *Mille*, ut, quum origine sua fuerit Singulare & Neutrum, dein ad Numerum Pluralem quoque & omnia Genera fuerit usui ipso translatum; plane uti accidit Nomini *Potis*, quod, quum sit Singulare Masculinum vel Femininum, etiam pro Neutro & Plurali positum occurrit. Vide Me supra II. 10. 1. & infra IV. 16. Adde *Magis*

& *Mage*, quæ per abusum evaserunt Adverbia; licet itidem Adjectiva primitus fuerint. Videndum ergo, annon τὸ *Mille* cum Substantivo possit accipi primitus per Appositionem & perpetuam Ellipsin in suo singulari dictum, tanquam itidem Substantivum alteri additum: ut, sicuti dicitur sæpe *Homines duo millia*, (ut ostendimus quamplurimis exemplis infra cap. 8. quæ velim omnino ut conferas) sic dictum similiter habeatur *Homines mille*, h. e. existentes unum mille, vel usque ad mille. Atque ita Plauti illud explicari forsitan queat, *mille drachmarum reddita*, h. e. drachmæ, existentes unum mille drachmarum, redditæ. Similiter quum Terentius ait, *Huic drachmarum mille dederat mutuuum*, sensus simplicissimus foret, *Huic dederat mutuuum unum mille drachmarum*. Certe eum crediderim, ab initio fuisse usum, eamque rationem vocis *mille*; sed dein, quum frequentaretur maxime illa Appositio & perpetua Ellipsis in loquendo & scribendo, eam non animadvertisse ipsos Veteres, ac neglexisse paulatim, ut adeo adhibuerint tandem *Homines mille*, & similia, tanquam Adjectivum & Substantivum. Plane, ut Hieronymus, Orosius, Sulpic. Severus, & illius ætatis Scriptores, adeo frequenter dixerunt *annis sex millibus*, & similia, ut credi possit, eos ad rationem Grammaticæ constructionis nihil attendisse, &

, mille hominum valentium versabatur: nam negotium, si-  
sve

putasse, talia cohærere ut Substantivum & Adjectivum. Hinc ergo ortætandem apud Veteres nonnullæ videntur locutiones, in quibus vox *Mille* vix aliter, quam ut Adjectivum, exponi commode queat. Plautus Trin. IV. 2. 117. *Si hunc possim illo mille nummum Philippo circumducere, Quod sibi me dedisse dixit.* Possis hoc tamen exponere etiam, *illo auro Philippo nummorum existentium mille*, in Genitivo singulari, vel, *illo auro Philippo existente mille* (in Ablativo) *nummorum*. Difficilior est locus Lucilii apud Nonium in v. *Sexcentum; Maximus si argenti sexcentum ac mille reliquit*; & Gellii XVI. 10. *neque amplius quam mille & quingentum aris in censum deserebant.* Videtur in his sane *τὸ Mille* esse Adjectivum, & ejusdem constructionis, cujus *sexcentum* & *quingentum* pro *sexcentorum* & *quingentarum*: nisi malis hæc ita interpretari, *mille librarum, ac rem quingentarum librarum aris*. Plane uti sic *τὸ Millia* constructur passim. Livius X. 34. *Samnitium casti tria millia ducenti, capti quatuor millia ducenti.* Cap. 36. *amissorum militum numerus relatus VII. millia trecenti.* Nam & in his idem Substantivum sæpius & diverso casu intelligitur, quasi diceretur, *Samnitium casti homines, qui erant tria millia hominum & ducenti homines: capti homines, existentes numero quatuor millia hominum &*

*ducenti homines.* Et numerus *amissorum militum relatus, existens VII. millia militum & trecenti milites.* Vide plura apud Despauterium pag. 259. Sed neutiquam tamen est negandum, *τὸ Mille* occurrere passim ita, ut statuendum omnino videatur, ipsos Veteres habuisse illud & adhibuisse etiam pro Adjectivo Plurali, quod & Varro agnoscit, & ex Gellio satis patet. Et tamen vel sic certum est, etiam in isto usu vel constructione manere significationem aliquam Singularis Numeri, quia semper significat unam tantum *χιλιάδα*, cujus Plurale est *Millia*, de quo itidem constat, constructui id, ut Substantivum Plurale unius Generis cum Genitivo, nec unquam dici de uno millenario numero. Nam quod apud Livium XXX. 17. legimus, corruptum est. Verba sunt, *Hec Regi Prætor mittere jussus, Legatis in singulos dona, ne minus quinque millium, comitibus eorum millium aris.* At recte ibi Vossianus codex exhibet *mille aris*, quod omnino sequi debemus. Neque vero non pessime egerunt nostri Poetæ, Francius & Broukhufius, qui in suis carminibus, *Decem*, & *Centum Mille* inscite profus dixerunt. Si Poetæ Veteres tale quid per vocem *Mille* voluerunt exprimere, dixerunt *bis mille*, *ter mille*, *decies mille* &c. Horatius Epid. IX. 17. *Ad hunc frementes verterunt bis mille equos.* Scilicet

„ve res mille hominum, nihil aliud, quam mille homi-  
nes; sicut apud Terent. Phorm. *Res talentum decem*,  
„idem est, quod *talenda decem.*]

Deest & in neutrali relativo; ut, *Virga tua, & baculus tuus* 79 *ipsa me consolata sunt*: item, *Lunam, & Stellam, quae tu fundasti*: Nec in hac parte audiendi sunt Grammatici cum sua inepta syllepsis. Terent. *Qui habet* 80 *salem, quod in te est, subaudi negotium.* Vide Syllepsin.

In

non ferebat natura vocis *mille*, ut dicerent *duo mille, tres vel tria mille*. Et tamen illud ipsum quoque Scriptoribus in prosa abjudicat Gronovius Pater, relinquens solis Poetis ac Technicis. Vide de Pecun. Vet. II. 2. Quid ergo? Ut absolvam hanc disputationem, quam Eruditorum Hominum arbitrio permitto, Ego perpensis omnibus, prorsus jam cenfeo, vocem *Mille* natura sua & origine fuisse Singulare Neutrum, & magis Substantivum, quam Adjectivum, eoque modo saepe adhuc occurrere; Plurale autem ejus esse *Millia*, itidem Substantivum Neutrum. Sed dein per Abusum non animadvertæ satis Appositionis Ellipticæ, quæ frequentissimi erat usus, adhibitam hanc Vocem *Mille* quoque, tanquam Adjectivum Plurale, quod Substantivis Pluralibus in omni Genere & Casu quasi per Concordiam inter Adjectivum & Substantivum solitam jungitur, quo eodem modo *tri millia* per incuriam adhibuisse videntur mediæ ævi Scriptores, & saepius

haud dubie adhibuissent, nisi manifesta nimis Generis discrepantia plerumque obstitifset.

79 *Ipsa me consolata sunt*] Sic Cic. Famil. VII. 20. *Tuam domum, tuosque agros, eaque remoto loco.* X. 34. *Si meam vitam studiumque perspecta habes.* Liv. XXVI. 21. *Merico urbs agerque jussa dari.* Sallust. Catil. 10. *Igitur primo pecunia, dein imperii cupido crevit; ea, quasi materies omnium malorum, fuere.* Cap. 31. *Ex laticia atque lascivia, quae diuturna quies pepere- rat.* cap. 36. *Otium atque divitia, quae prima mortales putant.* Tacit. An. IV. 5. *Quantum terrarum ingenti sinu ambitur, quatuor legionibus coercita.* Obseq. cap. 78. *Sacrarium & laurus ex mediis ignibus inviolata steterunt.* Vide & Gronov. Observ. III. 2.

80. *Salem, quod in te est*] Sic Cic. Famil. XVI. 4. *Ne sumptui parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit, pro, ulla in re negotii, quod &c.* Famil. II. 8. *In nullis nisi de Rep. sermonibus cum Pompejo versatus sum,*

In illis , quæ vulgo vocantur adverbia comparativa , ut , *melius* , *pejus* , *brevius* , *doctius* , &c. supple *negotium* ; ut , *Doctius scribit Cicero , quam Cato* , id est , κατὰ *doctius negotium*. Hoc apud Græcos vulgare est. Vide Hellenismum.

*Non est , quod agas gratias* , id est , non est negotium , ob quod agas gratias. Plinius lib. 2. 63. *Ob hoc quod*. Nam dictio *quod* ubique locorum est relativa ; ut , *quod scribis de pecuniis , parata sunt* , id est , respondeo ad illud negotium , quod scribis de pecuniis. Ita Thom. Linacer. Plaut. *Paucis , est , quod te volo* , <sup>81</sup> supple *negotium*. Terent. And. *Quo equior sum Pamphilo* , id est , „ [ à quo nomine , id est , qua de causa , ] in quo.

<sup>82</sup> *Quid rerum portas ?* supple *negotium* : falsum enim est , quod ajunt , *quid , id , aliquid* , „ [ <sup>83</sup> *nihil* , ] esse Sub-

*sum , qua nec possunt scribi , nec scribenda sunt*. XVI. 27. *Incredibile est , qua ego illos scio fecisse*. Nep. Cim. 3. *Testarum suffragiis , quod illi ὑσπρακισμὸν vocant , ejectus est*. Cæcilius apud Fest. in *Reluere* : *Ut aurum & vestem , quod matris fuit , reluat , quod viva ipsi opposuit pignori*.

81. *Supple negotium* ] Sed plenius supple , *est negotium , propter quod volo te paucis*. De locutione *Est quod* diximus etiam supra ad Vocem *Libido*.

82. *Quid rerum* ] Sic , *Quid hominis tu es ?* Terent. Heaut. IV. 8. 7. *Quid mulieris uxorem habes ?* Hecyr. IV. 4. 21. h. e. *Negotium Hominis , ac Mulieris , quod æque dici potest , ac Monstrum Hominis , Scelus Hominis*. Vide & Scioppium supra III. 11. in fine.

83. *Nihil* ] Miror fane τὸ Ni-

hil a Scioppio haberi pro Adjectivo , & Substantivorum numero excludi. Repugnat enim , quæ ab ipsis Veteribus adfertur , Etymologia. Festus , *Nihili , qui ne hili quidem est*. Repugnat etiam Usus. Neque probant contrarium loca , quæ Scioppius mox adfert. Etenim Plauti illud , *Nihil in care captio est* , ponitur pro κατὰ *nihil* , ut Sanctius paulo ante exposuit τὸ *Doctius*. Et ita passim *Nihil* tanquam Substantivum Adjectivis jungitur , & Verbis Neutralibus , vel Activis , quæ alium penes se habent Accusativum. Sallust. Catil. 16. *Senatus nihil sane intentus*. Liv. I. 3. *Haud nihil ambigam*. Plautus Milite IV. 2. 16. *Nihil eam amastis*. Terent. Andr. I. 2. 33. *Nihil me fallis*. Illud vero Symmachi , *Nihil negotium est , rebus cognitis immorari* , ponitur pro *Nihili*. Sic Plautus Ca-

Substantiva, regereque genitivum: nam Adjectiva sunt, & genitivus regitur à nomine subintellecto *negotium*, etiam si dicas, *quid* <sup>84</sup> *negotium negotii*. Et esse adjectiva, multa probant testimonia; sed accipe pauca. Plaut. Pseud. *Sed quid est tibi nomen: Terent. Nam Andriae illi id erat nomen. Valer. Max. lib. 4. Nullo ad id negotium accedente. Terent. Imo id genus hominum est pessimum. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 1. Non fore, ut postea id officium ab illis praestari possit. Plaut. Menech. Nisi occupo aliquid mihi consilium.* „[Sic Nihil pensi habere, aut ducere, aut facere, subauditur *Negotii*. Plaut. Epid. Si „plus dederis, referam, nihil in ea re captio est. Symmach. „lib. 1. epist. 69. Nihil negotium est rebus cognitis immorari.]

<sup>85</sup> *Moris est; pessimi exempli est; non opis est nostrae;*  
sup-

fini I. 31. *Ut semper improbus, nihilque sis. Pro eo alibi Nihili. Veluti II. 3. 29. Unde is, Nihili? scil. Homo. Et Afin. II. 4. 66. Impure, Nihili. Milite V. 16. Nihili factus, h. e. castratus.*

84. *Negotium negotii*] Tale videtur & illud Ciceronis, si recte suppleatur, de Offic. III. 2. *Si discendi labor est potius, quam voluptas. Integrum enim est, si negotium discendi negotii est labor &c. Simile etiam, quod modo attulimus ex eodem, nulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit. Et ita Plaut. Aulul. IV. 10. 40. De alia re te rescivisse censui, quod ad me attinet. Sed in primis versu 72. Quid hujus veri sit, h. e. quid negotium hujus negotii sit negotium veri negotii. Similiter Casin. III. 2. 26. Si quid ejus esset. Terent. Eun. V. 5. 10. Quicquid hujus*

*feci. Plautus Mercat. IV. 3. 37. Nihil hercle istius quidquam est. Similia etiam sunt illa, Quod ejus facere potero, vel Quoad ejus facere potero, scil. aliquid. Vide me supra III, 6. 1. Sed & ita passim, Tantum negotii, Aliquantum negotii, &c. pro Tantum negotium negotii. Plaut. Mercat. IV. 4. 10. Quid istuc negotii est? h. e. quid negotium negotii est istuc negotium. Nam sub quid & istuc Substantivum aliquid necessario intelligitur. Ab eo autem Substantivo regitur itidem necessario Genitivus negotii. Sic ibid. IV. 3. 38. Nimum negotii reperi. Ita tamen hæc dixerunt Veteres, ut non cogitarint de hisce supplementis, aut consulto dicere voluerint *Negotium negotii*.*

85. *Moris est*] Cic. Famil. III. 12. *Non horum temporum, non he-*

supple *negotium*: *Ita est*, subaudi *negotium*. Plaut. Mil. *Ita negotium est*. Vide *Res*.

Horat. *Est*, ut viro vir latius ordinet arbusta, „[pro „ejusmodi est negotium, ita res se habet:] Idem, *Non est*, ut copia major ab Jove donari possit tibi. Terent. Adelph. *Si est*, facturus ut sit officium suum: idem Hecyr. *Nam sepe est*, quibus in rebus alius ne iratus quidem est, cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus: idem Phorm. *Sin est*, ut velis illam manere apud te, dos hic maneat, subaudi *negotium*. „[Cic. 14. epist. fam. 9. „Ejusmodi spero negotia esse, ut vos istic commodissime sitis, pro, spero esse, ut isthic commodè sitis: idem „9. Attic. 11. De Domitio opinor esse, ut in Cosano sit, „& consilium ejus ignoretur, pro, ita negotium esse. „Plaut. Pœn. act. 5. sc. 2. *Si ita est*, ut tu sis Jacchonis filius.]

Negotium loco Infiniti. In participiis neutralibus deest *negotium*, id est, infinitum ipsius verbi; ut, *lectum est*, *legendum erit*, id est, hoc negotium, quod est *legere*, lectum est. <sup>86</sup> Vide supra in Regulis generalibus.

Nu-

*hominum*, & *morum*, *negotium est*. Cæsar B. Gall. IV. 5. *Est hoc Gallica consuetudinis*. Similes Genitivos, qui reguntur ab intellectu *negotium* vel *res*, vide in notis ad II. 3. pag. 173. ut & ad Cap. 3. hujus Libri, & in hoc Capite ad Vocem *Aptus* & *Mentio*. Huc autem refero etiam illa Terentii Heaut. III. 2. 39. *Non est mentiri meum*, h. e. non est negotium meum. Vide & infra in *Officium*, & maxime in *Opus*, quo etiam hæc referri possunt.

<sup>86</sup>. Vide supra in regulis] Sed inprimis, quæ nos disputavimus

III. 8. 2. pag. 438. &c. Quibus adde Terentii locum, Heaut. I. 1. 106. *peccatum à me maximum est*. Sic habent optimi codices, Vaticanus & Bembi. Sequiores nonnulli hic adhæserunt, ut & Interpretes. Sensus est, & integra constructio, *peccatum à me negotium, est maximum negotium*, seu, usitatius loquendo, *illud negotium, quod neg. peccatum a me est, est maximum*. Ita fere Hec. V. 1. 10. *nam jam atate ea sum, ut non fiet peccato mihi ignosci equum*. In quo loco explicando hæret, & varia tentat Donatus, sed & alii Interpretes. Sed est  
Abla-

**Numerus.** Cic. Mario lib. 7. *Sed eo vidisti multum, quod praefinisti, quo ne pluris emerem, id est, 87 numerum, quo numero ne, &c.* Livius lib. 4. dec. 4. *Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus signati, & aris, domi haberemus.* Suetonius in Julio. 10. *Cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Roma liceret; „ [Etsi Quo ne, sicut apud „ Terentium Qui ne, dictum accipi potest pro, Quo „ modo ne, Ut ne.]*

**Numus, vel numerus.** *Quaternarius, quinarius, denarius, adjectiva sunt Charisio, in quibus ait deesse numus: aliquando intelligitur numerus.*

**Nuncium.** *Renunciare vitæ, subaudi nuncium.* Sueton. Galba, 11. *Non multum absuit, quin vitæ renunciaret.* **Quinctil.** *Mea quidem sententia civilibus officiis renunciabat, subaudi nuncium, vel repudium.* Plaut. Aulul. *Is me nunc renunciare repudium jussit tibi.* Virg. Æneid. 11. *sed gnato manes perferre sub imos, 88 supple nuncium.*

**Nux.** *Avellana, Basilica, Juglans, Pineæ, Persica, subaudi nux.* Virgil. *Castaneasque nuces.* Plinius lib. 15. cap. 22. *Nuces juglandes, quæ & regia dictæ sunt. Nuces pineæ,* Martial. lib. 13. *Ibid. Nux Persica.*

Ocu-

Ablativus absolutus, qui notat, quum peccatum a me est aliquod negotium. Sic plane Cicero in Rullum II. 2. *Tum vero mihi præter ceteros difficilis est ea ratio, cui errato nulla venia, recte factæ exigua laus proponitur, h. e. ubi a me erratum, aut recte factum aliquod negotium erit. Sed hunc locum attulit jam Rivius ad Terentium. Alia vide apud Me supra ad III. 9. pag. 462.*

87. Numerum, quo numero ] Immo vero pretium, vel negotium, quo negotio ne &c. Patet id utique ex verbis Livii, *Cautum erat, quo ne plus auri &c.* Nam in quo subaudiendum videtur illud ipsum, quod in plus subauditur. At vero in eo certissime subauditur negotium. Alia est ratio loci Suetoniani, qui tamen non evincit statuendam ideo ubique Ellipsin & Numerus in similibus ex parte locutionibus. Quod Scioppius subjicit de Quo ne, alienum videtur.

88. Supple nuncium ] Immo vero gaudia, ut liquet ex proximis. Præcedit enim: *non vitæ gaudia quero, Nec fas, sed gnato &c.* Vide Aen. XI. 180.



Oculis. Terent. Eunuch. *Ego limis aspecto sic per flabellum clanculum* : vide Donatum , suppletem oculis. Plaut. Bacchid. *viden'* , *limulis ut* , *obsecro* , *intueantur* : idem Mil. 4. 6. 2. *Aspicio limis oculis*. Plin. lib. 8. cap. 16. *Nec limis intueantur oculis*.

Officium vel Munus. *Regis est gubernare* , *patris est filios erudire* ; vel *regium est* , & *patrium est* , supple officium , munus , negotium. Terent. Andr. *Neutiquam officium esse liberi puto*. Cic. *Oratoris officium est de iis rebus posse dicere* , *quæ res* , &c. idem 1. Orat. *Oratoris officium est dicere ad persuadendum accommodare* : idem 1. Offic. *Est igitur proprium munus magistratus*. Ter. Andr. *Nuntium officium est* , *has bene ut assimules nuptias* : idem Adelp. *Meum officium facio* : idem Phorm. *isthuc viri est officium*. Plaut. , [Truc. *Non amantis mulieris* , *sed sociæ fidentis* , *officium fuit* , *facere* , *quod hac fecit mihi* : , & ] Most. *Matronæ non meretricum est* , *uni inservire amanti* : idem Cas. *Non Matronarum est officium* , *sed meretricum* , *alienis viris blandiri*. Vide Opus.

Officia. *Regis inter est gubernare* , *tua inter est docere* ; 39 *subaudi officia* , id est , est inter officia regis , & inter officia tua ; tunc enim *interest* compositum non est , ut notavimus in constructione præpositionis. Hoc sentit Cæsar Scaliger , hoc Cælius Calcagninus in Epistolis.

Operæ pretium. Terent. Adelp. *Scire est liberum ingenium* , *atque animum*. Sic dicimus ; *Videre est* , *cernere est* , supple *operæ pretium*. Cicero 4. Finib. *Operæ pretium est considerare*. Terentius Andr. *Audireque eorum est*

89. *Subaudi officia* ] Potius *negotia*. Nam τὸ *officia* semper intelligi in hisce nequit , velut in eo , *mea interest illud fieri*. At tum heic , tum ubivis , commode subaudiri potest & debet τὸ *Negotia*. Vide & supra III. 5. ipsum *Sanctium* , & Me istic

pag. 418. &c. Vellem etiam ipsa Auctorum loca attulisset Sanctius , ubi in hac locutione *Officia* recte intelligi possit , aut id requireret sensus. Nec satis recte dicit , *interest* in his non esse Compositum.

est operæ pretium audaciam. 90 Vide Potestas.

Opera. *Rhetorica, Bucolica, Georgica*, adjectiva sunt; in quibus deest Græcè τὰ ἔργα, id est, opera; ut, opera physica; in *Rhetoricis*; in *Georgicis*.

„Operæ. [*Mutuo amare, subaudi opere*; sicut *Maximo opere, summo opere amare, mirari, errare, edicere, expetere, censere, facere, quærere*: Potest etiam subaudiri<sup>91</sup> amore, vel animo. *Catul. Mutuis animis amant, amantur.*]

Oppidum. *Horat. Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenæ*: idem, *Impositum saxi latè candentibus Anxur*. *Virg. Altum Præneste*,<sup>92</sup> supple oppidum; & oppidum ita passim exprimitur, à *Plinio præcipue*, ut supervacuum sit indicare. Solet ille etiam conjungere multas civitates, deinde subdit in plurali, *civitate à Romanis donata, vel libera, vel stipendiaria*, supple oppida, Vide *Urbs*.

Opus. *Cic. in officiis, Est igitur adolescentis, majores natu vereri*, supple opus, munus, vel officium: idem pro *Archia, Sed enim hoc non solum ingenii ac literarum, verum etiam naturæ atque virtutis fuit*. *Quinctil. lib. 12. cap. 3. Cognitionis sunt enim, non inventionis*: & paulò inferius, *Sed etiam, si nosse, quid quisque senserit, volet, lectionis opus est*, id est, munus, & officium: „[idem „l. 1. c. 2. *Ipsius etiam magistri hoc opus est, temperare vires suas, non statim onerare infirmitatem discipulorum, id est, magistri officium est, hoc opus seu munus habet magister, ut temperet vires.*] Illud *Planci in Epistolis*

90. *Vide Potestas*] Ut &, quæ notavimus ad Ellipsin, quam statuit *Sanctius, & Libido*. *Rectius autem in illis Scire est, Videre est &c.* intelligitur *Facultas, Potestas*, quam *Opera pretium*.

91. *Amore vel animo*] Vel etiam modo. *Sueton. Aug. 53. Officia cum multis mutuo exercuit.*

*Cic. Famil. V. 2. Satisne videatur his omnibus rebus tuus adventus mutuo respondisse.*

92. *Supple oppidum*] Non est necesse. Nam æque potest sine Ellipsi *aptum Argos* dici, ac *dites Mycenæ*. Vide me supra I, 7, 11.

„lis Ciceronis , lib. 10. malè intelligitur à Grammaticis , *sed aliquantum temporis , & magni laboris , & multæ impensæ opus fuit* : 93 putant enim *Opus* regere genitivum. Sed hos genitivos regi à particula *aliquantum* , quis non videt ? Sic in Apuleji lib. 9. corruptè legitur , *Sed mihi opera ejus opus est* , pro *opera*. Ergo *opus* hic pro negotio vel labore sumitur , quasi dicat , *opus & negotium fuit & temporis , & laboris , & impensæ*. Sic Ovid. *Non minor est virtus , quam querere , parta tueri ; Casus inest illis , hic erit artis opus* , id est , negotium & labor artis. Martial. *Non fuit hoc artis , sed pietatis opus*. Plaut. Mostell. *verum id videndum , id viri docti est opus* , „ [ id „ est , vir doctus hoc efficere & præitare debet. Vide „ *Opus* infra de Analogia significationum.

„ Etiam in *Tectorium* subauditur *opus*. Vitruvius 2. „ cap. 8. *Parietes ita tectoriis operibus expoliti , ut vitri per-* „ *luciditatem habere videantur*. Varro 3. rei Rust. 2. *Vil-* „ *la polita opere tectorio eleganter*. Inscriptio lapidis Saler- „ nitani , *Pavimenta marmorea , opus tectorium*.

„ Cum

93. Putant enim *Opus* regere Genitivum] Sicutamen etiam post Sanctium putat Vossius , nec ratione prorsus destituitur. Quidni enim æque ἀναλόγως dicatur , *opus est mihi impensæ* ; ac in *impensæ*. Vide Voss. de Construct. cap. 8. & Ursinum To. 2. pag. 101. In verbis tamen Ciceronis unus ille Genitivus *temporis* regitur ab *aliquantum negotium* , at reliqui videntur regi simpliciter a *negotium* ; ut integra sit locutio , *sed aliquantum negotium temporis & negotium magni laboris opus fuit*. Idem Vossius è contrario rejicit Accusativum cum hoc vocabulo conjunctum , & proinde in illo Plauti , *Opus est puero cibum* , suspicatur τὸ *Cibum*

esse obsoletum Nominativum neutrius generis. At vero sic idem Plautus Trucul. I. I. 71. *Quid isti suppositum puerum opus pessima*. Adde Ursin. To. 2. pag. 102, 103. Neque etiam huic locutioni valde repugnat analogia. Nam sicuti si Ablativus adjungitur τὸ *Opus* , intelligenda præpositio *In* vel *Cum* , sic eidem Accusativus accedere potest per Ellipsin § *Ad* seu *quod ad*. Nolim tamen ita loqui. Et forsàn in Truculento Plauti , *suppositum puerum* acciperet Vossius pro Infinito , per Ellipsin § *Esse* , ut facit certe Major de Varianda Orat. I. 7. Vide de hac voce etiam infra cap. 15.

„Cum legimus *Hoc age*, similiter *opus* subaudimus.  
 „Horat. I. epist. 6. *Si virtus hoc una potest dare, fortis,*  
 „*omissis, Hoc age, deliciis: & mox, Hoc primus repetas*  
 „*opus, hoc postremus omittas.* Sic lib. I. epist. 3. *Hoc o-*  
 „*pus, hoc studium parvi properemus & ampli.]*

Oratio. *Prorsus*, non *versibus* scribit, subaudi oratione.  
*Prorsus*, ut ait Donatus, à *prorsus* dicitur, non *prosa* quasi  
*profusa*. *Prorsum* antiqui rectum appellabant: unde  
*prorsu* limites apud Festum, & *Prorsam Deam* vocabant,  
 quæ *rectos partus* educeret. Esse adjectivum hinc collige.  
 Columella lib. 10. in præfat. <sup>94</sup> *Prorsus oratione prioribus*  
*subnectentur exordiis.* „[*Ex Prorsum* posteriores fe-  
 „cerunt *Profum*, sicut *Sursum* & *Susum*.]

Ortus, Oriundus, Natus. *Vir claris natalibus*, homo  
 loco obscuro, supple *ortus*, vel *oriundus*, vel *natus ex*  
 vel *de* &c. Liv. lib. I. *Turnus Herdonius ab Aricia*:  
 „[*Omnes Latini ab Alba oriundi.*] Sic in sacris, *Joseph*  
*ab Arimathea*. Sic dixit Virgil. *Pastor memorande ab Amphriso*.

Ostium. *Posticofalle clientem*, subaudi *ostio*: *posticus* enim  
 adjectivum est „[à *Post*; sicut ab *Ante* *anticus*; unde  
 „*anticus*, <sup>95</sup> pro quo barbari *Anterior*.] *Perfius, Postica*  
 oc-

94. *Prorsus oratione*] Sic Suet. Aug. 85. *Multa varii generis prorsus oratione composuit.* Dicitur autem *prorsus*, quasi *porro versus*, ut ait Festus & Donatus ad Ter. And. III. 2. 30. Sic *Rursus*, retroversus, *Sursum*, supra verbum. Pluribus de hac Voce *Prorsus* egimus infra ad Cap. 17. circa finem.

95. *Pro quo Barbari Anterior*] Cum tamen hæc vox occurrat apud Cæsarem B. Civ. III. 63. & Sulpic. Severum (qui optimi aevi Scriptores, & maxime Sallustium, diligenter legit, ac

imitatus est) Hist. Sacr. I. 52. quum porrò eadem derivationis Analogiâ, ut a *post*, *posterior*, & *posticus*, sic ab *Ante*, *Anterior*, & *Antiquus*, formetur, non ausim plane & *prorsus* eam Latinitatis finibus excludere, licet ipse ea in Orationibus aut simili scripturæ genere uti nolim. Accedit quod Priscianus certe eam in usu invenerit, quoniam ait lib. III. cap. de Superlativo: *Abeo autem, quod est Ante, Anterior, Superlativum in usu non invenit.* Ergo illud, quod memorat, *invenit*, sed incertum, apud quos.

*occurrere sanne.* Plin. *Postica pars mundi.* *Posticus vicinus*, & *Posticum ostium*, apud Festum. ,, [ & Plaut. *Sticho act. 3. sc. 1.* ] *Vide Pars.*

*Ova.* *Gallinæ vel aves incubant*, subaudi *ova.* Plin. *ova incubari intra decem dies edita utilissimum*: idem, *Quarto die postquam cœpere incubari.*

*Oves.* Virgil. *Centum lanigeras mactabat riè bidentes*, subaudi *oves*: idem, *Non insueta graves tentabunt pabula foetas*, *Nec mala vicini pecoris contagia ledent.* Sic enim hæc dispungo carmina. *Vide Rastrum.*

,, *Pannus.* [Cic. *Merces fucosa, chartis & linteis delatae*, subaudi *pannis.* Catull. *Tollis lintea negligentiorum*, subaudi *strophia.*]

*Pars.* Plaut. *Ut decimas solveret Herculi.* Cic. pro Flacc. *Nec Herculi quisquam decumam vovit unquam.* Sic *antica*, & *postica.* Sueton. Othon. *Postica parte.* Cato in versiculis, *Fronte capillata, Postica occasio calva*: sic enim legendum est, subaudiendo *parte postica.* Arnob. lib. 5. <sup>96</sup> *Ex parte postica.* ,, [Cum dicitur, *Summam regni ad ipsi*, subaudimus *partem.* Vitruvius lib. 4. cap. 1. *Summam imperii partem Jovi dederunt.*]

*Pars, vel Libra.* *Quadragesima, Quinquagesima, Septuagesima*, subaudi *pars.* Sueton. Vesp. *Publicanum quadragesime in Asia egit*: idem Calig. 40. *Pro litibus, atque que judiciis ubicunque conceptis, quadragesima summe, de qua litigaretur, exigebatur.* Plinius lib. 14. cap. 20. *Cœli parte quadragesima.*

<sup>97</sup> ,, [ *Pars subauditur in Doctrina & Disciplina*, quæ ,, na-

<sup>96.</sup> *Ex parte postica*] Adde his Festum in voce *Posticum.* Ubi *Dextra & Sinistra*, ut & *Cœli pars Meridiana*, & *Septentrionalis*, etiam *Antica & Postica* dicuntur appellatæ.

<sup>97.</sup> *Pars subauditur*] Hæc Ellipsis si unquam in his vocabulis fuit agnita, & idoneis supple-

mentorum exemplis comprobata, usu certe profus est oblitterata. Si quid tamen subauditur, vel olim subauditum in his fuit, putarem id esse *ars* vel *scientia*. Sed vix putem esse *Adjectiva*, non magis quam *Culina*, *Officina*, &c. At *Medicina*, *Sutrina*, &c. vere sunt *Adjectiva*,

„ natura sunt Adjectiva , sicut *medicina* , *sutrina* , *textri-*  
 „ *na* , *pistrina* : alius partem capit Doctoris , quæ est  
 „ *Doctrina* , alius partem Discipuli , quæ est *Disciplina* ,  
 „ quasi *discipulina* .]

Parte. *Adnitur pro virili* , *age pro virili* , *subaudi parte*. Cic. 13. Phil. *Plus quam pro virili parte obligatum pu-*  
*to*. Tacitus in vita Agricolaë , *Pro virili portione*. Cic.  
 5. Verr. *Plus etiam , quam pars virilis postulabat*. Apul.  
 7. Metam. *Pro sua parte*. Sic dicimus , *pro rata* , scilicet  
*parte* , vel *portione* . „ [Vitruv. lib. 4. cap. 1. *Capitulorum*  
 „ *altiitudines efficiant eas pro rata altiorem* .]

Partes. Cic. *Et si utrique primas* , *priores tamen dese-*  
*runt Lælio* : idem , *Cui prima sine controversia defereban-*  
*tur*. Colum. lib. 10. *Mustum quàm dulcissimi saporis de-*  
*coquitur ad tertias*. Cic. 3. ad Q. Frat. *Tibi istius generis*  
*in scribendo priores partes tribui , quam mihi*. Terent. *Non*  
*posteriores feram* , *supple partes*. Idem , *Primas partes qui*  
*aget , is erit Phormio*. Horat. *Ne fortè seniles mandentur ju-*  
*veni partes , pueroque viriles*.

„ [In *Qua* , *Hac* , *Ea* , *Illac* , *subauditur parte mun-*  
 „ *di* , id est , loco. Ovid. *Quaque erat & tellus , illic &*  
 „ *pontus & ather*. Liv. 37. *Insulam , qua regnum Hieronis*  
 „ *fuerat , tueri iussit*. Tibull. eleg. 2. lib. 2. *Gemmarum*  
 „ *quicquid felicibus undis Nascitur , Eoi qua maris unda ru-*  
 „ *bet*. Virgil. *Jupiter hac stat* , pro , ab hac parte. Lucr.  
 „ *Nam quacumque vacat spatium , quod Inane vocamus* ,  
 „ *Corpus ea non est* , pro , ibi non est corpus. Prop. 3.  
 „ eleg. 20. *Omnia sunt tentata mihi , quacumque fugari*  
 „ *Possent* , & *ex omni me premit ipse Deus*. Horat. *Qua*  
 „ *parte debacchentur ignes* , *Qua nebula pluviique rores* ,  
 „ *Qualibet exsules in parte regnanto* ; id est , in quo vis  
 „ loco , ubicumque vis. Prop. *Et disco , qua parte fluat*  
 „ *vincendus Araxes*. Sallust. *Creta altior est , qua parte*  
 „ *spectat orientem* .]

Paf-

& intelligitur in iis modo *Ars* , | cabula suo loco in hoc Capi-  
 modo *Taberna*. Vide hæc Vo- | te.

Passuum. Cæsar de Britannia, *Hujus est longitudo lateris, ut fert illorum opinio, septingentorum millium, supple passuum.* Horat. *Millia tunc pransi tria repsumus.* Cæsar 1. Civili, *Pons, qui erat ab oppido millia passuum circiter tria.* „[Lucill. 3. *Sat longe tria millia passuum.*]

Peccatum. *Ignosco tibi, subaudi peccatum.* Virg. *Parvum si Tartara nossent Peccatum ignovisse.*

Pecunia. Quintil. lib. 4. *Insimulari repetundarum.* Tacitus lib. 4. *Postulare aliquem repetundis.* Valla lib. 1. cap. ultimo, in hoc gerundio, ut ipse vocat, nescio quas ineptias texit. Participium est, quod cum suo Substantivo Cicero protulit pro Cluentio, *teneri lege pecuniarum repetundarum*: idem 6. Verr. *Ferre legem de pecuniis repetundis*, Idem pro Cluent. *Ab aliquo rationem repetere de pecuniis repetundis.* Sic in *expensis & impensis*, subaudimus *pecuniis*.

Placenta. Plaut. Persa, *Quasi juream esse jus decet collyricum*: sic enim est legendum. Cato cap. 82. *Rust. Spheritam sic facito, supple placentam.*

Porcelli. *Porcelli quum lactari desierunt, Nefrendes dicuntur, eo quod fabam nondum frendere, id est, frangere, possunt.* Varro 2. Rust. „[Similiter & puer in Nefrendis subauditur, ut apud Festum ex Livio Andron. „*Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem.*]

Porta. Juvenal. *Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam, subaudi portam.* Sic Collina, *Viminalis, &c.*

Potestas. Virgil. *Nec non & Tityon terræ omnipotentis alumnus Cernere erat, supple potestas, vel datum, vel concessum.* 98. Vide *opera pretium*: idem, *Non fugis hinc præceptum dum præcipitare potestas.* Plin. lib. 5. cap. 23. *Non est fateri, rerum natura largius mala, an remedia generit:* & cap. 37. *Suspendio ac fame necatur, aliter non est occidere:* idem lib. 9. cap. 31. *Tantæ velocitatis, ut consequi non sit.* Virgil. Bucol. *Tu procul à patria, nec sit mihi credere*

68. Vide *Opera pretium*] Sed ces Datum, & Libido.  
maxime, quæ notavi ad Vo-

dere tantum. „ [Horat. lib. 1. Satyr. 5. *Mansuri oppis* „ *dulo, quod versudicere non est.*] Hujusmodi locutiones innumeræ sunt apud Plinium; sed Valla in Raudensem illas damnat, sed fallitur.

Præditus. *Vir magna doctrina, sed pravis moribus,* „ *supple præditus.* Donatus *supplet natus.* Terent. *Ita dissimili argumento sunt factæ.* Cic. 1. Verr. *Homo singulari cupiditate, audacia, scelere, præditus.* Falsum igitur est, partes corporis & animi poni in ablativo, vel genitivo: nam, *vir magna doctrina,* subaudito *præditus: Vir magnæ doctrinæ,* possessive dicitur. Terent. Hecyr. *Ego sum animo leni natus.* Vide Donatum.

Prædium. *Venit in Tusculanum, Pompejanum, Perusinum, Suburbanum,* *supple prædium,* vel *agrum,* vel *rus.*

100 „ [Præmium deest in *Corollarium,* quasi quod de- „ tur

99. *Supple præditus*] Vel *Existens* seu *Ens in magna doctrina.* Vide supra *Ens,* & maxime, quæ notavi ad Vocem *Affectus.*

100. *Premium deest in Corollarium*] Substantive potius hoc vocabulum usu & significatione adhibetur, licet natura sua sit, vel primitivo usu fuerit, Adjectivum, in quo intelligebatur *aurum.* Nempe Imperatoribus, qui bellum in provincia quadam feliciter confecerant, eaque gratia triumphaturis, solebant olim à provincialibus aut victis populis coronæ aureæ ad ornandum eorum triumphum dari ultra id, quod legitimis rationibus, tributi, prædæ, aut alio quo nomine, inde Romam deportabatur. Postea vero pro ipsis coronis *aurum coronarium*

Imperatoribus dari cœpit, idque variis tandem de causis, sed semper extra ordinem. Inde factum denique *corollarium,* eaque voce absolute posita videtur appellatum id omne, quod extra ordinem accedebat ad illud, quod alteri legibus, vel pacto, vel ex more, debebatur. Maxime autem invaluit dein ea vox etiam in ludis publicis, in quibus *corona aurea,* præter legitima præmia, dabantur iis, qui bene partes suas egerant. Vide Varronem lib. IV. circa finem, & Sueton. Vesp. 19. Hinc jam *corollaria* & *præmia* conjunctim, sed tanquam diversa, memorantur in Augusto cap. 45. *Itaque corollaria & præmia alienis quoque muneribus ac ludis & crebra & grandia de suo offerebat: ubi* Vide Notas.



„tur ad parandas sibi corollas. Cic. *Ne sine corollario*  
 „*tam festiva acroamata de convivio discederent.* Seneca,  
 „*Opifici vilissima mercis, & in diem se locanti, corolla-*  
 „*rium adspargimus, & aliquid supra constitutum adjici-*  
 „*mus.* Petronius *Indicium* dixit, pro præmio ei dan-  
 „do, qui fugitivum indicasset.]

Pretio. *Non minoris, nec pluris, sed tanti, quanti tu,*  
*emi, supple pretio: integrum erat, Tanti eris pretio emi.*  
 Vide *Æs.* Horat. 1. Serm. *Unius assis, Non unquam*  
*pretio pluris licuisse.* Plaut. Epid. *Quanti emi potest mini-*  
*mo: & paulò post, Ad quadraginta fortasse eam posse emi*  
*minimo minas.* „[Virg. *Hoc Ithacus velit, & magno mer-*  
 „*centur Atrida: Ubi Serv. Magno, id est, pretio. A-*  
 „*scon. in 3. Verr. Asiæ magno pretio æstimant equos.*  
 „Lucill. 27. *Trado ego illis minimo, quod mihi constat*  
 „*carius.* Horat. *Lusciniæ soliti impenso prandere coëmætas.*  
 „Cæsar. 4. Gall. *fumenta, quæ Galli impenso parant pre-*  
 „*tio.*] Livius lib. 2. decad. 1. *Hic modus magis placuit,*  
*quum pretio minori redimendi captivos copia fieret.* Plaut.  
 Menech. *Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam.* Mar-  
 tial. lib. 6. *Parvo quum pretio diu liceret.* Valla lib. 3.  
 cap. 1. docet, licere dicere, *emi magno, & magno pre-*  
*tio, non autem magni pretii, sed magni tantum.* Rectè  
 quidem ille, <sup>101</sup> sed causam ignoravit hujus locutionis;  
 ea vero est hæc: In verbis pretii, si sit genitivus, à  
 nomine pretio regitur; ut, *emi magni, subaudi pretio.*  
 Ovid.

101. *Sed causam ignoravit]*  
 Causa non est alia, quam quæ  
 in usu paulatim invalescente ad  
 vitandam ambiguitatem loquen-  
 di consistit. Nam quæ alia hic  
 datur à Sanctio Causa, nullius  
 est momenti. Aequè enim a-  
 lienum est ab usu Linguæ,  
*Quanti eris, ac Quanti pretii,*  
*hoc emisti?* licet istic pretio pos-  
 sit intelligi, quam unam adfert

ille causam, quare hoc posterius  
 dicere non liceat. At in hoc poste-  
 riore intelligi possit modo. Aequè  
 etiam ambigua foret utrâque locu-  
 tio, si alterutra est, veluti, *Com-*  
*paravit sibi librum magni vel multi*  
*eris, sive librum magni pretii:* quip-  
 pe quibus locutionibus pariter non  
 pretium certæ, seu factæ ab æ-  
 liquo, emptionis, sed solitæ æ-  
 stimationis, denotatur.

Ovid. lib. 1. Amorum 10. *Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit, supple pretio.* Terent. Eunuch. *Quid facias, nisi ut te redimas captum quam queas minimo; si nequeas paulo, at quanti queas.* Quum vero dicis, *emi equum magni pretii*, alia res est: non enim significatur emptio, sed laus. Terent. *Agrum in his regionibus meliorem, neque pretii majoris nemo habet; perinde est ac si dicas, est homo magni ingenii.*

Pretium. Perlius, *Lunai portum est opera cognoscere cives, supple pretium.* Vide *Opera pretium.* Plaut. Caf. *Dum mea facta itero, est opera auribus accipere.* Valer. Max. lib. 1. cap. 6. <sup>102</sup> *Non est opera inter patrem & filium, &c.*, [Curtius 8. *Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud opera videbatur.*]

Propositum. Cic. *Quum in animo haberem navigandi, supple propositum, mentem, voluntatem.* Valla lib. 1. cap. 25. ,, [Plaut. Trin. act. 3. sc. 3. *Si operiri vis adventum Charmidis, quod longum est, huic ducendi interea abscesserit, subaudi voluntas.*]

Puer, vel Puella. *Infans*, à non fando, adjectivum est, id est, puer, vel puella. Falluntur, qui hoc nomen <sup>103</sup> Commune duobus appellant. Horatius, *Infans namque pudor prohibebat plura profari.* Ovid. in Ibin, *Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino.* Horat. lib. 2. Satyr 5. *Seu rubra canicula findet Infantes statuas.* Cicero  
pro

102. *Non est opera*] Sæpissime etiam hæc phrasis occurrit pro *non vacat.* Plautus Mil. II. 2. 97. *Opera non est.* Trucul. IV. 4. 30. *Opera ubi mihi erit, ad te venero.* Liv. XLI. 25. *Ex-terorum inter se bella persequi, non opera est, satis oneris sustinenti.* XLIV. 36. *Non opera est stanti nunc in acie, docere &c.* ubi Vide Gronovium Patrem. Gellius VII. 17. *Nunc, inquit, mihi opera non est: quum otium*

*erit, revises ad me.* Videtur in his intelligi *Negotium hujus opera.* Nam eodem sensu dicitur etiam *Opera est*, pro *Vacat.* Sic Plaut. Mercat. I. 1. 14. *Dicam, si opera est auribus, Atque ad advertendum huc animum adest benignitas.* Vide & infra ad Vocem Res, nota 109.

103. *Commune duobus*] Scilicet Generibus. De *Communibus Nominibus* Vide supra ad I. 7. pag. 50. 54.

pro Sylla, *Quum puerorum infantium veniebat in mentem*: idem 2. Orator. *Nutrices infantibus pueris in os inferant.* Val. Maxim. lib. 1, cap. 6. *Puerum infantem semestrem in foro boario triumphum proclamasse.* „ [Lucil. *Ut pueri „infantes credunt signa omnia abena Vivere, & esse homi- „nes.*]

Terent. Andr. *Ego postquam te emi à parvulo, supple puer.* Plaut. Stich. *Quia jam inde à pusillo pueru ridiculus sum*: idem Merc. *a pueru parvulo.*

Rastrus. Juvenal. *Vive bidentis amans, supple rastru, vel ferri*: nam *bidens, tridens, quadridens*, adjectiva sunt. Cato cap. 10. Rust. *Rutra quinque, rastru quadridentes duos.* Virg. 2. Georg. *Et duros jactare bidentes*: idem in Ciri, *Ferroque manus armata bidenti*; 5. Æneid. *Rastrisque tridentibus*: sic enim legi debet, non *stridentibus*. De Neptuno metaphoricè dicitur, <sup>104</sup> *rastru tridens*, pro sceptro. Virg. *Levat ipse tridenti*: idem, *Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem, sed mihi sorte datum.* Poteris autem, si libet, quum de Neptuno dicitur, *sceptrus*, vel *sceptrum*, supplere. Vide *Oves*.

„ Ratio. [Catull. *Hoc falsum esse putas; fugit te, in- „epte, subaudi ratio*: idem, *Istud quod modo dixeram me „habere, Fugit me ratio.* Plaut. Amph. *Fugit te ratio, id „est, falsus fuisti, errasti.*]

Ratio, vel Res. Horatius, *Ad summam sapiens uno minor est Jove.* Virg. *Hæc summa est, naviget, supple ratio.* Varro lib. 5. ling. Lat. *Ideo ratio putari dicitur, in qua summa fit pura.* Cic. 2. Philip. *Quod quidem erat magnum, de summa re dissentientes.* Sic in *Expensa & Impensa*.

„ [Plautus Truc. act. 4. sc. 2. v. 15. *Solus summam hic „habet apud nos, subaudi rem, id est, potissimus ama- „tor*

104. *Rastru tridens*] *Rastru* Philoxeni. Vide Vossium de non putem usquam occurrere. Analog. I. 37. Similiter *Sceptrus* Dicendum erat potius *Raster* in unde habeat Sanctiys, nescio. Masculino singulari ex Glossis

tor est domi nostræ. Prop. *In Veneris tabula* <sup>105</sup> *summam sibi ponit Apelles*, id est, præstantissimum operum suorum judicat esse Veneris picturam. Plaut. Capt. act. 4. sc. 2. *Mihi rem summam credidit cibariam*. Merc. act. 5. sc. 6. *Ubi loci res summa nostra est publica.* ]

Rationes. Juvenal. Satyr. 5. *Sic Pedito conturbat, Mitho deficit*. Martial. *Conturbabit Atlas*, subaudi rationes, Cic. Quinto fratri, *Ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret.* <sup>106</sup> *Conturbare* est fervorum, aut trapezitarum, cum rationibus crediti paria non facere se sperant. Hispane *Alcarfe*.

„Regio. [Cicero ad Attic. *E navi recta ad me venit*, subaudi regione, vel via. Livius 21. *Cum Alpes peteret, non recta regione iter instituit, sed ad levam flexit*. Terent. Phorm. *Eo recta via quidem illuc*. Vi- de *Via*.

„Rem. Cic. *Misimus qui pro vectura solveret*, subaudi rem, vel argentum, pecuniam. Plautus Curc. *Pugnans rem solvunt, si quis poscat durius*: idem Aulul. *Ubi res soluta est omnibus.* ]

Rem familiarem. Cic. 2. Philipp. *Tenesne memoria prætextatum te decoxisse*, <sup>107</sup> supple rem familiarem.

Rem. In illis, postquam, antequam, <sup>108</sup> mihi videtur de-

<sup>105.</sup> *Summam sibi ponit* ] Sic Petronius pag. 21. ed. Gonsal. *summa carminis diu penes Mopsam Thracem memorata est*. Sed & huc pertinent illa, quæ Livius habet, XXIII, 12. *Summa fuit orationis. Tum Summa rerum, imperii, belli, Reip. expeditionis, quæ passim reperias.*

<sup>106.</sup> *Conturbare* ] Supplevit locutionem Terentius Eunuch. V. 2. 30. *Ita mihi conturbasti*

*rationes omnes.*

<sup>107.</sup> *Supple rem familiarem* ]

Sed de aliis quoque rebus dicitur. Veluti Florus in præfat. quibus (annis) *inertia Cæsarum quasi consenuit atque decoxit*, scil. Populus Rom. vires suas. Vide ibi Grævium.

<sup>108.</sup> *Mihi videtur deesse Rem* ]

Immo vero deest Horam. Vide me ad II. 9. n. 5. pag. 210.

deesse *Rem*, ut in *post quod deest negotium*; nisi malis deesse *finem*, ut in *Hactenus*. Vide *Finis*.

*Res. Paupertas est laudanda; avaritia est vituperanda*, supple *res*: nam adjectivum non respicit substantivum, si verbum in medio sit: Verbi gratia, *Mors est bonum*, & *mors est bona*: illic deest *negotium*, hic *res*: idem enim sunt. Vide *Negotium*.

*Bene est, bene habet, bene procedit*, „[*male eveniat,*] *bene vortat, bene conveniebat inter eos*, subaudi *res*. *Terent. Adelph. Quae res tibi vertat male.* „[*Sallust. Jug. Sed ea res longe aliter, ac ratus erat, evenit.*] Vide *Negotium*.

*Virgil. Non opis est nostrae*, supple *res*. *Cæsar lib. 1. Civil. Docent sui iudicii rem non esse*: *ibid. Nec sui iudicii, neque suarum esse virium, discernere*, supple *res*. Vide *Negotium*.

„[*Apud Plautum legimus, Non mihi est opera*, subaudi *res*. Est autem *Res operæ* non aliud, quam *Operæ*: sicut *Res voluptatum* Plauto est *Voluptates*: Itaque idem alibi dicit, <sup>109</sup> *Non est mihi opera*, id est, non

109. *Non est mihi opera*] Sic certe *Merc. I. 1. 14. Si opera est auribus, atque ad advertendum huc animum adest benignitas*. Verba, quæ mox Auctor tanquam ex *Plauti Milite* adfert, occurrunt itidem in *Mercatore V. 4. 30. Similiter Bacchid. III. 3. 18. Nego tibi hoc annis XX. fuisse copia*. Ceterum non equidem rejicio hanc constructionis rationem, quam adfert *Scippius*, ut videre est supra ad vocem *Pretium* nota 102. Quibus addo & istius generis locutiones, *Quanti est sapere?* *Ter. Eun. IV. 7. h. e. quanti negotii vel pretii res est sapere*. Et proinde accipio sane, quod ad

to *opera*, *Scioppianam* expositionem, ut, *Non est mihi operæ*, simpliciter ita dictum, fit idem, ac *non est mihi aliquid negotium operæ, quod tibi dem*. Quum *Livius* ait *lib. IV. 8. Neque Consulibus, quum tot bella imminerent, operæ erat, id negotium agere*, vult dicere, id negotium agere non fuisse tunc *Consulibus* negotium operæ suæ. Vide me supra ad dictam Vocem. Possum etiam ferre to *Copia* ita exponi, ut, *Hoc tibi non fuit Copia*, idem sit, quod, *Hoc non fuit tibi res copia*, seu facultatis. At to *Cura* & *Causa* haud dubie sunt *Dativi*. Nam primo similis *Dativi* constructio frequen-

„habeo operam, quam dare tibi possim: similiter I-  
dem in Mil. *Aliter ut facias, non est copia*, subaudi  
„res: in Aulul. autem dicit, *Nec ludos te facio, nec si*  
„cupiam, *copia est*: & Capt. *Nec me Salus si vult serva-*  
„re potest, *nec copia est*, Similiter dicitur, *Cura mihi est,*  
„& *Cura est mihi*: & *Causa est*, pro, res causæ, seu causa.  
„Cicero de Amic. cap. 2. *Quod non affuisses, valetudinem*  
„*causa, non mæstitiam, fuisse.* Liv. lib. 38. *Cum Scipio excuset,*  
„*morbum esse causa* [editur nunc causam] *fratri, cur abesset,*  
„*satis id sibi videri*, Gracchus respondit. Potest tamen, *Cau-*  
„*sæ*, in dandi causa dictum videri, pro quo alibi Livius  
„*in causa esse usurpat*; ut lib. 40. *Non suam segnitiam, sed*  
„*vim morbi in causa esse, quo serius proficiscerentur.*]

Solebant antiqui peregrè advenientes sic rogare, *satin' salva?* subaudio res. Terentius Eunuch. act. 5. sc. 6. *Satin' salva?* Livius lib. 1. dec. 1. *Quarentique vi-*  
*ro, satin' salva?* *minime, inquit Lucretia*: idem lib. 10. *satin' salva?* *inquit, L. Volumni*: „[idem lib. 3. *Rogi-*  
„*tans satin' salva essent omnia*; quo loco planum fit,  
„*falli eos, qui, satin' salve, scribunt.*] Plaut. Me-  
nech.

quentissima est. Pl. Mil. III. 1. 77. *Quibus me esse sollicitudini.* Truc. I. 2. 14. *Est iis pugna & virtuti de prædonibus prædam capere.* Sic ergo & Trin. III. 2. 3. *Si videatur hoc esse gloria aut fama.* Sall. Jug. 69. *Civitas magna & opulens pœna cuncta aut præda fuit.* Porro eodem plane modo dicitur, *Hoc mihi cura est,* & *Hoc mihi cura habeo.* Sed & ne ullo modo dubites, Dativum esse in priore illa locutione cum Verbo Substantivo, clarissima sunt Ciceronis loca, in quibus addit Adjectivum. Famil. VI. 2. *Tuas res omnes non minori mihi cura esse, quam meas.*

XI. 27. *Quid tibi majori cura fuit, quam ut essem &c.*

110. *Falli eos, qui &c.*] Sine ullo dubio quam rectissime dicitur, *satin' salva*, scilicet res tuæ sunt? Neque tamen propterea ausim rejicere prorsus alterum illud, *satin' salve?* quod faciunt Scioppius & Gronovius Pater ad Plautum Stichus I. 1. 10. Hoc enim eadem utique ratione & modo dici potuit, quo *Satin' recte?* ut loquitur Terent. And. IV. 5. 9. Et, *Rectene omnia?* de quo vide Brissonium in Formulæ. Et, *Satin' omnia ex sententia?* quomodo Ter. Phorm. II. 1. 26. Intellige autem in his, modo

nech. act. 5. *Salva sis: salvane?* „[Terent. Andr. *Me*  
 „*in tuis secundis respice*, subaudi *rebus*.

„*Rus. Rus subauditur*, in *Pascuum*. Lucr. 5. *Pan-*  
 „*dere agros pingues*, & *pascua reddere rura*. Columella,  
 „*An-*

modo *Agis*, vel *Agitur*, modo  
*Res tuae sunt*, seu *omnia tua se*  
*habent*. Prius certe intelligitur  
 apud Terent. in Andr. ut liquet  
 ex responsione. Nam interro-  
 ganti, *Quid vos? quo pacto hic?*  
*Satin' recte?* respondetur, *nosne?*  
*sic, ut quimus, quando, ut vo-*  
*lumus, non licet*. Manifestum  
 intelligi in interrogatione *agitis*,  
 quum in responsione non possit  
 intelligi, nisi Verbum primæ  
 personæ, veluti *agimus*. Sic in  
 Adelph. V. 5. 3. *Quid fit? quid*  
*agitur?* resp. *Recte*. Potest etiam  
 intelligi, *tibi est?* seu *res tuae sunt?*  
 Hinc passim in respondendo adhi-  
 betur *Recte*, quasi diceretur, *re-*  
*cte res mea vel tua jam est*.  
 Vide me infra ad Cap. XIV. &  
 Vocem *Recte*. Cicero ad Attic.  
 I. 7. *Apud Matrem tuam recte*  
*est, eaque nobis cura est*. Famil.  
 IX. 9. *Rectissime apud Te sunt o-*  
*mnia*. Plaut. Menæch. II. 3. 31.  
*Hic tibi erit rectius*. Denique sup-  
 pleri etiam ita hæc phrasis potest,  
*omnia se habent recte, salve, ex*  
*sententia*. Sic enim passim Au-  
 ctiores. Ter. Eun. IV. 7. 30. *Ut*  
*tibi res se habeat*. Phorm. II. 4.  
 82. *Bene habent tibi præcipia*. V.  
 4. 1. *Lætus sum, ut mea res se*  
*habent, Fratri obtigisse, quod*  
*vult*. Plaut. Caf. II. 3. 30. *O-*  
*pinione melius res tibi habeat tua*.  
 Aul. I. 1. 8. *Scin', quomodo ti-*

*bi res se habet*, Sall. Catil. 2.  
*Æquabilius & constantius sese res*  
*humana haberent*. Cic. de Offic.  
 II. 6. *Male se res habet, cum*  
*quod virtute effici debet, id tenta-*  
*tur pecunia*. Cœl. Famil. VIII.  
 8. *Recte hoc par habet*. Sic ergo  
 etiam, *satin' recte? satin' salve?*  
 quum dicitur, intellige, *tibi se*  
*res habet, vel tua res se habent*.  
 Et sane sic videtur locutus Plau-  
 tus Sticho I. 1. 10. *Multa volo*  
*tecum loqui de re viri*. resp. *sal-*  
*ven' amabo?* h. e. *an salve se ha-*  
*bet, vel Vir, vel Res viri?* Trin.  
 V. 2. 53. *Satin' salve? dic mihi*.  
 resp. *Recte*. h. e. *an satis salve se*  
*res habet; responsio est, recte se*  
*habet*. Vide ibi Taubmannum.  
 Agnovit etiam hanc locutionem  
 jam olim Donatus ad Terent.  
 Eun. V. 5. 8. diserte tradens τὸ  
*salve* Adverbium hic esse, &  
 per Adverbia explicans. Sed &  
 Appulejus, quod adverbialem  
 hanc locutionem supplere voluit  
 per τὸ *Agere*, eo ipso nobis id  
 utique declarat, etiam ad-  
 verbialiter eam esse prolatam.  
 Qui sequitur apud Sanctium lo-  
 cus Plauti ex Menæchmis, ali-  
 ter se habet. Editur, *salva sis,*  
*salvene advenio?* sed legendum  
 est, ut voluit Gronovius ad Sti-  
 chum I. 1. 10. *Salva sis, salva-*  
*ne* (per Dativum) *advenio?*

„*Anser esuriens mittatur in pascuum.* Livius, *Lucus lata in medio pascua habuit.* Similiter in *Arva* subauditur „*rura.* Plaut. *Non arvus, sed pascuus est hic ager.*] [Vide & infra ad Vocem Solum.]

Sacerdotes. *Diales, Martiales, Quirinales, Salii,* & in reliquis hujusmodi, quis non intelligit *sacerdotes?*

Sacra. *Lupercalia, Bacchanalia, Terminalia,* „[*Sueo- vetaurilia,*] subaudi *sacrificia,* vel *sacra.* Vide *Festa.* Sed in *Bacchanales, Saturnales,* intellige *ludos,* vel *dies.* Vide *Ludi,* „[*Ascon. in Divin. Censores Sueo-vetaurilia, sacrificia faciebant.*]

„*Facere vitula, bove, agno,* subaudi *sacra.* Plaut. „*Stich. Quot agnis fecerat?* CR. *illa quidem nullum sacrificavit.* Virg. *Cum faciam vitula pro frugibus.* Sed „& Accusativum efferebant, *Hebræorum* more. Plaut. „*Aul. IV. 2. 15. Faciam Fidei mulsi fideliam.* Liv. 10. „*Pocillum mulsi vovit se fovi facturum.*]

*Salarium.* Juvenal. *Satyr. 6. Sunt qui tortoribus annua præstent,* subaudi *salaria.* Sueton. *Tiber. Sed & peculio concesso à patre, præbitisque annuis, fraudavit per speciem publici juris: Idem in Claris Gramm. de Palæmone, Quamquam ex schola quadringenta annua caperet.*

*Scriptor.* *Librarius* adjectivum est; ut *librarium gumi,* apud Plin. & *cella libraria.* Cicero tamen absolute dicit: ut, *michi librarius mittat,* III subaudi *scriptor.*

Ho-

III. *Subaudi scriptor*] Vel *servus.* Nec enim existimandum est, quia alicubi *librarius scriptor* occurrit, ergo *scriptor* semper intelligendum, ubicunque *librarius* solum reperitur. Nam etiam *servos* habebant, qui *libris* *Domini* curandis præerant, sed & qui eos *Domini* describebant. Sueton. *Claud. 35. Ne cujus comiti aut librario calamaria aut graphiaria theca adimerentur. Servi hi erant, vel liberti. Libra-*

*rius* etiam pro *mercatore librario* apud Gellium V. 4. *Librarius in quodvis pignus vocabat,* qui paulo ante istuc *venditor* *librorum* fuerat dictus. Cicero *Orat. 2. in Rullum librarios* etiam distinguit a *scribis*: dum ait, *Ornat eos apparitoribus, scribis, librariis, praconibus, architectis;* ubi *Scriba* sunt, qui *decreta & acta* conscribebant, *Librarii,* qui ea aliosque *libros* curabant *servabantque.* Apud Gel-

Gel-



Horat. in Arte, *ut scriptor si peccat idem librarius.* „[Var-  
„ro 3. Rust. 2. *Scriba librarius, libertus ejus, qui appa-*  
„ruit Varroni. Vulgo *Amanuens.*]

Scriptum. Cic. Attic. lib. 1. *In ea Pompeji epistola*  
*erat in extremo, supple scriptum; idem, Quod epistola li-*  
*brarii manu est, subaudi scripta; idem, Quae quidem erant*  
*manu tua, supple scripta; idem l. 16. epist. Tu istic,*  
*si quid librarii mea manu non intelligent, monstrabis, sup-*  
*ple scriptum.*

„[Secturæ. *Sectura* subauditur in *Ferraria, Araria,*  
„*Argentaria, Auraria, &c. Cæf. 3. Gall. Multis locis*  
„*apud eos araria sectura sunt: & 7. Gall. Apud eos magna sunt*  
„*ferraria. Liv. Vectigalia magna instituit ex ferrariis ar-*  
„*gentariisque. Tac. Aurarias sibi met Tiberius seposuit. Vul-*  
„*go Minera.]*

Securis. Virgil. *Crebrisque bipennibus instant. Ovi-*  
*dus, Savamque inhibere bipennem, supple securim. Vi-*  
*de Festum in Anceps, & Nonium Marcell. in Bipennis,*  
*qui citat ex Varrone, Ferens ferream humero bipennem se-*  
*curim.* „[Virgil. *dixit, ferro bipenni.*

„<sup>112</sup> *Segetes subaudi in Novales. Virg. l. Georg. Al-*  
„*ternis tonsas cessare novales.]*

Sella. Lucan. lib. 3. *Prætor adest, vacuaque loco cesse-*  
*re curules, subaudi sella. Liv. lib. 2. Sella curuli septies*  
*ac vicies sedit. Juvenal. 10. Atque illi sellas donare curules.*

„Senator. [Confuliarius, <sup>113</sup> subaudi Senator. Plaut. E-  
„pid.

Gellium dicto loco etiam *libra-*  
*ria* occurrit pro *libraria taberna.*  
*Apud Sigillaria forte in libraria*  
*Ego & Julius Paulus confedera-*  
*mus.*

<sup>112.</sup> *Segetes subaudi* ] Potius  
pro diversis Generibus, *Terras,*  
*Agros, Rura. Festus Novalis a-*  
*ger, novæ relictus sementi. Virg.*  
*Ecl. I. Impius hæc tam culta no-*  
*valia miles habebit? scil. rura.*

Vide & infra Sanctium in voce  
*Terras, & Opuscula de Latinit.*  
*ICTorum Veterum pag. 88.*

<sup>113.</sup> *Subaudi senator* ] Non om-  
nes *Confuliarii* sunt *Senatores.*  
Etenim *Confuliarii* sunt etiam  
privatorum, tum singulorum  
Regum, & Principum. At *Se-*  
*natores* liberæ potissimum Reip.  
Proceres. Malim itaque intellige-  
re *Homo.*

„pid. *ſam ſenatum in corde convocabo conſiliarium.*

„Sententia. Virg. *Stat conferre manum Aeneæ : Stat*  
 „*caſus renovare omnes*, <sup>114</sup> *ſubaudi ſententia*, vel *conſi-*  
 „*lium*: quādiu enim deliberatur, conſilium vacillat,  
 „& ſententia fluctuat; ubi certum ac ſtatutum eſt,  
 „quod quis facere vult, conſiſtit conſilium, & ſtat  
 „ſententia. Terent. Eunuch. *Stat ſententia*; idem,  
 „*Pectore conſiſtere conſilii nihil poteſt*. Cic. *Nec adhuc ſta-*  
 „*bat, quo poſſimum me converterem : Modo nobis ſtet il-*  
 „*lud, una vivere in ſtudiis : Levatur omnis cura, cum*  
 „*aut conſiſtit conſilium, aut cogitando nihil explica-*  
 „*tur.* ]

Sermo, vel Rumor. *Quum ſubito adfertur nunciuſ hor-*  
*ribiliſ, ſupple Sermo vel Rumor. Cæſar, Ut talem nun-*  
*cium attuliſſe viderentur.* Unde Plautuſ in Milite, *lon-*  
*ginquuſ ſermo, pro nuncio, dixit. Aliquando intelligi-*  
*tur homo, ut diximus ante. Sermones perferri tritum eſt,*  
 „[ *Nunciuſ adjectivum eſt. Nuncium, ſubaudi verbum,*  
 „*vel dictum. Nuncia, ſupple fama. Virg. volitans pen-*  
 „*nata per urbem Nuncia fama ruit. Ovid. epiſt. Parid.*  
 „*Uror; habes animi nuncia verba mei : Prima fuit vultuſ*  
 „*nuncia fama tui. Liv. 5. Vocis nocturna, qua nuncia cla-*  
 „*diſ audita fuerat.* ]

Servuſ. *A pedibuſ, à ſecretiſ*, [ *Circumpedeſ* ] *ſubaudi*  
*homo, vel ſervuſ, vel famuluſ, vel miniſter. Sueton. lib.*

I.

114. *Subaudi ſententia* ] Non  
 neceſſe proſuſ ſubaudi hic ali-  
 quid. Etenim etiam ipſa illa ac-  
 tio, quæ Inſinito exprimitur,  
 ſtare dicitur, h. e. certo eſſe de-  
 creta. Patere eam locutioniſ ra-  
 tionem arbitror ſatiſ clare ex il-  
 lo Ciceroniſ, *Modo ſtet nobiſ il-*  
*lud una Vivere in ſtudiis.* Sic *Se-*  
*dere*, quod eodem ſenſu adhi-  
 betur, quo *Stare*, conjunctum  
 reperiaſ cum ipſiſ rebus decretiſ.  
 Floruſ II. 15. 4. *Quum bellum*  
 ſederet, h. e. decretum jam eſ-  
 ſet. Potuiſſet etiam dixiſſe,  
*quum ſederet bellum gerere*, eodem  
 ſenſu & eadem conſtructioniſ  
 ratione. Sed tamen ſæpe etiam  
 additur *ſententia* & *conſilium*,  
 ut liquet vel ex eodem Aucto-  
 re. Nam ibidem §. 9. *Seditque*  
*ſententia, quoquo modo rebellan-*  
*dum. & II. 18. 14. noviſſime*  
*conſilium fuga ſedit.* Et ſic *ſtat*  
*ſententia* apud Terentium.

1. *Philemonem à manu servum*. Terent. Forte ibi hujus video *Birrhiam*, supple *servum*. Cic. 3. Verr. „ [Cir- „ *cumpedes autem homines formosos, suos esse dicebat.*]

Mart. *Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse. Vicarius propriè est servi servus*. Paulus de noxal. action. *Si servus tuus navem exercuerit, ejusque vicarius servus &c.* Horat. *Utque sacerdotis fugitivus liba recusato*. Idem, *Tis mediastinus*, supple *servus*: idem lib. 2. Satyr. 7. *Sive vicarius est, qui servo paret*. Et *Venales servos intelligimus*. Quinctil. lib. 8. cap. 2. Plaut. Aul. *Etiam introducere vel gregem venalium*. Et *Novitios*; Varro 7. ling. Latin. *Etiam novitii servi empti in magna familia*. „ [Similiter in *Major domus*, quod posteriores induxe- „ runt, *servus* subauditur. Donat. in Phorm. act. „ 2. sc. 1. *Columella apud veteres dicti servi majores do- „ mias.*]

Sestertiùm. Horat. *Callidus huic signo ponebam millia centum*, <sup>115</sup> supple *sestertiùm*. Sic in illis, *debet decies, accepit centies*.

Singuli. *In dies, in naves, in milites, in viros, subaudi singulos*. Horat. *Mutatur in horas*. Juvenal. *Horreat, inque dies septenis oderit horis*. Plinius, *Cinnamo pretia quondam fuere in libras denarium mille*. <sup>116</sup> Cic. & in illa,

<sup>115</sup>. Supple *sestertium*] Quod in ista quidem locutione accipi debet pro *sestertiorum*. At in istis, *debet decies*, &c. intelligit *sestertium* singularis Numeri, neutrius Generis, Gronovius in libro de pec. vetere. Si ita, constructui tunc eam phrasin debere putem per Appositionem, qualem vide supra in Nota 78. in vocabulis *Mille* & *Millia*, ut & infra in Zeugmate cap. 8. n. 2. ut sensus sit, *sestertium usque ad decies centena millia sestertio-*

*rum*. Ceteroqui cum Genitivo & Ellipsi <sup>2</sup> *centena millia* constructui videtur adverbium *decies* apud Livium XXI V. II. *qui supra trecenta millia usque ad decies aris census fuisset*. Qui locus mihi certe est valde notabilis in hac phrasi & Ellipsi, sed allatus jam ab Alciato & aliis.

<sup>116</sup>. Cic. & in illa] Credo hæc aliquid vitii ex officina contraxisse. Ita tamen etiam *Salmanticensis editio*, & *Patavina*.

illa, *in dies singulos.* „[Sic in Pandectis *Quinis emti ser-*  
 „*vi*, id est, singuli quinque: sic, *Quini solvissent*, pro  
 „singuli quinque.] Vide Vallam lib. 3. cap. 68. „[&  
 „Brisson. in Parergis.]

Sinus. *Puteolanus*, *Tarentinus*, *Ifficus*, supple *sinus*.  
 Crediderim deesse *sinus*, quum *Adria* effertur masculinè:  
 nam mare sinus est, & civitas in ipso sinu *Adria*  
 dicitur, sed effertur fœmininè. Silius lib. 10. *Stat hu-*  
*meclata Vomano Adria.*

Societas. Virgil. *Coëant in fœdera reges*, <sup>117</sup> *subaudi*  
*societatem*. Cicero, *Utinam societatem aut nunquam cois-*  
*ses*, *aut nunquam diremisses*: idem, *Cum parva squilla*  
*quasi societatem coit*: idem pro Sext. *Societas coitur*: idem  
 Ruffo, *Ad coëundam societatem periculi.*

Sol. *Oriens & Occidens* participia sunt, in quibus  
 absolutè prolatis intelligitur Sol. Cæsar 1. Gall. *Spe-*  
*ctant in Septentriones*, & *Orientem Solem Belgæ.* „[En-  
 „nius, *A sole exoriente ultra Mæoti' paludes.*] Plaut.  
 Bacch. *Ante solem exorientem*: idem Menech. *Nunquam*  
*ad solem occasum viverem*. Plin. lib. 21. cap. 17. *Ante*  
*solem occidentem*. Cicero in Somn. *Quis in reliquis orien-*  
*tis aut obeuntis solis ultimis partibus.* & in XII. Tabul. *Sol*  
*occasus superma tempestas esto*. Gell. lib. 2. cap. 2. *Post*  
*solem occasum.*

Plaut. Mostell. *Hoc* <sup>118</sup> *die craftini quum herus rescivi-*  
*verit.*

117. *Subaudi societatem*] Im-  
 mo vero *coire societatem* quando  
 occurrit, dicitur per Ellipsin  
 pro *Coire in societatem*, ut *Coire*  
*in fœdus* apud Virgilium. Sic  
*Convenire aliquem* omnino dicitur  
 pro *convenire ad aliquem*,  
 licet & hæc phrasis in passivam  
 à Veteribus conversa sit. Ve-  
 luti Liv. I. 58. *Ab nuncio con-*  
*ventus fuit*. Cic. Famil. VI. 19.  
*Tantis doloribus afficitur, ut se*  
*conveniri nolit.* Vide & supra

ad *Adire* pag. 297. & ad *Ambu-*  
*lare* pag. 308. & maxime ad *Co-*  
*eo* pag. 321.

118. *Die craftini*] Sic Pl.  
 Men. V. 9. 95. *Vis conclamari*  
*auctionem fore? quo die?* M. SV.  
*die septimi ME. Auctio fiet Me-*  
*nachmi mane sane septimi.* Vide  
 & supra I. 16. 6. At Urfinus  
 To. I. p. 157. quia Gellius X.  
 24. promiscue se scriptum reperif-  
 se ait, *die quarte, quinte, &c.* &  
*die quarti, quinti &c.* colligit hos  
 esse

verit. Gellius lib. 10. cap. 24. & Macrob. lib. 1. cap. 4. Saturn. putant, *die crastini, die pristini, die proximi, die noni*, adverbia esse. Ego contendo deesse *Solis*. Vide *Dies*.

Solum. Virgil. in Moreto, *Fusus erat terra frumenti panper aceruus*: ibidem, *Et terra condit aratrum*. Æneid. 9. *Stant terra defixa hasta*: Æneid. 11. *Sternitur & toto projectus corpore terra*: Georg. 2. *Terra defigitur arbor*: Corpora multa virum terra infodiunt. Ovid. 2. Metamorph. *Quem vellet terra procumbere*: „ [ & 5. Metam. *Procubuit terra* „, ma-

esse ergo Ablativos tertiæ declinationis in E & I. desinentes: atque adeo, sicuti dicitur *Exanimus & Exanimis, Enervus & Enervis*, sic dixisse Veteres quoque *Quartus, Quintus, & Quartis, Quintis*, &c. At probandum hoc posterius vel minimo erat documento, priusquam tam inauditum quid Lectoribus obtruderetur. Quod quum non fecerit, nec facere potuerit, perseveremus sane *quarti, quinti*, &c. *crastini, posteri*, & similia, pro Genitivis habere, & Ellipsin *Solis* in ista phrasi agnoscere. Sed & Gellius ipse ea non pro Ablativis, sed pro Adverbiis compositis habuit, quamvis & hoc male. Decepisse Hunc videtur promiscua illa scriptura, quum etiam Adverbia quædam promiscue scriberentur, ut *here & heri, præfiscine & præfiscini*. Sed tamen longe frequentius, etiam apud ipsum d.l. ex variis Auctoribus reperias scriptum *die quarti* &c. Ac similiter dixerunt semper Veteres *postridie*, non *postredie*. Tuetur tamen se Gel-

lius auctoritate Vetustiorum, qui, sicuti *postridie & pridie* speciem Adverbiorum habent, sic *diequinti*, vel *diequinte*, itidem pro Adverbiis compositis videantur accepisse, & ideo secundam compositæ vocis syllabam aliquando corripuerint, quæ ceteroquin ab natura sua est longa. Verum non mutat hæc ratio naturam horum vocabulorum non magis, quam *quomodo, Præterea*, &c. quorum ultimæ itidem aliam acceperunt quantitatem, quam debebant, quia itidem pro Adverbiis male sunt tandem habita. Quod vero Oisellius ad d. l. Gellii notat de Literis Ablativi E vel I pro O, neutiquam est ex Sanctii Minerva sumptum; quippe quæ alia omnia tradit, nec *Quarti, Crastini* &c. ad Ablativos refert, sed ad Genitivos: immo vero Oiselliana ista sunt ipsa Vosii verba, de Analog. II. 5. circa finem, ut adeo nimis studiose, an odiose nimis dicam & inscite? ad partes istic vocetur hæc Sanctii Minerva.

„*matati more iuveni.*] Plinius lib. 14. cap. 21. *Infodiuntque terra tota.* Apul. lib. 9. *Ille terra concidit.* Julius Rufianus, *Terra*, inquit, *pro*, *in terra*, *positum est.* Sed ego assero deesse *Solum*, quia sæpe legimus apud Cicer. *sola terra*, & sæpius apud Lucretium; [Virgil. „1. Georg. *Terra pingue solum fortes invertant tauri:* Varro 1. Rustic. 5. *Quæ ad solum pertinent terra.*] Salust. Jugurth. *Aliisque generibus arborum, quæ humi arido, atque arenoso gignuntur.* Sic legit Priscianus in calce lib. 8. & Aldus in Sallust. & intelligunt *Loco*. „[Virg. „*Fusus humi.* Ovid. *Prosternit humi iuvenem*, *subaudi in solo.*] Silius lib. 1. *Adfigunt proni squalentia corpora terra.* Vide *Terra*. [Subauditur quoque *Solum* in hoc „Cæsar. 4. Gall. *Cum illi aut ex arido, aut paulum in aquam progressi, audacter tela conjicerent:* ibid. *Nostris simulatque in arido constiterunt.* ibid. *Naves in aridum subduxerat.* Virgil. *Impius hæc tam culta novalia miles habebit*, *subaudi sola*; quod etiam subauditur in *Arva*: nam *Ager arvus*, sicut & *pascuus*, à Plauto in Trucul. dicitur, <sup>119</sup> qui aruitur, id est, aratur, sicut „*duere est dare.*

„*Sonus.* In *sufurrus* subauditur *sonus*, cum sit Adjectivum. Ovid. 7. Metam. *Procrin adit, linguaque refert* „*audita susurra*, *pro*, *susurrante.*]

*Spatium.* Virg. *In medio mihi Cæsar erit*, *subaudi spatium*, *vel loco*, „[ut Servius notat in Æneid. 1.] Cæsar. 1. Civil. *Atque in hoc fere medio spacio tumultus erat.* Vide *Locus*.

„*Stabulum.* [Bubile, equile, ovile, suile, subauditur „*sta-*

119. *Qui aruitur h. e. aratur*] Immo vero simpliciter *arvus* ab *aro* deducitur, ut *pascuus* à *pasco*, *vacuus* à *vaco*, *contiguus* à *contingo*, *mutuus* à *muto*, *viduus* & *dividuus* à *vido* obsoleto & *divido*, *conspiciuus* à *conspicio*, *continuus* à *contineo*. | Esse autem Adjectivum, etiam ex eo liquet, quod Nonius cap. 3. n. 15. ex Nævio & Pacuvio etiam *Arvas*, scil. terras, in Feminino genere protulit. Plane ut in Masculino apud Plautum in Trucul. I. 2. 47. *Non Arvus hic, sed Pascuus, est ager.*

„*stabulum*: manifeste enim sunt adjectiva. Itaque Plautus *Bubilem* dixit in *Persa*, ubi supplendum est *stationem*, vel *stabulationem*, vel *caulam*, quæ, teste Servio, est animalium receptaculum.]

Stipendium, vel Æra. Meruit sub Annibale, subaudi stipendium vel æra: Vide Vallam lib. 4. cap. 110. Horat. *Hic meret æra liber Sosis*. Ovid. 1. Amor. *fussit & in castris æra merere suis*: ibid. *Non decet imbelles æra merere Deos*. Turneb. lib. 25. cap. 18. scribit, *Donativum* esse adjectivum, 120 in quo subauditur stipendium. Cic. pro Mur. *Meruisse vero stipendium in eo bello*.

„[Stridor, subauditur in *Sibilus*. Virg. *Venientis sibilus Austri*: nam *Sibilus* adjectivum est. Virgil. de serpentes, *Sibila lambebant linguis vibrantibus ora*. Serv. in 1. Æneid. *Proprie in funibus stridor est; stridor autem est sibilus*. Lucret. 5. *Zephyri sibila*, subaudi *flamina*.

„Stuprum, vel Flagitium, subauditur in *Incestum*. Cicero de Arusp. resp. *Clodium ex incesto stupro emisissum*: & pro Domo, *Incesto flagitio & stupro polluit cærimonias*.]

Tabellæ, olim à materia vel à numero foliorum nominabantur; ut, *eborea*, *citrea*, *duplices*, *triplices*. Erant & *laureata*, quas Imperatores victoria potiti ad festum natum mittebant. Ovidius 1. Amor. *Ergo ego vos duplices rebus pro nomine sensi*. Sueton. Aug. *Et Gallum prætorum in officio salutationis, tabellas duplices, veste rectas tenentem*. Liv. 5. dec. 5. *Ad foros publicos laureatas tabellas populo ostendit*: ibidem, *laureatas literas dixit*. Apud Martialem tituli sunt, *pugillares citrei; pugillares eburnei*.

120. In quo subaudiatur stipendium] Intellexerim potius *as*. & sub *Servilio Isaurico* in *Cilicia*, quum cap. 2. dixisset, *stipendia prima in Asia fecit*.  
*Donativum* certe & *stipendium* longe erant diversa. At sub *Merere* recte *stipendium* intelligi-

nei; pugillares membranei, subaudi Codicilli. Et Catul:  
dixit, nostra pugillaria, subaudi codicilla, vel epistolia.  
Vide *Literæ*.

Taberna. *Sutrina, pistrina, medicina*, teste „[Varrone  
„7. de lingua Latin. &] Donato ad Ter. Adel. act. 4. sc.  
2. adjectiva sunt, & deest *taberna*, „[vel *ars*. Seneca  
„epist. 90. *Pistrinum & Sutrinum* dixit, <sup>121</sup> subaudiendo  
„*opificium*.] Plaut. *In medicinis, in tonstrinis*, apud om-  
nes adeis sacras: idem Curcul. *Sub veteribus*, subau-  
di *tabernis*. *Sub novis*, Varro lib. 5. ling. Latin. &  
Liv. lib. 2. & 25. Plinius lib. 25. cap. 12. Vide  
*Ars*.

Tabernaculum. *Augustale* est ducis tentorium: ergo  
<sup>122</sup> intellige *tabernaculum*. Quinctil. lib. 8. cap. 2.

Tabulæ. *In duodecim* quum legimus, facile *tabulis* in-  
telligimus. Id adnotarunt Revardus, & alii. Cic. *Di-  
scebamur pueri duodecim, ut carmen necessarium, quas jam  
nemo discit*.

Talis, & Tantus. *Homo illiteratus, sed cui paucos an-  
teponas*, subaudi *talis*: teste Laurentio, & Linacro. I-  
tem in *Qualis & Quantus*, deest *Talis & Tantus*.

Te-

<sup>121</sup>. *Subaudiendo opificium*] Vel  
forſan *ergaſtulum, adificium*, aut  
ſimile quid. Nam certe *piftri-  
num* apud Comicos paſſim pro  
loco ponitur, in quo fruges mo-  
luntur, & panis conficitur. Ve-  
luti Terentiana hæc declarant,  
*Dedam te in Piſtrinum, ea lege,  
ut ſi Te INDE eximam, ego pro  
te molam: Præcipitem me in pi-  
ſtrinum dabit. Quid cauſe eſt,  
quin hinc in piſtrinum recta pro-  
ſciſcar via: Herus ſi redierit,  
molendum uſque in Piſtrino. In  
omnibus vox Piſtrinum denotat  
locum fatiſ manifeſte. Nec ta-  
men intercedo, quò minus a-*

puð Senecam notet ipſum opi-  
ficium, quum ait, *ſed in Piſtri-  
num ſapientem ſubmittit*, h. e.  
deprimit eo, ut iſtam quoque  
artem ſapiens exerceat. Tanto  
magis, quia mox ibidem ſe-  
quitur, *non multum abſuit, quin  
Sutrinum quoque a Sapientibus in-  
ventum diceret*, ubi ſine dubio  
intelligitur *opificium*. Sed &  
ſic *Piſtrinum exercere* dixit Sue-  
ton. Aug. 4.

<sup>122</sup>. *Intellige tabernaculum*] I-  
dem intellige, quoties occurrit  
*Prætorium*. Vide infra *Tento-  
rium*.



Tecta, vel Tegmina. *Penetrabile* quum absolute ponitur, *tectum* desideratur. Virg. 1. Georg. *Sapius & tectis penetrabilibus extulit ova.* Idem, *Penetrabilia tecta.* „[Vi-  
„de *Culmen.* In *Lacunar*, quod est *Lacunarare*, subaudi-  
„tur *tegmen.*

„Tempus. In *posterum providere*, subaudi *tempus* vel  
„*diem.*]

Terent. Hecyr. 1. 2. 19. *Illic non licebat nisi praefinito loqui*, <sup>123</sup> subaudi *tempore*, teste Donato. Idem Andr. *Prope adest, quum alieno more vivendum est mihi.* „[O-  
„vid. lib. 4. Trist. eleg. 8. *Nunc erat, ut posito deberem*  
„*sine laborum Vivere, me nullo sollicitante metu*, subaudi  
„*tempus.* Liv. 21. *Galli cum ad id dubios servassent ani-*  
„*mos, coacti ad vindices declinant.* Cæsar 1. bell. civ.  
„*Quoniam ad id tempus facultas colloquendi non fuerit: &*  
„lib. 4. *Hæc ad id tempus Cæsar ignorabat.* <sup>124</sup> Similiter  
„in *Adhuc*, pro *ad hoc*, subauditur *tempus.* Terent.  
„Eunuch. act. 3. sc. 5. *Nunc est profecto, interfici quum*  
„*perpeti me possum*, subaudi *tempus illud.* Cicero, *Nunc*  
„*ipsum sine te esse non possum*, <sup>125</sup> subaudi *ad hoc tempus*,  
„ut significet, nunc hoc ipso temporis articulo: *ipsum*  
„quippe *tempus* dicitur, quo nullum dari potest oportu-  
„tius. Lucret. 1. *Ut nubendi tempore in ipso Hostia*  
„con-

123. *Subaudi Tempore*] Quid-  
ni potius *Modo*? Sic certe ego  
censeam, maxime, quum se-  
quatur, *haud opinor commode FI-*  
*NEM statuisse orationi militem*, h.  
c. modum. Cicero Famil. VII.  
2. *quod praefinisti, quo ne pluris*  
*emerem*, scil. modum pretii.

124. *Similiter in Adhuc*] De  
hac Voce vide supra hoc Capi-  
te ad vocem *Factum*, & cap.  
ult. superioris Libri ad vocem  
*Quanquam*, pag. 489. De se-  
quenti locutione *Est, quum*, vi-  
de iterum hoc Capite ad Vocem

*Libido*, & mox pag. seq.

125. *Subaudi ad hoc tempus*] Mira profecto interpretatio, ut  
*ipsum* absolute positum, pro *ad*  
*hoc ipsum tempus*, censeatur.  
Vellem locum Ciceronis nota-  
set Scioppius. Nec enim dubi-  
to, quin aliter sit exponendus.  
Sensus esse videtur, nunc hoc  
ipsum non possum, scil. esse si-  
ne Te. Sic Cic. de Offic. II.  
24. *ut hoc ipsum eum delectaret*  
*peccare.* In illum autem sensum,  
quem dixi, loquitur fere Cicero  
ad Trebatium, Famil. VII. 15.

„*conclideret mactatu mæsta parentis*, pro quo dici potest;  
 „*tunc ipsum*, sive ad ipsum nubendi tempus.] Sic dici-  
 mus, *Non ignara futuri; Sero sapiunt Phryges; Optato ad-  
 venis*, Virgil. *Impius ex quo Tydides*; idem, *Ex illo flus-  
 re spes Danaum*: idem, *Collecta fatigat edendi ex longo ra-  
 bies*: idem 1. *Æneid. Tempore jam ex illo*, Plaut. *Mo-  
 stel. Velut horno messis magna*: & apud Nonium, *Horno  
 curari*, Cicero *Catil. 1. Quibus te brevi tempore conse-  
 ctum esse senties*, Horat. *Latus in presens animus*: idem in  
 Arte, *Et presens in tempus omittat*, „[*Plin. paneg. Quot  
 „non in presens tantum, sed in aeternum repressisti, subaudi  
 „tempus vel ævum.*] Cicero pro Balbo, *Ante hoc tem-  
 pus. Quid, ante expectatum?* idem 1. *Catil. Si minus  
 in presens tempus, at in posteritatem impendeat*: idem Verr.  
*Brevi postea mortuus est*, „[*Lucret. in perpetuum, sub-  
 „audi tempus. Perpetuo, subaudi tempore.* Martial. *Nil  
 „agis, & serum est alium mihi querere regem, subaudi  
 „tempus.*] Virgil, *Per sudum rutilare vident*: idem, *Vi-  
 sa sub obscurum Luna*. Cicero, *Horologium mittam, &  
 libros, si erit sudum*, subaudi tempus: nam *sudum* voca-  
 bant quasi *sine udo*: potest & *desse cælum*.

Tempora. *Post illa, postea, antea, praterea, antehac,  
 posthac, vel post hac*, subaudi tempora, vel negotia. *Te-  
 rent, Eunuch. Tute scis, post illa quam intimum habeam  
 te*. Cicero, *post illa tempora quicunque temp. agitavere*.  
*Sic quapropter, id est, propter quæ.*

*Erit, quum fecisse nolles*, subaudi tempus. [*Jam aderit,  
 „cum se quoque oderit.*] Virgilius, *Turno tempus erit, ma-  
 gno quum optaverit emptum Intactum Pallanta*. Cic. pro  
 Milone, *Erit, erit illud profecto tempus, & illucescet ille  
 dies*. Plaut. *Aulul. Hanc domum, multos annos est, quum  
 possideo, id est, 126 est tempus, quum possideo multos*

an-

126. *Est tempus &c.*] Immo vero sensus est: Est jam tempus multorum annorum, quum possideo hanc domum. *Multos annos* refertur ad *Est*, non ad *Possideo*. Sic Plaut. *Perfa I. 3. 57. jam sex menses est, quum huc venit*. De locutione ipsa *Est quum*, Vide supra hoc Capite ad *Voces Libido*.

annos hanc domum. Horat. *Præsens in tempus omittat.*  
Vide Lambinum.

„Tempus. [*Hoc noctis, hoc ætatis, id ætatis, supple*  
„*ad, vel circa tempus, vel in tempus: item in præsens tem-*  
„*pus, pro præsentis tempore. Similiter hoc noctis tempus*  
„*pro, hoc noctis tempore, dicitur. Plaut. Afin. Ibi ad*  
„*hoc diei tempus dormitasti: 127 Idem Men act. 5. sc. 5.*  
„*Hic ergo usque ad vesperam; saltem intromittar domum.*  
„*Cicero, Ad quam diem redibit. Cæsar, Misso ad vespe-*  
„*ram Senatus. Livius lib. 5. Ad ætatem de integro exsu-*  
„*dandus erit labor, id est, circa tempus ætatis, veni-*  
„*ente ætate; Cic. 3. ad Quint. frat. epist. 5. Nostrum*  
„*hoc tempus ætatis forensi labore jactari, pro quo dicere*  
„*poterat, nos hoc ætatis jactari. Plaut. Trinum. De-*  
„*nique diei tempus non vides? Cicero 1. de leg. A pri-*  
„*mo tempore ætatis juri studere te memini. Terent. Hecyr.*  
„*Dum ætatis tempus tulit, perfuncta satis sum.]*

*Domi, bellique clarus, 128 supple tempore: nam domi,*  
apud

127. *Idem Men. &c.]* Locus est Menæch. V. 5. 62. & editur, usque ad noctem, non vesperam. Sed quomocunque legatur, non video, quid iste, & seqq. loca ad probandam Ellipsin & Tempus faciant. Forsan adferuntur hæc tantum ad probandam Ellipsin & Ad, quæ tamen non est hic potissimum controversa, aut in quæstione.

128. *Supple Tempore]* Nihil minus. Nec domi significat pacem aut quietem, sed patriam cujusque, h. e. suæ domi locum seu terram. Et propterea non tantum belli opponitur τῆς domi, sed & alia. Cic. Famil. III. 10. *Existimationem ejus oppugnare in provincia, cujus laudem domi defenderis.* VIII. 1.

*Quam gratum peregrinantibus sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores.* Nepos Milt. 4. *Domi creati X. prætores, h. e. non in pace, (erat enim gravissimum bellum) sed in patria Urbe, opposita auxilio foris à Lacedæmoniis petito.* Florus I. 7. *Quum sevitiæ domi fatigasset, tandem in hostes conversus est.* Et Cap. 11. *Ut populus, qui foris dominabatur, saltem domi serviret.* Adde & II. 1. *Intelligi autem in his arbitrer in loco, vel, ut mox in τῆς Humi intelligit ipse Sanctius, in terra, vel denique in rebus.* Cic. de Offic. II. 24. *Quibuscumque rebus vel belli vel domi poterant, augeant Remp. imperio, agris, vectigalibus.* Similiter etiam pro

apud antiquos pro pace aut quiete usurpabatur, ut sæpè apud Livium; nunc vero, quum dicimus *domi est*, deest in adibus, ut diximus. *Militiaræ belli* dixit Columella in præfatione.

„[Liv. 34. *Daret talenta centum in presenti, & quinquaginta talenta in singulos annos, per annos octo, subaudi tempore. Brevi senties; Optato advenis; sero sapiunt; subaudi tempore.*]

Tenens. *Jovem lapidem jurare*, in adagiis rectè explicat Erasmus; sed syntaxin pauci intelligunt. Integrum est, *Lapidem silicem tenentem jurare per Jovem*. Verba Festi sunt, *Lapidem silicem tenebant juraturi per Jovem, hæc verba dicentes, si sciens fallo, tum me Diespiter &c.* Sic Turnebus lib. 30. cap. 23.

Tentorium. *Erat in pratorio*, <sup>129</sup> subaudi tentorio, vel tabernaculo: nam *pratorius vir* dicitur, & *navis pratoria*. Vide Ascon. Pæd. 4. Verr.

Tentoria. vel Pelles. Virg. *Hic sævus tendebat Achilles*. Ovid. *Illic Æacides, illic tendebat Ulysses*, deest tentoria, vel pelles.

Terra, vel Domus. *Reliquit patriam*, subaudi *terram* vel *domum*. Solin. cap. 22. *Relicta domo patria*. Plaut. Stich. *Quia vos in patriam domum rediisse video*. Virgil. *Et patria decedens ponere terra*. Sullust. Jugurth. *Exsul*  
pa-

familia cujusque in hac Ellipsi ponitur, & publico opponitur. Tacitus Ann. III. 33. *se, quæ in publicum statueret, domi servavisse*, h. e. in sua familia, dum uxorem non duxit secum in provinciam. Cap. 70. *Quod egregium publicum & bonas domi artes debonestravisset*, h. e. privatas artes, quæ erant scientia juris, privatim culta. Sic & Plautus Casin. II. 3. 8. *Hanc ego de me conjecturam domi facio magis,*

*quam ex auditis.* Et Mil. Glor. II. 2. 36. *Domi habet animum falsiloquum, domi dolos*, h. e. apud se, quasi in rebus suæ domi.

<sup>129</sup>. *Subaudi Tentorio, vel Tabernaculo.*] Scilicet in Castris. At in Oppidis Provinciarum, ut & in Villis, *Domicilium*, in Urbe vero Roma, *Castrum*. Vide quæ disputavi contra Ulricum Huberum de *Pratorio*,

*patria domo, solus: Idem, Extorris patria domo.* „[<sup>130</sup> In „*Vinea quoque, subauditur terra.*]

*Terræ, vel Rura. Virg. Alternis etiam tonsas cessere novales, subaudi terras. Alexander Tyrum continenti annexuit, supple terra: nam sic dicimus, imber continens; labor continens; & ædificia continentia.* „[Varro, citante „Charisio, *In terra continenti.*] Quum Virgil. dixit, *Cultâ novalia*, intellige *arva*, vel *negotia*, [vel *rura.*]

*Terra. facit humi, pone humi, subaudi in terra humi:* nam *terra* dividitur in *humum*, & *aquam*. D. Augustinus loquens de Varrone, lib. 7. de Civit. Dei. cap. 6. sic ait, *Sed ut plures etiam introducat, adjungit mundum dividi in duas partes, cœlum & terram: & cœlum bifariam, in aethera & aërem, terram vero, in aquam & humum.* Terra igitur latius patet, quàm *humus*, etiam si idem Varro dicat in libris de ling. Latin. *Terra, ut putant, eadem & humus:* nam hoc non ex sua, sed ex aliorum opinione dicit. Vide *Solum*.

*Toga. Sumpsit pratextam, subaudi togam.* Cicero 3. Verr. *Neque te commovebat, quod ille cum toga pratexta, quam quod sine bulla, venerat.* Livius lib. 4. dec. 4. *Toga pratexta.*

*Tribus. Antiquitus ad nomina virorum Rom. adhibebatur tribus; ut, C. Septimius Quirina, M. Oppius Terentina, supple ex tribu.* Horat. *Hic multum in Fabia valet, ille Velina.* Vide Ascon. Pæd. „[& Serv. in 3. Æneid.

„*Tuba subauditur in Buccina, si Capro Grammatico „credimus, qui Buccinum ait esse canorem, ex tuba buc- „cina editum.*]

*Vada. Opponitur Altum. Virgil. 1. Æneid. In brevia & Syrteis urget, subaudi vada. Senec. in Hercul. Fur. Deprensus hæsit Syrtium brevibus vadis.*

*Vas. Aufonius. Fictilibus fama est cænasse Agathoclea*  
re-

130. In vinea quoque] Vide tus, unde liquebit intelligi potius quæ notavi supra ad vocem Hor- Porticum, vel Arborem.

regem. Juvenal. *Sed nulla aconita bibuntur fistilibus, subaudi vasis, vel testis.* Martial. *Sic Arretina violant Crystallina testa.* Virgil. *Virgea suggeritur <sup>131</sup> costis undantis abeni, subaudi vasis.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. *Fistilia se in ejus mensa vasa vidisse.* Sic *Corinthia vasa*, ut *Corinthia ara*; sic etiam *atramentarium* dicimus, subaudientes *vasculum*.

Ventus. Virgilius, *Creberque procellis Africus, subaudi ventus.* Cicero I. Natur. *Volucres anques vento Africo inventas.* Sic *Favonius, Subsolanus, &c.*

Verba. Terent. *Quid multis moror? idem, quid multis? idem, Paucis te volo, subaudi verbis.* Cic. *Sed hæc satis multa, vel plura potius.* Terent. *Dictum sapienti sat est.* Cic. *Tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam.* Plaut. Curcul. *Respondit mihi paucis verbis.* Ovid. *Ego sum qui jussa per auras Verba patris porto.* Vide *Praire verba*, apud Adrianum Cardinalem.

Vestes. Quum absolutè dicimus *sericas, bombycinas, undulatas*, intelligimus *vestes*: „[sicut *Vestimenta*, cum „legimus *Pexa, Trita, Mutatoria, Lugubria*. Seneca, „*Quædam matres amissis filiis imposta lugubria nunquam ex- „uerunt.*]

Via, vel Regio. Terent. *Cur non recta introibas? idem, Hac, illac circumcurfa, subaudi via.* *Hactenus, Quatenus, Eatenus, scil. via.* Virgilius *Æneid. 5. Hac Trojana tenuis fuerit fortuna secuta.* Terentius Phormio, *Eo recta via equidem illuc: idem Heaut. IV. 3. 29. Imo ut recta via rem narret ordine.* „[Plaut. Caf. *Ubi intro „novam nuptam deduxi via recta, clavem obduxi.*] Cic. *Recta via pergere in exsilium.* Vide *Finis & Regio*.

Via. Horat. *Minus est gravis Appia tardis, subaudi via.* Juvenal. *Dum pervolat axe citato Flaminiam.* Cic. 2. Catil. *Aurelia via profectus est.*

Plaut.

131. *Costis undantis abeni* | *costa* significant latera, ut recte Nescio quî factum, ut San- | explicat Servius. Vide Eum ad etius hic *vasis* subaudiat, quum | Virgilium Aen. VII. 425.

Plaut. Caf. *Si tu jubes, inibitur tecum*, <sup>132</sup> supple *via*.  
 Virgil. *Decus hoc inibit te consule, ô Pollio*, supple *viam*:  
 „[idem Georg. 3. *Primus & ire viam, & fluvios ten-*  
 „*tare minaces Audet*] Sic *ineunte vere, ineunte atate,*  
 subaudi *viam*. Cicero pro Muræ. *Inite viam: præsto*  
*aderat sapiens ille, qui inire viam daceret; redite viam: eo-*  
*dem duce redibant.* Vide *Iter*.

„*Vicibus.* [Alternis subaudi *vicibus*. Virgil. *Alternis*  
 „*dicetis, amant alterna Camœna.* Seneca, *Alternæ inter*  
 „*cupiditatem & pœnitentiam nostram vices sunt.*]

*Vinum.* Ovidius 4. *Fast.* *Premia de lacubus proxima*  
*musta tuis, supple vina.* *Mustum*, inquit Nonius, *non*  
*solum vinum, verum novellum quicquid est, rectè dicitur.*  
 Nævius *Gymnast.* *Utrum est melius, virginem an vi-*  
*duam uxorem ducere? virginem, si musta est.* Cato cap.  
 114. *Rust.* *In vinum mustum veratri atri manipulum conji-*  
*cito.* Plautus *mustam juvencam dixit.* In nomine quo-

que *merum* deest *vinum*: [nam & *Mera* aqua dicitur.  
 „Ovid. 15. *Metamorph.* *Gaudetque meris abstemius un-*  
 „*dis.* Idem, *Haud aliter titubat, quam si* <sup>133</sup> *mera vina*  
 „*bibisset.*] Virgil. *Hic duo rite mero libans carchesia Bac-*  
*cho.* Deest & in illis, „[*Calenum, Cacubum, Albanum,*]  
*Falernum, Fandanum, Campanum, Massicum, Vejenta-*  
*num.* Petron. *Arbit.* *Vino etiam Falerno inundamur.*  
 „Horat. *Qui miscet fœce Falerna Vina: Massica si cælo*  
 „*supponas vina sereno: Plenus Albani cadus: Cacuba di-*  
 „*gnior; & lib. 1. Oda 31. Premant Calena calce, quibus*  
 „*dedit Fortuna vitem.* Sic ibi lego: <sup>134</sup> nam vulgatum  
 „*Fal-*

<sup>132.</sup> *Supple via*] Immo isto  
 certe loco, qui est Caf. III. 6.  
 v. ult. non *Via*, sed *Domus* in-  
 telligitur. Quomodo autem hæc  
 locutio, *inire viam, domum,*  
 &c. sit expedienda, satis super-  
 que ostendimus ad III. 3. pag.  
 308. & seqq.

<sup>133.</sup> *Mera vina bebisset*] Sic

Plaut. *Amph. I. 1. 274. Vini*  
*meri hirnea.* Sticho I. 3. 116. *Vi-*  
*num submerum.*

<sup>134.</sup> Nam vulgatum *Falce*  
 &c.] At tu videtis *Torrentii*  
 notas ad istum Horatii locum,  
 & sic deprehendes, recte legi  
*Calena falce*, quâ Horatius non  
*vina*, sed *vitem*, premi ait, h.

„Falce est absurdissimum : quomodo enim falce pre-  
 „mantur vina Calena? Calce premere, est calcare, pres-  
 „sare : idem, *Vina Torquato consule pressa : Pressum Ca-*  
 „*libus ducere Liberum.* Propert. *Et nova pressantes inqui-*  
 „*net uva pedes.* Tibul. *Pressaque veloci candida musta pe-*  
 „*de.* Ovidius, *Stabat & Auctumnus calcatis sordibus u-*  
 „*vis.*]

Vir, vel Uxor. *Conjux meus*, subaudi *vir*; *Conjux mea*, supple *uxor*: *Conjux enim* [ut *consors*, & *compar*] adjectivum est. *Juges*, inquit Festus, *ejusdem jugi pares*, unde & *conjuges*, & *sejuges*. *Injuges boves*, vel *bestia*. [Macrob. lib. 3. cap. 3. Satur.] *qua nondum jugum passa sunt.* Apulejus, *Quinque conjuges copula iis ordinata vicibus attinentur*: idem 7. *Metam.* *Nec istud puduit, me cum meo famulo, meoque vectore illo equo, factum conservum atque conjugem. Jugales annos dixit Martialis libro 10.* Virgil. in hortulo, *Fœcunda vitis conjuges ulmos gravat.*

Eadem est ratio in *maritus* & *marita*, ut subaudiatur *vir*, vel *uxor*. *Maritus esse adjectivum* multa probant testimonia: legimus enim *per maritas domos*; *thoros maritos*; *marita sacra*; *Venerem maritam*; *legem maritam*. Catull. *Vitis ulmo conjuncta marito*; ubi *ulmus* masculine positum est. Cato in *Rust.* *Arbores facito uti bene marita sint.* Plinius lib. 17. cap. 11. *Maritas ulmos Auctumno serere utilis.*

Viri, vel Fœminæ. *Majores*, *minores*, *optimates*, *magnates*, *primates*, *adiles*, subaudi *viri*, vel *fœmina*. Cicero *Treat.* *Optimates matronæ.* Catullus, *Primores Argivorum.* Plaut. *Stich.* *Ergo oratores populi, summates viri,*

*sum-*  
 e. putari. Est enim istic τὸ Calena  
 Sexti Casus, ut ex ipso liquet me-  
 tro. Adde Ovidium *Metam.* XIV.  
 629. *Rus amat, & ramos felicia*  
*poma ferentes: Nec jaculo gravis*  
*est, sed adunca dextera falce, Qua*  
*modo luxuriam Premit, & spatian-*

*tia passim Brachia compefcit.* Ubi  
 itidem vides *Falce premi luxuriam*  
*arborum*, æque ac apud *Horatium*  
 & *Virgilium* à *Torrentio*  
*allatum.* Clariss. *Bentlejus* legit  
*Calenam*, quem vide.



*summi accumbent, ego infimatis infimus.* „ [Livius 6. in „ fine, *Ut duos viros ediles ex patribus Dictator populum ro-* „ *garet.*] Vide *Homines.*

*Pater tuus est bonus, supple vir; mater tua est opti-* *ma, subaudi femina.* Cic. *Matrem tuam, optimam fœ-* *minam.*

*Vir, vel Homo.* Horat. *Dii bene fecerunt, inopis me-* *quodque pusilli Finxerunt animi, supple virum, vel homi-* *nem.* Sic in illis, *Plato fuit magni ingenii, varique do-* *ctrina: Aristoteles fuit diversa factionis.* Sueton. *Cassium* *diversa partis conspexit.* Horat. *Notus in fratres animi pa-* *terni.* Cic. *Neque te monere audeo præstanti prudentia vi-* *rum, neque confirmare maximi animi hominem.*

*Virga.* *Rudem accipere, supple virgam, id est, liber-* *tate donari: unde rude donatus.* *Virga autem illa erat* *rudis & impolita: 135 alio nomine vindicta seu festuca* Vi-

135. *Alio nomine Vindicta]* *Auctor noster duo diversa con-* *fundit Rudem, & Vindictam seu* *Festucam. Rudem accipiebant* *gladiatores, non, ut libertate* *integra donarentur, sed ut sol-* *verentur gladiatoria necessitate* *decertandi in harena. Unde vet-* *us Scholiastes Horatii, Rudis* *est Virga, qua dabatur gladiatori* *in signum missionis artis gladiato-* *rie. Pugnabant quidem aliquan-* *do rursus, sed non inviti aut* *necessario, verum pretio fati-* *magno inducti. Vide Sueton.* *Tiber. cap. 7. Dimissi vero &* *rude donati plerumque fiebant* *lanistæ in ludo gladiatorio. At* *Vindicta erat virga, qua Prætor* *fervos in libertatem mittendos* *percutiebat, atque hoc modo* *libertatem justam illis confere-* *bat. Porro Rude donabantur il-*

li ipsi gladiatores, qui solve-  
bantur exercitio artis gladiato-  
riæ, ut ea virga deinceps in  
ludis instruerent & coercerent  
tyrones, qui & rudibus inter se  
pugnabant. Sueton. Calig. 32.  
*Mirmillonem e ludo rudibus secum*  
*batuentem confodit ferrea sica.*  
*Vindicta vero dabat libertatem*  
*fervis, non donabatur manu-*  
*mittendis, quin illi eâ rer qua-*  
*terque percutiebantur. Horatius*  
*Sat. II. 7. quem ter vindicta qua-*  
*terque Imposita, haud unquam*  
*miserâ formidine privet. Et I.*  
*14. Dig. de Manumiss. Impera-*  
*tor quum servum manumittit,*  
*non vindictam imponit, sed quum*  
*voluit, &c. Hinc pro manu-*  
*missione, Cic. pro Rabir. Servos*  
*metu suppliciorum benignitas Do-*  
*minorum una vindicta liberat.*

Vitam. In *Agere*, & *peragere*, & *Tractare*, sæpe deest *vitam* vel *etatem*: quod notius est, quàm ut indicari conveniat. „[*Horat. Vitamque sub dio, & trepidis agat in rebus. Cic. Mihi videor eorum consuetudinem usi, tractandoque cognovisse*, <sup>136</sup> *subaudi vitam, vel tempus: Idem, Vita alicubi honeste tractata: reliquum temporis spatium ab utroque dissimili ratione tractatum. Lucret. Vulgivago vitam tractabant more ferarum.*

„*Unguentum. In Nardinum, Telinum, Amaracinum, & similibus, deest unguentum. Jul. Cæsar, Corpus suavi Telino unguimur, id est, unguento*, <sup>137</sup> *quod conficitur in Telo insula. Lucret. Denique amaracinum fugitat sus, & timet omne Unguentum. In Olivo similiter unguen subaudimus. Horat. Ungor olivo.*]

*Urceus. Aqualis & aquale, sicut Aquarius, a, um, quod ad aquam pertinet. Plaut. Dato aqualem cum aqua, subaudi urceum. Varro, aqualis ab aqua.* „[*Matius apud Agell. 10. cap. 24. Aquarium urceum unicum domi fugit. Plaut. Mil. act. 3. sc. 2. Aqualem in foemino dicit, ubi subauditur amphora, vel hama.*]

*Urbs, vel Oppidum. Narbo ex terminatione masculinum est; ut, Sulmo, & Hippon. Sed barbara Narbo, subaudi urbs: magna Tarentum, supple urbs: magnum Tarentum, subaudi oppidum. Plinius, Cydnus Tarsum liberam urbem procul à mari secans. Livius 7. Maced. De Solois, urbe, quæ in Cilicia est, egerunt: idem lib. 3. dec. 1. Antium, propinquam & opportunam & maritimam urbem, coloniam deduci posse. Plin. Volsinii, oppidum Tuscorum opulentissimum. Justin. lib. 3. nobilem & maritimam urbem.*

Pom-

<sup>136.</sup> *Subaudi Vitam vel Tempus*] Immo vero heic potius intellige *Eos*, quorum scilicet consuetudinem se dicit cognovisse tractando illos. Vide locum *Verr. II. cap. 73.*

<sup>137.</sup> *Quod conficitur in Telo insula*] Sed nomen accepit æ-

que, ac ipsa insula, a Τηλεις, quod notat *Græcum fœnum*, & istic nascebatur potissimum, atque in hoc unguento adhibebatur. Vide *Plinium Nat. Hist. XIII. 1.* & ibi *Harduinum*, ut & *Salmasium Exerc. Plin. pag. 466. extr.*

Pompon. Mela , *Non longè ab Ilio , urbe fama excidii* &c.

In nominibus urbium , provinciarum , & insularum , si sit genitivus , deest *urbs* , vel *oppidum* , *provincia* , *insula* , vel *locus* ; ut , *Romæ natus* , *Ægypti nutritus* , *Sicilia sepultus* . Neque enim vera docent Grammatici , quum ex hac doctrina nomina provinciarum & insularum excludunt . Varro lib. 1. cap. 7. Ruft. *Itaque Cretæ ad Gortyniam dicitur platanus esse* . Cic. in Verr. *Sicilia quum essem* : idem Attic. *Quum Corcyra epulati essemus* . Virg. 3. *Æneid. Aut Cretæ jussit considerare Apollo* . Valerius Maxim. lib. 4. cap. 1. *Duos egregia indolis filios suos à Gabinianis militibus Ægypti occisos cognovit* . Sallustius Jugurth. *Romæ Numidiaque facinora ejus memorat* . Sed jam , quod desiderari contendimus , ostendamus . Cicero pro Flacco , *Num honestior est civitas Pergamena , quam Smyrna ?* idem Attic. lib. 5. *In oppido Antiochiæ* : idem 4. Philip. *Albæ constiterunt , in urbe opportuna* : idem pro Arch. *Antiochiæ , loco celebri* : idem pro Rabir. *Sed Neapoli in celeberrimo oppido* : idem 7. Verr. *Cujus duo fana duabus in insulis posita sociorum , Melite , & Sami* . Homer. 6. Odyss. *κατὰ ἄστυ Ἰθάκης* . Virg. *Quis Trojæ nesciat urbem ?* idem , *urbem Patavi , & urbem Butroti dixit* : & 6. *Æneid. Mediamque per Elidis urbem* : sic enim legendum , non , *mediaque* . Palladius , *In oppido Cumarum* . Sed si licet dicere , ut Scaliger annotavit , *urbs Spartana , & oppidum Tarentinum* , cur non licebit , *urbs Sparta , & oppidum Tarenti ?* Cur etiam non dicam , *Natus est Toleti , celeberrima Hispania Urbe ?* Virgil. 10. *Æneid. Hic locus urbis erit* . „ [Horat. *Non est* „ *aptus equis Ithacæ locus* , pro , non est Ithaca equis apta . Vitruv. procem. lib. 1. *Nobili Græcorum & ampla* „ *civitate* <sup>138</sup> *Ephesi , lex dicitur constituta .]*

Usu-

138. *Ephesi*] Sic Tacitus Hist. etiam quæ tradita sunt supra II. 1. *Ubi Corinthi , Achaia Urbis , certos nuncios accepit* . Adde II. 3. pag. 176.

Usura. Cicero, *Omnino semissibus magna copia est; supple usuris.* Sic *dextantes, bestes, centesima.*

Utile. *Consulo tibi, prospicio tibi,* <sup>139</sup> *subaudi utile, vel commodum.* Cicero in passivo dixit, *Ego tibi ab illo consuli malle.*

Vultum. *Nupsit regi,* supple *vultum,* vel *seipsam:* *Nubo enim proprie operire* significat, & novæ nuptæ flammeum ante oculos ferebant ob pudorem. , [Caper , de Orthogr. *Mulier nubuit, quia pallio obnubit caput genasque.* ]

Uxor. Lucan. lib. 2. *Liceat scripsisse, Catonis Marcia,* subaudi *uxor.* Sic *Tullia Ciceronis,* subaudi *Filia.* Vide *Filius* vel *Servus.* [Sed & Meas Notas hoc Capite ad Vocem *Filius.* ]

<sup>139.</sup> *Subaudi utile*] Immo vero nihil in Verbo *Consulere.* Est enim hoc verbum ejusdem naturæ, cujus *consultare,* & proinde significat simpliciter, deliberare de re aliqua, quærendo consilium. Cum itaque dicitur *Consulo tibi,* significatur, me tua gratia & in tuam rem consulere, seu consilium quærere, & inventum exsequi; cum *consulo te,* me apud te consilium quærere, Ellipsi Græca, & Græcis frequenti, præpositionis

απός. Dicitur etiam *Consulere aliquid.* Sallust. Jug. 13. *Nitebantur, ne quid gravius in eum consulere*retur, h. e. post deliberationem statueretur. Coelius apud Cicero. Famil. VIII. 16. *Ne quid gravius de salute tua consulas.* Plautus Trin. II. 3. 4. *Qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placet, Consulit adversum filium, nugas agit.* Sed in his deest etiam Præpositio *κατά,* in, si spectes originem phræcos.

## CAP. V.

## De Verborum Ellipsi.

VERBUM, EST, ita passim subauditur, ut supervacuum sit illud admonere. *Quid graculo cum fidibus?* supple *est.* Virgil. *Haud mora, festinant jussi,* subaudi *fit,* vel *fuit:* idem, *Promisi ultorem,* supple *fore.* Terent. *Ne dicas tibi non prædictum,* supple *fuisse:* idem,

*Factum volo, subaudi esse.* „ [In *Quot annis, quot Calendis*, subauditur *sunt*. Cic. *Siculi quot annis tributa conferunt*, pro, *annis, quot sunt, seu quotquot sunt anni*, hoc est, *omnibus annis*. Horat. *Si tricenis, quotquot eunt dies, Plutona tauris places.*]

*Est, vel erit.* *Væ* particulam ineptè jungunt dativo Grammatistæ: nam subauditur verbum *est*, ut si dicas, *malum tibi*. Plaut. Cas. *Væ tibi*. St. <sup>1</sup> *Imo istud tibi erit*. In sacris, Proverb. cap. 14. *Cui væ? cuius patri væ? cui foveæ?* & Epist. 1. cap. 8. ad Corinth. *Væ mihi est, si non evangelizavero*. Job. cap. 10. *Et si impius fuero, væ mihi est*, Livius lib. 5. *Auditaque intoleranda Romanis vox, Væ victis esse.*

*Incertum verbum.* In Aposiopesi Rhetorum <sup>2</sup> incertum verbum eleganter deest. Terent. *Egone illam? quæ illum? quæ me? quæ non?* ubi Donatus Ellipsin & Aposiopesin agnoscit. Plautus Mostel. *Quid ego nunc faciam, si amicus Demipho, aut Philonides?* Virg. *Quos ego; sed motos, &c.*

*Decet, vel simile.* Idem contingit in orationibus animi affecti. Virgilius, *Mene incepto desistere victam?* supple *aquum est*, vel *decet?* Horat. Epod. 6. *Inultus ut tu riseris Cotyttia?* idem lib. 2. Satyr. 5. *Utne tegam spurco Damae latus?* subaudi *decet*, vel *monesne*. Ita legit Lamb.

*Cœpit.* *Infinitum* dicunt accipi pro *imperfecto præterito*; ut, *populus ea mirari*, pro, *mirabatur*: sed deest *cœpit*, <sup>3</sup> vel simile aliquid, ut rectè docet Quintilian. libro

1. *Imo istud tibi erit*] Sic plane & in *Asinar.* II. 2. 40. LI. *Væ tibi*. LE. *Hoc testamento servitus legat tibi*. Ubi *Hoc Væ* est hoc malum. Florus I. 13. *Quum superbe, Væ victis, increparent*. Vide & Terent. Hec. IV. 2. 30. & Festum.

2. *Incertum verbum*] Non tantum in Aposiopesi, sed &

frequentissimè in Adagiis; Proverbiis; Interrogationibus; Increpationibus, tum Jocofo & Familiari sermone. Exempla passim obvia, quæ de singulis congerere ut non necessarium, cum passim occurrant, sic operosum nimis.

3. *Vel simile aliquid*] Non si-

bro 9. cap. 3. & Donatus Hecyr. sc. 2. Et Servius 10. *Æneid. Ire prior Pallas.*

Esto, vel Fac, vel Da. Ut dicunt accipi pro *Quamvis*; sed falsò: nam deest esto, vel fac. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*, id est, fac ita esse, ut statim venias, jam tamen facta videbor vetula. Hor. *Satyr. 6. lib. 1. Namque esto, populus Levino mallet honorem, Quam Decio mandare novo.* Sed hic rursus deest ut, sicut in illo Ciceronis 2. de Finibus, *Esto, fecerit, si ita vis, Torquatus propter suas utilitates.* Plautus *Amph. Nunc tu divine, fac, ut huc adsis, Sosa.* Quintilian. libro 12. cap. 1. *Da nunc, ut crimine manifesto prematur dux bonus.*

Oro,

ne causa hoc addit Auctor, quia multa reperiuntur loca, in quibus *capit* commode fatis adjicere aut intelligere nequeas. Sallust. Jug. 50. *sin oportunior fuga collis, quam campi erant, eo vero consueti Numidarum equi facile inter virgulta evadere: nostros asperitas & insolentia loci retinebat.* Cap. 58. *Ceterum ex omni multitudine, non amplius quadraginta, locum capere paulo editiorem; neque inde maxima vi depelli quiverunt: sed tela eminens missa remittere, pauci in pluribus minus frustrari.* Cap. 92. *Milites neque pro opere consistere propter iniquitatem loci, neque inter vineas sine periculo administrare; optimus quisque cadere aut fauciarum, ceteris metus augeri.* Ubi diversa videntur verba intelligi, in prioribus & negativis poterant, in posterioribus *capit*. Cap. 97. *Pars equos escendere, propter atrocitatem magis, quam pra-*

*lio, similis fieri, neque virtus neque arma satis tegere.* Etiam post *quum*, Sall. Jug. 98. *jamque dies consumptus erat, quum tamen barbari nihil remittere.* Crediderim frequentatam primo hanc Ellipsin *capit*, atque ita Infinitum pro Imperfecto Indicativo in narrando adhiberi coeptum, & adhibitum deinceps etiam, ubi *capit* intelligi non posset, atque adeo directe tunc pro Imperfecto illo, nulla Ellipseos alicujus habita ratione. Unde & promiscue modo Infinitum, modo Imperfectum in eadem Periodo occurrit. Sall. Catil. 48. *Interea plebes Catilina consilia exsecrari, Ciceronem in caelum tollere, veluti servitute erepta, gaudium & latitiam agitabat.* Et cap. 60. *Catilina cum expeditis in prima acie versari, laborantibus succurrere, &c. Strenui militis & boni imperatoris officia simul exsequebatur.*

Oro, vel Precor, vel Opto. Ut dicunt isti accipi pro Utinam. Terent. Adolph. Ut Syre te cum tua monstratione magnus perdat Jupiter. Sed falluntur: nam deest oro vel precor, 4 vel queso. Terent. Andr. Deos queso, ut sit superstes. Cic. 2. Catil. Deos immortales precari, venerari, atque implorare debetis; ut urbem defendant. Catullus in coma Berenices, Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat. Horat. 2. Serm. Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum. Livius lib. 1. Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium cæteri. ut tua signa nobis certa ac clara sint, subaudi precor, vel oramus. Plaut. Curcul. Meliorem, quam ego sum, suppono tibi. CA. operam ut det. PA. Dabit. supple oro. Terentius Phorm. Id ut conficerem: confeci: adfero. Tibul. Dii meliora ferant; nec sint insomnia tanti; id est, oro, ut non sint. Virgil. 6. Æneid. Ipsa canas oro. „ [Plautus Menech. Si ego hoc feci, omnium miserrum, exopto, ut fiam miserrimus. Cicero, Male mihi sit, si unquam quicquam tam invitus scripsi: Ne vivam, si: Sollicitat me, ita vivam, valetudo tua: Ne sim salvus, si aliter scribo; ac sentio: Moriar, si; Moriar, nisi te puto consuli malle, quam inaurari. Prop. Atque; ita sim salvus, magno contendis Homero: quæ sunt elegantes jurandi formulæ.]

Audio, vel Narro. O, particulam; dicunt regere tres casus, quum nullum possit regere; ut, ô curas hominum: ô Pamphile: ô vir fortis, atque amicus. Sed vocativus non indiget ulla particula; in reliquis est signum admirationis, & deest verbum aliquod. Et vero, si enuncies hos accusativos interrogando, quomodo regentur ab illa particula, quæ ne intelligi quidem potest? ut si dicas, Hæcine flagitia? hæcine seculum? Aut in respondendo; ut, ô fortunatam, natam, me consule,

4. Vel queso] Vel velim, seu Est, ut velim, ut &c. Ter. Adel. IV. 1. 3. Utinam ita se defatigarit velim. Quod aliter sup-

pleri nequit, quam Est ita, ut velim, utinam ita se &c. Vide Me supra ad I, 13, pag. 93, 94.

*sule, Romam; Te consule fortunatam, Cicero? imo infelicem, & miseram. Ter Heaut. Quid ait? CL. Se miserum esse. CHR. Miserum? s Deest igitur verbum Dico, audio, vel narro. Terent. Phorm. Jocularum audaciam: Deest, inquit Donatus, Audio ex te, vel, Dicis. Potest & intelligi narras: Terent. Andr. Bonum ingenium narras adolescentis.*

Imploro, vel Obsecro. Simile est *Deum atque hominum fidem*: ubi isti supplent *O*, vel *Proh*, quia sæpe apponitur. Sed deest *imploro*, „[vel *obsecro*, vel *nuncupo*.] Cicero, *Ille implorare Deum atque hominum fidem*. Terent. *Proh Dii immortales, obsecro vestram fidem*. Liv. lib. 3. *Omnes Deum hominumque implorabimus fidem*. „[Pacuv. *Ægisthi fidem nuncupantes, conciebant populum*.]

Paro, vel simile. Horat. *Quo mihi fortunam, si non conceditur uti? subaudi paravi: Idem, Unde mihi lapidem? unde sagittas? supple inveniam, vel parabo.* 6 Cic. Attic. *Martis vero signum, quo mihi pacis auctori? supple parasti, vel emisisti. Quinctil. Quo, per fidem, divitias cæco? subaudi censes, vel putas. Juvenal. Unde tibi frontem, libertatemve parentis? Non desunt imperiti, qui annotent, Unde, & Quo, regere accusativum, quasi sint novæ præpositiones. „[Potest etiam in istis subaudiri, „opus putas, vel opus est. Cic. Non quero, unde hæc habueris, sed quo tibi tantum opus fuerit.]*

Aspi-

5. Deest igitur Verbum Dico &c.] Immo ex proximis istic repeti identidem debet, ait. In quibusdam tamen intelligi potest Dico. Sed prout adhibentur varii sensus locutiones, ita varia intelligi debent verba, ut in illis, *O Curas hominum! Jocularum audaciam!* ubi intelligo, *Mirror*, vel simile quid.

6. Cic. Attic. Martis vero si-

gnum &c.] Verba hæc non sunt ex Epistolis ad Atticum, sed Famil. VII. 23. Intelligi vero malim, *bonum putas*. Sic mox, *quo divitias cæco?* scil. *dabis, vel bonas censes*. Sic passim Icti, *Quo bonum est hoc aut illud facere?* Vide Defensorem Ictorum in Opusculis nuper editis pag. 400.



Aspicio, vel Video. *En, Ecce*, accusativo & nominativo jungunt Grammatici; ut, *En quatuor aras; Ecce hominem*, vel *homo*: inepte utrumque: nam in Accusativo deest *Vide*, in nominativo *Venit*. Lucan. lib. 1. *Ecce videt capiti fibrarum increfcere molem*. Virg. 1. 6. *Confpicit ecce alios dextra lavaque per herbam*. Plaut. Mercat. *Eccillum video*. Mart. 1. 2. *Ex me Cafareum profpicias ecce tholum*. Terent. Eunuch. *Sed eccum Parmenonem incedere video*. idem, *Atque eccum Phidippum optime video*: idem, *Atque eccum video ipsum egredi*: idem, *Sed eccam Thaidem ipsam video*. Ovid. 2. Metam. *Aspice vultus ecce meos*: ibid. *Toftos en aspice crines*: idem ad Liviam, *Quemque premat fine te, fternitur ecce torus*: idem 15. Metam. *Aspiciate en*. Plaut. Menech. *Treis eccos nummos habes*.

Adeft, vel Venit. *En Priamus, Ecce homo*, fupple *adeft*, vel *venit*. Ovid. *Ecce, Lycaonia proles ignara parentis, Arcas adeft*: ibid. *Ecce venit rutilis humeros protefta capillis Filia Centauri*: idem 3. Metam. *Ecce viri fau-trix, fuperas delapfa per auras, Pallas adeft*. Virg. 6. Æneid. *Ecce gubernator fefe Palinurus agebat*: idem, *Ecce autem Inachiis fefe referebat ab Argis Sæva Jovis conjux*. Ter. Adolph. *Ecce autem hic adeft fenex nofter*. Virg. 10. Æneid. *Chorus ecce fuarum Occurrit*. „ [Plaut. Mercat. „ prolog. *Ecce ad me advenit mulier,*]

Narro. Cicero Attic. lib. 12. *Male Hercule de Athamante*: ibid. *Malè de Sejo*, fupple *narras*: idem Attic. lib. 16. *Malè mehercule narras de Nepotis filio*. Terentius, Eun. V. 3. 7. *Bene narras; nam illi faveo Virgini*.

Moneo, vel Fac. Imperitè addunt imperativis, *Ames, legas; amet, legat; ametis, legatis; ament, legant; amaveris, legeris; amaverit, legerit; amaverint, legerint*; ut, *nil mihi refcribas*: nam deeft, *moneo*, vel *fac ut*, vel *volo ut*. Plaut. Mercat. *Ito hinc ad villam, atque iftos raftros villico Pifto ipfi facito coram ut tradas in manum; uxori facito ut nuncies, &c.* „ [ & Ciftell. act. 1. fc. 1. *numquid „ me vis? L. ut valeas, fubaudi volo.* ] Ovid. *Lac faci-*

*tote bibat.* Terent. Hecyr. *Puer ut saturetur facito: idem Adelph. Bono animo fac sis Sostrata, & istam, quod potes, fac consolere: ibidem, Quaso facito hoc tecum cogites.* Plancus Cicer. *Fac valeas, meque mutuo diligas: idem Dolabellæ lib. 9. Fac ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias.* Plautus Cistell. *Facito ut facias stultitiam sepelibilem.*

Hoc dico, vel Ita dico. Plin. in præfat. *Subsecivis temporibus ista curamus, ne quid vestris putetis cessatum horis, subaudi hoc dico, ne quid &c.* Cic. *Satiari delectatione non possum, ut mea senectutis requiem oblectationemque noscatis.* Virgil. *Nec sum adeo informis, nuper me in litore vidi.* Terent. Andr. *Quasi tibi non renunciatum sit.* Idem Hecyr. *Quasi non tu multo malis: ubi Donatus 7 supplet, ire.*

At

7. *Supplet Ire*] Sic etiam priores Editt. Sed tamen rescribe *Ita dicis*, pro isto *Ire*, & vide ipsum Donatum ad Hec. I. 2. 35. Ceterum nihil frequentius, quam per Ellipsin omitti verbum *dicere*, aliave propinquæ significationis. Ovid. *Metam. XIII. 552. Colloquiumque petit: nam se monstrare relictum Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.* XIV. 462. *Vires Aetolius Heros Excusat, nec se aut Soceri committere pugna Velle sui populos, aut, quos e gente suorum Armet, habere ullos.* Intellige *dicit, addit.* Liv. I. 19. *Misit legatos, qui peterent connubia; Urbes quoque, ut cetera, ex infimo nasci, scilicet dicerentque.* cap. 27. *redire in prælium jubet, nihil trepidatione opus esse, scilicet dicens.* Cap. 50. *Turnus invehctus erat in absentem; Haud mirum esse &c. Cui enim*

*non apparere, &c.* Intellige iterum *dicens.* Cap. 57. *Incaluerant vino, AGE SANE; Omnes citatis equis advolant. Ubi sensus est, dicuntque Age sane.* Porro XLV. 34. *Literis missis, Senatium prædam Epiri civitatis exercitui dedisse, evocavit &c.* Intellige, *qua dicerent, docerent.* Sic Sall. Jug. 25. *Literas ad Jugurtham mittunt: quam ocissime ad provinciam accedat, se ad eum ab Senatu missos.* Cato apud Festum in v. *Oratores, Propterea quod complures venerant, (scilicet dicentes, nunciantes) Aetolos pacem velle.* Sulp. Sev. lib. 2. *Hist. Sac. Adhibito eos terrore increpitat, quis impensa consumeret? scilicet rogans, dicens.* Sic Sall. Jug. 44. *Mandata dat, (scilicet rogans) quo consilio servitia repudiet? Ne pos Ages. 4. Nuncius ei domo venit, Baotios bellum indixisse*  
Lace-

„Attinet. In *Quantum ad*, *Quod ad*, subauditur verbum attinet. Ovid. *Quantum ad te*, *Theſeu*, *volucres*, *Ariadna marinas Pavit in ignoto ſola relicta loco*. Liv. 8. „*Otium inde*, *quantum à Volſcis*, *fuit*. Varro 1. Ruſt. 9. „*Quod ad culturam*, *refert*, *utrum terra ſit macra*, *an pinguis*. Hoc non intelligentes, duobus locis Varro- nem corruerunt, ex *Quod ad* facientes *Quoad*, „quod eſt plane barbarum.]

Ire. Cic. Mario, *Cum Libone tuo*, *vel potius noſtro*, *in Pompejanum ſtatim cogito*: idem Attic. *Inde ad Tan- rum cogitabam*, *ut cum Mophagone ſignis collatis*, *ſi poſſem*, *deceſt ire*, & *conſtigerem*: idem Attic. *Rhodium volo pue- rorum cauſa*, *inde quam primum Athenas*.

## Re-

Lacedemoniis. Cicero Famil. XV.

1. *A Tarcondimoto litera mihi reddita ſunt*, *Pacorum tranſiſſe Euphratem*. Tuſc. quæſt. II. 17. *Mittunt etiam vulneribus conſecti ad Dominos*, *qui querant*, *quid velint?* *ſatiſfactum iis ſit?* *ſe jam velle decumbere*. Sic enim diſtingue. *Mittunt ſcil. eos*, *qui iſta querant*, *addantque ipſorum nomine*, *ſe jam velle dec*. Ita Sall. Catill. 47. *Omnia aperit*: *ſe paucis ante diebus adſcitum*, *intellige*, *additque*. Auſt. ad Herenn. IV. 50. *Negat ſe accedere poſſe*, *nec edificare etiam nunc a- dere*; *tameſi in Tuſculano quidem capi inſanire*, & *in iisdem funda- mentis edificare*. Intellige in poſterioribus & interpone *Inquit*, *vel præmitte Additque*. Curtius V. 7. *Rex quoque avidior*, *quam patientior*: *Quin igitur ulciſcimus Graciam*, *Urbique faces ſubdimus?* ſcil. *dixit*. Salluſt. Jug. 82. *Quam rem alii in ſuperbiam vertebant*, *alii bonum ingenium contumelia*

*accenſum eſſe*, ſcil. *interpretaban- tur*. Cap. 109. *Fubet*, *ac ſe ni- hil decreviſſe*, ſcil. *addit*, *dicit*. Juſtin. XXXIV. 3. 6. *Senatum adiit*, *obſidemque ſe vivo fratre veniſſe* &c. ſcil. *dixit*. Eodem modo Phædr. fab. 29. *Repreſſit iram*, & *facilis vindicta eſt mi- hi*, *ſubaudi iterum dixit*. Nam male ſollicitari à Viro Docto Obſerv. II. 20. *Et patet ex Salluſtii & Juſtini Verbis*. Quin immo apud Liv. I. 35. *omitti- tur diceret*, præmiſſo *Quum*: *Is primus orationem dicitur habuiſſe ad conciliandos plebis animos*, *quum ſe non rem novam petere* &c. Intellige *diceret*. Adde hiſ etiam, *Iſtuccine interminata ſum tibi*, & ſimilia, de quibus vide me ad lib. III. cap. 2. *pror- fuſ in extr.*

8. *Quod eſt plane barbarum*] *Nempe*, ſi adhibeatur pro *quod* *Quodad*. Ceteroqui ſatis Latinum eſt. Vide ſupra III. 6. i. pag. 425.

Respondeo. Cicero Attic. 9 *Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo ejus exemplum.* Quinctilianus, *Sed si confessionem culpa mea exigitis, ego fui pater durus, & patrimonii tenax custos, subaudi respondeo, vel confiteor.* „[Varro libro 8. de ling. Latin. *Quod rogant, ex qua parte oporteat simile esse verbum, à voce, an à significatione, respondemus, à voce: ibidem, Rogant, cur malimus habere lectos exebore, ex testudine; ad quæ dico, nos, dissimilitudines quoque sequi.*]

Rogo. Terentius, *Quid is fecit? Quid ille fecerit?* subaudi rogas: idem Eunuch. *Non vides? videam obsecro? quem? idem, Quid ergo narras, quid ego narrem?*

Timeo, vel Cave, vel Vide. Virgil. Gallo, *Ab te ne frigora ladant: Abtibi ne teneras glacies secet aspera plantas;* <sup>10</sup> supple timeo, vel cave. Terentius Adelph. *Ne nimium modo bonæ tuæ istæ nos rationes, Micio, & tuus iste animus aequus subvertat.* Ubi Donat. *Subvertat, legendum est, ut subandiamus timeo, vel aliquid tale.* Persius Satyr. 1. *Quare ne mihi Polydamas & Trojades Labeonem prætulert, subaudi metuo.* Horat. 1. Carm. *Terruit gentes,*

9. *Quod Epistolam meam &c.* ] Ego potius hæc & similia supplerem hoc modo: *Responsum ejus negotii, vel Negotium, quod attinet ad id negotium, juxta quod poscis epistolam &c. est hujusmodi: Non habeo &c. Sic mox, Confessio mea culpa, si confessionem exigitis, hæc est: Ego fui &c. Nihil autem frequentius Ciceroni, quam progredi in respondendo per voculam Quod ad aliam partem Epistolæ illius, cui respondet. Vide Famil. I. 9. & II. 17. &c. Ceterum sæpius supra jam egimus de τὸ Negotium, quod adinet ad eam*

*rem.* Vide pag. 126. 127. & 2-  
libi. Sed & sæpe abundat τὸ  
*Quod* in initio Periodi. A. ad  
Herenn. IV. 55. *Quod simulatque*  
*Gracchus perspexit fluctuare popu-*  
*lum.* Sall. Jug. 14. *Quod utinam*  
*illum eadem simulantem videam,*  
Videtur *Utinam* vel *Ut* apud  
Plautum Trin. IV. 2. 155. per  
Ellipfin omissum in his, *Quod*  
*Dii te omnes advenientem peregre*  
*perdant.* Et sic sæpe, *Quod si,*  
*quod nisi, quod etsi, quod uti-*  
*nam.*

10. *Supple Timeo, vel Cave]*  
Vel etiam *Precor.* Vide supra in  
hoc ipso Capite p. 659.

tes, grave ne rediret *Sæculum Pyrrhæ*, id est, ita terruit gentes, ut timerent, ne rediret. Ovidius I. *Metam.* *Me miseram, ne prona cadas, indignave ledi Crura notent sentes, subaudi timeo, vel cave, vel vide.* Terentius Heaut. *At ut satis contemplata sis, mea nutrix, subaudi vide.* Idem, *Verum illa ne quid titubet, subaudi vide, vel cavendum erit.* Idem Phormione. *Vereor ne istæc fortitudo in nervum erumpat.*

Amet, vel adjuvet. *Mehercule, Mecastor, Medius fidius*, supple amet, vel adjuvet; quasi dicas, me Deus filius adjuvet: me Hercules amet. Et *mehercule*, pro *me Hercules*, dictum esse, autor est Cicero in Oratore. Festus in voce, *Me Castor; Me Castor & me Hercules, jusjurandum erat, quasi diceretur; Ita me Castor, Ita me Hercules, ut subaudiatur, juvet.* Vide eundem in voce, *Medius fidius*, & in voce, *Ita.* Vide etiam Petrum Crinit. lib. 21. cap. 6.

Facio, vel dico. Plin. in epist. *Studes? an piscaris? an venaris? an simul omnia?* subaudi facis. Quintilian. II. *Nil aliud quam rennet.* Martialis, *Nil aliud, bulbis quam*

II. *Nil aliud &c.*] Frequentissime hæc ita occurrunt, ut intelligatur verbum *Facere* in eo Tempore, in quo sequens Verbum ponitur, vel in uno Suetonio: Cæs. 20. *Ut domo abditus, aliud nihil, quam per edicta obnunciaret.* Aug. 83. *Mox nihil aliud, quam vesticabatur & deambulabat.* Calig. 44. *Nihil autem amplius, quam Adminio in dedicationem recepto.* Claud. 10. *Fluctuantes, nec quicquam adhuc, quam frementes.* cap. 16. *Alium, nihil amplius, quam admonuit.* Similiter Tacitus Hist. II. 91. *Commotus, non tamen ultra, quam advocavit.* Florus III. 23.

*quid aliud, quam ad bellum vocabantur.* Et IV. 2. 67. *nec Duces fortius, quam ut fugerent.* Et §. 80. *quum diu pari Marte acies nihil aliud, quam occiderent.* Sed & in aliis locutionibus Verbum *Facere* prætermittitur. Tac. Ann. XII. 7. *Cuncta feminae obediebant, non per lasciviam, ut Messalina, scil. fecerat, rebus Romanis illudenti.* Sallust. Jug. 15. *Veritus, quod in tali re solet, scil. fieri, ne polluta licentia invidiam accenderet.* Cap. 96. *Neque interim, quod ambitio prava solet, scil. facere, Consulis famam ledere.* Florus IV. 1. *Senatum confodere, &c. totam denique Remp. funditus*

quàm satur esse potes. Sic in illis, *Bene Ennius; Prudenter Scipio; subaudi dixit, vel fecit: item, Dii melius, Dii meliora.* Tibul. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia vera.* Terent. *Bona verba quæso, subaudi dic.*

„Crede. [Lucret. *Sed vix adducor, ut ante Non quierint animo præsentire, atque videre, pro, vix adducor, ut credam.*]

Reliqua sunt faciliora: ut; *Quid multis? Quid multa? Scit fidibus, subaudi canere: scit Latine, puta loqui. De his hætenus: hæc hætenus; [subaudi egimus, diximus, dictum sit.]*

rollere, &, quicquid nec Hannibal videretur optasse, pro & facere, quicquid. III. 19. *Quin illud quoque ultimum belli dedecus, capta sunt castra, scil. evenit.* Sic IV. 2. 81. & IV. 12. 50. Immo integrum, *Hoc facio, omisum reperias apud Florum I. 10. Ardentibus fœcis injicit manum: ut scias, inquit, quem virum ef-*

fugeris. Plenum est, *Hoc facio, ut scias &c.* Vide omnino Gronovium Patrem Observ. II. 20.

12. *Vix adducor, ut credam* ] Sic Cicero Famil. II. 10. *Non enim adduci possum, ut abs te nullas putem datas.* Ep. 16. *Illud miror adduci potuisse te, ut me existimares tam improvidum &c.*

## C A P. VI.

*De Præpositionum Ellipsi, de Nominibus Urbium, Provinciarum & Insularum, de Ablativo, quem falso Absolutum vocant, de Instrumenti Præpositionibus, de Comparativi Præpositione, de Pretii Præpositione, de Verbis Copiæ & Inopiæ, de Variis aliis Præpositionibus.*

**P**Ræpositionum Ellipsis duabus regulis continetur: Prima, *Nullus non Ablativus à præpositione pendet.* Altera, *Accusativus, qui nec sit infiniti suppositum, nec Activorum appositum, à præpositione pendet.* „[Priscianus extremo lib. 18. *Frequentissima est hæc figura apud auctores, in qua Præpositio deficit.*]

*De nominibus urbium, provinciarum, & insularum.*

**A**d, in, ab, de. In nominibus non solum Urbium, sed & Insularum, & Provinciarum, atque etiam aliorum locorum, sæpe deest Præpositio: ut, *Tendit Romam, Ægyptum, Italiam, Cyprum, Elyfios, Rus, & Domum: Venio Roma, Ægypto, Cypro, rure, domo, agro.* [Vide in Ellipsi, Cap. 4. *Urbs.*] Longum esset, quod jam feci aliquando, si testimonia velim congerere, ubi adhibeatur præpositio: hoc verè ausim affirmare, <sup>1</sup> sæpius inveniri nomina Urbium cum præ-

1. *Sæpius inveniri &c.*] Dubitem de eo, (Vide Me Nota seq.) sed tamen de quibusdam Scriptoribus vere id dici posse putem. Notabilis in hanc rem est locus Suetonii in Aug. cap. 86. ut ex Cod. Salm. à Viro Summo, I. G. Grævio, emendatur: *Necubi Lectorem vel Auditorem obturbaret ac moraretur, neque Præpositiones Urbibus addere, neque Conjunctiones sæpius iterare dubitavit, qua detracta adferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent.* Ceterum ex præpositionibus aliæ frequentius exprimuntur ante nomina Urbium, aliæ rarius; quas inter vel maxime est IN. Sed tamen & hæc sæpe occurrit apud Plautum. Veluti Curcul. II. 3. 62. *Ecquem in Epidaurum trapexitam noverim.* IV. 4. 6. *Salvus quum advenis in Epidaurum.* Mil. II. 4. 31. *Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore.* Sic alibi sæpius. Ita quoque Livius XLII. 26. *Eumenem in Asia, Antiochum in Sy-*

*ria, Ptolemaum in Alexandria se convenisse.* Suet. Aug. 96. *In Philippis Thessalus quidam ei de futura victoria nuuciarvit.* Adde Voffium de Construct. Cap. 46. init. Sed & revera discrimen aliquod est inter *Venit Romam, & ad Romam.* Nec ideo delirat, si quis promiscue ad *Vejos* dicat, & simpliciter *Vejos.* Potest enim & hæc Præpositio in isto sensu omitti, licet rarius id fiat. Nam plerumque exprimitur, ut vitetur confusio  $\approx$  *Ad & In*, quæ fere intelligitur, quando Elliptice dicitur, *Venit Romam.* Distinguit significationem harum Præpositionum diserte satis Cicero Fam. xv. 3. *Quum ad Me venissent IN castra AD Iconium.* Sic *Ad*, ibid. ep. 2. *Castraque Ad Cybistra, quod oppidum est Ad Montem Taurum, locavi.* XVI. 4. *Tertio die abs te Ad Alyziam accesseramus.* Is locus est citra *Leucadem.* at seq. ep. dicit *Apud Alyziam.* Sic *ad Capuam, ad Tarentum*, quæ mox ipse Sanctius ex

præpositione , quam sine illa ; nam Titus Livius fere sine præpositione non loquitur. Neque audiendus est Quinctilianus , qui solœcisimum credit esse , *Veni de Susis in Alexandriam*. Sed absurdus delirant , qui contendunt aliud esse , *Eo Romam* , aliud , *eo ad Romam* , sic *venio Roma* , & *venio à Roma* : dicunt enim , sine præpositione locum ipsum significari , cum præpositione vero , *juxta* , vel *propè*. Delirat igitur Livius lib. 5. decad. 1. qui sæpè nunc *Vejos* , nunc *ad Vejos* , eodem sensu dicit. Græci dicunt , *Noctuas in Athenas* ; Latini , *Noctuas Athenas*. Nec mihi etiam in hac parte placet ipse Cicero , quum lib. 7. epist. 3. Attico sese excusat , quod scripserit , *In Piræa quum venissem*.<sup>2</sup> nam ipsemet

no-

Cicerone adfert , & quæ tamen nequitiam accipienda sunt ita , ac si illas Urbes intraverit Cato , ex cujus persona hæc dicuntur. Male vero Casaubonus *AD* pro *IN* positum censet in hoc Suetonii loco , Claud. 1. *Corpus ejus per Municipiorum Coloniæque primores , suscipientibus obvius scribarum decuriis , Ad Urbem deventum ; Urbi enim illatum fuisse corpus , non ad Urbem tantum* , ait Casaubonus. Et verum id est , nec probatione indigebat. Sed non animadvertit Vir Doctissimus , fuisse Urbi illatum ab obvius utique scribarum decuriis , quæ susceperunt corpus , à primoribus illis deventum *Ad Urbem*.

2. Nam ipsemet nobis autor est] Scil. exemplo suo. Et ita Famil. III. 6. *si ad Sidam navigassem*. IV. 12. *quum ab Epidaurò Pyræum advectus essem*. IX. 16. *Nolo te ad Bajas venire*. XV. 3. *ab Epheso in Syriam profectus erat*. Vide & Scioppium , sive Gro-

sippium , Parad. Liter. Ep. 3. qui multus est in exagitando Cicerone , quod non rectius causam locutionis suæ , *in Pyræa quum venissem* , egerit , quasi ipse solœcisimum in ea inesse agnovisset : id quod tamen ex ejus verbis non liquet , quippe in quibus tantum agnoscit , ab iis , qui elegantiam studerent , ante oppidorum nomina omitti solitam præpositionem. At Quinctilianus I. 5. ex quorundam sententia , qui plenissime de Solœcisimo egerint , eum fieri tradit etiam *Adjectione* , Ut , *Veni de Susis in Alexandriam* ; & *Detractione* , ut *Venio Aegypto*. Verum hæc alios a solœcisimo diducere , h. e. distinguere & separare , mox addit , ac illud quidem *Pleonasmus* , hoc *Ellipsin* vocare. Et sane , nisi pro Solœcisimo habendum sit , quicquid a vulgari maxime usu recedit , perperam istæ locutiones ad Solœcisimum referrentur. Nihil enim habent , quod incur-

rat



nobis autor est , ut addamus , si libuerit , præpositionem. Cicero 1. Acad *venisse ab Roma* : idem de Senect. *Miles profectus sum ad Capuam , quintoque anno post ad Tarentum quaestor.* idem Phil. 8. *ut ab Alexandria discederet.* Innumera alia sunt in epistolis ad Attic. Propertius lib. 3. *Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.* Martial. *Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris* : idem lib. 13. *Hæc de vitifera venisse picata Vienna.* Et multa sunt proverbia ; ut , *Naviges in Massiliam , & de Massilia venisti.*

Accipe rursus contra istos ellipsin præpositionum in nominibus provinciarum , & insularum , aliorumque locorum. Virgil. *Italiam fato profugus , Lavinaque venit*

lit-  
rat in artem aut naturam linguæ. Revera tamen ab usu eorum , qui elegantia attendebant , aliquantulum erant alienæ , unde à Suetonio *Præpositiones Urbibus non addita* dicuntur *gratiam sermonis augere* , licet eam gratiam plerumque Augustus , sæpe & alii , neglexerint , si vel minimus esset *Obscuritatis* cujusdam metus. Vide & Vossium de Construct. cap. 42. & 46. Quapropter recte quidem fecerunt Sanctius & Scioppius , quando ostenderunt nihil in eo vitii hæere , si Præpositio exprimatur ante Nomina Urbium , vel omittatur ante nomina Regionum. Sed modum illos excessisse nollem , & nimio Grammaticis aliis contradicendi studio suas Observationes eorum Traditioni prætulisse. Vere enim frequentioris fuit Usus , Præpositiones Urbibus non addere , Regionibus addere. Patet illud non tantum ex majori numero

Exemplorum apud Optimos Auctores , sed & ex disertis Ciceronis , Attici , Quinctiliani , Suetonii , ac Veterum Grammaticorum ( Vide Sosip. Charisium lib. 2. pag. 206. ) testimonio. Usui autem soli hæc debentur. Eum enim , fortuitum licet , in his vel maxime dominari , liquet etiam ex peculiari & diversa constructione Nominum , prout illa diversæ sunt Declinationis aut Numeri. Nam quando dicebant Latini , aliquid factum in aliqua Urbe , si Nomen esset primæ aut secundæ Declinationis , in Genitivo simpliciter id efferebant , *Vixit Roma , Tarenti , Rhodi.* At si Pluralis esset Numeri , aut Tertiæ Declinationis , in Ablativo , *Accidit Athenis , Thebis , Locris , Lacedæmone , Carthagini.* Cujus diversitatis nulla potest dari ratio , nisi quæ ex inconsulto & fortuito vulgaris usus consensu petitur.

*littora: Idem, At nos hinc alii sitientes ibimus Afros, Pars Scythiam, & rapidum Creta veniemus Oaxem, Et penitus toto divisos orbe Britannos: idem, Æoliam venit, loca facta furentibus Austris: Æneid. 6. Devenere locos latos, & amœna vireta Fortunatorum nemorum, sedesque beatas: ibidem, Hac iter Elysiûm nobis: ibid. Hæc liminâ tendere adegit. ibidem, Finesque canebat Venturum Ausonios. Cretam portaretur, dixit Catullus. Sed statim objiciunt imperiti, poetarum testimoniis non standum, qui causa carminis cuncta conturbant. O ingenia putida & infelicia. Sed age, accedant Oratores, & alii. Cicero pro lege Manil. *Inde Sardiniam cum classe venit: idem pro Muræna. Quæ ex pugna quum se ille eripuisset, & Bosphorum confugisset. idem 3. Verr. Samon, Tenedon, & Delon, nunc cum præpositione, nunc sine illa scribit: & alibi Sardiniam, Siciliam, Cyprum, Corcyram. idem Attic. Si Pompejus Italia cedit. 3 Sallustius citante Frontone, Tum verò Bithyni propinquantes Tartanium. Papi-nianus lege 75. ff. de cond. & demonst. Quum Asiam**

ve-

3. Sallustius &c.] Sic Idem Jug. 28. *Legiones per Italiam Rhegium, & inde Siciliam, transve-ctæ. Cap. 33. Romæ Numidiæque facinora ejus memorat. Corn. Nepos præf. Magnis in laudibus tota fuit Græcia. Pausan. 2. Pausaniam cum classe miserunt Cyprum & Hellepontum. Milt. 2. se domum Chersonesi habere. Chabr. 3. Conon plurimum Cyprî vixit, Iphicrates in Thracia, Timotheus Lesbi, pro in insula Cyprî, & Lesbi. Livius XLV. 10. Navigare Ægyptum pergit. Cap. 13. Literæ deinde Macedonia allatæ. XLII. 25. & XLIV. 25. Samothracæ pro in Samothracæ insula. Epist. 47. ut alter Ægypti, alter Cyrenis*

*regnaret. Sueton. Tib. 72. Rediens propere Campaniam. Florus II. 2. Serpente latius bello, Sardiniam, annexamque Corsicam, transit. Plaut. Curcul. I. 3. 50. Parasitum misi Cariam. Cicero Acad. I. 3. Brutus sic Philosophiam Latinis literis persequitur, nihil ut iisdem de rebus Græcia desideres, pro, eGræcia: Sed durum id esse puto, & ideo accefferim illis; qui legunt Græcia, quamvis non ignorem, Davisium ad Cæs. B. G. V. 55. vulgatam lectionem probare, æque ac in Obsequente, in quo tamen Ego itidem Scheffero magis crediderim, quam ipsi.*

venisset. Suetonius August. *Decedens Macedonia*: ibid. cap. 17. *Ab Actio quum Samum insulam in hyberna se recepisset*: idem Vesp. *Ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur*. Valerius Maxim. lib. 1. cap. 6. *Pœnorum exercitum Italia pelleret*: idem libro 5. cap. ultimo, *Epirum portanda dedit*. Justinus lib. 20. *Ægyptum primo profectus*, *Cretam contenderat*. Mela lib. 3. cap. 9. *Ægyptum tendere*: ibidem, *Ægyptum exportat*. Tacitus libro 2. *Germanicus Ægyptum proficiscitur*: & libro 4. *Cretam amovetur*. Livius lib. 5. decad. 5. *Exercitum Ægyptum induxisset*: ibidem, *Cyprum extemplo classem misit*. Plautus Curcul. *Quia parasitus non rediit Caria*. Terent. Phormion. *Qua profectus causa hinc est Lemnum Chremes?* antea dixerat, *iter illi in Lemnum ut esset*. Apul. lib. 9. *Metam. Larem reveni meum*: ibid. *proximam civitatem deducere consueverat*: ibid. *Baculo se vix sustinens, civitatem adventat*. „ [Plaut. Pœnul. act. 3. sc. 6. *Utinam* „ *hinc abieris malam crucem*. Catullus, *Cur non exsilium* „ *malasque in oras Istis?* Attius Phœnis. *Iussit proficisci exsilium quovis gentium*. Varro 1. Rust. 55. *Olea dominum, & balneas, & gymnasium, sequitur, pro ad, vel* „ *in balnea*. Plaut. Merc. *Mittere aliquem ad mercatum,* „ *& Ire mercatum: & Redii exsilio: & Pœn. Malam crucem ibo potius; & Stichus, Jam per hortum amicam transibo meam, pro, ad amicam*. Fannius, citante Charisio, *Villam venit, pro in Villam*.

4 Nunc videamus *Rus & Domum* cum præpositionibus,

4. Nunc videamus *Rus & Domum* ] Satis probat Sanctius, etiam hæc Vocabula Præpositionibus jungi. Sed tamen hic quoque notandum est, quod supra monui de Nominibus Urbium, sæpius Præpositiones omitteri, maxime, si hæc vocabula ponantur sola sine Epitheto, aut Genitivo. Hæc enim

si accedunt, tum sane crebro præmittitur Præpositio, Veluti in quacunque domum, In domo Cesaris, in vestra rura. Non tamen semper ita. Etenim Sallust. Jug. 76. *Aurum & alia domum regiam comportant*. Plautus Trucul. II. 2. 6. *Quid tibi hic nostra domi debetur*. Cic. Famil. IX. 16. *Recta a porta domum me-*

bus, in singulari & plurali. Livius libro 9. decad. 4. *ſam ubi vos dilapſi domos & in rura veſtra eritis.* Cic. Tuſc. *Quum in ſua rura venerint.* Aſconius in Milonia-  
na; *Qui forte ex rure in urbem revehebatur; In domo Ce-  
ſaris, in domo Lentuli, in domo Lecca, trita ſunt apud  
Ciceronem.* Cicero 6. Verr. *Ad prætoris domum.* Verr.  
3. *Adeam domum, in qua ipſe diverſabatur, profecti ſunt:*  
Verr. 7. *In Chelidonis domum præturam tuam contuliſti:*  
idem Parad. 3. *In quamcunque domum ſuprum intulerint:*  
idem 2. leg *In ipſius patris domum detulimus:* idem 5.  
Tuſcul. *Socrates philoſophiam, & in urbibus collocavit,  
& in domos etiam introduxit.* Terent. Eunuch. *Si in do-  
mum meretriciam deducâr, [Livius 8. Claſſe, qua advecti  
, ab domo fuerant, multum potuere: & lib. 6. Accitis ab  
, domo novis militibus, Fabius cum novo exercitu ab Roma  
, advenit. Plaut. Aulul. Diſcrucior animi, quia ab domo  
, abeundum eſt mihi. & Epid. Num ab domo abſum?]*  
Apulejus lib. 4. *Quippe quidam procurrens è domo proce-  
rus & validus: ibid. Nam viſa ſum mihi de domo, de  
tha-*

*am veniſſe; neque hoc admiror, quod non ad tuam potius, ſed il-  
lud, quod non ad ſuam.* ep. 3. *Sed quid ego hæc ad Te, cujus do-  
mi naſcuntur.* de Offic. II. 22. *Nihil domum ſuam intulit.* Sed  
& notanda hic itidem eſt illa di-  
verſitas peculiaris conſtructionis,  
quam ſupra not. 2. memoravi,  
& quæ certo eſt indicio, ali-  
quid peculiare etiam in conſtru-  
ctione horum Nominum ſibi  
ſumpſiſſe Uſum. Nam quia Do-  
mus Secundæ eſt Declinationis,  
dicitur in Genitivo, *Eſt domi,* i-  
tidem ut in Nominibus urbium  
iſtius declinationis. At *Rus* quia  
tertiæ eſt, dicitur *Eſt rure,* vel  
*ruri.* Nam & hoc peculiare in

hac eſt conſtructione, quod ple-  
rumque Dativi terminatio tribui-  
tur Ablativo, *Carthagini, ruri.*  
Neque tamen perpetua hæc  
ſunt. Certe quod Feſtus ait,  
(*Ruri eſſe, non Rure, dicendum,  
teſtis eſt Terentius, quum ait, Ru-  
ri ſe continebat*) id inane eſt.  
Nam etiam aliter legas: Veluti  
apud Plautum *Cafina* I. 22.  
*Quando eam mecum rus abduxe-  
ro, Rure incubabo uſque.* Et Trin.  
I. 2. 129. *Quia rure dum ſum u-  
nos ſex dies.* Terentius tamen  
ſemper ait *ruri.* Præſcianus lib.  
XV. pag. 1006. *Ruri & Veſperi*  
Dativos putat in hac Conſtru-  
ctione, ſed male. Vide Voſſium  
de Conſtruct. cap. 46.

*thalamo*, *de cubiculo*, *de thoro denique ipso*, *violenter de-*  
*tracta*: idem l. 9. *Psyche procurrit è domo*: & l. 7. *Peti-*  
*tis è domo ferriamentis*: & lib. 8. *Ac ille novitium susce-*  
*ptum famulum traherat ad domum*. Cic. l. Tuscul. *Qua-*  
*si in domum suam venerit*. Afcon. in Milon. *Attulit ad do-*  
*num Scipionis*. Licet ergo dicere, *in mea domo*; *in tuis*  
*domibus*; *ab domo egressus*; *de domo*; *ex domo*; *in do-*  
*num*: *ad domum*: quorum testimoniis, quia innumera sunt,  
 ne fastidio sim, supersedeo.

„ [Non autem in Nominibus modo, sed etiam in  
 „ verbis Infinitis, nominis Sustainivi vim habentibus,  
 „ præpositio subauditur: cum enim dicit Terentius,  
 „ *Eamus visere*, subauditur *ad*; quod Lucretius sic ex-  
 „ pressit, *Ad sedare sitim fluvii fontesque vocabant*.]

*De Ablativo, quem falso absolutum vocant.*

Quoties imperium, sive præfecturam, in pace, in  
 bello, in literis, significamus, *Sub*, vel potius Græ-  
 ca ἐπι, desideratur. Persius Satyr. 5. *Marco sub iudicē*  
*palles?* Martial. lib. 1. *Quos decet esse hominum tali sub*  
*prin-*

5. *Cum enim dicit Terentius*.]  
 Sic Idem Hec. III. 2. 10. *Intro-*  
*it videre*. Plautus Aſinar. V. 2.  
 60. *Currit arcessere*. Curcul. I. 3.  
 50. *Misi eum Cariam petere*. Ci-  
 stell. II. 1. 26. *Abi querere*. Mo-  
 ftell. I. 1. 64. *Volo ire parare pi-*  
*ſces*. Gellius Noct. Attic. VI. 9.  
*Dicitur ad Collegam venisse visere*  
*agrotum*. Nepos Phoc. cap. 1.  
*Cum munera repudiaret, legatique*  
*hortarentur accipere*. In his omni-  
 bus deest Præpositio A D. Sed  
 & aliæ aliquando defunt Præ-  
 positiones. Plautus Aulul. II. 5.  
 15. *Ne operam perdas poscere*. E-  
 pid. II. 2. 13. *Desessus sum qua-*

*rere*, pro, *in poscendo*; *in qua-*  
*rendo*, vel, *ob quaerendum*: Te-  
 rent. Hecyr. IV. 2. *Tibi me esse*  
*suspectam*, propter meos mores U-  
*xorem tuam abiisse*. Cicero Fa-  
 mil. III. 10. *Capio magnam vo-*  
*luptatem, cum tibi ea tribui, tum*  
*vero remanere studia*. XII. 15.  
 Nonnullis etiam ipsi Magistratus  
 veniebant in suspicionem, detinuis-  
 se nos, & demorati esse, dum etc.  
 Sulpicius Sev. lib. 2. cap. 7.  
*Reus constituitur, edicto Regis non*  
*paruisse*. De his constructionibus  
 vide Vossium de Construct. cap.  
 51.

*principe mores?* idem lib. undec. 2. *Sub te praside, Ner-  
va, licet* : ibid. 8. *Penelope licet esse tibi sub principe Ner-  
va* : & lib. 12. 5. *Sed tu sub principe duro* : ibid. 63. *sub  
quo pigra quies.* Propertius lib. 2. *Casare sub magno cura  
secunda fores.* Ovid. 14. *Metam. Rege sub hoc Pomona fuit.*  
Livius, *Sub Asdrubale imperatore meruit.* Æneid. 8. *Sub  
te tolerare magistro militiam discat.* Horat. *Sub patribus  
durus.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 2. *Factum ne sub Cælio  
quidem autore repudiandum* : idem lib. 6. cap. 5. *Nam  
cum L. Atracino, sub quo duce aciem nostram &c.* Ovid.  
13. *Metam. Mænia qui forti Trojana sub Hercule cepit* :  
„ [idem 4. *Pont. 12. Sæpe ego correxi sub te Censore libel-  
,, los.* ] Statius in Syl. *Cerealia dona corona Te sub teste  
tuli.* Claudian. 4. *Cons. Honorii, Tum conspicuus, gra-  
tufque feretur Sub te teste labor.* Plinius lib. 18. *de murib.  
Sub autore Aristotele.* Cornel. Celsus in proœm. *Sub au-  
tore Themifone contenduntur* : „ [ & lib. 6. cap. 18. *Si ve-  
,, tustiora sunt, sub auctore Dionysio, inspergenda sandaraca  
est.* ] Ovid. 13. *Metamorph. An quod in arma prior, nul-  
loque sub indice veni.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 6. *Sub  
magno iudice damnatum.* Virg. *Sole sub ardenti resonant ar-  
busta cicadis* : idem, *Qualis apes æstate nova per florea ru-  
ra Exercet sub sole labor.* Lucan. lib. 1. *Et quamvis pri-  
mo nutet casura sub Euro* : idem lib. 2. *Quaque sub Her-  
culeo sacratus nomine portus.* Et in Symbolo, *Passus sub  
Pontio Pilato.* Multa hujusmodi prætereo.

*A* solet capi pro *Post* ; ut , *à cena, secundus à rege.*  
Ovid. 4. *Trist. 10. Nec stirps prima fui, genito sum fra-  
tre creatus.* Cic. *Cujus à morte hic tertius & tricesimus est  
annus,* <sup>6</sup> *Sub etiam,* ( ut notat Servius in illo Æneid. 5.

Quo

6. *Sub etiam, ut notat &c.* ] *sens in arte Grammatica Tem-  
Sub notat proprie tempus ipsum* | *pus accipi solitum supra ostendi-*  
*gestæ rei, sed latius sumptum,* | *mus I. 13. pag. 97. Sic ergo*  
*ut non modo ipsum medium rei* | *Nepos Attico 12. Quod quidem*  
*factæ momentum significet, sed* | *sub ipsa proscriptione perillustre fuit,*  
*& illud, quod cum initio & fi-* | *h. e. in ipsa. Obsequens cap.*  
*te rei cohæret. Plane uti Præ-* | *105. Sub occasu solis, Orbis clypei*  
 | *similis*

*Quo deinde sub ipso*) capitur pro *Post*. Ovid. 2. *Metamorph. Surgit ab his folio*, id est, post hæc. Plaut. *Pœn. Jam ab re divina, credo, apparebunt domi*. Sic dicimus, *Ab urbe condita*, vel à *condita Roma*. Quum ergo dicimus, *capta urbe triumphavit*, deest à, vel *sub*: &, *lectis tuis literis venimus in senatum*, scil. à, vel *sub*, *lectis*.  
 „ [Liv. 4. *Mæsta civitati ab re male gesta, Postumius reus*  
 „ *objectus*: & lib. 23. *Ab re bene gesta latum exercitum*.]  
 Lucanus libro 1. *Moremque sinistrum Sacrorum Druidæ*  
*positis repetistis ab armis*: eodem sensu idem Lucanus li-  
 bro secundo dixit, *Quas est vulgata per urbes Post me Ro-*  
*ma ducem*. Et Horatius, *Post ignem aethera domo subdu-*  
*ctum*. Ovidius 2. *Trist. Hic tibi sic redeat superato miles*  
*ab hoste*.

*Cum*. Deo duce; *Musis faventibus*; subaudi *cum*, Græcè σὺν. Plautus *Perfa, Sequere hac, mea gnata, cum Diis*  
*volentibus*. Livius libro 1. *decad. 3. Agite cum Diis bene*  
*juvantibus*. Ennius apud Ciceron. *Doque volentibus cum*  
*magnis Diis*. Cato cap. 14. *Rust. Circumagi cum Divis*  
*volentibus*. In.

*similis ab Occidente ad Orientem*  
*visus referri*. Ubi vide Scheffer-  
 rum. Sueton. Ner. 5. *Majesta-*  
*ris quoque sub excessu Tiberii reus,*  
*mutatione temporum evasit*. Ubi  
 manifeste notat ante ipsum exce-  
 sum Tiberii, quo demum fiebat  
 mutatio illa temporum, sed pro-  
 xime ante eum. Contra Florus  
 III. 5. de Cilicibus piratis, *sub*  
*ipso hostis recessu; impatientes so-*  
*li; in aquas suas resilucent*, h. e.  
 proxime post recessum, quum  
 hostis etiamdum in recedendo  
 esset. Atque ita in hoc ipso  
 Virgilii loco, V. 323. distinguun-  
 tur, *Spatio post deinde relicto*,  
 Et, *Quo deinde Sub ipso Ecce vo-*  
*lar, calcemque terit jam calce Dio-*

*res*. In quibus *sub ipso* ita notat  
 post ipsum, ut nullum fere inter  
 illum priorem & posteriorem spa-  
 tium sit relictum. Sed & ita *sub*  
*Urbe* dicitur esse, quod est ex-  
 tra, sed proxime, Urbem. Eo-  
 dem porro sensu construitur *sub*  
 etiam cum *Accusativo*. Sic sæpe  
 Livius *sub idem fere tempus*. Sue-  
 ton. Aug. 16. *sub horam pugnae*,  
 h. e. paulo ante. Calig. 17. *sub*  
*diem Calendarum mortuus*. At  
 Cicero Famil. X. 17. *Reddita sunt*  
*tua litera frequenti Senatu Cornu-*  
*to; quum is frigidus sanè & in-*  
*constantes recitasset literas Lepidi*.  
*Sub eas statim recitatae sunt tuae*.  
 Ubi *Sub eas* manifeste notat pau-  
 lo, vel proxime, post eas.

In. Aliquando etiam deest *In* : ut , ,, [Lucretius 6. „*Esse apud Ammonis fanum fons luce diurna Frigidus, ac* „*calidus nocturno tempore, fertur; ubi subaudiendum esse* „*In, mox hoc versu monemur, Frigidus hanc ob rem fit fons* „*in luce diurna.*] Virgil. *Orpheo cantante, cantando rum-*  
*pitur anguis.* Terent. *In cognoscendo tute ipse aderis: Idem,*  
*In denegando queis est pudor.* „ [Plaut. *Menech. Ego hic*  
*in lamentando perco.* Varro 3. *Rust. In supponendo ova*  
*observat, ut sint numero imparia.* Plaut. *Trin. In re per-*  
*dita, quam in re salva, factus est frugalior.*] Cicero 2.  
*Natur. Inaque salem istum, quo caret vestra natio, in irri-*  
*dendis nobis nolite consumere:* „ [ & 15. Attic. 11. *Multo*  
*inde sermone querebatur amissam occasionem: & Attic.*  
*12. Huic ego in multo sermone epistolam Caesaris ostendi.*  
*Ovid. 2. Metam. Mens antiqua tamen facta quoque man-*  
*fit in urfa.* Lucanus lib. 2. *Toto quamvis in corpore caso*  
*Nil animæ lethale datum.*

*De instrumenti præpositionibus.*

**C**UM. In instrumento significando deest *Cum*, Græcè *Σὺν*; sed vitandæ ambiguitatis gratia non adhibetur;

7. *In corpore caso &c.*] Sic Ne-  
 pos Pausan. 2. *In quo facto do-*  
*mmum revocatus, capitis accusatus*  
*absolvitur.* Liv. I. 36. *In augu-*  
*rio rem expertus.* Sall. Jug. 74. *No-*  
*vorum fidem in tanta perfidia Ve-*  
*terum experiri periculosum ducebat.*  
 Contra passim *Solis occasu, Sereno,*  
*Ludis, Munere, Comitibus, Censu,*  
*Nuptiis,* plane uti Græci, *ὄλου-*  
*πιάσειν, πυθίσις, ἑορτῆ,* &c. cum  
 Ellipsi præpos. *in* vel *ἐν*. Sed &  
 aliis ferme infinitis in locutioni-  
 bus omittitur ea Præpositio. Cic.  
 Famil. II. 7. *Paucis diebus eram*  
*missurus tabellarios.* IV. 15. Ne  
 quo periculo te proprio existimares  
 esse. VI. 4. *Quanto fuerim dolore.*  
 Qui locus, & quæ locutio male  
 tentatur ac rejicitur ab Henr.  
 Stephano in Pseudocicer. pag.  
 188. &c. Sed quem fatis acriter  
 refutavit Scioppius Verifim.  
 IV. 14. Porro ita Corn. Nepos  
 Eum. 7. *Credens minore se invidia*  
*fore.* Cicero Famil. V, 11. *Reli-*  
*quis tuis rebus omnibus pari me*  
*studio cognosces, ubi bis deest In.*  
 Sic & passim, *Homo infirma va-*  
*letudine, & similia, pro in inf.*  
*val. existens.* Vide me supra ad  
 Cap. 4. & voces *Affectus* & *Ens.*



betur; quum enim dicis, *Tetigi illum cum hasta*, nescitur, an illum & hastam tetigeris, an vero instrumentum significes: sed ubi dubia non est oratio, & veniunt apponitur; ut, *Vidi gladium, cum quo se percussit*. Ovid. 1. *Metamorph. Concussit terque quaterque Casariam, cum qua terram, mare, sidera movit*: idem in epist. Acontii, *Testis & Aëton, quondam fera creditus illis, Ipse dedit letho cum quibus ante feras*: idem 4. *Fast. Hoc modo verrebat raro cum pectine pratum*. Aldus aliter emendavit, quod non probo. „[Liv. 9. *Legatis missis ad pacem, cum precibus petendam, triste responsum à Consule redditur*. Epitome Livii 81. *Athenas cum maximo labore expugnavit*.] Plinius libro 9. cap. 28. *Cæteri cirri, cum*

qui-

8. *Venuste apponitur*] Pl. Capt. IV. 2. 22. *Quid incipit facere cum tantis minis*. Aulul. IV. 9. *Cum animo certum investigare nequeo*. Liv. I. 51. *Instructus cum conjuratorum manu*. Et XXXII. 5. *Macedonum animos sibi conciliavit cum Heraclide*, h. e. eo quod Heraclidem in vincula conjecit. Tacitus Hist. II. 98. *Cum fide eos juvit*, h. e. fideliter. Petronius, *Aggrediuntur nos nauta cum funibus*. Phædrus fab. 58. *Aesope, medio Sole, quid cum lumine? scil. facis*: nam respondet, *Hominem quæro*. Cicero Famil. II. 10. *Cum meis copiis omnibus vexavi Amaniensis*. X. 7. *Sicut adhuc singulari cum benevolentia fecisti*. Pl. Rud. V. 3. 7. *Quibuscum inveni filiam meam*, h. e. quorum opera, seu Medio, ut vulgus ait. Sall. Jug. 85. *Quantum cum maximo beneficio vestro negotii sustineam*: ubi sine causa in malit Ciacconius. Si quid istuc mutandum, legerem quantum

*cum maxime beneficio vestro negotii sustineam*. Passim enim ita cum maxime pro, hoc ipso tempore, ponitur. Ceterum nonnulla ex his possunt etiam referri ad Modum vel Causam, vel Adjumentum rei factæ. Certe aliena ab hoc argumento videntur allata à Sanctio duo priora loca Ovidii, ex *Metam.* & *Ep. Acontii*, ubi *Cum* non notat Instrumentum aut Modum, sed Societatem rei vel actionis. At Eiusdem locus ex *Fastis* IV. 695. aliter, etiam ab Heinsio, editur, hoc modo, *Hec modo verrebat stantem tibicine villam*. Alienus etiam est locus Virgilii ex *Georg.* II. Vide istuc versum 424. & videbis ipsum quoque locum longe aliter se habere: Scilicet, *Ipsa satis tellus cum dente recluditur unco, Sufficit humorem & gravidas cum vomere fruges*. In quibus non displicet mihi Urbani apud Servium interpretatio, *cum Vomere, h. e. statim post arationem*.

quibus venantur: Sic habet antiqua lectio. Paul. Orosius libro 7. *Ipse Imperator cum sagitta saucius.* Et quid elegantius, quam illud non incelebris auctoris, *Gladium, quicum se percusserat, eduxit?* quod imperitè damnat Val-la libro 2. cap. 6. ,, [Virgil. 2. Georg. *Sufficit ipsa oleis* ,, *fruges cum vomere tellus.* Ubi Servius, *cum vomere,* ,, *explicat, per vomerem.* Lucill. *Acribus inter se cum ar-* ,, *mis conflagere cernit.* Catull. *Ista cum lingua lingere car-* ,, *batinas.*]

Sub, Ab, In. Aliis etiam præpositionibus videtur instrumentum exprimi. Virgil. 2. Georg. *Aut presso exercere solum sub vomere.* ,, [Propertius, *Hæc postquam que-* ,, *rula mecum sub voce peregit: idem, Nil moveor lacrimis,* ,, *ista sum captus ab arte.*] Ovid. 5. Fast. *Pectora trajectus Lynceo Castor ab ense: idem 2. Trist. Neve peregrinis tantum defendar ab armis, id est, cum: ibid. Qua nupta possent fallere ab arte viros.* Columella lib. 9. cap. 1. *Semperque de manu cibos, & aquam præbere.* In sacris vero ex Hebraismo exprimitur *In*; ut, *Visitabo in virga peccata eorum: prævaluit David contra Philistæum in funda & lapide: Deuteronom. cap. 18. Lapidabitis eos in lapidibus.* Lucæ c. 22. *Domine, si percutimus in gladio? &, si sal evanuerit, in quo salietur?*

#### De Comparativi Præpositione.

**P**ræ. Deesse præpositionem in ablativo comparativi, comprobant omnium linguarum idiomata, Hebrææ præ-

<p>9. De manu ] Non hæc sane præpositio est Instrumenti, sed quæ notat, unde quid fumitur. Conjunge igitur in construendo, non <i>præbere de manu</i>, sed <i>cibos de manu</i>, scil. fumendos, Neque vero in loco Ovidii Trist. II. 421. <i>defendi Ab armis peregrinis</i>, exposuerim per <i>Cum</i>,</p>	<p>quum <i>AB</i> solita sit Passivis Præpositio, quæ ut sæpissime alibi, ita &amp; istic Agentem seu <i>Defendentem</i> notat. Similiter <i>capi ab ista arte</i>, <i>fallere viros ab ista arte</i>, <i>trajectus ab illo ense</i>, ejusdem sunt generis, &amp; summum notant causam in instrumento aut modo sitam.</p>
---	---

præcipuè, quæ nomina comparativa non habet, sed comparisonem <sup>10</sup> per hanc particulam, MI, enunciat: sicut Græci per Η, Latini per QUAM; Hispani per MAS. Mihi, quantum ex veterum lectione observo, in præpositionibus, non in nominibus, videtur esse vis comparationis: nam & in verbis, & positivis, comparativis, & superlativis apparet comparatio, virtute præpositionis. In Verbis: Terentius Eunuc. <sup>11</sup> *Hic ego illum contempsi præ me*: ibid. *Ludum jocumque fuisse illum alterum dices, præut hujus rabies quæ dabit.* Plaut. Mostell. *Video te nihil pendere omnes homines præ Philolache.* Horat. *Cunctane præ campo & Tiberino flumine sordent?* In Positivis: sic Plaut. Aulul. *Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumptus petunt*: ibid. *Parum etiam, præut futurum est, prædicas.* Horat. Epod. 3. *Ut Argonautas præter omnes candidum Medea mirata est ducem.* Virgil. *O felix una ante alias Priameia virgo*: Æneid. 3. *Unum illud tibi, nate Dea, præque omnibus unum Prædicam*: idem, *Fugit ante alios exterritus Aruns.* Propert. lib. 2. eleg. quæ incipit *Jupiter, Num sibi collatam doluit Venus? illa peræque Præ se formosis invidiosa dea est.* Livius lib. 1. *Parvam Albam* <sup>12</sup> *præ ea, quæ conderetur, fore.* Cicero Sul-

10. Per particulam Mi] Immo potius per particulam Min, vel literam M / quæ, elisa litera N, præfigitur per Chirek aliis vocabulis.

11. *Hic ego illum contempsi præ me*] Nulla hic Comparatio est in Verbis, sed in Nominibus cum aliis Nominibus. Sic Cæsar B. Gall. II. 30. *Nam plerisque Gallis, præ magnitudine corporum suorum, brevitæ nostra contemtu est.* Auct. ad Herenn. IV. 20. *Neminem præ se ducit hominem.* Cicero de Offic. III. 11. *In quibus publicæ utilitatis species præ honestate con-*

*temnitur.* Famil. XIV. 4. *Periculum fortunarum & capitis suæ præ mea salute neglexit.* Sed de hac vocula Præ, & Vi Comparationis, quam Auctor ei tribuit potius, quam Nomini ipsi, vide quæ seq. Nota copiose disputamus.

12. *Præ ea quæ conderetur*] Sic Nepos Eum. 10. *Se, Eumene recepto, parvi præ illo futuros.* Plautus Milite, IV. 4. 4. *Non sum dignus præ te, ut figam palum in parietem.* Florus II, 2, 11. *Præ tanta victoriæ leve fuit damnum.* Verum nulla in his

Sulpitio , *Non tu quidem vacuus molestiis , sed pra nobis bea-*

est Comparatio , quæ *Magis* aut *Minus* dicit duarum rerum , qualis esse debet Grammatica Comparatio , (Vide supra lib. 2.) sed amplius quid illis locutionibus declaratur , nempe , *se plane parvi futuros , se plane non esse dignum , prorsus leve fuisse damnum* , si comparatur cum illa *victoria* , cum *illo altero homine*. Atque adeo eadem fere est significatio harum locutionum , quæ Plautinæ illius , *Ad sapientiam hujus ille nimis nugator fuit*. Quapropter omnibus probe consideratis , dubitem ferme , an Præpositio *Pra* dicenda potius sit & habenda Præpositio Superlationis vel Exsuperationis , quæ Exsuperatio suum etiam in Comparatione locum habet ; ac vera Comparationis Præpositio sit *Cum* , ut adeo , quando dicitur *Petrus est Paulo doctior* , sensus sit , Petrus cum Paulo comparatus est doctior : quando *Petrus est doctior quam Paulus* , sensus sit , Petrus comparatus cum illa mensura doctrinæ , ad quam doctus est Paulus , doctior est. Certe ferre vix possum , quod Auctor censet , *Vim comparationis esse in Præpositionibus , non in Nominibus ipsis*. At quem ergo in usum , aut quam significationis vim , formata est illa forma & gradus , *Doctior* , si per se & directe non notat comparationem ? nam si ita , nihil utique aliud tunc notabit , quam quod notat

*Doctus*. Quidni immo æque per se notabit Comparationem , ac *Doctissimus* Superlationem ? Quid multa ? Auctor non satis hæc percepit , aut distinxit. Comparativum Nomen revera per se notat ipsam comparationem , atque adeo quia Comparatio omnis significat *Magis* , seu superlationem quandam unius supra alium , etiam in deteriorem partem , veluti *pejor* , *minor* , *inferior* , idcirco *Doctior* , *pejor* &c. directe notat *Magis doctus* , &c. vel , *Doctus pra eo* , h. e. supra eum , cum quo scilicet ille comparatur. Præpositio autem neutiquam ipsam Comparationis significationem habet aut absolvit , sed nexum facit comparationis , & res Compatatas jungit. Atque eodem modo se res habet in Superlatione , quam ipsum Nomen Superlativum significat , sed cujus nexum facit itidem Præpositio. Non repugnaverim tamen , si quis Comparationi aptam & propriam in ipso Linguae usu statuere velit Præpositionem *pra* , aut eam dicere Comparationis Præpositionem , quum revera , ut dixi , in ipsa Comparatione insit etiam Superlatio quædam , atque ideo Veteres sæpe Comparativo junxerint Præpositiones Superlativum , veluti , *Pra* , *Ante*. Sed & Græci similiter Comparativos construxerunt cum Genitivis , qui a Præpositionibus similibus , veluti  $\pi\rho\delta$  ,  $\pi\rho\pi$  , reguntur. Sed tamen

*beatus*. Apul. 9. *Metam. Fabulam denique bonam præ cæteris ad aures vestras adferre decrevi*. In Comparativis: Sic Plaut. *Aulul. Jam minoris omnia facio, præ quam quibus modis me ludificatus est; „ [ & Menech. Modestior nunc „ est de verbis, præut dudum fuit. ]* Sallust. *Cæterum ante hos, te, Jugurtha, qui etate, & sapientia prior es*. Virgil. 1. *Æneid. Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes*. Suetonius Galba, *Præter cæteras altiolem, & dealbatam crucem statui jussit: & Psalm. 18. Dulciora super mel, & favum*. In Superlatis: Sic Virg. 7. *Æneid. Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus*. „ [ Nepos in Attic. „ *Et unus ante alios fuit carissimus.* ] Suetonius Vitell. 13. *Famossissima super cæteras fuit cæna ei data*, Plinius libro 27. cap. 7. *Herbæ facillime, atque inter cæteras utilissima*. Ovid. 4. *Pont. 10. inter omnes maximus*. Plinius libro decimo tertio, *Inter omnes potentissimus odor*. Si igitur in præpositione significatur comparatio, necessàrio in ablativis comparationis dæst *Præ*; Plaut. *Epid. Atque me minoris factum præ illo*, „ [ ubi per Ellipsin dici po- „ terat

tamen vel sic manet certum mihi, Comparativum Nomen significare ipsum illud *Magis* Comparationis, Præpositionem autem *Præ* facere ejus nexum, sed per Pleonasmum quendam significationis, qualis est *Magis mollior*, cujus exempla Vide infra Cap. 9. Vel potius, qualis est illa Præpositionum repetitio, quæ jam cum ipsis Verbis aut Nominibus sunt compositæ, vel in iis latent. Veluti *Adire ad aliquid*, *πρῶτῳ πρό μς*. Quæ tamen Præpositiones sæpius omittuntur, æque ac hæ Comparationis, licet Casus Nominum ab illis tamen regantur. Veluti apud Aelian. Var. Hist. XIV.

6. μήτε τοῖς παρελθῶσιν επικάμνειν, μήτε τῷ ἐπιόντων προκαμνειν: pro μήτε ἐπι τοῖς παρ. ἐπικ. μήτε πρὸ τῷ &c. Jam vero sicuti hæc verba Composita habent ipsa per se suam compositam significationem, & Præpositiones repetitæ tantum inferviunt nexui Nominum faciendo cum Verbis, sic etiam Comparativa Nomina notant ipsa per se illam Comparationis superlationem, Præpositio autem, cujus significationis jam inest in ipso Comparativo Nominis, & ideo per significationis Pleonasmum quasi repetitur, necit Comparativo illud, cum quo fit Comparatio.

, terat *Minoris illo.*] Apulejus libro octavo *Metam. Neque ulla caprea, neque pavens damula, neque præ cæteris feris mitior cervæ, sed aper immanis atque inusitatus exsurgit; ibid. Sed unus præ cæteris, & animo fortior, & ætate juvenior, & corpore validior exsurgit alacer: idem libro decimo, Unus è Curia senior præ cæteris, compertæ fidei.* Sospiter Charisius lib. I. de comparat. *Et confirmat præ illo neminem esse doctiorem: & infra, Et habent alios præ se doctiores.* Eudræ 3. cap. 4. Καὶ ἀλήθεια μεγάλη, ἢ ἰσχυροτέρῃ παρὰ πάντα, id est, *veritas magna, & fortior præ aliis.* Danielis cap. I. *Apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio.*

*Præ.* Sed quid mirum in Comparativis deesse *Præ*, quæ etiam in Positivis & Superlat. deficit? Plautus Mostell. 13 *Speculo claras ades, clarorem merum: idem. Amph. Nul-*

13. *Speculo claras ades*] Nulla in his verbis, quæ occurrunt Mostell. III. i. 111. est Ellipsis præpositionis *præ*: immo vero neque *speculo* est sexti, sed tertii Casus. Sensus est, ædes tam claras, ut possint esse in speculum, seu pro speculo, ædes claras usque ad speculi claritatem. Sic idem Plaut. *Curcul. IV. 4. 22. Linteum extersui.* Mostell. III. i. 1. *Argentum fœnori.* Sed neque in seqq. exemplis, licet istic jam sint Ablativi, Ellipsis est præpositionis *Præ*, sed *Cum*, quæ solet sequi Adverbia, *simul, pariter, juxta, æque, adæque.* Plaut. *Afin. II. 2. 66. Æque mecum scies.* Prol. *Pœn. 47. Æque ut mecum sitis ignarures.* Men. V. 1. 45. *Ego te simul novi cum Parthaone.* Sall. *Catill. 58. Juxta mecum omnes intelligitis.* Jug. 68.

*Pariter cum occasu solis educit expeditos, ubi vide Ciacconium. Cic. Famil. II. 13. Genus institutorum nostrorum dissimilitudinem aliquam habet cum illius administratione provincia. Cæsar B. Gall. II. 3. Sueffiones, Fratres Consanguineosque suos, qui eodem jure, iisdem legibus utantur, unum imperium, unumque Magistratum cum ipsis habeant. Sulpicius Sev. lib. II. Ne unius cum Patre substantia Filius crederetur. Patet ex his Ablativum junctum τοῖς Æque, &c. regi ab intellectu cum, & male facere Scioppium aliosque, qui *Idem cum illo*, & similia, tanquam perperam dicta, prorsus explodunt. Certe eadem est locutio vel Constructio in *Idem cum illo*, quæ in Superioribus *Unus cum illo, Similis cum illo, Æque, pariter, juxta cum illo.* Et vide-*

*Nullus est hoc meticolosus aequè ; idem Mostell. Quo nemo adaequè antehac habitus est parcus : idem Afin. Nec me Athenis alter hodie est quisquam , cui credi rectè aequè putent : idem Caf. Nec est , neque fuit me senex quisquam amator adaequè miser. Matthæi cap. 13. de grano sinapis , quod minimum est omnibus seminibus. Arnobius lib. 2. contra Gentil. Quia omni vero verissimum est , certoque certissimum , subaudi præ. Vide inf. in Adverbiorum Ellipsi, Quam pro.*

*De Pretii præpositione.*

**P**ro. *Non bene pro toto libertas venditur auro. , [ Lucilius apud Charisium in Plure , Plure foras vendunt , ,, quod pro minore emtum. ] Plauc. Afin. Par pari datum hostimentum est , opera pro pecunia : idem Aul. Pro vapulando*

videtur sic locutus Gellius IX. 10. *Annianus Poeta & plerique cum eo Eiusdem Musæ Viri. Diserte Minucius Felix cap. 21. init. Lege Stoicorum scripta : eadem tecum recognoscet. Et cap. 28. Nos enim idem fuimus , & eadem vobiscum quondam , adhuc cæci & hebetes , sentiebamus. Ipse Cicero Catil. I. 8. Me nullo modo posse iisdem parietibus tuto esse tecum , h. e. in iisdem , in quibus Tu es. Si quis dicat , aliter hæc construenda ; scilicet , Me Tecum non posse tuto esse in iisdem par. Annianus & plerique cum eo Viri eiusdem Musæ : sciat ille , hunc esse verum ordinem Constructionis in omnibus hisce , aequè cum illo , &c. Nam & in his vera Constructio est , Tu Mecum scies aequè : Suestiones cum Iphis habent unum imperium. Nos Vobiscum*

*sentiebamus eadem. Hinc & sæpe conjunguntur Unum Idemque , ut eiusdem sensus & usus. Eadem ergo est horum omnium Constructionis ratio , quæ nihil insuper ab genio Linguae Latinae alienum continet. Nam Ego Tecum idem sentio ponitur pro Ego & Tu. Sic Sallustius Catil. 58. Non Eadem nobis Et illis necessitudo impendet. Potuisset dixisse Nobis Cum illis , vel Qua illis. At Nos hic quærimus Usus ipsius locutionis , qua duo diversa , per voculam Cum conjuncta , referuntur in eodem commate ad τὸ Idem , aequè ac ad Unus , Aequè , juxta &c. qui usus plane negabatur , & quem nos sic fati , ni fallor , aequè ac ejus rationem , probavimus. In loco Matthæi intellexerim in , at in illo Arnobii admitto Præ.*

lando abs te mercedem petam. Colum. l. 5. c. 1. Pro quibus nulla merces dependitur. Virg. Æneid. 5. Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis Persolvo. Cæsar 1. Civ. Pecuniam pro iis rebus solvit. Cic. 4. Fin. Æstimatione aliqua digna, eaque pro quantum in quaque sit ponderis, esse æstimanda. Sall. Nemo nisi victor pro pace bellum mutavit. Valer. Max. l. 4. c. 6. Qui conjugis fata pro tuis permutari passus es: „ [ & l. 5. cap. 2. Pro Leonico omnes hostium captivos permutavit. Cic. Ennius pro Afris immutat Africam. ] Terent. Eunuch. Par pro pari referto: sic enim legunt peritiores. Cic. 1. Verr. Pro quo frumento pecunia omnis soluta non est. Sallust. Jugurtha, pro metu repente gaudium mutare. <sup>14</sup> Nec refert Latinitatis, utra in parte adhibeatur præpositio, utroque enim modo pretium significatur vel æstimatio; ut, Dedi leporem pro denario; vel dedi pro lepore denarium. Terentius, Heri minas viginti pro ambobus dedi. Horatius, Dedit hic pro corpore nummos. Virgil. Vitamque volunt pro laude pacisci. Hinc illa trita, pro nihilo putare, pro nihilo pendere, &c. „ [ Horat. Nec verbum verbo curabis reddere, dere fidus Interpres. Ubi subauditur pro: dicit enim Cicero, Verbum pro verbo reddere. ]

De verbis Copia, & Inopia.

**A** vel de. In verbis Copiæ & Inopiæ <sup>15</sup> causa cernitur, velut efficiens, ideo deest à, vel de. Cæsar 3. Ci-

<sup>14.</sup> Nec refert Latinitatis &c.] Rarius tamen est, *Emi leporem pro decem denariis*, sicuti usitatissimum sine præpos. *Emi leporem decem denariis*. Magis enim Pro jungitur rei, quam accipimus, rarius rei quam damus. Attulit tamen Scioppius locum ex Lucilio: nec intercedo, quominus intelligatur in ista Elli-

psi, quam modo diximus. Nec enim melius novi supplementum. Ceteroqui possit forsan etiam *Cum* in his intelligi, ut plena sit locutio, *Ego emi cum decem denariis leporem*, h. e. intervenientibus in hanc rem decem denariis.

<sup>15.</sup> *Causa cernitur velut efficiens, ideo deest A vel DE* ] Mirum



Civil. *Hæc à custodibus classium loca maxime vacabant.* Cicero 5. Attic. *Locus à frumento copiosus: idem pro Flacc.* Usque eo orba fuit ab optimatibus illa concio: idem pro Domo, *A magistratibus nuda Resp.* ibid. *Ab amicis inops: idem in Officiis, Adhibenda est vacuitas ab angoribus: idem pro Deiot.* Sed tamen quicquid à bello Populi Ro. vacabat. Livius, *Ne quando à metu ac periculis vacarent.* Virgil. Culice, *Viduos à lumine Phœbi.* Salust. Catil. *Omnes qui de reb. dubiis consultant, ab odio, amicitia, ira, misericordia, vacuose esse decet.* Cic. *De quibus volumina impleta sunt: idem, De nugis referti libri.* Martial. *Hos nisi de flava loculos implere moneta; Non decet.* Dicitur, *Sanguis manat à vulnere, vel de vulnere.* Itaque, *Egeo pecuniis, est, Egeo egestatem à pecuniis, hoc est, à parte pecuniarum.*

„ [Te-

rum sane, Auctorem in hisce locutionibus tribuere præpositioni A significationem *Causa efficientis*, quam ei in Passivis locutionibus plane negat. Vide supra lib. III. cap. 4. Quum, si usquam notat Agentem seu Efficientem, id notet plerumque Verbis Passivis juncta, at hic significet id, quod Auctor ei tribuit illic, nempe *a parte*, unde oritur, scilicet hæc copia & inopia, non tanquam a *causa efficiente*, sed tanquam a materia, in qua consistit ipsa illa copia & inopia. Atque adeo *Ab amicis inops* dicitur eodem sensu, quo apud Cicer. Famil. X. 15. *Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur.* XI, 13. *Paratissimi ab exercitu.* Plautum Aulul. II. 2, 9. *Haud a pecunia bene valeo.* Epid. I, 2, 26. *A morbo valeo, ab animo eger fui.* Trucul. I, 1, 3. *Periit ab animo & ab re.* Sue-

ton. Tib. 68. *Latus ab humeris & pectore.* Aug. 4. *A matre Pompejum artissimo contingebat gradu.* Sic ergo etiam, *Vacui a securibus & tributis* apud Tac. Ann. XII. 34. & reliqua, quæ Sanctius adfert. At vero vocula *DE* omnium minime notat *causam efficientem*, sed copiam rerum, unde quid sumitur ad aliquid explendum. Sic *de quibus volumina impleta sunt* h. e. *Volumina sunt ab Auctoribus impleta rebus, quæ sumptæ sunt de copia ejusmodi rerum.* Et sic cetera. Immo & ita Liv. I, 38. *Hæc de Latinis capta sunt oppida.* Plaut, Pseud. IV, 7, 127. *De improbis auferri decet prædam.* Sueton. Domit. 13. *Ac tunc de Oratoribus coronatus.* Cic. Fam. X, 32. *Pecunia coacta de publicis exactionibus.* In quibus omnibus notat *DE* potius passionem quandam, seu unde quid sumitur.

„[*Tenus subauditur in Fine inguinum intrare in mare.*  
 „*Hac fine ames, tanquam ofurus. Vide Finis.*]

*De variis aliis Præpositionibus.*

**C**um, In, De, Ex. Quum Modum significamus, varias præpositiones aut apponimus, aut intelligimus; ut, *lento gradu; longa veste; hac lege; ordine: vel cum lento gradu: cum longa veste; sub hac lege & conditione; ex ordine, vel in ordine.* Terent. Eunuch. *Pace quod fiat tua, subaudi cum,* teste Donato. Lucanus lib. 1. *Aut hic errat nulla cum lege mundus.* Sallust. de Repub. *Multi præterea cum bona spe adolescentes, sicuti hostia, mactati sunt.* „[*Cæcil. Quid narras barbære cum in-*  
 „*domitis moribus?* Ennius, *Optima cum pulcris animis Romana juvenus.* Plaut. Pæn. *Cognosco, cum quibus ingenius sumus: idem Trin. Amicus probus, & cum magna*  
 „*fide: & Rud. Cum istiusmodi virtutibus & operis qui na-*  
 „*tus sit.* Claudus Quadrigarius in Annal. *Silentio facto,*  
 „*cum voce maxima inlclamat.*] Plaut. Menech. *Magna cum cura ego illum curari volo.* Cicero de Senect. *Neque vero in armis præstantior, quam in toga.* Virgil. *Horridus in jaculis: idem, Cæsis prius de more juvencis: idem, Cunctis ex more vocatis.* „[*idem, Pugnataque in ordine bella*  
 „*fecerat.* Cicero, *Collocare aliquid ex ordine; Sententiæ*  
 „*ex ordine dicta: Si in ordine stantes notos videris.* Plaut.  
 „*Rud. Responde ex ordine.*]

Per, vel Antè, vel In. In tempore, si sit accusativus, deest *Per* vel *Ante*; ut, <sup>16</sup> *Centum vixit annos:*

*Quar-*

16. *Centum vixit annos*] Sic Sall. Iug. 63. *Natus atque omnem pueritiam Arpini altus. cap. 91. Noctemquo totam itinere factò confedit.* Orat. 1. ad Cæf. *Nullam noctem sine scorto quiescere.* Nepos Cim. 4. *Quod facere nullum diem prætermisit.* Milt. 7. *Cherso-*

*nesi omnes illos, quos habitarat annos, perpetuam obtinuerat dominationem.* Cic. de Offic. I, 1. *Te jam annum audientem Cratippum.* Catil. I, 2. *Vigesimum jam diem patimur.* IV. 4. *Eos punctum temporis frui vita non putat oportere.* Famil. VI. 5. *Ne punctum qui-*

*Quarto Calendas Cic. Hunc per decem annos aluimus contra nos.* „ [ *In Priapejis, Per noctes aliquot diesque cesso.* „ *Propert. Jurabo bis sex integer esse dies,* pro, per dies. „ *Abhinc tres annos, subaudi arte, Abhinc tribus annis,* „ *subaudi in* ] *Hæc docet Priscianus lib. 18. Fallitur igitur Erasmus in copia Rer. & Verb. cap. 150. Horat. Quid in unum vivat, & plures: idem 2. epist. Sed in longum tamen ævum manserunt.* „ *Plaut. Bacchid. Meretricem* „ *sibi conduxit hunc annum.*

„ *Ad, vel Circa. In accusativo temporis deest etiam* „ *Ad, vel Circa. Plaut. Amph. Qui hoc noctis solus ambulem,* pro, circa hoc tempus noctis. idem *Asin. Ad hoc diei tempus dormitasti in otio: 17 non pudet hominem* „ *id ætatis sycophantias struere: pro quo alias dicit Homo* „ *istæ ætate. Cicero, Venit ad me id temporis, ut retinendus esset: Venias ad id tempus, quod scribis: Ad breve* „ *tempus durare.]*

*In, vel De. Si tempus sit in sexto casu, deest In, vel De, ut, tribus annis; hora prima. Cic. in Topic. Si filius natus esset in decem mensibus. Cæsar, De tertia vigilia. Terent. Andr. In diebus paucis, quibus hæc acta sunt.* „ [ *Chry-*

*quidem temporis in ista fortuna fuisses. IV. 3. Afui magnam partem consulatus tui. Cæsar B. Gall. III. 23. Qui una cum Q. Sertorio omnes annos fuerant. Plautus prol. Aulul. 4. Jam multos annos est, quum possideo. Bacchid. V, 1, 11. Eam sibi hunc annum conductam.*

17. *Non pudet hominem id ætatis* ] Sic *Plautus Merc. II. 2. 19. Quid tibi ego ætatis videor? Terentius Phorm. II. 4. 4. quidve sit sententia. Adel. V. 8. 16. Idne estis auctores mihi? Sueton. Ner. 26. Nunquam postea se publico illud hora commisit. Galb.*

14. *Negligentior, quam conveniret Principi electo, atque illud ætatis. Tacit. Ann. V, 9. Corpora id ætatis. XII. 12. Armeniam id temporis importunam. cap. 18. Nemo aderat id auctoritatis. Sic id genus passim, pro, ejus generis. Vide Sueton. Claud. 34. Tito 7. extr. & Domit. 4. extr. Ceterum addidi in his nonnulla, quorum similis est ratio Constructionis, quæ Accusativorum tali modo Tempus notantium. Ne quis cavilletur Me pro Accusativo temporis habere, in quo nulla Temporis significatio inest.*

„[*Chrysis moritur*, id est, post dies paucos. Propert.  
 „*Venturum paucis me tibi luciferis*, pro, in paucis diebus,  
 „hoc est, post paucos dies, vel potius, *Cis paucos dies*,  
 „ut Plautus loqui solet; cujus etiam sunt ista Pœnul.  
 „<sup>18</sup> *Aruspex dixit, nos paucis diebus fore liberat*: & Pseud.  
 „*In hoc triduo evolvam tibi hoc argentum*: & Trucul. E-  
 „*go faxo me in diebus pauculis crudum virum esse dicat*.]

Per, vel Ad. In Distantia, si sit accusativus, deest  
*Per*, vel *Ad*; ut, *sex pedes altus*; patet *ulnas quatuor*.  
 Lactant. de Phœnice, *Per bis sex ulnas eminent ille locus*.  
 Varro lib. 3. cap. 5. Rust. *Est lapis à falere pedem &*  
*odrantem altus, ipsum falere ad duos pedes altum à stagno,*  
*latum ad quinque.*

In. Si Excessus vel Modus sit in sexto Casu, deest  
*In*; ut, *paulo majora canamus*. Cic. 4. Acad. *Democri-*  
*tus huic in hoc similis, uberior in cæteris*. idem pro Bal-  
 bo, *In quo erat accusatoris interpretatio indigna respon-*  
*sione.*

Ex. „, [*Vocare aliquem nomine*, subaudi *Ex*. Plaut.  
 „*Stich. act. 1. sc. 3. Nam Miccotrogus nomine ex vero*  
 „*vocor*.]

Cum. *Afficio te honore*; *prosequor te odio*; subaudi *Cum*.

Li-

18. *Aruspex dixit &c.*] Talia sunt apud Cicer. Famil. X. 18. *Ipse, ut spero, octo diebus, quibus has literas dabam, cum Lepidi copiis me conjungam*. Catil. II. 7. *Triduo audietis*. pro Archia cap. 4. *si LX. diebus essent professi*. At de Senect. 14. *Qui his paucis diebus Pontifex Max. factus est*. de Amic. 4. *Per paucis ante mortem diebus differuit*. In quibus locis notandum, sumi hanc quoque phrasin eodem modo, quo notavi supra hoc ipso Capite accipi præpositionem *Sub*, & Præsens Artis Grammaticæ Tem-

pus. Nempe ut *pauci dies* intelligendi sint modo de proxime præterito, modo de proxime sequenti tempore. Quocirca sæpe etiam additur *Ante* vel *Post*. De Offic. II. 22. *Multiis annis ante*. De Senect. 6. *Mortuus est novem annis post meum Consulatam*. Hinc Famil. XII. 25. *Quas literas mihi Cornificius altero vicesimo die, ut dicebat, reddidit*, scil. postquam datæ essent. Vide & supra pag. 210. 211. & quæ seq. Cap. notantur ad *Voculam Post*.

Livius lib. 9. dec. 4. *Prosecuti cum donis legatos sunt* ; idem lib. 2. dec. 1. *Decedentem domum , cum favore ac laudibus prosecuti sunt.* Cic. Q. Frat. lib. 2. *Publicani Domitium* <sup>18</sup> *cum equis prosecuti sunt.* Plinius epist. 159. *Mentionem alicujus cum honore summo prosequi.* „ [Dictys „ libro 3. *Non ejecistis , non cum detestationibus extra mu- „ ros prosecuti estis.*

In. *Ibam via sacra*, subaudi In. Cicero 3. Tusc. *Qui miser in campis mærens errabat Aleis.* Terent. Eunuch. *Haud convenit una ire cum amica imperatorem in via.* Idem Heaut. *Qui nuper fecit servo currenti in via decesse populum.* Virg. *Et victis dominabitur Argis*, subaudi, in Argis. Lucan. 1. *Rarus & antiquis habitator in urbibus errat.*

A, vel Ab, vel E. In causâ efficiente deest A; ut, *Palleo metu ; horres frigore.* „ [Plaut. Cas. *Mihi inanitate intestina murmurant.* Catull. *Corpora cornu sicciora ; sole , frigore , & esuritione.* Liv. 10. *Ab ultima spe dimicantes : & lib. 7. Linguam ab irrisu exserens.* Plaut. „ Capt. *Satis dolui ex animo ; & Cist. Doleo ab animo , doleo ab oculis , doleo ab egritudine.* ] Cic. Acad. *Mare nunc , quia à sole collucet , albescit , & vibrat.* Ovid. 1. *Metam. Pluvioque madescit ab Austro.* ibid. *Postquam vetus humor ab igne Percaluit solis.* idem 2. *Fast. Sed tamen*

18. *Cum Equis prosecuti*] Cæsar plerumque omittit Præpositionem. B. Gall. II. 19. *Premisso equitatu , subsequēbatur omnibus copiis.* Ibid. *subito omnibus copiis provolaverunt.* cap. 29. *Atuatitici quum omnibus copiis auxilio Nervii venirent.* cap. 33. *tertia vigilia omnibus copiis repente ex oppido eruptionem fecerunt.* IV. 24. *At barbari , premisso equitatu , reliquis copiis subsequuti.* Et sic alibi passim. Corn. Nepos Milt. 4. *auderi adversus se tam exiguis co-*

*piis dimicare.* Pelop. 2. *Magnæ sape res non ita magnis copiis sunt gesta.* Reg. 1. *quod maximis post hominum memoriam exercitibus terra marique bellum intulit Græciæ.* Sall. Jug. 38. *Nocte intempesta , multitudine Numidarum Aulæ castra circumvenit.* Sulpicius Sev. II. 21. *Qui magnis copiis in conflictum descenderat.* Ubi quam male Vorstius Legendum fortasse ; *Cum magnis copiis , censeat , liquet abunde ex superioribus.*

à vento, qui fuit, unda ternet. Silius lib. 6. *Lenta proclamat ab ira.* Sic horreo à frigore. Apulejus lib. 4. *Metamorph. Sed à gloria non perivit.* Terent. Andr. *Laborat è dolore.*

Ab. Terent. *Stulto intelligens quid interest, id est, ab stulto.* [Vide Me supra III. 5. 4] *Negant à falsis interesse visa.* „[Paulus Jurisc. leg. 21. ff. quando dies le-  
„gat. cedit, *Nec multum interesse tale legatum ab hoc; Si*  
„*haeres erit; dabo: & leg. 4. §. penult. ff. de doli ex-*  
„*cept. Distat aliquid doli exceptione.*] Horatius, *Abest*  
*virtute deserti Messale, id est, à virtute.* Ovid. 4. Trist.  
eleg. 1. *Imus ad insignes urbis ab arte viros.* Cic. lib. 12.  
epist. 1. *Ab illo sordidissimo periculo tuti futuri.* Plaut.  
Truc. *Ab ingenio est improbus.* Terent. Phorm. *Ociosum*  
*ab animo.* Sic dicimus, *Virtute praeditus, subaudito ab, vel cum.*

De. *More hominum facis; amicorum consilio feci; Mea*  
*sententia, meo iudicio, supple De.* Cicero, *De amicorum*  
*sententia Roscius Romam confugit: idem, idque de meo*  
*consilio: idem Attic. Nihil faciam, nisi de sententia tua:*  
*idem, Flere de morte alicujus.* Plaut. Capt. *Rem de com-*  
*pacto geri: idem Menech. Fube te piari de mea pecunia:*  
*idem Epid. Quibus de signis agnoscebas.* „[Virg. *Compo-*  
*sito rumpit vocem, subaudi de.*

„Ob, vel Propter. Virgilius, *Me discedere flevit,*  
19 *subaudi ob, vel propter.* Plautus, *Mæstus est, se has*  
*ædes vendidisse: Ægrotus est te videre.* Terentius, *De-*  
*sine Deos obtundere gratulando, inventam esse gnatum tu-*  
*am, id est, propter inventionem filia.* Livius 29.  
*Civitatem religio invasit propter crebrius eo anno de cælo*  
*lapidatum, subaudi esse.]*

19. *Subaudi Ob, vel Propter* | *lud, scilicet, vigila, ne quid temporis*  
*Sic Gellius IX. 3. Quod ego* | *mibi prorogetur.* Terent. Hec.  
*Diis gratiam habeo.* Sallust. Orat. IV. 2. *Tibi me esse suspectam, pro-*  
1. ad Cæs. *Id certatum esse, ut* | *pter meos mores uxorem tuam abi-*  
&c. Cicero Famil. II. 10. *Mi* | *isse.* Sulpic. Sev. II. 7. *Reus con-*  
*Ruse, vigila, primum, ut mibi* | *stituitur, edicto Regis non paruis-*  
*succedatur, sin id erit spissius, il-* | *se.*

## C A P. VII.

*Adverbiorum & Conjunctionum Ellipsis.*

**Æ** Què in comparationibus parium subauditur : Plaut. Bacchid. *Quem amicum ratus sum, atque ipse sum mihi* : „ [ & Perf. *Tu meum ingenium fans non didicisti, atque infans.* Catull. *Cur non pistrino traditur, atque asinus?* pro, *aque atque, aut, sicut asinus.* In Priapejis, *Que succo caret, atque petra pumex, id est, sicut pumex, instar pumicis.* Lucil. *Calidissima, & olerum bene plenu, atque anseris collus* : idem, *At ego te, equam atque animosam, Thessalam, & indormitam, frenis subigamque domernque?* pro, *sicut equam animosam.* Pri- scianus lib. 18. testatur *Latine dici, Facio, atque feci ante, pro, sicut feci ante.* ]

An, vel Ne. Terentius, *Melius, pejus, profit, obfit, nihil vident, nisi quod lubet, subaudi an, ne, vel.* Plinius, *Studes? an piscaris? an simul omnia?* pro, *studesne.*

Aut, vel Seu. *Velis, nolis; scias, nescias, subaudi aut, seu sive.* Cic. *quatuor, ad summum quinque, sunt inventi, qui Milonis causam non probarent.*

Enim, vel Nam, vel Quia. Terentius, *Hac quare illi Micio dico, tibi dico, tu illum corrumpi finis, pro, tu enim.* Virgil. *Nec sum adeo informis, nuper me in litore vidi* : idem, *nimum ne crede colori: Alba ligustra cadunt, pro, Quia.*

Et, vel Atque. *Hac, illac; extra, intra; 2 equi, boni;*

1. *Atque infans*] In hoc Plauti loco, qui est Persa II. 1. 7. neutiquam intelligitur *aque*, sed vel *magis*, vel nihil omnino: quum in hisce contrariis sæpe etiam talis copula soleat addi vel intelligi, ut *Velis, nolis; fas, nefas;* Sic ergo & *fans, infans, & cum*

*copula, fans atque fans, poterit dici.*  
2. *Æqui, boni*] Intelligitur in his omnibus copula, quæ ideo sæpe etiam additur. Plaut. *Curcul. I. 1. 65. Nil equi bonique ab eo impetrare queo; Florus I. 22. Vehementius equo bonoque cum Senatu certatum est.* Sallust. *Catil.*

*ni; optimus, maximus; uti frui; dare legare; subaudi Et. Vide Adrian. Card.*

*Etiam. Non solum elegans, sed facetus, subaudi Etiam. Vide Non.*

*Igitur, vel Ergo. Ovid. Hunc quoque, siderea qui temperat omnia luce, Cepit amor Solem; Solis referamus amores, id est, Solis igitur. Terent. Hac non successit, alia aggrediemur via.*

*Ira. Faciam, ut jubes, subaudi ita, vel sic. Horat. Ut tu Fortunam, sic nos te, Celse, feremus. Plautus, Ut velis esse me, ita ero.*

*Hic acriter advertendum est, non posse in oratione poni ita vel sic, quin continuo subaudiatur <sup>3</sup> ut vel uti; nec item posse poni ut, cui non respondeat ita vel sic. Virgilius 4. Georg. Ut binæ regum facies, ita corpora gentis. In illis porro tritis, Ita Neptuno visum est; Sic visum Superis; Sic fatur; Ita fatur; etiam deest Ut, quasi dicas, Ita fatur, ut diximus, aut dicemus. Item quum precamur, Sic tibi sit felix iter. Martial. lib. 7. Sic me fronte legat dominus, Faustine, serena, cæt. Ut mea nec juste &c.*

*Magis, vel Potius. Plaut. Tacita semper bona est mulier, quam loquens, id est, magis bona. „ [ Livius 3. „ Clau-*

20. *Ceteri omnes, strenui, boni, nobiles atque ignobiles, vulgus summus: quem locum male tentant Muretus & Ciacconius. Cap. 30. quibus omnia, honesta atque inhonesta, vendere mos erat. Tacit. Hist. II. 56. In fas nefasque avidi. Nihil ergo mutandum in Sallustio Catil. II. Avaritia semper insatiabilis est, neque copia neque inopia minuitur, ubi Meurfius (probante Carolo ad Gellium III. 1. qui Auctor hæc verba Sallustii eodem istic modo ci-*

*tat) delet posterius neque, & ex Ablativo inopia facit Nominativum, sed male.*

3. *Ut vel Uti] Aliquando etiam Si. Sueton. Tiber. 2. Precata propalam, ut ita demum sequeretur, si sibi pudicitia constaret. Claud. 25. Populi R. Seleuco Regi amicitiam ita demum pollicentis, si consanguineos suos, Ilienses, ab omni onere immunes præstitisset. Plinius Paneg. 68. Ut ita demum Te Dii servant, si bene Remp. re-*



„Clandii oratio fuit precibus , quam jurgio , similis.] Sæpe Græcis deest μάλλον , id est , magis : unde ille , Bonum est confidere in domino , quam in principibus. Terent. Si quisquam est , qui placere se studeat + bonis , quam plurimis , id est , bonis potius , quam plurimis , id est , malis. Tacitus 4. Ann. Agrippa claris majoribus , quam virtutibus : idem 1. Ann. Et pacem , quam bellum probabam. Plautus Menech. sc. Nimis. Quin vidua vivam , quam tuos mores perferam. Vide Prius.

Ne. Cave cadas ; cave faxis , supple ne. Unde fallitur Valla , & alii. Cicero , Nonne caveam , ne scelus faciam. Plaut. Tu cave , quadraginta accepisse hinc ne neges. Terent. Etiam caves , ne videat te aliquis. Vide Ut.

„[Neque Cicero hoc mihi persuaderet , subaudi neque quisquam alius : nam , ut in pro Scauro ait Asconius , Neque est conjunctio disjunctiva , & semper postulat , ut rursus inferatur , ut , Neque hoc , Neque illud : addit mox , Neque ignoro , aliquando hoc verbum , ut Vel , semel ponitur. Cic. pro Scauro , Ac neque Aquilius illius Crassi fa-

„Etiam

4. Bonis , quam plurimis] Non ignoro equidem , sic eum locum distingui & exponi à multis Interpretum , etiam antiquis. Omnino tamen Ego arbitrer , argutiorum esse illorum sententiam , quam veriorum. Nempe quum diversi sint hominum etiam optimorum sensus , ac difficile sit ipsi Jovi , ut dicitur , placere omnibus , idcirco se ex illis esse ait Terentius , qui studeant placere bonis , quam plurimis possit. Ceterum τὸ Magis aut Potius sæpe etiam omitti per Ellipsin , passim observarunt eruditi. Vide Vossium de Construct. cap. 61. Adde Corn. Nepotem in Datam. 8. statuit congregari ,

quam cum tantis copiis refugere. Attic. 13. Diligentia , quam pretio parare. Vide ibi Notas Schotti. Pomp. Mela. III. 10. Quos serpere , quam ingredi , referunt. Tac. Ann. II. 5. Tanto plura tribui par fuisse , quanto prima fors negavisset. Hist. I. 14. Ea pars morum ejus , quo suspectior sollicitis , adoptanti placebat. II. 99. Quantumque hebes ad sustinendum laborem miles , tanto ad discordiam promptior. de Germ. 6. Cedere loco , dummodo rursus instes , consilii , quam formidinis arbitrantur. Plinius Panegy. 73. Nam quanto magis a te reprimebatur nostrum gaudium , exarsimus , pro tanto magis exarsimus.

„*Etum potuit imitari: ubi subauditur, neque quisquam a-*  
 „*lius. Vide Vel.]*

Non. Post *Non modo, Non solum, Non tantum*, dum Oratio dubia non sit, deest *Non*, ut si dicas, *Alexander*

5. *Alexander non modo &c.]* Valde tamen ego dubitem de sinceritate istius locutionis seu Ellipseos, in qua post *Non modo* sequitur affirmativa, seu *sed etiam*. Nam huic quidem nulla subest ratio, quæ abunde adest, quum sequitur negativa, *sed ne*, quumque unum est Periodi Verbum, quod cum negatione conjunctum ad utrumque ejus membrum referri potest & debet. Etenim quum dicitur, *ista non modo homines, sed ne pecudes quidem ipsæ passura videntur*, tò Ne exponi seu dividi debet in *Etiam non*, & tò *Non* referri ad verbum ipsum *videntur*. Jam vero sicuti, si Affirmando dicam, *Ista non modo pecudes, sed etiam homines, videntur passuri*, eorum in constructione & expositione verbum illud *videntur passuri*, quasi bis positum haberi debet: sic in Negando, *ista non modo homines, sed ne pecudes quidem*, vel, quod idem est, *sed etiam pecudes, non videntur passura*, bis istic quoque positum censetur Verbum cum sua negante particula; atque adeo in prior parte intelligitur, ut per Ellipsin omissum, non tantum illud *Non*, sed integrum illud *Non videntur passuri*. Manifesta sic est hujus Ellipseos ratio. At quam mihi dabis, Ut in prior parte intelli-

gam non modo Verbum, quod in posteriore exprimitur, sed etiam Negationem una cum Verbo, quæ tamen istic nulla est Verbo addita, nec ex natura vocabulorum aut locutionis hujus recte potest peti; aut Ut in prior parte intelligam Negationem solam sine Verbo, quando illa aliud jam habet Verbum: veluti, quod Valla adfert, *non modo* (pro *non modo non*; sicut omnino dicendum est) *absolvo hunc, sed ne levi quidem pœna cum eo transigendum puto*. Adferuntur tamen exempla tum hic à Sanctio; tum à Mureto in Variis. At ego illa, cum sint paucissima respectu aliorum, nullus dubito vel corrupte edi, vel perperam citari, vel male explicari. Varronis locus haud dubie corruptus est, desideratque voculam *Non*. Quæ Muretus adfert loca ex Cicerone de Officiis, alterum ex lib. II. cap. 13. alterum ex lib. III. cap. 18. aliter hodie, certe in edd. Gruteri & Grævii eduntur; scilicet ut Negatio in prior parte bis exprimatur. Duo alia loca, quæ hujus generis sola supersunt, perperam exposuit. Veluti Catil. I. cap. 3. *Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non modo audiam, sed etiam videam*. Sensus esse debet, si  
 fic

*der non modo parcus, sed etiam fuit liberalis, id est, non modo*

fic legatur: quæ tu in secreto agis, ea non modo scio, ut audita, ac ab aliis relata, & ita quodammodo adhuc incerta, sciri solent, sed etiam adeo cito & certo rescisco, quasi præsens interesset & viderem omnia. Minus utique est audire res ab alio gestas, quam præsentem videre eas, & idcirco accipienda hæc, quasi tali modo distincta legentur, *quod ego non, audiam modo, sed, etiam videam*, pro *sed non etiam videam*: ut adeo negatio alia non tam in priore membro quam in posteriore sit intelligenda, & ex priore repetenda; seu ut Negatio unica ad utrumque membrum sit referenda. Sed tamen & hic alterum *Non* reperitur non modo ante *Audiam*, sed & ante *Videam* tum in ed. Gruteri, tum in Vet. libb. Cujacii, Observ. XII. 32. Et certe utrobique eodem modo vel abesse vel adesse debet, atque adeo prorsus diversa est hæc locutio ab illis Sanctianis & Murretianis reliquis, in quibus in posteriori membro est affirmatio, nec intelligi debet ulla negatio, quum hic, si in priore, etiam in posteriore sit intelligenda, quasi diceretur, *quod ego non modo non audiam, sed etiam non videam*: immo in posteriore sit omni modo intelligenda, etiam si in priore non intelligatur alia, quam quæ istuc exprimitur, ut modo ostendi faciendum. Alter locus est ex orat. pro Cælio:

*Hæc genera virtutum non solum in moribus nostris, sed vix jam in libris reperiuntur.* Non inspexi locum, quia verba per se mihi patent aliter interpretanda. Nam vel accipienda est vocula *vix*, ut bis posita, hoc modo, *non solum vix in moribus nostris, sed vix jam in libris reperiuntur*: vel potius resolvenda est significatio ejus in *ferme non, pene non*, æque ac *Ne*, quum sequitur, in *etiam non*; & sicuti sæpe alias faciendum esse constat inter Eruditos, maxime vero in Negativa ejusmodi sententia. Ita exempli gr. *Negat* in expositione & constructione accipiendum est sæpe, tanquam si scriptum esset, *Non dicit, vel dicit non &c.* Auſt. ad Heren. IV. 20. *Negat se accedere posse; nec adificare etiam nunc audere.* Suet. Claud. 15. *Negans cognitionis rem, sed, ordinarii juris esse.* Clarum hæc exponi non posse, nisi ut resolvantur negationem complectentia vocabula, ut ita non integra eorum significatio, sed dimidia pars ad alterum quoque membrum possit referri. Immo in priore loco dividenda est non tantum vox *Negat*, sed & Vocula *Nec*; Sensus enim posterioris membri est, *Et Dicit, Non audere se &c.* Sic igitur & in Ciceronis loco pars significationis *Et Vix*, quæ est *Non*, jungenda cum ipso Verbo, & ita simul cum isto Verbo intelligenda in priore istius loci

*modo non parcus. Cicero I. Catil. Ut jam ista non modo*  
ho-

membro, quasi dixisset, *non solum in moribus nostris non reperiuntur, sed ferme jam in libris non reperiuntur.* Plane uti negatio, quæ est in Vocula *Ne*, in sensu formando considerari debet, tanquam cum Verbo juncta, & cum illo simul intellecta in priore membro. Veluti *Ista non modo homines, sed ne pecudes quidem videntur passuræ.* Quorum sensus est, ut dixi, *Ista non modo homines, non passuri videntur, sed etiam pecudes non passuræ videntur.* Restat locus ab Auctore nostro allatus ex Ciceronis Oratore. Is vero perperam simul exponitur & exscribitur. Commendat istic Cicero parcimoniam Oratori in adhibendis figuris, sed ita, ut tamen permittat & commendet simul dilectum. Proinde ait: *Nam sicut in epularum apparatu a magnificentia recedens, non se parcum solum, sed etiam elegantem, videri volet; eligit, quibus utatur.* Nempe Oratorem à tumore recedentem vult Cicero tamen, non esse Parcum tantum in figuris, sed etiam & vel maxime Elegantem, seu eligere, quibus utatur, plane sicuti qui à magnificentia in epulis apparandis recedit, non id simpliciter agit, ut *parcus*, sed etiam, & inprimis, ut *elegans* videatur. Sed non Sanctius modo, verum & Alii, Viri Doctissimi, quod miror, locutio-

nem hanc, *Non Modo*, sequente *sed etiam*, admittere poterunt, licet nulla ejus dari possit ratio. Hinc apud Ciceronem pro Sulla cap. 2. *Statuerunt tantum illud esse maleficium, quod non modo non occultari per se, sed etiam aperiri illustrarique debeat,* Gruterus ex uno MSto, quem tamen laudat, posterius *non* vult expungi, sed male profusus. Sic Famil. VIII. 11. *Non modo non fecit, sed quum de hostibus ageretur &c. tacuit:* ubi Manutius itidem suspicatur scriptum *non modo fecit.* Vide Eum ad I. 9. & ad hæc verba, *non modo præmiis, sed ne periculis quidem compulsus ullis ad eorum causam me adjungerem:* ubi multis hanc phrasin probat, sequente *sed ne*, sed male exponit *non modo* per *nedum*, nec distinguit inter eam, five sequatur, *sed ne*, five *sed etiam*. Durior paulo & turbatior est ordo hujus locutionis apud Livium XXXIV. 39. *nam propter angustias loci confertamque turbam non modo ad emittenda cum procurso, quo plurimum concitantur, tela, spatium habebant, sed ne, ut de gradu quidem libero ac stabili conarentur.* Longe clariora hæc & concinniora forent, si illa, *spatium habebant*, in extremum periodi fuissent rejecta. Sed similiter fere Cicero Philipp. II. 41. *quos clientes nemo habere velit, non modo esse illorum cliens.* Nam & istic ex priore membro  
ad

*homines, sed ne pecudes quidem mihi passuræ videantur: ibidem, Sed ita, ut non modo civitas, sed ne vicini quidem proximi sentiant: idem Orat. Nam si, ut in epularum apparatu, non se parcum solum, sed etiam elegantem videri volet. lib. 10. Attic. epist. 7. Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile: idem in Oratione. Neque solum inscientiam meam, sed ne rerum quidem magnitudinem perspicit: & 1. Tusc. Mortuorum non modo vitæ commodis, sed ne vita quidem ipsa quisquam caret. Varro lib. 8. ling. Lat. Dicam de universa analogia, cur non modo videatur esse reprehendenda, sed etiam cur in usu quodammodo sequenda. Latius hæc Muretus libro 10. cap. 7. Variarum. Accipe rursus 6 testimonia integræ*

ad posterius quoque referendum illud *nemo velit.*

6. *Testimonia integræ locutionis]* Diversæ sunt hæc locutiones, inque iis ideo exprimitur in priore membro negatio, quia in posteriore est sensus affirmans, non negans, nec proinde ex posteriori membro in prius illud revocari potest ulla negatio, seu potius ex ultimis totius sententiæ non potest simul commune verbum & communis negatio in utrumque membrum dividi, ut fit in superioribus locutionibus, in quibus in posteriore membro occurrit *sed ne*. Non ergo reprehendi hic debebat Valla, qui d. l. recte ait, *At quoties dictionibus quædam adest contrarietas, non possis tollere alteram negationem*, h. e. tunc in priore membro, in quo occurrit *non solum*, non recte omittitur per Ellipsin altera negatio, sed omnino exprimi tunc debet, quia sensus posteriori contrarius eam postulat. Quæ vera

est observatio, quam videas velim apud ipsum Vallam. Male tamen ibidem inculcat ille Boëthium, tanquam vitiose locutum lib. 3. in Ciceronis Topica, *si non confuse solum, verum etiam distributim & suarum partium proprietate noscantur*. Putat dicendum, *non solum non confuse*. Sed non intellexit Boëthium, cui *confuse noscere* est noscere generaliter summa rei alicujus capita, quod longe utique minus est, quam rem noscere particulatim, & per singularum ejus partium proprietatem: atque ita recte progreditur Boëthius per *Non solum, sed etiam*, a minore cognitione ad majorem. Contra Lactantius lib. 1. progreditur a majore ad minus: *Quis enim mentis emotæ non modo futura prædicere, sed etiam coherrentia possit loqui?* Nulla hic culpa librarii, nulla Lactantii. Oratio est interrogans, quæ involvit negationem rei interrogatæ. Jam in Negatione directâ

græ locutionis. Cicero de Senect. *Quia non modo vituperatio nulla, sed etiam summa laus senectutis est: ibid. Nec solum non molesta, sed etiam jucunda: ibidem, Sed videtis, ut senectus non modo languida atque iners non sit, verum etiam operosa, & semper agens aliquid & moliens: idem pro Cœl. In quo non modo crimen non habebat, sed vix deserti adolescentis coherbat oratio: idem pro Dejot. Non modo tibi non succenset, verum omnem tranquillitatem, &c. idem 2. Philip. ut non modo non coherentia inter se diceret, sed maxime disjuncta atque contraria. Nec tibi ego autor sum, ut semper post, non modo, non solum, non tantum, suppleas [scil. in explicando] negationem: nam sensu integro poteris dicere, Non solum dives est, sed etiam doctus. Cicero pro Planc. Manlium non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio, Hæc verius, quam Valla lib. 3. cap. 27.*

Non solum. Quintil. *Quum Ciceroni dormire interrim Demosthenis oratio, verum etiam Homerus ipse videatur, subaudi non solum. Cic. Urget ille quidem, & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro intervisto.*

Olim. Horat. in Arte, *Tibia, non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque amula, sed, &c. id est, Tibia olim non erat, ut nunc &c.*

Post. Livius, *Quadragesimo anno, quam Urbs Roma condita erat, 7 id est, postquam: ,, [idem, Is duo- ,, decimo*

prius utique negamus in rebus facultatis difficiliora, & ita progredimur ad neganda etiam faciliora. Veluti, *Homo emota mentis non modo futura predicere non potest, sed etiam coherentia loqui non potest. Vel, ut ex usu Linguae & superiorum locutionum solebant Veteres, Homo em. mentis non modo futura predicere, sed ne coherentia quidem loqui potest. Apud Lactantium ergo nihil mutandum, & non modo po-*

nitur eo istic sensu, quo dici potuisset; *non dicam futura predicere, sed coherentia possit loqui.*

7. *Id est, postquam] Vel plenius; post illam horam, ad quam &c. Vide supra pag. 210. & 211. Sed & aliquando, licet rarius, omittitur similiter Ante. Plaut. Men. prol. v. 62. Eum heredem fecit, quam ipse diem obiit, h. e. ante illam horam, ad quam diem obiit. Adde seq. paragraphi*

„decimo die , quam conscenderant navem , Phalaram tenuit : ] idem , Anno tricesimo altero , quam Roma condita erat : idem , Altera die , quam a Brundusio solvit. Cicero ad Terentium , Postridie intellexi , quam a vobis discessi.

Prius. Sæpè deest \* particula Prius , ante vocem Quam. Terent. Eunuch. Omnia experiri , quam armis sapientem decet : sed ibi legitur nunc , Omnia prius. Plaut. Amphit. Gravidam ego illam hic reliqui , quam abeo. Ita legit Janus Gulielmus in Quæst. idem Plaut. Trinum. Confit cito , quam si tu objicias formicis papaverem. Vide Magis.

Quam. Terent. Adelph. Plus quingentos colaphos infregit mihi , id est , plus quam. Varro Rust. Non minores oportet iniri bimas , ut trimæ pariant , id est , quam bimas : idem , Videndum ne sint minores trimæ , majores decem annorum : „ [idem 2. Rust. in fine , Non minus habemus in centenas oves birtas , singulos homines ; in pellitas , „ binos ; pro , non minus quam singulos , quam binos.] Terent. Eunuch. Accede ad ignem hunc , jam calefces plus fatis , id est , plusquam fatis fit , ut notat Quintilian. quamvis Donato videatur pleonasmus. Idem ibid. Plus millies audivi. Plin. lib. 10. Plus vicenaquina ova incubanda subjici vetant. Livius , Capta amplius duo millia hominum , minus duo millia circa muros caesa. Cicero pro Rose. comœd. Amplius sunt sex menses. ibid. Amplius triennium est. ibid. Triennium amplius in adversariis jace-re pateris. Plaut. Epid. Plus jam sum libera quinquennium.

Quam ante. Deest & Quam post aliqua comparativa. Virg. Tristior , ac lacrimis oculos suffusa. Et , Faciam te

cer-  
phi exempla , præter ultimum , | tuos mores perferam. Gell. Noct.  
in quo potest intelligi Tam vel | Att. II. 2. Declinanda sensim ,  
Magis. | quam respuenda. Deest aliquan-  
do etiam Aliter. Suet. Galb. 8.

8. Particula prius ] Aliquando  
etiam potius. Plaut. Men. V. Nunquam iter ingressus , quam ut  
1. 26. Quin vindua vivam , quam | secum ferret.

*certiorem*, subaudi, *quam antea eras*. <sup>9</sup> Nec audiendus est Quinctilianus, & alii, qui putant, comparativum posse accipi pro positivo. Terent. *Liberius vivendi fuit potestas*, supple *quam antea*.

Quam pro. Docent Grammatici, quasdam esse comparationes obliquas, vel improprias; ut, *ditior opinione*, *tristior solito*, *cogitatione citius*, *calceus major pede*. Sed in his & similibus <sup>10</sup> crediderim deesse *quam pro*. Cic. 13. Philip. *Plus etiam quam pro virili parte obligatum puto*. Livius lib. 10. dec. 3. *Major quam pro re letitia*: idem lib. 1. dec. 3. *Pluribus ignibus, quam pro numero manentium, factis*: idem lib. 5. dec. 3. *Major, quam pro numero hominum, editur pugna*. Q. Curtius lib. 5. *Ventus*

9. *Nec audiendus est*] Vide & supra pag. 222. 223. & quæ nos istic notavimus.

10. *Crediderim deesse quam pro*] Non adeo male hoc quidem, sed tamen & illa solennis Comparationi vel Superlacioni Ellipsis præpositionis *Præ*, statui in his quoque potest ac debet. Vide me ad pag. 194. Nec ulla est ratio, quare hic admittere nolimus illam, quam vocant Grammatici *Obliquam*, Comparationem, cum sæpe in aliis locutionibus manifeste ea deprehendatur. Veluti apud Justin. I. 7. *Nullus tamen fortune Candauli comparandus*. IV. 3. *Facinus nulli Tyranno comparandum*. Sall. Jug. 85. *Compare nunc cum illorum superbia me hominem novum*. Vide Gronovium Observ. IV. 8. Immo vero pleraque hujus locutionis seu Comparationis exempla respuunt supplementum ab Auctore propositum, nec a-

liud recipiunt, quam usitatum illud *Præ*. Sallust. ad Cæs. *Ita sibi quisque alterius potentiam carior erat*. Neutiquam potes hic intelligere *Quam pro*, sed necessario debes *Præ*. Sensus enim est, quisque sibi ipse erat carior, quam erat illi alterius potentia. Corn. Nepos Hannib. 12. *Plures præter consuetudinem armatos apparere*, h. e. plures, præquam consuetudo ferebat. Similiter Græci. Aelianus Var. Hist. IV. 20. de Democrito, *κρείττονα ἀγέρων Μενελάου*, h. e. quam fecerat Menelaus. V. 6. ex persona Alexandri, *ὅτι μείζονας ἀντιπάλους αὐτῆ Κάλαν καταγωνίσασατο*. ubi *μείζονας αὐτῆ* non notat directe, *maiores ipso*, sed oblique, *maiores, quam quos ipse Alexander vicerat*. Sic ergo & *ditior opinione* est idem ac *præ opinione hominum*, seu *quam est opinio hominum*; quod utrumque eodem sensu & æque recte dicitur.



*tus majorem, quam pro flatu, sonum edebat. Intègre itaque dicemus, vestis major est quam pro corpore; calceus laxior est quam pro pede,* <sup>11</sup> *vel quam præ pede.*

**Quanquam.** Particula *Tamen* adverbantem aliam desiderat. Cicero pro Arch. *Qui sedulitatem mali poëta duxerit aliquo tamen premio dignam*, id est, *quamvis mali*: idem pro Mil. *Qui nondum libera civitate, tamen populi Rom. comitiis liberatus est*: idem in epist. *Tamen à militia non discedis.* Valla lib. 2. cap. 40. Vide *Tamen*.

**Quasi.** Horatius. *Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres*, id est, *quasi fidus*; hoc enim est officium fidi interpretis, ut verbum verbo reddat. Idem, *vixisset canis immundus*, id est, *quasi, tanquam, seu veluti canis.* Vide *Tanquam*.

**Sive.** Catull. in Phasclo, *Læva, sive dextera.* pro, *sive læva, sive dextera.* Hor. *Cantamus, vacui, sive quid urimur.* idem, *Quo non arbiter Adria major, tollere, seu ponere, vult freta.* idem, *Et Sthenelus sciens pugna, sive opus est imperitare equis.* „ [Propert. 2. eleg. 26. *Seu „ mare per longum mea cogitet ire puella, Hanc sequar, & „ fidos una aget aura duos. Ubi Seu semel tantum ponitur,* <sup>12</sup> *& significat etiam, sicut Vel semel positum.* Vide *Vel*.]

Sed. Horat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo sua sorte contenten-*

11. *Vel quam præ pede*] Hoc vero ineptum, nec ullum habet sensum. At cum dicis, *Calceus est laxior quam pro pede*, sensus est, calceus est laxior præ ea mensura, ad quam esse debebat laxis pro pede, seu pro pedis magnitudine, h. e. ut aptus sit pedi. *Calceus laxior præ pede* est laxior supra vel ultra pedis magnitudinem, aut mensuram: in qua locutione nullum habet locum vocula *Quam*. Auctor noster confundit in Comparationi-

bus *præ* & *pro*, tanquam ejusdem, licet revera diversæ, istic significationis præpositiones. Vide & supra pag. 194, 195. & quæ ibi notavimus.

12. *Et significat etiam*] Immo aliquid amplius. Scilicet ponitur pro *Vel si*, h. e. etiamsi, licet. Sic *Vel si* apud Cicer. Famil. V. 12. *Qua vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari Viri.* Jam ex *Vel si* composita. & contracta sunt *Sive* & *Seu*, ut *Neu* contractum est ex *Neve*.

*tentus vivat, laudet diversa sequentes?* pro, *sed laudet.* Idem, *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior quam tibi, Virgili,* pro, *sed nulli:* Idem in *Arte, Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis speret idem, sudet multum, frustra que laboret, ausus idem;* pro, *sed sudet.*

Si. Horatius, *Decies centena dedisses huic parco, subaudi, si dedisses.* „[Catullus, *Utor tam bene, quam mihi pararim, subaudi si.* Plaut. Pseud. *Si mihi dare vis pecuniam, magis erit soluta, quam ipsi dederis, pro quam si.* Lucretius, *Scipio ossa dedit terra, proinde ac famulus infimus esset, pro, ac si:* idem lib. 6. *Ubi se quisque videbat Implicitum morbo, morti damnatus ut esset, pro, ut si esset damnatus.]* Cic. Parad. *Poscit, dandum; eicit, abeundum; minatur, extimescendum; id est, si poscit.* Terent. *Negat quis, nego; ait, ajo:* idem Phorm. *unum cognoris, omnes noveris:* idem Heaut. *Rectum est, ego ut faciam; non, ut deterream, id est, si rectum est, ut ego itidem faciam; si non est, ut te deterream:* Sic enim ego ante Faërnium dispunxi. Horat. 1. Carm. *Sapias, vina liques,* <sup>13</sup> id est, *si sapias.*

Sic. Horat. epist. 18. *Ut Matrona meretrici dispar erit atque discolor, infido scurra distabit Amicus, id est, sic infido &c.* Idem Satyr. 1. *Dives, ut metiretur nummos, id est, sic dives, vel ita dives, ut infra, ita sordidus, ut se, &c.*

Tamen. Terent. Adelph. *Quaquam est scelestus, non committet hodie iterum ut vapulet, id est, non tamen committet.* „[Virgil. *Quod cum me saepe rogaret, Non tulit Antigenes, & erat tum dignus amari, pro, & tamen erat.]*

Tanquam. Apud Horatium „[& Virgil.] *sæpè & ele-*

13. *Id est, si sapias*] Absonum hoc est, quum legatur istuc *sapias*, ut ipse etiam Sanctius heic exhibet. Horatius autem Od. I. 11. monet Leuconoem, ut *sapiat*; h. e. tempore suo utatur, & dum licet, genio indulgeat.

elegantissimè deest *Tanquam*, vel *quasi*. „[Virg. 1. Æneid. *Ipse ignotus, egens, Libyæ deserta peragro*, ubi „Servius; <sup>14</sup> deest *Quasi: nam contrarium est, quod paulo prius de se dixerat Æneas, Fama super æthera notus. Facit autem hoc frequenter Virgilius, ut hanc particulam subtrahat; ut, Medias inter cædes exultat Amazon, pro, quasi Amazon: nam Camilla Volscæ fuit.*] Hor. Oda. 7. lib. 1. *Sic tu sapiens finire memento tristitiam: epist. 2. lib. 1. Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset*, id est, *tanquam stultus*; Ulysses enim non dicitur stultus. Ode 26. l. 1. *At tu nauta vage ne parce malignus arenæ particulam dare*, id est, *tanquam malignus*; Ode 13. libro 4. *Ludisque, & bibis impudens: Epist. 15. lib. 1. Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ*, id est, *tanquam juvenem*; nam senex erat. lib. 1. epist. 2. *Vivendi qui rectè prorogat horam, Rusticus expectat, dum defluit annis*, id est, *tanquam rusticus*. Vide *Quasi*.

*Vel* particula sæpè subicitur, ut diximus in particula *Aut*. Sed aliud habet etiam elegantioris considerationis: nam quum dicis, *vel stultus hæc intelligeret; vel Priamo miseranda manus*; deest aliud *vel*, <sup>15</sup> ut sit, *vel Pri-*

14. Deest *Quasi*] Non erat id opus hic quidem loci. Dicit enim Æneas istic se, non omnino & omnibus ignotum, sed ignotum in Libyæ desertis, licet alibi esset fama super æthera notus.

15. *Ut sit; Vel Priamo*] Potius, *Vel aliis, vel etiam ipsi Priamo hosti*. Nam hæc locutiones, in quibus *vel* solum ita emphatice ponitur, accipiendæ sunt & supplendæ ad exemplum istius Tulliani; *sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima; & Plautini ex Pseudolo: Vel e-*

*tiam matrem quoque*. Vide *Neque*, & infra cap. 15. Sunt tamen nonnullæ etiam locutiones, in quibus supplementum ex hac Analogia reperire vix ullum possis, & in quibus vocula *Vel* emphatice accepta per Ellipsin, degeneravit paulatim in Usus ab natura & analogia suæ significationis longissime recedentem. Veluti quando post laxiorem sententiam subjicitur unicum, sed præcipuum, ejus documentum seu exemplum. Terent. Heaut. IV. 6. 1. *Nulla est tam facilis res, quin difficilis fiet, quam invitus facias: Vel*

Priamo, vel aliis hostibus. Scio Donatum accipere  
*Vel*

*Vel me hac deambulatio, (quam non laboriosa!) ad languorem dedit, Hecyr. I. I. I. Perpol quam paucos reperias meretricibus Fideles evenire amatores: Vel hic Pamphilus jurabat quoties Bacchidi, quam sancte, nunquam illa viva ducturum uxorem; Hem duxit. Cicero Famil. II. 13. Raras tuas quidem, sed suaves accipio literas: Vel quas proxime acceperam, quam prudentes, quam multi & officii & consilii! VII. 24. Amoris quidem tui, quoquo me verti, vestigia; vel proxime de Tigellio. Plautus Menæch. V. 2. 119. Heu hercle morbum acrem ac durum; Di vestram fidem! Vel Hic qui insanit, quam valuit paulo prius! Ei derepente tantus morbus incidit. Sensus in his omnibus est: Ut alia taceam, ex solo hoc & unico exemplo satis patet veritas rei, quam dixi. Sed quomodo hæc Analogice explenda sint, haud scio, nisi velimus integrum excogitare comma, quod ad eam rem adhibeamus. Nam certe non alia res, sed sola deambulatio ad languorem dedit, solus Pamphilus juravit Bacchidi. Dici forsitan plenius posset; Vel aliud quidvis hanc rem probat, vel etiam hic Pamphilus, fidelis minime Bacchidi, dum juravit &c. & tamen duxit uxorem. Sed longe hæc abeunt ab ipso illo brevi nexu verborum, quæ retulimus. Urfinus To. I. pag. 1097. litem iterum movet mihi & Sanctio de supplementis, per*

quæ hujus particulæ usum ad rationem Grammaticam redigere studuimus. Ipse vero vult, quando dicitur, *Vel Priamo miseranda manus*, intelligi potius, *nedum aliis, vel non modo aliis*, quia Cicero dicat, *per me vel stertas licet, non modo quiescas*. At quid hæc pertinent ad indagandam primitivam voculæ naturam & significationem & constructionis Ellipticæ rationem? Quanto rectius suppleantur Ciceronis verba hoc modo, *per me ut vel dormias vel stertas, licet, non modo licet, ut quiescas*. Sed Vir Doctissimus semper fere confundit significationes primitivas, & usu dein vel abusu ab illis paulatim longe deflexas, dum in indaganda significationum constructionumve origine & vera ratione respicit potissimum significationes posteriori usu receptas. Hinc factum ut voculam hanc modo pro Adverbio, & in contrario quidem sensu *Intendendi* & *Minuendi*, modo pro Conjunctione habeat. Sunt sane quædam hujus Voelæ locutiones Ellipticæ usu seu abusu receptæ, quæ commode satis suppleri nunc nequeunt. Sed hoc non mutat naturam vel primam vocabulorum significationem. Nam quod ait istis supplementis enervari vim omnem orationis, quia nunquam ita plene loquantur Auctores, id vero quum a libi antea, tum hoc libro cap. 2. No. 1. abunde refutavimus.

*Vel pro Etiam.* Budæus in commentariis exponit pro *Nam.* Donatus rursus in Phormione pro *Saltem.* Ego vero, cui unius vocis unica semper est significatio, semper disjunctentem particulam assero, & alterum *Vel* deesse confirmo. Hoc præclare elicies ex Persio Satyr.

1. *Nemo hercule, inquit, leget hæc: vel duo, vel nemo.*

Terentius Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario, fac tradas:* <sup>16</sup> tolle hinc duo *vel*, & remanebit Donati expositio pro *Etiam.* Cic. Q. Fratri, *Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima:* tolle alterum membrum, ut in sequentibus. „ [Propertius 2. eleg.

„ 3. *Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles, Vel Priamus.* Si tollas duo postrema verba, videbitur „ *Vel* significare *Etiam.* Plaut. Merc. act. 2. sc. 2. *Vel*

„ *ut scias me amare, cape cultrum, seca digitum, vel aurem;*

„ *vel nasum, vel labrum, non me movebo, nec secari sentiam:* & Pseud. act. 1. sc. 1. *Tuum tangam patrem.*

„ *CA. verum, si potes, pietatis causa, vel etiam matrem quoque.]* Horat. in Arte, *Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod Querit, & inventis miser abstinet,*

*ac timet uti; Vel quod res omnes timide, gelideque ministrat:* idem lib. 3. Ode 24. *Vel nos in Capitolium, quo clamor vocat, & turba faventium; vel nos in mare proximum gemmas mittamus:* ibidem Ode 29. *Cras vel atra nube polum pater occupato, vel sole puro.* Itaque particula

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

*Vel*

16. Tolle hinc duo *Vel*] Scilicet cum suis adjunctis, ut remaneat, *Hanc tu mihi vel precario fac tradas.* Sic in seq. exemplo breviter potuisset dici, *Sunt ista quidem vel maxima:* quo modo passim loquuntur Auctores. Mela II. 1. *Expertem esse cadis, inter opprobria vel maximum est.* Phædrus Fab. 84. *Optem necare te vel majore incommodo.* Florus II. 19. 1. *Reliqua*

*faculi ut grandia aque; ita vel magis turbida & fæda, supple; ita vel aque vel magis turb. sicuti in Phædro, vel hoc vel majore incomm. Nam non significare Etiam, ut Donatus voluit; liquet ex hisce Plauti, vel etiam matrem quoque, ubi, ne quis eam significationem huic Voculæ interesse putet, videmus ei addi simul Etiam & Quoque.*

*Vel sola poni non potest, nisi aliud Vel intelligatur. Vide Sive, „[& Neque.]*

*Verò. Quinctil. Propatrem mori possum, coram patre non possum: deest verò, vel autem. Terent. Traditus sum mulieri, illa illico ubi me accepit, &c. Cic. Hæc morum vitia sunt, non senectutis.*

*Usque. Horat. Ad unguem factus homo, <sup>17</sup> pro, usque ad unguem. Virgil. Si non exosus ad unum Trojanos; Et ad unum omnes occidit.*

*Ut. Terent. Heaut. Ejus anus causa, opinor, quæ erat mortua, id est, ut opinor. Cic. Tuscul. Niobe fingitur lapidea propter æternum, credo, in luctu silentium. Pessimè Linacer hic supplet, credo quòd propter: <sup>18</sup> nihil enim tam barbarum est apud Latinos, quàm, dico, quòd, sequitur quòd, intelligo quòd. Deest & Ut in illis, volo facias; nolo dicas; velim desinas; rescribas ad omnia rogamus; & in illis, Sine veniat; sine faciat. Terent. Eunuch. Sine ut veniat. „[Deest etiam Ut in hoc Terentii, Eunuch. act. 2. sc. 2. Næ tu istas faxo calcibus frustra insultabis. <sup>19</sup> Prisci enim Ut promiscue cum indicativis, & subjunctivis verbis, quæ vocant, jungerent solebant, cum aliud nihil significet, quam Quomodo. Itaque apud eundem Terentium legimus, Jam faxo hic erit. Et Plaut. Epid. act. 1. sc. 2. Jam faxo hic aderit: idem Cas. act. 5. sc. 2. Faciam cavebunt, qui audierint; & Epid. act. 5. sc. 2. Ego faxo scies hoc ita esse. In his deest Ut, quod exprimitur Afinar. act. 5. sc. 2. Faxo, ut scias, quid periculi sit, id est, ita faciam, quo modo scies, vel scias: Pæn. act. 5. sc. 3. Ego faxo hospitium hoc leviter laudabitis, id est, ad eum „ mo-*

*17. Pro, usque ad unguem] Vel, ad sustinendam probationem unguis, h. e. accuratissimam. Vide Persium Sat. I. v. 65. & ibi Casaub.*

*18. Nihil enim tam barbarum est,] At vide sis, quæ pro ista*

*locutione disputavimus pag. 501. & seqq.*

*19. Prisci enim ut &c.] Potius crediderim, in his locutionibus Faxo poni simpliciter, pro ut faxo, sicuti credo, opinor, pro ut credo, ut opinor.*

„modum faciam hospitium, ad quem modum vos levi-  
 „ter illud laudetis, vel laudabitis. Bacch. act. 3. sc.  
 „4. *Ego faxo haud dices naſtam; quem derideat; & act.*  
 „4. sc. 8. *Faxo ſe haud dicat naſtam, quem derideat:*  
 „Amph. act. 5. sc. 1. *Magis jam faxo mira dices: Rud.*  
 „act. 5. sc. 2. [*Jam faxo exhibit ſenex.*]

Ut ante Ne. Horat. 2. Serm. *Ne faciam; inquis omnino verſus, id eſt, ut ne faciam.* Male Adrianus Cardinalis docet, *ut ne idem eſſe, quod ut: Imo ſemper in his formis, cave ne dicas; moneo ne facias; da operam ne veniat, deeſt Ut.* Cicero 3. Verr. *impetrant; ut ne jurent: ad Q. Fratrem libro 3. opera datur, ut judicia ne ſiant: idem Bruto lib. 13. Ut ne quid meorum tibi eſſet ignotum, animadverti operam te dare.* Terent. Hecyr. *Nempe ea cauſa, ut ne id fiat palam, Idem And. Principio, ut ne ducas.* Itaque dicimus eodem ſenſu: *cave cadas; cave ne cadas; cave ut ne cadas.*

Utinam. Catul. *Tecum ludere ſicut ipſa poſſem,* 20 ſup-  
 ple *utinam.* Virgil. *Troum arma ſecutum Obruerent Rutu-  
 li.* Ovid. in epift. *Me quoque, qua fratrem, maſtaſſes;  
 improbe, clava.* Tibul. *Tunc mihi vita foret.* „[*Sic in Pe-  
 „ream ſi, Diſpeream niſi, ſubauditur Utinam*]

20. *Supple utinam*] Immo e- | *utinam poſſem.* Vide me ſupra  
 tiam amplius, hoc modo: Res | ad I. 13. pag. 89, 93. 94. & lib.  
*ita eſt; ut velim, ut poſſem, ſeu* | 3. cap. 13.

## C A P. VIII.

### De Zeugmate.

**Z**eu<sup>g</sup>ma, id eſt, jugatio, vel connexio, (quam Fa-  
 bius *Synezeugmenon* appellat) eſt, <sup>1</sup> in qua unum  
 ad verbum plures ſententiæ referuntur, quarum una-  
 quæque deſideraret illud, ſi ſola poneretur; ut, *ſociis;*

1. *In qua unum ad verbum* | Quinſtiliani; verba. Vide eundem  
 [c.] Sunt hæc ipſa Fabii, ſeu | Inſtit. Orat. IX. 13. pag. 683:

Et rege recepto: *Utinam, aut hic surdus, aut hæc muta facta sit: Aquila volaverunt, hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hoc exemplum, & alia, quæ subjiciam, putarunt Grammatici, esse figuræ *Prolepseos*, quia esset generis, & spei rei: sed ineptè & contra *Quintilianum*, qui semper putavit esse *Synezeugmenon*, quoties vox posita in una oratione, in cæteris desideratur; ut, *Aquilarum alia volavit ab oriente, alia ab occidente, vel, Aquilæ volaverunt, alia ab oriente, alia ab occidente.* Nec verum omnino est, quod præcipiunt, in hujusmodi formis debere nos Genitivo Partitionis semper uti. Nam *Cicero* per Nominativum locutus est, dicens, *Bestiæ, aliæ mares, aliæ feminae: Idem, Homines, posteaquam reus factus est, alii reddit, alii etiam nunc retinentur.* *Cæsar 3. Civil. Tabula testamenti, unæ per legatos ejus Romam erant allatæ, alteræ Alexandria &c.* <sup>2</sup> *Livius dec. 3. lib. 4.*

mul-

2. *Livius &c.*] Sic Idem XXX. 24. *Oneraria, pars maxima ad Æginam, aliæ ad calidas aquas, delatæ sunt.* IX. 27. *Consules, Sulpicius in dextro, Pœtelius in sinistro cornu, consistunt.* XXI. 24. *Galli, quanquam Italia bellum inferri audiebant, tamen metu confesternati ad arma, Ruscinonem aliquot populi conveniunt.* V. 39. *Romani, quum pars major ex acie Vejos petisset, nemo superesse quenquam præter eos, qui Romam refugerant, crederent, (sic habent MSti) complorati omnes pariter.* V. 40. *Alia plebis turba agmine uno petiit Janiculum, inde pars per agros dilapsa, pars urbes petunt finitimas.* VI. 41. *Galli &c. in forum perveniunt, inde dilapsi ad prædam, pars in proxima ruunt, pars ultima petunt.* XLIV. 25. *Romanos quoque, quia traheretur diutius spe ipsorum bellum,*

et ipsos Duces, et Senatam, non abhorre à finiendo bello. Hinc jam emendanda distinctio apud *Suetonium Aug. 25.* Editur etiam in optimis edit. pessimo sensu, *Dona militaria aliquanto facilius, phaleras et torques, quicquid auro argentoque constaret, quam vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat.* Ergo *Coronæ* hæ non erant inter *dona militaria*? Immo erant vel maxime, & ideo honore præcellerant. Distingue igitur, *Dona militaria, aliquanto facilius phaleras &c.* Sensu optimo per hanc constructionem, per quam omnia, quæ sequuntur, ad *Dona*, ut ad Genus suum, referuntur. Immo sic passim, *Milites tot millia.* Liv. III. 5. *Romanos cecidisse in Hernico agro quinque millia ac trecentos.* XXXVIII. 26. *Tetsofagi et Trocni mediam tenebant aciem,*

ciem,



*multitudo, pars procurrit in vias, pars in adium vestibulis stat;*

*ciem, millia hominum quinquaginta: equitatum, X. millia hominum, ab dextro locaverunt cornu. XL. 53. Galli, tria millia hominum, in Italiam transgressi. XLIV. 24. Vagi e fuga, quinque millia hominum, capti. Sic proinde legerim XXXIII. 3. Nihil morati Ætoli, (sublata distinctione majuscula, & vocula sunt, quæ hic interponitur) Phænea duce, duo millia peditum cum D. equitibus, venerunt. Nec etiam ullam video causam, quare XXXV. 20. Alteri consuli duæ legiones decreta, quas L. Cornelius Consul superioris anni habuisset, & socium ac Latini nominis ex eodem exercitu pedites, XV. millia, & equites D. Et cap. 23. Senatui placere, tumultuariorum militum, ad XII. millia, pedites, & CD. equites scribere eum; Et XLII. 27. Et socios Latini nominis, IV. millia peditum, ducentos Equites, Brundisii adesse jubet; quare inquam his in locis cum Viro Summo pro Pedites reponam Peditum, pro Socios, Socium, quum ex superioribus pateat, frequentissimam esse etiam Livio istam locutionem, qua pro Genitivo Partitionis, ut dicitur, adhibetur ille ipse Casus, quo numerus rei numeratæ dein exprimitur. Quod si tamen omnino velis desiderari Genitivum, intellige vel sic, relictis locis illis integris, *Hominum*. Eodem enim profus modo dictum erit, *Pedites, tria millia hominum, &c.**

quo, Galli tria millia hominum, transgressi. Equitatum, X. millia hominum, &c. Sed & sic alii passim. Vide Despauterium editum a Rob. Stephano pag. 259. & Me supra IV, 4, 83. Adde l. 61. §. 1. Dig. Locati cond. *Navem conduxit, ut de provincia Cyrenensi Aquileiam navigaret, olei metretis, tribus millibus, impositis, & frumenti modis, octo millibus.* Nam quod hæ locutiones sint exponendæ non per Concordiam Adjectivi & Substantivi, sed per Appositionem duorum Substantivorum, liquet ex diversitate Generum in iisdem locutionibus. Sic Sulpicius Sev. lib. I. Hist. Sacræ, init. *Mundus a Domino constitutus est abhinc annos jam pene sex millia.* Ubi vide Drusium familia adferentem. At Sigonius ita videri scriptum tradit *non Sulpicii vitio, sed librariorum, qui quos numeros ille Notis expresserit, explicare verbis volentes, perperam ediderint.* Ego potius crediderim Drusio, si quid vitii in his insit, esse id vitium istius seculi, ut jam supra monui d. l. Sed & quantopere in his hæsitet Cl. Ursinus, vide in ejus Institutionum To. II. p. 17. 18. qui tamen dein pag. 61. recte agnoscit Zeugma pro Genitivo Partitionis. Adeo autem frequens fuit hæc locutio Veteribus, ut etiam ille Casus rei numeratæ, conveniens cum casu Numeri, per manifestam Elipsin sæpe sit omissus, quod

stat; pars ex tectis fenestrisque prospectant. Hæc tamen more

factum, quando vocabulo *Millia* additum occurrit Masculinum plurale, hoc modo, *XI millia interfecti*, Florus III, 21, 25. *Ex ipso Equestris ordinis flore, ac Senatu, duo millia, electi, qui mori juberentur*. Id quod crebrius etiam in antiquissimis codd. occurret, quam in vulgatis edd. Certe in suo veteri libro perpetuum id esse testatur Vinetus ad Eutropium initio libri 3. Vide & ipsum Sanctium infra Cap. 10. init. & Me istic. Livium quoque frequentissime hanc *Elipfin* adhibuisse cum excurrente ultra *millia* numero, & non excurrente, vel ex solo capite 40. libri XXXVII. patet. Distinctionem illam memoravi, quoniam in ea quoque multum discriminis ponit Vir Summus ad Liv. XXXIX. 7. censens, si excurrent addatur numerus, tum id, quod dividitur, plerumque eo casu poni, quo iste numerus: at si non addatur, tum rem numeratam semper efferi patrio casu: atque idcirco istic pro *tetradrachma Attica CXXVII. millia* reprensens prorsus *tetradrachmum Atticum*. Et XXXVII. 59. pro *nummos aureos Philippeos CXL. millia, Nummorum aureorum* &c. Non video ullam justam satis servati talis discriminis causam, quum sive excedens numerus adjiciatur, seu minus, utriusque locutionis eadem sit ratio & constructio. Præterea non esse à Livio servatum id discrimen,

ex allatis à me paulo ante locis abunde patet. Græci quoque Zeugmate hoc frequenter sunt usi. Sic Aelianus Var. Hist. V. 10. Ὀπλίται ἢ ἀπώλοντο αὐτοῖς ἐν Σικελίᾳ μυριάδες τέσσαρες, χίλιοι ἢ ἐν Χαιρωνείᾳ. Ubi eodem modo ponitur Ὀπλίται μυριάδες, quo apud Livium, *Pedites millia*. Recte enim censuit Budæus hæc Græco more dici. Dionys. Halic. lib. XI. οἱ χαλεπώτατοι τῶν δημοτικῶν, οἱ μὲν εἰς τὴν πᾶν τοῦ χωρίου πόλεις μεταθεμένοι τὴν οἰκήσεις, οἱ ἢ εἰς ἀγρὰς. Ael. Var. Hist. X. 16. οἱ ἢ, ἔδειξεν, αὐτῶν προσείχον. Manifeste pro τῶν δέ. Ubi vide, quæ notavi, ut & ad III. 1. 6. Sic porro IV. 20. Τὴν δὲ πατρὸς ἕσταν εἰς τρία μέρη νεμηθεῖσαν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῆ, Ἐργύερον μόνον λαβὼν ἐφάδιον, τὰ λοιπὰ τοῖς ἀδελφοῖς ἕασε. IV. 15. ἵνα μὴ ἀποδράνητες (scil. Alcibiades & Critias) Σακράτης, ὁ μὲν ὑβερσῆς γέννηται, τυραννικὰ τὰ δὲ Κελίας &c. XIV. 46. Οἱ Μακάρων παροικῶντες Μάγνητες, ἕκαστος τῶν ἰσπεῶν ἤγεν αὐτῶν συστράτην. Appianus Syriacis, Ρόδιοι ἢ καὶ Ευρυπῆς, ὁ Περγᾶμος βασιλεὺς, μέγα φρονῶντες ἐπὶ τῇ κατ' Ἀνδόχου συμμαχίᾳ, Ευρυπῆς μὲν εἰς Ρώμην ἐπέβητο. Ρόδιοι δὲ πρὸς βίβιν ἐπεμῶσαν. Manifesta jam hinc ratio & sinceritas locutionis apud Anton. Liber. fab. XI. Ἀθαν δὲ καὶ χελιδόνις, ἢ μὲν παρὰ ποταμὸν τῶν παῖδων Θρηνηῖ, χελιδόνις δὲ ἐγένετο σύνοικον ἀνθρώποις. Sollicitant hæc Doctissimi Interpretes, ille

more græco dicta censet Budæus in Commentariis. Hæc de grammaticorum *Prolepsî*. Idem illi ineptè diviserunt Zeugma, in *prozeugma*, *mesozeugma*, *hypozeugma*: nam semper quocunque modo ponatur verbum, Zeugma erit. Idem præcipiunt, verbum vel adjectivum semper debere cum propinquiore convenire; ut, *sociis, & rege recepto*. Ego vero assero contra Budæum, & alios, rectissimè scripsisse Lucanum, *Leges & plebiscita coacta*. Horat. *O noctes, cœnæque Deum, quibus ipse, meique, Ante larem proprium vescor*. Livius lib. 1. *Ego, populusque Romanus, populis prisorum Latiorum bellum indico, facioque*. Statius lib. 7. *Jura, fidem, ac Superos una calcata rapina*. Poteris & hoc ad *Syllepsin* referre. Valer. Maxim. lib. 9. cap. 2. *Pedes ejus præcisos, & caput, & manus, in cistam, chlamyde opertos, pro munere natalitio misit*. Plancus Ciceroni, *Amor tuus, ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie sit allaturus, non facile dixerim*. Cic. 2. Natur. *Quinetiam vites à caulibus, brassicisque, si propè sati sint, ut à pestiferis & nocentibus, refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere*. Livius lib. 5. *Gens est, cui natura corpora animosque magis magna, quam firma dederit*.

Ju-

ille nonnulla ejiciens, hic interponens. Sed sicuti nullus codex ad id tentandum illis prævit, sic nihil esse in ista locutione, quod correctionem desideret, exemplis aliis liquido satis jam probavimus. Similiter adhæfere & Librarii & Auctor Versionis in fab. I. ἔχρησε δὲ καὶ τοῖς Κείοις. οἱ δὲ θύουσιν ἄχρῃ νῦν, Ἰβλιήται μὲν Ἀφροδίτῃ, Κτήσυλλαν ὀνομάζοντες, οἱ δὲ ἄλλοι Κήσυλλαν Ἐκαέργλυ. Omittitur prorsus in versione illud Ἰβλιήται μὲν, tanquam si de omnibus Ceis prius affirmaretur, posterius vero de

aliis extra Ceos; quum Auctor manifeste heic dividat omnes Ceos in *Julitas*, qui erant pars Ceorum, & *reliquos* Ceos. Est tamen in contextu aliquid vitii. Lege omnino & distingue, οἱ δὲ θύουσιν ἄχρῃ νῦν, Ἰβλιήται μὲν Ἀφροδίτῃ Κτήσυλλαν ὀνομα. &c. hoc est, Cei accepto illo oraculo, quod jubebat sacra facere Ctesyllæ, ad hoc usque tempus eî sacrificant, *Julita* quidem appellantes eam *Venerem Ctesyllam*; alii vero Ceorum *Ctesyllam Dianam*, scil. appellantes eam.

Julius Obsequens de Prodigiiis, *Cælum, ac terra ardere visum.* Gell. lib. 8. *Philippi vim atque arma, toti Græcia cavendam metuendamque, Demosthenis orationes notificant.* 3 Sallust. *At ingenii egregia facinora, sicuti anima, immortalia sunt.* Hom. 2. Iliad. *At vestra uxores, & pignora nescia fraudis, sub tectis resident sola.* Quod malè adducit Linacæ.

Eleganter desideratur idem verbum, sed in alia significatione; ut, *tu colis barbam, ille patrem: Nero sustulit matrem, ut Æneas patrem.* Justinus, *Provoluta deinde genibus Alexandri, non mortem, sed ut Darii corpus sepeliant, dilationem mortis deprecantur: idem, Egregius adolescens, & cædem patris, & necem fratris, & se ab insidiis Artabani vindicavit.* 4 Ovidius, *Pariterque ipsosque, nefasque, Sustulit.*

5 Sæpè plures orationes uno verbo claudi videntur, sed

3. Sallust.] Sic Jug. 49. *Cum natura loci, tum dolo, ipsi, atque signa militaria, obscurati; cap. 50. Sin opportunior fuga collis, quam campi, fuerat. Ubi contra codd. fuerant editur. Sueton. Calig. 13. Sic imperium adeptus, Populum Romanum, vel dicam hominum genus, voti compotem fecit. Ubi itidem sine iusta satis causa, & contra MStorum consensum, Gronovius Pater mallet compotes.*

4. Ovidius] Sic Metam. XIV. 36. *Unoque duos ulciscere facto.* Nempe *ulcisci* dicimur tum illum, in quem, tum illum, propter quem, ultio exercetur. Videmus hinc, etiam uno in commate unum verbum semel positum, duplici tamen significatione adhiberi. Verum ut in illis Sanctii duo Nomina uni Verbo

junguntur, & diversam ejus significationem faciunt, sic apud Petron. *Parata erat in crastinum turba, qua & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.* Sallust. or. 1. ad Cæf. *quomodo scorta aut convivia excuerint nonnulli.* Cic. Catill. II. 2. *Jam pridem ego L. Catilinam non modo invidia mea, sed etiam vitæ, periculo sustulissim.* Ubi male ingenium suum periclitatur conjectando Lambinus. Sensus est, periculo invidiæ mihi conflandæ, & vitæ amittendæ: seu invidiæ, quam passurus sum, & vitæ, quam ago: ut adeo *Meæ* active hic & passive sumatur.

5. Sæpè plures orationes] Sic fere Sall. Jug. 42. *Multos mortales ferro aut fuga extinxit: at fuga non extinguuntur homines.* cap. 46. *Bellum an pacem gerens: ubi per*

sed ad verum sensum aliud supplendum est. Virgil. *Sacra manu, victosque Deos, parvumque nepotem Ipse trahit*: verbum trahit non rectè referas ad superiora, sed deest fert, vel portat. Idem, *Disce puer virtutem ex me, verumque laborem, Fortunam ex aliis*: ubi Servius, *Deest, opta*. Plaut. Most. *Ille quidem haud negat. Th. Imo adepol negat profectò, neque se has ades vendidisse, subaudi, affirmat, vel jurat*. Sallust. Jugurth. *Non enim, regnum, sed fugam, exilium, egestatem, & omnes has, quae me premunt, arumnas, cum anima simul amisisti, &c.* Horatius, *Sapè velut qui currebar fugiens hostem, persape velut qui Junonis sacra ferret, subaudi incedebat*.

perperam Ciacconius quid deesse suspicatur. Tac. Ann. I. 44. *Judicium & poenas de singulis in hunc modum exercuit*. Sæpe etiam verbum refertur ad propinquius significatione & constructione, ad remotius constructione quidem, sed neutiquam significatione. Sallust. Jug. 63. *Etiam tum alios Magistratus plebes, Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat*. Plinius Panegy. cap. 70. *Ita illa seu negligentia seu malignitas Principum, quum male consultis impunitatem, recte factis nullum premium polliceretur*. Tac. Ann. II. 20. *Quod arduum sibi, cetera Legatis permisit*. VI. 24. *Ut sicuti nurum, & nepotem, domumque omnem cadibus complevisset*. XII. 64. *Agrippina filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat*. Ter. Andr. III. 5. 18. *Hoc tempus*

*præcavere mihi me, non te ulcisci sinit*. Nep. Hann. 8. *Alii naufragio, alii à servis ipsius interfectum eum scripserunt*. Intellige in priorè parte horum exemplorum, *Gerebat, Tribueret, Sumisit, Interfecisset, vel Vexasset, Volebat, Jubet, Periisset*. Vide etiam Munkerum ad Hygin. Fab. 14. circa finem. Similiter Græci, Aelianus Var. Hist. II. 7. Νόμος ἔτεθ' Ὀηβαϊκός, ὃν ἐκ ἐξέτισιν ἀνδρῶν Ὀηβαίων, ἀνθεΐνας παιδίου, εἰδὲ εἰς ἐρημίαν αὐτὸ ῥίψαι, ἀλλ' ἐὰν ἢ πένης ὁ ἔθ' παιδὸς πατῆρ, ἐπὶ τὰς Ἀρχαὺς κομιζέειν αὐτὸ, scil. δέ. Pertinet huc etiam, quando *Negat* ad duo commata refertur, in quorum altero intelligendum tantum *Dicit*: de quo vide hic Sanctium & Gronovium Patrem Observ. IV. 2. p. 28. & Me supra Cap. 5. not. 7. pag. 662. & maxime Cap. 7. not. 5. p. 695.

## C A P. IX.

## De Pleonasmō.

**P**leonasmos, seu Parelcon, fit, quum ad legitimam constructionem aliquid additur; ut, *Adesdum; Iteradum eadem ista mihi;* <sup>1</sup> *Quoad ejus fieri potest; Nusquam gentium: Ubique locorum:* quamvis in his genitivis poterit esse Ellipsis nominis. Propriè dicitur *Pleonasmus*, quum additur <sup>2</sup> nominibus Comparantibus adverbium *Magis*. Virgil. Culice: *Quis magis optato queat esse beator awo?* Ovidius, sive is Lucanus est, ad Pisonem, *Quodque magis dono fuerit pretiosior omni.* Plaut. Aulul. *Ita mollior sum magis, quam ullus Cinædus:* ibid. *Neque cui plus amplius malefaciam:* idem Pœnul. *Verum qui dederit, magis majores nugas egerit:* idem Capt. *Nihil magis hoc certo certius:* idem Stich. *Imo enim hic magis est dulcius:* idem Bacchid. *Magis amiciorem.* Hinc illud in Sacris, quod imperiti damnant, *Magis pluris estis vos.* Julius Ruffianus Rhetor, *Pleonasmum* vocat, *vivere vitam, pugnare pugnam, servire servitutem, nocere noxam, furere furorem.* Cui facile assentior, dum ne credat, *Pleonasmum esse, Longam vitam vivere, & hunc furere furorem:* nam ut, *Vidi oculis,* *Pleonasmus erit, ita, his oculis vidi,* *Pleonasmus non est.* Additur quoque Super-

1. *Quoad ejus fieri potest* ] In hac locutione tantum abest, ut sit *Pleonasmus*, ut certa in ea sit *Ellipsis*. Vide supra ad III. 6. init. pag. 424. De reliquis vide infra in *Hellenismo*.

2. *Nominibus comparantibus &c.* ] Adde Justinum. III. 2. 7. *non inventione earum (legum) magis, quam exemplo, clarior:* ubi vide Berneggeri Notas. Plaut.

Mercat. V. 2. 57. *neque est cui magis me velle melius æquum fiet.* Additur etiam *Non minus Comparativis*. Florus IV. 2. 47. *sed nec minus admirabilior illius exitus belli:* ubi vide Indicem Freinshemii. Sed & Græci ita. Aelianus Var. Hist. X. 9. ταύτη μάλλον ἡδίων ἔσαι. Vide Vechnerum Hellenol. I. 6. & Me supra II, 10, 5. pag. 222.

perlativis adaugens particula. Columella , *Apis* , si *sævit* , <sup>3</sup> *maxime pessima est*. Sic dixit Horatius , *Græcorum longè doctissimus*.

3. *Maxime pessima est*] Sic *perpolitissime* Auſt. ad Herenn. IV. 32. tum Pomp. de Or. Juris §. 45. *Perquam brevissimos libros*. Curt. IV. 7. *Bessum quoque Bactrianorum Ducem , perquam maximo posset , exercitu coactò , descendere ad se jubet*. Ubi non ar-

bitrer temere à codicum fide recedendum , qui si omittunt *Ducem* , refer *Bactrianorum* ad sequens *Exercitu*. Certe cur ita prorsus displiceat *perquam maximo* , non video. Vide & Urſinum To. II. pag. 430, 431.

## CAP. X.

## De Syllepsî.

**C**ONCORDIA vocum versatur in generibus , numeris , & casibus ; at vero discordia casuum ferri non potest , sed in generibus , & numeris tantum , quæ per Syllepsin excusatur.

*Syllepsis* , id est , Conceptio , fit , quoties Generibus , aut Numeris , videntur voces discrepare.

*Syllepsis generis* est , quum aliud genus proferimus , & aliud concipimus. Cic. pro Sext. *Duo importuna prodigia , quos egestas &c.* , [Plaut. prolog. Pœn. *scortum* „ *exoletum ne quis in proscenio sedeat* , <sup>1</sup> pro , ne quis ci- „ *nædus exoletus* : nisi tamen , *Quis* , priscè , omnium „ *generum fuisse dicamus*.] Virgil. 7. *Æneid. Pars ar-*

1. *Pro ne quis cinadus &c.*] Vel potius , *ne quis existens scortum exoletum &c.* Vide supra in Ellipsi Nominum vocem *Ens*. Vel etiam , *ne scortum exoletum , neu quis hominum ejus generis , sedeat* &c. Sic certe explicandum videtur illud Catonis apud Festum in *Prohibere* : *Servi , ancilla , si quis eorum sub centone crepuit* ,

*nullum mihi vitium facit*. Sallust. Catil. 43. *Cetera multitudo suum quisque negotium exsequeretur*. Similiter Terentiana illa , *Aperite aliquis actutum ostium*. Et ita Plautus quoque Pseud. V. 1. 37. *Heus Simoni me adesse quis nunciate*. Vide & quæ notavimus ad *Zengma* , cap. 8. not. 2. & ad Aelian. Var. Hist. VIII. 9. 3. & X, 16, 1.

*duus altis pulverulentus equis furit.* Livius lib. 10. *Capita conjurationis virgis cæsi*: idem, *Latium Capuaque agro multati*: idem, *Samnitum cæsi duo millia trecenta.* [Vide ad cap. 8. not. 2.] Florus, *Duo millia electi, qui mori juberentur.* Curtius, *duo millia crucibus affixi.* Et in Sacris, *Duodecim millia signati*, quod Valla ineptè carpit. In Relativis quoque genus videtur discrepare. Terent. *ubi illic scelus est, qui me perdidit?* idem, *Dii illum senium perdant, qui me hodie remoratus est*: idem, *Aliquid monstri alunt, ea quoniam nemini obtrudi potest, &c.* Est & Syllepsis, ut quibusdam placet, cum nominibus epicœnis aliud genus damus, quam terminatio ipsa præfinit, ut, *Talpe cæci, & timidi damæ; canis feta; boves meas; elephantus gravida; nova miles; & multa hujusmodi*: sed ego ad Ellipsin refero. Catull. ad Manlium, *Nec tantum niveo gavisa est ulla columbo Compar.* Vide *Femina.*

<sup>2</sup> Syllepsis Numeri est, cum ex singulari plurale concipimus, aut contra. Virgil. *Pars in frustra secant.* Ovid. *Pars volucres facta.* Terent. *Aperite aliquis.* Sallust. *Cæpere se quisque magis extollere.* Virgilius, *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.* Et in facris, *Alter alterius onera portate.* Terent. *Eunuchum dixti velle te, quia solæ his utuntur reginæ*: idem Heaut. *Nam parentum injuriæ uniusmodi ferme sunt, paulo qui est homo tolerabilis.* Boëtius, *Nil infelicius homine, quos morsus muscarum necat.* Est & Syllepsis Numeri, quum plura singularia feruntur

2. Syllepsis numeri] Sic Plautus Pœnul. III, 3, 5. *Sed quid huc tantum hominum incedunt, ecquidnam afferunt?* Cic. Famil. X. 30. *Cornu sinisterius pedem referre cœperunt.* Liv. I. 41. *Clamor concursusque populi mirantium.* cap. 50. *si se audiant, domum suam quemque inde abituros.* Sueton. Nerone cap. 1. *ac ma-*

*gna pars rutila barba fuerunt.* Sall. Catil. 23. *Pleraque nobilitas invidia astuabat, & quasi pollui Consulatum credebant.* Vide omnino Gronovium de Pecunia Veteri II. 4. Ita vero & Græci: Aelianus Var. Hist. XIV. 22. *περλήθησαν ἐν αὐτὸν, καὶ περιήλθον τὸ πλῆθ.*



tur in pluralem, suppositi dignitate servata, ut, *ego & tu valemus; ego & vos sedemus; tu & pater jube-  
tis.*

Syllepsis <sup>3</sup> per Genera & Numeros simul, talis est. *Pars in carcerem acti, pars bestiis objecti. Livius, Maxima pars ab equitibus in flumen acti: idem, Pars per urbes dilapsi: idem, Tunc enim verò omnis aetas currere obvii. Virgilius 6. Hic manus ob patriam pugnando vulnere passi: idem, Pars merse tenuere ratem. Statius lib. 7. Subeunt Tegea juvenus Auxilio tardi.*

Est & audacior quædam Syllepsis Numeri, <sup>4</sup> quum unus tantum Casus, Sexto comitatus, fertur in pluralem: ut si dicas, *Muta cum liquida ancipitem reddunt præcedentem vocalem. Ovid. Ilia cum Lauso de Numitore sati:*

3. Per genera & numeros ] Sic Sall. Jug. 58. *Magna pars vulnerati aut occisi. Cap. 105. Cohors Peligna velitaribus armis, non secus atque aliis armis, adversus tela hostium, quod ea levia sunt, muniti. Quem locum perperam sollicitat Urfinus. Sensus est, Pelignos æquè hisce levibus armis, ac si alia & graviora haberent, fuisse munitos adversus tela hostium, quoniam & illorum tela itidem essent levia. Orat. I. ad Cæs. Cetera multitudo alius alium secuti. Or. 2. Druso semper consilium fuit summa ope niti pro nobilitate, neque ullam rem agere intendit, nisi illi auctores fferent. Livius III, 14. Juniores, id maxime, quod Casonis sodalium fuit, auxere iras in plebem. Tacit. An. II. 52. Legionem, & quod sub signis sociorum, in unum conductos ad hostem ducit. Ael. Var. Hist. X. 21. ἐμοῖς μισθῶν καθίσταται. Julia-*

nus Orat. I. pag. 19. *μοῖσθα σφῶν & Φαύλη προϋέμενοι. pag. 24. ταῦτα ἐρῶντες τὸ σφάτευμα. Et p. 29. ἀκμηῆτας ἦγες τὸ σφάτευμα. Quem locum male sollicitavit Petavius, & recte contra eum asseruit Illustris Spanhemius pag. 199. Vide & Gronov. de Pec. Vet. II, 4.*

4. Quum unus tantum casus ] Sic iterum Sallust. Catil. 43. *Lentulus cum ceteris constituerant. Jug. 101. Bocchus cum peditibus postremam aciem invadunt. lib. III. Histor. in Ep. Pompeji, Dux hostium cum Valentia & exercitu deleti. Liv. XXI. 60. Dux cum aliquot Principibus capiuntur: ubi vide Gronovium. Florus III. 10. Cottam cum Titurio Sabino Legatos ibi amissimus. Hyginus fab. 6. Cadmus cum Harmonia in Dracones sunt conversi: ubi vide Munckerum, ut & ad fab. 127.*

*sati* : idem *Metam.* 1. *Littora, cum plausu clamor, superasque Deorum implevere domos*: idem 2. *Metam.* *Sors eadem Ismarios, Hebrum cum Strymone, siccat.* *Virgil.* *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.* *Terent.* *Heaut.* *Syrus cum illo vestro confusurrant.* *Virgil.* 2. *Æneid.* *Divellimur inde, Iphitus, & Pelias mecum.* *Curtius lib.* 4. *Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora, vincti traduntur.*

Quemadmodum in Syllepfi Numerorum, ad nomen primæ Personæ recurrimus, deinde ad secundæ, quia digniora sunt; ita in Syllepfi Generis, ad Masculinum, si inter alia fuerit, recurremus. *Terent.* *Quam pridem pater mihi, & mater mortui essent.* *Ovid.* in *Fast.* *Mulciberi capti, Marsque, Venusque, dolis*: *ibid.* *fane fac æternos pacem, pacisque ministros.* Potest & hoc esse Zeugmatis. *Virg.* *Casosque reportant Almonem puerum, fœdatique ora Galefi.* *Plin.* *lib.* 17. c. 11. *Seriores supradictis, narcissus, & lilium.* *Livius lib.* 7. *Maced.* *Decem ingenui, decem virgines, patrimi omnes, matrimique, ad id sacrificium adhibiti.* *Cic.* 1. *Offic.* *Propter summam & doctoris auctoritatem, & urbis, quorum altere scientia augere potest, altera exemplis*: idem de *Senectute*, *Quod si hæc apparent in bestiis, volucris, agrestibus, natantibus, suibus, cicuribus, feris, primum se ut ipsi diligant, &c.* *Virgil.* 4. *Georg.*

*Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum, Quemque sibi tennes nascentem arcessere vitas.*

Di-

5. *Ad masculinum &c.*] Idque ita, ut etiam uno masculini sexus & Generis nomine comprehendatur femineum quoque Genus. *Tac.* *Ann.* XI. 38. *Cum filios mærentes adspiceret.* Atqui *Claudius*, de quo loquitur, unicum habebat *filium* *Britanni-*

cum. Intellige ergo sub hoc vocabulo etiam *Filias*. Sic XII. 4. *Fratrumque non incestum, sed incustoditum amorem*, h. e. fratris & fororis. Vide ibi *Gronovium* & adde quæ supra notavi pag. 582.

Dicunt Grammatici, Genus Neutrum concipere cætera, dum non sint verè Masculina; ut, *virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.* Sed id falsò docetur; nec enim hic Syllepsis est, sed Ellipsis: deest enim *negotia*, græcè *Pragmata*. Quasi vero sin propriis masculinis id fieri non possit: nam recte dicas, *pater tibi, & mater sunt vilia præ lucro.* Tacit. lib. 5. *Parentes, liberos, fratres vilia habere.* Solinus, *Polypus & Chamaleon glabra sunt.* Ovid. *Classe virisque potens, per quæ fera bella geruntur.* Cic. 1. Tuscul. *Dic queso, num te illa terrent, triceps apud inferos Cerberus, Cocyti fremitus, transvectio Acherontis, mento summam aquam attingens siti enectus Tantalus.* Sallust. *præterea divitiæ, decus, gloria, in oculis sita sunt.* Lucret. lib. 1. *Ductores Danaum delecti prima virorum.* Cic. 1. Divin. *Annus salubris & pestilens, contraria, supple negotia, id est, res contrariæ.*

6. Sallust. *præterea*] Sic Liv. XXVI. 21. *Merico urbs agerque in Sicilia iussa dari.* Obseq. cap. 78. *Sacrarium & laurus ex mediis ignibus inviolata steterunt.* Cic. Famil. VII. 20. *Tuam domum, tuosque agros, eaque remoto loco.* X. 34. *Si meam vitam studiaque perspecta habet.* Tac. Ann. IV. 5. *Quantum terrarum ingenti sinu ambitur, quatuor legionibus coercita.* Sall. Catil. 10. *lis otium, divitiæ, optanda aliis, oneri miserique fuere.* Lege *optanda*, ex MSto, quem habuit Vir Amplif. Theoph. Hogerius, Daventriensi de Athenæo Professor, de Civitate Consul, opti-

me quondam meritis. Sic cap. 36. *Otium atque divitiæ, quæ prima mortales putant.* cap. 54. *His genus, atas, eloquentia, prope æqualia fuere.* Jug. 8. *Ultero illi gloriam & regnum ventura.* Sic lego, quum in Codice, quem Bibliothecæ Daventriensi quondam comparavit Pater meus, sit *venturam*, in vulgatis edd. *venturum.* Cap. 38. *Nox & præda castrorum hostes remorata sunt.* Ita & alibi passim. Decl. Latronis adv. Catil. *Nec Sp. Melior favor civitatis, nec Saturnino jus sacrosanctæ dignitatis, auxiliata est.* Dele omnino *Est*, & intellige *sunt.*

## CAP. XI.

De Hyperbato, & ejus partibus.

**H**yperbasis, five hyperbaton, est verbi transgressio, & ordo perturbatus, præter grammatices rationem.

*Anastrophe* est dictionum præpsterus ordo; ut, *meum, tecum, secum*; quibus *de rebus*; <sup>1</sup> *interest mea*; *adigere arbitrum*, pro, *agere ad arbitrum*. Cic. in *Topicis*.

*Tmesis*, id est, sectio, quando composita vel conjuncta dictio dividitur; ut, *Septemque triones*; <sup>2</sup> *maximo te orabat opere*. Horat. *Quo me cunque rapit tempestas, defensor hospes*. Virgilius, *Nascere, præque diem veniens age Lucifer alnum*.

*Parentthesis* est sensus sermoni, antequam absolvatur, interjectus. Virgil. *Tityre, dum redeo, (brevis est via) pasce capellas*.

*Synchysis* est ordo dictionum confusior; ut, *Quinquaginta, ubi erant centum, inde occidit Achilles*; ordo est, ubi erant centum, inde occidit quinquaginta. <sup>3</sup> Multus in

1. *Interest mea, adigere arbitrum*] In his non tam *Anastrophe*, quam *Ellipsis*, per quam repeti debet præpositio, quæ Verbo est conjuncta. Sic *Adire aliquem, Adjacent mare &c.* quæ passim occurrunt. Vide supra ad III, 5. not. 2, & 3.

2. *Maximo te orabat opere*] In eo nulla est *Tmesis* non magis quam in *Pro Consule, Animum advertere*, quæ etiam contracta fuerunt tandem in *Proconsul, Animadvertere*. Sic ergo & per contractionem dicitur *Magnope-*

*re, Maximopere*, Sed genuinum est *Magno opere, Maximo opere*.

3. *Multus in hac figura*] In Horatianis his locis, quæ adferuntur ex *Porphyrione*, non omnino opus putem ad *Synchysin* confugere. Certe ea manifestior longe est in reliquis plerisque ex *Horatio*. Sed & apud alios Auctores videas sæpenumero ordinem vocabulorum confusorem, & separata, quæ conjungenda erant. Ex *Terentio* nunc quidem adferemus nonnulla,

in hac figura est Horatius, ut in Arte, *Qui variare cupit*

la, ut inde alia ejusdem loca paulo intricatiora explicemus, & sic usum talium observationum ostendamus. Heaut. I. 2. 15. *Timet omnia, Patris iram, & animum Atica, se erga ut fiet, sua.* Hec. IV. 4. 57. *Dabo jusjurandum, nihil esse istorum, tibi.* Adelph. III. I. 5. *Miseram me, neminem habeo, sola sumus, Getta autem hic non adest: Nec quem ad obstetricem mittam; nec qui arcessat Aeschinum.* Ubi refero hæc posteriora ad *Neminem habeo*: nam quod *adest* hic non repetendum aut intelligendum censeam, id oritur ex eo, quod non poterat alius *adesse*, quum alium neminem haberet præter Getam. III. 2. 1. *Nunc illud est, quod, si omnes omnia sua consilia conferant, Atque huic malo salutem querant, auxilii nihil adferant, Quod mihi que, heraque, filiaque herili, est.* Ubi posterius quod respicit malum, non auxilium. Andr. I. 1. 54. *Qui tum illam amabant, forte filium Perduxere illuc secum; ut una esset; meum.* II. 3. 2. *Si id succenseat nunc, quia non dat tibi uxorem Chremes, Ipsus sibi esse injurius videatur, neque id injuria: Priusquam tuum, ut sese habeat, animum, ad nuptias, perspexerit.* Duplex hic Synchysis. Altera in eo consistit, quod postremus hic versus non subjungitur primo, quem ut statim subsequeretur, sensus & Constructionis ordo postulabat. Ordo enim est,

*si ob id, quod Chremes non dat tibi uxorem, tibi nunc succenseat pater, priusquam perspexeris &c. ipse sibi &c.* Altera est, quod *ad nuptias* separatur ab iis, ut *sese habeat*; interjectum aliis. Nam etiam heic ordo constructionis est, *priusquam perspexerit tuum animum, ut sese habeat ad nuptias.* Phorm. III. 2. 27. *Nequeo exorare, ut me maneat, & cum illo ut mutet fidem, Triduum hoc.* Phædræ amicam Leno vendiderat Militi, qui eam sequenti die erat abducturus. Rogabat itaque Phædræ Lenonem; ut militi non servaret fidem, & se opperiretur per triduum; seu differret venditionem mulieris in triduum, intra quod tempus pecuniam se daturum pollicebatur. *Triduum hoc* respicere illa, à quibus distractum est; *ut maneat me*, clarum ex v. 4. ubi Phædræ obsecrans interrogat ipsum Lenonem, *Nequeo te exorare, ut maneat triduum hoc?* Ex his jam explicari forsitan debent etiam ultima prologi Andriæ, in quibus adhæsete Interpretes. *Favete; adeste equo animo; & rem cognoscite: Ut pernoscatis, ecquid spei sit reliquum; Posthac quas faciet de integro comædias, Spectanda, an exigenda, sint vobis prius.* Turbat heic interpretes *ad prius*, & idcirco nonnulli in ultimo versu exponunt *ad Spectanda*, alii *ad Exigenda*; per *Probanda, Examinanda.* Ego vero putem, utrumque hic sumi

*pit rem prodigialiter unam, Delphinum silvis appingit, id est,*

eo sensu, quo solent, quando agitur de fabulis, & quidem, ut poni etiam videntur hoc in loco, sensu sibi maxime contrario. Spectabatur per silentium comœdia, quæ placebat; Exigebatur & explodebatur, quæ displicebat. Sic *spectari & cognosci*, Hec. prol. I. 3. *Exigi* II. 4. & 7. Per Synchyfin autem distractum videri possit *à Prius*, interpositis nonnullis aliis, à *pernoscat*. Quo pacto sensus foret: Adeste, ut pernoscat ex hac comœdia prius, ecquid sperandum sit vobis de illis, quas posthac Poëta de integro faciet, utrum eæ, quum proferentur in scenam, sint vobis spectandæ, an vero statim exigendæ. Populus enim comœdias, antequam agerentur, non probabat aut examinabat prius, quod sequitur ex vulgata distinctione & interpretatione, sed Magistratus, qui edebant ludos, antequam eas emerent, adhibebant sæpè peritum judicem, sicuti tempore Ciceronis & Horatii adhibebatur P. Mæcius Tarpæ. Vidè Horatium in Arte Poet. & Cicer. Famil. VII. 1. atque ibi Manutium. Si cui tamen durior videatur illa transpositio, tum vero putem omnino, sensum Terentii esse; adeste, ut ex hac comœdia pernoscat, quid de reliquis hujus Poëtæ sperandum sit vobis, utrum si alia & Nova illius Comœdia in scenam

proferatur, ex præjudicio hinc sumpto, spectare eam debeatis ad finem usque, an vero statim & prius, quam agatur tota, exigere & explodere, ut quam spectare non sit operæ pretium. Videtur enim Verbum *Spectare* aliquando poni pro *perspectare*. Sic in Hec. Prol. I. v. 3. *Hæc quum data est nova, novum intervenit vitium & calamitas, ut neque spectari, neque cognosci poterit.* Et prol. 2. v. 12. *Perfeci, ut spectarentur.* Verum istoc Synchyseos cujusdam modo exponendum nullus dubito locum Heaut. I. 2. 11. *Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum esset hodie amplius, ut hanc lætitiâ primus ei objicerem domi, Atque etiam nunc tempus est.* Buchnerus in Thesauro Fabri priora hujus loci adferens in voce *Amplius*, exponit eam ipsam, *Lautius, & magis opipare, quam domi solet*: quod etiam in postremis ejus Thesauri edd. est servatum. Secundum hanc ergo expositionem simpliciter dixisset Chremes, *Quam vellem Menedemum invitatum*, quasi antea invitatus plane non fuisset. Atqui invitatus jam antea fuerat à Chremete I. 1. 110. *Nunc si commodum est, hodie apud me sis, volo, &c.* Præterea neque nova esse poterat Chremeti, quare nunc Denuo vellet Menedemum invitatum, hæc ratio, ut secum *lautius* ederet Menedemus, *quam domi solet.*

est, Delphinum filvis appingit prodigialiter: ibidem,  
Cho-

ret. Nam cum eum antea jam invitarit, debuit id sane ea de causa fecisse, cum hæc inter tales certe homines præcipua sit invitandi causa. Nunc autem nova aliqua designatur diserte causa, quæ antea non fuerat, quæque nunc erat, & hæc quidem, *ut hanc latitiam reversi filii Menedemo primus objiceret.* Quid ergo? Accipe hunc locum ita, ut dicat Chremes, se velle Menedemum amplius fuisse invitatum, quam erat factum. Nam cum ille recusasset venire, destiterat statim Chremes ulteriore invitatione. Proinde additur, *Atque etiam nunc tempus est*, non simpliciter invitandi, quod jam factum erat, sed denuo & amplius. Porro *ut nobiscum esset hodie*, intellige eodem modo, quo illa, *hodie apud me sis volo.* Sed & sic accipienda puto, quæ perperam, hoc non animadverso, separantur & distinguuntur Eun. IV. 5. 24. *Itaque ut ne viderem, misera huc effugi foras. Quæ futura exempla dicunt in eum indigna?* Ita editur & distinguitur. At Ego conjunxerim omnia, & sine interrogatione retulerim *exempla indigna, quæ dicunt in eum futura*, ad verbum *viderem*, ad quod ceteroqui, nihil est aliud, quod referatur. Maxime autem adhæserunt viri docti ad Adelph. V. 7. 19. DE. *Syre, cessas ire ac facere?* SY. *quid ago?* DE. *Dirue Tu illas, abi & traduce.* Sic ineptissime & sine ullo sensu di-

stinguitur in Batavica Variorum Editione. Rectius Faernus & Heinsius, *Dirue. Tu illas abi & traduce.* Sed tamen sollicitat hæc Gujetus, solita sibi conjectandi audacia, legendum pronuncians, *Abi tu Geta & traduce*: quamvis nihil ista pertineant ad Getam, ac Demea alloquatur his verbis Æschinum, cui & antea v. 12. dixerat, *hac transfer scilicet sponsam; unam fac domum, TRADUCE & matrem & familiam omnem ad nos.* Secutus est tamen novissime Guietum Auctor Criticæ P. III. Sect. I. cap. 9. §. 9. jubens, *Lege: Tu (Geta, nimirum) illac abi, & traduce.* Addit. *Vult Getam quam brevissima via domum ire, ne mora ulla sit.* Quasi scilicet, interea dum maceria diruebatur, Geta non potuisset per plateam citius domum ire, quæ erat in proximo, quam si exspectaret, usque dum diruta esset illa maceria; & quasi *illac*, seu per eam dirutam, Getæ omnino eundem fuisset potius, quam per plateam. Unica tantæ conjecturæ est Causa, quod *illac* ceteroqui referendum sit ad *traduce*, a quo separatum est, *quam* *trajectionem* (ait Clericus) *verborum nemo ferat in Comico aque terso, ac Terentius est: & quæ certe Dithyrambici sit Poeta, non Terentii.* At Terentii quoque eam esse, tot jam exempla abunde potuerunt probare. Sed & sic plane Plautus inter *serva hunc senem* interponit itidem aliud verbum,

*Chorusque turpiter obtinuit sublato jure nocendi*, ordo est, cho-

& quidem Neutrum, Mercat. V. 4. 35. *Euryche, ted oro, sodalis ejus es, serva, & subveni, hunc senem, para me clientem*, ubi male itidem punctum post *Subveni* positum est. Adde jam similem separationem, & alterius constructionis, & quidem integri sensus, interpositionem, ex Hec. prol. II. 25. *Quum primum eam agere cæpi, pugilum gloria, Funambuli eodem accessit expectatio, Comitum conventus, strepitus, clamor mulierum, Fecerunt, ut ante tempus exirem foras. Ubi pugilum gloria referendum est omnino cum reliquis Nominativis ad verbum Fecerunt, licet ab eo fit separatim per integram sententiam de Funambulo, quæ alterius est constructionis. Quid faciemus jam Sallustio? Qui in Catil. cap. 16. Sed juventutem multis modis mala facinora edocebat, ex illis testes signatoresque falsos commodare, fidem, fortunas, pericula, vilia habere. Post ubi eorum famam atque pudorem attriverat, majora alia imperabat. In quibus habere pendet a verbo edocebat, ad quod difficulter referas commodare, quod pro commodabat videtur positum. Et ita in Jug. cap. 17. ubi omnia Africæ in Nominativo memorat, Mare savum, ager frugum fertilis, &c. genus hominum salubri corpore; plerisque senectus dissolvit, nisi qui ferro aut bestiis interiere. Nam morbus hand facile quenquam superat. Ad hoc malefici generis plurima ani-*

malia, scilicet ibi sunt. Postrema hæc vel addita a sciolis, vel transposita censet Gruterus. Nec minus ineptit Glareanus; quum ejusdem illa sint constructionis, cujus superiora, à quibus tamen longiore ista *Hominum* commemoratione sunt separata. Sic cap. 21. *Legati in Africam maturantes veniunt, eo magis, quod Roma &c. de pralio facto audiebatur. Sed is rumor clemens erat. Quorum* (legatorum) *Jugurtha oratione accepta, &c.* Multa enim & istic sunt interposita. Similiter vero apud Græcos. Ael. Var. Hist. I. 15. ὁ ἀρβύλω ἐμπύλει τοῖς νεοπίοις, ἀπελαύνων αὐτῶν τὸ φρόνον, ἵνα μὴ βροκανθῶσι, δι' ἄρα τῆτο. Varie sollicitant & emendare aggre- diuntur hunc locum Interpretes, ut in notis eorum videre est. Sed nihil omnino mutandum, ut ad eum locum ostendi, ubi plura hujus Synchyseos exempla attuli. Decepit eos, quod non animadverterunt, referenda posteriora ad τὸ ἀπελαύνων. Scilicet Masculus inspuit pullis, abigens per illud ipsum ab iis invidiam, &c. Similiter cap. 24. ἦν ἔν, οἷα εἰκὸς, πολέμιον τῷ Ηρακλεῖ ὁ Λεωρέας, ἐκ τῆς φριάυτης συμβελῆς. Construe, οἷα εἰκὸς ἐκ τῆς φριάυτης συμβελῆς. Sic in Actis V. 38. 39. ἀπίσητε δὲ τὸ ἀνθρώπων τέτων, καὶ ἰάσατε αὐτῆς, ὅτι εἰάν ἢ ἐξ ἀνθρώπων ἢ βελῆ αὐτῆ, ἢ ἔργου τῆτο, καταλυθήσεται, εἰ δὲ ἐκ θεῶ ἐστιν, ἢ δύνασθε καταλύσαι αὐ-



chorus obticuit, sublato jure nocendi turpiter. Hæc ex Porphyrione. Idem Horatius, *Et malè laxus in pede calceus hæret*, pro, malè hæret: idem in Odis, *Inul-tus ut flebo puer!* idem 1. Sermon. *Ubi sedulus hospes penè macros arsit dum turdos versat in igne*: idem, *Sapè velut qui currebat fugiens hostem*, id est, currebat velut fu-giens hostem: & Satyr. 1. *At hunc liberta securi Divi-sit medium fortissima Tyndaridarum*; ordo, + liberta for-tissima divisit hunc medium securi Tyndaridarum: quem locum ego nostris temporibus ex Sophoclis Ele-ctra primus animadverti: & Satyr. 4. *At veluti te Ju-dæi, cogemus in hanc concedere turbam*, id est, cogemus te, veluti Judæi, subaudi cogunt.

5 *Anacoluthon*, id est, Inconsequens, proximè acce-dit

αὐτὸ, μήποτε ἢ θεομάχοι ἐπέ-  
σῆτε. Refer hic τὸ μήποτε cum  
Pricæo ad εἰσαγαγεῖς ἀντίθετον.

4. *Liberta fortissima*] At vide  
istic Torrentium. Locus est Sat.  
I. 1. 100.

5. *Anacoluthon.*] Sic Plaut.  
Poen. III. 3. 46. *Tu, si te Dii  
amant, agere tuam rem occasio  
est.* III. 5. 24. *Hi, qui illum du-  
dum conciliarerunt mihi Peregri-  
num Spartanum, id nunc his ce-  
rebrum uritur, Me esse hos tre-  
centos Philippos facturum lucri.*  
Rud. II. 7. 14. *Ille qui consulte,  
docte, atque astute cavet, diutine  
uti bene licet partum bene.* V. 2.  
4. *Illic scelestus liber est, ego qui  
in mari prehendi rete atque excepi  
vidulum, dare ei negatis quic-  
quam?* Cic. de Offic. III. 26. *U-  
tile videbatur Ulyssi, ut quidem  
Tragici prodiderunt, nam apud  
Homerum nulla talis de Ulysse su-  
spicio est: sed insimulant eum Tra-  
gædia, simulatione insania mili-*

tiam subterfugere voluisse. Aber-  
ravit hic Cicero manifeste ab ea  
elocutione, qua cœperat, nec  
enim eadem constructione perfe-  
quitur exponere, quid utile fue-  
rit Ulyssi. At quod Sanctius ex  
Cicerone pro Mur. adfert, in  
eo nullum est Anacoluthon. De-  
lendum modo comma post inte-  
rea. Hirtius B. Afric. cap. 25.  
*Dum hac ita fierent, Rex Juba,  
cognitis Cæsaris difficultatibus co-  
piarumque paucitate, non est vi-  
sum dari spatium convalescendi,  
augendarumque ejus opum.* Sall.  
Jug. cap. 1. *Sin animus captus  
pravis cupidinibus ad voluptates  
corporis pessundatus est, pernicio-  
sa libidine paulisper usus, ubi per so-  
cordiam vires, tempus, ingenium  
diffluxere, naturæ infirmitas accu-  
satur.* In his quoque non vi-  
dentur respondere τὸς usus postre-  
ma. Davisius refert huc quo-  
que Cæsaris locum. B. Gall. I.  
18. *Reperiebat etiam Cæsar inqui-  
rendo*

dit ad Solœcismum ; sed magis Rhetorum est. Terent. Eunuch. *Cur ego in his te conspicio regionibus ? Th. vobis fretus.* Cicero pro Mur. *Prætor interea , ne pulchrum se ac beatum putaret , atque aliquid ipse sua sponte loqueretur , ei quoque carmen compositum est.* Terentius Hecyr. *Nam omnes nos , quibus est alicunde aliquis objectus labor , omne , quod est interea tempus , priusquam id rescitum est , lucro est.* Donatus hic aliquid deesse affirmat ; <sup>6</sup> mihi videtur deesse  $\text{κατὰ}$  , id est , circa.

rendo , quod prælium equestre ad-  
versum paucis ante diebus esset  
factum , initium ejus fuga a Du-  
mnorige atque ejus Equitibus fa-  
ctum esse. At nullum hic Ana-  
coluthon constituerim , sed po-  
tius Ellipsin vocis prælium , seu  
in prælium. Nam absolute quo-  
que dicitur inquirere aliquid. Ci-  
cero de Offic. I. 4. *Omnia , qua  
ad vivendum sunt necessaria , in-  
quirat & paret.* Et Elliptice ,  
ut hic , ita fere apud Tacit.  
Ann. XIV. 22. *Igitur quasi de-  
pulsio jam Nerone , quisnam de-  
ligeretur , inquirebant.* Sed sim-  
plicissimum videtur , particulam  
quod accipere positam , ut solet ,  
pro propterea quod : nam idcirco  
inquirebat , quod prælium esset  
&c. Frequentissime autem ana-  
colutha prioribus similia occur-  
runt apud Græcos , quæ ne lon-  
gior sim , afferre nunc superse-  
deo. Vide me ad Aelianum Var.  
Hist. II. 11. & Clericum Arte

Crit. P. 2. Sect. 1. cap. 10. §.  
10. &c.

6. *Mihi videtur deesse κατὰ* ]  
Non absurde. Sic forte Plaut.  
Bacchid. II. 2. 36. *Etiam Epi-  
dicum , quam ego fabulam aque ac  
me ipsum amo , Nullam aque in-  
vitus specto , si agit Pellio.* Expo-  
ne , etiam Epidicum , immo nul-  
lam aque , invitus. Vel etiam ,  
quod ad , κατὰ Epidicum ipsam ,  
nullam &c. Rud. IV. 3. 23. *Vi-  
dulum istum , cujus ille est , novi  
hominem.* Manifeste pro , quod  
ad vidulum istum , &c. Men. II. 2.  
37. *Nummum istum , quem mi-  
hi dudum pollicitus dare , jubeas  
porculum afferri tibi.* Sensus est ,  
vel , quod ad nummum istum ,  
quem &c. jubeas eo porculum &c.  
Vel Nummo isto , quem istum  
nummum mihi pollicitus , jubeas  
tibi afferri porculum. Vide &  
supra Notas ad II. 5. n. 5. pag.  
188. 189. & ad II. 9. pag.  
205.

## CAP. XII.

*De Hellenismo, sive Antiptosi.*

**H***ellenismum*, sive Græcam constructionem, nominamus, quoties auctores sic græcificant, ut latina norma defendi nequeant. *Hellenismum* in infinita genera deducit Linacer; nos tantum *Antiptosin* persequemur, quum hæc sola Latinos canones excedere videatur.

*Antiptosi* Grammaticorum nihil imperitius, quum doceant, quemvis casum pro alio posse poni; ut, *venit in mentem illius diei*, pro, ille dies. Quod figmentum si esset verum, magna nos sollicitudine liberaret: frustra enim quæreremus, quem casum verba regerent.

Græci non raro è duobus casibus, si se mutuò respiciant, alterum tantum regunt, alterum illi adjungunt, ita ut alter ab altero trahatur; ut, <sup>1</sup> πρὸς λόγων, ὧν ἔλεξα, id est, *de verbis, quibus dixi*, pro, *quæ: χρῶμαι, οἷς ἔχω βιβλίους*, id est, *utor, quibus habeo libris*, pro, *quos*. Huc potest referri illud ex Pandectis libro 30. tit. I. leg. 114. §. *Divi Severus, & Antoninus rescripserunt, eos, qui, &c.* <sup>2</sup> *Lego, ii qui*, pro, *eorum qui*, Exodi

1. πρὸς λόγων, ὧν ἔλεξα.] Sic Actor. Ap. XXVI. 22. εἶδεν ἐν τῷ λέγων, ὧντε οἱ προφήται ἐλάλουν μιλλόντων γίνεσθαι, καὶ Ματθ. Anton. Liber. fab. 12. τῆ ἐσθῆτι, ἣ ἐφόρει. Aelian. Var. Hist. II. 10. ὑπὲρ ἐκείνων, ὧν ἔλεγε. XIV. 32. Καὶ εὐρῶν τῶν ἐξίαν πλείων, ἣς ἀπέλιπε: ubi æque, ac in loco Actorum, prior casus, quem alter sequitur, per Ellipsis est omissus. Utrobique

enim desideratur Pronomen Demonstrativum in Genitivo, τῶν, & ταύτης quibus respondent ὧντε, & ἣς. Vide me etiam ad Ael. IX. 4. 5.

2. *Lego ii qui*] Immo vero referri potest hoc exemplum ad Anacoluthon, æque ac quæ istic notata sunt, maxime nota 6. Vel si quid mutandum, lege cum Glossa, *Eor. qui*, h. e. *Eorum*. Locus enim integer sic se habet,

di cap. 2. Ἐπὶ τῷ γῆς ἀγαθῆς, ἧς κύριος ὁ θεὸς εἰς δίδωσθε  
σοι,

rescripserunt, eos, qui testamento quid vetant alienari, nec causam exprimunt, &c. nullius momenti esse scripturam. Huc autem pertinent, quæ relativum habent positum, non in eo casu, quem requirebat verbum, cui jungitur, sed in eo, quo positum fuit Substantivum, ad quod refertur, ut λόγων ὧν ἡκιστάς. E contrario alienum ab hoc loco est, quod Auctor adfert ex Lucæ cap. 21. referendumque & illud ad Anacoluthon. Similiter & Lucæ cap. 1. hinc excludo, nisi, ut heic locum habeat, legendum sit cum & ex Theophylacto, ὅρκος, ἔ, Ceteroqui si vulgatam nunc Icttionem volumus tueri, refero ad Ellipsin præpos. κατὰ, ut ὅρκον illic sit positum pro καθ' ὅρκον. Ex Latinis Sanctianis duo priora sola sunt hujus loci & generis. Quibus adde Sallust. Histor. I. in oratione Philippi. Non pro sua, aut, quorum simulat, injuria, h. e. aut pro eorum injuria, quos simulat, h. e. præterit. Gell. II. 26. In iis coloribus, quibus modo dixisti, denominandis. Cic. Famil. II. 15. Cum, in quo accusabar, culpa vacarem, in quo autem desiderare te significabas meas literas, præ te ferres studium &c. Heic id in quo ortum inde, quod in priore constructionis ordine identidem præmittitur, licet per Ellipsin suppressum, in eo. Pertinet huc etiam usitata illa locutio, non quo, Terentius prol. Eun. v. 28.

non quo furtum facere studuerit. Et plenius I. 2. 16. Non pol quemquam plus amem aut plus diligam, eo feci. Nempe quo ponitur hoc casu, quia refertur ad eo. Sall. Catil. 34. Massiliam in exilium proficisci, non quo sibi tanti sceleris conscius esset, sed uti Resp. quæta foret. Cicero Famil. II. 5. Non quo verear &c. Et sic alibi passim. Pene tamen crediderim, etiam hæc locutiones ortas primitus ex Ellipsi, qua tamen non animadverta à posteris, factum fuerit, ut sæpe eas ad exemplum aliorum adhiberent, sed perperam eo modo, quo nulla statui potest Ellipsis. Nam apud Ciceronem cum dicitur, Aliquid ages eorum, quorum consuevisti, possis & debeas supplere, agere aliquid. Apud Sallustium, aut quorum simulat injuria, suppleas licet, aut pro injuria eorum, pro quorum injuria simulat se arma cepisse. Apud Livium raptim quibus quisque poterat elatis, exhibant, non absurde item suppleas, vel explices, quibus elatis quisque poterat exire. Confer quæ proxima dicuntur Nota. Sed tamen quia non semper ita liquido res procedit, putem posteriores Græcorum Latino- rumque Ellipticam hanc locutionem corrupisse, vel aliter, quam oportuerit, protulisse. Adde his, quæ mox Sanctius pag. 731. profert, veluti Mamma Putres, Equina quales ubera, pro qualia.

σοι, id est. *In solo terra bona, cujus Dominus dabit tibi, pro, quam.* Et Lucæ cap. 1. Καὶ μνησθῆναι Ἀβραάμης ἀγίας αὐτῆ, ὄρκον, ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραάμ, id est, *ut memor esset testamenti sui sancti, jusjurandum quod juravit ad Abraham, pro, jusjurandi, quod:* Lucæ cap. 21. εἶπε, ταῦτα, ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμεῖς, ἐν αἷς ἐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, id est, *Dixit, Hæc quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, pro, ex his, vel horum.* Demosthenes, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐκείνων μαθέσθε, ὧν εἰς Πελοπόννησον ἐπεμψε, id est, *ex epistolis ejus cognoscetis, quibus in Peloponnesum misit, pro, quas.* Lucejus ad Ciceronem lib. 5. epist. *Quum scribas, & aliquid agas eorum, quorum consuevissti, pro, quæ.* [Livius 1. *Raptim quibus quisque poterat, elatis exhibant: ibid. Mitteret cum imperio, quem ipsi videretur, pro, eum qui.* Cic. *Consulibus Senatus permisit, ut his rebus legem, quam ipsis videretur, dicerent*] 4 Plaut. *Curc. Sed istum, quem quæris, ego sum: idem Amph.*

3. *Pro, Eum qui*] Minime gentium. Ellipsis in his est, quæ verbum semel positum repeti jubet, hoc sensu, *eum, quem ipsi mittere videretur.* Similiter in eo, quod continuo sequitur, *quam ipsis videretur, supple dicere.* Miror Scioppiam credidisse aliquid insoliti & peregrini in his inesse, cum passim ita loquantur veteres. Cic. *Famil. XIII. 10. Si me tanti facis, quanti Varro existimat.* h. e. quanti Te facere me, Varro existimat. I. 9. *Magnus animorum motus factus est, cum illorum, quorum oportuit, tum etc.* Intellige, quorum animorum motum fieri oportuit. De *Offic. I. 31. Ajax, quo animo traditur, milites mortem oppetere maluisset.* Ex-

pone, Ajax præditus eo animo, quo animo præditus fuisse traditur. II. 22. *Ne illam quidem consequuntur, quam putant gratiam, scil. se consecuturos.* Tacitus *Ann. XII. 7. Cuncta Fæminæ obediebant, non per lasciviam, ut Messalina, rebus Romanis illudenti, h. e. ut Messalina rebus Rom. illuserat.* Gellius *IX. 4. Vestigia pedum habentes retro porrecta, non, ut ceterorum hominum, prospectantia, h. e. ut prospectant vestigia ceterorum hominum.*

4. *Plaut. Curcul.*] Hujusmodi loca attulimus, & aliter explicuimus supra ad pag. 188, 189, & 205. denique & superiori capite ad *Anacoluthon*, not. 6.

Amph. *Naucratem, quem convenire volui, in navi non erat* : idem Aul. *Pici divitiis, qui aureos montes colunt, ego solus supero.* <sup>5</sup> alii emendarunt *Picos*. ibid. *Quasi pueri, qui nare discunt, scirpea inducitur ratis* : quidam legunt *pueris*. Horat. 1. Serm. *Occurrunt anima,* <sup>6</sup> *quales nec candidiores terra tulit*, pro, *qualibus* : quod non intellexit Lambinus. Idem epod. 5. *Nardo perunctum, quale non perfectius mea laboraverunt manus*, pro, *quali* : hoc quoque ignoravit Lambinus. Hujus generis sunt illa, <sup>7</sup> *Non vacat mihi esse securo*. Martialis, *Nobis non licet esse tam disertis*, pro, *disertos* : „[sicut Cic. *Civi Romano licet esse Gaditanum.*]

Trahitur etiam casus inter duo verba, à non suo verbo. [Vide me ad pag. 188. 189.] Plaut. Amph. *Atque ego te faciam, ut miser sis* : idem Pseud. *Satis si hanc hodie mulierem efficio, ut tua sit* : ibid. *Eia, scimus nos quidem te, qualis sis* : idem Aulul. *Sed servum meum Strophilum miror, ubi sit* : ibid. *Nimis herclè illum corvum ad me veniat, velim*. Cic. Q. Frat. *Hec me, ut confidam, faciunt*. Terent. Adelph. *Illum, ut vivat, optant*, pro, *optant ut ille vivat* : idem Phorm. *Metuo lenonem, ne quid suo suat capiti*, pro, *Metuo, ne leno suat* ; idem Eunuch. *Hanc metui, ne me criminaretur tibi* : ibid. *Metuo fra-*

5. *Alii emendarunt, picos*] Ego potius id referrem ad Synchysin, & construerem hoc modo : *Ego solus divitiis supero picos, qui pici aureos montes colunt*. Vide supra Sanctium, ubi agit de *Synchysi*, nec minus confusi ordinis loca ex Horatio adfert. Simul autem & hoc & sequens exemplum refero quoque ad Ellipsin, per quam Substantivum nomen Ante Relativum Pronomen supprimitur, at Cum eo exprimitur : ut sensus sit posteriori, *quasi pueris, qui*

*pueri nare discunt*. De qua Ellipsi vide supra II. 9. pag. 205. & quæ ibi Notata.

6. *Quales nec candidiores*] Sensus videtur esse & constructio : *tales, quales alios, neutiquam candidiores his, unquam terra tulit*. Sic mox, *Quale mea manus laborarunt nunquam perfectius eo, quod nunc laborarunt*.

7. *Non vacat mihi esse securo*] Vide supra II. 6. 2. pag. 193. ac Vossium de Construct. cap. 20.

*fratrem, ne intus fiet, pro, frater: nam sequitur, Pater autem ne rure redierit: idem Heaut. Atque istud, quicquid est, fac me, ut sciam.*

Trahitur etiam per Hellenismum genus à genere; ut si dicas, *vide templum, quale est mons, pro, qualis. Hor. Epod. 8. Sed incitat me pectus, & mamma putres, equina quales ubera, id est, qualia: unde illa trita, est stella, qui Mars dicitur: Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. Virgil. Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat Limes agro positus. Hæc enim Græca sunt.*

*Cupio esse clemens, Laboras videri doctus, ita tritus est Hellenismus, ut Grammatici Latini regulam constituerint, quam non intelligunt. Regula vera est, ut semper*

8. Unde illa trita ] Diversa sunt hæc à superioribus, sed tamen vel sic ad Græcismum recte referuntur. Plura ejus generis vide apud Voss. de Construct. cap. 55. Adde iis hoc Ennii apud Festum in *Sublime; Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Jovem. Sall. Jug. 18. Occupavere ea loca, quæ proxima Carthaginem Numidia appellatur: sed forte leg. istuc appellatur, ut constructio sit, quæ loca proxima Carthaginem appellatur Numidia. Cap. 75. Ex sumine, quam proximam esse a quam oppido diximus. Orat. adv. Sallust. Si fuerim in Rep. vigilans, quam tu proscriptionem vocas. Referam quoque huc pronomina demonstrativa, sensu id, quod præcessit, respicientia, sed constructione id, quod sequitur. Sall. Catil. 7. *Eas divitias, eam bonam famam, magnamque nobi-**

*litatem putabant. h. e. ea, quæ memoravi, putabant esse divitias, bonam famam &c. Male Ciacconius & Fulv. Ursinus ea præferunt, rectius faciente Rivio, qui scripturam codicum tuerur. Liv. I. 57. *Eaque ipsa causa belli fuit, pro, id ipsum. Plaut. Pœn. V. 4. 84. Nunc quod boni mihi Dii dant, vobis, vestraque matri, eas est æquum nos Diis gratias agere sempiternas; Eas gratias pro, gratias ejus boni nomine. Plura hujus generis congeffi in Animadversionibus Historicis cap. 2. Denique huc refero etiam Participia passiva, genere vel numero cum posteriore Substantivo convenientia, sensu cum prior. Liv. I. 35. *Loca illa sunt appellati fori. Qualia occurrunt etiam Vocativis addita, Veluti, *Lestule deliciis facte beate meis. Vide supra lib. II. c. 6. pag. 193.****

per post hujusmodi infinita sequatur accusativus ; ut , *cupio dici doctum*. Ratio est , quia semper accusativus præcedit expressus , aut subintellectus. Sed quia Græci non rarò ante infinitum collocant nominativum , inde factum est , ut nominativus sequatur. Græcè dicitur , *Ajunt rex hoc fecisse ; dicunt tu esse dives* : unde Latini dicunt , *Vis videri probus* , quasi integrum esset , *Tu vis videri tu esse probus*. Hoc autem Græcè dictum esse , Budæus in Commentariis , Muretus in Catullum , Lambinus in 2. Od. Horatii adnotarunt. Sed nemo Græcam phrasin melius expressit , quam Ovid. in Fastis.

• *Seu genus Adraſti , seu furtis aptus Ulyſſes ,  
Seu pius Aeneas , eripuisse ferunt.*

Sed nihil avidius arripuere Latini , quam Atticismum illum , ubi κατὰ subauditur ; ut , *fractus membra ; cætera Grajus ; albus dentes ; panditur artus ; purgor bilem ; posco te pacem ; doceo te artes ; doceris artes ; multa sese incusans ; latus ulnas duas ; abfuit totum mensem ; pendit libras centum*. De quibus formis in Ellisi præpositionis Κατὰ.

Præ-

9. *Seu genus Adraſti* ] Locus ille Faſtor. VI. 433. aliter est editus à Magni Nominis Critico , Nicol. Heinfio , scil. *eripuisse datur*. Certe non putem , vel ita locutum Ovidium , vel ita construenda ejus verba , ut vult Sanctius. Nam si maxime ista sic essent ab Ovidio profecta , aliter tamen ordinanda & explicanda censerem. Nempe , five eripuerit Genus Adraſti , five Ulyſſes , five Aeneas , aliquem certe ex iis eripuisse illam Trojæ ferunt. Ceterum pro hoc disticho aliud in istius locutionis

probationem adferam ex eodem libro v. 123. *Tunc mihi post sacras monstratur Junius Idus , Utilis & nuptis , utilis esse viris*. Terent. Andr. IV. 5. 3. *Quæ sese inhoneste optavit parere hic divitias Potius , quam in patria honeste pauper vivere*. Adde & quæ Laur. Valla habet Eleg. III. 23. & Urſinus Instit. Tom. II. p. 379. & quos ille istuc citavit. De usu hujus locutionis apud Græcos vide etiam , quæ notavi ad Aelian. XIII. 20. & 43.



Præpositio *Ex*, quæ genitivum regit, ita passim desideratur apud Græcos, ut multi apud eos crediderint, verba aliqua genitivum regere: dicunt enim, *Impertime divitiarum: arripuit illum pedis: gustavit mellis: audivit musica: & multa hujusmodi.* Sed quis est tam hebes, qui non videat, illa Horatiana <sup>10</sup> excedere Grammaticos Latinos canones? *Abstine irarum, calidaque rixæ; Desine mollium querelarum; Agrestium regnavit populorum; Lassus maris, & viarum, militiaque; Patiens pulveris, atque solis; Integer vitæ, scelerisque purus; Nec medici credis, nec curatoris egere.* Sic illa trita: *curarum plenus: implentur veteris Bacchi; securus amorum; vacuus laborum;* „ [ *dives agri; frugum, pabulique latus* „ *ager,* ] deest, *en*, id est, de: nullum enim nomen adjectivum, aut verbum, Græcè aut Latinè regit genitivum. <sup>11</sup> Huc etiam illa referuntur: *ubique gentium; nusquam locorum; huc vicinia; pridie, & postridie ludorum.*

10. *Excedere Grammaticos Latinos canones* ] Non excedere patet ex observatione Ellipseôn Latinis usitatarum. Sed jam satis superque, errare Auctorem, quum putat in his desiderari Græcam præpos. *en*, demonstravimus supra lib. II. c. 3. p. 169. 170. &c.

11. *Huc etiam illa referuntur* ] Immo etiam hæc Latinâ dicuntur Ellipsi & Constructione. In prioribus intellige *Negotium. U-*

*bique gentium* idem est, ac *ubique in negotio gentium*, vel *in numero gentium*. Vide de istis Voss. de Construct. c. 64. *Pridie ludorum* dicitur pro *die pri*, vel *pris*, ante diem ludorum, ut *postridie* pro *die posteri post diem ludorum*. Jam *die posteri* dicitur plane, ut *die castrini*. Vide supra ad pag. 154. Sed & ita *Meridies*, pro *dies meri Solis*, h. e. integri, solidi.

## CAP. XIII.

De Ellipsi præpositionis κατὰ, id est, Juxta, vel Secundum vel Per.

**A**fferunt Grammatici, multa esse Verba, quæ duos possint regere accusativos. Hoc est falsissimum: nam in altero eorum deest præpositio Græca κατὰ, id est, *Per*, vel *In*, vel *Juxta*; quæ in verbis activis, & passivis, & participiis, & adjectivis nominibus, solet suppleri, ut, *Posco te pacem, frangitur membra, fractus membra, cætera Grajus, albus dentes.* „ [Horat. *Docte* „ *sermones utriusque lingua.*] Solet item intelligi non raro in temporis & aliarum rerum mensuris; ut, *Totum diem dormire: vixit annos centum: patet janua tres ulnas: pendit aries libras triginta; de quibus sigillatim disseramus.*

Ac primum illud verissimum præmittamus oportet, quod & doctissimè admonuit Thomas Linacer, nullum in republica literaria esse Adverbium, quod faciem Nominis habere videatur; ut, *multum, paulum, plus, plurimum, melius, pejus, nihil, aliquid, id, quid, & similia.* Nam *docte, sancte, modo, profectò, præterea, interea*,<sup>1</sup> quum adverbia sunt, in quantitate ultimæ syllabæ a suis primigeniis variant: at *melius, pejus, doctius, facile, breve*, nunquam erunt adverbia, sed accusativi adjectivorum, in quibus deest κατὰ, & substantivum *negotium*. Vide Ellipsin. Horat. 2. epist. *Quintiam canet indoctum, sed dulce bibenti.*

Porrò præpositio κατὰ subintellecta tantum lepôris apud

1. *Quum adverbia sunt*] Revertitur vel corripitur, contra quam oportebat secundum analogiam, id abusum quendam prodit. Vide supra cap. 4. in Ellipsi ad Vocem *Judicio*.

apud Græcos obtinuit, ut vix reperiat apposita: sed accipe nihilominus aliqua testimonia. Quod Aristophanes dicit, Γνώμην ἐμὴν, Plato solet dicere, teste Budæo in comment. Κατὰ τὴν ἐμὴν, id est, juxta meam sententiam: & Homerica illa clausula est frequentissima, Κατὰ φρένας, ἢ κατὰ θυμὸν, id est, ut mea mens, & animus est, aut, secundum meam mentem, & animum. Quum dicis, urbs partim capta, partim incensa, deest κατὰ, & 2 Partim accusativus est a recto antiquo Partis. Ovidius II. Metamorph. Partem damnatur in unam; Græci dicunt, τὰ κατὰ μέρος. Aristoteles libro I. Rhetor. ἐστὶ δὲ τὴν ῥητορικῆς εἶδη τρία, ἡ ἀριθμὸν, id est, Sunt tria Rhetorices genera numerum. Porphyrius cap. de Specie, Πρῶτον μὲν εἶδ' ἀξίως τυρανίδ', id est, Primum quidem speciem, dignos imperio, ubi bis deest κατὰ, ut sit, circa primum, &, circa speciem: nam sic legendus est locus. At vero ubi suppletur κατὰ, teste eodem Budæo, ex innumeris accipe nonnulla. Theocritus, Ἀλγῶ τὰν κεφαλάν, doleo caput. Plato sæpè, τὸ ἐμὸν, & τὸ ἐμὸν πρῶγμα, pro, τὸ κατὰ ἐμὲ, pro eo quod ad me attinet: idem 2. de Repub. disertè explicuit duos accusativos, Ταῦτα δὲ ἢ ταῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην, hæc & similia ipsi laudant justitiam. Apertius etiam Theognis, Αἰχρῆ δὲ μ' ἐκ ἐθέλοντα βίη, ἢ πολλά διδάσκει, turpia autem me nolentem, & invitum, multa doces. Æschines, Τένεθε δὲ μοι μικρὸν χρόνον τὴν Διόνοιαν, Adeste nunc mihi mentem exiguum temporis; hic bis deest κατὰ. Synesius, Ταῦτα θεὸν, ταῦτα ἀνθρώπους μαρτύρομαι, hæc Deum, hæc homines testor. Multa alia, si voles, apud Budæum leges: ex quibus velim elicias, nullum omni-

no

2. Partim Accusativus est ] Nomen. Sall. in fragm. Quorum  
Hinc sæpe respondet τῷ Alias, malorum alia toleravi, partim  
Gell. II. 22. Legebatur Historia repuli. Vide Vossium de Con-  
partim Græca lingua, alias Lati- struct. cap. 64. & Gronov. Ob-  
na. Sed & sæpissime construi- serv. III. 2.

tur, prorsus ut Substantivum

no esse Verbum, quod hujusmodi accusativum, cum *κατά*, non possit habere. Unde activa omnia [Vide me supra II. 5. 7. p. 190.] duos accusativos habebunt; & reliqua, ut passiva, & substantiva, unum. Terent. Eunuch. *Ecquid nos amas de fidicina isthac?* Th. Plurimum merito tuo. Plaut. Amphit. *Nunc jam huc animum, quæ loquar, advertite,* <sup>3</sup> id est, circa ea: ibid. *Hæc heri immodestia cogit me,* id est, circa hæc. Cic. lib. 13. Famil. *Literæ, non quæ te aliquid juberent, sed commendatitia.* Plaut. Aulul. *Cœpi observare, ecquid majorem mihi filius honorem haberet.* Terentius Phorm. *Nequid plus minusve faxit, quod nos postea pœniteat,* id est, circa. Cic. l. 1. epist. 9. *Nostram vicem ultus est ipse sese.* Terent. Phorm. *Argentum, quod habes, condonamus te:* Idem Eunuch. *Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur, ubi imperiti legunt, condonabuntur:* Idem, *Neque se id pigere.* Statius 10. Thebaid. *Quæ te leges præceptaque belli Erudiit genetrix.* Cicero 6. epist. *Quum ignoverit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem.* Virgil. Georg. *Multa gemens ignominiam, plagasque superbi Victoris:* quo in loco, multa, pro multum, accipiunt imperiti, idque, si diis placet, adverbialiter utrumque. Audi etiam in passiva quomodo Græcissent Latini. Virgil. 6. Æneid. *Nec magis incepto vultum sermone movetur, Quam si &c.* Æneid. 4. *Expleri mentem nequit:* Æneid. 5. *Flavaque caput nectentur oliva.* Ovid. 2. Metamorph. *Partem quascunque sedendo flectitur:* idem 2. Fast. *Carpitur attonitos sensus:* idem, *Asper equus duris contunditur ora lupatis:* „ [Idem 10. Metamorph. *Induiturque* „ *aures lente gradientis afelli.* Plaut. Rud. *Hoc quod indu-*  
ta

3. Id est Circa ea] Possis & hoc modo exponere, *Advertite animum huic rei negotiorum, quæ loquar.* Vel brevius, *advertite animum ad hæc,* immo etiam, *advertite hæc ad animum.* Certe in eo, quod sequitur, sensus

est, *Immodestia heri cogit me hæc facere.* Ceterum duo Accusativi, quorum alter per Præpos. *κατά* est explicandus, sæpe Verbis junguntur. Vide supra II. 5. 6. pag. 189. 190.

„*ta sum, sunt mea opes oppido.*] Horat. in Arte, *Qui purgor bilem.* Idem, *Agrestem Cyclopa movetur.* Statius lib. 9. Theb. *Figitur ora Lamus.* Tacitus lib. 21. *Neque quicquam prius imbuuntur, quam contemnere deos.* Idem lib. 3. *Sane gravaretur aspectum civium senex imperator.* Idem lib. 18. *Uxorem quoque ejus Saloninam, tanquam lesi, gravabantur.* Quintil. lib. 1. *Quapropter præcipienda sunt optima, qua si quis gravabitur, &c.* Idem lib. 4. *Quod quum audivit iudex, cætera, tanquam supervacua, gravari solet.* Sueton. August. *Ampla & operosa prætoria gravabatur.* „[Plaut. Epid. *Ne gravetur, quod velis.* Idem Rud. *Cur tu aquam gravare, amabo, quam hostis hosti commodat.*] Horat. lib. 1. epist. *Quis magna coronari contemnat Olympia?* Expressit illud usitatissimum, ἐσεψαν τὰ ὀλύμπια. Idem Oda 6. libro 3. *Motus doceri gaudet Jonicos Matura virgo;* quod Aristophanicum est in Concion. τὸν ὑπὸ Ἰωνίας τρέποντά λαινα κνησιᾶς, id est, *Misella pruritis nunc Jonicum modulum.*

Sed etiam si solem in manibus gestemus, sunt tamen nonnulli ita obcæcati, ut ad hanc clarissimam lucem caligent. Enixèque postulant, sibi tradi testimonia, ubi hæc præpositio ponatur expressa. Iniqui sanè, qui velint sibi in lingua Latina ostendi, quod autores, ut minus elegans, soleant subterfugere. Quis ignorat, præpositiones nominibus præponi debere? At vero postquam Latinis auribus dicere semel placuit *mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum*, jam nemo dicere audebit, *cum me, cum te, &c.* Sed tamen, ut obstinatis auribus satisfacerem, operam dedi, ut undiquaque, si qua essent, testimonia perscrutarer.

Per pro Κατὰ. Ea sunt hujusmodi. Virg. in Culice, *Pinus hirsuta per artus.* Terent. Eunuch. *Neque sciebat, nec per atatem dicere poterat.* Livius, *Per ea tempora per rara litera fuerunt.* Cic. *Per insidias interficere:* idem, *Per legem illam hoc mihi licet.* Persius, *Per me equidem*

*sint omnia protinus alba.* 4 In his omnibus Græci dicerent κατὰ. Hinc patet syntaxis in illis Ciceronis ad Attic. *A-mariorem me senectus facit, stomachor omnia: & ad Ma-rium, Utrumque lator, & sine dolore te fuisse, & animo valuisse: idem, Stoici, qui de virtutibus disputant, magnam partem in his partiendis occupati sunt: & 1. Offic. Maximam autem partem ad injuriam faciendam aggrediuntur nonnulli, ut adipiscantur ea, quæ concupierunt: & in e-pist. Magnam partem consulatus tui absui: & in Orator. Magnam enim partem ex jambis nostra constat oratio.*

Ob, seu Propter, pro κατὰ. Livius, *Clamor undique ab sollicitis vicem imperatoris militibus sublatus est,* „[pro, „Ob vicem. Curt. 7. *Mæstus non ob suam, sed fratrum „vicem, propter ipsum periclitantium.]* Rursum Liv. *suam quisque vicem officio functus est.* Idem lib. 3. *Ut hoc insigne regium in orbem, suam cujusque vicem, per omnes iret.* „[Cic. *Ipse se nostram vicem ultus est.* Plautus, *Quis pa-tietur se excruciarī meam vicem, subaudi in.* Est autem, „*In meam vicem, idem quod meo loco.* Sueton. Clau-dio, *Præsedit nonnunquam spectaculis in Caji vicem.]* Te-rent. *Domum ire pergā, ubi plurimum est.* In omnibus his deest κατὰ, id est, per.

Ad pro κατὰ. 5 Interdum κατὰ, explicatur per AD. Cic. Attic. lib. 4. epist. penultima, *Dicis, quid mihi hoc monumentum proderit? ad quid laboramus res Romanas?* I-dem

4. *In his omnibus Græci &c.]* Sed tamen Latini ista per Ellip-sin præpositionis non efferrent. Nec enim dicerent, *interfectus insidias, Licet hoc mihi legem il-lam.* Sed & sequentia Ellipseos exempla non desiderant Præposi-tionem Per, nisi in his, quando di-citur, *Magnam partem consulatus tui absui.* Pro iis enim dici po-test, *Per magnam partem &c.*

5. *Interdum κατὰ explicatur per Ad]* Possunt quidem sæpe & Ka-

τὰ Græcorum, & Ad vel In Latinorum, promiscue adhiberi: sed tamen, si attendas, diversa est utriusque vis & significatio. Κατὰ adhibetur ad notandam vel Causam, propter quam aliquid fit, vel Quietem & Moram in aliqua re, vel Partem totius, de qua aliquid dicitur. At vero Ad & In progressum, quousque aliquid fiat, aut Finem homini vel rei propositum, denotant. Sed tamen ut dixi, promiscue sæpe adhibentur.

dem 6. Verr. *Nam & situ est munito, & ex omni aditu, vel terra, vel mari, præclaro ad aspectum: idem Curioni, A te vero bis terve ad summum, & eas perbreveis, accipi: idem pro Mil. Quatuor, ad summum quinque, sunt inventi.* Huc referendæ sunt illæ phrasæ, „[*Abest trium dierum viam:*] *Pendit aries libras triginta: Paries latus decem ulnas, id est, κατὰ, hoc est, ad, vel per.* Varro lib. 3. cap. 5. Ruft. *Est lapis à falere pedem & dôdrantem altus, ipsum falere ad duos pedes altum à stagno, latum ad quinque.* Lactant. de Phœnice, *Per bis sex ulnas eminet ille locus.*

Circa pro κατὰ. Quin & ipsa præpositio *Circa*, pro κατὰ, invenitur. Corn. Celsus lib. 7. cap. 15. *Circa singulas heminas, id est, in singulis heminis.* Liv. lib. 9. cap. 23. <sup>6</sup> *Nam & circa omnia defecerunt.* Quintil. in procem. 8. *Præcipuè circa partis hujus præcepta elaboravit.* „[*Salust. 2. hist. Modestus ad alia omnia, nisi ad dominationem. Potuisset dicere, cetera modestus; pro, ad cetera, quantum ad cetera attinet: nam & Sanctus alia idem Sallustius dixit, teste Servio, Græca locutione, sicut Cetera Grajus.*]

In

6. *Nam & circa omnia defecerunt*] Alienus hic locus, ut in quo τὸ *Circa* adverbialiter ponitur, nec proinde regit τὸ *omnia*, ut videtur voluisse Sanctius. Sic Liv. I. 19. *Omnium circa finitimum.* I. 44. *Locum, qua murum ducturi erant, certis circa terminis consecrabant.* I. 58. *Cum satis omnia tuta circa viderentur.* Obseq. c. 61. *Roma, & circa, plurima decussa.* c. 57. *Procellosa tempestate in Capitolio ades Jovis, & circa, quassata.* Corrige ex his Vellejum, ut jam faciendum censuit Doctissimus ille Lipsius, II. 68. *Dum in acie Pharsalica Africaque de summa rerum Cæsar*

*dimicat, M. Cælius &c.* Etenim diversis annis in Thessalia, ubi Pharsalos, & in Africâ dimicavit Cæsar; nec quum in Africa dimicavit, accidit illud, quod de Cœlio refert Vellejus; sed antea. Lege itaque cum Lipsio *circaque* pro *Africaque*. Nam illo Pharsalici prælii anno variis in locis bellum gessit Cæsar; in Egipto, Macedonia, Ægypto, Asia. Sic apud Sueton. Aug. 40. *Negotium adilibus dedit; ne quem posthac paterentur in Foro Circove, nisi positis lacernis; togatum consistere.* Ubi ille omnium optimus codex Salm. legit *circave*, quod verum est.

In pro κατὰ. Frequentior usus est præpositionis *In*, pro κατὰ: nam quod passim dicitur *Æternum vale*: & quod *Æn. 6.* dixit Virgilius, *Sedet, æternumque sedebit Infelix Theseus*: alibi expressit, *In æternam clauduntur lumina mortem.* Liv. lib. 4. *In æternum urbe condita, & in immensum crescente.* Virgilius Bucol. *Causando nostros in longum ducis amores.* Livius lib. 39. *Nihil autem in speciem fallacius est, quam prava religio.* Ovid. 11. *Metam. Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam.* Plin. l. 20. c. 36. *Solutus columbarum volatus est in multum velocior.* „ [subaudi res, id est, multo velocior.] *Plautus Afinar. Agefis, tu in partem nunc jam hunc delude, atque amplexare hanc, id est, partim & vicissim, Græcè, κατὰ μέρος, id est, in partem.* Horat. 2. *Epod. Quod si pudica mulier in partem iuuet domum.* Propert. lib. 4. *Nanus & ipse suos breviter curvatus in artus.* Livius, *Obsidio vix in paucos dies tolerabilis.* Plin. in *Panegy.* *Si denique in tantum diligo optimum Principem, in quantum invisus pessimo fui.* Plin. lib. 8. cap. 16. *Et male credi libertas ei, cui in tantum cessisset etiam feritas: idem lib. 10. cap. 53. Aliqua in tantum, ut effœta moriantur.* Horat. *Quod & in hunc annum vivat, & plures: idem 2. epist. Sed in longum tamen manserunt.* Hinc illa trita, *Tuam vicem doleo, invicem dolere.* Dicimus itaque, *Ero tibi perpetuum, vel in perpetuum, amicus, subaudi tempus.* Præterea Donatus in illis Terentianis, *Quid venisti; Id viso; neque tu id indignari posses; supplet ob, vel propter, contra ineptissimos Grammaticos, qui docent, id, aliquid, nil, nihil, quid, esse accusativos extravagantes.*



## C A P. XIV.

*De Vocibus Homonymis. Æquivoca nulla sunt. Unius Vocis unica est significatio.*

**S**I quis primo intuitu nos paradoxon, non veram sententiam, proponere arbitretur, audiat Aristotelem, quem sententiæ nostræ præcipuum facimus adfertorem; qui res natura diversas uno nomine posse quidem vocari docet, sed per *analogiam*, id est, comparisonem, vel proportionem. *Homonyma*, inquit, dicuntur, quorum solum nomen commune est, ratio verò natura circa illud nomen, alia atque alia; ut, Animal, quod est homo, & id, quod pingitur. Quo in loco perperam vertit Boëtius, *Æquivoca dicuntur*: nam neque *equivocum* vox Latina est, neque satis ad Aristotelis mentem accommodata: *Homonymon* enim, concors in voce, seu simile in voce, significat. Itaque tolerabilius verteret, *Analogia dicuntur*, &c. Ego certè, si nominibus barbaris uti liceret, quæ isti vocant *equivoca*, *univoca* nuncuparem; & rursus, quæ illis *univoca*, mihi essent *equivoca*: „[sicuti Priscianus super versus Virgilio lib. 1. quibusdam, visum testatur, cum ita scribit, *Cum nomen, Arma, sit Homonymon, quod quidam Univocum dicunt, & varias res significet.*] id quod Aristoteles exempla ostendunt planissimè. Quæ si hebes Dialecticorum acumen considerasset, non inter tot tenebras hæctenus versarentur. Priscianus lib. 9. *Synonymiam vertit ancipitem significationem*. Nec quisquam mihi jure objiciet tot temporum curricula, in quibus semper hæc ita tradita sunt, & pro veris habita: nam possessor malæ fidei, ut est apud Jureconsultos, nunquam potest præscribere. *Nobis*, inquit D. Augustinus, *quiraione vincimus, frustra consuetudo objicitur, quasi consuetudo major sit veritate*. Divus certè Thomas, diligentissimus Aristotelis & veritatis interpres, sæpè aliàs, sed in illo præcipuè Porphy-

rii, *Si quis omnia entia dicat, equivoce nuncupabit; equivoce, inquit, id est, analogicè.* Rudolphus Agricola lib. 1. cap. 23. *Homonyma vertit agnominatorem.* Ego verò quatuor potissimum rationibus adducor, quibus *Æquivoca* ista radicitus putem extirpanda.

I. † Si voces, (ut ait Plato in Cratylo, & Aulus Gel-

I. *Si voces etc.*] Vetus fuit hæc inter philosophos quæstio, sed inepta & nullius usus, utrum nomina rerum sint φύσις ἢ θεός, h. e. ut exponit Gellius, *naturalia an arbitraria.* Fuerit sic sane, quemadmodum loquens inducitur in Cratylo Socrates, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν, καὶ διὰ τῶν ἀρθεῶς ἔχει, *prima nomina imposuisse Deos, & propterea recte se ea habere:* vel potius, ut Clemens Alex. Strom. lib. 1. Ἄδამ ἐπὶ τῆς ἡγυακῆς, ἐπὶ τῆς ζῴων ὀνομασίας προθεσπίσας, *Adamum in denominatione tum uxoris, tum animalium, vaticinatum:* Fuerit, inquam, ita, sed vel sic necesse est, ut fuerit id tantum in primitiva lingua. In qua quidem facile largior commoda vocabula animalibus ab Adamo imposita, nec tamen ita, ut ipso sono, sed ut derivatione, & proinde significatione ex aliis Linguae jam Homini datae vocabulis petita, naturam eorum aliquo modo declaraverint. Ceterum sic tamen essent, non φύσει, sed θεσει, seu non ab natura, sed ex instituta, inter quæ in hac quæstione vere differentia est constituenda, & constituta semper fuit, adeo ut vere cum Platone pugnet Aristoteles. Nam Plato,

& qui eum sequuntur, inter quos etiam Pontus Tyardæus Episcopus Cabilonensis initio superioris seculi fuit, libello *ca* gratia scripto *de rectâ nominum impositione;* illi vero sentiebant, vocabula non ex ullo etiam peritissimorum hominum instituto, sed ex naturali, inter eorum sonum, motumque labiorum in pronunciando, ac res ipsas, convenientiâ, fuisse formata, & proinde ori hominum sua sponte indita; sicuti patet ex inepta illa argutia naturalis discriminis, quod inter nos & vos, mihi & tibi, statuit Nigidius apud Gellium X. 4. Certe alienissima sunt hæc omnia ab hodiernis linguis, & quas superstites in Libris habemus, ut quæ omnes ex prima formatæ sunt non sine magna pronunciationis mutatione, nec ulla naturæ rerum habitâ ratione, quippe formatæ ex incerto usu, & fortuito arbitrio vulgi, alio atque alio tandem modo, immo & sensu, quæque vocabula enunciantis. Ut adeo etiam illud inane prorsus sit, fingere hic consensum prudentium virorum, quasi Senatuum quendam Reip. literariæ, qui rerum inspecta natura iis nomina imponere soleant, tanquam

Gellius libro 10. cap. 4. & divinæ literæ nos passim docent) *natura* significant, quoniam, obsecro, pacto, uno eodemque nomine diversæ naturæ nuncupabuntur? sin autem (ut docet Aristoteles, qui cum Platone non pugnat, modo rectè intelligatur) significant *ex instituto*, seu ad placitum, (institutum autem intelligo prudentium virorum, qui, rerum inspecta natura, nomina solent imponere) dementem & insanam impositorem vocum judicemus oportet, qui Mensam, & Librum uno nomine nominari præceperit.

3. <sup>2</sup> Præterea si essent *Aequivoca*, id est, quæ ex æquo,

si linguæ pleræque sua vocabula ex se, non aliunde, habuerint, & antiquissimis temporibus, quando singulæ sunt ortæ, tanta fuerit copia virorum peritorum, aut tanta cura formandorum vocabulorum naturæ rerum convenientium, Cum Romani primum elephantos in Lucania vidissent, non novo nomine, ex natura animalis formato, eos appellaverunt, sed primum *Lucanos boves*, quia aliquo modo bubus gravi incessu & vasto corpore similes videbantur, licet cetera dissimillimi: dein vero peregrino vocabulo *elephantes*, quod ipsum ex Oriente ab ἑλεφάντῳ *Bos* deductum. Atque ita se in omnibus linguis, ubi a prima discefferis, res habuit, ut vocabula aliunde formata sint casu quodam, & arbitrio hominum vulgarium, qui tamen vel sic noluerunt res natura contrarias sine ulla analogia, quam sibi saltem finxerint, uno designare vocabulo. Sic enim, quum vocabulorum verus usus sit di-

stinguere quodam sono res diversas, seu quum vocabula sint signa *διακριτικά* rerum, illi e contrario confudissent temere omnia, & colloquia sua vix eluctabili ambiguitate implicuissent.

2. *Præterea si essent etc.*] Non video, quæ vis in hoc argumento sit magis contra *Aequivoca*, ut dicunt, quam contra *Analogia*. Nam & hæc indigent aliqua distinctione, unde cognoscatur, an adhibita sint in sensu primitivo, an vero in analogico, & figurato. Sæpissime id quidem cognoscitur ex re ipsa, de qua agitur, aliisque, quæ ad perficiendam sententiam adjunguntur. Sed ita se res habet etiam in *Aequivocis*. Sumamus nomina, quæ dicuntur *Propria*, & tamen diversos denotant æqualiter *Homines* vel *Urbes*, atque adeo vere sunt *Aequivoca*. Addendum utique est illis, & addi solet, distinctionis gratia vel *Epitheton* aliquod, vel *Familix*, aut saltem *Patris*, nomen. Sæpissime tamen etiam adhiben-

quo, & æqualiter, plura significarent, perpetuo nobis esset utendum adjectivis nominibus, aut aliqua alia distinctione, qua res inter se differrent; nec enim satis esset dicere, *vidi canem*, aut *mordet canis*, nisi adderes, *terrenum*, vel *cælestem*, vel *marinum*. *Canis* etiam in talis jactus est.

3. Adde, quòd negligentem & deminutum judicarem Aristotelem, si nullam Analogiæ regulam tradidisset, quæ ita erat ad syllogismos necessaria, quàm quæ maximè. Sed nullam aliam nobis, præter hanc, præscripsit: necesse est igitur illam sic interpretemur; *Analogia dicuntur*, &c.

4. Postremò, me movent doctissimorum testimonia. Cicero enim lib. ultimo, epist. 17. docet, verborum domicilium in re una esse proprium, migrationes in alienum multas. Aulus Gellius libro 11. cap. 12. *Chrysippus ait, omne verbum ambiguum natura esse: quoniam ex eodem duo vel plura accipi possunt. Diodorus autem, cui Crono cognomentum fuit, nullum, inquit, verbum est ambiguum; nec quisquam ambiguum dicit aut sentit:*

tur sola, & ab iis, qui ea audiunt, vel sic recte satis intelliguntur. Vide & infra cap. seq. prorsus in extr.

3. *Nec quisquam ambiguum dicit*] Sensus philosophi fuisse debet, nunquam Ambiguitatem esse in dicente, licet sæpe oriatur in audiente. Vocabula enim omnia præfinitæ sunt significationis, ut linguæ peritus directa locutione dicere possit, quicquid velit, & sentire ac sentire queat, quid dicat; atque adeo nunquam eveniat, ut dicens aliquid, præter suam voluntatem, & simul sciens prudensque, dicat duo vel plura. Evenit tamen sæpe, ut dicens aliquid, aliud dicere pu-

tetur, quam voluerit dicere, ejusque verba aliam, quam voluerit, eamque veram quoque & rectam ex usu Linguæ, patiantur interpretationem, & sic imprudens duo vel plura dicat. Sed hoc Diodorus censet *obscure* potius dictum respectu audientis, quam *ambigue*, scilicet respectu dicentis. Ceteroquin enim in ipsis vocabulis, de quibus hic agitur, in hunc vel illum modum conjunctis, quum duplicem & diversum possunt recipere sensum, utrumque analogiæ & genio linguæ convenientem, revera inesse ambiguitatem negari nequit. Nonne enim Ambigue est dictum, quod auditum

tit : nec aliud dici videri debet , quàm quod se dicere sentit is , qui dicit : at cum ego , inquit , aliud sensi , tu aliud accepisti , obscure magis dictum , quam ambigue , videri potest : ambigui enim verbi natura illa esse debuit , ut qui diceret , duo vel plura diceret : nemo autem duo vel plura dicit , qui se sentit unum dicere. Hæc Gellius. Scaliger in calce libri *De causis linguæ Latinæ* rectè carpit Nonium Marcellum , & alios , qui cùm , *De sermonis proprietate* ,  
li-

ditum vel lectum diversis modis potest secundum verborum usum explicari ? Quapropter ab animo dicentis non Ambiguo perperam argumentatur philosophus ad tollendam verborum aut phrasium ambiguitatem , h. e. potestatem recipiendi usitata & legitima earum interpretatione duplicem sensum. Aliud omnino est *sentire* , aliud *dicere* , & sæpenumero verba ab homine prolata aliud dicunt , quam ipse sentiebat , id quod sufficit ad demonstrandam eorum Ambiguitatem , licet non naturalem. Præterea sæpe quis etiam sciens volensque iisdem verbis duo diversa dicit. Veluti Cicero , apud Sueton. in Cæs. *quo melius emptum sciatis , Tertia deducta est.* Volebat enim , hæc à nonnullis intelligi , tanquam si dixisset , *ut etiam vilius hoc emptum sciatis , tertia pars pretii tam exigui insuper de eo detracta & deducta est* ; ab aliis , *ut sciatis & cognoscatis tanto melius emptionem hanc , loco justii pretii Tertia Servilie Filia ad concubitum Cesaris est deducta.* Non Ambiguus in his Ciceronis animus , ut qui

sciebat sua verba recipere duplicem hanc interpretationem , eaque causa istis utebatur : ipsa tamen revera erant Ambigua , æque ac quum Græce diceret de Crassi Filio , sed qui credebatur genitus ab Axio quodam , illum esse Ἀξίου Κράσσης , h. e. *dignum Crasso* , vel *Axium Crassi Filium.* Nihil igitur causæ est , cur non hujusmodi explicationum & distinctionum argutias Philosophis lubentes relinquamus. Male tamen & alter philosophus *omne verbum natura esse Ambiguum* tradidit. Immo usu pleraque dici possunt ambigua , sed per analogiam significationis , non autem natura : nam natura sua simplicem habent significationem. Nisi *Naturam* vocaverit , quod omnia vocabula possint , si usus ita velit aut fors ferat , diversam accipere significationem. Sicuti Gallus & Germanus diversa notant in L. Latina , sic & Hispanus posset itidem ad diversas res significandas adhiberi , si occasio tulisset. Vide & Quintilianum VII. 9. ubi de *Amphibolia* agit.

libros inscripserunt, multa significatorum monstra uni eidemque voci designarunt: tunc subdit, *Unius namque vocis una tantum sit significatio propria, ac princeps; cetera aut communes, aut accessoria, aut spuria.* Forcius Lusitanus super Esaiam multis in locis, sed præcipuè cap. 8. in principio, *Ego, inquit, in hac semper fui sententia, & ut non nisi unam habere significationem verba Hebraea existimarem.* Joannes Mercerus in annotationibus dictionarii Pagnini, in voce אבא *abad*, inquit, *Semel admonitum illud oportuit: ubicumque plura, aut diversa, ejusdem vocis significata feruntur, fere prima esse propria ac genuina, cetera metaphorica, vel ad quæ per similitudinem magis quandam, & lingue dilatationem, dictio proposita extendatur.* Idem ferè ait Rabbi Mardocai in Concordantiis Hebraicis. Valla lib. 6. cap. 3. contra Nonium Marcel. sic ait, *Nam quis credat, autores uni dictioni tot significata, & quidem pro se quemque nova, dare voluisse, tanquam linguam ipsam confundere cuperent?* Vide eod. libro, cap. 5. 8. 11. 12.

Sed antequam ad exempla transeo, sex præmittendæ sunt regulæ, quibus totum negotium dilucidè explicabitur, & assertio nostra constabitur.

1. Hæc doctrina in Nominum & Verborum *rectis* intelligitur: hi enim sunt propria rerum nomina. *Catonis, & Catoni*, inquit Aristoteles, *non sunt Nomina, sed Casus nominis: sicut Sanabitur, & Sanabatur, non sunt Verba, sed Casus verbi.* Frustra igitur mihi objicis, *ducis, duces*, esse nomina, & esse verba, ac proinde ambigua; sic *legis, legi, leges*: sic *vis*, nomen & verbum: sic *avis*, quæ volat, & *avis* dativus, ab *avus*: sic *fatis*, adverbium, & à *fata fatorum*: sic *canis* verbum, & *canis* nomen: quanquam antiqui hæc *canes*, ut hæc *vulpes*, dixerunt. Sub hac etiam doctrina volo comprehendi *rectos plurales*, qui aliis singularibus assimulantur;

4. *Ut non nisi unam &c.*] Sci- | figuratas & analogicas sæpe mul-  
licet propriam & genuinam: at | tas.

tur; ut, *prudencia* in plurali, cum *prudentiâ*, æ; sic *temperantia*, *continentia*, & alia hujusmodi. Quanquam & his alia commodior potest reddi ratio: quia nomina adjectiva non facient cum substantivis ambiguitatem, utpote quæ sola in oratione sine substantivo non ponantur; & ita multum differt, *auditus sermo*, ab *auditus*, us; & *census homo*, à *census*, us; & *gustatus cibus*, à *gustatus*, us: sic *multa*, pro *pœna*, & *multa virtus*, quamvis *multa* aliqui scribant. Denique adjectivum & substantivum unum quiddam esse censentur, non duo.

2. Inspicienda est diligenter *prima nominum forma & impositio*: nam aliter multa mihi objicies etiam in *rectis*, quæ omnino ambigua videantur; ut, *ligo*, *onis*, & *ligo*, *as*. Sic *lens*, pro verve, & legumine: *frons*, pro folio, & parte capitis. Cui objectioni sic respondeo, *Antiquitus*, teste Sosipatro Charisio, & M. Varrone, *nullum nomen in duas consonantes desinebat*: unde etiam sæpe legimus, *hæc sepes*, *trabes*, *plebes*, *sortis*. Testimonia lege apud Priscianum lib. 7. Varronis accipe verba ex lib. 9. *Videmus*, inquit, *ex his verbis*, *trabes*, *duces*, *de extrema syllaba*, *E*, *literam exclusam*, & *ideo in singulari factum esse trabes*, *dux*. Hæc ille. Ego addo, Cum *E*, vel *I*, aufertur, si tres remanent consonantes, perit penultima; ut, hæc *frondes*, *frons*, hæc *frontes*, *frons*, hæc *lentis*, *lens*, hæc *lendes*, *lens*. Non tamen omittenda est Charisii differentia, *Fros*, inquit, *sine N. litera*, *ne faciat*, inquit Plinius, *frontis*; citatque bis Varronem sic, *ulmos & populos*, *unde est fros*: *item*, *fros*, *fœnum*, *messis*. Vide Lipsium lib. III. cap. 19. Variarum Lect. Ego tamen apud Lucretium,

*fruns*,

5. *Fros inquit &c.*] Sensus est Charisii, scribendum esse *Fros* vel *Frus*, quum frondem volumus notare, ne, si scribamus *Frons*, ex ea voce formetur *Frontis*. Addit Charisius, *quasi non dicatur nisi Frons τὸ μέτωπον*, h. e. quasi *Frons* non dicatur, nisi quum intelligimus τὸ μέτωπον, frontem capitis.

*fruns, & frundes*, semper invenio; & ita legendum apud Virgilium, & Ovid. Servius, & alii contendunt. At de *Ligo*, inquis, quomodo te expedies? Inspice, inquit, primam formam, *ligon, cudon, udon, harpagon, mangon*: nam legimus apud poetas, *cudonas, & harpagonas*. Sed Latini, ut ait Priscianus, solent auferre *N* his nominibus; ut, *Plato, pro, Platon. sic Vangio, Brito, Agamemno.*, [ *Milon* quidem Ovidio dicitur, qui aliis *Milo*, *Metam. 15. Robora fletque Milon, senior cum spectat inanes.* ] Sic *harpago, ligo, pro, harpagon, ligo*, sic *turbo, vel turbon*, quod semper facit, *onis*, contra Grammaticorum recentiorum differentiam: nam cum legis *turbinis & turbinibus*, est ab *hic turben*, ut ex Cæsare & Plinio disputat Charisius.

3. Nec mihi etiam fraudi sint *varia linguarum idiomata*: sæpè namque sic continget, ut una voce multa significantur. Lusitani enunciant *UN GRAN RATO*, nos item eodem modo: at illi *magnum murem* significant, nos *spacium temporis*.

Ergo pro causa Græcus Casus est ab *ergon*; Latini est Conjunctio: & 7 fortasse semper utrumque idem est.

Hic

6. *Agamemno*] Vide Gronovium Patrem ad Senecam *Agam. v. 514.* ut & quæ ego notavi in *Dissertationum Triade pag. 19.* Sed & in loco illo Ovidii codices nonnulli præferunt *Milo*, testante Nic. Heinsio. Olim autem dixisse Veteres, neque tum *Centurion, onis*, sed *Centurionus, oni*, & sic *Decurionus &c.* prodit Festus in *Centurionus*.

7. Fortasse semper utrumque idem est.] Omnino ita se res habet. Semper Ergo est Græcæ declinationis ab ἐργον. Nam si-

cuti dicitur, *Illius ergo venimus*, sic & simpliciter recte dicitur, eodemque sensu, *Ergo venimus*, h. e. illius memoratæ rei ergo, ea gratia. *Plaut. Pseud. IV. 6. 22. Malum & scelestum & perjurum ajebat esse me. S I. Pol haud mentitus est. B A. Ergo haud iratus fui*, h. e. eo ergo, vel illius ergo, scil. quod non mentitus est. *Perfa, I. I. 24. Satin' tu usque valuisti? To. Haud probe. S A. Ergo edepol palles*, h. e. eo ergo, eo factò, ea gratia palles. Similiter *Cistell. I. I. 74. GR. Perfidiosus est amor. S I. Ergo in me*



*Hic seps*, pro fera, Græcum est, & à putredine dicitur; *hæc sepes*, unde *seps*, Latinis est vallum.

Græcè *mina*, unde *mina* Latinis, *mina*, pro interminatione.

*Hic axis*, pro fera, Græcum; pro parte currus, Latinum.

*Liber*, pro Baccho, Hebræum est; à *Li*, populi, & *Ban*, pario, vel gigno. *Libar*, populorum pro-

crea-

peculatum facit. Phædr. fab. 15.

*Ergo*, quid refert mea, cui serviam, h. e. eo ergo existente, si hoc ita est. Liv. I. 37. Albano non plus animi erat, quam fidei, nec manere ergo, nec transire aperte ausus, h. e. ea re, ejus rei ergo.

Immo hinc conjungitur cum *Itaque*. cap. 25. *Confederunt utrimque periculi magis presentis, quam cura expertes, quippe imperium agebatur. Itaque ergo erecti, suspensique &c.* Nempe ergo sumitur in lingua Latina, plane sicut illud *itaque*, quapropter idem est, ac si hic diceretur, *ita se re habente, ita ergo hoc existente*. Ovid. Metam. XIII. 560. *Spestat truculentam loquentem, Falsaque jurantem, tumidaque exastuat irâ, Atque ita correptum &c. Involat.* Jam sicut illud *Itaque* simpliciter sæpe adhibitum pro Conjunctioe, qua ratio significatur rei, quæ traditur: sic & *Ergo* in eundem usum paulatim invaluit, & ideo simpliciter transitioni rationali sæpe inservit, atque etiam ita aliquando, ut appareat fatis, prævalente usu, rationem originis vel parum habitam, vel non animadversam, vel etiam integrum

comma, cui respondeat τὸ *Ergo*, per Ellipsin omissum. Unde & factum, ut etiam correptum aliquando occurrat, immo & Festus ipse distinguat illius significationem, & ex ea quantitate ultimæ syllabæ. Nihil itaque mirum hujus & superioris seculi eruditos etiam diversam ei tribuere originem, sicuti videre est apud Vossium. At Urfinus To. I. pag. 1011. diserte me maluit sequi.

8. *Ban pario vel gigno*] Quidni potius vel a ברא / unde haud dubie בר *filius*, vel פרה / unde *pario*. Sed falsæ omnino hæc Etymologiæ. *Liber* pro Baccho prorsus est à λείβω, quod significat *libo* & *stillo*. Appositum utrumque. Unde λιβηρός & λιβρός *humidus*, *stillans*. Posteriore modo Bacchum Siculi appellarunt, ut docuit nos Heinsius ad Silium Ital. Id vero si Latina forma pronuncietur, est *Liber*. At *Liber, era, um*, deduco cum Vossio ab ἐλεύθερος. Modum etymi & similia exempla ille adfert. *Liber, bri*, cum Eodem à Græco λέπτος, vel Acolico λέπος, *cortex*.

creator : est enim *Noë*. Sed *Liber*, *a*, *um*, Latinum est, ut *libertas* : at *liber libri*, pro cortice arboris, primam breviat.

*Pax*, Græcis est adverbium silentii, cum digitus ori apponitur, non admirantis, ut docent aliqui ; <sup>9</sup> Latinis est, quies.

*Hic*, vel *hæc calx*, pro calcaneo, Latinum, <sup>10</sup> à calcando ; *hæc calx*, vel potius *chalx*, pro lapide cocto, Græcum. Aliter Caper de orthograph. nam pro materia, *calcs*, scribit ; pro parte pedis.

*Taurus*, pro monte Asiæ, Scythica vox est, <sup>11</sup> *Tauru*, id est, effector sive opifex fluviorum ; *Taurus*, pro animali, Græcum est, ταῦρος, unde Latinè *Taurus*.

<sup>12</sup> *Fucus*, pro ape, Latinum ; *fucus*, vel *phucus*, pro purpura, Græcum.

*Gallus*, cum est vox Phrygia, fluvium significat, ubi Cybeles sacerdotes, ob id dicti *Galli*, emasculabantur. Vide Plinium libro 5. cap. 32. Idem lib. 35. cap. 12. *Samia testa matris Deum sacerdotes, qui Galli vocantur*,

9. *Latinis est quies* ] Vel potius, pactio quietis, quæ inter homines fiebat data dextra, seu conferta invicem manu. Est enim à *pago*, Veteribus usitato, ut ex reliquiis XII. Tab. liquet, sed pro quo posteriores dixerunt *pango*, unde & *Pactum* & *Pacificor*.

10. *A calcando* ] Contrario modo se res habet, scil. ut *calcare* à *calx* derivatum sit. Vide Vossii Etymologicon.

11. *Tauru id est effector etc.* ] Forte voluit deducere ab Hiphil ejus radicis, unde Hebræi תור *rivus* deduxerunt. Sed rectius Bochartus à תור *Thúr* & *Thaura*, quod Chaldæis & Syris

*montem* notat. Sicuti & alterum *Taurus* non Græcum est origine sua, sed itidem Hebraicum & Chaldaicum, à שור / תור / *Sôr*, *Tor*, quod istic itidem *Bovem* seu *Taurum* notat.

12. *Fucus pro ape* ] Haud dubie est idem vocabulum. Etenim sicuti *fucus* mentitur nativum colorem, sic *fuci* sua similitudine mentiuntur veras apes. Porro omnia eadem habet hæc vox in utraque significatione, etiam prioris syllabæ quantitatem. Ut adeo origine sua fuerit Græca, sed a Latinis recepta, & translata etiam ad animalcula apes mentientia.

tur, virilitatem amputant. Vide Ovid. 4. Fast. ex illo loco, *Cur igitur Gallos, qui se excidère, vocamus, Cum tantum à Phrygia Gallica distet humus? Gallus* apud Græcos, album significat, inde *Gallorum* gens vocata, quia corporibus albis sint præditi. Unde Virg. l. 8. *Æneid.* de Gallis, *Tum lactea colla Auro innectuntur. Gallus* Latinis avis est nota; sed qui Latinè loquuntur solent addere, *gallinaceus*, propter ambiguitatem. Xenophon in *Homonymis*.

4. <sup>13</sup> *Syllaba quantitas* apud Romanos fatis superque distinguebat voces, quod nos, nisi in carmine, non sentimus. Hujus generis sunt, *populus*, pro arbore, prima longa; pro turba, brevi; *Palus, udis*, prima brevi; *palus, i*, prima longa. *Uter, tris*, prima longa; *uter, a, um*, prima brevi. *Labor*, nomen, prima brevi; verbum, longa. *Colo, as*, producit, *colo, is*, breviat. *Sinus*, pro gremio, brevi; pro vase, longâ. *Pila* lusoria, prima brevi <sup>14</sup> a *πιλέω*, æquo; *pila*, pro mortario,

13. *Syllaba quantitas* etc.] Syllabæ Quantitas & Accentus distinguunt quidem vocabula, ut rectius in audiendo intelligantur, de quo vide Me supra I, 3, i. sed eo ipso non faciunt, ut vere diversa sint, aut ab initio fuerint, veluti *Dico, are*, & *Dico, ere*. Id potius præstat sola vocabulorum origo, quæ hic præ omnibus his regulis maxime est spectanda, ut ex qua vocabula naturales seu primitivas suas significationes accipiunt, sæpe etiam syllabarum quantitates. Neutiquam igitur pro iisdem sunt habenda, quæ origine discrepant, licet iisdem plane consent literis, eandemque habeant per omnia formam, immo & syllabarum quantitatem. Veluti *Liber* pro *Baccho*,

& pro homine sui juris; *Pilare* pro densare, & pro furari; *Olere* pro odorem spargere, & pro crescere. Sed tamen si in eodem vocabulo diversæ significationis diversa etiam sit Profodia, justissima datur tunc nobis suspicio statuendi diversam etiam originem, licet eam, ut sæpe fit, fatis exploratam non habeamus; & sic porro dividendi unum illud vocabulum in duo diversa.

14. *A πιλέω*] Immo potius a *πάλλα*, quod significat *sphæram*, unde Aeoles *πόλλα*, Latini, qui maxime sequebantur Aeolicam dialectum, & porro olim literas non geminabant, *pola*, cujus vestigia etiam nunc occurrunt, & sic tandem *pila*; sicuti pro *sonis* (nam Græcum est

rio, prima longa, <sup>15</sup> quasi pinfa, vel pifa, à pinfendo. Sed Æneid. 9. ubi legitur, *Saxea pila cadit*, <sup>16</sup> libentius legerem, *Saxea pyla cadit*. πύλη enim columnam etiam significat. *Compilare* vero à nullo horum ducitur, sed à Græco, teste Turnebo; nam *piletem* Æoles fu-rem vocant, Hesiodus *philetēn*. Vide Josephum Scaligerum, in Festum, *compilare*.

<sup>17</sup> *Plaga*, pro funibus illis, quibus retia tenduntur circa summam & imam partem, aut pro mundi regionibus, quæ Græcè *climata* dicuntur, breviat; pro vulnere, producit.

*Anus*, pro vetula, breviat; pro podice, producit. *Acer, eris*, pro arbore, breviat; *acer, acris, & acre* producit.

*Os oris*, unde *osculum*, producit; *os ossis*, breviat, teste Divo Augustino in libro de Grammatica, & lib. 3. cap. 3. doct. Christian. Lucretius lib. 3. *Exos, & exanguis tumidos perfluctuat artus*.

5. *Accentus* mirè distinguebat ambiguum. Nec hic loquor de ridiculis illis, *sanè, palàm, porrò*: hi enim nec erant apud antiquos, <sup>18</sup> ante Quintiliani tempora, nec po-

est κόνις) dixerunt *cinis*. Vide Vossium.

15. *Quasi pinfa, vel pifa*] Immo à *pifa*, deminutive *pifilla*, & inde *pila*, sicuti *qualus* à *quasillus*. Vide supra I, 10, 4. pag. 69. 70.

16. *Libentius legerem pyla*.] Nihil minus. Festus, *Pila, quæ parietem sustentat*. Suet. Claud. 20. *Congestisque pilis altissimam superposuit turrim*, scil. moli portus. Columnæ autem, quibus quid sustinetur, videntur ideo etiam *pila* dictæ, quia similes sunt mortariorum pistillis. Vide Vossii Etymol.

17. *Plaga pro funibus*] Haud dubie à Græco πλάγιος *obliquus*, quod à πλέω. Unde & *plagula* lecticarum & papyri. At *plaga* pro regionibus cœli & terræ ab Hebr. פלג *divisit*, unde פלגה *pars, classis*, vel à Chald. פלג *tractus, regio*. Denique *plaga* pro vulnere à Gr. πληγή.

18. *Ante Quintiliani tempora*] Sed nec eo tempore videntur Figuræ hæ Accentuum in usum inductæ. Tantummodo refert ille lib. I. c. 3. inter vitia pronunciationis, quod nonnulli figerent tonum in ultimis quorundam vocabulorum, ut distin-

gue-

poterant amphiboliam parere, ut in prima regula admonimus, præsertim cum *porrò*, pro *deinde*, merè sit Græcum; sed de aliis secretioribus, & qui nostras aures omnino fugiunt. Aliter enim enunciabant, *seps* Græcum, aliter *seps* Latinum, quoniam illud per *eta*, id est, *e longum*, scribitur Græcè, hoc per *epsilon*, id est, *e tenue*. Sed hoc illustremus doctorum testimoniis.

*Lustra*, inquit Festus Pomp. significant lacunas lutosas, quæ sunt in silvis aprorum cubilia; à qua similitudine ii, qui in locis abditis & sordidis ventri & desidia operantur, dicuntur in lustris vitam agere. At quum ejusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem; 2<sup>o</sup> illud à luto, hoc à luendo.

Adeo;

guerentur ab iisdem alio sensu adhibitis. Vide supra ad I. 3. 1. p. 23. &c.

20. *illud à luto*] Cum apud Græcos *ἀστρον* à *ἀσ* significet quoque aquam sordidam, qua quis ad lavandum est usus, vel aquam, in qua quis lavare se solet, (sic Herculis *ἀστρα* apud Anton. Liber. fab. 4.) idcirco & apud Latinos *lustrum* à *luendo* pro *lavando* primitus significare potuit aquam ejusmodi sordidam, dein quia cæno & fordibus delectantur apri, aprorum cubilia, & sic denique sordida & infamia ferarum hominumque receptacula: at *lustrum* pro sacrificio piaculari a *luere* pro purgare tunc foret derivandum: quia tali sacrificio Reus criminum apud Deos credebatur purgari & expiari, & quia Homines non modo, sed & ipsa prodigia, sicuti dicuntur *expiari*, sic &

*Lui*. Gellius IV. 5. Ob id fulgur piaculis luendum Haruspices ex *Estruria* acciti. Sed tamen, quia hoc *lustrum* a Festo diferte dicitur producta priore syllaba ac vocali pronunciari, & quia ejusdem haud dubie est originis, cujus *illustris*, *prælustris*, *collustrare*, *illustrare*, *perlustrare*, immo ipsum *lustrare*, eorumque omnium significatione ipsa declaratur satis, esse ea orta a *lucendo* & *lumine*, quo five ignis & flammæ, five oculorum, aliquid perfunditur & cognoscitur, vel etiam aliis cognoscendum datur, idcirco putem profusè *lustrum* dictum contracte pro *lucistrum*, a *luceo*, plane ut a *Rodo* *Rostrum*, a *Rado* *Rastrum*, a *Plaudo* *Plaustrum*. Sed & sic *CI* eliditur in *Luna* contracta voce ex *Lucina*, & *Lumen* ex *Lucimen*. Cui simile est *Fulmen*

*Adeo*, inquit idem, duas habet significaciones; nam cum prima syllaba Acuta effertur, idem significat quod accedo, ut cum dicimus adeo prætorem: cum autem secunda, idem est, quod usque eò, non quidem secundum rationem, quia, ad, præpositio accusativis accommodata est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine. Vide Festum in vocibus Ergo, Muscerda, Parret, Pone, Sagaces, Quando: & Aul. Gellium lib. 6. cap. 15. de Quiesco.

Quidam, inquit M. Varro, reprehendunt, quòd pluit, & luit, dicamus in præterito, & præsentì tempore, cum analogiæ sui cuiusque temporis verba debeant discriminare. Falluntur, nam est, ac putant, aliter; quod in præteritis, U, dicimus longum, lûit, plûit; in præsentì, breve, luit, pluit. Ideoque in venditionis lege fundi, ruta cæsa ita dicimus, ut U producamus.

Donatus ad illud Terent. *Filium perduxere*, ut una esset, notat, si productè legatur *Esset*, significare, cibum caperet, sive ederet; Item ad illud, ut de symbolis *essemus*; melius, inquit, *Essemus*, producta E littera. Ego in illis locis <sup>21</sup> corruptum existimo Donatum; sed tamen id, quod volumus, ostendit. „[Quod ipsum Ser- „ vius monet *Æneid.* ad versum illum, *Non media de „ gente Phrygum exedisse nefandis.*] Cicero in Oratore perfecto docet, *inclytus* prima brevi enunciari, *insanus*, prima longa. De hac re vide pulchrum locum apud Aul. Gell. lib. 9. cap. 6.

6. *Euphemismos*, id est, bona ominatio, inquit De-

pro *fulgimen*, *Fulmentum* pro *fulcimentum*, *Momen* & *Momentum* pro *Movimen*, *Semen* pro *Serimen*, & multa similia. Hæc videtur vera origo vocabuli *Lustrum*, & Verbi *Lustrare*, quæ notant vel maxime, licet in Compositis aliter se res habeat, sacrificium piaculare, & expiationem, quia in istis sacris adhibebatur vel maxime *Lumen* & *Flamma* ignis. Forsan &

hinc *Lustra* Meretricum, ut noctu plerumque *lucentia*: & quia hæc maxime erant in abditis cellis, inde & *Lustra* ferarum in sylvis.

<sup>21.</sup> *Corruptum existimo*] Cur corruptum pronunciet Donatum, nescio. Certe sententiam Donati confirmat Servius ad *Aen.* V. 785. Idem facere videtur Gellius cit. loco, *estis* primâ longa pronunciarì scribens.

metrius Phaler. est figura, quæ odiosas res bonis verbis edit, & impia itidem facta piis. 22 Hinc multa di-

cun-

22. Hinc multa dicuntur in contrariam etc.] Si vere in contrariam partem dicerentur multa per εὐφημισμὸν, ut idcirco εὐφημισμὸς ille inter exceptiones non servatæ in significationibus vocabulorum analogiæ referri debeat, tum sane quam proxime accederent illa ad ἀντιφρασίαν, immo dicerentur revera per ἀντιφρασίαν εὐφημισμὸς. At vero Sanctius in sequentibus summo studio & jure explodit omnem ἀντιφρασίαν. Quid ergo? Euphemismus neutiquam contrariam primitivæ significationem vocabulis tribuit, sed adhibet in rebus tristibus & impiis sæpe, vitandi ominis causa, verba mitioris significationis per analogiam deflexæ paululum à sua origine, quæ sic deflexa significatio sensum tunc exhibet sequiorem. Exemplis ab Auctore allatis rem probabimus. *Benedicere*, seu potius Hebr. בָּרַךְ / nunquam simpliciter significat *maledicere*, sed primitus *faustis omnibus aliquem prosequi*. Id vero quia fiebat inprimis in valedicendo, hinc pro *valedicere* sæpe ponitur. Jam quia quibus valedicimus, ab iis nos vel segregamus, vel eos dimittimus, hinc in omnibus pene linguis eos etiam, quos abdicamus, & quibuscum nihil nobis negotii deinceps esse volumus, jubemus *valere*. Notum illud Terentii, *Valeant, qui inter nos discidium volunt*. Serv. ad Eclog. 8. *Vivite, vale-*

*te, non bene optantis est, sed renunciantis*. Aspasia apud Aelian. XII. 1. μακρὰ χαιρεῖν ἐπέστα τοῖς ἰατροῖς, h. e. *dimittens medicos*; Belgice, *seggende hen goeden dag*. Suetonius Nerone 39. ex cantico quodam, ὑγιαίνε πάτερ, ὑγιαίνε μήτηρ, *vale pater, vale mater*. Sic ergo & apud Hebræos *Benedicere Deo & Regi* nihil aliud est, quam jubere eos valere, dicere se non curare Deum & Regem. Vide accuratissimum Joh. Cocceji Lexicon. Sic autem Analogia significationis quam optime servatas *Sperare* neutiquam ad εὐφημισμὸν pertinet, cum primitiva ejus significatio sit *expectare*, seu *præcipere animo aliquid futuri*, si ve boni, si ve mali. Cum Virgilius ait: *Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, Et perferre*; *Soror, potero*: quid aliud notat, quam, si potui animo præcipere, animo meo ut eventurum aliquando proponere; & ita me ferendo huic dolori præparare. Sall. Jug. 88. *Latissimis animis contra spem suam excipitur*, h. e. *expectationem*. Manifestior hæc genuina vocabuli significatio ex ejus origine. Etenim antiquissimi Latini dixerunt *speris pro spes*. Id autem recte deduxit Vossius ab Hebr. שָׁרַר *Expectavit*, vel Nomine שָׁרַר *Expectatio*. *Potiri hostium* non magis esse huc referendum, patet ex iis, quæ diximus ad III. 3. pag. 372.

cuntur in contrariam significationem ; ut , *benedicere* , pro maledicere , sæpe in Sacris Literis : ut , 3. Reg. cap. 21. *Benedixit Naboth Deum & regem*. Job. cap. 1. *Nisi in facie benedixerit tibi* : ibid. cap. 2. *Videbis, quòd in facie benedicat tibi* : ibid. *Benedic Deo, & more-re*. Sic *sperare* , pro *timere* : sic *potiri hostium* , & *potitus hostium* , apud Plautum in Captivis , pro , captivum esse. Et in Digest. l. 11. & 12. de Capt. & postlim. Et l. 192. de verb. sign. *Sacer* , pro execrando , &c. Antiqui summopere observabant auguria , sed illa præcipuè , quæ ab hominum ore prodibant , quæ propriè *omina* vocabantur , Hispanè , *Alfil Toledano*. Cicero 1. de Divinat. *Neque solum Deorum voces Pythagorei observaverunt , sed etiam hominum , quæ vocant omina ; quæ majores nostri quia valere censebant , idcirco omnibus rebus agendis , QUOD BONUM , FAUSTUM , FELIX , FORTUNATUMQUE ESSET , præfabantur ; rebusque divinis , quæ publicè fierent , UT FAVERENT LINGUIS , imperabatur , &c. Favere autem linguis , non intelligo idem esse , quod tacere , ut multi arbitrantur , sed bona verba dicere : nam credebant vitiari sacra , si quis dura , mala , vel ominosa verba loqueretur. Tibull. lib. 2. eleg. 2. *Dicamus bona verba , venit natalis , ad aras ; Quisquis ades , lingua , vir mulierque , fave*. Ovid. 1. Fast. *Prospera lux oritur , linguis animisque favete ; Nunc dicenda bona sunt bona verba die*. Horat. 3. Carm. *Malè ominatis parcite verbis*. Terent. Andr. *Bona verba , queso , id est , Bene ominare*. Idem in eadem , *Valeant qui inter nos dissidium volunt* , id est , pereant. Sed exemplis agamus.*

*Adoleo , & adolesco* , crescere est ; sed in sacris , ut notat Servius ad illud Virg. 4. Georg. *Panchæis adolefcunt ignibus ara* , incendere & cremare , idque per figuram *euphemismon* ; <sup>23</sup> nam quia victima & altare verbenis ,

De reliquis suo loco mox agemus. | Si ita , est in eo proinde analo-  
 23. Nam quia victima &c. ] | gia quædam Significationis , non  
 mu-



nis, thure, vino, & extis crescebant, & augebantur, di-

mutatio ejus, sine ulla analogia, per *ἐυφημισμὸν*. Sed, si modo Verbum hoc in utroque sensu ejusdem est originis, ut sane putem & Ego, primitus & præcipue *adoleo* notavit *augeo*, *cresco*, dein *incendo*, quoniam quicquid incenditur, quasi crescit, dum flamma cum eo corpore, quod crematur, conjuncta exsurgit, & se in altum exferit. Unde apud Virgilium, *adolescunt ignibus ara*: & Tacitum Hist. II. 3. *Precibus & igne puro altaria adolentur*, h. e. Incenduntur Sacra vel Hostiæ in altaribus. At apud Gellium III. 10. *Modus est summus adolecendi humani corporis septem pedes*: & Tac. Ann. II. 33. *Auctu imperii adolevisse etiam privatas opes*, pro Crevisse. Porro sic *Abolere* modo active notat *delere*, *facere ut minuat*, *decreseat*, & sic tandem penitus *extinguatur*, modo neutraliter ponitur pro *interire*, *comminui*. Livius I. 23. *Donec cum re nomen quoque vetustate abolevit*. Hinc *abolita* pro vetustis & oblivioni jam datis, opponuntur *recentibus* apud Tacit. Ann. VI. 38. Origo autem hujus verbi in illo sensu valde est incerta. Putem tamen repetendam cum Vossio ab Græco *ἀλδω* vel *ἀλδέω* *augeo*, unde *ἀλδήσκω* *cresco*. Littera Δ videtur esse infistica. Accedunt & alia istic vocabula sine Δ, quæ ad præparandi frumenti & farinæ, significationem pertinent. Sic enim *ἀλών* notat *aream*, in

qua frumentum tritatur & purgatur; & *ἀλέω* *molo*. Utcunque sit, videntur hinc & *Alere*, & hoc *Olere*, accepisse Latini, atque ita hæc verba ejusdem originis, distinxisse tamen diversa forma in sensum activum & neutralem; nam *Olent* & *adolescunt*, h. e. crescunt, quos bene quis *Alit*. Et sic habuimus supra *Sedere* & *Sidere*, *Facere* & *Facere*, *Fugere*, & *Fugare*, *Placere* & *Placare*, &c. Vide Me supra III. 2. 2. pag. 273, 274. & III. 3. 67. At quod idem Vossius hoc verbum in significato cremandi derivat ab Gr. *ἀλέω* & *ἄλλομαι*, *perdo*, in eo non possum illi assentire, quum Latinum hoc verbum non significet inflammare quid animo *perdendi*, sed tantum ad facta adhibeatur de rebus, quæ in altis cremantur, & ita *Crescunt* seu surgunt in altum. Sic Tacit. Ann. VI. 28. *Phœnicem Avem dicit patrium corpus in Solis aram perferre atque adolere*. Vide & Festum in v. October, & Nonium capp. 1. & 4. Porro autem, ut recte rursus monuit Vossius, ab *ἴω*, *ἴζω*, formatur alterum *oleo*, quod significat odorem spargo, pro quo primi dixerunt *odeo*, unde & *odor*, & *odofacit* pro *olefacit* apud Festum, etiamnum superest, D interposito primum inter vocales, & dein mutato in L, quod utrumque sæpissime factum, sæpe etiam in uno vocabulo, ut in *Salus* & *salvus* à *σάω*, *Filius*, *Fidius*, ab *ἴδω*,

dictum est *adolescere*, pro cremare. Vide Festum & Nonium.

*Maſtare* <sup>24</sup> ex eodem omine dictum est, pro, interficere; cum propriè sit *augere*, hoc est, magis auctare; unde *maſtus*, id est, magis auctus. Servius ad illud Virgil. *Maſtant lectas de more bidentes; Verbum sacrorum*, inquit, *per euphemismon, ut adolere*.

<sup>25</sup> *Rectè*, pro nihil, aut non, aut male. Ter. Heaut.

*Tum*

*ſella* & *ſolium* à *ſedeo*, & hoc ab *ἴω*, ἴδω.

24. *Ex eodem omine*] Immo per *μετανομίαν* seu *μετάληψιν* consequentis, qua consequens intelligitur ex antecedente: nempe quia in sacris Cædes victimæ semper sequebatur *Maſtationem* propriè dictam, quæ consistebat in ornanda ea verbenis & infulis, ac mola falsa capiti ejus imponenda. Cujusmodi translatae significationis usus est quam maxime analogicus. Sed tamen, cur in hoc vocabulo ita frequentaretur ea *μετάληψις*, causam fuisse *εὐφημισμὸν*, facile largior. Id tantum volo, nunquam per *εὐφημίαν* simpliciter in contrarium, & contra *ἀναλογίαν*, mutatam esse verborum significationem. Porro *Maſtus* ego quidem deduco simpliciter à *Magis*, unde forte verbum *Mago* vel *Magio*, sicuti à *Minus*, *Minuo*: & sic deinceps *Maſtus*, quemadmodum ab *Aggo*, *Actus*, à *Pago*, *Paſtus*. Nam G. frequentissime transit in C. Ab hoc ipso *Magis* est *Maſsimus*, ut scripsere antiquissimi, ac dein *Maximus*. Sed & ejusdem originis *Maſtus* est &

*Magmentum*, plane sicuti *ſagmentum* à *Sagio*, unde & *Saſtus*, sed pro quibus posteriores dixerunt *Sancio* & *Sanctus*. Analogia porro significationis liquidissima. Nam *Maſtus* proprie sic notabit *major factus*, *auctus aliqua re*.

25. *Rectè pro nihil*] Nunquam *rectè* significat *nihil*, sed usu adhibetur sæpe in responſionibus, in quibus *Nihil* poterat vel debebat responderi, quando scilicet id vocabulum, seu directum ex rei veritate & animi ſententia responſum, vitatur aut metu aut consilio. Nam idem est, ac si loco talis directi responſi responſum quis declinaret, ac proinde diceret, *noli querere, rectè se res habet*. Hinc apud Terentium Heaut. II. 1. 16. *Tum quod dem ei, Rectè est*, h. e. si illa me quid rogat, ut dem, loco responſi & muneris pono & do ei *Rectè*, h. e. Belgice, *het is wel*. Et III. 2. 7. ubi Syrus servus, ignarus adesse herum, quum aliquid de fallaciis suis in herum effutiisset, rogatus ab eo, *Quid tu istic*, scil. dicis, vel dixisti? respondet, *rectè equidem*. & statim sermo-

*Tum quod dem ei, Recte est: nam Nihil esse mihi religio est dicere: idem Eunuch. Numquid vis? C. recte, id est, non, vel nihil.* <sup>26</sup> Plaut. *Afinar. Nec rectè qua tu in nos dicis, aurum atque argentum merum est.*

*Sacer dicunt esse nomen medium, ut Græcis Anathema, & nunc in bonam, nunc in malam partem accipi. Sed, quid sit homo sacer, vel Anathema, ab antiquissima historia petendum, quam narrat Joh. Zetzes*

monem confert ad palpum hero obrudendum. Et Phorm. V. 3. 15. ubi Chremes itidem ignarus adesse uxorem, quam tamen mox videt, quum Fratri dixisset, *Nollem datum, & Frater eum dein rogasset Cur nolles?* respondet, *jam recte*, quia scilicet præsentem uxorem nihil amplius ea de re volebat aut audebat dicere. Manifeste autem istuc explenda sic est sententia, quasi dixisset, *temere hoc dixi, jam recte se res habet.* Et ibid. v. 29. *Ille amici nostri filia quid futurum est? Recte*, h. e. res illa recte se habet, nihil in ea est difficultatis. Hinc etiam simul aliquando cum τὸ *Nihil*, tanquam diversum & distinctum ab eo, in responsionibus adhibetur. Ter. Adel. IV. 5. 19. *Perii. MI. Quid est? Æ. Nihil; recte; perge.* h. e. nihil est, recte se habent omnia; perge modo rem narrare. Bene itaque ad Hec. III. 2. 20. ubi Pamphilus rogatus à matre, quid lachrymaret, aut quid esset tam tristis, respondet simpliciter *Recte*, notat Donatus: *Sic dicimus, cum sine injuria interrogantis aliquid*

*reticemus.* Pro isto *Recte* aliquando etiam usurpatur *Bene*, eodem sensu, Plaut. Bacchid. I. 1. 6. *Quid in consilio consuluis? B.A. Bene.* q. d. noli id querere, bene se habet res.

<sup>26</sup> Plaut. *Afinar. &c.*] Locus hic est alienissimus à mente Sanctii, qui deceptus vitiosa videtur Plauti lectione. Edidit enim ipse, ut ex Salmant. ed. & Paradoxis Sanctii, quæ ex Plantini prodierunt officina, & totum hoc ac pleraque sequentia continent capita, *Hæc recte.* Sed Scioppius videtur jam ex Plauti edd. emendasse *Nec recte.* Et ita vere Plautus habet *Afinar. I. 3. 3.* Similiter ibidem II. 4. 65. *Malo hercle jam magno tuo nunc isti nec recte dicis.* Bacchid. I. 2. 11. *Tu Diis nec recte dicis.* Et sic alibi passim. Frequentissimum enim est Plauto, *nec recte alicui dicere.* In illo ergo *Afinar. I. 3. 3.* loco τὸ *Recte* notat, quod proprie & primitus notavit, non autem *Nihil*, aut *Male*, neque vero Elliptice istuc ponitur, ut in proximæ superioris Notæ exemplis.

zes histor. 23. Chiliad. 5. Cujus carmina sic vertebam ,

*Catharma quondam tale purgamen fuit ;  
Si pestis , aut fames , vel alia calamitas  
Vexaret Urbem ira Deorum percitam ,  
Ad victimam deformis ante omnes homo ,  
Purgamen , atque pharmacus , ductus fuit.  
Cum ventum ad aram est , caseum , ficus , ador ,  
Ipsi in manum dabant : deinde septies  
Pudenda scillis verberabant victimæ ,  
Caprifico , & aliis surculis agrestibus ;  
Agrestiumque urebant ramis arborum  
Devota membra : tum sacrum cinerem gravis  
Levamen urbis ventilabant in mare.*

Hæc ille , atque alia ; citatque testem Lycophro-  
nem , & Hipponactem. Idem Chiliada 8. histor. 239.  
cineres spargi solitos , addit , per totam civitatem. Sui-  
das præterea in dictione *Peripsema* , addit , dicere soli-  
tos cives ad hujusmodi anathemata , *Purgamen pro nobis  
esto , salus , & redemptio.* „ [Servius in illud *Æneid.* 3.  
„ 57. *Auri sacra fames* , ita commentatur , *Sacra , ex-  
„ secrabilis. Alii sacra , devota accipiunt , unde & Ver-  
„ sacrum. Alii , sacrum , pro , scelestum , vel sacrile-  
„ gum. Tractus est autem sermo ex more Gallorum : nam  
„ Massilienses quoties pestilentia laborabant , unus se ex pau-  
„ peribus offerebat , alendus anno integro publicis & puriori-  
„ bus cibis. Hic postea ornatus verbenis & vestibus sacris ,  
„ circumducebatur per totam civitatem , cum execrationi-  
„ bus , ut in ipsam reciderent mala totius civitatis ; & sic  
„ projiciebatur. Hæc ex Petronio Servius.]*

Hujusmodi sacrificium Hebræis vocabatur *Azazel* ,  
id est , caper emissarius , de quo Levitic. cap. 16. ab  
*Ez* , id est , *caper* , & *Azal* , id est , *abiit* : Græcis *A-  
zotropæon* , sive *Apopompæon* , id est , *malorum depulsio*. Di-  
cebatur etiam propriè *Anathema*. Itaque *Sacer* apud La-  
tinos

tinus idem est, quod *anathema* Græcis, <sup>27</sup> & ita per Eu-

27. *Et ita per Euphemismon* &c.] Siquidem simpliciter per Euphemismon ὁ Sacer etiam execrandum, & scelestum notaret, foret hæc Antiphrasis, ad quam proinde figuram à nonnullis hoc quoque vocabulum refertur isto sensu adhibitum. At vero nullam ego hic agnosco ἀντιφρασίαν, aut significationem in contrarium mutatam, sed per justissimam Analogiam parumper deflexam. Cujus vera & unica hæc est ratio. Quidquid decreto publico Diis erat consecratum, illud dicebatur *sacrum*. Jam vero, quia, quod sic Diis sacrabatur, id ex usu & commercio hominum penitus tollebatur; unde & in commerciis requirebatur *aurum profanum*, Vide Festum in V. *Puri*: & infelices notissimo adagio dicebantur *aurum Tholosanum*, quod erat *Sacrum* ex templis Tholosanis, *attigisse*, Vide Gellium III. 9. & porro quia victimæ Diis itidem *Sacratae* semper occidebantur: hinc si quos homines sceleratos populus scisceret impune interficiendos, eos publice *sacrabat* Diis, tanquam victimas quasdam, quarum cædes grata Diis esset futura; ut sic impune à quolibet possent occidi, & ita ex sua civitate funditus tollerentur. Liv. III. 55. *Ut qui Tribunis pl. nocuisset, ejus caput Fovi Sacrum esset.* Festus in *Plorare* ex Legibus Regiis, *Si parentem puer verberit, ast illi plorassint, puer*

*Divis parentum Sacer esto.* Idem, *Sacrata leges sunt, quibus sanctum est, ut, qui quid adversus eas fecerit, Sacer alicui Deorum sit cum familia pecuniaque.* Et in v. *Sacer, Homo Sacer is est, quem populus judicavit ob maleficium, neque fas est eum (proprie) immolari, sed qui occidit, paricidii non damnatur.* Nam lege Tribunicia prima cavetur: *Si quis eum, qui eo plebiscito Sacer, occiderit, paricida ne sit.* Ex quo quivis homo malus atque improbus *Sacer appellari solet.* Non obscura hæc, ut mox Sanctius ait, sed liquida & sola vera. Hinc jam apud Plautum in prol. *Poenuli* v. 90. de Lenone, *Homini, quantum hominum terra sustinet, sacerrimo.* Et Mostell. IV. 2. 67. *Unus istic servus est sacerrimus, is vel Herculi conterere quæstum possiet.* Porro ipsæ quoque Res, pessimæ, in perniciem publicam vergentes, & ideo ex usu & vita hominum quasi expellendæ, & extinguendæ penitus, vocabantur *Sacra*, ut *Auri Sacra famæ*, h. e. non magna, sed detestabilis. Adde his *Scrvium* ad Virgilium *Aen.* X. 419. de Haleso, *Injecere manum Parca, telisque Sacrarunt Euandri*, h. e. devoverunt telis, & neci per ea inferendæ. Similiter vero se res habet, quod ad Ἀνάθημα & Ἀνάθημα. Significat quippe primo rem Usibus humanis exemptam, & Deo repositam, sacratamque, sine jure redemptionis. Jam quia

Euphemifmon , pro execrando accipitur. Ququam

Mo-

quod sic erat facratum , id , quod ad homines , plane quasi interierat , seu ex hominum commercio sublatum erat , etiam si animal effet. Vide Macrobius Saturn. III. 7. & sic apud Suetonium Cæs. cap. 81. Cæsar dicitur *Equos consecrasset in trajiciendo Rubiconi flumini* , & idcirco *vagos ac sine custode dimisisset* : & Tacit. de Germ. cap. 10. equi Germanorum Sacri dicuntur *publice ali in nemoribus ac lucis nullo mortali opere contacti*. Ita ergo hi Equi commercio & possessioni hominum per istam consecrationem erant exempti. Aliæ etiam Res , etiam si sacris non amplius infervire possent , tamen vel sic hominibus neququam restituebantur , sed potius consumebantur penitus , & abolebantur : apud Romanos etiam in cellis subterraneis seu favissis reponiebantur. Vide Festum in *Favissa*. Hac igitur de causa is , qui à consortio Ecclesiæ profusus erat segregatus , dicebatur *Anathema* , quasi Sacratum Morti & Exitio , seu Inferis & eorum Principi , atque ideo a reliquis Christianis abscissus , qui & talis hominis commercium fugiebant. Hinc & aliquando separationis particulas habet sibi adjunctas. Veluti Rom. IX. 3. *ἀνάθεμα ὁ δὸς τῷ Χριστῷ* , h. e. Morti & exitio æterno devotus , cum separatione à Christo , & ejus Ecclesia. Vide omnino istic Bezam. At Salmasius ad Solinum

pag. 1089. 1090. vult *ἀνάθεμα* proprie & primitus notare segregatam & separatam rem. Ego vero profusus putem , vocabuli hujus significationem primam repetendam ab Hominis vel agrî aut alterius rei consecratione Diis facta. Ufu autem differre in eo *ἀνάθεμα* illud & *ἀνάθεμα* , quod hoc notet donaria , statuas , aliaque in honorem Deorum in templis vel alibi posita , at *ἀνάθεμα* , rem simpliciter Deo consecratam , veluti Urbem , Terram , Hominem. Talia vero commercio hominum revera fuisse exempta , immo exitio & internecioni dedita , liquet ex ipsa S. Scriptura , veluti Levit. XXVII. 29. ubi traditur Hominem Deo *consecratum* , (ipso hoc verbo apud LXX. *ἀν ἀνατιθέη*) non redimi debere , sed omnino occidi. Et hinc Urbes quoque & Populi in Libro Deuteronomii & Josuæ dicuntur *ἀνάθεμα* declarari , & *ἀναθεματιζέσθαι* h. e. *excindi*. Hinc jam factum , ut re vera *Ανάθεμα* , de Homine dictum , significet etiam *ἐπάθειον* , *devotum* , ut recte Hesychius exponit. Talis enim Homo erat internecioni devotus , quasi sacra Diis victima , & sic a reliqua Hominum societate exclusus & commercio. Certior autem hæc Significationis in hisce vocabulis distinctio evadit eo , quod ipsum Verbum *ἀνατιθέναι* , unde illa pariter descendunt , duplicem

Monachus Menesius, qui de Accentibus scripsit, aliter quæstionem solvit: contendit enim, in sacris Bibliis duo nomina, Anáthema, & Anathéma; & illud, cum accentu in antepenultima, & cum epſilo in penultima, semper accipi in malam partem, pro execrando: at cum accentu in penultima, & eta, id est, e longo, semper accipi pro donario, vel re templis dicata. Ego scripturam quidem in Bibliis Græcis sic reperiri animadverti: sed quomodo ab eodem verbo ἀνάθεμι duo ducantur nomina contrariæ significationis, non video. Unum semper nomen est, *anáthema* five *anathéma*, ut *sacer* apud Latinos. Quid est igitur illud tam crebro in Conciliis repetitum, *Anathema sit*? Respondeo primum, posse dici per Euphemismon, ut *benedicere*, pro maledicere, quasi dicat, *Anathema sit*, id est, sit benedictus, quia viros sanctos non decet maledicere. Deinde respondeo, posse etiam intelligi juxta propriam & genuinam nominis notionem, *Anathema sit*, id est, sit peccatum pro toto populo, sit devotio, ferat omnia populi peccata. Ita D. Paulus ad Rom. 2. *Optabat esse anathema post Christum pro fratribus*, id est, se devoveri, & hostiam fieri à Christo, id est, *post Christum*; quia *Christus fuit pro nobis hostia*, & *factus est pro nobis peccatum*, cum peccatum non haberet: *Et verè languores nostros ipse tulit*, & *dolores nostros ipse portavit*. Festus in

placem quoque hanc habet significationem. Pro dono Diis consecrato, Hesiod. Eργ. 656. de Tripode, Τὸν μὲρ ἐγὼ Μόσσησ' ἀνέθηκα. Pro devovendo Græci Interpretes, non modo Levit. d. l. sed & Michæ IV. 13. ad Sionis Filiam, Καὶ κατατίξεις λαὸς πολλούς, καὶ ἀναθήσεις τῷ Κυρίῳ τὸ πλεῖθον αὐτῶν, & *confringes populos multos*, & *anathemate devovebis Domino eorum multitudi-*

*nem*. In Hebraico est Hiphil verbi קרם. Ita vero liquet esse utriusque vocabuli, Ἀνάθημα & Ἀνάθεμα, ut eandem originem, ita eandem primitivam significationem, sed usu & analogia in contrarium pene flexam, æque ac *Observare aliquem*, & multa familia. Frustra itaque hic adeo laborat Sanctius, & Euphemisimum fingit.

in voce *Sacer* obscura quædam profert, quæ à Macrobio lib. 3. cap. 7. Saturn. explicantur. Illud verò Virgilio, *Auri sacra fames*, alia res est: nam Græci ἱερόν, id est, *sacrum*, pro magno solent usurpare: unde *os sacrum*, id est, magnum; & *morbus sacer*, pro, magnus vel comitalis. Plutarchus de industria animalium. Unde Adag. *sacram ancoram solvere*, id est, magnam.

<sup>28</sup> *Alter* in auguriis dicebant, pro, non bono, ut ait Festus in dictione, *Altera avis*. Et in senatu dicebat consul, *Qui hoc sentitis, huc transite, qui alia omnia, illuc*, id est, qui negatis, vel dissentitis. Cic. lib. 1. epist. *De tribus legatis, frequentes iere in alia omnia*, id est, dissensere: & lib. 10. *Eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit*. Vide Suidam in voce *Eumenides*, & *Callias*. Et nos etiam in *Antiphrasi de Eumenidib.* fatis.

28. *Alter in auguriis*] Etiam in iis de duobus tantummodo dicitur *Alter*. Etenim quia vel *Læta*, vel *Tristitia*, evenire auspiciantibus solebant, si lætum signum, quod desiderabatur, non evenisset, dicebatur *Alterum* evenisse, scil. ab eo, quod desiderabatur, h. e. non lætum, non felix. Sic passim *Secus* itidem pro *male*. Salust. or. 2. ad Cæs. in extr. *Si fato, huic imperio secus accidat*. Livius X, 19. *Rei bene aut secus gesta decus dedecusque*. At *Alia omnia sentire* notat sententiam plane & per omnia diversam ab ea, quæ jam dicta erat.

## C A P. X V.

### *De Analogia significationum.*

**H**IS regulis præmissis, ad Analogiam significationum transeamus.

*Jus, juris*, propriè significat diarium, sive portionem

1. *Jus juris &c.*] Neutiquam tribuit, dici per Analogiam significationis ab eo *Jure*, quod significat diarium. Ego utrumque,



nem victus. *Antiqui enim, ut inquit Valer. Maxim. lib. 2. adeo erant continentiae attenti, ut frequentior apud eos pultis usus, quam panis esset. Plinius lib. 18. cap. 8. Pulte autem, non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum: quoniam inde & pulmentaria hodie quoque dicuntur.* Non itaque vescabantur carnibus, sed oleribus, aut pultibus, totumque prandium *Jus* vocabant. Horat. 2. Serm. 4. *Est opera pretium duplicis cognoscere juris Naturam.* Hujus autem *juris* in conviviis pares dabantur unicuique partes: unde Homerus *convivium*, aequale ferè semper nominat. Vocabantur verò *Duplicarii*, ut ait Varro, *quibus in conviviis ob virtutem duplicia ut darentur cibaria, fuit institutum.* Cujus rei etiam in sacris Bi-

bliis

que, ut diversæ prorsus significationis, sic diversæ putem esse originis. Certe *jus* illud prius est à *jubendo*, non, ut censet Magius in Miscell. IV. 1. quia illud *jubet & precipit*, sed quia *jubetur* ab eo, qui summam habet potestatem. Nihil enim apud Romanos olim fuit *Jus*, nisi quod *jussum* à populo, cujus pro sua suprema potestate proprium erat *jubere*, & *rogari* à Magistratibus. Unde & Leges sæpe *Rogationes* appellantur, & quod legibus jussis sancitum, *jus* erat, quasi *jussum*. Hinc Festus *Jussa*, *Jura* exponit. Scilicet antiquissimi dixerunt *jusa*, ut qui non geminabant literas, nec habebant literam R. Postiores itaque in Participio, iterata tunc sibilante litera, dixerunt *jussa*, in Nomine *jura*, sibilante conversa in caninam, ut solebant. ICTos, qui *jus* à *justitia* dictum tradunt, castigat

fatis superque d. l. Magius. Alterum *jus* esculentum à *juvando* recte deduxerunt nonnulli, ut quod alimonia sua juvat corpus humanum. Plautus Captiv. I. 2. 33. *Neque unquam quidquam me juvat, quod edo domi*, Ubi Vide Lambinum. Sic à Gr. *φύω*, unde Latinum *Fari* & *Fatum*, est etiam *Fas*: à *Moveo*, non à *Meo*, ut male Martinius, est haud dubie *Mos*, qui semper quasi movetur. Seneca Ep. 114. *Consuetudo civitatis nunquam in eodem diu stetit.* Sic *Dos* à *Do*, vel Græco *δῶ*, *pus* à *puteo* seu *πύθω*, *thus* à *θύω*. *Jus* autem hocce non notat portionem cibi aut convivii, ut vult Sanctius noster, sed liquidum illud, quod pani & obsonio infunditur. Hinc apud Plautum Mostell. I. 3. 120. *quasi cum unâ multa jura confudit cocus.* Vide & Horatium Satyr. II. 4. 63. &c. & Terent. Eun. V. 4. 17.

bliis fit mentio ; nam Genes. cap. 43. *major portio data est Benjaminò , quàm cæterorum cuilibet.* Itaque propriè *usus* est , quod Hispanè dicimus , *Quinnon , parte , porcion , ordinario.* Græcis est *Chænix* , id est , *dimensum* , ut vocavit Terentius. Hebræis est *Man* , à verbo *manâ* , id est , *divisit* , vel *numeravit* : nam ubi legitur Daniel. cap. 1. *Et constituit illis rex annonam per singulos dies de cibis suis* , Hebraicè legitur *manâ*. Hinc igitur metaphoricè *usus* vocatur , munus illud , quod suum cuique tribuit.

*Vertex* , inquit Fabius lib. 8. cap. 2. *est contorta in se aqua , vel quicquid aliud similiter vertitur ; inde propter flexum capillorum , pars est summa capitis ; & ex hoc , quod est in montibus eminentissimum.* <sup>2</sup> Valla lib. 6. cap. 11. *Rectè* , inquit , *dixeris hæc omnia , vertices , proprie tamen unde initium est.* *Quare nemini debet mirum videri , cur interdum una vox plura significet.* Hæc illi. <sup>3</sup> Ego tamen magis

2. Valla lib. 6. &c.] Turpiter hic se dedit Sanctius. Verba enim hæc , *Rectè dixeris hæc omnia Vertices , proprie tamen , unde initium est* , quæ Vallæ tribuit , sunt ipsius Quintiliani , quem Valla istic laudavit , & ex quo totum hunc locum libri 8. capitis 2. exhibuit. Cui loco subjicit tandem de suo , *Quare nemini debet &c.* Scilicet inspexit Sanctius tantum Vallam , non etiam Quintilianum , & ita deceptus est eo , quod olim sine ullo literarum discrimine edebantur Verba aliunde citata , & ea , quæ ipsius erant Scriptoris. Sensus autem Quintiliani est , omnia ista analogice dici *vertices* , at *proprie* tantum illud , *unde initium est* significationis totius.

3. Ego tamen magis assentior] Male profecto. Vide Vossium. *Vertex* & *Vortex* est revera ejusdem originis , & proinde unum idemque vocabulum , sive contortam aquam , sive quid aliud notet. Immo si maxime scriptura discreparet pro diverso variæ significationis usu , vel id non obstaret , quo minus etiam in illa diversa scripturâ sit tamen idem vocabulum. Sic enim eadem quoque sunt *Coitus* ac *Cætus* , *Columen* & *Culmen* , *Fingo* & *Figo* ( Vide supra I. 2. , 2. pag. 26. 27.) *Mœnia* & *Munia* , *Lavare* & *Luere* , *Quaro* & *Quæso* , *Quasitor* & *Quasitor* , *Confertum* & *Confestim* , quorum illud rerum in loco , hoc actionum in proximo tempore conjunctionem notat , unde & *Festino* , h. e. in magno &

magis assentior Charisio lib. 1. *Vertex*, inquit, à *ver-*  
*tendo*; *vortex*, à *vorando*; & vult Plinius *verticem im-*  
*manem vim impetus habere*; ut, *ingens à vertice pontus*;  
*vorticem verò, circumactionem undæ esse*; ut, *Et rapidus*  
 vo-

continuo fum motu agendi ali-  
 quid. Vide supra III. 3. 59. Immo & sic hodie in lingua  
 Gallica *Monseigneur* & *Mon-*  
*seigneur*, in Scotica *Lord* & *Laird*.  
 Omnia hæc origine sua eadem  
 sunt; vocabula, licet diversæ dein  
 significationi diversa etiam scriptu-  
 ra quasi propria sit facta. Quin &  
 sic *Ara* & *Ansa* diversam esse  
 scripturam puto unius antiqui  
 vocabuli *Afa*, quod significabat  
 primitus omne id, quod ex ali-  
 qua re eminent, & quo quid ap-  
 prehenditur, unde posteriores  
 interposita N dixerunt eo sensu  
*Ansa*: Deinde κατ' ἐξοχῶν cornu  
 altaris, quod apprehendere  
 solebant Supplices, tum Sacrifi-  
 cantes, & Jurantes, unde *Ara*,  
 S mutata in R, quæ vox per  
 Synecdochen frequentissimam  
 partis pro toto, altare ipsum vel  
 maxime dein notavit. *Afa* autem  
 ab Hebr. אָזן / *auris*, videtur  
 formatum. Vide Vossium Ety-  
 mol. in voce *Ansa*. Certe *A-*  
*ram* & *Ansam* pariter dictas pro  
*Afa*, id diserte tradit Varro ap-  
 pud Macrobius Saturn. III. 2.  
 cujus verba lectu dignissima hic  
 exhiberem, nisi jam a Vossio  
 in V. *Ara* vidissem allata,  
 quem consuli velim. Adde Ser-  
 vium ad Aen. IV. 219. Lique-  
 bit inde etiam illud, orantes ac  
 jurantes solitos *aram tenere*. Ce-

terum offendit quosdam, quod  
*cornua* tribuerim altaribus. Ego  
 vero non quibusvis, non vul-  
 garibus, quolibet loco positis,  
 sed solennibus, majoribus, &  
 maxime illis quadratis, quæ in  
 præcipuis erant templis, *cornua*  
 tribuere haud vereor. Primum  
 enim in Oriente, unde omnia  
 istius generis devenerunt ad  
 Græcos & Romanos, *Aræ* ha-  
 buerunt *cornua*, quæ supplices  
 apprehendebant. Diserte ita,  
 Salomone Rege factò, Adonias  
 & Joabus 1. Reg. capp. 1. & 2.  
 dicuntur confugisse ad *aram*,  
 & ἐπιλαβέσθαι, seu κατέχειν, ἢ  
 κερῶτων ἢ θυσιαστικῆς, apprehen-  
 disse, seu tenere, unum ex corni-  
 bus altaris. Sed & apud Græ-  
 cos & Romanos reperiuntur sæ-  
 pe in nummis altaria, ex quo-  
 rum angulis eminent *cornua* in-  
 curva, & in acutum desinentia.  
 Vide Numm. 2. Gentis Tarqui-  
 tiæ in Famil. Rom. Urfini, &  
 N. 18. ac 23. Tab. XVI. Ar-  
 schot. & N. 21. Tab. XXVII.  
 Denique Servius ad Virgil. Aen.  
 VI. 123. diserte *Ansas* tribuit  
 Altaribus, quas tenerent Oran-  
 tes. Etenim istic quum Poeta di-  
 xisset, *Talibus orabat dictis, a-*  
*rasque tenebat*, notat Servius,  
*Rogabant enim Deos, ararum an-*  
*sas tenentes*. Quas *ansas* S. Scri-  
 ptura dicit κέρατα, *cornua*.

*vorat aquora vortex. Caper Grammaticus, Vortex fluminis est, vertex capitis.*

*Tempus, ut Vaero scribit lib. 5. intervallum mundi & motus, divisum in partes aliquot maxime ab Solis & Luna cursu, à quorum tenore temperato tempus dictum est. Tempora in capite (Hispan. las sienes) & ob id dicta putant, quòd ab iis indicia petamus senectutis. Posuit enim natura in multis animantibus ætatis signa; ut, veterinis & ovibus in dentibus; cervis in cornibus: sic homines in temporibus gerunt ætatem; unde Homerus senes vocat *Poliocrotaphous*, id est, canorum temporum, quia plurimum inde cani incipiunt: nam priora capitis, humiditatis pituitæque plus habent, quàm posteriora. Virgilius 5. *Æneid. Æmula necdum Temporibus geminis canebat sparsa senectus.* Vide Alexand. Aphrodis. problemata, & Columellam lib. 6. cap. 29.*

*Nepos, inquit Charisius, significat, & certum cognationis gradum, & rei avite consumptorem. Mihi tantum significat filiorum filium. Romani pueri patruis tradebantur erudiendi & castigandi: unde proverbium; Ne sis patruus mihi: quia patruus, etiamsi ament, nesciunt*

4. Ob id dicta putant] Forte à *tepeo* dicta, interposita litera M, ut sæpissime ante P vel B. Sic *τύμπανον* à *τύπτω*, *Campus* à *Capus*, unde *Capua*, & illud à *κῆπ*. *Cumbo* à *Cubo* & *κόπτω*, *Lambo* ab antiquo *Labo*, & *λάπτω* & *λάπω*, unde & *Labiunt*. At alterum *Tempus* cum *Vossio* à *τῆμ*, *tunc*, derivem, vel à *τέμνω* *seco*, ut notet omnem totius temporis particulam. Unde *in tempore venire*, est, venire opportuno temporis puncto. Nam *Tempus* fecatur in minima momenta, seu puncta. Hinc *Ovid. Metam. XV. 183. Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur, Et nova sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est. Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.* Similis plane a Verbo *τέμνω* derivationis ratio reperitur in voce *τέμπευ*, *τέμπη*, ex voce *τέμνω*, seu in plurali *τεμένη*. Illa dicebantur amœnæ & divinæ valles, quæ montes *secabant*, at *τερένη* loca ex reliqua parte regionis quasi *decisa* & Diis consecrata, veluti *Luci* & *Templa*. Vide omnino *Isacum Vossium* ad *Melam. II, 3, 19.*

unt ad peccata connivere. Avi contra impotentius amant, omnia indulgent, castigare nesciunt; inde Nepotes evadunt perditissimi. Aristoteles 3. Ethic. in calce, intemperantiam vocat *Acolasiam*, id est, incaftigationem; & *acolafti* dicuntur incaftigati. Tales igitur sunt Nepotes. Invenio & apud Græcos, *Nepodes* vocari nepotes, quasi sine pede, hoc est, fundamento: quia filiis fundamentum rei familiaris non erunt: dilapidant enim rem familiarem. Qui deducunt à *nepa*, id est scorpione, quia filios devorat, mihi non placent. Vide Festum.

*Tollere liberos, tollere onera, tollere in crucem, tollere aliquem è medio, vel è vita, semper est sublevare: sed tollere, pro educare, vel habere filios, ex antiqua consuetudine petendum.* Antiquitus pueri recenter nati terram primùm omnium tangebant, tanquam rerum omnium parentem; autor est Plinius in proœmio libri 7. Tertulliani verba sunt, *Dum prima etiam constitutio infantis super terram, statim Edæ sacrum est.* Sapientia cap. 7. *Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram.* Sic positum infantem Patres solebant statim allevare; qui autem non tollebatur, ut abdicatus & projectitus habebatur, idque inauspicatum putabatur. Papinius, ultima Silva, deplorat servulum immatura morte surreptum, sed antè donatum libertate, hæc addens, *Mens ille, meus, tellure cadentem Excepi.* Vide Turneb. lib. 22. cap. 11. & lib. 4. cap. 15. D. Augustin. libro 4. de Civit. Dei, capite 11. *Ipse levet de terra, & vocetur Dea Levana.*

*Cernere, inquit, est videre, est pugnare; & cernere*

5. *Nepodes vocari Nepotes*] Vide Notas Augustini ad Festum, & cognosces ipsum illud vocabulum *Nepos* etiam in prima significatione ex Græco deduci.

Recta potro ratio alterius significationis à Sanctio est reddita, quæ nempe petita est ab indulgentia *Avorum* in *Nepotes*.

*nere hæreditatem* est adire hæreditatem. Non ita est, nam propriè *cernere* est separare furfures à farina, id est, cribrare; Hispanè, *cerner*. Plinius lib. 18. cap. 11. *Posteaque gypsi pars quarta inspargitur, atque ut cohaerit, farinario cribro subcernunt; quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, & grandissima est, rursus, quæ transit, arctiore cernitur, & secundaria vocatur.* Hæc Plinius. Cùm igitur *cernere* sit propriè separare furfures à farina, non malè pro discriminare cœpit accipi; deinde etiam pro *dimicare*; quia olim lites omnes, & præ-

ci-

6. *Nam proprie cernere &c.*] Immo vero propria & primitiva hujus Verbi significatio non est singularis facti, sed generalis. Significat enim proprie aliquid fecernere, & dirimere, five id fiat cribro, five sorte, five pugna, five oculis, five animi nostri cogitatione & judicio; derivaturque à Gr. *κέρνεν*, quod item ex una generali varias singulares, & quasi uni factò proprias, recepit significationes. Prima ergo, ut dixi, generalis est distinguendi & discernendi in Græco Latinoque. Hinc Hesiodus Aspid. v. 55. *κεκέρνεντο γενεάν*, h. e. *diversam generationem*, vocat Herculem & Iphiclea, Alcmenæ quidem pariter liberos, sed illum ex Jove, hunc ex Amphitruone conceptum. Similiter apud Latinos *Discernere*, *Excernere*, *Secernere*, immo ipsum *Cernere* eam significationem aperte præferunt. Liv. XLIII. 12. *Priusquam id fors serneret* h. e. *dijudicaret*, distingueret provincias duas in duos Consules. Porro hinc *Cernere*

*aliquid* est ita liquido quid videre & cognoscere, ut oculis nostris distinguatur ab aliis rebus, cum quibus, antequam visu nostro ita clare cognosceretur, quasi confusum erat. Inde & *Certum* dicitur, quasi prorsus liquidum, & ex omni obscuritate ac controversia protractum in manifestam & distinctam cognitionis nostræ lucem. Sed imprimis hæsit hujus verbi usus, in significanda ea Mentis nostræ vi, quæ in deliberando, judicando, & certum aliquid statuendo consistit. Plautus Cistell. I. 1. 1. *te mihi amicam esse crevi*, h. e. *judicavi*, *judicio mentis meæ certum habui*. Casin. I I I. 1. 2. *Nunc specimen spectatur, certamen cernitur, an sis amicus*, h. e. *periculum sit, experimentum in alterutram partem reipsa sumitur, & sic dijudicatur*. Similiter Bacchid. III. 2. Hinc ergo *Crimen*, quod in iudicium vocatur, quod dijudicatur. Sed & quia sæpe manibus ac pugna controversiæ dirimebantur, idcirco *Cernere* sæ-

pe

cipue de terminis agrorum, ferro decernebantur. Et Stobæus Sermone 8. ex lib. de moribus gentium Nicolai hæc refert; *Umbrici cum controversias inter se habent, pugnant armati, sicut in bello; qui suos adversarios interemerint, justiore causam habuisse videntur.* Unde Ennius apud Ciceronem, *Ferro, non auro, vitam cernamus utrique.* Et Virgil. 12. *Æneid. Inter se coiisse viros, decernere ferro.* Sic enim legit Faërnus ex antiquis codicibus. Postremo, cum ait Ulpianus, *Titius heres esto, cernitoque in diebus centum proximis, quibus scicris,*

po-

pe etiam pro pugnare ponitur, Cœl. Famil. VIII. 14. *Quamdiu civiliter sine armis cernetur.* Immo & inde orta est usitata illa significatio Verborum *Certare, Decernere acie*, pro pugnare, & *Discrimen* pro quocunque periculo. Nunc tandem videndum etiam, quæ sit ratio istius locutionis, *Cernere hereditatem.* Eadem forsân, quæ illius, *Cernere vitam*, h. e. pugnare de vita, pugnare quod ad vitam. Ennius Medeâ Exule: *Nam ter sub armis malim vitam cernere, Quam semel modo parere.* In quibus Nonius rò *Cernere* pessime interpretatur per *Ammittere.* Sicuti ergo *Cernere vitam* est certare de vita, pugnæ iudicio dijudicare vitam suam, sic *Cernere hereditatem* proprie notare possit deliberare, certamen cernere, apud animum suum, de hereditate, utrum velit adire, nec ne. Certe hanc esse hujus phræosignificationem, manifestum ex Fragm. Ulpiani, qui Tit. 22. §. 27. *Cretio*, inquit, *est certorum dierum spa-*

*tium, quod datur instituto heredi ad deliberandum, utrum expediat ei adire hereditatem, nec ne; Veluti, Titius heres esto, cernitoque in diebus centum proximis, nisi ita creverit, exheres esto.* Sed tamen sicuti sæpe significatio consequentis elicitur ex antecedente, ita & hic *Cernere hereditatem* plerumque adhibetur ad notandum actum, qui sequitur *cretionem* proprie dictam, ut adeo tum significet; reipsa, & adeundo solenniter hereditatem; declarare suam *cretionem* de hereditate factam. Hinc ibidem Ulpianus: *Cernere est verba cretionis dicere ad hunc modum: Cum me Mævius heredem instituerit; eam hereditatem adeo cernoque, h. e. Cernere est sententiam animi sui verbis & factis declarare de illa hereditate; dicere verba consilii sui & decreti in rem ipsam deducti. Adeo cernoque, h. e. in adeundo consilium meum expono, & cretionem exsequor.* Cicero Famil. IX. 14. *Sinas me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ cernere.* Liv. XL. 8,

poterisque ; nisi ita creveris , exhaeres esto : hîc cernere pro  
de

*Hereditatem meam spe & cupiditate improba crevistis.* Hæc propria *Cretionis* , h. e. deliberationis , & translata *Cretionis* in factum deductæ , & in aditione ipsa declaratæ , significatio distinguui debebat , secus quam facit *Vinnius* ad *Inst. de Heredum qualitate* §. 6. *Scaligerum* erroris incusans , quod hæc distinxerit , dicendo , *Crevi non proprie significat hereditatem adii , sed Cretionem Aditio hereditatis statim sequebatur.* Verissime ille , quicquid obloquatur *Vinnius* . Nam *Cretio* proprie dicta præcedit revera *Aditionem* , licet sæpe ad eam directe notandam per *Μετᾱληψιν* consequentis adhibeatur , quoniam *Aditione* impletur & declaratur . Sic & apud Græcos *Κεῖνω* non modo *judicio* significat , sed & , quia *judicio* nostro sæpe conjungitur ejus exsecutio , pro ea , seu *pro* *judicio* nostro in factum deducto , h. e. pro *ulciscor* & *punio* , aliquando ponitur . *Genes. XV. 14.* καὶ τὸ ἔδν Κεῖνώ ἐγώ , h. e. *ulciscar* . Similiter apud Latinos *bene* vel *male consulere alicui* proprie quidem notat *consultare* in commodum vel *noxam* alicujus , dein vero etiam , illud *consilium* reipsa exsequi , seu *facere* quid *bene* vel *male* alicui . Quando autem *Norius* *Cernere* exponit etiam per *Amittere* , *Audire* , *Cedere* , ineptit , nec intelligit exempla à se allata . *Idem* omnes *cernimus* , non notat

*audimus* , sed *judicamus* . *Cernam* , *tradam exercitum* , *exponere* , *deliberabo* , *rem videbo* . Quod vero Græci *κεῖνω* , Latini *Cerno* dixerunt , & hi porro ab eodem verbo , *Crevi* , *Cretus* , *Crimen* , *Cribrum* , & *Certus* , *Certo* , formaverunt , ratio hæc haud dubie est , quod antiquissimi dixerint *κέρω* , unde *κερῆνω* , & contracte Latini *Cerno* , Græci *κεῖνω* . Sic à *πῶω* , *ποινω* , *πίνω* , à *βῶω* , *βαίνω* , *βαίνω* , &c . *Elisa* itaque à Græcis est primæ syllabæ vocalis , à Latinis mediæ , eademque varietate res gesta in derivatis a *Cerno* , ut dicatur tum *Certus* & *certo* ejecta secunda vocali , tum *Crevi* , *cretus* , *crinis* , *crimen* q. *cerimen* , ejecta prima . Quin immo sicuti à *cerno* derivatur *cribrum* , sic & omnino inde repete , quod & meam sententiam confirmat , *Cerebrum* , ut quo uti credimur ad res , *mentis acie cernendas* *dijudicandasque* . Quas alii adferunt hujus vocabuli *etymologias* , vel à *κῶρα* , vel à *κῆρας* , *cæ* , ni valde fallor , longe huic cedunt . Sed & hinc potius , quam à *creo* , *Creber* formatum arbitror , ut proprie notet *cribro excretum* ; Hoc autem quia multis particulis constat , hinc *crebrum* pro frequenti & denso ponitur . Denique , ne dubites illam fuisse causam diversæ pronuntiationis in Græco & Latino , sic plane se res habet in *βερδός* & *bardus* . Nulla neque hic



hic metathesis literarum facta, sed eliso ejusdem vocalis diversis in syllabis. Nam utrumque diverso modo contractum esse ex *βαρυδὺς*, patet ex eo, quod *βαρυδὺς* à *καρὺς* derivatur.

Responsio ad

## LUDOL. KUSTERI

V. Doctissimi, Diatriben de Verbo CERNO, contra superiora potissimum scriptam.

r. Reliqui & repetii has de Verbo *Cernere* Observationes, sine ulla mutatione, prout jam ante hos XI ferme annos eas edidi. Soleo ceteroqui mea ipsius vineta in recognoscendo hinc inde cædere, sed nunc, quia Viro Doctiff. Ludolpho Kustero lubuit isthæc clam palamque extra ordinem, singulari eam in rem conscripta Diatribe, vellicare, visum & mihi fuit faciendum, ut priora mea simpliciter repetendo, integram Lectoribus & Aequis rerum Arbitris facerem recte judicandi copiam, ac cognoscendi, in quibus ille ad meam accedat sententiam, in quibus in contrariam discedat, qua denique ratione ac vi me refutet. Etenim in plerisque ille me sequitur, licet tunc nusquam ullo designet verbo. Paulo uberius tantum singula probare annitur, prout longe spatiosior est campus Diatribes, quam Notarum. Certe mei non arbitrabar esse muneris, copiosius in Notis probare, quod in Lexicis Vulgatissimis, in Fabri Thesauo, aliisque, ad satietatem demonstratum jam erat, atque ideo cum primam nominassem *secernendi*, quæ sit

*cribro*, significationem, eamque non Sanctius modo, sed & Fabri Thesaurus jam multis Veterum locis confirmasset, non sustinui illam, ut notissimam, amplius & denuo demonstrare. Diatribes Auctor sex tamen loca in eam rem adfert, sed quæ omnia ad unum, eaque ipsa, nec plura, reperies in istius Thesauri edd. priorem Plinii in postremis, at reliqua quinque in prioribus. Non sum ex iis, qui Lexicis nos uti vetant. Nam quum id agitur, utrum phrasibus quædam certo sensu fuerit olim adhibita, quando nihil mihi est in promptu, nec ex memoria, neque ex Adversariis meis, quidam decurram ad Lexicon, ut videam, si quod istic illius locutionis exemplum occurrat? At tot loca pariter de una re ex Lexico haurire, nec ulum alium de suo addere, non meæ est frontis, sed gloriolam hanc compilati Thesauri Doctissimo Diatribes Scriptori facile relinquo. Nonnulla etiam hinc inde aspersit partim bona, partim dubia, partim aliena. Nam quid alienius, quam arripere locum, quem male prius interpretaris, tantum ut habeas plu-

rium significationum Articulos , at dein recte , eoque sensu , qui in oculos incurrebat , exponas , & tamen Articulorum numerum reddas eo ipso majorem. Vide ejus Artic. 2. & 11. Adde his multiplicatas significationum species , quæ ad unam commode fatis referri queant & debeant.

2. At Nos videamus hic primo , in quibus consentimus , dein ea , in quibus dissentimus. Concurrimus pariter in eandem Verbi Originem ex Gr. *Κεῖν* repetendam. Ostendi utriusque Verbi , Græci & Latini , eandem fuisse primitivam *distinguendi* , *dirimendi* , *secernendi* , significationem , eamque probavi idoneo in Græcis exemplo. Utrumque agnoscit ac facit & ille , Artic. 1. Probavi id porro ex tribus Compositis *Discernere* , *Excernere* , *Secernere*. Ex iisdem tribus tantum & ille , licet addi potuissent , *Incernere* , h. e. unam rem in alteram cribro cernere , unde Festus *Incretu* exponit *indivisa* ; & *Succernere* non modo ex Plinio XVIII. 11. mox apud Sanctium , sed & ex Plauto Pœn. III. 1. 10. *Succretus cribro pollinario*. Hinc jam derivandas esse reliquas significationes ostendi , & ita , ut proinde , quando *Cernere* notat *Videre* , notaverit proprie *videre liquido* , & ut oculis nostris illud , quod videmus , ab aliis rebus quasi distinguamus. Eundem nexum facit & ille Art. 3. exponens , *clare & distincte videre* , sive rem a re visu discer-

neri. Sed usu , quod notissimum est , invaluit , ut etiam simpliciter & omni fere modo pro *videre* , etiam procul , ponatur , quod probatu non erat opus. Sed tamen , si foret opus , disertissimum esset , quod ait Ovidius *Metam. XIV. 244. terris allabimur illis* , *Quas Procul hinc cernis*. Tum Lucretius IV. 242. *Nos Oculis quia solis Cernere quimus*. Et tamen Idem de *Mente* ibid. v. 760. *Videt aque* , *Nec minus atque Oculi* , *nisi quod magge tenuia Cernit*. Cicero *Acad. IV. 42. omne Bonum in Mente positum & mentis acie* , *qua Verum Cerneretur*. Scilicet ut *Oculi* , sic & *Mens* nostra dicitur æque *Videre* & *Cernere* , etiam præteriti aliquid & futuri , immo & obscuri. Cic. *Famil. VI. 3. Quem (exitum) ego tam VI-DEO Animo* , *quam ea* , *qua Oculis CERNIMUS*. IV. 7. *qui horum malorum initia multo ante Videris*. Non adeo itaque opus erat , ex eo , quod dicitur quis etiam *animo cernere aliquid futuri* vel *absentis* , peculiare nobis significationum Articulos cedere. Hinc jam transitum feci ad ostendendum hujus Verbi *usum in significanda ea Mentis nostra vi* , *qua in deliberando* , *judicando* , & *certum aliquid statuendo consistit*. Ille vero itidem ad *mentem* dein transit & *animum*. Sed pleraque a *visu* repetit , quod neutiquam erat faciendum , quum *Cernere* primitivam *Videndi* non habuerit significationem , sed *Considerandi* diligen-

ligenter & distinguendi, atque ideo, etiam ipso fatente, primum non directe & proprie notavit Videre, sed Visu aliquid Considerare, plane Cognoscere, & ita ab alio Distinguere. Qua ergo ratione Verbum hoc ab illa Distinguendi, ad hanc per visum & Oculos Cognoscendi significationem translatum est, eadem, conveniens est, ut translatum quoque statuatur ad vim & a-ciem Mentis, quæ accurate Intuendo & considerando quamque rem, Cognoscit illam & intelligit, ac Judicat, quid sit verum aut falsum, faciendum aut non faciendum, atque adeo post illam accuratam considerationem eligendo & constituendo, quid melius sit, *Decernit*, h. e. ad finem usque Cernit, considerat, & capto consilio considerare jam desinit. Sic enim *Decernere* pro Dijudicare rem dubiam, & ita finem hæsitati imponere, posuit Livius V. 55. *Movisse eos Camillus dicitur, sed rem dubiam Decrevit oportune vox emissa; qua voce audita & Senatus accipere se omen conclamavit, & Plebes circumfusa approbavit.* Nempe deliberabant, fluctuabant adhuc incerti, & considerabant rem diligenter, utrum migrandum esset Vejos, nec ne; moverat quidem eos aliquantulum oratio Camilli, sed *Decrevit rem dubiam* Vox subito emissa, quam omnes mox secuti sunt ut divinam. Quid ergo fecit illa Vox? Fecit ut deliberare & considerare rem desinerent, dum statim ab

ea audita, quasi ab sententia Judicum pronunciata, obtemperabant, & consilium capiebant manendi in Urbe. Sallust. Or. 2. ad Cæsarem, *Equidem mihi decretum est, nihil tam ex alio reperiri posse*, h. e. mihi fatis deliberatum de eo est, atque adeo *cretum, decretum, seu certum* jam est. Ceterum in his omnibus fere consentimus, nisi quod non accuratum fatis fecerit ille nexum significationum; nullo tamen verbo hætenus me vel levissime designat. At mox, quia verba *deliberandi & judicandi*, quasi ea odio haberet, neutiquam ullo in loco adhiberi vult ad vim verbi *Cernere* explicandam, idque Ego tamen feceram, idcirco confestim me fatis diserte ex Notis ad Sanctii hunc locum provocat in publicum.

3. Exposueram *cernimus* in verbis Attii ex Nonio, *Quid agam? Certe vox illius est: Idem omnes cernimus: per judicamus.* Negat id esse faciendum, & mavult exponi per *intelligimus, & clare cognoscimus.* At qua tandem ratione obtigit illis iste *intellectus & clara cognitio*, nisi mente & ejus judicio, quo, dum audiebant & agnoscebant illam *voce* sæpius ante auditam, judicabant eam esse *illius*, non alterius? Quid? quod *cognoscere & judicare* adeo arte coherent, ut promiscue passim de Judiciis adhibeantur? Quid enim sunt *Cognitiones rerum capitalium*, nisi *Judicia*? Quando Augustus *Cognoscendum de iis censuit, qui ad infamiam cujusquam*

*libellos sub alieno nomine ederent*, aliudne voluit aut dixit, quam ut illi judicarentur & punirentur? Proprie quidem, si volumus hæc distinguere, *cognitio* præcedit, sed tum sequitur ita continuo *judicatio*, ut hæc duo, quasi in unam rem coëuntia, promiscue ideo adhibeantur. Sed miror hic solertiam Viri, qui unum hunc locum arripuit, verbo tantum uno a me in Notis explicitum, quum ibidem paulo ante disertius etiam Plauti locum exposuissim, & simul declaravissim, quo sensu acceperim hic τὸ *judicare*. Ille ergo in Cistell. ait: *Et te mihi amicam esse crevi*, quod exposui, *judicavi*, *judicio mentis meæ certum habui*: at V. Doctissimus pag. 83. interpretatur, *apud animum meum statui*. Nunc, te rogo, mi Lector, quid discriminis hic reperias inter *illud ita esse judicio mentis meæ certum habui*, & *illud ita esse apud animum meum statui*: tum annon utrumque sit idem, quod, *illud ita esse judicavi*? Ille vero non vult hoc verbum adhiberi, quia hujus *significatio verbo Cernendi male tribuitur*. Dixeris sane, illum sine ulla ergo *judicii* ope *cernere* tam *acutum*, ut huic Verbo neget, quod, ut ipse ait pag. 92. *Festus, Nonius, & Omnes, quod sciat, Recentiores si tribuunt*. In his lubens Ego nomen meum profiteor, & ostendam clarissime, nisi fallor, verbum *Cernere* habuisse olim etiam *Judicandi* significatum.

4. Etenim derivatur a Græco *Κεῖναι*. Hoc autem, ut ipse V. D. ait pag. 92. *præcipue significat Judicare*, & p. 94. *notione Judicandi maxime frequentatur*. Ita vero habemus manifestam istius significationis Analogiam, cui non adeo temere est repugnandum. Nunc videamus & Usum, sed qui distinguendus est in Antiquissimum Veterum Poetarum, & Recentiore tempore Tulliani & Augustei. Multa enim vocabula & phrasæ olim varias habuerunt significationes, sed quarum pleræque paulatim dein defierunt, quum aliæ contra invalescerent. Ipse V. D. affirmat pag. 83. *τὸ Cernere notione Decernendi, Constituendi, Scriptoribus Latinis ante Ciceronem potius usurpari, quam ipse Ciceroni, aliisque, qui ipse tempore & postea vixerunt*. Sic Seneca Epist. 58. ostensurus, *quantum verborum apud Ennium & Attium situs occupaverit*, probat id exemplis ex ipso Virgilio petitis, quæ & ipsa suo tempore jam fuerint oblitterata. Inter ea adfert phrasin hanc, *inter se cernere ferro*, & addit, *quod nunc Decernere dicimus*. *Simplicis istius Verbi Usum* (in illo scilicet sensu) *amissus est*. Iniquissimum ergo foret, a nobis postulare, ut significationem *judicandi* magis, quam Ille *constituendi*, ex ævo Tulliano probemus. Sufficit eam ostendisse ex antiquiore tempore; quando significationes Verborum potissimum sunt formatæ, & ex Primitivis in Figuratas deflexæ. Tanto

magis , quoniam omnis hæc controversia a V. D. movetur de interpretatione Verbi *Cernere* in Antiquissimo Poeta. Difertissimam ergo auctoritatem ex Eiusdem temporis Poeta , Pacuvio , accipe. Etenim Nonius cap. IV. §. 69. Verbo *Cernere* inter alia significata etiam illud *judicandi* tribuit & ex Pacuvio probat ; *Cernere* (significat) *judicare : Pacuvius Armorum iudicio , Et æquum est & rectum , quod postulas : Jurati cernant.* Quid certius ? quid clarius ? Tragœdia hæc Pacuvii , nomen habet & argumentum ex celebri *Judicio de Armis* Achillis , quæ post hujus necem petebant Ajax & Ulysses. Ergo delecti sunt Græcorum Principes , qui controversiam hanc judicarent & dirimerent. In illis autem Verbis inducitur vel Ajax , vel Ulysses , æqui aliquid postulans , & forsitan hoc ipsum , ut iudices *jurati* sententiam dicant : cui respondet , haud dubie Agamemnon , æquum esse , quod postulet , atque ideo permittere se & constituere , ut Iudices *jurati cernant* , h. e. considerent rem & judicent. Nam qui , quæso , sunt *jurati* illi ? nisi Iudices , qui solebant in iudiciis suam fidem jurejurando astringere , apud Græcos & Romanos ? Vide Isæum Orat. I. extr. Ciceronem de Invent. I. 39. de Officiis III. 10. & Imp. Justinianum l. ult. Cod. de Iudiciis. Sed res est notissima. Quid porro *jurati* illi in hoc *Armorum iudicio* facient ? *Cernent* , h.

e. *judicabunt* post auditam utramque Partem , cui Arma hæc tradi debeant. Adeo manifesta hæc sunt , ut ipse V. D. hunc locum ex Nonio , a plerisque jam sæpius allegato , quum ignorare non posset , abdidit quasi in articulum 9. & dicat , *Cernere interdum significat controversiam vel litem dirimere , sive rem aliis ambiguum & in controversia positam dijudicare , quo sensu iudex &c.* rem cernere dicitur. *Pacuvius &c.* Jurati cernant : *ubi Cernere est sententia vel decreto rem dijudicare.* Quid videtur Lector ? Annon argutissimæ hæc sunt subtilitatis & distinctionis lepidæ , negare Verbo *Cernere* significationem *judicandi* , sed tribuere *dijudicandi* ? At quid faciunt Iudices , qui judicant , nisi ut sententiam ferant de re controversa , cui illa assignari debeat ? Hoc sive *judicare* sive *dijudicare* dicas , annon perinde est ? Immo annon ista subtilitas certissimum præbet opinionis temere arreptæ & tamen pervacaciter deiensæ documentum ? Pertinent huc quoque allata jam olim a Me in Notis Verba Livii XLIII , 12. *priusquam id fors cerneret.* Agitur ibi de provinciis , Italia & Macedonia , utram uter Consul esset habiturus. Res permittitur *Sorti* , quæ proinde tanquam Iudex , dijudicata erat hanc controversiam , addicendo huic Macedoniam , illi Italiam. Nihil ergo aliud istic notat , *id cerneret* , quam id iudicaret , id

dijudicaret. Taceo, quod Compositum *Decernere* & *Decretum* de lata jam & pronunciata Judicium ac Magistratum sententia frequentissime adhibeatur, ex quo ipso tamen liquet, & Simpliciter Verbo *Cernendi* non adeo alienam ergo fuisse *judicandi* significationem, post aliquam qualificationem, cui, ut modo ostendimus, arctissimo nexu cohæret. Adde jam his locum Plauti ex *Cistellaria*, ut & ipsa verba Attii. Ita satis superque Usus antiquissimi temporis, æque ac Analogiam, habebimus demonstratum.

5. Negat id ille quidem, sed una hac & futili prorsus ratione, quod reperiantur in L. L. multæ locutiones, in quibus *judicare* recte adhibeas, non item *cernere*; Veluti in illo trito, *Quid judicas de hac re? i. e. quamnam est tua hac de re opinio vel sententia: pro quo barbære dixeris, Quid cernis de hac re?* Vide Eum pag. 93. Sed primo sciendum est, nos hic agere de significatione antiqua, quæ sensim longo tractu temporis in desuetudinem abiit, & ideo a nobis probanda est potissimum ex antiquissimis Poetis, Pacuvio, Attio, Plauto. Sed & quantillum ab hac locutione abest illud Taciti Ann. XV. 14. *illum locum tempusque consilio destinatum, quid de Armenia cernerent*, h. e. deliberationi ejus negotii, quid de Armenia faciendum censerent, judicarentque. Plane uti Judices

causâ cognita, dicuntur *mitti & ire in consilium*, ut sic *quamnam sua de re controversa sit opinio vel sententia* dein proferant. Sed dicit, *Cernerent* in isto Taciti loco notat *decernerent*. Recte & illud, sed quid differunt, *decernerent*, *statuerent*, *judicarent*, *suo jure & arbitrio*, *quid de Armenia sit faciendum?* Adde illud Ciceronis *Tuscul. V. 8.* *Pleraque res ex majore parte nominantur, etiam si qua pars abesset, ut Vires, Valetudo, Divitia, Honos, Gloria; qua Genere, non Numero, cernuntur*, h. e. *judicantur, æstimantur, considerantur*, & ex concepto sic *judicio Nominantur* dein *Vires &c.* etiam si hæ majores esse possint. Deinde quis unquam postulavit, ut, quando rarior quædam Verbi & vetustior significatio per aliud notius & usitatius Verbum declaratur, ut illud haud recte factum haberi debeat, nisi prius illud Verbum, veluti *Cernere*, habeat omnes easdem posterioris, veluti *judicare*, significationes. Ipse V. D. ut ostendimus in Præfatione ad *Lib. de Aere Gravi*, interpretatur *τὸ Cernere* variis modis per *cognoscere, intelligere, constituere, &c.* Quando ergo dicit Terent. Eun. *In cognoscendo tute ipse aderis*, pro eo an dici potest in *cernendo?* Quando idem ait, *Stulto Intelligens* (h. e. Sapiens) *quid interest?* vel Cicero pro Sulla cap. 21. *Pompejani sic Intelligunt*, (h. e. sentiunt, censent) *non Colonos a Sulla magis, quam sese defensos.*

An istis in locis reponere quis audebit *Cernens*, *Cernunt*? Quando Livius I. 46. *Constituere mores Civitatis*, h. e. formare: Sallust. Jug. 93. *Ei negotio proximum diem constituit*: Mela I. 18. *Constituta Urbs mira magnitudinis*: quis in his omnibus Verbum *Cernere* adhiberet? Sic Vir D. dum nimio aliena taxandi studio ardet, suum ipsius jugulum petit & ferit. Eat itaque nunc & jactet, *quamvis* τὸ *Cerno videatur etiam exponi posse per* *Judico*, minus recte tamen quis notionem illam specialem per verbum multo generalius exponat, præsertim quum in promptu sint Verba *Constituere* & *Decernere*. Nam certe neququam hoc *Constituere* minus generale est respectu *Cernere*, quam est *Judicare*. Denique nemo contendit τὸ *Cernere* notare proprie aut præcipue *judicare*, sed tantum certis & paucis in locis. Ipse agnoscit *videri* τὸ *Cerno etiam per* *Judico* exponi posse, & pro eo adhiberi salvo sensu posse *Judicare*: immo ut videas rem tanti conatus ad nugas vel nihilum recidere, sic ait p. 94. *quare, ut rem in pauca conferam, sic censeo: Notionem* *Judicandi* *verbo* *Cernere* *non convenire, nisi quatenus* *Judicare etiam ponitur pro, rem controversam vel litem* *dijudicare*, h. e. si verum volumus, nisi quatenus *Judicare etiam ponitur pro* *Judicare*. Nam quid aliud faciunt quæso *Judicantes*, nisi ut re utrimque audita & cognita sententiam de ea forment, eaque sententia *rem controver-*

*sam dijudicent*? quid singuli *Judices* in *Judicio*, quid immo extra *Judicium* privati de aliqua re *Judicantes*, nisi ut de re *controverfa* aut *dubia* & *obscura*, *quæ sua sit sententia* & *opinio*, proferant? *Propria* ergo est hæc Verbi *Judicare* significatio, ad quam admittit ita & ipse Verbum hoc *Cernere*, quod ex nostra quoque sententia quibusdam tantum in locutionibus notat *Judicare*. Præterea annon eodem modo de τὸ *Constituere* possumus dicere? *ejus notionem verbo* *Cernere* *non convenire*, nisi quatenus *Constituere etiam notet, vi mentis certi aliquid statuere*, quæ tamen neuti-quam propria seu primitiva est ejus Verbi significatio. Sed, ait p. 93. *Cernere*, quando ponitur eodem sensu, quo *cognoscere*, *Judicare*, &c. translata hanc significationem accepit a *visu oculorum*, *quæ vis* & *notio* *verbo* *Judicare* *minime inest*. An ergo magis inest Verbo *Constituere*? Non putem neque ipsum V. D. hoc affirmaturum, nedum Alium quenquam. Deinde falsum est, Verbum *Cernere* in illo sensu *considerandi*, *constituendi*, *Judicandi*, translationem hanc sumfisse a *visu Oculorum*, quasi primitiva hæc fuisset Verbi significatio. Ipse fatetur utique *Cernere* proprie esse *separare* vel *sejungere* p. 75. & ab illa *notione* *verbum* *hoc* *ad alia transferri, veluti ad visum*, p. 77. Ut ergo inde transfertur ad *visum oculorum*, sic & inde ad *attentionem* *mentis* nostræ: ut *visu oculorum* *rem*

obscuram modo , mox ita cognoscimus , ut ab aliis distinctam habeamus , sic vi mentis nostræ rem obscuram diligenter considerando ab aliis dubiis separamus , & quid veri vel falsi in ea sit , quid sit vel non sit faciendum , dijudicamus. Quando Terentius ait Andr. I. I. *Tum illa , ut consuetum facile amorem cerneret , rejecit se in eum sensus quam familiariter* , istic vero V. D. quod ad sensum dici potuisse judicares , ultro largitur p. 93. Sed tamen *τὸ Cerneres* vult contineri intra *visum oculorum* , qui nihil ad *τὸ judicare* pertineat. Quam falsa hæc sint , vel ex eo patet , quod etiam Homo plane stupidus & mente captus , immo etiam canis aut equus , oculis suis Videre potuit , puellam istam *se rejicere in Pamphili* brachia , sed neutiquam inde *Cernere consuetum* inter eos *amorem*. Hoc *cernere* est iudicii , quo quis ex signis , ab se instrumeto oculorum visis , colligit facile , & intelligit , & iudicat consuetum jam inter eos esse amorem. Immo hinc a Verbo *Videre* , quando proprie loquuntur Veteres , distinguitur *τὸ Cernere* , ut illud ad Oculos , hoc ad Mentem referatur. Livius XXXI. 34. *Macedones posteaquam divisa a corpore capita , patentiaque viscera , aliamque hereditatem vulnerum Viderunt , adversus que tela , quosque viros , pugnandum esset , pavidi vulgo CERNEBANT* , h. e. mente intuebantur , cogitabant.

6. Sed tædium haud dubie Te jam dudum cepit , Lector , talium tricarum & argutiarum , quæ magno conatu meras Tibi nugas ingerunt. Quapropter transibimus jam ad aliud & præcipuum controversiæ inter Nos Caput , h. e. ad vexatissimam illam Juris Civilis phrasin *Cernere hereditatem* , quam se accurate expofiturum promittit. De Ea tamen antequam agamus , monendus es , mi Lector , alias in hac re esse partes JCTi , alias Grammatici. JCTus docet tantum , quid ex Usu recepto in Jure Civili illa phrasis istic notet , seu quo sensu adhibeatur a Veteribus JCTis : tum quid in Hereditate cernenda juris sit & observetur , quibus ritibus , modis , formulis , res peragatur , &c. Posteriora hæc nihil proprie ad Grammaticum pertinent , qui tantum indagat receptam usu significationem , & qua ratione , analogia , nexu ad eam in Jure Civili ista phrasis devenerit. Hoc ipsum unice est inter nos controversum , qui de sola phrasi agimus , non de Rei , per illam phrasin declaratæ jure , ac solenni peragendæ modo. Censet ergo V. D. pag. 64. *Cernere hereditatem esse proprie nihil aliud , quam successionem in bona defuncti decernere seu constituere*. Probat id ex eo , quod *Hereditas designet etiam Jus adeunda Hereditatis* , seu , ut desinat in Reg. Juris , & Verbor. Signif. *successionem in universa Bona* , quæ (at in illis legibus dicitur *universum jus* ,



*jus, quod) defunctus habuit.* Deinde ex eo, quod sic dicatur *Cernere bellum, expeditionem, pro decernere.* Hanc autem esse istius phræseos *propriam & principem notionem, rarius tamen usitatam.* Nam dein apud *Œtos* significare eam, *consilium suum de adeunda hereditate solenniter seu certa verborum formula declarare.* Postremum hoc solum est verum, superiora falsa plane & aliena. Si ita, tum vero principiis illis subrutis, cadet tota utique Viri D. sententia de origine & analogia phræseos, quod unum est inter nos controversum. Quocirca ut jam taceam, quod illa *Hereditatis* interpretatio sit longius petita, quum simpliciter *Hereditas* nihil aliud in hac phrasi notet, quam in *Adire Hereditatem, Repudiare Hereditatem, Acquirere Heredit.* &c. Sed hæc prætermitto, id vero negaverim, *Cernere bellum* apud Latinos idem esse, quod *decernere bellum.* Debuiſſet id probari a V. D. quum ad hujus phræseos instar formet significationem *Œ Cernere Hereditatem*: Duo quidem loca adfert pag. 91. ex Lucretio, sed quorum in altero ipsa hæc phrasis existere non videtur, certe alium plane in sensum in utroque ea, si existat; adhibetur. Prior est Lucretii V. 393. ubi agitur de naturali quasi pugna inter Solem & Ventos hinc, Aquam & Amnes inde. Ergo ait, *Tantum spirantes aquo certamine bellum Magnis de rebus inter se cernere cer-*

*tant.* Non videntur istuc in unam phrasin conjungenda *cernere bellum*, sed *Tantum bellum spirantes*; & sic dein *cernere de magnis rebus* absolute pro pugnare, contendere ponitur, ut sæpius fit. Et plane ita Ennius apud Servium ad Virgil. Aen. XII. 709. *Olli cernebant magnis de rebus agentes.* Sed si maxime istuc conjunctim accipiatur *cernere bellum*, minime tamen vel sic significatet, quod V. D. voluit, *decernere bellum*, sed *pugnando gerere bellum*, eodem sensu, quo dicitur *pugnare pugnam*, & de quo mox, *cernere certamen.* Res manifesta ex altero Lucretii loco IV. 965. ubi tradit Poeta, *Homines sibi in somniis videri cadem agere, quæ vigilantes solent, Causidici causas agere & componere leges, Induperatores pugnare, ac prælia obire, Nauta contractum cum Ventis cernere bellum.* Nam quid hoc aliud est, quam colluctari cum Ventis quasi bello quodam, & resistere iis in navem magno impetu irruentibus? Neque alio sensu dixit Plautus, non modo Casin III. 1. 2. sed & Bacchid. III. 2. 15. *Nunc specimen spectitur, nunc certamen cernitur*, at cujus rei? *Sisne, necne, ut esse oportet.* Quæ, quæso, alia hujus locutionis *cernere certamen* est ratio & significatio, quam illarum *specere specimen, pugnare pugnam* &c. quidve aliud notant, quam ipsam *cernendi, spectandi, pugnandi* actionem? Clarum itaque, principium hoc analogo-

nalogicæ constructionis & significationis, qua *τὸ Cernere hereditatem*, pro constituere se aditurum eam, derivatur a *τὸς Cernere bellum* & similibus pro Decernere, esse falsum & nihili, certe neutiquam a Viro Doct. probatum, ut oportuerat. Non negavero tamen *potuisse* etiam analogice dici forsân a quibusdam *Cernere bellum*, &c. pro Decernere, quum eo Decernendi sensu verbum hoc *Cernere* sæpius olim fuerit adhibitum, ut vel ex solis Legibus Ciceronis, in quibus frequentes occurrunt antiquarum locutionum formulæ, liquet. Veluti III. 3. *quodcumque Senatus creverit agunto : Si Senatus creverit : Quum Senatus creverit, Populusve jusserit.* Sed plerumque in hoc sensu cum infinito construitur, ut ex Nonio patet, nec quæritur hic, quid *potuerit* dici, sed quo sensu adhibita a Latinis fuerit hæc phrasis, quæ Viro D. principium est argumentandi ex Usu Linguae Latinæ, & confirmandi ex eo controversæ locutionis, *Cernere hereditatem*, analogiam & significationem. Porro autem, quæ hæc est loquendi stribligo? *Cernere hereditatem proprie nihil aliud est, quam successionem in bona defuncti decernere seu constituere.* Id enim est, obscurum & difficile per longe obscurius & inusitatus interpretari. Nam ubi unquam Heres legitur *decernere Hereditatem* vel *successionem in bona defuncti*? *Decernit ille de Heredi-*

*tate* adeunda ab se, vel non adeunda, l. 13. §. 2. D. de adquir. hered. At *Decernere* alicui *Hereditatem* controversam Prætor & Judex vel Arbitrarius recte dicuntur, nunquam Heredes. Hinc l. 54. D. de manumissis testam. *Scripti testamento Heredes ante aditam Hereditatem pacti sunt cum creditoribus, & ita, Decreto a Pratore interposito, adierunt hereditatem*, scilicet decreto hereditatis ea conditione adeundæ. Sed & ita a Pratore *Decreta* dicitur *alicui bonorum possessio* l. 1. §. 5. D. de Success. edicto. Et in Politicis Senatus *decernit alicui supplicationem, triumphum, &c.* Vide Cicer. Famil. III. 9. & VIII, 11. Aequè absolum est, quod *Hereditatem* ait *Constituere successionem in bona defuncti*, quorum nullus est sensus. Magistratus seu summa Potestas potest dici *Constituere successionem in b. d. h. e.* ordinare totam successionis rationem legibus in eam rem iustis. Immo & Heres recte diceretur *constituere hereditatem*, sed pro, hereditatem implicitam variis difficultatibus & turbatam, in liquidum, expeditum, & certum redigere statum. Plane ut *constituere rem suam familiarem*, Cic. Philipp. XI. 2. *rem nummariam* de Offic. III. 20. Sed & ita *Remp.* bellis civilibus turbatam sumserunt suo modo & arbitrio *constituendam* Triumviri. Verum quidem est, quod Varro de L. Lat. VI. p. 81. dicat, *Hereditatem cum constituit se Hereditatem esse*

esse, dicitur *Cernere*, & quum id fecit, *Crevisse*, h. e. quum post deliberationem constituit hereditatem sibi relictam adire, idque palam (nam de solennibus nihil ille addit) declarat, quo facto demum pleno jure Heres est, tunc dicitur *Cernere* Hereditatem. At neutiquam ille diceret, *Heres quum constituit hereditatem vel successionem in bona defuncti, dicitur Cernere.*

7. Contra hanc Viri D. interpretationem istius phraeos, ejusque rationem analogicam, nunc meam velim compares, mi Lector. Etenim Verbum *Cernere*, ut in confesso est utrimque, notat proprie aliquid confusum fecernere & separare. Hinc transfertur, quum ad vim oculorum, quibus corpora nobis objecta vel obvia intuemur & distinguimus ab aliis, tum ad aciem mentis, qua res obscuras, controversas, implicitas acriter itidem intuemur & consideramus, & sic verum a falso fecernimus, & quid faciendum sit, nec ne, decernimus, & dijudicamus. Sicuti autem de Oculis adhibitum, etiam simpliciter *Videre*, sic de Mentis vi etiam simpliciter *Considerare* aliquid & *Contueri* diligenter, notat, eadem profus analogiæ ratione. Et sic, quum *Cernere aliquid*, V. D. *rationem alicujus habere* interpretatur art. 6. nihil hoc est aliud, quam id considerare, mentis suæ cogitationibus & deliberationibus habere propositum: Nam quid aliud significat Cice-

ro, quum ait de Leg. I. 18. non, ut V. D. ex Nizolio ejus verba descripsit ad literam, *Gratus est, qui in referenda gratia non suum commodum, sed eum ipsum, cui refert gratiam, cernit*: sed, ut in ipso eorum Auctore verba hæc leguntur, *Ubi Beneficus? si nemo alterius causa benignæ facit: ubi Gratus? si non eum ipsum cernunt grati, cui referunt gratiam.* Res quidem ipsa eodem redit, sed non debebat nimium Lexicis fidere, & ita ex Nizolio ejus paraphrasin pro ipsis Tullii verbis Lectori suo ingerere. Ceterum quid aliud hic est *Cernunt*, quam mentis suæ cogitationibus propositum habent, considerant in referenda gratia non tam quid sibi, quam quid illi gratum sit & utile. Sic apud Nonium d. l. Attius, *Regnum tibi permitti malunt. Cernam, tradam exercitum.* Ubi *cernam* nihil aliud videtur posse significare, quam ut is, cui Myrmidones Regnum volebant permitti, responderit, considerabo rem, & sic dein tradam exercitum, forsitan illi, cui, ipso Rege facto, tradi eum volebant. Quin adeo non aliena a Verbo *Cernere* hæc significatio haberi debet, ut etiam in Verbum *Videre* conveniat, unde liquet, quam parili modo & significatione dicatur quis *Cernere* vel *Videre oculis*, & *Cernere* vel *Videre vi mentis*. Sic Plautus Mercat. V, 4, 13. *At, queso hercle, etiam vide*, h. e. etiam dum

dum confidera, an vere ita fe-  
res habeat. Trin. III. 3. 34.  
*Vide: utram tibi libet capere, cape.*  
Et sic paffim apud Plautum &  
Terentium, *Hoc vide*, pro, hoc  
confidera. Sed & fic Cicero de  
Offic. I. 18. *Sed in his Officiis*  
*videndum, quodcunque maxime*  
*neceffe fit.* cap. 37. *Videat in pri-*  
*mis, quibus de rebus loquatur.*  
Immo ut ufitatus hoc eft Ver-  
bum, ita frequentius etiam illo  
fenfu occurrat, quam *Cernere*.  
Sed tamen etiam hoc ipfum  
vel maxime & proprie iftam ha-  
bere fignificationem acriter con-  
fiderandi, intuendi, difceptan-  
di non verbis modo, fed & pu-  
gna ac armis, liquet ex Com-  
pofito *Decernere*, quod proprie  
notat, ut jam fupra pag. 775.  
monuimus, finem facere Cer-  
nendi, five id fiat armis, five  
rem confiderando. Livius I. 23.  
*Ineamus aliquam viam, qua fine*  
*magna clade utriusque populi de-*  
*cerni poffit, uter utri imperet.*  
XXVIII. 21. *quas difceptando*  
*controversias Finire nequierant aut*  
*noluerant, pacto inter fe, ut vi-*  
*ctorem res fequeretur, ferro De-*  
*creverunt*, ubi manifeffe *decer-*  
*nere* ponitur pro *controversias fi-*  
*nire difceptando* vel *ferro*. Cap.  
33. *Emiffis levibus telis, quæ ir-*  
*ritare magis, quam decernere pu-*  
*gnam, poterant*, h. e. finem im-  
ponere pugnae & cernendo ar-  
mis. XXXII. 31. *Omissa spe per*  
*unam dimicationem rei decernen-*  
*da*, h. e. finem imponendi bel-  
lo, quo cernitur armis. Vel-  
lejus Pat. II. 118. *Et folita ar-*

*mis decerni*, (fic enim ibi legen-  
dum cum Gronovio Patre Ob-  
ferv. III. 13. non *discerni*,) *ju-*  
*re terminarentur*. Cicero Fam-  
mil. X. 10. *Quanquam in uno*  
*prælio omnis fortuna Reip. difce-*  
*ptat, quod quidem, quum hac le-*  
*geres, jam decretum arbitrabar*  
*fore*: VIII. 16. *Eligas, cenfeo,*  
*aliquod oppidum vacuum a bello,*  
*dum hac* (belli civilis certamina)  
*decernuntur*, h. e. ad finem cer-  
nendi deducuntur: Sed & in Ju-  
diciis, & in Cognitionibus Ma-  
gistratum, Livius I. 41. de  
Servio Tullio, qui Regis vices  
agebat, *Alia decernit, de aliis*  
*Regem fe confulturum fimulat*;  
ubi *decernere confultationi* oppo-  
nitur. Gellius VII. 19. *Octo Tri-*  
*buni cognita causa decreverunt*, h.  
e. poftquam caufam cognovif-  
sent, & *in confilium feceffiffent*,  
ut de hac ipfa re loquitur Livius  
XXXVIII. 60. finierunt iftius  
provocationis controverfiam pro-  
nunciando fuam fententiam: Im-  
mo & in priuatis rebus, Te-  
rent. Adel. IV. 2. 5. *Quid hoc*  
*infelicitatis? nequeo fatis decerne-*  
*re*, h. e. deliberationibus &  
cogitationibus meis certi quid  
ftatuere. Et hinc paffim apud  
Eundem pro judicare, cenfere,  
Hec. II. 1. 5. *Qui illum decre-*  
*runt dignum, fuos cui liberos*  
*committerent*, h. e. judicarunt.  
IV. 1. 27. *Verum id vitium*  
*nunquam decrevi effe* Ego adole-  
fcentia, h. e. cenfui. Heaut. I. 1.  
95. *Decrevi tantisper me minus*  
*injuria meo gnato facere, dum*  
*Ec.* h. e. judicavi. Cicero ad  
Attic.

Attic. III. 15. *Nihil impertisti tua prudentia ad salutem meam, quod aut in me ipso satis esse consilii decreras, aut Te nihil plus mihi debere, quam ut praesto esses,* h. e. judicaveras. Liquet ex his omnibus manifestum in modum, *Cernere* & *Decernere* proprie significationis esse distinctæ, æque ac *Bellare* & *Debelleare*, *Pugnare* & *Depugnare*, *Savire* & *Desavire*, *Fervere* & *Deservere*, *Tonare* & *Detonare*, & similia, atque adeo *Cernere* notare proprie ipsam actionem videndi, considerandi rem & cognoscendi, disceptandi, pugnandi, at *Decernere* actionem, quæ ex illis sequitur, certi quid statuendi ac judicandi, decidendi controversiam & bellum. Sed tamen quia hæc inter se connexa sunt, quia videmus & intuemur, eamque consideramus diligenter, ut certi quid statuamus & judicemus, quia disceptatur & pugnatur, ut controversia dijudicetur & decidatur, seu breviter, quia *cernimus* ut *decernamus*, hinc duo hæc Verba promiscue sæpe adhibentur, & *cernere* notat inter alia etiam judicare & certi quid statuere.

8. Hæc jam transferenda sunt ad phrasin, in Jure Civili receptam potissimum vel retentam, *Cernere hereditatem*, quæ proinde notat hæc duo simul, Considerare eam diligenter & inspicere; atque ita Judicare, utrum sibi expediat, eam adire, nec ne, vel post illam deliberationem certi quid consilii Capere

de ea adeunda vel repudianda: Plane ut jam in Notis ad h. l. ostendimus, *Κελεύειν* apud Græcos habere prius quidem judicandi, sed dein etiam puniendi significationem: Et *Consulere* apud Latinos proprie quidem esse idem quod *consultare*, *consilium quarere*, at dein, quia frustra fit consultatio sine effectu, etiam idem, quod *consilium capere*, denique & idem, quod *illud exsequi*, seu *facere quid sibi aut aliis boni vel mali*. Sic Plautus Afin. V. 2. 88. *Dicebam tibi, ne Matri consuleres male*, scil. maledicendo. Cicero Famil. II. 18. *Si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis otio consules*, h. e. facies ea, quæ non turbabunt tibi otium posteri temporis, ut ita deinceps in otio possis vivere. III. 2. *Etiam atque etiam peto, & quaeso, ut, quibuscunque rebus potes, (potes autem plurimis) prospicias & consulas rationibus meis*, h. e. facias, quæ mihi successorum tuo erunt maxime accommodata. Ep. 5. *Te omnibus in rebus habuisse rationem, ut mihi consuleres, restitueresque & preparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilius & solutius esse possit*. Diferta fatis hæc sunt loca, ex quibus manifestum, *Consulere* notare tria, *consultare* & *consilium quarere*; tum certi quid consilii capere, denique *facto ipso id præstare & exsequi*. Sic verò & *Cernere hereditatem* non duo tantum, modo memorata, notat, sed & tertium, quod est Decla-  
rare solenniter suam animi sen-

tentiam, & post deliberationem captumque jam consilium adire hereditatem, cum quibus hæc Declaratio connectitur necessario, ut quæ sine ea nullum in jure aut re ipsa habere possunt effectum. Frequens autem etiam hoc est Latinis, ut Verba notent simul res diversissimas, sed quæ continuo fere nexu cohererent, seu per *μεταρροπισιν* notent etiam rem, a re primitivæ & propriæ ejus significationis plane diversam, tantum quia illa eam fere semper consequitur. Sic *immolare* & *maestare* in sacrificiis proprie significant molam falfam victimæ capiti imponere, & ornare victimam ornamentis facris. Verum quia hanc proprie dictam *immolationem* & *maestationem* sequebatur continuo cædes victimæ, hinc factum, ut Verba hæc non modo illam victimæ cædem, sed dein etiam absolute omnem jugulationem & cædem notent: immo *immolare* itidem tria significet, Primo rem ipsam, unde appellationem suam habet; Dein totum sacrificium, unde ex persona muscæ apud Phædrum fab. 80. *Ubi immolatur, exta prægusto Deum*: nec enim poterat id facere musca, nisi longe post immolationem proprie dictam, immo post victimam jam cæsam & aræ impositam; Denique omnem immaniorum notet cædem. Hinc apud Eundem fab. 64. mustelæ victores dicuntur captos mures, *immolatos avidis dentibus, Capacis alvi mersisse tartareo specu.* Ad quam ta-

men significationem frequentius etiam adhibetur Verbum *Maestare*, ut notum est omnibus. Eadem ergo ratione vel figura *Cernere hereditatem* non tantum designat, quæ τὸ *Cernere* sunt propria & usitata, Considerare Hereditatem, & certi quid Consilii de ea capere, sed etiam, quod longius a genuina Verbi significatione abit, Declarare publice consilium illud de ea captum. Quo sensu disertissime adhibetur a Cicerone ad Atticum XIII. 46. *Nunc mittendum est*, scil. ad Vestorium Puteolos, *ut meo jussu cernat hereditatem* istic a Cluvio mihi relictam. Et ep. 47. *Idem Pollex remittendus est, ut ille Vestorius cernat.* Ubi *Cernere* nihil aliud potest notare, nisi ipsam actionem declarandæ voluntatis & consilii, quod Heres ceperit de adeunda hereditate. Ipse enim Cicero rem consideravit, & consilium cepit, atque ita dein misit literas & nuncios ad Vestorium, ut suo absentis jussu declararet publice & solenniter se adire & accipere hereditatem. Solennitas autem illa, & aliæ circumstantiæ nihil pertinent ad significationem phraseos, sed ad rationem juris Romani.

9. Atque ideo V. D. qua Grammaticus, vel potius, quia hoc nomen fastidit, qua Criticus, nimiam sane facit distinctionem inter ipsas phrasas *Adire* & *Cernere Hered.* dum ait pag. 85. *Aditur hereditas quovis modo, at Cernitur solenni tan-*

tum & certo quodam modo. Et, *Adire dicitur, qui verbis simpliciter declarat se heredem fore; at qui Cernit, id ipsum facit solenniter, i. e. certa verborum formula, & testibus presentibus.* Verum est in jure Romano differentiam talem fuisse constitutam inter *Adire* & *Cernere Her.* & ad eam *Cernendam*, quoniam talis hereditas plerumque erat anceps & discrimini obnoxia, ideoque voluntas Heredis incerta, requisita & adhibita solennia ista. At in Lingua Romana promiscue & sine discrimine adhiberi phrasēs illa possunt & solent, non tantum, ut male V. D. censet, in metaphoricis sive allegoricis locutionibus, sed etiam in directis & propriis. Certe Varro d. l. phrasin hanc explicans, *Heres*, ait, *quum constituit se Heredem esse, dicitur Cernere, & cum id fecit, Crevisse.* Nihil hic dicitur, quod non etiam de phrasi *Adire her.* dici queat. Sed & lib. V. p. 60. *Cernito in testamento, id est, facito videant te esse heredem.* Itaque in *cretione* adhibere jubent testes. Postrema hæc ad jus pertinent; Priora ad vim verbi explicandam, sed quæ conveniunt æque in *Adeundi* quam *Cernendi* verbum: nam & qui *Adit*, facit, ut alii videant se Heredem. Nihil ergo discriminis ille inter vim utriusque Verbi statuit. Sed & disertè Cicero in Rull. II, 15. *cernere her.* pro *adire* dixit, nullaque ad vim & usum istius phrasēos solennia requirit. Etenim memorat istic

Romanos Regnum Bithyniæ ex testamento Nicomedis ultimi Regis accepisse & sibi vindicasse. Vide Livii Epit. 93. Non erat Populus institutus ab Extero Rege cum Cretione propria Romanis, nec Populus istic in adeunda hereditate solennia Cretionis verba pronunciavit. Et tamen dicit Cicero d. l. *Quid Regnum Bithynia? quam hereditatem jam crevimus.* Quid ergo aliud hic notat *Crevimus*, quam simpliciter & directe *adiimus* & *cepimus* seu *nobis vindicavimus*? Sed & hinc simpliciter, etiam extra seu citra testamentum, quicquid quis a defuncto tanquam heres ejus accepit & accipere voluit, dicitur id *crevisse*. Sic apud Valerium Max. V, 3, in ext. 3. de Cimone Miltiadis F. qui ut patrem in carcere mortuum sepulturæ posset mandare, se in eundem carcerem dederat, dicitur, *Hanc hereditatem paternam Maximi Ducis Filius, & futurus ipse atatis suæ Dux Maximus, solam se crevisse, catenas & carcerem, gloriari potuit.* Male istic a plerisque, etiam nuper a Cantelio, præter auctoritatem optimorum fere Codicum editur *sortitum*, sed Colerus & Vorstius rectè jam ex suis restituerunt *crevisse*, quod nihil aliud hic notat, quam *accepisse*. Cum hoc loco conferendum omnino, quod Cicero ait ad Atticum VI. I. *Nunc, credo, etiam magis me amabit, quod debet etiam Appii amorem erga me cum reliqua hereditate*

crevisse, ubi videtur itidem simpliciter pro *adiisse* vel *accepisse* positum, certe non de tota hereditate, sed de re peculiari, quæ fuerit in *reliqua hereditate*, & quam cum ea acceperit, tanquam Heres, adhibetur. Porro Livius XXIV. 25. *Cum clausis Andranodorus Insula portis hereditatem regni* (Syracusani) *creverit*, h. e. factio ipso sibi vindicaverit & eeperit tanquam Heres, post mortem Hieronis, sui Soceri, & post ejus Nepotis, Hieronymi, cædem. Similiter XL. 8. loco jam in Notis allato, ubi pater Philippus Rex Macedoniæ ad Filios ait, *Vivo & spirante me hereditatem meam ambo & spe & cupiditate improba crevistis*, h. e. non quidem ipsa re & factio, sed spe tamen & cup. imp. *adiistis*, & vobis quasi jam vestram animo & cogitatione vindicatum itis. Panegy. Epithalamius Maximiano & Constantino dictus cap. 5. ad Constantinum, *Ipsam imperium hoc fore pulchrius judicabas, si id non hereditarium ex successione crevisset*, (h. e. accepisset) *sed virtutibus tuis debitum a Summo imperatore meruisset*, scil. Maximiano. Denique Prudentius Hymn. XII. Cathem. de Christo, *Hunc Testator & sator jubet Adire regnum & cernere*, h. e. adire, & consulto consilio capeffere tanquam Heredem. Hinc jam figurate apud Ciceronem Famil. IX. 14. *Atte autem peto, ut me hanc quasi falsam hereditatem alienam gloriam finas cernere*, ubi Manutius &

Grævius exponunt simpliciter *adire*. Liquet ex his omnibus in Lingua Latina, seu apud Latinos Auctores, *Cernere hereditatem* poni simpliciter & directe etiam pro *Adire, capeffere, & sibi vindicare* eam, at in jure Civili distinguuntur *Adire & Cernere*, tanquam, ut Logici ajunt, generalius & specialius, atque adeo *Cernere* istic notat vel maxime ultimum totius cretionis actum, quo res consummatur, heres institutus fit demum revera Heres, h. e. quo declaratur ab Herede palam coram testibus, & solenniter certa verborum formula, se agnoscere & adire istam Hereditatem. Hinc Ulpianus ait in fragm. tit. 22. §. 26. *Cernendo fit heres, & excluditur, si intra diem Cretionis non Creverit*. Ratio rei est, quia conditio *cretionis* addebatur plerumque tunc demum, quando vel alia odiosa ac molesta ab Herede exigebatur conditio, vel Hereditas ipsa multis erat difficultatibus implicita, ut adeo incertum esset, & idcirco non sine causa testator dubitaret, utrum Heres eam accipere & adire velit, nec ne. Quocirca etiam major solennitas & disertior declaratio in adeunda tam dubia & ancipiti hereditate requirebatur, ne dein Heres pœnitentia forsan ductus, se istam *adiisse hereditatem* negare posset, quod in hereditate locuplete, sine molesta conditione, relicta, non erat metuendum. Et tamen vel sic etiam in Jure Ci-



Civili duo hæc *adire* & *cernere* tanquam synonyma aliquando conjunguntur. Ipsa in *Cretionis* formula apud Ulpianum d. tit. §. 24. id reperimus, quæ est, *Cum me Mævius Heredem instituerit, eam hereditatem adeo cernoque*, h. e. adeo eam, idque me facere solenni cretionis formula declaro.

10. Hic vero V. D. pag. 85. captat nos fatis jejune, quia *Adire* istuc ponatur ante *Cernere*, notandum id addit, propter eos, quibus *Cretio* olim *Aditionem* præcessisse existimatur. Respicit Me potissimum, qui in Notis hoc dixi, sed ita, *Cretio proprie dicta præcedit revera aditionem*. Quid hic dicam? Callidéne, an foforditer omisit hoc, quo bis diferte sum usus, *proprie dicta*? quod additum, vel prætermisum, discriminis habet multum. Nam si prætermittas, sensus erit simpliciter, *Cretionem* in Jure Civili præcedere *Aditionem*, quod minus recte forsan diceretur, nisi quatenus tamen post factam demum solennem illam cretionem aditur factio ipso hereditas: at si solennem declarationem spectamus, conjunguntur hæc, tanquam res connexæ ejusdem facti & temporis. Sin addas, tum vero declaratur eo, Rem, quam Verbum *Cernere* in hac phrasi proprie denotat, non ex usu tandem potissimum recepto, sed ex analogia primitivarum ejus significationum, per quam ad illam usu receptam devenit, eam ergo rem præcedere

ipsam aditionem. Res illa mihi, qua Grammatico, est, Considerare ac inspicere hereditatem, utrum sibi adire eam expediat, nec ne. Hæc enim mihi est *proprie dicta Cretio*, a qua analogica & primitiva istius phræseos significatione ortæ sunt & profectæ dein reliquæ, veluti capiendi certi consilii de hereditate adeunda, ac dein potissimum consilii sui solenniter declarandi, & sic hereditatis adeundæ, & sibi vindicandæ. Nihil enim proprie est in analogica significatione Verbi *Cernere*, quod *declarare suum consilium*, & *sibi vindicare hereditatem* notet, non magis quam in Verbo *Maçtare*, quod *cadem*. Sed sicuti hoc eum in sensum usu est receptum ex consequenti & connexo; sic & illud, & ita quidem, ut hæc usu recepta significatio prævaluerit, ac primitiva, in hac phrasi, fere oblitterata sit penitus; quod ipsum & in aliis quam plurimis factum locutionibus, quarum significatio usu recepta longissime sæpe a primitiva secessit, ac, primitivâ tandem extinctâ, penitus invaluit. Quin ipse V. D. pag. 84. scribit, *Cernere hereditatem PROPRIE nihil aliud est, quam successionem in bona defuncti decernere seu constituere*, quam dein iterum *Notionem Propriam & Principem, rarius tamen usitatam*, dicit. Jam vero rogatum velim, annon suum illud *Cernere proprie dictum*, illa *Propria ejus & Princeps notio, sed rarior*, quæ ex ejus sententia

tia in decernendo & constituendo, quid facere velit aut debeat, consistit, præcedat itidem *Additionem* ipsam, & usitatissimam illam *Cernendi solenniter* in Jure Civili significationem, æque ac mea *proprie dicta Cretio*, quæ in deliberando de adeunda hereditate, seu consideranda ea prius & examinanda, a me collocatur? Si ita, quid causæ tum dicet, quo minus suo se gladio, nisi obtusus is valde esset, facile jugulatum iri fateatur?

11. Sed opponit se vel maxime *deliberationi*, quam omnimodo ex hujus Verbi significatione vult exclusam. Unde ait pag. 82. *Male a Viris Doctis notionem Deliberandi, Verbo Cernere tribui*, & pag. 87. peccare in eo *tam ICTos, quam Criticos*. At vero docuimus jam supra pagg. 774. & 780. Verbum *Cernere* ex analogia primæ significationis, sicuti notat oculis suis aliquid diligenter intueri, ut id cognoscas & ab aliis distinguas, sic & notare, mentis vi & acie aliquid accurate intueri, & considerare, ut in eo, aut de eo, certi quid consilii capias; quod nihil est aliud, quam deliberare apud animum suum de aliqua re. Porro autem in toto hoc adeundæ & cernendæ hereditatis negotio ipsi Veteres ICTi *deliberationem* vel maxime requirunt. Hinc in Codice titulum habemus *de jure deliberandi*, ubi passim permittitur Heredi instituto, antequam adeat aut agnoscat hereditatem, *petere*

*tempus ad deliberandum* l. 9. Cod. eod. tit. vel simpliciter *deliberationem* l. 19. & 22. Hinc jam in Instit. de Heredum Qualit. §. 5. *Extraneis heredibus Deliberandi potestas est de adeunda hereditate vel non adeunda*: sed addit Justinianus *scriptam* ab se *Constitutionem*, per quam Heredibus illud *deliberationis auxilium* non sit amplius necessarium. Vide Eam l. 22. Cod. de jure deliber. Hæc ergo *Deliberatio* an locum non habeat in *Cernenda Hereditate*? præsertim quum illa, quæ *cum Cretione* relicta est, plerumque sit, ut supra diximus, dubia, & quum ipsa phrasis, si ejus originem spectes & nexum derivatarum inde significationum, sensum hunc admittat, immo significatio illius, usu recepta, & in Jure Medio maxime usitata, inde potissimum deduci debeat. Sed & diferte Ulpianus in fragm. d. l. *Cretio est certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad Deliberandum*. Hæc vero V. D. reponit pag. 88. *definitionem Ulpiani laxiorem esse, & ad vulgarem popularemque notionem tantum accommodatam, neque tam ipsam Cretionem, quam adjuncta ejus tangere*. Sed quibus verbis quid velit, optima fide dico, me non intelligere. Nam quæ est illa *vulgaris & popularis notio* cretionis? Si talis existat, quæ *deliberationem* quoque continet, ut videtur V. D. sentire, tum utique habeo omne illud, quod volo & con-

contendo. Sed pergit pag. 89. *Si verbis Ulpiani accurata definitio Cretionis continetur, tum Cernere significare istuc proprie debet Deliberare.* Accipio quod largitur; sed quam accuratas ab Icto definitiones exigat, nescio. Sensus Ulpiani est satis clarus, *Cretionem dici totum illud spatium temporis, quod datur heredi ad deliberandum.* Hinc *dies Cretionis* non sunt proprie illi tantum dies, quibus constituit Heres velle se hereditatem adire, idque solenniter declarat, sed omnes dies deliberationis, seu illius spatii, quod ad deliberandum heredi est datum. Quid vero! An tot dies (*centum* habemus apud Ulpianum) dabuntur tantum ad Constituentum subito, sine deliberatione, de adeunda hereditate? Quid opus tot dierum spatio, quum heres statim possit, si necesse sit, nec concedatur tempus deliberandi, consilium quaecunque capere & declarare? Sic certe in adeunda hereditate, si essent, qui id postularent, fieri solebat, nisi Heres peteret Deliberationem. Vide l. 9. Cod. de jure delib. *Restor provincia aditus, si Heredes instituti hereditati necdum sunt obligati, eos, an Heredes sint, interrogare debet, ac, si tempus ad deliberandum petierint, moderatum statuet.* Manifestum hinc, si deliberatio in adeunda vel cernenda hereditate non admittitur, debere tunc Heredem statim, ubi id postulatur, Constituere & suam animi

sententiam Declarare. Non opus ergo, ut *Cretioni* dentur tot dies, nisi *ad deliberandum*, quam ad rem etiam unice ab Ulpiano dicuntur dati: immo hinc postea apud Impp. atque ipsum Justinianum videtur *Deliberationis Vox Cretioni* successe, maxime postquam *Cretionum scrupulosam solennitatem penitus amputarunt* Impp. l. 17. Cod. de jure delib. *Necessaria autem vel maxime erat Deliberatio Heredi, si hereditas esset suspecta, tanquam onerosa, quales plerumque erant hereditates cum cretione.* Hinc ergo concedebatur etiam sine Cretione institutis, si eam peterent, ut modo ostendimus. In illa autem Deliberatione & Cretione tot dierum id agebant, ut considerarent & examinarent diligenter hereditatis totius rationes. Unde ex sententia Aristonis Icti, *Prator aditus facultatem facere DEBET Heredi, Rationes defuncti ab eo petere, penes quem deposita sunt, Deliberanti de adeunda hereditate.* l. 28. D. de adquir. vel omitt. her. Et vel sic aliquando etiam cautus heres decipiebatur, si ex. gr. *post aditam hereditatem grande as alienum, quod tempore aditæ hereditatis latebat, emergit,* Vide Instit. de Heredum qualit. §. 5. Illud autem Deliberare, & Considerare hereditatem, eleganter vocat Justinianus l. 22. §. 13. Cod. de Jure delib. *Inspicere hereditatem, quod ipsum mihi est Cernere hereditatem, quando hujus phraseos originem & primam significationem cogito.*

12. Sed videamus jam mirificas & facetissimas Viri D. objectiones, Jactat ergo magna scilicet cum sapientiæ specie; *Qui deliberat, nondum certi quid statuit vel eligit; sed postquam deliberare desit. Unde apparet, quam male Viri Docti notionem deliberandi verbo huic cernere tribuant.* At idem hoc est, quasi dicas, *Qui mactat victimam, nondum jugulat, sed demum postquam mactare desit. Ergo male Verbo mactare notio cædendi vel jugulandi victimam tribuitur.* Similia sunt infinita numero. Ipsum *videre & spectare, providere ac prospicere,* habent primum propriam *videndi* significationem, sed dein transferuntur etiam ad facta, quæ sequuntur visum. Livius II. 11. *Vile corpus est illis, qui magnam gloriam vident, h. e. expetunt, sibi proponunt.* Ubi vide omnino Gronovium Patrem, plura hujus locutionis adferentem exempla. Sic pro *cavere*, Phædrus fab. 45. *Vide, ne dolone collum compungam tibi.* Sic *providere*, Terent. Andr. I. 3. 3. *Qua (Nuptiæ) si non astu providentur, me aut herum pessum dabunt, h. e. caventur & impediuntur.* At pro *invenire & facere aliquid* apud Livium XXXIX. 25. *nisi provideant aliquid Romani, quo Græcis metus, Philippo audacia minuatur.* Pro *curare & facere, ut in promptu quid sit.* Liv. XLIV, 16. *Commeatus a Præ-tore prospectos in hiemem se habere.* Jam vero ridiculum utique foret, hic dicere, qui tantum *videt,*

*providet, &c. nondum expetit, cavet, invenit, aut facit aliquid, sed postquam videre &c. desit.* Ergo Verbis *videndi* &c. male tribuuntur hæ significationes. Adde jam, nequaquam separanda adeo *videre*, & *videndi* certi quid statuere, ut hoc demum fiat, postquam *videre* desieris. Etenim si recte rem consideres, *deliberamus* usque dum certi quid statuimus, ut proinde hoc ipsum sit ultimus *deliberandi* actus, & ad *deliberationem* ipsam pertineat; atque adeo non statuimus aliquid, postquam *deliberare* desimus, sed desinimus tum demum *deliberare*, postquam aliquid certi statuimus. Distingui quidem hæ res possunt & solent, sed tamen quia ita cohærent connexæ inter se, idcirco plerumque uno verbo pariter denotantur, ut ex Verbo *Consulere*, de quo supra jam egimus, æque ac ex hoc *Cernere*, abunde liquet. Sed & siquid ejus in verbo *Cernere* distinguendum, tum vero notat illud potissimum *Deliberare, Considerare, & diligenter rem quandam Intueri, at Decernere* demum notabit proprie certi quid statuere, quia tum desinimus *cernere*, quando *decernimus*, ut supra jam ostendimus. Sic *Cernere* notat in Judiciis maxime causam audire, *considerare, cognoscere, in Bello pugnare, at Decernere*, potissimum *judicare, sententiam ferre, & bellum ac belli causam prælio dirimere.* Vide supra pag. 784. 785.

13. Aequè porro incertum est,

est, quod ait V. D. p. 89. *Si Cernere* in illa phrasi *Cernito* in diebus *Centum proximis*, significaret proprie *Deliberare*, tum *Heredi integrum foret etiam post elapsam centum dierum spatium hereditatem adire*, quia scilicet *satisfecisset voluntati defuncti, qui eum Deliberare, non autem Constituere vel Adire intra illud tempus iussisset*. *Ridiculum* hoc fore pronunciat, sed profecto ridiculum & infulsum est ita arguari, quasi aut olim *Ulpianus*, aut nunc quisquam interpretum, vellent significationem *Cernenda hereditatis* intra *deliberationem* consistere, licet proprie & primitus ea phrasis illam denotaverit. Certe Ego, quem in his maxime respicit, diserte utique tradidi *ut Cernere hereditatem* in *Jctorum* scriptis maxime significari, *declarare solenniter suam cretionem de hereditate factam*, seu *dicere solennia verba consilii sui & decreti in rem ipsam deducti*: at apud *Historicos*, aliosque *Scriptores*, ut nunc itidem supra jam probavimus, simpliciter *adire & sibi vindicare hereditatem*, vel *rem hereditariam*. Solent autem passim *Auctores* in *Verbis voluntatis & consilii* intelligere quoque factum ipsum, quod ex iis oritur, aut iis connexum est, ut supra jam diximus. Quid faciet *V. D.* ipso *Justiniano*, qui *Instit. de Her. qual. §. 6.* *Extraneus Heres potest aut pro herede gerendo, aut etiam Nuda Voluntate suscipienda hereditatis, Heres fieri*. Et dein, *sicut autem*

*Nuda Voluntate extraneus Heres fit, ita contraria destinatione statim ab hereditate repellitur*. An ergo etiam hic argutabitur & ridiculum dicet *Imperatorem*, ita locutum, quasi *nuda, sola, & tacita* quoque voluntas, nullis verbis aut factis declarata, sufficeret in *Jure Civili* ad id, ut quis fiat *Heres*, quum *Nuda Voluntas* videatur excludere omnem alterius facti accessionem vel necessitatem. At longe aliter sentiunt peritissimi suæ artis *Interpretes*, qui *declarationem voluntatis* sub ea intellexisse *Imperatorem* censent. *Palam est*, ait *Vinnius*, *Voluntatem suscipienda hereditatis hic totum facere: tantum relinqui, ut illa Declaretur*. Et dein, *Voluntas amplectenda hereditatis aut facto aliquo aut aperte verbis Declaranda est, siquidem, ut vulgo dicitur, propositum in mente retentum nihil operatur*. Sed mira maxime res est, quod *V. D.* identidem talibus utitur argutiis, quæ in ipsum eadem profus vi & ratione retorqueri possunt & debent. Ipse affirmat, *Cernere hereditatem Proprie NIHIL ALIUD esse quam successionem* (h. e. ex illius elegantia, *se velle succedere*) in *bona defuncti decernere seu constituere*. Pono nunc casum: *Institutus Heres sub Cretione intra 100 dies, re deliberata constituit jam intra 50. dies se hereditatem agniturum, idque uni aut alteri amico privatim declarat, sed mox subito cogitur proficisci in Siciliam aut aliam*

provinciam, ad res suas multo majoris momenti istic expediendas, atque ibi dein detinetur ita, ut negligat hereditatem in Italia sibi relictam. Quid ille? an Heres erit post 100 dies. Nam constituit utique & decrevit se hereditatem aditurum: atque adeo *integrum ei quoque erit etiam post 100 dierum spatium hereditatem adire, quia satisfecit testatori, qui eum Cernere, quod proprie Nihil aliud est, quam Constituere, intra illud tempus jussit.* Sed negabit id Ulpianus, cui *Constituere* neutiquam in cretione sufficit ad adeundam vel repudiandam hereditatem, & qui idcirco disertissime illud a *τὸ Cernere*, quo dicit quem fieri heredem, distinguit in fragm. XXII. 26. *Cum cretione Heres institutus sicut Cernendo fit Heres, ita non aliter excluditur, quam si intra diem Cretionis non Creverit, ideoque etiamsi CONSTITUERIT nolle se Heredem esse, tamen, si superversint Dies cretionis, poenitentia actus, Cernendo Heres fieri potest.* Videmus hic manifeste distingui inter *Constituere* & *Cernere*: quocirca Hoc notat istic directe & simpliciter, non magis *Constituere*, quam *Considerare* aut *Deliberare*, sed unice ultimum *Cretionis* actum, quo tota *Cretio* absolvitur & consummatur, h. e. declarationem suae voluntatis seu consilii ex deliberatione, cui tot dies conceduntur, *capti*, quum ceteroquin illud *Constituere*, & *Declarare* solenniter suam animi voluntatem uno die peragi pos-

fit. Eadem autem est ratio, five *velle*, five *nolle* se *constituat* hereditatem adire, ac dein *poenitentia* agatur, & ex ea faciat vel negligat *Cretionem*. Quid reponet jam his V. D. Nihil, opinor, nisi se *velle*; ut, qui jam constituit, *consilium suum de adeunda Hereditate solenniter, seu certa verborum formula, declarat.* Atqui idem & Nos volumus. Ego certe tradidi id diserte post explicitam propriam controversæ phraseos significationem, his verbis, *Sed tamen, sicuti saepe significatio consequentis elicitur ex antecedente, ita & hic Cernere Hereditatem plerumque adhibetur ad notandum actum, qui sequitur Cretionem proprie dictam: ut adeo tum significet declarare suam cretionem de hereditate factam.* Et disertius insuper paulo post, quod in *Notis* velim videas. Dixi autem *plerumque* quia eo sensu maxime sumitur apud *ICTos* & alios, sed tamen sæpe apud *Historicos* adhibetur etiam simpliciter pro *Adire* & sibi vindicare absque ulla solenni verborum declaratione hereditatem ipsam vel res hereditarias, ut supra abunde probavimus.

14. Non debebat ergo postulare, ut *dicerem*, apud quem *Veterum formulæ huic simile quid unquam mihi lectum fuerit: Titius hereditatem repudiavit, postquam centum diebus eam crevisset, h. e. de aditione ejus deliberasset.* Nec enim mea aut cujusquam alterius est sententia, ut tota

hæc

deliberare accipitur : nam *cretio* est certorum dierum spatium, quod datur instituto hæredi ad deliberandum, utrum

hæc phrasis *Cernere hereditatem* de solo deliberandi actu frequentata fuerit, aut facile reperiatur, apud Veteres, licet prima hæc fuerit & propria seu analogica ejus significatio, & ipsum *Cernere* pro deliberare, seu considerare & inspicere diligenter rem dubiam, reperiatur revera positum, ut ostendi supra. Sed denuo V. D. etiam hic suo sibi gladio repellendus. Etenim ostendam illi istam, quam exigit, Formulam, ubi mihi ostenderit prius hancce aut huic similem; *Titius hereditatem repudiavit, licet eam antea jam crevisset, h. e. adire constituisset*; quam ille adeo propriam, & principem dicit ejus notionem, ut proprie Phrasis hæc *Nihil Aliud notet*. At Varro quum ait, *Heres cum constituit se heredem esse, dicitur Cernere; & cum id fecit, Crevisse*; intellexit etiam ipsam voluntatis declarationem, sine qua voluntas illa & illud *Constituere* nihili esset. Aequè ac Justinianus, quando *Nuda voluntate* ait *posse quem heredem fieri, & contraria destinatione statim repelli*, intelligit itidem ejus voluntatis qualemcunque declarationem. Sed & valde dubitem, an illud *esse* apud Varronem, qui concisse loqui solet, ex glossa sit ortum. Ut adeo sensus & mens ejus fuerit, *Heres cum constituit se heredem, dicitur cernere, h. e.*

quum facit, quod ad constituendum se heredem & hereditatem sibi vindicandam facere debet. Hoc autem erat, consilium ex deliberatione captum solenniter declarare, quo ipso se Heredem constituit. Sed de eo non disceptabimus, quum iste Varronis locus ad talem Formulam, qualem V. D. mihi objecit, & Ego ipsi reposui, nihil faciat, quippe in qua formula diserte ultimus ille actus declarandi suam animi sententiam, atque ita ad eundem vel repudiandi hereditatem, separatur & excluditur a propria illius phraseos significatione, quæ istuc unice refertur vel ad *Deliberare*, vel ad *Constituere*. Satis prolixè, fateor, de uno hoc Verbo *Cernere*, & hinc orta locutione *Cernere hereditatem*, egi, verum eo me adegit Viri D. Diatribe, consulto contra Me, meamque sententiam potissimum, scripta. Licet autem multum mihi tædii in cavillationibus plane frivolis, & futilibus prorsus argumentis, depellendis ac retorquendis in ipsum Auctorem, fuerit devorandum, id tamen vicissim me aliquantulum oblectat, quod & veram rationem, analogiam & nexum significationum Verbi istius & controversæ Phraseos, in clarissimam me lucem exposuisse putem, de qua tua esto, mi Lector, existimatio.

utrum expediat ei adire hæreditatem, necne. Varro lib. 5. dum hujus verbi etymon conatur indagare, tres significationes sic ad unam reducit; *Dictum* cerno à *creo*, id est à *creando*, ab eo, quod cum quid creatum est, tum denique videtur: hinc *finis capillorum discreti*, quod *finis videtur discrimen*. Cernito in testamento, id est, *facito*, videant te esse heredem, Hic Varro mihi non magno- perè placet, sed tamen, quod volumus, efficit. Ego certè multò antè docui, quod postea Josepho Scaligero placere animadverti, *cerno*, à *crino* Græco deduci, id est, *judico*: unde *crimen*, de quo judicatur, & *crines*, qui discernuntur.

*Opus*, si carnificibus linguæ Latinæ, id est, Grammaticis, credas, in mille munia distrahitur: nunc enim substantivè indeclinabile, nunc adjectivè indeclinabile accipiunt, & omnibus ferè casibus jungi posse asseverant: quin etiam sunt, qui *opus habeo*, pro *ne- cesse est mihi*, dicant. Ego hæc omnia puto deliramenta: nam 7 nec *Opus* sumitur pro *Necessè est*, nec aliud

un-

7. *Nec Opus sumitur pro Necessè est*] Hinc Cicero distinguit ea Famil. I. 9. *Legem curiatam consuli ferre Opus esse, Necessè non esse*. Sed & hinc promiscue dicitur *Opus* & *Usus*, ut mox ostendemus. Quin & Plautus explicat per, utile mihi est, *Trucul. IV. 4, 20. DI. Quid opus est? PH. E re mea est*. Porro hoc sensu construitur etiam cum *UT*, Idem ibid. II. 6. 19. *Nunc tibi opus est, agram ut te adsimules*. Et II. 3. 7. *Mihi quoque præ lassitudine opus est, ut lavem*. In quibus tamen aliquid amplius, quam *utile est*, seu aliquid *necessitatis* simul, significare videtur. Sic fere Cicero Famil. III. 3. *Præsidio firmiori ad eam provinciam opus esse*, h. e.

necessarium esse firmius præsidium. Livius I. 41. *Qua curando vulneri opus sunt*, h. e. requiruntur ad curandum vulnus. Sed diserte Terentius Hec. III, 4, 17. *In arcem transcurso opus est. PAR. cui homini? PAM. Tibi. Nihil hoc aliud notat, quam, Tu debes transcurrere, necessè est, ut transcurras*. Nam invitus plane id faciebat Parmeno. Idem Phorm. III. 3. 24. *Quantum opus est tibi argenti?* h. e. necessè est ad satisfaciendum lenoni; Cumque id servus promississet, resp. Adolescens, *jam opus est*, h. e. debeo illud necessario habere hoc die. Resp. Servus, *jam feres. Sed opus est, mihi Phormionem ad hanc rem ad-*

ad-



unquam significat, quàm hoc nomen *opus operis*; ut, *opera nostra, opera regis*: nam cum dicis, *libri sunt mihi opus*, significas, libros esse tibi omnia. Hispanè, *el todo*: cum autem dicis, *opus est mihi libris*, dicis totum negotium est mihi in libris: sic *opus est factò*, id est, negotium & difficultas, sive usus, est in factò. Sic Virgil. \* *Nunc viribus usus*, id est, nunc est

usus,

*adjutorem dari*. Conveniunt ferè eundem in sensum Hæ Phrases & Participia in DUM. Ne-  
pos Eum. 9. *Conveniunt Duces, queritur, quid opus sit factò*, h. e. quid faciendum sit.

8. *Nunc viribus usus*] Eodem modo construuntur *Usus* & *Opus*, unde colligendum, eandem quoque fuisse utriusque significationem. Ut dicitur, *Opus est Reip. summo imperatore*, apud Livium XXIV. 9. *Opus est mihi hac empta, si tibi opus est venisse*, Plaut. Persa IV. 4, 35. sic *Viginti jam usus est Filio argenti minis*, Afin. I. 1. 76. Porro ut dicitur *quid factò est opus?* sic apud Plaut. Bacchid. IV, 4, 97. *Quid usus est conscriptis ad hunc modum tabulis*, & Men. V. 2. 1. *hoc usus factò est*. Et ut *Opus* liquidius etiam cum Nominativo conjungitur, Veluti Liv. XXVII. 10. *quæ ad bellum opus erant*, sic & *Usus*, Plaut. Rud. IV. 4. 39. *Hoc neque isti usus est, & illi misera suppetias feret*. Sed &, ut multi censent, *Opus* etiam cum Accusativo construitur, (vide me supra cap. 4. n. 93.) sic plane & *Usus*, quo ipso etiam illa Constructio in τὸ Opus confirmatur. Plaut. Pseud. I, 3. 251.

*Hoc ego oppidum admœnire, ut hodie capiatur, volo; Ad eam rem usus est hominem astutum*. Immo &, ut Genitivus jungitur τὸ Opus apud Apulejum Metam. IX. *Sed mihi opera ejus opus est*, sic plane *Usus* apud Livium XXVI. 9. *Alii accipiunt imperia, disceduntque ad suas quisque officiorum partes: Alii Offerunt se, si quo usus opera (suæ) sit*. Male ergo Sanctius supra pag. 623. Apulejum emendandum censet. Videtur hinc etiam confirmari, quod Gronovius Pater apud Liv. XXIII. 21. ex optimis codd. legit, *stipendium, quanti argenti opus fuit, accepit*. Sed possis istic etiam intelligere *stipendio*, ut ita inde Genitivus, non a τὸ Opus, regatur; Præterea, ut apud Livium antea edebatur, legas apud Terent. Phorm. III. 3. 23. *Quantum opus est tibi argenti?* Denique ut *Opus* aliquando aliquid Necessitatis suæ significationi habet implicitum, sic & *Usus*, quod ceteroqui vel maxime Utilitatem notat. Gellius II. 15. *Postquam soboles Civitati Necessaria visa est, & ad prolem populi frequentandam præmiis atque invitamentis Usus fuit*, h. e. necesse fuit præmia pro-

mit-

usus, opus, negotium, & tota vis in viribus. Hoc melius intelligetur, si addas adjectivum. Horat. libro 1. *carm. Sunt quibus* 9 *unum opus est, intactæ Palladis urbem Carmine perpetuo celebrare*, „[pro, quidam habent „hoc unum opus, ut celebrent.] Virgil. 6. *Æneid. Hoc opus, hic labor est.* Cùm additur genitivus, longè alia res est, quàm Grammatici putant. Virgil. 10. *Æneid. Sed famam extendere factis, Hoc virtutis opus*, „[id est, res est virtutis, hoc virtus efficiat, oportet.] Ovid. *epistol. Parid. Teque mei scires esse laboris opus*, „[pro, te esse 10 opus futuram, seu creaturam mei „laborantis:] idem, *Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri; Casus inest illic, hic erit artis opus*, id est, in hac parte totum est negotium artis: „[nisi. „Opus artis dicatur pro Ars: sicuti, Res cibi, pro, „cibus: idem 1. Faistor. Hic qui nunc aperit percussi „viscera tauri, In sacris nullum culter habebat opus, id „est, Nullum opus, nullus usus, cultri, erat in fa- „cris. Idem igitur significant, Nullum opus habet in „sacris culter, & nihil opus est cultro in sacris; ubi, 11 „cultro, dativus est: sicut etiam cum dico, Opus ha- „beo

mittere. Promiscue ergo & eodem sensu hæc duo *Opus* & *Usus* sæpe iisdem in locis adhibentur. Plautus *Amphitr. I. 3. 7. Citius, quod non factum est usus, fit, quam quod factum est opus.* Terent. *Heaut. I. 1. 28. Mihi sic est usus; tibi ut opus factum est, face.*

9. *Unum opus est*] Sic frequentissime Græci. Ael. V. H. I. 26. *γυναικὶ ἀκῶ σαλπίσσῃ, καὶ τῷτο ἔργον ἔχειν ἅμα, καὶ τέχνῳ.* III. 14. *καὶ τὸ ἔργον αὐτοῖς ἀυλεῖσθαι ἐστίν.* Cap. 18. *γεωργεῖν δὲ καὶ σπείρειν εἰδὲν αὐτοῖς ἔργον εἶναι.* In hisce locis notat *quotidia-*

*num* alicujus hominis *opus*. Vide me ad III. 18. Similiter fere Epiet. cap. 31. *μήτι εἴν τό σὸν ἔργον ἐστὶ τὸ ἀρχῆς τυχεῖν*, *num igitur tuum opus est consequi imperium*, seu an id tibi unice agendum est, an in eo tibi omnia sita?

10. *Opus futuram*] In qua scilicet meus labor versetur. Sed de Genitivo vide me paulo ante, N. 8. & Cap. 4. N. 93. Sed & mox, *hic erit artis opus*, videtur, certe si spectes sensum, idem esse, quod *hic erit arte opus*.

11. *Cultro Dativus est*] Malim Ego Ablativum dicere, ut fo-

„beo cultro, vel opus mihi est cultro, opus scilicet, quod „culter peragat.] Propert. lib. 2. eleg. 10. *Magni nunc erit oris opus*, id est, negotium & labor. <sup>12</sup> Græci dicunt ἔργον εὐρεῖν : Cicero vertit, *difficile est invenire*. Sophocles in Ajace, οὐδέν ἐτι ἔργον ἐστίν, id est, nihil opus est. „[Xenophon, ἔργον ἔχω τῷτο σκοπεῖν, O- „pus habeo providere, mihi opus est providere, meum opus „sive officium est providere, aut perpendere.] Est igitur nomen *Opus* semper substantivum. Ovid. 4. de Pont. *Quodque aliis opus est, hoc tibi lusus erit*. Vide *Opus* in Ellipsi, [& ibi Notas pag. 623.]

*Volo, as, & volo, vis*, <sup>13</sup> valdè diversa videntur. Sed accipe M. Varronis verba ex lib. 5. ling. Latin. *Volo à voluntate dictum, & à volatu, quòd animus ita est, ut puncto temporis pervolet, quòd volt*: idem libro 8. *Fit enim ut rectus nonnunquam sit ambiguus; ut in hoc ver-*  
bo

folet hisce locutionibus, *nihil opus est, mihi opus est*, Ablativus jungi. Dativus notat eum, Cui est opus aliqua re. Terent. Andr. III. 4. 23. *Si quid est, quod mea opera opus sit vobis*. Adde Plaut. Pœn. III, 1.44. Sine Dativo Terent. Heaut. I. 1. 119. *Nihil opus fuit monitore*.

12. Græci dicunt, ἔργον &c.] Sic Aelianus Var. Hist. X. 12. ὡς περ ἔργον ἐστίν εὐρεῖν ἰχθύν, ἀκανθάν μὴ ἔχοντα.

13. *Valde diversa videntur*] Revera etiam valde diversa sunt, quicquid dicat Varro. Neque sic tamen accedo Viris Doctis, qui diversa quidem, sed aliena prorsus, jam attulerunt etyma. Immo miror tam aliena adferri, quum vera sint in promptu & obvia. Quid enim? *Volo, volare* descendit non a *Vola*, quod

ipsum potius est à *Volo*, nec ab *Ala*, nec à ποτῶ, quod præfert Vossius, sed omnino ab ἐλάω, h. e. *agito, moveo*, sicut *Ala* volucrum ab *Ago*. Qui attenderunt derivationibus Latinæ linguæ ex Græca, norunt, secundum earum analogiam ἐλάω & *Volo* esse idem plane vocabulum, sicut ἐμέω & *Vomo*, ἐλύω & *Volvo*. Nihil enim frequentius, quam ut V. præponatur vocabulis à Vocali incipientibus, & E mutetur in O. *Volo velle*, nisi malis à θέλω, θ in φ, & hac dein in V transeunte, ut solent aliquando, multo item probabilius deduxerim ab antiquo ἔλω, unde Fut. ἐλώ, Aor. εἶλον, *capio, eligo*, quam a βέλω-μαι, quod volunt Viri Eruditi, Martinius & Vossius.

*bo Volo*, quod id duo significat, unum à voluntate, alterum à volando: itaque à *Volo* intelligimus volare & velle. Hæc verba sunt objectio contra Varronem, quorum responsio Varroniana desideratur.

<sup>14</sup> *Puto, as*, propriè est *purum facere*, ut ait Varro, Hispan. *podar*: ideò antiqui *purum putum* appellabant; unde *disputatio, computatio, & putator*, qui arbores puras facit. Ideò *ratio putari* dicitur, in qua summa fit pura: sic is sermo, in quo pura disponuntur verba, ne sit confusus, atque ut diluceat, dicitur *disputari*. Hæc ferè Varro. [lib. V. p. 56] Hinc igitur apta est translatio ad cogitationem, cùm in dubiis sententiis amputamus superflua, & unam feligimus, quam sequamur.

*Vas vadis, & vas vasis*, quantum differant, notum est. Sed *Vas* pro sponsore antiquitus erat hic *Vadis*,  
<sup>15</sup> à vadendo, id est, eundo: quia qui vades dabat,  
 va-

14. *Puto, as etc.*] Vide omnino Gellium VI. 5. de prima & analogica hujus verbi significatione rectè istic disputantem.

15. *A vadendo*] Haud dubie *vades* à *vadendo*, sed non omnes, qui dabant vades, ruri habitabant. Ideo verisimilius alii dicunt *Vades* appellatos, quoniam, qui vades dabat, vadendi, h. e. abeundi habebat potestatem. Sed tamen etiam sic *Vades* dicerentur, non quod ipsi vaderent, sed quod alios vadere facerent. Quapropter censeam ego quidem *Vades* simpliciter dictos a vadendo in iudicium, unde & *vadimonium* pro iudicio, in certum diem statuto, seu itione in iudicium dicto die, passim ponitur. Sic *Vadimonia constituta* dicuntur, quan-

do certus dies, quo se pariter sistant in iudicio, constituitur, apud Cicer. de Senect. c. 7. Hinc jam *res coepit esse in vadimonium*, ut ait Idem pro Quinctio, quando ad Prætorem & in jus est delata. Vide Ferratum lib. 1. ep. 2. At *vadimonia sunt dilata*, quando dies dictus prodicitur & profertur, Famil. II. 8. *promissa* vero, quando, maxime quidem Reus, sed & Actor vicissim reo, immo & Vades ipsi, promiserunt itionem in jus dicto die. Gellius VII. 1. *Tum e militibus, qui in jure apud eum stabant, interrogat quispiam ex more, in quem diem locumque vadimonium promitti juberet; Et Scipio, Perendie, inquit, sese sistant illo in loco, Atque ita factum. Die tertio, in quem vadari*

vadere ei in urbem erat necesse. Horat. Satyr. 1. *Ille*

*da-*

*dari jusserat, oppidum captum, eademque die in arce ejus oppidi jus dixit. Ubi Vadari & Vadimonium promittere de eadem re dicitur. Et illi, qui promiserunt, dicuntur dein se sistere, non Reus tantum, sed & Actor. Similiter vadimonium facere, Valerius Maxim. III. 7. 1. Tribunal suum adeuntes, in eadem, que intra mœnia hostium erat, vadimonia in posterum diem facere jussit, h. e. sibi invicem condicere, & constituere pariter, venturos se in jus dicto die & loco. Hinc apud Plautum Epid. V. 2. 19. Ilicet, vadimonium mihi ultro hic facit; h. e. ultro me vocat in jus, ultro mihi dicit diem. Sed & ipsi Vades dicuntur vadimonium promittere, ut diserte tradit Varro lib. V. de L. L. p. 39. Vas appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat. Quem locum male interpolare voluit Ampliff. Gœsius Animadv. ad Pilatum Judicem §. 12. p. 71. quasi Vades non possint dici promittere vadimonium; quum utique illi se obligent etiam ad subeundum jus & judicium dicto die, si reus se non sistat. Hinc apud Tacitum Ann. V. 8. Neque aliud periclitantibus auxilii, quam in fratrum constantia fuit, qui vades exstitero, h. e. ultro se obligarunt ad vadimonium obeundum pro fratribus, si hi non obirent ipsi, quod quid est aliud quam promittere vadimonium pro fratribus obeundum? Neque*

fatis recte Idem in Addendis ad h. l. phrasin hanc restringit ad solos Reos. Rectius tamen, quam Salmasius de Modo Usur. pag. 696. ad solos Vades: quum Reus præcipue quidem, sed tamen simul etiam Actor & Reus sibi invicem; immo & Vades dein pro Reo, vadimonium promittant. Sensus autem Horatiani loci esse videtur; ille, qui ad vadimonium constituendum coactus fuit venire in urbem, & datis tunc vadibus rediit rus, clamat &c. Nam qui vades dare non poterat, compingebatur in carcerem, Vide Livium XXV. 4. Vel forsitan potius; ille, qui ab Amico extractus in urbem est, quando dari sunt, vel dari debebant Vades ab illo Amico; inter quos hic Agricola datus, in urbem iudeo venire, & in judicio se Vadem Amici declarare debuit. Nam sua causa non dicendus erat venisse in urbem ad vadimonium, & vadibus jam datis, quippe qui jam antea, quando vades dederat, in Urbe fuisse debuisset. Horatius vero ita videtur loqui, tanquam hic Homo tunc primum, extractus in Urbem, vidisset Urbanorum vitant. Liquere jam ex his omnibus puto, Vades dictos primum omnes, qui in jus eunt seu vadunt, Reos æque ac Sponsores. Sed Usus postea hanc vocem relegavit ad solos Sponsores, eosque ipsos, non in pecuniariis, sed solis in capitalibus actionibus,

Ecc

Iicet

*datis vadibus, qui rure extractus in urbem est, Solos felices viventes clamat in urbe: postea verò, ex vadis seu vades, factum est vas. At vas pro poculo antiquè vasum dicebatur: unde vasculum, & vasa in plurali. Notus Marcel. in illo Ciceronis, lib. 3. Offic. Vas factus est alter, notat, vas positum pro vades. Ac nescio<sup>16</sup> an alibi reperiatur vas in recto pro Sponsore.*

*Flamen* masculinè Sacerdotem significat, & neutraliter Flatum ventorum: sed pro flatu an in recto reperiatur, dubito; in plurali tritum est *flamina*; & aliquando in sexto casu singulari *flamine*. Citatur in recto singulari ex Arato Ciceronis, *Inferior paulò est Aries, & flamen ad Austri Inclinator*, sed legendum est, *flamina ad Austri*.<sup>17</sup> Quid si potius hic *Flammen*, pro Sa-

licet idem Usus *vadimonia* ad pecuniarias & civiles potissimum retulerit. *Vasa* deduxerim à Gr. *πῶς*, unde & *pasco*. Nam etsi alterius quoque generis vasa essent, quod ait Vossius, tamen prima haud dubie & potissima apud antiquos fuere eduliorum vasa. Jam à potiori denominationes fieri solitas, etiam vulgo notum. *Vasum* autem pro *vas* dixisse Veteres, vel ex Plauto constare potest. Trucul. I. 1. 33. *Aut aliquod vasum argenteum; aut vasum aënum aliquod*. Similiter Livius XLV. 33. *Vasorum ex auro & argento, & are, & ebore factorum*. Vide & Vossium de Analog. II. 20.

16. *An alibi reperiatur Vas*] Reperitur in loco Varronis in proximis allato. Sed & Aufonius Edyll. 12. in Monosyllabis per interrogationem, *Quis subit*

*in poenam capitali iudicio? VAS.*

17. *Quid si potius hic Flammen*] Vera est omnino etymologia Dionysii Halic. Nam dicti *Flamines*, non à *filo lanae*, ut ineptiunt ipsi Veteres, sed à *flammeo*, h. e. velamento, quod gestabant in capite, flammæ coloris, ut exprimerent colorem fulguris. Nam præcipuus *Flamen*, & absolute ita dictus, erat *Dialis*, h. e. Iovis, cujus quasi proprium est fulgur. Hinc Festus, *Flameo vestimento Flaminica utebatur, id est, Dialis uxor, & sacerdos Jovis, cui telum fulminis eodem erat colore*. Nec tamen propterea opus, ut scribamus *Flammen*; quoniam antiquissimi non geminarunt literas, & proinde scripserunt etiam *Flama*. Hinc ergo *Flamen*, quod ita retentum dein, licet pro *Flama* dixerint tunc *Flamma*.

Sacerdote, scribendum fit, duplici *m*; nam, ut Dionysius Halicarn. ait, dicitur à *flammeo*; id est, linteo rubro, non à *filamine*, ut ajunt Grammatici.

*Pecus, udis, & pecus, oris*, sic distinguunt Grammatici; *Una sola pecus inscitur omne pecus*: ipsi magis ad pecudes ablegandi. Sosipater Charisius lib. 1. *Alia autem; quamvis plurali numero per omnes casus declinentur; nominativum tamen singularem vocativumque non habent; ut, dapes, preces, proceres, pecudes, fruges, fauces, vires, &c.* Itaque aut caret Recto, quod ait Charisius, aut Rectum erit, hæc pecudes, is., [Cæsar tamen in Augustalibus dixit, si sincera pecus erat.]

*Appello as, & appello is*, apud antiquos <sup>18</sup> non differabant: <sup>19</sup> nam *appellare* erat idem quod *applicare*, ut;

18. *Non differabant*] Dubitem fane. Nec absurde meâ sententiâ Becmannus Simplex illud, unde *Appellare, Compellare, Interpellare*, deduxit ab Hebr. *פאלל* *Palal*; *oravit*. Nec tamen repugnem, si quis a Græco potius *πικλῶ*, *appropinquo, accedo*, & active, *admoveo, applico*, derivet. Certe inde; vel a *πικλῶ*; quod non modo *sum*; sed & *moveo me*; notat; videtur *Pellere* ortum. De his utcunque sit, hoc certum est; *appellare ad majorem potestatem*; ad *Tribunos*, alienum prorsus esse ab usu Veteris linguæ Latinæ: quo dicitur quidem *provocare ad populum*; sed *Appellare populum*, & maxime *Tribunos*; sine præpositione, h. é. implorare fidem populi; vel *Tribunorum*. Immo neque in aliis hujus Verbi significationibus præpositionem reperies unquam; ut arbitror; additam. Excipio tamen *ICTos*.

Nam in Pandectis jam sæpe occurrit *appellare ad aliquem* pro provocare; sed & istic etiam *Provocare majorem judicem* dicitur; pro ad judicem; quæ pariter ab Usu linguæ Latinæ; Tulliano ævo; sunt aliena prorsus.

19. *Nam appellare erat &c.*] At hoc sine dubio est falsum; licet ex Nonio Marcello sit haustum. Ille enim cap. 4. *Appellare est Applicare. Afranius Excepto, Abi tu; appellant huc ad molem nostram naviculam. Lucilius; id dant operam, ut quamprimum appellant.* Sed vel pro *Appellare* legendum istic *Appellere*, ut edidit Had. Junius; vel erravit ipse Nonius, ut censuit Mercerus; quia *MSi* habent *Appellare*. Certe exempla; quæ subjecit Nonius; manifeste sunt Verbi *Appellare*. Quod quoniam tam liquidum fit; vix possunt mihi persuadere; errasse in eo

*appellare ad molem naviculam.* Postea factum est, ut pro *imponere nomen* fit paululum immutatum, ut, *appellatus Aphricanus*, ex Nonio. Et *appellare Senatam appellare Consules*, quasi appellare ad majorem potestatem videri dictum potest: nam dicitur etiam, *appellare Tribunos, & appellare ad Tribunos.*

*Pofis*, ut aliquid quoque de Græcis attingamus, varia videtur significare: nam pro *potione* sive *haustu* sæpissimè accipitur, & non rarò pro *marito*. 20 Sed à *Potione* ad *Maritum* fit elegans translatio: nam quemadmodum terra, potioni sive aquæ mista, arborum & feminum redditur fœcunda generatrix: ita fœminæ mistus vir, procreandorum liberorum esse causa intelligitur. Hanc Græcam vocem Virgilium habuisse ante oculos crediderim, cum 2. Georgic. hæc scripsit, *Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt; Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Aether Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes Magnus alit, magno commistus corpore, fœtus.* Huc refer illud Juvenalis Satyr. 10. *Quot longa viros exsorbeat uno Maura die.* Et illud Virgil. *Æneid. 3. &c.*

*Cælum* pro mundo, & instrumento cælandi, dicunt accipi; sed manifesto errore. Nam *cælum* pro mundo, seu æthere, cum cæ debet scribi; quicquid dicat Aldus, & alii multi. A Græco enim Κοῖλον, id est, con-

Nonium, & ideo, etiam contra MStos, Junii emendationem sequi malim.

20. Sed a *potione ad maritum* &c.] Id vero videtur mihi longe nimis petatum, licet ex Phavorino sumptum sit, ut opinor, a Sanctio. Crediderim πόσις, quando *Maritum*, vel potius simpliciter *Virum*, notat, fuisse vocabulum, quo per blanditias fœminæ viros appellabant; & e-

jusdem esse originis, cujus πόσις, quod membrum virile notat. Et nisi repugnaret quantitas prioris syllabæ, *Pufus*, & *Pufio*, hinc itidem derivata putarem apud Latinos, tanto magis, quoniam Hesychius etiam Græce *Pueros*, vel *homines pueriles*, inde dictos πόσιδας ait. Ceterum πόσις, & πόσις, formaverim à πέσις, quod itidem erat virile membrum.



concavum, deducitur. Et id videntur verba Varro-  
nis, licet corrupta, sentire, quæ sic legit & emenda-  
vit Joseph. Scalig. *Quare à cavo cavea, & caula, &*  
*convallis, cavata vallis, & cavadium; ut cavum sit or-*  
*tum, unde omnia apud Hesiodum, à cavo; a cavo cælum.*  
Hinc locum Plinii restituo lib. 2. cap. 4. *Cælum qui-*  
*dem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur*  
*M. Varro. Legitur, cœlati,* <sup>21</sup> *pro quo supposui, ca-*  
*vati. Sed nemo est jam mediocriter eruditus, qui pro*  
*mundo non scribat cælum cum œ, pro instrumento ca-*  
*lum cum æ. Vide infra Antiphras. 9. & ibi Notas.*

*Mundus* varia videtur significare: nam pro cœlo ipso  
accipitur, ut sæpè apud Ciceronem, & Plinium: &  
adjectivè sumitur, ut *mundus victus, munda vestis:* &  
pro ornatu muliebri, ut, *mundus virginalis.* At verò  
mihi subtilius rimanti, semper adjectivum nomen est:  
<sup>22</sup> nam si etymon scruteris, à *movendo* dicitur, testibus  
Fe-

21. *Pro quo supposui Cavati]* Im-  
mo nihil mutandum in Plinio.  
Nam is omnino in ea fuit senten-  
tia, *cælum* dici quasi *calatum* à *ca-*  
*lando.* Patet id ex eo, quod ad-  
dit, *cælum* esse *discriptum in*  
*XII. animalium effigies.* Interim  
parum ille accuratus in eo est,  
quod Varronem ipsum sic ait *in-*  
*terpretari cælum,* cum is id dicat  
ex sententia Aelii, eamque post-  
habeat alteri, quæ *cælum* à *ca-*  
*vo* vel *chao* deducit. Hujusmo-  
di porro ἀμαρτήματα μνημεικὰ  
etiam ipsis Veteribus accidisse,  
quamplurimis exemplis declaravi  
in *Animadversionibus* meis *Histo-*  
*ricis,* inprimis Capite IX. Cete-  
rum recte Varro, nisi quod tamen  
proxime *Cælum* forsitan sit à Gr.  
Καῖλον, Hoc verò à ΧάϞ vel ΚόϞ.  
Unde & Festus monet *cælum* à

Poetis etiam dici *Cohum,* idque  
venire à *Chaos.* Sed tamen, utrum  
*Cælum,* an *Calum,* quod voluit  
Aldus, scripserint Veteres, vide in-  
fra ad Cap. 16. n. 16. Locus porro  
Varronis lib. IV. de L. L. p. 9. sic  
videtur legendus, *Quare ut a Cavo*  
*Cavea, & Caula, & Covallis, Ca-*  
*vata vallis, & Cavere, & Cautiones:*  
*ita Cavum sit &c. Calum* autem pro  
instrumento, & *Calare,* sine dubio  
est à *Cadere,* ut voluit etiam Vos-  
sius in *Etymol.* sicuti ab *Ancidere*  
& *Incidere* sunt *Ancilia* & *Incilia.*

22. *Nam si etymon scruteris*  
*&c.]* Certe si ex Lingua Latina  
hujus vocabuli, quæcunque tan-  
dem genuina seu primitiva ejus  
sit significatio, etymon est pe-  
tendum, nihil mihi probabilius  
occurrit, quam à *Movendo* dici  
*Moundus,* & dein *Mundus,* si-  
cut

Festo, & D. Isidoro. Festi Pompeji verba hæc sunt,

*Mun-*

cuti *Nundina* dicuntur pro *Novendina*, certe a *Novem*: Sed & sic à *juvando jucundus*, ut a *seo* vel *fo*, *secundus*. a *φάω fari*, *facundus*. Atque ita *Mundus* primitiva significatione designaret universi hujus compagem, quæ in continuo est motu. Hinc vero deinceps, quia, quicquid est in rerum natura, in mundo est, orta foret locutio, ut aliquid *in mundo nobis esse* dicitur, quod nobis imminet, quod nostra causa jam quasi natum est, vel etiam simpliciter, quod habemus in nostra potestate, nobis paratum promptumque. Plaut. Epid. V. 1. 12. *Cui libertas in mundo sita est*, h. e. jam quasi nata est, & ideo brevi eventura. Pœn. III, 5. 38. *VÆ vestra ætati*. respond. *Id quidem in mundo est tua*. Et sic Afin. II. 2. 50. *Mirabar, quod dudum scapula gestibant mihi, Hariolari quæ occiperunt, sibi esse in mundo malum*, h. e. sibi jam imminere malum, ut virgis vel flagellis cædantur. Sed & simpliciter pro paratum esse & ad manus, ponitur apud Plaut. Cas. III. 3. 5. *Stultitia est, hominem amatorem, cui, quod amet, in mundo fiet, ad forum procedere in eum diem*. Et Sticho III. 2. 23. invitans alterum ad cenam ait, *consequa Eas, nescio quid veræ habes in mundo*, h. e. habeo nescio quid delicati cibi paratum. Hoc modo exponi potest locus quoque Plauti ex Afinaria, quem adfert mox Au-

ctor. Jam porro *Mundus muliebris* pro instrumento proprio mulieribus, quod illis quodammodo proprie ad cultum corporis aptum natum conceditur, & quod proinde habent in sua potestate & ditione, dici eadem ratione potuit. Denique sic exculta mulier vocari *ἀναλογικῶς* possit *Munda*, & inde etiam homo purus, excultus, *Mundus*. Sed tamen Veteres plerique sentiunt, Universum hoc ab Latinis dici *Mundum* ob naturalem ejus Decorem, ad exemplum Græcorum, qui & inde *κόσμον* eum appellarunt: naturalis autem Decor proprie designatur vocabulo Adjectivo *Mundus*, unde etiam in *mundo muliebri* ponuntur à Ictis, non aurum, argentum, & ejusmodi exteriora corporis ornamenta, sed quæ proprie pertinent ad corpus nativum & puro decore ac nitore excolendum; veluti unguenta, lotiones, & argentum, sed quod in instrumentis ad has res pertinentibus consistit. Sic *speculum argenteum mulier* dicitur *mundi causa habere* l. 19. §. 8. Dig. de auro arg. &c. ubi *mundus* videtur ipsum notare Decorem, qui vultui additur adjumento speculi. Vide & omnino Ulpianum l. 15. §. 10, & Paulum l. 32. §. 7. eod. tit. Quibus Ego potius crediderim, quam Tertulliano, qui in lib. de habitu Mul. cap. 4. contrarium in modum distinguit *muliebrum Mundum* & *Orna-*

*men-*

*Mundus etiam dicitur ornatus muliebris, quia non alius est, quam quod moveri potest. Isidorus sic, Mundus à movendo, vel à motu, quod in sempiterno motu sit: est enim propriè Cælum ipsum, cujus elementis nulla est concessa requies. Hæc ille. Hunc, quia Græci ab ornatu dixerunt*

κόσμον,

*menta. Nam & in aliis rebus Mundities notat splendorem & nitorem, qui non tam apposito ornatu, quam opera & purgatione conciliatur. Sic de domo, non suppellectili instruenda, sed scopis verrenda, Plautus Sticho, II. 2. 23. Munditias volo fieri, efferte huc scopas, simulque arundinem, ut operam omnem aranearum perdam. Hinc immunditia pro squalore, fordibus, Pl. Sticho V, 5. 6. & Cistell. I. r. 116, Immundas fortunas æquum est squalorem sequi; Respondetur hoc ab ea, quæ rogabatur, siccine immunda ibis, h. e. fordida? Quapropter aliunde potius & ego hujus vocabuli, si non originem, certe significationem primam repeterem. Nempe ut Mundus Adjectivum propriè significet nativum cujusque rei decorem, nitorem, splendorem, ac derivetur à Movendo, quia ille nitor servatur vel redditur cuique rei lotionem, abstersione, aut alio quovis majore motu, quum squalor & illuvies contrahatur ex situ & quiete. Quod si aliam velis originem, haud absurdum sane mihi visum, quod inter alia refert Martinius, Mundus dici quasi aqua adpersus, & sic nitidus, a Chald. 𐤎𐤂, unde passivum in Hophal formari debeat Muddè*

*pro Munde. Jam istius phraseos, qua aliquid in mundo alicui esse dicitur, hic item ea esse possit ratio & analogia, quam superiorius attuli, petenda scilicet à mundo, quum pro hoc universo, quod omnia nata comprehendit, ponitur; vel etiam à mundo muliebri, quo propriè notatur omne instrumentum, ad purificandum & excolendum muliebri corpus pertinens, quod mulieres quasi propriè possident, utpote maxime inserviens nativæ corporis formæ excolendæ; unde idcirco & aliis hominibus in mundo esse dicatur, quod est in ipsorum instrumento proprio, seu quæ est res ipsis mox eventura, & sic futura propria. Prior tamen Ratio mihi potior videtur. Mundum rusticum pro instrumentis rei rusticæ, quem mox ex Gulielmio adfert Auctor, & ille ex Plauto, non agnoscunt optimæ & hodiernæ Plauti edd. Legitur enim in Mercat. I. 1. 63. Multo opere immundo rustico se exercitum. Longe id quidem rectius, quam ut citat Gulielmius. Sed & in Genere Neutro dicebatur olim mundum. Lucilius apud Gellium IV. 1. Legavit quidam uxori mundum omne penumque.*

κόσμον, Latini per translationem ad Munditiam significandam deflexere; semper tamen adjectivè, ut, *munda domus*. Quum ergo dicis, *Mundus muliebris*, subintellige *ornatus*, vel *cultus*. Lucretius lib. 4.

*Nam facit ipsa suis interdum femina factis,  
Morigerisque modis, & mundo corporis cultu.*

Livius lib. 8. ab urb. *Mundior justo cultus*. Cic. 2. Natur. Deor. *Admirabilis cæli ornatus*. Virgil. *Omnis ornatus virginis*, id est, mundus: nam & pro muliebri ornatu *mundus* aptè dicitur à *movendo*: nam, ut inquit Festus, non alius est, quàm quod moveri potest. Est igitur arcula muliebris mobilis, ubi aurum & munditiæ reconduntur. Janus Gulielmius libro 3. cap. 13. Verisim. sic ait, *In Apuleji lib. 6. priore sic legitur, Erant & falces, & opere messorio, modus omnis, sed cuncta passim jacentia, & incuria confusa: lego, & operæ messoriæ mundus omnis: Mundus enim, non muliebris tantum ornatus, sed cujusvis rei prompta & parata copia est: unde vulgatum loquendi genus, In mundo esse, de eo, quod in promptu, & domi ad manum est, nec querendum foris. Ita Plautus, Mundum rusticum, dixit, pro hisdem rei rusticæ instrumentis, Mercatore, Multopere in mundo rustico se exercitum. Hæc ille. Locus autem Plauti est in Afin. act. 2. sc. 1, sic, Certè hercle ego quantum ex augurio auspicii intelligo, Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut atriensi Saurea. Idem Casin. scen. Stultitia; Qui, quod amet, in mundo fiet, id est, paratum, & ad manum. Et quàmvis usus obtinuit, ut, *Mundus*, a, um, & *mundior* & *mundulus*, pro terfo, puro, polito accipiatur: unde *mundities*, vel *munditia*: non tamen aptè ducas inde verbum *Mundo*, as, mundare, nec *mundatus*, a, um. Nam locus Plinii lib. 15. cap. 6. corrigendus, & legendus sic est; *Ob id crebrius vasa mutanda*, <sup>23</sup> non *mundanda*, ex Catone, & ex antiquis*

23. Non *Mundanda*] Sic ta-|varietate. Immo videtur id non  
men editur sine ulla lectionis |modo non respuere, sed & vel-  
le

tiquis codicibus. „ [Columella tamen *Emundandi* ver-  
„bo utitur libro 3. cap. 15. Et Juvenal. Satyra 14. *Se-*  
„*modio scobis hac emundat servulus uno.*]

*Res* multa videtur significare : unde Aufonius in monosyllabis quærit, *Imperium, litem, venerem, cur una notet Res?* Respondeo, *Res, negotium*, & apud Græcos, *χρήμα, πρῶγμα*, esse nomina, quæ vocant Dialectici *transcendentia*, quibus omnia subjiciantur : sed tamen significati variatio ex adjunctis dependet. Pro imperio sumpsit Virgilius in illo : *Postquam res Asiae, &c.* Pro lite, Horat. l. 1. Sat. *Dubius sum quid faciam, tene relinquam, an rem.* Pro Venere passim apud Comicos ; ut Terent. *Postquam sensit me tecum rem habere.* Sumitur & pro multis aliis rebus, sed eadem est significatio.

Sed jam aliqua de *particulis*, quas *indeclinabiles* vocant, addamus, nec de omnibus, sed quæ præcipuæ videantur.

24 *Cum*, præpositio, & adverbium temporis, dicitur ;

le sensus loci. *Emundare*, si non ipsum *Mundare*, adhibuit, quoque Ulpianus l. 25. §. 10. Dig. *de auro, argento : Mulieres, inquit, quæ se emundaverint lotæ in balneo.* Possent videri non absurde, ut arbitror, illud E ortum ex repetitione ultimæ literæ in proximo superiore vocabulo. *Commundare* dixit Obsequens cap. 115. & Ulpianus dicta l. & §.

24. *Cum* præpositio. &c. ] *Cum* Præpositio videtur esse à Græco σὺν, & utrumque ab Hebr. כּוּן. Nam y Hebræorum solet mutari in graviolem aspirationem, vel in X, Γ, aut denique κ. Illa autem aspiratio sæpe porro

transit in sibilantem literam. Sic à עלה *ascendit*, deduxerim ἀλλομαι, & *Salio* : a כּוּר *Corvus*, a כּוּר *Corium*. Similiter itaque a כּוּן Græci σὺν, Latini dixerint *Cum* vel *Con*. At Quum Adverbii, ut &, quod ei respondet, *Tum*, eadem profus est origo, quæ Quam & Tam. Etenim Accusativi sunt ex Græco formati, sicuti illi ab הוּ & תוּ, sic hi ab הוּ & תוּ. Unde & olim dixerent *Quom* & *Tom*, atque etiamnum dicimus *Quoniam*, pro *Quon* seu *Quom jam*. Et *Quondam* h. e. ad (κατα) aliquod tempus, sive præteritum, sive futurum, pro *Quomdam*, a *Quidam*. Dicitur ergo *Quum* per Græcæ præpositio-

tur; sed magno cum errore. Nam cum tempus significatur, non *cum*, sed *quum*, aut *quom*, debet scribi: antiquitus semper *Quom*. Hæc Victorinus de orthographia.

Ut dicunt accipi pro *Quamvis*, sed id imperite docetur: nam *Ut* semper & ubique similitudinis est particula, ut ostendemus. *Quum* videtur accipi pro *quamvis*, deest *esto*, *fac*, *da*. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*: id est, <sup>25</sup> *fac ut*, *esto ut protinus venias*. Cicero 2. Finib. *Esto fecerit, si ita vis*, id est, *esto ut fecerit*, Horat. Satyr. 6. lib. 1. *Namque esto, populus Lavino mallet honorem, Quam Decio mandare*. Quintil. lib. 12. cap. 1. *Da nunc ut crimine manifesto prematur dux bonus*.

„ [ *Ut* accipi dicunt pro *Postquam*. Sed falli eos, „ neque *Ut* aliud quam similitudinem significare, <sup>26</sup> „ vel hic Lucretii locus lib. 3. planum facit, *Tu qui-* „ *dem ut es leto sopitus, sic eris, avi Quod superest, cunctis* „ *privatu' doloribus agris*. Et hic Livii 21. *Saguntini ut* „ *a praliis quietem habuerunt per aliquos dies, ita non no-* „ *cte, non die umquam cessaverunt ab opere.* ]

<sup>27</sup> *Ut* dicunt accipi pro *Utinam*. Terentius Adelph. *Ut Syre te magnus perdat Jupiter*. Catullus in Coma, *Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat*. Horatius 2. Sermon. *Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum*. Sed in his

sitionis Ellipsin, etiam Latinis frequentem, pro καὶ ὅν, *Tum* pro κατὰ τὴν, scil. χεῖρον. Vide supra III. 14. pag. 487. 488.

25. *Fac ut, esto ut* ] Vel plenius, *Fac ita, ut, Esto ita, ut redeas protinus*.

26. *Vel hic Lucretii etc.* ] Adde Pom. Melam. I. 4. *Ut inde procedit, ita pergit ad Oceanum*. cap. 18. *Et ut lux appropinquat, ita ignes coire videntur*. Sall. Jug.

81. *Post uti quisque opulentissimus videatur, ita Romanis hostem fore*. Vide & Sciopp. in Auct. Mariangeli Epist. VI. pag. 49. 50.

27. *Ut dicunt accipi pro Utinam* ] Vide & supra I. 13. p. 89. & 93, 94. & III. 13. p. 480. & hoc lib. cap. 5. pag. 746. 747. Eadem autem est ratio Syntaxeos & Ellipseos, five *Utinam*, five *Ut* dicas eo sensu.

his & aliis quis non videt deesse, *oro, precor, queso?*  
 Ut in illo Livii libro 1. *Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium regnare, ut tua signa nobis certa ac clara sint.* Terent. Andr. *Deos queso, ut sit superstes.* Cicero 2. Catil. *Deos immortales precari, venerari, atque implorare debemus, ut urbem defendant.*

Ut dicunt negare post verba *timaris*; quod monstrum ita vulgare est, ut doctis etiam imposuerit. Nam Lambinus, in illo Horat. lib. 1. Satyr. 3. *Nam ut ferula cadas meritum majora subire verbera, non vereor, frustra sudat, & nihil explicat: 28 nec intelligit, Ut significare quemadmodum, vel quomodo, ut si dicas, Literas*

28. *Nec intelligit, Ut &c.]* Verum id quidem, 28 *Ut* significare etiam *quemadmodum*, vel *quomodo*. Sed tamen durissima foret istius locutionis, *Vereor. ut reddantur litera*, interpretatio in istum sensum, seu durissima talis Ellipseos ratio ac supplementum. Verum etiam, aliquando Verba *Metuendi* &c. poni ante *quemadmodum* aut *quomodo*, sed tunc significant, in sollicita expectatione sum de modo rependiendo, ad quem modum explicari hæc possint. Sic enim loca Ciceronis, quæ Sanctius adfert, exponenda sunt & explenda. Et ita passim ante alia quoque Relativa reperimus hæc Verba: Plautus Trucul. IV. 3. 35. *Metuo, patres quot fuerint*, h. e. sollicitè expecto, quot numero Patres istius infantis fuisse dicantur. Et disertius v. 46. *Timeo, quam mox nominer*, h. e. cum timore & sollicitudine expecto. Mil. Glor. II: 4, 44. *Ti-*

*meo, quid rerum hic gesserim*, h. e. timeo expectans, quid mali sit eventurum ex rebus, quas hic gessi, seu timeo expectans rerum, quas hic gessi, pessimum forsitan eventum. Casin. III. 5. 15. *Timeo, hoc negotium quid est.* Sallust. Histor. I. in orat. Lepidi, *Neque jam quid existimetis de illo, sed quantum audeatis, vereor.* Nepos Dion. cap. 8. *Hæc ille intuens, cum, quorsum evaderent, timeret.* Terent. Andr. I. 1. 100. *Quam timeo, quorsum evadas.* Et I. 2. 5. *Herilenitas Verebar quorsum evaderet.* Tanta reperitur copia harum constructionum, non tantum cum *quomodo* aut *quemadmodum*, sed cum omnibus Relativis! Verum alia tum est Verborum *Metuo* &c. significatio, quam quando sequitur *Ut* vel *Ne*. Istic enim notant, *cum sollicitudine expecto, quid futurum sit*: at hic, *cum sollicitudine desidero, Ut vel Ne quid fiat.*

*teras ad te misi, vereor ut reddantur.* Et post verba *timoris* solere apponi has particulas, *quemadmodum*, vel *quomodo*, in significatione *Ut*, tritum est & pervulgatum. Cic. lib. II. epist. 10. *Timeo, quemadmodum hæc explicari possint*: idem pro Milone, *Esset vero timendum, quonam modo id ferret civitas?* & libro 4. ad Heren. *Tametsi vereor, quomodo accepturi sitis.* Et cum aliis verbis: Idem pro Rosc. *Postulatio brevis, & quomodo mihi persuadeo, aliquanto equior*: idem pro Quint. *Quem, quomodo nunc intendit, ne vivum quidem tunc putabant*: idem Attic. *Nam, quomodo nunc est, pedem ubi ponat, in suo non habet, id est, ut nunc est.* Qui docent, *Ut negare post verba timoris, quid dicent, si post Ut sequatur negatio?* Cic. pro Marcel.

Ve-

29. *Si post Ut sequatur &c.* ] Cum Auctor heic pugnet pro Analogia Significationum, idque agat, ut tollat ex L. Latina naturalem Verborum & Phrasæon ambiguitatem, ac significationum confusionem, non video, qui affirmare possit eandem per omnia phrasin, *Vereor ut*, sine ulla differentie nota, modo prorsus affirmare, modo prorsus negare. Nec etiam video, quomodo regula, quam mox pag. 817. 818. explicandæ huic phrasi ipse adfert, his locis ita expositis conveniat. Nam si *cum timemus fugienda, dicimus, Timeo ne, si vero, cum cupita & optata, dicimus, Timeo ut*, cupitum proinde & optatum fuisse debuisset Ciceroni, pro Marcello dicenti, *non perinde intelligi, atque ipse sentiat*: & ad Atticum scribenti; *Pompejum non habere firmum exercitum.* Et similiter

in reliquis tum ipsius, tum aliorum locis. At vero plane contrarium volunt tum Cicero, tum reliqui. Quapropter vix dubito, corrupta esse isthæc loca, quæ videntur Auctoris nostri sententiam à communi & constanti ceteroquin usu secedentem juvare, facili librariis lapsu inter *Ut* & *Ne*. Certe in Orat. pro Marcello cap. 4. aliter legit jam olim Asconius in Divinat. ubi hæc verba adfert, omisso *non*, ut jam dudum monitum fuit à Manutio ad Cicer. h. I. & Famil. II. 1. quem omnino istic vide. Nam & locum Tuscul. II. 20. itidem ille sine negativa *Non* ibidem citat, pro ut etiam Cl. Gronovius in antiquis reperit edd. ante Gebhardum, & in Codd. suis Cl. Davisius. Porro ad Attic. VII. 12. in optimis edd. sine ulla varietate lectionis comparet *Vereor*



*Vereor , ut hoc quod dicam , non perinde intelligi auditu*

*pos-*

*ne.* Locus Ciceronis de Legibus alienus omnino ab hac re est , siquidem istic *Ut* nihil pertinet ad *Vereor* , sed pendet à *Committere*. In Quintiliano item non dubitem *Non* esse superfluum , & à mala manu , nisi quis pro eo legere malit *nos* , scil. *utentes eo*. In Cæsare e- quidem cum Manutio vel legerim , *ne hostium impetum* , quod confirmat Ciacconii codex , eo simul testante , & , licet temere , refragante ; vel deleverim *Non* , ut faciendum censet Lambinus ad Horat. Sat. I. 3. auctoritate , ut ait , MStorum. In Plauto omnes , quas vidi , Edd. exhibent , *Metuo , ut hodie pos- siem emolirier*. Quamvis vero ad omnia hæc loca reponi ista possint , & recte reponantur , sequitur tamen Sanctium Scip- pius in Auctario Mariangeli Ep. VI. allatis iisdem locis , etiam illo Horat. Sat. I. 3. *Nam ut ferula cadas meritum majora sub- ire Verbera , non vereor*. Locus hic unus omnium est difficil- limus ; verba tamen hoc sensu vi- dentur accipienda , quasi Hora- tius , postquam monuerat Stoi- cum , ne graviores pœnas infligeret illi , qui esset meritis le- viores , subjungeret jam ; quod vero ad illud attinet , ut tu , Stoice , minore & leviori pœna punias eum , qui majore erat dignus , id negotium , vel in eo negotio , nihil ego vereor , cum de tua sententia , seu te id

non facturum , mihi satis con- stet. Id videtur voluisse etiam Lambinus , quem ad hunc lo- cum velim videas. Ceterum ita istic *Ut* non erit construend- dum proxime cum *Vereor* , sed pendebit ab Ellipsi , quasi dice- retur , *Nam negotium ita fore , ut ferula &c. id ego non vereor* , Addit Scioppius etiam in aliis Verbis simile quid usavenire : nam eodem sensu dici , *Cave ut credas* , & *Cave ne credas* ; *Vetas ut fleam* , & *Vetas ne fleam*. Ego vero posterioris Verbi i- stum usum , certe affirmantem istam locutionem , nusquam repe- ri. Prioris diversa omnino sunt , *Caveo ut* , & *Caveo ne*. Scilicet sicuti *Vereor ut* , vel *ne* , *aliquid fiat* , significat in metu sum pro- pterea , ut &c. seu in metu sum , quia volo & cupio , ut , vel ne , id fiat ; sic *Caveo ut* , vel *ne* , *id fiat* , notat in cura & sollici- tudine hæreo , propterea , ut , vel ne , id fiat. Cic. de Offic. III. 39. *Tertium est , ut cavea- mus , ut ea , quæ pertinent ad li- beralem speciem & dignitatem , moderanda sint* , h. e. ut curam adhibeamus , quo id fiat. In Pison. cap. 12. *Caverat enim ille sibi sororius adulter , ut si tibi pro- vinciam dedisset , omnium suorum scelerum adiutorem te praberet* : h. e. diligenter & sollicite sibi pro- viderat & pactus fuerat , ut &c. Liv. XXIV. 2. *Optimum visum est , ad Hannibalem mitti legatos , caverique ab eo , ut Creso receptus*

*Brut-*

possit, atque ego ipse cogitans sentio. Quem locum quia

CO-

*Bruttiorum esset*, h. e. caveri & data fide provideri Brutiis ab eo, ut Croto; si caperetur, esset Bruttiorum. Plautus Bacchid. I, 1, 8. *Orat, ut aliquem reperiam, qui caveat sibi ab isto milite, ut se revehat domum. Id huic caveas, amabo te.* Pl. *Quid isti caveam?* B A. *ut revehatur domum.* Et ita passim in Testamentis & Decretis *Cautum* dicitur, *ut*, vel *ne*, hoc aut aliud fiat, h. e. follicite curatum & præceptum. *Cavere ne*, in vulgari usu tam frequens est, ut etiam illud *ne* per Ellipsin aliquando omittatur. Sallust. Catil. 58. *Cavete, inulti animam amittatis.* Ceterum ista vis vocularum UT & NE, rem desideratam aut non desideratam significantium, occurrit etiam post Nomina Substantiva significatio- nis ejusdem, vel propinquæ ver- bis *Metuendi*. Sic post *Metus*; O- vid. *Metam.* VII. 716. *Esse me- tus coepit, ne jurâ jugalia Conjux Non bene servasset.* Post *Pavor*; Liv. XXIV, 42. *Pavor ceperat mili- tes, ne mortiferum esset vulnus Sci- pionis.* Post *Pudor*, Sueton. Aug. 94. extr. *Reticere ipse genituram suam, nec velle edere persevera- bat, metu ac pudore, ne minor inveniretur.* Et passim post *Per- iculum*; Plaut. *Asin.* II, 3, 8. *Haud periculum est, cardines ne foribus effringantur, si istoc ex- emplo tu omnibus respondebis.* Quorum idem est sensus, ac si diceretur, *haud metuendum est.*

Nam *ne* eodem hic ponitur mo- do, quo post verba *metuendi*. Res enim erat minime desidera- ta; *foribus cardines effringi*. Pseu- dol. I, 3, 55. *Non periculum est, ne quid recte monstres.* Quæ pes- sime leguntur etiam in optimis edd. per interrogationem. Sen- sus enim est absolutus, & hic quidem: non opus est, ut quis metuat, ne tu, Leno, bene quid suadeas; quum bene quid suadere nec soleas nec possis. Sic Cicero *Famil.* XV. 1. *Ut sum- mum periculum sit, ne amittenda sint omnes hæ provincie.* pro Sul- la cap. 13. *Si periculum esse pu- tasset, ne ulli unquam indicarent.* Nepos Alcib. 8. *Periculum est, ne immodestiâ militum nostrorum occasio detur Lyfandro nostri op- primendi exercitus.* Sic etiam post *Diffusus*, Tacitus *Hist.* II, 23. *Diffusus paucitati cohortium, ne obsidium longius parum tolerarent;* h. e. metuens, ne tam paucae cohortes parum tolerarent lon- gius obsidium. Et post *Dubium habere*, Sallustius lib. 2. *Hist.* in oratione Macri Licinii, *An du- bium habetis, ne officere quid vo- bis uno animo pergentibus possit?* pro *An metuitis?* Notabile etiam est, quod apud Cicer. *Famil.* II, 19. duplex *Ne* occurrit post *Vereor*, hoc modo: *Verebar, ne id ita caderet, (quod etiam nunc vereor) ne, antequam tu in provin- ciam venisses, ego de provincia decederem.* Ubi posterius *ne* eo- dem sensu ponitur, quo prius;

conatur pervertere Lambinus, „[ipse tamen Asconius

in

ac si proxime a verbo *Verebar* penderet, ac illud totum, *ne id ita caderet*, abesset. At quum illud adfit, interjectumque sit inter *verebar* & posterius *Ne*, atque hoc *Ne* cum seqq. pertinere videatur ad illa, *Ne id ita caderet*, idcirco malim pene pro *Ne* legere *Ut antequam* &c. Nisi putemus, Ciceronem dixisse iterum *Ne*, quia proxime sequitur parenthesis, cujus ultimum est verbum *Vereor*. Probare, quæ heic disputavimus, satis potuimus Cl. Urfino, cujus vide Institutiones L. L. Sect. 8. cap. 19. pag. 469. at minime Cl. Davisio, qui in Notis ad Cicer. Tusc. II. 19. vulgatam & corruptam lectionem in Quiniliano & Cæsare retinet, prætextu plerorumque MStorum, quasi illi nunquam erraverint. Si ita, tum utique ipse male rem gerit, quando ex conjectura præter MStorum fidem emendat Cæsarem, aliosque Auctores. At si usquam a MStis in alia omnia discedere licet, tum vero in ejusmodi locis licitum id esse debet, in quibus a perpetuo ceteroquin usu Linguæ & Analogia recedunt. Nam quid certi tandem habebimus in Linguæ usu & ratione, si eadem plane phrasin & constructio in contrarium prorsus accipiatur sensum, & sine ulla certa distinctionis nota vel ratione modo affirmet palam, modo neget. Alia est ratio singularium vocabulorum, quæ per eu-

phemiam possunt analogice flecti in contrarii sensus speciem. Facillime autem in hac phrasi corrumpi potuerunt MSti, non modo quia *Ut* & *Ne* facile in iis inter se permutantur, sed & quia Latinæ Linguæ usus ab vernaculis prorsus hic discrepat, quæ causa Librarii phrasin hanc aliquoties videntur corrupisse, ad suarum Linguarum usum eam redigentes. Sed corrupta hæc jam ex MStis melioribus reperiuntur ubique fere ab doctis Editoribus emendata, ut in superioribus ostendimus. Si unus aut alter locus supersit, in cujus corruptellam conspirent MSti, quos nunc habemus, & quos omnium Auctorum non habemus æque vetustos & præstantes, illa nolle redigi in concordiam cum innumeris aliis locis, & perpetuo ceteroqui L. Latinæ usu, id vero magis redolet morositatem quandam & perversum nihil ab aliis accipiendi studium, quam sinceram animi & judicii elegantiam. Quicquid hujus sit, certum est non Me tantum, sed plerisque hodie Eruditos, post cognitam controversiæ hujus causam paucissima illa loca, quæ a communi usu recedunt, emendanda censere. Vide omnino Auctorem Gallicum Methodi L. L. Sect. VI. cap. 1. p. m. 526, 527, 528. Quæ vero de me scribit Cl. Davisius, haud satis intelligo. Notat ille ad d. l. MStos suos & antiquas Edd. Manutii,

Vi-

„in Divin. ita legit, ut Lambinus conjecit] alios ad-

Victorii, Stephani, *omittere prorsus particulam Negantem, nec immerito quidem.* At quare non immerito? si eadem sit significatio, sive dicatur *Vereor ut*, sive *Vereor ut non*. Nam subjicit: *Haud tamen alteram loquendi rationem (Vereor ut non) Latinam esse negaverim, id quod fecit V. C. Jac. Perizonius.* At ubi hoc feci? Nusquam certe scripsi, illam locutionem non esse Latinam, cujus ipsius tamen nulla afferuntur exempla, ne a V. C. quidem, nisi ex folis controversis Quintilianii & Cæsaris locis. Sed id voluit forsan, certe debuit voluisse, me neutiquam censere, illam phrasin significare idem, quod altera, *Vereor ut*, significet, prout ille eam interpretatur apud Cæsarem & Quintilianum. Nam pro eo, quod ex constanti analogia dicitur, *Vereor ut id jam ferat quisquam; Veritus, ut hostium impetum sustinere posset*, ille in eundem plane sensum accipit & exponit, *Vereor ut id Non ferat &c. Veritus, ut h. i. sustinere Non posset.* Mihi, fateor, secus videtur, & plerisque jam Eruditis. Neque vero ille suam istius locutionis interpretationem probat, nisi uno & alienissimo Tibulli loco, in quo non *Verendi, Metuendi &c.* Sed *Terrendi* verbum occurrit. Locus est IV. 1. 1. *Te, Messala, canam, quamquam Me cognita virtus Terret, ut infirma nequeant subsistere vires, Incipiam tamen; Quid hæc,*

quæso, faciunt ad controversam phrasin & ejus sensum? Non percepit satis V. C. naturam & significationem locutionum, nec distinguit satis inter finem & effectum terroris, ac causam & materiam sollicitudinis, timoris, terroris. Etenim intelligitur istic adeo, quum sensus sit, *terret me Adeo vel Eo usque, ut vires nequeant &c.* Sic plane ipsum illud *Vereor* apud Cornel. Nep. Attico, cap. 5. *Avinculum habuit difficillima natura, cujus SIC asperitatem Veritus est, Ut, quem nemo ferre posset, hujus sine offensione ad summam senectutem retinuerit. benevolentiam.* Habemus enim hic quoque *Vereor ut*, sed tamen nihil hic locus pertinet ad phrasios, de qua agimus, usum & vim, quum *Ut*, non respiciat hic *Veritus est* absolute prorsus positum, sed *Sic*, atque adeo non notet hic metum vel desiderium aut sollicitam expectationem rei futuræ, sed effectum, ut in Tibulli loco ex terrore, ita hic ex reverentia ortum. Tanti est phrasos & verba Veterum bene percipere & distinguere! Certe debuisset V. C. attulisse potius loca, in quibus *Terrere* notat metu afficere alicujus futuri mali. Ut apud Horatium Od. I. 2. *Terruit gentes, grave ne rediret saculum Pyrrha*, h. e. fecit, ut timerent, ne &c: ubi materia est & causa timoris *Reditus* istius saculi. Sic *Horrere* pro *Timere*, apud Li-

adjungam. Cic. 2. de leg. *Quocirca vereor committere, ut non bene provisã principia ponantur: idem 2. Tusc. cap. 20. Et tamen veremur, ut hoc quod à tam multis, & tot locis præferatur, natura non patiatur: Idem Attic. lib. 7. ep. 12. Si manet, vereor, ut exercitum firmum habere non possit. Quintil. lib. 8. cap. 3. Oppido, quo (vocabulo) sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor, ut non jam ferat quisquam. Cæsar lib. 5. Gall. cap. 47. Veritus, si ex hybernis fugæ similem profectorem fecisset, ut hostium impetum sustinere non posset. Quem locum pervertere conatur Aldus, a Grammaticis deceptus. Plautus Bacch. 4. 5. *Metuo, ut hodie ne possim emolirier. Ne, pro Non, dicebant antiqui, ut sæpe Terentius. In omnibus his locis, imò & semper, particula Ut accipitur pro quomodo, vel quemadmodum, ut cum dicimus, Oro te, ut perficias, id est, ita te oro, ut perficias. Hoc fortasse durum videbitur iis, qui Latinam linguam ignorant, & aliter sunt imbuti; nos tamen hæc latius alibi disputavimus.**

*Ne, post verba timoris, inculcant isti, mutare significationem. Quid hi dicent mihi, si post Ne sequa-*

qua-

vium XXXIV. 4. *Eo magis horreo, ne illa magis res Nos ceperint, quam Nos illas. Sic denique Sollicitum esse; quod fere idem est, quod Vereri; &c. Cicer. pro Müræni. cap. 41. qua cruciatur & sollicita est, ne eundem (filium) paulo post spoliatum omni dignitate conspiciat. Nihil ergo subsidii est in loco Tibulli; certe aliis debuisset exemplis V. C. suam oppositionem, seu rejectam jam a plerisque & vere absonam sententiam, tueri. Sed neque ipse locutionis istius (Vereor ut non) usus, quocunque tandem sensu adhibitus, ex illo*

Tibulli loco & phrasi (*Terret id me adeo, ut nequeant subsistere vires*) ullo probatur modo. Præterquam enim quod plane diversæ sint locutiones; nulla insuper controversia est de eo; utrum post Vereor ut sequi ex Latinæ usu possit qualiscunque negatio; etiam cum Verbis aut Nominibus composita. Si quis enim mihi affirmet, Neminem interventurum; aut Titium id Negaturum; quidni si de eo dubitem; respondere recte possim, Vereor ut Nemo interveniat; aut Vereor; ut Titius; si acriser urgeatur; id Neget.

quatur alia negatio? Cicero Attic. lib. 9. *Sed timeo, ne non impetrem*: ibid. lib. 5. *Unum vereor, ne Senatus, propter urbanarum rerum metum, Pompejum nolit dimittere*: ibid. lib. 14. *Vereor ne nihil habuerit*: Idem lib. 2. ep. 1. Famil. *Non enim vereor, ne non scribendo te expleam*: ibid. lib. 6. *Quibus literis intellexi, te vereri, ne superiores mihi reddita non essent. Sed in his, & similibus, Ne non, est Ut, vel quomodo, vel quemadmodum. Terent. Adelph. Metuisti, ne non tibi istud fœneraret. Martial. lib. 5. cap. 98. Numquid Galla times, ne tibi non placeam?* Harum verò particularum usum sic explico: Si timeamus fugienda, dicimus *timeo ne*; si verò cupita, & optata, dicimus *timeo ut, vel, ne non*; ut, *timeo ne pater veniat*, quia nolo patrem venire: *timeo ut pater veniat*, quia illum venire desidero. Sic loquuntur qui Latinè sciunt. Itaque *Ne* semper prohibet, dum longa est, ut, *ne facias, ne dixeris*; 3<sup>o</sup> si verò postponatur &

30. Si vero postponatur &c.] Non semper in hoc interrogandi aut quærendi usu postponitur. Plautus prol. Aulul. v. 39. *Inspicere vult, ne surreptum sit, pro surreptumne. Casina V, 2, 26. Quæro, ne gladium habeat. Huc refero ferme etiam illa, Cic. Famil. IV. 9. Caput illud est, ut, si ista vita tibi commodior esse videatur, cogitandum tamen sit, ne tutior non sit. h. e. an sit non tam tuta, quam altera: nisi tamen malimus tò cogitandum hic accipere pro metuendum, atque ita sequentia Ne non interpretari eodem modo, quo post Verba Metuendi solemus, quod forsan verius. Disertior est locus Gellii I. 13. Cum primis autem respiciendum putaverunt ingenium*

naturamque illius, cuja res præceptumque esset, ne ferox, durus, inexorabilisque sit, h. e. feroxne. Et V. 19. *Ætas ejus, qui arrogare vult, an liberis potius gignendis idonea sit, bonaque ejus, qui arrogatur, ne insidiosè appetita sint, consideratur. Liquet hinc non adeo esse opus, ut variis tentetur conjecturis Livii locus XL. 49. Et primum quæsvit ab eo, ne sibi liceret ac suis vivere? quum Prætor victurum respondisset, quæsvit iterum, si cum Romanis militare liceret. Ponitur hic ne sibi liceret pro liceretne sibi. Si vero mutari quid istic deberet, distinguerem tantum cum Sigonio, Et primum quæsvit, ab eone sibi liceret &c.*

& brevietur, alia vox erit, non eadem, ut, *credisne? dubitasne? Ne verò, cum diphthongo, Græca vox est, & significat ceriè.*

*Vel in varias significationes distrahitur. Virgil. Vel Priamo miseranda manus. Donatus accipit pro etiam: Budaëus in commentariis pro nam: Alii pro saltem. Ego dico deesse alterum vel: nam hæc particula sola poni non potest. Terent. Eunuch. Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precariò, fac tradas: tolle hinc duo vel, & videbitur alia significatio. Cicero Q. Fratri, Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima: tolle secundum membrum. Terent. Phorm. Sumeret vel fenore, vel alio modo. Persius, Vel duo, vel nemo. Sed hæc satis erunt ad reliqua, quæ multa supersunt, intelligenda [Vide supra Cap. 2. pag. 534. & in Cap. 7. Voculas Neque, & Vel, & ibi Notas 15, 16.]*

QUUM hæc scriberem, ecce tandem quidam mihi objecit, in nominibus propriis, me obtinere non posse, quin ambiguitas, sive, ut barbari vocant, æquivocatio, reperitur. *Petrus* siquidem & *Paulus* in hunc & in illum propriè & ex æquo possunt cadere. <sup>31</sup> Cui ego responde-

31. Cui ego respondebam] De-  
buisse potius nihil respondisse,  
quam quod respondit. Nec enim  
effugere potest, quin agnoscere  
debeat, etiam eodem integro  
nomine proprio diversos sæpe  
homines ex æquo designatos:  
Ita omnibus nominibus *M. Tullii*  
*Ciceronis*, avus, pater, & filius,  
*M. Claudii Marcelli*, *Q. Cæcili*  
*Metelli*, *Q. Fabii Maximi*, com-  
plures diversi sunt homines desig-  
nati. Sed proprium apud Roma-  
nos nomen singulorum hominum,  
erat Prænomen, ut alibi forte  
ostendam. Illud vero cœpit tan-  
dem non alium habere usum,

quam distinctionis inter fratres,  
quorum plures raro fuere uno  
prænomine insigniti. Sed tamen  
& hoc ex re maxime incerta,  
h. e. singulorum hominum arbi-  
trio, pendebat, unde & occur-  
runt aliquando in Historiâ Vete-  
ri duo fratres ejusdem prænomi-  
nis, veluti *Appii Claudii*, *Servii*  
*Sulpicii*, *M. Marcelli*. Verum a  
Nominibus Propriis, quæ, ut  
dixi, ex unius hominis arbitrio  
in singulis familiis pendent, non  
recta ducitur consequentia ad  
Nominâ Appellativa, quæ,  
quod significant, significant ex  
arbitrio & consentiente usu to-

debam, Cicero, aut Tullius, non esse nomina integra, sed partes nominis. Nomen integrum est Marcus Tullius Cicero, cujus frater Quintus Tullius Cicero vocabatur. Sed quum ambiguitas non timetur, parte nominis contenti sumus, ut, Cicero dixit. Novi ego Salmanticae fratres tres generosos, qui Antonii vocabantur, sed cum distinctione, Majoris, Secundi, Tertii.

<p>tius populi. Prænomina Romanorum, vel Aliarum Gentium Nomina Propria, eadem, diversis tamen Hominibus imposita in diversis familiis, considerata in eadem, seu iisdem</p>	<p>literis constantia, Vocabula Appellativa in variis gentibus &amp; linguis ad res diversas significandas adhibita: qualia nonnulla retulit Sanctius capite superiore.</p>
--	---

## C A P. XVI.

*Exploditur Grammaticorum Antiphrasis. Quid revera sit Antiphrasis, declaratur.*

**A**D nauseam usque repetunt indocti Grammatici Antiphrasin figuram: *Parcas* enim affirmant dici, quia nemini parcant; & *lucum*, quia nemini luceat, & huiusmodi sexcenta monstra. Sed ego illos hinc, ut in aliis omnibus, in media luce caligare, vel potius cæcutire, ostendam. Ac primum omnium vocem ipsam *Antiphrasin* ignorant: *φειδῖς* enim non dictionem, [aut vocem potius] unicam significat, sed orationem, aut loquendi modum, ut si quæras, an *opus habere*, sit Latina phrasis, necne? Itaque si esset Antiphrasis quam illi somniant, aliter esset appellanda. <sup>†</sup> Ego verò Antiphrasin esse non inficior, sed longè aliud esse, quàm quod isti opinantur, assevero: est enim Ironiæ quædam forma, quum dicimus negando, id quod debuit affir-

<sup>†</sup> *Ego vero Antiphrasin etc.*] De utrâque Antiphrasi, Rhetorica hac, & illa Etymologica Grammaticorum, Vide Vossium Institut. Orat. IV, 13, 11. qui utramque rejicit.



affirmari: ut, *non mihi displicet, non malè disputat, pro, placet, & bene disputat.* Plutarchi verba in Homerum hæc sunt, ἔστι κὺ Ἀντίφρασις, λέξις, τὸ ἐναντίον, ἢ τὸ παρ᾽εκείμενον, σημαίνουσα, id est, *antiphrasis est sermo,* (Sic enim interpretor λέξις, ex Aristotele 3. Rhet. in principio) *contrarium, quam quod positum est, significans.* Confirmat hoc tali Homericò exemplo, *Neque hos videns gavisus est Achilles. Voluit, inquit, contrarium significare, id est, videns hos, mestus fuit.* Hæc Plutarchus. *Antiphrasin* etiam Julius Ruffinianus non inter Figuras verborum enumerat, sed sententiarum: qui mihi tamen non placet, quòd eam Latinè vocari ait *Omissionem*, ut, quum fingimus omittere ea, quæ tamen dicimus. Virg.

*Quid repetam exustas Erycino in littore classes?*

Atque hæc de Nomine: nunc Rem ipsam excutiamus.

Si Platoni credimus in Cratylo, & Aristoteli tertio Rhetoricorum, qui Nomina simulachra quædam & imagines esse asserunt Rei illius, quam imitantur & nominant, extremæ dementiæ fuerit, nomina per contrarium sensum excogitare. Quid enim putidius, quàm rem aliquam vocari levem, quia sit gravis, vel obscuram, quia lucida sit? Nec obstat illud Terentii & aliorum, *Ehodum, bone vir*, id est, pessime. Nam hæc mera est Ironia, quum contrarium significamus: aliudque est tropum efficere, aliud nomina imponere: tum præterea Ironia pronuntiatione & gestu indicat, quid velit, Antiphrasis verò si esset, ex usu sic significaret. Antiphrasin Quinctil. lib. 8. cap. 6. sub Ironia recenset. Aristophanis interpres in dictione σκολιῶ, <sup>2</sup> negat dici

2. Negat dici Verba à contrario] *cant, non dici verba à contrario sensu, seu non per contrarium; sed sicuti male ominata seu δύσφημα enunciantur plerumque*

dici verba à contrario sensu , sic , τὰ γὰρ δύσφημα ἐπὶ τὸ εὐφημότερον μεταλαμβάνεται , ἔ μὴν τῆμπαλιν , id est , quæ dura sunt , & malè ominata verba , transmutantur in bene ominata , non autem per contrarium. Interpres Nicandri illud Homeri , κύνες ἀργός , exponit per euphemismum , id est , *veloces* ; quia ἀργός semper piger significet , id est , ἄεργος .

Augustinus Dathus jam olim vidit , Grammaticorum *Antiphrasin* vanum esse commentum : isque libellum edidit , *De novem nominibus falsò per Antiphrasin dictis*. Ego ut illius diligentiam laudo , quòd melius aliquid viderit , ita in etymo explicando longè sæpè ab eo dissentio , ut suis locis demonstrabo. Hæc autem sunt , quæ ipse confutat , nomina , *Manes , Lucus , Bellum , Officium , Parca , Ludus , Otium , Calum , Eumenides*. Nos alia præterea nonnulla curavimus refellenda.

I.

melius ominatis vocabulis , sic vicissim non fieri , ut scilicet τὰ εὐφημα μεταλαμβάνεται ἐπὶ τὸ δύσφημότερον. Unde rejicit ille Interpres istorum sententiam , qui putent μέλη παροΐνια dici σκολιὰ h. e. *difficilia* ex contrario , quia sint *facilia*. Sic enim εὐφημον fuisset enunciatum vocabulo δύσφημον , quod fieri negat. Eadem vero ratio prohibet , quominus canes *veloces* appellari poterint vocabulo deterioris ab natura sua significationis , ἀργοί , *pigri* , quæsi minime *pigri*. Videtur potius id ἀργός , quod *velocem* , & *album* , & *custodem* notat , vel aliud esse a τῷ ἀργός , *piger* , vel certe quandam tamen habere cum eo significationis analogiam. Nempe ἀργός proprie significat eum , qui nihil agit , aut nihil habet , quod

agat , & ita uni alicui rei potest esse plane intentus. Hinc forte pro *custode* positum uni rei destinato , qui proinde nihil agere videtur. Similiter κύνες ἀργοί , quoniam Canes , si comparentur cum reliquis animalibus homini domesticis , quæ *Fumenta* à labore , quo hominem juvant , appellantur , canes , inquam , nihil pene habent , quod agant , & tanto magis discurrunt *veloces* , atque ad custodiendas ædes aut hortos semper sunt parati. Ἀργός autem *Album* porro notat , quia is color est plerisque rebus naturalis , non arte factus , nullo opere , seu ἐργῳ , elaboratus. Sic enim & Ager dicebatur ἀργός , qui erat incultus , & Argentum , quod erat infectum , aut non signatum.

## I. M A N E S.

**M**Anes dici affirmant, quod boni non sint, idque testimonio Servii confirmant, qui 3. Æn. de Polydori tumulo sic inquit, *Manes anima sunt, qua, egressa corporibus, nondum alia intrant corpora. Sunt autem maxima, & dicuntur per Antiphrasin: nam Manum, Bonum, unde Mane dictum; ut Eumenides, Parcæ, Bellum, Lucus. Alii Manes ducunt à manando; nam animabus plena sunt omnia inter lunarem circulum & terram, unde defluunt. Alii Manes Deos infernales putant. Hactenus Servius. Augustinus Dathus à manasi Græca dictione, quæ furorem aut insaniam significat, deducit, vel a mano: Ait enim, Manare non tam aquarum fluentium, quam Solis proprium esse in emittendis radiis; unde mane originem sumpsisse, quod in ea diei hora Sol manare incipiat. Sic ille. Sed longè aliter se res habet. Varro De ling. Lat. Antiqui, ait, Bonum dicebant Manum. Nonius Marcellus, Manum, inquit, dicitur Clarum, unde etiam Mane, post tenebras noctis, diei pars prima; inde Matuta, qua Grace Leucothea: nam inde volunt etiam Deos Manes appellari, id est, Bonos ac Prosperos. Festus Pompejus, Manare, inquit, antiqui dicebant, cum Solis orientis radii splendorem jacere cœpissent, à quo & dictum putabant Mane. Alii dictum Mane putant ab eo, quod Manum Bonum dicebant: & paulo post, Mane a Diis Manibus dixerunt: nam Mana Bona dicitur; unde & mater Matuta & poma Matura: & rursus, matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant, & Maturum, idoneum esui, & Mane, principium diei, & inferi Dii, Manes, ut suppliciter appellati bono essent. Vides Festum, propter codicum depravationem, sibi non constare; nihilominus tamen elicimus ex illo, Manes à Manum, quod est Bonum, deduci. Acron in Horatium, Dii Manes, dii Boni; à Manum, quod est Bonum. Antiqui animam à corpore separabant, Manem Deum nuncupabant. Hæc ille.*

Cic. 2. leg. *Deorum Manum jura sancta sunt. Sed nullus esset finis, si quæ de Manibus, Lemuribus, atque Laribus, sunt disputata à Platone, Plotino, Porphyrio, Psello, Proclo, Apulejo, coner in medium afferre: nam nullus ferè cum altero convenit.* Divus August. lib. 9. cap. 11. *Civitatis Dei, Plotini sententiam sic proponit, Dicit quidem, & animas hominum Dæmones esse, & ex hominibus fieri Lares, si meriti boni sint; Lemures, seu Larvas, si mali; Manes autem Deos dici, quum incertum est, honorum eos, seu malorum esse meritorem.* Sic Augustinus. Apulejus de Deo Socratis, postea quam, quid *Genius*, quid *Lemures*, quid *Larva* sint, explicuit, subdit, *Quum vero incertum est, quæ cuique eorum sortitio evenerit, utrumne Lar sit, an Larva, nomine Manium Deum nuncupant, & honoris gratia Dei vocabulum additum est; quippe, quum eos Deos appellent, qui ex eorum numero, justè ac prudenter vita curriculo gubernato, fanis & ceremoniis vulgò admittuntur; ut in Bæotia, Amphiarans, in Aphrica, Mopsus; in Aegypto, Osiris; alius alibi gentium; Aesculapius ubique.* Hæc ille. Hinc natum est illud vulgatum in sepulchris, quod à multis, quid sit, video ignorari,

D. M.

### A C H I L L I S.

hoc est, *Diis Manibus Achillis*: putant enim sepulchrum dicari à *Diis Inferis*. Quare nostri Christiani, ut felicius

3. *Diis inferis*] Nempe *Dii Manes Achillis*, sunt ejus *Genii*. Nam qui vivorum hominum *Genii*, quos duos cum singulis hominibus nasci credebant, appellabantur, illi defunctorum dicebantur *Dii Manes*. Hinc *Manes Deos violasse* dicitur *Candis*, qui *humanâ effoderat ossa*, apud Phædrum fab. 27. Ceterum *Dii Manes* simpliciter & absolute memorati notant plerumque Deos Inferos, seu multitudinem illam animarum vel Geniorum in inferis locis conjunctam. Florus I. 13. *Devotente Pontifice, Diis se Manibus consecrant.* Suet. Tib. 15. *Terram Ma-*

cuius ominarentur, emendarunt, seu corruerunt potius sic:

## DEO OPT. MAX. SACRUM.

Sed, *Diis manibus Achillis*, aut *Ajacis*, idem est, ac si dicat, *Ipsi Achilli sacrum*, aut *Genio Achillis.* „ [Liv. lib. „ 3. *Tribuni instare Claudio*, ut collega *Deos Manes fraudaret*, id est, animam defuncti.] Postremò nemo mihi melius, quid sint *Manes*, explicasse videtur, quàm Pomp. Mela lib. 1. quum de *Augilis Nasamonibus*, (id est, arenosis) loquitur, *Augila*, inquit, *Manes tantùm Deos putant; per eos dejerant, eos ut oracula consulunt, precatique, quæ volunt, ubi tumulis incubuerent, pro responsis ferunt somnia.* Quæ verba sumta sunt ex Herodoto in *Melpomene*, quum de *Nasamonibus* loquitur, in hunc modum, *furejurando ac Divinatione tali utuntur; per eos viros, qui justissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, jurant, illorum sepulchra tangentes: divinant ad suorum accedentes monumenta; & illic, ubi preces peregerunt, indormiunt; ubi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo utuntur.* Mela itaque vocavit *Manes*, quod Herodotus *justissimos atque optimos post mortem.* Plinius, quum hæc à Pomponio accepisset, sic mutavit, *Augila inferos tantùm colunt.* Rursus à Plinio Solinus, *Augila verò solos colunt inferos: quàm rectè mutarint, ipsi viderint.* Obscurè dixit Virgilius *Æneid. 6. v. 742.*

*Quisque suos patimur Manes.*

Quod sic explico; quemadmodum qui alios læserunt, aut necaverunt, patiuntur *Lemures & Larvas interfectorum*, ut *Orestes*, & alii; sic *Anchises & alii boni viri* patiebantur proprios *Manes*, id est, non prius tran-

*Matrem, Deosque Manes orabant,* | III, 2. *Aeternas esse Animas, Vine Mortuo sedem ullam, nisi inter* | *tamque alteram ad Manes.*  
*impios, darent.* Pompon. Mela

transibant ad Elyfios , 4 quàm propria crimina purgarent. „ [ Et hanc interpretationem confirmant hæc Apuleji verba in 2. Florid. *Brachmanæ Pythagoram docuerunt , quæ Diis Manibus , pro merito suo cuique , tormenta , vel præmia.* Omnino autem 5 *Manes* lingua sacrorum dictum videtur , pro *Mani* , id est , Boni : sicut *Porci sacres* , pro sacri , apud Plautum : *Matrimes* , & *Parrimes* , apud Festum , pro , Matrimi , & Parrimi. ]

4. *Quam propria crimina* ] Vel , quam proprii ipsorum Manes crimina illis inhærentia purgassent.

5. *Manes lingua sacrorum &c.* ] Immo vero dixerunt olim promiscue *Manus* & *Manis*. Illud ignorarem ex reliquiis Linguæ Latinæ , nisi Varro , Festus , Nonius , *Manum* traderent olim dictum pro Bono. At Hujus vestigia in ipso Linguæ usu supersunt. Nam inde habemus *Mane* , quod est Neutrum & *Manis* , & ideo construitur cum Neutro

apud Persium Sat. III. 1. *jam clarum mane fenestras intrat.* Et hinc *Mani* & *Mane* in Ablativo , apud Plautum Pœn. III. 3. 37. *A mani ut ad portum processimus.* Cicer. Famil. IX. 26. *Cœnam te quarere a mane.* Sed & inde *Immanis* , quod proprie notat *valde non bonum* , ut interpretatur Festus , in v. *Manuos*. Et ita apud Eundem in v. *Mane* legitur in MS. *nam Mania Bona dicitur* : Sed reponendum haud dubie *dicuntur*. Est autem *Mania* illic Neutrum Plurale.

## I I. L U C U S.

**L**ucus , inquit , à *lucendo* , quia minimè luceat. Hoc refellens Dathus , ait , à *lucendo dici fateor* ; sed per contrarium nequaquam. Idem putat Quintilianum sentire , *Lucum* per Antiphrasin dici. Sed ipse cæterique Grammatici falluntur , quum Quintiliano authore *lucum* à non *lucendo* deducunt : imò verò Quintilianus irridet illos , qui talia comminiscuntur : Inquit enim lib. 1. cap. 6. *Etiamsi à contrariis aliqua sinemus trahi ? ut Lucus , quia umbra opacus parum luceat ; & Ludus , quia sit longissimè ab lusu ? & Dis , quia minimè dives ?* Hæc Fa-

Fabius. ' Ego verò , missis aliorum rationibus , *Lucum* ab Etrusca voce deductum existimo. Etrusca enim esse nomina Varro in Originibus asserit , *Luceres* , & *Lucumones*. Est porrò Etruscis vox *Lucà* , cum accentu in ultima , ( ut Talmudistæ ajunt ) idem quod *senex* sive *senator*. Et de Antiquitate *Lucorum* & illorum religione pleni sunt poetarum libri. *Templum Pici* , inquit Virgilius , *horrendum erat silvis & religione parentum* , id est , *venerandum* , ut Servius exponit. Sed extat apud Lucanum elegans *Luci* descriptio lib. 3.

*Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo , &c.*

## III.

6. *Ego vero missis aliorum &c.*] Eadem & plura habet Scoppa lib. I. Collect. cap. 18. ut proinde nullam hic fieri ejus mentionem mirer. Sed tamen neque hanc illius & Sanctii , neque etiam illam Vossii , *Lucum* à Gr. *λοχός* deducentis , jamque abunde refutati à Georg. Henr. Ursino cap. 8. Observ. Philol. sententiam probare queo , sed cum Datho sine ulla hæsitatione *Lucum* à *lucendo* derivo. In qua etymologia , licet eam ceteris præferat , nescio quid ita tamen hæsitet ille Ursinus. Scilicet antiquissimis temporibus nulla erant templa : Sacra faciebant homines in altaribus sub depositis. Verum quia illa altaria ita in propatulo posita nullam habebant majestatem , nullumque religionis horrorem accidentibus incutiebant , hinc sylvam iis cœperunt circumdare , & quidem opacam ac tenebricosam , quia , ut ait apud Euripidem Bacchus , *σιμονότητα ἔχει κότες* , *angustum quid & vene-*

*rabile habent tenebra.* Unde & Ovid. in Fastis III. 295. *Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra* , *Quo possis viso dicere* , **NUMEN INEST**. Quoniam itaque in medio talium sylvarum erant altaria , inque iis folis fiebant sacra , & proinde perpetuus fere lucebat ignis ; & præterea quoniam frequentissimus in sacris propter quæsitas illas tenebras erat usus etiam tædarum & lampadum , religiosum istum horrorem suo lumine ex mediis tenebris immane quantum augmentum ; hinc ergo sacræ illæ sylvæ dici proprie *Luci* cœperunt , utpote propter istum in altaribus & lampadibus ignem pene semper , certe constitutis jam religionibus , lucentes. Analogia formationis ab illo Verbo eadem est , quæ in *Noctiluca* , quo , ut Varro ait lib. IV. de L. Lat. significabatur Luna. Sed & sic *Ludus* à *Ludo* , *Vola* à *Volo* , *Bustirapus* apud Plaut. Pſeu. I. 3. 127. à *Rapio* , *Naufragus* à *Fran-go* , *Sejugi* & *Sejuges* , *Quadrijugi* & *Quadrijuges* à *Jungo*.

## III. BELLUM.

**B**ellum dicunt, quia non bellum sit. Ridet Dathus, & à Belluis dici contendit, adducens illud Ciceronis Offic. 1. Nam cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, cumque proprium sit Hominis illud, hoc Belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore. Sed fallitur Dathus: hæc enim verba nihil, quod ad etymon pertineat, probant. Accipe igitur veram sententiam: 7 Antiqui duellum ante dicebant, quod postea bellum vocarunt. Ciceronis hæc sunt verba in Oratore perfecto, Quid verò licentius, quam quòd hominum etiam nomina contraherent, quo essent aptiora? nam ut, duellum, bellum, & duis,

7. Antiqui duellum &c.] Varia Belli etyma vide apud Vossium, sed qui recte censuit quodque, Bellum à Duello formatum; & Duellum porro à Duobus deducit, quoniam semper in bello sint duæ partes. Possis forte non absurde item à divello repetere vocabuli hujus originem, ut inde sit divellum, sicuti & Vellus à Vello est, Tergus & Tergum à Tergeo vel Tergo: & sic deinceps, elisa vocali I, Duellum, quomodo & Dortium pro divortium nonnulli dixerunt, Vide Scaligerum ad Festum in V. Aurum: & quomodo Deago ex Deago, Præbeo ex Præhibeo, Prætor ex Prætor, Proles ex Proles, Copia ex Coopia, contracta habemus. Immo quæ propius accedunt ad hoc exemplum, sic Docui, & similia, haud dubie dicta sunt pro Docevi, Rapui pro

Rapivi. Certe sic Vacuus formatum est ex Vacivus, Nocuus ex Nocivus, Statua ex Stativa, dis Græcum ex divis. Denique ne auctoritate Veterum destituamur, in Glossariis Labbæi invenimus Divellio πόλεμος, Divelliones πόλεμοι, ἀρπαγαί. Quæ vocabula si olim fuerunt in usu, ut sane illa Glossaria nos docent, certa pene est nostra Etymologia, utpote quum manifesta ratione ex Divellione videatur formatum Perduellio, quod proprie notat crimen, quo quis tanquam hostis publicus à civitate sua censetur divulsus. Si vero eam originem habet hoc vocabulum, eandem omnino habere debuit Perduellis & Duellum. Sed tamen, si quis Vossii rationes velit præferre, me non habebit valde sibi refragantem.



duis, bis; sic, Duellium eum, qui Pænos classe devicit, Bellium nominarunt, quum superiores appellati essent semper Duellii. Ex his etiam Ciceronis verbis ridere poteris Grammatistas, qui inter duellum & bellum differentiam constituere solebant, quum idem prorsus significant: nisi velis dicere, illud vetus, hoc autem postea usitatum. Antiquè enim dixit Horatius, Græcia Barbariæ lento collisa duello. Vide Festum in Duellum; Duicensus; Duidens hostia; Duis; Duonum, bonum.

## IV. OFFICIUM.

**O**fficium ajunt ab officiendo, quod nemini officiat, vel noceat. Hoc rectè refellit August. Dathus ex sententia D. Ambrosii, in lib. de Officiis, dum inquit, Officium, littera O mutata, quasi efficium dicitur, propter decorem sermonis. Hæc ille. Donatus in Adelph. planius id ostendit, inquit, Officium dicitur, <sup>8</sup> quasi efficium, ab

8. Quasi efficium ] Sic quidem plerique Veterum Grammaticorum. Rectius tamen Vossius ab Officiendo deduxit, sed quod male explicuit. Nec enim idem olim, quod Efficere, significavit illud verbum, sed Facere aliquid circa aliquem, sive Bonum id sit, sive Malum. Usus quidem Verbi maxime hæsit in deteriore sensu, ut significet, quoddam quasi obstaculum opponere alicui, impedimento esse, vel facere aliquid, quod impedimento sit. Sallust. Catil. 51. *Haud facile animus verum providet, ubi illa* (scil. ira & similes affectus) *officiunt.* Et Jug. 52. *Aciem, quo hostium itineri officeret, latius porrigit.* Sed id neutiquam impedit, quo minus officium etiam

in meliorem accipiatur partem, & significet munia & facta obsequii. Nam sic prorsus etiam *Obstare* proprie quidem denotat circa aliquem stare, quocunque tandem consilio & effectu; at dein usu, idem potissimum, quod officere, impedimento esse, seu ita stare, ut impedimento & obstaculo sis: *Obstetrix* vero inde formatum, in contrariam seu meliorem partem sumitur pro muliere, quæ aliis in partu adest & adstat, parata ad auxilium ferendum. Vide & quæ de *Vadibus* & *Vadimonio* disputavimus supra ad Cap. XV. not. 15. Eadem porro significatio est particulæ *Ob* in *Observare*, *Obsidere*, &c. ut modo in bonam, modo in sequiorem partem su-

ab efficiendo, quod unicuique personæ congruit. „ [Itaque  
 „ *efficere officium*, pro facere, aut curare, Plautus dixit  
 „ Bacchid. 4, 4, 103. *Vestrum curate officium, ego efficiam*  
 „ *meum*, Similiter Stichus, *Pro opibus efficiamus nostra munia*,  
 „ id est, ut in Rud. loquitur, *conficimus nostra officia*:  
 „ Trucull. *Lepide efficiam meum officium*. Et Lucretius  
 „ lib. 4. *officium utilitatis* dixit, de membris corporis lo-  
 „ quens, *Utilitatis ob officium potuisse creari*, id est, ob  
 „ effectum, ut efficerent utilitatem.]

matur. Ceterum ab *Officiendo* derivatur etiam *Offector*, h. e. ut Festus ait, *colorum infector*. Sed accuratius Idem in voce *Infector*, distinguit hosce & *Offectores*, hoc modo, *Infectores, qui alienum colorem in lanam conjiciunt: Offectores, qui proprio colori novum efficiunt*. Viri Docti legi hic volunt *Officiunt*, quod nec Ego repudiam: sed non explicant differentiam in significato harum vocum ex verbis Festi. Ego crediderim voluisse Festum, *Infectores* esse, qui colorem rei cujuscunque priorem seu nativum plane mutant, at *Offectores*, qui proprio seu priori colori novum addunt, & ita pro-

prium seu priorem miscent & temperant novo. At longe aliter, quam Festus, Cornelius Fronto hasce voces distinguit. *Infector colorem mutat, Offector officio obest*: sed forsan leg. *officiendo*, ut sensus sit, *officiendo obest* nativo colori, dum adulterat eum, & alio colore addito miscet. Utcunque sit, ex hac derivatione liquet, *Officere* notare proprie aliquid facere circa alium hominem aut aliam rem. Unde & *Officina*, locus, ubi res nativa mutatur arte & operâ in aliam quamcunque formam, seu eam, quam usus requirit. Sic *Officina Fabri Phædr.* fab. 65.

## V. L U D U S.

**L**udus, ajunt, quod longissimè absit à *lusu*, citantque Quintilianum lib. 1. cap. 6. Sed ille, ut monui, irridet illos, qui talia docent. Dathus malè se expedit à quæstione, dum disputat, *ludum literarium*, non ad graviores disciplinas pertinere, sed ad Grammaticam

9. Quintilianum] Adde Festum in voce *Militem*, & *Schola*.

ticam & pueriles institutiones, qui utique *lusus* est præ majoribus & altioribus scientiæ & philosophiæ studiis. In quo quantum fallatur, non est difficile explicare, quum constet, gravissimorum Oratorum scholas vocari *ludos*. Cic. de Orat. *Isocrates magister istorum omnium, cujus è ludo, tanquam ex equo Trojano, innumeri principes exierunt.* Sed etsi demus, *Datum* vera dicere, non tamen propterea *ludi* etymon inde apparet. Exquiramus igitur primævam *ludi* etymologiam, tum deinde ad ludum literarium accedemus. Cui quæstioni ut rectius satisfaciam, illud admoneo, literam Græcam  $\gamma$ , 1<sup>o</sup> perpetuò verti apud Latinos in u, ut  $\phi\acute{\upsilon}\omega$ , *fuo*,  $\lambda\acute{\upsilon}\omega$ , *luo*,  $\phi\acute{\upsilon}\gamma\alpha$ , *fuga*, sic à *Lydiis*, *ludus* dictus, imò & ipsos *Lydios*, *Ludios* vocat Plautus in *Aulularia*. Historiam sic narrat Herodotus in *Clione*: Ajunt *Lydii* ipsi sese *ludos* invenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt; simul autem hæc invenisse, & in *Tyrrheniam*, hoc est, *Thusciam*, colonos deduxisse, idque hunc in modum accidisse referunt. Tempore *Atydis*, *Manis* regis filii, annonæ difficultas per universam *Lydiam* valde grassabatur, adeò ut *Lydii*, qui tunc miserè degebant, non cessantes remedia huic malo quærere, diversa pro se quisque excogitaverint; inventumque tunc ab eisdem alexæ tessèrarumque ludum, & pilæ cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam talorum: horum enim inventionem sibi non vindicant *Lydii*. Porrò ad famem discutendam, alterâ quidem dierum in totum lusibus occupabantur; ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur; alterâ verò à lusibus abstinentes, pascebantur: atque hoc modo annis duodeviginti vixerunt. Hæc Herodotus. *Hesychius* tradit, à *Lydiis*

in-

10. Perpetuo verti &c.] Aliquando tamen etiam in I. Unde à  $\phi\acute{\upsilon}\omega$  etiam *Fio*, ab  $\epsilon\lambda\eta$  *Silva*, ab  $\alpha\sigma\upsilon\lambda\eta\varsigma$  *Asinum*, ab  $\upsilon\omega$

*Hiems*, ab  $\upsilon\iota\delta\varsigma$  *Filius*, à  $\sigma\upsilon\kappa\omicron$  *Ficus* &c. Sed tamen revera in *U* sæpius vertitur.

inventata spectacula, & hinc Romanos dixisse *ludos*. Suidas λυδιάζειν, & λυδίζειν, pro eo, quod est, Lydiorum more vivere. Hæc de vero etymo. Secundo autem modo, <sup>II</sup> *ludus* pro exercitatione capitur, ut, *ludus pileæ*, Græcè, γυμνασία: γυμνάζειν, exerceri in palæstra, in haltere, in disco, & multis hujusmodi. Hinc eodem modo, *ludus literarum*, id est, gymnasium, vel exercitatio literarum.

II. *Ludus pro exercitatione* ] Sine ullo dubio verum est etymon, quod adtulit Sanctius. Nam Romani Ludos scenicos, quos κατ' ἐξοχὴν Ludos appellarent, acciverunt à Tyrrhenis, qui origine sua erant *Lydi*, seu *Ludi*. Hinc ergo à Romanis homo, qui ludos agebat, *Ludius* dicebatur & *Ludio*, res ipsa *Ludere*, & inde *Ludus*. Porro idem ille Ludius Etrusca voce etiam *Hister* dicebatur, & inde Romanis *Histrion*, in qua eadem plane literæ Radicales, ut dicuntur, quæ in Hebraica voce תבא h. e. *tuba*. Scilicet Etruscæ linguæ ratio ex Oriente est petenda. Histriones porro ad *tibia* modulos olim cantabant, saltabantque. Vide Liv. VII. 2. & Valer. Max. II. 4. *Tibia* denique & *Tuba* primitus haud dubie non multum fuere diversæ. Ceterum *Ludus* pro schola proprie & primitus dicebatur de locis, ubi tirones gladiatores ab lanista exercebantur & instruebantur, quia isthic quasi simulachrum pugnae ludebatur, & simul ludis publicis illi præparabantur.

Passim itaque ea vox hoc maxime sensu occurrit: Suet. Cæs. 26. *Tirones neque in ludo, neque per lanistas, erudiebant*. Cap. 31. *Formam, qua ludum gladiatorium erat adificaturus*. Cic. Famil. X. 32. *Miles quidam depressus in ludum gladiatorium*. Tacitus Hist. II. 62. *Ne equites Rom. Ludo & Arena polluerentur*, h. e. Discendo & Exerendo artem gladiatoriam. Inde jam usus hujus vocabuli translatus videtur ad Scholam quoque literariam & oratoriam, sed illam maxime. Plautus Bacchid. I. 2. 21. *Non omnes atas, Lyde, ludo convenit*. Tac. Ann. III. 66. *cui literarium ludum exercere, vetus ars fuit*. Cicero Famil. IX. 18. *Quod, ut Dionysius Tyrannus Corinthi dicitur ludum aperuisse, sic ego, sublatis judiciis, amisso regno forensi, ludum quasi habere ceperim*. Ubi prior est ludus Literarius puerorum, ut posterior ludus Oratorius virorum, Hirtii, Dolabeilæ, &c. qui apud Ciceronem se exercebant in arte Oratoria, ut ipse nos docet Famil. IX. 16.

## VI. P A R C Æ.

Servius in illo Virgil. *Sic volvere Parcas; Dicuntur,* inquit, *Parcæ per Antiphrasin, id est, contrarium sermonem; quia nemini parcant: sic Lucus, quod non luceat; Bellum, quod nulla res bella in eo sit.* Augustinus Datus ibidem, post Servium, non probat Antiphrasin, longamque texit disputationem de nomine *Parcus*: deinde ab illo deducit *Parcas*, quia parcè nobis vitam tribuant. Nam, ut ait Plinius, *quid tam circumcisum, quid tam breve, ut hominis vita longissima?* Sed nobis Varonis sententia magis arridet, quæ refertur ab Aulo Gellio libro 3. cap. 16. sic: *Antiquos autem Romanos Varro dicit non recepisse hujusmodi quasi monstruosas raritates, sed nono mense, aut decimo; neque præter hos aliis partionem mulieris secundum naturam fieri existimasse: idcirco eos nomina Parcis tribus fecisse, à pariendo, & à nono atque decimo mense.* <sup>12</sup> *nam Parca, inquit, immutata litera una, à partu nominata: Item Nonà, & Decimà, à partus tempestivi tempore.* Hæc Gellius. *Parcæ autem tres finguntur Jovis filiæ, quarum nomina & officia hoc versu explicantur, Clotho colum retinet, Lachesis net, & Atropos occat.*

12. *Nam Parca, inquit, immutata &c.*] Verior haud dubie hæc est origo *Parcarum*, præ reliquis à *parcendo*, vel à *partiendo* petitis. Neque tamen putem *Parcas* dici à *Partu* quasi *Partas*, immutata litera una, scil. T in C. quod vult Varro, sed quasi *Paricàs*, vel *Particàs*. Si-

milis elisio in *Fecundus* pro *Feticundus* à *fetus*, *Facundus* à *factus*, *Maturus* & *Matuta* à *maturne*, *Fibula* à *figo*, *Vinea* à *vitis*; *Paricida* ex *Patericida*, *Semen* pro *Serimen*, *Gerimen* pro *Gerimen*, *Surculus* quasi *Suriculus* à *Surus*.

## VII. E U M E N I D E S.

Quas Latini *Furias* appellavere, Græci *Erimnyes* & *Enmenides* dicunt. Sunt autem, ut ait Orpheus,

*Tifiphone, necnon Alecto, & dia Megera.*

Quidam *Eumenidas* dictas putant, ab *εὐμενεία*, id est, *benevolentia*: *εὐμενίζω* enim est *placo*; quia minimè sint *benevolæ*, sed *immites & diræ*. Dathus interpretatur *bene furentes*, ab *εὖ bene*, & *μαίνω furo*. Sed fallitur; nam eo modo per *æ* diphthongon scriberetur *Eumani-des*. Propriùs verò, qui dixerunt, dictas *κατ' εὐφημισ-μὸν*, id est, ut bene ominaremur; <sup>13</sup> in templis enim omnia mala verba per contraria enunciabantur, ut, *vita*, pro morte, & *maſtare*, pro cremare, & *reſtè*, pro non. Sed ego longè aliter interpretor, & *Eumenidas* propriè *pias & mites* appellari contendo; <sup>14</sup> quod ex *Suida* non erit difficile comprobare. Ejus verba sic Latinè vertebam, *Eumenides, Erinnyes, ſubterranea dea: accepisse autem ajunt eas nomen (Eumenidum) ab Oreste: tunc enim primum ab eo Eumenidas, id est, mites & pias, quoniam eas expertus ſit propitias, ferunt appellatas; quibus & ille, maternæ cadis in Arcopago abſolutus, nigram ovem ſacrificavit: & paulo poſt; Haſ & Aſchylus in Eumenidibus, à Minerva fuiſſe placatas in Oreſtis judicio tradit, obtinuiſſeque ab eis, ne in Oreſtem terribiles inſurgerent; unde eas Eumenidas, id eſt, propitias, vocavit. Hæc ex Suida.*

13. *In templis enim omnia mala &c.]* At vide quæ notavimus ad Cap. XIV. nota 22. & ſeqq. Neque vero Vox *Vita* pro *Morte* uſquam directe ponitur, ſed mortui dicuntur *Vixiſſe & Vita functi*: Sic neque *Maſtare* pro *Cremare*; ſed forſan voluit *Sanctius Adolere*, de quo Vide d. cap. n. 23. ut de *Maſtare* n. 24. De-

nique *Reſtè* non proprie in templis aut ſacris ponitur pro *Non*, ſed & promiſcuo ac vulgari in uſu paſſim ita adhibitum in *Comœdiis* reperitur, ut oſtendimus d. cap. n. 25.

14. *Quod ex Suida &c.]* Et *Sophoclis Scholiaſte*. Vide *Voffium* inſtit. *Orat. Lib. IV. c. 13. n. XI.*

## VIII. O T I U M.

**O***Cium* dictum volunt, quòd non *ocys* sit & *velox*, sed *segne* potius *tardumque*: nam Græcis *ocys* *velox* est: ex quo *ocymum* dicitur leguminis genus à celeritate nascendi, & *ocys* adverbium. Hæc destruerè dum conatur Dathus, ineptè philosophatur nesciò quid de vita contemplativa & activa; quòd scilicet in ocio celerius moveatur mens, quàm in actione rerum. Itaque asserit, *ocium* à celeritate mentis nuncupatum; & præterea, si Musis placet, *Ocyum*, per C, & Y, scribi contendit. Sed quis unquam sanæ mentis *otium* & *negotium* per y scripsit? Pierius in Virgil. *otium* per T omnino scribi debere contendit. Aldus in Orthographia sic, *Otium cum T, libri veteres; & Q. Papirius Grammaticus his verbis, In his syllabis sonus literæ Z im-* mistus inveniri tantum potest, quæ constant T & I, & eas sequitur vocalis quælibet, ut Tatius, Otia, Justitia, & similia. *Cujus ego sententiam sequor libentius, quam eorum, qui induciæ & ocium cum C scribunt; Donati auctoritate adducti. Eum enim scripsisse dicunt, induciæ dictæ, quod inde ocium; quod falsum puto: Potuit enim scribere, indutiæ dictæ, quod inde otium; quod sententiam meam confirmare videtur, cui subscribunt antiqui lapides.* Hæc Aldus. Sed quæris, unde dicatur *Otium*; An verò necesse erit omnium verborum origines & etymon patefacere? Cosconius nobilis Grammaticus, teste Varrone, ad mille verba in Latina lingua collegit, de quibus ratio reddi non possêt: hæc enim vocat *primigenia*; qualia sunt, *lego, scribo, sto, sedeo*; <sup>is</sup> sic fortasse *otium*, unde, *negotium*, quasi *nec otium*.

## IX.

<sup>is</sup> Sic fortasse *Otium*] Non absurde tamen ab *Utor* derivatur, quoniam in otio rebus quibuslibet pro arbitrio *utimur* in

maximam nostram *utilitatem*, quam assequi in rebus turbatis haud ita facile possumus. Quas alias adferunt Martinus & Vos-

fius hujus vocabuli origines , infra hujus verisimilitudinem pono. Cicero de Offic. II. 1. *Id tempus consumebatur omne in legendo ; scribendi otium non erat.* h. e. scriptione Uti non poteramus. Sed & hinc *otium* pro ipsius studiis seu scholis , quibus non *utebantur* , nisi qui in *otio* agebant. Cicero Parad. cap. 1. *Illia ipsa , quæ vix in Gymnasiis & in Otio Stoici probant.* Gellius VIII. 3. *Qualia quidem in Philosophorum otio disputantur.* Hinc & pro *Pace* , Tacit. Ann. I. 2. *Cunctos dulcedine otii pellexit* , scil. Augustus. Plaut. Trucul. I. 1. 56. *Re placida atque otiosa , victis hostibus.* Ceterum pro *Uti* dixerunt Vetustissimi *Oeti* vel *Oiti* , unde facile *Otium* deduxeris. Sed tamen , ut vere dicam , neque hæc fatis se mihi approbat significationis Analogia , idcirco , & quia commoda ejus vocabuli origo , nec Græca , nec

Latina in Lingua reperitur , derivare malim *Otium* ab Hebr. *עו* *tempus*. Hebræorum enim litera *y* respondit olim literæ Græcorum & Latinorum *O* , ut vel ex ordine literarum constat. Sic ab *עשיר* *Osiris* , à *עור* *Orbus* , à *עלן* *Olympus* pro Cælo , quia omnia *Tegit*. Forte & a *עלה* / *ascendit* derivari debet Latinum *Oleo* , de quo supra ad Caput XIV. no. 23. egimus , & quod notat *cresco* : Nam qui crescit , ascendit in altum. Plane ut hoc ipsum *Altus* est a Verbo *alor* , h. e. nutritior , atque adeo notat proprie eum , qui bene nutritus crevit in altum. Sæpe tamen illud *y* transit etiam in literam *A* , sed tunc maxime , quando ejus sonus vel signum isti literæ additur vel subjicitur , ut liquet ex Nominibus Propriis cum Vocabulo *עור* in regiminis forma compositis , ut *Abdimelech* , *Abdastartes* , &c.

## IX. C O E L U M.

**C***elum* à celando deducunt , quòd patens sit , nec coopertum ; sed nemo scribit *celum* sine diphtongo æ , vel œ : illo modo dicitur à cælando , id est , pingendo ; hoc autem à Græco *καίλω* , id est , cavo. Plinius lib. 2. cap. 2. *Formam ejus in speciem Orbis absoluti globatam esse , nomen imprimis , & consensus in eo mortalium , Orbem appellantium , sed & argumenta rerum docent* : ibidem cap. 4. *Celum quidem hand dubie cælati argumento diximus , ut interpretatur M. Varro.* Hæc Plinius. At M. Varronis verba , licet corrupta , diversum sentire videntur : is igitur libro 4. Analogiæ sic in-



inquit, *Cælum dictum scribit Aelius, quod est Celatum. aut à contrario minime Celatum, quòd apertum est; non malè, quod posterius Aelius; multo potius, celare à celo, quam cælum à Calando; sed non minus illud alterum de Calando ab eo potuit dici, quod interdum celatur, quam quod noctu non celatur omnino. Ego magis puto, à chao cavum, & hinc cælum; quoniam, ut dixi, hoc circum supraque, quod complexu continet terram, cavum cælum. Itaque dixit Andromacha, Nocti, Quæ cava cœli signitinentibus conficis bigis; & Agamemnon, in altissimo cœli clypeo: Cavum enim clypeum: Ennius item ad Cavationem; Cœli ingentes fornices. Quare ut à cavo cavea, & caula, & convallis, cavata vallis, & cavadium; ut cavum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, à cavo; à cavo cælum. Hæc Varro. Cui astipulatur Lucretius, cum dixit, *Caulas atheris*. Ego itaque <sup>16</sup> cælum, cum œ scribo, cum Doctissimis, & verba Plinii, Varronem citantis, corrupta vel aliena puto, quæ sic legenda censeo,*

16. *Cælum cum œ scribo*] Sic plerique. Quin & ipse sic scribere sum solitus, quum id postulare videatur origo vocis, quæ commodissime & proxime a Gr. Κοῖλον derivatur a plerisque. Sed tamen valde dubito de hac ejus Orthographia, atque ideo etiam de Etymologia. Nam certe Aldus ex Lapidibus scripsisse Veteres ostendit *Cælum*: quod firmant exempla a Cellario allata ex Grutero & Aliis, licet alicubi reperiat quæque, sed rarius, *Cælum*. Sed vel maxime priorem videntur scripturam probare illæ vocabuli Etymologiæ, quas ipsi Veteres dederunt. Nam Aelius apud Varronem, tum Plinius & Isidorus, a Cæ-

lando derivant, quia Cælum stellis aliisque figuris videtur cælatum. At Varro lib. IV. directe & proxime a *Cavo* deducit, non a Κοῖλον; Nam ipsam hic spectat voem *Cavi*, non ejus significationem, & ideo illius quoque vocis etymon a *chao* repetit. Quid ergo aliud hinc possumus colligere, quam Veteres A, non O, in scribenda hac voce adhibuisse, seu scripsisse *Cælum*, non *Cœlum*. Nam si *Cœlum* fuisset scriptum, Varro haud dubie, non a Lat. *Cavum*, sed a Gr. Κοῖλον id proxime derivasset. Vide & supra ad Cap. XV. n. 21. ubi & vulgatam Plinii lectionem asserui contra Sanctium.

seo, *Cœlum quidem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.*

Atque hætenus de novem nominibus, quæ Augustinus Dathus suscepit. confutanda: Nunc nos ad alia transeamus, quæ à maximi nominis Grammaticis & Rhetoricis per Antiphrasin dicta passim adducuntur.

## X. MORUS.

**P**linius lib. 16. cap. 25. *Sicut Morus, inquit, quæ novissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. Ex his Plinii verbis multi ansam cepère, ut docerent, morum dici per antiphrasin, quia minimè sit stulta: μωρός enim stultum & dementem significat. Alciatus in Emblematis, postquam dixit de Amygdalo, subdit,*

*Serior at Morus, nunquam nisi frigore lapsò  
Germinat, & Sapiens nomina falsa gerit:*

At verò nec Plinius id sentit, nec si sentiret, illi subscriberem. Res autem sic se habet; Multa nomina apud Græcos scribuntur per *αυ* diphthongon, quæ Latini nunc per *au*, nunc per *ω*, enunciarunt; ut ταῦρος, *taurus*; αὐλή, *aula*, Κάκασος, *Caucasus*, ἄυριον, *aurum*. Orata, inquit Festus, genus piscis appellatur, à colore auri, quod rustici Orum dicebant, ut, auriculas oriculas. Itaque Sergium quoque quendam prædivitem, quod & duobus annulis aureis & grandibus uteretur, Oratam dicunt esse appellatum? Hæc Festus. Quin & sæpe apud antiquos, *au* migrabat in *o*, ut cauda coda; Caurus, Crus; plastrum, plostrum; cautes, cotes; candex, codex; plando, plodo, explodo; Plantus Plotus; cautio, cotio; ut apud Plautum, *Nihili cotio est*. Eodem igitur pacto ex μαυρός, id est, obscurus & niger, fit *morus*, cujus fructus niger est. Quid, quod etiam 17 apud Græcos in usu

17. Apud Græcos in usu est] *έtu*. Unde idcirco rectius deducit Vossius Latinam vocem, licet

usu est *μορέα*, pro ipsa arbore mori? Sæpissimè Hispani faciunt o: ut, *Taurus*, *toro*; *aurum*, *oro*; *laurus*, *loro*; *pausas*, *posas*; *Maurus*, *Moro*; *moral*; *laus*, *loor*; *laudare*, *loar*; *Paulus*, *Polo*; *cauda*, *coda*; *causa*, *cosa*; *paucum*, *poco*, *audire*, *oyr*; *auditus*, *oydo*; *cautum*, *coto*; *caules*, *coles*. Ita Italicè *Moro* significat fuscum; ut apud Tassum in Amadigi canto 57.

*Un Gigante nel volto arscio, & moro.*

licet repugnante profodia: nam per Antiphrasin a Gr. *μορὰς*, *Morus* & *Morum* priorem habent longam, & forsàn ideo, sisse videtur Plinius, licet ei quia ipsi Veteres verum vocis neque Nos hac in parte subscribentem velimus. etymon ignorarunt, atque adeo

## XI. MILES.

**F**esti Pompei hæc sunt verba, *Militem Ælius à molitia*, κατ' ἀντίφρασιν, (id est, per antiphrasin) *dictum putat*, eo quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat: sic ludum dicimus, in quo minimè luditur. Hæc ille, fatis ineptè. Ulpianus lib. 29. l. 1. §. de Militari test. *Miles*, inquit, *appellatur*, vel à *malitia*; id est, *duritia*, quam pro nobis sustinet; aut à *multitudine*; aut a *malo*, quod arcere milites solent; aut à Græco verbo χίλιοι, unde χιλιασὺς tractum est: nam ita Græci τάγμα, & mille hominum numerum, appellant; quasi millesimum quemque dicas; unde ipsum quoque ducem χιλιαρχον appellant. Hæc ille. Ex his autem opinionibus postrema verior, & aptior est, utpote quæ Græcæ origini magis quadret. 18 Itaque miles propriè dicebatur, qui unus è mille non sine

18. Itaque miles proprie etc.] mines conferebat in Legionem. Vere Miles a Mille deducitur, Unde qui inter eos erat, dicebatur Miles, quasi milesimus, seu unus ex illis mille vel millesimis. Qui vero his mille Mil-

sine dignitate nomenclaturæ vocabatur. Nos dicimus de xxiv. rectoribus Hispalensibus, *Et veynte y quatro de Sevilla*. Verba porrò Ulpiani male citat, & interpretatur Laurent. Valla lib. 1. cap. 14.

Iesimis feu Militibus præerat, à Tribu, quæ hos mille conferebat, *Tribunus* appellabatur. Hæc vera ratio & origo vocabuli *Milles*. Quæ quum tam leniter fluat, & ultro nobis offeratur ab ipsis Veteribus, Varrone, Ulpiano, Eutropio, Isidoro, ac recipiatur a Valla, Onufrio, Sanctio, Vossio, Aliisque, facile patior eam irrideri, & inconditam pronuciari ab iis, qui nihil melius habent, quod adferant, & tantum longe petita ex Græcia, heic obscura, nobis ingerunt. Vallam a Sanctio heic accusari nollem, quum recte prorsus verba Ulpiani *Millesimum quemque* d. l. exposuerit,

## XII. S I M U L T A S.

*Simultas*, inquit Festus, *dicta ex contrario, quia minime sint odientes se simul*. Hæc ille. <sup>19</sup> Sed quur non potius à *simulando*, quum qui litenter dissentiant, semper simulata loquantur, donec vindictæ sese offerat occasio? Hic potius Laur. Vallæ in Raudensem assentior. *Simultas*, inquit, *est latens odium*; ea simultas plerumque intelligi contenta est, cum inimicitia opere se ostendat.

„ [Videtur antiquitus *simultas* significasse pactum, „ sive quod inter duos simul convenisset, quasi *Simulitas*: „ postea usurpatum, pro tacita conventionem mutui odii. Plebs quidem Romana, *simultatem* sic vi- „ de-

19. *Sed cur non potius à simulando*] Addit hoc ipsum etiam Festus: *Potest, inquit, et à simulatione dicta existimari, quia simulate loquuntur ad invicem*. Ego vero potius dictum arbitror ab eo, quod inter pares solet esse æmulatione, &, quæ inde oritur, invidia ac contentio, unde tandem directe pro odio & inimicitia etiam palam exercita passim ponitur. Hoc certum, *Simultas* dici per contractionem pro *Similitas*, ut *Facultas* pro *Facilitas*. Vide Vossium.

„detur usurpassè , velut ex Hygino apparet. Fab. 50.  
 „Cum multi Pelia& filiam peterent , Pelias simultatem his con-  
 „stituit , ei se daturum filiam , qui feras bestias ad currum  
 „junxisset. Et Fab. 22. Aeta Jasoni hanc simultatem con-  
 „stituit , si vellet pellem auratam auferre , tauros aripedes  
 „jungeret jugo.]

## XIII. VIOLA.

**V**iolam dictam volunt quidam , quasi non violatam ,  
 vel non violandam. Ineptè fanè , 2<sup>o</sup> quum violo ver-  
 bum à voce viola ducatur : nam violare virginem est de-  
 florare , & violæ colorem inferre ; ut latius in nostris  
 Originibus ostenditur. Alii minus malè , à vi olendi.  
 Sed melius à Græca Ion , more diminutivorum : idque  
 eo melius potest persuaderi , quod Æoles , unde plu-  
 rima Latini sibi deflexerunt , scribebant Fion , digamma  
 Æolico , ut ait Terentianus. Et digamma Æolicum  
 verti apud Latinos in V. tritum est ; ut , ois , ofis , O-  
 vis ; oon , ofon , Ovum ; oionon , Foinon , Vinum ; Táως ,  
 Tafos , Pavo ; aion , aifon , Aevum ; oia , Foia , Via ; oi-  
 deo ,

20. Quum Violo verbum &c.] Id vero , licet Sanctii Origines non viderim , & proinde ejus rationes examinare non potuerim , ineptum pronunciare non vereor. Violo & Violentus omnino deducuntur à Vis. Sicut a Lux , Luceo & Luculentus. Violare autem Virginem notat vim ei inferre , vi facta contaminare pudicitiam ejus. Hinc ad res alias transfertur , veluti , violare fœdus , amicitiam , &c. Sed sæpiissime simpliciter & absolute ponitur pro vim facere. Liv. I. 9. id clamitatum , ne quis violaret puellam ,

h. e. vi raperet , auferret. Sueton. Cæf. cap. 89. Plerique eodem pugione , quo Casarem violaverant , se interemerunt. Hinc pro duriter & aspere alloqui al. Liv. II. 56. Ne verbo quidem violatis Consulibus. Sic passim Violentus homo est homo vehementis ingenii & verborum factorumque : Liv. I. 46. Ne duo violenta ingenia conjungerentur. Sueton. Aug. 51. Violentius conqueri. Ceterum Violam quod à Græco Ion derivat Sanctius , prorsus probo.

deo, Foideo, Video; Is, Fis, Vis; & verbum Vapulo, ab Apolluo, pereo, vel Apolumai, peribo; Æolicè Fapolo, inde Vapulo, pereo, vel doleo. Sæpe reperias apud Comicos in imperandi futuro, vapula, & peri, & plora, & jubeo te plorare. Formia unde dicantur, indicat Strabo his verbis, Urbs à Lacedæmoniis condita, prius Hormia dicta, Ἀπὸ τὸ ἑυορμου, id est, propter portus bonitatem & commoditatem. Versus autem Terentiani de Digamma Æolico hi sunt:

*Nominum multa inchoata literis vocalibus*

*Æolicus usus vertit, & digammon præficit.*

*Æolica Dialectos autem mista ferme est Italæ.*

*Hesperon quum dico Græce, Vesperum cognominat;*

*Estia sic Vesta facta: Vestis Esthes dicitur:*

*Hina quem Græce vocamus, Vim jubet me dicere:*

*Ear est multis in usu, & magis poëticum est;*

*Er enim nativa vox est: ille Ver hoc dicitur.*

*Quos Homerus dixit Enetous, ille Venetos autumat:*

*Et Viola flos nuncupatur, quem Græci vocant Ion:*

*Et Jolaos, ille Violens, crede Marco Tullio:*

*Quamque Itun dicunt Achæi, hanc Vitem gens Æoli.*

*Plura Sappho comprobavit, Æoles & cateri.*

Vomo etiam, & Vomer, seu Vomis, ab ἐμέω, vel ἐμῶ, (vomo) & Vomica, quod semper evomat sanguinem.

#### XIV. ÆGER.

**Æ**Ger, inquiunt, ab ago, quod nihil possit agere. Nil vidi, aut legi ridiculum magis. Alii ab Græco αἰαί, quod est doloris signum & querelæ. <sup>21</sup> Alii ab αἰαίζω, ζειν,

<sup>21.</sup> Alii ab αἰαίζω] Mihi hoc etymon præ reliquis omnibus videtur vero proximum. Nam ab αἰαίζω, unde & αἰαίσιζω lamentatio, commode deduxeris αἰαίζω, quod olim in usu fuisse potuit. Et hinc Latini elisa litera A, propter concursum plurimum

ζειν, id est, lamentari. Sed non longe abierit ab ago, eo quod agatur infirmitate vel tristitia: & agere vitam, ad id alludit. Virgil. *Vitamque extrema per omnia duco.* Sed placet ab αἰ αἰ.

rium vocalium, suum Aeger pro Cogo dixerunt pro Coago, Deo Aeager videntur formasse, sicuti pro Deago, & similia.

## XV. DIS, PLUTO.

**D**Is, inquit, quia minime dives. Quod ex Quintil. lib. 1. cap. 6. eliciunt, quum potius, ut diximus Quintilianus hujusmodi etymos irrideat & infectetur. Cic. 2. Natur. Deor. à divitiis videtur deducere, *Terrena*, inquit, *vis omnis atque natura Diti patri dicata est: qui Dis, ut apud Græcos Πλάτων, quia & recidunt omnia in terras, & orientur è terris.* Hæc ille. Cui consonat Ovid. 1. Metamorph.

----- *Itum est in viscera terra,  
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,  
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Itaque sine Antiphrasi, <sup>22</sup> Dis à divitiis, quas possidet, aut divitiæ à Dite, (est enim ditissimus) rite nominabitur.

<sup>22.</sup> Dis a Divitiis] Immo quasi tur Pluto, sic etiam a Divitiis per contractionem dicitur Dis pro Græce dictus. Vide & Vossium. Dives, sicuti Dites pro Divites, quoniam revera Dives habebat.

## XVI. PONTUS.

**P**Udet referre Ponti etymon: olet enim facem Grammaticorum. Dicunt isti, quasi sine ponte: quia mare pontem habere non possit. Nihil magis ridiculum est, quam quum Græcis vocibus etymum redditur Latinum, aut contra. Lapis dicunt, quia pedem ledat, vel à

à labando, quum Græcè sit λάσας; & *petra*, quia teratur pedibus, aut pedem terat, quum sit πέτρα, vel πέτρα. Itaque *Ponti* etymon Latinè reddere imperitiæ fuit. Nec etiam necesse fuit *Ponti* etymon scrutari, quum pro mari accipitur: 23 nam propriè mare non significat,

23. Nam proprie Mare &c.] Dubitem sane, immo putem esse proprium Maris Euxini vocabulum, vel saltem ei κατ' ἐξοχῶν tributum. Certe *Propontis* proprium est vocabulum istius Maris, quod ante Euxinum est, veluti *Minoris Ponti* ante *Majorem*: & *Hellepontus* Freti ante *Propontidem*. Etymon *Ponti* recte forsan à πόνος, labor, ut monuerunt jam alii, deduxeris; quia periculosa & laboriosa istic erat navigatio, propterea, quod illud Mare commodis portibus & stationibus destituebatur, unde & olim Ἄξενον, quasi importunum adventantibus, Græci crediderunt cognominatum. Adde quod celeberrima Græcorum expeditio prima instituta fuit in hunc Pontum Euxinum, nec sine maximis periculis & laboribus. Unde ab illis reducibus videri posset id *Ponti* nomen Mari huic impositum propter exantlatos illic labores; & sic ad alia quoque Maria dein translatum, sed & cum regione vicina quoque tandem communicatum ea ratione, qua passim apud Græcos & Latinos IN Urbe aut Mari aliquid factum dicitur, quod in agro suburbano, aut in terra mari proxima accidit. Vide me ad Aelianum Var. Hist. II. 25.

6. Quin ipsum illud *Hellepontus*, quod manifeste est primitus ipsius Maris nomen, tamen æque ac *Pontus*, regionem illi adjacentem quoque notat. Corn. Nepos in Pausan. 2. *Pausaniam cum classe communi Cyprum & Hellepontum miserunt, ut ex his Regionibus barbarorum praesidia depelleret.* in Timoth. 3. *Defecerat Samos, descierat Hellepontus.* Hinc jam Homo istius Regionis dicebatur *Hellepontius*, Cicero Famil. XIII. 53. *Commendo tibi negotia ejus, quæ sunt in Helleponto, & si quid habebit cum aliquo Hellepontio controversæ, ut in illam διοίκησιν rejicias.* Adde vocem *Pontus* factam esse communem & appellativam, non Terræ, sed Maris, & inde derivata ποντιζεν, & similia, *Maris* semper significationem præferentia. Ex quibus omnibus colligendum videtur, vocabulum hoc primitus impositum Mari Euxino, & sic dein communicatum cum adjacente Regione potius, quam contra. Bochartus tamen in suo Phaleg. I. 10. in eo consentit cum Sanctio, quod nomen id primum tribuit regioni, dein Mari, regionemque putat Orientalium lingua per metathesin literarum sic appellatam, quasi terram



cat, sed regionem illam, cujus fuit Mithridates Rex. Unde Juvenalis, *Festino ad nostros, & regem transeo Ponti*. Ibi est *Pontus Euxinus*, & ita *Pontus* accipitur pro mari, ex parte totum; ut *Fretum* pro mari, quum sit *Fretum* propriè, quod Græci vocant *Porthmon*, à *feruendo*, quod ibi maximè fervet aqua: nos vocamus *Estrecho*. Denique passim Græcè legas, *πόντος & ἀλὸς*, id est, *Pontus Maris*, & *Freta Ponti*; ut *æquor maris*.

*Botna* vel *Botnim*, h. e. *nucum*, quæ frequentissimæ in ea: Unde & à Latinis scriptoribus sæpe *Ponticarum Nucum*, ut præ-

stantissimarum, mentio fit. Neque absurdum sane illud, licet verum non putem.

## XVII. PELAGUS.

Solent etiam & Græci Grammatici, quamvis doctiores, ineptire; dicunt enim *πέλαγος* à *πέλας*, id est, *prope*, & *γῆς*, id est, *terra*: quia non *prope*, sed *longissimè abest à terra*. Sed *pelagus* propriè mare non significat, sed profunditatem maris, Hispanè, *Pielago*. In Euangelio D. Matthæi legitur, *πέλαγος τῆς θαλάσσης*, id est, *Pelagus maris*, hoc est, in medio maris. 24 Crederem dici *pelagus*, à *πέλας*, *prope*; quia *prope litus statim pelagus est*, id est, *profunditas maris*.

24. Crederem dici *pelagus* &c.] Verisimilius fecere, qui ab Hebr. *כַּוְנָה* *Rivi* deduxere. Sicut & sequens vocabulum *Charontis* ab Ægyptiaca origine repetiverunt Eruditi, quæ *portitorem* significat, probante Vossio, quem vide. Certe *χάρων* non à *χαρῶ-*

*νία*, sed hoc ab illo derivatur: neque etiam à *χάρωψ*, quo propriè *lotos habens oculos* notatur, cum nihil lætum Charonti tribuatur ab ullis Scriptoribus. Vide Virgilium *Aen. VI. 298.* &c.

## XVIII. CHARON.

Lilius Gregorius Giraldus de Diis gentium sic ait, *Charon Deus infernus, dictus per Antiphrasin, quasi Ache-*

cheron : alias tamen etymologias Phornutus adducit, quas non satis probo. Hæc ille. Mihi placet Natalis de Comitibus in Mythol. χάρων, inquit, à χάρω, id est, gaudio, quia transitus Lethei fluminis ad sedes beatorum maximo cum gaudio fiat. Sic ille. Invenio & χάρων, pro leone, ἀπό τῆς χαροπότητος, id est, ab splendore oculorum. Huc videtur Virgil. Æneid. 6. respexisse, *Stant lumina flamma* : & Ovid. Metamorph. *Rubra suffusus lumina flamma*. Seneca in Hercul. Fur. act. 3. *Concava lucent genæ* : sic enim legendum, non *squallent*. Dicuntur etiam χαρώνια, hiatus terræ immensi, & χάσματα, ex Diogene Laërtio, & Josepho Scalig. in Æthna; unde non male posset deduci Charon.

## XX. HOLOSTEON.

**H**olosteon, inquit Plinius lib. 27. cap. 10. *sine duritia herba ex adverso appellata à Græcis, sicut Fel Dulce* : tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine quadratur digitorum, ceu gramen, foliis angustis, astringens gustu, nascitur in collibus terrenis; usus ejus ad convulsa rupta, in vino pota. Hæc omnia sumpsit Plinius ex Dioscoride lib. 4. cap. 11. præter illa, *sine duritia, ex adverso appellata à Græcis, sicut fel dulce*. Qua in parte non assentior Plinio, si modò illa Plinii sunt tam disparata verba: nam quum dicimus fel Dulce, non Antiphrasis est, sed ironia. Deinde apud Dioscoridem <sup>25</sup> non ὀλόσειον,

25. Non ὀλόσειον, sed ὀλέσειον legitur &c.] Nescio quid sibi his verbis velit Sanctius. Verum est, in vulgatis Dioscoridis edd. legi ὀλέσειον, sed Docti interpretes ex Galeno & Plinio ostenderunt istic liquido satis, legendum ὀλόσειον. Sed an ὀλέσειον notat *perdens coronas*? ubi hic *corona*? quæ pars vocis eas denotat? Ferri id posset, si legere-

tur ὀλέσειον, quod nusquam legitur. Sine dubio ὀλόσειον dicta est hæc herba, quia tota constat ex cauliculis. Caules autem sunt veluti *ossa* herbarum & foliorum. Quod vero Laguna putavit fuisse *pilosellam*, id vero refutatum vide a Matthiolo, qui & figuram hujus herbæ vel fruticis exhibet in lib. IV. Dioscor. cap. 10.

σειον , ſed ὀλέσειον legitur , id eſt , *perdens coronas* , quia coronaria non ſit. Et verò ſi gramini ſimilis eſt , rite vocabitur *holoſteon* , id eſt , dura , & tota oſſea , & non per antiphraſin. Doct̄or Laguna noſtram *pilloſellam* eſſe arbitratur , quæ ideo ſic vocatur , quod minus ſit horrida , villoſa , & veluti ſpinofa.

## XX. ORTHOPNOEA.

Cœlius Aurelianus lib. 3. cap. 1. Chronion , quum fere attigiſſet , quid eſſet *Orthopnoea* , id eſt , ſpirandi difficultas , ſubdit : *Item , ut alii dicunt , contrario vocabulo ſua virtutis nomen accepit : nam quum ſpirationem convertat ac depravet , tanquam corrigat , Orthopnoea nuncupatur , quam nos ſpirandi dicere correctionem poterimus ; multa enim contraria interpretationis vocabulum ſumpſerunt ; ut fella , quæ Græci γλυκέα vocant , velut Dulcia , quum ſint amariffima.* Hæc verba coincidunt cum illis Plinii ex capite præcedenti , utraque ex ingenio Grammaticorum. Quanto ſimplicius & rectius diceretur , <sup>26</sup> *Orthopnoea* ideo dicitur , quia niſi recto & extenſo collo ſpiratum emittere non poſſimus.

26. *Orthopnoea ideo dicitur* ] futile Grammaticorum inven-  
Vide & Voſſ. Inſt. Orat. IV. 13. tum , explodit.  
11. ubi item Antiphraſin , ut

## XXI. LUSTRA.

Servius lib. 1. Æneid. ſic , *Lustra* , & *Lupercalia* per *contrarium* dicimus : quia *parum luſtrantur*. Sed quantum Servius fallatur , & jam sæpe docuimus , & de *Lustris* egimus ſatis in Regula quinta , quum diſceptavimus , unius vocis unicam eſſe ſignificationem. [Vide Cap. XIV. No. 20.]

Erunt & alia multa , quæ Grammatici , ut ſunt ad errores ingenioſi , comminiſcuntur. Sed hæc ſatis fuerit

rit confutasse, ex quibus facilè intelligetur, nullam posse esse vocem, quæ ex impositoris mente contrarium possit significare.

## C A P. XVII.

## R E S P O N S I O

*ad quædam Objecta.*

**S**cripsi in quadam epistola, *justa sollemnia facere*: reprehendor in orthographia, & in significatione; nam *sollemne*, inquit, est, quod quotannis fieri solet.

I. Nam *Sollemne inquit* &c.] Crediderim quidem cum Sanctio, veram seu origini suæ congruentem esse Orthographiam, qua usus est, quum eam antiqui Lapidés quoque probent. Sed posteriores tamen Veterum vel sic dixisse censeam *Sollemnis* potius, quam *Sollemnis*; Plane sicuti maluerunt tandem *Portunus* pro *Portumnus*, *Fortuna* pro *Fortumna*. Porro crediderim proinde etiam hoc, primitus quidem id vocabulum, utpote tantummodo derivatum & deductum à *Sollus*, h. e. totus, integer, non tam significasse *precipuum*, *singulare*, & *eximium*, ut mox Sanctius explicat, quam *Perpetuum*, *Continuum*, *integrum*, cui nihil deest, quod ad ejus integritatem requiratur: sed tamen deinceps adhibitum revera etiam in significatione ejus, quod omnibus annis feret, & quod sic usu continuo

& annuo diu perseveraret. Certe Festus in Scillo, *Sollemne*, quod omnibus annis præstari debet. Festus autem sua hausit ex Verrius Flaccò, qui vixit temporibus Augusti. Nullum igitur potest esse dubium, quin Verrius eo sensu, ut & pro eo, quod *usitatum sit*, illud vocabulum adhibuerit, & haud dubie plures illo tempore. Ne dubites, sic Livius I. 7. *Tradito servis publicis sollemni familia ministerio*. Cap. 31. *Mansit certe sollemne, ut quandocunque nunciaretur idem prodigium, ferie agerentur*. XXXVIII. 48. *In ea civitate, qua in sollemnibus verbis habet, quum triumphum decernit: Quod bene ac feliciter Remp. administravit. Sollemnia hæc Verba quid aliud quæso sunt, quam Usitata, & longo usu continuata?* Phædr. in Præfat. lib. 3. *Ergo hinc abesto, Livor, ne frustra gemas, Quoniam mihi sollemnis debe-*

let. Orthographia vera est ; dicitur enim *sollemnis*, à *sollo*, voce *Osca*, id est, totum, teste Festo : *emnis* autem est productio vocabuli, ut in *legimus*, *editimus*. Aldus in Orthographia sic ait, *Sollemne*, non *sollenne* ; *habent antiquissimi libri*, & *lapides*. *Analogia Solenne*

vi-

*debetur gloria*, h. e. talibus meritis tribui solita. Pom. de Or. juris. §. 6. *Ex his legibus Actiões composita sunt, quas ne populus, prout vellet, institueret, certas sollemnesque esse voluerunt*, h. e. constanti usu receptas & ita singulis rebus proprias, ut *aliæ*, si adhiberentur, nihil valerent. Interim quicquid singulis annis fiebat, itidem appellabatur *Sollemne*. Hinc passim *sollemnes dies, ludi, sacra*. Liv. I. 35. conjungit *solemnes annuos ludos* : unde tamen liquet, non esse *Anni* vocem aut significationem vocabulo *sollemnis* re ipsa implicitam, sed potius tales annuos dies fuisse omnes festivitati destinatos. Certe quoniam illi anniversarii dies erant quasi præcipui dies totius anni, & quoniam illos dies solebant festo potissimum modo exigere, hinc tandem factum, ut aliquando simpliciter *Sollemnis* adhibeatur pro præcipuo, & maxime festo. Sallust. Catil. 22. *Sicut in sollemnibus sacris fieri consuevit*. Et hinc *Sollemnia* absolute Livius I. 7. *Ne extis sollemnium vescerentur*. Cap. 9. *cujus ad sollemne ludosque venissent*. Suet. Tib. 34. *Sollemnibus canis pridiana obsonia apposuit*. h. e. relictis, seu talibus coenis, quales

solebant exhibere diebus maxime festis. Vitell. II. *Inferias Neroni dedit, & sollemni convivio citharædum placentem palam admovuit*, h. e. maxime frequentati, & festivo. Scilicet eodem modo se res habet in hoc vocabulo, quo in *Æditimus* ac *Ædituus*. *Æditumus* dicebatur eadem forma, quæ *Finitumus*, & sicuti hoc notat rem sive hominem, qui est in finibus nostris, sic illud, hominem, qui habitat in æde sacra. Sed cuncti tandem facilioris pronuntiationis gratia diceretur *Ædituus*, crediderunt ipsi Veteres insigni errore, dici ita, quasi *Ædis sacra Tutorem*, ut exponit Festus. Vide & Varron. lib. IV. de Ling. Lat. Eodem itaque modo verum haud dubie & genuinum fuit *Sollemnis*, sed per *euphoniæ* deinde dictum *Sollemnis*, idque acceptum, certe à Grammaticis, tanquam si esset compositum ex *Sollus* & *Annus*, & significasset primitus tale quid, quod omnibus annis recurrit, quum revera vocabulum fuerit non Compositum, sed Derivatum a *Sollus*, & significavit illud maxime, cui nihil ad sui perfectionem deest. Vide & Vossium in Etymologico, sed valde fluctuantem.

H h b

videtur probare , si modo à Solo Anno deducitur , ut quibusdam placet . In hoc tamen plus antiquitati demus , quam analogiæ . Vide Festum in Sollo , & Osce . Hæc Aldus . Sollemne autem nec derivari ab anno , nec significare , quod solet quotannis fieri , hæc testimonia demonstrabunt . , [ Livius lib. 1. *Ludicrum fuit , equi , pugilesque* , ex Hetruria acciti ; *solemnes deinde annui mansere ludi* : , & lib. 5. *Ut matronarum , sicut virorum , post mortem* , *solemnis laudatio esset* : & lib. 7. *A consulibus ad dictatores sollemne clavi figendi translatum est* ; intermisso deinde more , *digna etiam per se visa est res , propter quam Dictator crearetur* . In sollemne ergo subauditur *Institutum* , vel *Opus* . ] Horatius lib. 1. epist. 18. *Romanis sollemne viris opus , utile famæ* : idem lib. 2. epist. 1. *Romæ dulce diu fuit , & sollemne , reclusa Mane domo vigilare , clienti promere jura* : idem lib. 1. epist. 1. *Insanire putas sollemnia me , neque rides ?* Plin. lib. 28. cap. 9. *Certe nova nuptæ intrantes etiam sollemne habent , postes eo attingere* . Virgil. lib. 12. *Habeto Imperium sollemne Sacer ; mihi mœnia Teucric Constituent* . Cic. ad Attic. lib. 7. *Tantum igitur nostrum illud sollemne servemus , ut ne quem isthuc euntem sine literis dimittamus* . Tacit. lib. 12. *Et funeris sollemne , perinde ac D. Augusto , celebratur* : idem lib. 3. dixit , *Funerum sollemnia* : & lib. 11. *Nuptiarum sollemnia* . Sollemne igitur semper significat aliquid præcipuum , integrum , singulare , & eximium . Sic Horat. lib. 4. Oda. 11. *Qui dies jure sollemnis mihi , sanctiorque pene natali proprio* . Et Virgil. lib. 5. *Annua vota tamen , sollemnesque ordine pompas , id est , præcellentes* . Qui locus decepit Grammaticos , propter *annua vota* . Qui sapiunt , scribunt *sollemnis* , *sollicito* , *sollertia* , *sollers* , id est , totus ars .

*Sumtus* , *emtus* , *contemsi* , *contemtum* , scribo sine p. quia verbi characteristica litera perire non debet , & à Barbaro sæculo dimanavit *emptum* , *comptum* . Barbari scribebant *hyemps* , *dampnatus* , *sompniare* , *prompsi* .

<sup>2</sup> Marius Victorinus in libro de Orthographia sic ait *Nam hiems, & infumfit, & demfit, sine dubio per m, f, scribetis. Et quando in harum vocum mentionem incidimus, nec consumptum, nec emptum, nec temptat, & similia istis, per p, t, scribetis vitiosè, sed ut ego scripsi, juxta m, t ponetis.* Sed de hoc latissimè Lambinus in prologo in Horatium.

Archaïsmos objiciunt, quum dixi, *Si pote est.* Nomen *potis* & *pote* non differt à *fortis* & *forte*, nisi quod <sup>3</sup> etiam in neutrali genere aliquando *potis* reperitur. Lucret. lib. 1. *Conjunctum est id, quod nunquam sine perniciali Dissidio potis est sejungi, seque gregari:* Idem lib. 5. *Nec potis est cerni, quia cassum lumine fertur:* loquitur de corpore. Catul. *Quantum qui pote plurimum perire.* De voce *Potis* in masculino & foemin. multa sunt testimonia. Virgil. 3. *Æneid. Nec potis Ionios fluetus aquare sequendo:* idem *Æneid. 11. At non Evandrum potis est vis ulla tenere.* Sed hoc nemo opinor negabit. De *pote* videamus an sit Archaïsmos. Cicero de claris orat. *Hospes non pote minoris:* idem Attic. lib. 12. epist. 39. *Ego quid homines aut reprehendant, aut postulent,*

<sup>2</sup> Marius Victorinus] Priscianus lib. x. p. 897. prorsus in contrarium tendit. In *MO* desinentia, ait, *si Vocalis longa antecedit, O in PSI conversa, proferunt Præteritum, ut Sumo, Sumpsi, Promo, Prompsi.* Et dein, *Emi vero Emptum facit, quod ideo assumpsit P. quia non potest M. ante T sine P inveniri euphonia causa, ut Sumptus, promptus.* Manifestum ex eo saltem hoc, Imp. Justiniani tempore invaluisse jam illam Scriptionem in ejusmodi Verbis.

<sup>3</sup> Etiam in neutrali genere aliquando potis] Sic Terent. A-

delph. IV. 1. 5. *Ita fiat, & istoc si quid potis est rectius.* Et IV. 4, 17. *fieri potis est, ut ne qua exeat.* Plautus Amphitr. II. 2. 61. *Quæ istuc potis est fieri.* Casina II. 3, 2. *Nec potis quidquam commemorari, quod plus salis plusque leporis habeat.* Immo & in Plurali, Plautus Pœna I. 2, 17. *Dua potis sunt plus satis negotii dare.* Merula jubet istuc *legi potes sunt;* sed quum videamus *Potis* præter analogiam olim in omni genere adhibitum ipso usu, quidni ergo etiam utroque Numero? Vide etiam supra II. 10. 1. pag. 215.

lent, nescio: ne doleam? qui pote est? ne taceam? quis unquam mirus? ibid. lib. 13. epist. 37. Hoc quidquam pote est impurius? Pers. Satyr. 1. Qui pote? vis dicam? Propert. lib. 2. eleg. 1. Qua pote, quisque in ea conterat arte diem. Catull. Una salus hac est, hoc est tibi pervincendum. Hoc facies, sive id non pote, sive pote. idem, Aut si perditius pote est quid esse. Terent. Adelph. act. 2. sc. 3. Nihil pote supra. Plaut. Cas. sc. Omnib. Non pot' est impetrari: Idem Mostell. scen. Jam pridem, Vab, quid illa pote pejus quidquam muliere memorarier? Idem Menech. scen. Ut ætas, Ibo, atque arcessam medicum jam quantum pot' est: Idem Persa sc. 1. Quin si egomet totus veneam, vix recipi pote sit, quod tu me rogas. Priscianus lib. 15. Hic & hæc potis, & hoc pote, unde potior, potissimus.

Celebrare regis uxorem reprehendere conantur, quod sit accusativus personæ. At Cicero pro Muræ. à nobis stat, & quum scribit, Nuncii literæque celebrant eum, factum consulem; idem pro Arch. ingenio alicujus Poëtæ aliquem celebrari. Ovid. 2. Art. in fine, Me vatem celebrate viri, mihi dicite laudes: & lib. 1. Amorum, Carminibus aliquem celebrare dixit. Celebratus & Celebrandus passim invenies.

Ut Poëtis aliquam prælucere facem scripsi; nescio quid hic possint reprehendere, nisi summam elegantiam. Lucere vel prælucere facem, cereum, candelam alicui, selectum loquendi genus est; aut lucere vel prælucere cum dativo, suppresso accusativo, ut illud, Ego meis majoribus virtute mea præluxi, supple facem, vel cereum. Suetonius August. cap. 29. Servumque prælucentem exanimasset. Plautus Cas. scen. Non mihi, Pri-

4. Quum scribit &c.] Difer-  
tius etiam Cicero Famil. V. 12.  
Me a te potissimum ornari celebra-  
rique velle. Livius XLIV. 22.  
Majore, quam solita, frequentia  
prosequentiæ Consulem celebra-

tum. Tacitus Hist. II. 71. Nero-  
nem admiratione celebrabat. Sal-  
lust. Jug. 85. Hæc & talia facien-  
do majores vestri seque remque pu-  
blicam celebravere,



*mum omnium huic lucebis nova nuptæ facem*: Idem Curcul. 1c. 1. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum.* Aurelius Victor de viris illust. *Duilio concessum est, ut prælucente funali, & præcinente tibicine, à cœna publicè rediret.*

5 *Threnos deflere dixi, Græcos imitatus, qui passim verbis cognatos acculativos adjungunt, ut, se vitium servire, certamen certare, ludum ludere*: sic *ἄσπετον ἄσπετον*, id est, deflere lugubria. Sic Cicero dixit *Cæsus deflere.* *Funera Flere* Ovidius: &, *Fortuna tua fœda est, Itaque Fleo*, (ut & reliqua omnia verba, passivis exceptis, & substantivo) Activum est.

*Debito epathlo non fraudabitur*, scripsi. Si *Epathion*, inquit, vox Græca est, quor Græcis characteribus non signatur? deinde quor in sexto casu, quo Græci carent, collocatur? Respondeo, sive Græcis, sive Latinis literis scribatur, Græcum esse nomen, & aptissimè in sexto casu, cum suo adjectivo, collocari. 6 *Græcos autem sexto casu non carere, jam probavimus.*

*Prorsam orationem, non profsam, scribo.* *Prorsu limites, inquit Festus, appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt*: Idem, *Prorsum ponebant pro re-cto.* Donatus in Terentium 7 *Prorsâ, inquit, oratio,*

quædam

5. *Threnos deflere*] Phrasis hæc recte exponi potest. Eodem scilicet modo, quo supra III. 3. 9. pag. 302. 303. &c. exposuimus *Æstuarè annum, Saltare Cyclopa, Vivere Bacchanalia.* Ceterum de Verbis tum Activis tum Neutris etiam abunde in superioribus egimus, & liquido, ni fallor, Neutra asseruimus, ad quæ etiam Verbum *Flere* primitus est referendum. Vide me supra III. 3. 61.

6. *Græcos autem sexto &c.*] At Tu Vide, quæ contra hanc sententiam disputavimus supra I. 6.

4. p. 35. &c. Interim Græca vocabula Latine scripta, Latine etiam per casus Latinos declinantur recte & veterum exemplo: sicuti ex quamplurimis Auctorum locis patet, in quibus Nomina Propria Græcorum per casus Latinorum exprimentur.

7. *Prorsâ oratio*] Immo dicitur *prorsâ oratio*, quasi porro usque ad marginem semper versa: & idcirco opponitur *Meïro*, cuius Versus ante desinebant plerumque, quam ad marginem pervenirent. Vide Casaub. ad Lamprid. Alex. cap. 59. Hinc

quam non inflexit cantilena. Scio antiquissimos dixisse, *prosam*, non *prorsam*, quia concursum r, cum f, fugiebant; unde dicebant, *rusum*, pro rursum, *susum*, pro sursum, *asum*, pro arsum, *prosum*, pro prorsum; & vestem quandam vocabant *prosam*, pro longa. De *Prorsa Dea* Agellius libro 16. cap. 16.

*In ea re aliquem excellere, qua in re.* Sunt innumera testimonia, quibus hoc politum dicendi genus confirmavimus, supra II. 9.

*Elegantissimum aureum annulum.* Valla lib. 3. cap. 4. duo adjectiva uni substantivo addi posse negat; sed longè fallitur, ut alibi [lib. II. cap. 8.] probavimus.

*Sonetta* quur dixerim, & duplici tt scripserim, reprehendor: nam novæ voces, ajunt, præfatiuncula molliendæ sunt, *ut ita dicam, ut ita liceat loqui.* Nonne ridiculus esset, qui sic loqueretur? *Confero me Madritum, ut ita loquar: Venio Burgis, ut ita dicam.* Aliud igitur est nova nomina invenire, aliud, inventis uti, etiamsi apud Latinos non inveniuntur. Quur duo tt? quia sic scribunt Toscani nomina diminuta.

*Aliena poëmata nemo pro suis usurpato, Usurpare,* inquit, est in frequenti usu habere: Et quid necesse fuit addere, *pro suis?* Nonne & *Usurpare* capitur, pro capere? atqui id frequentissimum est. In illo Ciceronis libro 9. epist. 22. *Usurpata duplex cubile,* Canterus legit, *Usurpat à,* vel, *usurpat ab duplex cubile;* quod verum credo. Et quod est apud Gellium lib. 3. cap. 2. *de usurpatione,* id est, <sup>8</sup> usucapionis interruptione,

*prorsus* passim ponitur pro rectâ, sine flexu, aut mora; Cato apud Festum in v. *Prorsus,* *Quum Romanam veniebant, prorsus devertebantur pro hospitibus ad amicos suos.* Opponitur etiam *prorsus* & ex *transverso*: Plautus *Pseudolo* IV. 1. ult. *Non prorsus,*

*verum ex transverso, cedit.* Usus tamen obtinuit, ut oratio potius *Prorsa* ex antiquitate diceretur, quam *prorsa*, quæ scriptura tantum in Adverbio prævaluit. Vide & Sueton. Aug. 85.

8. *Usucapionis interruptione*] Sic tamen etiam Paulus Jctus l. 2. Dig. de

non probat Charondas ad leges XII. tabularum. Cic.

7.

de Usurpat. & Usucap. *Usurpatio est usucapionis interruptio. Oratores autem Usurpationem frequentem usum vocant.* Vult Jctus *usurpatione rei ad certum & legibus præfinitum tempus interrumpi ejusdem rei usucapionem*, quam alius suæ possessioni propositam habet. Hinc jam explicandus illustris ille Gellii locus de ratione & initio ac fine dierum naturalium, quem Doctissimi Interpretes nequitquam intellexerunt. Est ille III. 2. *Quo quoque Mucium Jctum dicere solitum, legi, non esse Usurpatam mulierem, quæ Kalendis Januariis apud Virum causa matrimonii esse cœpisset, & a. d. IV. Kal. Januarias sequentis Usurpatum esset. Non enim posse impleri trinoctium, quod abesse a Viro Usurpandi causa ex XII. tabulis deberet: quoniam tertia noctis posteriores sex hora alterius Anni essent, qui inciperet ex Kalendis.* Etenim Usurpari hic dicitur ab Alio Uxor, quæ a Viro discedit, in cujus matrimonio erat per Usus, sed qui Usus tunc interrompebatur per illam Usurpationem. Nec enim, quod Vir Doctiss. ait, *ut constaret matrimonium Usu, trinoctium abesse matronam a Viro Juris erat, sed fiebat id, ut non constaret matrimonium, & ut jus Usu integri anni quærendum abrumperetur, seu Usucapio interromperetur, ut recte etiam Brissonius sensit de Ritu Nupt. p. m. 32. Scilicet per absentiam Uxoris à Viro,*

qui Usu eam capiebat, si illa abiit, ut ab alio usurpetur, & a fuit continuo integro trinoctio istius anni, Usus vel Usucapio Uxor, quæ ceteroquin Usu unius anni absolvebatur & confirmabatur, plane interrumpitur & aboletur. Nempe *Usurpare* proprie notat rem non suam suum tamen ad usum adhibere, & sibi fumere. Sic ergo alterius uxor *usurpabatur*: sed & sic Præfectus Urbi Latinarum fer. causa dicitur *Consularis munus usurpare* apud Tacitum Ann. VI. 1. Similiter Plinius Paneg. cap. 81. de Venatione agens, *Usurpabant gloriam istam illi quoque Principes, qui obire non poterant.* Gellius IX. 2. *Dolori mihi est, quod spurca istiusmodi animalia nomen usurpant sanctissimum, & Philosophi appellantur.* VI. 8. *Retentam à Scipione & in deliciis atque amoribus usurpatam.* Tac. Ann. XI. 16. *Modo comitatem & temperantiam, modo violentiam, usurpans.* Plaut. Bacchid. I. 2. 41. *O barathrum, ut ego te usurpem lubens.* Cic. de Amic. c. 2. *Nec tamen ab isto officio, quod semper usurparam, abduci commo meo debui.* Denique pene prorsus, ut Sanctius *aliena poemata usurpare*, sic Phædr. fab. 73. *Sinite illas gloria vana frui, Et usurpare vestri ornatum muneris: Pares dum non sint vestre fortitudinis.* Tac. Ann. II. 60. *Quædam civitates, quod falso usurpaverant, sponte omisere.* In

7. Verr. *usurpare*, ac *retinere*: idem pro Marcello; *Crebris sermonibus usurpare* dixit: & quare addidit *crebris*, si *usurpo* frequentativum esset? Ego addidi, *Pro suis*, more Terentiano, in Andr. *Fatetur transtulisse*, atque *usum pro suis*.

*Nemo unoplus premium expectato*. Dicendum erat, inquit, *uno plus premio*; quia *Plus* substantivum, non adjectivum est. Ego contra sentio: nam *plus* in neutrali

hæc pleraque notant revera etiam Frequentem Usam: At locus ille Plauti etiam Unicum usurpandi actum. Sic & Casin. III, 5, 9. *Unde mea usurpant aures sonitum*, h. e. unde accidit ad aures meas ille sonitus, quo nunc vocor. Atque hec tandem Animadversionibus nostris finem faciemus, sequentem Dissertationem relicturi intactam Auctori suo, & Lectorum arbitrio. Id tantummodo addemus, Modum, qui in omnibus rebus est optimus, in ea quoque Auctoris nostri sententia servandum, & cavendum, ne dum nimis morosi sumus in exigenda Latinitate, sterilem in ea reddamus & Styli nostri & Linguae fermonem. Non ita temere repudiarim Ego, ut facit Auctor in Resp. ad Objectionem Primam, locutiones, quas Analogia Syntaxeos & Significationis admittit, licet ejus exempla nunc non ita sint nobis in promptu: cum multa haud dubie olim, etiam Ciceronis & Augusti tempore, Latine dicta sint, quorum tamen exempla & documenta in iis, qui supersunt nobis ex illa ætate,

Auctoribus desideramus: & sæpissime eveniat, ut desiderari putentur, quæ tamen in iis occurrunt, sicuti adversus Sciopium à Viris Doctis sæpe est probatum. Porro neque usum Linguae Latinæ adeo arctaverim, ut prorsus eam quotidiano sermone exclusam velim. Si nolimus in Academiis adhiberi ad docendum, atque ei etiam istic vernaculam substituamus, vix poterunt utique illæ, nisi unius gentis hominum studiis inservire, quod alienum prorsus foret ab earum instituto & publico bono. Sæpe igitur omnino loquendum lingua Latina, quæ communis est omnium eruditorum lingua, & proinde quoddam quasi vinculum commercii eruditi omnibus inter se nationibus exhibet. Sæpe autem loquendum est etiam ex tempore & subito. Sed tamen illa extemporalis facultas sermonis Latini non comparanda est quotidiana atque incondita loquela & barbaro garritu, sed assidua prius Læctione, & dein adjunctis Styli exercitiis, qui unicus est & verus dicendi Magister.

trali terminatione semper adjectivum est ; ut, *victrix* in foemina, *alma* etiam in foemina : quur enim dicas, *victricem legionem* aliud esse, quàm *victrices legiones* ? Itaque quum dicis *pluris emi*, deest, *pluris aris pretio emi*. Sed exemplis agamus, Sallustius Jugurth. *Neque pluris pretii coquum*. Vide Varron. Cicer. 2. Orator. & in Academic. *Quum plus uno verum esse non possit* : idem lib. de Legibus, *Hoc plus ne rogam facito* : idem 1. Nat. Deorum, *Alterum certè non potest, ut plus una vera sit*, subaudi *opinio* : idem Attic. lib. 1. *Ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annum* : idem in Topic. *In disjunctione plus uno verum esse non potest*. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 8. *Uno plus Etrusci cadent* : quod sumfit à Livio, quum inquit, *Uno plus Etruscorum cecidisse in acie*. Catullus in primo epigram. *Plus uno maneat perenne saclo*.



## LECTORIS.

**U**ltimum posuimus ad linguam Latinam precipuum documentum ; quia magna vulnera debent arte atque dolo bono tractari. Timui enim, ne, si hoc remedium in libri fronte proponeretur, omnes medicinam, licet saluberrimam, aversarentur. Quis enim est, non dico in Hispania, sed etiam in tota Europa, (quatuor aut sex doctos excipio) qui non & sentiat, & precipiat, verbis Latinis exercendam linguam, ut promptè & celeriter possis, quemalè cogitaveris, expromere? Quis porrò ludimagister Grammaticus non subinde pueris crepat? (honor sit auribus doctorum) Vel malè, vel bene, loquere cum M. Tanta est stultorum hominum ignorantia, perversitas, & pertinacia. At ego, apud quem pluris est recte rationis pondus, quam multorum præscriptum, assero, nihil pestilentius posse juveni linguæ Latinæ cupido evenire, quam aut verbis Latinis effutire cogitata, aut loquentium profluentiæ interesse. Quicumque enim aliquando peritiam Latine linguæ est assequutus, Petrum Bembum dico, aut Olorium, aut nostrum Pincianum, non loquendo, sed scribendo, meditando, & imitatione, id sunt affecti. Hortor igitur sacri verbi concionatores, (quando poliè & appositè de suggesto loqui non ultima laus est) ut etiam Hispanè loquentium cætus fugiant; quam paucissima loquantur ipsi; patianturque vel mutos & elingues in confabulationibus appellitari, dum ex scripto & meditato doctorum hominum aures ducant in admirationem. Non discimus Hebræa, vel Græca, ut loquamur, sed ut docti efficiamur. Quis igitur in Latinis non idem efficiemus? quandoquidem jam nulla natio est, quæ Latinè aut Græcè loquatur. Stylus exercendus est diligenter: hic enim, ut M. Tullius ait, est egregius dicendi magister: hic verè nos docebit, communi sensu illos carere, qui linguam Latinam in plateis, aut etiam in gymnasiis, miris modis conantur dilacerare. Vale.

*Qui Latine garriunt , corrumpunt ipsam  
latinitatem.*

*Objectio prima.*

**U**SUS & experientia dominantur in artibus , nec ulla est disciplina , in qua non peccando discatur : nam ubi quid perperam administratum cesserit improspere , vitatur quod fefellerat , illuminatque rectam viam docentis magisterium. Hæc Colum. lib. 1. cap. 1. Responsio : Verè & sapienter Columella , si de artibus loquaris ; sed Latine loquendi nulla est ars : hoc enim observatione rerum innumerabilium constat. Grammatica , Musica , Rhetorica , & similes , errando addiscuntur : Sed ut inquit Fabius lib. 1. cap. 6. *Aliud est Latine loqui , aliud Grammaticè loqui.* Quasi dicas , *Libris opus habeo* ; [V. supra IV. 15. p. 798.] *Adhibeo tibi fidem ; crimen lese majestatis ; ille tenetur hoc facere ; ego amo* [At vide supra I, 2, 1. & III, 2. 7.] *Deum* ; Grammaticè quidem dicas , Latine non dicas. Nec enim satis est , Latinas quærere dictiones , delectus adhibendus est in verborum conjunctione , quem isti locutuleji miris modis dilacerant : non enim , quicquid Latinum est , statim Latine dicetur. *Habere orationem* dicimus , non *facere* ; *verba facere* , non *agere* ; *agere gratias* , non *facere* ; *fer opem* , dicimus , *da opem* non dicimus ; [*Dare opem* , dixit tamen Terentius Heaut. III, 3, 31. in Cod. Bemb.] *dare verba* , usitatum est , *tradere* , seu *præbere verba* , inauditum. Quid dicam de illis , qui sibi docti videntur , & passim habentur ? Quidam enim ex illis scripsit , *Vigilant milites in monte* , pro , speculantur de monte ; *tenet frangere aciem* , pro , conatur aciem perumpere ; *dimisit suos milites* , pro , dimisit copias , seu exercitum : *impedivit comæatum* , pro , interclusit ; *victu carebat Cesar* , pro , re frumentaria ; *duxit vineas* , pro , egit ; *pri-*

*mi in consilio*, pro consilii principes; *reportarunt prædas*, pro, egerunt; *militēs monuit*, pro, hortatus est; *signum fecit*, pro, signum dedit; *renovavit prælium*, pro, restituit, aut redintegravit; [*Renovare prælium*, dixit Dictys lib. 3. Et passim *ren. bellum* Cicero, Nepos, Aliique] *aciem ordinavit*, pro, instruxit; [*Aciem ordinare*, Curtius lib. 3. Justin. lib. 11. *Militēs incrinatos*, Livius. Vide & Corn. Nep. Iphicr. 2.] *redierunt milites*, pro, receperunt se; *misit ad succurrendum*, pro, misit subsidio; *fecerunt vim*, pro, impetum fecerunt; *magnis viis contendit*, pro, magnis itineribus; *perdidit opportunitatem*, pro, amisit occasionem. Sic itaque loquuntur, qui linguam, non stylum, exercent.

### Objeçtio secunda.

**P**ROPTER crebras in variis disciplinis disputationes Latino sermone assidue loquendum.

Responsio. Serias & graves disputationes literis, non ventis, debere mandari, quis est qui ignoret, nisi clamorosus disputator, aut cerebrosus vociferator? An ideo semper assuescendum est loquelæ, ut postea dicamus, *noleitas, voleitas, & per modum præteritionis, dico quòd, & nota, quòd Pappa habet aures?* Quòd si talis urgeat necessitas, qui Latine scripserit, blaterones superabit.

### Objeçtio Tertia.

**S**I quis linguam Gallicam assequi studeat, optimè illam, cum Gallis loquendo, comparabit.

Responsio. Diffimile admodum est, linguarum aliquam cum Latina, quæ jam nulla est, comparare. Si ulla esset natio, quæ purè Latinè loqueretur, non dubito, quin apud illos Latina facilitas loquendi perdisceretur. Sed nunc soli sunt libri, ad quos recurrendum est, si purè Latinè scribere velimus. Idem esto  
ju-



judicium de Græca, vel Hebræa lingua, quas non, ut loquamur, sed ut intelligamus, addiscimus.

*Objectio Quarta.*

**N**ON desinunt isti onocrotali subinde objicere, seu verius obgannire: moris esse, ut infantes parvuli *papas, mamas, taytas*, balbutiant, qui tamen postea in melius corrigantur.

Responsio. Nemo sanæ mentis tale consilium probabit, ut ineptæ nutrices doceant, quæ postea sint dedocenda. Ego certè, qui plurimos liberos sustuli, nunquam id sum passus, qui Quinctiliano autore didicerim, *non assuescendum puerum sermoni, qui dediscendus sit*. Quid, quòd optima eodem labore, aut fortassè facilius, edocentur?

*Objectio Quinta.*

**S**I Latinè loqui non esset laudabile, non ita passim ab omnibus commendaretur: Et omnes Academiæ legibus sanxerunt, ut Latinè legatur, & disputetur.

Responsio. *Quasi verò quidquam tam sit valde, quàm nihil sapere, vulgare*, ut præclare 2. de Divinatione scripsit Cicero; Sed quoniam tu mihi stultorum turbam objicis, qui Latinè loquentes colunt & admirantur; ego tibi contrà doctissimorum judicium & consensum opponam, qui hujusmodi pestem sive loquentiam averfantur. Expende diligenter cap. 84. Suetonii in Augusto.

*Cicero lib. 2. de Oratore, de exercitatione agens, sic inquit:*

**S**ed plerique in hoc vocem modo, neque eam scienter, & vires exercent suas, & linguæ celeritatem incitant, verborumque frequentia delectantur. In quo  
fal-

fallit eos, quod audierunt, Dicendo homines, ut Dicant, efficere solere. Verè enim etiam illud dicitur, Perverse Dicere homines perversè Dicendo facillimè consequi: & *statim*, Caput autem est; quod, ut verè dicam, minimè facimus, (est enim magni laboris, quem plerique fugimus) quam plurimum scribere. Stylus optimus & præstantissimus dicendi effector ac magister.

*Quintilianus libro 1. cap. 1.* Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus. Has primùm audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur. Et naturâ tenacissimi fumus eorum, quæ rudibus annis percipimus: ut sapor, quo nova imbuimus, durat: neque lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. Nam bona facilè mutantur in pejus: nunc quando in bonum verteris vitia? Non assuescat ergo, ne dum infans quidem est, sermoni, qui dædificendus sit.

. *Erasmus lib. 8. Apophtheg.* sic ait: Pollio dicebat, Commodè agendo factum est, ut sæpe agerem: sed sæpe agendo factum est, ut minus commodè; quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas, nec fiducia, sed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, rarò faciendum est. Hac ratione duci videntur Itali quidam eruditi, qui licet pulchrè calleant Latinè, tamen vix unquam adduci possunt, ut in familiari congressu Latinè loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exactè, quasi de scripto. Novi Venetiæ Bernardum Ocularium, civem Florentinum, cujus historias si legisses, dixisses alterum Sallustium, aut certè Sallustii temporibus scriptas. Nunquam tamen ab hominè impetrare licuit, ut mecum Latinè loqueretur. Subinde interpellabam: *Surdo loqueris, vir præclare; vulgaris linguæ vestris tam sum ignarus, quàm Indicæ.* Verbum Latinum nunquam quivi ab eo extundere. *Hæc Erasmus.*

*Budæus, in Comment. Lingua Græca, reprehendens Val- lam circa reciprocorum usum, sic ait: Id autem Laurentio non aliàs accidit, quàm ex prave loquentium consuetu- dine, quibus aut legendis aut audiendis inviti erroris contagionem contrahimus: simul ex sermone extempo- rali & neglecto, cui inter familiares assuescimus, præ- fertim puræ Latinitatis ignaros. Qua noxa fit interdum, ut quædam imprudentibus excidant: id quod a- liquando experti sumus in autographis nostris, ita ut flagitiosæ culpæ nos perpuderet.*

*Cornelius Valerius in fine suæ Syntaxeos: Hanc proprietatem in verborum conjunctione qui non observat, nec delectum habet ullum, is Barbarica phrasi omnem per- vertit Latinitatem. Quod iis ferè solet accidere, qui linguam Latinam ad idioma vernaculum detorquent.*

*Joachimus Fortius, in libello De ratione studii, cap. De scribendo: Nam ferè fit, ut qui loquuntur accuratè, mi- nus eruditè scribant. Dum enim illarum voluptate affici- untur, imperfectiores oportet sint in altero. Nemo pari cura res duas unquam tractaverit. Et infra: Quo pacto id genus homines, qui tanto plausu in tanta nugatorum corona nugari possunt, accuratè quicquam scri- pserint? Certè neminem unquam vidi, (nisi me me- moria fallat,) doctè scribentem, cui valde in promptu fuit colloquendi differendique ratio. Et infra: Famam puerilem aspernemur, vulgo inertes videamur.*

*Ex Bartholomæo Riccio, lib. 3. De imitatione Cicero- nis, in calce.*

**N**ON soleo ego, ne hoc quoque omittam, meum discipulum cogere, ut sit plerumque in scholis, quicquid ei dicendum usu veniat, Latinè ut id proferre conetur. Utrum enim plus commodi, an damni ad Latinam elegantiam, quam nos quærimus, hoc afferat studium, non planè satis habeo comprobatum. *Et paulò inferius, Huc accedit, quòd infanti puero, dum ea, quæ*

quæ vult, & ex tempore, atque subito proferre laborat, multis partibus ea plura excidant, quæ ineptè, quæ inconditè, atque incompositè, quæ denique nullius dignitatis sint, quam quæ vix tolerabilia sint, necesse est. Ita fit, ut, dum locutionis studeant celeritati, orationis ornatum omnem atque dignitatem corrumpant. Quoniam autem quod in quotidiano sermone positum est, nihil admodum Latinæ orationi prodesse videtur ad eam dignitatem, quæ ejus linguæ merè germana est; ac omnino ea nobis aliqua exercitatione atque artificio comparanda atque confirmanda est; equidem id diligentiam ab uno stylo, qui dicendi magister & opifex est optimus, petendum esse censeo.

*Objectio sexta.*

**P**ropter varia inter gentes commercia, aut ut cum externis hominibus colloquamur, non solum utile, sed necessarium aliquando est, Latinè loqui.

Responsio. Ego Latinam linguam non damno; styllum veneror, & amplector: in quo qui probè fuerit exercitatus, si necessitas ingruat, repentiè dicet: *da mihi panem, vel aliud obsonium.* Multis in locis Cicero commendat styllum; & ad Gallum lib. 7. sic scribit: *Urge igitur, nec transversum, quod ajunt, à stylo: is enim dicendi opifex.* Ego denique cum doctissimis (neminem excipio) viris teneo, nulla aut ætate, aut tempore, Latina lingua, nisi præmeditatè, esse loquendum.

F I N I S.

FRANCISCI SANCTII  
BROCENSIS  
GRAMMATICA  
LATINA.

DE PARTIBUS ORATIONIS.



GRAMMATICA est ars rectè loquendi :  
cujus finis est *congruens oratio*. Ora-  
tio constat ex *vocibus* : Voces ex *syllab-*  
*is* : Syllabæ ex *literis*.

*Litera* est individui soni comprehen-  
sio : estque *Vocalis*, aut *Consona*.

*Vocalis* est *litera*, quæ per se *syllabam* efficit ; ut *a*,  
*e*, *i*, *o*, *u*. Ex his quatuor fiunt *Diphthongi*, *æ*, *œ*, *au*,  
*eu* ; ut, *as*, *pæna*, *laurus*, *eurus* : & *ji* Græca, ut, *Har-*  
*pyia*.

*Consona* sine *vocali* *syllabam* non efficit. Sunt autem  
quindecim. Ex quibus septem *Semivocales*, *l*, *m*, *n*, *r*,  
*s*, *x*, *z*, Sed *l*, *r*, liquefcunt præcedente *muta*. *Mutæ*  
octo, *b*, *c*, *d*, *f*, *g*, *p*, *q*, *t*.

*V*, post *q*, liquefcit : & post *g*, & *f*, aliquando, ut,  
*sanguis*, *suavi*.

*J*, & *V*, fiunt *consonantes*, si feriant *vocalem*, ut,  
*Juvat*. *Y* solis Græcis *vocibus* accommodatur, & est  
*U* nostrum. *H* *litera* non est, sed *aspirationis nota*.  
*X*, & *Z*, sunt *Duplices*, & *J*, inter *vocales*, ut, *ajo*,  
*Cajus*.

*Syllaba* est integri soni comprehensio; ut, *Dos*, *Flos*. Hæc autem est *brevis*, quæ unum tempus consumit: aut *longa*, quæ duo, aut *anceps*, ut mox dicetur.

*Vox*, seu *dictio* est, qua unumquodque vocatur. Cui accidunt *Accentus*, *Figura*, *Species*. *Accentus* est vocis modulatio, de quo postea. *Figura* ostendit, sitne vox simplex, an composita. *Species*, sitne vox prima, an aliunde flexa. Voces omnes aut numeri participes sunt, aut expertes.

*Numerus* est differentia vocis secundum unitatem aut multitudinem. Et est duplex, *Singularis*, qui unum significat, ut, homo vivit: *Pluralis*, qui plura, ut, homines vivunt.

Voces numeri participes sunt, *Nomen*, *Verbum*, *Participium*: Expertes numeri, *Præpositio*, *Adverbium*, *Conjunctio*. Quæ partes orationis appellantur.

## DE NOMINE.

**N**omen est vox particeps Numeri Casualis cum Genere. Ex quibus differentiis oritur *Declinatio*.

*Casus* est specialis differentia numeri nominalis. Sunt autem *casus sex*. *Nominativus*, *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus*, *Vocativus*, *Ablativus*.

*Genus* est differentia nominis secundum sexum. Genera sunt tria: *Masculinum*, cujus nota est *hic*, ut *hic dominus*; *Fæmininum*, *hæc*, ut *hæc musa*; *neutrum*, *hoc*, ut *hoc templum*. *Dubium* verò solo auctorum arbitrio, nunc masculinè, nunc effertur fæmininè, ut, *hic* vel *hæc* cortex.

Dividitur *Nomen* in *Substantivum* & *Adjectivum*. *Substantivum* est, quod cum uno Genere declinatur, ut, *pater*, *mater*. *Adjectivum* Genus non habet, sed terminationes ad genera, [Vide ad l. 7. p. 45. & p. 56.] vel *sub uno fine*, ut, *felix*, *par*, *oriens*: vel *sub duobus*,  
ut,

ut , fortis , & forte , dis , & dite : vel *sub tribus* , ut , bonus , bona , bonum . Hispanè fere semper significat *Cosa* .

*Declinationes* quinque sunt . *Prima* facit genitivum singularem in *a* ; ut , musa musæ . *Secunda* in *i* ; ut , dominus domini . *Tertia* in *is* ; ut , sermo sermonis . *Quarta* in *us* ; ut , sensus sensûs . *Quinta* in *ei* ; ut , dies diei .

### De specie Nominum .

Derivativorum nominum plura sunt genera , sed hæc præcipua , *Possessiva* , *Deminuta* , *Comparantia* , *Superlata* .

*Possessivum* est , quod idem significat , quod Genitivus , unde creatur ; ut , *paternus* , *meus* , *tuus* , *suus* .

*Deminutum* , quod minus significat , quam suum primogenium , cujus semper genus & significationem servat ; ut , à fune *funiculus* , à rege *regulus* .

*Comparans* nomen est , quod , unum vel plura sui vel alieni generis superans dissolvitur in positivum & adverbium Magis ; ut , *doctior* , magis doctus . *Comparantia* non fiunt nisi à nominibus adjectivis , quæ positiva vocantur , à primo casu in *i* , addita *OR* ; ut , *penitior* à *penitus* , *a* , *um* .

*Superlatum* nomen est , quod dissolvitur in positivum & adverbium Maximè ; ut , *doctissimus* , maximè doctus .

*Superlata* fiunt ab eodem casu , addita *SSIMUS* ; ut , *potissimus* à *potis* & *pote* .

Hæc tria dant *LLIMUS* ; *Similis* , *facilisque* , *humilisque* .

Cum rectus fit in *ER* , ternus gradus in *RIMUS* exit ;

Ut *veter* , & *deter* : queis *matur* jungito *priscum* .

Sex \*TIMUS accipiunt, *dexter, citer, atque sinister.*

\*[Immo vero IMUS. Nam T est ipsius Positivi. vide Me ad I. 11. pag 75.]

*Interus, atque ulter: extremus & extimus exter.*

*Inferus infimum habet: superus, cum posterus EMUS.*

*Bonus* melior optimus: *Malus* pejor pessimus: *Magnus* major maximus: *Parvus* minor minimus: *Multum* plus plurimum. Et composita à *dico, facio, volo*, quæ faciunt ENTIOR, ENTISSIMUS; ut *maledicus, beneficus, benevolus.*

Quædam carent aliquo gradu; ut, *Primus* prior: *Senex* senior: *Juvenis* junior: *Adolescens* adolescentior: *Proximus* proximior, seu propior. *Pius* piissimus: *Falsus* falsissimus: *Invidus* invitissimus: *Novus* novissimus: *Ocyor* ocyssimus, ab *Ocys* Græco.

## DE VERBO.

**V**erbum est vox particeps numeri Personalis cum Tempore. Ex his differentiis oritur *Conjugatio.*

*Persona* [Vide ad I, 12. n. 2. & 3.] (quæ rectius *facies* diceretur) est specialis differentia numeri verbalis. Ea est triplex, *Singularis prima*, ut, *amo: Secunda*, ut, *amas: Tertia*, ut, *amat. Pluralis prima*, ut, *amamus: Secunda*, ut, *amatis: Tertia*, ut, *amant.*

Hæc dividit verbum omne [Vide ad I, 12. n. 7. & ad III, 1. n. 4. & ad Cap. 8. n. 2.] in *Personale*, & *Impersonale*; ut, *amo, legam: amare, legisse.*

*Tempus* est differentia verbi secundum præsens, præteritum, & futurum. Verbi Finiti quinque sunt Tempora: *Præsens, Imperfectum, Perfectum, Plusquam perfectum, Futurum.* Verbi infiniti totidem sunt, sed indistin-



stinctâ: Nam *amare* omnium temporum esse potest. [At vide I, 14.]

*Conjugationes* quatuor sunt. *Prima* habet AS in secunda persona primi præsentis ; ut , amo , amas , amare. *Secunda* ES ; ut , moneo mones monere. *Tertia* IS , & infinitum in ERE breve ; ut , lego legis legere. *Quarta* IS , & infinitum in IRE longum ; ut , audio audis audire.

## DE PARTICIPIO.

**P**articipium est vox particeps numeri casualis, tempus & constructionem à verbo ducens : *Amans*, *amaturus*, in activa, omnia tempora adsignificant : sicut *Amatus*, & *amandus* in passiva. [At vide I, 15.]

## DE PRÆPOSITIONE.

**P**ræpositio est vox expers numeri, quæ casibus præponitur, & in compositione reperitur.

Præpositiones *Accusativi* sunt : Ad, apud, ante, adversus vel adversum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, pone, per, propter, post, præter, penes, supra, secundum, trans, ultra.

*Ablativi* sunt : A, ab, abs, absque, cum, coram, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus.

*Accusativi & Ablativi* : Clam, in, sub, subter, super.

Præpositiones seu adverbia, quæ tantum in compositione reperiuntur : Am, con, dis, di, re, se.

## DE ADVERBIO.

**A**dverbium est vox expers numeri, quæ aliis vocibus tanquam adjectivum adjungitur, ut, *valde* constans; *differit acutè*; *benè manè*. Adverbia sunt etiam, *circiter*, *prope*, *proximè*, *pridie*, *postridie*, *procul*, *secus*, *usque*.

## DE CONJUNCTIONE.

**C**onjunctio est vox expers numeri, qua orationes conjunguntur, etiam si sensa separentur; ut, *Roma*, *vel in agro*, *vivit*.

## DE GENERE

## NOMINUM.

*Regula Generales.*

Propria cuncta Genus renuunt, raro inspicie fines:  
Inferiora etenim nomen Generale sequuntur,  
*Vir*, *mons*, *urbs*, *fluvii*, *insula*, *fabula*, *navis*, & *arbor*.

Mascula sunt hominum officia. Et muliebria dant,  
Hæc.

\* Non variata feras Neutra; & pro nomine sumtum.

\* [h. e. quæ non declinantur in alias terminationes, ut  
*gelu*, *cornu*, &c.]

*De genere Dubio.*

Hic aut Hæc sit *adeps*, *calx*, *cortex*, *clune*, *canalis*,  
Atque *dies*, *finis*, *forceps*, tum *grossus*, & *imbrex*

*Linter*, *margo*, & *onyx*, *pulvis*, *pumexque* *penusque*,  
*Scrobs*, *specus*, atque *filex*, *stirps* *trunci*, *torque*, *varix-*  
*que*,  
 Multaque, quæ è Græcis OS in US vertère Latini.

*Regula Terminationis.*

A, & E, fœmineum. *Adria* *mas*, *planeta*, *cometa*.

Ternæ A, & E, neutrum, ceu *pascha*, *emblema*,  
*cubile*.

O, *mas*. Hæc, DO, GO, per INIS. *Mas* *cardo*, vel  
*ordo*.

Hæc *caro*: & verbale in IO: *queis talio* *junges*.

C, T, L, UM, neutrum. *Sal*, *mgil*, *solque* *vi-*  
*rile*.

N, *mas*. MEN, neutrum: *gluten* *simul*, *inguen*, &  
*unguen*:

Atque ON non ternæ. Hæc *findon*, *icon*, *aëdon*.

AR neutrum. ER *mas*. Hoc *cicer*, *uber*, *verque*, *ca-*  
*daver*,

*Jungis* *iter*, *tuber*, *verber*, *piper*, atque *papaver*.

OR, *mas*. Hæc *arbor*. Neutrum *cor*, *marmor*, &  
*aquor*.

UR, neutrum. *Mas* *turtur*, *vultur*; *jungito* *furfur*.

AS, ES, IS, muliebre. *As*, & *sua* *turba*, *virile*.

*Vas* *Vasis* neutrum. Hic *elephas*, *adamasque*, *tiaras*.

Hic *aries*, *paries*, *pes*, *verres*, *meridiesque*:

ES *plurale*: ES, ITIS *crescens*: ESque *addito* Græ-  
*cum*.

Hic *pollis*, *fascis*, *junge* *ensis*, *piscis*, & *axis*,

*Glis*, *cucumis*, *mensis*, *vermis*, *cum* *sanguine*, *postis*,

Et *torris*, *caulis*, *follis*, *vectis*, *lapis*, *unguis*,

Et *cenchris*, *retis*, *vomis* seu *vomer*, & *anguis*,

*Fuste*, *orbis*, *callis*, *collis*: *Finita* NIS *adde*.

OS, US, *mas*. Hæc *dos*, *cos*: Neutrum *os* *oris*, &  
*offis*.

Hæc *humus*, hæc *alvus*, *vannus*, *domus*, & *colus*; *idus*.

*Porticus*, atque *tribus*, cum *ficus*, *acus*que, *manus*que.

Hoc *pelagus*, *pelagum*, *vulgus*, *vulgum*, Hoc quoque *virus*.

US ternæ neutrum. Mas *mus*, *grus*, *pus*, *lepus*, & *fus*.

Hoc *as*. Hæc capiunt Variata per UTIS, & UDIS.

S muliebre. Hic *mons*, *fons*, *dens*, *pons*: Græca, ut *hydrops*, *seps*.

X dato fœmineis. Hic *grex*: Polyfyllaba in AX, EX.

Fœmineum *fofnax*, *halex*, *carex*que, *supellex*.

Mas *lynx*, *fornice*, *onyx*, *phœnix*, *calyx*que, *calix*que.

## D E N O M I N U M

### D E C L I N A T I O N E .

In neutris primus, quartus, quintus fimiles sunt.

Tres iidem casus plurales A retinebunt.

Est quintus recto similis: S tollito Græcis.

Tertius & sextus plurales affimilantur.

#### *Prima Declinatio.*

Prima dat A nostris: AS, ES, E, Græca dabuntur.

E dabit ES patrio: quarto EN: atque E dato sexto.

*Auras auræ* patrio dant sæpe poëtæ.

#### *Secunda Declinatio.*

Altera ER, US, UM, *vir*que, *satur*que: EUS pone *Pelasgis*.

*Vir*,

*Vir, puer, excrescunt: velut R si RUS dedit olim.  
US per E mutabit quintus: Deus excipe tantum.  
Sed proprium per IUS dabit I. Dic mi quoque fili.  
Dique Dei, atque Deus Diis. Hic sed sæpe poëtæ  
Orpheos, Androgeo, patrio, dantque Orphea quarto.*

*Tertia Declinatio.*

Tertia dat varios fines, tamen is genitivo.

IS, nec E, crescunt, *vates, verres: ES, muliebre.*

A, dat ATIS. Sed O, ONIS. *Nemo, cardo, homo, A-  
pollo,*

DO, GO, foemineum; *margo, ordo, INIS. Caro  
carnis.*

Unedo fert ONIS. *Anio Nerioque dat ENIS.*

Crescit IS, L, N, R, *Lac lactis, Lacte Hoc, o-  
lim.*

MEN, CEN, pecten, INIS: *gluten simul, inguen, &  
unguen,*

ON, aliquando ONTIS Græcis. *Cor nataque cordis,  
BER, BRIS. CER, CRIS. TRIS Latium in STER,  
TER: nisi later.*

*Robur, ebur, femur, atque jecur mittuntur in ORIS.*

Postulat AS, ATIS. Sed ADIS dat Græcus & ANTIS.

*Vas vadis, & vasis, as assis, mas maris optat.*

ES, dat ITIS. *Cererisque Ceres. ETIS ariete, perpes.*

*Prapes, hebes, paries, teres, indiges, interpretæque.*

*Inquies, & locuples, magnes & cætera Græca.*

EDIS pes, merces, hæres. IDIS à sedeo ortum.

Sed tegetes, atque segetes, abiesque, quiesque dat ETIS.

Græca IDIS: & cuspis, lapis. ITIS disque, quiris, lis.

*Glis gliris. Cucumis, pulvis, vomis, cinis, ERIS.*

*Pollis, sanguis, INIS: Simois, Pyroisque dat ENTIS.*

OS, ORIS, ceu flos. OTIS sed compos & impos:

Et Græca: atque nepos: tum dos, cos, atque sacer-  
dos.

Quædam OIS, ut *Minos, Custodis, bos, bovis, ossis.*

US, ERIS. *Stercus ORIS, lepus, atque decus facinus-*  
que.

Et *nemus, & tergus, pectus, cum tempore, frigus,*  
*Hoc pecus, & littus, corpus cum fanore, pignus.*

UDIS dat *subscus, palus, incus.* Dat *salus UTIS,*  
*Intercus, virtus, seruit'que, iuvent'que, senectus.*

*Grus & sus* dat *UIS.* *Tellus, monosyllabaque, URIS.*

PUS deducit ODIS. Sed in UNTIS oppida quædam.

*Æs aris, præ prædis, habent. Laus, fraus, petit AU-*  
DIS.

S sine vocali (ut *frons, lens, puls*) vertitur in TIS.

*Lens, frons, glans, nefrens, libripens, DIS. Aucupis au-*  
ceps.

I mediat, cum BS, PS, syllaba finit: *hyemsque.*

E, per I, mutabunt polysyllaba. Sed *caput ITIS.*

X, in CIS verte, ut *fax.* LECTILIS ede *supellex.*

(Dempto *halex, vervex*) E, per I, polysyllaba ver-  
tunt.

In GIS *lex, grex, rex, remex, Phryx, conjuge, mastyx,*  
*Frugis, & impetigis, Styx, strix:* & pleraque Græca.

CHIS dat *Onyx.* *Nox noctis* habet. *Nivis, & senis, e-*  
dam.

Fœmineum IS non crescens, EM, sive IM, dato quar-  
to.

IM *sitis, & tussis, vis, buris, pelvis* habebunt.

Græca in IS, IM sive IN mittunt parisyllaba, ut *Iris.*

Sextus E vult semper. Sed E aut I postulat *imber:*

Atque adjectiva, ut *pugil & TRIX:* adde *supellex,*  
*Anne, ignis, postis, vectis, rus, anguis, & unguis.*

Quartus in EM sive IM, semper dabit I, vel E, sex-  
to.

AL, AR, E, neutrum I, dat; sed E, *far, nectar,*  
*jubar, hepar.*

Plus pluri melius: sic IM aut IN dantia quarto.

ES, recto & quarto; sed IA, cum sextus habet I.

[Me-

\* Comparativa tamen per A solum, *plusque, vetusque.*

\* [Metrum postulat *Comparativa*; sed in hisce carminibus  
Auctor sæpe metrum neglexit]

UM patrius; sed IUM dabit *imber, uter, caro, linter:*

Quæque in IA mittunt rectum: quæ addis *aplustra.*

ES, IS, non crescens (*vates, juvenis, canis*) UM  
dant;

Sed monosyllaba IUM: præter *dux, nux, sue, grus, frux,*  
*Ren, fur, flos, mos, Tros, grex, lex, rex, vox, lans,*  
*pes, prex:*

Atque *bonum, bos: bubus, bobus,* pone dativo.

Tertius est IBUS; sed ATIS magis neutra Pelasga.

Tres casus Græco retinent hic sæpe poëtæ,

Si crescat nomen, ceu *Pallados, Hæctora, Troas.*

#### Quarta Declinatio.

Quarta dat US recto: dat & U prius invariatum.

Quatuor UBUS habent, *arcus, partus, tribus, artus.*

#### Quinta Declinatio.

ES olim patrius: sed & E: II, sæpe poëtæ.

ERUM, EBUSQUE caret pluralis, tolle *dies res.*

## DE VERBORUM

### PRÆTERITIS & SUPINIS.

Compositum Simplexque modo flectuntur eodem:

Quum geminat Simplex, Composito tolle priorem;

Præter *posco, disco, sto, do:* vult *currit* utrumque.

Nomina sunt *Pransus, cænatus, potus, acutus,*

Et *latus, letus, mæstus, cum cantus, adultus,*

*Gavifus, solitus, falsus, tum cassus, & ausus.*

*Prima Conjugatio.*

Prima dat AVI, ATUM, Melius tamen hæc UI, I-

TUM,

Sunt, *domo*, (tum) *crepo*, (tum) *tono*, *cumbo*, *veto*: applicat *Ex*, *In*.

Et *seco* dans *sectum*: *neco* *nectum*, sic *frico* *frictum*.

Ast *lavo* dat *lavi* *lotum*: *luit* & *lutum* ab illo.

*Dimicat*: *avi* *atum*: *micui* *micat* absque supino.

*Do* *dedit*, atque *datum*: *didi* *ditum* *germina* *ternæ*.

*Sto* *stetit* & *statum*: *composita* *stiti* *itum* & *atum*.

*Potum* & *potatum* *poto*. *Juvo* *juvi* *adjutum*.

*Secunda Conjugatio.*

ES dat UI, dat ITUM: *Doceo* *doctum*: *Teneo* *tentum*:

*Misceo* *mistum*: *Torreo* *tostum*: *Censeo* *ensum*.

Et *Careo* *cariturum*: *Strido*, *strideo* *stridi*.

DI, SUM, dant *Video*, cum *prandeo*: *Sedeo* *sessum*:

*Mordeo*, cum *pendeo*, *tondeo*, *spondeo* *geminabunt*.

SI, SUM, *rideo*, *suadeo*, *hæreo*, *ardeo*, *maneo*.

(Quod per E, In, Præ, Pro, MINUI facit, absque supino,)

*Mulceo*, *mulgeo*, *tergeo*. *Jubeo* *jussi* *jissum*.

*Torqueo* dat *tortum*. *Indulgeo* *indultum* *habebit*.

*Urgeo*, cum *fulget*, *junge* *algeo* absque supinis.

XI *luceo*, *lugeo*, *frigeo* tantum. *Angeo* XI, CTUM.

EVI, ETUM, *pleo*, *vieo*, *deleo*, & *fleo*, *neo*:

Quæque *Oleo* *gignit*, velut *obsoleo*, atque *abolevit*.

*Cieo* *civi* *citum*: *cujus* *composita* *quartæ*.

Dant VEO, VI, TUM. *Faveo* *fautum*. Sed *caveo*, atque

*Flaveo*, cum *paveo*, *liveo* *privabo* supinis.



## Tertia Conjugatio.

Composita à Specio , Lacioque , EXI , ECTUM habebunt.

*Elicio elicui elicium. Rapio rapui raptum.*

*Mejo minxi mictum. Facio, facio, eci, actum.*

*Capio cepi captum. Cœpi cœptum ; cœpio non est.*

*A Quatio cussi cissum. Fodio fossum.*

*Pario peperi partum. Cupio cupivi cupitum.*

*Fugio fugi fugitum. Sapio sapui, junge sapivi.*

Verba per UO, divisas UI, & UTUM habebunt.

Sed ruo ITUM habet ; utum tamen compositiva.

*Fluo fluxi fluxum: Atque struo struxi structum.*

I Gruo , & Nuo , & Metuo , & Batuo , abique supinis.

*Bibo bibi bibitum. Vult nubo, scriboque PSI, PTUM.*

*Dico, duco, XI, CTUM. Vinco & Ico, ici, ictum.*

*Parco, peperci, parsi, parsum quoque mitte supino.*

SCO, VI, TUM vertas, ut nosco, quiesco, suesco.

*Agnosco, & cognosco ITUM. Pasco quoque pastum.*

*Compesco, dispesco UI. Disco didici. Posco poposci.*

DO, DI, SUM. Scindo, (tum) fundo, findoque linquent;

Sed geminant pendo, tendo: & tutudi tundo.

*Pedo pepédi, carens. Cado cecidi. Cado cecidi.*

*Dat pando passum, pansum. Dat frendoque fressum.*

SI, SUM clando, (cedo cessi) & divido, plando,

*Vado, ludo, ludo, cum rado, rodoque, trudo.*

GO, XI, CTUM; sed fingo, stringo, pingoque, pango,

Deme supino N. Et pepigi dic quoque pago.

*Figo & frigo XUM. Pungo punxi, pupugi, punctum.*

*Tango tetigi tactum. Frango & ago, egi, actum.*

*Lego legi lectum. Deigo, prodigo, EGI, nec ultra.*

EXI, ECTUM intelligo, diligo, negligo formant.

SI, SUM dant mergo, cum spargo, jungito tergo,

*Veho vexi vectum: Traho trahi tractum habebit.*

**LO, LUI, LITUM.** Colo, consulo, oculo ULTUM.

Pracello, excello, antecelloque carento supinis.

Pello pepuli pulsum. Percello perculi perculsum.

Fallo fefelli falsum. Vello velli vulsique vulsum.

Sustuli sublatum tollo, Sallo falli falsum.

**MO, UI, ITUM.** Como, demo, sumo, promo, SI, TUM.

Emo emi emtum. Atque premo pressi pressum.

Cano cecini cantum: **CINUI, CENTUM,** compositiva.

Cerno crevi cretum. Atque sperno spreui spretum.

Temno tempfi temptum. Ac sterno stravi stratum.

Lino levi litum, rarò lini, dat quoque livi.

Pono posui positum. Gigno genui genitum. Sino sivi situm.

**PO, PSI, PTUM.** Rumpo rupi ruptum, Strepo strepui.

Coquo coxi coctum. Et linquo liqui relictum.

Verro verri versum. Et cursum curro cucurri.

Gero gessi gestum. Fero tuli latum. Uro ussi ustum.

Sero sevi satum: nata **EVI, ITUM, & ERUI, ERTUM.**

Tero trivi tritum. Et quero quasivi quasitum.

**ESSO,** dat si, sivi, situm. Dat visoque visi.

Pinsuit à pinso, pistusque, & pinsita, pinsa.

**CTO, XI, XUM.** Nectò quoque xu. Peto **IVI, ITUM.**

Mitto misi missum; sed meto messui messum.

Verto verti versum. Sterto stertui absque supino.

Sisto stiti statum, Solvo, volvo in **VI, & in UTUM.**

Vivo vixi victum; sed texo texui textum.

#### Quarta Conjugatio.

**IVI, ITUM,** quarta. Sepelio, singultioque ULTUM.

**XI, CTUM** vincio, amicio, fancio, quod & **IVI, ITUM.**

Aperio, operio, **UI, ERTUM;** sed **ERI** comperio, reperio.

**SI, TUM,** fancio, fulcio, sarcio, sepio. **Haurio** haursum.

*Sentio dat sensum. Salio salui, salii, saltum.*  
*Venio veni ventum. Veneo venivi, dic quoque venii.*

*De finitis in OR.*

EX OR finitis activam fingito vocem :  
 Ut, *lator, lato latatum* : hinc excipe pauca.  
*Commentus, comminiscor. Loquor & sequor UTUS.*  
 Et *Labor lapsus. Queror questus. Utor & usus.*  
*Passus dat patior. Adipiscor poscit adeptus.*  
*Mortuus à morior. Nascor natum. Ortus oriri.*  
 Dat *fateor fassus. Ratus à reor. Ordior orsus.*  
*Experior, Misereri, ERTUS. Pactusque paciscor.*  
 Atque *fruur fruitus. Mensus, gressusque, profectus,*  
*Ultus, & experrectus, nactus, nixus, oblitus.*

*Carentia prateritis & Supinis.*

*Quaso, aveo, ferio, furit, ajo, polleo, glisco,*  
*Ambigoque, & vergo, calvo, cum mæreo, turget,*  
*Connivet, psallo, sideo, lambo, scabo, glubo :*  
 In SCO inceptivum, *conquinisco, hisco, fatisco.*  
 Et *ringor, vescor, liquor, medeor, reminiscor.*

DE QUANTITATE

SYLLABARUM.

Simplicis observant composita creataque normam.  
 Compositi pars prima brevis, quum I definit, aut O.  
 Deme *dies\* medius, tibicen, ubique, & ibidem.*

\* h. e. *meridies.*

*De diphthongo & positione.*

Diphthongum produc : & curtam consona duplex,  
 Post

Post curtam muta & liquida anceps carmen habebunt.

*De vocali ante vocalem.*

Est brevis ante aliam Latiis. E ducito quintæ,  
Deme *fides, res, spes. Fio cum R* breviabit.  
JUS anceps patrius : brevis *Alter, profer alius.*

*De Præt. & Sup. dissyllabis : & geminatis.*

Præteritum produc dissyllabon , atque supinum.  
Sed *fidit à findo, & scidit, & bibit, & tulit* arctant.  
*Do dedit atque datum : steti status : adde quitum, citum :*  
Et *ratus, & rurus, & sius, & statum, itumque litum-*  
*que.*  
Quod geminat, binas breviat : nisi *cado, pepédi.*

*De Præpositione in compositione.*

Longa A, DE, E, SE, DI, PRO. Sed RE curtat ubique.  
Corta A, PRO, Græcorum : *procul, atque propago, pro-*  
*tervus,*  
*For, festum, fanum, fundus, propero, profiteris.*  
Et *profugit, proneposque, profecto, procella, ficiscor,*  
*Propello variat, propino, profundo, procuro.*

*De Incremento nominis.*

Casum, qui rectum transcendit, crescere dicas:  
Hæc breviant monosyllaba ; *bos, crux, daps, duce,*  
*fax, grex,*  
*Lar, Lybs, mas, nex, nix, nux, ops, par, pes, phryge,*  
*pix, prex,*

*Sal,*

*Sal, scobs, scrobs, stips, stryx, styx, trabs, trux, vir, vade, \* Vix, hæc. \** [Unde *Vicis vicem, &c.*]

Corripe A : junge O, INIS. Duc neutrum AL : EL quoque junges.

Duc N : præter INIS latium. Ex ON consule Grajos.

R brevis. AR neutrum tendit ; sed corripe *baccar.*

Et *jubar, & nectar.* TER Græcum duc : & *iberos.*

OR tendit. Breve neutrum : Græcum : tum *memor, arbor.*

ATIS ab AS, produc. Sed, *anas, & ES, breviabunt.*

Longa *hares, merces, locuples, quies* : Attica in ETIS.

IS brevis : absque INIS. Duc OS : breve *compos & impos.*

US retinens U, longum est : *intercus, pecus aufer.*

S breviat ; sed PS Græcum mage tendit, ut *hydrops.*

X in GIS breviat. Longum AX : hic consule Grajos.

EX retinens E, longum est : IX, OX, UXque sequuntur.

Curta *flix, fornix, coxendix, histrice, natrix,*

Tum *cilix, & erix, calicisque, larixque, varixque.*

*Cappadocis, præcoxque, salix, & onyx* : Caput adde.

Crescens plurale A, E, O, produc : I, U, curta.

*De incremento verborum.*

Ultima vocalis, quam dat persona secunda

Primi præsentis, tibi fit primum incrementum.

A longum est. DO, DA breviat, compositaque primæ.

E longum est. RAM, RIM, RO, cum BERIS & BERÆ curtant,

Et *lego, & legerem*, in primis *legere* imperat, infin.

I breve, ut *erimus, eritis* ; perfectaque prima.

I longum ante V : mox quartæ incrementa priora.

Anceps sit RIMUS, RINIS. Duc *volo, velim, sim.*

O crescens semper producitur. U breviatur.

*De Accentu.*

Accentum in se ipsa monosyllaba dictio ponit.  
 Exacuit sedem dissyllabon omne priorem.  
 Ex tribus extollit primam penultima curta.  
 Extollit se ipsam, quando est penultima longa.

*De figuris in carmine.*

Vocalem perimit verbi Synalœpha prioris.  
 M perit Ecthlipsi, cum vocali præeunte.  
 Syncresis binas jungit, cui, deerit, & iisdem.  
 Syllaba (ut *aulai*) divisa, Diœresis esto.

*De ultimis Syllabis.*

O anceps. Longa AS, ES, OS, monosyllaba. N,  
 A, V, C, I.

*Exceptiones.*

B, D, T, *An, In* breve, *Es, is, quin, cis, fac,*  
*bis, quis, os offis,*  
*Nec, ne, que, vel, ve, per.* Ast *fer, vir, hic* masculus,  
 anceps.

Curtat A per casus: hinc tamen excipe sextum  
 Et quintum, cujus rectus producit, ut *Hyla*.  
 Et breviabis *ita, eia, quia*. \* GINTA sit anceps.

\* h. e. *Triginta* &c.

E Græcum: & quintæ casus, ut *postridie*, duc.

Adde *fame longis, valde, fermeque, fereque*.

Junge secundæ adverbia, (sed malè cum *bene dentis*)

Longa *doce*, & similes. *Vide*, cum *vale, cave* anceps.

I Græca in terno & quinto brevia: addito *Moly*.

Sed

Sed *nisi*, *ubi*, *quasi*, *ibi*, *mibi*, cum *tibi* sitque *sibi* anceps.

O Græcum : Oque secundæ duc. Adverbia curtant.

EN dat INIS curtum, velut ON non ternæ, ut *Abydon*:

*Attamen* & *tamen*; AN quartus, modo rectus A præstet.

ER, ERIS, Græcum (addis *iber*) duc: *Celtiber* anceps.

Græca AS, ADIS, breviant: AS & ES pluralia Græca

Curta ES INIS: *penes*: haud *aries*, *abies*, *paries*, *Ceres*.

IS INIS duc: plurale IS: IS verba, quæ in INIS.

OS breviant Græcis: latinis *compos* & *impos*.

US, retinens u, longum est: Græcaque cuncta:

Et quartæ casus. Sed rectum deme priorem.

## DE CONSTRUCTIONE.

**C**onstructio (quæ Græcè *Syntaxis* dicitur) est debita partium orationis inter se compositio.

Dividitur in *Concordiam* & *Rectionem*.

*Concordia* triplex est, Substantivi & Adjectivi: Nominis & Verbi personalis: Relativi & Antecedentis.

*Substantivum* & *Adjectivum* numero & casu consentiunt; ut, *mali corvi malum ovum*.

Sæpissimè desideratur substantivum, ut, *Non posteriores feram. Triste lupus stabulis. Dicenda tacendaque calles*.

Sæpe plura adjectiva uni adduntur substantivo; ut, *Superioribus proximis diebus. Charissimus tuus parvus filius*.

[Vide II. 8.]

*Nominativus* in numero tantum cum verbo personali

convenit; sed omnis nominativus est tertiæ personæ verbalis, præter *ego*, quod est primæ, & *tu* secundæ; ut, *Deus est. Illi sedent. Virtus laudatur. En Priamus; Ecce homo*; scilicet *adeft* vel *venit*. [Vide II. 2.]

*Relativum* est signum rei antecedentis, ut, *qui, hic, is, ille, ipse*. Relativum semper collocatur inter duos casus nominis unius, quorum antecedentem refert in genere & numero tantum, cum altero convenit ut adjectivum; ut, *Vidi hominem, qui homo sedebat*. [Vide II. 9.]

Sed Ellipsis alterius casus hic frequentissima; ut, *Odi sapientem, qui sibi non sapit. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat*; Syntaxis est, *quisque se exerceat in hac arte, quam artem norit*. Hujus generis sunt parentheses illæ: (*quæ tua est humanitas*) (*quæ vestra libido est*). [Vide II, 9, 5.]

Si relativum, vel verbum, vel participium inter duo nomina propria vel appellativa posteriori respondeat, Græcum est; ut, *Est stella, qui Mars dicitur. Hæc urbs vocantur Athenæ. Ludi fuerunt Megalesia appellata*. [Vide IV, 12, 8.]

*Tantus, quantus, talis, qualis, tot, quot*, non sunt Relativa, sed quodlibet suis verbis adaptatur, ut, *Vidi caseum tantum, quanta est rota*.

#### De Sui, & Suus.

**D**UO ex Relativis propriè Reciproca sunt, *Sui* & *Suus*: quibus tantummodo utemur, cum verbi suppositum prius aut principalius referimus; ut, *Ariovisto Caesar dixit, non sese Gallis, sed Gallos sibi bellum intulisse*. [Vide II, 12.]

Sed si nulla potest contingere ambiguitas, hoc præcepto non astringimur; nunquam autem continget, ubi est prima vel secunda persona, ut, *Cepi columbam in ni-*  
do



do suo, vel ejus, vel ipsius: nec etiam in his, & similibus, *Regis est gubernare suos. Natura admonet homines sua sortis.*

Hoc nomen **QUISQUE** trahit ad se reciprocum; ut, *Iustitia tribuit suum cuique.* Cum hac præpositione **INTER** dicimus; *Contendunt docti inter se, & contentio est doctorum inter se; vel inter ipsos.*

### De Rectione casuum.

**G**enitivus possessorem semper significat, idque activè aut passivè. Semper à nomine regitur, ut, *LECTIO librorum Ciceronis.* Sed nomen, unde regitur, sæpiissime subicitur: quod ignorantes Grammatici docuerunt, verba posse regere genitivum; ut, *Accuso te fur-ti; Magni emisti; Regis est gubernare; deest crimine, pretio, officium.* Dicimus item, *Venit in mentem illius diei; castra aberant bidui; cum in animo haberem navigandi; supple recordatio, iter, propositum.* [Vide II. 3.]

Quinque sunt verba, quæ genitivum regere videntur, *miseret, tædet, pudet, piget, pœnitet*: sed genitivus à nomine, quod in his verbis intelligitur, dependet; est enim (teste Prisciano) *Miseret me tui*, miseratio tenet me tui: & *pœnitet me peccati*, pœna peccati me tenet. [At vide II. 3, 4.]

Illa vero Græca omnino sunt; *Desine querelarum. Abstine irarum. Implere ollam denariorum. Eges medici. Eo ad Minerva.* [Vide II. 3. 6.] Græco item more in genitivis locorum, deest locus, *urbs, vel oppidum*; ut, *Natus Roma. Egypti educatus. Domi manet. Humi sedet.* Item, *domi bellique clarus*, supple, *tempore*: Sed si addas adjectivum, genitivo locus non erit, ut, *Natus in magna Roma. Cubat in dura humo.* Dicimus tamen, *domi mea, tue, sue, nostra, vestra, aliene.*

Aliquando genitivi duo ab eodem nomine pendent;

ut, *Magna est hominum querela superbia: sed frequentius alterum genitivorum in possessivum mutamus; ut, Nocturna lectio librorum: In Ciceronis Tusculana villa: Mea præceptoris officia. Vestra multorum diligentia. Meum prædium Prisciani.* Contra Vallam; nam *meus, tuus, suus*, nihil differunt à cæteris possessivis. [Vide II, 3, 15. & 16.]

*Dativus* semper acquisitionem significat, seu ultimum finem, quare cuius orationi aptè jungitur; ut, *Aristoteli spongiæ sentiunt. Utilis capiti. Amicus mihi. Petitur tibi argentum. Mihi ita videtur. Non cernitur ulli. Cede, vel decede majori. Væ victis. Tibi expedit. Mihi non convenit.* [Vide II. 4.]

Duplex etiam *dativus* reperitur; ut, *Sum tibi dicto audiens. Delegi mihi locum domicilio. Reliquit mihi pignori vestem. Datur tibi hoc vitio. Tu tibi id laudi ducis. Habes me tibi despectui, despiciatui, frustratui.*

*Accusativus* aut est infiniti suppositum, aut activorum appositum; aliter semper à præpositione pendet: Nam in tempore, & mensura, & locorum propriorum nominibus, deest præpositio; ut, *Vixit annos centum, vel per annos centum. Natus ante annos centum. Pendet aries libras triginta. Latus vel longus ulnas duas. Eo Romam. Tendit Italiam; sic Rus, & Domum.* [Vide II. 5.]

Duos ejusdem rei *acusativos* multa verba recipiunt. Duos diversæ rei *acusativos* nullum verbum admittit, ut mox dicetur. [Vide II, 5, 6. & 7.]

*Vocativus* nullius est personæ verbalis, sed rem designat, cum qua sermonem communicamus, ideo non regitur; est enim veluti extra contextum orationis. [Vide II. 6.]

*Ablativus* à præpositione pendet, sed eleganter illa multis modis subicitur, Nam in comparatione (ut, *doctior Cicerone*) deest *Præ:* in instrumento, vel modo, *Cum;* ut, *Saxo percussit; Egit infidiis: in pretio, Pro;* ut,

ut, *Magno emisti*: in tempore, *De*, vel *In*, ut, *Hora prima*; *Tribus annis*. [Vide II, 7.]

In ablativo quem falsò *absolutum* vocant, si sit personæ, deest *Sub*, ut, *Philippo rege*; *Me præceptore*: si verò aliarum rerum, deest *A*, vel *In*; ut, *Lectis tuis literis cœnavimus*. *Legendis carminibus fies poëta*. [Vide II, 7, 3. pag. 195, 196.]

Huic adverbio, *UNDE*, respondet *A*, vel *Ab*; ut, *Palleo metu*. *Vacuus curis*. *Præditus virtute*. Sed in frequentiori usu hæc solent amittere præpositionem, *Prosequor*, *impertit*, *caret*, *affice*, *dignor*, *egerque*, *Victito*, *utor*, *vescor*, *fungor*, *potior*, *fruor*, *alget*. *Implendi*, *ornandi*, *spoliandi*, *judicii*que.

*De Nominibus Adjectivis, Comparativis,  
& Superlativis.*

**A**djectiva nomina (Participiis [At vide ad I, 15.] exceptis) nullum casum regunt: Nam quando dicimus *Romanorum primi*; *Romanorum doctissimi*; deest *ex numero*. [Vide II. 3. pag. 169.] Illa verò, *plenus rimarum*; *lassus viarum*; *integer vitæ*; *sceleris purus*; *cupidus honoris*; Græca sunt, quibus deest græca præpositio *ἐκ*: quæ apud illos genitivum regit. [Vide II. 3. 6.] *Dignus honore*; *Vacuus curis*; *Viduus pharetra*; *Frumento copiosus*; supple *Ab*.

In *Comparatorum* ablativis deest *Præ*; ut, *Sanctior Cato*: quo in loco particula, *QUAM*, nominativum vel accusativum tantum juxta verbi naturam postulat. Vide II. 10.

In *Superlatis* & *Comparatis* genitivus ille partitionis est, non comparationis; ut, *Romanorum priores*; *Græcorum doctissimus*; id est, *Ex numero Græcorum maximè doctus*. [Vide II, 10, & 11.]

*De Constructione Verbi.*

**D**Iximus Constructionem dividi in Concordiam & Rectionem. Si concordiam spectes, omnia verba sunt *Personalia*, aut *Impersonalia*; ut, Ego lego. Me legere. Si verò rectionem, *Activa*, aut *Passiva*,

*De Verbis Personalibus.*

**P**ersonale, seu *Finitum* verbum est, quod personas, numeros, tempora finit; ut, *Amo. Legissem.* Personale verbum semper & necessario habebit ante se nominativum; ut, *Tu doces. Nos percutimur. Illi frigent. Vos piscamini. Abite. Adesdum.*

Aliquando infinitum, vel alia oratio, verbi suppositum est; ut, *Fugere vitium est virtus. Queritur, quis primus naves invenerit.* Tribus autem modis suppositum solet intelligi: primo, in primis & secundis verborum personis; ut, *legis, vivimus*: secundo, in verbis ad famam pertinentibus; ut, *ajunt, ferunt, prædicant*: tertio, quum in verbo latet suppositum ejusdem rei; ut, *pluit, lucefcit*, scilicet, *pluvia, lux.* Quibus adde quinque illa verba (quæ falsò dicuntur impersonalia) *miseret, tædet, pudet, piget, pœnitet*, scilicet, *misericordia, tædium, pudor, pigritia, pœna*, ut diximus. [At Vide II. 3. 4.]

Multi recti singulares per Syllepsim figuram plurale verbum exoptant dignioris personæ; ut, *Si tu & Tullia valetis, ego & Cicero valemus.*

Si post verbum personale sequatur nomen ad suppositum pertinens, erit nominativus; ut *Lego invitus.*

*De Verbis Activis.*

**A**ctivum verbum est, quod actionem significat; ut, *Vivo, Amplector, Memini.* Semper & necessario tran-

transit in accusativum; ut, *Amo literas*: Sic *delectat*, *juvat*, *deceat*, *oportet*, *refert*; ut, *Hoc refert mea negotia*, id est, repræsentat. [At Vide III, 5. 3.] Sæpe pro accusativo infinitum, vel alia oratio, ponitur; ut, *Nolo tuum velle*. *Dico tibi ne temere facias*.

Verba activa duplicia sunt, quædam enim transeunt in varios accusativos; ut, *amo*, *lego*, *percutio*: alia (quæ falsò *Neutra* dicuntur) uni tantum accusativo cognatæ significationis adhærent, ut, *vivo*, *servio*. [At Vide ad III, 2. & 3.]

Hic autem Accusativus cognatus (ut Pleonasmum efugiamus) rectius subicitur; ut, *Filius tuus dormit*, *currit*, *gratulatur*, *jocatur*, *gaudet*; scilicet, somnum, cursum, gratulationem, jocum, gaudium: [At Vide III, 3. ad Verba *Æstare*, & *Ambulare*.] Sic *egeo*, *indigeo*, *vapulo*, *nascor*, *orior*. Qui tamen accusativus necessario apponitur, si addendum sit adjectivum; ut, *Duram servies servitutum*. *Hilarem vitam vivis*. *Cantilenam eandem canis*. *Consimilem luserat ille ludum*. *Judicavit judicium inclytum*. *Endymionis somnum dormis*.

Aliquando proprius accusativus transit in metaphoricum; ut, *Coridon ardebat Alexin*. *Nubes pluant justum*: *terra germinat Salvatorem*. [Vide III, 2. 11. & IV, 5, 7]

Accusativi *me*, *te*, *se*, ferè non apponuntur, quoties suppositum & appositum idem sunt; ut, *Illa jam lavit*, *Nupsit regi*; *Nox præcipitat*; *Emersit ex malis*; *Bene res vertat*; *Volventibus annis*; *deest se*, [Vide ad III. 2. & IV. 3.] vel etiam accusativus cognatus. *Credo tibi*, *Indulgeo tibi*, scilicet, *me*.

Multa verba per cumulum geminant ejusdem rei accusativum; ut, *Decum vocamus patrem*. *Præsta te virum*. *Facimus te arbitrum*. *Dedit agrum dotem*, & similia.

Duos verò diversæ rei accusativos nullum verbum regit. Nam in altero illorum Græco more deest *κατὰ*, id est, *circa*, *juxta*, vel *secundum*. Tales verò accusativos nullum verbum respuet; ut, *Quid me accusas?*

*Quid me horres ? Nihil me timeas. Plurimum te amo. Multa me incusas. Multa gemens ignorantiam. Nunc id operam do. Insuevit pater hoc me. [Vide II, 5, 6. & 7.]*

Dicimus *spargo*, vel *sterno solum herbis*, & *herbas solo*. *Defendo*, vel *prohibeo aestum capellis*, vel *à capellis*, & *capellas ab aestu*. *Dono te corona*, & *tibi coronam*. *Celo*, vel *doceo te hoc*, & *te de hoc*, & *celo tibi hoc*. *Posco te veniam*, & *à te*: sic omnia verba poscendi. *Invideo te multa*. *Hoc decet te*, vel *tibi*. *Præsto*, *præstolor*, *antecedo*, *antesto te*, vel *tibi*. *Deficiunt*, & *latent me pecunia*, & *mibi pecunia*. *Eripio tibi*, & *à te pecunias*. *Impertio te bono*, & *tibi bonum*.

### De Verbis Passivis.

**P**assivum verbum est, quod passionem significat, ut, *Vivitur*, *Curritur*. Passivum verbum nihil præter suppositum desiderat; ut, *Virtus laudatur*. *Tua res agitur*. Accusativus activorum hic semper erit suppositum, nec unquam aliter: Sed si supprimitur in activa, etiam in passiva subicitur: ut, *Curritur*. *Vivitur*. *Egetur*. [Vide ad III. 2. init. & ad cap. 4. & 8.]

Si duo sunt ejusdem rei accusativi, ambo mutantur; ut, *Voco te poetam*: *Tu vocaris poeta*. *Video te tristem*: *Tu videris tristis*. Si verò sunt diversæ rei accusativi, ille tantum mutatur, qui non dependet à præpositione; ut, *Doceo te artes*: *tu doceris artes*. *Moneo te justa*: *Tu moneris justa*. *Moneo tibi justa*: *justa monentur tibi*. Nam falsò quidam docent, dativum in nominativum posse verti.

### De Verbo Substantivo.

**S**um, es, fui, (cui *fio* vel *fuo* adnumerantur) nec activum nec passivum est, sed utriusque radix & fundamentum, habet utrinque nominativum; [Vide III, 5.] ut, *Deus est charitas*. *Fili, esto sobrius*. *Esto tu Cæsar*

*far amicus.* Dicimus, *Patris est*, vel *patrium est*, *castigare*; *Regis est*, vel *regium est*, *gubernare*; & subintelligimus, officium, munus, negotium, five consilium. Non tamen dicimus, *Mei est*, sed *meum est*; quia genitivi *Mei*, *tui*, *sui*, *nostri*, *vestri*, primitivorum in hac parte locum non habent, ne pariant ambiguitatem. [Vide ad II. 13. Notas.]

Quod si accedat præpositio **INTER**, dicimus, *Patris interest castigare*; & *Regis interest gubernare*; & subintelligimus accusativum pluralem, negotia, officia, five consilia: Nec tunc illis quinque genitivis utimur, sed accusativis *mea*, *tua*, *nostra*, *vestra*, *cuja* vel *cujus*; ut *Non mea*, sed *regis interest gubernare*, id est, gubernare non est inter mea, sed inter officia regis. [Vide III, 5, 3.]

Sæpe uni aut duobus dativis acquisitionis adhæret; ut, *Sunt mihi amici. Tacendum est tibi. Dicenda mihi causa est. Hoc erit tibi lucro, honori, cura.* Cum nomine *Opus* dicimus; *Opus est mihi libris*, & *libri sunt mihi opus*: & *opus est factu*, & *facere*. [Vide IV, 15, 7. &c.]

#### De Verbis Impersonalibus.

**I**mpersonale, seu *infinitum* verbum est, quod neque numeros, neque personas, neque tempora finit, & determinat; [At Vide I, 12. extr. & III, 2. init.] ut, *Amare. Legisse.* Et est duplex: *Perpetuum*, & *Participiale*. Perpetuum est, ut, *amare, amavisse, amari*. Participiale, ut, *amandi, amando, amatum*.

Impersonale verbum semper antecedit accusativus, sæpius subintellectus; ut, *Volo legere libros; Volo libros legi*. A nulla parte determinatur, ut putant Grammatici: semper enim pro nomine capitur; ut, *Virtus est vitium fugere*, id est fuga vitiorum. *Tempus est abire*, id est, abitionis. *Et cantare pares, & respondere parati*, id est, cantui & responsioni, vel ad cantandum, & respondendum. *Non tanti emo pœnitere*, id est, pœnitentiam. *Dignus amari*, id est, amore. [Vide III. 6.]

Si post verbum impersonale nomen sequatur ad suppositum pertinens, erit accusativus; ut, *Malo dici divitem, quàm avarum haberi. Præceptoris interest esse probum. Non expedit tibi fieri judicem. Utor amico cupiente justum.* Sed hic frequentissimè Græcos imitamur; ut, *Cupio dici doctus. Vis haberi probus.* [Vide III. 7.] Illa verò, *Non vacat mihi esse quieto; Licet esse beatis;* Latinos canones excedunt, ut in Hellenismo dicitur. [Vide II. 6. 2. & IV. 12.]

*De verbis Participialibus, Gerundis, & Supino.*

**A** *Mandi, amando*, quum accusativum habent, *Gerunda* verba dicuntur, eo quod à passivo participio, in *dus*, *gerantur* & gubernentur. [At Vide ad I, 15. init. & ad III, 8.]

Olim à participio in *dus* quatuor voces gerebantur, quæ regerent accusativum; ut, *Petendum est causas: Petendi causas: Ad petendum causas: Petendo causas.* Nunc verò vocibus in *di*, & *do*, dabis accusativum. Nam *habendum est canes*, & *ad legendum libros*, nimis antiqua sunt.

Cæterùm voces in *di*, *do*, *dum*, si accusativum non habeant, passivè significant, sunt enim participia passiva in neutrali terminatione: [Vide ad III, 8. init.] In quibus deest substantivum aliquod, aut nomen verbi, quod est infinitum; ut, *Legendum est*, scilicet, *legere*: nam quemadmodum (teste Prisciano) *bona est lectio*, & *bonum est legere*, non differunt; sic *tempus est legenda lectionis*, & *tempus est legendi*, idem sunt. Aliquando tota oratio pro substantivo est; ut, *Creditum est*, vel *credendum est*, *Ciceronem fuisse poëtam.*

Deest quoque substantivum illis, quæ solent conturbare Grammaticos; ut, *Missus est Athenas erudiendi gratia*, scilicet *erudire*, quod est *eruditionis*. *Virgo maturavit nubendo*, scilicet, *nubere*, id est, *nuptui*. *Cantando*



*rumpitur anguis*, id est, cantando carmine. *Uritque videndo foemina*, id est, visu facto, quasi videndo videri, dum videtur. Sallust. *Quum Jugurtha vocaretur ad imperandum*, scilicet, imperare, id est, ut imperaretur, vel, ad sibi imperium imperandum: dicimus enim, *Imperare alicui pecunias*. *Inter agendum capras, & ante domandum boves*, non dicimus: sed *ante domandum*, scilicet, domare. [Vide III. 8. 1. pag. 444. &c.]

*Amatum*, Verbum *Supinum* dicitur, quod *supine*, id est, negligenter agat, ac penè otiosum ac supervacuum fit: semper jungitur verbis motum ad locum significantibus; ut, *Cur te is perditum? Latebras quaesitum venisti. Admitte spectatum*. [Vide III, 9.]

Vox *iri*, in passiva tantum huic supino conjunctum, non significat motum, sed idem quod passivum infinitum, cujus est supinum; ut, *Credo librum, vel carmina, lectum iri*, id est, legi. [At Vide III, 11.]

#### De Participiis.

**P**articipia suorum verborum casum admittunt. [At Vide ad I, 15. init.] Junguntur aliis verbis, sed præcipuè Substantivo, per omnia tempora: & cujus temporis verbum fuerit, ejusdem ferè & participium erit; ut, *Excita dormientem; excitavi dormientem; excitabo dormientem. Dicturus fui, dicturus ero. Jussus feci, jussus faciam. Abstinni à causis agendis; abstinebit à causis agendis*. [Vide I, 15, 2. &c. & III, 10, 2.]

Primum participium passivum significat passionem: præter pauca, quæ ab activis in OR descendunt; ut, *Amplexus hominem; Pertasus ignaviam*: Quædam actionem & passionem, sed diversa syntaxi; ut, *Comitatus illum, & comitatus ab illo. Pransus, cænatus, potus*, nomina sunt.

Participium in *dns* perpetuè passionem significat, ut, *Plectendus, pœnitendus: veniendum est; dicendi; cantando; ad orandum*. Frustra quærit Valla, quando admit-

tat,

rat, aut respuat præpositionem; nam sequitur suum substantivum; ut, *Accepi puerum docendum: & accepi ad puerum docendum pecunias. Currit iterandam viam; & currit ob præmia obtinenda.* [III, 10.]

#### De Participialibus.

**P**articipia tribus modis fiunt nomina: Constructione; ut, *Doctus juris. Juris peritus. Alieni appetens. Amans uxoris. Tempus est legendi librorum:* [Vide III, 8. & 10.] Comparatione; ut, *doctior, amantior:* Compositione; ut, *indoctus, indiligens.*

Sunt quædam nomina quæ participia videntur, ut, *Populabundus agros; Vitabundus castra hostium:* item alia, *Ocreatus, Laureatus, Tunicatus;* sed hæc à nomine, non à verbis, dicuntur. Et illa antiqua; *Quid tibi hanc tactio est? Quid tibi hanc rem curatio est?* forte deest  $\text{æ}$ .

#### De Præpositione.

**P**ræpositio ante verbum non semper intrat compositionem, sed fertur in casum ulteriorem; [At Vide ad III, 3, 6. & 10. in extr. & 5, 2. p. 416.] ut, *Hercules interfuit bomines; & Homines interest societas.* Cicero, *Quæ si quos inter societas aut est, aut fuit, aut futura est.* Seneca, *Nihil interest, hos, & illa.* Horat. *Villa, quæ superest Claudi cauponas:* idem, *Ne quid medios intercinat actus:* idem, *Cum sol Oceano subest.* Cicero, *Hic tibi Cato rostra advolat.* Tacitus, *Advolvitur genua illius.* Horat. *Utinam intererrem nuda leones;* idem, *Desine interludere virgines.* Cæsar, *Exercitum Rhenum traducere.* Livius, *Hæ Siculorum quarela domos primum nobilium circumlata.* Sic, *Interfluere urbem, mœnia, exercitum,* apud Curtium: sic *Mea interest; Vestra interfuit;* pro, est inter mea, scilicet negotia. Et hæc ad Anastrophen sunt referenda.

Præpositionum quædam semper *accusativo* hærent, ut,

ut, *ad*, *apud*, &c. quædam semper *ablativo*, ut diximus: hæ vero sunt dubiæ, *in*, *sub*, *super*, *subter*, & *clam*.

*In*, significans motum seu transitum, accusativum regit, ut, *Via ducit in urbem. Hanc mihi in manum dat*: & cum actio differtur, ut *In diem istuc erit. Præsens in tempus omittat*: & cum capitur pro *contra* vel *erga*, ut, *Ingratus in præceptorem; In parentem pius. Cum* significat aliquid in loco fieri, regit *ablativum*, ut, *Ego in portu navigo*.

*Sub*, si motum significat, accusativum amat; ut, *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatae sunt tuæ. Sine motu frequentius ablativum*; ut, *Sub pedibus. Sub iudice. Dicimus, sub idem tempus, & sub ipsa die. Aliquando subintelligitur*; ut, *Cæsare duce; Platone magistro*; id est; *sub Cæsare, sub Platone*.

*Super*, pro *de*, *ablativum* poscit; ut, *Multa super Priamo rogans, super Hectore multa. Cic. Sed super hac re nimis. In reliquis ferè accusativum*; ut, *Fama super æthera notus. Dicimus super fronde, & super arbore, si quietem significamus: super arborem, si motum*.

*Subter*, poëtice tantum reperitur cum *ablativo*; ut, *Subter densa testudine*.

*Clam*, & *Clanculum*, *Accusativo* junguntur; ut, *clam uxorem, apud Plautum; clanculum patres, apud Terentium*: cæterum *ablativo* magis gaudent. [At Vide I, 16, 1, pag. 152.]

### De Adverbio.

**A**Dverbia nullum omnino casum regunt, nisi pro nomine capiantur; ut *Crurum tenuis. Abunde glorie*. [Vide II. 3. pag. 173.] *Ubique gentium. Satis testium. Prædie ejus diei. Postridie ludorum. In reliquis est ellipsis*; ut, *O curas. Hei mihi. En Priamus. Ecce homo. Heu me. Væ victis*.

*Ubi* significat locum sine motu: cui respondent, *hic, istic, illic, ibi, intus, foris, utrobique, passim, nusquam,*  
in-

*infra, subtus, nec, [f. necubi] ubiubi.* Respondent etiam genitivi priorum locorum finiti in *Æ*, vel *i*; ut *Roma, Toleti, Ægypti, Cypri, Sicilia.* Item, *domi, militia, belli, humi*; in cæteris respondemus per ablativum, expressa vel tacita præpositione; ut, *Rure est; in toga; in pace; Athenis, Carthagine, Elide, Prolemaïde.*

*Quò* significat motum ad locum: cui respondent *huc, istuc, illuc, eò, illo, intrò, foras, quoquò, peregrè, obviam*: & accusativi locorum, expressa vel tacita præpositione; ut, *Eo Romam, vel in Romam. Venit Italiam.* Sic *rus, & domum, vel in domum, urbem, hortum, larem.*

*Quà*, significat motum per locum: cui respondent *hac, istac, illac, quaqua, quacunque, quavis, quaqua versus*: & ablativi cujuscvis loci, tacita præpositione; ut, *Vagatur Italia. Vehitur flumine, vel per flumen.*

*Unde*, id est, à quo loco: cui respondent *hinc, istinc, illinc, inde, eminus, cominus, alicunde, necunde, foris, undecunque*: & ablativi cujuscvis loci, expressa vel tacita præpositione; ut, *Cælo, de cælo. Roma, de Roma.* Sed si ablativus sit personæ, non erit sine præpositione; ut, *Unde emisti? à mercatoribus. Unde est puer? à fratre.*

*Quorsum*, ad locum & ad alia refertur: cui respondent *horsum, istorsum, sorsum, deorsum, rorsum, prorsum, dextrorsum, sinistrorsum, aliorsum, retrorsum, introrsus, quoquo versus, venum, pessum.*

#### De Conjunctione.

**C**onjunctionis officium est, *sententias connectere*, non similes casus, aut verba, ut, *Emi librum drachma, & minoris, scilicet, pretio emi.* [Vide I. 18. & II. 14.]

L A U S D E O.

# A D D E N D A.

**A**d pag. 10. *Notis in extr. adde.* Vide & omnino, quæ attuli infra III. 2. 7. ubi phrasin hanc *Anno Deum* ex Plauto & Seneca disertissime probavi.

Pag. 17. *Notis in extr. dele* ab iis distinctas, & *adde* quæ non sint Partes Orationis, quod tamen certe sunt tales vocalæ, quæ cum aliis Orationis Partibus Construuntur & Componuntur.

Pag. 18. *Notis col. 2. v. 3. Lege* in hisce Sanctii, quæ Urfinus istic quoque &c.

Pag. 19. *Not. col. 2. v. 2. pro* male *reponere* tamen.

*Ibidem v. 5. lege*, II, 13. 10. & III, 8. 15. Quocirca &c.

Pag. 32. *in Textu v. 1. Excidi* hic ex Edd. *Participem*, certissimum est ex ipsa Grammatica, quam huic Minervæ subjecit Sanctius, & cujus Definitionum in hac Minerva rationes reddit. *Reponere ergo, Nominis Finitio est per Vocem Participem Numeri Casualis cum Genere.* Nam in illa Grammatica Sanctius dixit, *Nomen est Vox Particeps Numeri &c.* Sed & *Verbum* eodem modo definit in illa, & in hac Min. cap. 12. *Verbum est Vox Particeps Numeri Personalis cum Tempore.*

Pag. 41. *Not. col. 1. v. 1. post* ruri *adde.* Pro his enim dicitur etiam *Carthagine & rure.* Vide infra Sanctium d. 1. II. 7. extr. Et eodem plane modo se res habet in illis, quæ Adverbialiter videntur posita, sed quæ veri sunt Ablativi. Talia sunt *vesperi & ve-*

*speri*, quæ fatis sunt nota. Sic *tempori & tempore*, pro quibus dicitur etiam *in tempore* eodem plane sensu. Sall. Jug. 56. *in tempore se cum exercitu adfore*, pro, tempori, seu tempestive. Vide & Donatum ad Terent. Andr. IV, 4, 19. Denique sic *Luci*, Plaut. Amphitr. I, 1, 11. *Nonne idem hoc luci me mittere potuit.* Et Casin. IV, 4, 7. *Ut veniamus luci.* Ne vero dubites esse Ablativum, reperies etiam cum Præpositione, Pl. Stich. 11, 3, 40. *Cum luci simul me ad portum misisti.* Lucret. IV, 236. *in luci qua poterit res Accidere ad speciem.*

Pag. 44. *Not. 1. col. 2. v. 5. post* dixerunt *adde*, Similiter Ovidius Arte Am. 1, 296. & 302. modo in Feminino pro Vacca, modo in Masculino pro Tauro adhibet Vocem Bovis.

Pag. 51. *Not. col. 1. v. 5. post* Generis *adde in Parenthesi* (sicuti fecit & ipse Sanctius IV, 4. voce *Fœmina*, ipso initio, licet & istic male ea rejiciat penitus.)

Pag. 55. *Not. 9. adde.* Vide & infra Sanctium IV, 4. in v. *Fœmina.*

Pag. 57. *Not. col. 2. v. 15. post* Grammatica *adde.* Similiter Nomina Urbium Neutrius formæ etiam Adjectiva & Participia ejusdem Generis sibi habent juncta, Livius II, 65. *Antium paucos circumfessum dies deditur.* Et III, 1. *Antio capto; non capta.* At ibidem mox, sed per Appositionem, *Antium, propinquam, oportunitam,*

## A D D E N D A.

et *maritimam Urbem, colomam deduci posse.* Liqueat hinc si occurreret *Antium capta*, fore illud expediendum per talis *Appositionis* Ellipsis; at quando dicitur *Antium captum, receptus Croto*, accipienda ea esse, ut per disertam Adjectivi & Substantivi Concordiam dicta.

Pag. 58. *Notis col. 2. v. 33. interpone post Marci*, idcirco, ut apud &c.

*ibid. v. 38. lege*, singuli, unus *Tullia*; alter *Junia* &c. Gentium Nominibus quoque designabantur.

Pag. 59. *in Textu v. 5.* Qualia sunt, Ego &c.] At Vide, quæ disputavimus in contrarium supra I, 2. 7. extr.

Pag. 64. *Not. col. 2. v. 3. adde*, quæ itidem videntur Ablativi a *Dius* pro *Dies*. Hinc antiquissimi dixerunt etiam *interdius* pro *Interdix*: Vide Plautum *Afin. III, 3. 9. Ut largus est opera nocturna: Nunc est negotiosus interdus.* *Aulul. I. 1. 33. Pervigilat noctes totas, tum autem interdus Quasi claudus sutor domi sedet totos dies.* & *Mottell. II. 2. 14. Sed quid hoc? occlusa janua est interdus.* Ubi hoc tanquam Adverbium adhibetur, licet revera sit Nominativus, æquæ ac *Perdius* & *Pernox* apud Gellium II, 1. Negat hoc quidem Gronovius Pater ad *Livium XXIX, 14.* Sed quid obstat, quo minus vere Nominativi fuerint *Dius* & *Interdius*, & Ablativi *Diu* & *Interdiu*, atque illi Nominativi pro Adverbio fuerint adhibiti, æquæ ac *Nox*. *Plaut. Afin. III, 3; 7. Nox, si voles,*

*manebo*, h. e. noctu, per noctem. *Rud. II. 4, 4. accipiam hospitio, si nox venis.* Sed & diserte Gellius in deperdito Libro VIII. cap. 1. docuit XV Viros in XII. Tabulis *Nox* dixisse pro *Noctu*. Similiter *Nudius* esse Nominativum ex Epithetis *tertius, quartus, &c.* est manifestissimum, & tamen ut Adverbium aliis locutionibus jungitur. Dicitur autem contracte quasi *Novidius*, seu *Novus dius*, eodem modo, quo *Nuper*, quasi *Noviper*. Solet porro *Novus* etiam de præterito adhiberi tempore, ut vel ex hoc ipso *Nuper* liquet, & ex *Novissimus* ac *Novissime*. *Sallust. Catil. 33. saepe ac novissime memoriâ nostrâ.* *Jug. 19. Fines Carthaginensium, quos novissime habuerant.* Certe hæc derivatio longe mihi videtur verisimilior, quam quæ est *Viror. Doctissimorum, Vossii* in *Etymol. v. Dies*, & *Gronovii d. I. Volunt Hi Nudius tertius* dici contracte pro *Nunc dies tertius*, vel *Nunc diust* (pro *dies est*) *tertius*, eaque cum *sapissime* conjungerentur, *cohasisse, & in unam coaluisse vocem.* At rarius solet in *Lingua Lat. N.* ante consonas elidi, sed addi potius solet & interponi: deinde non tantum dicitur *Nudius tertius*, sed & *Nudius quartus, quintus, sextus.* *V. Plaut. Mottell. IV, 2, 41. & Trin. III, 2. 101.* Immo & *Nudius tertius decimus* apud *Ciceron. Philipp. v. 1.* Hæc autem declarant non unam vocem ex diversis frequenti usu coalitam, sed certam Nominativi Substantivi cum variis Ad-

# A D D E N D A.

Adjectivis in eodem casu constructionem, verum adverbii in modum adhibitam.

Pag. 71. *Notis in extr. lege*, Ita ergo ab ὄω *Susula* analogice formatur, ut *Poculum* a Πόω, *Baculum* a Βάω, *Curriculum* &c.

Pag. 87. col. 1. v. ult. post *trahunt adde*. Sed & hinc haud dubie Valerius Probus, Grammat. Instit. lib. 1. p. 1418. passiva hæc *Infinite declinationis* dicit, quia non finiunt aut definiunt, neque suppositum ipsum; quod ametur, quod curratur, neque agentem, qui amet aut qui currat, sed quia simplicem rei actionem, quæ fiat, tantum declarant.

Pag. 94. *Notis col. 2. v. 17. post* *Consolere adde*. Ovid. *Arte Am.* 1, v. 385. & 389. *Fac Domiânâ potiare prius; comes illa sequatur, scil. Ancilla, Et dein; Aut non tentaris, aut perſice*, ubi manifeste id est explendum, *Aut fac, ut non tentaris, aut perſice*. Adde his ipsum Sanctium infra iv, 5. ad *Verba Estâ vel Fac, & Oro, Maneo*.

Pag. 97. *Not. col. 2. v. 22. lege*, utrum erit, seu utrum velitis, ut sit.

Pag. 100. *Not. col. 2. v. 24. lege*, requiruntur sæpe etiam Verba.

*Ibid. v. 34. lege*, quod Futurum istuc tantum inest in Re ipsa.

Pag. 108. *Not. col. 1. v. 31. adde*, Sallust. *Catil.* 31. *ſicuti* (1. *ſcubi*, ut in *Jug. c. 60.*) *iurgio lacessitus foret*. Liv. xxvii, 44. *Exercitu, cui detractum foret omne, quod roboris fuerit*.

Pag. 111. *Not. col. 2. v. ult. adde*, *Heroid.* 111, 57. *Quin etiam fama est, quæm crastina ful-*

*serit Eos, Te dare nubiferis lineæ vela notis*, pro, *daturum esse*.

Pag. 118. *Not. col. 2. v. 8. post* *primum adde*. Vide me infra 111, 3, 47.

*Ibid. v. 24. post* *intolerandus adde*: Sic *Illectus*, pro, non lectus. Ovid. *Arte* 1, 469. *Si non accipiet scriptum, illectumque remittet, Lecturam spera*. Sequentibus exemplis bis compositorum adde, *Indefensus* ex Livio xxvi, 5. *Irreligatus* ex Ovid. *Art.* 1, 530.

Pag. 125. *Not. col. 2. v. 28. post* *exactus es adde*, Ovidius *Metam.* vii, 772. *Poscor & ipse meum consensu Lalapa magno*.

Pag. 127. *Not. col. 1. v. 20. post* *criminis adde*. Plautus *Mil. Glor.* V, 22. *Juro me nociturum nemini, quod ego hic vapulo*.

*Ibid. col. 2. v. 22. post* *Gentilibus adde*. Sic in S. Scriptura sæpe; Act. Ap. xviii, 15. *Ei δὲ ζήτησιν ἐστὶ περὶ τῆς Νέμης τῆς κατ' ὑμᾶς, de Lege vestra*. Ephes. 1, 15. *ἀπεσπασα τὴν κατ' ὑμᾶς πίστιν, fidem vestram*. Act. xxv, 14. *exposuit illi τὰ κατὰ τὸ Παῦλον, res Pauli*.

Pag. 131. *Not. col. 2. v. 25. post* *deficerent adde*. Vide & supra 1, 13, 4. pag. 97.

Pag. 135. *Not. col. 1. v. 1. post* *iv. 11. adde*, & diserte tradit Priscianus lib. xi. p. 927.

Pag. 136. *Not. col. 1. v. 17. post* *suppleat adde*, Immo etiam, quando Præteritum formæ Activæ reperitur, invaluisse tamen hoc Participium supra illud aliquando cognoscitur. Sic a *Mereo* & compositis habemus non modo *Merui*, sed & *Meritus sum*. Similiter

# A D D E N D A.

à *Confido* legimus quidem apud Livium XLIV, 13. *Considerunt*, sed longe frequentius est in illo Activi Perfecti sensu *Confisi sunt*. Et Priscianus ait lib. VIII. p. 818. *antiquissimos dixisse etiam ausi & gravisi*, in Perfecto Activo, sed *quibus deinde non utantur*.

*Ibid.* v. 25. post 507. *adde*; Diferterius Idem in Arte 1, 690. *Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles Veste virum longa dissimulatus erat*.

Pag. 148. Not. col. 2. ad v. 27. *adde*. Aliquando omittitur etiam τὸ *Cum*, vel potius construitur τὸ *Juxta* cum Dativo, & notat tunc *Similiter*, *Æqualiter*. Liv. XXV, 19. *Rem parvam & juxta magnis difficilem*, h. e. æque ac res magnæ.

Pag. 154. Not. col. 2. v. 2. *adde*. Vide & omnino infra IV, 4, 118. & IV, 12, 11.

Pag. 157. Not. col. 2. in extr. *adde*. Construitur autem τὸ *Versus*, æque ac *Prope*, cum Præpositionibus non modo Accusativum regentibus, sed & Ablativum. Livius XXV, 25. *Tumulus est in extrema parte Urbis Versus a mari*.

Pag. 159. Not. col. 2. in extr. *adde*. De Interjectionum autem natura contra Sanctium vide Me supra I, 2, 6.

Pag. 168. Not. col. I. v. I. post vicem *adde*. Ut apud Livium XXVIII, 19. *Solliciti vicem Imperatoris Milites*.

Pag. 170. Not. col. I. v. 4. post logi *adde*. Sic Idem in Trinum. V, 2, 34. *Spondeo, & mille auri Philippum dotis*.

Pag. 175. col. I. Not. II. in extr. *adde*. Hic tamen intelligitur *Hominem*, quasi dictum esset. *Patrem non esse Hominem istar. oper.*

*Ibid.* col. 2. extr. *Notis adde*. Similes & ejusdem analogiæ sunt Adjectivorum quorundam constructiones cum Gerundiis in DI. Ovid. Heroiod. 1, 8. *Neve revertendi liber abesse velis*, h. e. liber in negotio revertendi.

Pag. 188. Not. col. I. v. 6. lege; etiam illud Ovidii Heroid. VI, 3. *Hoc tamen ipso Debueram scripto certior esse tuo*, pro *quod ad hoc*: nam manifeste est Accusativus; qui alter cum τὸ *certior esse* jungi nequit; tum vel maxime istas locutiones, quæ &c.

Pag. 189. Not. col. 2. v. 10. post lectio *adde*. Refert huc quoque Davisius locum Cic. Tuscul. II, 15. *Militiam vero (nostram dico, non Spartiatarum, quorum procedit mora ad tibiam, &c.) nostri Exertitus unde nomen habeant vides*. Putat enim primam vocem poni pro *quod ad militiam attinet*, & rejicit ideo conjecturam Gronovii Patris, legentis *Militiæ*. At mihi vulgatum illud valde videtur durum, & corruptum, quia sequitur statim, *nostram dico* &c. Conjectura autem ista & optimi est sensus, & frequentissimæ locutionis. Nam quid frequentius, quam ita absolute adhiberi *militiæ*, & opponi τὸ *domi*, æque ac τὸ *belli*, quæ omnia ejusdem sunt constructionis. Certius vero inde explices Lucam Euang. &c.

*Ibid.* v. ult. post *accusas adde*, Amphitr. II, 2, 229. *Mirum est, qui il-*



# A D D E N D A.

*illi collibitum fit, sic me insimulare falsum facinus tam malum.*

Pag. 194. Not. col. 1. v. 11. lege, ad IV, 6, 12. & 7, 10.

Pag. 196. Not. col. 1. v. ult. post proderet adde. Similiter se res habet in iis, quæ ex Ciceronis Epistolis, tum Plauto & Terentio, sunt allata.

Pag. 201. Not. col. 1. v. ult. adde, Plautus Trucul. IV, 2, 61. *Ti- meo, ne malefacta antiqua mea sint inventa omnia.*

Pag. 205. Not. col. 2. v. ult. adde. Et vel sic alio ordine explenda hæc forent, scilicet. *quas veras nuptias credis esse has nuptias.* Ego vero malim &c.

Pag. 210. Not. col. 2. v. 12. post videtur adde, ex eodem Plauto IV, 5. 1. *Hera quo me misit ad Patrem, non est domi, pro, Pater non est in loco domi, quo loco ad Patrem Hera me misit: ut & ex Sall. &c.*

*Ibidem v. 38. post attigit adde.* Sic Curtius IV, 4, 19. *Tyrus septimo mense, quam oppugnari cæpta erat, capta est.* Vide & Sanctium infra IV, 7. ad vocem *Post*, & Me istic.

Pag. 215. Not. col. 2. v. 4. post 21. adde. Quin & alia exlitterunt olim, quæ per Omne Genus tunc fuerunt adhibita, veluti *Prior* & *Posterior*, de quibus vide Voisium de Anal. II, 21.

Pag. 218. in contextu ad Verba, audeat dicere &c.] Hic vero ipse Sanctius gravissime errat. Vide quæ diximus hoc de loco in Præfatione.

Pag. 225. Notis adde. Et Claud.

40. *Nihil habere se vociferatus est, quare eos demereatur; si quem alium, & se liberum esse: pro si quem alium liberum esse putent, & se &c.*

Pag. 227. Not. col. 1. v. 36. post negotio adde, seu potius exceptio sui ipsius ex eo, quod de Terentia affirmarat, tanquam omnium aliorum Hominum miserima, sed præter Ciceronem, qui etiam ipsa sit inferior, vel &c.

Pag. 251. Not. col. 1. v. 23. post Vespasianus adde. Ovid. Heroid. III, 139. *Aut si versus amor tuus est in tadia Nostri, Quam sine te cogis vivere, coge mori. Utque facis, coges: abiit corpusque colorque. Sustinet hoc anima spes tamen unæ Tui.* Cicero de Harusp. Resp. cap. 3. *Nihil enim contra me fecit odio Mei, sed odio severitatis, odii dignitatis, odio Reip.*

Pag. 275. Not. col. 2. v. 23. post Ego sum adde. Sic ibid. II, 5, 8. *Quid agitur, Sagarisbrius, ut valetur? h. e. quo pacto vales?*

*Ibid. v. 28. post E Sum adde.* Aliquando etiam Infinita Passiva conjunguntur diversorum Verborum, Neutorum & Activorum, sensu fere Impersonali. Livius xxvi. 8. *Fabius Max. abscedi a Capua, terræque & circummagi ad nutus comminationesque Hannibalis, flagitiosum ducebat; ubi tibi abscedi nullum certe Accusativum Suppositum habet; sed & reliqua videntur impersonaliter istic adhibita solam notare Actionem vel Rem suorum Verborum: quem in usum sæpe & potissimum adhiben-*

## A D D E N D A.

tur Passiva illa Infinita, etiam cum Activis & actionem meram significantibus. Plautus Mostell. IV, 2, 42. *nunquam hic triduum in unum desitum est esse* (pro *edere*) & *bibi*. At quare hic *Bibi* potius dicit, quam *Bibere*? Scilicet, quia illud majorem habet speciem Impersonalis locutionis, quam ergo habet etiam τὸ *Esse*. Et v. 47. *triduum in unum est haud intermissum hic esse & bibi*, *Scorta duci, pergreuari, fidicinas, tibicinas ducere*. Hic vero, fateor, etiam Personales occurrere constructiones, sed talis eæ sunt Verbi, quod solum per se simplicem & absolutam actionem notare non poterat. Nam *Ducere* & *Duci* per se solum absolutam actionem nullam notat, & ideo in Impersonali constructione nusquam, ut putem, reperietur. Sed & sæpe diversæ prorsus naturæ verba eodem plane modo in eadem periodo construuntur. Vide infra III, 3, 15.

Pag. 279. Not. col. 1. v. 11. *lege*, ab Ursino, qui To. I. pag. 426.

Pag. 280. Not. col. 2. v. 25. *lege: Ambulo, Dubito, Obstrepo, Penetro*. Hoc vero &c.

Pag. 287. Not. col. 2. v. 12. *post volunt adde*, Sed & hinc *percunctari* pro interrogare, inquirere sciscitando: quod cum Fello per V potius scribendum, quam per O cum Verrio Flacco, derivante hoc verbum a *Conto* nautico, censeam. Construitur autem illud sæpe cum duplici Accusativo. Plaut. Mil. Gl. II, 3, 21. *Num tibi lippus videor?* resp. *Medicum*

*istuc, tibi melius, percunctarier*. Pseud. I, 5, 47. *Sunt qua Te volumus percunctari*. Occurrit quoque passim *percunctari rem*, pro, inquirere in rem. Cicero de Divin. II, 36. *Solebat ex me percunctari nostri augurii disciplinam*. Plaut. Asin. II, 4, 45. *Si esses percunctatus me ex aliis, crederes mihi*, h. e. inquisivisses in me. Accusativi autem hi neutiquam reguntur proxime ab ipso Verbo, sed a Præpositione per Ellipsin omissa. Nam *percunctari aliquem* notat cunctari & morari circa aliquem, ex quo rem prius exquirere vis, plane ut *Consulere aliquem*, de quo alibi egimus. At *percunctari rem* notat cunctari & morari in re investiganda, plane ut *Consulere aliquid*. Utrobique intelligitur Præpositionis Græcæ (κατά) vis. Ceterum neque Depon. &c.

Pag. 288. Not. col. 1. v. 20. *adde*. Hoc tamen certum, multa nobis, ut Dapontia, apud melioris ævi Scriptores occurrere, quorum olim Activa forma quoque, in literam O definens, fuit usitata, ut vel ex uno liquet Plauto. Sic pro *Morigerari* legimus in Amphitr. III, 3, 26. *dum mihi morigero*: pro *Mendicari* ibid. IV, 2, 12. *a me mendicas malum*: pro *ludificari* ibid. IV, 37. & 13. *Nunquam me ludificabit inultus: quem nunc omnes ludificant*: pro *Congræuari* Bacchid. IV, 4, 91. *quod in lustris comedim, & congræem*: pro *Contempari* Mostell. I, 3, 16. *quin me aspice & contempla*: pro *interminari* Mil. Glor. II, 3, 42. *quis homo interminat*: pro *Fabulari*

## A D D E N D A.

*Iari* *ibid.* II, 4, 18. *qua cum hoc insano fabulem*: pro *Auspicari* Perfa IV, 6, 7. *lucro faciundo ego auspicavi*. Plura sunt ejus generis, quæ ex Plauto & Veterum Poëtarum fragmentis, apud Nonium maxime, colligi facile possunt. Vide ejus Caput de *Contrariis Generibus Verborum*. Quod vero Urfinus etiam a Neutorum &c.

Pag. 289. *Notis col. 1. v. 4. post passivo adde*, Immo & *ulcisci*, quod etiam apud Livium V, 49, reperias, *in conspectu habentur omnia, qua defendi, repetique & ulcisci fas sit*. Adde & Gellium &c.

Pag. 291. *Not. col. 2. in extr. adde*. Vide & Plaut. *Cistell.* I, 1, 108.

Pag. 293. *Not. col. 2. in extr. adde*, & maxime IV, 5, 7.

Pag. 294. *Not. 2. in extr. adde*. Debuisse ergo Sanctius dixisse, Neutra, veluti *Sedeo*, &c. non, esse Magis Activa, sed, esse Verba potioris naturæ, ut quæ se ipsis sint contenta, & sensum absolvent sine Accusativo, quum illa vere Activa imperfectum sine eo relinquunt sensum, & cum eo demum perfectam & veram declarent actionem.

Pag. 296. *Notis in extr. adde*. Rarius est, quod sensu plane passivo legitur apud Plautum *Asin.* I, 3, 44. *Ubi illic, qua dedi ante, scil. sunt.* resp. *Abusa: nam si ea durarent mihi* &c. h. e. utendo, dum juvabamur iis nostram in rem, consumpta sunt, nec amplius durant. Videtur Composi-

tum hoc serius formatum, quando jam simplex *Uti* vulgari in sermone acceperat speciem deponentis, & veram ac pristinam significationem ferme amiserat. Notat enim proprie aliquid *utendo consumere*, vel *ad perversum usum convertere*, h. e. male vel perperam juvari aliqua re, ita ut illa intereat, vel ad aliud convertatur, quam debuerat. Vide & hujus Capituli Not. 8. in extr.

Pag. 302. *Not. col. 2. v. 33. post saltantur adde*. Et in *Arte Am.* I, 501. *Et plaudas, aliquam mimo saltante puellam*, h. e. in saltando representante.

Pag. 305. *Not. col. 2. v. 24. post Præpositio adde*, etiam cum Verbis, quæ ceteroqui frequentissime sine eâ leguntur adhibita. Quid usitatus, quam *aspicere aliquem*? Et tamen Cicero de *Harusp.* Resp. cap. 1. *Et simul ad Cn. Lentulum Consulem aspexit, concidit &c.*

*Ibid.* v. 31. *post ea adde*, Sæpe enim omittitur, etiam durius aliquanto, & præter consuetudinem, ut in illo Plauti *Trucul.* IV, 2, 49. *Manum te injiciam quadrupli*. Manifestum satis arbitror, *Te non regi ab injiciam*, sed a Præpositione *in* per Ellipsin omissa, quæ ceteroquin exprimitur passim. Sic *Instare currum & rotas* apud Virgil. *Æn.* VIII, 433. pro *in currum faciendum*. Sed & sumamus verbum *Tr.* &c.

Pag. 307. *Not. col. 1. v. 18. post* At vero *adde*, disertus valde est locus Ovidii *Heroid.* VI, 116. *Præradia stellis signa minora suis.*

## A D D E N D A.

Ubi Accusativus regitur nec a Verbo, nec a Præpos. *Præ*, sed liquido a Præp. *Præter* per Ellipsis omiffa. Deinde nihil est &c.

Pag. 308. Not. col. I. v. 17. post Canes adde. Sic Horat. Od. I, 2. ubi Jupiter dicitur *sacras jaculatus arces*, pro, *in arces*.

Ibid. col. 2. v. 17. post enim adde, Cæsar B. Gall. V. 39. quum referret oppugnationem castrorum Romanorum a magna multitudine Gallorum subito factam, ait; *Ægre is dies sustentatur*. Atqui certissimum est, si in Activo dictum fuisset, *Ægre Romani sustentarent hunc diem*, non aliter id explicandum fore, quam hoc modo, *Ægre Romani sustentarunt Gallos in vel per hunc diem*. Et tamen hic dicitur in Passivo, per abusum utique manifestum, ipse *dies sustentari*. Similiter Martialis.

Pag. 321. Not. col. 2. v. 16. adde. At *cœnata noctes* meretricum apud Plautum Trucul. II, 2, 24. sunt noctes, quæ cœnam prius quasi sumplerunt, sicuti apud meretrices concubitus eadem nocte sequebatur cœnam. Neutiquam vero passivæ est significationis illa phrasis, ut voluit Urfinus To. I. Instit. p. 658.

Pag. 326. Nota 37. adde. Possit etiam ita hæc expedire, ut Genitivus his verbis sit additus, quia vocabula ab iis formata, veluti *cupidus*, *studiosus*, &c. cum eo casu construi solent. Sæpe enim vocabula ejusdem significationis imitantur alterum alterius con-

structionem. Vide Me infra ad Verbum *Interdico*, pag. 349.

Pag. 330. Not. col. I. v. 3. post dolorem adde. Et cum Ablativo. Livius xxix, 21. *quanquam parum injuriis civitatis suæ doluerit*.

Pag. 331. Not. col. I. v. 26. post imponere adde. Ovidius Metam. VII, 678. *Qua tamen e silva teneas hastile recisum, Jamdudum dubito*, h. e. cogito. Vide & supra I, 15. r. p. 118.

Pag. 337. Notis adde. Et Sticho IV, 1, 30. *Apud nos eccilla festinat cum sorore*, h. e. sedulo & multum laborat parando cœnam.

Pag. 338. Not. col. I. v. 11. post fuat adde. Sic alibi sæpius. Sed & hinc emendandum arbitror in Sticho IV, 2, 12. *Edepol te vocem libenter*, s. *superfiat locus*. Nullus enim dubito, quin scripserit Plautus *superfuat*, h. e. superfit. Nam eo sensu adhibetur ab illo non tam *Fiat*, quam *Fuat*. Ceterum illud *Fieri* in Ufu Linguæ Latinæ, tantum abest, ut sit Verbum Substantivum, quod vult Sanctius, & ut notet idem quod *Esse*: ut ab Eo non tantum distinguatur ipsa significatione, sed & diserte &c.

Ibid. col. 2. v. 3. post &c. adde. *Interficere*, & hinc eodem sensu *Interferi*. Plautus Trin. II, 4, 131. *Istic oportet obseri mores malos, s. in obserendo possint interferi*, h. e. interfici, extingui. Lucretius III, 885. *Post mortem fore, ut aut putrescat corpore posto, Aut flammis interferat*, *mâlisvæ ferarum*, h. e. penitus absumatur.

## A D D E N D A.

Pag. 348. Not. col. 1. v. 13. *lege*, denotatur Res interdicta, h. e. usus & convictus Generi. Ast longe disertior est locus Gellii xv, 11. in passivo, *Philosophi scito ejeti, atque Urbe & Italia interdicti sunt.* Sequitur enim hinc, in Activo dicturum quoque Gellium, *interdicere Philosophos urbe &c.* Quæ porro dabitur ratio &c.

Pag. 349. Not. col. 2. v. 23. *adde.* Sic & Plautus Trucul. iv. 2. 49. *Ego te manum injiciam quadrupli.* Scilicet sicuti Verbis Accusandi Genitivus additur, non tantum criminis, sed & pœnæ, veluti *accusare capitis*, ita & hic Genitivus *quadrupli*, ad pœnam, quæ petitur, notantiam, additur phrasi, quæ notat vocare aut rapere in jus. Sic quia dicimus, *Hoc est te dignum*, eodem plane sensu & constructione *aquum* adhibetur. Plautus Bacchid. III, 3, 84. *Plus vidissem, quam deceret, quam me atque illo aquum foret.* Prol. Rud. 47. *Is leno, ut se aquum est, flocci non fecit fidem.* Trucul. II, 1, 12. *Ita aquum factu est.* Possent hæc quidem omnia, ut Elliptica, expleri: sed vix dubito, quin Auctores ita locuti sint simpliciter, quia altera phrasis, cujus sensum hisce suis exprimunt, ita construi solebat.

*Ibid.* v. 27. *post alienam adde.* Ovid. Metam. VII, 809. *quum satiata ferinx dextera cadis erat.* Scilicet quia *satis, satias, satietas* cum Genitivo construi solet, etiam verbum hoc ita construitur. Vide & supra ad verbum *Cupio.*

Pag. 350. Not. col. 1. v. 3. *post uq adde:* Cum Adverbia ab Adjectivis formata eorum sequantur constructionem. Livius xxvii, 48. de Elephantis, *inter duas acies versari, velut incerti, quorum essent, haud dissimiliter navibus sine gubernaculo vagis.* tum etiam Nomina Verbalia &c.

Pag. 352. Not. col. 2. in extr. *adde.* Idem conjunxit Æn. vi, 324. *Jurare & fallere numen:* quæ diversæ sunt constructionis. Nam *jurare numen* dicitur pro *jur. per numen.* Nec obstat, quod Ovidius Heroid. II, 23. *jurata numina dixit*, quum sæpissime, ut passim ostendimus, Neutorum constructio Elliptica in Passivum convertatur.

Pag. 354. Notis col. 1. v. 20. *lege,* Plautus Trucul. iv, 3, 69. *nam haud mansisti, DUM ego darem illam.* Stichus &c.

Pag. 358. Not. col. 1. v. 4. *lege,* dicitur, *Attoniti micuere sinus gelidusque cucurrit, Ut mihi narraisti, dura per ossa tremor,* apud Ovid. Heroid. V, 37. h. e. tremuerunt, moverunt se; Et *Micare digiti &c.*

Pag. 362. Not. col. 1. v. 25. *post abusu adde.* Sic & Ovidius Factor. vi, 10. *Secretus ab omni Voce locus, si non obstreperetur aquis.*

Pag. 372. Not. col. 1. v. 6. *post 16. adde.* Et *Nam hoc mihi haud labori est, laborem hunc potiri, se me impiavi,* Rud. I, 3, 7. h. e. redigi in potestatem, quod ad hunc laborem, seu miseriam, attinet, vel fieri compotem istius laboris.

*Ibid.* v. 11. *post perpendatur adde*

## A D D E N D A.

*adde*, cum quo hoc verbum, ut & *Fungi* ac *Vesci*, non tantum *recentioris avi Auctores*, ut affirmat temere Ursinus To. 2. p. 309. sed & Antiquissimi & optimi construxerunt, ut ex Sanctio nostro liquet. At Activum  $\text{E}$  *Potior* fuisse revera significationis istius &c.

Pag. 389. *Tex. v. 8. adde*, pag. 305, 306.

Pag. 390. *Not. col. 2. v. 3. post significationis adde*. Ita Plautus Amphitr. I, 1. 178. *Hinc enim mihi dextera vox aures, ut videtur, Verberat. SO. Metuo, vocis ne vice hodie hic Vapulem, quæ hunc Verberat. Et disertius Mil. Glor. V, 19. & 22. Jura nociturum te nemini, quod tu hodie hic Verberatus, aut quod Verberabere. PI. juro &c. Quod ego hic hodie Vapulo.*

Pag. 392. *Not. col. 1. v. 6. post alii adde*, & ipse Sanctius infra IV, 16. in it.

Pag. 397. *Not. col. 2. v. 33. post notat adde*. Similiter Plautus Mercat. IV, 4, 1. *Nam mihi amanti Seni coquenda est cæna: atque equidem cum recogito, Nobis coquenda est, non quoi conducti sumus. Ubi Mihi est Dativus agentis seu coqui ipsius, at Seni & dein Nobis sunt quasi Patientis, seu illius, in quorum usum res fiet. Ovidius Metam. VII, 824. Nympham mihi credit amari; at v. 828. Ut mihi narratur. Ubi prius Mihi manifeste est Agentis, qui amabat nympham, at posterius Patientis, cui alius rem narrabat. Porro &c.*

Pag. 419. *Not. col. 1. v. 23. Rege*, vide Notam 5. de hac &c.

Pag. 420. *Not. col. 2. v. 20. post corpusculi adde*. Livius XXVIII, 9. *Id modo in decreto interfuit, quod M. Livii exercitum reduci, Neronis manere jusserunt*, h. e. discriminis fuit. Vide & ipsum Sanctium ac Scioppium infra IV, 6. p. 690.

Pag. 422. *Not. col. 1. v. 9. post momenti adde*. Ovidius in Epist. Deianiræ ad Herculem v. 10. de Jove, cui nox, s; creditur, una Non tanti, ut Tantus conciperere, fuit, h. e. non fuit tanti momenti negotium, ut eâ unâ Tu tantus concipereris.

Pag. 424. *Not. col. 2. v. 16. post esset adde*, Mercat. IV, 3, 37. *Nihil hercle istius quicquam est, scil. negotii, quod tu suspicaris.*

Pag. 425. *Not. col. 1. v. 11. post 7. adde*. Simile est, quod ait Cæsar B. Gall. I, 35. *Senatus censuit, ut, quicumque Galliam obtineret, quod commodo Reip. facere posset, Æduos defenderet*. Et sic passim Cicero in Epistolis, quando quid alium rogat.

Pag. 427. *Notis col. 2. v. 3. post labores adde*. Frequens hæc constructio est Horatio. Veluti Od. I, 10. *Callidum, quicquid placuit, jocosò Condere furto*. Od. 12. *Blandum & auritas fidibus canoris ducere quercus*. Od. 15. *Conjurata tuas rumpere nuptias*. Ibid. *Celerem sequi*, h. e. *ad sequendum*, vel etiam *in sequenda*.

*Ibid. Notis adde*. Sic Ovid. in Epist. Hypsipyles v. 144. *Hiscere nempe tibi terra roganda fuit*,

## A D D E N D A.

*fuit*, h. e. ut hisceret. Plautus Trucul. iv, 2, 26. *Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas*, h. e. ut deferrentur. Sic forsitan Ovid. Arte I, 681. *Fabula nota quidem, sed non indigna referri*, h. e. ut referatur.

Pag. 428. Not. col. I. v. 18. *post* contemnerent *adde*. Ovid. in Epist. Oenones v. 132. *Qua toties raptata est, praeiuvat ipsa rapti*.

Pag. 429. Notis *adde*, Horatius Od. I, 12. de Castore & Polluce, *Hunc equis, illum superare peregris Nobilem*, h. e. superando. Et Ode 15. *Celerem sequi*, h. e. in fequendo.

Pag. 433. Nota 5. *adde*. Locutionibus his *adde* illud Horatii Od. I, 2. *paciens vocari Caesaris ultor*, pro, *te vocari Caesaris ultorem*.

Pag. 435. Not. col. 2. v. 9. pro illud oppidum exigendum est sponfiones, *lege*, veni ad exigendum abs Te sponfiones.

Pag. 438. Not. col. 2. v. penult. *post* intelligatur *adde*. Sic Varro de Re Rust. III, 9. *Ova, quae incubantur, habeantne semen pulli, curator quatrinduo, postquam incubari coepit, intelligere potest*. Ubi infinitum hoc non construitur personaliter, nam sic dicendum foret, *postquam incubari coeperunt*, scil. *ova*, de quibus agitur: sed impersonaliter & quasi sine supposito, ut adeo manifeste notet ea locutio, *postquam incubatio coepit fieri*. Possit tamen pro supposito aut Nominativo haberi &c.

Pag. 439. Not. col. 2. v. 28. *le-*

*ge*, foret, & revera tali Participio designari ipsam & solam facti actionem, colligendum &c.

Pag. 440. Not. col. I. v. 9. *lege*. Hinc Elliptice, & eodem sensu, dixit Idem Hist. &c.

*Ibid.* v. 34. *post* Italia *adde*. Et sic plane xxiii, 18. *Ubi ad moenia accessere, solitudo visu: metu concessum barbarus ratus, moliri portus parat*, h. e. metu factam ex Urbe concessionem. Porro ita I, 53. &c.

Pag. 445. Notis col. 2. v. 20. *post* extremo *adde*. Seu nota 15. Deinde vero dixisse videntur Veteres ad instar *Mei* vel *Tui irridendi, purgandi*, &c. etiam *Sui irridendi*, nihil distinguentes utrum hoc de pluribus dicatur, an de Uno, prout saepe simpliciter secuti sunt in uno vocabulo aliorum similium Constructionem, etiamsi ea ab illo Uno ceteroquin abhorreat.

Pag. 447. Notis col. 2. v. 22. *post* aliquid *adde* in parenthesis (unde eleganter apud Plautum Curcul. II, 3, 41. Parasitus Domino dicenti, *jam edes aliquid*, respondet, *nolo hercle Aliquid: Certum quam Aliquid mavolo*.)

Pag. 450. Not. col. 2. v. 7. *adde*. Innumerae idcirco ejusmodi locutiones possunt formari, in quibus revera Ellipsis, sed absque statui debet: ut si quis dicat, *Varii eum variis docuerunt artes, sed quod ad Philosophiam, Hanc Ego docui illum*. Supplenda haec necessario, *quod ad Philosophiam Ego docui illum quod ad hanc scientiam*. At quam absque est, di-

## A D D E N D A.

**dicent**, illa repetitio *quod ad?* Non minus tamen vera est, Scrip- toribus ad talia non attendenti- bus. Certe mea ista ratio &c.

Pag. 457. Not. col. 1. v. 3. *adde.* Scil. sororem tuam. Nam accu- sativus in hoc & quibusdam aliis locis, intelligi videtur. Aliquan- do etiam exprimitur, ut apud Varron. de Re Rust. 111. 9. *In supponendo ova observant, ut sint numero imparia.*

Pag. 458. Not. col. 2. v. 10. *dele.* Sed & Mei & Tui eodem c. m., q. u. S. sunt: *ac repono.* Sic & **Qui** Ablativus Singularis sæpe et- iam de Pluribus dicitur, licet ejus Plurale frequentij satis sit in usu, veluti apud Plautum Capt. V, 4, 6. *quasi patriciis pueris aut monedula, aut anates, aut cotur- nices dantur, quicum lusitent, pro quibuscum.* Rud. iv, 4, 66. *Ubi sunt signa, Qui parentes noscere hæc possit suos, Quibuscum parva Athenis periit* Ubi vides ad idem Plurale, **Signa**, referri, atque adeo promif- cue adhiberi, **Qui** & **Quibus**. Si quis tamen in his, Sanctio & Vossio suffragari, ac *to Sui* accipere tan- quam prorsus Plurale, malit, non multum equidem refragabor, maxime quum & Livius dixerit *Vestri adhortandi*. Verum vix du- bito, quin Livius & Alii, in *tois Vestri, Sui*, non tam cogita- verint Constructionem hanc Gerundi cum Genitivo Plurali, quam spectaverint eandem ter- minationem & ejusdem Casus ac Numeri speciem, tanto magis quia passim *Mei & Tui*, qui vere Genitivi sunt Singularis Numeri,

fic constructi occurrant.

Pag. 459. Not. col. 2. v. 14. *post* Negotii *adde.* Sed tamen quia hæc pendent ex ipso usu, & quia alia adhuc desiderantur exempla similium *tois placandæ tui*, sæpius autem occurrant *videndi, fene- randi* &c. cum Femininis con- structa, nolim reluctari Sanctio & Heinsio, reponentibus in Ovidio *placandi*.

Pag. 461. Not. col. 2. v. 15. *post* auditum *adde.* Plane ut *Nuncia- tum* apud Eund. xxvii, 37. *Libe- ratas religione mentes turbavit rux- sus nunciatum, Frusinone insan- tem natum esse quadrimo parem.*

Pag. 467. Notis capituli ix. *adde.* Sic quando Seneca ait Epist. xc. *Facilis victu sapiens fuit*, h. e. fa- cile vivit, &, ut mox loquitur, *expeditissimus*. Manifesta autem in his Ellipsis **IN**.

Pag. 474. Not. col. 1. v. 35. *post* reliqua, *adde:* etiam quando du- plex Accusativus per appositio- nem aut aliter additur: ut in il- lis Lactantii paulo post a Sanctio memoratis, *Et Erythream se no- minatum iri prælocuta est*, in qui- bus constructio est, non, *se iri nom.* sed, *iri nominatum se Ery- thream*. Sic si quis dicat, *spero vos istic optime doctum iri illam ar- tem*, ordo horum est, *spero iri doctum vos illam artem*, duplici Ellipsi ejusdem Præpositionis.

Pag. 482. Not. col. 1. v. 10. *adde:* Ovidius Heroid. v, 15. *Sæpe super stramen fœnoque jacentibus alto.*

Pag. 488. Not. col. 1. v. 19. *post* **Kóroi** *adde*, *Cujus & Cujas vel Cujatis*, Adjectiva a **Koî**. Unde



## A. D. D. E. N. D. A.

*Quojus*, quod passim apud Plautum occurrit. Sic Mercat. V, 2, 23. *Nescio quojā vox ad aures mihi advolarit.* Cistell. actū III, v. 2. *Quojam esse oportet te.* Videtur ergo diversæ esse originis a Genit. *Cujus*, qui est a *Quis*, licet & Hic eodem modo (*Quojus*) scriptus quoque apud Plautum occurrat. Quin &c.

Pag. 493. Not. col. 1. v. 3. adde, Sic & pro Cœlio cap. 3. *Quis enim est, qui isti atati non possit, quam velit petulanter, maledicere?* h. e. tam petulanter, quam pet. velit. Potuisset etiam dixisse *quamvis petulanter*, quod foret, tam petulanter; quam vis, ut petulanter videatur maledictum.

Pag. 503. Not. col. 2. v. 2. adde, XLV, 41. *quam feliciter remp. administraverim, & quod duo fulmina domum meam per hos dies perculerint, non ignorare vos arbitrator*, ubi tamen itidem ex hypothese sua scribere nos jubet Vir Summus, & *qua duo*.

Pag. 525. Notis col. 2. v. 3. post utroque adde. Et notabile, quod omnia hæc vocabula Dativum ceteroqui habeant in I exeuntem, *Ei, Quoi, Illi, Isti, Alii, Utri, Utrique*. Id quod valde me mea in sententia confirmat. Siquidem in illis I, quod Græci apponere vel subscribere solebant, plane rejicitur, ut fit in Dativis secundæ Declinationis, in His vero retinetur solum I & eliditur O. Videtur autem in illis rejectum denique τὸ I, ut majorem Adverbii speciem, cujus usum sic satis jam habebant, præ se ferrent,

quum pleraque Adjectiva, Adverbii speciem præferentia, in O desinant. Accedit, quod hæc omnia, licet duplicem vel peculiarem in quibusdam casibus videantur, ex usu vulgi, recepisse declinationem, tamen vel maxime ad formam Secundæ & Primæ, in Masculino & Feminino, declinentur, & declinata olim fuerint. Hinc ergo orta primum illa in Dativo terminatio in O, dein tamen ferme oblitterata: at in Accusativo & Ablativo inde habemus constanter *Eum, Eam, Eo, Ea, Quum*, (pro quo tamen ex altera Declinatione prævaluit dein *Quem*) *Quam, Quo, Qua*, & sic in reliquis. Nam & sæpe hæc, *Eo, Quo*, &c. occurrunt nobis, ut Ablativi, ne quis putet me semper illa pro Dativis velle accipi. Res hæc videtur sic satis manifesta & analogiæ consentanea, nisi quis unum ob stare dicat, quod Dativus in significatione motus ad locum adhiberi non solet. Certe in Nominibus propriis locorum, non Dativus ita nobis occurrit, sed constanter Accusativus, veluti *tendo Romam, Athenas, Carthaginem, Vejos*, non *Romæ, Athenis, Carthagini, Vejis*. Verum in multis videtur alia olim, alia postea, invaluisse constructio. Dein videntur primum *Quo, Eo*, in Dativo notavisse, *quem in usum, cui rei* scilicet inferviet illud, ut apud Ciceronem, *Martis signum quo mihi Pacis auctori?* Et passim apud Jctos, *quo bonum est hoc vel illud facere*. Vide omnino infra IV, 5, 6. & considera

# A D D E N D A.

*Alia* istuc etiam Ciceronis verba a Scioppio allata: *non quæro, unde hæc habueris, sed quomodo tibi tantum opus fuerit*; pro, quam ad rem. Et sic sæpe Sallustius, *quo intenderat* scil. animum, in Jug. cap. 64, 74. &c. Accedit, quod sæpe Dativi ad designandum rei vel actionis finem reperiuntur adhibita, ut ostendimus infra IV, 4, 9. & 12. Hinc jam porro etiam pro, quem ad locum, posita *Quo, Eo*, ad prioris significationis instar, arbitrer. Neque obstat &c.

Pag. 529. col. 2. v. 18. *post* potest *adde*. Et infra IV, 13. disputans contra eos, qui negabant Ellipsin Præpos. *κατά* ante Accusativum, *enixeque postulabant sibi tradi testimonia, ubi hæc Præpositio ponatur expressa*, pronunciat pag. 737. *Iniquos sane, qui velint sibi in L. Latina ostendi, quod Auctores, ut minus elegans, soleant subterfugere*. Et profecto innumera reperiuntur in Vet. &c.

*Ibid. v. 21. post* invenias *adde*. Quando uni Verbo junguntur duo Accusativi, alter personæ, alter Rei, veluti *Doceo te Musicam* & similia, accipitur id communiter ita, ut Accusativus Rei per Ellipsin statuatur additus. At ubi usquam reperitur ejus supplementum, *Doceo te quod ad Musicam?* Et ideo haud dubie Urfinus inclinavit quidem in eam partem, ut nihil obstare dicat contra Sanctium, *quo minus Unum verbum diverso respectu duos Accusativos re-*

*gat*; Sed tamen victus ratione ea, quod Accusativus ille Rei eadem Ellipsi jungatur etiam Passivis, agnoscere hic Ellipsin debuit, cujus tamen supplementum nusquam ipse reperit. Vide Eum To. 2. p. 282. Quin ipse alibi To. 2. p. 70. diserte fatis tradit eadem, quæ Ego toties contra eum disputare debui: *Neque, ait, si durius sonat alicubi hæc supplendi ratio, ideo tanquam absurda vel ævisat respicienda est, quoniam Auctores causarum Linguae suæ ignari vel incuriosi, licentius non raro locuti sunt*. Revera enim istac de causa multæ occurrunt nobis Ellipses, quæ durioribus & inconcinnis &c.

Pag. 530. Not. col. 1. v. 21. *post* posuerunt *adde*. Plautus Epidico IV, 2, 10. *Duodecim Diis plus, quam in cælo est, Deorum immortalium, Mibi nunc auxilio adjutores sunt*, pro, Dii, usque ad negotium *Deor. imm. plus in vel a duodecim Diis præ ea mensura, ad quam est illud negotium in cælo, sunt mibi adjutores. Duodecim Diis Ablativi sunt non comparationis sed incrementi ipsius, quo superatur unum ab altero*. Sic in contrarium in Persa IV, 6, 2. *hic sumo sexaginta minæ; Duobus nummis minus est*, h. e. negotium in vel a *duobus nummis minus præ sexag. minis est*.

Pag. 531. Not. col. 1. v. 3. *post* fui *adde*. Sic ferme τὸ *Satin'*. Bacchid. III, 3, 87. *Satin', ut quem tu habeas fidelem tibi, nescias*, h. e. fatisme ita se res habet, ut nescias &c. Suppleri hæc ita possunt

## A D D E N D A.

possunt. At quod &c.

Pag. 532. Not. col. 1. v. 4. post  
sum adde. Rud. 1, 3, 25. Hoc,  
quod induta sum, sunt meæ opes  
oppido; h. e. opes meæ consistunt  
plane in hoc solo, quod ind.  
sum.

Pag. 533. Not. col. 1. v.  
19. post dicis adde. Notat etiam  
in tempore, tempestive. Plaut.  
Amphitr. 1, 1. 25. Numero mi-  
hi in mentem fuit Diis advenien-  
tæ gratias agere, h. e. oportu-  
no tempore, ante quam serum  
esset.

Ibid. v. 25. post citius adde, vel  
numero temporis justo.

Ibid. col. 2. v. 2. adde. Proxi-  
mum enim tempus eo notari ar-  
bitror ex Plauto Amph. II, 2, 60.  
ita uti dudum dixeras. AM. Du-  
dum? quamdudum illud factum  
est? AL. tentas: jamdudum, pri-  
dem, Modo. AM. Qui istuc po-  
tis est fieri, queso ut dicis; Jam-  
dudum, Modo? Videmus hinc dis-  
crepantiæ significationis & Modo  
a Dudum, licet agatur istic de  
tempore unius tantum diei, in  
quo tamen spatio Modo longe  
minus notat, quam Dudum. Vi-  
detur etiam notate tempus Futu-  
ræ, ut liquet ex Postmodo. Li-  
vius xxviii, 19. Utrum in pugna,  
an postmodò cremata Urbe inter  
verbera &c. expirarent. Ovid.  
Arte 1, 486. Insequere, & voti  
postmodo compos eris. Res ma-  
nifesta plane ex Horatio Od.  
1, 28. Negligis immeritis nocitu-  
ram Post modo te natis fraudem  
comm. fraudem nocituram im-

meritis, paulo post ex te natis?  
At quum jam dicitur modo ait,  
&c.

Pag. 534. Not. col. 1. v. 22. ad-  
de, Cæsar B. Gall. v, 40. Turres  
admodum CXX. excitantur, h. e.  
circiter.

Ibid. v. 24. post Plaut. adde. E-  
pid. 1, 2, 1. Rem tibi jam elocutus  
omnem, atque admodum meorum  
mærorum summam edictavi tibi.  
Et Mercat. &c.

Pag. 535. Notis col. 1. adde, Et  
Cæsaem B. Gall. II. 11. Tantam  
eorum multitudinem nostri interfe-  
cerunt, quantum fuit diei spatium.  
Atqui nullus est justus relationis  
nexus inter multitudinem cæso-  
rum, & spatium diei. Videtur  
ergo supplendum, quod istic di-  
citur, hoc modo; tantam mul-  
titudinem interfecerunt, quanta  
interfici potuit in tanto diei spa-  
tio, quantum fuit ab eo diei  
tempore spatium diei reliquum.

Pag. 542. Not. col. 1. v. 8. adde,  
& memoriâ memini apud Eund.  
Capt. V, 3, 33.

Ibid. Not. in extr. adde. In  
multis tamen a Sanctio allatis po-  
test idem fere intelligi nomen,  
breviore & faciliore Ellipsi, veluti,  
Macedonum omnibus & quibusdam  
Adrianorum, pro omnibus Ho-  
minibus Hominum Macedonum,  
Alarum altera scil. ala &c. Nec  
enim fatis commode dixeris, ex  
numero alarum, quæ tantum duæ  
erant, altera: Omnibus ex nu-  
mero Macedonum &c. ubi nihil  
utique est partitionis, quum de  
Omnibus istius generis Homini-  
bus loquatur Auctor. Sic fere  
Ho-

# A D D E N D A.

**Horatius Od. 1, 29.** *Qua tibi virginum sponſo necato barbara ſeruiet*, h. e. Barbara virgo Virginum Barbararum.

*Pag. 550. Not. col. 1. v. 2. poſt 51. adde.* Hinc jam, longiore licet ſupplemento, explicandum videtur, quod legimus in *Mercat. IV, 5, 1. Hera quo me miſit ad Patrem, non eſt domi*, h. e. Pater non eſt in ædibus ſuæ Domi, loco, quem in locum ad Patrem Hera me miſit.

*Pag. 590. Not. col. 1. v. 26. poſt eſſet adde.* Vide & Livium *XXIX, 20.* & ibi Gronovium Patrem.

*Ibid. col. 2. extr. adde.* Sic fere *Plautus Bacchid. III, 3, 55. Obſequens obediensquæ eſt mori atque imperiis Patris.*

*Pag. 592. Not. col. 2. v. 5. poſt evenit adde,* vel id maleficium redundabit in te, & ita nocebit tibi in perpetuum. Nam & cum Dativo conſtruitur hoc ſenſu. *Plautus Amphitr. III, 1, 12. Mea fit culpa, quum egomet contraxerim, ſi id Alcumena innocenti expetat*, h. e. noceat. Vide & quæ exempla hic adfert de hoc Verbo *Scioppius*, in quibus pro *evenire* poni liquido ſatis videtur.

*Ibid. v. 29. poſt prævolant adde.* Hinc jam *Præpes Deus* de Cupidine apud *Ovid. Heroid. VIII, 38.* ubi ſimpliciter notat alatum & alacriter volentem.

*Pag. 607. Not. in extr. adde.* Nam *Eo* in ita locutione intelligi, liquet ex *Cæſare B. Gall. III, 16. In quos eo gravius Cæſar vindicandum ſtatuit, quo diligentius*

*in reliquum tempus a Barbaris juſ Legatorum conſervaretur.*

*Pag. 609. Notis adde.* Sic & *Applicare* dicitur ipſa *Navis*, ſcil. ſe. *Livius XLIV, 32. Ut quocunque littore applicuiſſe naves hoſtium audiſſent, extemplo a greſtibus ferrent opem.*

*Pag. 613. Notis col. 1. v. 35. lege,* Ceterum *Ellipſi*, quam in hiſcæ ſtatuant *Viri Docti*, nihil iſtic &c.

*Pag. 614. Notis col. 2. v. 16. poſt mille adde,* Sic *Livius X, 30. Ex millibus quinque ad mille caſi.* Unde liquet, quomodo ſupplendum & intelligendum ſit, quando ſimpliciter dicitur, *mille caſi*, h. e. caſi homines uſque ad mille hominum. Atque ita *Plauti illud* explicari forſan queat, *mille drachmarum reddita*, h. e. drachmæ uſque ad mille drachmarum, vel, exiſtentes unum mille &c.

*Pag. 615. Notis col. 1. v. 11. poſt Philippo adde:* uſque ad mille nummorum, vel etiam, *nummorum exiſtentium* &c.

*Pag. 616. Not. col. 1. v. 3. lege,* illud ipſum, *bis mille, decies mille* &c. etiam *Scriptoribus* in proſa &c.

*Ibid. col. 2. Not. 79. in extr. adde,* & me infra *IV, 10, 6.*

*Pag. 617. Not. col. 1. v. penult. adde.* Rejicit hæc *Urſinus To. 2. p. 522.* ſed nulla juſta ratione inductus. Vide *Me ſupra I, 15. p. 127.*

*Pag. 629. Not. col. 2. v. 3. lege,* intelligi itidem poſſit modo vel *negotio.* Sed & æque analoga foret altera locutio, ſi pariter utraque

# A D D E N D A.

traque esset in usu; Perinde enim est Analogiæ, sive dicas, *Comparavit sibi* &c.

*Ibid. Notis adde*, Adfert quidem Sanctius supra ad Vocem *Æs* p. 551. locum Columellæ, quem *vulgus parvi aris comparari posse putat*, quasi de certo emptionis pretio. Sed locus aliter se habet. Agit enim de *Vinitore pretioso* emendo ad vinearum cultum. Verba sunt, *quem vulgus quidem parvi aris; vel de lapide noxium, posse comparari putat, sed ego plurimorum opinioni dissentiens pretiosum vinitorem inprimis esse censeo*. Quorum sensus est, *Vulgus quidem putat posse* (h. e. satis esse) *comparari ad vineas vinitorem parvi aris, vel etiam noxium*, atque adeo vilissimum hominem, qui in servitutem venditur; *de lapide præconis, sed ego censeo pretiosum Vinitorem comparandum esse, aut talem Eum debere esse*: Neque vero probare possum, quod Urfinus To. 2. p. 298. in ratione harum locutionum, *Emi tanti, pluris* &c. *quam se non intelligere* ait, increpat Sanctium, addens, *quid enim vetat, Genitivos illos, tanti* &c. *non a Nomine Pretio, sed Ære, intellecto, regi dicere*. Etenim manifesta & liquida est ratio, qua dicit Sanctius, *integrum esse, Tanti aris pretio emi*. Deinde longe est usitatus & rectius hoc ipsum, quam illud *Tanti pretii ære emi*, quod nemo, opinor, unquam dixit. Ceterum recte ibidem ille Vallam contra Sanctium tuetur.

*Pag. 637. Notis col. 2. in extr.*

*adde, vel Minister.*

*Pag. 647. Not. col. 2. v. ult. post vestigalibus adde*. Locum tamen hunc aliter exponendum, & ista *vel belli vel domi, a rebus separanda*, ac aliud sibi desiderare supplementum, censet Urfinus To. 2. p. 347. Nihil sane reluctarer, si commodius aliud & certius supplementum statui posset. Probat ille unice *in loco*. At quanto magis *quadrat ad Belli*, ut ait, illud *in loco*, quam *in terra Belli* quod tamen itidem ille rejicit. Rectissime vero dicuntur *Res belli & domi*. Sed ipsa supplementa, quando de Constructionis ratione constat, minime digna sunt ambigendi materia. Ceterum *in Domi* etiam pro fam. &c.

*Pag. 662. in Textu v. 7. adde*. [Locus hic occurrit Cistell. I, 1, 64. Sed & disertior Bacchid. V, 2, 34. *Facito, ut facias*, scil. illud, quod te movi.]

*Pag. 663. Not. col. 2. extr. adde*. Sed & illud ipsum, quod Scioppius *plane barbarum* pronunciat, tuentur nonnulli, sed tantum ex duobus locis, altero Varronis, altero Livii. Vide Urfinum Instit. To. 1. p. 1049. Sed locum Livii jamdudum emendavit Gronovius Pater, pro *quoad* legens *istuc quam ad*. Vide ejus Epistolam ad Vossium, hujus Valerio Maximo præmissam, in fine.

*Pag. 668. Not. col. 1. v. 19. adde*. Vossius de Construct. cap. 42. mavult hanc significationem Præpositionis *Ad* locum habere tunc maxime, quando *non motus ad locum, sed aliquid esse vel fieri in*

eo, significatur. Contrarium probant loca a me allata, & usitatissimum illud, quod qui Triumphum desiderabant, dicantur *venisse ad Urbem*, quam tamen illis ingredi ante ipsum triumphum diem neutiquam licebat.

Pag. 677. Not. col. 2. v. 7. post factæ adde. non tamen omnia, certe non illa, *quid facis cum lumine; agrediuntur nos cum funibus*; ut adeo temere Præpos. Cum penitus hinc excludat Ursinus To. 1. pag. 1065. & To. 2. pag. 294. Verum aliena prorsus ab hoc arg. &c.

Pag. 678. Notis in extr. adde. Sed tamen plerumque in istis ac similibus locutionibus omittitur Præpositio.

Pag. 680. Not. col. 1. v. 29. lege: comparatus cum Paulo in illa mensura docti &c.

Pag. 689. Not. in extr. adde. Similia ex Livio vide apud Gronovium Patrem ad Livium xxv, 22.

*Ibid. in Textu v. 22. post vibrat adde. [Ovidius in Arte, I, 724. Candidus in Nauta turpis color: equoris undâ Debet, & A radiis sideris, esse niger, ubi additur A in uno, at in altero per Ellipsum omittitur. Ibidem v, 510. A nulla tempora comptus acu, ubi additur Instrumento. At per Ellipsum omittitur A vel EX apud Plautum Amphitr. III, 1, 8. Ut pariat, quod gravida est Viro, & Me quod gravida est.]*

P. 694. N. col. 2. v. 15. post puto adde. Ferri tamen hoc posterius aliquando possit, quando scilicet in

eadem re a minori proceditur in negando ad majus. Et ita apud Livium xxv, 26. in descriptione gravissimæ pestilentie; *postremo ita assuetudine mali effecerant animos, ut non modo lacrymis iustoque comploratu prosequerentur mortuos, sed ne efferrerent quidem aut sepelirent.* Minus erat non prosequi mortuos comploratu, Major non efferre eos, aut sepelire. Sola ergo negatio Majoris retrahitur istic ex posteriore membro etiam ad Minus in priore. Ferri itaque hoc possit in tali negatione: at quando sequitur *sed etiam* affirmativum, id vero quæ ulla ex parte ferri aut explicari analogice queat, non video. Adferuntur tamen &c.

Pag. 695. Not. col. 1. v. penult. post faciendum adde. Verius tamen & rectius crediderim, ut longe est expeditius, inferi his duplex non, cum ante *audiam*, tum ante *videam*.

Pag. 696. Not. col. 1. v. 36. lege, ut *Parcus*, seu non amplius Magnificus, sed etiam & inprimis, ut *Elegans* videatur. Neutiquam ergo istic non *parcus* solum ponitur pro, non solum non *parcus*, sed e contrario dicitur eum velle videri jam *parcum*, sed non solum, verum etiam *elegantem*.

Pag. 697. Not. col. 1. v. 2. adde. Sed & sic fere Idem Famil. 1, 9. *nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Casare intercessit, quod ille non ita illustri gratia exceperit, ut, &c.* ubi itidem ex superioribus repetendum *nullum meum minimum*, sicuti ex

# A D D E N D A.

posterioribus ad utrumque membrum referri debet, pro *Cæsare intercessit*.

Pag. 710. Not. col. 1. v. 14. post illic *adde*, Eadem quoque est Constructionis ratio in hisce Salustii, *Magna pars vulnerati aut occisi. Cohors Peligna velitaribus armis, non secus atque aliis &c. muniri. Cetera multitudo alius alium secuti.* & similibus, quæ ibi nota 2. & 3. attuli: sed & in eo, quod ex Livio Sanctius citat p. 716. *Capita conjugationis virgis cast.*

Pag. 719. *Natis in extr. adde.* Vide & supra IV, 4, 79.

Pag. 732. Not. col. 2. v. 4. *adde*, Et Trist. II, 10. *Acceptum refero versibus esse nocens.*

Pag. 735. Not. col. 2. v. 3. post repuli *adde*. Livius XXIII, 11. *Bruttios, Apulosque, partim Samnitium Lucanorumque, defecisse ad Pœnos.* Corn. Nepos Attico cap. 7. *quorum partim invitissimi castra sunt secuti.*

*Ibidem Nctis adde.* Davifius ad Cæsarem B. Gall. I, 49. sic quoque accipit vocem *Numerum* in his verbis: *Eo circiter hominum numerum XVI millia expedita misit.* Exponit enim, quod ad numerum, ut adeo construxerit illa, *XVI. millia hominum, quod ad numerum.* Sed quid opus tam dura & insolita comminisci, quum res sit planissima per Appositionem satis usitatam, *misit hominum numerum, XVI. millia.*

Pag. 738. Not. col. 1. v. 11. *adde*, Sed quam intelligemus Latinam Præpositionem in illo Plauti Am-

phitr. III, 1, 8. *Ut pariat, quod gravida est Viro, & quod Me gravida est? An Per, vel Ob?*

Pag. 757. Not. col. 2. v. 14. *adde*. Possis etiam utrumque derivare ab Hebr. *עלה ascendo*. Solet enim litera Hebr. *y* mutari in *O*. Græcorum Latinorumque. Et hinc ab *alo Altus* h. e. excelsus. Vide me infra IV, 16, 15. p. 836.

Pag. 766. Not. col. 2. v. 14. post *Culmen adde; Caudex & Codex.*

Pag. 785. Not. col. 2. v. 33. *adde*. Sed & res inanimatæ dicuntur optime alicui consulere, quæ sine ullo suo consilio aliquid boni præstant. Varro de Re Rust. III, 3. *Quum prata & pascua & sylva, si centenos Sesterios in singula jugera efficiant, optime Domino consulere videantur.*

*Ibid. v. 39. post exsequi adde.* Hinc jam sicuti a *Cernere*, quod proprie notat diligenter aliquid considerare & contueri, derivatur *Certum*, h. e. firmum, & decretum, ita, ut nullum superfit dubium, sic a *Consulere*, quod primitus significat deliberare, *Consultum* h. e. certum, decretum. Plautus Rud. I, 4, 6. *Neque quo eam, neque qua quaram, consultum est scil. mihi*, h. e. certum est. Et sic passim *consultio* aliquid fecisse, h. e. certo consilio jam capto. Sed & hinc *Consulta & Decreta* conjunguntur a Sallust. Jug. II. *Oportere quinquennii consulta & decreta omnia rescindi.* Inde jam *Senatus Consultum*, pro ipso ejus Decreto, quum, si non haberet vim decreti per intercessionem Tribunorum, diceretur tantum

# A D D E N D A.

*Senatus auctoritas.* Ut ergo *Confulere* tria notat, sic vero & *Cernere Her.* &c.

Pag. 796. Not. col. 1. v. 4. adde, Adde & quæ jam notavit Urfinus To. 2. p. 99, 100.

*Ibid.* v. 10. post est adde, h. e. utile id mihi est.

Pag. 798. Not. col. 1. v. 9. adde. Vide & Urfin. To. 2. p. 106. Idem sedulo etiam inquit pag. 104. in phrasin, quod factum est opus, vel usus, utrum in ea & similibus  $\pi$  Quod Nominativi, an Accusativi sit Casus. Plerique Accusativum, at ille Nominativum esse affirmat, sed ex Abusu ipsorum Veterum ortum. Assentire ei, nisi varia obstant loca, quæ ab Nominativo abhorrent, ut ille Gellii xiv, 2. *dicere & querere ea, quæ dicto quaesitoque opus est.* Nulla enim est constructio, quæ opus est, pro quo dicendum foret, quæ opus sunt, ut loquuntur sæpe Veteres, veluti Livius, quæ opus sunt curando vulnere, quæ ad bellum opus erant. Sed & passim, si quid opus fuerit me, apud Plaut. Afin. I, 1. 104. Nam quid mihi opus est vitæ, Aulul. IV, 9, 13. Quando multos habeo cognatos, quid opus mihi sit liberis, Mil. III. 1, 111. Si quid est, quod opera meâ opus sit vobis, Terent. Andr. iv, 3, 23. Nihil opus fuit monitore, Heaut. I, 1, 119. Nihil jam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem. Cicer. Famil. XIII, 33. In his & quamplurimis aliis, *Quid, Quod, Nihil* &c. certissimi sunt Accusativi, qui reguntur per Ellipsin

a Præpos. *Ad* vel *Propter.* At sine Ablativo addito sunt fere Nominativi, ut apud Ter. Adolph. III, 2, 37. *ac potius, quod ad hanc rem opus est, prospice.* Cic. de Offic. III, 32. *Si de captivis, quod sibi opus esse videretur, non quod Reip., censuisset.* Famil. XVI, 4. *quod ad valetudinem tuam opus sit.* Sed quid dicemus de talibus. *Queritur, quid factum opus sit; quod parato opus est, para; nam mihi istuc primum exquisito est opus.* &c. Possent hæc pro Nominativis haberi, maxime si factum, parato &c. forent Dativi. Sed si hi sint Ablativi, ut esse videntur, tum vero hæsito, utrum cum Urfino credam, ipsos Veteres, aliis locutionibus deceptos, pro Nominativis illa adhibuisse, an, quod Alii volunt, pro Accusativis accipiam per Ellipsin Præpositionis, ut modo vidimus factum, quando Ablativi reperiuntur phrasi huic additi, sed ita, ut hi Accusativi tunc quasi pendeant ab Ablativis Partic. constructione Verbalium, plane ut *Oratum iustitiam eem.* Vide supra p. 125. 126. ut & paulo ante locum Gellii, qui certe ita exponendus.

*Ibid.* v. 14. post  $\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota\upsilon$  adde. plane ut Ovid. Fastor. IV. 208. *Hoc Curetes habent, hoc Corybantæ opus.* Idem Æl. III. 14. &c.

Pag. 799. Not. col. 1. v. 9. adde, Vide & Urfinum Instit. Gramm. To. 2. p. 102.

*Ibid.* col. 2. v. 11. post volvi adde. Vide & ipsum Sanctium cap. 16. p. 841.

Pag. 807. Not. col. 1. v. 30. post quic-



## A D D E N D A.

quiete *adde.* Videtur ergo primus fuisse Adjectivum, quod & etymo & terminatione Adjectivis propria firmari putem. Quod si tamen aliam velis &c.

*Pag. 813. Not. col. 2. v. 9. adde.*

Nec tamen opus est eo decurrere. Nam *Vereor, ut ferula cadas,* notat, in metu & sollicitudine sum, quia volo aut cupio, ut eum ferula cædere fatis habeas, licet majora subire verbera foret meritis: at nunc, quia tam bene te novi, nullo propterea sum in metu, nulla cum sollicitudine id cupio, quia fatis certus sum te id, quod mallet, non facturum: Vel etiam, in metu & sollicitudine sum, quia volo & cupio, ut eum, qui meritis est majora, saltem ferula cædas. Id vero se *Non vereri,* ait quia fatis

superque novit illum certissime & sua sponte puniturum talem sive ferula, sive etiam graviore supplicio. Posterius hoc videtur verius: Addit vero Scioppius &c.

*Pag. 828. Not. col. 2. v. 1. post*

*Rapivi adde.* Hinc apud Plaut. *Bachid. V. 2. 17. pro Exoleverunt reperimus Exoluerunt.*

*Pag. 849. Not. col. 1. v. 25. lege,* hinc tandem tamen factum. *Et paulo ante v. 20. lege Ceterum pro Certe.*

*Pag. 853. Notis col. 1. v. 6. adde,* Sensus igitur est, fletu exsequi threnos ad finem usque, seu flendo absolvere eorum recitationem, ut *decantare & desaltare canticum* apud Suetonium, *Rixa debellata super mero,* Horat. *Od. 1, 18.*

# V I T I A,

Ea potissimum, quæ Lectorem turbare, vel sensum dictorum obscurare valeant, sic corrigas velim.

## In CONTEXTU AUCTORIS.

Pag. 28. v. 17. *lege solitaurilia.* Pag. 31. v. 1. *lege,* Sed a Gr. Pag. 34. v. 7. *lege Aristoteles.* Pag. 61. v. 2. *l. mea.* Pag. 112. v. *ult. l. obsidum.* Pag. 229. v. 8. *l. Dearum.* Pag. 252. v. 1. *l. Vincebatur.* Pag. 267. v. *ult. l. quidam.* Pag. 336. v. 5. *l. exsilium.* Pag. 433. *cap. 8. lege a Passivo Partic.* Pag. 464. v. 5. *l. lassis.* Pag. 558. v. 12. *l. Literam.* Pag. 591. v. 3. *l. foemininum.* Pag. 607. v. 15. *l. rogate.* Pag. 729. v. 5. *l. jurisjurandi.* Pag. 840. *in v. similtas,* v. 3. *l. latenter.*

## In NOTIS.

Pag. 2. a. v. 12. *lege, Æliano.* Pag. 14. a. v. 7. *pro 16. lege seq.* Pag. 19. b. v. 5. *pro 28. lege 255.* Pag. 26. b. v. 29. *excidit aliud Pingere.* Pag. 36. b. v. 36. *pro uberi iege,* ubi Oneri ponitur pro &c. Pag. 37. a. v. *ult. lege jungere.* Pag. 65. b. v. 2. *lege Thyatira.* Pag. 100. a. v. 18. *l. adhibeantur.* Pag. 108. a. v. 22. *l. ipsum etiam in Pr.* Pag. 121. b. v. 1. *l. Nominibus.* Pag. 176. a. v. 7. *lege notam 6.* Pag. 187. a. v. 19. *lege IV, 12. pag. 730.* Pag. 194. a. v. 11. *l. ad IV, 6. 12. & 7. 10.* Pag. 205. b. v. 10. *pro 204. lege 188. 189.* Pag. 207. b. v. 12. *l. inter al.* Pag. 229. a. v. 1. *pro Hic l. Fit.* Pag. 232. b. v. 14. *dele voculam tantum.* Pag. 272. a. v. *penult. l. Neutrius.* Pag. 279. a. v. 11. *l. qui To. I. p. 426.* Pag. 336. a. v. 9. *lege 57.* Pag. 375. b. v. 24. *l. cum Infinito.* Pag. 386. b. v. 27. *l. in Catil. tamen Cic. pro supp. mallem super.* Pag. 425. b. v. *penult. l. Perfa III, 1, 48.* Pag. 492. b. v. 5. & 10. *dele comma post tandem.* Pag. 52. a. v. 22. *l. afficit.* Pag. 559. a. v. *ult. l. mancipi.* Pag. 670. a. v. *ponult. l. Epit.* Pag. 713. b. v. 8. *l. Periisse.* Pag. 761. b. v. *ult. dele quia.* Pag. 849. a. v. 20. *pro Certe l. Ceterum.*

# I N D E X

Verborum & Rerum Memorabilium, ut & Auctorum, qui explicantur, cum in ipsa *Minnerva Sanctis*, tum in *Notis* ad eam.

In quo Primus & Major Numerus *Librum*, Secundus *Caput*, Tertius *Notam* denotat, *Paginam*, quæ aliquando additur, litera p. præmissa declarat.

## A.

**A** vel AB cum Passivis. III. 4, 1. extr. & n. 4.

Activis & Passivis eodem sensu. III, 4, 1. extr. & n. 6. pag. 401. &c.

*A Mangone venerunt servi.* III. 3. 138.

**A** pro Post. IV. 6. p. 674. 675.

**A** vel Ab causam efficientem notantia, ut *trajectus ab ense.* III. 4. p. 405. IV. 6. 9. & pag. 689. in Addendis.

**A** vel Ab cum verbis copię vel inopię, aliisque, pro a parte talium rerum. IV. 6. 15. & p. 690.

*Ab aliquo vapulare, exsulare, I. 2. 1. III. 3. 136. III. 4. p. 405.*

**A** vel Ab non pendent semper a Verbo, sed sæpe a Nomine, ut *amare feminam a mangone.* III. 3. 138. III. 4. 8. & 9.

**Ablativus** Casus unde dictus. I. 6. 3 recte ita dicitur, licet a Præpositionibus semper regatur. II. 7. init.

**Ablativus** cum Comparativis explicatur. II. 7. 2.

**Ablativus** absolutus rejicitur a

Sanctio. IV. 6. p. 673. &c.

- - - abf. ejusdem Personæ, cujus est Verbum. II. 7. 3.

- - - absolutus Participiorum, cum Infinito aut tota Oratione pro Substantivo, veluti *Comperto, facta in eum crimina.* III. 9. 2. p. 461. 462.

- - - absolutus unicus, intellectu Participio *Exsistente.* IV. 4. 28. & 86. IV. 6. 7.

**Ablativus** cum Nomine, aut Verbo substantivo, ut *Homo magno natu.* IV. 4. 5.

- - - in denotando Tempore regitur a Præpos. IN per Ellipsin. IV. 6. 18.

**Ablativum** Græci non habent. I. 6. 4.

**Ablativus**, Latinorum proprius, ex Dativo formatus, & olim prorsus idem cum Dativo in omnibus declinationibus. I. 6. 4. p. 36. &c.

**Ablativus** tertię declinationis, etiam Adjectivorum, sæpe in E vel I promiscue. I. 6. 4. p. 36. 37. 40. II. 7. p. 197. &c.

**Ablativi** Propriorum Nominum exeunt potissimum in E. II. 7. p. 199.

# I N D E X.

- Ablativi** sunt *Ruri*, *Carthagini*, &c. I. 6. 4. p. 40. II. 7. p. 200. IV. 6. 4.
- Abolere**. IV. 14. 23.
- Abusus** usu confirmatus. I. 14. 1. pag. 106. 107. III. 2. 3. p. 280. &c. III. 3. 8. & 10. pag. 309. 310. III. 11. 1. & 3. pag. 474. 475. Vide & *Ufus*.
- Abusi** quid proprie notet. III. 3. 5. in Add. & III. 3. 8. extr.
- Accentuum** ratio. I. 3. 1. IV. 14. pag. 753.
- Accius** explicatur. IV. 4. 37.
- Accusativi** usus triplex. II. 5. init.
- Accusativus** nunquam regitur a Nomine, & proinde nec a Participio. I. 15. 1. p. 119. &c. III. 8. 2. p. 441. & 445.
- - sæpe per Ellipsin jungitur, & frequentius olim, Verbis Neutris, Passivis, Deponentibus, ut & Nominibus. I. 15. 1. p. 119. &c. & p. 125. III. 8. 2. p. 445. IV. 13. p. 736. 737.
- Accusativi** constructio per Ellipsin Præpositionis. II. 5. init. IV. 6. 16. 17. IV. 13. p. 735. &c.
- Accusativus** in initio periodi exponendus per Ellipsin, *Quod ad*. II. 5. 5. extr. II. 9. 1. IV. 11. 5.
- Accusativi** plures uni Verbo juncti, sed quorum unus solum a Verbo regitur. II. 5. 6. IV. 13. p. 735.
- Accusativus** cognatus potest plerumque per Ellipsin exponi, & notat Modum rei, vel Emphasin majorem. III. 2. 2. p. 274. & 291. III. 3. 9. IV. 3. 6. - - Sed etiam aliter. III. 2. 2. p. 274. & 3. 9. p. 303. 304.
- Accusativi** reciproci Ellipsis. III. 2. 2. p. 275. III. 3. 8. & 10. p. 312. IV. 3. 13.
- Accusativi** verbis juncti cum Ellipsi, *memorans*, vel simili, ut *Crepare Leges*. III. 2. 11. III. 3. 9. & 24. & 115.
- Accusativi** significant aliquando effectum actionis, cum a Neutris reguntur; ut *Vivere Bacchanalia*. III. 3. 9.
- Accusativus** temporis, *centum annos vixit*. II. 5. p. 185. IV. 4. 126. IV. 6. 16.
- Accusativus** cum Nomine & Verbo Substantivo, *Homo id atatis*. IV. 6. 17.
- Accusativus** inter duo Verba, vel inter Verbum & *Ut* vel *Qui*, pro Nominativo, *Fac me, ut sciam*. II. 5. 5. IV. 12. pag. 730. &c.
- Accuso te criminis* recte dicitur. II. 3. 3. IV. 4. 21.
- Actio** Permanens in *Agente* distinguatur a Transeunte in *Patientem*, unde orta apud Grammaticos Verba Neutra. III. 2. 1. & n. 2. III. 3. 2.
- Activa* dicuntur modo illa sola, quæ actionem transeuntem notant, modo omnia in O euntia, ut etiam Neutra complectantur. III. 2. 3. p. 279.
- Activa** verba etiam Neutraliter efferuntur, & simplicem notant actionem. III. 2. 2. p. 276. III. 3. 10. p. 312. & not. 81. 93. & 125. III. 4. 1. & 2. p. 446. - - cum Ellipsi Pronominis reciproci videntur Neutra, licet vere Neutra non sint. III. 2. 2. p. 277. III. 3. 8. & 10. p. 312.

# I N D E X.

- III. 4. 1. IV. 3. 13. p. 546. 547.  
 Activa quædam per Ellipsin proprium sibi Accusativum plerumque omittunt. III. 3. 10. p. 313.  
 Activa & Neutrali significatione eadem Verba promiscue usurpata. III. 3. 10. p. 312.  
*Aculeus* ab *Acus*. I. 10. 1.  
*Ad* cum Nominibus propriis locorum pro Juxta. II. 5. p. 187. & IV. 6. 1.  
*Ad* respondet Græco *κατά*, I. 15. 1. p. 119. IV. 13. 5. p. 739.  
*Adeo*. III. 14. 7. p. 489. & n. 39.  
*Adhuc*. III. 14. 7. p. 489. IV. 4. 30.  
 - - etiam pro *insuper* ponitur IV. 4. 30.  
 Adjectiva proprie non habent Genus, sed declarant Genus Substantivi. I. 7. p. 56.  
 Adjectiva plura uni Substantivo juncta. II. 8.  
 Adjectiva sunt, unde duci potest Comparatio. I. 7. p. 56.  
 Adjectiva in US aut IS purum exeuntia, etiam comparantur. I. 11. p. 76. 77.  
 Adjectiva & Participia cum Substantivis suis perpetuo intellectis ita aliquando coalescunt, ut tanquam vera Substantiva vim & rectionem Substantivi accipiant, ut *Amicus Petri*. I. 15. 1. p. 120. 121.  
 Adjectiva in uno Genere junguntur etiam pluribus Substantivis diversi Generis, & conveniunt sæpe remotiori. IV. 8. 3. p. 711.  
 Adjectiva sunt, *Medicina* &c. IV. 4. p. 557. & p. 625.  
*Admodum* varia notat & contra-
- ria. IV. 2. 1. p. 534.  
*Adoleo* primum significat *Augeo*, *Cresco*, dein *Incendo*. IV. 14. 23.  
 Adverbia non regunt casum. III. 13.  
 - - - construuntur tamen quædam cum Accusativo, tanquam Præpositiones, sed per Ellipsin. I. 16. 1. p. 152.  
 Adverbia sunt multa, quæ creduntur esse Præpositiones. I. 16. 1. p. 150.  
 Adverbia in O exeuntia sunt Adjectivorum Ablativi, etsi habeant correptam ultimam. I. 15. 1. p. 123. IV. 4. 48.  
 Adverbiorum & Præpositionum natura & differentia. I. 16. 1. extr. I. 17.  
*Adversari*. III. 3. 8.  
*Adversus* est Adverbium. I. 16. 1.  
*Adulo* & *adulor*. III. 3. p. 299.  
*Ædes* sæpe intelligitur. IV. 4. 2.  
 - - - quid proprie notet. IV. 4. 3.  
*Æditumus* & *adituus*. IV. 17. 1.  
*Æger* unde. IV. 16. 21.  
*Æquivocus*, non est Vox Latina. IV. 14. p. 741.  
*Æquum Bonumque*. IV. 7. 2.  
*Æstiva*, intell. castra. IV. 4. 13.  
*Ætatem* pro, longo tempore. III. 3. 143.  
*Aggredior*. III. 3. 119.  
*Ala* ab *Axilla*, & hoc ab *Ago*. I. 10. 4.  
*Ales* Adjectivum variis Substantivis jungitur. IV. 4. p. 558.  
*Alias* pro *Alioqui*. I. 17. 2.  
*Alio*, unde *alioisum*, est Dativus. III. 14. 39.  
*Almus* raro & *Almum* nusquam occurrit. I. 7. pag. 56.  
 M m m 5 *Alo*,

# I N D E X.

- Alo, Altus*, unde. IV. 14. 23.  
*Alterum*, in auguriis, pro non bono. IV. 14. 28.  
*Alteruter* per suos casus. I. 3. 3.  
*Amare Deum*. I. 2. 1. III. 2. 7.  
*Amplius, Plus, Minus*, quasi per Parenthesin in media Periodo interposita, vel subintellectâ copulâ connexa. IV. 2. 1. p. 530.  
*Anacoluthon Constructionis*. IV. 11. 5.  
*Α'ναθρησα*, & *Α'ναθρησα*, quid notent & differant. IV. 14. 27. p. 762.  
 Analogia significationum quæ fit. I. 1. 6. IV. 15. p. 765. &c.  
 Analogia quas phrasas admittit, eæ non ita temere repudiandæ. IV. 17. 8.  
*Anguilla* ab *anguis* vel *anguina*. I. 10. 2.  
*Anhelare scelus*. III. 3. 11.  
*Animal, Animale*, Adject. IV. 4. p. 583.  
 Animalium nomina olim maxime unius erant terminationis in utroque sexu; ut *porcus*, *agnus*, *leo*, &c. IV. 4. p. 580. 581.  
*Annua*, IV. 4. 16. & p. 636.  
*Ansa & Ara* ab antiquo *Afa*. IV. 15. 3.  
*Anterior* defenditur. IV. 4. 95.  
*Antiphrasis* est species Ironiæ. IV. 16. p. 824.  
*Antiphrasis Grammaticorum* exploditur. IV. 16. p. 820. &c.  
*Antiquus* quasi *anticus*, ut *Posticus*. I. 11. 3. IV. 4. 95. & 96.  
*Anton*. Liberalis expl. IV. 4. 39. IV. 8. 1. extr.  
*Appellare ad populum* non recte dicitur. IV. 15. 18.  
*Appellere* alterius est originis, quam *Appellare*. IV. 15. 18.  
*Appellere* absolute & cum Ablat. *Navi*. sed & ipsa *Navis* dicitur *appellere* & *applicare*. IV. 4. 73.  
 Appositio eorundem casuum per divisionem aut partitionem. IV. 8. 2. &c.  
*Apulejus*, purissimus Linguae Latinæ Scriptor Sanctio. III. 14. p. 521.  
 - - - explic. II. 10. 2. IV. 4. p. 623.  
*Aqualis & aquarius*. IV. 4. p. 654.  
*Ara* ab antiquo *Afa*. IV. 15. 3.  
*Arae* majores habuerunt etiam cornua, quæ apprehendebant orantes. IV. 15. 3.  
 Arborum nomina cum Adjectivis mascul. I. 7. p. 44. & IV. 4. p. 556.  
*Ardet Alexin*. III. 2. 10.  
*Αργος* notans *pigrum*, *velocem*, *album*, *custodem*. IV. 16. 2.  
*Aristophanis* interpres expl. IV. 16. 2.  
*Aristoteles* non est Auctor libri *περὶ Ε'πιρωσιτικῶν*. I. 5. p. 32. nec Libri de Categoriis. III. 2. p. 290.  
*Arvus* adjectivum ab *Arando*. IV. 4. p. 636. & n. 119.  
 in AS Gentilia nomina olim formabantur in ATIS & ATE. II. 7. p. 199. IV. 4. p. 585.  
*Afconius Ped.* locuples in primis Latini sermonis Auctor Sciopio. IV. 2. p. 537.  
 nominum in *Aster* exeuntium significatio. I. 10. 8.  
*Athene* unde dictæ. I. 7. 12.  
*Athene Pallas*. I. 1. 1.  
*Atque* pro sicut. IV. 7. p. 691.

# I N D E X.

**AU** transit sæpe in O. IV. 16.  
p. 838.

**Auctor**, & **Augere** pro Creare. III.  
3. p. 326.

**Audiens dicto Jovi**. IV. 4. 45.

**Aventinus** mons, unde dictus. I.  
1. 4. extr.

Avium nomina Masculina Adje-  
ctivis Femininis juncta per El-  
lipsin. IV. 4. p. 558.

**Aula** ab **Angeo**. I. 10. 4.

**Aulus** prænomen ab **Angeo**. *ibid.*

## B.

**Baculus**, a βᾶω. I. 10. 6.

**Belli** & **Duelli** origo. IV. 16. 7.

**Benedicere** in sacra Scriptura pro  
**Valēdicere**, **Dimittere**. IV. 14.  
22.

**Bidens**, **Tridens**, &c. IV. 4. p.  
631.

adjectiva in **BER** exeuntia. II. 7. 6  
- - - in **BILIS** exeuntia Active  
& passive significant. I. 15. 4.  
p. 136.

**Bipennis**. IV. 4. p. 637.

**Boethius** expl. IV. 7. 6.

**Βραδύς** a Βραγύς, & quomodo. IV.  
15. 6. p. 773.

## C.

**C** & **G** olim una litera. I. 6.  
4. p. 38.

**C.** oritur sæpe ex Hebr. p. I. 10. 5.

**Cadere** unde ortum. III. 3. 18.

**Calum**, & **Calare**, a **Cadendo** de-  
rivatum. IV. 15. 21.

**Cæsar** explicatur vel emendatur.  
II. 9. 7. IV. 11. 5. IV. 15. 29.

**Campus** a Gr. κῆπος. IV. 15. 4.

**Candeo** & **Cando**, unde **Accendo**

&c. a Gr. καίω. III. 3. 18.

**Capital**. IV. 4. p. 667.

**Capiti** Ablat. pro **Capite**. II. 7. p.  
197.

**Carere aliquid**, & unde hoc ver-  
bum fit ortum. III. 3. 20.

**Carus** & **Caritas** passivam habent  
significationem. II. 13. 3.

Casuum appellationes, **Nomina-  
tivus** &c. veterum auctoritate  
probantur. I. 6. 1.

Casus varii junguntur Præposi-  
tionibus apud Græcos. I. 6. 4.  
p. 40.

- - - ampliores usum habent,  
quam a quo denominantur. I.  
6. 3. & 4. p. 40.

- - - ex terminationum distin-  
ctione orti. I. 6. 4. p. 39.

Casum Sextum seu Ablativum  
Græci non habent. I. 6. 4. &c.

Casus Septimus rejicitur. I. 6. 2.

Casuum Latinorum usus. I. 6. p.  
34. & n. 4. p. 39. III. 8. 2. p.  
441. 442. IV. 6. init.

Casus post Verbum Substantivum  
sæpe idem, sæpe diversus ab  
eo, qui præcessit. II. 6. 2. extr.

Casu eodem per Zeugma vel Ap-  
positionem ponitur res nume-  
rata seu generalis, quo Nume-  
rus rei, vel res divisæ, loco  
Genitivi, qui Partitionis di-  
citur, veluti *Pedūes, X. millia.*  
IV. 8. 2.

Catonis versiculi. IV. 4. p. 625.

**Cavere** quid proprie notet. III.  
3. 21.

**Cavere aliquid** alicui. III. 3. 20.

**Caveo, ut** &c. **Caveo, ne** &c. IV.  
15. 29. p. 813. 814.

**Cedere** & composita, unde ortum.  
III. 3. 22. IV. 4. 58.

# I N D E X.

- Celebrare aliquem** pro laudare vel honorare. *IV.* 17. 4.
- Celox**, genus navigii a celeritate ita dicti. *IV.* 4. p. 609.
- Censeri aliqua re, & aliquam rem.** *III.* 2. 3. p. 285.
- Cerebrum**, æque ut *cribrum*, a *cernendo*. *IV.* 15. 6. p. 772.
- Cereus** masculine. *IV.* 4. 60.
- Cernere** per omnes significationes. *IV.* 15. 6. pag. 770. &c. & in Resp. ad Lud. Kust. §. 2. p. 774. &c.
- - - pro judicare. *ibid.* §. 3. 4. 5.
- - - pro considerare rem diligenter. *ibid.* §. 7. p. 783.
- Cernere & Videre** confunduntur, & tamen differunt. *ibid.* §. 2. p. 774. & §. 5. p. 780. & §. 7. p. 783. 784.
- - - *hereditatem*. *IV.* 15. 6. p. 771. &c. & in resp. ad L. K. §. 7. 8. &c.
- Cernere hereditatem** etiam pro Adire simpliciter & directe ponitur, sed in Jure Civ. notat proprie declarare solemniter se eam adire & accipere. *IV.* 15. in resp. ad L. K. §. 9. p. 787. 788.
- - - notat proprie considerare Hereditatem, & de ea deliberare. *ibid.* §. 11. p. 790. 791.
- Certus** a *Cerno*. *IV.* 15. 6. p. 776.
- Cessatus** particip. *III.* 3. 10. p. 311.
- Charisius** expl. *IV.* 2. 1. p. 532. *IV.* 14. 5.
- Charontis** etymon. *IV.* 16. 24.
- Cicero** explic. *I.* 15. 5. *II.* 5. 5. *II.* 13. 3. & n. 7, *III.* 2. p. 289. *III.* 3. 7. & n. 109. & n. 120. & n. 130. *III.* 10. 2. *III.* 14. 2. & 17. & 18. & 30. & 31. *IV.* 4. 70. & n. 93. & n. 111. *IV.* 5. 7. *IV.* 6. 2. *IV.* 7. 5. sæpius, *IV.* 8. 4. *IV.* 15. in resp. ad L. K. §. 5. p. 778. *IV.* 15. 29. p. 814. 815. *IV.* 15. 30. & in Add. ad pag. 189.
- Cicero** in Paradoxis contra Majoragium defenditur. *III.* 14. p. 506. 507.
- Ciceronis** illud, S. V. B. E. E. Q. V. explicatur a Sanctio, *Si vales, bene est, ego quoque valeo*. *III.* 14. p. 519.
- Circa** absolute vel adverbialiter. *IV.* 13. 6.
- Circiter**. *I.* 16. 2.
- Clam & Clanculum** pessime a quibusdam habentur pro Præpositionibus. *I.* 16. 1. p. 151. 152.
- Clamare** cum Accusativo. *III.* 3. 24.
- Classicum** scil. canticum. *IV.* 4. p. 561.
- Clitellas imponere**. *IV.* 4. 14.
- Cælum** pro mundo derivant plerique a Gr. *Κοῖλον*, & hoc a *cohum*, vel *chaos*. *IV.* 15. 21. sed Alii a *calando*, quia cum *Æ* plerumque scribitur. *IV.* 16. 16.
- Cælus** etiam in singulari dicitur. *I.* 9. p. 62. & 63.
- Cænare**. *III.* 3. 27.
- Cænata noctes** in Add. ad pag. 321.
- Coire societatem**. *III.* 3. 26. *IV.* 4. 117.
- Columellā** exp. in Addendis ad pag. 629.
- Communiā masculini & feminini Generis Nomina**. *I.* 7. 6. & 8.
- Communiā Verba**, quæ sub una terminatione Activam simul & Passivam habent significationem. *III.* 2. 3. p. 288. & p. 289. atque ibi Notas.
- Comparisonis tres gradus** explicantur



# I N D E X.

- cantur & afferuntur. *II. II. I.*
- Comparativa etiam a Substantivis & Superlativis deducta. *I. II. I.*
- - - non ab Adverbiis. *I. II. p. 74.*
- Comparativa & Superlativa a Positivis habentibus vocalem ante US & IS. *I. II. p. 76. 77.*
- Comparativa natura & definitio. *II. 10. I. II. II. I. extr. IV. 6. 12.*
- - - appellatio unde. *II. II. I. extr.*
- Comparativus inter plura sui generis extra se, locum habet, sed quæ tum pro uno sumuntur. *II. 10. 2. 3. & 16.*
- - - cum genitivo partitionis constructus, sed neutiquam eum regens. *II. 10. 2. IV. 3. 9. pag. 544. 545.*
- - - per se non significat amplius, quam Superlativus. *II. II. I. & p. 234.*
- Comparativæ voces aliquando minuunt significationem rei, non per se, sed per Elliptin. *II. 10. 6.*
- Comparativi, veluti *Complures, Ocyus,* &c. non ponuntur in sensu Positivi. *II. 10. 5.*
- Comparativis additur aliquando etiam alia particula comparationis, ut *magis major.* *II. 10. 5. IV. 9. 2.*
- Comparationis nexus fit per Præpositionem, etiam in Positivis & Superlativis. *II. II. 2. IV. 6. II. & 12.*
- - - Præpositio est potius *Cum,* quam *Pra.* *IV. 6. 12.*
- Comparatio obliqua personæ & rei. *IV. 7. 10.*
- Competere pro, congruere, convenire.* *IV. 4. 46. p. 592.*
- Composita Simplicium Neutorum, activam habentia significationem. *III. 3. 9. p. 305.*
- Composita Verba cum Præpositione junctum sibi casum plerumque habent, quem illa requirit. *III. 3. 6. & 9. III. 5. 2.*
- Confertim & Confestim* ejusdem sunt originis. *III. 3. 59. IV. 15. 3.*
- Considerunt a Confido* in Add. ad pag. 136.
- Configere pro collidere.* *III. 3. 29.*
- Conjuges* Adject. *IV. 4. p. 652.*
- Conjunctio non tam casus, quam orationes, etiam diversæ constructionis, & diversorum Nominativorum, inter se conjungit: sed & casus. *I. 18. I. III. 14. I.*
- Conjunctiones multæ vulgo habentur, sed quæ sunt vera Nomina. *I. 18. 2.*
- in Consilium mittere judices.* *IV. 4. 47.*
- Constructio immutata in una periodo, licet per copulam connectatur. *III. 14. I. IV. 4. 39. IV. 11. 5.*
- Constructionis ordo perturbatur. *IV. 11. 3.*
- Constructionis rationem Grammaticam ignorarunt sæpe ipsi Veteres. *I. 15. I. p. 120. 121. 129. 130. III. 3. 78. p. 349. III. 8. 2. Vide et Abusus, & Veteres, & Usus.*
- in Constructionibus, ut una magis frequentetur, quam altera, facit sæpe Casus, nec Ratio ejus rei reddi semper potest. *I. 15. I. p. 121. III. 2. 3. extr. III. 8. 2.*

# I N D E X.

8. 2. p. 442. III. 9. 1. extr.  
**Constructio** eadem diverforum  
 natura Verborum in eadem  
 periodo. III. 3. 15.  
**Constructionem Unius Verbi** aut  
**Vocabuli** sæpe imitatur Aliud  
 ejusdem significationis, sæpe  
 etiã Primitivi Derivatũ.  
 III. 3. 78. p. 349. III. 5. 4.  
**Consuescere aliquem** active. III. 3.  
 p. 323.  
**Consulere alicui bene vel male.** IV.  
 15. in resp. ad L. K. §. 8. p. 785.  
**Consulere alicui, & aliquem, &**  
**aliquid.** IV. 4. 139.  
**Consulto.** IV. 4. p. 565. & in Add.  
 ad p. 785.  
**Contendere.** III. 3. 33.  
**Continens terra.** IV. 4. 55. & p. 649.  
**Contingere est activum, sed & ab-**  
**solutum.** III. 3. 34.  
**Contracta vocabula, ut Fecundus**  
 pro Feticundus, *Vinea* pro Vi-  
 tineã, &c. IV. 16. 7. & 12.  
**Conturbare rationes.** IV. 4. 106.  
**Convenire aliquem, & Conveniri.**  
 IV. 4. 117.  
**Copia non est.** IV. 4. 109.  
**Corollarium** unde dictum, & quid  
 notet. IV. 4. 100.  
**Creber a cribro, seu cerno.** IV. 15.  
 6. p. 772.  
**Credere alicui.** IV. 3. p. 548.  
**Cresco a creo.** III. 3. p. 325.  
**Cretio Hereditatis.** IV. 15. §. 11. p.  
 790. 791.  
**Crimen** quasi *cerimen* a *Cerno*. IV.  
 15. 6. p. 772.  
**Κείνω.** IV. 15. 6. p. 770. &c.  
**Crocum** gen. neutro. IV. 4. p. 578.  
**Culmina testa.** IV. 4. p. 667.  
**Cum, & cum** Gr. ab Hebr. כּוּ IV.  
 15. 24.

**Cum Præpositio, ut cum Diis vo-**  
**lentibus.** IV. 6. p. 675.  
 - - - expressa, ubi alias solet o-  
 mitteri. IV. 6. 8. & p. 686. & 689.  
 - - - omissa, ubi ceteroqui solet  
 exprimi. IV. 6. 18.  
 - - - post Adverbia & Adjecti-  
 va similitudinis, *Æque, Simul,*  
*Juxta, Unus, Idem.* IV. 6. 13.  
 - - - ad exprimendum instru-  
 mentum. IV. 6. 8. p. 677.  
**Cunctari** quid proprie notat. III.  
 2. 3. p. 287.  
**Cunctus ex Cojunctus.** ibid.  
**Cupere alicujus.** III. 3. p. 326.  
**Curriculum a Curru.** I. 10. 7.  
**Curtius** expl. II. 10. 2. II. 12. 1. IV.  
 4. 14. IV. 9. 3.

D.

**D** interponitur inter duas vo-  
 cales in derivationibus.  
 III. 3. 18. & 22.

**D** interponi solet in derivando  
 inter vocales, & dein mutari in  
 L. IV. 14. 23.

**Damnatus voti, pœna.** IV. 4. 14.

**Damni infecti promittere.** IV. 4. 41.

**Damnum dare.** III. 2. 7.

**Dapsile** est Adverbium. II. 7. 6.

**Dativi constructio** &c. II. 4. III.

4. p. 398. 399.

- - - magna sæpe emphasis. II.  
 4. 5.

**Dativus Mibi** abundans. II. 4. 5.

**Dativus cum verbis, quibus cete-**  
 roquin Accus. jungi solet. II. 4.

- - - quartæ & quintæ Declina-  
 tionis congruens cum Ablati-  
 vo. I. 6. 4. p. 37. & 41.

- - - Græcus cum Præpositi-  
 bus Latinis, Ablativum re-  
 quirentibus. I. 6. p. 43.

- - - **Ejus rei ratio, I, 9, 4. p. 35.**

EXII.

extr. &c.  
 - - - unicus cum Verbo Substantivo, ut *esse solvendo*. IV. 4. 9. p. 555 IV. 4. 109. IV. 6. 13.  
 - - - duo cum Verbo Subst. IV. 4. 109.  
 - - - cum aliis nominibus Substantivis, ut, *argentum fenori*, finem notat. IV. 4. 9, & 12.  
 - - - cum Passivis. III. 4. 1. p. 397.  
 - - - Pronominum & Adjectivorum obsoletus in O, qui ceteroquin in I. terminatur, *Eo, Quo, Illo, Alio, Utroque*. III. 14. 39.  
*De* præpos. quid notet. IV. 6. 15.  
*Decernere*, in resp. ad L. K. §. 2. p. 775. & §. 7. p. 784.  
*Decet* personaliter constructum. III. 1. p. 267.  
*Decet* cum Dativo. II. 4. p. 179. 180.  
*Decies sestertium* explic. IV. 4. 115.  
*Declinare* activum. III. 3. 39.  
 Declinatio notat omnem derivationem. I. 8. 1.  
 - - - Eam habent quoque pronomina. I. 2. 10.  
 Declinatio mutata in nominibus propriis Urbium. I. 9. 4. extr.  
 Declinationis diversæ seu variatæ Nomina. I. 9. p. 63. &c.  
*Decoquere*. IV. 4. 107.  
*Decurrere campum* &c. quid proprie notet. III. 3. 38.  
*Dedoceo* cum duplici Accusativo. II. 5. 7.  
*Deficere* est activum. III. 3. 40.  
*Deinceps*. III. 14. p. 526.  
 Deliberatio conceditur Heredi in adeunda & cernenda Hereditate. IV. 15. §. 11. pag. 790. 791.

*Dem* vocula addi solet Adjectivis & Adverbiis, *Idem, Tansundem, Itidem*. III. 14. 7. p. 487.  
*Deorsum Versum*. I. 1. 6.  
*Deperire aliquem*. III. 2. 10. III. 3. p. 367.  
 Deponentia olim vere fuerunt Passiva. III. 2. 3. p. 280. &c. III. 3. 8. & n. 111.  
 - - - in significatione passiva. III. 2. p. 289.  
*Deponentia* unde dicta. III. 2. 4. unde orta. III. 3. 8.  
 - - - orta etiam ex significatione actionis mutux, ut *amplecti, osculari* &c. III. 2. 3. p. 282.  
 - - - ex actione longioris moræ, ut *Augurari* &c. ibid. & p. 287.  
 Deponentium Activa sæpe in defuetudinem abierunt, quia cum Pronomine reciproco plerumque adhibita idem significabant, quod Passiva. III. 3. 8. & 111. & 119.  
 - - - Activa olim usitata. in Add. ad pag. 288.  
 - - - quædam ferius videntur formata, nec habuisse ideo terminationem activam. III. 2. 3. p. 286. 287.  
 Deponentia & Activa ejusdem verbi idem significantia. III. 2. 3. p. 288. III. 3. 8.  
 in Derivatis & Conjugatis repertiuntur multa, quorum primitiva, unde formata sunt, non existant, nec existare possunt, veluti *Statur* a *Stor* &c. I. 15. 1. p. 124.  
*Desiderare*. III. 3. 10. p. 309.  
*Detrahere alicui*. IV. 4. 49.  
*Dextimus superl.* a *Dexter*. I. 11. 2.

# I N D E X.

*Dicens* vel simile per Ellipsin frequenter omissum. III. 2. 11. IV. 5. 7.

*Dicto audiens alicui.* IV. 4. 45.

*Die crastini*, &c. IV. 4. 118.

*Digamma Æolicum* præponitur vocalibus. IV. 16. p. 841. 842.

*Diluculum* unde. I. 10. 6.

Diminutiva plerumque servant Genus & Significationem sui Primitivi. I. 10.

Diminutiva in adjectivis & substantivis conjuncta, ut *parvula puella*. I. 10. extr.

Diomedes Grammaticus explicatur vel refutatur. I. 12. 7. p. 86.

*sub Dio.* IV. 4. p. 564.

*Dis a Divitiis.* IV. 16. 22.

*Diurnus*, & *Diurna*. IV. 4. 51.

*Doceri* dicitur & Homo, & Ars. III. 3. 10. p. 312.

*Doctrina* & similia sunt Substantiva. IV. 4. 97.

*Dolere*, variis locutionibus. III. 3. 45.

*Domi*, pro, in ædibus domi. IV. 4. 3. p. 550.

*Domi*, & *Domi bellique*. IV. 4. 128.

*Domum* & *Rus* cum præpositionibus, maxime si addatur Epitheton. IV. 6. 4.

*Domus* & *Rus* cum Verbo Subst. aut similis significationis construuntur plane, ut Nomina Urbium diversæ Declinationis. IV. 6. 4.

Donatus ad Terent. IV. 4. p. 360.

*Donativum.* IV. 4. 120. IV. 14. 21.

*Dubito*, an &c. in sensu affirmativo. I. 1. 51. p. 118. III. 3. 47.

*Duellum*, an a Divellendo. IV. 16. 7.

*Dux* etiam in Gen. Femin. I. 7. 6.

## E.

**E** mutatur sæpe in O. IV. 15. 13. *Egere aliquid.* III. 3. p. 332.

*Ego*, *Tu*, construuntur ut Substantiva cum Verbo, & per Appositionem vel Concordiam alia sibi Substantiva vel Adjectiva habent addita. I. 2. 7.

- - - unde oriatur, & quomodo declinetur. I. 2. 10. & II. 13. 1.

*Elephas*, unde. IV. 14. 1.

Ellipses in lingua Latina frequentes. I. 13. 1. p. 91. IV. 2. 1.

Ellipsis ejusdem Nominis. IV. 3. p. 542. 543. & 548.

- - - ejusdem, vel similis, Verbi. II. 10. 8.

- - - integri commatis. IV. 2. 1. extr.

- - -  $\tilde{r}$  ex numero ante Genitivum. IV. 3. 9. p. 544. 545.

- - - pronominis reciproci. IV. 3. 13.

- - - Verborum & Participiorum, *Dico*, *Jubeo*, *Nuncio*, &c. in media Periodo. IV. 5. 7.

- - - Verbi *Facio*. IV. 5. 11.

- - - Copulæ: veluti *fas*, *nefas*. IV. 7. p. 691. 692.

- - - præpositionis Græcæ,  $\kappa\alpha\tau\alpha$ . IV. 13. p. 734. &c.

Ellipsis Nominativi ante Verbum plurale tertiæ personæ. IV. 4. 39.

- - - usitata in Proverbiis, jocis, increpationibus. &c. IV. 5. 2.

in Ellipsi sæpe Verbum alterius significationis, quam quod expref-

# I N D E X.

- pressum, repeti vel intelligi debet. IV. 8. 4. & 5.
- Ellipsis jubet sæpe repeti, post relativum Pronomen, expressi jam Verbi Infinitivum. IV. 12. 3.
- Ellipses quædam difficilius nunc explentur, seu earum explendi ratio difficilius nunc invenitur. IV. 7. 15.
- Ellipseon-supplementa sæpe longiora & inconcinna. I. 13. 1. p. 91. 92. I. 16. 1. p. 150. 151. II. 9. 5. III. 3. 9. p. 304. III. 14. 7. p. 490. &c. IV. 2. 1. IV. 2. p. 535. IV. 12. 3.
- Ellipses duriores ante Relativum pronomen. II. 9. 5. III. 14. 7. p. 490. &c.
- Ellipses duriores in comparatione cum *Quam*. II. 10. 7. & III. 14. 7. extr. & n. 9.
- Emergere se*. III. 3. p. 333.
- En* & *Ecce* nullum casum regunt. IV. 5. p. 661.
- Encliticæ Particulæ, *Que*, *Ve*, *Ne*, *Ce*, acui faciunt syllabam etiam Brevem, cui junguntur. I. 3. 1. p. 24.
- Enim* post *Quia*, *Nempe*, *Namque*. III. 14. 34.
- Ens* per Ellipsin intelligendum, & expressum. IV. 4. 27.
- Eo*, *Quo*, sunt Accusativi plurales Neutri. III. 14. p. 525. 526. Sed vide ibi Notas, ubi ostenditur esse Dativos.
- Epicœna nomina. I. 7. 5. & 7. IV. 4. p. 579. &c.
- - - a Communibus diversa. I. 7. 7.
- - - dicuntur etiam *Promiscua*, & quare. I. 7. 7. p. 53.
- Equitare* in forma passiva. III. 3. 51.
- Equuleus* pro parvo equo. I. 10. 1.
- Ergo*. I. 18. 2. IV. 14. 7.
- Ergo igitur*. III. 14. 32. p. 521. 522.
- Ἐργον ἔχειν τὸτο*. IV. 15. 9.
- Esse*. III. 14. p. 496. 497.
- Evadere* varia constructione. III. 3. 55.
- Evigilare* cum Accus. III. 3. 142.
- Eumenides*, quasi mites. IV. 16. p. 834.
- Euphemismus. IV. 14. 22. & 24. p. 755. &c.
- Ex* in Compositis pro *Extra*. III. 3. 49. 55. 94.
- Excellere*. III. 3. p. 335.
- Excusare morbum*. III. 2. 11.
- Extimus* pro *extremus*. I. 11. 2. init.
- Extra* per Ellipsin omittitur ante Accusativos post verba cum *E* vel *Ex* composita. III. 3. 49. 55. 94.

## F.

- F**ac cum Subjunctivo. I. 13. 1. extr. & in Addend. IV. 5. p. 661. 662.
- Facere aliquid dicuntur ipsi, qui id curant fieri. III. 4. 5.
- Facere orationem*, *poëma*, *apologum*. III. 2. 7.
- Facere aliquid magni*, *aqui bonique*, &c. II. 3. 2.
- Facere* pro sacrificare, cum Ablativo & Accusativo. IV. 4. p. 636.
- Facio* per Ellipsin omissum, in eo Tempore, in quo ponitur sequens verbum. IV. 5. 11.
- Fastidire aliquid*. III. 3. 57.

# I N D E X.

- Favere linguis*, IV. 14. p. 756.
- Faxo* seq. Indicativo, pro, ut *faxo*. IV. 7. 19. p. 706. 707.
- Femina* per Apposit. additur Nominibus Animantium, ut *Lupus femina*. IV. 4. p. 579. &c.
- Feria*. IV. 4. p. 577.
- Festinare aliquid*, unde ortum. III. 3. 59. & in Add. IV. 15. 3.
- Festus* explicatur. I. 3. 3. I. 6. 4. p. 36. I. 15. 4. p. 136. II. 4. 6. III. 3. p. 298. & pag. 391. III. 5. 2. & 3. p. 419. III. 14. 7. p. 487. III. 14. 38. IV. 2. 1. p. 531. IV. 4. 39. IV. 6. 4. IV. 16. 5. & 8.
- Figura Grammatica. I. 3. 2. pag. 26. &c.
- Filius*, *Uxor*, & similia per Ellipſin omittuntur. IV. 4. 32.
- Filum* a *figo*, quasi *fixillum*. I. 10. 4.
- Fingere* unde derivetur. I. 3. 2.
- Finis* genere Feminino. IV. 4. p. 578.
- Fini* Ablativus. II. 7. p. 198.
- Fio*, *Fieri*, opponitur τῷ *Esse*, & notat *nasci*, *parari*. Hinc *Interferi*. III. 3. 160.
- Flagrare* unde ortum, & quid notet. III. 3. 61.
- Flamen* pro Sacerdote, non a *filo lana*, sed a *flammeo*. IV. 15. 17.
- Florus* expl. II. 5. 5. IV. 5. 11.
- Fluvius*, *Fluvia*, Adjectivum. IV. 4. p. 553.
- Fore* est Præſentis temporis. I. 14. 1. p. 108. & n. 5. p. 113.
- - - cum Futuro Participii. I. 14. p. 114. III. 10. p. 470.
- - - opponitur tanquam Futurum τῷ *Esse*. I. 14. p. 115.
- - - cum præterito participii, *Foret perductus*, *Fore factum*. I. 14. 1. p. 108. & p. 114.
- Fortuna* dicitur pro *Fortumna*. IV. 17. 1.
- Frons*, antique *Fros* & *Fruns*. IV. 14. 5.
- Corn. Fronto* expl. IV. 16. 8.
- Frugi homo*. IV. 4. 12.
- Fruor* cum Accus. III. 3. p. 339.
- - - quid proprie notet. III. 2. 3. p. 284.
- Fucus*. IV. 14. 12.
- Fungor* cum Accus. III. 3. p. 340.
- Fuo*, *Fuat*. III. 3. 60.
- Fusti* Ablativus. II. 7. p. 198.
- Futurum infiniti, *Amaturum esse*, &c. jungitur omni Numero & Generi, tanquam Invariabile. I. 14. 1. p. 106. & n. 5. p. 113. III. 11. 1. & p. 478.
- - - infiniti obſoletum, *Amassere*. I. 14. 1. p. 107. & n. 5. p. 113.
- Futura duo Participii verbi conjuncta. I. 14. p. 114. I. 15. p. 134. III. 10. p. 470.
- Futurum Indicativi pro Imperativo vel Optativo. I. 13. 2.
- Futurum Subjunctivi in RO aliud quid notat, quam Futurum Indicativi. I. 13. 6. init.
- - - Ejus Constructionis ratio. ibid. p. 102.

G.

*Corn. Galli* ode rejicitur ut inepta & barbara. III. 14. p. 510.

*Gellius* expl. I. 1. 5. p. 5. I. 10. 6. I. 14. 2. I. 15. 8. p. 143. & 144. II. 3. 8. p. 171. III. 11. 3. p. 474. IV. 4. 118. IV. 14. 3. IV. 17. 8.

Ge-

# I N D E X.

- Generale Nomen & specialia per partitionem eodem casu posita. IV. 8. 2.
- Genitivi constructio cum Verbis &c. exponitur per Ellipsin, in *Negotio*. ll. 3. 6. & n. 12. IV. 4. 67.
- - - cum Verbis & Adjectivis, per Græcismum. IV. 12. pag. 733.
- - - cum Participiis, & Adjectivis cum Substantivo coalescentibus, ut *Homo Amans Uxoris*, *Herilis Filius ejus*. ll. 13. 13.
- - - cum Præpositionibus per Ellipsin explicandi apud Latinos, sæpe etiam apud Græcos. ll. 3. 8. p. 171. & 173. IV. 4. 2.
- - - absolute positi; omisso per Ellipsin Nominativo, vel Accusativo. ll. 3. 8. extr. IV. 3. 9. IV. 4. 4. IV. 4. 30. 85. & 102.
- Genitivi absolute positi, subintellecto Participio *Ens* vel *Existens*. IV. 4. 27.
- - - plures simul. ll. 3. 15.
- - - speciales cum Nomine generali. ll. 3. 14. IV. 4. p. 566. 567. & 655.
- - - denotantes rem, quæ ad aliud quid pertinet, ut *cadus vini*, *talenta X. dotis*. ll. 3. 7. *Monstrum Hominis*. IV. 4. 82.
- - - *Quanti Magni* &c. cum Verbis *Refert*, *Interest*, *Facio*, &c. ll. 3. 2. III. 53.
- - - cum Verbis *Accusandi*. ll. 3. 3. IV. 4. p. 566.
- - - *Damnandi*. IV. 4. 14.
- - - *Emendi*, *Æstimandi*, &c. ll. 3. 2. IV. 4. p. 629.
- - - *Miseret*, *Pudet*. ll. 3. 4. & 5. IV. 3. 4.
- - - *Locum*, *Urbem*, *Regionem* notantes. ll. 3. 10. IV. 4. p. 655.
- - - constructi cum alio casu sui Nominis, ut *Res rerum*. IV. 3. 9. p. 543. 544.
- - - cum Verbis & Nominibus *Memoria*. IV. 4. 67.
- - - cum Verbis *Copia*. IV. 4. p. 565.
- - - cum Neutris pluralibus, *strata viarum* &c. IV. 4. 77.
- - - cum Pronominibus, *Quod ejus*, *Nihil ejus*. III. 6. 1. & IV. 8. 84. Sic *Quid mulieris*, *Quid hominis*. IV. 4. 82.
- - - cum Adverbiis; *Ubique*, *Nusquam*, *Huc*. IV. 4. 30: IV. 12. 11.
- - - in Activa, & passiva significatione. ll. 3. 1. & n. 15. ll. 13. 2.
- - - passivi rariores; vel paulo duriores, ut, *defectores patris sui*, pro, a pane suo. l. 13. 1.
- - - partitionis adduntur etiam Positivis & Comparativis, æque ac Superlativis, per Ellipsin *Ex numero*. ll. 10. 2. ll. 11. p. 229. IV. 3. 9. p. 544. 545.
- - - *Mei*, *Sui*, *Tui*, cum aliis Substantivis, possessionem vel actionem significantes, ut *Labor mei*. ll. 13. 3. & n. 6.
- - - *Achilli*, *Perfi*, &c. ab *Achilleus*, *Perseus*. IV. 4. 12.
- - - cum Ellipsi *Ex causa*. IV. 4. 9. & 14.
- Gentium minime*, *nusquam*, &c. IV. 2. 1. p. 531. & IV. 12. 11.

# I N D E X.

- Generis Grammatici origo.** l. 7. 3.
- Genus proprie non habent Adjectiva, sed tantum ad Substantivi Genus declarandum idoneas terminationes.** l. 7. p. 56.
- Genera tria habent etiam Germani.** l. 7. 3. extr.
- Generis diversi eadem Nomina.** l. 9. p. 62. &c.
- Genus Epicœnum, quid, & unde dictum.** l. 7. 5. & n. 7. IV. 4. p. 579.
- - - **Commune, vel potius Generis Utriusque Communia Nomina.** l. 7. 6. & 8. IV. 4. p. 579. &c.
- - - **hinc Animantium Nominibus additur sæpe *Mas* vel *Femina*.** IV. 4. p. 580. 581.
- Genus masculinum in feminis animalium.** l. 7. 1. p. 44. IV. 4. p. 580.
- - - **in arboribus & herbis.** l. 7. p. 44. IV. 4. p. 583.
- - - **comprehendit etiam feminas, ut *Filii* pro Filio & Filia.** l. 7. p. 55. IV. 4. 34. IV. 10. 5.
- - - **in plurali respondet variis Generibus in Singulari.** IV. 10. p. 718.
- Genus Neutrum in plurali respondet itidem variis generibus in singulari.** IV. 4. 79. IV. 10. 6.
- Generis discrepantia per Syllepsin.** l. 7. p. 53. IV. 10. 1. & 3.
- Genere conveniens Adjectivum, seu Participium, & Pronomen cum sequente potius Substantivo, cum deberet convenire cum præmissio.** IV. 12. 8.
- Genera Grammatica Nominum comparantur cum Personis Verborum.** l. 12. 2. & 3.
- Gerundia sunt casus participii passivi neutrius Generis.** l. 15. 1. pag. 122. &c. III. 8. 2. p. 434. & 446.
- - - **non sunt Substantiva, aut peculiare vocabulorum genus.** III. 8. 2. p. 442.
- - - **rectius dicuntur *Gerundia*, quam *Gerunda*, & unde?** III. 8. 1.
- - - **vocantur etiam *Supina*, sicut vicissim *Supina* etiam vocantur *Gerundia*.** III. 9. 1. init.
- Gerundia & Supina sequuntur constructionem suorum Verborum, prout hæc sunt vel Activa, vel Neutra.** III. 8. 2. p. 436.
- - - **in iis etiam eadem Ellipsis, quæ in Verbis, observari solet.** ibid. p. 437.
- - - **sunt vere Impersonalis constructionis, & a Passivis impersonalibus formata.** III. 8. 2. p. 438. & 446. &c. maxime 449.
- - - **absolute posita notant ipsam verbi actionem.** III. 8. 12.
- - - **non regunt Accusativum, sed per Ellipsin eum sibi habent adjunctum.** l. 15. 1. p. 122. &c. III. 8. 2.
- - - **sed quæ Constructio & Ellipsis magis propria est Activorum Gerundiis, quam Neutorum, sub quibus *negotium* vix intelligi potest.** III. 8. 2. p. 438. &c. & p. 447.
- - - **in significato manifeste passivo.** III. 8. 2. p. 444. & 453. &c.
- - - **construuntur ut Passiva, &**



# I N D E X.

- habent Agentem in Dativo expressum, æque ac alia Passiva. l. 15. 1. p. 128. 129.
- Gerundiorum Genitivus in DI alium etiam genitivum alterius generis & numeri regit. III. 8. 2. p. 443. III. 8. p. 457. &c.
- - - ejus constructionis ratio. l. 15. 1. p. 125. III. 8. 2. p. 437. 438. 450. & 457. &c.
- Gerundia in DUM Nominativi casus cum Accusativo. l. 15. 1. p. 128. III. 8. p. 451.
- - - in DO, Dativi casus. III. 8. p. 453. IV. 4. 9.
- - - in DO etiam corripuntur. l. 15. 1. p. 123.
- - - in DO cum præpositione expressa. III. 8. 13. IV. p. 676.
- Gerundiva locutiones. III. 8. 2. p. 446.
- Gestire aliquid. III. 3. 10. p. 309.
- Glans & Glandula. l. 10. 3.
- Gradus tres Comparationis explicantur & afferuntur. II. 11. 1. p. 226. &c.
- Græcismum sequitur Latina constructio. III. 3. 78. extr. Vide & *Hellenismus*.
- Grammaticæ definitio & divisio. l. 2. p. 14. 15.
- - - ignari ipsi veteres. l. 15. 1. p. 120. III. 2. 3. Vide *Veteres*.
- Grammatica Vocabulorum ratio non est constituenda ex eorum significatione. III. 2. 3. p. 279. & III. 2. 4.
- Grammatici significatio varia complectitur. l. 2. 4. p. 12. 13.
- Gratificari cum Accus. III. 3. 65.
- Gratulari quid proprie notet. l. 1. 6. p. 6. 7.
- Gravari aliquid*. III. 2. 3. p. 286. IV. 13. p. 737.

## H.

**H**abet se res bene. IV. 4. 110.  
*Hactenus*, scil. via. IV. 4. p. 650.

Hellenismus, seu Græcismus. IV. 12.

*Hellepont*i nomen tribuitur etiam Regioni vicinæ. IV. 16. 23.

Heterogenea & Heteroclitica. l. 9. p. 62. 63. &c.

*Hic* & *Ille* ad remotius & propinquius promiscue aliquando referuntur. II. 9. p. 212. 213.

*Hiemare* Active, sed & Neutraliter. III. 3. 66.

*Hisco* ab *Hio*. III. 3. p. 325.

*Hister* & *Histrion* ab Hebraica origine. IV. 16. 11.

*Holosteon*. IV. 16. 25.

Homonyma. IV. 14. p. 741. &c.

Horatius expl. III. 3. 114. IV. 4. 134. IV. 7. 13. IV. 12. 6. IV. 15. 15. & n. 29. p. 813.

*Horrere*. III. 3. 66.

*Huc pro huic* & *hoc*. III. 14. 7. p. 489. & n. 39. p. 525.

*Humi, terra*, Genitivi sunt, intellectu *solum*. IV. 4. p. 641. & 649.

Hyginus. II. 9. 4. IV. 4. p. 578.

## I.

**J**aceo & jacio. III. 3. 67.

*Idem cum illo*. IV. 6. 13.

*Ideo* exponitur III. 14. 37.

*Igitur* notat *deinde, tum*: sæpe etiam conjunctim dicitur *ergo igitur*. III. 14. 32. p. 521. 522.

# I N D E X.

- Ignoscere aliquid.* III. 3. p. 343. IV. 4. p. 627.
- Immolare* quid notet. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 8. p. 786.
- Imperativa non sunt Futuri, sed Præsentis Temporis. I. 15. 8. p. 142.
- Imperativorum, *Ama* & *Amato*, an sit quædam significationis discrepantia. I. 13. 8.
- Imperfecti Indicativi: vis & natura est absoluta. I. 13. 1. p. 90. I. 13. 2.
- Imperfectum Subjunctivi pro Plusquamperfecto. I. 13. 5.
- - - notat etiam id, quod fieri debebat. I. 13. 5.
- Impersonalia Verba quæ sint, & quare ita dicta. I. 12. 7.
- - - Passivorum origo. III. 2. 2. p. 275. III. 8. 2. p. 438. 439. & maxime p. 446. 447.
- - - notant ipsam Verbi actionem absolute. I. 12. 7. p. 87. III. 1. 4. III. 2. 2. p. 275. III. 8. 2. p. 438. &c. & p. 446. & 448.
- - - Passiva. III. 2. 2. p. 275. III. 2. 8. III. 3. 10. p. 311. III. 8. 2. p. 438.
- Impersonalium Passivorum & Participiorum discrepantia, prout a Verbis vel Activis vel Neutris sunt formata. III. 8. 2. p. 447. 448.
- - - Participia I. 15. 1. p. 125. III. 8. 2. p. 439. &c. & p. 448. III. 9. 1. p. 461.
- - - passiva Participia, *Puditum est*, *Veritum est*, cum Accusativo. III. 3. 10. p. 310.
- Impersonalia quæ creduntur, multa construuntur personaliter cum Nominativo. I. 12. 7. p. 85. II. 3. 5. III. 1. p. 263. 264. &c.
- Impersonalium, *Miseret*, *Pudet*, &c. constructio. II. 3. 4. & 5. III. 2. 1. p. 266. III. 3. 110. p. 371. IV. 3. 4.
- Impersonalia* dicenda sunt non tam Verba, quam Constructiones quædam, quum nullum sit Verbum etiam ex illis Impersonalibus, quin Personaliter aliquando construatur. I. 12. 7. p. 87. III. 1. 4.
- Impersonalibus adscribenda Gerundia. 3. 8. 2. pag. 446. &c. & maxime p. 449.
- Imponere alicui* scilicet farcinam. III. 3. 69. IV. 4. p. 563.
- In* cum Ellipti & *Exsistens*, veluti in *Lachrymis*. IV. 4. 27. IV. 6. 7.
- - - sæpe per Ellipsin omittitur, maxime ante nomina propria Urbium, & alibi, ubi ceteroquin exprimi solet. IV. 6. 1. & 7.
- - - exprimitur, ubi abesse solet. IV. 6. 7.
- - - respondet Græco *κατά*. IV. 13. 5. & p. 740.
- In paucis diebus*, & similia. IV. 6. 18.
- In presentiarum*. II. 3. 8.
- Indicativi Modi usus & significatio. I. 13. 1. p. 89. & 90.
- Indigeo* cum Infinito. III. 3. 71.
- Indulgere alicui* & *aliquid*, unde ortum. III. 3. 72.
- Infans* Adjectivum. IV. 4. p. 630.
- Infinita recte dicuntur Tempus Grammaticum habere. I. 14. 1. & n. 8. & 9.
- - - habent tria tempora, eaque omnia formata a Subjunctivo

# I N D E X.

- ctivi Imperfecto, Plusquam perfecto, & Futuro. I. 14. 1. p. 107.
- - - Græcorum formantur ex Indicativis, & servant characteristicam cujusque Temporis. I. 14. 1. extr.
- Infinitum Præsens derivatur ab Imperfecto Subjunctivi, & ideo comprehendit etiam significationem Imperfecti, & in Imperfectum Finiti resolvi sæpissime potest. I. 14. 1. p. 108.
- Infiniti Futurum olim fuit *Amassere*, & dein *Amaturum esse*, quod sine mutatione cum omni Genere & Numero constructebatur. I. 14. 1. p. 106. &c. & n. 5. p. 113. III. 11. 1. & p. 478.
- Infiniti Futurum pass. veluti *Amatum iri* exponitur. III. 11. 3.
- Infinita minus recte dicuntur a Sanctio *Impersonalia*. I. 12. 7.
- Infinitis male tribuitur Modus. I. 14. 2.
- Infinitum vel tota Oratio pro Nominativo. III. 6. p. 425.
- - - cum Verbis *Dicitur*, *Videtur*, &c. III. 1. 2.
- - - construitur, ut verum Nomen, per omnes etiam casus. III. 6.
- - - pro Genitivo. III. 6. p. 426.
- - - pro Dativo. III. 6. p. 427.
- - - pro Accusativo. III. 6. p. 428.
- - - pro Ablativo. III. 6. p. 429.
- - - pro Gerundio vel Supino, veluti *Introit videre*, pro, ad videndum, *desessus sum querere*, pro, quærendo. IV. 6. 5.
- - - cum Ellipfi Præposit. *Propter*, aut aliarum. III. 6. pag. 428. IV. 6. 5. & 19.
- - - cum Ellipfi *Æ Cæpit*, vel pro Imperfecto. III. 6. p. 429. IV. 5. 3.
- - - sequitur Accusativus, etiam si nullus præcesserit. III. 7. 3. p. 429. &c.
- - - sequuntur etiam alii casus, veluti Nominativus, *Cupio esse doctus*. III. 7. p. 433. IV. 12. 9. p. 731. 732.
- - - non regit aut recipit Genitivum loco Accusativi. III. 8. 2. p. 437.
- - - ejusdem verbi vel cognatæ significationis, quum verbo illi accedit, statuenda est Ellipsis præpositionis, ut *Propero properare*, *Pergit pergere*. IV. 3. 6.
- - - Ellipsis post suum verbum rejicitur. III. 3. 97. III. 8. 2. p. 437. IV. 3. 6.
- Inseruire aliquem*. III. 3. p. 346.
- Insistere aliquid & alicui*. III. 3. 76.
- Instare aliquem & alicui*. III. 3. 77.
- Insuescere aliquem*. III. 3. p. 347.
- Intendere animum in aliquid*, & cum Ellipfi, ac Infinitivo. IV. 4. 8.
- Inter* in Compositis habet quoque significationem Impediendi vel penitus Tollendi, & construitur tunc sæpe cum Ablativo. III. 3. 78.
- Intercedere*. III. 3. 78.
- Interdicere* quid proprie notet, & quæ ratio constructionis. III. 3. 78. p. 349.
- Interdius & Interdiu*. in Add. ad pag. 64.
- Interest mea, tua*, &c. III. 5. 3.

# I N D E X.

*Interest* pro *Discrepat*, construitur eodem modo, quo *Hocce*. III. 5. 4. IV. 6. p. 690.

*Interferi* pro *Interfici*, *Exstingui*, in *Add.* ad pag. 388.

*Interjectio* an *pars Orationis*, an *Adverbium*. I. 2. 6.

*Intestina Intestinus*. IV. 4. p. 598.

*Invadere in aliquem*. III. 3. 80.

*Invidere aliquem*, & *invidere alicujus dignitati*, quid proprie notent. III. 3. 80.

*Ire & Iri lectum*, *perditum*, &c. III. 11. 3. & 5.

*Isæus* explic. I. 16. 1. extr.

*Ita* in affirmando dicitur, pro, *ita est, ut rogas*. IV. 4. 59.

*Itaque*. IV. 14. 7.

*Item & Itidem*. III. 14. 7. p. 487.

*Iter tendere*, *ire*, *pergere*. IV. 4. p. 591. &c.

*Jubeo alicui & aliquem*. II. 4. 6.

*Judicare* componitur ex *ius dicere*. IV. 4. 54.

*Jugulum* a *jugo*. I. 10. p. 67.

*Junius & Majus* menses a *Junioribus & Majoribus* dicti. IV. 4. 64.

*Jurare* cum *Accusativo*. III. 3. p. 352.

*Jurisconsultorum veterum Latinitas*. III. 14. p. 514.

*Jus* quasi *jussum*. IV. 15. 1.

*Jus* pro *cibo* a *juvando*. *ibid.*

*Justa* scil. officia. IV. 4. 36.

*Justo* cum *Comparativis*, ut *Liberius justo*. IV. 4. p. 595. 596.

*Juvenalis* explic. III. 3. 140. III. 5. 7.

*Juvenis* *Adjectivum* utroque *Genere*. I. 7. 6. extr. IV. 4. p. 587.

*Juxta* est *Adverbium*; ejus *etymon & significatio & constructio*. I. 16. 1.

K.

**K** *ara* per *Ellipsin* sæpissime omittitur. IV. 13. p. 735. - - - quibus *Latinis Præpositionibus* respondeat. IV. 13. 5.

*Κείνεν*, unde, & quid notet. IV. 15. 6.

L.

**L** *abium & Lambo* a Gr. *λάβω*. IV. 15. 4.

*Laborare aliquid*. III. 3. 83.

*Lactantius* expl. IV. 7. 6.

*Lacunar* est *Adject.* pro *Lacunarum*. IV. 4. p. 567.

*Latet* cum *Dativo*. II. 4. p. 180.

*Latina Lingua* originem trahit ex *Græca*. I. 1. 5. III. 14. 7. p. 486. 487.

- - - *Eâ* an etiam in *sermonibus* quotidianis utendum. IV. 17. 8.

- - - ejus *usus & peritia* quomodo comparanda. *ibid.*

*Latrare aliquem*. III. 3. 84.

*Latro Declamator* adv. *Catilinam* emendatur. IV. 10. 6.

*Lemmata* seu *Tituli Capitum* vel *Librorum* non sunt ab *Auctoribus* relictæ. III. 14. pag. 506. 507.

*Leporis* *etymon*. I. 1. 5.

*Liber* pro *Baccho* a Gr. *λεῖβω*. IV. 14. 8.

*Librarius*, & *Libraria* *taberna*. IV. 4. 111.

*Licere & Liceri*, & *Licet*, quid proprie notent. III. 14. 4.

*Licet & Licebis* cum *Subjunctivo*; *Jctis* etiam cum *Indicativo*. III. 14. 6.

- - - *simpl.* pro *affirmatione*. III. 14. 4.

- - - pro *Possum*. III. 14. 4. extr.

-- non

- - - non est Imperfonale. III. I. p. 264.  
*Limis oculis*. IV. 4. p. 621.  
 Lingua quæque fuos habet idiotifmos, in aliam linguam non transferendos. III. 14. p. 500. 501.  
*Literator*, qui primas literas docet. I. 2. 4.  
*Livius*. I. 14. 4. p. 112. I. 15. 4. p. 136. & 143. II. 4. 6. II. 12. 1. III. 7. 4. III. 14. 16. p. 505. IV. 4. 21. & n. 45. & n. 78. p. 611. & p. 615. IV. 8. 1. sæpius. IV. 15. 30.  
*Locus* & *Locum*. IV. 4. p. 600.  
*Lucere*, & *Lucare*, unde *Collucare*, *Sublucare*, quid proprie notent. III. 3. 85.  
*Lucere* & *pralucere alicui facem*. III. 3. 68. IV. 17. p. 852.  
*Lucretius* expl. II. 7. 2. III. 5. 5. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 6. p. 781.  
*Luci* abfol. ut Adverbium pro *in Luce*, tempore *Lucis*, in Add. ad pag. 41.  
*Luci* unde orti. IV. 16. 6.  
 - - - a *lucendo*, & quare. IV. 16. 6.  
*Ludere* & *ludus* a *Lydis* & *Tyrrenis*. IV. 16. 11.  
*Ludus* proprie de ludo gladiatorio. IV. 16. 11.  
*Luere* proprie notat *Lavare*, at per abufum etiam *Solvere*. III. 2. 3. p. 281.  
*Lumen* a *Luceo*. IV. 14. 20.  
*Luna* contractum ex *Lucina*. IV. 14. 20.  
*Lupata*, fcil. frena. IV. 4. p. 582.  
*Luftri* etymon. IV. 14. 20. IV. 16. p. 847.

*Lux* etiam in Gen. Masculino. I. 9. 3.  
 M.

**M** in extremo addi folet in derivatis ex Græco vocabulis, veluti a *δέκα* *Decem*, ab *ἴρι*, *Item*, a *δὲ* *Dem*: fed & in metro elldi. III. 14. 7. p. 487.  
 M ante P, vel B, interponi folet, *Campus* a *καμπός*. IV. 15. 4.  
*Maclus* simpl. a *magis*. Hinc *Maclare*. IV. 14. 24.  
*Macula* a *μαίω*, vel *μαίω*. I. 10. 5.  
*Magis* & *Mage* funt Adjectiva Pofitiva, ut *Potis* & *Pote*. II. 10. 1.  
*Magis* per Ellipf. omiffum. IV. 7. 4. & 8.  
*Majoragius* notatus. III. 14. pag. 506. 507.  
*Majores domus* fcil. *Servi*. IV. 4. p. 639.  
*Majus* & *Junius* menses unde. IV. 4. 64.  
*Manare* unde, & quid fit. III. 3. 86.  
*Mancipi res* utrum fit Genitivus, an Dativus. IV. 4. 12.  
*Mane* Neutrum a *Manis*, unde *Immanis*. IV. 16. 5.  
*Manere* cum Dativo. II. 4. p. 180.  
 - - - cum Accufativo pro Exfpectare. III. 3. 86.  
*Manes Dii* unde dicti, & quid fint. IV. 16. p. 823. &c.  
*Manes Dii* pro Multitudine Animarum in inferis, & pro cujufque defuncti Anima. IV. 16. 3.  
*Marcianus Capella* explic. & emendatur. I. 3. 1. p. 24. 25.  
*Mare* Ablat. pro *Mari*. II. 7. p. 198.

# I N D E X.

- Maritus & Conjux* Adjectiva. IV. 4. p. 652.
- Martialis* expl. III. 3. 140. III. 14. 21.
- Maximus* a *Magis*. IV. 14. 24.
- Me* pro *mibi*. I. 6. 4. p. 36.
- Medicari aliquam rem, & alicui rei*. III. 3. 87.
- Medicina, & similia, sunt* Adjectiva. IV. 4. p. 557.
- Memini* cum præterito. I. 14. p. III.
- - - & similia cum Genitivo. IV. 4. 67,
- - - cum Accusativo. *ibid*.
- Mens animi*. IV. 4. 66. p. 604.
- Merere* scil. *ara*. IV. 4. 120.
- Méridies*. IV. 12. 11.
- Merum & submerum* vinum. IV. 4. 133. p. 651.
- Metuendi* verba sunt Neutra ex sua origine, & notant in sollicitudine sum de re aliqua. III. 3. 88.
- , - ante Relativa, *Quomodo, Quemadmodum, Quot, Quam* &c. quomodo sint explicanda. IV. 15. 28.
- - - ante *Ut* vel *Ne*, significant desiderium rei, quæ exprimitur, ut eveniat, vel non eveniat. IV. 15. 29.
- Mea, Tua, Sua* cum Verbis *Intereſt* & *Refert*, sunt Accusativi Plurales. III. 5. 3.
- Meus, tuus, suus*, active & passive significant. II. 13. 7.
- - - in alio casu cum Genitivis nominum propriorum & appellativorum, veluti *Tuum Appollinis imperium*. II. 13. 13.
- Meus mibi, Tuus tibi, Suus Sibi*. II. 13. 13. p. 258.
- Mei, Tui, Sui, & Mis, Tis, Sis*, Genitivi, unde sint formati. II. 13. 1.
- Mei, tui, sui* cum adjectivis & participiis. II. 13. 10. III. 8, 15. & 18.
- - - cum aliis Substantivis, passionem maxime, sed etiam possessionem vel actionem, significant, ut, *labor tui*. II. 13. 3. & n. 6. &c.
- Micare*. III. 3. 89.
- Migrare se* vel *aliquid*. III. 3. p. 358.
- Miles* dictus a *Mille*, quasi *milesimus*. IV. 16. 18.
- Minerva* unde Gr. *A'θλωᾶ* & *A'θῆνῃ* fuerit dicta. I. 1. 1.
- Mille, & Millia*, videntur primum fuisse Substantiva, illud Singularis, hoc Pluralis numeri. IV. 4. 78.
- Mille homines*, ut *millia anni* per Appositionem. *ibid*. pag. 613. &c.
- Mille duo, tria* &c. nunquam dicitur. IV. 4. 78. p. 615. 616.
- Pedites X. Millia, casti*, & similia, recte dicuntur, & simpliciter, tot *Millia casti*. IV. 8. 1.
- Mis, tis, sis*, pro *Meis, tuis, suis*. II. 13. p. 249.
- Misereo, Miseret*. II. 3. 4. & 5. III. 1. p. 267. IV. 3. 4.
- Missilia*. IV. 4. p. 589.
- Modius* subintelligitur, quando agitur de mensura frumenti, nec certa mensura est expressa. IV. 4. 68.
- Modo* Adverbii specie, & hinc *Propemodum, Admodum*, quid, & unde id notent. IV. 2. 1. p. 533. 534.

# I N D E X.

Modi Grammatici in Verbis defenduntur. I. 13. 1. init.  
 - - - comparantur cum Casibus Nominum. ibid.  
 - - - Eorum usus, & appellationis ratio. I. 13. 1. p. 89.  
 - - - Eorum numerus apud Latinos. ibid.  
 Modi diversi per Conjunctionis copulam juncti. I. 13. 6. pag. 102.  
 Modus non adscribendus Verbo Infinito. I. 14. 2.  
*Morari aliquid* pro Curare, quæ ejus significationis ratio. III. 2. 3. p. 282.  
*Morus arbor* ex Græco. IV. 16. 17.  
*Mos a movendo*. IV. 15. 1.  
*Moveri Satyrum*, vel *Cyclopa*. III. 2. 3. p. 286.  
 Mulieris nomen quando junctum habet in genitivo nomen Viri, tunc intelligitur, non Filia, sed Uxor. IV. 4. 32.  
*Mundus*, ejus propriæ ac analogicæ significationes, ac etymon. IV. 15. 22.  
*Mundus muliebris* quid proprie sit. IV. 15. 22. p. 806.  
*in Mundo esse* dicitur, quod imminet alicui. ibid.  
*Mundum* gen. neutro. IV. 15. 21. extr.  
*Mundare* cum compositis. IV. 15. 23.  
*Mustum* adjectivum, significans novellum. IV. 4. p. 651.  
*Mutuo*. IV. 4. 91.

## N.

**N** eliditur etiam in Derivationibus. III. 14. 37. sed

rarius, in *Add. ad pag. 64*:  
*Nam* interrogativum additur variis particulis & nominibus, etiam extra interrogationem, III. 13. 1. III. 14. 36.  
*Nasci* Passivum est, I. 15. 8. p. 144. III. 2. 3. p. 286.  
 - - - notat etiam Formari in utero, & Crescere. I. 15. 8. p. 144.  
*Natare aquas*. III. 3. p. 359.  
*Né* post verba *Metuendi*, & similibus significationis. IV. 15. 29.  
*Ne* interrog. præmittitur etiam vocabulis. IV. 15. 30.  
 Negatio per Ellipsin repetenda in *Non modo*, pro *Non modo non*. IV. 7. 5.  
 Negationis vocabula sæpe in supplementis Ellipseon dividenda. II. 10. 1. IV. 7. 5. p. 695. IV. 8. 5.  
*Negotium*, in *Negotio*, sæpe subintelligitur. I. 15. 1. p. 126. II. 3. 6. & n. 8. p. 173. III. 8. 2. p. 438. III. 9. 1. p. 461. IV. 4. 67. & n. 75. pag. 610. &c. & n. 85.  
*Negotium* intellectum in Gerundiis & Participiis Passivis. I. 15. 1. p. 125. 126. III. 8. 2. p. 435. &c. III. 9. 1. p. 461. IV. 4. 86.  
 - - - non tamen satis commode in Gerundiis, & Participiis Passivis Verborum Neutorum. III. 8. 2. p. 440. 441. 449.  
*Negotium quod ad me* pro *meum*. I. 15. 1. p. 127.  
*Negotium Negotii*. I. 15. 1. p. 127. extr. IV. 4. 84.  
*Negotium Callisthenis*, pro *Callisthene*. III. 11. extr.  
*Negotium Hominis*. IV. 4. 82.

*Nemo*

# I N D E X.

- Nemo unde, & ejus usus.** I. 1. 6. IV. 4. 37.
- Nemo Homo.** IV. 4. 37.
- Nemo Deorum** minus recte dicitur. *ibid.*
- Nepos.** IV. 15. 5.
- Corn. Nepos exp.** II. 3. 8. III. 8. 2. p. 449. IV. 4. 78. p. 612.
- Neutra Grammaticorum in Verbis** defenduntur. III. 2. 1. & n. 2. III. 3. 2. & n. 10.
- Neutra etiam dicuntur Absoluta.** III. 2. 3. p. 279.
- - - quædam, in compositis, videntur usu accepisse Activi Verbi vim. III. 3. 9. p. 305. & n. 10. p. 312.
- Neutra cum Accusativis per Ellipsin** constructa, vertuntur quoque in Passivam formam, & ita, ut Accusativus mutetur in Nominativum. III. 3. 6. & maxime n. 10.
- - - cum Accusativis, qui videntur ab illis regi, & notare id, quod repræsentat, exhibet, efficit, vel pro materiâ habet, absoluta illorum actio. III. 3. 9. & n. 27. & 54. III. 8. 2. p. 440. & c.
- Neutra certissima cum Accusativo.** III. 3. 10.
- Neutra cum Præpositionibus** composita construuntur cum Accusativo, sed qui regitur a Præpositione per Ellipsin repetenda. III. 3. 6. & n. 9. III. 5. 2.
- Neutris** tribuuntur etiam Participia in DUS. III. 3. 104.
- Neutorum vere verborum passivæ** locutiones, sed quæ duriores sunt vel impersonales. III. 3. 10.
- Neutorum Participia Passiva** neutrius Generis, ut & Gerundia construuntur impersonaliter. III. 8. 2. p. 440. & c.
- Neutra quædam usu vel abusu** facta videntur Activa. III. 3. 9. p. 305. & n. 10. p. 312. & n. 125. sic *Petere*. IV. 4. 46. p. 593. *Judicare*. IV. 4. 54.
- a Neutris formata vera Activa, ut a Caleo Calefacio, &c.** III. 2. 2. p. 274.
- Neutrum Genus** serius, & apud quosdam tantum Populos, accessit Masculino & Feminino. I. 7. 2. p. 45.
- Neutrum Adjectivum plurale** cum variis substantivis alterius generis & numeri. IV. 4. 79. IV. 10. 6.
- - - cum Genitivis pluralibus, *Strata viarum* &c. IV. 4. 77.
- - - adjectivum cum diversi Generis substantivo, subintellecto *Negotium*. IV. 4. 76.
- - - *Quod* referri videtur ad alterius Generis Nomen. IV. 4. 80. & 84.
- Nihil est Substantivum, & construitur per Ellipsin Præpos. cum Nominibus & Verbis.** IV. 4. 83.
- Nihil aliud, quam,** cum Ellipsi. IV. 5. 11.
- Nocere aliquem.** III. 3. p. 359.
- Noctu est Ablativus, ut Lucu.** I. 9. 3.
- Nominativus cum Infinitivo & alio Verbo vel Participio, veluti Petrus dicitur esse doctus,** III. 7. p. 433. III. 11. 3. p. 475. IV. 12. 9.
- Nominativi diversi plane per Ellipsin** omissi, & per copulam juncti. I. 18. 1.
- - - post Vocativum & Participium.



# I N D E X.

*cupium. II. 6. p. 192. 193.*  
 - - Adjectivi aut Participii, im-  
 mo etiam Substantivi pro in-  
 tegra sententia, veluti, *Nul-  
 la Litera dabant suspensionem. III.*  
*9. 1. p. 462.*  
 - - pro Genitivo Partitionis. *IV.*  
*8. 1. p. 708.*  
 - - pro Adverbiis adhibiti. pag.  
 64. in Add.  
*Nomen* derivatur a *Nosco*, vel *Noo*,  
*Novi. I. 5. 1.*  
*Nomina* non ex natura, sed ex  
 instituto aut casu, suam habent  
 significationem. *I. 1. 3. IV. 14. 1.*  
*Nomina* Verbalia non regunt  
 Accusativum, sed per Ellipsin  
 cum eo construuntur. *I. 15. 1.*  
*p. 119. & 122.*  
*Nomina* verbalia in IO notant  
 etiam officium, *cautio est mihi*,  
*pro cavendum est. I. 15. 8. extr.*  
*IV. 4. 52.*  
*Nomina* in duas consonas exeun-  
 tia ejecerunt inter eas literam  
*E. IV. 14. p. 747.*  
*Nomina* variatæ Terminationis,  
 Declinationis, & Generis. *I. 9.*  
*p. 62. 63. &c.*  
*Nominum* Propriorum natura. *I.*  
*2. 9. I. 7. 12.*  
 - - eadem plane reperiuntur  
 aliquando in diversis homini-  
 bus. *IV. 15. 31.*  
*Nomina* Propria etiam Genus ha-  
 bent, & recipiunt Adjectiva.  
*I. 7. 11. & 12.*  
 - - etiam pluralem Numerum.  
*I. 7. 12.*  
 - - constantius servarunt anti-  
 quam scripturam, quam Ap-  
 pellativa. *I. 11. 2.*  
*Nomina* Gentilicia proprie sunt

Adjectiva, & inventa demum  
 post Prænomina. *I. 7. 11.*  
*Non modo, sed ne. IV. 7. 5. & 6.*  
*Nonius* expl. *IV. 4. 46. IV. 15. in*  
 resp. ad L. K. §. 4. p. 777. &  
 §. 7. p. 783. *IV. 15. 19.*  
*Nostri, Vestri, Nostrum, Vestrum.*  
 Genitivi. Eorum usus & con-  
 structio. *II. 13. 3. & n. 12.*  
*Novales, Novalia. IV. 4. 112.*  
*Nox* absolute pro Adverbio. ad  
 pag. 64. in Add.  
*Noxa & Noxia. IV. 4. 22.*  
*Noxa dedere*, h. e. pœnæ. *IV. 4.*  
*22.*  
*Nubere se. III. 3. p. 360. IV. 4. p.*  
*656.*  
*Nubilari. III. 3. p. 360.*  
*Nudius tertius, quartus, &c.* sunt  
 Nominativi: unde deriventur.  
 ad pag. 64. in Addendis.  
*Número* Adverbii specie, quid,  
 & unde id notet. *IV. 2. 1. p.*  
*p. 533.*  
*Numerum* Dualem Latini non  
 habent. *I. 4. 1.*  
*Numerum* Pluralem habent etiam  
 Propria Nomina. *I. 7. 12. p.*  
*60.*  
*Numerorum* discrepantiæ per Syl-  
 lepsin. *IV. 10. 1. & 2.*  
*Número* Plurali in Verbis præ-  
 mittitur Nominativus Singula-  
 ris & Præpos. *Cum. IV. 10. 4.*  
*Nuncius* Adjectivum. *IV. 4. p. 638.*

O.

**O** ante Vocativum. *II. 6. p.*  
*191.*  
 - - nullum regit casum. *IV. 5.*  
*p. 659.*  
**O** ex Hebr. *y* sæpe ortum. *IV.*  
*16. 15.*

O

# I N D E X.

- O** & **AU** promiscue positum, seu **O** ex **AU** formatum. IV. 16. p. 838.
- in **O** exeuntia Substantiva reciderunt **N.** ut *Plato* pro *Platon*, *ligo* pro *ligon*. IV. 14. 6.
- Ob** in compositis notat, *ad, contra, circa,* & tam in bonam, quam in malam partem sumitur. III. 3. 94. IV. 16. 8.
- Obedire**. III. 3. 93.
- Obire diem, mortem**. III. 3. 94. IV. 4. p. 608.
- Obsidere urbem, pontem, &c.** III. 3. 124.
- Obstetrix**. IV. 16. 8.
- Obtrectare**. III. 3. 96.
- Occumbere mortem, morti, morte**. IV. 4. p. 608.
- Offectores**. IV. 16. 8.
- Officere** quid notet. III. 3. 97. IV. 16. 8.
- Officium** ab *officiendo*. IV. 16. 8.
- Oleo**, ejus etymon. IV. 14. 23. IV. 16. 15.
- Opera est**; pro *vacat*. IV. 4. 102. & 109.
- Opera non est mihi**. IV. 4. 102. & 109.
- Operiri al.** pro *Expectare*; quæ sit ejus significationis ratio. III. 2. 3. p. 282.
- Oportet** etiam Personaliter constructur. III. 1. p. 267.
- Oppido** unde, & quid notet. IV. 2. 1. p. 531.
- Optativus Modus** abest ab *Lat. Lingua*, quum nullas istic habeat proprias terminationes. I. 13. 1. p. 89. 90.
- Opus** cum *Genitivo*. IV. 4. 93. IV. 15. 8.
- - - cum *Accus.* *ibid.*
- quod factum est Opus*; *queritur quid factum Opus sit*, & similia, exponuntur in *Addend.* ad p. 798.
- Opus est* non plane significat *Necessè est*, sed tamen aliquid ejus. IV. 15. 7. & 8.
- Opus habeo, opus est*, diversimode constructum & expositum: IV. 15. p. 798.
- Opere maximo*. IV. 11. 2.
- Oratio integrâ* pro *Nominativo*. III. 1. 2.
- Originis diversæ vocabula* iisdem literis scripta. IV. 14. p. 749. 750. IV. 15. 3.
- Orthopnoea*. IV. 16. p. 847.
- Otium* per *T.* scribendum. IV. 16. p. 835.
- - - derivatur ab *Utor*; vel potius ab *Hebr. ny tempus*. IV. 16. 15.
- - - notat etiam *scholam*, & *pacem*. *ibid.*
- Ovidius* expl. l. 15. 4. p. 136. II. 12. 1. init. III. 2. 3. p. 285. III. 14. 19. IV. 12. 9.

## P.

- P** an interponendum post *M.* in *Præteritis*, & *Supinis*, aliisque vocabulis, veluti *sumptus*. IV. 17. 2.
- Pallere*. III. 3. p. 364.
- Palus* a *paxillus*, & hoc a *pango*. I. 10. 4.
- Pandectæ* explic. III. 14. 14. IV. 4. 41. IV. 12. 2. IV. 15. 6. p. 771. & in *resp.* ad *L. K.* p. 790. 791. IV. 16. p. 840. IV. 17. 8.
- - - eorum *Latinitas*. III. 14. p. 514.

# I N D E X.

*Parca a pariendo dictæ.* IV. 16. 12.  
*Parcere.* III. 3. p. 365.  
*Parere etiam Viri dicuntur. Hinc*  
*Parens.* I. 7. p. 56. 57.  
 - - - ab Hebr. פרה. IV. 14. 8.  
*Partes dabantur singulis in con-*  
*vivio.* IV. 15. p. 765.  
*Partes Orationis.* I. 2. p. 14.  
*Parti Ablativus pro parte.* II. 7.  
 p. 197.  
*Participia unde ita dicantur.* I. 15.  
 I. init.  
*Participia adsignificant Tempus,*  
*idque unum habent a Verbo.*  
 I. 15. 1. & 2. III. 10. 2.  
 - - - nec tamen semper adsigni-  
 fificant Tempus, quum sæpe  
 ut mera Nomina construuntur.  
 I. 15. 2.  
*Participia Latina videntur Nomi-*  
*nibus adscribenda.* I. 15. 1.  
 - - - Composita, diversæ signi-  
 ficationis ab ea, quam ipsa ha-  
 bent Verba. I. 15. 1. p. 118.  
 - - - quædam, quorum Verba  
 non reperiuntur. *ibid.*  
 - - - non regunt Accusativum.  
 I. 15. 1. p. 118. &c.  
 - - - construuntur ut Substanti-  
 va. I. 15. 1. p. 120. 121. III.  
 10. 2.  
 - - - habent tria tempora, *A-*  
*mans, Amatus, amaturus.* I.  
 15. 2. & n. 4. p. 137.  
 - - - pleraque, etiam Præsentis  
 temporis, veluti *Amans*, u-  
 tramque, non activam modo,  
 sed & passivam, habent signi-  
 ficationem. I. 15. 1. p. 123. 124.  
 - - - Præsentis temporis in A-  
 ctivo etiam Præteritum ali-  
 quando notant tempus. I. 15. 2.  
 - - - ab Imperfectis indicativi

sunt formata, & ideo etiam  
 Imperfectum notant. I. 15. 8.  
 p. 143.

- - - præteriti perfecti, veluti *a-*  
*matus*, activam etiam, & vel  
 maxime, habuerunt signifi-  
 cationem. I. 15. 4. III. 3. 106.
- - - derivantur a præterito acti-  
 vo Indicativi. I. 15. 4. p. 137.
- - - Verbor. Neutorum, etiam  
 talium, quæ habere non pos-  
 sunt formam passivam per cau-  
 sam suæ significationis. I. 15.  
 4. p. 135. 137. 138. III. 8. 2.
- - - Passiva in DUS Præsentis  
 sunt temporis, non Futuri. I.  
 15. 8.
- - - Futurum simpliciter non  
 facile significarunt, sed potius  
 quid debeat fieri. I. 15. 8. p.  
 143. &c.
- - - derivantur a Præsentis Par-  
 tic. Activo. I. 15. 8. p. 142.
- - - Præsentis Activi in Positi-  
 vo construuntur cum Accusa-  
 tivo & Genitivo, at in Com-  
 parativo & Superlativo tantum  
 cum Genitivo. III. 8. 2. p. 443.
- - - videntur etiam aliquid dis-  
 criminis habere, quod ad sensu-  
 m, si dicas, *Amans uxorem,*  
 vel *Amans uxoris.* III. 10. 2.
- - - Præteriti passivi, veluti *il-*  
*laudatus* pro *illaudabilis*, ἀφω-  
 ρτῶ *insandus.* I. 15. 5.
- - - veluti, *Submersas obrue pup-*  
*pes*, notant rem fieri cœptam,  
 & porro perficiendam. I. 15. 5.
- - - passiva Neutrius Generis  
 impersonaliter. I. 15. 1. p. 125.  
 126. III. 8. 2. p. 440. &c. III.  
 9. 1. p. 461.
- - - etiam cum Accusativis di-  
 versi

# I N D E X.

- verſi Genetiſ aut Numeri conſtruuntur**, veluti, *volo oratum a vobis juſtam rem.* l. 15. 1. p. 125. 126.
- - **paſſiva, & Adjectiva**, ſæpe integram orationem ſibi junctam habent loco Subſtantivi, & ſic in Nominativo Verbis præmittuntur, ut notent ipſam actionem Verborum, veluti *ablatum mare* pro ablatio maris. Ill. 8. 2. p. 439. 440. Ill. 9. 1. p. 461. 462.
- Participium Præſens cum verbo Subſtantivo.** Ill. 10. 1.
- Participium inter duo Subſtantiva**, Genere & Numero conveniens cum poſteriore. IV. 12. 8.
- Particulæ idem pene ſignificantes conjunctæ.** Ill. 14. p. 520. 521. &c.
- Partim non eſt Adverbium**, ſed Accuſativuſ Nominis. IV. 13. 2.
- Partitioniſ caſuſ non ſemper eſt Genitivuſ**, ſed ſæpe idem ac ille, qui ſequitur. IV. 8. 2. p. 708. &c.
- Paſco, paſcor, depaſcor.** Ill. 3. 8.
- Paſcuuſ ager.** IV. 4. p. 636.
- Paſſivarum locutionum ratio.** Ill. 4. 1. & n. 4.
- Paſſiva Impersonalia** meram actionem notant. Ill. 8. 2. p. 438. Vide & *Impersonalia.*
- Paſſivæ locutioneſ verborum vere Neutrorum**: unde male contendunt plerique, Neutra illa eſſe Activa. Ill. 3. 10.
- ex Paſſivis locutionibuſ neutiquam poteſt probari Activarum ratio.** Ill. 3. 102. 109. 129.
- Paſillus unde?** l. 10. 3.
- Patrueliſ Adjectivum.** IV. 4. p. 582.
- Pauluſ a paucilluſ**, & hoc a paucus. l. 10. 4.
- Pax a Pago.** IV. 14. 9.
- Peccare cum Accuſ.** Ill. 3. 101.
- Peccato**, h. e. ubi peccatum a me eſt. IV. 4. 86. vel mihi, qui peccavi. l. 15. 4. p. 136.
- Pecudeſ de feriſ.** IV. 4. p. 559.
- Petruſ fem. in ſingulari.** IV. 15. p. 802.
- Pedatuſ & Pedatum.** l. 9. 1.
- Pelaguſ**, h. e. profunditaſ maris ab Hebraica Origine. IV. 16. 24.
- Pellere & Pellare**, Simplex ꝛ Appellare &c. unde derivanda. IV. 15. 18.
- Penetrare.** Ill. 3. 102.
- Per.** IV. 13. p. 737.
- Percunſtari aliquem aliquid**, in Add. ad pag. 287.
- Perduellio.** IV. 16. 7.
- Peregre eſt Adjectivum.** IV. 4. p. 600.
- Pereo**, quid proprie notet. Ill. 2. 3. p. 279.
- Pergere**, ab abſoleto Perrigere. Ill. 3. 97. & maxime n. 105.
- Περί** apud Græcoſ præmittitur Genitivo in comparatione & ſuperlatione. ll. 11. p. 229.
- Perquam** cum Superlativiſ. IV. 9. 3.
- Perſonæ Verborum recte ſic dictæ.** l. 12. 2. init.
- - - **conveniunt cum Generibuſ Nominum.** l. 12. 2. & 3.
- Perſonæ ipſæ inſunt Nominibuſ**, & ad eaſ ſe accommodat Verborum terminaliſ Variatio. l. 12. 2. & 3. ll. 6. 1.
- Perſona pro Homine.** l. 12. 4.

# I N D E X.

**Personalia** verba male definiuntur. l. 12. p. 84. 85.

**Pertasus.** III. 3. 110.

**Peto** a Græco *πέτω*, ejus primitiva & figurata significatio. IV. 4. 46.

**πέτω** Græcum, unde *πιπρω*. IV. 4. 46.

**Petronius** expl. l. 15. 5.

**Phædrus.** IV. 4. 27. IV. 5. 7.

**Pila** etymon a *pinsendo*. l. 10. 4. extr.

**Pila** pro columna. IV. 14. 16.

**Pila**, qua luditur. IV. 14. 14.

**Pilum** pro *Pisillum* a *Pisere* seu *Pinsere*. l. 10. 4. extr.

**Piscina.** IV. 4. p. 555.

**Pistrinum**, & *Pistrina*. IV. 4. 121.

**Placere.** III. 3. 106.

**Plaga** etymon triplex in triplici significatu. IV. 14. 17.

**Plangere.** III. 3. 107.

**Plato** exp. III. 1. p. 263.

**Plaudere aliquem** & *aliquid*. III. 3. 108.

**Plautus.** l. 15. 1. p. 126. & p. 127. 128. l. 15. 4. p. 135. II. 4. 4.

II. 9. 4. extr. II. 13. 3. & n. 4. & n. 13. III. 2. 2. p. 274. III. 3. 27. & n. 60. in Add. & n. 62. & n. 124. III. 4. 12. & n. 15. III. 5. 3. III. 11. 3. p. 475. 476. III. 14. 20. IV. 2. 1. p. 530. IV. 4. 45. & 46. & 78. p. 612. & n. 93. & p. 627. & n. 126. IV. 6. 13. IV. 7. 1. IV. 12. 4. & 5. IV. 15. 29. p. 814. IV. 17. 3.

**Pleonasmus.** II. 10. 5. IV. 9. p. 714.

- - - repetiti Pronominis. l. 6. 4. p. 40.

- - - repetitæ Præpositionis. III. 3. 9.

- - - Accusativi cognati. III. 3. 9.

p. 303.

- - - Ablativi cognati. IV. 3. 6.

**Pleonasmus** significationis, ut, *perditum perdere*. l. 15. 5.

**Pleon.** verbi intendit emphasin, ut *videre vidi*, vel *videndo vidi*. III. 2. 2. p. 274. IV. 3. 6.

- - - particularum. III. 14. pag. 520. &c. & nota 32. 33. & seqq.

- - - Nominis, ut *Mens animi*. IV. 4. p. 604. & n. 84.

**Plinius** expl. II. 4. 4. extr. III. 3. 120. IV. 15. 21. & n. 23. pag. 808. IV. 16. 17. IV. 16. pag. 846.

**Pluit** est Impersonale & Personale, prout diversis modis constructur. III. 1. 4. III. 3. p. 371.

**Pluvius** adjectivum. IV. 4. pag. 556.

**Plusquam** perfecti Subjunctivi natura. l. 13. 7.

**Plus uno.** IV. 17. p. 857. & in Add. ad p. 530.

**Poculum** a *πόω*. l. 10. 6.

**Pœniteo.** III. 1. 6.

**Pœnitet** cum Genitivo, ejusque constructionis ratio. III. 3. 110.

**Pomaria**, *pometa*. IV. 4. p. 88.

**Pondo** est ablativus. IV. 4. 53.

**Pontus** pro mari Euxino primum, ac dein pro regione ad illud mare, denique pro omni mari; Ejus etymon. IV. 16. 23.

**Porcus** etiam pro *Porca* adhibetur. IV. 4. p. 581.

**Porphyrius** expl. IV. 13. p. 735.

**Posis.** IV. 15. 20.

**Positiva** obsoleta. l. 11. 3.

- - - pro Comparativis, seu cum Ellipfi & *Magis*. IV. 7. 4.

**Possessiva** Adjectiva loco Genitivi

# I N D E X.

- vi Substantivi. ll. 3. 16. p. 178.
- ll. 13. 7.
- - - cum Genitivo aliorum Nominum, ut, *Meum Consulis factum*. ll. 13. 13.
- Posticus* IV. 4. p. 625.
- Postquam* explicatur, & Ellipsis, quæ in eo, expletur. ll. 9. 5.
- Postumus* est Superlativum, etiam cum Proprium est nomen. l. 11. 2.
- - - sine H. scribendum. ibid.
- Potior* vere Passivum est. ll. 3. 111.
- - - cum genitivo & ablativo. IV. 4. p. 589.
- Potis* & *Pote* frequentata Veteribus per omnia Genera & Numeros. ll. 10. 1. IV. 17. 3.
- Prae* est usitata comparationibus particula. ll. 7. 2. IV. 6. 11.
- - - notat tamen maxime Superlationem quandam. IV. 6. 12.
- - - adhibetur etiam post Positivum & Superlativum, immo etiam post Verba. IV. 6. 11. p. 679. 680. 681.
- Praconium*. IV. 4. 72.
- Praconium facere*. IV. 4. 72.
- Pregnans*. IV. 4. p. 579.
- Pralucere facem*. IV. 17. p. 852. 853.
- Prænomen fuit prius & antiquius nomine Gentilicio, licet post hoc inventum ita demum fuerit appellatum. l. 7. 11.
- - - erat maxime proprium Nomen singulorum hominum. IV. 15. 31.
- Præpetes aves*. IV. 4. 46.
- Præpositiones quædam sunt potius Adverbia, l. 16. 1.
- - - discrepant natura ab Adverbiis. l. 16. 1. extr.
- Præpositiones sæpe sine ullo casu solæ ponuntur. ll. 5. 2. ll. 12. p. 480. init. ll. 14. 39. p. 525. extr.
- - - sæpe etiam per Ellipsin omittuntur. IV. 6. p. 666. &c.
- - - temporis expressæ & omissæ. ll. 5. p. 185. IV. 6. 16. & p. 686. 687.
- - - cum aliis præpositionibus compositæ vel conjunctæ, ut, *inante* &c. l. 16. 10. IV. 4. pag. 571.
- - - cum Pronominibus Adverbialiter sumptis, ut, *Adeo*, *Adhuc*, &c. ll. 14. 7. p. 489. 490. ll. 14. 39.
- - - cum Adverbiis. ll. 14. 39.
- - - cum Nominibus, *præmodum*, *postmodo* &c. ll. 14. 7. p. 489. & n. 39. p. 525. 526.
- - - nominibus Urbium additæ, Regionum ablatae. ll. 5. pag. 186. 187. IV. 6. 1. & 2. & 3.
- - - accusativum regentes, veluti *extra*, *præter*, intelliguntur sæpe post verba composita cum *ex* vel *præ*. ll. 3. 9. p. 306. 307. & n. 49. & 94. & 127. ll. 5. 2.
- - - cum verbis compositæ repetuntur sæpe expressæ, sæpe etiam per Ellipsin omittuntur. ll. 3. 6. & n. 9. p. 305. &c. ll. 5. 2.
- Præquam*, *Præquod*. II. 7. 2. III. 14. 9. p. 496.
- Præsens pro Futuro. l. 13. 4. l. 14. 4. l. 15. 2.
- - - pro Præterito. l. 13. 4. l. 14. 3. l. 15. 2. & n. 6.
- - - in

# I N D E X.

- - - in narratione rei præteritæ notat plerumque rem longioris moræ. l. 15. 6.
- In Præsentiarum* defenditur. ll. 3. 8.
- Præstare*, quid proprie notet. ll. 3. 10. p. 310.
- Præter* a *præ* notat etiam *ante*. ll. 3. 9. p. 307.
- Præteritum perfectum Subjunctivi simul etiam Futurum significans, ut, *amaverim*. l. 13. 6. init.
- Præteritum Infiniti in Sensu Futuri non occurrit. l. 14. 4.
- Præterquam*. ll. 14. 7. p. 490.
- Præ ut*. ll. 14. 9.
- Premere vitem falce*. IV. 4. 134.
- Premi* dicitur *vinum*. IV. 4. pag. 652.
- Pridie*, *postridie*, explicantur. l. 16. 6. IV. 4. 118. IV. 12. 11.
- Primus* ab antiquo *pris*, & hoc a *πρι* pro *πριυ*. l. 16. 6.
- Priscianus refutatur. l. 13. 1. pag. 89. ll. 13. 1. IV. 6. 4. extr.
- Pristinus* notat idem quod *Prior*. l. 16. 6.
- Pro* est præpositio pretii, emtionis, & permutationis. IV. 6. p. 683. 684.
- - - post *Quam*. Veluti *Major quam pro pede*. ll. 7. 2.
- - - sequente *Quam*. ll. 7. 2.
- Procul* unde derivetur, & quid significet. l. 16. 7.
- Procus* & *Procax* unde. l. 16. 7.
- Proficiscor* vere Passivum est, cuius Activum *Proficisco* in usu fuit. ll. 3. 111.
- Pronomina habent naturam Nominum partim Substantivorum, partim Adjectivorum.
- l. 2. 7. p. 18. &c.
- - - an declinentur. l. 2. 10. l. 8. p. 62.
- Pronomen demonstrativum Genere & Numero conveniens suo Substantivo, licet respiciat res superiores. Veluti, *Eas gratias Diis agere*, pro, eorum rerum, IV. 12. 8.
- Pronunciatio Linguae Latinae secundum Accentus & productionem vel correptionem vocalium fiebat olim, non semper secundum metricam syllabarum quantitatem. l. 3. 1.
- Prope*, *propius*, *proxime*. Eorum constructio. l. 11. 3. l. 16. pag. 153. 154.
- Propemodum*. IV. 2. 1. p. 533.
- Properare aliquid*. ll. 3. 112.
- Propertius expl. ll. 3. 45. IV. 4. 27. IV. 7. p. 701.
- Propinquus* unde. l. 11. 3. cum Propinquiore Substantivo non semper conveniunt Adjectiva vel Verba in constructionibus. IV. 8. 3.
- Proprius* construitur cum Genitivo & Dativo. ll. 13. 13.
- Propria Nomina etiam Genus habent, & recipiunt Adjectivum. l. 7. 11. & 12.
- - - etiam Pluralem Numerum. l. 7. 12.
- - - constantius servant antiquissimam scripturam, quam Appellativa. l. 11. 2.
- Propter* quasi *propiter* est Adverbium. l. 16. 1.
- - - absolute positum. *ibid*.
- Propter* vel simile ante infinitum per Ellipsin omissum. ll. 6. p. 428. IV. 6. 19. p. 690.

# I N D E X.

*Prorsus* Adverb. quid proprie notet. IV. 17. 7.  
*Prosa & prorsã* oratio. IV. 4. 94. IV. 17. 7.  
*Profodia* diversa eorundem vocabulorum. IV. 14. 13. p. 751. &c.  
*Protenus*. III. 14. 40.  
*Providere & Prospicere* habent etiam facti significationem. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 12. p. 792.  
*Prudentius* expl. IV. 4. 37. extr.  
*Pudeo*. III. 1. p. 266. III. 3. p. 374.  
*Pudicus* a *Pudeo*. I. 11. 3.  
*Pugnare pugnam*. III. 3. p. 374.  
*Pullus*; Ejus etymon. I. 10. 4.  
*Pulte* pro Pane vescebantur antiquissimi. IV. 15. p. 765.  
*Putare*, quid proprie, quid analogice significet. IV. 15. 14.

## Q.

**Q***uadrare* active & neutraliter. III. 3. 114.  
*Qualis* a *qua*. III. 14. 7. p. 486.  
*Qualus* a *quasilus*. I. 10. 4. p. 70.  
*Quam* particula, unde, & quid significet, Quæ ejus constructio. III. 14. 7.  
 - - - est origine sua Accusativus femininus Relativi Pronom. III. 14. 7. p. 491.  
 - - - ab ea derivatur *Quantus*, & *Quando*. III. 14. 7. init.  
 - - - in comparatione non conjungit similes casus. II. 10. p. 224.  
 - - - hinc duriores locutiones & Ellipses, veluti *plus quam*, *quantum*, &c. *major, quam cui possit nocere*. III. 14. 7. p. 494.  
*Quam doctissimus, sane quam*, & similia. III. 14. 7. p. 490. 491.

*Quam & quantum* sibi respondent, & aliquando proxime junguntur. III. 14. 7. & pag. 493.  
*Quam* pro *postquam*, *antequam*, & *magis vel potius quam*. II. 9. 5. IV. 7. 7. & 8.  
*Quam* per Ellipsin omissum post Comparativum, ut *plus quingentos colaphos*. IV. 2. 1. p. 530. IV. 7. p. 699.  
*Quam* pro *numero*, & similia. II. 7. 2. IV. 7. 10. & 11. p. 700.  
*Quamvis* cum Indicativo & Subjunctivo. III. 14. 3.  
 - - - exponitur. III. 14. 2. & n. 5. & n. 7. p. 493.  
*Quamvis licet*. III. 14. 2. & 5. & p. 520. 521.  
*Quando & Quam*. III. 14. 7. p. 487.  
*Quandoque*, adhibetur pro *quando* & *aliquando*, etiam pro *quandoquidem*. III. 14. 11. pag. 498. 499. 500.  
*Quantquam*. III. 14. 7. p. 494.  
*Quantitas* Syllabæ ex abusu sæpe mutata. I. 15. 1. p. 123. IV. 4. 48. IV. 13. 1.  
 - - - non mutat naturam vocum. IV. 4. 118.  
*Quantus* a *Quam*. III. 14. 7. init.  
*Quantum* construitur eodem modo, ut *Quam*. III. 14. p. 495. 496.  
*Quapropter*. III. 12. p. 479.  
*Quasi* vel *tanquam* per Ellipsin omissa. IV. 7. p. 701. 703.  
*Qui & Quis*, Græcæ originis & diversæ, quorum obliqui casus conveniunt in eundem usum & formam, licet sint plerique formati a *Qui*. III. 14. 7. p. 488. 489.



# I N D E X.

- Qui* etiam ad interrogationem adhibetur. III. 14. 2. p. 489.
- Qui* est Sextus Casus a *Quis*. IV. 4. 69.
- Quid hominis*, *Quid rerum*. IV. 4. 82.
- Quidem* absolute, etiam sine subsequente Adverfativa, & tunc notat *certe*. III. 14. 26. & 29.
- - - pro ipsa Adverfativa. III. 14. 26. p. 516.
- - - cum aliis particulis, ut, *quidem certe*, & *quidem*, *ne quidem*. &c. III. 14. 26. p. 515. extr. & n. 35. p. 523.
- Quiesco*, activum, sed maxime Neutrum. Construitur etiam cum Dativo, & cum Verbo Infinito. III. 3. 116.
- Quintilianus expl. I. 2. 4. p. 12. I. 2. 6. I. 7. 4. p. 41. I. 7. 7. p. 52. 53. I. 12. 6. I. 15. 1. p. 118. II. 12. pag. 247. III. 3. 137. & n. 138. & pag. 474. IV. 4. 10. IV. 6. 2. IV. 15. 2. & n. 29. p. 813.
- Quintus* a *quinque*, & proinde antiquior est scriptura *Quintus*, unde Gens *Quintia*, *Quintilis*. I. 11. 2.
- Quis*, *Aliquis*, cum Plurali. IV. 10. 1.
- Quivis* &c. explicantur. III. 14. 7. p. 492. 493.
- Quo* est etiam Dativus, pro *Quoi*, a *Qui*. III. 14. 7. p. 489. & n. 39. p. 525. & in *Add.*
- Quo* post *Non*. IV. 12. 2.
- Quo* & *Unde* cum Accusativo. IV. 5. p. 660.
- Quo* pro *Ut*. IV. 4. 69.
- Quoad* unde fit ortum. III. 14. 7. p. 489.
- Quoad*, pro *Quod ad*, non est Latinum. IV. 5. p. 663.
- Quoad ejus fieri potest*. III. 6. 1. IV. 4. 84.
- Quocirca*. III. 12. 1.
- Quod ejus facere potero*. III. 6. 1.
- Quod* in initio periodi, vel in medio post nomen alterius generis. I. 15. 1. pag. 127. IV. 5. 9.
- Quod* in transitu ab uno ad aliud, & sæpe seq. *si*, *nisi*, *utinam* &c. IV. 5. 9.
- Quod* cum Genitivo pro *Quantum*. III. 6. 1. III. 14. 7. p. 491. IV. 4. 77. & 84.
- Quod* inter duo verba finita, ut *Dico quod*. III. 14. 16. p. 502. &c.
- - - Ejus constructionis ratio. III. 14. 16. pag. 504. 505. & p. 507.
- Quod* post verbum Substantivum; ut, *jam diu est, quod non feci*. III. 14. 20. IV. 4. 52. & 81.
- Quomodo* habet ultimam aliquando correptam, at minime, si separetur. IV. 4. 48.
- Quondam*, *Quoniam*, ab antiquo *Quom* pro *Quum*. IV. 15. 24.
- Quotannis*. IV. 5. p. 657.
- Quum* & *Tum*, sunt Accusativi Græci, ὅν vel τὸν & τὴν. III. 14. 7. p. 488. IV. 15. 24.
- Quum* post *Est*. IV. 4. 52. extr. & n. 26.

R.

**R**anunculus. I. 10. 2.  
 Rastrus an Raster. IV. 4. 104.

Reciproca promiscue usurpantur  
 O o o 3 in

# I N D E X.

- In prima & secunda persona.** II. 12. init.
- - - imo semper, quando sermo non est ambiguus. II. 12.
- Reciprocorum varius & rarior usus.** II. 12. 1.
- pro Reciproco aliud Pronomen adhibitum.** II. 12. 3.
- Reciprocum se omittitur sæpe post verba Activa.** III. 3. 8. p. 300. &c. III. 3. 10. p. 312.
- Rectâ viâ.** IV. 4. p. 650.
- Recte absol. pro recte se habet res vel Homo.** IV. 4. 110.
- Recte pro Nihil.** IV. 14. 25.
- nec Recte alicui dicere.** IV. 14. 26.
- Refert cum Dativo.** II. 4. 4.
- - - primam habet longam. III. 5. 3. extr. & n. 7.
- Refert illius recte dicitur.** III. 5. 3. p. 418.
- - - cum Nominativo. III. 5. p. 421. & n. 6.
- Refert mea, & simpl. Refert, pro Expedi.** III. 5. 3.
- Refert mea magni.** III. 5. 5.
- Regere in Syntaxi quid sit.** II. 2. 2. III. 1. p. 262.
- Regionum nomina æque ac Urbium in Genitivo.** IV. 4. pag. 655.
- - - nomina sine Præpositione. II. 5. p. 188. IV. 6. 3. p. 670. 671.
- Regnari passive.** III. 3. p. 376.
- Regredio, regredior.** III. 3. 119.
- Relativum pronomen inter eadem Substantiva utrimque expressa.** II. 9. init.
- - - sæpe non habet ante se id Substantivum, ad quod in constructione refertur. II. 9. 1. p. 205. IV. 12. 5.
- - - sæpe nec ante nec post se Substantivum habet. II. 9. 2. & 4.
- - - in parenthesis sine præcedenti Substantivo, ut, *qui tuus amor.* II. 9. 5.
- - - sæpe refertur ad sensum verborum, quæ præcedunt, vel ad aliud Substantivum, quam quod præcedit, ita ut ab eo, quod præcedit, in Genere & Numero discrepet. II. 9. 4. III. 3. 30. IV. 4. 80. IV. 10. p. 710.
- - - genere non conveniens cum præcedente Substantivo. II. 9. 4. IV. 4. 80.
- - - genere conveniens cum posteriore Substantivo, non cum priore. IV. 12. 8.
- - - Græcissans, seu casu suo conveniens cum præcedenti substantivo. IV. 12. 1. & 2.
- Renunciare cum Dativo.** IV. 4. p. 620.
- Repetitio ejusdem Nominis Substantivi, ante & post Relativum Pronomen.** II. 9. init.
- Repetundarum** scil. pecuniarum. IV. 4. p. 627.
- Requiescere aliquid.** III. 3. p. 377.
- Res; Pro Re; Ut Rem natam video.** IV. 4. p. 610.
- Res.** IV. 15. p. 809.
- Rorare active, & neutral.** III. 3. 121.
- Rude donatus.** IV. 4. 135.
- Rudens** scil. funis. IV. 4. p. 583.
- Ruere se, vel aliquid.** III. 3. p. 379.
- Julius Rufianus explic.** III. 3. 137.
- Rus etiam cum Præpos.** IV. 6. 4.
- Rure & Ruri dicitur in Ablativo.** II. 7. p. 200. IV. 6. 4.

# I N D E X.

S.

**Sacer** Homo & Res pro Exsecrando. IV. 14. 27, Sacrae res usui hominum erant exemptae in perpetuum. IV.

14. 27. p. 762.

*Sape* fuit Adjectivum. I. 11. 3.

*Sagio* olim, & *Sactus*, pro quibus dein *Sancio* dicebatur, & *Sanctus*. IV. 14. 24.

*Salarium*, & similis formae vocabula. IV. 4. 6.

*Salio* & ἄλλομαι ab Hebraeo שלח. IV. 15. 24.

*Sallustius* exp. I. 15. 1. p. 123. I. 15. 5. I. 18. 1. II. 9. 4. & n. 5. & n. 7. III. 3. 124. & n. 131. IV. 4. 27. IV. 6. 8. IV. 7. 2. IV. 8. 3. & 5. IV. 10. 3. & 6. IV. 11. 3. pag. 724. IV. 12. 8. & in *Add.* ad p. 108.

*Sallustii* & *Ciceronis* mutuae Invectivae non sunt genuinae. III. 14. 25. p. 513.

*Saltare* cum Accus. III. 3. p. 379.

*Salus* & *Salvus* a Gr. σώω. IV. 14. 23. extr.

*Sanctii* liber titulo *Originum*. IV. 16. p. 841.

*Sanctus* a *Sagio*. IV. 14. 24.

*Sapere* patruos. &c. III. 3. p. 380.

*Satagere* rerum suarum. II. 3. 12.

*Satin' salvae?* & *Satin' salvae?* IV. 4. 110.

*Satin'* pro *Verene*, in Ellipfi rariore. IV. 2. 1. p. 530. & in *Add.*

Scriptura S. expl.

- - - Lucas III. 4. 7. Acta Ap. IV. 4. 37. & IV. 12. 2.

- - - Paulus. III. 4. 6. IV. 14. 27. p. 762.

*Scutella* derivatur non a *Scutum*,

fed a χύρα. I. 10. 3. extr.

*Settura* arariae, ferrariae, &c. IV. 4. p. 637.

*Secundum*, a *sequendo*, non est Praepositio. I. 16. 1.

- - - ejus Ellipsis explicatur. *ibid.* p. 151.

*Secus* est Adverbium, derivatum a Verbo *Sequor*. I. 16. 9. Ponitur & pro Male. IV. 14. 28.

*Sedere* dicitur, quod decretum est. IV. 4. 114.

Semel tantum quae occurrant in L. Latina, aut quae aliis similibus probari nequeant, repertiuntur quoque apud Veteres. II. 3. 8. p. 172. 173.

*Seneca* Tragicus expl. II. 3. 14. IV. 16. p. 846.

- - - Philosophus. III. 14. 23.

*Senecae* Philosophi Latinitas. III. 14. p. 513.

*Senecta* adjectivum est. IV. 4. p. 551.

*Sequor* Passivum, quid notet. III. 2. 3. p. 281.

*Serpens* adjectivum. IV. 4. p. 554.

*Sertum* adjectivum. IV. 4. p. 565. 566.

*Servat domi* absolute. IV. 4. 26.

*Servire* aliquem, & *servire servituti*. III. 3. 123. p. 380.

*Si* per Ellipfin omissum. IV. 7. p. 702.

*Si*, refertur ad *Ita*. IV. 7. 3.

*Sibilus* adjectivum. IV. 4. p. 643.

*Sidere*. III. 3. 124.

Significationes unius Vocabuli diversissimae, sed ex consequentibus semper factis ortae, veluti, *Mactare* & *Immolare* pro Obtruncare. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 8. p. 786.

# I N D E X.

- Significatio Verborum** usu & constructione ipsâ sæpe reperitur valde mutata, & ita, ut Passiva habeant speciem Activæ significationis. III. 2. 3. p. 280. &c. III. 3. 8. & n. 10.
- Significatio Vetus Vocabulorum** sæpe tractu temporis tandem obliteratur. IV. 15. p. 776.
- Silius Italicus.** II. 4. 6.
- Simultas.** IV. 16. 19.
- Sinere & Desinere** sunt Activa. III. 3. 43.
- Singularis Numerus & præpositio** *Cum* construuntur cum verbo Plurali. IV. 10. 4.
- Sinistimus** superl. a *Sinister*. I. 11. 2.
- Sive, & seu, pro vel si, etiamsi.** IV. 7. 12.
- Sollemnis** est Simplex a *Sollus*, sed postea scriptum *solennis*, & male acceptum ab ipsis Veteribus. IV. 17. 1.
- Sollers, sollicito, a Sollus,** duplici L scribenda. IV. 17. p. 850.
- Solum terra, humi.** IV. 4. pag. 642.
- Sonare aliquid.** III. 3. p. 383.
- Species in re** Gramm. I. 3. p. 29.
- Sperare pro expectare.** IV. 14. 22.
- Stat conferre manum, & similia.** IV. 4. 114.
- Stativa castra.** IV. 4. p. 561.
- Stipulationis formula.** III. 4. 15.
- Studere aliquid, & alicujus.** III. 3. 126.
- Sub præpositionis varius usus, & significatio.** IV. 6. 6.
- - - notat etiam paulo ante & paulo post. IV. 6. 6.
- Subjunctivi usus & natura ac ratio** appellationis. I. 13. 1.
- Subjunctiva** per se futurum non significant, sed Ellipsis in iis suppressa id facit. I. 13. 4. & 6.
- - - sæpe tamen ita occurrunt, ut Futurum Indicativi simpliciter pro iis poni possit. I. 13. 4. extr.
- Subjunctivi Imperfectum** pro Præterito, & Futuro, & Officio. I. 13. 5.
- - - Præteritum Perfectum, & Plusquam perfectum notat sæpe Præteritum in Futuro tempore. I. 13. 6. & 7.
- - - Futurum in RO, habet etiam significationem Præteriti. I. 13. 6.
- Subjunctivorum Ellipticæ locutiones.** I. 13. 1. I. 13. 6. pag. 101.
- Substantivum verbum Est** cum infinito, pro, *Licet, Datur, Evenit.* IV. 4. 24. & n. 52. & p. 627.
- - - cum Nomine Verbali *est cautio* &c. IV. 4. 52.
- - - sequente *Quod, Cur, Cum, Ubi, Ut.* III. 14. 20. IV. 4. 52. & pag. 617. 619. 645. 646.
- - - cum Genitivo. IV. 4. p. 622. & n. 102.
- - - ante & post se eundem sæpe habet casum. II. 6. 2.
- Substantivum Verbum & Participium** *Ens* per Ellipsin omisum. IV. 4. 27.
- Substantivum Nomen** cum Adjectivo coalescit quasi in Unum, & sic ab utriusque significatione regitur Genitivus, ut,

# I N D E X.

- ut, *Ejus Herilem Filium.* ll. 13. 13.
- Succernere* in resp. ad L. K. §. 2. p. 774.
- Sucula* ab *ŭ*. l. 10. 6. extr.
- Sudare* cum Accus. & *Sudatus* passiv. ll. 3. p. 385. init.
- Suetonius expl. ll. 9. 5. IV. 4. 27. IV. 6. 1. IV. 8. 1. p. 708. IV. 8. 3. IV. 13. 6. IV. 14. 3.
- Sufficere.* ll. 3. p. 385.
- Sulpicius Severus expl. IV. 8. 1. p. 709.
- Summa res*, & absolute *summa.* IV. 4. 105.
- Summus* pro *Supimus* a *Supra.* l. 11. 2. ll. 11. 17.
- Superlativi* appellatio unde. ll. 11. 1.
- Superlativi Pleonasmus, *maxime pessimus.* IV. 9. 3.
- Superlativa in *Unus* vel *Imus* exeuntia. l. 11. 2.
- Superlativa junguntur cum genitivis sui generis potissimum, sed latius aliquando sumpti. ll. 11. 16.
- - - significant ultimum excessum, sed non semper, nec mathematice ultimum. ll. 11. 1. & n. 10. n. 11. n. 12.
- - - notant etiam simplicem significationis intensiorem, ut, *beatissimus*, pro, *valde beatus*. ll. 11. 1. & n. 10.
- + - - notant etiam Comparationem quandam, sed quæ consistit in excessu quodam supra alios. ll. 11. 1. & 12.
- = - - etiam de duobus adhibentur. ll. 11. 11. p. 233. 234.
- \* - - diversæ formæ, l. 11. 5. &c.
- Supersedere* quid proprie notet, & quæ constructionis ejus ratio. ll. 3. 129.
- Supina* & *Gerundia* promiscue adhibentur, & unde sic dicta. ll. 9. 1. init.
- Supinis non accensenda participia passiva. ll. 9. 1. p. 461.
- Supina vera sunt Nomina. ll. 8. 2. p. 443. ll. 9. 1. pag. 461. & p. 465. 466.
- Supina in UM significant finem, non motum. ll. 9. 1. p. 463.
- - - expressas etiam ante se habent Præpositiones. ll. 9. 1. p. 463.
- - - in U, sunt Ablativi, non Dativi. ll. 9. 1. p. 463. & ll. 9. 2. p. 465. 466.
- Suppeditare.* ll. 3. 130.
- Suppeto.* ll. 3. 131.
- Supplicare.* ll. 3. 81. extr.
- Surgo*, & *Surrigo.* ll. 3. 132.
- Sutrinum* scil. opificium. IV. 4. 121.
- Syllepsis Generis, Numeri, & utriusque. l. 7. pag. 53. 54. & IV. cap. 10.
- Synchysis Constructionis. IV. 11. 3.

T.

**T**acitus exp. ll. 3. 139. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 5. p. 778.

*Tadet* cum Nominativo. ll. 1. p. 267.

*Tadet me ciborum.* IV. 3. 4.

*Talis* unde. ll. 14. 7. p. 486.

*Talus* a *Taxillus*, & hoc a *Tango.* l. 10. 4. init.

*Tam* ex Græco *τὸς*. ll. 14. 7. p. 486. 487.

# I N D E X.

- Tamen**, quasi *ἔτι ἢ ἢ*, vel sic. III. 14. 10.
- Tametsi**. III. 14. 10.
- Tandem** a *tam*. III. 14. 7. p. 487.
- Tanquam** pro *Tam quam*. III. 14. 7. p. 491.
- Tauri** etymon. IV. 14. 11.
- Tectum** adjective. IV. 4. p. 567.
- Tectorium** opus. IV. 4. p. 623.
- Tela** a *texo*. I. 10. 4.
- Telinum** unguentum. IV. 4. 137.
- Τίμης**, **Τίμητι**. IV. 15. 4.
- Templa** antiquissimi nulla habuerunt, sed eorum loco Lucos. IV. 16. 6.
- Tempora** duo vel plura sæpe Uno Verbo, vel Verbo & Participio conjunctis, significantur. I. 13. 6. init. I. 15. 2. 3. & 4. III. 10. 2. III. 11. 3. p. 475.
- Temporis spatium** notatur solo Accusativo, vel etiam Ablativo, sed per Ellipsin Præpositionis. II. 5. init. IV. 4. 126. IV. 6. 16. & 18.
- Temporis notandi locutiones** quædam explicantur. II. 5. init. II. 9. 5. IV. 6. 18.
- Temporis Præsentis notandi phrasæ** ita laxè plerumque sumuntur, ut contineant etiam Ante, & Post. I. 13. 4. I. 15. 2. IV. 6. 6. & 18.
- Tempus Futurum** formatur maxime a Præterito. I. 15. 8. p. 142.
- Tempori** est Ablat. pro *in tempore*. II. 7. p. 200.
- Tempus & tempora capitis**, Unde. IV. 15. 4.
- Tendere iter**. III. 3. p. 388. IV. 4. 23.
- Tenus**. III, 13. init.
- Terentius** expl. I. 13. 1. pag. 92. init. & pag. 93. extr. I. 15. 4. p. 136. II. 3. 7. II. 8. p. 202. II. 9. 1. III. 3. 116. III. 5. 3. init. & n. 4. III. 6. 5. III. 14. pag. 507. 508. III. 14. 30. IV. 4. 86. bis. IV. 6. p. 684. IV. 7. 4. IV. 11. 3. sæpius.
- Terminationum** varietas facit diversitatem Casuum & Generum. I. 6. 4. p. 39.
- Terra procumbens**. IV. 4. pag. 642.
- Tertia persona pluralis sine expressio Nominativo**, ut, *Dicunt*. IV. 4. 39.
- Thucydides** explic. I. 6. 4. p. 42.
- Tituli Paradoxorum** Ciceronis, tum Martialis, Valerii Maximi, Horatii, non sunt genuini. III. 14. p. 506. 507.
- Tollere liberos**. IV. 15. 5.
- Torrens** Adject. IV. 4. p. 556.
- Tum & Tunc** a Græco *τόν*. III. 14. 7. p. 488. IV. 15. 24.
- Tzetzes** expl. IV. 14. p. 760.

## V.

- V** Latinorum inter duas vocales interpositum, ortumque ex digamma Æolico. IV. 16. p. 841. 842.
- V** præponitur Vocabulis a Vocali incipientibus. IV. 16. pag. 841. 842.
- V** inter vocales, in derivationibus, sæpe eliditur. IV. 16. 7.
- Vacillo** vel a *baculus*, quasi baculo nitens incedo, vel potius a *Vaco*. I. 10. 6.
- Vades** a *Vadendo*, & quomodo. IV. 15. 15.
- Vadimonium facere**, *constituere*, pro-

# I N D E X.

*promittere* &c. IV. 15. 15.  
*Va*, cum Verbo Substantivo. IV. 5. 1.  
*Valedicimus* etiam illis, quos abdicamus, & a nobis volumus segregatos. IV. 14. 22.  
 Valerius Maximus. ll. 13. p. 255. ll. 3. p. 319. & n. 135. ll. 8. pag. 451.  
 Valer. Probus Grammaticus in Add. ad p. 87.  
 Valla defenditur. IV. 7. 6. & in Præfat.  
*Vapulare* quid sit. l. 13. 6. p. 101.  
 Varro exp. ll. 3. p. 344. & n. 136. IV. 4. 4. IV. 4. 78. p. 612. IV. 7. 5. p. 694. IV. 15. in resp. ad L. K. §. 14. p. 795. IV. 15. 15. & 21. IV. 16. 16.  
*Vasa* a *πᾶω*, unde & *Pasco*: proprie erant eduliorum. IV. 15. 15.  
*Vas* in Nominativo. IV. 15. 16.  
*Vel* solum. IV. 2. 1. p. 534. IV. 7. 15. & 16. IV. 15. p. 819.  
*Vel si* pro etiam si. IV. 7. 12.  
*Vel* adhibetur etiam, quando rem laxius prolatam uno tantum, sed præcipuo, argumento probare volumus. IV. 7. 15.  
 Vellejus Pat. IV. 13. 6.  
*Felum* a *vexillum*, & hoc a *Veho*. l. 10. 4.  
*Veno* & *venum*. ll. 3. 139.  
*Venti* etymon. l. 1. 4.  
*Ventilare* explic. ll. 3. 140.  
*Ventris* etymon. l. 1. 4.  
*Verbi* Gramm. definitio. l. 12. 1.  
 Verba quædam modo Activa, modo Neutralia. ll. 2. 2. p. 277. ll. 3. 10. p. 312. & n. 66. & 81.  
 Verba ejusdem originis, sed in

Activam & Neutram significationem divisa, & ideo diversæ formæ seu Conjugationis, veluti *Placare* & *Placere*, *Fugare* & *Fugere* &c. III. 2. 2. p. 273. 274. III. 3. 18. 20. 61. 67. 85. & 86.  
 Verba Actionem & Passionem per Terminationem O & OR vere olim denotarunt. ll. 2. 3. init.  
 Verbum unum semel tantum positum in duplici tamen significatione. IV. 8. 4.  
 Verbum unum ad plura refertur constructione, non item significatione. IV. 8. 5.  
 Verbum unum, ut & Adjectivum, sæpe remotiori Nomini potius se accommodat, quam propiori. IV. 8. 3. & p. 711.  
*Vereor* proprie quid notet. ll. 2. 3. p. 281. ll. 3. 141.  
*Vero*, & *Verum* in simplice affirmatione: quæ ejus ratio. IV. 2. 1. p. 532.  
*Versus* est Adverbium, non Prepositio. l. 16. 10. p. 157.  
*Vertere* absolute positum, & *Versari*. ll. 2. 2. p. 277. ll. 3. 8. p. 299. 300.  
*Vertex* & *vortex* idem, a *vertendo*. IV. 15. 3.  
*Vescor*, quid proprie significet. ll. 2. 3. p. 283.  
*Vesci aliquid*. ll. 3. p. 394.  
 Veteres ipsi sæpe non intellexerunt satis locutiones suæ Linguæ. l. 15. 1. p. 120. & 129. 130. ll. 2. 3. p. 280. & c. 285. ll. 3. 6. & n. 10. p. 308. & n. 88. & 97. extr. ll. 5. 3. p. 419. ll. 8. 2. p. 436. 439. ll. 11. 1. & n. 3. p. 475.  
 IV.

# I N D E X.

- IV. 4. 48. & 78. p. 614. IV.  
 17. 1. extr.  
*Via* ab *oīa*. IV. 16. p. 841.  
*Vicarius* fervus. IV. 4. p. 639.  
*Vicem meam* &c. pro *in vicem*.  
 IV. 13. p. 738.  
*Victrix*, *Ultrix*, & similia sunt  
 Adjectiva, etiam in Singulari.  
 I. 7. p. 56.  
*Videre animo* pro Considerare di-  
 ligenter. IV. 15. in resp. ad L.  
 K. §. 2. p. 774. & §. 7. p. 783.  
 784.  
 - - - pro expetere & cavere. ib.  
 §. 12. p. 792.  
*Vindicta* quid sit. IV. 4. 135.  
*Vinea*, a *vite*, & intelligitur *por-  
 ticus*, cui similis est *Vinea* bel-  
 lica. IV. 4. 40.  
*Vinetum*. ibidem.  
*Vinum* ab *oīvov*. IV. 16. p. 841.  
*Viola* a Græco *ἴov*. IV. 16. pag.  
 841.  
*Violo* & *violentus* a *vis*. IV. 16.  
 20.  
*Virgilius* expl. I. 15. 5. I. 16. 7. II. 7.  
 4. II. 13. 15. III. 3. 88. III. 8.  
 6. III. 8. p. 455. III. 14. p. 509.  
 IV. 4. p. 594. & 625. & 650.  
 & 655. IV. 6. 8. IV. 7. 14. IV.  
 16. p. 825.  
*Vis* in *Quivis*, *Quamvis* &c. III.  
 14. 7. p. 492.  
*Vitis* a Gr. *ἴvov*. IV. 16. p. 842.  
*Vitruvius* expl. II. 3. 8. p. 171.  
*Vivere vitam*. III. 2. 2. pag. 274.  
 III. 3. 143.  
*Vix* in explicando dividi aliquan-  
 do debet, ut solent Negationes  
 dividi. IV. 7. 5. p. 695. 696.  
*Univoca*. IV. 14. p. 741. &c.  
 Vocabula quæque unam primi-  
 tivam habent significationem.
- IV. 14. p. 741. &c.  
 Vocabula earundem literarum &  
 quantitatis, diversa tamen. IV.  
 14. 13.  
 Vocabulo ex Eodem facta Duo  
 diversa per usum diversæ pro-  
 nunciationis & scriptionis. I.  
 3. 2. pag. 27. III. 3. 132. IV.  
 15. 3.  
 Vocativus est secundæ personæ.  
 II. 6. 1.  
 Vocativi usus, maxime in Ad-  
 jectivis post Participia. II. 6. 2.  
 - - - sæpe pro eo tunc adhibetur  
 Nominativus. II. 6. pag. 192.  
 193.  
 Vocativus in I declin. Secundæ,  
 penultimam, licet brevem,  
 acuit. I. 3. 1. p. 24.  
*Volo*, *volare*, ab *ἐλάω*. IV. 15.  
 13.  
*Volo velle*, vel a *θέλω*, vel ab  
*ἔλω*. ibid.  
*Voti damnatus*. IV. 4. 14.  
 Urbium nomina sæpius sine, sed  
 sæpe etiam cum Præpositione.  
 II. 5. p. 186. 187. IV. 6. 2.  
 - - - in genere Masculino. I. 7.  
 11.  
 - - - in Plurali. I. 7. 12.  
*Usque* ex Gr. *ὤσκει*. I. 16. 9. III.  
 14. 39.  
*Usurpare* notat maxime, aliquid  
 non suum sibi vindicare, &  
 ita eo uti. IV. 17. 8.  
*Usurpari uxor* alicujus dicitur, quæ  
 apud alium agit, ut Viri Usuc-  
 capio interrumpatur. ibid.  
 Usus sæpe ab Analogia recedit.  
 I. 1. 6. p. 6. I. 14. p. 106. 107.  
 in primis III. 3. p. 309. & n.  
 109. III. 11. 1. & n. 3. pag.  
 475.



# I N D E X.

**U**sus in Abusum degenerans, & significationem mutans. III. 2. 3. p. 280. &c. III. 3. 6. & n. 8. & n. 10. & n. 78. & n. 109. III. 8. 2. p. 436. 437. III. 11. 1. & n. 3. p. 475.

**in** Ufu loquendi dominatur sæpe etiam Casus. I. 15. 1. p. 121. III. 2. 3. extr. III. 8. 2. p. 436. 437. 442. III. 9. 1. pag. 464. IV. 6. 2. IV. 15. 15. p. 801. extr.

**U**sus phraeon proprius, Veluti, *verba facere*, non Agere; *Gratias agere*, non Facere, &c. pag. 859.

**U**sus est ponitur in omnibus ferme eodem sensu & constructione, qua *Opus est*. IV. 15. 8.

**U**t pro *utinam*. IV. 5. p. 659. IV. 15. p. 810.

**U**t cum creditur significare *quamvis*, *postquam* &c. semper tamen est Similitudinis particula. IV. 5. p. 658. IV. 15. pag. 810.

**U**t etiam cum Indicativo construi posse putat Scioppius. IV. 7. p. 706.

**U**t semper per Ellipsin omittitur ante *Ne* solum. IV. 7. p. 707.

**U**t *ne* conjungitur. *ibid.*  
**U**t post verba *Metuendi* quid no-

tet: nunquam pro *ne* ponitur. IV. 15. 29.

- - - etiam post *Terreo*, *Horreo*, & similia. *ibid.* p. 816. 817.

- - - etiam post Nomina, & alia Vocabula similis significationis. *ibid.* p. 814.

**U**ti quid proprie notet. III. 2. 3. p. 284.

pro **U**ti dixerunt olim *Oiti*, hinc forsan *Otium*. IV. 16. 15.

**U**ti *aliquem*. III. 3. p. 395.

**U**tinam per Ellipsin suppressum. IV. 7. 20.

- - - ejus constructionis ratio. I. 13. 1. p. 93. 94. III. 13. 1.

**U**troque est Dativus. III. 14. 39. adjectiva in **U**s derivantur a

Verbis, ut *Mutuus*, *Pascuus*, &c. a *Muto*, *Pasco* &c. IV. 4. 119.

## Y.

**Y** Græcorum mutatur a Latinis in U vel I. IV. 16. 10. p. 831.

## Z.

**Z**eugma. IV. 8. 1. &c.

# F I N I S.

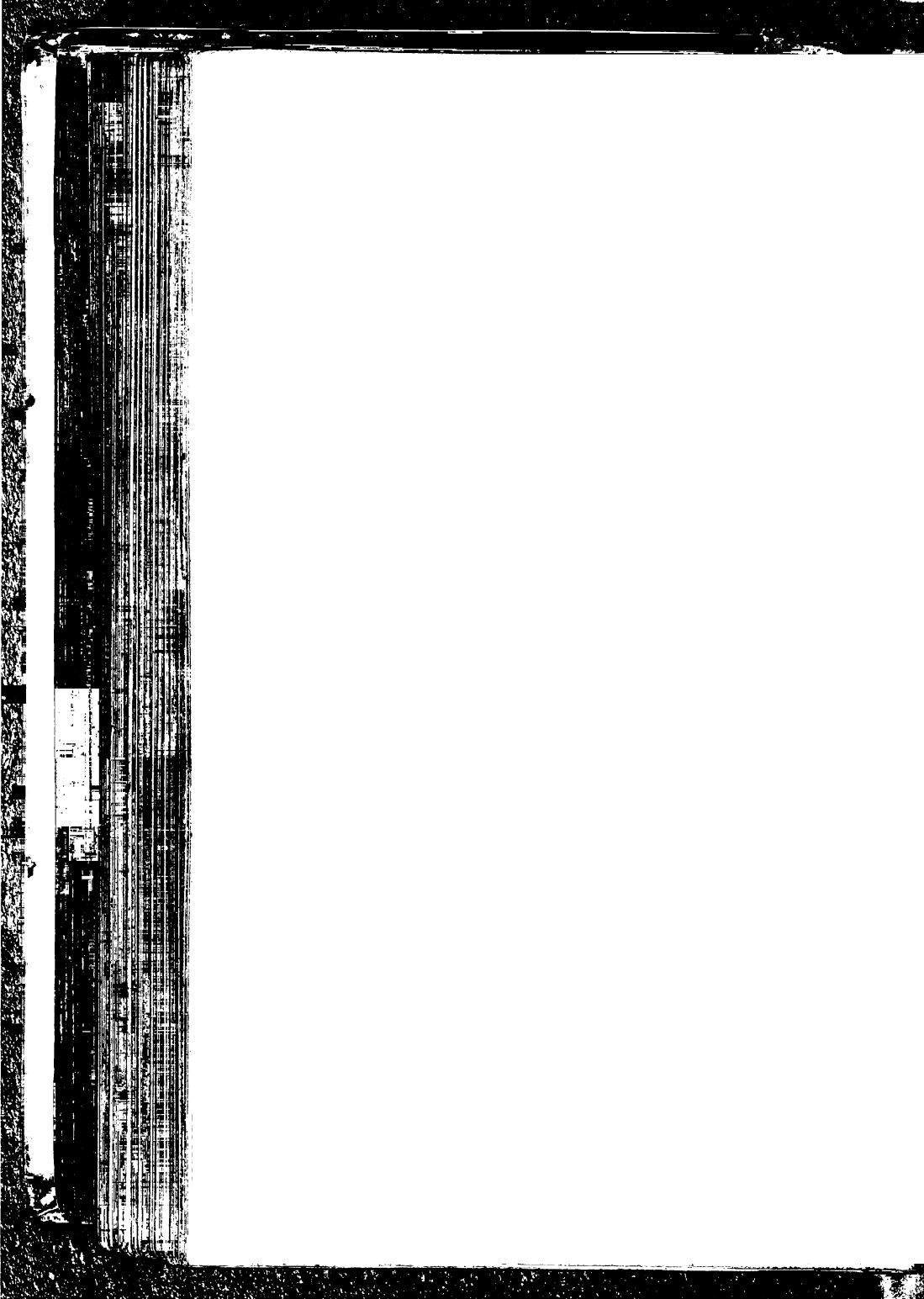












maternă șt. 6 șt.

